Egidii Romani Cōmenta
ria in octo libꝛoꝝ phisi
corū Aristotelis.

¶ Clarissimi sacre theologie doctoris ac philosophie interpretis domini Egidij Romani almi ordinis Heremitarum sancti Augustini.

Naturalis scie

tia est aliqua scientiarū speculatiuarū: ut dicit 6° metha^ce. Speculatiua aūt scientia differt a practica quātū ad finē. q2 finis speculatiue est ueritas. practice autē opus ut declarari habet 2° metha^ce. uel ut quedā trāslatio habet practice finis est bonū: τ in idez redit: q2 ois actio uel ois electio: τ proheresis bonū aliqd cōsiderare uidet ut habet declarari in primo ethi^r. malū aūt fm q huius sub appetitu cadere nō pōt. Nullū enim agēs aspiciens ad maluz agit qd agit: ut Dio^s dicit. Ex hac aūt differētia quā esse ɔspicimus inter sciētiā speculatiuā τ practicā patere pōt. q lʒ speculatiua ad pbiam eētial'r possit ptinet: practica aūt quasi per accñs ad pbiam se habebit. Nā cum pbia τ ulr ois sciētia in intellectu ɔsistat ad sciētiam τ ad pbiaʒ illa eētial'r ptinere poterūt in que fert intellectus fm se. obm aūt potētie itellectiue est uerū τ per se intellect^s fert in vitatē. Si aūt fert in bonum hoc nō est per se: sed ut habet ordinē ad uolūtatez. τ q2 que cōpetūt alicui per aliud cōpetūt ei quasi per accñs: ois illa sciētia cuius finis est bonū quasi per accñs respicit scire. bñ ergo dictū est qd scribit 6° metha^ce. q artificiatū τ uolitū sunt idē etiā eligibile τ uolitū idem sunt. Scientia aūt practica que in ipm eligibile uel artificiatū tēdit nō est in itellectu fm se: sed ut habet ordinē ad appetitū. Dicere ergo nalem scientiā esse practicā est dicere oppositū in adiecto. nā si practicū fm q huius subest uolūtati: atropʒ q in diffinitione oīum taliū accipiaf uolūtas ut pōt haberi a ɔ^te 6° metha^ce. Sed cū in diffinitione naliū accipiaf natura ut idē ibidē aīt si pbica cognitio fm q huius eēt practica natura nō esset natura sed uolūtas. patet ergo q practice sciētie quasi per accidēs respiciūt scire. magis aūt per se respiciūt opus τ bonū. ideo 2° metha^ce scribit q operantes lʒ considerēt in eo qd agūt tñ nō psferutanf de causa propter seipsam sed ,ppter opus. τ sicut sciētie opatiue essentiales philosophie partes esse nō possunt: sic nec sciētie rationales eētiales philosophie partes ,ppte dici debent. Talia enim magis sunt modi sciēdi q sciētie ut cōmētator ait τ ut poterit declarari si ɔtingat nos in logicalibus aliqd scribere. Cuʒ ergo exceptis sciētijs opatiuis τ rōnalibus ois alia cōsideratio uel sit methaphisica uel pbica uel diuina. si rationales τ operatiue essentiales pbie partes eē nō possunt sole ɔsiderationes phisice mathematice τ diuine essential'r ad pbiam ptinere uidenf. ¶ Ex hoc aūt innotescit ueritas illa que scribif 6° methaphisice. q tres sunt modi eētiales pbie. vʒ naturalis mathematicus τ diuinus. ¶ Notuʒ aūt sufficientia haberi potest fm cōmentatorē 6° metha^ce. Entia enim uel circūcernūt māns τ motū fm esse τ fm diffinitionez uel sunt abstracta fm diffinitionē τ nō fm eē: uel utroq modo abstracta esse dicūtur. in pmo gradu sunt naturalia. in 2° mathematica. in 3° diuina. phisicus igif uersaf circa res mobiles tā fm esse q fm diffinitionē uel res fm esse q fm ɔsideratione. Est enim nalis philosophia de mobilibus τ cōsiderat de eis inquātū mobilia sunt. Nā τ si naturalis abstrahit ab hoc mobili τ ab illo q2 aliter nō eēt sciētia cū particulariū nō sit sciētia neq diffinitio nūq tamē abstrahit a mobili simpliciter. Nam fm philosophū naturalia nō sunt sicut cauuʒ τ profundū: sed magis sunt sicut rectū τ simum. profundū enim τ cauū possunt intelligi circūscripta omni materia sensibili. Rectū aūt τ simum non sic. Nā rectū determinat sibi specialē materiā sensibilem ut crus. simum aūt nasum. sic ergo abstrahit naturalis a motu τ materia ut simuʒ τ rectū abstrahi possunt a naso τ crure. possum enī intelligere simū preter hūc nasum τ pter illū. sed nō preter nasum simpliciter. sic τ rectum pōt intelligi sine hoc crure τ sine illo: sed non sine crure uniuersaliter. ¶ Et q2 sic eētiale est phisico uersari circa corp^s mobile fm diuisionē corporis mobilis oportet accipe partiales libros in scientia naturali. corpus enim mobile ut cōmuniter dicitur uel sumiī simpliciter uel contracte. simpliciter τ sic determinaf de eo in li^o phisicoꝝ. Si contracte sic est dupliciter. q2 aut cōtrahitur per motum ad ubi τ sic est liber de celo τ mūdo. ubi determinatur de corpore mobili ad situm. Si vō cōtrahitur per motum ad formaʒ sic etiam est dupliciter. q2 aut determiatur ibi de tali motu in cōmuni τ sic est liber de generatione ubi: τ si descendaf ad generationē elementoꝝ. hoc est ualde uniuersaliter τ in cōmuni. Si vō est de mobili ad formā in speciali sic est dupliciter. q2 uel hoc est respectu elementoꝝ. τ sic est liber metheoroꝝ. uel respectu mixtoꝝ: τ hoc dupliciter. q2 aut est de inaīatis τ sic est liber de mineris: aut est de animatis: τ sic dupliciter: q2 aut est de aīatis in cōmuni τ sic est liber de aīa ubi determinatur de omni aīa siue de oībus animatis. Si vō sit de animatis in speciali hoc est dupliciter. q2 aut determinaf de aīatis anima uegetabili τ sic est liber de uegetabilib^s τ plātis. aut aīa sensibil'r τ sic est liber de aīalibus τ per hūc moduʒ per respectū ad animam fm se τ fm suas potentias τ fm obiecta potētiarū si aliquis esset eare alioꝝ libroꝝ sufficientiam inuestigare posset. ¶ Hoc viso patet q liber phisicoꝝ est primus inter libros naturales. liber aūt de aīa est sextus. liber aūt de aīalibus est octauus. Ex hoc autez patere pōt quare liber Auic^ne de aīa dicitur sextus de naturalibus. manifestū est igif per iam dicta q in libro phisicoꝝ quem pre manibus habemus determinaf de corpore mobili simpliciter nō ɔtracto ad hoc uel ad illud ,ppter qd si aliqd ibi de mobilibus specialibus tradif. hoc est inquātū in eis reseruaf ratio mobilis in cōi. ¶ Intitulaf aūt hic liber de phisico auditu. q2 ut dicit pbūs in naturalibus quosdā libros edidit scribendo. quosdā vō docendo. Et q2 liber phisicoꝝ sic traditus fuit quoniam auditores sub pbo phisico audiendo hūc librū recollegerunt. ideo intitulatus est de phisico auditu q2 fuit audiēdo recollect^s. Possum^s aūt aliter dicere τ forte melius q hic liber per antonomasiā ptinet principia nature. τ q2 ad pncipia fm q huius nō est ratio: sed eis audiēdo acgescimus. ideo per quandam excellentiam intitulatus est de phisico auditu. Secūda pars p:ologi. Seqtur

b

Is visis ad euidentiã dictorũ aliqua cõcurrũt dubitãda. est enim rõnabilis questio cũ dicaf phisica de rebus mobilib⁹ esse τ corruptibilibus utrũ de corruptibilib⁹ possit esse sciẽtia. quo ↄcesso restaret dubitare utrũ huius scientia posset dici nãlis τ utrũ rebus corruptibilibus corruptis remaneat sciẽtia de eis. Sed qꝛ hec dubitauimus in opere qδ sup de generatiõe edidimus: ideo ad pñs talia dimittanf. uerũ qꝛ cum hoc qδ dictũ est hãc sciẽtiã esse de mobilibus habitã est etiã eam esse ↄ̃uualem partẽ pħie. ideo de cõparatione huius ad alias pħie partes est dubitandũ. ⁋ Querif ergo utrũ hec scientia precedat methaphisicã. motus forte aliqs debili medio videf forte ei sciẽtiã de sensibilibus pcedere methaphisicã. qꝛ ſm pħꝯ in pluribus locis in methaphisica abstracta sunt priora in esse. sensibilia vero priora sunt ordine doctrine. hec ergo sciẽtia siue hec doctrina que est de sensibilibus ſm q doctrina est τ per pñs ſm q sciẽtia est precedit methaphisicã que est de rebus abstractis. ⁋ Ad hoc autem dici põt q sicut est in formis que ut in subiecto fundãtur in corpe sic suo modo est de habitibus τ de pfectionibus que fundanf in aĩa. videmus enim ea ptinere ad ↄditatem formaꝝ corporalium que sunt de rõne ipsius forme τ a qbus essentialiter dependet talis forma. participari aũt in subo ſm magis τ minus est extra rõnem taliũ formaꝝ τ per accñs se habet ad eas. lꝫ enim vna albedo magis participef a suo subo q̃ alia. nõ tamen ppter hoc vna magis est albedo q̃ alia. sic ergo participari magis τ minus uel pticipari per prius τ posterius per se loquẽdo non facit ↄ̃uualeꝫ diũam in sciẽtia. sed qꝛ sciẽtia sortif esse τ spẽm ex suo subiecto simpliciter illa sciẽtia est dignior ↄ̃uualiter τ prior nobilitate que est de nobiliori subiecto. ideo pħs 6° meth^ce. qꝛ methaphisica est de nobilissimo subiecto ait. q alie sciẽtie speculatiue sunt ualde nobiles sed ipsa est nobilior oĩbus aliis. Quod vero obiicit nãleꝫ eẽ priorem ordine doctrine. dicendũ q huius prioritas accipiẽda est ſm pticipationẽ subiecti. est enim huius sciẽtia prior in ordine doctrine: qꝛ in addiscẽdo primo debemus esse instructi in sciẽtia phisica q̃ in diuina. Sed talis prioritas per accñs se habet ad sciẽtiam: ut dictũ est. Immo si participatio in sbto esset ſm magis τ minus τ ſm prius τ posterius dubiũ est. utrũ per accidens respiciat formas corporales. nulli tñ dubium esse dꝫ q per accidẽs respiciat sciẽtias τ habitus. sciẽtia enim non sortif spẽciẽ ex eo in quo est: sed ex eo de quo est. omnes enim sciẽtie in intellectu sunt. distinguunf tñ τ sortiunf aliud τ aliud esse specificum: qꝛ sunt de aliis τ aliis rebus. ideo bene dictũ est qδ scribif in 3° de aĩa. q secanf sciẽtie quẽadmodum τ res per accidens. ergo est q phisica methaphisicã pcedat. Si lꝫ huius per accides uellemus reducere ad per se diceremus rõnem tactã magis esse ad oppositum q̃ ad propositũ. nam ea que sunt priora in via generationis τ tpis sunt posteriora in via pfectionis τ cõplemẽti. eo ergo ipso q origine. i. in addiscendo τ ordine doctrine phisica methaphisicã pcedit: posterior est ea dignitate τ pfectione. ⁋ Ulterius forte dubitaret aliqs dato methaphisicã esse priorẽ τ pfectiorem phisica. utrũ ex hoc ↄcedi debeat phisicam subalternari ei. videf enim q sic: qꝛ methaphisica est de ente simpliciter. oĩs autẽ alia sciẽtia est de ente ↄtracto. qꝛ ergo sbm oĩum sciẽtiarũ est sub subiecto meth^ce oĩs sciẽtie humanitus inuente meth^ce subalternari debet. ⁋ Ad hoc aũt dici debet q illa pprie sciẽtia est subalterna q̃ accipit tanq̃ principia que nõ sunt per se nota nec in illa sciẽtia hñt reduci ad per se nota: sicut musica subalternaf arismetice: qꝛ ↄclusiones in arismetica probatas supponit ab ea τ accipit ab illa ↄclusa tanq̃ principia: que tñ nõ sunt per se nota nec in illa sciẽtia possunt reduci ad per se nota. Quecũq̃ igif sciẽtia utitur principiis per se notis pprie subalterna dici non debet: τ qꝛ phisica innitif hiis que ex sensu ortũ sumũt τ que per se sunt nota uel quasi per se nota. ideo simplr non est subalterna. quantum aũt ad aliquam sui partẽ ut quantũ ad illam sciẽtiã que est de yride: qꝛ ibi utif quibusdaꝫ ppositionibus pspectiuis quas naturalis ſm q huiusmodi ad per se notum nõ põt reducere. ideo lꝫ non simpliciter tñ quantũ ad illam partem subalterna dici põt. ⁋ Ut aũt melius appareat quomodo phisica simpliciter subalterna esse nõ potest. sciendũ est q sciẽtiã non uti principiis per se notis dupliciter ut ad presens spectat põt ↄtingere. pmo si ea que accipit nõ potest reducere ad immediata. 2° si subm illud ad qδ talia immediate reducit sit adeo speciale q ex eo cois animi ↄceptio sumi nõ possit. pmo modo pspectiua subalternaf geometrie. pspectiua enim est de linea non simpliciter sed de linea visuali ut visualis est. τ qꝛ ſm q huius non põt visualem trãscendere: ea que probat de linea visuali que innitunf linee simpliciter pspectiua nõ põt talia ad imediata reducere ppter qδ oportet eaꝫ uti principiis nõ per se notis sed declaratis in illa sciẽtia cuius est ↄsiderare de ea simpliciter: ex quo patere põt q quotienscũq̃ aliqua sciẽtia pmo τ principaliter ↄsiderat aliqδ subm sub aliqua passione que nõ equatur subo illi: oportet eaꝫ uti principiis non per se notis. qꝛ accipit ea que ſm suã spẽm nõ põt ad imediata reducere. 2° modo medicina subalternatur phisice. Naꝫ si medicina est de corpore humano circa qδ ↄsiderat sanũ uel egrum que insunt omni corpori humano. tñ qꝛ corpus humanũ dicit qd ualde speciale: τ qꝛ simpliciter τ per se nota ut hic de eis loqmur debẽt esse in terminis coibus. ideo quãtumcũq̃ acciperet aliquas imediatas passiones circa tale subm: oporteret tñ aliqua presupponere a sciẽtia superiori. ubi per ea que ibi tradunf talia specialia declarari habẽt. nullo aũt istorũ modoꝝ phisica subalternari habet. Nã cuꝫ ad phisicum spectet ↄsiderare de omni corpore sensibili absq̃ eo q trãscendat pprios limites poterit reducere ea que ↄsiderabit de tali corpore ad imediata. Rursum qꝛ corpus sensibile est ualde quid cõe poterit naturalis phĩs circa tale corpus ↄsiderare aliqua per se nota ad que poterit reducere que pbanf in tali sciẽtia: per se nota enim possunt sumi nõ solũ ex ente. sed etiam ex his que sunt infra ens. Nõ solum enim per se notũ τ cois ↄceptio q de q̃libet: aꝫ esse uel nõ esse. Sed etiaꝫ cois cõceptio est q si ab equalib⁹ equalia demas que remanent equalia. sed tñ cum maxime proprium sit quãtitati ſm eam equale uel inequale dici dictum pncipiuꝫ non imediate sumetur ex ente sed ex pria

entia ut ex quātitate z si ex q̄litate talia per se nota sumi possunt nulli dubiū esse debet q̄ ulr ex corpore sensibili talia p̄ncipalit possunt sumi z inde est q̄ oēs alij libri p̄hie nālis in qbus determinaē de mobi contracto innituns huic libro ubi determinaē de mobili simpliciter. p̄ncipia enī nota per se magis sumi habent ex mobili simplr q̄ ex mobili ɔtracto. est ergo scientia nālis non subalterna qz que assumit pōt reducere ad per se nota. nā si illa per se nota et negarenē nō haberet unde probaret illa nisi ageret ultra suam spēm. pōt enim scientia specialis uti principijs per se notis: z hoc sufficit ut non dicaē subalterna. Si in talia p̄ncipia poterit reducere que assumit probare m̄ ea si negarentur est primi p̄hi z nō alicui' artificis specialis. quare aūt spectat ad primū p̄hm disputare ɔtra negātes principia z uō ad artificem specialē infra dicet. Cum ergo queriē utruz hec scientia subalterneiur metħ. patet q̄ nō ꝓpter eū possit reducere assumpta in per se nota. ¶ Rationem aūt in ɔtrariū non est difficile soluere. quia non sufficit q̄ subiectū sit sub subiecto ut scientia subalterneē scientie nisi forte uellemus accipere subalternationem large. Nā cū nomina sint ad placitū. possemus illud subalternationem appellare. tamen ut ostensum est non est sciētia subalterna. nisi qz que sumit non possit ꝓducere in per se nota qđ ꝓprie nō cōpetit sciētie naturali. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs dato sciētiam naturalē nō ꝓprie z simpliciter subalternari methaphisice nec alteri scientie z cōcesso methaphisicā esse primam philosophiā: qz est de abstractis ɔsurgit dubitatio si nō essent alique res abstracte. utrū phisica esset philosophia prima. videt autem q̄ nō: qz si nulla esset substātia abstracta z non essent aliqua entia nisi corpora adhuc differret ɔsiderare corpa in eo qđ mobilia z in eo q̄ entia. non ergo esset phisica prima scientia cū ɔsideret de corporibus in eo q̄ mobilia non in eo q̄ entia. ¶ Amplius quedā pars metħ. est de corporib' mobilib' ut septimus ubi determinaē de substātia sensibili. Sed methaphisica s̄m se z s̄m oēs partes suas p̄cedit phisicam. qz igiē non existente substantia abstracta adhuc remaneret pars prime philosophie que est de substātia mobili. Si poneretē substantia abstracta nō esse non oporteret phisicaz esse philosophiā primam. ¶ Ad hoc aūt dici potest q̄ ad scientiā illam que ɔsiderat de passione inherente omni tali spectat ɔsiderare de omni illo simpliciter ut si rectū z curuū inest omni linee qui cōsideraret de omni curuo z omni recto ɔsiderare posset uniuersaliter de omni linea. Si igiē nō esset substantia abstracta z oia essent mobilia scientia que ɔsideraret uniuersaliter de omni motu consideraret uniuersaliter de omni ente z eadem esset scientia de mobili simpliciter z de ente simpliciter. Nō enī esset possibile aliquem cōsiderare per se de uno qđ conuertiē cum ente uel de aliquo alio qđ consequereē totuz ens z tamen de ente simpliciter cōsiderare non posset. ideo bene dictum est q̄ scribiē metħ. 6. q̄ si non esset aliqua substantia immobilis scientia naturalis erit prima z sciētia eius erit philosophia uniuersalis. ¶ Opposita aūt hic facile soluūtur. nam cū diciē q̄ si non essent nisi corpora adhuc ɔsiderare talia in eo qđ entia differret z esset prius q̄ considerare ea in eo qđ mobilia. patet ꝑ hoc posito q̄ alia sciētia non ɔsideraret de corpibus in eo q̄ entia z in eo qđ mobilia. Quod aūt additur methaphisicā s̄m se z s̄m suas ptes p̄cedere philosophiaz dicendū hypothesi stāte nō esse methaphisicam s̄m se nec s̄m suas partes aliā a p̄hica. sed p̄hica esset ipsa methaphisica. Ideo enim philosophia p̄ma differt a p̄hica: qz differt considerare corpora in eo q̄ entia z in eo q̄ mobilia. Sed hac positione posita nō differret uel si differret non esset dr̄ia que faceret alietatez in sciētia: sed ad eādem artē spectaret utrūqz ut dictū est. ¶ Ulterius aūt dato q̄ si non essent entia abstracta phisica esset p̄ma p̄hia z ipsa eadem esset de corpore mobili z de ente simplr: qz ens simplr esset ens mobile. ideo s̄bm suū dici posset ens simplr z ens mobile. ɔsurgit questio utrū rebus se hūtibus ut nūc s̄bm in scientia nāli posset dici ens mobile uel corpus mobile. z videē q̄ nō sit bene dictū corpus mobile esse s̄bm huius. Naz cū probeē in 6° huius q̄ omne corpus est mobile z omne mobile corpus frustra ibi addereē mobile. ¶ Amplius nulla sciētia ꝓbat suū s̄bm: sed in libro celi z mūdi inuestigaē notitia corporis mobilis q̄ nō eēt nisi nālis hoc ꝓbare posset. ergo z c. ¶ Ad hoc aūt pōt dici magistros fuisse huius positionis qđ in nāli p̄hia s̄bm eēt nō corpus mobile sed ens mobile. Nos enim ut eoz intellectū reprobemus ad quem nō attingimus: sed ut teneamus positionem quam melius intellectu capimus. dicemus in nāli p̄hia subm esse corpus mobile nō ens mobile. Occurrūt enim nobis duo incōuenictia si ens mobile diceretur esse subm. primū est qz hoc posito nālis philosophia est methaphisica uel pars ei'. Scđm est q̄ hec scientia non ꝓcederet ex per se notis. p̄m sic patet. ens enim nō contrahiē ad modū generis ita q̄ addita sibi dr̄ia ɔstituat specialem modū entis. Sicut dr̄ia addita generi cōstituit spēm: in tali enim additione additū est extra rōnem eius cui fit additio. dr̄ia enim est extra rōnem generis. si ergo ens haberet talē dr̄iam tūc additū enti non haberet rōnem entis. ideo dicit 3° methaᶜᶜ. q̄ si ens haberet dr̄ias eius dr̄ia esset nihil. modus ergo ɔtrahendi ens est per diuersos modos essendi z sic cōstituit diuersos modos entiū. Et qz ad illam sciētiam ad quam ptinet ɔsiderare de ente ad eam ptinet ɔsiderare de diuersis modis eēndi z de ptibus entis: qz dicēdo ens mobile. ly mobile si ɔhat ens hoc erit per aliquez spālem modū essendi. methᶜᵃ ad quā ptinet ɔsiderare de ente ad eā ptinet ɔsiderare de ente mobili si ergo s̄bm nālis p̄hie eēt ens mobile p̄hica uel esset methaphisica uel pars eius. Itē cū hec passio que est motus nō fluat a re in eo q̄ ens de ente mobili in eo q̄ mobile nō poterit eē sciētia per se. lz forte possit esse sciētia subalterna z quasi per accñs. Si ergo de ente mobili erit scientia per se z sciētia que sit essentialis pars p̄hie non erit de eo in eo q̄ mobile: sed in eo q̄ ens quo posito nulli dubiū est p̄hicaz uel esse methaphisicā uel partē eius est aūt dil'igēter notādum q̄ quotienscūqz aliqua passio adiungiē alicui subo que per accidens se habet ad ipsum z non oriē ex principijs eius s̄m qđ huius tūc si fiat ɔsideratio de illo s̄bto rōne illius passionis erit sciētia subalterna z quasi per accidēs z ꝓprie z directe essentialis pars p̄hie eē nō poterit ut si de linea visuali est aliqua sciētia qz visuale nō oriē ex p̄ncipijs linee s̄m q̄ huius de

lis ea visuali fm q̄ visualis est sciētia per se que sit eēntialis pars pħie eē nō poterit sic q2 motus non oritꝰ ex pncipijs entis sʒ q̄ huiꝰ. quimmo eē mobilitatis q̄d dā habet oppōnē ad esse entis ut declarari habet ex liº de causis ex libro. pcul. De ente igit̄ mobili sub ratione qua mobile nō poterit eē scientia per se. opʒ ergo dare aliqđ sbm ex cuius pncipijs fm q̄ huius oriat̄ motꝰ ad hoc q̄ de eo in eo q̄ mobile possit esse scia per se. uel si de ente mobili uellemus huiꝰ sciētiā esse hoc nō erit in eo qđ mobile sʒ in eo q̄ ens ꝛ tūc huiꝰ scia que haberet tale sbm uel eēt methaᶜᵉ uel pars eius. Melius ergo est dicere corpus mobile in eo q̄ mobile eē tale sbm. q2 a pncipijs corporis sensibilis fm q̄ huiꝰ fiunt hec passio que est motꝰ. adeo de corpe mobili in eo q̄ mobile poterit esse scia per se que erit eēntialis pars pħie que nec erit methaphisica nec pars eius. ¶ Scđa vra de leui pʒ. nam ut dicebat̄ in qōne de subalternatiōe q̄n aliqua sciētia ꝯsiderat aliqđ sbm sub aliqua passione que ei nō equatur nō poterit que ꝯsiderabit circa tale subm reducere ad imediata ꝛ per se nota. Cum ergo motus nō equet̄ enti si eēt aliqua scia de mobili ente in eo q̄ mobile: oporteret illam pcedere nō ex per se notis qđ est incōueniēs dicē circa pħiam nālē. Si ergo sub rōne mobilis uolumus de aliq̄ subo ꝯsiderare nō possumus dicenda de motu reducere ad imediata ꝛ per se nota. Dicemus igit̄ subm esse corpus mobile nō ens mobile. vnde Aureⁿˢ in pnº sufficiētie sue assignat pro subo huius scie corpus sensibile siue corpꝰ mobile ut sb iacet mutationi. Si vō nō essent sbe abstracte bene dictuʒ eēt q̄ ens mobile eēt sbm in nāli pħia. Sed rebus se hñtibus ut nūc hoc nō est bene dictuʒ: q2 hoc posito uel pħica esset scia per accñs uel nō differret a methaphisica ꝛ ulterius ut dictū est nō pcederet ex per se notis quoꝝ qđlibet est icōueniēs vī ergo dicēdū esse q̄ ens mobile nō sit sbm in hac sciētia. m̄ q2 viri magne auctoritatis dixerūt ꝯtrꝫ non est hoc sic ptinaciter asserēdum q̄ claudat̄ via ad ꝯrie opinandū. ¶ Oppositū aūt hījs nō est difficile soluere. Nam cū dr̄ q̄ frustra addit̄ ibi mobile cū non ꝯbat corpus: q2 omne corpꝰ est mobile ꝛ eꝯ dici pōt q̄ ꝯhere aliqđ pōt esse dupl'r uel q̄ntuʒ ad supposita uel q̄ntum ad ꝯsiderationes. Mobile enim lʒ nō ꝯtrahat corpus quātū ad supposita. cōtrabit m̄ ipsum quo ad ꝯsiderationes: q2 nō ois cōsideratio est de corpe sub rōne qua mobile. uel possumus dicere nō frustra dictuʒ esse corpus mobile in eo q̄ mobile esse tale sbm. Naʒ per hoc q̄ dicit̄ corpus mobile separat̄ pħisica a methaphisica que magis est de subiectis abstractis q̄ꝫ de mobilibus corpibus. per hoc vō q̄ addit̄ in eo q̄ mobile separat̄ a mathematica que lʒ sit de mobilibus non tñ est de eis ut mobilia sunt. posset autē ecōuerso hoc adaptari ꝛ forte magis ad ppositū. mathematica enim ꝛ si est de mobilibus hoc est solū per accidēs ideo in ea de motu ꝛ trāsmutatione nō agit̄. methaphisica enim de rebus mobilibus est aliquo modo per se. lʒ nō ita pncipaliter ꝯsiderat de eis ut de abstractis. vnde liber vnus methaᶜᵉ est de substantia sensibili ꝛ de rebus mālibus ꝛ mobilibus. tamē nō est de talibus mobilibꝰ ut mobilia. sed ut entia igit̄ per hoc q̄ pħisica est de corpore mobili separat̄ a mathematica cui extraneum est cōsiderare de motu. per hoc vō qđ additur in eo q̄ mobile separat̄ a methaphisica. ubi ꝛ si agit̄ de mobilibus hoc nō est in eo q̄ mobilia: sed in eo q̄ entia ut dictuʒ est. Quod vō addebat̄: q2 nulla sciētia pbat suuʒ subiectum. dicimus ratione supponere falsum. Naturalis enim nō pbat corpus mobile esse. Si eniʒ naturalis pbaret corpus mobile esse posset cōtra negantē motum arguere. sed ut patet ex pmo pħisꝭ. pħisicus presupponit motū esse ꝛ cōtra Parmenidem ꝛ Melissum negātes motum ut ibi dicit̄. Naturalis fm q̄ huius disputare non debet sicut nec geometra debet soluere rōnes negantes principia geometrie. ꝛ si nālis presupponit motū esse. multo magis presupponit corpus esse: q2 motus presupponit corpus sicut passio presupponit subiectum. Sed si naturalis psupponit corpus ꝛ motuʒ de necessitate presupponit corpus mobile. Si ergo dicatur pħisicum cōsiderare pbare corpus mobile esse q2 pbat omne corpuſ mobile esse ꝛ ecōuerso. patet q̄ ex hoc nō probat̄ corpus mobile esse. sed ostēditur q̄ hec passio que est motus cōuertibiliter inest corpori. Supponit ꝯ pħisicꝰ corpus mobile esse ꝛ q̄ corpora naturalia mouentur ꝛ cōtra negantē hoc disputare nō potest. ¶ Sed utrum oīa corpora naturalia moueantur ꝛ uti ū motus cōuertibiliter insit corpori hoc non supponit: q2 ut cōmētator ait. dubium est de aliqbus corporibus ut de partibus terre que sunt circa centrū. utrum moueri possint aut non. ¶ Ideo signanter pħisicus ait. nobis aūt que natura sunt subijciātur moueri omnia aut quedam. Nō igitur ppter auctoritatem predictaꝫ probat̄ a pħisico corpus mobile esse. Sed si dicat̄ pħisicum pbare tale corpus esse. q2 in principio celi ꝛ mūdi notificatur quid est corpuſ. dicit debet q̄ pħisicus potest aliquid assumere ad declaranduʒ quid est motus ꝛ quid est corpuſ. Sicut ergo q2 in 3º pħisꝭ. inuestigat quid est motus: nec tamen propter hoc pbat motum esse: sed supponit ut pōt haberi ex pmo huius sic. q2 in pncipio celi ꝛ mūdi venatur ꝛ declarat quid est corpuſ. non tamē propter hoc probat corpus esse. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum sit idem subiectū in tota philosophia naturali ꝛ in hoc libro ꝛ videtur q̄ sic. quia in hoc libro subiectum est corpus mobile simpliciter non contracto ad hoc uel ad illud. sed corpus mobile est subiectum simpliciter in tota philosophia naturali. ergo ꝛc̄. ¶ Ad hoc autem dici oportet q̄ equiuocatur in eo q̄ simpliciter. in tota enim philosophia naturali subiectū est corpus mobile sumptum simpliciter. i. sumptū fm omneꝫ sui acceptionem. ad naturalem enim pertinet ꝛ cōsiderare de corpore mobili fm omnem modum ꝛ fm acceptionem motus. In hoc autem libro subiectum est corpus mobile sumptū simpliciter. i. vniuersaliter. cōsideratio autē particularis de corpore mobili non pertinet ad hunc librum. pertinet tamen ad philosophiam naturalem. ¶ His visis ad expositioneꝫ littere accedamus.

Explicit Prologus.

¶ Fidelissimi Aristo. interpretis Egidii Romani al. mi ordinis Heremitarum super octo libros phisici auditus cōmentaria. Lectio. I.

Quoniam gdē intelligere ⁊ scire cōtingit circa oēs scias quarū sunt pncipia: aut cause: aut elemēta ex horū cognitione.

Iber iste phi. quē pmanib⁹ habemus diuidit i partes duas. In phemiū ⁊ tractatū. pars executiua incipit ibi. Necesse autē aut vnū. ¶ Ad euidētiā pme ptis notādū ut habeat q̄dā pcognitio de dicēdis. Si enim negociū eēt manifestū ⁊ breue nō esset utēdū phemio ut dr̄ 3° rhet. In hoc aūt lr̄o tradunt pn̄a rerū nālīū in uli: ⁊ sub mō cōfuso. iō phus ut det nobis q̄dā pcognitionē de dicēdis ostēdit huc eē ordinē pcedēdi in scia nāli: q: pus tradenda sunt pncipia in uli ⁊ tractādū est de corpe mobili is cōi q: fit in h lr̄o ⁊ postea sunt tradēda talia ulia spālr ⁊ distincte qd̄ faciūt alij libri seqntes. p ea g̃ que dicunt in h phemio manifeste pbat huc librū priorē eē oib⁹ alijs libris h⁹ artis. Ad h aūt pbādū pōt sic rō formari. i ois scia cui⁹ sūt pn̄a cause ⁊ elīta accipiēda est pus cognitio ex cognitiōe illoꝝ pn̄oꝝ fm modū arz ⁊ ut sum⁹ apti nati scire. Sz in phia nālī sum⁹ apti nati scire nō ex porib⁹ nāe: sed ex porib⁹ nobis ⁊ ex his q̄ sūt magis ulia ⁊ ɔfusa. g̃ ⁊ in tali scia accipiēda est pus cognitio pn̄oꝝ in uli ⁊ sub mō ɔfuso. Sz tūc est supplēdū q: talis est cognitio tradita in h libro. g̃ liber iste pōr est in tota nāli phia hec aūt rō fundat sup duab⁹ ppōnib⁹: quaꝝ pᵃ est q in oi scia cui⁹ sūt pn̄a ⁊ cause ɔtingit scire ex cognitiōe illoꝝ. Scd̄a est q nr̄a cognitio incipit a magis ɔfuso ⁊ a porib⁹ nobis nō a porib⁹ nature. ¶ Diuidit g̃ istud phemiū in ptes duas. q: p̄ manifestat ppōnē pᵃᵐ. 2° 2ᵃᵐ ibi. Innata aūt ⁊ c. ¶ Circa pᵐ ita facit. q: p̄ ppoīt qd̄ itēdit. 2° pbat qd̄ dixerat. 3° ɔcludit intētū. 2ᵃ ibi. tūc g̃ cognoscē. 3ᵃ ibi. manifestū gdē quot. ¶ Dicit g̃ p̄ q circa oēs scientias quaꝝ sunt pn̄a aut cause aut elīta ɔtingit itelligē aut scire ex cognitione eoꝝ. s. pn̄oꝝ cāruz ⁊ elīoꝝ. ¶ Notādū aūt q dicit itelligē ⁊ scire: q: ut coiter poīt itelligere dicit actū itellect⁹ simplicē fm quē foīat diffinitio scire aūt respicit itellectū cōpoītē fm quē formaf enunciatio. Cū g̃ diffinitū cognoscat per principia diffinitēcia. enūciatio vo cognosci habet per principia pbatiua ⁊ demōstratiua adeo tam intelligere q̄z scire is qualibet sciētia contingit per principia eoꝝ que tradunt in illa scientia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tūc enim cognoscere arbitramur vnū quodq̄z cum causas primas ⁊ prima pncipia cognoscimus ⁊ usq̄z ad elementa.

¶ Probat qd̄ dixerat dicēs q cois existimatio h testat q cognitio fit p cās ⁊ pn̄a. q: tūc arbitramur cogscē vnūqd̄q̄z cū cogscimus cās primas ⁊ pᵃ pncipia ⁊ usq̄z ad elemēta. ¶ Notādū aūt h a diuersis expositorib⁹ peripatheticis diuersimode fuisse expositū. Alex. enīz voluit ut ɔᵗᵒʳ ait q per principia pᵃ itelligeremus cās agētes ⁊ mouētes: q: efficienti p̄ cōpetit rō principij per cās finꝭ: q: finis est cā causarū per elemēta vꝫ intelligi mā ⁊ forma. elīm enīz dicit aliqd est qd̄ in re. cause aūt itrinsece sunt mā ⁊ forma. est g̃ sensus q tūc arbitramur cognoscere vnūqd̄q̄z cū cogscimus cās efficiētes ⁊ finales ⁊ hoc usq̄z ad elemēta. i. usq̄z ad cās intrinsecas. Cōmentator aūt sic exponit dicēs q cause q̄dā sunt extrinsece q̄dā itrinsece. Intrinsecaꝝ aūt q̄dā sunt remote ut pᵃ mā ⁊ pᵃ forma. q̄dā ppinq̄ ut mā huī⁹ vel illi⁹. ait g̃ q que sunt pter primā mām ⁊ ultimā formā reruz nāliū sunt materie cōposite ⁊ forme cōposite. h pmisso ait q per pn̄a itelligit cās extrinsecas p cās primas itelligit cās itrinsecas ⁊ remotas per elīta itrinsecas ppinq̄s. tūc g̃ cognoscimus rē qn̄ cogscimus ei⁹ cās extrinsecas ⁊ intrinsecas remotas usq̄z ad intrīsecas ppinq̄s. Alpharabi⁹ āūt vult q ad qōlibet scire ɔcurrāt tria. s. p̄ ppōnes que sunt animi cōes ɔceptiōes que nō igrediunt demōstrationē fm sbām. sed fm vtutē q̄s ppōnes ipse appellat ꝑlogos. Scd̄o ɔcurrūt ibi principia ppria demōstrationis cuiusmodi sunt ipsa media que igrediant demōstrationē fm subaz sed nō intrāt ɔnē. est ergo sensus q tūc cognoscimus vnūqd̄q̄z qn̄ scimus principia. i. cōes animi ɔceptiōes ⁊ causas ⁊ ppōnes pmissas ⁊ ppria pncipia demōstrationis ⁊ hoc usq̄z ad elemēta. i. usq̄z ad ea que ingrediunt ɔnē. qualitercūq̄z tn̄ exponat semp appateat q cognitio est per pncipia. ¶ Notādū etiā q dicit pncipia cās ⁊ elemēta aut ɔnumerat oia genera cāruz. q: fm Alex. hec sciētia pcedit ex oibus causis. quedā enim scie ɔsiderāt de cā formali tm̄ ut mathematica. quedaꝫ de tribus causis. s. de motore ⁊ forma ⁊ fine ut scia diuina. quedā aūt de oibus quatuor ut naturalis. hoc aūt quō fit intelligēdum in 2° apparebit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestū gdē quot ⁊ que sūt circa pn̄a scie: que de nā ē pus determiare tētādū.

¶ Cōcludit intētū. ɔtinuet aūt sic. qm̄ circa oēs scientias ɔtingit itelligere ⁊ scire ex cognitione pncipiorū in illa sciētia. ergo hoc cōtingit in sciētia naturali. manifestū est igitur q prius est tētanduz ea determinare que sunt circa pncipia huius sciētie que est de natura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Innata aūt est ex notiorib⁹ nobis via: ⁊ certioribus incertiora nature ⁊ notiora. Nō enim eadē nobis nota ⁊ simplr. Unde gdē necesse fm modūz hunc pcedere ex incertioribus nature: nobis autem certioribus incertiora nature ⁊ notiora.

¶ Manifestat ppōnem 2ᵃᵐ. ɔtinuet aūt sic. dictuz est aūt sic q in sciētia nāli p̄ tētandū est determinare que sūt circa principia. Sed hoc faciēdū est in uli ⁊ sub mō ɔfuso. q: sic apti nati sumus ad sciēdum. prius enī sunt nobis nota ɔfusa q̄z distincta ⁊ ulia q̄z singularia. duo autez facit fm q duplr̄ pbat cognitionē nr̄am incipe ab ulioribus ⁊ a magis ɔfusis. p̄ enim pbat hoc per rationē. 2° per signū. 2ᵃ ibi ⁊ pueri primo. ¶ Ad euidētiā aūt pme ptis notandū q cōtra cognitionē nr̄am quā habemus de rebus nālib⁹ est multa cōsiderare. primo ipsas res naturales de qbus cognitionē habemus. Scd̄o sensum per quē cognitionez accipimus. Incipit enim nr̄a cognitio a sensu. 3° est ibi cōsiderare ipsa nota ⁊ ipsas diffinitiōes per que talis cognitio exprimitur. tria ergo facit fm qd̄ tripr̄ pbat ppositū. q: primo pbat hoc cōparādo itellectum ad nām sine ad res nāles de qbus cognitionē hēmus. 2° cōparan

do itellectū ad sensū. 3° pbat h cōparādo diffinitiones ad nota. 2ª pars ibi totū enim. 3ª pars ibi sustinēt aūt. Circa primū itēdit talē rōnē inata est nobis via τ incipit cognitio nr̄a a priorib⁹ nobis nō a prioribus nature. Sꝫ priora nobis sunt nota ul'ia τ ɔfusa. ergo est incipiēdū τ pcedēdū ab ul'ib⁹ τ ɔfusis. In hac aūt ratione sic pcedit. q2 p̄ ppoīt maiorē τ declarat eam. ²poīt minorē τ ipsam declarat. 3° infert ɔnē intētā. 2ª ibi sunt aūt primū. 3ª ibi vnde ex ul'ibus. Dicit g q inata est nobis via ex notioribus τ certioribus nobis in ea que sūt certiora τ notiora nature. qd declarat sic. q2 nō sūt eadē nobis nota τ simpliciter. cū ergo nota simpliciter sunt nota nature: q2 nos pcedimus ex notioribus nobis in ea que sunt nota simpl'r. Necesse est ergo sm hūc modū s. ex incertiorib⁹ nature. certioribus aūt nobis pcedere in ea que sunt nature notiora τ certiora. ¶ Notandū aūt q quāto aliq magis sunt in actu τ plus hñt de pfectione tāto q̄tuꝫ est de se magis sunt cognoscibilia. ideo talia dicūtur nota nature: q2 cum de nā sut plus habeant de pfectiōe τ de entitate segtur q plus habeāt de ueritate τ per ɔñs q sint magis cognoscibilia. Sed q2 itellectus noster ad ea que sūt manifestissima in natura se habet sicut oculus noctue ad lucē dici. iō ea que sunt magis nota nature sūt minus nota nobis. Terminaᵗ ergo nostra cognitio ad nota simpliciter que sunt nota nature: sed incipit a notis nobis que possunt dici ignota simpliciter τ quodāmodo ignota nature. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt aūt pmū nobis manifesta τ certa ɔfusa magis. Posteri⁹ aūt ex his fiūt nota elementa τ principia diuidētibus hec.

¶ Ponit minorē pdicte rōnis. d. q sunt nobis pmū nota τ certa magis ɔfusa. posterius aūt ex his rerū magis ɔfusis fiunt nobis nota elemēta τ principia. diuidētibus hec. i. huius ɔfusa. ¶ Notādū autem q cū noster itellectus nō nascaᵗ plenus speciebus: sed in sui primordio sit sicut tabula rasa cū nascimur sumus in potētia ad sciēdū. τ q2 act⁹ est qui distinguit ut dicit 9° metha^ce. τ sm q aliqd est in potētia est indistinctū ita nostra cognitio: q2 de potētia tēdit in actū incipit a ɔfusis τ idistinctis τ terminaᵗ ad spāl'ia τ distincta. pp̄ter qd pꝫ nobis esse prius nota ɔfusa magis. ¶ Notāduꝫ etiā q cognitio de re absolute est quasi ɔfusa respectu cognitionis ei⁹ cū resoluiᵗ in sua principia. iō phūs ad declaratione minoris. s. ut ostēderet esse p^m nobis nota magis ɔfusa manifestauit per hoc q p̄ cognoscimus res ipas aliq̄li cognitiōe quā sciamus eas resoluere in sua principia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde ex vniuersalibus ad singularia oportet procedere.

¶ Posita maiori q pcedēdū est a notioribus nobis addita minori qd nobis sunt prius nota magis cōfusa infert ɔnē intētā. vꝫ q oportet pcedere ex ul'ibus. i. ex ɔfusis in singularia. i. in ea que sūt distincta. ¶ Dubitaret forte aliquis q cuꝫ nr̄a cognitio icipiat a sensu ut dicitᵗ p̄ poste^r. videᵗ q nostra cognitio incipiat a singularib⁹ τ tēdat in ul'ia. ¶ Ad hoc aūt dici pōt q nō intēdit phūs dare prioritatē τ posterioritatē inter cognitionē intellectiuaꝫ τ sensitiuā: sed intēdit ostēdere q cognitio intellectiua vniuersalis τ ɔfusa pcedit huius cognitionē singularē τ distinctā q etiā circa sensum ueritatē habet q sensus prius apprehēdit res sub modo cōfuso q̄ sub modo distincto. ¶ Ulterius autē cōsurgit questio uel dubitatio q si intēderet hic sm prioritatem τ posterioritatē cōparare cognitionē intellectiuā ad intellectiuaꝫ τ nō intellectiuā ad sensitiuā non diceret cognitionē vniuersaliū pcedere cognitionē singulariū: q2 singulare est duꝫ sentiᵗ. particularia enīꝫ directe obiecta intellect⁹ esse nō pñt. ¶ Ad hoc aūt dicēdum q sm ɔ^rem per singularia nō intēdit indiuidua: sed intēdit spēs τ ultimas ul' quasi ultimas. i. intēdit spēs specialissimas ul' quasi specialissimas. vult ergo philosophus q pri⁹ cognoscimus vniuersalia q̄ꝫ singularia. i. genera τ cōmunia q̄ꝫ species quotuꝫ ultaꝫ sunt obiectum intellectus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totū enim sm sensuꝫ noti⁹ est. Uniuersale aūt totum quoddā est. Multa enim comprehendit ut partes vniuersale.

¶ Probat hoc idē cōparando intellectū ad sensum: q2 sicut se habet sensus ad sensibilia sic se habet intellectus ad itelligibilia. Sed sensus prius ferᵗ in totā rem q̄ꝫ in ptes rei. totū enim sm sensuꝫ notius est: τ q2 vniuersale est qddā totū: q2 vniuersale cōprehēdit multa ut ptes eius. ideo semp itellectus prius ferᵗ in vniuersale τ in genus q̄ꝫ in singulare τ in speciē ergo ul'ia τ cōfusa sunt nobis magis nota qd pbare uolebamus. ¶ Notādū aūt q sꝫ perspectiuū visus primū ferᵗ in totā rem q̄ꝫ in partes rei τ prius apphēdit reꝫ indistincte q̄ꝫ distincte. vnde aīt q si alicubi essent subtiles sculpture non statim cū viderem⁹ illud apphēderemus sculpturas illas. Sed prius ferretᵗ visus in totā rem indistincte: τ postea diligēter intēdēdo apprehēderemus sculpturas illas. sic est ergo de sensu τ intellectu. uterq3 enīꝫ prius apphēdit suū obiectū indistincte q̄ꝫ distincte. ¶ Dubitaret forte aliqs: q2 dicebatur philosophū nō intēdere cōparare intellectū ad sensum: sed vnā cognitionē itellectuā ad aliā qd plane patet esse falsum. cū hic intellectū ad sensum cōparet. Dicēdū hanc obiectionē modici ponderis esse. nō enim hic cōparat intellectuꝫ ad sensum ut prius dicebaᵗ. vꝫ q prius intēdat pbare cognitionē intellectiuā precedere sensitiuā: sed ostēdit q sicut vna cognitio sensitiua precedit aliā: q2 indistincta pcedit distinctā sic vna cognitio itellectiua precedit aliam: q2 confusa τ vniuersalis precedit non confusam τ singularem. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Sustinent autem idem hoc quodāmodo τ nomina ad rationem. Totuꝫ enim quodammodo τ indistincte significat: ut puta circulus. Diffinitio autem ipsius diuidit in singularia.

¶ Adducit tertiā rationem ad propositū cōparando diffinitiones ad nomina dicēs: q hoc idem quodāmodo sustinent nomina ad rationem. i. ad diffinitionē sunt enim nomina prius nota q̄ꝫ diffinitiones: q2 nomina significāt quoddam totū indistincte. ut puta circulus id qd significat dicit per modū ɔfusum. diffinitio aūt ipsi⁹ circuli diuidit in singularia qd significat p modū distinctū. ¶ Notādū aūt q idē significat nomē τ diffinitio. nā ratio quā

significat nomē ē diffō ut pōt hri ex 4° methᵉᶜ. adē eni significat hō ⁊ aīal rōnale: ꝫ hō significat illud sub mō ɔfuso aīal rōnale sub mō distincto: qꝛ cōgregat i se gen⁹ ⁊ dīntia q̄ sūt in se pricipia ɔstituētia qditates hoīs. iō hī dem est ꝙ diffō diuidit in singularia: qꝛ diuisim exprimit qditatē diffiniti ꝫ nᵃgl'a pn⁹ ei⁹. iō in 8° methaᶜᶜ cōmēdant diffōnea ɔtractū que erāt p oēs gen⁹ cāe: qꝛ ꝙ multoꝝ noīa scimus quoꝝ diffōnes ignoram⁹ pri⁹ nobis inotescūt rea ut significant p noīa q̄ȝ ut exprimunt per diffōnes: ⁊ qꝛ p noīa significant cōfuse p diffōnes distincte iō cognitio nr̄a cōfusa p̄cedit distinctam. ℭ Dubitaret forte aliqs qꝛ vī phs sibi ɔ̄dicere. dixerat eni supra uñsa eē nobis notiora singl'aribus. gn̄a eniȝ ut dicebat sunt notiora spēb⁹. ꝫ aūt dicit ꝙ nomē quo ad nos est pri⁹ notum q̄ȝ diffinitio ut circulus q̄ȝ diffinitio circuli: ⁊ qꝛ in diffōne ponit gen⁹ pri⁹ inotescit nobis spēs q̄ȝ gen⁹ ut circulus q̄ȝ figura. Est eni circulus figura in cui⁹ medio est pūct⁹ a q̄ linee ducte ad circūferētiā sūt eq̄les. Dicendū ꝙ p se loquēdo semp ɔfusa ⁊ idistincta sunt nobis pri⁹ nota q̄ȝ distincta. tēdit eni nr̄a cognitio ut dicebat ab impfecto ad pfectū a po° ad actū. ⁊ per ɔn̄s ab idistincto ad distinctū. ⁊ qꝛ cognitio rei ut est quoddā totū est idistincta ⁊ q̄si ɔfula respectu cognitiōis ei⁹ ut distinguit p ptes. iō cognitio totius ꝫm se p̄cedit q̄ ad nos cognitionē ei⁹ ut distincte cogn̄scit in suis ptib⁹. ⁊ qꝛ gen⁹ vno mō hēt rōnē toti⁹ spēi. Alio aūt mō spēs est qdā totum respectu gn̄is. iō cognitio spēi p̄cedit cognitionē gn̄is ⁊ ecōuerso. ℭ Ad cuius euidētiaȝ notādū ꝫm ɔᵗᵉᵐ tres sunt modi cōpositiōis. s. cōpositio spēi ex suis causis ut ex gn̄e ⁊ dīntia: ⁊ cōpositio gn̄is suis spēb⁹ ⁊ ɔᵗᵉʳ ut. utriuſq; istoꝝ cōpositoꝝ est noti⁹ apud intellectū q̄ȝ ptes. genus ꝫ ut est quoddā totū ⁊ confundit in se multas spēs p̄cedit cognitionē specierū. hoc eni mō ꝙ gen⁹ dicit cōfuse spēs dicunt distincte. Sic ēt spēs ut est qdā totū ad gen⁹ ⁊ differētiā: qꝛ ꝙ spēs dicit ɔfuse ⁊ indistincte genus ⁊ dīntia illa qditatē ⁊ aīam explicāt diuise ⁊ distincte. iō isto mō pri⁹ est nota nobis spēs q̄ȝ gen⁹. pȝ ergo ɔtrouersia text⁹ ꝫ distinguam⁹ iter has duas cōpositiones quāꝝ vna est gn̄is ex spēb⁹ alia spēi ex suis causis. 3ᵃ cōpositio est ut dicit ɔᵗᵉʳ idiuidui ex suis ptib⁹ q̄ntitatiuis ⁊ ista cōpositio notior est apō sensum q̄ȝ sue ptes. Naȝ ut dicebat sensus prius fert in suū obȝ ꝫm se totū ⁊ sub mō ɔfuso q̄ȝ in ptes ei⁹. ⁊ sub modo distincto. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Et pueri primū appellāt oēs homines patres: ⁊ matres feminas. posterius aūt determinant horum vnūquodq;.

ℭ Manifestat qō dixerat per signū. Signū eniȝ est ꝙ cognitio ɔfusa p̄cedit cognitionē distinctam: qꝛ pueri primū appellant oēs viros pres ⁊ oēs feminas mr̄es. posteri⁹ aūt determinant. i. distincte cognoscūt hoꝝ vnūqdq;. ℭ Notādū aūt ꝙ ꝫ signū qō dat phūs a pte dat Auiᶜⁿᵃ a loco. sicut eniȝ ꝫm tpa cognitio ɔclusa p̄cedit cognitionē distinctā: qꝛ pueri in p̄a° nō distincte cognoscūt prem ⁊ mr̄em. ⁊ postea cū roborat cognitio i eis nō appellāt oēs viꝝ pres. Sȝ distinguūt pres ab aliis viris. sic ꝫm locū cognitio ɔfusa p̄cedit distīctā. Nā cū a remotis videm⁹ aliqō aīal p̄ appet nobis ꝙ obsistit ins

sui. ideo iudicam⁹ ipsum eē corpus. postea aūt cuȝ magis appropinquamus ⁊ videmus ꝙ mouet iudicamus ipm esse aīal. ⁊ cū ulterius appropinquamus cognoscim⁹ ipsum magis distincte: qꝛ discernemus lineamēta mebroꝝ ⁊ tūc iudicam⁹ ipm esse tale aīal utputa hoīem uł leonē. ⁊ sic magis semp appropinquādo distinctionē cognitionē habem⁹.

Lectio. II.

N Ecesse autem est: aut vnū esse principium: aut plura.

ℭ Quia ut dicebatur in prohemio p̄cedendū est primo a cōfusis ad distincta ⁊ a principiis sub modo s. vniuersali ad alia sub isto modo spāli. ⁊ distincto ideo in isto libro qꝛ p̄or est i phīa naturali determinatur de principiis rerū vniuersaliuȝ in uł'. ⁊ sub mō cōfuso. ideo ɔᵗᵒʳ cōtinuās hāc partē ad p̄cedētē ait ꝙ finito ꝑlogo incipit perscrutari de principiis coībus rerū oīum naturaliū. Sed ut supra dicebat naturalis phūs ꝟsat circa corpus mobile ut subiacet motui ⁊ mutationi. ad naturalē ergo pertinet determinare de corpe mobili ⁊ de motu. Diuidit ergo ista pars executiua in duas ptes: qꝛ p̄ determinat de principiis corpis mobilis. 2° incipit determinare de ipso motu siue de ipso corpe mo'ᵇ. 2ᵃ pars incipit in pricipio tertii libri ibi. Quoniā aūt natura est principiū mot⁹ ⁊ c̄. Circa primum duo facit: qꝛ primo determinat de principiis corporis mobilis intrinsecis ut de materia ⁊ forma. Scdo determinat de p̄ncipiis hui⁹ corpis tā intrinsecis q̄ȝ extrinsecis enumerādo oēs causas eius. scda pars incipit aliquātulū post principiū secundi libri ibi. Determinatis aūt his. ɔsiderādū est de causis. Circa primum duo facit qꝛ p̄ determinat de hui⁹ principiis ut de mā ⁊ forma. 2° ōndit talia esse naturalia ⁊ esse de ɔsideratiōe naturalis. 2ᵃ ps incipit in principio libri scdi ibi. eoꝝ que sunt alia ⁊ c̄. Circa primū duo facit: qꝛ p̄ circa huius principia narrat opiniones antiquoꝝ. Scdo ex dictis eoꝝ uenat ꝟitatē intentā. 2ᵃ ibi. omnes igitur ɔtraria principia faciunt. Circa primū duo facit quia primo narrat opinioes antiquoꝝ in vniuersali. Scdo exequit de eis in speciali. ideo ibi. quidem igitur si vnum ⁊ immobile. ℭ Prima ps diuiditur in duas: qꝛ primo ponit quandam generalem diuisionē de principiis. secūdo exequit membra illius diuisionis ibi. etiam si vnum. Dicit ergo ꝙ necesse est aut vnū esse principiū: aut plura. ℭ Notandum aūt ꝙ ꝫm ɔᵗᵉᵐ istud necesse sequit ex natura diuisionis. vnū eniȝ ⁊ plura sufficienter diuidunt exn̄tia. Si ergo principii est aliqō exn̄s oportet uel ꝙ sit vnū uel plura. ℭ Notandū autē ꝙ ita ex abrupto pars executiua incipit a principiis in cōmuni: qꝛ supponit materiā esse ex prohemio incipiēdū esse a principiis sic acceptis. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Et si vnuȝ: aut imobile sicut dicunt parmenides ⁊ melissus: aut mobile: sicut phisici. Hi quidem aerem dicentes esse. Alii ꝟo aquam primuȝ principium.

ℭ Exequit de mēbris diuisiōis narrās diuersitatez antiquoꝝ circa pricipia ⁊ duo facit: qꝛ p̄ narrat huius diuersitatē circa pricipia. 2° ōndit ꝙ sic differebāt antiq in loquēdo de pricipiis. sic ēt differebāt

in loquēdo de entib⁹.2ᵒ ibi⌊ similr aūt querūt.⌋Circa pᵐ duo facit fm duo mēbra diuisionis ꝙ̄ premisit. Nā p̄ exequit̄ de ponētib⁹ vnū pnᵐ.2ᵒ de ponētibus plura ibi⌊ si aūt plura.⌋Dicit ergo ꝙ si vnū est pnᵐ aut est imoᵉ sicut dicunt Par. ꝛ Meli. aut est moᵉ ꝛ pōt esse motū ꝛ transmutatū sicut dicunt phisici.i.nāles.quoꝝ quidā fuerunt dicentes ipm esse aerē.alij aūt aquā. Quidā vo dixerunt mediū esse iter aerē ꝛ aquā. de qb⁹ oib⁹ dicet̄ infra. ℂ Notandū autē ꝙ qui ponebat hui⁹ pncipiuȝ pᵐ fuisse mobile dicit eos esse phisicos.i.nāles:q: quodam mō nāliter loquebant̄ cū nō negarēt motum. dicit enim hoc ad differētiā Parmenidis ꝛ Melissi qui oino innāles fuerūt cū negarēt simplr motū q̄ supponi debet a nāli pho. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Si aūt plra aut finita:aut īfinita. Et si finita plura aūt vno:aut duo: aut tria: aut q̄tuor:aut ꝫ aliū aliquē numeꝝ. Et si infinita:aut sic sicut dixit democrit⁹ gen⁹ vnū figura aūt ꝛ spē differētia:aut ēt cōtraria.

ℂ Exequit̄ de ponētib⁹ plura pnᵃ dicēs ꝙ si hui⁹ pnᵃ sunt plura aut erūt finita aut īfinita. ꝛ si sūt finita ꝛ sunt plura vno aut sūt duo ut ignis ꝛ terra q̄ Par. dicebat eē pncipia.aut sunt tria sicut posuerūt qdā nāles dicētes ignē aerē ꝛ aquā eē hui⁹ pnᵃ.aut qtuoꝝ sicut dicit Empe.ponēs oia q̄tuoꝝ elēa hui⁹ pncipia.aut sunt fm aliquē aliū nūm finitū. Si autē sunt infinita aut sunt sicut dicit Democrit⁹ ponens oia pncipia esse vnū fm genus ꝛ esse dĩntia ꝛ ꝯtra figura ꝛ spē. Aut supple sunt fm aliquē aliū modū ut puta sicut dicit Anaxa.ponēs īfinita corpa silr̄ ꝗ̄ partiū esse huius pncipis. ℂ Notādū aūt Par. posuisse principiū esse vnū ꝛ imoᵉ. ꝛ tm̄ cū dicebat ignē ꝛ terrā esse reꝝ pnᵃ:sed quō hec sunt itelligenda īfra patebit. ℂ Notādū etiā Democritū posuisse oia principia esse eiusdē gnīs:q: oia dicebat esse corpa idiuisibilia:ſꝫ hui⁹ corpa indiuisibilia erant dĩuita figura:q: quedā erāt triāgularia q̄dā q̄drāgularia.erāt autē ꝯtria specie.i.nā:q: q̄dam erant nāe priorꝭ quedā posteriorꝭ quedā erāt nā inferiora quedā supiora. Differebāt etiā hui⁹ athomi fm Democritū figura:q: quedā erāt triangularia quedā q̄drangularia ordine.q: quedā priora quedā posteriora. positiōe:q: q̄dā īferiora q̄dā supiora. ꝯᵗᵒʳ aūt hūc textū sic expōit:q: fm ipm supposita vnitate gnīs ul' est dĩntia fm spēm uel fm nūm Si ĝ principia sunt vnū fm gen⁹ aut sunt ꝯtria spē: aut sunt dĩuita ꝛ figura ꝛ q̄ntitate. dĩntia enī in talib⁹ ul' erit fm spēm ul' fm formā ul' fm nūm ꝛ fm q̄ntitatē. ℂ Dubitaret forte aliqs q̄re iter ponētes pluralitatē principioꝝ nō dat dĩntiā qō qdā ponerēt ea moˡᵃ qdā imoˡᵃ sicut iter ponētes vnū pnᵐ distinguit:q: qdā dixerūt ipm esse moˡᵉ qdā imoˡᵉ. ℂ Ad hoc aūt rn̄dēduȝ ꝯᵗᵒʳ.ꝙ nullus ponēs plura principia dixit ea esse imobilia. Nō autē ex hoc sumi pōt:q: oēs ponētes plura principia dixerūt ea eē ꝯtria ut īfra patebit. Sꝫ si ꝯtria erant trāsmutabāt se adinuicē ꝛ nō erāt imobilia.ponit̄ autē in cōmēto alia solutio. Sꝫ q: nō videt̄ ita eē ad ppositum ideo dimittatur. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Silr aūt querūt:ꝛ que sūt:querentes q̄t sunt:ex quib⁹ enim sunt que sūt. Querūt pmū post hoc utrū vnū:aut plra sint. Et si multa:aut finita:aut īfinita. Quare pncipiū ꝛ elemēta q̄rūt utrū vnū:aut mlta.

ℂ Ondit ꝙ sicut differebāt antiq in loquēdo de principijs sic differebāt in loquēdo de entib⁹ dicēs ꝙ sicut q̄rūt de principijs q̄t sūt silr q̄rētes que sunt.i. de entib⁹ q̄rūt de principijs ex qb⁹ sunt entia utra sunt vnū aut plura. Si sūt mlta ꝛ plura utrū sūt finita aut īfinita.q̄re querēdo de entib⁹ q̄re sit principiū ꝛ elemētū utrū sit vnuȝ aut multa.nō enī faciunt dĩntiā inter q̄ōnem de entib⁹ ꝛ de principijs. ℂ Dubitaret forte aliqs:q: nō vi eadeȝ questio de principijs ꝛ de entib⁹ sicut nō est eadē qō de causis ꝛ effectib⁹.oīa enī effect⁹ hēt rōnē entis.vr̄ enī ridiculū dicere ꝙ si aliqs poneret vnū pncipiū ꝙ pp hoc poneret soluȝ vnū ens ꝛ si poneret duo tm̄ esse principia ꝙ pp hoc poneret duo tm̄ entia. ℂ Ad hoc aūt rn̄det ꝯᵗᵒʳ ꝙ antiqui solūmodo peeperunt māle principiū ꝛ nō formale ꝛ hui⁹ principiū māle dixerunt esse ens:q: posuerūt ipm esse corp⁹ ꝛ esse aliqd in actu.hoc aūt posito pꝫ solutio ad questiū. Nā q: principia opꝫ manere ꝛ mā semp manet fm subam si aer uel aliqd aliō corp⁹ esset māle principium oīum semp maneret aer ꝛ gñatio non esset nisi alteratio ꝛ si semp maneret aer ꝛ oia gñarent̄ ex aere oia essent aer ut ignis esset aer calefactus ꝛ aqua esset aer infrigidat⁹.idem est ĝ dicere aereȝ esse sic principiuȝ materiale omniū ut ponebāt antiqui ꝛ diceret oia esse aer. Si ergo bn̄ cōsiderent̄ positiones antiquorū eadē est questio de principijs ꝛ de entib⁹.ponentes enim vnū principiū dicebant esse oia illud ꝛ ponētes plura dicebant oia illa esse plura.quot ergo ponebāt principia tot dicebāt esse entia. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Id qdē igit̄ si vnū ꝛ imobile sit:qō ē intēdere:nō de nā est intēdere. Sicut enim geometre nō ampli⁹ ratio est ad ꝯstruētē pncipia:sed est:aut alteri⁹ scie:aut oib⁹ cois: sic neqꝫ alicui de principijs.

ℂ Exequitur de opinionibus istoruȝ antiquorum in speciali ꝛ duo facit:q: primo exequit̄ de opinionibus Parmenidis ꝛ Melissi qui nō loquebant̄ naturaliter.secūdo exequit̄ de opinionibus alioꝝ qui quodammodo naturaliter loquebant̄.scda ibi⌊ sicut aūt phi dicūt.⌋Circa primuȝ duo facit:q: p̄o dicit Parmenidē ꝛ Melissuȝ nō fuisse locutos naturaliter ꝛ ꝙ nō spectat ad naturalē disputare contra eos.2ᵒ ne error eoꝝ incorrigibilis maneat cum nō possit ꝯtra eos disputare per viā nature disputat ꝯ eos inducēdo habitū primi phi.2ᵃ ibi⌊ ꝛ quonīā de natura.⌋Parme. ꝛ Melissus ut supra dicebatur dixerunt omnia esse vnum ꝛ imobile. Circa primū duo facit:q: primo ostēdit eos nō fuisse locutos naturaliter:q: posuerunt omnia esse vnum. Secūdo oñdit hidem ex eo ꝙ posuerūt illud esse imobile.secūda ibi⌊ nobis aūt subijciant̄.⌋Circa primuȝ duo facit fm ꝙ dupliciter probat intentū. secunda ibi⌊ Simile igitur intendere est.⌋In prima parte intendit talē rationē.sicut nec geometra ita nec naturalis potest disputare contra negantes sua pncipia. Sꝫ Parmenides ꝛ Melissus negabāt principia nature.ergo naturalis ꝯtra eos disputare nō debet. In hac autē ratione sic procedit:q: p̄ ostendit naturalē nō debere disputare ꝯ negantes

sua pn^a.2° ondit Parme. & Melissuz negasse pn^a nae.2° ibi [nõ enĩ amplĩ^o.] Dicit ergo id qd̃ e igit si vnũ est.i. si uł'r ipm ens sit vnũ & imo^{bile} intendere. Nõ de nã est intedere.i. itendere nõ spectat ad nã lẽ. Nam sicut geomet^e nõ est amplĩ^o cõ ꝯtra negã tẽ siue destruẽtẽ pn^a geometrie. Sed h aut est alte ri^o scie aut dialetice aut oib^o cois ut methaphisice. Sic nec huic.i. nali pho interest disputare de pnci pijs. Notãdũ aũt q dicit aut alteri^o scie aut cois q: fm ꝯ^{ta} log ꝯtra negantes pn^a uł' spectat ad aitẽ disputãdi.i. ad dialeticã uł' ad methaphisicã. Dia letica enim dicit scia altera. q: nõ est ꝓprie sciẽtia sed modus sciendi. Deinde cum dicit.

¶ Nõ enim amplius principium est si vnũ solum: & sic vnum est: principium enim cu iusdam aut quorundam est.

Ondit eos negasse pn^a nae. negabãt enĩ isti pn^a na ture: q: negabãt oẽ pn^m. si enĩ est vnũ solũ & vnũ & sic sicut isti dicebãt nõ est amplĩ^o pn^m ac nullũ erit pn^m. pn^m enĩ semp supponit plura cũ sit cuiusdam aut quorũdã. Notãdũ aũt q hi ponebãt oĩa eẽ vnũ simplr & absolute. Si enĩ posuissent oĩa vnum aliquo modo ut oĩa vnũ analogia uł' vnũ gñe non oportuisset eos negare uł'r pn^m. Sed q: ponebãt oĩa sic vnũ ut dem ẽ. iõ h posito seq̃baf nõ amplĩ^o eẽ pn^m. Dubitaret forte aliqs utrũ dictio exclu siua addita vni relatiuoꝝ excludat alterũ ut si di caf tm̃ pn^m est utrũ ualeat. ergo pncipiatũ nõ ẽ. Et vĩ q nõ: q: q̃lĩ de itellectu alteri^o p dictionẽ exclu siuã nõ excludunf. nõ enĩ ualet tantũ hõ est. ḡ aĩal nõ ẽ. q: aĩal ẽ de itellectu hoĩs. sic nõ ualet tãtũ pn cipiũ ẽ ḡ pncipiatũ nõ ẽ: q: vnũ relatiuoꝝ ẽ de itel lectu alteri^o. Amplĩ^o ꝯsueuerũt sophistice argue si tm̃ pn^m est pn^m est si pncipiũ ẽ pncipiatũ est. Si pncipiatũ est nõ tm̃ pn^m est. ḡ si tm̃ pn^m est nõ tm̃ pn^m est. Dicẽdũ q aliqd eẽ de itellectu alicui^o põt intelligi dupł'r. uel de intellectu pmo uel scdo. illa enĩ sunt de itellectu pmo que sunt de essentia eorũ in qbus itelligunf. iõ talia nõ habẽt ꝓprie alietatẽ ad ea de q̃rũ itellectu sunt. & sic sunt oĩa supiora re spectu iferioꝝ. & q: solus fm phz i li^o elencho ꝛ idẽ ẽ q nõ cũ alio. iõ talia p dictionẽ exclusiuã nõ ex cludunf. Nõ enĩ ualet tm̃ hõ. ḡ nõ aĩal. Relatia aũt q̃ hñt alietate adiuicẽ & sunt q̃ñ de itellectu 2° p di ctionẽ exclusiuã excludunf & sic soluta ẽ p^a rõ. 2ª aũt erat oino sophistica. Nã lz pn^m iferat pncipiatum pncipiũ tm̃ supptũ cũ exclusiõe pncipiatũ nõ infert. dato ḡ q ualeat hec ꝯña. Si tm̃ pn^m est pn^m. est tm̃ cũ postea assumif si pn^m est pncipiatũ ẽ. decipit per fallacia accñtis. uariaf enĩ ibi mediũ. nã p acci piebaf pn^m cũ exclusiõe & nõ inferebaf pncipiatũ. in scda aũt accipif ut ifert pncipiatũ. accipif enĩ pn cipiũ ut extraneũ est ab eo iferre pncipiatuz ut stat cũ exclusiua dictiõe. Notãdũ aũt q si dictio exclu siua addito pn^o nõ excluderet pncipiatũ qui dice ret tm̃ pn^m eẽ nõ negaret pncipiatũ esse. Notã dũm ẽt q qui dicit tm̃ pn^m esse q̃dãmodo cõtraria ponit: q: ponit esse mł'ta ex eo q ponit eẽ pn^m & ne gat eẽ mł'a ꝑp exclusionẽ. ex quo meli^o apparet q dictio exclusiua pncipio addita excludit pncipia tũ: q: si hoc nõ eẽt nulla eẽt ipossibilitaf & oĩa ꝯdi ctiõis iplicatio dicẽdo tm̃ pn^m eẽ tm̃ ex hoc nõ ex cluderef mł'titudo nec tolleref pncipiatũ eẽ. Ul teri^o aũt dato q dicẽs vnũ tm̃ eẽ uł' tm̃ pncipiũ eẽ ex hoc posset ꝯuinci q ponat pncipiũ nõ eẽ: q: ne gat pncipiatũ esse. Dubitaret forte aliqs utrum ꝯtra talẽ possit disputare nalis. & videf q sic: q: si ad aliquẽ artificẽ spectat disputare ꝯtra tales. vide tur q spectat ad eũ qui utif ꝓpositiõib^o p se notis sed huius est nalis ut dicebaf ḡ & c. Dicẽdũ q tri plex est gradus sciẽtiaꝝ. q̃dã enĩ sunt q possũt ꝓbare ꝓpositiones p se notas nec oĩa que assumũt resol uunt in hm^o ꝓpositiones & hui^o sũt scie subalterne. ut musica & pspectiua & alie si que sũt tales. Que dã v̓o utunf ꝓpõnib^o p se notis & ea q̃ assumũt i p se nota resoluũt. Si p se nota ꝓbare nõ debẽt & hui^o sũt scie spãles nõ subalterne ut geometria & nalis & alie tres. que v̓o ipsa p se nota ꝓbãt ut scie cões. metha^{ca} enĩz ut pz ex 4° metha^{ce}. ꝓbat hoc pn^m de quolibet affirmatio uel negatio quo nullũ est notĩ us. Quõ aũt ꝓbat illõ in dubijs sequentib^o dicef. Quãtũ ãt ad pñs spectat dicere possum^o q oẽs ꝓpo sitiões per se note roborãf p istõ pn^m q de quoli bet est necesse eẽ uel nõ eẽ: q: istõ pncipiũ imedia te fundaf ex ipo ente: q: nulla scia spãlis põ ꝓbare cões animi ꝯceptiões nec disputare debet contra negãtem pn^a. nõ sufficit ergo q nalis utaf ꝓposi tiõib^o per se notis ut possit disputare cõtra negãtẽ pn^a sz oporteret q esset artifex cois ut dictuz est q et nõ põt cõpetere. Ulterius forte dubitaret ali qs utrũ logicus disputare possit cõtra negãtez pn cipia. Ad hoc dici põt q logici est ꝓbabiliter in cedere. & q: ad ꝓbãdum principia haberi possunt ꝓbationes ꝓbabiles. ideo nõ est incõueniens logi cũ ꝯtra negantẽ pncipia disputare. hanc aũt ratio nem tangit phũs p topicoꝝ. dicẽs q ad prima eo rũ que sunt circa vnãquãqz disciplinã ipossibile est aliqd dicere: q: prima pncipia que oĩum sunt non possunt per alia ꝓbari per ea ergo que circa singu la ꝓbabilia sunt necesse de eis ptransire. Sed hoc nõ videtur sufficere: q: sicut se habẽt alij artifices ad ueritatẽ ita se habet logicus ad ꝓbabilitatem. Sicut ergo nõ ꝓbaf aliquod uere nisi per ueriora ita nõ ꝓbaf aliquid probabiliter nisi per ꝓbabilio ra. cum igif per se nota & cõmunes animi cõceptio nes cũ h q sunt maxime uere sint etiã maxie pro babiles: q: eas quilibet ꝓbat auditas videf q ta lia dialeticus ꝓbare nõ possit. Sciẽdũz ergo q maxime ꝓbabilis fm q hui^o simpliciter ꝓbari nõ possunt. possunt tm̃ ꝓbari huic uel illi & hoc sufficit. Nam cũ talia in se sint maxime manifesta nõ opor tet q ꝓbenf simpliciter & in se sufficit & eas ꝓbarĩ negãti eas. Ulterius forte dubitaret aliqs utrũ methaphisicus possit disputare contra negantẽ pn cipia. & videf q non: q: sicut scientia specialis non potest disputare contra negantem sua principia: q: tunc ageret ultra suam speciez: sic sciẽtia cõmunis cõtra negantem principia cõmunia disputare non potest: & q: Parmenides & Melissus ponendo tm̃ vnum esse negabãt vniuersaliter pncipiuz nõ solũ naturalis ut videf nõ potest disputare contra eos sed etiaz nec methaphisic^o: quia sic loquẽtes nõ so lum negant pncipia nature sed ẽt principia metha phi. cum vniuersaliter omnia principia negarent. Ad hoc autẽ dici potest q vniuersaliter princi pia & cõmunes animi cõceptiones simpliciter non ꝓbanf. Possunt tm̃ ꝓbari huic uel illi sed hoc non vĩ sufficere. Nã ut videf phisic^o sua pncipia ꝓbare nõ posset p aliq posteriora non accipiẽdo notiora

simplr: sȝ notiora illi. ideo dicēdo q methaphisic⁹ pōt pbare hui⁹ pncipia huic uel illi qd nō ꝑt ꝑt phicus. Nullus est enim qui ideo negat aliqd qd nō ponit aliqd esse τ ex eo q ponit esse pōt methaphicus ostēdere τ pbare illud qd negat eē. imo qr semp is nō facē itelligit facere τ oino in negatiōe affirmatio ut dr circa finē scōi elencorū. nullus pōt aliqd nō esse nisi apphēdat aliqd eē. primū enim qd ab itellectu apphēdet e est ens uel eē ut Aui^na dicit: τ quilibet apprehēdit uel cōcedit aliqd esse. iō methaphisic⁹ cui⁹ est considerat e de ente ꝯ tales disputare poterit. hoc autē manifeste apparet in pposito. Parme. τ Melissi lȝ fm positionē eorū negarēt ulr oē pn^m. aliqd tñ ꝯcedebāt: ponebant eni esse vnū ens τ imobile τ qr de ente τ vno hēt ꝯsiderare methaphisic⁹ iō ꝯ tales disputare poterāt ulr. ergo ps⁹ methaphisicus simplr pbare nō pōt. tñ poterat pbare hui⁹ pncipia huic uel illi ut Parmenidi ul Melisso: qr aliqua concedebāt que sunt de ꝯsideratiōe methaphisici. phisic⁹ aūt nec poterat pbare simplr principia nec poterat ea pbare Parmenidi ul Melisso: qr ex ente τ vno que ipi cōcedebāt phicus ꝯtra eos arguē nō poterāt sed methaphisicus. transcēdūt enim talia limites nature phie. τ per hoc patet ueritas quesiti. C Deinde cum dicit.

C Similiter igitur intendere est si sic vnū est: τ ad aliā positionem quālibet disputare. uerbi gratia ad dictam aut eraclitanā. Aut si aliquis dicat hominē vnum quod est esse: aut soluere rationem litigiosam: quod sane utreqȝ quidem habent rationes τ melissi τ parmenidis. Etenim falsa recipiūt: τ non sillogizantes sunt.

C Adducit secūdā rōnem ad ppositum τ duo facit. qr primo facit qd dictū ē. 2° cōparat opiōnē Parme. ad opinionē Melissi ibi [magis aūt melissi.] Dicit ḡ q simile est intēdere si est sic vnū sicut dixerūt Parmenides τ Melissus. τ disputare ad positionē quālibet aliā. i. ad positionē debilē τ friuolam. vbi gratia ut disputare cōtra positionē dictā i. solum dictis firmatā. cuius fuit positio Eracliti qui posuit oia mobilia τ oia eē in ꝯtinuo fluxu. magis q sō ꝯtingeret scire sic ētiā sollicitū eē soluē rōnē dicentē oē qd est eē vnū aliqd ut vnū hoīez aut soluere rōnem litigiosam τ sophisticā supple nō spectat ad naturalē. τ qr sane utreqȝ rōes ēā Parmenidis ꝙ Melissi hīt h q. s. sunt litigiose τ sophistice: qr fl'a recipiūt τ nō sūt sillogizantes. ideo de eis tanꝙ de friuolis τ debilib⁹ positiōib⁹ nullus sollicitus esse nos debet. C Deinde cum dicit.

C Magis autem Melissi onerosa ratio τ non habens defectum. Sed vno inconueniente dato alia contingunt. Hoc autē nihil difficile.

C Cōparat positiōes Parmenidis τ Melissi adinuicem. dicens q rō Melissi magis est onerosa. i. magis vana ut hēt alia lr̄a ꝙ rō Parme. τ nō hēt defectū. i. nō hēt dubiū: qr sic ē friuola τ nō facit hoīeē dubitare. Rō enīz Parmenidis lȝ nō sit ita vana est tñ multū incōueniens: qr vno incōueniēti dato multa alia ꝯtingūt. hoc aūt videē nō est difficile. C Notandū aūt q ne aliqs crederet q ipse uellet laudare Parmenidē. iō ad ostendendū positionē suā esse multū incōuenientē addidit q ex illo incōueniēti q pōīt Parme. multa alia contingunt. C Deinde cum dicit.

C Nobis autem subijciantur que sunt natura: aut omnia: aut quedaȝ moueri. Est autem manifestum hoc ex inductione.

C Postꝙ pbauit Par. τ Melis. nō fuisse locutos nālitē: qr posuerūt tm̄ vnū ens. ōndit eos nō fuisse locutos nālit: qr posuerūt ēē illō imo^le τ duo facit sȝ q dupl'r h ōndit. 2° ibi [sīl'r aūt neqȝ.] Dicit ḡ q nobis phicis subijciant ea que sūt nā moueri oīa aut ꝗdā τ h est manifestū ex inductiōe. τ qr nālia moueri accipit phicus tanꝙ p^m τ p se notū. iō sup ꝯtra negāte^s talia disputari nō ds. C Notādū q fm ꝯ^tem dicit ꝗ sūt nā moueri oīa aut ꝗdā abstinēdo se ab oia τ a foīs de qb⁹ dubiū ē utrū sint mobiles lȝ nō sit dubium q sint nales aut sint i mol⁹: aut dic hic fm eū: qr dubitat de ꝑtib⁹ terre que sūt circa cētrū utrū possint moueri: ul'ēt dubitat de tota terra utruȝ moueri possit. C Deinde cum dicit.

C Similiter autem neqȝ soluere oia conuenit. sed aut quecūqȝ ex principijs aliqs demōstrans mētitur. Quodcūqȝ vō nō minime: ut tetragonismū eum qdeȝ qui per decisiōes: geometrici est dissoluere. Illū aūt q antiphonis nō geometrici.

C Probat h p silē: qr in hoc silr ꝯuenit oēs artifices spāles q nō ꝯuenit eos soluē oia sed solū ea soluē debēt que aliqs fl'e ifert τ mētit ex pncipijs. quecūqȝ vō non sequunt nec iferunt supponēdo pncipia minime debet. debet ea soluere artifex spālis ut patet in geometria: qr tetragonismū qui est brissonis p decisiōes geometre est dissoluere: qr brisso non negauit pncipia geometrie. sed illū qd est antiphōtis geometre nō est dissoluere: qr antiphon pn^a geometrie negauit. C Notādū aūt q ꝗdratura brissonis per decisiones mltipl'r describit. ꝯ^tor enim describit sic: qr brisso descripsit quadratum is circulo ut patet is circulo. a. b. c. q faciendo apparuerunt decisiōes in circulo admodū lunularū: τ in vna illarum portionum ut in portione. a. b. applicauit lineam rectam quam postea extendēs dicebat eam equalem esse quarte parti circūferētie circuli τ ex talibus quatuor lineis cōstituens quadratū dicebat ipsum esse equale circulo ppter hoc q oia latera quadrata simul sumpta equabant circūferētie circuli. Sed rō eius nō cōcludebat: qr si ex tanta linea ex quanta constat circulus fieret ꝗdratū non esset tante capacitatis quāte est circulus: qr ut scribit in libro de corpib⁹ ysoperymetris oium ysoperymetrū solidorū maxie spera est capacissima. τ qd dicit de solidis itelligēdum est de oi figura: qr oium figurarū circulus est capacissimus. lȝ enim inueniat quadratū maius circulo. ex tāta tamē linea quāta est circulus equalis figura fieri nō pōt. hec autem quadratura siue hic tetragonismus lȝ falsus esset ad geometrā tñ ptinet ipm dissoluē: qr nō negat pn^a geometrie. posset aūt al'r describi hui⁹ tetragonism⁹ ponēdo circulū. e. g. i medio loco pportionale iter ꝗdratū iferi⁹ τ exteri⁹ τ postea iuenire ꝗdra

tum q̄ eēt media rei inuentio ad illa duo q̄drata quo facto sequeret̄ quadratū illō esse equale circulo in circulo q: hiet eandē pportionē ad illa duo q̄drata quā hiet circulus. s̄z h̄ inuestigare ⁊ ondē quō talis q̄dratura fieret p decisiōes nō est p̄tis speculatiōis. antiphon aūt sic q̄drauit circulū. q: de scripsit q̄dratū. q. p. r. ⁊ ptraxit lineas. q. r. ⁊. p. r. faciēs ysochelē ⁊ triangulū eq̄lrm erectū sup basim p. q. Silr diuisit basim. p. r. ⁊. q. r. ⁊ ptraxit lineas. p. s. ⁊. q. t. ⁊. r. t. ⁊ sicut diuidebat hāc pportionem. p. q. p triangulos sic diuidebat reliquas circuli pportiones faciendo in circulo figurā multoꝝ laterū. ⁊ q: in circulo q̄nto scribit̄ figura m̄ltoꝝ laterū tāto plus occupat de spatio ⁊ minus supat̄ a circulo cū negaret ɔtinuū esse diuisibile in īfinituꝫ. q̄ in circulo posset fieri figura tot laterum: q: equaretur circulo. ille aūt figure multoꝝ laterū faciens equalē quadratuꝫ dicebat se circulū q̄drasse. ad h̄ aūt nō habet r̄ndē geomet̄. q: negat id qd̄ supponit geomet̄. tanq̄ pncipiuꝫ. videlicet q̄ continuū est diuisibile in infinitum.

Lectio .III.

Sed quoniam de natura quidē nō naturales defectus contingit dicere ipsos: fortassis bene se habet aliquantulum disputare de ipsis: habet enim philosophiaꝫ hic respectus.

❡ Post q̄ ph̄s ostendit q̄ nō debet uel nō est bonuꝫ disputare ɔtra Parmenidem ⁊ Melissum per naturā: in parte ista dicit q̄ bonū est disputare cōtra eos per methaphisicā. circa qd̄ duo facit. q: p̄mo agit q̄ bene se hēt disputare cōtra eos methaphisice. 2° modo methaphisice cōtra eos disputat ibi [Pa^m aūt maxime.] Dicit ergo q̄ q: ipsos s. Parmenides ⁊ Melissus cōtingit dicere de natura nō nāles defect⁹. i. dubitationes. adeo fortassis bn̄ se habet aliquantulum disputare de ipsis. i. de positiōib⁹ ipsoꝝ ⁊ h̄ per methaphisicā: q: hic respectus est phiaꝫ. i. spectat ad methaphisicā que p antonomasiā phia d̄r. ❡ Notādū aūt Parmenidē ⁊ Melissuꝫ dixisse de nā nō nāles defectus: q: cuꝫ loquerentur de rebus naturalib⁹ deficiebāt ⁊ mētiebant̄ in locutionib⁹ suis. ⁊ h̄ nō naturaliter: q: nō supponebant principia nature. ❡ Notandū etiam q̄ dicit fortassis bn̄ se habet aliquātulū disputare contra eos: q: huius disputatio aliquo modo est utilis ⁊ bona aliquo modo nō. Nam si considerent̄ positiones eorū in se ita erant fatuole ⁊ vane: q: stultum est esse sollicitum cōtra eas. Sed ne pp̄ dicta eorū cōtingat error in phia naturali bene se habet contra eos disputare. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Principiū aūt maxime est oium ppriuꝫ: quoniam multipliciter dicit̄ qd̄ est: quō dicūt dicētes vnū eē oia: utrū substantiam vnā omnia: aut quātitatē: aut qualitateꝫ. Et iteꝝ utrū substāuā vnā oia: ut hoiem vnū: aut equū vnū: aut aiaꝫ vnā: aut q̄litatem vnā erūt hec: ut album: aut calidū: aut aliqd alioꝝ taliuꝫ. Hec enim oia differūt multū: ⁊ sunt impossibilia dicere.

❡ Incipit disputare ɔ̄ Parme. ⁊ Meli. ⁊ tria facit: q: p̄ disputat ɔ̄ eos. scd̄o ɔtra sequētes ipsos. tertio soluit argumēta ipsoꝝ. 2ª ibi [ɔturbati sūt aūt.] 3ª ibi [⁊ ex qb⁹ demrāt.] Disputare aūt ɔtra eos nō poterat directe nisi ex his que illi ɔcedebāt: ɔcedebāt aūt ens ⁊ vnū cū ponerēt oia eē vnū ens. id̄o duo facit: q: p̄ disputat cōtra eos per nāꝫ entis. 2° per nām vnī⁹ ibi [amplī⁹ q̄m ⁊ ipm vnū.] Circa p̄m duo facit: q: primo p̄mittit quandā diuisioneꝫ entis. 2° ex diuisione p̄missa arguit ɔtra eos ibi [si quidē eni erūt.] Dicit ergo q̄ p̄n^m propriū oium disputādi ɔtra eos est per diuisionē entis. q̄m qd̄ ē. i. ens dicit̄ multiplr: q: d̄r de decem predicamentis. dicētes ḡ vnū eē oia quō aūt hoc dicūt utruꝫ dicūt oia esse substātiā aut q̄titatē aut qualitatē. Et iterū si oia sunt suba. utrū uelit oia esse substātiā vnā ut vnū hoiem aut vnū equum aut vnā animā. aut si dicūt oia esse qualitatem. queraf̄ ab eis utrū hec qualitas quā dicūt eē omnia utrū sit vna ut albū qd̄ est vna qualitas ⁊ calidū qd̄ est et vna qualitas. Et subdit q̄ hec omnia differūt multuꝫ ⁊ sunt impossibilia dicere. ❡ Notādū autē q̄ disputare cōtra Parme. ⁊ Melissuꝫ p diuisionē entis est maxime p̄ncipiū. i. maxime modus p̄ncipalis. quia ⁊ si possum⁹ disputare cōtra eos per eoꝝ p nām entis ⁊ p diuisionē vni⁹. tn̄ q: rō vni⁹ fundatur in rōne entis ⁊ p̄ncipalior est ratio entis q̄ rō vni⁹. id̄o p̄ncipalis modus disputādi cōtra eos est per nām entis. Nam cū priuatiuū semp in positiuo fūdet̄. q: p̄uatio est negatio in subō ut dicit̄ 4° meth^ce. rō vni⁹ q̄ cōuertit̄ cū ente. q: ɔsistit in p̄uatiōe fūdabit̄ i ente cui⁹ rō i positiōe ɔsistit. ❡ Notandū et q̄ pprīu est disputare ɔtra eos p nām entis: q: ut dictū est ipsi ɔcedebāt ens eē. Sicui disputasset ɔ̄ eos nō ex cōcessis nec ex datis nō ppe disputasset ɔ̄ eos. ❡ Notādū etiā q̄ q: vnū dicit̄ m̄ltis modis ut vnū gn̄e vnū spē ⁊ vnuꝫ numero. ideo cū dicit querēdū eē a Parme. ⁊ Meli. utruꝫ ponerēt oia esse subam aut qualitatē. addidit iteꝝ querēdū esse. utrū oia eēnt vna suba ut homo. aut vna q̄litas ut albū: q: si dicet ēt oia esse substantiā aut oia esse qualitatē uel quātitatem ponerent oia vnū genere. Sed q: si oia dicerēt vnā substantiaꝫ ut hoiem uel vnā qualitatē ut albū ponerēt ɔ̄ oia vnū spē uel vnū numero. Notandū ēt q̄ dixit hoc differre multū ⁊ esse īpossibile dicere: q: q̄cq̄d dicit impossibile est. Non eni possibile est oia esse vnuꝫ nec gn̄e nec specie nec nūo. tn̄ inter ista impossibilia est m̄lta differētia: q: impossibilius est ponere oia vnū numero q̄ vnuꝫ spē ⁊ vnū spē q̄ vnū genere. ❡ Notādū ēt q̄ ens dupliciter pōt diuidi. primo s̄m rē ⁊ sic diuidit̄ in decē p̄dicamēta. 2° pōt diuidi s̄m intētiones ⁊ sic diuidit̄ per ul'e ⁊ pticulare. prima ergo diuisio cuꝫ dixit q̄ oia dicim⁹ vnū: aut dicim⁹ oia substātiā aut q̄titatē: aut qualitatē ⁊c̄. ptinet ad diuisionē entis s̄m rē. 2° vō diuisio cū addidit ⁊ iterū: aut oia dicimus vnā substantiam ut hominem: aut vnā qualitatē ut album pertinet ad diuisionem entis s̄m particularem ⁊ vniuersalem intentionē ⁊ quia quelibet istarum diuisionū fundatur in ente sed qualibet diuisionem taleꝫ arguere poterat contra eos. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Siquidem enim erūt ⁊ substātia ⁊ quale ⁊ quantum: ⁊ hec siue resoluta adinuicē siue non: multa sunt que sunt.

¶ Premissa diuisione entis disputat contra eos et duo facit. quia primo proponit quod intendit. 2° declarat propositum ibi [Si vero oia.] Dicit ergo quod si oia erunt suba et quale et quantum et hoc siue dicantur ee resoluta .i. separata ad inuicem siue non nihilominus multa sunt que sunt. ¶ Notandum autem quod hec illatio sequitur ex superiori diuisione. nam si ipsi concedebant ens ee. et ens diuiditur per se et essentialiter in decem predicamenta .s. in substantiam et quantitatem et qualitatem etc. Non poterant dicere oia ee ens nisi ly ens acciperetur pro suba et accente simul vel acciperetur pro altero tantum. ergo si oia sunt ens vel sunt suba quantitas et qualitas .i. sunt suba et accens simul vel sunt hic resoluta .i. separata ita quod sunt accens tantum vel suba tantum. quicquid horum dicatur licet necesse est multa ee. ¶ Dubitaret forte aliquis: quia videtur hic velle quod dictio exclusiua addita accidenti non excludit subam vnde non valet tantum accidens est. ergo suba non est. nam si dictio exclusiua addita accidenti excluderet subam. tunc si poneret et oia esse accidens ut accens accipitur resolute et secundum se et ut acciperetur cum exclusione non oporteret si oia accens essent quod si oia multa ee. cum huius oppositum vult phus. immo ut patet ex littera sequenti si ponantur omnia esse accidens tantum adeo ponuntur oia ee multa: quia nullum aliorum separabile est a subo. Sed omne accens subam presupponit. Dicendum quod ut superius dicebatur dictio exclusiua addita alicui excludit omne illud quod habet alietatem cum eo. quia solum idem est quod id cum alio. et quia accens habet alietatem a subo cum diffinitio accidentis in qua ponitur subm dicatur esse per additamenta oportet simpliciter loquendo quod dictio exclusiua addita accenti excludat substantiam. utrum autem aliquo modo possit accipi accens quod subam non excludat infra dicetur. qui ergo dicit tantum accidens ee impossibile dicit quia ly tantum excludit subam ee quod si tamen ly tantum non excluderet subam nulla esset ibi falsitas nec impossibilitas dicendo tantum accens est. quia per hoc non poneretur accens ee separabile a suba. ¶ Aduertendum tamen quod dicens tantum accens esse quodammodo contradictoria implicat. Nam dicendo accens esse ponit subam esse. dicendo vero illud esse tantum negat subam esse. ponit ergo multa et negat multa. et quia sufficit contra aliquem arguere ex dictis contradicentem tantum accidens esse. quia quodammodo contradictoria implicat. possumus dicere quod secundum suam positionem necesse est esse multa et non necesse est ee multa: hic autem habitus est per phm habet arguere contra Parme. et Meli. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis. quia licet contradicentem tantum accidens esse possumus arguere. quia sic dicens quodammodo contradictionem implicat. ideo secundum positionem suam necesse est esse multa et non esse multa. Sed siquis diceret tantum subam esse: quia de intellectu sube non est accidens non videtur quod contra sic dicentem possimus arguere secundum suam ypothesim necesse est multa esse cuius contrarium innuitur in littera. quia si oia sunt suba quantitas et huius accens siue ponatur simul ut quod sint sube et accidens siue ponatur resolute .i. separatim ut quod sint sube tantum vel accentia tantum: nihilominus multa sunt que sunt. ¶ Respondeo dicendum quod multa non valent simpliciter que valent gratia materie in qua arguitur. et quia sufficit arguere ex dictis sufficit hanc rationem gratia materie in qua loquimur esse contra Parme. et Meli. et quia Melissus dixit oia ee vnum ens infinitum. Parmenides vero posuit oia ee vnum ens finitum. quia finitum et infinitum se tenent ex parte quantitatis. ideo si oia essent ens vnum si ly ens staret pro suba tantum. quia suba non est finita nec infinita nisi per quantitatem ne saluaretur positio Parmenidis et Melissi. oporteret illam subam ee et quantam. et ita essent multa. ¶ His vero intellectis soluuntur quesita et rones que sequuntur faciliores apparent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Si vero omnia: aut quale: aut quantum sunt: siue cum sit substantia: siue cum non sit. inconueniens est: si oportet inconueniens dicere impossibile. Nullum autem aliorum separabile est extra substantiam. Omnia namque de subiecta dicuntur substantia.**

¶ Quia dixerat quod si oia dicantur esse vnum siue dicantur esse suba cum accente simul sint alterum tantum: nihilominus sunt multa. hic declarat quod dixerat et tria facit: quia primo ostendit quod si oia dicantur ee vnum accidens oportet multa esse. Secundo ostendit hoc idem si ponantur oia ee sube. 3° si ponantur esse suba et accidens simul. 2° ibi [Melissus autem quod est.] 3° ibi [siquidem igitur suba est.] Dicit ergo quod si ponantur vel si sunt omnia quale aut quantum siue cum suba sit siue cum non sit conueniens est id quod dicitur. quia est impossibile: et si est impossibile est inconueniens. ideo ironice subdit si oportet quod impossibile est ee dicere inconueniens vel si habeatur in textu: sed tunc non erit dictum ironicum sed aggrauatum et erit sensus quod huius dictum est inconueniens et non oportet. Sed est tale inconueniens quod oportet ipsum dicere esse impossibile: nam quia esse aliorum non est separabile a substantia ita quod extra illam sit: oia namque accens dicuntur de substantia: presupponit igitur accens subam. Si ergo noie entis intelligatur accens et dicatur ens ee: quia accens est cum accens presupponat subam necesse est multa esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Melissus autem et quod est: infinitum dicit esse. Quantum itaque aliquid est quod est. Infinitum enim in quantitate est. Substantiam autem infinitam: aut qualitatem aut passionem esse non contingit nisi secundum accidens: simul et alique quantitates sunt. Infiniti autem ratio quantitati congruit: sed non substantie neque qualitati.**

¶ Ostendit quod si nomine entis intelligatur substantia necesse est multa esse dicens quod Melissus quod est .i. ipsum ens dicit esse infinitum. Itaque quod est ens .i. ens erit aliquid quantum. quia infinitum in quantitate est: subam enim infinitam aut qualitatem aut passionem non contingit esse nisi per accidens. talia enim non possunt dici infinita vel finita nisi simul cum eis sint alique quantitates. nam ratio infiniti congruit quantitati et non sube neque qualitati. Si ergo suba erit infinita oportet simul cum ea esse quantitatem qua mediante infinita sit. suppleatur igitur sic ro: quod si Melissus nomine entis intelligibile subam cum poneret ipsam ens infinitum infinitas est per quantitatem oportebat ipsum ponere multa .s. subam et quantitatem. ¶ Notandum autem quod licet processus quod hic dicit de Melisso. Includendum est etiam de Parmenide. Melissus enim ens quod posuit dixit esse infinitum. Parmenides autem finitum. et quia tam finitas quam infinitas est per quantitatem huius ens quod ponitur esse infinitum secundum Melissum et finitum secundum Parmenidem non potest poni sola suba. Sed erit suba cum quantitate propter quod necesse est multa esse. ¶ Notandum etiam quod finitum et infinitum possunt accipi dupliciter secundum perfectionem et secundum extensionem. Si

accipiant sm pfectionē sic repiunt in alijs gñibus a quātitate. Est enim quedā sub a finita sm impfectionē ut mā cui sm se nō cōpetit aliqs act⁹ nec aliqua pfectio. Quedā vō pfectio est scia infinita. ut forma. sed si sumant finitū ⁊ infinitū sm extēsionē ut sumunt hic sic per se solū se tenēt ex parte quātitatis. ℭ Notādū etiam ꝙ quedā diffinitiones sūt dicētes qd rei. quedā vō dicētes quid nois ut dicitur in .2.⁰ poste⁰. rū ergo dī ꝙ rō siue diffinitio infiniti ꝯgruit q̄titati nō est intelligēdū de rōne dicēte qd rei. q: ista est solū entiū. infinitū autē extēsione actu ut itelligebat melissus eē nō pōt. intelligēdū est ꝙ de rōne dicēte qd nois. Nā lz tale infinitū eē nō possit. possumus tñ appbendē qd est qō dī per h nomē infinitū ⁊ in hui⁹ rōne dicēte qd nois cadit quātitas. infinitū enim sm extēsionē nominat quātitatē nō habētem terminū. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Sīqdē igit̄ substāna est: ⁊ quātū ⁊ duo: ⁊ nō vnū est: qō est. Si vō substātia solū nō infinitum est: neqꝫ magnitudinē habebit ullā. Quantū enim quoddam erit.

ℭ Ostēso ꝙ opꝫ multa eē si noīe entis intelligat accidēs uel sub a. hic ostēdit ꝙ opꝫ multa eē si noīe entis importet utrūqꝫ dicēs. ꝙ si qō est. i. ens est sba ⁊ quātū. i. si noīe entis importet sba ⁊ q̄titas simul opꝫ multa esse. duo eni erūt ⁊ nō vnū. addit aūt ad ꝯfirmationē supior rōnū ꝙ si huius ens est sba solū nō erit infinitū nec hēbit ullā magnitudinē siue illa magnitudo sit finita siue infinita ꝙ si habuerit q̄tū qōdā erit. nō ergo erit sola sba. Lectio. IIII.

Amplius qm̄ ⁊ ipsum vnum multipliciter dicitur quemadmoduꝫ ⁊ quod est intendēdum quomodo dicūt vnum esse omne. Dicit̄ enim vnuꝫ aut continuum aut indiuisibile aut quorū ratio vna ⁊ eadem que aliquid erat esse quemadmodum uappa ⁊ vinum.

ℭ Disputato ꝯtra parmenidem ⁊ melissum per nām entis hic disputat̄ cōtra eos per nām vnius ⁊ duo facit. q: p̄ p̄mittit quādā diuisionē de vno. 2.⁰ ostendit ꝙ sm nullū illoꝝ modoꝝ pōt dici oia esse vnū. 2.⁰ ibi[Sīqd igit̄ ꝯtinuū ꝯtinuuꝫ.]ꝯtinuet igit̄ sic nō solū arguere possumus ꝯtra parmenidem ⁊ melissuꝫ per nām entis ostēdēdo ꝙ ens multipliciter dī. Sed amplius. i. ultra hoc disputare possumus ꝯtra eos per nām vnius ostēdēdo ꝙ vnū multipliciter dicit̄ quēadmodū ⁊ ꝙ est. i. ens. ⁊ q: vnū dicit̄ multiplr̄ sicut ens intēdendū est quō dicūt oia esse vnū aut q: sunt vnū ꝯtinuū aut vnū īdiuisibile. aut q: sūt en quoꝝ ratio est vna ⁊ eadē que ratio est ꝙ qd erat esse. i. exp̄ssiua essentie ⁊ q̄ditatis quēadmodū uappa ⁊ vinū siue tunica ⁊ īdumētū que nō differūt nisi in solo noīe ⁊ hñt vnā rōnem q̄ditat̄. ℭ Notādū aūt ꝙ cum sint plures modi vnius q̄ hi enim quos nūc tetigit forte hos solos tetigit q: antiqi⁹ hi soli erāt magis famosi uel forte hoc ideo fecit: q: ad hos tres modos alij aliq̄ modo reduci pñt. uel possumus dicē parmenidē ⁊ melissuꝫ locutos fuisse de vno simplr̄. ⁊ q: magis refuat̄ rō vnitatis simplr̄ in his modis q̄ in alijs. nō forte hos solos tres modos nominauit. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Sīqdem igit̄ ꝯtinuuꝫ multa sunt quod est in infinitū enim diuisibile est cōtinuū.

ℭ Exequit̄ de membris diuisionis ⁊ facit tria. q: primo dicit nō posse dici oia vnum q: sunt quid cōtinuū. secūdo ostendit nō posse dici oia vnū q: sunt qd indiuisibile. tertio ostēdit nō posse dici oia vnū eo ꝙ sit vna ratio. secūda ibi[at vō si est indiuisibile.]tertia ibi[at vō si ratione vnū.]Circa primū duo facit. q: primo facit qō dictuꝫ est. scdo mouet quādā questionē annexā ibi[habet aūt dubitationē.]Dicit ergo ꝙ si oia sunt qd ꝯtinuū multa sunt ꝙ est. i. ens. continuū enim est diuisibile in infinitū q: in qualibet illarū partiū reseruabit̄ ratio entis. ℭ Notādū aūt ꝙ q: dicti phī ponūt esse tm̄ vnuꝫ ens imobile oportebat illud ens ita esse vnū eē immobile ꝙ nō posset eē multa: q: si posset eē multa ⁊ posset diuidi posset ei cōpetere mot⁹. ideo nō poterāt dicere ipm esse ꝯtinuū. q: de rōne cōtinui est ꝙ possit diuidi in īfinitū. ℭ Dubitaret forte aliqs q: nō videt̄ verū ꝙ si est ꝯtinuū. ergo est diuisibile celū enim ꝯtinuū est ⁊ diuidi nō pōt q: nō est susceptibile pegrine impressionis. ℭ Ad qō dici pōt ꝙ ꝯtinuū ut cōtinuū semp videt̄ esse indiuisibile ⁊ si diuidi nō potest h quasi accidit ꝯtinuo rōne materie in qua ꝯsistit sicut exēplificabat̄ de celo ꝙ vnuꝫ ꝯtinuū est nō habet ꝙ sit indiuisibile. sed si ei cōpetit īdiuisibilitas hoc est rōne nature celestis in qua talis ꝯtinuitas fundat̄. Sed hoc nō videt̄ sufficere: q: forte sufficeret Parmenidē ⁊ Melissum huius ꝯtinuū nō posuisse actu esse diuisum ut nō ꝯgerent̄ multa ponere. Ideo dicēdū ꝙ si dicti phī suā positionē saluare uolebāt oportebat eos dicē ens illud ꝙ ponebāt imobile eē sic vnū ꝙ nō posset diuidi nec sm esse nec sm ubi. celū aūt lꝫ nō possit diuidi sm eē ut ꝙ vna pars hēat eē diuisum ab alia diuidit̄ tñ sm ubi inquātū successiue per diuersas partes acqrit aliud ⁊ aliud ubi. Si ergo ponebāt hmōi ens imobile opꝫ ꝙ nō possit eē multa sꝫ ubi ⁊ q: quodlibet ꝯtinuū est sic multa nō poterāt ponere illud ens eē vnū ꝯtinuitate: vel possumus dicere ꝙ si tm̄ vnū eēt ⁊ illud eēt continuū de necessitate eēt diuisibile. ⁊ si diceret̄ nō oportere q: illō ꝯtinuū possit eē ꝯiunctū talis nature cui repugnaret diuisio patet ꝙ hoc posito ponūtur esse multa. vꝫ cōtinuum cui non repugnat diuisio ⁊ natura illa in qua recipitur ꝯtinuitas cui diuisio repugnat. Si ergo tm̄ vnum est ⁊ illud est continuum diuisibile erit. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Habet autem dubitationeꝫ de parte ⁊ toto. fortassis autem non ad hanc rationem sed ad ipsam sm seipsam. Utrum vnum aut plura parꝫ ⁊ totum ⁊ quomodo vnum aut plura ⁊ si plura quomodo plura ⁊ de partibus non continuis.

ℭ Mouet quoddā dubiū qō sumit originē ex predictis. dixerat enim qō qui ꝯtinuum ponit multa ponit. ⁊ quia cōtinuū dicitur per cōparationē ad partes uel ergo ponens continuū ponit multa q: ponit partē ⁊ totum. uel ideo ponit multa: q: ponit diuisas ptes ⁊ lꝫ nō hēat dubiū diuersas ptes eē multa. habet tm̄ dubiū utrū totū ⁊ pars possit dici multa qō dubiū nō soluꝫ rōne ꝓpositi: sed ꝓpter seipsꝫ utile scire. ideo duo facit: q: p̄mo assignat utilitatē

isti⁹ dubii. ⁹manifestat vitatē hui⁹ questiti sibi [Sȝ si ptinuū utrūqȝ]Dicit ergo ꝙ hȝ dubiū de pte ꝛ toto que dubitatio fortassis nō solū ad hāc rōnē. i. nō solū rōne ꝓpositi ē utile scire: Sȝ ēt ad ipaȝ ꝛ hȝ seipaȝ ē utile scire: utꝝ ps ꝛ totū sint vnū aut plura. ꝛ si sint vnū aut plura quō sint vnū. ꝛ si sint plura quō sunt plura. hec qō nō solū pōt qri de ptinuis: sed etiā de ptibus nō ptinuis: qꝛ dubiū est utrū gli bet lapis sit ali⁹ a suo toto ut ab aceruo lapidū uel ut coiter pōīr hec qō locū hȝ i reb⁹ ptinuis. i. naīb⁹ ꝛ in nō ptinuis. i. in artificialibus. de utroqȝ enīȝ toto dubiū pōt esse utrū possit idem cuȝ sua pte. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ei si toti vnum: utrunqȝ est sicut indiui sibile: quoniam ꝛ eadem eisdem erunt.

¶ Manifestat vitatē questiti ꝙ totū est aliō a sua pte qō sic declat qꝛ si qlibet supple ps ē vnū toti ꝛ nō differt ab eo utrūqȝ. i. ipȝ totū ꝙ cōplet ul' cōtinet ul' cōplectit utrāqȝ ptē est sic idiuisibile. Qm que sūt eadē eidē simplr sūt eadē iter se. si ergo partes eedē sint toti sunt eedē iter se: sed si ptes sunt vnū ꝛ idē totū nō hēbit multas ptes: ergo totū qd indi uisibile est qō est icōueniēs. ¶ Notandū aūt ꝙ si cut arguit ꝙ ptes nō sūt eedē toti: qꝛ essent eadem inter se sic ꝯ̄ᵗᵒʳ arguit ꝙ nō sunt aliō a toto: qꝛ tunc totū esset aliō a se. Si eni qlibet pars esset aliud a toto oēs ptes essent aliō ab ipso. est ergo totū non dicat aliō ꝙ̄ oēs partes. si oēs ptes sunt aliō a to. to totū est aliud a se. ¶ Ad hoc rñdet qm̄ ꝙ est ibi fallacia cōpositiōis ꝛ diuisiōis. nā ut ꝯ̄ᵗᵒʳ ait. que libet ps per se ꝛ aliud a toto: sed oēs partes simul sumpte aliō a toto dici nō pñt. ¶ Notādū etiā ꝙ lȝ totū sit aliō a qlibet pte ꝭm se: qꝛ aliqd hēt totuȝ qō non ptinet ad ptē ꝛ quelibet ps differat ēr a suo toto. magis tamē videt differre totū a pte ꝙ̄ ecō uerso. aliqd eni hēt totū qō nō claudit in pte. nihil tñ realr hēt pars qō nō ptineat i toto. totū eni hēt aliqd positiue ꝙ nō hēt ps. ꝛ ps puat aliq̄ quo nō puat totū: ꝛ qꝛ priuatio fundat in positione diffe rentia partis ad totū quodāmodo sumit originem ex differentia totius ad ptē qua differentia illa est quodāmodo maior. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo si est idiuisibile: nullū erit q̄ntum neqȝ qle neqȝ iā infinitū qō ē sicut Melis sus dič: neqȝ finitū: sicut ꝛ Parmenides: Terminus eni idiuisibilis finit⁹ non est.

¶ Ostendit oia nō posse eē vnū idiuisibile dicēs ꝙ si oia sūt vnū indiuisibile nullū erit quātū ꝛ per ꝯ̄ns neqȝ q̄le. qꝛ q̄le fūdat in quāto. imo hoc posito qō est. i. ens nō erit infinitū sicut dixit Meli. Neqȝ fini tū sicut dixit Parme. ipse eni termin⁹. i. ipse pūct⁹ indiuisibilis nō est ꝓprie finit⁹ neqȝ infinit⁹. ꝛ tunc supple. neqȝ ifinit⁹. qꝛ nō est q̄ntus. ¶ Notādū aūt ꝙ qꝛ antiq nō pceperūt nisi hec corꝑalia cū loque bant de indiuisibili loquebant de indiuisibilitate pūcti. io plus arguēs ꝯtra eos arguit de idiuisibi litate pūcti ꝙ̄ de indiuisibilitate subaꝝ sepaꝝ ꝙ̄ uis ēt ad idiuisibilitatē illā hec rō possit adaptari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo si rōne vnū sūt q̄ sūt oia. sicut est tunica ꝛ idumētū. Eraclit rōnē ꝯtingit di cere. Idem eni erit ꝛ bono ꝛ malo: ꝛ nō bono eē ꝛ bono. Quare idē erit bonū ꝛ non bonum. ꝛ homo ꝛ equus. Et nō de eo quod vnuȝ sūt que sunt nō erit. sed de eo qō nihil. Et tali igit esse ꝛ tanto idem.

Conturbati sunt aūt ꝛ posteriores quēadmodū ꝛ antiqui. ne forte cō tingat simul idem vnū esse ꝛ mul ta. Unde alij quidem est auferebant quē admodū Licophron. Alij autē dictionē mutabāt. ut qm̄ homo non albus est. sed albatur neqȝ ambulās est. sed ambulat. ut nō est addicētes multa faciāt eē vnuȝ tanꝙ̄ singulariter dicto vno aut ente.

¶ Ondit oia nō posse eē vnū idiffibilitate rōnis dicēs ꝙ si oia q̄ sūt vnū. i. eē sicut tunica ꝛ idumētū quo rū est vna rō. ꝯtingit ipsos sic dicētes dicē ꝭm onē Eraclit q dicebat ꝯ̄dictoria sil' vificari posse. nā si oia hūt rōnē vnā idē erit eē. i. eadē erit diffō bono ꝛ malo: ꝛ qꝛ malū pōt dici nō bonū. si idē inest eē bono ꝛ malo: idē erit eē nō bono ꝛ bono: q̄re idem erit bonū ꝛ nō bonū: qꝛ quoꝝ rō ē eadē ꝛ ipsa sūt ea dē: ꝛ si ꝯ̄tria sūt idē mlto magis erūt eadē dispata: q̄re idē erit hō ꝛ equus ꝛ nō solū de eo. i. ꝓp id qō vnū sūt q̄ sūt rō erit vna supple oium entiuȝ: sed ēt de eo nihil qō est supple nec erit dicē ꝙ eandē hēt rōnē cū ente ꝙ si ꝯ̄dictoria hēant rōne eādeȝ nihil ꝛ aliqd eqdē rōnē habebūt ꝛ subdit: qꝛ ēt erit ideȝ eē tali ꝛ tanto. i. qualitati ꝛ quātitati. hec eni nō tā tū distant q̄ntum nihil ꝛ aliquid. ¶ Notādū auteȝ ꝙ oia que sunt diuersa uel sunt opposita uel dispa ta. Opposita aūt tripliciter se hūt: qꝛ qdā sūt ꝯ̄tria qdā ꝯ̄dictoria. quedā puatiua. Relatiua enim nō sunt ꝓprie opposita. dispata eni pñt dici differētia specie ul' diūia gñe. differentia enim solū nūo nō possunt dici dispata ꝓprie. qꝛ iter talia ꝭm ꝙ hui⁹ nō est essentialis ordo. vult ergo phs ꝙ si oia di cantur esse vnū rōne. tūc oium oppositoꝝ ꝛ omniū dispatoꝝ erit vna ratio ꝛ omnia talia erūt eadem. Idē enim erit bonū ꝛ malū q̄ntū ad ꝯ̄tria ꝛ bonum ꝛ nō bonū q̄ntū ad cōtradictoria ꝛ ens ꝛ nihil quā tum ad priuatiua. priuatio enim quantuȝ est de se est nō ens. ꝛ idem erit homo ꝛ equus quantuȝ ad dispata diūia specie ꝛ idē erit tale ꝛ tantum siue q̄le ꝛ q̄ntū. q̄ntū ad dispata diūia gñe. ¶ Tūc seq tur illa ps. ꝯturbati autē sunt. in q̄ postq̄ disputa uit cōtra Parmenidem ꝛ Melissuȝ disputat cōtra eoꝝ sequaces ꝛ tria facit. qꝛ p̄mo manifestat eoruȝ positionem. scḋo arguit ꝯtra eos. tertio manifestat eoꝝ defectū. 2ᵃ ibi [sed multa sunt.]3ᵃ ibi [hec aūt iam deficiebāt.]Dicit ergo ꝙ conturbati sunt po steriores. i. sequaces Parme. ꝛ Meli. ne forte cō tingat eos dicere simul idē esse vnū ꝛ multa. Nam cū uellent negare oēm multitudinē ꝛ sustinere oia esse simpliciter vnum non ualētes hoc competēter facere turbabant quēadmodū antiqui. i. sicut p̄ce dētes ipsos turbati nō ualētes talē positionē susti nere. hi ergo posteriores ut talē positionē saluarēt diuersas vias adinuenerunt: io subdit ꝙ alij qdem est. i. hoc vbū est auferebāt quēadmodū licophron qui non concedebat homo est albus. sed homo al bus. alij vo dictiones ꝑmutabant ꝛ nō cōcedebāt:

quam homo albus est sed albatur vel ambulans sed ambulat ut nō adijcientes est .i. hoc verbum est facientes .i. cogantur facere multa esse ₇ unum tanquam singulariter dicto uno aut ente. ¶ Notandum autem hos adeo finisse inscios. quod nullo modo credebant multiplex esse unum cum . quod si concederent omnia esse unum videbatur eis concedere oppositum in adiecto si concessissent ea aliquo modo esse multa. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed multa sunt que sunt: aut ratione: ut aliud albo esse ₇ musico. Sed idem utraque multa itaque unum. Aut divisione: quemadmodum totum ₇ partes.

¶ Arguit contra eos quod oportet eos aliquo modo concedere multitudinem. ideo subdit quod multa sunt que sunt ₇ hoc autem ratione sicut album ₇ musicum quia aliud est esse album ₇ aliud esse musicum sed utraque sunt idem subiecto: multa itaque sunt ₇ non unum tantum aut non solum sunt multa ratione sed ₇ divisione quemadmodum totum ₇ partes. ¶ Notandum autem quod cum hi crederent unum simpliciter dici ₇ ponerent omnia unum esse quamlibet conatique probent esse multa redarguitur eorum positio: si ne ergo ostendatur multa esse ratione sicut duo accidentia in eodem subiecto sive multa divisione sicut plures partes eiusdem totius vel continui semper redarguuntur eorum dicta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hic autem iam deficiebant: ₇ confitebantur unum multa esse: tanquam non convenire idem unum ₇ multa esse. Non opposita autem. Est enim unum ₇ potentia ₇ endelechia .i. actu. Hoc igitur modo facientibus impossibile videtur que sunt unum esse.

¶ Assignat eorum defectum dicens quod hic iam deficiebant .i. iste erat defectus eorum quia credebant unum dici simpliciter. ideo non distinguebant inter modos unius. Sed confitebantur super non esse convenientes unum esse multa tanquam non commovere sed esset impossibile idem esse ₇ unum ₇ multa. evidens est autem eos defecisse quia unum ₇ multa sic prout accipi quod non sunt opposita sed competunt uni ₇ eidem. est enim unum in potentia ₇ endelechia .i. actu: potest ergo esse quod idem sit unum ₇ multa sed erit unum in actu multa in potentia. Non ergo unum ₇ multa accipiuntur unum numero ut credebant. ¶ Notandum primo hanc literam aliter exponere. nam quod idem sit unum ₇ multa quantum ad presens dupliciter potest ostendi. primo secundum quod duo accidentia sunt unum in subiecto ₇ multa ratione. secundo prout idem continuum est unum actu: ₇ multa potentia. ¶ Ad evitandum autem primum modum removebant est mutabant dictionem credebant enim sufficienter evadere si non concedebant homo est albus sed homo albus ₇ homo albatur ut non cogerentur concedere accidentia ₇ subiectum vel duo accidentia in eodem subiecto esse multa. Sed ad difficultatem illam de parte ₇ toto quia videbatur totum quodammodo esse multa cum essent multe partes ibi omnino deficiebant ₇ nescientes respondere confitebantur multa esse unum credebant enim non convenire ₇ esse inconveniens idem esse unum ₇ multa. Sed nescientes evadere difficultatem concedebant conclusionem. Sed ut habitum est hec non opponuntur totum enim aliter est unum aliter multa est enim unum actu multa potentia. Ultimo quasi epilogando concludit quod hoc modo facientibus ₇ hoc modo arguentibus ut nos arguimus impossibile videtur que sunt idest entia esse unum oportet enim eas esse multa ut ostensum est.

Lectio. V.

¶ Ex quibus demonstrant solvere non difficile est: utrique enim sophistice sillogizant ₇ parmenides ₇ melissus. Et namque falsa recipiunt: ₇ non sillogizantes sunt. Est autem magis melissi onerosa ratio ₇ non habens defectum Sed uno inconvenienti assignato alia contingunt. Hoc autem nihil grave est.

¶ Postquam philosophus disputavit contra Parme. ₇ Meli. hic solvit argumenta ipsorum ₇ duo facit. quia primo dat modum quo possunt argumenta dicta solvi. Secundo solvit ea secundum modum illum. secunda ibi [quod quidem igitur paralogizat.] Dicit ergo quod non est difficile solvere super argumenta ex quibus demonstrant parmenides ₇ Meli. uterque enim ₇ parmenides ₇ Me. sophistice sillogizat peccant enim eorum rationes in materia ₇ forma. in materia namque quia falsa recipiunt. in forma vero quia non sillogizantes sunt. ₇ addit quod ratio Me. magis est onerosa .i. magis vana ₇ non habens defectum .i. non habens dubium. sua enim sophisticatio est adeo manifesta quod cuilibet patet. ₇ nullus ibi dubitat. ₇ subdit quod uno inconvenienti assignato alia contingunt. ₇ hoc videre nihil est grave. q.d. quod cum ex uno inconvenienti sequuntur multa ubi dubium est valde inconvenientia sequi expositionibus istorum qui non solum unum sed ₇ multa inconvenientia posuerunt. ¶ Deinde cum dicit

¶ Quod quidem igitur Melissus male paralogizat: manifestum est. Opinatur enim accipere si quod factum est: habet principium omne: quoniam ₇ quod non factum non habet principium.

¶ Exequitur de dictis solutionibus. In dando autem huius solutiones tria facit. quia primo redarguit Meli. 2° Parme. 3° redarguit utrumque. 2ª ibi [₇ ad Par.] 3ª ibi [neque igitur magnitudo.] Circa primum duo facit. quia primo ostendit quod rationes Meli. peccabant in forma. secundo quod peccabant in materia. secunda ibi [postea propter quod.] Circa primum duo facit sed quod dupliciter ostendit tales rationes peccasse in forma. primo ostendit eas peccasse per fallaciam consequentis. 2° per fallaciam equivocationis. 2° ibi [postea ₇ hoc inconveniens]. ¶ Notandum rationem Meli. fuisse talem. quod quid est factum habet principium. ergo quod non est factum non habet principium. Sed ens non est factum. ergo non habet principium. sed si non habet principium non habet finem quod caret principio ₇ fine est infinitum. ergo ens est infinitum. quod est infinitum est immobile quia totum occupat ₇ non habet quo vadat. est etiam unum quia cum totum occupet non compatitur secum aliud ens. ergo ens est tantum unum ₇ immobile ₇ infinitum: ens autem non est factum quod in ratione predicta fuit suppositum sic probat quia si ens fit vel fit ex ente vel non ex ente. ex ente non quia tunc ens esset antequam fieret. nec etiam ex non ente quia hoc pierruit omnes probantes ex non ente aliquid fieri. patet autem hanc rationem quantum ad primam consequentiam peccare per fallaciam consequentis ideo ait quod manifestum est quod Meli. paralogizat. opinatur enim accipere si omne quod factum est habet principium quoniam quod non est factum non habet supple principium. Est enim in hac consequentia fallacia consequentis quia arguitur a destructione consequentis. ¶ Notandum autem quod quanto negatio additur termino magis speciali tanto reddit ipsum magis commune. Non homo enim communius est quam non animal ₇ quia inordinate semper magis commune sequitur ad minus commune sed homo est consequens ad non animal Negatio enim facit de antecedenti consequens ₇ de consequenti antecedens. ideo per negationem oportet fieri consequentiam in contrario ut si animal sequitur ad ho

minē nō homo sequit̄ ad nō animal. Inde est ergo q̄ arguēdū est a destructione cōsequētis ⁊ nō antecedentis. ¶ Dubitaret forte aliquis q̄: lȝ simpliciter nō possum⁹ a destructiōe antecedētis arguere In materia tamen cōuertibili possumus: q̄: in tali materia vtrūq̄ȝ est cōseques ⁊ antecedēs quia h̄ cōuertunt̄ si est factū habet principium a quo fit ⁊ ecōuerso. Si habet p̄ncipiū a quo fit ergo est factū iniuste ergo rep̄hēdit Meli. q̄: ⁊ ph̄s ip̄e mł' totiēs facit argumēta que nō ualent f̄m se ⁊ gratia forme: valēt autem gratia materie in qua loquitur. ¶ Dicendū q̄ si Meli. accepisset principium pro p̄ncipio tēporis uel pro p̄ncipio factoris rōnabile videt̄ dictū ei⁹. Sed accepit principiū pro p̄ncipio magnitudinis qđ patet q̄: cōcludebat ens eē infinitū ⁊ q̄ totū occuparet. Sic aūt accipiēdo nō est materia cōuertibilis. ualet enī quicqd est factū h̄et p̄ncipiū magnitudinis. Sed f̄ȝ sn̄iam ph̄i non ualet ecōuerso: q̄: aliqd nō est factū ⁊ tn̄ h̄et p̄ncipiū magnitudis. Celum enim f̄m p̄rem nō est factū ⁊ tn̄ nō est infinitū magnitudine. utrū autem celū sit nō factū ⁊ utrū mūdus sit ⁊ eternus. ⁊ qd cōcludūt argumēta philosophi hoc p̄bātia in. viij. patebit. ad p̄sens autē sufficiat scire argumenta Me. esse sophistica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Postea ⁊ hoc incōueniens: omnis esse principiū rei. ⁊ nō temporis ⁊ generationis nō simplicis sed alterationis tanq̄ȝ nō momentanea facte mutationis.

¶ Ostendit p̄dicta ratione peccare per fallatiā equiuocationis. habebat eni ratio dicta plures cōsequētias quaꝝ p̄ma deficiebat per cōsequēs. Secūda v̄o equocabat. Nā cū dicit̄ qđ nō est factū nō h̄et p̄a^m. verū est de p̄ncipio tp̄is uel de p̄ncipio generōnis q̄: qđ non fit nō icepit. Cū v̄o postea subdit̄ qđ nō h̄et p̄ncipiū nō habet finē. ergo est infinitū ⁊ totū occupat. accipit̄ p̄ncipium ibi p̄o p̄ncipio magnitudinis: q̄: infinitum f̄m magnitudinem est id qđ totū occupat. hāc autem equiuocationē uolens innuere philosophus ait q̄ inconueniens est omnis rei esse principium supple magnitudinis ⁊ nō t̄pis ⁊ generationis. i. inconueniēs est cū loquimur de p̄ncipio rei loqui de p̄n^o magnitudinis ⁊ nō de principio generatiōis uel tēporis generationis dico nō simplicis. sed alterationis tanq̄ȝ nō momētanee facte mutationis. ¶ Notandū aūt inconueniēs esse loqui de p̄ncipio magnitudinis. ⁊ nō de p̄ncipio tēporis. q̄: ut dictum est cū dicit̄ qđ nō est factū nō h̄et p̄ncipiū. Si uera est propositio accipit̄ ibi principiū pro principio temporis. cum v̄o subdit̄ qđ nō h̄et p̄ncipiū nō habet finē ⁊ est infinitū accipit̄ ibi p̄ncipiū pro p̄ncipio magnitudis. Sic ergo equocat̄ in p̄ncipio inconueniēs est ergo accipere p̄ncipiū p̄o p̄ncipio magnitudinis q̄: inconueniēs est equiuocare. ¶ Notādū etiā q̄ dic̄ generationis non simplicis q̄: generatio dupliciter pōt sumi. vno mō ut includit motū p̄cedētē. s. alterationē ⁊ sic mēsurat̄ tēpore. Secūdo mō generatio accipit̄ simpliciter ⁊ sic notat momētaneam mutationē ⁊ sic mēsurat̄ istāti ⁊ nō est ibi assignare ordinē tēporis. cum ergo dicit̄ qđ factū est habet p̄ncipiū tēporis ⁊ generationis debet ibi accipi generatio ut includit alterationē non ut accipit̄ simpliciter ⁊ est momētanea mutatio: q̄: sic nō est ibi assignare ordinē tēporis nec ordinē̄ factionis Sic eni accepta ḡratione nō est ibi signare p̄n^m ⁊ finē cū sit quid indiuisibile. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Postea propter quid immobile: si vnū est: sicut eni ⁊ pa vna cū sit hec aque mouetur in ipsa: quare non ⁊ omnis.

¶ Ostendit rationē Meli peccasse in mā ⁊ accepisse falsa. ⁊ tria facit f̄m q̄ tripl'r hoc ōndit. Secūda ibi [postea alteratio.] tria ibi [at v̄o nec specie.] Dicit ergo q̄ si est vnū ens supple totū occupās pp̄ quid est imobile. q. d. hoc totū occupat ergo est imobile non ualet sed est falsū. Nam si aqua totum aliquod uas occuparet posset vna parte condensari ⁊ in alia rarefieri. p̄pter qđ partes aque in ipsa aqua mouerentur. ⁊ sicut cum sit hec aqua supra totum occupans vna pars mouetur in ipsa. i. in ipso toto quare ⁊ nō omnis aqua. Si enim quelibet pars moueri potest ⁊ tota aqua moueri dicet̄ per motionem cuiuslibet partis. ¶ Notādū autem q̄ hui⁹ motus manifeste apparet in aere. lȝ enim aer totā suā sperā occupet tn̄ uero partes aeris mouent̄ absq̄ȝ eo q̄ aer exeat sperā suā. cōdēsat̄ enī aer in vna parte ⁊ rarefit in alia: propter qđ talis motus saluari pōt. falsū est ergo q̄ totū occupans de necessitate sit imobile. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Postea propter quid alteratio nō erit.

¶ Adducit secundā rōnē dicēs q̄ alteratio p̄pter qd nō erit. q. d. falsū est q̄ totū occupans de necessitate sit immobile. poterit enim moueri motu alterationis: que non de necessitate videtur requirere localem distantiā. ¶ Deinde eum dicit.

¶ At v̄o nec specie possibile est vnum eē: sed sicut ex quo. Sicut enim ⁊ phisicorū quidam vnum dicunt. Illo autē modo non. Homo namq̄ȝ ab equo alterum est specie ⁊ contraria adinuicem.

¶ Ostendit tertia ratione Meli. accepisse falsa. dicebat eni oīa eē vnū qđ ē falsū: q̄: īpossibile est oīa esse vnū specie ⁊ fōia. Sȝ forte oīa sūt vnū sicut ex quo. i. f̄m materiā. Nā quidā ph̄icorum. i. naturaliter loquētiū dicūt oīa esse vnū. sc. i. f̄m nūm. illo aūt mō. i. f̄ȝ formā nō dicūt oīa vnū. hō namq̄ȝ ab equo alterū est sp̄e. i. f̄ȝ formā: ⁊ talia sūt cōtraria adinuicē. s. f̄m formā. Quō aūt sit itelligēdū q̄ in sba sit ɔ̄rietas ista dicet̄. Ad p̄ns aūt sufficiat scire talia eē diūa f̄m formā. ¶ Notādū autē q̄ Par. ⁊ Meli. posuerunt omnia esse vnum f̄m ueritatē Attamen multa dixerunt esse per extimationem. vnde ut infra habebim⁹ de parmenide ipse posuit duo rerum p̄ncipia. s. ignem ⁊ terram. tradiderūt enī antiqui philosophi materiā eē aliquid in actu quo posito quia semper manet mā semper manebit ens in actu. omnis ergo trāsmutatio alteratio erat Sola ergo materia erat substantia omnia v̄o alia accidētia erāt. hui⁹ autē accidentia f̄m parmenidē ⁊ Meli. nō erāt aliquid fixum in natura. Sȝ erāt quedā apparētie ⁊ quedā extimationes siue quedā fantasie. vnde ⁊ Democritus qui multū insudauit in naturalib⁹ ⁊ cui fuit cure de omnib⁹ videbat̄ tn̄ uelle accidentia esse entia f̄m solū extimationē. Dicebat enim q̄ color nō erat aliquid fixum in natura. h̄ aūt posito videtur esse uera posi

rio istorum: Nam si sola substantia secundum veritatem est ens alia vero sunt quedam extimeta et quedam fantasie. Rursus in sola materia et substantia et unum est materiale primum ops tamen unum esse. concedebant ergo isti aliquid esse hominem aliquid esse equum et aliquid album et aliquid nigrum. Sed dicebant quod omnia hec supra male primum non addebant aliquam entitatem sed solum erant quedam fantasie et apparentie quedam. ex hoc autem apparere potest quod philosophus arguebat ex datis cum superius arguens contra istos dixit quod idem erat bonum et malum et bonum et non bonum et homo et equus et cetera talia. Supponebant enim ista esse. Sed dicebant ea esse solum fantasias et apparentias quasdam. Ex hoc etiam apparet quod cum isti confitentur accidentia et confiterentur corpus et magnitudinem quia dicebant numerum esse corpus bene arguebatur contra ipsos quod opus multa esse aut ratione ut rusticum et album: aut divisione ut totum et partem. ¶ Ulterius etiam ex hoc apparet quod cum isti concederent hominem et equum et talia que differunt forma bene arguitur contra eos quod non omnia sunt unum quia non sunt unum formaliter quod si diceretur hominem equum etc. talia secundum hos fuisse fantasias solum, propter hoc quod ad hoc debuit instare aristo. dicit debet quod infra probabitur quod ens accidens quam substantia habet aliquo modo rationem entis. Lectio. VI.

Et ad parmenidem autem idem modus rationum est: et si aliqui alii proprii sunt et solutio partim quidem quia falsa est: partim autem quia non concluditur.

¶ Postquam philosophus solvit argumentum melissi: in parte ista solvit rationes parmenidis et duo facit. quia primo continuat se ad dicenda. secundo exequitur de intento. secundo ibi [falsa quidem]. quia simpliciter: dicit ergo quod ad parmenidem autem est idem modus rationum. et idem est eodem modo danda solutio. et si aliqui alii proprii sunt illi s. tangentur. Quod autem sit idem modus solvendi rationes Par. et Mel. patet quia sicut Meli. falsa recipiebat et non sillogizabat sic et solutio ad rationem parmenidis est partim quidem quia falsa: partim quidem quia non concluditur. ¶ Notandum autem quod dicit si qui proprii modi sunt parmenidis quia ut patebit reprehendit parmenidem secundum se et reprehendit ipsum ut conveniebat cum Meli. vel hoc dicit quia parmenides ut communiter ponitur habuit proprium modum reprehensionis concessit enim aliquas rationabiles propositiones ex quibus poterat argui contra ipsum. concessit enim omne quod est non ens nihil esse et tamen eius est. Meli. autem licet concederet ens et unum sicut et Par. ex ente tamen et uno nullas propositiones probabiles combinavit. vel hoc dicit quia rationes inferius posite contra Parme. cum hoc quod sunt proprie Par. sunt et aliquo modo contra Meli. ut dicetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Falsa quidem: quod simpliciter accipit quod est dici multipliciter dicto.

¶ Exequitur de intento et duo facit quia primo ostendit rationem Par. assumpsisse falsa. secundo ostendit eam non concludere. secundo ibi [non concluditur autem.] Dicit ergo quod ratio Par. est falsa quia accipit quod est id est ens dici simpliciter ipso ente dicto multipliciter. ¶ Notandum autem rationem Par. fuisse talem. quicquid est preter ens est non ens et quod est non ens nihil est. ergo tantum ens est sed ens est unum ergo tantum unum ens. In hac autem ratione ut patet variatur medium. Nam cum dicitur. quicquid est preter ens est nihil. oportet quod ibi accipiatur ens pro ente in communi quia si acciperetur ens pro ente in speciali ut pro substantia vel pro accidente falsa esset propositio. non enim quicquid est preter substantiam est nihil nec quicquid est preter accidens est nihil. Cum autem subditur quod ens est unum accipitur ibi ens pro ente in speciali. ens enim in communi non est unum aliquod signatum ut intelligebat Par. ¶ Notandum etiam quod omnes false si non concludunt variant aliquo modo medium. et si accipiatur ibi medium variatum est ibi peccatum in forma quia arguitur quodammodo in quatuor terminis. Si vero accipiatur medium uniformiter tunc accipit falsa et peccat in materia. ut si dicatur canis currit celeste sidus est canis. si hec propositio minor debet esse vera oportet quod aliter accipiatur ibi canis quam in maiori. quia si acciperetur eodem modo esset propositio falsa. celeste enim sidus non est canis qui currit. et quia Par. credebat ens dici simpliciter oportebat rationem eius habere alteram propositionem falsam. Nam si semper accipitur ens pro ente in communi tunc est falsa minor quia ens in communi non est unum aliquid signatum ut credebat. Si vero ens in utraque propositione accipitur pro ente in speciali tunc est falsa maior. non enim quod est preter ens aliquod speciale est non ens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non concluditur autem: quia si sola alba recipiantur significante unum albo nihilominus multa alba sunt: et non unum. Non enim continuatione erit unum album neque ratione. Aliud enim erit esse albo et susceptibili.

¶ Ostendit rationes Par. non concludere. Ad cuius evidentiam notandum antiquos philosophos nescivisse distinguere inter unum quod est principium numeri et unum quod convertitur cum ente. non cognoverunt enim nisi unum quod est principium numeri. ideo specialis modus arguendi contra eos est ex uno quod est principium numeri. duo ergo facit philosophus. quia primo ostendit non omnia esse unum accepto uno prout est principium numeri. secundo ostendit non omnia esse unum quocumque modo accipiatur unum. secundo ibi [necesse igitur accipere.] Circa primum duo facit quia primo facit quod dictum est. secundo removet quandam cavillationem ibi [et non erant.] ¶ Notandum quod unum quod est principium numeri dicit aliquid per accidens cum sit in genere quantitatis. ideo dicit quandam intentionem nature rei. Dicere ergo aliquid esse sic unum est dicere ipsum habere aliquid per accidens. idem est ergo arguere de tali uno et de aliquo alio per accidens ut de albo vel de nigro. hoc viso patet rationem Par. non concludere. non enim valet tantum unum est ergo multa non sunt. sicut non valet tantum album est ergo multa non sunt. ideo ait quod non concluditur quia si sola alba accipiantur unum significante albo nihilominus multa alba sunt. primo enim album non erit unum continuatione. i. propter continuationem. tum quia omnia alba non sunt continua. tum etiam quia album fundatur in continuo: et quodlibet continuum est divisibile. album primo ratione. i. ratione continui in quo fundatur est quodammodo multa alba. Rursus album non erit unum ratione: quia aliud est esse albo et susceptibili. ¶ Notandum autem hanc rationem specialiter respicere unum quod est principium numeri. nam huiusmodi unum vel realiter est idem quod ipsum continuum vel sine continuo esse non potest. ideo si res esset nunc unum ratione continui sine quo tale unum esse non potest quodammodo multa esset. ¶ Notandum etiam hanc rationem proprie non posse adaptari ad unum quod convertitur cum ente. unum enim quod cum ente convertitur dicit privationem quandam consequentem omnem formam. quelibet enim forma dat esse tale et dando tale esse distinguit rem ab omni non tali. prout autem dat esse dicitur entitas. prout vero facit rem indistinctam a se et distinctam ab alio dicitur unitas: huiusmodi vero unum non dicit aliquam rem additam supra numerum rei. Rad-

culū est ꝙ dicere ꝙ ponēdo aliqd eē sic vnū ponamus mlta:q: aliud eē est eius ꝛ susceptibilis.tale eni vnū ad id de quo dicit nō cōparat sicut accīs ad subm sed vnū qd est pn^m numeri q: dicit aliqd accidēs supadditū rei.Ideo ponēdo aliqd sic eē vnū ponim^s multa.q: aliud est esse talis vni^s ꝛ ei^s in q suscipit tale vnū sicut aliud est eē accidētis ꝛ sbe. Idē est ergo arguere de albo ꝛ de tali vno.q: sicut albū sine ꝯtinuo eē nō pt:ꝛ dicit aliqd accīs supadditū rei sic tale vnū sine cōtinuo eē nō pōt ꝛ dicit aliqd accidēs supadditū sube imo tale vnū magis se tenet ex pte ꝯtinui ꝙ albū propter qd ratio quodāmodo magis arguit de tali vno ꝙ de albo: uertū q: magis est notū qd importatur noie albi ꝙ quid importat nomine talis vnius.ideo ad maiorem manifestationem veritatis facta fuit ratio in talibus terminis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et nō erit extra albū nihil diuisum. Nō enim inquantum est separabile: sed esse alterū est albo: ꝛ ei cui inest. Sed hoc parmenides nondum vidit.

¶ Remouet cauillationē quādā.crederet eni aliqs ꝙ si sola alba accipiant nō erūt multa nisi aliqd sit extra albū qd ꝯcludens ait ꝙ nō erit ex albū nihil diuisū q: nō ponimus inꝙtū est.i.ꝙtum ad eē separabile supple accidēs a subiecto.Sed h ponim^s rōne q: eē diffinitiuū est alterum albo ꝛ rei cui inest.i.susceptibili.Si ergo aliqd est albū multa sūt q: ꝛ accīs est subz.Sic supple si aliqd est vnū qd est pn^m numeri multa sunt q: est accidēs ꝛ suba cū tale vnū dicat aliqd per accidēs .sed h Par.nōdū vidit. ¶ Notādū aūt ꝙ Par. ꝛ quidā antiqui phi nesciuerūt distinguere inter accidēs ꝛ subaz imo nō credebāt accidētia aliꝙ eē intātē addere supra substantiā.Credebāt eni quecūqz sūt idē subiecto nō dicē aliquā multitudinē:quā videm^s inter accidēs ꝛ subiectum Par.non vidit:uel nō vidit h.i. nō cognouit ꝙ vnū qd est pn^m numeri dicit aliqd per accidēs sic albū ꝓpter qd q ponit aliqd sic eē vnū quodāmodo ponit multa . Par.ergo nondū vidit hoc q: nesciuit distinguere inter vnū per accidens ꝛ vnum per essentiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Necesse igit accipere non solum vnum significare qd ē:de quo unqz predicet:sꝫ ꝛ qd uere est:ꝛ qd uere vnū est. Accidens enim de subiecto quodā dicit. Quare cui accidit qd est nō erit . Alterū eni est ab eo qd est. Erit itaqz aliqd cū nō sit. Nō itaqz inerit alij existēs qd uere est. Nō enim erit ens aliqd ipsi:nisi multa quod est significet:sic ꝙ sit aliqd vnūquodqz. Sed supponit quod est significare vnum.

¶ Probat multa esse quocūqz mō accipiat vnū . itē dit aūt talē rationē tm̄ ens est ſm Par. ꝛ ēt ſꝫ vitatē.sꝫ ens multa significat ꝙ si tm̄ ens est opꝫ multa eē eū no e entis multa importent.ipoitat eni noie entis accidens ꝛ suba.nō ergo cōcludit conclusio Par.tm̄ ens est ergo mlta nō sūt.imo magis seqt ecōtrario.s.ꝙ multa sint.in declarando aūt hanc ꝯñtiā duo facit . q: pmo ostēdit qd noie entis nō importat accidēs tm̄.2° ꝙ nō importat suba tm̄.ex quo sequit ꝙ ens multa significet ꝛ ꝙ noie ei^s importat utrūqz.2ª ibi[si ergo ꝙ uere est.]dicit ergo ꝙ necesse est accipere qd est.i.ens nō solū significare vnū ut ꝙ soluꝫ significet ꝙ pdicet de quo.i. de aliquo.i.no solū significat accīs cui cōpetit pdicari de aliquo ꝛ qd se tenēt ex pte pdicati:sed ēt significat subaz ꝛ sbꝫ ꝙ uere est ꝛ ꝙ uere est vnū subiectū eni uer^s est vnū ꝛ ens ꝙ qdcūqz accīs. dat aūt rōnē hui^s.q: accīs dicit.i.pdicat de subo quodam:qre si noie entis iportat solū accīs sbm cui accidit qd est.i.accīs nō erit.Nā cū sbm sit alterum ab accidente erit alterū ab eo qd est cū solū accidēs ponat esse subꝫ ergo erit ꝛ nō erit.erit eni q: de eo predicat ens.s accidēs .nō erit aūt q: nomine entis ſm hāc ypothesiꝫ iportat solū accīs.Itē erit ꝙ id.i.sbꝫ cū nō sit erit qd est icōueniēs ꝛ ulterius ꝙ uere.i.accīs qd ponit uere eē nō ierit alij existēti:qd subdit ꝙ accīs qd ponit ens aliqd eē nō inerit ipsi supple susceptibili nisi ꝙ est.i.nisi ens significet mlta sic ut vnūqdqz.i.nō tā suba ꝙ accīs sit aliqd.Sꝫ supponit.i.si rō Par.ualet excludē opꝫ ꝙ suppōat ꝙ est.i.ens significare vnū.cū ꝙ significat mlta:mlta sūt ꝙ sūt. ¶ Notādū ꝙ ꝙ si solū accidēs ponat eē ens duo icōueniētia sequunt.p^m est ꝙ sbm erit ꝛ nō erit.2^m est ꝙ accidēs erit accidēs ꝛ nō erit accīs.Nā si accīs accideret sbo tūc ens accideret nō enti: ꝛ q: accīs pdicat de eo cui accidit ens pdicaret de nō ente:non ens igit esset ens qd est incōueniēs.p^m aūt incōueniēs tāgebat cū dicebat [erit itaqz aliqd cū nō sit.] Scdꝫ vo inuebatur cum addebatur ꝙ uere est ꝛ accidēs nō inerit alij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igitur ꝙd uere est nulli accidit : sꝫ illi aliquid magis ꝙd uere est significat quod est:ꝙ quod non est. Si enim erit quod uere est idem ꝛ album:albo aūt esse non est quod uere est. Neqꝫ eni accidere ipsi possibile est qd est. Neqꝫ enim quod est:est quod nō uere est. Nō ergo ꝙd est:est qd albū est. Non sic aūt sicut cū aliquid non sit:sed oino non sit. Quod uere itaqꝫ est: non est. Verū eni est dicere:qm̄ albuz est hoc aūt nō quod est:significauit . Quare si ꝛ albū significat quod uere est:multa ergo significat quod est.

¶ Ostendit ꝙ noie entis nō iportet suba tm̄.Dicit ꝙ si uere est nulli accidit sed magis aliqd accidit illi.i.si noie entis importat sba que nō accidit alij. Sꝫ alia sibi tūc ꝙ est.i.ens significat ꝙ vē est.i.significat sbaz:ꝛ q: sube aliqd accidit ponat hui^s sbꝫ eē albū ul' eē vnius alicui alij accīti. Sꝫ si idē erit ꝙ uere est ꝛ albū.i.si albū pdicat de eo qd ponit uere eē ita ꝙ illud sit suba ꝛ albū q: albo nō est.i. nō cōpetit eē nō est possibile ipꝫ albū.supple accidere ipsi qd ē qd.i.ipsi subo.vꝫ qd est qd.i.sba que ponitur eē qd est. Qd vo nō est.i.est alba ul' nigra ul' aliquo alio accidēte affecta. Ideo an.ꝙ qd qdē i.ipsa sba ꝛ sbꝫ nō est albū. Est ergo ista rōnis ꝙ si accidēs poneret nō eē ens non pdicaret de sbo:q: tūc nō ens pdicaret de ente:eēt ergo ens ꝛ nō ens qd est incōueniēs:cū ergo Par. ꝛ Mel.ui pꝫ p se

quetes eos cōcederēt hoīez albū z hoīez ābulātē oportebat q̄ taz noīe hoīs q̄z ēt noīe albi īportaretur ens cū solū ens p̄dicet de ente. iō subdit q̄ si accn̄s sit nō ens. nō sit aūt cū nō sit aliqd ſ; cū oīno nō sit. i. si accn̄s ponat simpl'r eē nō ens nō est uerz dicē qm̄ q̄ uere est. i. ip̄z subz est albū. qm̄ qd̄ est. i. ens nō significauit ħ. s. albū. Si ergo albū uel aliqd̄ accn̄s p̄dicat de suba op; q̄ albū sit ens. iō subdit q̄ si qd̄ est. i. ens significat q̄ uere est. i. sbaz z albū m'ta igit̄ significat q; sba z accn̄s. ¶ Notādū āt accn̄s aliq mō eē nō ens: tm̄ si pōeret simpl'r z p oēz modū eē nō ens de ente. z de sba p̄dicaret nō ens qd̄ est icōueniēs. iō nō est icōueniēs dicē q̄ accn̄s aliquo mō nō sit. Sz qd̄ oīo nō sit. ¶ Notādū ēt q̄ cū Par. z Meli. solā sbaz dicerēt eē accidentia nō eē extimatiōes z apparētias q̄sdā qd̄ hic dictū est cū ħ qd̄ pp̄te redarguit Par. redarguit ēt cōtet z tpm Me. cū ōnsū sit noīe ent; iportari tā sbaz q̄z accidēs zc. Lectio. VII.

Et igit̄ magnitudo erit quod est siquidē quod uere est: est quod est Utriqz eni alterū est esse partium.

¶ Postq̄z pħūs terepauit Par. z Meli. separatī z per se ħ increpat utrūq; sil' z tria facit. q; p̄ facit qd̄ dictū est. 2° adducit q̄sdā rōnē Par. per quā videbatur ifringi qd̄ dixerat cōtra eū. tertio icrepat Platonē acquiescētē rōnib' Par.: 2° ibi [ſ; q̄ ḣe e.] 3° ibi [qdā aūt rōnib'.] Circa p̄m duo fac: p̄m q̄ dupl'r redarguit Par. z Me.: 2° ibi [q̄ aūt diuidit.] cōtinuet aūt sic q̄ cū f̄m Par. z Meli. nō sit aliq multitudo tūc ħ posito. si qd̄ est. i. si ens est qd̄ est uere i. sba hui' qd̄ est. i. h' ens nō erit magnitudo. q; si eēt magnitudo haberet ptēs: z ita eēt m'ta. q; utriq; ptiū est alterū eē. ¶ Notandū aūt hos pħos posuisse multa per extimationē. erat tm̄ vnū f; ritatē q̄ dicebāt eē sbaz. z q; q̄libet p; sbe ē sba. iō hec rō recte est ꝯ eos: q; op; eos multitudinē ponē q̄ztuz ad sbam z q̄ztū ad id qd̄ ḣe est. ¶ Notādū q̄ hui' sbaz quā dixerūt ḣe eē dicebāt eē mūle p̄m. z q; oēs anuq pħi posuerūt materiā eē corp' hui' uere ens ponebāt eē corp' z magnitudinē. iō arguē cōtra eos ex pte magnitudinis est arguē ex dat; z ex pp̄u, s. ¶ Notādū aūt q̄ magnitudo est m'ta nō in actu ſ; in pō. tm̄ q; ipi negabat multitudinē per oēz modū negabāt etiaz multitudinē i pō. est ergo hec ratio contra eos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod aūt diuidit̄ q̄d uere est: in quod uere est aliquod aliud ratione manifestū est: ut hō si est q̄d uere est aliqd necesse est z aial q̄d uere est aliqd eē z bipes. Si eni nō: q̄d ḣe ē aliqd est: accidētia erūt. Aut igit̄ hoī aut alij alicui subiecto. Sz ipole ē

¶ Ōndit m'ta eē q̄ uere sūt alia via. z duo fac. q; p̄ fac qd̄ dictū est. 2° qd̄ supposuerat p̄bat. 2° ibi [ac eidem eni di ħ.] Dicit g̃ q̄ q; ḣe est diuidit in aliqd alrō qd̄ uere est: est maīfestū i ōne. i. diffinitiōe diffō eni cōponit̄ ex genere z dr̄ia que hīt quādā alietate iter se z sūt q̄dāmō alia a diffinito. Si ergo vnū est q̄ uere est ex diffōne ei' possum' oñdē multa eē quorū q̄libet est q̄ uere est: ut si hō est aliqd q̄ uere est necesse est z aial eē aliqd q̄ uere est. z bipes ēt erit aliqd q̄ uere est: q; si utrūq; isto rū nō est aliqd q̄ uere est accidētia erūt. aut g̃ accidēt hoī aut alicui alij sbo. Sz utrūq; est īpossibile ¶ Notādū aūt pħm uelle ostēdere de necessitate multa eē nō ſ; extimatiōnē sed multa eē que uere sūt ut eē multa f̄m sbaz. q; eē multa f̄m accidēs nō fuisset forte icōueniēs dicē pħi. pōebāt eni m'ta ſ; extimationē. accn̄tia aūt forte cōcessissēt esse fātasias. z f̄m extimationē tm̄. ¶ Notādū ēt q̄ lz ptes diffōnis dicant̄ eē ptes f̄m rōnē: nā hō diuidit̄ in aiaz z corp' f̄m rēz: q; neutrū illoz dicit totū id qd̄ est hō: diuidit̄ tm̄ in aial rōnale ſ; rōnē: q; aial realr dicit totū qd̄ dic̄ hō: ſ; nō dic̄ ip̄z per modū toti'. ex quo vr̄ haberi q̄ ex diffōne rei nō hēat̄ m'titudo nisi f̄m rōnē. iō dicēdū q̄ sufficit eē multa uere entia f̄m rōnē ut arguat̄ contra dictos pħos q; in eo q̄ uere est nullaz multitudinē posuerunt. ¶ Ulteri' tm̄ dicē possum' q̄ ptes diffōnis z si nō dicant̄ ptes f̄m rē cōsurgūt tm̄ ex ptib' realib'. q; gd eni diffinit̄ est cōpositū. simpliciū aūt nō pp̄te diffō: z rō pp hui' ptes reales in diffinito existes dz gen' se hēre p modū mate z dr̄ia p modū forē z spēs per modū utriusq;. Si g̃ aliq sba diffinit̄ op; ip̄az eē cōpositā ex plurib' ptib' q̄rū q̄libet erit qd̄ uere est. utz aūt uez sit partes diffinitiōis solū eē partes f̄m modū intelligēdi nō est presentis speculationis. sufficit aūt ad p̄ña scire q̄ z si tales ptes sunt p̄supponūt tm̄ partes f̄m rem pp̄ter qd̄ oportet multa esse que uere sunt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Accidēs eni dicit̄ hoc: aut quod cōtigit eē z nō eē: aut cui' est in rōne hoc cui accidit: ut sedē q̄dē sic separabile. In simo aūt est rō naris: cui dicim' accidere simū.

¶ Probat qd̄ supposuerat. s. aial z bipes uere eē z nō eē accn̄tia nec hoī nec alij sbo: z duo facit. q; p̄ ondit q̄ nō sūt accn̄tia hoī. 2° q̄ nō sūt accn̄tia alij. 2° ibi [si aūt alij.] Circa p̄m duo facit. q; p̄ p̄mittit q̄dā p̄ambula necessaria ad p̄positū. 2° ex his que dixerat arguit itētū ibi [si igit̄ hec hūc hūt modū.] p̄a ps diuidit̄ in duas f̄m q̄ duo talia premittit. 2° ibi [ampl'r quecūq;.] p̄m aūt qd̄ reqrit̄ ad ꝯcludēdū itētū est q̄dā diuisio de accidēte q; accn̄s dr̄ supple dupl'r: q; aut dicit̄ hoc q̄ cōtingit eē aut nō eē sicut accn̄s sepabile. aut dicit̄ accn̄s in cuius rōne est hoc cui accidit. i. sbz z exēplificat de utroq;: q; sedē est accn̄s sicut sepabile: simū aūt accn̄s pp̄riū In simo eni est rō naris. i. nasi cui simū accidē dicimus. ¶ Dubitaret forte aliqs hūc nō eē sufficiētē diuisionē de accidēte. Nō eni oē accn̄s ul' est sepabile uel pp̄riū: ſ; est mediū accn̄s insepabile. Nigredo eni nec separat̄ a coruo nec est pp̄ria coruo ita q̄ in rōne siue in diffōne nigri nō cadit coruus uel rō corui. ¶ Dicēdū q̄ accn̄s uel causat̄ a p̄ncipijs spēi z tūc dicit pp̄riū. uel causat̄ a p̄ncipijs indiuidui z tūc dr̄ separabile accidēs. ergo sepabile ħ appellat̄ oē illō qd̄ causat̄ ex p̄ncipijs idiuidui. Sepabile eni pōt aliqd eē ab aliquo dupl'r. uel q; vnū pōt intelligi sine altero z sic taz pp̄riū q̄z accidēs sūt sepabilia a sbo. q̄ cū possit intelligi pri' nō itellecto posteriori pōt intelligi sba nō itellecto pp̄rio uel accidēte. 2° mō pōt dici sepabile q̄ñ itelligit̄ aliqd nō solū nō itellecto illo ſ; etiā nō eē sine illo. ut cū nō solū intelligit̄ aliqd intellectu simplici sine aliquo. etiā intelligitur itellectu diuiso sine illo. pōt eni intelligi homo intellectu simplici sine

risibili q: possũ itelligere hoiem ſm suã qdditate nihil cõsiderãdo de risibili. nõ tñ itellectu diuiso qui sit ſm formationẽ ꝓpõnis negatiue. Nõ enĩ põt itelligi hõ nõ eẽ risibilis. aliũ est enĩ intelligere hoiẽ sine risibili. ⁊ aliũ itelligere ipm nõ eẽ risibiles. ⁊ q: oẽ accñs qḋ causaꝛ ex pncipijs idiuidui eũ ꝓpriũ obꝫ itellectus nõ sit idiuiduũ põt intelligi nõ ineẽ ei. Si eni nigredo nõ causeꝛ a pncipio corui ut coruus est: ſꝫ a pricipijs hui⁹ corui. q: possũ itelligẽ coruũ nõ itelligẽdo hũc coruũ existẽ coruũ ⁊ tñ nõ eẽ nigrũ utrũ posse intelligere ipꝫ eẽ album: vrsus est Porphiri⁹ uelle ꝗ sic. qui uolẽs dare diffam iter accñs ⁊ ꝓpriũ ait ꝗ põt subintelligi coruus ⁊ ethiops nitẽs cãdore. ¶ Ad pñs tñ sufficiat scire ꝗ q: separatio opponiꝛ cõpositioni nõ est ꝓprie separatio ſꝫ itellectũ simplicitũ: ſꝫ solũ ſm itellectũ diuidẽtẽ ⁊ formãtẽ ꝓpõnẽ negatiuã. omne ḡ accñs qḋ causaꝛ ex pncipijs indiuidui q̄ũtũcũq: inseparabiliter cũ comiteꝛ cõplexionez indiuidui ⁊ mãz signatã: separabile dꝫ dici. q: res ſꝫ se nõ solũ põt intelligi nõ itellecto tali accñte. sed ẽt põt itelligi eẽ separatã ⁊ diuisã ab accñte illo: accñs ṽo ꝓpriũ dr̃ inseparabile q: nõ põt intelligi ſꝫ separatũ ⁊ diuisũ ab illo ut qḋ itelligaꝛ nõ eẽ sub illo. ⁊ q: in diffõne accñtia causaꝛ ex pncipijs spẽi ⁊ est accidẽs ꝓpriũ põiꝛ ſbm. iõ oẽ accñs ul' est sepabile in diffõne cui⁹ põiꝛ ſꝫ. nigredo eni corui ⁊ oĩa accidẽtia idiuidui sepabilia dici pñt accipiẽdo separabile modo quo dictum est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Ampli⁹ quecũq; i diffinitiua rõne isũt aut ex qb⁹ insũt in rõne alicui⁹ horũ non est idez toti⁹: ut in bipede ratio hominis. Aut in albo que est albi hominis.**

¶ Premittit secũdã cõditionẽ necessariã ad ꝓpositũ dicẽs ꝗ quecũq; sũt in rõne diffinitiua aut ea ex qb⁹ fuerint talia diffinitiua in rõne eoꝝ nõ ierit rõ toti⁹. i. diffiniti. Diffinitũ eni nõ põt poni in diffõne diffinientiũ ipꝫ nec in diffõne eoꝝ ponit ex qb⁹ sũt hui⁹ diffinientia: ut si peꝛ diffinit hoiez i bipede ⁊ in rõne bipedis nõ poniꝛ rõ hois. ⁊ si albũ diffinit hoiez albũ in albo nõ poneꝛ rõ que est hois albi. ¶ Notãdũ ãt ꝗ cũ diffinientia sũt priora ipõ diffinito. Si diffinitũ caderet in rõne diffinientiũ idẽ eẽt pri⁹ ⁊ posteri⁹ seipõ. ¶ Notãdũ ãt ꝗ qcqd est pri⁹ priore ẽ pri⁹ posteriore. Si ḡ diffinientia sũt priora diffinito q̄ diffiniũt diffinientia. i. ea ex qb⁹ sũt h⁹ diffinientia mlto magis sũt priora diffinito. Si ḡ hõ nõ põiꝛ i diffõne aĩalis nec poniꝛ i diffõne eoꝝ ex qb⁹ est aĩal ⁊ que diffiniũt aĩal. ¶ Deide cũ dicit.

¶ **Si igiꝛ hec hũc hñt modum: ⁊ homini accidit bipes necẽ ẽ sepabile eẽ ipꝫ. Quare ɔtiget uniq; nõ bipedẽ eẽ hoiez: aut in rõne bipedis ierit hois ratio. Sꝫ ipossibile est. Illud eni in illius ratione inest.**

¶ Ex premissis cõditiõibus arguit intentũ. d. ꝗ si h̄ hũc hñt modũ ⁊ hoi accidit bipes necẽ ẽ aũt ipꝫ eẽ sepabilẽ ab hoie ⁊ tũc cõtiget hoiem nõ eẽ bipedẽ qḋ est icõueniẽs. aut si bipes nõ ẽ accñs sepabile ſꝫ ꝓpriũ i rõne bipedis ierit rõ hois. ſꝫ h̄ est ipoſſe illḋ eni. i. bipes inest in rõne illi⁹. i. hois. Si ergo bipes est diffinitiuũ hois homo nõ erit diffinitiuum ei⁹ ut patet per iã dicta. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ **Si aũt alij accidũt bipes ⁊ animal: ⁊ nõ est utrunq; quod uere est aliquid: ⁊ homo itaq; erit accidentium alteri.**

¶ Ostẽdit ꝗ bipes ⁊ aĩal nõ pñt accidẽ alicui alij ab hoiẽ dicẽs ꝗ si bipes ⁊ aĩal accidũt alij ⁊ utrunq; nõ est aliqd ꝗ uere est hõ utrũq; erit accñs alteri. Si ergo diffinitũ uere ẽ ⁊ diffinientia uere sũt ⁊ si diffinientia accidũt alicui ⁊ diffinitũ illic supplebiꝛ ratio ꝗ vnũ diffinitũ ponitur uere esse opoꝛtet multa uere esse. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ **Sed qḋ uere est sit accidens nulli: ⁊ de quo ambo ⁊ utrũq;: ⁊ qḋ est: ex his dicatur. Ex indiuisibilibus itaq; est omne.**

¶ Ponit secũdã rõnẽ Par. per quã videbaꝛ solui incõueniẽs qḋ phũs dixerat ɔtra eũ. Dicebaꝛ eni ɔtra Par. ꝗ si qḋ uere ẽ hẽt ptes q̄dãmõ mlta sũt iõ rõ Par. ꝓbat ꝗ ṽe est eẽ idiuisibile. Credebãt eni antiq ꝗ nihil eẽt extra ſbas corꝑales. ita ꝗ uere ens eẽt solũ corp⁹. uolebat eñ Par. ꝗ hui⁹ corporis eẽ indiuisibile ꝑꝑ ꝗ uere ens ita erat vnũ ꝗ nullo mõ erat mlta. dicebat igiꝛ Par. ꝗ si uere ẽ supple si dicaꝛ eẽ ſba uel corp⁹ ita ꝗ sit accñs nulli sed magis alia accidũt ei ⁊ hui⁹ corp⁹ sine huius uere ens dicaꝛ eẽ de quo ambo. i. de quo ambe partes abscindi pñt. ut si dicaꝛ diuisibile ⁊ utrũq; i. ⁊ pari rõne utraq; ps opꝫ ꝗ dicaꝛ diuisibilis ⁊ que est ex eis. i. ẽt q̄libet ps partiũ dicaꝛ. s. diuisibilis q. d. ꝗ si hui⁹ corp⁹ dicaꝛ diuisibile opꝫ ꝗ ptes ⁊ etiã ptes ptiũ diuidanꝛ. ⁊ q: semp sic diuisio cõtinuabiꝛ erit deuenire usq; ad pũcta uel ad indiuisibilia. iõ cõcludit ⁊ oẽ itaq;. i. totũ illud corp⁹ est ex idiuisibilib⁹. ⁊ sic cõplenda est ratio qꝛ cũ sit impossibile corp⁹ eẽ ex idiuisibilib⁹ ⁊ magnitudinẽ ex nõ magnitudinib⁹ ipoſſe erit illḋ ex quo sequiꝛ vꝫ ꝗ hui⁹ corp⁹ ⁊ uere ens sit diuisibile. ¶ Notãdũ aũt ex h̄ Par. totũ suũ itẽtũ hẽre. nã si illḋ corpus qḋ poniꝛ hoꝝ male pncipiũ eẽt qḋ uere est ⁊ illud est indiuisibile ⁊ nullo mõ est multa opꝫ tm̃ vnũ eẽ qḋ ẽ ṽe. ¶ Notãdũ ẽt pbꝫ hui⁹ rõnes antiq̄rũ ita succincte ponẽ q: forte erãt adeo note ꝗ non opoꝛtebat eas ꝓlixe explicare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quidã aũt rõnib⁹ utrisq; acgescũt. Huic qdẽ qm̃ oĩa vnũ sũt: si qḋ est: vnũ significat: qm̃ est: ⁊ qḋ nõ est. Si ãt que decisionis idiuiduas facientes magnitudines.**

¶ Reprehẽdit pbm acgescẽtẽ utriusq; rõnib⁹ Par. ⁊ duo facit. q: ꝑ ponit positionẽ Platonis. secũdo improbat eã. 2⁹ ibi manifestũ aũt est. Dicit ḡ qḋ quidã. i. platonici ut dicit cõmẽtatoꝛ acgescũt utriusq; rõnib⁹ supple Par. hic quidẽ. qm̃ oĩa vnũ sũt h̄ nõ fuit vna rõ Par. q: dicebat oĩa eẽ vnũ. hinc aũt plato acquieuit q: cõcedebat oĩa eẽ ſbam. accidẽs eni collocauit sub nõ ente. dicebat ḡ si qḋ est i. si ens significat vnũ. i. nõ accipiꝛ eq̄uoce oĩa vnũ sũt q: oĩa sũt ſba qm̃ supple si al'r eẽt ẽ ei ⁊ ꝗ nõ est. i. ꝗ nõ ens eẽ iqḋ est icõueniẽs. acgescebãt ẽt alij rõni qḋ est diuidere magnitudinẽ usq; ad idiuisibilia. iõ subdit. ei ãt rõni acgescũt que est decisionis faciẽtes indiuiduas magnitudines. ¶ Notandũ aũt ſm platonẽ quedã eẽ in potẽtia. quedã in actu. que erãt in potẽtia non appellauit entia. ſꝫ que in actu. Rursus eoꝝ que erãt in actu quedam

erant ut substātie. quedā inherent ut accidētia. et quia ens est qđ habet esse quia sole substātie habent esse sole solam substantiā appellauit ens. acciden tia vero dixit non entia quia non habent esse sed in esse Dicebat ergo omnia vnum sunt: quia omnia sunt substantia et nihil est extra substantiam. nam si acciden tia que sunt alia a substantia dicerentur esse uerifi carentur contradictoria: quia qđ nō est esset. nam sic accidens qđ nō est sed inest eēt qđ est inconue niens esset. ¶ Notandum etiam q si ens acciperetur equiuoce quia nomina sunt ad placitum et idē nomen de cōtradictorijs uerificatur equiuoce. iđ dixit si ens vnum significet et si non accipiatur equi uoce. sed si accipiatur ens solum pro ente eē quo po sito accidens nō est ens quia non habet esse sed in esse. quicquid ergo est substantia est oia: ergo sunt vnum quia omnia sunt substantia. ¶ Notandum etiam Par. fuisse usum duabus rationibus. vna ostē siue videlicet q quia tm ens est et ens et vnum con uertuntur. iđ tm vnū est et oia vnū sūt. alia aūt ra tione utebatur ad īpossibile videlicet q si huius eius qđ dicebat esse substantiā et corpus poneret diui sibile: quia qua ratione divideret totum possent diui di partes et etiam partes partium. Ideo continu ando huius diuisionem esset resoluere corpus usque ad indiuisibilia. Plato autē acquieuit conclusioni utriusque rationis. acquieuit enim conclusioni ratio nis ostensiue quia concedebat omnia eē vnum et om nia esse substantiam. accidēs enim collocauit sub nō ente. acquieuit etiā cōclusioni rationis ad impossibi le: quia faciēs magnitudines indiuisibiles concede bat q corpus posset resolui in non corpora. ex hoc au tem apparet q littera precedens de indiuisibilibus adaptari debet ad Parme. aliter enim non habe remus duas rationes Parme. quibus acquiescat Plato. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestū aūt est: et quoniam non ue rum est: quod si vnum significat quod est et nō possibile est simul contradictionē es se non erit nihil: quod non est. Nihil enim prohibet quod nō est nō simpliciter esse sed non ens aliquid esse: quod non est.

¶ Improbat dictum platonis. ad cuius euidentiam notandū q positioni eius de magnitudinibus indi uisibilibus hic non improbat. quia in de celo et mundo sufficienter īprobatur. sed īprobat eā. quia absolute collocauit accidēs in nō ente et duo facit. quia primo ostendit q peccabat per fallaciam cōsequentis. secū do q peccabat per fallaciā equiuocationis ibi Di cere igitur extra ipsum. Dicit ergo manifestum est aūt qm nō est uerū q si vnum significat qđ est. i. si ens nō accipitur equiuoce et non est possibile simul cō tradictionē esse q nō est. i. accidēs q ponitur non esse uel q nō est simpliciter nō propter hoc erit ni hil: nihil enim prohibet qđ non est. i. accidens non eē simpliciter. sed tm huius nō ens eē aliqd accidens igitur lz non sit simpliciter est tm aliquo modo: defi ciebat ergo Plato per fallaciam cōsequentis cū di cebat accidēs nullo modo esse eo q simpliciter et principaliter nō erat. lz eni accidēs nō sit simpliciter sed insit quia tm ipm inest est quodāmō eē accidēs est aliquo modo ens. ¶ Notādū etiā q equiuoca sz qđ huius nullo modo significant vnum analoga vo

et vniuoca vnum aliquo modo significant. sed vni uoca significāt vnū per predicationem. analoga vo vnū per attributionē. credebat ergo Plato q ens nullo mō debēt significare vnū. sz debēt sumi oino equoce si accidēs debeat dici ens. ¶ Deinde cū dic.

¶ Dicere igitur extra ipsum quod est: nihil aliquid erit aliud: vnum omnia esse incō ueniens est. Quis enim addiscit ipsum quod est nisi quod uere est: aliquid sit. Si autem hoc nihil tamen prohibet multa que sunt esse: sicut dictum est. Quod qui dem igitur sic vnum esse quod est: impos sibile sit: manifestum est.

¶ Ostēdit platonē peccasse per fallaciā equiuocationis. d. q incōueniēs est dicere oia eē vnū nisi aliqd ali ud erit extra ipm qđ est. i. extra sbam. volebat eni q ens nō uerificaretur de accidēte nisi aliqd extra sbam eēt. et si ens nō uerificaretur de accidēte oia erāt vnū quia oia erāt suba. equocabat eni in hoc q est eē ex tra sbam. quia aliqd eē extra sbam est dupliciter. uel quia est separatū a suba sz actualē existētiā et sic naliter: nihil est extra sbam. uel di aliqd eē extra sbam quia differt a substātia et non clauditur in ratione eius. Ideo ait quis eni addiscit. i. quis intelligit ipm qđ est. i. ens nisi in telligat q aliqd sit qđ uere est. i. nisi intelligat sbam quasi. d. nō est possibile accidēs quia semper dependet a substātia nō potest intelligi sine ea quia nō est sepa ratum ab ipsa. Sz si hec ita se hñt nihil tamē prohibet multa eē i. que sunt sicut dictū est accidēs enim et suba multa sūt. quia accidēs hēt illā essentiā a sba. lz sm essentiā nō sit separatum ab ea. ergo accidēs est extra sbam et nō est extra subam est extra ipam quia hēt ali am essentiā ab ea ita q accidēs substātiā et sūt quo dāmodo multa. nō est aūt extra substātiam quia na turaliter est semper in ea et nō pōt intelligi sine ipa ¶ Notandū aūt q nullus itelligit qđ est. i. ens ni si intelligat q uere est. i. substantiam. quia quicunque intelligit ens uel intelligit substātiā uel accidēs. si itelligit substātiam: substantiā itelligit. et si itelligit accēns substātiā intelligit. quia accēns sine suba itelle ctu capi nō pōt. ¶ Ultio epilogat et dic q qdē igr īpole sit vnū sic supple eē oia. sic dicebāt Parme. et Meli. manifestū est ex habitis. Lectio. VIII.

Sicut autem phisici dicunt: duo mo di sunt: hi quidem enim vnum fa cientes: quod est corpus subiectū aut triū aliquod: aut aliud quod est igne densius: aere autem subtilius: alia autē ge nerant densitate et raritate multa faciētes Hec aūt sūt ꝯtraria uel aūt excellētia et de fectus: sicut magnū dicit Plato et paruū.

¶ Superius posite sūt opiones antiquorum nō naliter loquentium. in parte ista narrātur opiniones eorū qui quodāmodo naturaliter loquebantur et duo fa cit quia primo narrat opiniōes huius generaliter. Se cundo specialiter descēdit ad opinionē Anaxa. ibi videtur aūt Anaxago. Circa primū duo facit: quia primo ponit opiniones ponentiū vnum materiale principiū. secūdo ponit opinionem ponentium plura ibi Quidam autē ex vno. prima pars diuiditur in duas: quia primo facit qđ dictū est secundo quia fece

rat mentionē de Platone dat diuã iter Platonē et alios ibi nisi q hic qdē. ¶ Dicit ergo q si uolumus dicere sicut phici .i. sicut naturales dicunt duo sunt modi. supple ponēdi vnū mãle pn^m. q: hi faciētes vnū subm .i. vnū materiale pn^m qd est corpus aut faciūt ipz aliqd triū aut aliud qd est mediū q .s. est igne densius et aere subtilius. Sz aūt hos duos modos mãlis pncipij ponēdo ipz eē aliqd oīz uel eē aliqd mediū generāt alia ex illo pncipio faciētes ex eo multa dēsitate et raritate. H aūt .s. rarū et dēsū sūt cōtraria. iō supple mlta et cōtraria possūt fieri ex vna materia mediāte raritate et dēsitate. Addit aūt q excellētia et defect^9 ut supple nominãt hui^9 pntraria. ad excellētiā eni et defectū tam q ad vniuersalia pncipia pñt reduci nō solū rarū et dēsum que posuerunt dicti phi. sed etiā ad hui^9 pncipia reduci hñt magnū et puū sicut dicit Plato qui posuit magnū et paruū eē terū pn^a. ¶ Notādū autē qd dicit sicut phi dicūt: q: hi eū ponerēt morū erāt quodāmō nales respectu Par. et Melt. qui ipz negabāt. ¶ Notādum aūt q dicit vnū subiectū qd est corp^9: q: antiq subz et mãle pncipiū dixerūt ipz esse aliqd in actu ponētes ipm eē corpus ¶ Notādū etiā q dicit aliqd triū. q nullus phorū posuit solā terrā eē pn^m omniū. Sz uel posuerunt ipz eē ignē q forte rō mouebant: q: est maxime insensibilis. Ideo maxime videt accidere ad naturā mãe que de se nō est aliqd sēsibile i actu. uel posuerūt ipz eē aquā q: videt eē maxime apta ut sit generationi subiecta. uel posuerūt ipz eē mediū inter ignē et aerē uel iter aerē et aquā. et isti magis accesserūt ad naturā materie: q: plus separauerunt tale pn^m a cōtrarietate. Nullus autē philosophorum posuit solā terram esse hui^9 principiū. Esiodus aūt hoc posuit. sed ipe nō fuit phs sz legista ut cōmentator narrat secūdo methaphisice. ¶ Notandum etiā q nō solū magnū et paruū que fuerūt principia apud Platonē dicūt excellētiā et defectum: q: magnū dicit excellētiā et paruū defectū. sed etiam rarū et densum hoc dicūt. rarum enim defectū nominat. quia qd tale est habet parū de materia. dēsū vo nomiat excellētiā: q: qd tale est habet multū de materia. uel possum^9 dicere ecōuerso et forte magis ad ppositū q rarū dicit excellentiā. quia multū habet de forma. et densū defectū: q: est minus formale. hoc aūt videt magis esse ad propositum. q: rarū et densū sm dictos phos dicebant pncipia formalia. defect^9 ergo et excellētia in eis magis accipienda ex parte forme q ex parte materie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Nisi qd hic qdē hoc facit mãz vnū aūt spēz. Alij vo vnū quidē subiectū mãz cōtraria autem differentias et species.**

¶ Dat differentiā inter dictos phos et Platonem dicēs q H .s. Plato. H .s. magnū et puū facit mãz. vnū aūt facit spēm .i. formā. alij vo ecōuerso faciūt vnū subiectū et materiā. cōtraria vo faciūt et diūas species .i. diūas formales. ¶ Notādū aūt Platonē nō modo nostro nec modo humano phatū fuisse. cognitio eniz nostra incipit a sensu et ex sensibus tendimus in intelligibilia. Plato vo econuerso ex intelligibilibus in sensibilia uoluit pcedere et sicut vidit ex parte intellectus sic credidit esse ex parte rei et q: intellectus ex plurib^9 particularib^9 abstrahit vnū vniuersale: q: particularia sunt materialia respectu ulis: et abstractio magis fit ex pte forme. iō posuit pluralitatē ex pte materie: et vnitatē ex pte forme. credidit eni q sicut itellect^9 itelligit ulē qd est vnū preter multa: sic eē ulē qd eēt aliqs hō separat^9 a pticularib^9 hominib^9 sicut itelligit pter pticulares homines et illū hoiez sic abstractū et sepatum dicit eē ideaz formā et quidditatez oīuz particularium hoium et posuit ipsum facere ad generatiōnē taliū omniū. vnitatē ergo posuit ex parte forme: pluralitatem vo ex parte materie: q: dixit vnā ideam in plures materias. Dicti vo phi naturales ex sensibilibus processerūt ad intelligibilia. videbatur eni q vna forma nō sit alia. raritas eni nō sit dēsitas. Sz materia que est sub forma rari efficit postea sub forma densi. Si autē vnitas est ex parte materie et pluralitas ex parte forme: Plato g in loqnēdo de naturalibus fuit sophista quia nō procedebat ex propriis cū non procederet ex sensibilibus. Cum propriū sit nãlis philosophie circa sensibilia intēdere. ¶ Dubitaret forte aliqs q: videt positionē Platonis uerā fuisse. Nam cū nō existēte aliqua particulari rosa possem rosaz intelligere videt q rosa ut est obiectuz intellectus sit aliquid pter particulares rosas. tūc quero de hui^9 rosa sic intellecta uel est aliqua res uel nulla. si nulla tūc rosa non existēte itellectus rose eēt qsi intellectus chimere quod est inconueniens. Amplius si rosa pticulari nō existēte quis aliquid itelligeret de rosa: nō eēt res alīq: et diffinitio data de rosa nō eēt diffinitio quid rei sed solū qd nominis. Tales autem diffinitiones sunt figmētorum: quorū nō pōt esse sciētia: qd de rosa dicere et rosa particulari nō existēte nō est bene dictū ut in opere qd fecim^9 sup de generatione ostēdim^9. Rosa ergo que est obiectū intellect^9 est aliqua res alia a rosis particularib^9: h viso patet rationabilē apparē positionē Platonis. posuit enim ipse ideas nihil aliud eē q qdditates abstractas rerū. quaz erat scīa quas dicebat eē quedā ulia obiecta intellect^9. Rñdēdū q in ponendo positionem predictam est duplex deceptio vna est ignorantia distinctionis inter entia ut hñt de se eē subsistēs et ut sunt res predicamenti. Rosa enim nulla particulari existente rosa est res predicamēti. Sed non est aliquid existens nec habēs eē actuale in rerū natura. iō non est sicut chimera: q: chimera nō est res predicamēti. res eni est in pdicamēto per suā quidditatem. eē vo est pter rōnem quidditatis. cū ergo rosa desinit actualiter esse nō desinit sm suā qdditatem. Sufficit enim ad rationem quidditatis q aliquid sit in potentia. ergo eo ipso q rosa remanet in suis causis et est in potētia ad esse cōpetit ei q sit res predicamenti et q possit esse obiectū itellect^9: secundo est deceptio in dicta positione q: imaginamur sic intellectū ferri in suū obiectū sicut sēsus fertur in sensibile. imaginabatur enim Plato q sicut oportet sensibile habē in actu esse et esse in cōspectu sensus ut sentiri possit vniuersale est obiectum intellect^9 dicebat esse ideam credebat q actualiter existeret et haberet esse actu separatuz ut intelligi posset. credebat ergo q nisi res haberet eē actuale ad eam nō posset terminari actio intellect^9. Sed sicut sensibilia sm eē qd habent in rerū natura sūt actu itelligibilia. iō nō indigunt ponere intellectuz agētē ut cōmētator ait

sup tertiū de aia. sicut nec nos indigem⁹ ponere sēsū agēte. sʒ ut alibi hēt declarari res ifte in q̄s nō fier intellect⁹ feri sūt intelligibiles in potētia ꝛ fiūt intellect in actu in lumine intellect⁹ agētis: q̄ʒ mediāte tali lumine in itellectu possibili formant diffinitiones ꝛ cōceptus rerū in qbus res ipas itelligim⁹. In ipo eni cōceptu quē formo de rosa rosam intelligo. sufficit ergo q̄ sit actualiter talis conceptꝰ in aia ad hoc q̄ itelligere possim ea que sūt res pdicamēti. Nō aūt opʒ q̄ ipse res sint actu separate ꝫ suis pticularib⁹ ꝛ offerāt se intellectui ut intelligant̄ sicut sēsibilia se offerūt sēsui ut sentiatur. ¶ Opposita aūt nō est difficile soluere. Nam cuʒ dicit̄ rosa ptīculari nō existe utrū itelligā aliqd vel nō. aliqd intelligo nō q̄ sit actu existēs in seipso: sʒ qd est in suis causis ꝛ est res pdicamēti. Cū vo ad dit̄ q̄ diffinitio ꝛ cōcept⁹ talis nō differat a cōceptu chimere: sʒ solū dicit qd nominis patet hoc falsum eē cū rosa nō sit ens solū apud animā: sʒ ēt res pdicamēti si remaneat in suis cāis dato q̄ nō habeat actuale eē. ¶ Notandū aūt q̄ Plato dixit ex pte materie appellabat magnū ꝛ pruū. posuit enim ideas eē sup intelligētias sup aias ꝛ super materiam corporalē ꝛ vna ꝛ eādē idea imprimebat similitudinē suā in itelligētias in aias ꝛ in māiam corporalē: sed intelligētie influentiā illā recipiebant magis vniuersaliter. aia vo minus vniuersaliter. materia vo corporalis oino particulariter. ꝛ q̄ʒ oc tecepruū hēt aliquo modo rationem materie. iō tam materia corporalis q̄ʒ anime ꝛ itelligētie erāt aliquo mō māia respectu idee: ex parte ergo materie erat magnū ꝛ paruū ſm q̄ magis ꝛ min⁹ uľr recipiebat influxus idealis intelligentias animas ꝛ materiā corporalē: uel si magnū ꝛ paruuʒ nolumus referre ad solā materiā corporalē dicem⁹ esse paruū ꝛ magnū respectu talis materie ſm q̄ vna materia corporalis erat magis disposita ad suscipiendum hui⁹ influxum q̄ʒ alia. ¶ Notandum etiam q̄ q̄ʒ Plato de sensibilibus nos loquebat̄ ſm modū pprtū. iō de naturalibus. q. nō naturaliter loquebatur: ideo positio eius quasi hic incidentaliter est adducta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quidā aūt ex vno iherētes ꝯtrietates segregāt: quemadmodum anaximādros dixit: ꝛ quicūqʒ aūt vnum ꝛ multa dicuntur esse sicut empedocles ꝛ Anaxa. Ex cōmixtione namqʒ segregant alia.

¶ Determinat de ponentib⁹ materiale pncipiū vnuʒ chaos confusum ꝛ tria facit: quia primo ostendit illos qui ponebant tale principium. secundo dat differentiam inter eos. tertio specialiter descendit ad positionē Anaxago. secunda ibi, differunt autem. tertia ibi, videtur autem Anaxago. Dicit ergo q̄ quidam ex vno chaos confuso segregant contrarietates. i. contrarias formas ꝛ contrarias res inherentes. i. latitantes in illo chaos quemadmodum dixit anaximandros: ꝛ quicunqʒ dicunt esse vnum aliquod ꝛ multa supple segregantes ex illo conueniunt aliquo modo cum anaximandros sicut Empe. ꝛ Anaxago. qui ex mixtione. i. ex illo cōfuso ꝛ cōmixto alia segregant. ¶ Notandū aūt Empedo. ꝛ Anaxago. ꝛ anaximandros posuisse vnū chaos cōfusū aliter tñ ꝛ aliter: q̄ʒ Empedo. posuit in illo chaos esse confusa ꝛ cōmixta quatuor elementa. nec distinguit utrum illud chaos haberet rationem principij respectu elementorū uel ecōuerso ut supra libro de generatione plenius dixim⁹. Anaxago. vo ꝛ anaximandros posuerūt illō mixtum esse confusū ex infinitis similium partiuʒ aliter tamen ꝛ aliter quia ut dicitur Anaxago. posuit cōsimiles partes esse principiū illi⁹ chaos. anaximandros vo ecōuerso. possumus tamē aliter dicere ꝛ melius: q̄ʒ Anaxago. differebat ab anarimādro: quia non dicit illud chaos confusuʒ esse quid diuinū: sed preter ipm posuit itellectū tanq̄ʒ aliqd diuinuʒ. anaximādros vo ut dicet̄ infra posuit ipʒ infinitū qd dicebat chaos eē aliqd diuinū. oēs eni isti tres posuerunt chaos aliquo modo eē pncipiū materiale rerū. Sed anarimādros posuit ipm eē pncipiū omniū aliorū non solum materiale sed ēt effectiuū q̄ʒ dixit ipm esse qd diuinū. Anaxago. vo posuit illud nō esse pncipiū simpliciter q̄ʒ nō dixit ipm esse principiū per se ꝛ pmo respectu similium partiū: sed respectu mixtorū que separabant̄ ab ipso. dixit eni ab illo chaos non separari aliqd purū sed quicqd separabat̄ erat mixtū per se. ergo ꝛ primo erat illud chaos pncipiū mixtoꝝ. ex cōsequēti vo ꝛ quodāmō erat pnᵐ respectu partium siľium sic q̄ forte Empedo. posuisset hui⁹ chaos esse pncipiū respectu mixtoꝝ: sʒ utrū eēt pncipiū respectu elemētoꝝ non certificauit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Differūt aūt ab inuicē: in eo q̄ hic circulationē facit hoꝝ: hic aūt semel ꝛ hic quidē infinitas similes partes ꝛ cōtrarias. Ille vo uocata elementa solum.

¶ Dat differentiam inter dictos phos. d. q̄ differūt ab inuicē in eo q̄ hic. s. Empe. facit circulationem hoꝝ. Dicebat enim aliqn̄ corrūpi elemēta ꝛ gñari chaos. ꝛ aliqn̄ aūt ꝛ econuerso ita q̄ ſm eū infinities generabat̄ mundus ꝛ corrūpebat̄. B autem. s. Anaxago. ꝛ etiā anaximandros semel supple generant mundū q̄ʒ ex quo incepit intellect⁹ separare aliqd ab illo chaos semper separabit ꝛ nunq̄ʒ desiciet. secūdo differūt: q̄ʒ hic. s. Anaxago. ꝛ etiā anaximandros supple ponit pncipia eē rerū ifinitas ꝯītas ꝛ infinitas partes cōsimiles ꝛ ifinitas ptes contrarias. ille vo. s. Empedocles ponit esse hui⁹ pn̄ solū notata q̄tuor elemēta. ¶ Notādū aūt q̄ ptes ꝯsimiles Anaxago. ꝛ anaximādros posuerūt eē rerū pn̄ᵃ. sed Anaxago. hui⁹ ptes dixisse pnᵃ pma. anaximandros aūt illō chaos dixit esse principium respectu talium partium. quilibet tamen istorum in quolibet posuerunt infinitas partes cōsimiles ut infinitas partes auri uel argenti ꝛ etiaʒ in quolibet posuerunt infinitas partes differētes ꝛ contrarias: q̄ʒ in quolibet ponebant quodlibet erāt eni ſʒ eos in quolibet ifinite ptes auri ꝛ argēti pluūbi carnis ossis ꝛ sic in infinitū. Lectio. IX.

Videt̄ aūt Anaxago. sic ifinita opinari: ut accipiat cōeʒ phicoꝝ eē ueram: tanq̄ʒ nō fiat nullū coꝝ: ex eo qd nō est: pp hoc eni dicūt: ꝛ erāt sil' oīa. ꝛ fieri huiusmodi statuerūt alterari: alij autē congregationē ꝛ segregationem.

¶ In pte ista descēdit specialr̄ ad positiōeʒ Anaxa.

z duo facit: qz pͦ declarat positionē eiꝰ. secūdo: qz ipse posuit pͥnͣ īfinita ꝓbat ponētes īfinitatē pn cipiorꝫ ibi. Si igif īfinitū. Circa pᵐ duo facit: qz pͦ ostēdit quō Anaxa. ꝓbat positionē suā uerā eē 2ͦ manifestat quō soluebat ad rōnes in ꝯtrariū fa ctas ibi. Sed ꝓpter paruitatē. Circa pᵐū duo facit s3 q duas rōnes adducit per qͦ Anaxa. po sitionē suā ōn debat uerā eē 2ͣ ibi. amplꝰ ex eo. ¶ Dicit ḡ q Anaxa. sic videt opinari infinita pn cipia ut accipiat eē uerā cōmunē opinionē phicorꝫ i. naturaliū tanq̄ nō fiat nihil ex eo qͦ nō est: sed qcqd fit fit ex ente ꝓpter h̄ sicut dicūt simul erant oia qz supple oia ex oibꝰ sūt qͦ nō eēt nisi oia i om nibꝰ eēnt. z addit q huiꝰ oia fieri qdā statuerūt. i. dixerūt eē idē qͦ alterari. Alij aūt dixerūt eē con gregationē z segregationē. ¶ Notādū autem q Anaxago. uocē ꝓprīā ignorauit: qz cū poneret cha os cōfusū z poneret multa pͥnͣ cuꝫ deberet dicere generationē eē aliā ab alteratione dixit generari z corrūpi eē idē qͦ alterari. alij vͦ gn̄ationē separa uerūt ab alteratione: qz generationē ponebāt per con gregationē. corruptionē per segregationē. tāgit er go hic differētia illa que latiꝰ in libro de gn̄atione ponif iter Anaxa. z alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius ex eo q fiunt ex alterutris cō traria. Inerāt ergo. Si eniꝫ omne qͦ est fit necesse est fieri: aut ex his que sunt: aut ex his que non sunt. Notum autem il lud quod est ex his que non sunt aliquid fieri: impossibile est. De hac enim conue nerūt opiniones oēs qui de natura fūt. Re liquū iā contingere ex necessitate putaue runt: ex his que sunt z insunt fieri.

¶ Ponit secūdā rationē dicēs q ex eo qͦ contraria fiūt ex alterutris. i. ex seinuicē: inerāt ḡ supple in se inuicē. z qua rōne supple ꝯtraria insūt fūt rōne pa ri oia in oibꝰ erūt. addit autē ad declarationem di ctorꝫ q si oē qͦ fit necesse est fieri: aut ex his que sūt. i. ex ente: aut ex his que nō sunt. i. ex non ente: qz altrō horꝫ est īpossibile: vꝫ aliqd fieri ex his que nō sunt. imo de hac opinione cōuenērūt oēs qui sūt de naͣ. oēs enī naturales phi timuerūt concedere ex nō ente aliqd fieri: z qz nihil fit ex nō ente: adeo putauerūt reliquū ex necessitate iā contingere: vꝫ oia fieri ex his que sūt z insunt. ¶ Notandū autē antiquos phos nesciuisse distinguere inter ens in potētia z ens in actu. quicqd enī fit: fit ex ente z nō ente: ex nō ente in actu: ente tn̄ in pͦ. Caro enī fit ex non carne actu: sed potentia. Antiqui eniꝫ quia nō ponebāt ens in potētia eē mediū īter ens actu z nihil si posuissēt aliquid fieri ex nō ente in actu cre didissent illud fieri ex nihilo. Posuerūt ergo gene rōnē ex ente in actu ut negarent eā esse ex nihilo. Caro ḡ nō generabatur nisi ex actu carne. Si igif omnia generanf ex oibus z contraria ex cōtrarijs vnum cōtrarium est actu in alio z omnia sūt actua liter in omnibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed propter paruitatem magnitudinū ex īsensibilibꝰ nobis: vnde dicunt esse in oē misceri: pp id q oē ex oī videbāt fieri.

¶ Ostendit quō Anaxago. soluebat ad oba in cōtra rium z duo facit s̄m q duas contrarias obiectio nes remouebat. 2ͣ ibi. apparere aūt. Diceret for te aliquis cōtra Anaxago. si omnia sūt in oibꝰ qre nō qͦlibet appet qͦlibet z quare nō oia appent in oibus. Ad qͦ respōdebat q ꝓpter mutatā magni tudinē uel paruitatē: magnitudinū enī propter par uitatē partiū q̄ntitatiuarū fiūt res ex īsensibilibus nobis: nō nō videmꝰ oia in oibꝰ: l3 oia sint cōmixta vnde dicūt oē in oī misceri ꝓpter illud q oē ex oī videbāt fieri. Sed supple talis mixtio nō apparet ꝓpter paruitatē partiū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Apparet autēꝫ differentia z appellari al tera ab inuicem ex magis superabundan ti propter multitudinem in mixtura infi nitorum. Sincere quidem enim totuꝫ al bum aut nigrum: aut carneꝫ: aut os non esse: sed qͦ plus vnūquodq3 habet: hoc videri esse natura rei.

¶ Soluit secūdā obiectionē. diceret forte aliquis ipsi Anaxago. si oia sīt in omnibꝰ quare rerū est diffe rētia: z quare nō est cōfusio nominū ita q per qͦ libet nomē intelligaf res quelibet. Ad hoc aūt re spōdebat entia apparere dīa z appellari altera ab inuicē ex magis superabūdāti pp multitudinē in finitorꝫ. i. infinitarū ptiū in mixtura. sincere eniꝫ. i. pure nō cōtingit eē aliqd totū albū aut nigrū: aut carnē aut os. S3 vnūqͦq3 hoc qͦ hēt plus. i. illͦ qͦ superabūdat i vnoquoq3 vr eē naͣ illiꝰ rei. oia ḡ sūt in oibꝰ: s3 qͦ plus hēt de auro appet aurū z no minaf aurū: z qͦ plus de argēto argētū. ¶ Dubi taret forte aliquis qz si infinite ptes cuiuslibet rei sunt in vnoquoq3 cū in finitū nō sit maiꝰ īfinito nō plus erit in vna re de argēto q̄ de auro: sed oia in omnibꝰ eq̄liter existēt. ¶ Rursus dubitationē au get qz ait q ꝓpter multitudinē partiū in mixtura fit denomiatio a supabūdāti. Cū ergo in quolibet eēnt infinite partes de vnaquaq3 re non essent plu res partes de vna re q̄ de alia. ¶ Notandum q Anaxago. nesciebat distinguere inter partes for males z ptes q̄ntitatiuas. videmꝰ enī in q̄ntitatiuis ptibꝰ q nō plures ptes h3 vna magnitudo q̄ alia cū quelibet s̄m tales ptes sit diuisibilis in infinitū hoc tn̄ nō obstāte vna magnitudo est maior alia z hēt maiores ptes q̄ alia. infinite enī ptes q̄ntita tiue z in pͦ nō faciūt rē īfinitam. z qz Anaxago. credidit hoc idē eē de ptibꝰ formalibꝰ z in actu po nēdo i vnoquoq3 īfinitas ptes vniuscuiusq3: qz cre didit tn̄ plus eē de vna re in vno q̄ in alio z maio res ptes eē in vna re de vno q̄ de alio: z nō credi dit huiꝰ īfinitatē ptiū facere infinitū s3 extensionē exponēdū est ḡ ꝓpter mltitudinē. i. ꝓpter magni tudinē ptiū est in vna re plus de vno q̄ de alio z per hoc patet solutio ad quesita. ¶ Deīde cū dic.

¶ Si igitur infinitum s̄m q infinituꝫ igno tum est: s̄m multitudinem quidem z ma gnitudinem infinitum ignotum quantuꝫ est quoddā. Secundum speciem autem infinitum ignotum quale quoddam est. Principijs autem infinitis existentibus z s̄m multitudinem z s̄m specieꝫ īpossibile est que sunt ex his cognoscere. Sic enim cognoscere compositū arbitramur: cuꝫ

cognoscimus ex quibus et quãtis sit.

¶ Improbat ponẽtes infinitatẽ pncipiorum: et duo facit q. p improbat vniuersaliter sic opinãtes. secũdo spaliter descẽdit ad opionẽ Anarago. ibi ⌊ amplius si oia. ⌋ Circa pm duo facit sz q dupliciter improbat sic opinãtes.: ibi ⌊ amplius necesse. ⌋ ¶ Dicit g q si infinitũ sm q infinitũ est ignotũ quale q de pu cipijs existib9 infinitis sm multitudinẽ .i. sz nume rũ et spẽz impossibile est cognoscere que sũt ex his principijs. et subdit rõnẽ q: tũc arbitramur cognoscẽ vnũqdq; cõpositũ cũ cognoscim9 ex quibus pnci pijs sit q̃tũ ad formã et speciẽ et ex quãtis sit sm multitudinẽ et numerũ. utrũq; eni debem9 scire de pncipijs quãta sit eorũ multitudo et quõ differant sm spẽm et naturã: et q: de infinitis talia dici non possũt: sz in vnoquoq; sũt infinita pncipia vnum- quodq; erit ignotũ. ¶ Notãdũ aũt q quicqd scitur sm q hui9 scitũ scia cõprehẽdit . et q: infinita ab intellectu nr̃o cõprehẽdi nõ valẽt: nõ isinita sm qõ hui9 sunt ignota. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aũt si necesse est cui9 pars cõtin git quãtacũq; eẽ sm magnitudinẽ et pui- tatẽ. et ipz totũ ptigere. Dico aũt taliũ ali quã parnũ in quã cũ insit diuiditur totũ.

¶ Ponit secũdã rõnẽ ad oñdẽdũ q ptes rei que po- nunt rerũ pncipia nõ possunt eẽ isinite. intẽdit eni talem rationẽ. pars et totũ sese cõsequũtur sm mẽ suram magnitudinis et paruitatis. sed ipsa tota ha bent determinatã magnitudinẽ et paruitatẽ ergo et ptes . nõ ergo sunt infinite ptes carnis uel ossis in aliquo. q: si h eẽt nõ esset earũ determinata q̃titas. In hac aũt rõne sic procedit. q: primo ponit maio rẽ. s. q pars et totũ sese cõsequunt sm mẽsurã ma magnitudinis et paruitatis.: 2o ponit maiorẽ q to tũ est determinate quãtitatis . tertio isert cõclusio nẽ vz q et partes determinatã q̃titatẽ habebũt. secũda ibi ⌊ si aũt impossibile. ⌋ tertia ibi ⌊ mani- festa igit est. ⌋ dicit ergo q si necesse est cui9 ps cõ tingit quãtamcũq; esse sm magnitudinẽ et paruit tate et ipz totũ cõtingere. q. d. q cui9 pars est inde terminata et totũ et econuerso et exponit se de qua parte intelligit. d. dico aũt aliquã taliũ partium in quas diuidit totũ cũ insit. i. cũ sit in eo quodãmõ in actu. ¶ Dubitaret forte aliquis q: nõ videt q pars et totũ sese cõsequunt sm mẽsuraz magnitu- dinis et paruitatis: q: quorũ nõ est eadẽ q̃titas nõ est eadẽ mensura q̃titatis. Sed toti9 et partis nõ est eadem quãtitas: ergo nec eadẽ mensura quãti- tatis . dicẽdũ hoc procedere ex falso intellectu. nõ est eni intelligẽdũ eandẽ eẽ mẽsurã partis et toti9 sz q̃titatẽ q sit eqlis q̃titas uti usq; . sz q: cresce te toto crescũt et partes: q: aialia maiora plus hñt de carnibus et ossib9 q̃ minora. Si ergo non pos- set eẽ ita magnũ animal quin posset esse maius . nõ posset eẽ magna caro: quin posset esse maior . quia semp mai9 aial plus haberet de carne: et si non pos set esse ita paruum animal quin posset eẽ min9: nõ posset esse ita modicũ de carne quin posset esse mi nus. cõsequunt ergo sese totũ et pars sz quãdã mẽ suras q̃titatiuã nõ q sit eqlis q̃titas utriusq;. sz q: si vni9 q̃titas est indeterminata sm magnitudi nẽ q crescat in isinitũ et reliq ẽt si est ideterminata sz q̃titatẽ uel q diminuat in infinitũ et reliq sic in determinata erit. Si aute vna est determinata et alia. ¶ Notandũ aũt q sm 2cm duplex est pars: quedã sm qualitatẽ. i. sz essẽtiã et naturã ut mate- ria et forma sunt partes corporis siue corpus et aia sunt partes aialis. quedã sũt partes sm q̃titatem et iste sunt duplices q: quedã sunt. q. in actu et for males. quedaz võ sũt partes mãles et in potentia. Nã si diuerse partes carnis sunt partes carnis sz quãtitatẽ: tamẽ q: põt accipi caro sm speciem et ca ro sz materiam. adeo hui9 partes possunt accipi ut sunt quodãmodo in actu si accipiantur sm speciẽ et ut sunt in potentia si accipiantur sz materiã. Cũ ergo dicitur q pars et totũ sese cõsequunt sm ma gnitudinẽ et paruitatẽ. intelligẽdũ est de partibus sm speciem non sz materiam. nam caro sm speciẽ est determinate quãtitatis: nõ aũt caro sz materiã q: h non potest accipi ita parua quin possit accipi minor. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si aũt impossibile est aial aut plãtã quãtã cũq; eẽ sm magnitudinẽ et paruitatẽ: ma nifestũ est qm̃ neq; partiuz quãlibet. Erit eni totũ ptib9 silr. Caro aute et os et hu- iusmodi ptes sũt aialis et fruct9 plãtaz.

¶ Ponit minorem pdicte rationis que fuit quasi q- dam sillogismus ypotheticus. d. q tota sũt deter minate q̃titatis. q: impossibile est animal aut plã tam esse quantãcunq; . i. esse indeterminatã sz ma- gnitudinẽ et paruitatẽ. manifestũ est ergo q neq; quamlibet partiuz cõtingit supple esse indetermi- natam: q: si pars esset indeterminata: et totum si- militer supple erit indeterminatum. Caro enim et os et hui9 ut nerui et talia sunt partes animalis. fru ctus võ et talia sunt partes plantarum . Si ergo huius tota sũt determinata et partes. ¶ Notadũ aũt q infinite partes carnis sm speciẽ simul cõiũ cte facerẽt infinitam carnẽ. et qõ dictum est de car ne intelligendum est de osse et lapide et de oib9 ha bentibus speciẽ in materia. in omnibus enim tali- bus ut dicit in de generatione capitulo de augmẽ to est accipere h sm speciem . hoc aũt sm materiã et q: ponentes principia infinita dicebant infinitas partes carnis in actu: et infinitas partes ossis et om nium taliũ esse in vnoquoq;. constat q nõ poterãt intelligere de partibus sz materiã . q: tales nullo modo sũt in actu. oportebat ergo eos dicere q es sent infinite partes sm formã: et q: isinite tales par tes reddunt totũ infinitum os infinita cetera talia qõ est incõueniens. nõ ergo est possibilis infinitas principiorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Maifestũ igit qm̃ ipossibile ẽ carnẽ: aut os: aut aliqd aliud q̃tũcũq; esse magni- tudine aut in maius aut in minus.

¶ Cõcludit conclusionẽ intentã videlicet tales ptes de necessitate sunt finite et determinate sm quan titatem. d. manifestum igitur quoniam impossibi le est supple carnem aut os: aut aliquid aliõ esse q̃ tumcunq;. idest esse indeterminatum sm magni- tudinem aut in maius aut in minus. ¶ Notandũ aũt q partes carnis sm spẽm et partes cuiuslibet alteri9 si sumant sz spẽz et in actu q: sũt determina te q̃titatis in mai9. io non possunt esse infinite sm magnitudinẽ: q: võ sũt determinate in minus ita nõ eẽ possunt infinite sz multitudinẽ: q: ex quo est

dare quãtitatẽ circa quã non est assignare speciem carnis si illa quantitas esset vnius grani milij uel etiã medij uel cuiuscunqꝫ alteri⁹ determinare quãtitatis semꝑ eni infinita talia facerent infinitũ q̃titatẽ. eẽt ergo infinita caro in eo nisi essent hui⁹ carnes infinite. Lectio. X.

a Amplius si omnia insunt quidem huiusmodi inuicẽ ⁊ nõ fiũt: sed segregantur cũ insint. Dicunt aũt ⁊ a plurimo. Fit aũt ex quolibet quodlibet: ut ex carne aqua segregatur: ⁊ caro ex aq̃ omne autẽ corpus finitũ resecatur a corpore finito: manifestum est q̃ non contingit in vnoquoqꝫ vnumquodqꝫ esse.

C In parte ista ut dicebat spẽaliter descendit ad iprobandũ opionẽ anaxa. circa qd̃ phũs duo facit: qꝛ ꝑ iprobat hui⁹ opionẽ in se. 2° improbat eũ in radice sua ibi, neqꝫ q̃ fit segregãdũ. Circa ꝑᵐ duo facit: qꝛ ꝑ pmittit q̃sdã suppositiões ⁊ inuit positionẽ anaxag. eẽ ipossibilẽ. 2° adducit rõnes circa eam ibi, remota eni ex aq. Pmittit eni ꝑ tres suppositiones . quaꝝ pma est q̃ oĩa ex iuicẽ nõ fiũt s; segregant cũ insũt. dicunt aũt. i. denominant a pl'imo. 2ª suppositio est q̃ ex quolibet fit qd̃libet ut in carne. ex carne ut hẽt alia littera segregatur aqua ⁊ caro ex aq̃. 3ª suppositio est q̃ oẽ corp⁹ finitũ resecat. i. cõsumit a corpe finito. nullũ eniz est finitũ qd̃ per abscisionẽ finiti ab ipo non resecet uel cõsumet. his aũt suppositis manifestũ est q̃ nõ conuenit in vnoquoqꝫ esse vnũqd̃qꝫ ut anaxag. dicebat. C Notãdũ aũt has tres suppositiones sic se habere qꝛ ꝑme due fũdant super dictis anaxag. 3ª vo q̃si est ꝑ se nota. q. eni per se notũ est q̃ nullũ finitũ cõtinet aliqd̃ finitũ ĩfinities. qd̃libet ergo finitũ pt resecari a corpore finito. i. põt cõsumi per abscisionẽ corpis finiti ab ipo. C Notandũ ẽt q̃ resecari finitũ a finito põt itelligi dupl'r. uel s; equale pportionẽ ⁊ sic nunq̃ cõsumit finitũ. qꝛ qd̃libet cõtinuum est diuisibile in infinitũ. Si vo accipiant ptes ſm eandẽ q̃titatẽ sic oportet quodlibet finitũ deficere qꝛ nõ est q̃titas adeo minima que cõtineat infinities in aliquo finito. C Deinde cum dicit.

C Remota eni ex aq̃ carne: ⁊ iterũ alia facta ex reliq̃ segregabit: q̃uis semꝑ minor erit segregata. S; tñ nõ excellit magnitudo a paruitate. Quare siqdẽ stabit segregatio: nõ oẽ in oĩ inerit. In reliqua enim aqua nõ inerit caro. Si vo nõ stabit: sed habebit semper remotionẽ infinita magnitudine equalia finita inerunt ĩfinita s; multitudinẽ. Hoc autem impossibile est.

C Adducit rõnes cõtra positionẽ predictã ⁊ tria facit s; q̃ tres rationes adducit. 2ª ibi, adhuc autẽ si oẽ. 3ª ibi, ampli⁹ aũt infinitis. Dicit ĝ remota carne ex aq̃ ⁊ iteꝝ segregatione. i. per segregationẽ facta alia carne ex reliqua aqua. i. ex aq residua aq̃ fuit abstracta caro iterũ segregabit caro. ⁊ q̃uis caro segregata. i. caro posterius abstracta diceret forte aliquis q̃ semꝑ erit minor. S; tñ aliq̃ est magnitudo carnis que nõ excedit puitatẽ. i. s; puitatẽ: qꝛ est ita pua q̃ nõ põt eẽ minor. Cũ ĝ per cõtinuã segregationẽ deuentũ est ad talem magnitudinẽ carnis q̃ nõ põt eẽ minor quereret si stabit segregatio ul' nõ. Si qdẽ stabit segregatio nõ erit oẽ in oĩ. i. in quolibet qd̃libet: qꝛ in reliqua aq̃: aq̃ segregata est minima caro nõ ulteri⁹ ierit caro. Si vo nõ stabit s; semꝑ hẽbit remotionẽ: qꝛ poterit sẽper remoueri caro ab aq̃ in magnitudie finita erũt equalia ĩfinita ſm multitudinẽ. i. ſm numerũ. hoc aũt ipossibile qꝛ impossibile est q̃ finitũ cõtineatur infinities in magnitudine finita. C Notãdũ aũt q̃ sicut corpora magna excellũt parua ſm magnitudinẽ qꝛ plus hñt de magnitudine q̃ illa: sic parua excellũt magna quãtũ ad puitatez qꝛ plus hñt de paruitate q̃ ista: ⁊ sic si corpora crescerẽt in ĩfinitũ semꝑ eẽt excellẽtia ſm magnitudinẽ. sicut si decrescerẽt in ĩfinitũ semꝑ eẽt excellẽtia s; puitatẽ. S; qꝛ est dare minimã carnẽ cũ deuẽtũ erit ad eã nulla magnitudo carnis excellet ipam ſm puitatẽ: qꝛ nulla erit minor ea. C Notandũ ẽt q̃ si postq̃ deuẽtũ est ad mĩmã carnẽ si nõ cessabit segregatio ĩfinite minime carnes erũt in illa tali aq̃ a qua fit talis abstractio. ⁊ qꝛ semꝑ mĩma caro est eq̃lis alie minime carni cũ quelibet mĩma caro dicat qd̃ finitũ ubi sũt infinite mĩme carnes sũt infinita eq̃lia q̃rũ qd̃libet est ĩfinitũ. C Notãduz ẽt q̃ spectal'r vz ipossibile eẽ in re finita eẽ ĩfinita eq̃lia. qꝛ ĩfinita inequalia nõ est incõueniẽs cũ in quolibet continuo sint ĩfinite partes sed nõ sũt ſm equalẽ q̃titatẽ: s; ſm eandẽ proportionem. C Deinde cum dicit.

C Ad hoc aũt si oẽ qdẽ corp⁹ remoto quodã min⁹ necesse est fieri. carnis aũt determiata ẽ quãtitas ⁊ magnitudie ⁊ puitate Manifestũ est q̃ ex mĩma carne nullũ seregabit corp⁹. Erit eniz min⁹ minima.

C Adducit scđaz rationẽ q̃ si omne corp⁹ necesse est fieri min⁹ remoto ab eo aliquo. i. aliqua parte: qꝛ q̃titas carnis est determinata magnitudie: qꝛ pt eẽ ita magna q̃ si eẽt maior nõ eẽt in spẽ carnis. ⁊ est etiã determinata puitate: qꝛ est deuenire ad minimã carnẽ. manifestũ est ergo q̃ ex tali mĩma carne nullũ segregabit corp⁹: qꝛ si segregaretur erit aliqd min⁹ minimo qd̃ est inconueniẽs. C Dubitaret forte aliquis nõ eẽ ueꝝ qd̃ hic dicit. nã etiã si q̃libet res nãlis hẽt determinatã esset determinata quãtitas oium naturaliũ. aliq̃ eni q̃titas eẽt mĩma caro. ⁊ si ulteri⁹ descẽderet nõ saluaret ibi spẽs carnis: que cũ forte nõ eẽt mĩma aq̃. ĝ poterit a mĩma carne resecari mĩma aqua. nec est icõueniẽs eẽ minus minime ſm diuersa spẽs ut minimã aquã esse minorẽ minima carne. C Dicẽdũ q̃ si a mĩma carne ut ponebat anaxago. segregaret aliqd̃ corp⁹ caro illa sequẽdo suam ei⁹ remãsisset caro: sed esset minoris quãtitatis. igit eẽt aliqd min⁹ mĩmo eĩ s; eãdẽ speciẽ. qꝛ residua caro minor eẽt priori carne que ponebatur minima. C Deinde cum dicit.

C Amplius autem infinitis corporibus inest utiqꝫ iã caro infinita ⁊ sanguis ⁊ cerebrum. Separata tamẽ abinuicem nihil autẽ minus entia sunt que sunt: ⁊ infinitum vnumquodqꝫ. Hoc autez irrationabile.

C Adducit tertiã rõnẽ: qꝛ s; rõnẽ anaxag. i corꝑib⁹

finitis inest infinita caro et infinit⁹ sanguis et infinitū cerebrum et separata abinvicē. i. cū pars separat a suo toto huius partes nō sūt entia min⁹. i. nō sūt minores q̄ sua tota. unūquodq; eni infinitū erit. h̄ aūt est impossibile. s. q̄ ps sit equalis toti. ¶ Notandū aūt hāc rationē duo icōvenientia ponere. p̄m est q̄ in re finita ponit aliqd ee infinitū: q: cū in q̄libet re sint infinite ptes cuiuslibet cū talia infinita reddāt infinitā q̄titatē in q̄libet re finita sūt infinita. q: est ibi infinita caro cū sint ibi infinite ptes carnis et infinit⁹ sanguis propter infinitas ptes sanguinis et sic de alijs. scdz icōveniēs est q̄ cū ab aliquo corpe separat aliqd: q: in illa pte separata erūt oīa infinito mō sicut erant in suo toto cum in quolibet sint infinite ptes cuiuslibet ps illa erit equalis toti. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Nequaq̄ aūt segregādus ee nescientis dicit recte aūt dicitur: passiones enim inseparabiles sunt. si igitur mixti sūt colores et habitus si segregent: erit aliquid album et sanatiuū non alterius aliquid cū sit. quare icōveniēs est ipossibilia q̄rēs intellect⁹.

¶ Improbat rōnē anaxago. in radice. radix eni et motiuū anaxago. deficit per fallaciam 9ntis. videbat eni aliq segregari ab aliquib⁹ et credebat oia ab oib⁹ posse segregari. et q: videbat aliq fieri ex silib⁹ credebat oia et silib⁹ fieri ppter qd ptes 9similes possint p̄ncipia oīm: h̄ aūt duo fūdamēta phūs removet. p̄ enī ondit nō oia in oib⁹ separi posse. secūdo mānifestat nō oia ex silib⁹ fieri. 2ᵃ ibi⌊ non recte aūt. ⌋Circa p̄m duo facit fm q̄ dupl'r manifestat intētū. 2ᵒ ibi⌊ si vere velit qdem. ⌋Dicit ergo q̄ scienter di. i. verū est nequaq̄ segregādū ee oia vel si hēat in textu nescienter dicat q̄ nesciēns est dicere nequaq̄ segregādū ee. i. nullo mō segregari posse. aliqua eni segregari pñt: sed nō oia: ut credidit anaxa. q: recte di q̄ passiones iseparabiles sūt a subis. Si ḡ colores et habit⁹ sūt mixti subis suis: et sunt separabiles ab eis si segregarent ab ipsis erit aliqd albū et sanatiuū cū nō sit aliqd alter. s. cū nō sit subiectū in q̄ sit passio neq; de subo supple dicetur tales passiones. et q: hoc est incōveniens. Incōveniēs et intellect⁹ que ponebat anaxa. q: est querens ipossibilia cū fm anaxa. ille intellect⁹ q̄reret separe oia. ¶ Notādū aūt q̄ q: fz phz albedo nō denominat seipāz pro incōvenienti hēt q̄ aliqd sit albū et tn̄ nō sit sbm cui insit albedo. Si ergo albedo eet p seipāz ut vz iplicaret 9dictio. q: cū nō sit albedo nisi sit aliqd albū: et nō sit aliqd albū nisi sit subiectū. quia albedo facit subiectū albūz et nō seipāz. iō ponere albedine per seipāz ut vz est ponere albū et nō albū. Incōveniens est ergo intellect⁹ h̄ q̄rens q: ipossibilia querit. h̄ aūt utrū verū sit et utrum albedo possit se fm aliquē moduz ut dicat alba: et utrum accidentia sine subiecto esse possint alibi declarabimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si vere velit quidē segregare. Hoc aūt facere ē ipossibile: et fm quātitatē et fz q̄litatē: fz quātitatē quidē q̄m non est minima magnitudo: fm qualitatē autez quoniam inseparabiles sunt passiones.

¶ Ondit alia rōne nō oia ee separabilia dicēs q̄ si hec. i. si totaliter intellect⁹ velit segregare facere hoc. i. separe oia ab oib⁹ est ipossibile tā fm q̄litatē q̄ fz q̄titatē. fm q̄titatē qdē q: nō est minima magnitudo. fm q̄litatē aūt q̄m inseparabiles sūt passiões a subiectis. ¶ Notādū aūt hāc rationē ee meliorē q̄ p̄ma q: p̄ma arguit iseparabilitatē solū de qualitate. h̄ aūt de q̄litate et q̄titate. ¶ Notādū et q̄ ipa divisio cōtinui quedā separatio est. Si ḡ intellect⁹ ille quē ponebat anaxa. ee separantem omnia vellet separare continua ociosa eet ei⁹ actio q: nunq̄ finiretur cū nunq̄ posset ipz tm̄ dividere q̄ nō eet ulterius divisibile. non enim est venire ad minimam magnitudinem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non recte aūt generationē accipit similiū specierū. Est enim ut lutum in luta dividitur. Est autē ut non: et non idem modus est: ut latēs ex limo: et domus ex lateribus. Sic aūt aqua et aer ex alterutris: et sunt et fiūt. Melius autē est minora et finita recipere: qd vere facit empedocles.

¶ Improbat scdm fūdamētū q̄ nō oia fiūt ex silib⁹ dicēs q̄ nō recte accipit anaxa. g vz gñationē supple semp cōtingit ee similiū specierū. i. ex similibus ptib⁹. est eni. i. cōtingit aliq̄ fieri ex similib⁹ et dicit in silia q: lutū dividit in luta et aq̄ in aqua et sic de alijs. est aūt ut nō. i. cōtingit aliq̄ñ nō esse generationē ex similib⁹. nō eni est idē modus in oib⁹ lateres eniz generant nō ex laterib⁹ sed ex domo: et dom⁹ non generat ex domib⁹: sz ex laterib⁹. Sic aūt aq̄ nō fit ex aq nec aer ex aere. Sz aer et aq̄ sūt et fiūt ex alterutris. q: aer fit ex aq̄ et ecōverso: nō ḡ oia gñant ex silib⁹ nec sp resolvunt in silia. ¶ Notandū aūt q̄ lateres fiūt ex aq et terra et ēt ex domo: sz ex terra et aq̄ fiūt tanq̄ ex p̄orib⁹ et via cōpositiva ex domo vo fiūt tanq̄ ex posteriori et via resolutiva. ¶ Ultimo epilogando cōcludit q̄ meli⁹ est minora et finita pn̄⁹ recipe qd vere fecit empe. supple q̄ recipere infinita quod fecit anaxa. Lectio. XI.

O Mnes igitur contra principia faciunt et dicentes: q̄ unum sit omne et immobile. Et Par. eni calidū et frigidū principia facit. Hoc aūt appellat ignē et terrā. Et qdā rarū et dēsū. Et Democrit⁹ firmū et inane. Quoꝝ aliud qdē sic q̄d est. Aliud aūt sicut quod nō est ee dicit. Adhuc positiōe: figura et ordie. Hec aūt genera cōtrariorū sūt. Positiōe sursū et deorsū: aū et retro. Figura: angulus rectū circularū. Q̄ ḡ qdē igit 9ria q̄dāmō oēs faciūt principia manifestum est.

¶ Postq̄ phs determinavit de principijs fz opinionē alioꝝ. in parte ista determinat de eis fz opinionē propriā et duo facit. q: primo ingrit de contrarietate p̄ncipioꝝ. secūdo ingrit de nūero ipoꝝ ibi ⌊ 9ñs autē unq̄. ⌋ pbat ḡ p pn⁹ ee contraria et duo facit fm qd dupl'r hoc pbat. nā p̄ pbat hoc ex antiquoꝝ opinione. secūdo ex ratione ibi⌊ et h̄ rōnabiliter. ⌋ Dicit ergo q̄ ipe antiquorum opiniones testant 9rietates p̄ncipioꝝ. oēs eni faciūt p̄ncipia 9ria et dicētes q̄ oē sit unū et imobile. hui⁹ cōtrarietatē ponūt. nā Par. facit rerum p̄ncipia calidū

et frigidū que sūt 𝔷ria. et h̄.s.calidū et frigidū appellabat ignē et terrā. Quidā aūt ponebāt p̄n^a rerū rarū et densū. Democrit^9 vō posuit firmū et inane.i. plenū et uacuū.quorū aliud in plenū appellauit qd̄ est.i.ens.aliud vō in uacuū fm̄ ip̄m dicit̄ esse sicut qd̄ nō est et sicut nō ens. ¶ Adhuc aūt posuit athomos.quos ponebat rex p̄n^a differre positiōe figura et ordine.h.aūt sūt genera.i.de genere 𝔷riorū q: inane et plenū calidū et frigidū et c̄.talia oppōnē quādā īportāt. Addit aūt quō ponebat Democritus d̄ifaz fm̄ positionē et figurā.q: positione differūt sursū et deorsū ante et retro.figura vō differūt angulus rectū et circularū siue circulare.ꝯcludit āt q̄ m̄a est q̄ oēs antiq quodāmō 𝔷ria p̄ncipia faciunt. ¶ Notādū aūt q̄ 'Pat.lz poneret unū ens fm̄ ueritatē:m̄ ut sup̄^9 dictū est et ut ꝯ^ter h̄ ait ponebat etiā duob^9 modis ea et estimabilia s̄z intellectū.estimabilia fm̄ sensū .ut ḡ saluaret ea que fm̄ sensū fiebant posuit p̄n^m ignē et terrā siue calidū et frigidū. ¶ Nota ēt s̄z ꝯ^tem 𝔷rietas que ponitur in p̄ncipijs accipit̄ large,put se extēdit ad p̄uationē et habitū et hoc siue accipiat̄ p̄uatio et hit^9 s̄z ueritatē siue fm̄ formā inquantū in una forma reseruat̄ p̄uatio alteri^9. ¶ Notādū ēt q̄ cū exēplificat de 𝔷rietate Democriti tacet 𝔷rietatē s̄z ordinē et ponit 𝔷rietatē in positiōe et ēt ista.rō aūt hui^9 potuit esse breuitas locutionis.uel possum^9 dicere q̄ per ea que sūt in textu similit̄ oīs 𝔷rietas Democriti ut per sursū et deorsū 𝔷rietas in positione ꝑ añ et retro.q.per p̄^9 et posteri^9 accipit̄ 𝔷rietas in ordine per rectū angulare et circulare 𝔷rietas ī figura ut dicantur corpora figure recte que sunt columnaria ad modum columne.figure vō angulares que sunt corpora piramidalia:circularia vō corpora sperica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et hoc rationabiliter. Oportet enī principia neq̄ ex alterutris esse:neq̄ ex alijs et ex alijs:et ex his omnia.**

¶ Probat cōtrarietatē p̄ncipiorū per rōnē:et duo facit:q: p̄ ponit rōnē ,pbātē hāc ueritatē q̄ p̄n^a sunt cōtraria.secūdo oñdit quō antiq huic ūitati acq̄euerūt ibi[usq: qdē igit̄.]adhuc in p̄^a pte itēdit talez ratione ponēdo p̄ncipia eē cōtraria saluam^9 oīa que sūt de ratione p̄ncipiorū ponēda.est ergo p̄ncipia esse hui^9 cōtraria ut possim^9 saluare que ptinēt ad rationē p̄ncipij.in hac aūt ratione sic procedit: q: primo narrat que sūt de ratione p̄ncipij.secundo ostendit q̄ ponēdo principia prima eē cōtraria saluam^9 oīa ista.:^a ibi[cōtrari^9 aūt p̄mis.]dicit ḡ q̄ ponit̄ rōnabiliter.s.q̄ p̄ncipia ponūt 𝔷ria et nō cōtraria quelibet s̄z p̄^a. Sūt enī tria de rōne p̄n^oꝝ p̄^m ē q̄ p̄n^a opz eē nō ex alt̄utris ut q̄ unū nō sit ex alio.secūdū est q̄ nō debēt eē ex alijs.terciū est q̄ de rōne p̄ncipiorū est q: oīa alia debent esse ex his principijs . ¶ Deinde cuz dicit.

¶ **Cōtrarijs aūt primis īsunt hec:ppter id qd̄ prima qdē nō sunt ex alijs. Ob id vō q̄ sunt cōtraria non sunt ex alterutris.**

¶ Oportet q̄ p̄mis cōtrarijs cōpetāt oīa illa tria et duo fac.q: p̄ breuiter et succīcte saluat duas p̄mas cōditiones q: sūt faciliores ad saluādū. 2^9 diffuse saluat cōditionē terciā q: plus difficultatis habet 2^a ibi[sed opz h̄ in rōne.]dicit ḡ q̄ cōtrarijs principijs insunt h̄ que sunt de ratione principij . nam propter illud q̄ prima sunt nō sūt ex alijs . ob hoc q̄ sunt contraria non sunt ex alterutris . et ita salute sunt due conditiones. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Sed oportet hoc in ratione considerare qualiter cōtingat. Accipiēdū igit̄ est primum q̄ omniū que sunt nihil neq̄ facē aptum natū est:neq̄ pati cōtingēs a contingenti. Neq̄ fit quodlibet ex quolibet: nisi aliquis accipiat fm̄ accidens.**

¶ Saluat cōditionē terciā.s.q̄ oīa sunt ex cōtrarijs intēdit aūt talē rationē .oīa uel sūt ex cōtrarijs uel ex medijs:sed ipsa etiā media sūt ex ꝯtrarijs ergo oīa sūt ex cōtrarijs. h̄ aūt ratio fūdata est sup̄ duabus ꝓpositionib^9.tria ḡ facit:q: primo declarat ꝓpositionē p̄mā videlicet q̄ oīa sunt uel ex 𝔷rijs uł ex medijs.:^o annectit ei ꝓpōnē secundā videlicet ipsa media eē ex cōtrarijs.3^9 cōcludit ꝯnē intētam oīa.s.ex ꝯtrarijs eē.:^a ibi[si igit̄ h̄ uerū est.]z^o ibi [quare oīa utiq̄.]Circa p̄^m duo facit.q: p̄mittit qd̄dā necessariū ad ꝓpositū.secūdo ex illo premisso arguit ibi[q̄liter utiq̄ enī.] ¶ Dicit ḡ q̄ opz h̄ rōne cōsiderare q̄liter cōtingit oīa eē ex cōtrarijs p̄mum ergo accipiēdū est q̄ oiuz eorū que sunt.i. oiuz entiū nihil inter hui^9 entis videlicet aptos natum est facere:neq̄ pati contingens a contingenti i.quodlibet a quolibet. neq̄ enim fit quodlibet a quolibet nisi aliquis accipiat factionez fm̄ accn̄s ¶ Notādū aūt qd̄ q: agēs assimilat sibi passuz ex eo aliqd fit q̄ ab illo est aptū natū pati ut ex eo fit ignis q̄ ab igne pati pōt. et q̄ pōt in ignē ꝯuerti: et q: nō qd̄libet a quolibet patit̄. S̄z oīs passio ꝓprie loquēdo est a cōtrario:q: qcq̄d fit ex contrario fit. Qd̄ igit̄ p̄missū est hēt in se totam vim rōnis quō omnis generatio fit ex ꝯtrarijs. ¶ Deīde cū dicit.

¶ **Qualiter enim fiet albū ex musico : nisi accidēs sit albo aut nigro musicū:s̄z albū qdē fit ex non albo:et hoc nō ex omni : s̄z nigro aut medijs. Et musicum ex nō musico:sed non ex omni:sed ex īmusico:aut si aliquid ipsis est medium.**

¶ Ex eo q̄ p̄miserat oñdit oēz ḡnationē et oēz corruptionē eē ex cōtrarijs uł ex medijs et duo facit.q: primo ostendit hoc in simplicib^9.2^o in compositis ibi[Similiter aūt h̄.]Circa p̄mū duo facit.q: p̄ ostēdit ḡnationē fieri ex cōtrarijs.2^9 ostendit h̄ de corruptione ibi[Neq̄ igitur corruptio.] ¶ Dicit ergo qualiter utiq̄ fiet album ex musico nisi musicum fit accidens albo uel nigro. Non ergo quodlibet fit ex quolibet nisi per accidēs,per se aūt solū 𝔷rium fit ex cōtrario ut album fit ex nō albo. et hoc nō ex omni nō albo:s̄z ex nigro aut ex medijs ut ex palido:sic et musicū fit ex nō musico sed non ex omni nō musico sed ex opposito musici ut ex immusico aut ex medijs si ipsis sit aliquid mediū. ¶ Notādū aūt fm̄ cōmētatorē q̄ hoc nō dicit q: iter p̄uationē et habitū ut iter musicā et imusicā ueniat̄ mediū. Sed h̄ addita ad uerificādum propositionem dicentem q̄ omne qd̄ generat̄ aut generatur ex cōtrarijs aut ex medijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Neq̄ igitur corrumpitur incōuenies p̄**

mū: ut albū non immusicum: nisi forte fʒ accidens: sed in nō albū ⁊ nō incōtigēs: sed in nigrum aut mediū. Silr aūt musicū in nō musicū: ⁊ hoc nō incōtingēs ſʒ in imusicū: aut si ipsis aliquid medium est.

¶ Ostēdit ꝙ quodcunq; corrūpit in cōtraria corrūpit .i. dicit ꝙ pmū .i. primo ⁊ per se non corrūpit aliquid in cōtingēs .i. in quodcūq; ſʒ in cōtrariū ut albū nō corrūpit in musicū nisi forte fʒ accidēs: ſʒ corrūpit in nō albū nō incōtingens .i. nō in quodcūq; nō album sed in nigruʒ aut in medium. Similiter aūt ⁊ musicuʒ corrūpit in nō musicū ⁊ hoc nō incōtingens .i. nō in quodlibet nō musicū sed in musicū uel mediū si ipsis est aliquid mediū. ¶ Dubitaret forte aliquis: quia nō videt ꝙ per se ⁊ primo ut innuit hic phs fiat generatio ex cōtrarijs aut fiat corruptio in contraria. Sed hoc erit solū per accidēs. nigrū eni nō fit albuʒ ita ꝙ nigredo fiat albedo sed materia que est sub forma nigri efficitur postea sub forma albi. ¶ Dicēdū ꝙ generatio non fit ex forma: quia albedo nō fit nigredo nec fit ex priuatiōe: quia priuatio albi nō fit forma albi. sed per se loquēdo generatio fit ex ente in potentia: quia materia que est sub vna forma fit postea sub alia forma. ¶ Ex hoc aūt magis videtur fortificari ratio acta: quia si nō est generatio ex forma nec ex priuatione albū non generabit ex nigro nec ex nō albo: nisi fʒ accidēs inquātuʒ nigredini uel priuationi albi est cōiunctū id quod est potētia albū. propter quod sciendū ꝙ nigrū pōt sumi cum exclusione subiecti: ⁊ sic nominat ipsaʒ nigredinē: ⁊ sic ex nigro nō fit albū: quia generatio nō est ex forma uel priuatione. uel potest accipi nigrū ut includit subiectū ⁊ id quod est potentia album ⁊ sic ex nigro fit albū quia ens potētia albū quod est sub nigredine ⁊ sub priuatione albi efficitur album. equocabat ergo ratio facta quia accipiebat nigrū cum exclusione subiecti. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis quia si est sensus ꝙ ex nigro fit albū quia nigro ⁊ coniunctum potentia album videtur ꝙ ex dulci posset fieri album: quia ipsi dulci potest esse coniunctum potentia albū igitur ut videtur nō est magis per se ex nigro fit album q̄ ex dulci fit album. Rnsio dicēdū ꝙ disperata non determinant sibi idem subiectum sicut contraria ⁊ priuatiua. album enim ⁊ nigruʒ determinant sibi superficiem quia proprie est superficies primo loco colorari sed album ⁊ dulce ⁊ quecūq; alia disperata per se fm ꝙ huiusmodi non determinant sibi idē subiectum quia album determinat sibi superficiem: sapor vero debitam proportionē humidi ⁊ frigidi uel aliquid aliud si aliud sit in quo fundatur per accidens. ergo est ꝙ dulce sit coniunctum potentia albo. Sed per se est ꝙ nigrum sit potentia album: ideo dictum est ꝙ album fit ex non albo ⁊ non ex quolibet non albo: sed ex nigro idest ex tali non albo ꝙ determinat sibi idem subiectū cū albo ⁊ est potētia albū. Quod autē est idem subiectū cōtrariorū ⁊ quomodo cōtraria apta nata sunt fieri circa idē alibi forte declarabitur. ¶ Notādū autē fm cōmētatorē ꝙ differt secūdariū a per accidēs per accidēs enim est oīo indeterminatū ideo albū fieri ex dulci est omnino per accidens quia est omnino indeterminatū. sicut eni fit ex dulci quia dulce est coniūctum ei quod est potentia albuʒ. sic etiam posse fieri ex amaro: uł ex musico uel ex quolibet alio quod esset cōiūctum ei quod est potētia albū: sed quia nō est album ⁊ est potētia albuʒ: uel est nigrum uel medio colore coloratū ⁊ sic quodāmodo est per se ⁊ determinatū ꝙ generatio uel est ex contrarijs uel ex medijs. ex potētia ergo albū fit albū per se ⁊ primo. ex nigro aūt uel priuatione fm ꝙ huiusmodi fit albū secundario ⁊ ex cōsequēti inquātū generatio albi determinate fit ex talibus quia nunq; albū fit ex aliquo nisi fit priuatū albo. ex priuatione ergo ⁊ contrario et si accipiantur fm quod huiusmodi nō fit aliquid omnino per accidēs nec oīno per se. sed fit quasi secūdario ⁊ ex consequenti sed si acciperet priuatio ⁊ cōtrariū ut includunt subiectū sic simpliciter ⁊ absolute cōcedi pōt quomodo ex nō albo siue ex nigro fit ⁊ generatur albū. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis quia videt phs sibi cōtradicere. dixerat eni supra quod prima cōtraria eo quod prima sunt nō fiūt ex alijs. eo vero ꝙ contraria sūt nō fiūt ex alterutris. ut quod vnū ex alio generet videt ergo uelle ꝙ per se fit cōtrariū ex contrario nō fieri: cuius oppositū hic dicit ubi ait per se esse cōtrariū fieri ex cōtrario. ¶ Rnsio. dicēdū ut tactuʒ est nō per se cōtrariū fieri ex cōtrario nisi inquātū cōtrariū includit subiectū. sic eni albū fit ex nigro quod fit ex alio q̄ ex nigredine quia fit ex eo ꝙ est potentia albū. Si ergo albedo nunq; separaret a subiecto suo nunq; generaret albū: quia si generaret albū uel generaret ex nigredine uel generaret ⁊ educeretur de potentia subiecti quod eēt potētia albū: ex nigredine generari nō posset: quia per se est cōtrarium fieri nō contrariū: ex potētia subiecti educi nō posset suppositū cui est albedinē nunq; separari a suo subiecto ⁊ quia principia oportet manere ⁊ nunq; fm quod huiusmodi separant a suis subiectis ut infra ostendet. ideo prima contraria non generantur ex alterutris ut ꝙ fiat priuatio forma uel econuerso nec generantur ex alijs ut ꝙ fm ꝙ huiusmodi educātur de potentia subiecti. quia fm quod huiusmodi semper manēt. Sequeē ergo lrā nō cōtradicit precedenti: quia ita albū fit ex nigro ꝙ fit ex alio q̄ ex nigredine: cū educatur de potentia subiecti. Sed si albū eēt principiū ⁊ eē primū cōtrariū nō fieret ex nigredine nec fieret ex alio: ut ex potētia subiecti: quia cū semp manēt semp eēt cōiūctū suo subiecto nō educeret de potētia eius: prima ergo littera ꝙ cōtrariū per se nō fit ex cōtrario intelligēda ut de cōtrario accepto in abstractio. Secūda vero ꝙ cōtrariū semper fit ex cōtrario uel ex medio intelligēda est de contrario uel medio ut icludūt subiectuʒ.

Lectio. XII.

Similiter aūt hoc ⁊ in alijs: quoniā nō solū simplicia eorū que sunt: ſʒ ⁊ cōposita fm eandem se habēt rationē. Sed propter hoc opposite dispositiones nō denominate sūt: latet hoc cōtingens. Necesse enim oē cōsonās ex incōsonāti fieri: ⁊ incōsonans ex consonanti ⁊ corrūpi cōsonans in icōsonātiā. ⁊ hāc non incontingentē: sed in oppositam.

¶ Postq; phs ostendit ex contrarijs oia fieri ⁊ ſʒ in simplicibus. in presenti ostēdit idē eē in cōpositis quod probauerat eē in simplicibus: ⁊ duo facit. quia primo ostēdit cōposita generari ex cōpositis ⁊ corrumpi in ca.

secũdo ostẽdit hoc esse generale in omnibus cõpositis ibi[differt aũt nihil.]Dicit ergo ꝙ sicut uñt hoc est et in aliis .i. in cõpositis: qr nõ solũ eoꝝ que sũt simplicia supple generant ex ꝯriis uel mediis uel corrũpuntur in ea: sed etiã cõposita se hñt fm candem rationẽ: sʒ hoc cõtĩgẽs .i. hoc cõueniens .s. ꝙ ita se hẽat in cõpositis sicut in simplicibus latet nos et est ignotũ ppter hoc ꝙ opposite dispositiões nõ sunt denominate et manifeste in cõpositis sicut in simplicibus: possum⁹ tamẽ hui⁹ dispositiões oppositas nominare cõsonãtiã et icõsonãtiã quo posito dicem⁹ ꝙ necesse est oẽ cõsonãs fieri ex cõsonãti et corrũpi cõsonãs in cõsonãtiã et hãc nõ i cõtingẽtẽ sʒ in oppositã. corrũpit eni cõsonãtia in nõ cõsonãtiã nõ in quãlibet: sʒ in oppositã. ¶ Notãdũ aũt simplicia hic accipi oĩa gñata per acceptionẽ uni⁹ alicui⁹ forẽ siue illa sit substãtialis ut hõ cui⁹ forã est humanitas: siue accñtalis ut albũ et musicũ cui⁹ forã est albedo et musica. cõposita võ hic appellãt que generant ex acceptiõe alicui⁹ ordis ut gñatio ciuitatis ex ordine multarũ domoꝝ uel ex acceptiõe alicui⁹ cõpositiõis ut generatio parietis ex cõpositione multoꝝ lapidũ uel ex acceptiõe alicui⁹ simphonie uel alicui⁹ cõsonãtie ut gñatio cythare ex melodiis cordis uel gñatio statue ex cõsonantib⁹ ptib⁹ uel gñatio picture ex correspondẽtibus colorib⁹. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Differt aũt nihil icõsonãtia dicẽ aut ordine aut cõpõne. Manifestũ eni est ꝙ eadẽ sit rõ. At võ dom⁹ et statua et qõlibet aliõ fit simĩr. Dom⁹ qdẽ eni fit non ex eo ꝙ cõposita sũt: sed ex eo ꝙ diuisa sũt hec sic et statua et figuratoꝝ. Aliqõ ex nõ figuratoꝝ et vnũquodqʒ hoꝝ. Alia qdẽ ordo alia võ cõpositio quedam sunt.

¶ Oñdit hoc qõ dictũ ẽ eẽ generale ꝯtrĩ ad oia cõposita dicẽs ꝙ nihil differt accipe h⁹ cõposita uel cõsonantia .i. fm consonantiam uel in ordine uel in compositione. In oib⁹ enĩ istis semp generatio et corruptio attendit fm quãdã cõpositionem: ideo subdit manifestum esse ꝙ eadẽ sit ratio in omnib⁹ Domus võ et ei⁹ ratio cõsistit in cõsonantia et qõlibet aliud: ut ciuitas uel qõcunqʒ aliud cuius ratio ꝯsistit in ordine. similiter fit qr semper fit ex opposito. Domus enim quidem ex eo ꝙ non sũt cõposita ea ex quib⁹ domus cõstat: sed ex eo qõ hec .s. cõponentia domum sunt diuisa sic etiam et statua et quodcunqʒ aliõ figuratorũ fit ex nõ figurato vnũquodqʒ enim horum compositorum alia quidem sunt ordo: quia ratio eorum consistit i ordine. alia võ quedã sũt composita. alia quidem sunt consonantia et armonia quedam. ¶ Notandum aũt ꝙ ut dictũ est per hanc literam intendit phs ostendere ꝙ in omnibus compositis habet ueritatẽ qõ dictũ est: et qr ipsa naturalia sũt etiã cõposita cum exẽpla data sint solũ de artificialib⁹. Ideo fm ꝯres sic debet ꝯtinuari hic text⁹ ꝙ manifestũ est cõposita generari ex cõtrariis et nõ solũ hoc est in nalib⁹ sed etiã in artificialib⁹. ꝙ aũt sit manifestũ in artificialib⁹ patet per exẽpla iã posita. uł possum⁹ dicere ꝙ ea quorũ idẽ cõsistit in ordine possũt dici cõposita naturalia. ciuitas eni quodãmodo est nalis ut probat ꝑ politicorũ. ¶ Notandũ etiã accipiendo simplex et cõpositũ: ut hic accipiuntur nõ est icõueniẽs idẽ fm aliũ et aliũ modũ generari simplex et cõpositũ. simplex qdẽ gñabit ut accipit vnã formã. cõpositũ võ dicet gñari inquãtum accipiendo formã illã accipit quedã ordinẽ et quãdã cõpositionẽ uel ei quãdã armoniã iõ ordo cõpositio et cõsonãtia nõ videt icõueniẽs ꝙ possint referri tã ad artificialia ꝙ̃ ad naturalia. In utrisqʒ enĩ talia reseruant: et qr in omnib⁹ in qbus reseruant talia semper generatio est ex oppositis omnia composita tã artificialia ꝙ̃ naturalia ex oppositis generantur. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Si ergo hoc uerum est ꝙ omne quod fit: fiat et corrũpat qõ corrũpit: aut ex contrariis: aut in cõtraria: et in horum media media aũt ex cõtrariis sunt: ut colores ex albo et nigro: quare omnia erunt que nã fiunt aut contraria aut ex contrariis.

¶ Quia ostenderat oia gñari ex mediis uel ex ꝯriis que fuit prima ppositio pricipalis rationis: addit huic ppositioni ppositionem aliã videlicet ꝙ ipsa media sunt ex cõtrariis dicẽs ꝙ si hoc est uerum ꝙ omne qõ fit fiat ex ꝯtrariis aut supple ex mediis et etiã si uerũ est ꝙ omne qõ corrũpitur: corrũpitur in contraria aut in eorum media: qr media sunt ex cõtrariis ut colores medii ex albo et nigro: nã simpliciter oia uel sũt ꝯria uel ex cõtrariis. ¶ Consequẽter cũ dicit [qre oia.] ex pmissis cõcludit ꝯnẽ itẽtã: qr oia que nã sũt erũt cõtraria aut ex contrariis. patet ergo ꝙ pncipia sunt cõtraria nõ qlibet sed cõtraria prima. Na ponẽdo ea sic cõtraria cõpetũt eis illa tria que sũt de ratione pncipiorũ. primo enim nõ erunt ex alterutris qr cõtraria nõ erũt ex aliis. quia prima omnia autem alia erũt ex his quia qcquid fit. fit ex opposito. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Usqʒ qdẽ igit hoc fere secuti sũt et alioꝝ plurimi: queadmodũ diximus⁹ pri⁹. Oẽs eni elemẽta et ab ipsis uocata principia et uera sine ratione ponẽtes tamẽ cõtraria dicũt tanqʒ ab ipsa ueritate coacti.

¶ Probata hac ueritate .s. ꝙ prin⁹ sunt ꝯria tam ex ratione ꝙ̃ ex antiquorũ opinione. in parte ista ostẽdit quõ antiqui huic ueritati acquieuerunt. circa qõ duo facit. quia primo facit qõ dictũ est. secũdo cõparat opiniones antiquorum ad seinuicẽ. secũda ibi[differũt tamen abinuicẽ.] ¶ Dicit ergo ꝙ usqʒ quidẽ igit ad hoc .s. ꝙ ponerent pricipia contraria fere plurimi alioꝝ phoꝝ secuti sunt queadmodũ diximus prius. omnes enim elementa que ab ipsis erant uocata pncipia nature dicũt esse cõtraria. Sed hoc sunt ponentes sine ratione qr cum rationem non haberent ad hoc ponendum tanqʒ ab ipsa ueritate coacti hoc dixerunt. ¶ Notandũ aũt ꝙ phs hic innuit ꝙ .q. est per se notũ principia esse contraria. In ea enim que sunt per se nota: qr sunt uelut locus ianue in domo: ideo in ea qsi naturaliter ferrimur. sufficit enim ad talia lumen intellectus agentis statim enim cõproponunt nobis si intelligim⁹ quid est qõ dicitur per nomen absqʒ eo ꝙ adducatur nobis aliqua ratio acquiescim⁹: vult igitur phũs dicẽ ꝙ ualde erat manifestũ principia esse cõtraria cum fere oẽs antiqui phi absqʒ

aliqua rõne q̄ haberēt ad h̄ ponendū ponerēt cõtrarietatē in principijs. alijs eni fuit adeo manifesta in vitate q̄ coguntur ad ꝯcedēdū ea etiā si nullā rõnē habeamus ad h̄ ponendū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Differūt tamē abinuicē: in eo q̄ alij quidē priora: alij posteriora accipiūt. Et q̄ hi quidē notiora ſm rõnē: illi autē ſm sensū. Hi quidē enim calidū & frigidū: illi autē humidū & siccū: alij autē impare & pare. Quidā autē ꝯcordiā & discordiā cās ponūt generationis. Hec autem abinuicem differunt ſm dictum modum.

¶ Cõparat hui9 opiniones ad seinuicē & duo facit. q̄ p̄ ostēdit eas differre. 2° sibi eā diā assignat ꝯuenientiā 2° ibi [quare est dā quodāmõ.] Dicit ḡ q̄ dīni antiqui in suis positionib9 adinvicē: q̄ licet fere ponāt oēs pn̄a ꝯria. differūt tū in eo q̄ alij quidē accipiūt ꝯria p̄9: alij vero posteriora. & etiā 2° differūt q̄ hi quidē ponūt pn̄a ꝯria notiora ſm rõnē: illi autē ſm sensum. Nā hi posuerūt pn̄a calidū & frigidū ut Parmeni. illi vero humidū & siccū vel etiā rarū & dēsum: que oīa sunt ꝯria ſm sensū notiora: alij vero pictagorici cās generationis parē & iparē. Quidā autē ut Empedo. ꝯcordiā & discordiā. h̄ autē differūt abinuicē ſm dictū modū: q̄ par & ipar ꝯcordia & discordia sunt notiora ſm rõnem. alia vero sunt notiora ſm sensum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare est eadē dicere quodāmõ & altera adinuicē. Altera quidē quēadmodū videbatur plurib9. Eadē autē ſm analogiā. Accipiūt enim ex eadē coordinatione. Hec quidē enim ꝯtinēt. Alia autē ꝯtinēta ꝯtrariorū. Sic igitur similiter dicūt & aliter & pei9 & melius. Et hi quidē notiora ſm rõnē: sicut dictum est prius: illi autē ſm sensum.

¶ Assignat inter hi9 opiniones ꝯuenientiā & diā: & d. i. q̄ p̄ ponit. q̄ triplicē ꝯuenientiā. 2° q̄dā q̄ō supposuerat, pbat ibi [ulē quidē enim.] dicit ḡ q̄ pn̄a q̄ posuerūt antiq est ea dicē quodāmõ eadē: & q̄dāmõ altera abinuicē. Altera quidē quēadmodū videtur plib9. i. diversis: q̄ diversi diversa pn̄a posuerūt. eadē eni pn̄a posuerūt antiq: q̄ tripl'r q̄si oēs accipiūt pn̄a coordinatione: ut ex coordinatione ꝯrior. ꝯueniūt ḡ p̄ q̄ō oēs posuerunt pn̄a ꝯria: & h̄ ſm quādā analogiā: q̄ quidā posuerant pn̄a eē ꝯria priora & ꝯtinentia: quidā vero posteriora & ꝯtenta: iō subdit q̄ō hec quidē ꝯrior positor. s. ab antiqs continent: q̄ sunt priora & ulia. Alia vero ꝯtinent: q̄ sunt posteriora & particularia. subdit autē sic: igit & al'r supple ꝯueniebant: q̄ ponendo pn̄a ꝯria posuerūt eē vnū peius & aliud melius: ut calidū & ꝯcordia: & alia huiusmodi erant meliora frigidū & discordia &c. talia erant peiora. 3° ꝯueniebant: q̄ oēs posuerunt pn̄a notiora. Sed hi quidem posuerūt notiora ſm rõnē sicut prius dictum est. illi autē & alij notiora ſm sensum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Universale quidem enim ſm rõnem notum est: singulare autē ſm sensum. Rõ quidem enim ulis est: sensus autē particularis: ut magnum & paruum ſm rationem est: rarum autem & densum ſm sensuz. Quod quidem igitur contraria oportet esse principia: manifestum est.

¶ Manifestat q̄ō supposuerat. d. q̄ ulē est notū ſm rõnē. singulare autē ſm sensuz. Nā rõ quidē est ulis sensus vero particularis. magnum vo & paruū que sunt pn̄a magis ulia ꝯtingit ea esse notiora ſm rõnē. rarū autē & dēsum que sunt min9 ulia sunt notiora ſm sensum. Rarū enim & densum ꝯtinent sub paruo & magno sicut excellentia & defectū. ¶ Ultimo epilogat: q̄ō quidē igit manifestū est q̄ opȝ pn̄a eē ꝯria.

Lectio. XIII.

Consequens autem utiqȝ erit dicere: utrū duo: aut tria: aut plura sint.

¶ Postq̄ p̄9 venatus est de principior ꝯrietate. In parte ista ingrit numer eor: & duo fac. q̄ p̄ ꝯtinuat se ad dicēda. 2° exegtur de intento ibi [vnū quidē.] Dicit ḡ q̄ ꝯsis utiqȝ erit dicere de numero principior: utrū sint duo aut tres aut plura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unum quidem enim ipossibile est: quia non vnum contraria.

¶ Exegtur de intēto & duo facit: q̄ p̄ venat numerū principior ſm rõnes cōes. 2° venat h̄ per rõnes naturales & philosophicas. Scḋa ibi [sic ḡ nos dicam9.] pōt autē aliter continuari: sed h̄ infra dicet. Prima pars diuiditur in duas: q̄ p̄mo venatur numer principior quodāmodo & incõplete ſm q̄ō est manifestū ex habitis. scḋo venat hi9 numerū simpl'r. 2° ibi [Quā autē infinita.] dēm autē fuit supra principia non esse infinita. rursus dictū fuit pn̄ eē ꝯria: ꝯrietas autem ad min9 est inter duo ex dict. ḡ manifestū est principia: nec esse infinita nec eē vnū tm̄. Circa primum duo facit: q̄ p̄mo ondit pn̄a nō esse vnū tm̄. scḋo non esse infinita. scḋa ibi [infinita autem est.] dicit ergo q̄ impossibile quidē pn̄a esse vnum tm̄. Nam q̄m ꝯria sunt plura sunt non vnum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Infinita autem non: quoniam neqȝ scibile quod est erit.

¶ Ostendit principia non esse infinita: & quinqȝ facit ſm q̄ quinqȝ rõnes ad hoc adducit. scḋa ibi [& igr̄ vna ꝯrietas.] 3° ibi [& q̄ō ꝯtigit ex finitis.] 4° ibi [amplius autē sunt alia.] 5° ibi [principia autē oportet.] ¶ Prima ratio talis est: principia non sunt infinita: quoniam hoc posito q̄ō est ex hi9 principijs non erit scibile: & ita pibit scientia q̄ō est inconveniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et vna ꝯtrarietas in omni genere vno. Substātia autem vnū quoddā gen9 est.

¶ Ponit scḋam rõnem: q̄ in oī genere vno est vna ꝯrietas p̄ma & priuatio & habitus. Sba autē vnū q̄ōdam genus est: ergo in eo est vna p̄ma cõtrarietas sed p̄ma ꝯria in gn̄e sbe sunt ponenda simpl'r: pn̄a rū talia non sunt infinita sed sunt duo tm̄: pn̄a non erunt infinita. ¶ Notandū autē q̄ pn̄a sunt prima contraria ut dicebat supra. ḡ pn̄a p̄ma simpl'r sunt prima ꝯria in primo gn̄e simpl'r: sed p̄mū gen9 simpl'r est ista substantia. ergo prima principia de quibus nos loquimur ponenda sunt in genere substātie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quod contingit ex finitis melius ex

finitis: quemadmodum Empedocles: q̄ ex infinitis. Omnia nanq̄ assignare opinatur: quemadmodū Anaxa. ex infinitis.

¶ Adducit tertiā rōnē q̄ ꝯtingit facere ex pncipijs finitis quemadmodū Empedo. facit. est meli⁹ q̄ qͦd ex infinitis qͦd fecit Anaxa. Emp. nāq̄ opinat assignare oīa. i. rōnē omni ex pncipijs finitis: quē admodū Anaxa. ex pncipijs infinitis. ¶ Notādū autē q̄ frustra ⁊ vana dr̄ per cōparationē ad finē sicut ḡ in arte frustra fit per plura: qͦd pōt fieri per pauciora cū tota nā regat ab arte pncipali que est ipsius dei ut dicit ꝯ^{tor} xij^{o} metha^{ce}. nihil frustra fit in natura: non ḡ fit per infinita uel per plura princi pia qͦd potest fieri per finita ⁊ per pauciora. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius sunt alia alijs priora contraria. Et fiunt altera ex alterutris: ut dulce ⁊ amarum: ⁊ album: ⁊ nigrum.

¶ Ponit quartā rōnem q̄ alia ꝯria sunt alijs priora ⁊ quedā sunt ꝯria altera ex alterutris. i. fiūt ex se inuicēm dulce ⁊ amaꝝ: ⁊ albū ⁊ nigrū que ex se inuicē transmutant. Non ḡ oīa ꝯria sunt pncipia: q̄ ꝯtraria posteriora ⁊ que fiūt ex se inuicē nō erūt pn^{a}. cū dictū sit supra: q̄ ꝯria opʒ esse pma: ⁊ non esse ex se inuicē siue ex alterutris: sed si pn^{a} eēnt infinita oīa ꝯria essent pn^{a}: ḡ a destructione ꝯñtis: quia nō oīa ꝯtraria sunt pn^{a} nō erūt pn^{a} infinita. ¶ Notandum autem q̄ infinito non est possibilis additio: ideo si principia que sunt contraria essent infinita oporteret omnia ꝯtraria esse principia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Principia autem semper opʒ manere. Qd quidem igitur: neq̄ vnum neq̄ infinita sunt: manifestum est ex his.

¶ Ponit qntā rōnem: q: pn^{a} semp opʒ manere: sʒ nō sunt infinita ea que manēt: ḡ non sunt infinita pncipia. posset aūt quis uellet ad h̄ qͦd dcm̄ est nō facē rōnē nouā: sed dicere h̄ additū eē ad pbādū qͦd p̄miserat. innuebat eni per lr̄am precedētē non oīa ꝯria eē pn^{a}: sed solum ea que sunt p̄^{a} ⁊ non sunt ex alterutris: nō ad h̄ pbandū subdit q̄ pn^{a} opʒ manere. Cum ḡ non oīa ꝯria maneant: sed solū manēt que sunt pma ⁊ non sunt ex alterutris: iō talia opʒ esse pn^{a}. ¶ Dubitaret forte aliquis: utrū pn^{a} opʒ manere: ⁊ vr̄ q̄ non: q: pn^{a} sunt ꝯria ⁊ vnum ꝯrioꝝ facit ad corruptionem alteri⁹: videt q̄ talia non maneant. ¶ Ad qͦd dixerunt quidā h̄ dictum esse s̄m opinionē alioꝝ: q: s̄m Empe. pma ꝯria ut qualitates elementoꝝ semper manēt: posuit enim ea intransmutabilia: sed hoc non videt intell^{m} getare. Nam s̄m pħm pma ꝯria posuit eē pn^{a}: nec sunt ex se inuicē: nec ex alijs. Sed que sic se hñt nō accidit eis fieri transmutatio. videt ḡ q̄ s̄ʒ pħi sententiā: opʒ semper pn^{a} manere. ¶ Dicendū ergo q̄ p̄a^{a} nae sue mā ⁊ forma ⁊ priuatio. mā autē dupl̄r pōt accipi uel ut est p̄^{a}. ⁊ ut ꝯsiderat s̄m eēntiā suā: uel ut est disposita. p̄ modo mā semp manet: q: mā semp manet mā. secūdo modo mā non semper manet. variatur eni mā s̄m dispositiones additas. ita qͦd fuit mā liquabiliū ⁊ aqueoꝝ fit postea mā ignitoꝝ ⁊ ypercausoꝝ: ⁊ sicut mā pōt dupl̄r accipi: ⁊ vno mō manet ⁊ non alio: sic forma ⁊ priuatio dupl̄r accipi pñt. Naʒ sicut mā h̄ ut mā disposita addit supra mām simpl̄r: sic priuatio ⁊ forma h̄ addunt s̄m nostrū modū intelligendi sup formā ⁊ priuationē sumptā simpl̄r: ⁊ sicut semper manet materia: sʒ nō semp manet mā: h̄ ⁊ sic disposita: sic semp manet ⁊ priuatio ⁊ forma sed nō hec forma: ⁊ h̄ priuatio: ⁊ q: hic loquimur de pncipijs simpl̄r ⁊ non de pncipijs hui⁹ ul̄ illius: ut p̄sens s̄mo postulat. bene dcm̄ est q̄ pn^{a} semp manent. ⁊ qͦd dicebat: q: vnū ꝯriū facit ad destructionē alterius: pʒ q̄ totaliter tollitur hoc ꝯrium uel illud: ⁊ absoluit ab hac forma uel ab illa: ⁊ ab hac priuatiōe ul̄ ab illa. nunq̄ tm̄ absoluit simpl̄r: semp eni est sub forma ⁊ sub priuatione: q: semp est sub aliqua forma sub qua existēs priuatur opposita. ¶ Ultimo cum dicit q̄ quidem epilogat dicit q̄ manifestū est ex his q̄ pn^{a} neq̄ sunt vnum tm̄ neq̄ infinita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem finita facere duo tm̄: q̄ non facere duo tm̄: habet quandam rationem. Deficiet enim aliquis qualiter densitas raritatem facere aliquid apta nata sit: aut. h. densitatem. Similiter autem ⁊ alia quecunq̄ contrarietas. Non enim concordia discordiam ꝯducit: ⁊ facit aliquid ex ipsa: neq̄ discordia ex illa sed utraq̄: alterum quidem tertium.

¶ Quia valde incomplete scimus numerū pncipiorum sciendo ea neq̄ esse infinita neq̄ vnū tm̄: ideo hic ostendit quot sunt pncipia. ⁊ duo facit: q: p̄mo ōndit principia esse tria. secūdo probat ea non esse plura tribus ibi [plura autē tribus.] Circa pri^{m} tria facit: q: p̄ probat principia esse tria per rōnes. Secūdo probat hoc per alioꝝ opinionem. Tertio concludit veritatem. scd̄a ibi [Sed oēs vnū h̄.] tertia ibi [tria quidē igit.] ¶ Ad euidentiam prime partis notādū q̄ preter principia cōtraria: ut preter priuationē ⁊ formā: opʒ dare tertiū. s. materiam. tria ḡ erunt principia forma priuatio ⁊ materia. duo ergo facit: q: primo ostendit q̄ oportet dare tertiū qͦd subijciatur contrarijs. secūdo oñdit hui⁹ tertiū esse quodammodo magis principium q̄ aliqͦd alioꝝ contrariorū. scd̄a ibi [adhuc autem amplius ⁊ de hoc.] Circa p̄mū duo facit s̄m q̄ dupl̄r pbat intentum. 2° ibi [quidā autē pl̄a.] ¶ Dicit ergo q̄ faciendo finita principia habet quandam rationem. i. quandam rationabilem dubitationem: utrum debeamus ea facere duo tm̄ uel nō facere duo tm̄. ⁊ subdit q̄ deficiet idest dubitabit utiq̄ aliquis qual̄r densitas est apta nata facere aliquid ut raritatē. aut. s. raritas qualiter est apta nata facere densitatem. Sil̄r aūt ⁊ alia quecunq̄ ꝯrietas vna. s. non facit aliā nisi subijciat ei aliqͦd tertiū ut mā: non eni ꝯcordia ꝯducit discordiā: nec facit aliqd ex ipsa. neq̄ discordia facit aliquid ex illa. i. ex ꝯcordia sed utraq̄. i. ut fiat utraq̄ ꝯrioꝝ requirit: alteꝝ qdam tertiū ut mā: est ergo vis rōnis: qͦd q: pn^{a} sunt ꝯria: ⁊ ꝯria non transmutant se inuicem sine mā: ḡ ut saluentur transmutationes naturales oportet dare tertium principiū videlicet materiam que substernatur cōtrarijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quidam autem τ plura recipiūt: ex quibus parant eorum que sunt ſm naturaȝ.

¶ Ponit ſecūdam rationem dicens: ꝙ quidā recipiunt plura .i. plura pnᵃ: ex quibus parant nām eoꝝ que sunt .i. res eni nales parant τ ꝯſtituunt τ sūt cōposite ex plibus pncipijs aut qdam dicūt: τ veruȝ eſt. Sed ſupple ſi ſola ꝯria eſſent pnᵃ: τ nō eēt dare mām quaſi tertiū pnᵐ ſbam cūs res nales non eſſent compoſite: ſed ſimplices qḋ eſt icōueniens. ¶ Notandū autē ꝙ ideo res nāles ſunt compoſite: q: mā que eſt ſub vno ꝯtrarioꝝ efficitur poſtea ſub alio. Sed ſi vnū ꝯtrarioꝝ fieret aliud tota ſbā rei eēt alteꝝ ꝯtrarioꝝ. Res ḡ generate nō eſſent cōpoſite eſſentialr̄ ex plib⁹ pricipijs qḋ ē icōueniēs. ¶ Notandū etiā ꝙ qdam de hoc nō faciunt rōnē nouā ſed continuant ad textū pcedētē dicētes ꝙ opȝ ponere māle prinᵐ ſbȝ vtriuſqȝ ꝯtrarioꝝ: ſȝ hui⁹ pnᵐ quidā dicūt eē vnū. quidam plura. ideo dicit ꝙ quidam parāt naturam eorum que ſunt ex pluribus ponendo plura materialia principia.

Lectio .XIIII.

a Adhuc autem amplius: τ de hoc aliquis dubitabit: niſi aliqua ſupponerit contrarijs naturā. Nullus enim videmus eorum que ſunt ſubſtantiam contraria. Principium autem non de ſubiecto oportet dici aliq. Erit enim principium principij. Subiectū eni pncipiū τ prius videtur eſſe pdicato.

¶ Poſtq̄ phs oſdit ꝙ opȝ dare tertiū: vt maȝ ſbaȝ vtriuſqȝ ꝯtrarioꝝ: q: forte diceret aliqs ꝙ lȝ oporteat ponere tale tertiū hui⁹: tamē tertiū non erit pnᵐ ideo hic probat ꝙ iſtud tertiū eſt magis prinᵐ q̄ aliqḋ ꝯrioꝝ: immo ipſa ꝯria reſpectu huius: quaſi non hñt rōnem pncipij. Sed h̄ qḋ eſt mā videt eē prinᵐ principij. duo ḡ facit: q: p̄ facit qḋ dictū eſt. ſcḋo ex his que dixerat ꝯcludit ꝙ opȝ dare mām tertiū prinᵐ. 2ᵃ ibi [vn̄ ſi aliquis.] Circa primum duo facit ſm qḋ dupl̄r ꝓbat intentum. 2ᵃ ibi [amplius non eē dicimus.] Dicit ḡ ꝙ adhuc amplius de hoc dubitabit aliquis niſi ſuppoſuerit vnā naȝ ꝯrijs: nullius enim videmus eoꝝ que ſunt ſbam eē ꝯria: τ q: ꝯria non ſunt ſubā nec per ſe ſtant merito dubitare debemus quomodo poni poſſunt pnᵃ ꝯria niſi eis detur aliqḋ tertiū in quo ſubſiſtant: τ iſtud 3ᵐ maxime erit prinᵐ. vnde opȝ dici de aliq̄. pdicatum enim quod dicitur de ſbto τ eſt in ſubto videtur oriri ex ſbto: ex quo ſuſtentat mā ḡ in qua ſuſtentat vtriūqȝ contrarioꝝ videtur habere rōneȝ pricipij reſpectu vtriuſqȝ: ideo ſubdit ꝙ erit pnᵐ principij: ſbm enim τ mā eſt principium: τ videtur eſſe prius pdicato .i. forma: quia h̄ educitur. de illa ergo materia non ſolum eſt principium: ſed eſt maxime principium que eſt principium principij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius non eſſe dicimus ſubſtantiam contrariam ſubſtantie. Qualiter igitur ex non ſubſtantijs ſubſtantia vnqȝ erit. Aut quomodo prius non ſubſtantia: ſubſtantia erit.

¶ Adducit ad hoc ſcḋam rōnem dicens ꝙ nos non dicimus eſſe ſbam contrariam. ſbe ḡ principia que ponuntur ꝯria non erunt principia ſbe ſimpl̄r: qa qualiter ex non ſubſtātijs erit vtiqȝ ſba: τ quomō non ſba erit prius ſba. Si igitur ſimpl̄r τ per oēm modum ꝯria eſſent prin⁹ ſbe. cum ꝯria non ſūt ſba et non ſubſtantijs fieret ſba: q: ex principijs fieret principiatum τ non ſba eſſet prior ſba: q: prinᵐ eſt prius principiato. materia ergo cui nihil eſt cōtrarium: τ que videtur eſſe maxime ſba: quia maxime ſubſtat maxime videtur habere rationem pncipij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde ſi aliquis τ priorem veram putabit eſſe rationem: τ hanc neceſſarium eſt: ſi debet ſaluare vtraſqȝ ipſas ſubeſſe qḋdam tertiuȝ: quemadmodum dicūt vnā quandaȝ naturā dicentes omne: vt aquā aut ignem: aut medium horum.

¶ Concludit ꝙ opȝ mām dare eſſe tertium prinᵐ: τ duo facit: q: primo facit qḋ dictum eſt. ſcḋo oſdit qui antiquoꝝ acceſſerunt magis ad nām māe ibi [videt autem eſſe mediū.] Dicit ḡ ꝙ ſi aliquis putabit rōnem priorem eē veraȝ: que ſupple ꝓbabat principia eē cōtraria: τ hanc .i. potabit hanc rōneȝ eſſe veram probantē ꝙ prinᵐ opȝ eſſe ſbam τ non eſſe cōtrarium: neceſſariū eſt ſi debet ſaluare ipſaȝ vtraſqȝ rōneȝ ſubeſſe ipſis cōtrarijs quoddam tertiū: ita ꝙ ꝓpter contraria demus vnam nām tertio principio quemadmodū dicūt antiqui dicētes vnā quandā nām eſſe quā appellabant mām: quā mām dixerunt quidā eſſe aquā: quidam aerem: qdam medium hoꝝ. ¶ Notandum aūt ſm ꝯᵗᵉᵐ rōnes prius facte non adducunt ad ꝓbandum māȝ eſſe principiū. Sed adducunt directe ad oſtendendum ꝯtraria eſſe principia: q: cōtrarium eſt in ſb ꝯ τ cauſatur ab ipſo. cū igitur ſbm ſit prinᵐ contrarij: ſi contrarium eſſet prinᵐ tunc pnᵐ haberet pncipium τ eſſet aliquid pnᵐ principij qḋ eſt inconueniens. rurſus ſi principia ſbe eſſent contraria cū cōtraria non ſint ſbe principia ſbe non eſſent ſba: τ non ſba eſſent prio: ſba: ideo ꝯᵗᵒʳ dicit: ꝙ iſte rationes ſunt diſputatiue que non ꝯcludunt veꝝ ſm totum: ſed ſm partem. priores ergo rōnes ꝓbantes principia eſſe contraria vere ſunt ſm partem: qa aliqua pncipia ſunt contraria: τ he rationes vere ſunt ſm partem: q: eſt dare principiū non contrarium. adeo ꝯᵗᵒʳ dicit τ allegat ad h̄ Alex. ꝙ ſbam ſbe eſſe contraria veꝝ eſt ſm formaȝ: q: vna forma cōtrariatur alteri: etiā quantum vna magis habet rōnem habitus. alia vo magis priuationis. iō ꝯᵗᵒʳ ait: ꝙ ſi quis putet predictam rōnem ꝓbantē contrarietatem pncipioꝝ eſſe veꝝ quantū ad aliquid: τ hanc negantem hui⁹ ꝯtrarietatē etiam eſſe verā quantū ad aliquid oportebit eū ponere vtrunqȝ. ſ. quedam principia ſunt contraria τ nō ꝯtraria. contraria quantū ad formaȝ. non contraria quantum ad mām: ergo preter ꝯtraria oportebit eū dare 3ᵐ pncipium. ſ. mām: quocūqȝ tamen modo exponat ſatis patet haberi expoſitio lr̄e. ¶ Dubitaret forte aliquis: vtꝝ mā ſit magis pnᵐ q̄ forma: vt vr̄ velle phūs qui ponit eā quaſi pnᵐ pncipij: τ inuit eā eſſe priorem forma: q: ſbm eſt ſemper pri⁹ predicato. Rn̄deo dicendū ꝙ nō eſt inconueniēs māȝ eē priorē forma: τ ecōuerſo ſm alium τ aliū modū:

q: in via gňationis τ originis mã est prius forma: q: forma videtur educi de potētia materie. in via tñ perfectionis τ actus forma est prior mã. cū mã ƀm se sit potentia solū τ esse: τ perfectionē suscipiat per formam: sed hoc nō videt̃ questio querere. Sed querit cui magis attribuenda sit ratio principij: de quo sciendū q̄ p̄ncipium est causa alicui⁹ ex q̄ esse dicitur inquātū facit ad esse eius. īō q̄d magis facit ad esse magis habet rationem p̄ncipij: τ quia forma principali⁹ facit ad esse rei q̄ȝ mã nō est inconueniens q̄d simpl'r est magis tale per aliquem modū esse min⁹ tale: ut forma que simpl'r magis habet rōnes p̄ncipij: q: magis facit ad esse: igit̃ aliq̄d min⁹ hēt rōnem principij cū in via originis sequat̃ mãm: de cui⁹ potentia educitur. ¶ Ulterius forte dubitaret aliq̄s. utrū mã sit magis sba q̄ȝ forma cum videatur ph̄us uelle q̄ ɔtraria non habeant rōnē sbe ꝓpter q̄d mã magis videt̃ esse suba q̄ȝ forma. ¶ Rñsio. dicendum q̄ in omnib⁹ est duo ɔsiderare rē τ modū rei. est ḡ videndū q̄d importet realr' sba: τ in quo ɔsistat modus ei⁹. sba enī ƀm id quod est τ quātū ad id q̄d importat̃ per rē denominat ens q̄dā: a quo oīa alia dicūtur esse: q: ut potest haberi ex 4° metha^{ce} sicut oīa dicūt̃ sana per attributionē ad vnū sanū: sic oīa dicuntur entia per attributionē ad vnū ens: ut ad sbam: τ q: ratio entitatis p̄ncipal'r importatur per formā quātum ad id q̄d realiter: τ ƀm id q̄d est importatur note sbe: ideo forma est magis sba q̄ȝ mã: modus autē sbe consistit in per se eēndo. quantū ergo ad talē modum forma deficit a rōne sbe: q: nō per se existit sȝ habet esse in mã: vnde 5° metha^{ce} forma sbalis dī esse quedā qualitas: īō ƀm talem modum mã est magis sba q̄ȝ forma q: magis substat: ex q̄ aūt magis soluitur questio p̄missa: q: forma ƀm id q̄d realiter importatur nomine principij est magis p̄ncipium q̄ȝ materia: tamē quantū ad aliquē modum se habendi materia est magis p̄ncipiū q̄ȝ forma. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidetur autem medium magis. Ignis enim τ terra τ aer τ aqua cum contrarietatibus complexa sunt. Unde nō irrationabiliter faciunt subiectū alterum ab his facientes: aliorum autem quidam aerē. Aer enim minime habet aliorum differētias sensibiles. Consequenter autē aqua. Sed omnes vnum hoc contrarijs figurant: ut dēsitate τ raritate: τ eo quod magis τ minus. Hec aūt sunt omnia excellētia: videlicet τ defectus sicut dictū est pri⁹.

¶ Ostendit qui antiquoꝝ accesserūt magis ad nām materie dicens q̄ mediū .i. ponens mãȝ eē aliq̄d medium: videt̃ magis accessisse ad nāȝ mãe. ignis enim τ aqua aer τ terra cuȝ ɔ̄rietatibus cōplexa sunt: vñ q: mã ƀm se dicit aliquid remotū a ɔ̄rietatibus nō irrōnabil'r faciunt facientes sbm alterū ab his .i. ab his elr̄is: τ ponentes ip̄m esse mediuȝ inter ea: τ subdit aliq̄d alioꝝ quidē .i. inter alios aerem. q.d. q̄ post facientes mām esse aliq̄d mediū inter elemēta inter oēs alios melius dixerunt qui posuerunt mām esse aerem: q: aer alioꝝ .i. inter alia elementa minime habet differentias sensibiles: τ ideo magis accedit ad nām mãe: ɔsequēter autē aqua .i. post hoc ponētes mām esse aerem. ɔsequēter minus male dixerūt ponētes eā esse aquā τ supplendū est q̄ inter omnes alios pessime dixerunt ponentes eam esse ignē. ¶ Notandū aūt q̄ ponētes mām esse ignem crediderūt eam esse p̄n^{m} actiuum: ideo dixerunt eam esse ignē: q: inter oīa maxime est actiuus ꝓpter q̄d pessime dixerūt: q: mã ƀm se dicit quid in potētia non in actu: q: si uellemus hos trahere ad bonū intell'm diceremus q̄ mã τ q̄dlibet p̄n^{m} ƀm se videtur dicere aliq̄d simplex. Cum ergo int̃ elementa ignis magis videat̃ accedere ad simplicitatē magis videtur hēre rōnē p̄ncipij. ¶ Consequent̃ cum dicit [sed oēs vnū.] postq̄ȝ ꝓbauit q̄ oportet dare tertium p̄ncipium .s. mām per rōnē: hic ꝓbat q̄ per antiquoꝝ opinionem τ duo facit: q: primo facit q̄d dictū est. secundo dat dr̄am inter ipsos antiquos. i° ibi [sed videtur antiqua eē.] dicit ḡ q̄ omnes antiqui figurāt q̄ vnum mãle principium contrarijs formis: quia sui figurant ipsum raritate uel densitate. aut eo q̄ est magis τ minus: τ subdit q̄ q̄ omnia sunt excellentia: videlicet τ defectus sicut pri⁹ dictuȝ est. Nam ut dicebat̃ excellentia τ defect⁹ sunt quedā ul'ia in que reducuntur omnes alie cōtrarietates. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sȝ videtur antiqua esse opinio q̄ vnuȝ τ superabundantia τ defectus principia rerum sunt: sed non eodem modo. Sed antiqui duo quidem facere: vnum autem pati: posteriorum autem quidam contrarium vnum quidem facere: duo v̄o pati magis dicunt. Tria quidem igitur dicere elemēta esse: τ ex his τ ex huiusmodi alijs intēdētibus: videbitur vtiqȝ habere quādam rationem: sicut diximus.

¶ Q̄d rerum principia sunt superabundantia τ defectus .i. fuerunt duo contraria: τ sunt vnum non contrarium sed differenter: q: quidam posuerunt duo contraria ex parte forme vnitatē ex parte materie. Quidā autem econuerso: ideo subdit q̄ hec non sunt eodem modo. Sed antiqui .i. antiqiores dixerunt duo facere .i. posuerūt dualitatem τ contrarietatem ex parte principij actiui τ forme. vnū autem dixerunt q: posuerūt vnitatem ex parte p̄ncipij passiui τ materie: posterioꝝ quidam ut platonici ɔtrarium .i. dixerūt cōtrarium. Nam dixerūt vnum quidem facere ut ideam. dicūt enim vnitatem ex parte forme. duo v̄o dicūt magis pati .i. q̄ posuerunt dualitatem ut magnū τ paruū: ex parte p̄ncipij passiui τ materie. ¶ Ultimo cum dicit. [Tria quidem igitur.] ɔcludit igitur p̄n^{a} τ elementa esse tria dicēs q̄ dicere tria elementa: manifestum erit ex his que dicta sunt: τ ex alijs hui⁹ intendentibus: videbitur vtiqȝ habere quandā rationem sicut diximus rationabiliter ostensum est: τ dictum est supra q̄ preter duo contraria oportet dare tertium principium quod est mã. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Plura autem tribus non ampli⁹. Ad patiendum quidē enim sufficiēs est vnū.

¶ Postq̄ȝ probauit q̄ oportet principia esse tria: hic

probat q non possunt esse plura tribus: et tria sunt sm q triplicitei hoc ostendit. scds ibi. si aut quatuor. tertia ibi. simul autem. dicit ergo q plura autem trib' nō amplius .i. nō principia possunt eē plura trib': et est ratio q: ad patiendum quidē sufficiens est vnum principium: et supple duo contraria sufficiunt ad agendum: et q: frustra fit per plura qđ potest fieri per pauciora tria tm erunt principia. duo formalia: et vnum materiale. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem quatuor existētibus due erūt contrarietates. oportebit seorsum utrisq3 esse alteram quandam naturam. Si autē ex inuicē poterit generare ociosa unq3 altera contrarietatum erat.

¶ Adducit scdam rōnem: q: si pncipia reducerentur in vnam 9rietatem cum vna cotrarietas requirit vnum sbm et habeat duo extrema nos essent nisi tria pn'. ideo ait q quatuor existentibus pncipijs non sufficiet vna 9rietas: sed ad minus due erunt 9rietates. oportebit ergo seorsum utrisq3 9rietatibus dare alteram quandam nam mediam .i. dare alterum sbm et alteram mam. Si autem hui' 9rietas ex inuicē poterit generare ociosa utiq3 erit altera 9rietatum: sed q: inconueniens est esse aliqd ociosum in natura: inconueniens est esse plures 9rietates. non ergo erūt plura prin' tribus: sed erit vna 9rietas siue erunt duo 9ria et erit vna ma sbta utrisq3. ¶ Notandum autem q ab eodem vniuersaliter non pōt immediate procedere nisi vnu3. Si ergo 9traria procedunt ab aliquo subto: si vnu3 est subz op3 q insit ei vna prima 9rietas: et oporteret q essent duo subta. ¶ Notandum etiam q omnis transmutatio psupponit vnitatem materie: et per consequens psupponit vnitatem 9rietatis: q: vni' subi vna est p' 9rietas. sicut ergo sufficit vna materia ut statuatur transmutatio in reb'. immo si eēnt materie plures uel non esset transmutatio uel altera superflueret. sic si essent plures 9rietates prime: uel non esset transmutatio uel altera superflueret. ¶ Notandum etiam q qualibet istarum rōnum ostēdere non esse pncipia plura tribus: q: non est dare aliquid ociosum in natura. Sed pma ratio magis se tenet ex parte materie ut q ma eēt ociosa si eēnt pn' plura tribus: hoc autem magis se tenet ex parte 9rietatis: ut q esset aliqua contrarietas ociosa si numerus principiorum excederet trinarium numerum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul autem et impossibile est contrarietates primas. Substantia enim vnum quoddam genus est entia. Quare in eo qd prius et posteriua sunt: differunt abinuicem principia tm: sed non genere. Semper enim in vno genere contrarietas est vna. Omnes enim contrarietates reduci videntur in vnam. Quod quidem igitur neq3 vnum sit elementum neq3 plura duobus uel trib' manifestum est. Horum autem utrum sit uerū: quemadmodum diximus: dubitationem hēt multā.

¶ Adducit tertiam rōnem q si nunc genere impossibile est esse plures 9rietates primas: et q: subs est vnum quoddam genus entis in subs erit vna prima 9rietas. ideo subdit q 9ria que ponuntur pncipia tm differunt in eo qđ sunt quedam pri' quedam posterius. Sed tñ non differunt genere. S3 in vno gñe est vna 9rietas ad quā reducuntur oēs alie. omnes enim 9trarietates in vnam 9trarietatē reducuntur: ut in puationem et habitum que est in gñe subs supplende. est ergo ratio q si essent pn' plura tribus essent plures 9trarietates: quaz vna non reduceretur in aliaz qđ est incōueniēs. ¶ Notandum autem q suba que nominat vnū gen': in quo est prima 9rietas. duplr potest accipi. uel pro gñe pdicabili uel subijcibili. Si accipiatur pro predicabili: tunc est sensus q oppositio in omnib' alijs gñibus reducitur ad oppositionem que est in gñe subs ut priuatio et forma prout sunt in alijs gñib' oppositionum reducuntur ad priuationem et formam in gñe subs. ergo 9ria possunt differre sm prius et posterius sm qđ genera illa in quibus tales 9rietates sunt sm prius et posterius se habent. oia tñ reducuntur ad 9ria in vno gñe. ¶ Alio modo intelligi potest put suba nominat gen' subijcibile et isti expositioni multum 9cordat series text'. Naz si accipiatur suba pro gñe pdicabili simplr loquendo omnia 9ria nō sunt in vno genere nisi forte per reductionem inquantum reducuntur ad vnum genus. Si accipiatur pro genere subijcibili qđ dixi nō habet columniam. oia enim contraria sunt in vno genere subijcibili: q: omnis ut in subo fundātur in suba. non ergo differunt 9ria s3 genus subijcibile ut qđ quedam fundatur in suba quedam non: sed differunt sm prius et posterius: quia quedam mediatius adherent substantie q alia. Si ergo oia contraria sunt in vno genere subiecti: et vni' subi est vna prima 9trarietas ad quā omnes alie reducuntur de necessitate erunt tria pncipia et non plura subiectum .s. et duo contraria constituentia illaz contrarietatez primam ad quā omnes contrarietates alie reducunt. ¶ Ultimo epilogat circa determinata .d. manifestum esse q elementum et pn^m non est tm vnum: sed utrum non sint plura duob': sed sint tm duo uel non sint plura tribus: sed sint tm tria utrunq3 hoz dubitationem habet multaz sicut diximus: quia dubium est utrum pn' sint tm duo uel tm tria. ¶ Notandum autem q pncipia tria sunt. quorum duo sunt per se ut materia et forma. et vnu3 per accidens ut priuatio. dicit q phūs dubitationem habere: utrum pn' sunt duo uel tria q: nondum manifestum est quomodo sunt duo et quomodo tria. uel hoc ideo dicit q: usq3 nunc adduxit rōnes disputatiuas ut 9cor: ait posterius autem adducit rōnes naturales et phisicas: et q: disputatiue rōnes plenaz fidem non faciunt ideo dixit dubiū esse quid sentiendum sit de numero principiorum.

Lectio .XI.

Hic igitur nos dicamus primū de omni generatione aggredientes. Est enim sm naturam communia prius dicere: et sic communi vnūquodq3 propria speculari.

¶ Postq3 phūs in inquirendo numerum principio

rum adduxit rõnes disputatiuas: hic adducit rõnes naturales ꝛ phisicas: uel possumus dicere ꝙ circa principia tripl'r cõtingit queri. primo qualia sint. ꝛ ad hoc respondetur ꝙ contraria. contrarietas enim nominat quendam modum qualem. propter qđ ipsa principia in genere sub eo ut contraria sunt habent quendam modum qualem. scđo contigit querere circa pncipia quot sunt: ꝛ ad hoc respondetur tria. tertio contingit querere que sunt. Non enim sufficit scire ꝙ sint tria nisi sciuerimus que sunt illa tria. ¶ Postꝗ ergo phūs uenatus est principiorum contrarietatem determinauit de numero pncipiorum ostendendo quot sunt. in parte ista inquirit de quidditate eorum ostendēdo que sunt: ꝛ tria facit. q: primo inquirit que sunt illa tria que ponuntur esse principia ostendens ꝙ sunt materia forma ꝛ priuatio. scđo ostendit per quem modum talia sunt principia ostendens materiam ꝛ formā esse principia per se. priuationem vo per accidens. tertio ex his que dixerat reprehendit defectus antiquorum. secunda ibi [manifestum ergo ꝙ siquidem.] 3a ibi [qđ autem singulariter.] Circa pmū duo facit: q: pmo cõtinuat se ad dicenda. secundo exequitur de intento ibi [dicim9 enī fieri.] Dicit ergo ꝙ sic: dicamus primū aggredientes de omni generatione. est enim sm naturam prius dicere communia conuenit speculari propria circa vnumquodqꝫ. ¶ Notandum autem Videtur dictum esse q: rõnes precedentes fuerunt. q. communes cum fuerunt disputatiue. sequentes vo sunt. q. proprie cum sint naturales ꝛ phisice: uel possumus dicere ꝛ melius ꝙ inter rõnes phisicas quedam sunt cõmunes: ut rõnes tradite in hoc libro. quedam vo sunt. q. proprie ꝛ speciales ut que traduntur in libris alijs. De omni ergo generatione vniuersalit' qđ fit in hoc libro est primo aggrediendum ꝗ speci'ari propria circa vnumqđqꝫ qđ fit in libris alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Dicimus enim fieri ex alio aliud: ꝛ ex altero alterum: aut simplicia dicentes: aut composita.**

¶ Exequitur de intento: ꝛ duo facit sm quod duplicter ostendit ꝙ opꝫ materiam sbtam esse priuationi ꝛ forme: propter qđ opꝫ tria esse pn9 materiam formam ꝛ priuationem. primo enim ostendit hoc ratione. secundo inductione. secunda ibi [multipliciter autem cum dicitur.] ¶ Ad euidentiam autem prime partis notandum ꝙ si non esset dare tertium principium preter contraria. omnis generatio inciperet ab vno opposito ꝛ determinaret' ad aliud: sed quia preter opposita ut preter priuationem ꝛ formam est dare tertium ut in materia. ideo generatio incipit quodammodo a duobus ut a mā ꝛ priuatione: ꝛ terminatur ad tertiū ut ad formā. Si igitur ostendere potuerimus generationem incipere a duobus: ut a materia ꝛ priuatione cuꝫ sit euidens eam terminari ad formam. manifestum erit tria esse principia generabilium materiam formam ꝛ priuationem. duo ergo facit. Nam primo ostendit generationem quodammodo incipere a duobus. secundo ex his que dixerat: concludit sbꝫ generationis esse aliquo mō duo. secunda ibi [determinatis autem his.] Circa primuꝫ tria facit sbꝫ qđ tripliciter probat ꝙ id a quo incipit generatio esse quodammodo duo. secunda ibi [hominum autē quidem.] 3a ibi [eorum autem que fiunt.] ¶ In parte prima intendit talem rationem si non eēt dare tertium principium preter contraria: ꝛ si generatio semper inciperet ab vno oppositorum ꝛ terminaretur in aliō ut a priuatione in formā: omnis generatio denominaretur nomine simplici: ꝛ nunꝗ denominari posset nomine composito: sed hꝫ est falsum: q: utroqꝫ modo denominatur generatio. ꝗ ꝛc. ¶ Notandum autem totam vim hui9 rationis in hoc consistere ꝙ generatio competenter denominari potest per simplex ꝛ per compositū: qđ nō esset nisi quodammodo inciperet a duobus ꝛ a priuatione ꝛ materia. tria ergo facit. q: primo ait generationem posse nominari per simplex ꝛ per compositū. secundo exponit quod dixerat. tertio exequitur de membris. secūda ibi [dico aūt sic.] tertia ibi [simpliciter quideꝫ ergo.] ¶ Dicit ergo ꝙ dicimus fieri aliud ex aliud quantum ad generationem substantiarum: ꝛ alterum ex altero quātum ad generationem accidentium: ꝛ hoc aut simplicia dicentes aut composita: q: generatio talium per simplex ꝛ per compositum denominari pōt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Dico autem sic hoc. Est enim hoc fieri hominem musicum. Est autem non musicum aliquod fieri musicum. Aut nō musicum hominem musicum.**

¶ Exponit qđ dixerat ponendo in terminis ꝛ exemplificat in accidentibus ubi magis est nota utraqꝫ denominatio dicens. dico auteꝫ. i. expono h sic q: est idest contingit. hoc idest aliquid fieri musicum hominem ꝛ est non musicum aliquod fieri musicū aut etiam non musicum hominem fieri hominem musicum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Simpliciter quidem igitur dico ꝙ fit hominem ꝛ non musicū: ꝛ quod simpl'r fit musicum. Compositum autem ꝛ qđ fit ꝛ quod factū est: cum non musicum hominem dicamus fieri aut musicum: aut musicum hominem.**

¶ Exequitur de membris diuisionis ostēdēdo quomodo in talibus reseruatur simplex ꝛ compositū dicens ꝙ simpliciter quidem dico ꝙ fit hominem quantum ad subiectum: ꝛ ꝙ fit non musicum quātum ad priuationeꝫ: ꝛ simpliciter etiam dicitur ꝙ fit musicum quantum ad formam: quocunqꝫ enim modo denominet' generatio uel a subiecto tm̄: uel a priuatione tm̄: ul' a forma tm̄ semper dicitur simplex: sed compositū est aut qđ fit: aut qđ factū est. tam enim in fieri ꝗ in facto esse potest esse denominatio composita: ut cuꝫ dicimus non musicum hominem fieri aut musicum: aut dicimus ipsum fieri musicum hominem. utroqꝫ enim modo est composita generatio siue dicatur non musicus homo fit musicus siue non musicus homo fit homo music9: sed primo mō est composita ex altero termino tm̄. secundo modo composita est ex utroqꝫ terminoꝝ. ¶ Notandum autem ꝙ modi significandi sequitur modos intelligendi: modi intelligendi modos essendi. nunꝗ autem aliquid uere significatur nisi sic sit ut significatur. igitur si generatio competen-

ter significari potest per nomen compositum: oportet sic esse uere ꝙ non esset nisi esset dare tertiũ pn̄cipium differens a quolibet oppositorum. ¶ Notandum etiam aliquam denominationem esse simplicem tm̄: aliquam compositam tm̄: aliquam partim simplicem ⁊ partim compositam. Nam cum generatio incipiat a materia ut est sub priuatione: ⁊ termietur ad eam ut est sub forma utet ꝗ terminorum potest denominari nomine simplici ⁊ nomine composito. Nam terminus a quo potest denominari uel a priuatione tm̄ uel a subiecto tm̄: ⁊ tunc est simplex uel ab utroq; simul: ⁊ tunc etiam est compositus: sic etiam termin⁹ ad quem potest denominari simpliciter: ut forma tm̄: ⁊ composite ut a materia ⁊ forma simul. totam ergo istam diuersitatem denominationis facit materia que successiue coniungitur utriq; contrariorum. Si ergo uterq; terminorum generationis accipiatur simpliciter erit denominatio simplex tm̄. si utriq; composite erit composita tm̄: si alter sumatur simpliciter alter composite erit partim sic ⁊ partim sic. ⁊ hui⁹ diuersitas accipi pōt tā ꝯ fieri ut dicatur ꝙ h fit hoc ꝗ ꝯm factum esse: ut cum dicitur ꝙ hoc factum est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Horum autem quidem non solum dicitur hoc aliquid fieri: sed etiam ex hoc ut ex non musico musicus. Hoc autem nō dicitur in omnibus ut ex homine fact⁹ sit musicus: sed homo factus sit musicus.

¶ Ponit secundam rationem que talis est. si non esset dare materiam que est tertium principium preter contraria: oīs simplex generatio denominaretur: vno modo quia semper inciperet ab vno termino: sed hoc falsum quia potest simplex generatio accipi multipliciter. ergo ⁊ c̄. huius autem rationis ponit im̄ ṽtiem ⁊ medium. d. ꝙ horum. i. harū simplicium generationum. Non autem dicitur aliqd fieri hoc: sed etiam dicitur ꝙ ex hoc fit hoc ut ex non musico musicus: sed hoc non dicitur in omnibus: q: lȝ dicatur in priuatione: non tamen dicitur quantum ad subiectum: q: non dicitur ꝙ ex homine factus sit musicus: sed dicitur ꝙ homo factus est musicus. supplendum est ergo ꝙ si non esset dare tertium principium ut materiam: quia generatio inciperet a priuatione tm̄: cum h qđ omnis generatio esset simplex non haberet illas denominationes diuersas ꝯm ꝙ dictuȝ est. ¶ Deīde cū dic.

¶ Eorum autem que fiunt sicut simplicia dicimus fieri aliquid quidem permanens fit: aliud ṽo non permanens. Homo quidem enim permanet musicus factus: ⁊ homo est: sed non musicum ⁊ immusicum: neq; simpliciter: neq; compositum permanet.

¶ Ponit tertiam rationem: quia si generatio inciperet a priuatione tm̄ ⁊ non a materia cum priuatione: tunc non maneret aliquid a quo inciperet generatio: quia non manet priuatio adueniente forma enim ergo generatione completa aliquid maneat ⁊ aliquid non maneat generatio non incipit ab vno solo ut a priuatione tm̄: sed quodammodo a duobus ut a materia ⁊ priuatione. Est ergo dare materiam tertium principium. hui⁹ ergo rationis nō ponit nisi medium. d. ꝙ eorum que sunt simplicia idest cum denominatur generatio nomine simplici dicimus fieri aliquid qđ sit permanens ut subiectum: aliud ṽo non permanens ut priuatio quidem manet ⁊ factus est homo music⁹. ita ꝙ simul stat materia cum forma: sed musicus ⁊ immusicus. i. forma ⁊ priuatio non supple stant siml' nec simplex: nec compositum: q: priuatio nō manet cum forma ut est separata a materia: nec manet cū ea ut est cōiuncta materie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Determinatis igitur his ex omnib⁹ que fiunt: hoc est accipere si aliquis intenderit sicut diximus: quoniaȝ oportet aliqd semper subijci qđ fit: ⁊ hoc si numero est vnū sed specie non vnum est. Specie enim dico ⁊ ratione idem. Non enim ideȝ est homini ⁊ musico esse.

¶ Ex his que dixerat ostendit subiectum generationis: ⁊ id a quo generatio incipit esse aliquo modo duo ⁊ tria facit: quia primo facit qđ dictum est. secundo qđ dixerat probat. tertio remouet quandā cauillationem. secunda ibi [⁊ hoc quidem.] tertia ibi [at ṽo ⁊ in permanentibus cōtinuetur.] sic determinatis his ꝙ generatio non solum potest diersimplex sed etiam composita: ⁊ ꝙ simplex generatio multis modis potest accipi: ⁊ ꝙ generatio simplex potest denominari a permanente ut a sbō ⁊ a non permanente ut a priuatione. his visis manifestum est: si aliquis intenderit ex omnibus que fiunt ꝙ est accipe hoc sicut diximus. vȝ. ꝙ opȝ aliquid subijci in illo qđ fit: ⁊ hoc est subiectum: ⁊ si hoc qđ subijcitur est vnuȝ numero: ⁊ subiecto: specie tn̄. i. rōne ⁊ diffinitione non est vnū ⁊ idem. priuatio enim ⁊ materia que in generatione subijciūtur sunt idem subiecto: q: priuatio non habet esse per se sine materia. ratione tamen non sunt ideȝ: q: non est ideȝ esse diffinitiuum homini ⁊ immusico. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc quidem permanet: illud ṽo non permanet. Non oppositum quidem permanet. Homo enim permanet. Musicū autem ⁊ immusicum non permanēt: neq; ex ambobus compositum: ut non musicus homo.

¶ Probat qđ dixerat: ⁊ duo facit ꝯ ꝙ dupl'r ꝓbat mām differre a priuatione ꝯm rationem. scđa ibi [sed ex aliquo.] Prima ratio est talis ꝙ h quideȝ i. materia permanet. Illud ṽo. s. priuatio non ꝑmanet oppositum quidem nō permanet. homo auteȝ permanet si homo fiat musicus simul erit homo ⁊ musicus. musicum autem ⁊ immusicum non permanent: q: si homo fiat musicus ex immusico non remanebit priuatio ꝯm se neq; compositum ex materia priuatione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed ex aliquo fieri aliquid: ⁊ non hoc fieri aliquid: magis quidem dicitur in nō permanentibus: ut ex non musico musicum fieri: ex homine auteȝ non.

¶ Ponit scđam rōnem ꝙ ex aliquo fieri aliquid: ⁊

non h fieri aliquid magis dicitur in non permanentibus .i. in priuationibus ut ex non musico dicimus fieri musicum. in permanentibus vero hoc non dicitur ex homine autem non dicitur fieri music⁹. differunt ergo priuatio a materia ratione et diffinitione: quia materia manet et non priuatio: cum etiam quia aliter denominatur generatio a priuatione: et aliter a subiecto cum ex immusico fiat musicum et non ex homine. ¶ Notandum autem has duas rationes positas esse hic: et supra sed non ad eundem finem: sed ibi adducte sunt ut probaretur quod oportet materiam subiici forme et priuationi. hic vero adducuntur ut ostendatur materiam ratione esse aliam a priuatione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero et in permanentibus aliquando dicitur similiter. Ex ere enim statuam dicimus fieri: non es statuam. Hoc autem ex opposito et non permanenti utrolibet dicitur: ex hoc huius: et huius hoc. Et namque ex immusico et immusicus fit musicus. Unde et in composito similiter est. Etenim ex immusico homine: et immusicus homo dicitur fieri musicus. Multipliciter autem cum dicatur fieri: et horum quidem non simpliciter fieri: sed hoc aliquid fieri: simpliciter autem fieri substantiarum solum est secundum quid aliorum.

¶ Remouet quandam cauillationem. dixerat enim quod in permanentibus non dicitur ex hoc fit hoc. Sed videtur contrarium. Nam etiam in permanentibus aliquibus dicitur simpliciter ex hoc fit hoc: ut ex ere dicimus fieri statuam: et non dicimus es fieri statuam supple tantum: vel non dicimus es fieri statuam: ita proprie sicut ex ere statuam. Sed supplendum est quod h ideo accidit: quia res includit priuationem et oppositum: quia videtur dicere aliquid informe: ideo subdit quod ex opposito et non permanenti .i. ex priuatione dicitur utrolibet .i. utroque. videlicet ex hoc fieri hoc: et ex hoc fieri h: et nunquam ex immusico supple fit music⁹ et immusicus fit musicus. et quod dictum est de priuatione veritatem habet de composito ex priuatione et subiecto. ideo subdit quod et in composito similiter est: quia enim ex musico homine dicitur fieri music⁹ et immusic⁹ homo dicitur fieri musicus. Tunc sequitur illa pars ⌊ multipliciter autem cum dicatur. ⌋ In qua cum probauit per rationem quod oportet dare materiam tertium principium probat hoc inductione et tria facit: quia primo distinguit multiplex fieri. secundo inducit quod in unoquoque fieri oportet materiam subiici. tertio ex dictis concludit tria esse principia duo contraria et tertium quod est materia. secunda ibi ⌊ manifestum quia nec. ⌋ tertia ibi ⌊ quare omnium. ⌋ Dicit ergo quod cum multipliciter dicatur fieri horum quidem que fiunt contingit quedam non simpliciter fieri. sed fieri hoc aliquid et secundum quid fieri enim simpliciter solum substantiarum est. Secundum quid sunt alia accidentia. ¶ Notandum autem quod simpliciter aliquando opponitur ei quod habet esse compositum aut opponitur ei quod habet esse secundum quid. primo modo generatio accidentium potest denominari per simplex ut cum denominatur a subiecto tantum dicendo homo fit musicus: vel a priuatione tantum dicendo immusicus fit musicus: et sic accipiebatur simpliciter in precedenti parte: sed si simpliciter dicitur per comparationem ad secundum quid semper generatio accidentium potest dici non simpliciter: quia est secundum quid. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestum quod necesse est subiici aliquid quod fit. Etenim quantum et quale: et ad alterum: et quando: et ubi fiunt in subiecto aliquo propter id quod sola substantia de nullo alio dicitur subiecto: sed alia omnia de substantia.

¶ Exequitur de membris diuisionis et duo facit. quia primo ostendit quod aliquid debet subiici in generatione accidentium. secundo ostendit hoc idem in generatione substantiarum ibi ⌊ quod autem et substantie. ⌋ Dicit ergo quod manifestum est: quia necesse est aliquid subiici ei quod fit. Nam hoc patet in accidentibus: quantum enim quale et ad alterum .i. relatio et aliquando .i. quando et ubi et cetera predicamenta et fiunt in subiecto aliquo propter id quod sola substantia de nullo subiecto dicitur tanquam accidens de subiecto. Sed omnia alia dicuntur de substantia. si igitur accidentia presupponunt substantiam: oportet in generatione eorum aliquid subiici. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem et substantie et quecunque alia simpliciter entia et quodam subiecto fiant: consideranti fiet utique manifestum. Semper enim est aliquid quod subiicitur: ex quo fit quod fit: ut plante et animalia ex semine.

¶ Ostendit hoc idem in generatione substantiarum et duo facit. primo proponit quod intendit et exemplificat specialiter in naturalibus. secundo exemplificat in naturalibus simul et artificialib⁹. ibi ⌊ fiunt autem que fiunt. ⌋ Dicit ergo quod consideranti fiet utique manifestum quod substantie et quecunque alia simpliciter entia quantum ad artificialia ex subiecto quodam fiunt semper. est enim aliquid quod subiicitur ex quo fit quod fit. exemplificat autem specialiter in naturalibus. dicens ut plante et animalia fiunt ex semine: et alia ex alia materia fiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fiunt autem que fiunt simpliciter. Alia quidem transfiguratione: ut statua. Alia vero appositione: ut que augmentantur. Alia vero abstractione: ut ex lapide mercurius. Compositione autem ut dom⁹. Alteratione vero: ut que conuertuntur secundum materiam. Omnia autem que sic fiunt: manifestum est: quoniam ex substantijs fiunt.

¶ Inducit in naturalibus et artificialibus simul dicens quod que fiunt simpliciter alia fiunt ex transfiguratione ut statua. alia ex appositione ut ea que augmentantur ut flum⁹ ex diuersis riuis. alia ex abstractione et ex remotione ut ex lapide .i. in lapide mercurius .i. forma mercurij. sculpitur per remotionem partium lapidis. alia fiunt compositione ut dom⁹ alia alteratione et transmutatione: ut que conuertuntur adinuicem secundum naturam: ut ex aqua aer et econuerso. cum ergo in omnibus his aliquid subijciatur. manifestum est ex inductione: quoniam omnia que sic fiunt ex substantijs fiunt. ¶ Notandum autem rationes et inductionem quas in presenti lectione adducit ad probandum quod necesse est ponere materiam successiue subijci utrique contrariorum sunt proprie et naturales: quia omnes arguunt ex fieri et ex motu: de quo proprie considerat naturalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare ostensum ex dictis est: quoniam quod fit: semper compositum est. Et est quidem aliquid quod fit: est autem aliquid quod hoc fit. et hoc dupliciter. Aut enim subiectum aut oppositum. Dico autem oppositum quidem non musicum: subiici autem hominem. Et in figurationem et in ordinationem et informationem oppositum. Es autem et lapidem et aurum dico subiectum.

¶ Concludit ex dictis quod preter contraria oportet ponere tertium principium. s. materiam dicit ostensum esse ex dictis. quoniam quod fit semper est compositum et in fieri tria est considerare videlicet aliquid quod fit hoc idest quod fit musicum. et hoc dupliciter contingit dicere. aut substantia idest subiectum quia homo fit musicus: aut oppositum. i. privatio quia etiam immusicus fit musicus. hoc est ergo quod subdit. dico autem oppositum non musicum quantum ad privationem. subiici autem hominem et in artificialibus dico oppositum privationem infigurationem inordinationem et informationem idest non formationem. subiectum autem voco lapidem aurum aut es. Lectio. XVI.

Manifestum igitur quod siquidem sunt cause et principia eorum que natura sunt: ex quibus primis sunt: et fiunt non secundum accidens: sed unumquodque quod dicitur secundum substantiam quod fit ex subiecto et forma. Componitur enim musicus homo ex homine et musico quodammodo. Resolues enim rationes in rationes eorum. Manifestum igitur est quod fiant: que fiunt ex his.

¶ Ostenso quod oportet tria esse principia duo opposita et tertium quod est materia in parte ista ostendit quod talia habeant rationem principia et tria facit: quia primo ostendit quod duo opposita cum materia habeant rationem principij. secundo declarat qualiter accipienda sunt opposita que debent poni principia. tertio manifestat quomodo materia comparatur ad huius opposita. 2° ibi [quod quidem igitur principia.] 3° ibi [substantia autem natura.] Circa primum tria facit: quia primo ostendit materiam et formam esse principia per se. secundo ostendit privationem esse principium per accidens. tertio ex hoc concludit vera esse que superius dicta sunt. 2° ibi [est autem subiectum.] 3° ibi [unde est quod sicut.] ¶ Dicit ergo quod eorum que sunt natura idest rerum naturalium per se sunt cause et principia. ex quibus primis idest per se et primo sunt et fiunt res non secundum accidens. hec est maior sillogismi. Dicit autem sunt et fiunt ut communiter dicitur ut ostendit se dare principia non solum quantum ad fieri sed etiam quantum ad esse. et subdit quod unumquodque dicitur quod fiat secundum substantiam idest per se et essentialiter ex subiecto et forma. hec est minor sequitur conclusio quod omnia naturalia constent per se et essentialiter ex subiecto et forma. Hoc autem declarat cum subdit quod homo musicus componitur ex homine tanquam ex subiecto musico. tanquam forma que compositio est quodammodo rationem hominis musici resoluens in rationes eorum idest in rationes componentium.

concludit ergo manifestum esse quod que fiunt fiant ex his. i. ex materia et forma. ¶ Notandum autem quod ex homine et musico non fit unum essentialiter et per se. ideo homo et musicus non sunt simpliciter partes essentiales: tamen quia nihil prohibet quod non est essentiale simpliciter esse essentiale huic quodammodo musicus et homo. licet non sunt partes essentiales simpliciter quia non faciunt unum totum per essentiam. sunt tamen partes essentiales quodammodo huic quia sunt essentiales homini musico. si enim totum quod est homo musicus intelligi non potest sine homine et musico. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est autem subiectum numero quidem unum, specie vero duo. Homo quidem enim et aurum et omnino materia numerabilis est. Hoc enim aliquid magis et non secundum accidens ex ipso fit: quod fit. Privatio autem et contrarietas accidens. unum autem species ut ordinatio: aut musica: aut aliorum aliquid sic predicantium.

¶ Ostendit privationem esse principium per accidens. dicit quod subiectum numero quidem est unum: specie vero. i. diffinitione et ratione est duo. quia materia privata aliqua forma que subiicitur in generatione quodammodo duo dicit. et quia privatio ratione et diffinitione differt a materia. ideo subdit quod homo quidem et aurum et omnino materia et quicquid factioni subiicitur quodammodo numerabilis est et importat plura ratione privationis annexe et hec. s. materia et subiectum est magis aliquid et per se et non secundum accidens fit quod fit ex ipso subiecto. privatio vero et contrarietas accidens. i. est principium per accidens. Nam privatio est magis non aliquid quam aliquid. materia ergo est principium per se. privatio vero per accidens autem pro sed. sed species. i. forma que est unum quoddam principium ut ordinatio aut musica aut aliquid aliorum sic predicantium et habentium semper modum forme supra quod est huius forma non est principium per accidens sed per se. ¶ Notandum autem vim huius rationis in hoc esse quia materia licet non sit ens in actu sed sit media inter ens et nihil ut dicit commentator. tamen quia materia aliquam essentiam habet magis est aliquid quam nihil. privatio vero econtrario cum nullam essentiam dicat magis est non aliquid quam aliquid. et quia ipsum factum et generatum dicit rem aliquam permanentem privatio que de se est non aliquod per se ens principium esse non poterit materia non poterit cum de se sit aliquid magis quam non aliquid. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde sicut duo dicenda sunt esse principia: est autem sicut tria.

¶ Concludit vera esse que superius dubitabilia esse dicebantur. Dubitari enim poterat utrum principia tantum duo vel plura: quia ut superius dicebatur hoc dubitationem habet multam. ideo ostendit hec omnia verificari posse et duo facit: quia primo proponit quod intendit. 2° manifestat quod dixerat ibi [et est idem sicut.] dicit quod principia sunt dicenda sicut duo et sunt dicenda sicut tria.

¶ Est est quidem sicut contraria: ut si aliquis dicat musicum et immusicum: aut calidum et frigidum: aut consonans et inconsonans: est autem sicut non. Ab alterutris enim pati contraria impossibile est. Soluitur autem propterea quod aliud est subiectum.

Hoc enim non est contrarium.

¶ Manifestat qđ dixerat ⁊ duo facit. primo osten dit quomodo principia sunt contraria ⁊ quomodo non. secūdo ex hoc concludit quomodo sunt duo ⁊ quō sunt plura duobus ibi[.] quare neq₃ plura. Dicit ergo q₃ est .i. contingit dicere pncipia sicut ↄtraria ut si aliqs dicat .i. accipiat formā ⁊ priuationem ut musicū ⁊ imusicum aut calidū ⁊ frigidum: aut cō sonans ⁊ inconsonans accipiet principia sicut con tr. ia. est autē idest cōtingit ea accipe sicut nō con traria: q₂ impossibile est cōtraria pati ab alteutris supple nisi habeat tertium subiectū. soluit ergo ⁊ declarat ista difficultas: q₂ est aliqđ subiectū aliō a priuatione ⁊ forma. hoc enī subiectū nō est ↄtriū alicui illoꝝ. ergo non est ibi cōtrarietas rōne subie cti sed est ibi ↄtrietas rōne priuationis ⁊ forme.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare neq₃ plura contrariorum sunt principia quodāmodo: sed duo ut est di cere numero. Neq₃ iterum penitus duo propter id quod alterum est esse ipsis sed tria. Alterum enim est esse homini: ⁊ nō musico esse: ⁊ infigurato: ⁊ eri.

¶ Concludit q₃ quomodo principia sunt plura duo bus modis ⁊ quomodo nō. dicit q₃ principia quo dammodo nō sunt plura contrarioꝝ idest non sūt plura q₃ contraria. nam priuatio quodammodo se tenet ex parte subiecti. ideo sicut sunt duo contra ria priuatio ⁊ forma sic principia est dicere ut duo ſm numerū ⁊ iterum non penit⁹ sunt duo propter id quod ipsis idest priuationi ⁊ materie esse diffi nitum est alterum. principia ergo nō sunt duo sed quodammodo tria: quia alterum est esse homini ⁊ non musico ⁊ eri ⁊ infigurato. Cum igitur priua tio vno modo ponat in numeꝝ cum materia ⁊ alio modo non: quia accipiendo priuationē ut se tenet ex parte materie sunt duo principia accipiendo eā ut ponit in numero cū materia contingit principia esse tria. ¶ Notandum autem principia tripliciter esse duo ⁊ tria. nam cū priuatio ⁊ materia sint vnū ⁊ duo vnum subiecto ⁊ duo ratione ut sunt vnū contingit dicere duo principia scilicet subiectū pri uatum ⁊ formam: aut priuatio ⁊ materia sunt duo ⁊ ponunt in numerum sunt tria principia materia forma ⁊ priuatio. Hō autem reductio habetur in lit tera. Secundo reducuntur sic. quia si accipiunt pn cipia ut cōtraria sic sunt tm̄ duo priuatio ⁊ forma. Si vō accipiantur quocunq₃ modo siue ut contra ria siue non sic sunt tria: q₂ hoc modo materia non excluditur a ratione principij. Tertio reducuntur sic: quia si accipiantur principia per se sic sunt duo materia ⁊ forma. Si vō accipiantur iam per se q₃ per accidens sic sunt tria: quia priuatio sic non ex cluditur a ratione principij. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quot quidem igitur principia circa ge nerationem phisicoꝝ: ⁊ quomodo tot sint dictū est: ⁊ ostensū est: quoniā opor tet subijci aliquid contrarijs: ⁊ contraria duo esse. Sed quodammodo alio nō ne cessarium. Sufficiens enim erit alterum contrariorum facere absentia: ⁊ presen tia mutationē.

¶ Ostendit quomodo accipiēda sunt opposita si de bent poni principia quia non debent accipi ſm q₃ forma opponitur forme. Sed ut priuatio opponi tur forme. ideo ait quot sunt principia circa gene rationem phisicorum idest naturalium. ⁊ quomo do tot sunt dictum est ⁊ ostensum est quoniā opor tet aliquid subijci contrarijs ⁊ oportet contraria esse duo ⁊ huiusmodi contraria non dicuntur acci pi ut forma ⁊ forma: quia quodammodo nō est ne cessarium idest non indigemus aliquo contrarioꝝ siue alia cōtraria forma. Nam in generatione quo dammodo preter necessaria est forma a qua icipit motus. In corruptione vō quodāmodo preter ne cessaria est forma ad quam terminatur motus. ⁊ non ergo debent accipi cōtraria ut forma ⁊ forma ut nigrum ⁊ album. sed ut priuatio ⁊ forma ut al bum ⁊ non album. ideo subdit q₃ sufficiens erit al terum contrariorum facere mutationem idest ge nerationem ⁊ corruptionem absentia ⁊ presen tia. posset autem hō littera aliter legi ut non dicere tur q₃ non indigemus alio contrariorum .i. non in digemus priuatione nisi forte per accidēs. suffi. it enī materia que subijcitur ⁊ forma per sui presen tiam ⁊ absentiam facere generationē ⁊ corruptio nem ⁊ tunc hec littera continuaretur ad preceden tem: quia ibi reducuntur principia ad duo inq₃tuꝫ priuatio non ponit in numerum cuꝫ materia. hic au tem reducuntur ad duo. prout priuatio non pro prie ⁊ per se meretur nomē principij. ¶ Dubitat et forte aliquis cum principia dicantur contraria: ⁊ contrarietas non fit nisi forme ad formam. quodli bet autem contrariorum oportet dicere naturam aliquaꝫ positiuē cum sint in eodem genere. contra rietas ergo principioruꝫ non erit priuationis ⁊ ha bitus: quia priuatio non est directe in genere sed erit prima contrarietas forme ad formam. ¶ Re sponsio. dicendum q₃ contrarietas ut reperitur in principijs debet accipi large ut se extendit ad pri uationem ⁊ formam. semper enim vnum contrario rum habet rationem habitus ⁊ aliud priuationis possumus autem quadrupliciʳ via inuestigare op positionem principiorum accipiendam esse ſm pri uationem ⁊ non ſm formam ⁊ formam. prima via sumitur quia principia oportet manere. cum ergo nunq₃ materia sit simul coniuncta formis contra rijs. licꝫ forma simpliciter sumpta semꝑ maneat for matum ut specificatur per formas contrarias non semꝑ manet. Si igitur materia semper simul sub priuatione ⁊ forma accipiendo formam ⁊ priua tionem simpliciter non tantū semper simul sed suc cessiue est sub formis contrarijs non sunt ponenda principia simpliciter due forme cōtrarie sed priua tio ⁊ forma. secunda via sumitur ex parte transmu tationum quarum hic ponuntur principia. trāsmu tatio enim duplex est. vna que dicitur motus ⁊ est a subiecto in subiectum a forma in formaꝫ. alia vō que dicit mutatio ⁊ hō est si generatio est a nō sub iecto in subiectuꝫ a nō forma in formam. Si vō sit corruptio erit econuerso a subiecto in nō subiectū a forma in nō formā: ⁊ q₂ semꝑ vna forma claudit in se priuationē opposite oppositio priuationis ⁊ for me recipitur tam in motu q₃ in mutatione: sed op positio forme ⁊ forme licꝫ aliquo modo recipiatur

fm motu. nõ tamẽ ꝓprie reperitur in mutatiõe. ⁊ q꞉ principia trãsmutationũ simplr debẽt se extendere ad quãlibet transmutationẽ huiꝰ pncipia opposita nõ sunt ponenda forma ⁊ forma sed priuatio ⁊ forma. tertia via sumitur ex parte generũ in quibꝰ transmutationes inueniunt̃ quãlibet oppositiones forme ⁊ forme possumꝰ inuenire in accidẽtibꝰ. proprie tamẽ cõtrarietatem forme ⁊ forme nõ reperimus in substãtia. Substãtia enim proprie nõ habet ɔtrariũ ut dĩ. cº phicorꝫ. sed si in substantia est cõtrarietas hẽ est inquãtum vna forma nõ cõpatit̃ secũ aliã. sed claudit in se priuationẽ eius. vel substãtia cõtrariat̃ sube fm formã inquãtuz vna forma magis est perfecta q̃ alia. ꝓpter quod magis habet rõnez habitus. alia võ priuationis. ergo substantia magis reperitur compositio priuationis ⁊ habitꝰ q̃ alia. ⁊ quia principia de quibꝰ loquimur hic sicut debent se extendere ad omnem modũ transmutationum sic debent se extendere ad omnia predicamẽta ⁊ maxime reperiri debẽt in predicamẽto substãtie tanq̃ in primo genere. ideo oppositio priuationis ⁊ forme magis cõpetit principiis q̃ oppositio forme ⁊ forme fm ɔrietatẽ: q꞉ illa oppositio magis reperitur in predicamẽto substãtie q̃ alia. Quarta via sumitur q꞉ in pncipia debẽt reduci alia ⁊ nõ ecõuerso. cũ ergo oppositio forme ⁊ forme reducat̃ in oppositionẽ priuationis ⁊ forme: q꞉ semper vna forma habet magis rõnẽ ꝑuationis q̃ alia. nõ aũt sic ecõuerso. oppositio eni ꝑuationis ⁊ forme nõ reducit̃ in oppositionẽ cõtrariam tanq̃ in cõiorẽ oppositionez: q꞉ quodlibet cõtrariorꝫ dicit aliqđ ens. priuatio autẽ de se est nõ ens cõiorꝫ. ergo est oppositio priuatiõis ⁊ habitꝰ q̃ ɔrietatis cũ quodãmõ se extẽdat ad nõ entia. hec aũt quatuor vie arguũt priuationem ⁊ formaz esse principia simpliciter q꞉ sunt magis cõia. Sed prima via arguit de cõitate fm orationẽ: q꞉ semper durãt. secunda arguit de cõitate fm mutationem ⁊ motuz q꞉ se extendũt ad omnem transmutationem. tertia arguit de cõmunitate fꝫ genera q꞉ se extendũt ad omnia predicamẽta circa que contingit esse transmutationez. quarta võ sumit̃ de cõitate fm ambitum q꞉ priuatiua sunt ampliora ⁊ in eodem gñe extendũt se ad aliqua in quibus non reseruatur oppositio contrarietatis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Subiecta aũt natura scibilis est fm analogiam. Sicut enim ad statuaz es: aut ad lectulum lignuz: aut ad aliorum aliquod habẽtium formã: in materia ⁊ informe se hẽt priusq̃ accipiat formam: sic ipsa se ad substãtiã habet: ⁊ hoc aliqđ ⁊ quod est.

¶ Postq̃ ostẽdit quõ accipienda sunt opposita que sunt ponenda principia: q꞉ accipienda sunt ut ꝑuatio ⁊ forma. in parte ista ostẽdit quomodo se habet materia respectu talium oppositorum ⁊ duo facit quia primo ostendit materiam habere quãdã analogiã tã ad priuationẽ q̃ ad formã. secundo ex hoc concludit tria esse principia. tertio ɔtinuat dicta dicẽdis. 2º ibi⌊ vnum quidem igitur. ⌋ 3º ibi⌊ primuz quidem igitur. ⌋ dicit ergo q᷑ substantia natura. i. materia scibilis fm analogiaz ⁊ fm quandam proportionem quam habet ad formam. sicut enim es habet ad statuam aut lignum adductum aut aliqđ aliorꝫ habentiũ formã in materia ⁊ vniuersaliter sicut omne informe postq̃ accipiat formã supple se habet ad formã sic ipsa materia se habet ad substãtiã ⁊ ad hoc qđ est hoc aliqđ. i. ad formas que propter suã actualitatẽ ⁊ endelechiã per antonomasiaz debet dici suba ⁊ hẽ aliqđ. si ergo uolumꝰ itelligere mãm itelligamꝰ aliqđ qđ sit ꝑuatuz forma. sit tñ in potẽtia ad illã. habet ergo mã quãdã analogiaz ad priuationem ⁊ formã. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unũ quidẽ igitur principium est: nõ sicut vnũ existens neq̃ sic vnũ sicut hoc aliqđ vnũ aũt fm q᷑ ratio. Amplius aũt cõtrarium huic priuatio est. Hec autẽ quomodo duo: ⁊ quomodo plura dictum est.

¶ Cõcludit ex hoc tria esse pncipia. d. q᷑ vnũ quidez principiũ est materia que nõ est sic vnum ut existẽs in actu ut hoc aliqđ ⁊ vnũ supple. aliud pnᵐ est fm quod ratio. i. forma a qua sumit̃ pncipalr ratio rei. Amplius tertium pncipium est priuatio que est cõtrariũ huic idest forme. ⁊ subdit q᷑ hẽ idest huiꝰ principia materia ⁊ forma ⁊ priuatio dictũ est quõ sũt duo ⁊ quõ plura. i. quõ tria. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Primum quidem igitur dictum est q᷑ principia contraria sunt. Posterius autẽ q᷑ necesse est ⁊ aliud quoddam subijci: ⁊ esse tria. Ex his autez nunc manifestũ est que differentia cõtrariorꝫ: ⁊ quõ se habẽt principia: ⁊ quod sit subiectuz: utrũ autez substantia species aut subiectum: nondũ manifestum est. Sed q᷑ principia tria: ⁊ quomodo: ⁊ quis modus eorum dictuz est. Quot quidem igitur: ⁊ que sunt principia: ex his consideretur.

¶ Cõtinuat dicta dicẽdis. d. q᷑ ꝑmum dictuz fuit q᷑ ꝑncipia sunt cõtraria. ⁊ post hoc dictũ fuit q᷑ necesse est aliud quoddã subijci cõtrarijs ⁊ esse tria principia. ⁊ ex his que nũc dicta sũt manifestũ est que est differentia cõtrariorꝫ ⁊ quõ se habẽt huiꝰ contraria ꝑncipia adinuicẽ: q꞉ vnũ est ꝑnᵐ per se ut forma. aliud per accidẽs ut priuatio. ⁊ etiã dictũ ẽ qđ sit subiectum huiꝰ contrarijs. ista ergo dicta sunt. Sed utruz species. i. forma debeat dici substantia aut etiaz ipm subiectũ supple debeat dici substãtia ⁊ sit aliquid in actu nondum manifestũ est supple plene. statim enim dicet̃ q᷑ materia est qđ in potentia ⁊ illud qđ subijcit̃ gñationi nõ est suba in actu vel ens in actu ita q᷑ per se ens nõ generat̃ ex ente. ista ergo restat dicere. Sed q᷑ ꝑncipia sunt tria ⁊ quõ sunt tria: q꞉ duo per se ⁊ vnum per accidens ⁊ que est modus eorꝫ: quia duo se habent ut cõtraria ⁊ tertiũ ut subiectũ hẽ ergo dictũ est. ¶ Notandũ aũt q᷑ fm cõmentatorẽ cum dicit̃ utruz species sit substãtia aut subiectũ intẽdit cõparare materiã ad formã que illaꝝ sit magis substãtia. ⁊ tũc qđ dictũ est ɔtinuabit̃ dicẽdis in 2º libro ut sit sensus qđ dictũ est ꝑncipia esse ɔtria ⁊ cetera talia. Sed utrũ materia ⁊ subiectũ sit magis substãtia nãlis q̃ forma ⁊ species vel ecouerso restat dicere q꞉ dicetur in secũdo ubi ostendet̃ q᷑ forma est magis natura q̃ materia. sed prima expositio melior videt̃ eẽ q꞉ continuat precedentia ad ea que statim sequuntur

statim enim ostēdetur ꝙ gñatio per se nec fit ex ente nec ex nō ente. ꝑpter qḋ materia de se nō est sub stãtia ⁊ hoc aliquid in actu. ¶ Ultimo epilogat. d. ꝙ quot quidē sunt principia ⁊ que sint cōsiderent ex his idest ex dictis. Lectio. XVII.

Quod autem singulariter sic solvitur: ⁊ antiquorū defectus dicam⁹ post hec.

¶ Ostēso quot sūt ṗncipia eoꝝ que fiūt ⁊ quō ex talibus ṗncipijs saluari pōt generatio ⁊ corruptio ⁊ vniuersaliter ōis factio. in parte ista manifestat antiquoꝝ defect⁹ circa factionē ⁊ motū ⁊ ostendit vñ est qḋ qdā antiquoꝝ in tãtū defecerūt ut negarēt factionem ⁊ motum. circa qḋ. d. facit qꝛ ṗmo continuat se ad dicenda. secūdo exequit̃ de intento ibi [querētes enim ꝺm pħiam.] dicit ergo ꝙ aūt sic s. post manifestā ueritatē. circa principia soluit̃ singulariter. i. spãliter antiquoꝝ defect⁹ dicem⁹ post h i. post ista que determinauimus de principijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Querentes enī ꝺm pħiā primi ueritatem ⁊ naturam rerū diuerterunt: ut in viam quandam aliā abscedentes ob infirmitatem: ⁊ dicunt neqꝫ fieri eorum qꝫ sūt nullum neqꝫ corrumpi.

¶ Exequit̃ de intēto ⁊ duo facit. s. ꝙ duplicē causā assignat defect⁹ antiquoꝝ. ṗmo enī ostēdit eos defecisse: qꝛ ignorauerūt logicā. scḋo qꝛ nesciuerunt nāꝫ materie ibi [alius aūt qm̄ ꝯtingit.] Circa ṗmū tria facit. Nā ṗmo ait quosdā antiquoꝝ defecisse circa factionē rerū ⁊ negasse gñationē ⁊ motum propter defectū logice. scḋo ponit rationē illā per quā inducebant̃ quidam antiquoꝝ ad negandū generationem ⁊ motū. tertio soluit hui⁹ rōnes. 2ª ibi [ꝑpter id qḋ necessariū.] 3ª ibi [nos aūt dicim⁹.] ¶ Dicit ergo ꝙ primi. i. antiqui pħi querētes ṽitatē ꝺm pħiam ⁊ nam reꝝ. diuerterūt in quandā viā aliā. Nā cum ignorātes viam ṽitatis. i. logicā fuerūt abscedētes. i. recedētes a ueritate ⁊ hoc ob infirmitatē intellect⁹: qꝛ non habuerunt ipsum exercitatum ⁊ in tantū deuiauerūt ꝙ negauerūt trāsmutationē ⁊ motū. ⁊ dicūt nullū eoꝝ que sunt neqꝫ fieri neqꝫ corrūpi. ¶ Notādū aūt ꝙ per istos ṗmos phōs intelligit Parme. ⁊ Meli. qꝛ illi spãliter motū ⁊ trāsmutationē negauerūt. ¶ Notādū ēt ꝙ logica nō est ꝑprie sciētia. sed est. q. qdā modus sciendi ⁊ qdā via introductiua ad ṽitatē. dicere ergo antiquos nesciuisse ire per viā ṽitatis est dicere eos ignorasse logicā ut 2ᵒʳ tāgit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Propter id quod necessariū est fieri qḋ fit: aut ex eo quod est: aut ex eo qḋ nō est. Ex his aūt utrisqꝫ īpossibile est esse. Neqꝫ enī qḋ est fieri ꝯtingit. Est enī iā neqꝫ ex eo quod nō est nihil utiqꝫ fieri. Subijci enī aliqd oportet ⁊ ꝯsequēter ꝯiungēs augmētātes nō esse multa dicunt̃: sed tm̄ quod est. Illi igitur talium accipiebāt opinionem propter ea que dicta sunt.

¶ Ponit rationē negantiū generationē ⁊ motum dicēs ꝙ ideo dixerūt nihil fieri neqꝫ corrūpi propter qꝛ id qḋ fit necessariū est fieri aut ex eo qḋ est: idest ex ente. aut ex eo qḋ nō est idest ex nō ente. Ex his autem utrisqꝫ tam ex ente q̄ꝫ ex nō ente impossibile est esse aliqd: qꝛ neqꝫ qḋ est ꝯtingit fieri qꝛ iā est. Si enim aliqd fieret ꝺm qḋ est ens. ⁊ ex ente esset ens anteq̄ꝫ fieret neqꝫ ex eo qḋ nō est. i. ex nō ente nihil cōtingit utiqꝫ fieri. oportet enim aliquā nam subijci in oī factione ex nō ente. ergo nihil fieret qꝛ nō ens nō pōt esse factionis subm. Parme. ergo ⁊ Meli. sic ꝯñter augmētantes cōtingēs idest qḋ cōtingebat ⁊ sequebat̃ ad rōnes eoꝝ dicunt non esse multa sed tm̄ esse qḋ est. i. ens ⁊ qꝛ ens cōuertit̃ cū vno tm̄ vnū est. illi ergo primo hui⁹ pħi acceperunt opinionem taliū propter ea que dicta sunt. i. ꝑpter rationes factas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc aūt dicim⁹ quidē ex eo quod est: aut ex eo quod non est fieri: aut quod est aut quod nō est aliqd facere aut pati: aut quodlibet hoc fieri. Uno qdem mō nihil differt: ut medicum aliqd facere aut pati: aut ex medico aliqd eē aut fieri: q̄re qm̄ h dupliciter dicit̃: manifestū est: quoniā ⁊ ex eo quod est: ⁊ ex eo quod nō est: ⁊ quod est aut facere aut pati. Edificat qdē igitur medicus nō ꝺm ꝙ medic⁹ sed ꝺm ꝙ edificator: ⁊ alb⁹ fit non inquātū medic⁹: sed inquantum niger. Medicat̃ autem: ⁊ nō medicus fit: inqꝫtum est medicus.

¶ Soluit hui⁹ rationē. ad cuius euidētiā notādū ꝙ soluere rationem Parme. ⁊ Meli. ꝺm ꝙ dicebant tm̄ vnū esse non oportet: qꝛ de hoc supius satis dictū est. Sed hic rationē eoꝝ soluit ex hoc qḋ dicebāt nihil fieri: qꝛ non potest fieri aliquid ex ente qꝛ iam est neqꝫ ex nō ente. qꝛ nō ens nō pōt subijci factiōi. hec enī ratio ꝑcedebat ex ignorātia logice: qꝛ nesciebāt distinguere īter per se ⁊ per accidēs. per se enim nō fit aliqd nec ex ente nec ex nō ente. Sed per accidēs utroqꝫ mō cōtingit aliqd fieri. duo ergo facit. Nam primo distinguit inter per se ⁊ per accidens. scḋo ex tali distinctione soluit rationē factam. 2ª ibi [quoniā autem maxime.] dicit ergo ꝙ nos dicimus ex eo qḋ est aut ex eo qḋ non est fieri aut qḋ est ⁊ qḋ non est aliquid facere aut pati aut quodlibet. hoc enī quocūqꝫ modo dicat̃ aliqd fieri uel facere. vno quidē modo nihil differunt; quia per accidens omnia talia uerificari possunt. lꝫ alio modo ⁊ per se possunt talia nō uerificari: ut si dicamus medicum aliquid facere aut pati aut ex medico. i. a medico aliquid esse uł fieri supra dupliciter pōt contingere per se ⁊ per accidēs. ⁊ qm̄ hoc dupliciter dicitur: manifestuꝫ est qm̄ ex eo qḋ est ⁊ ex eo qḋ nō est aut facere aut pati aliqd supra similiter dupliciter dicet̃. edificat quidē medicus non inquantū medicus per se sed ꝺm ꝙ edificator. ⁊ alb⁹ fit medic⁹ nō inquantū medicus sed inquantuꝫ niger. ista autē sunt per accidēs sed medicat̃ medic⁹ idest medicat̃ ⁊ sanat̃ medic⁹ per se inquātum est medicus. ⁊ etiā nō fit medicus. i. nō facit op⁹ medici. ⁊ non sanat inqꝫtum est medicus ⁊c̄. supplenda est ratio ꝙ sicut ex medico ⁊ a medico fit aliqd per se ⁊ per accidēs: sic ex eo qḋ est ⁊ ex eo qḋ non est

fit aliquid dupliciter uel per se uel per accidens. ¶ Notandū autē q medicus sanat & nō sanat si ue medicaē & nō medicaē in eo q medicus: qr si in bil omittat de pungēdis & agat ??m exigētiā artis siue sanet siue nō sanet dr agere in eo q medicus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniā autem maxime proprie dicim⁹ medicum aliquid facere aut pati aut fieri ex medico: nō ??m q medicus hoc patiaē aut faciat manifestū si ex eo qd nō est fie ri: & hoc significat inquantū non est. Qd illi quidem percipiētes delinquerunt: & ppter hanc ignorantiaz intantū ignoraue runt q nihil opinati sūt fieri: neq3 eē alio rum sed auferre omnem generationem.

¶ Ex diuisione facta soluit rōnem pdictam & duo fa cit: qr ostēdit antiquos nesciuisse distinguere inter per se & per accidēs. scdo hui⁹ distinctionē adaptat ad propositum. 2ᵃ ibi [nos autē & ipsi dicimus.] ¶ Dic ergo q maxime ppie dicimus medicū ali quem facere aut pati aut ex medico. i. a medico ali quid fieri si ??m q medicus patiatur hoc aut faciat manifestū est q ex eo qd nō est aligd fieri proprie maxime significat hoc inquātum nō est: tunc enim ppie ex nō ente fit aligd si fiat ex eo. sed qd nō est ex ente ppie fit aliquid si fiat ex eo ??m q est: q il li quidem non dispartientes. i. nō distinguentes in ter per se & per accidens delinquerūt ueritatem & ppter hāc ignorantiā intantū ignorauerunt q opi nati sunt nihil fieri nec aliqd altoꝝ. s. generabilium esse per generationē: sed conati sunt auferre omnē generationem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nos aūt & ipsi dicimus fieri quidem ni hil simpliciter: ex eo qd non est: sed tamē fieri ex eo qd non est ut ??m accidens. Ex priuatione enim qd est quidem per se nō ens: non inexistente fit. Mirabile aūt vi detur & impossibile sic fieri aligd ex eo qd non est. Similiter autem nec ex eo qd est: neq3 qd est fieri: nisi ??m accidens.

¶ Adaptant predictam distinctionē ad ppositū ostē dendo q ex ente & nō ente nō fit aliquid per se sed per accidens. circa quod tria facit: qr primo osten dit hoc accipiendo generationem in cōmuni. secū do descendendo ad generationez specialem. tertio recolligit in summa que dixerat & concludit inten tum. 2ᵃ ibi [Si autem & h.] 3ᵃ ibi [qd est eni est.] dicit ergo q nos ipsi dicimus simpliciter idest per se & proprie nihil fieri ex eo qd non est. Sed tñ ut ??m accidens potest aliquid fieri ex eo qd est ut ex priuatione: quod qdem enim per se est non ens nō ex eo qd non est. idest non ex priuatione ??m q pri uatio est fit supra aliquid. mirabile autem videtur & impossibile ex eo qd nō est aliquid fieri sic idest per se & ??m q hui⁹. Similiter etiam neq3 ex eo qd est. idest neq3 ex ente neq3 ens contingit fieri ni si ??m accidens. ¶ Notandū autem q in omni fie ri est considerare formam priuationem & materiā. forma autem ??m se est aliquid in actu. priuatio de se est non ens. materia vo est ens in potentia: & qa subiectum generationis nō est proprie forma neq3 priuatio sed materia. ideo non fit aliquid proprie nec ex ente nec ex non ente. sed ex ente in potentia habet autem h ueritatem non solum in generatio ne substantiarum: sed etiam accidentium. albū eni non per se & primo fit ex nigro nec ex non albo sed ex albo in potentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sic autem & hoc fieri eodem modo: ut si ex animali animal utiq3 fiat: & ex quo dam animali quoddā animal: ut si canis ex quo fiat. Fiat quidem enim utiq3 non solum ex quodam animali canis: sed eti am ex animali. Sed non inquantū est ani mal. Est enim iam hoc.

¶ Manifestat h idem in generatione cōtracta dicēs. si aūt & eodē modo cōtingit fieri hoc. i. aligd deter minatū cōtractum: qr nō conuenit ipsuz fieri ex en te ul' ex nō ente nisi eodē mō quo dictū est. s. per ac cidēs: qr sicut ex aiali utiq3 fit aial: sic ?hendo hui⁹ generationē dicemus q ex quodā aiali fiet quod dā aial: ut si canis fiat ex quo qr canis est aial & ho mo est aial & equus silr est animal. & ideo in tali fa ctione nō solum ex quodam aiali fit canis sed etiā ex aiali. Sed hoc non est inq̄tuz est aial: qr iam est h & qd fit non est. Si ergo debet fieri aial non ??m accidens nō erit ex animali. ¶ Notandū aūt q in generatione cōiter sumpta & contracta nō pariter dubitatur quō aligd fit ex ente & nō ente. bene enī appareret q aer fit ex nō aere. nunq3 tamē corpus fit ex nō corpore: sicut etiam si canis fieret ex equo fie ret canis ex non cane. sed non fieret aial ex non ani mali. Ideo phūs ad elucidādaz ueritatem ostēdit q qualitercūq3 accipiaē generatio siue simplr siue contracte semp ex ente est generatio per accidens. Nā accidit equo q sit animal inquantum ex eo ge neratur canis. Nō enim generaē ex equo canis in quantum est animal & ut cōuenit in forma cū cane sed ut est in in potētia ad formā canis. vñ & 5° phi⁹ scribitur q accidit albo colorem esse ut transmute tur in nigrum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem aliquid debet fieri animal nō ??m accidens non ex animali erit: & si ali ud qd est: non ex eo quod est: neq3 ex eo quod non est. Quod enim est ex eo quod nō est: dictū est nobis quid significet: qm inquantum non est. Amplius autē & esse omne. aut non esse nō remouetur: vnus quidem igitur modus hic est.

¶ Recolligit que dixerat ut cōcludat intētum dicēs q si debet aligd fieri qd est. i. aliqd ens nō supple fieret per se & per oēm modaz neq3 ex eo qd est ne q3 ex eo qd nō est. Nā q ens nō fiat ex nō ente per se manifestū est: qr dictuz est nobis. i. a nobis quid significet qd est. i. ens supple fieri p se ex eo qd nō est. i. ex nō ente aligd per se si fiat ??m q nō ens. sic etiā fit ex ente per se fiat in eo qd est: & qr nō cōtiaē aligd nec ex ente nec ex nō ente ??m q hui⁹ nō fit ex talib⁹ aligd p se ampli⁹ sicut nō fit a'igd ex ente uel ex nō ente per se nō fit nec ex ente nec ex non ente per oēm modaz: qr oē esse & oē nō esse nō remoueē ab eo qd fi vn⁹ igiē modus soluēdi & manifestādi

defectus antiquorum hic est quia ignorauerunt logicam ⁊ nesciuerunt distinguere inter per se ⁊ per accidens ⁊ inter illud quod est per omnem modum tale ⁊ quodammodo tale. per se enim ⁊ per omnem modum non fit aliquid nec ex ente nec ex non ente sed per accidens ⁊ quodammodo. posset autem hec pars amplius separatim legi a precedenti: quia in precedenti probabatur ꝙ nec ex ente nec ex non ente non fit aliquid per se. in hac autem parte ostenditur ꝙ in talibus non fit aliquid per omnem modum. ¶ Notandum autem ꝙ cum aliquid fit ex aliquo ut cum aqua fit ex aere aqua que fit aer non habet omne esse: quia si haberet omne esse non posset acquirere aliquod esse ⁊ sic nunquam aqua conuerteretur in aerem. Rursus non habet omne non esse: quia non est pura priuatio. ⁊ quia illud ex quo fit generatio nec habet omne esse nec habet omne non esse. sed semper materia coniuncta est alicui esse. ideo per se ⁊ per omnem modum non fit aliquid nec ex ente nec ex non ente. ¶ Dubitaret forte aliquis de priuatione que secundum se dicitur esse non ens utrum sit per se principium rei quantum ad esse. Ad quod dici potest ꝙ duplici via possumus inuestigare priuationem non esse per se principium rei quantum ad esse. Prima via sumitur ex parte ipsius priuationis secundum se. priuatio enim de se ut dicitur in hoc primo non est ens. sed non ens secundum ꝙ huius non est ratio essendi. immo cum opposita sit ratio eius quod est esse ⁊ eius quod est non esse priuatio que de se dicit non esse per se ⁊ secundum ꝙ huius non poterit facere ad esse alicuius rei. Secunda via sumitur ex parte priuationis ut comparatur ad mutationem ⁊ ad motum. priuatio enim ⁊ si manet in toto motu non tamen manet in termino motus: quia adueniente forma cessat priuatio. priuatio enim non stat cum ipsa re facta nec stat simul cum ipsa forma cuius est priuatio: ⁊ quia esse est per formam si non stat simul cum ipsa forma non stabit simul cum ipso esse: quia tam esse quam forma in termino motus acquiruntur. Non ergo per se facit ad esse rei nec per se potest esse de compositione rei: quia nihil per se est constitutiuum alicuius nisi stet simul cum eo cuius constitutiuum esse dicitur. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis dato ꝙ priuatio non per se facit ut res sit: utrum per se faciat ut res fiat. Ad quod dici potest ꝙ in hoc quod est fieri aliquid duo est considerare. ipsum aliquid quod fit ⁊ ipsum fieri. Si ergo conqueritur utrum priuatio per se faciat ad fieri aliquid. Si questio introducitur ratione rei sic non differt hec questio a precedente. unde ⁊ philosophus dicit ꝙ res fit ex priuatione per accidens: quia respectu rei priuatio non potest habere rationem principii per se. Sed si questio introducitur propter ipsum fieri rationes predicte magis concludunt priuationem esse principium per se quam per accidens. priuatio enim non esse ⁊ defectum importat motus ⁊ fieri. quia quid defectiuum dicunt non esse inconueniens si defectus per se est de ratione defectiui. Non videtur ergo inconueniens si priuatio sit per se de ratione fieri. ideo prima ratio facta de esse si applicatur ad fieri magis arguit oppositum quam propositum. ¶ Amplius ratio illa in hoc videtur arguere. nam licet priuatio non fiet in termino motus in quo acquiritur esse ⁊ forma: manet tamen in toto motu siue manet quamdiu durat ipsum fieri. videtur ergo ꝙ sit per se principium fieri. licet per se non possit esse principium ipsius esse. Quantum ergo ad presens occurrit non est omnino negandum priuationem per se esse de ratione motus quod sic potest ostendi. Dum enim res mouetur partim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem: ⁊ omne mobile dum mouetur partim acquisiuit ⁊ est in actu. ⁊ partim restat sibi acquirendum ⁊ est priuatum ⁊ in potentia. Si ergo motus se teneret ex parte mobilis ut est in actu videretur posse dici non esse de ratione motus per se. sed quia motus magis se tenet ex parte mobilis ut est priuatum ⁊ in potentia quam ut est in actu. ideo negare priuationem non esse de ratione motus per se non videtur inconueniens. Dicamus ergo ꝙ motus reperitur in mobili ꝙ partim acquisiuerit ⁊ aliquo modo sit in actu. ⁊ partim restet acquirendum ⁊ sit priuatum ⁊ in potentia. motus quam aliquo modo actus est ⁊ est actus entis in potentia: quia subiectum motus ⁊ est ens ratione acquisiti uel actualitatis ⁊ est in potentia ratione acquirendi ut est priuatum. Si ergo motus est actus entis in potentia uel est actus eius ut est ens in potentia. ⁊ quia ut dictum est actus eius ut est in potentia ⁊ ut est priuatum. ideo negare priuationem nullo modo esse per se de ratione ipsius fieri ⁊ ipsius motus non videtur omnino conueniens.

Lectio. XVIII.

Unus autem quoniam contingit eadem dicere secundum potentiam ⁊ actum. Hoc autem determinatum est in aliis per certitudinem magis.

¶ Postquam philosophus ostendit antiquos philosophos defecisse in rationibus suis quia ignorauerunt logicam. in parte ista ostendit eos defecisse: quia ignorauerunt naturam materialis principii. Nam cum dicitur quicquid fit fit ex ente uel ex non ente. dici debet ꝙ fit ex non ente in actu ente. tamen in potentia. ⁊ quia essentiale est materie esse in potentia si cognouissent materiam eius non negassent generationem rerum. Non solum ergo quia ignorauerunt logicam quia nesciuerunt distinguere inter ens in actu ⁊ ens in potentia. Circa autem hanc partem duo facit. quia primo manifestat defectum antiquorum quia nesciuerunt distinguere naturam que est ens in potentia ab ente in actu. secundo specialiter descendit ad positionem Platonis qui aliquo modo inter omnes alios visus est accedere ad naturam materie. secunda ibi [tangentes quidem.] Circa primum duo facit. quia primo docet distinguere inter ens in potentia ⁊ ens in actu. secundo concludit ꝙ ex hoc soluunt antiquorum defectus ibi [quare quod vere.] Continuetur textus sic ꝙ vnus modus soluendi antiquorum defectus est in distinguendo inter per se ⁊ per accidens. alius autem modus soluendi est in distinguendo inter potentiam ⁊ actum. quia eadem contingit dicere secundum potentiam ⁊ secundum actum: quia est aliquid quod est aqua in potentia. ⁊ est aliquid quod est aqua in actu. ⁊ est aliquid quod est ignis in potentia ⁊ quod est ignis in actu. ⁊ sic de aliis. subdit autem ꝙ hoc. s. de distinctione inter potentiam ⁊ actum determinatum est in aliis. i. in nono methaphysice magis per certitudinem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare secundum ꝙ vere dicimus defectus soluuntur: propter quos coacti remouent predictorum quedam: propter hoc enim in tantum destiterunt priores a via in generationem ⁊ corruptionem ⁊ omnino mutationem. Hec enim vnique visa natura omnem soluit hanc ipsorum ignorantiam.

¶ Concludit ꝙ ex hac distinctione vere soluunt antiquorum defect⁹. dicit quare vere diximus supra ex dicta distinctione ꝙ soluunt antiquorum defect⁹ ꝓpter quos defecer⁹ siue ꝓpter quas dubitatiões qꝛ nesciuerūt eas soluere coacti remouēt quedā predictorū s. d generationē ⁊ corruptionē ⁊ oē fieri ⁊ ꝓpter hoc mirantū defitterūt ipsi priores ab ipso motu ⁊ ipso fieri qḋ est via in generationem ⁊ corruptionē ⁊ omnino imutationē intantum scilicet defitterūt ab eo: ꝙ omnē negauerūt trāsmutationē. Sed hec utiqꝫ visa natura .i. cognita natura materie soluit omnem hāc ipsorum ignorantiā. ¶ Notandum aūt ꝙ esse per accidēs reducit ad per se. ideo ut cōiter ponitur nō sufficit dicere ꝙ ex ente ⁊ nō ente fit aliquid per accidēs nisi detur illud ex quo per se generatio habet fieri qḋ est ens in potētia. tō lꝫ deficerēt antiqui in arte exercitatiua siue in logica qꝛ nesciuerunt distinguere inter per se ⁊ per accidēs. rationes vō ⁊ dubitatiões eorum tūc vere ⁊ ad plenuꝫ soluunt cū cognoscit natura mālis ꝑncipij. nā qꝛ materia est potentia ad omnes formas. ideo fieri ⁊ generatio rerū sunt possibilia nō impossibilia. ¶ Dubitaret forte aliquis si pro parte potētiā materie saluam⁹ generationem ⁊ corruptionē in rebus utrū hui⁹ potentia sit aliud ab essentia materie. ⁊ videtur ꝙ sic per cōmētatorem qui duabus vijs conat ostēdere potētiam materie nō esse idem cum ipsa materia. prima ratio talis est adueniente forma cedit potētia ad formā ⁊ nō cedit materia sed manet. ergo materia nō est idē qḋ sua potētia. secūda talis. potētia est in predicamēto relationis sed materia in predicamēto substātie. ergo idē qḋ prius. ¶ Respōdeo dicēdum ꝙ in genere substantie possumus distinguere potētiam ⁊ actū. Nā sicut forma est eēnaliter ipse act⁹ ita materia est eēnaliter ipsa potētia: potentia ergo dupl'r pōt diffiniri uel ut nominat respectū quendam fundatū in ipsa substātia materie. uel ut est in genere substātie ⁊ dicit ipsam essentiam materie: ⁊ sic potentia que est respectus fūdat in potētia que est substātia materie. ¶ Rursus qꝛ non est inconueniēs in eadē re plures fundari respectus potentia que dicit respectū ad formaꝫ dupliciter sumi potest. vno modo ut est cōiuncta actui. alio modo ut est abiciēs actum. Est enim aliquo modo alius ⁊ ali⁹ respectus queꝫ habet materia ad formam ut est sub ea: ⁊ ut est priuata. illa ipsa tamē substantia materie successiue est sub utroqꝫ respectu ⁊ sub utraqꝫ potētia. Patet ergo ꝙ materia nō differt a potentia que est in genere substantie: lꝫ differat a potentia que est respect⁹ ad formā: ⁊ per hoc soluunt obiecta. Naꝫ cū dicit materia manet ⁊ nō potētia: nō accipit ibi potētia ut dicit ipaꝫ substātiā materie sed ut dicit respectū quēdam fundatū in ipsa materia: ⁊ cū subdit ꝙ potētia pertinet ad predicamentū relationis. patet ꝙ equiuocatio ibi dī de potentia. ¶ Ulteri⁹ dato ꝙ potētia possit nominare ipaꝫ substātiā materie ⁊ etiā respectū quēdā fundatum in ipsa. Dubitaret forte aliqs utruꝫ hui⁹ respectus sit aliquid uel nihil. qꝛ si aliquid est ⁊ nō est ipsa substantia materie nec ipsa substātia forme erit aliqḋ accidēs. ergo mediante aliquo accidēte forma cōiungeret materie. ¶ Respōdeo dicēdū ꝙ ad euidētiā quesiti declarabim⁹ ꝙ si hui⁹ respectus esset relatio realis in substātia materie fūdata. nō tamē propter hoc forma uniret materie mediāte aliquo accidēte. B aūt sic ostēdit. forma enim aliā habet essentiā a materia. est tamē idē esse utriusqꝫ. Nā sicut eadeꝫ est actio sensibilis ⁊ sensus ⁊ oīno agētis ⁊ passi. sic idem est esse forme ⁊ materie: vnio ergo materie ad formā accipiēda est ſm vnitatem ipsius esse. ⁊ qꝛ idem est esse relationis ⁊ fundamēti qꝛ idem est esse similitudinis ⁊ albedinis quantūcūqꝫ ille respectus esset relatio realis fundata in substantia materie. nō tamen tolleret imediatam coniunctionem forme ⁊ materie cum nō adderet aliqḋ esse supra suū fundamentū. Q autem relatio non habeat aliud esse ab esse fundamenti patet qꝛ si similitudo haberet aliḋ esse ꝙ albedo cum accidētis esse sit in esse cōpositio: esset homo si esset albus ⁊ similis ꝙ si esset alb⁹ solū: qḋ nō est uerū cum possit quis fieri de non simili similis nulla transmutatione facta in ipso. relatio ergo quātūcunqꝫ sit realis nullā compositionē facit ultra suū fūdamētū. materia ergo nō erit cōpositior qꝛ est in ea substātia sua ⁊ respectus ille ꝙ ex eo qḋ est in eo sua substātia. tamen ⁊ qꝛ ex hoc aliqd existens in materia facit ꝙ materia forme aduenienti nō imediate coniūgat: qꝛ reddit materiā cōpositiorē dictus respectus hui⁹ imediatā cōiunctionē nō impediret. qꝛ non reddit materiam compositiorē. ¶ Ulterius aūt qꝛ animus hominis nō qescit dato ꝙ hui⁹ respect⁹ imediatā coniūctionē forme ad materiā nō impedit. Dubitaret aliquis quid sit respectus ille. ad qḋ dicunt quidaꝫ ꝙ est relatio solū ſm rationē: sed istud videt mirabile ꝙ materia realiter ⁊ ſm id qḋ est dependeat a forma. ⁊ tamē respectus ille nō dicat relationē realem. sciendū igit ꝙ predicamēta diuersa cōicant sibi adinuiceꝫ suos modos: qꝛ res uni⁹ predicamenti moduꝫ alterius habere pōt. videm⁹ enim ꝙ forma substātialis que ſm id qḋ est existit in predicamēto substātie habet tamē quēdam modū qualē inqꝫtū nō per se existit. vnde phūs 5° metha^{ce} hui⁹ formā dicit esse qualitatem quādam. ⁊ sicut id qḋ est in ꝑdicamēto substātie habet quēdaꝫ modū qlē sic ꝙ est in alijs ꝑdicamētis a relatione potest habere quēdam modum relatiuuꝫ. scientia enim que ſm id qḋ est in predicamēto qualitatis. habet tñ quēdam modū relatiuū qꝛ refert ad scibile. nō ergo solū in relatione ſꝫ etiā in alijs ꝑdicamētis. possum⁹ distinguere ꝙ hoc est ſm esse. B aūt ſm dici. ⁊ de hoc in logicis editionibus frequenti⁹ dixim⁹. est enim qlitas ſm esse ⁊ qlitas ſm dici. Scḋm esse quidē que ſm id qḋ est: est in ꝑdicamēto qualitatis. Scḋꝫ dici vō est illa qualitas que ſm id qḋ est nō est in predicamento qualitatis. habet tamē quendaꝫ modum qualitatiuum. sic relatio ſm esse est quando ſm id qḋ est: est in predicamēto relationis: ſm dici vō quando ſꝫ id qḋ est: est in alio predicamento. competit tamen ei quidā modus relatiuus. Nō est ergo idem relatio ſꝫ esse ⁊ realis relatio. multa enim realiter referunt que nō sunt relatiua ſm esse ut scientia realiter refertur ad scibile. nō tamen est relatiuum ſm esse cum sit in predicamento qualitatis. cū ergo queritur quid sit ille respectus fundatus in natura materie. Dici debet ꝙ est quidam modus relatiuus. realiter ergo materia ordinatur ad formā. nō tamē propter hoc est relatiuuꝫ ſm esse sed competit ei quidā modus relatiuus: ⁊ qꝛ modus non trahit ſm rem sed magis res modus ille modus nō facit naturā eī extra

predicamētū substātie:sed materia est existēs in to
ꝉt predicamento ꝛ cōpetit ei ille modus relatiuꝰ.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Tāgētes qdē igit ꝛ alteri qdā sunt ipsa: sed non sufficiēter. Primū qdē enim cō fitentur simplr̄ fieri aliqd ex eo qd nō est: inquantū Parmenidez recte est dicere.

¶ Spāliter descēdit ad positionē Platonis qui ali quo mō lʒ insufficiēter videbat̄ tāgere māʒ mate rie ꝛ duo facit:q: p̄ reprehēdit ipm̄ q2 non loqbat̄ de nā mālis p̄ncipii.2° q2 Plato iponēdo p̄nᵃ pone bat trinariū nūm ne aliquis crederet Platonē eo dem mō posuisse trinitatē p̄nᵒʳ:ut ph̄s ondit:q tri nitas illa quaʒ posuit Plato diuersa est a trinitate sua.2° ibi ꝉ quidā aūt q nō. ꝉ circa p̄m duo facit:q2 p̄ ponit positionē Platonis circa māle p̄nᵐ.2° ipro bat positionez eiꝰ.2° ibi ꝉ sed h̄ differt. ꝉ circa p̄mū duo facit f̄m q duplicē rōnē assignat p quā Pla to mouebat̄ ad sic loqndū de mā.2° ibi ꝉ postea vi ipsis. ꝉ dicit ḡ q ꝛ alteri.i.platonici sūt qdē tangē tes ipam mae nām sʒ collocabāt eā sub nō ente nō distinguētes eā a p̄uatiōe.ꝯfitebant̄ eni p̄nᵐ.i.p̄n cipalr̄ ꝛ simplr̄ fieri aliqd ex eo qd nō est .i.ex mā quā collocabat sub nō ente. ꝛ vna rō q̄ mouet Pla tonē ad sic dicēdū fuit inq̄ꝫtū Parme.recte est di cere.credebat eni rōm Parme.q nihil ḡnat̄ ex en te.ma ergo ex qua est simpliciter generatio simpli citer debet dici non ens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Postea videt̄ ipsis si uere est numero vna:ꝛ potentia tm̄ vnam esse.

¶ Ponit secūdā rōnē p quā mouebat̄ Plato ad col locādū mam sub nō ente nō distinguēdo eā a p̄ua tiōe dicēs q postea.i.p̄ter rōnē p̄dictā de Parme, videt̄ ipsis Platonicis si mā cū priuatiōe supra ve est vna nūo f̄m subm eē tm̄ vna pō.i. virtute ꝛ rō ne.credebat eni q si p̄uatio non erat alia a subo ꝛ essentia ꝛ nō eēt alia v̄tute ꝛ rōne. Notādū aūt q ut supius tactū fuit Plato ex itelligibilibꝰ pcessit ad sensibilia ꝛ credidit sic eē in rerū exñtia ut erat apō itellectū qd patet:q2 ul'ia que p̄nt sine p̄ticula ribꝰ itelligi p̄nt eē a p̄ticularibꝰ sep̄ata f̄m ip̄ꝫ.ergo quecūq poterāt itellectu ꝛ rōne separi poterāt fʒ essentia esse separata: ꝛ q2 p̄uatio non pōt existere sine mā:sed opʒ eā esse vnū subiecto cū ea:credidit q sicut nō sepat̄ a mā existētia sic nō eēt f̄m rōnē ab ea distincta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed hoc differt plurimū. Nos qdē eni materiam ꝛ priuationē alterā dicimꝰ. Sʒ horum hāc qdē nō eē f̄m accidēs mate riam:priuationem autem per se nō esse.

¶ Improbat positionē Pla. ꝛ duo facit f̄m q dupli citer ondit mām differre a p̄uatione ꝛ nō colloca ri sub ea.2° ibi ꝉ ꝛ hāc qdē. ꝉ Dicit ergo q si h̄ dif fert multū.i.magna est dr̄ia iter p̄uationē ꝛ mām. uel h̄ differt plurimū .i. plurima dr̄ia est in hoc.s.i esse.vnū subo ꝛ esse vnū rōne. Nos quidē dicimꝰ mām ꝛ p̄uationē esse alterꝫ.i.habere eē diuersum ꝛ differre ratione.lʒ non differat subo:sed horum hāc qdē.i.mām dicimꝰ nō esse f̄m accñs.p̄uatio nē aūt per se non esse. ¶ Deinde cūʒ dicit.

¶ Et hāc qdē prope rē ꝛ substāнā aliqua liter mām.priuationem autē nequaq̄ꝫ.

¶ Ponit secundam dr̄iaʒ:q2 hāc.s.mām dicimꝰ aliq̄ lr̄ et esse ꝑpe formā ꝛ ꝑpe substātiam:q2 stat simul cū forma. p̄uationē v̄o nequaq̄ꝫ dicimus esse ꝑpe formā sed oppositam forme. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quoddam aūt quod non est magnū ꝛ paruum similiter:aut simul utrunq̄ꝫ:aut seorsum utrunq̄ꝫ. Quare penitꝰ alter mo dus est hic trinitatis ꝛ ille.

¶ Ostendit ut dicebatur trinitatē p̄nᵒʳ quam posuit Plato eē aliā a trinitate p̄nᵒʳ quā posuit ipse:quia Aristo.nō despexit p̄uationē. Plato v̄o despexit ꝛ circa hoc duo facit.q2 p̄mo circa huius p̄nᵃ narrat positionē Platonis.2° eaʒ iprobat ibi ꝉ existēte aūt quoddā. ꝉ Circa p̄mū tria facit:q2 p̄mo ait trinita tē p̄nᵒʳ quā posuit Plato eē aliā a trinitate sua.2° ostendit q Plato loquēdo de p̄ncipiis priuationē despexit.3° dat cām huiꝰ.2° ibi ꝉ usq̄ꝫ quidē enī. ꝉ 3° ibi ꝉ subiecta quidē natura. ꝉ dicit ergo q qdē q nō est.i.mām quā dixerūt nō esse dicebāt esse ma gnū ꝛ paruū non distinxerūt a priuatione.io sub dit q utrunq̄ꝫ.s.magnū ꝛ paruū si accipiant̄ simul cōueniūt in vna nā materie. Aut accipiant̄ seorsus utrinq̄ꝫ simplr̄ supple loquit̄ de eis nō distinguen do ea a p̄uatione q̄re h̄ modus trinitatis ꝛ ille quē posuimꝰ penitꝰ est alter.nā si Plato posuit tria p̄nᵃ ut magnū ꝛ paruū ꝛ ideā. ꝛ p̄hs tria ut māʒ pri uationē ꝛ formā.al'r tñ hāc trinitatē posuit Plato q2 ex p̄te māe posuit magnū ꝛ paruū. p̄uationem v̄o despexit:q2 nō distinxit eā a magno ꝛ p̄uo ut ac cipiant̄ idē ꝛ ꝯuenitit:nec distinxit eā ab eis ut ac cipiūt seorsum ꝛ differunt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Usq̄ꝫ quidē eni ad hoc p̄uenerūt q opʒ quandā supponi naturā. Hāc tamē vnā faciūt. Etenim si aliqs dualitatē facit di cēs magnū ꝛ paruum ipsam:nihilominꝰ idem facit:alteram enim despexit.

¶ Ostenso q Plato posuit magnū ꝛ paruuʒ ex p̄te materie hic ostēdit eū p̄uationem despexisse.d.q Platonici usq̄ꝫ ad h̄ p̄uenerūt ut supponerēt hij que fiūt quandā nām.hāc tñ nām respectu priua tionis faciūt vnā.q2 nō distinguunt eā a p̄uatione. Nā ꝛ si aliquis.i. Plato facit dualitatē ex p̄te ma terie dicēs eā esse magnū ꝛ paruū.ipsam nihilomi nus facit idē qui tā magnū q̄ꝫ paruuʒ dixerūt esse mām.alteram.i.p̄uationē Plato despexit. ¶ No tandū aūt p̄hm sic posuisse duo ex p̄te materie q alterum illoꝝ nō dixit esse mām.uoluit enim p̄ua tionē se tenere ex p̄te mae.nō tñ uoluit priuationē esse ipsam mām. Plato aūt sic posuit duo ex parte materie:q2 quodlibet illoꝝ dixit esse materiā pro pter qd faciēdo magnū ꝛ paruū ex p̄te mae nō po suit materiā ꝛ priuationē sed mām tm̄. alterum v̄o ibi priuationē despexit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Subiecta quidem materia cū forma cā est corū que fiunt sicut mater. Altera v̄o pars contrarietatis multotiens imagina bit̄ ad maleficiū ipsius protendēn intelle ctū:neq̄ꝫ esse penitꝰ:ꝛ esse extra omne.

¶ Dat causam quare Plato despexit priuationē di cens q materia ipsi forme suba cūʒ cā est.i.simul cum forma est causa eoꝝ que sunt in ea.est eīuʒ mā

sicut mater. Altera vero pars 9rietatis. s. priuatio multotiens imaginabitur ad maleficium quia vim facere ad corruptionem procedenti ergo vel ei qui habet voluntatem procedendi secundum intellectum ipsius Platonis videbitur supple priuationem ipsam non esse penitus et esse extra esse et nullo modo habere rationem principij, quia non habet rationem materie nec videtur facere ad esse. Lectio XVIII.

Existente enim quodam diuino et optimo et appetibili aliquod quidem contrarium esse ipsi dicimus. Aliud autem natum aptum esse appetere et desiderare ipsum secundum ipsius naturam.

¶ In parte ista ut dicebatur philosophus improbat Platonem de principijs. Ad cuius euidentiam notandum quod quantum ad ea que se tenent ex parte materie spectat ad naturalem reprobare Platonem ostendendo eum male dixisse quia priuationem despexit que se tenet ex parte materie. Sed quantum ad ea que se tenent ex parte forme non spectat ad naturalem reprobare eum quia ipse ponebat formas abstractas que secundum substantiam non sunt physice considerationis. Duo ergo facit. nam primo reprehendit Platonem de priuatione que se tenet ex parte materie. 2° ostendit quod non spectat ad naturalem reprehendere Platonem de his que se tenent ex parte forme. 2ª ibi[de principio autem secundum speciem.] ¶ Ad euidentiam prime partis notandum quod Plato in loquendo de priuatione que se tenet ex parte materie dupliciter errauit. primo quia priuationem despexit. 2° quia non distinxit eam a materia. Duo ergo facit. quia primo ostendit priuationem despiciendam non esse. 2° ostendit eam esse differentem a materia. 2ª ibi[corrumpitur autem.] Et sic circa primum duo facit: quia primo premittit quoddam necessarium ad propositum. 2° ex his que premiserat arguit intentum ibi. [quibusdam autem accidit.] ¶ Dicit ergo quod existente quodam diuino optimo et appetibili. i. existente forma aliud quidem dicimus esse 9trarium ipsi ut priuationem. aliud autem ut materiam secundum naturam ipsius dicimus esse aptum natum desiderare et appetere ipsum. i. formam. tria ergo sunt forma que est. q. optima. et diuina priuatio que est ei 9traria et materia que secundum naturam suam appetit formam. ¶ Notandum autem quod forma dicitur diuina optima et appetibilis. forma enim tripliciter potest accipi. primo ut 9sideratur secundum se. secundo ut comparatur ad materiam. tertio ut comparatur ad motum. secundum se accepta potest dici quid diuinum: quia cum secundum se sit quidam actus. i. in quantum huius est quedam participatio esse diuini: quia ipse deus est actus purus cui non admiscetur aliquid de potentia. ut comparatur ad materiam habet rationem appetibilis: quia est perfectio et endelechia eius. ut comparatur ad operationem nature et ad motum eius quia terminat et finit ipsam habet rationem optimi: quia finis in vnoquoque optimum dici potest. ¶ Notandum etiam quod vi l de generatione diximus non oportet quod appetens cognoscat sed sufficit quod cognoscente dirigatur. voluntas enim non cognoscit et inde dicitur appetere quia ab intellectu dirigitur sic materia licet non cognoscat dicitur tamen appetere: quia a cognoscente dirigitur ut ab intelligentia. Nam opus nature est quoddam modo opus intelligibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quibusdam autem accidit 9trarium appetere suipsius corruptionem: et neque suipsius possibile est appetere speciem propter non esse indigens neque contrarium. Corruptiua enim sunt adinuicem contraria. Sed hoc est materia: sicut si femina masculum et turpe bonum: non quod per se est turpe: sed secundum accidens.

¶ Ex his que premiserat ostendit priuationem non esse despiciendam. 9tinuetur autem sic. si materia appetit formam ut dictum est et priuatio est omnino despicienda et preter necessaria ut posuit Plato. sequitur hoc inconueniens quod accidit quibusdam in rebus naturalibus appetere 9trarium et appetere suipsius corruptionem. vel accidit quibusdam. i. Platonicis quod cogantur dicere 9trarium. i. formam 9trariam sine materia ut est sub forma 9traria appetere corruptionem suipsius quod est inconueniens. Nam si materia non est admixta cum priuatione et appetit formam vel appetit eam quam habet vel aliam: et quidem speciem suipsius. i. formam quam habet non est possibile appetere propter non esse indigens quia non caret ea neque appetit 9trarium. i. formam 9trariam: quia 9traria ad inuicem corruptiua sunt. Si ergo materia appetit formam et non habet priuationem admixtam appetit per se corruptibilitatem quod est inconueniens. Ideo subdit quod licet quod appetit formam appetit eam sicut femina masculum et turpe bonum. non quod materia per se sit quid turpe sed est secundum accidens ratione priuationis annexe: qui ergo priuationem tollit: tollit appetitum materie ad formam. ¶ Notandum autem quod corruptio et defectus et quicquid habet rationem mali per se et secundum quod huiusmodi non potest cadere sub appetitu materie. ergo appetendo esse sub forma qua priuatur per se appetit bonum quia appetit perfectionem suam per accidens autem appetit corruptionem forme sub qua est. Sed si priuatio non esset admixta materie sed materia appeteret formam 9trariam non appeteret eam ut perficeretur per ipsam cum priuatio non ponatur et esse admixta. Si ergo eam appeteret hoc non esset nisi quia vellet corruptionem forme sub qua existit. et ita per se corruptionem appeteret quod est inconueniens. Non ergo est despicienda priuatio nec est omnino preter necessaria cum faciat ad hoc quod materia naturaliter appetat formam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Corrumpitur autem et fit est quidem ut sic. Est autem ut non. Secundum quidem enim quod est in quo secundum se corrumpitur. Quod enim corrumpitur in hoc est priuatio. Inquantum autem secundum potentiam non per se: sed incorruptibilem et ingenitam necesse est esse ipsam.

¶ Ostendit materiam differentem esse a priuatione quod Plato negabat. intendit autem talem rationem quod secundum se non corrumpitur ut est coniunctum alij. oportet illud esse differens ab illo alio. Sed materia non corrumpitur secundum se sed ut est priuationi coniuncta. ergo oportet ipsam esse a priuatione differentem. virtus autem huius rationis in hoc consistit quod materia secundum se non corrumpitur sed ut priuationi subijcitur. Duo ergo facit. quia primo ponit id in quo 9sistit virtus rationis predicte. 2° probat quod dixerat ibi[si enim fuit.] Dicit ergo quod materia corrumpitur et fit. i. generatur. est quidem ut sic. est autem ut non. i. vno modo est verum alio modo falsum. nam secundum quod materia est id in quo supple est priuatio quod secundum se corrumpitur accidit ei corruptio. priuatio enim est id quod corrumpitur in eo. i. in materia. ut si ex ere infigurato fiat statua corrumpitur eo ut est infiguratum et non remanet in eo infiguratio. sed inquantum consideratur materia secundum potentiam et secundum positionem suam et non per se corrumpitur. Sed necesse est ipsam esse ingenitam et incorruptibilem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim fiat subijci aliquid oportet primum ex quo fit hoc autem est hec natura. Quare erit ante fieri. Dico enim materiam primum

subiectū vnicuiq3: ex quo fit aliquid cū in sit: nisi ꝑm accidens.

¶ Probat qđ dixerat. s. materiā corrūpi per accidēs rōne ꝑuationis qđ nō hēt dubiū. Sed eā esse per se incorruptibilē ⁊ ingñabilē dubiū videt̃ habere. ideo duo facit. qꝛ ꝓ ōndit mām per se ingñabilē. 2° ōndit ipsam esse incorruptibilē. 2° ibi ⁊ si corrum pit. ⁊ dicit ꝗ ꝙ si mā fiat. i. si generet̃. opꝫ ei subijci aliqđ ꝓmū. i. ꝑncipaliter ⁊ per se ex quo fiet. ꝗ aūt i. ꝗ qđ subijcit̃ est ꝗ nā que est materia. Si ꝗ mate ria fieret haberet mām precedentem ex qua fieret ꝗre erit mā ante fieri. i. anteq̄ȝ fiat qđ est incōueni ens. ⁊ exponit se qđ appellat materiā cū ait. dico aūt materiā esse ꝓmū subiectū. i. ꝓmū qđ subijcit̃ ex quo fit aliqđ cū insit. i. cū sit in eo ⁊ nō ꝑm acci dēs. ¶ Notādū aūt ꝙ mā dī id ex quo ꝓ cōponit̃ res ad dīam ꝓmoꝝ corruptibiliū que vocant̃ ele mēta: qꝛ si mixtus est ex elementis vltima tñ reso lutio mixti nō stat ad elemēta s3 ad mā3 ita ꝙ mā ꝓmordialius est de cōpositiōe mixti q̄ȝ elemēta: dī aūt cū insit ad dīam eoꝝ ex qbus sic fit aliqđ qđ nō manet ut cum caro gñat̃ ex sanguine: sanguis non remanebit para carnis. 3° mā est id ex quo fit aliqđ nō ꝑm accidēs ad dīas ꝑuationis que nō est ꝑncipiū per se sed per accñs. ¶ Dubitaret forte ali qs qꝛ diceret ꝙ si mā illa fieret eēt materia anteq̄ȝ fieret. nō tñ illa que fieret s3 alia. ⁊ hoc forte nō eēt inconueniēs. ¶ Ad qđ dici pōt ꝙ si hō nō eēt nisi ab hoie posset gñari hic hō uel ille hō nunq̄ȝ tñ hō icīperet eē simplr̃: qꝛ si simplr̃ hō iciperet eē cū nō habeat esse nisi ab hoie ante oēm hoiēȝ esset hō ⁊ nunq̄ȝ incipet hō eē hō. sic si qcqđ fit: fit ex mā pre iacente pōt fieri mā disposita hoc mō uel illo. S3 mā simplr̃ fieri nō poterit: qꝛ si mā simplr̃ fieret cū nō fieret nisi ex mā esset mā ante oēm mām ⁊ ante q̄ȝ generaret̃ mā qđ est icōueniēs. imo qꝛ materia simplr̃ ꝓma est vna ꝑm essentiā si materia sic acce pta fieret ⁊ haberet mā3 ꝓcedentē cum illo modo mā accepta nō sit nisi vna opoꝛteret ꝙ materia se ipsam precederet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et si corrūpit̃: in h̄ abibit ultimū. Quare corrupta erit anteq̄ȝ corrūpatur.

¶ Ostendit mām esse incorruptibilem. d. ꝙ si mate ria corrumpit̃ abibit. i. resoluet̃ ⁊ cedet in hoc ulti mū. i. in materia: sed si materia corrūpit̃ in materi am erit materia corrupta anteq̄ȝ corrūpat̃. ¶ Du bitaret forte aliqs qꝛ nō videt̃ sequi ꝙ si mā corrū pit̃ in materiā ꝙ sit corrupta anteq̄ȝ corrūpat̃. sed sequit̃ ꝙ sit postq̄ȝ hēt esse corruptū. Nam si mate ria generaret̃ ex materia esset materia anteq̄ȝ esset generata. sic si materia corrūperet̃ in materiā esset materia postq̄ȝ eēt corrupta. ¶ Ad qđ dici pōt ꝙ utrūq3 sequit̃. nā si mā corrūpit̃ in mām ut dictū est sequit̃ ꝙ mā sit postq̄ȝ habeat eē corruptū. ⁊ si materia est postq̄ȝ hēt esse corruptū. ꝗ simul stabit corruptio materie cū ei⁹ esse. ⁊ qꝛ anteq̄ȝ corrūpere tur habeat esse poterat ei accedere corruptio ante q̄ȝ corrūperet̃ ut in lr̃a dī. ¶ Deinde cū dicit.

¶ De ꝑncipio aūt ꝑm spēm utrū vnū3 aut plura: aut q̄t: aut que sint per certitudinē ꝓme phīe opus est determinare. Ergo in illud tempus apponat̃. De phisicis aūt ⁊ corruptibilib⁹ spēb⁹ in posteri⁹ demōstrā dis dicem⁹. Quod qdē3 igit̃ sint ꝑncipia: ⁊ que: ⁊ qđ nūero determinet̃ a nobis sic. Itē aūt aliud ꝑncipiū icipiētes dicamus.

¶ Ostendit ꝙ reprehēdet Platonē q̄tum ad ꝑnci pium formale nō est ꝯsiderandū phīce. ⁊ dicit ꝙ de ꝑncipio ꝑm speciē idest de principio formali ut de eo locutus est Plato utrū sit vnū: aut plura: aut quot sunt: ⁊ que sunt per certitudinē determinare est opus ꝓme phīe. ergo nullo tpe opponat̃ aūt de spēbus. i. de formis phīcis. i. nālibus ⁊ corruptibi lib⁹ demōstrādis. i. determinādis a nobis dicem⁹ posteri⁹. q. d. ad nālem partiū determinare de for mis sensibilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹. de formis autē se paratis a materia sensibili ut de eis loquebat̃ Pla to nō est opus nālis philosophie. ¶ Notādū aūt ꝙ est ponere formas abstractas sed nō eo mō quo posuit eas Plato. sunt enim forme separate a mā sensibili ⁊ ab oī mā ut intelligētie: sed nō sunt idee ut posuit Plato. ið dicit ꝙ de hui⁹ formis abstra ctis dicet̃: qꝛ sunt intelligētie ⁊ quot sūt. qꝛ ꝑ3 phm̄ est numerus eaꝝ ꝑm num orbiū. utrū aūt sic dicen do bene senserit super de generatione tractauim⁹ ultimo eī dī qđ quidē igit̃ epilogat circa determi nata dicēs qđ quidē igit̃ sint alia ꝑnª rerū nāliū ⁊ que sūt illa. ⁊ quot sunt nūo determinet̃ a nobis sic ut dictū est. ¶ Item finiētes hūc ꝓmū libruȝ ⁊ incipientes scđȝ dicam⁹ faciētes aliđ ꝑnᵐ. ¶ No tandū aūt ꝙ in ꝓmo libro dictū est de ꝑncipijs in trinsecis. Sed in hoc scđo faciet aliđ ꝑnᵐ ab hui⁹ ꝑncipijs: qꝛ nō soluȝ de ꝑncipijs intrinsecis. sed de extrinsecis. uel ꝑ3 ꝓrem in hoc secūdo facit aliđ ꝑn cipiū. qꝛ in ꝓmo libro determinauit de ꝑncipijs re rū naturaliū. In hoc secūdo determinat de princi pijs scīe naturalis. Nā in ꝓmo libro ostēdit mā3 ⁊ formā esse principia rerū nāliū. In hoc secūdo ostē dit talia esse de cōsideratione scientie naturalis. fa ciet ergo aliđ principiū qꝛ dicta principia alio mo do considerabit ⁊ in hoc terminetur sententia pri mi libri phisicorum Egidij romani.

¶ Incipit secundus liber phisicorū Egidij romani.

Lectio. I.

(e)Orū que sunt: alia qdem sūt na tura: alia ꝟo propter alias cās. Natura qdem sūt aīalia queq3 ⁊ partes ipsorū ⁊ plante ⁊ sim plicia corpora: ut terra ⁊ ignis ⁊ aer ⁊ aq̄. Hec eni ⁊ huiusmodi esse nā dicimus.

(p)Ostq̄ȝ phs in ꝓ libro determiauit de mā ⁊ forma ⁊ ꝑuatione que sunt ꝑnª nature. In hoc secūdo ostēdit ꝙ cōsiderare de talib⁹ spectat ad phm̄ nālem ⁊ tria facit ꝑ3 ꝙ triplici via hoc inuestigat. Primo enim ōndit ꝙ determinare de talib⁹ spectat ad nālē. qꝛ qđlibet istoꝝ habet ra tionē nature. 2° ōndit hoc idē ex dīa quā hēt nālis phūs ad mathematicos. tertio adducit spāles rō nes ad ostēdēdū ꝙ ꝯsiderare de mā ⁊ forma spe ctat ad vnū ⁊ eūdē artificē qꝛ ad phm̄ nālē. 2° ibi qm̄ aūt determinatū. 3° ibi qm̄ autem natura dupl'r dī. In tota ꝓma pte intēdit talē rōnē qcqđ habet rōnē nature est de ꝯsideratione philosophi nālis. Sed mā ⁊ forma ⁊ priuatio hñt rōnem na.

ture. g̃ sunt de ꝯsideratiōe philosophi nālis. patet enim ꝙ si nālis dȝ ꝯsiderare de nā cū mā forma ꝛ ꝑuatio ut patebit possint dici nā. opȝ ꝙ de his cōsiderare hēat phūs nālis. In hac aūt rōne sic ꝓcedit. ꝑ enī inuestigat qd sit na. 2° ex diffinitiōe data ostēdit ꝙ materia forma ꝛ priuatio debeāt dici nā. 2ª ibi [videť aūt na ꝛ suba.] Circa ꝑmuȝ duo facit qꝛ ꝑmo inuestigat qd est na. 2° ostendit ꝙ non opȝ ꝓbare nāȝ esse ibi [ꝙ aūt est natura tēp̄tare.] Ad euidētiā aūt ꝑme ptis notādū ꝙ magis inotescit nobis qd est nā si sciuerim⁹ qd est hñs nāȝ ꝛ quid est ſm nām. Ideo circa ꝑm tria facit qꝛ ꝑ inuestigat qd est na. 2° qd est hñs nāȝ. 3° inuestigat qd est esse ſm nām. 2ª ibi [nām aūt hñt.] 3ª ibi [ſm nam aūt sūt.] Prima pars diuidiť in tres ptes: qꝛ ꝑ ponit quādā diuisionē. 2° ex diuisiōe data dat dñaȝ iter nālia ꝛ nō nālia. 3° ex his que dixerat cōcludit diffinitionē nature. 2ª ibi [oia autē que ꝑdicta sunt.] 3ª ibi [tanq̃ȝ existente nā.] Ponit g̃ ꝑ talē diuisionē ꝙ coꝝ que sunt alia quidē sūt nā. alia vo ꝓpter alias cās ut per uolūtatē vel per artē ꝛ exponit que sūt nā dicēs ꝙ nā sunt aīalia ꝛ q̃cūq̃ȝ sunt ptes ipsoruȝ aīaliū ꝛ plāte ꝛ corpora simplicia ut terra ignis aer ꝛ aq̄. hec enim corpa simplicia ꝛ hui⁹. i. corpa ꝯposita ut aīalia ꝛ plante dicim⁹ esse a nā. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Omnia aūt que ꝑdicta sunt videnť dñā ad nō natura existētia. Que qdē enī natura sunt oīa videnť habētia in seipsis principiū mot⁹ ꝛ stat⁹ hec qdē ſȝ locū: alia vo ſm augmētum ꝛ decrementum. Quedā autem ſm alterationem.

ℭ Ex diuisione data assignat dñam iter naturalia ꝛ nō nalia ꝛ duo facit: qꝛ primo assignat hui⁹ dñaȝ. 2° qd dixerat manifestat ibi [lectulus aūt ꝛ idumētū.] Dicit ergo ꝙ oīa que dicta sunt. i. oīa nālia videnť dñā ad nō existētia natura. i. videnť differre a nō nalib⁹: qꝛ oīa que sūt natura videnť esse habētia in seipsis principiū mot⁹ ꝛ stat⁹. oīa enim nālia habēt in se principiū mot⁹ ꝛ quietis. Sed nō eodē mō: qꝛ habēt huiusmodi principiū ſm alteratione. ℭ Notandū aūt ꝙ ſm ꝯm nālia corpora que habēt in seipsis ꝑncipiū mot⁹ ſm locū sūt quatuor elemēta ꝛ corpa habētia aīas ꝛ supcelestia. Scōm argumētū vo habēt in seipsis ꝑncipiū. uegetabilia vo ſm alteratiouē habēt in seipsis ꝑncipiū corpora composita q̃tum ad formā. simplicia vo q̃tuȝ ad materiā h̃ aūt quomodo sint intelligenda in fine lectionis patebit. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Lectulus aūt ꝛ idumentū ꝛ si aliqd huiusmodi genus est. ſm quod qdē sortituȝ est in predicatione vnaquaq̃ȝ ꝛ inq̃ātuȝ est ab arte: neq̃ȝ vnū habet ipetuȝ mutationis inatum. Scōm autem ꝙ cōtingit lapideis: aut terreis esse aut mixtis ex his habent tñ.

ℭ Manifestat qd dixerāt dicēs ꝙ lectulus ꝛ idumētū ꝛ si aliqd huiusmodi gen⁹ est. i. ꝛ si aliqd aliud sit huiusmodi artificiale ſm qdē ꝙ sortitū est nomen ſm vnaquaq̃ȝ ꝑdicatione artificialiū. i. vnūq̃dq̃ȝ tale ſm ꝙ reduciť ad ꝑdicamētū ꝛ ad gen⁹ artificialiuȝ inq̃ȝtū est ab arte, vȝ vnuȝ. i. nullū hēt inatū. i. nullū hēt in se ipetum mutationē. Sȝ ſm ꝙ cōtingit ipsis artificialib⁹ ee lapideis aut terreis aut mixtis ꝛ his. i. ex terra ꝛ alijs elemētis tñ. i. in tātū ꝛ ſm hoc habent in se. supple ꝑn mot⁹ ꝛ quietis. Manifesta est ergo dña pri⁹ posita videlicet ꝙ nō nalia siue artificialia differūt a nālib⁹: qꝛ talia ſm ꝙ huiusmodi nō habēt in se ꝑncipiū mot⁹ ꝛ generis mo si cōuenit artificialia habere huiusmodi ꝑn hoc est inq̃ȝtuȝ habent in materia nālē ut qꝛ sunt lapidea aut terrea. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Est igitur natura ꝑncipiuȝ alicuius ꝛ cā mouendi ꝛ quiescendi in quo est ꝑmum per se ꝛ non ſm accidens.

ℭ Ex his quo dixerat ꝯcludit qd est nā siue cōcludit diffinitionē nature ꝛ duo facit: qꝛ ꝑmo ponit hui⁹ diffinitionē. 2° decl'at eā ibi [Dico aūt nō ſm accñs.] Dicit ergo ꝙ sic differunt nālia a nō nalib⁹: qꝛ hñt in se ꝑn mutationis ꝛ stat⁹ tanq̃ȝ existēte na ꝑn aliqd ꝛ cā mouēdi ꝛ quiescēdi ei⁹ in quo est ꝑmuȝ per se ꝛ nō ſȝ accñs. Est g̃ diffinitio nature qd est ꝑn mot⁹ ꝛ quietis ei⁹ in quo est ꝛ ꝑ ꝛ nō ſm accñs qd quō uerum sit in fine lectionis patebit. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Dico aūt non ſm accidens cū fiat uniq̃ȝ ipse sibi aliqs cā sanitans: cum sit medic⁹. Sed tamē nō ſm ꝙ sanať medicinā hēt: sed accidit eundē medicū esse sanari. Vñ diuiduntur aliquando abinuicem.

ℭ Manifestat diffinitionē datā cōparādo nāȝ ad artem ꝛ duo facit. qꝛ ꝑmo manifestat hāc ṽitatē habere vniuersal'r in oīb⁹ his que sūt ſȝ artē ibi [sil'r aūt aliorum.] Dicit ergo. dico aūt. i. expono nō ſm accidēs: qꝛ eū aliqs sit medic⁹ si fiat ipso sibi utiq̃ȝ causa sanitatis. Sed tamē nō est per se qꝛ nō ſȝ ꝙ sanať medicina hēt. Nō enim sanať inq̃ȝtum medicus sed inq̃ȝtum infirm⁹. accidit eīn eundē esse medicuȝ ꝛ sanari. vñ ꝛ diuiduntť aliqñ abinuicem qꝛ aliqñ nō seipm sanat medic⁹ sed alij. Diciť ergo natura esse ꝑncipiū eius mot⁹ in quo est primo per se ꝛ nō ſm accidēs ad dñam artis. qꝛ licȝ ars possit eē principiuȝ hui⁹. qꝛ medic⁹ pōt seipm sanare. hoc tñ nō est per se sed per accidēs. ℭ Notāduȝ autēȝ ꝙ ea que sūt per se sūt necessaria ꝛ sūt semp talia. quecunq̃ȝ g̃ separi cōtingit nō ꝯiunguntť per se sed per accidēs. accidit ergo medicine ꝙ sit ꝑn mot⁹ eius in quo est cū ꝯiungat hec diuidi. hoc autē nō est in nā. Naliter enim nō ꝯtingit ꝙ vnū sit leue ꝛ per huiusmodi leuitatē aliud moueať sursuȝ. Sed qdlibet moueť nāliter sursū per formā leuis que est in ipso. in arte vo ut dictū est ꝯuenit vnum esse medicuȝ ꝛ per huiusmodi artem aliū recipere sanitatem. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Similiter autē ꝛ aliorum vnūquodq̃ȝ que fiunt. Nullū enim ipsoꝝ habet in seipso factionis principiū. Sed alia qdeȝ in alijs ꝛ ab exterioni: ut dom⁹ ꝛ alioꝝ manu incisoꝝ vnūquodq̃ȝ. Alia autē in seipsis siquidem: sed non ſm seipsa quecūq̃ȝ ſm accidēs cause fiunt utiq̃ȝ ipsis. Est igitur natura quod dictum est.

¶ Ostēdit qd̄ dictū est in medicina ꝓtatē habere in oībus aliis que sunt ꝟm artē. d. ꝙ sic se hēt circa vnūquodqꝫ alioꝝ que fiūt ꝟm artē. nullū enī ipsorū per se hēt in seipso principiū pfectionis sed alia qdē artificialia hūt huiusmodi pn̄m in aliis ⁊ ab exteriori ut dom⁹ ⁊ vnūquodqꝫ alioꝝ manu incisorū. dom⁹ enī ⁊ qdlibet factū per sculpturā uel manuū incisurā nō habēt principiū factiōis nec ꝟm ꝙ huiusmodi hūt aliqd̄ principium mot⁹ in seipsis: sed in artifice. alia aūt in seipsis hūt h⁹ pn̄m: sꝫ nō ꝟꝫ se ipsa ⁊ h⁹ sunt quecūqꝫ per artē ꝟm accn̄s fiūt utiqꝫ eē cā sibi ipsis: sicut medic⁹ per accn̄s seipm̄ curat. ⁊ q: nā in h̄ differt ab arte ⁊ ꝓprium est nature esse hui⁹ principium. iō ꝯcludit ꝙ est nā qd̄ dictū est. s. principiuꝫ motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Naturam autem habent quecunqꝫ huiusmodi habent principiū: ⁊ sunt hec oīa subiecta. Subiectum enim quoddam: ⁊ in subiecto est natura semper.

¶ Ostēdit ꝙ est habēs naturā ꝙ nām habēt quecūqꝫ habēt huiusmodi principiuꝫ. Nā ergo est principiuꝫ mot⁹. Sed ille est hn̄s nām qd̄ in se hēt huiusmodi principiū. addit aūt ꝙ oīa h̄ sūt sub̄a. Nā tā natura q̄ hn̄s nam substātia est. Et ne qs crederet ꝙ omnis natura eēt eodē modo sub̄a subdit ꝙ natura semꝑ est uel subm̄ quoddā q̄tum ad mām uel est in subiecto q̄tum ad formā. est ergo sub̄a tā materia q̄ forma. sꝫ nō eodē mō. q: nā que est materia est sub̄a in potētia ⁊ se hēt ut subm̄. Sed natura que est forma est sub̄a que est actus ⁊ se hēt ut existens in subiecto. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Scd̄m naturam aūt sunt ⁊ hec ⁊ quecūqꝫ his īsunt ꝟꝫ se: ut igni ferri sursū. Hoc enim natura quidem non est: neqꝫ habet naturaꝫ: sed a natura: ⁊ ꝟm naturam est. Quid quidem igitur natura sit dictuꝫ est: ⁊ quid natura: ⁊ quod ꝟm naturam.

¶ Ondit qd est esse ꝟm nāꝫ dicēs ꝙ ꝟꝫ nāꝫ sunt hec habentia nām ⁊ ēt sunt ꝟm nām quecūqꝫ ꝟm se insunt his que habent naturā. ideo ut ferri sursū naturam quidē nō est neqꝫ hēt naturā sꝫ est a natura ⁊ ꝟm nām. ¶ Deinde epilogat q̄tuꝫ ad tria determinata. d. qd̄ dictū est qd natura sit ⁊ qd supple naturā habēs ⁊ quid est ꝟm naturā. hec enī tria patefacta sunt. s. quid est natura: qd habēs naturā: ⁊ qd ꝟm naturā. ¶ Notādū aūt ꝙ de his que sunt per accidens nihil cure arti. dimissis ergo his que sunt per accidēs qcqd in nālib⁹ videmus ad tria reduci habēt. q: uel sunt natura ut materia ⁊ forma uel sunt habentia nām ut cōposita ex materia ⁊ forma: uel sunt ꝟm naturā ut per se passiones ⁊ ꝓprietates sequētes illā nām. phūs ergo describēdo qd est habēs naturā ⁊ qd ꝟm naturā descripsit qcqd per se ⁊ ꝟꝫ ꝙ huiusmodi in naturalib⁹ reꝑit. ¶ Aduertēdū tamē ꝙ lꝫ sola cōposita sint hn̄tia nām ⁊ sola mā ⁊ forma sint nā accipiēdo naturā ⁊ habēs naturā ut hic phūs accipit. tn̄ ꝟm nām dici possūt nō solū ꝓprietates ⁊ per se passiōes: sed ēt ipsa cōposita ꝟm naturam sunt ꝓut in se naturam habēt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem est natura tētare demonstrare ridiculum est. Manifestum eni est ꝙ huiusmodi rerum sunt multa. Demōstrare autēꝫ manifesta per imanifesta nō potentis iudicare est propter ipsum: ⁊ nō propter ipsum cognitum.

¶ Ostenso qd est natura ostēdit ꝙ nō opꝫ ꝓbare uel demōstrare naturaꝫ esse ⁊ duo facit. q: p̄mo facit qd̄ dictū est. secūdo qd̄ dixerat manifestat per qd̄ dā sic ibi [qd̄ aūt ꝯtingat.] Dicit ergo ꝙ ridiculū est tēptare demōstrare ꝙ natura est. Manifestum est enim ꝙ multa sunt huiusmodi terti. i. ꝙ multa sunt nālia. ḡ est manifestum naturā esse. manifesta aūt ⁊ per se nota nō sunt demonstranda. q: per se notū nō pōt ostēdi nisi per aliqd̄ min⁹ notū. demōstrare aūt manifesta ⁊ nota per imanifesta est non potentis iudicare qd est cognitū ꝓpter seipm̄. i. ꝓ qd est per se notū. ¶ Notādū aūt ꝙ de re simplici siue de sub̄a duplex q̄stio fieri pōt. vna est an sit. 2ª qd sit. harū aūt questionū vna ꝑsuppōit altā: q: qd̄ qd est ꝑsupponit q̄stionē an sit. nullus enim inuestigat qd est aliqd nisi ꝑsciat ipm̄ esse. Ne ḡ videret phūm ignorasse ordinationē questionū: q: inuestigauerat qd est natura. nō tn̄ ꝓbauerat naturā esse. ideo h̄ ait ridiculuꝫ posse tēptare demonstrare qd natura sit cū sit manifestū ipsam esse. ¶ Notāduꝫ aūt ꝙ cū per se notū ⁊ manifestū ꝟm ꝙ huiusmodi ꝓbari nō possit nisi per aliqd̄ min⁹ notum ⁊ per aliqd̄ imanifestū: uolēs ꝓbare māifesta ⁊ per se nota signū est ꝙ nō possit discernere qd sit per se notū ⁊ qd nō. ⁊ quid sit supponēdū in scientia ⁊ qd ꝓbādū. imo huiusmodi hoīeꝫ qui hoc iudicare nō pn̄t de ipsa natura ⁊ qdditate rerū nihil itelligūt sed solū loquunt̄ ⁊ nō nisi uoces apprehēdūt ⁊ rōnes nominuꝫ. ꝓpter qd̄ bene ait ꝯm̄tor ꝙ iste modus hoīum nunq̄ pōt ꝓbari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem contingat hoc patꝫ: nō immanifestuꝫ est. Sillogizet enim aliqs cuꝫ natus sit cecus de coloribus. Quare necesse est huiusmodi de nominibus habere rationem: nihil autem intelligere.

¶ Manifestat qd̄ dixerat. ondit eni aliq̄s hoīes esse qui nō pn̄t discernē īter per se notū ⁊ nō per se notū. ⁊ qui nihil itelligūt de re sꝫ solū uoces ⁊ rōnes solūꝫ apphēdūt. ꝙ aūt aliq̄s ꝯtingat pati h̄ vꝫ ꝙ nesciāt iudicare qd est per se notū ⁊ ꝙ nō itelligat aliqd de re nō est imanifestū. Nam aliqs cū sit natus cec⁹ sillogiꝫat. i. sillogiꝫare pt̄ de colorib⁹. ⁊ q: cecū a natiuitate ipo^le est hēre sciam coloꝝ necē est h⁹ cecū habē de noīb⁹. i. apprehendē uoces. nihil aūt itelligē de re. ¶ Notādum aūt ꝙ cū q̄re cec⁹ a natiuitate nihil de colorib⁹ itelligat est. q: deficiente sensu necesse est deficē sciaꝫ que ꝟm illū sensū est ut habet declarari ꝑ posterioꝝ. pōt ergo cecus apprehēdere uoces ⁊ rōnes nominū ⁊ sillogiꝫare de colorib⁹. nihil tn̄ itelliget de his que dicit nec sciet qd est per se notū in natura coloꝝ ⁊ qd est supponēdū in tali materia. ⁊ q: mlt̄i ꝟm itellectū sunt sil̄r ceci ⁊ nō apprehēdūt nisi solas uoces. iō nō possunt itelligē qd in naturis rerū est per se notū: ⁊ qd nō: ⁊ qd est ibi ꝓbādū ⁊ qd supponēdū. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū natura diffiniri debeat per h̄ qd̄ est pn̄m mot⁹ ei⁹ in quo est. ⁊ videt̄ ꝙ nō: q: celū nō mouet̄ violēter sed mouet̄ naturaliter. ⁊ tn̄ nō

mouetur a pncipio intrinseco sed a pn° extrinseco cū moueatur ab itelligētia τ motore sepato. cum ergo ipsi celo nō cōpetat alius mot° nisi ad ubi cū hunc motū habeat a motore sepato videtur φ nullus motus cōpetat celo per pncipiū qđ est in ipso. ℭ Dicendū φ mot° celi pōt dupliciter dici naturalis. pmo rōne motoris. scđo rōne mobilis. motor enim celi est.q. forma ei° τ data ipsius nō φ ex huiusmodi motore vnū fiat fm esse. Sed p̄ro tāto celū dr̄ esse aiatū q: motor ei° appropriatus infinit ei motum qđ est quoddā op° vite. Sicut ergo celū dr̄ esse aiatus τ dr̄ moueri ex se sic hēt in seipso pncipiū vnū φ moueatur. ex pte igitur motoris celum mouetur a principio qđ est in ipso. tū q: motor ei° est appropriat° sibi. tū etiā q: est.q. anima ipsi°. τ etiā tertio q: huiusmodi motor est in ipso celo. Substa enim separata q: virtus ei° nō separatur a substa. Nā ubi opatur ibi est. Si ergo huiusmodi motor opatur in celo in seipso habet celū aiam ipm mouētē. scđa via ad inuestigandū hoc idē sumitur ex parte mobilis. Nā cū leuia pet naturā moueantur a medio: grauia vō ad medium celū tū per naturam suaz nec graue nec leue existit ex natura sua habet φ nec moueatur a medio nec ad mediū sed circa mediū. mot° ergo ei° est naturalis τ natura in ipso est aliquo modo principiū huiusmodi mot°: q: ex natura sua habet φ sit aptū natum sic moueri. Qđ vō dicebatur φ motor celi est separat°. dicendū φ est sepatus fm esse. nō tamē pprie loquēdo pōt dici motor extrinsec° cuz sit q. aīa eius. sic ergo mouetur celū a motore separato. qđ tū mouetur a principio itrinseco. ℭ Ulteri° autē dato φ natura pōt dici principium motus. Forte dubitaret aliquis utrū diffiniti habeat per hoc qđ est principiū quietis. τ videtur φ nō a. q: si h esset diffinitio nature competeret omni nature qđ videmus falsum esse. celū enim per naturā nō habet φ quiescat. ℭ Dicēdum φ Auic. in sufficientia sua sic satisfacit huic questioni exponēs copulatiuā per disiunctiuā dicens naturaz esse pricipiū mot° τ quietis: quia est pncipiū motus uel quietis. Nullū autem est corpus naturale in quo natura non sit pncipiū motus uel quietis. Cōmentator autē de hac questione τ de consimilibus se videtur expedite huius diffinitionē asserens esse analogam uel etiam equiuocā. quale enim est diffinitū talis est ei° diffinitio. Cum ergo natura in his in quib° esse habet sit.q. equiuoce. q: quicqd est in supercelestib° τ in istis inferiorib° totum est.q. modo equiuoco quare equiuoca est diffinitio data de natura. non ergo oportet φ fm eandē rationē τ vniformiter cōueniat omnibus. sed in aliquib° natura erit principiū motus τ quietis. in aliquib° vō motus tm̄ τ mot° nō eodē modo quia in aliquibus est principiū motus fm locum solum. in aliquib° vō fm augmētum in quibusdā autem fm alterationē: uel etiā fm generationē. possumus aūt dicere si uolumus φ etiā in ipso celo natura est principiū quietis. celū enim ut dicetur in octauo mouetur totū τ quiescit omne. quantū enim ad substāuā totū nō mutat locuz sed solū q̄tus ad dispositionē. Nā q: semp mouetur circa mediū. semp est in eadē distantia ad centrum semp ergo habet eandē situ fm substānz. τ q: ex natura sua habet φ moueatur circa medium τ φ semp sit in equali distantia ad terrā ex natura sua habet τ quiescat. ptz ei cōpetit quiescere. ℭ Ulterius forte dubitaret aliqs dato φ natura sit pncipiū quietis τ mot° eius in quo est utrū hoc cōpetit ei per se. τ vr̄ φ non. Nam si grauia τ leuia huiusmodi sūt elemēta si habet in seipsis vīi moueantur h maxime erit respectu mot° localis. Sz elemēta mouentur localiter per se a generāte a seipsis aūt mouentur per accidēs. graue enim per grauitatē seipsum mouet deorsū sed hoc est per accīs. q: non mouet se deorsum nisi remouēdo phibēs τ diuidēdo mediū. Sed cā remouēs phibēs est causa per accīs. ergo natura in talib° si est pn̄m mot° nō erit per se ut videtur pbūs dicere sz per accidēs. ℭ Dicēdū φ in ipsis elemētis τ ulr̄ in grauib° τ leuib° natura est per se pn̄m mot° τ quietis nō obstāte φ grauia nō mouentur ex se sed a gn̄ante. grauia enim nō mouēt seipsa per se sed per accidēs qđ sic declaratur. Motū enim nālem nō oportet differre a motu nō nāli per hēre motorē ab extra. In utroq3 eni motu tā in nāli q3 in nō nāli motor pōt esse extrinsec°. videm° enim φ hō mouet lapidē sursū violēter. sol vō trahit uapores sursum naliter. Cū ergo hō sit aliquid extra lapidē τ sol extra uapores tā motus lapidis sursū q3 ascensus uapoꝝ eiz effectiuā hēt ab extra non obstāte φ vnus illoꝝ motuū est aliquo modo nālis. reliqu° vō est penit° violētus. bn̄ ergo dictū est φ mot° nāles τ nō nāles nō oportet differre per habē motorē ab extra. Differētia ergo iter dictos mot° accipiēda est: q: in motu nāli aliq vis τ aliq forma cōfertur passo per quā tēdit in talē motum. In violento vō fm φ huiusmodi nihil tale tribuitur passo: homo eni sic mouet lapidē sursū φ nullā formā leuis ei cōfert sed solū mouet ipm impellendo. Sol quidez sic trahit uapores sursū φ aliquā vim eis cōfert. efficit enim in eis quēdā calorē icorporatū quo mediāte sursū tendit. ascēsus ergo uaporū est a sole τ est a calore illo incorporato. sed a sole est effectiue. a calore vō incorporato est q̄si formaliter. Sol eni dando uaporib° huiusmodi calorē dat eis φ sic moueantur. erit igitur sol cā effectiua tā caloris q3 talis mot°. calor vō nō est cā effectiua per se illi° mot° sed magis est cā q̄si formalis. dicitur eni3 huiusmodi calor q̄si causa formalis talis motus. q: calor icorporat° sic informat τ pficit uapores dictos φ eis quodāmodo cōpetit talis motus uapores q̄ nō mouentur ex se nec mouēt seipsos per se sed mouenī a sole. est tn̄ in ipsis uaporib° aliqd ut est calor icorporatus qđ est pn̄m per se τ causa. talis mot° nō est pn̄m effectiuū sed magis ut dictū est. q. pn̄m formale. habent ergo uapores in seipsis pn̄m mot° ut calorē icorporatū. nec tn̄ obstat φ per seipsos nō mouēt. τ qđ dictū est de uaporib° respectu solis itelligendū est de grauibus τ leuib° respectu gn̄antis. gn̄ans enim dādo formā grauis ipsi graui dat ei φ moueatur deorsū. Nec tn̄ grauia per seipsa per se deorsū mouēt: q: graue postq3 adeptū est formā grauis q̄tū est de se semp est deorsū. nec vnq3 actu graue pōt esse in potētia essentiali ad locū deorsū. Sed si est in potētia ad talē locū hoc est per accīs solū. Nō eniz indiget graue ut moueatur deorsū nisi remouēte phibēs. hoc aūt modo graue seipm deorsū mouet: q: scindit mediū. τ scindēdo mediū remouet phibēs: τ remouēdo phibēs est causa per accīs. ideo graue seipm mouet deorsum per accīs effectiue. ergo graue per se mouetur a gn̄ante. graue eniz anteq3 habeat formā grauis

est in potētia essentiali ut sit deorsū ⁊ idiget eā per se ut moueat ad talē locū gñans. ergo dādo graui formā grauis est eā effectiua per se ut graue deorsum tēdat. ⁊ qꝛ gñans nō est cā effectiua talis motus nisi dādo formā: oportet dicere ꝙ sicut gñans respectu illiꝰ motꝰ per se: se habet ut pnm effectiuū: sic forma grauis respectu illiꝰ motꝰ se habet per se q. ut pnm formale. est ḡ in ipsis grauibꝰ per se pnm motꝰ ⁊ gitiua. qꝛ est in eis forma grauis nō obstāte ꝙ grauia nō moueāt seipsa per se sed per accidēs ⁊ qd dictū est de grauibꝰ vitatē habet de leuibus utraqꝫ enim q̄ʒ hꝰi sunt effectiue per se mouētur a gñante. inferiꝰ tñ de hac materia clarius dicet: ppter qd si aliqd est hic dimissū ibi supplebit. ℂ Ulteriꝰ aūt dato nām esse pncipiū motus per se dubitaret forte aliqs utrū nā sit pnm huiusmodi motꝰ p. ⁊ videt ꝙ nō. Natura eniʒ rei substātiā eiꝰ noiat habitum. est enim in littera ꝙ tam nā q̄ʒ habentis nām suba sunt. Cū ergo forma substātialis ipsiꝰ grauis uel etiā materia eiꝰ nō sit ratio talis motꝰ nisi mediante forma aliq accidentali: ut mediāte grauitate uel frigiditate: videt ꝙ natura respectu talis motus nō debeat dici pnm p sed solū per se. ℂ Dicendū ꝙ hic p̄mo idē sonat qd principale. Oēs eni forme accidētales sunt. q. quedā instra ⁊ quedā organa formaꝝ substātialiū: ꝓpter qd in nulla actione nec in aliquo motu forma accñtalis pōt esse principale principiū sed solum instrale. sicut ergo aia est primū sentiēs. nō obstāte ꝙ sentit mediāte potentia sensitiua: sic natura grauis est formaliter loquēdo q̄si pncipalis ratio respectu motꝰ deorsū nō obstāte ꝙ est ratio talis motꝰ mediante forma aliqua accidētali. ℂ Ulteriꝰ forte dubitaret aliqs qꝛ in diffinitiōe nature videt ꝙ superflue addat nō fm accidēs. quicqd eni est nō fm accidēs videt esse per se ⁊ ecōuerso. ℂ Dicēdū ꝙ h se habēt per ordinē nō fm accidēs ⁊ per se ⁊ primo. In plus enim est nō fʒ accidēs q̄ʒ per se. illd eniʒ est per accidēs qd est indeterminatū: albū eniʒ fit ex dulci per accñs. qꝛ non magis est ex dulci determinate q̄ʒ ex amaro. Si ergo accipiat per accidēs ꝓprie albū nō fit ex nigro uel ex suo ꝯrio per accidēs. determinate enim gñationes sunt ex ꝯtrariis. nō eni pōt fieri cōtrariū nisi ex cōtrario. ex dulci aūt fit albū per accidēs: qꝛ ut dictū est nō habet albū qd determinate fiat ex dulci uel ex amaro uel ex aliquo sapore. Sʒ lʒ albū nō fiat ex nigro si ꝓprie accipiat per accñs nō tñ fit ex nigro per se. sed per se loquēdo albū in actu: ut in p̄mo libro tetigimꝰ fit ex albo in potētia. verū qꝛ albū in potentia semp est cōiunctuʒ nigro uel alicui colori medio. ex cōsequenti albū fit ex nigro uel ex colore medio. In plus est ergo non esse per accidēs q̄ʒ esse per se: qꝛ est ex cōsequēti esse potest nō per accidens. nō tñ ꝓprie dr esse per se: ⁊ sicut nō per accidēs est in plus q̄ʒ per se sic per se est in plus q̄ʒ primo: qꝛ nō sufficiat ut sit per se ad hoc ꝙ sit causa ꝓprie. sed ut sit p̄mo ut hic de p̄mo loquimur oportet ꝙ sit sic cā proprie ꝙ etiaʒ sit pncipalis. cū ergo phs ait natura est pncipiū ⁊ causa motus ⁊ quietis nō per accidēs sed per se ⁊ p̄mo. vult dicere ꝙ est huiusmodi causa determinata ꝓpria ⁊ principalis. ℂ Ulterius aūt qꝛ phūs de oī motu videt intelligere eū aut naturam esse pnm motus ⁊ quietis. ideo de oī motu pōt esse questio quō ueritatē hēat ꝙ natura sit tale pncipiū. ℂ Primo ergo forte dubitaret aliqs utrum natura sit pncipiū motꝰ per se. ⁊ primo in motu locali. ⁊ videt ꝙ nō: non solum enim elemēta grauia mouētur deorsuʒ naturaliter sed etiā ista in quibꝰ dominant elementa grauia tendūt naturaliter deorsum. ⁊ tamē natura istoꝝ non videtur esse principiū per se ⁊ p̄mo respectu talis motus. Lapis enim fm ꝙ huiusmodi nō videt ꝙ naturaliter tendat deorsum. dicitur enim naturaliter lapis deorsum moueri non qꝛ lapis: sed quia in eo dominat terra que est elemētuʒ graue. Natura ergo lapidis respectu talis motus nō est principiū per se ⁊ p̄mo. ℂ Dicēdū ꝙ per se ⁊ p ⁊ cetera talia quedā ordinē importare videntur prout ergo diuersificat ordo rerum huiꝰ intentiones diuersimode accipi possunt. ℂ Qd ergo natura dicat esse principiuʒ motus per se ⁊ primo h est per cōparationē ad accidētales formas: que qꝛ ut dictum est sunt quedā organa ⁊ instrumēta nature nō sunt pnm. ⁊ ratio in tali motu principaliter sed instrumentalr tm. Natura ergo lapidis est pnm p idest principale respectu motꝰ deorsum nō per comparationē quam habet ad elementa: sed per cōparationē quam habet ad accidētales formas sequētes ipsam que in tali motu ut dictuʒ est nō sunt rō principalis. uꝉ possumꝰ dicere ꝙ ut in de generatione declarauimꝰ in natura mixti virtualiter cōtinet natura elemētorū. ipsa ergo natura corporis mixti pōt esse principale pncipiuʒ talis motus ꝓut in eis per quoddā predominium reseruat natura elemēti grauis cuius motum sequit. ℂ Ulteriꝰ forte dubitaret aliqs utrū natura sit principiū per se ⁊ primo in motu augmentati. ⁊ vi ꝙ non. vniuersaliter eniʒ grauia uel leuia nō habēt in seipsis vnde augmentantur. cū ergo habeāt in se nām non vi ꝙ sit diffiniēda natura per hoc qd est pnm per se ⁊ p̄mo in motu augmenti. ℂ Dicendū ꝙ si considerat series littere qd querit nō habet dubiū. Natura eni diffinit a phō qd est pncipiū motus ⁊ quietis. sed nō oportet ꝙ in omnibꝰ sit principiū huius motus uel hꝰi quietis ut in littera dicit. Aliq nālia habent in se pnm motꝰ fm locū. alia vo fʒ augmētū. alia vo fm alteratiōnē. sufficit ergo ꝙ in aliqbꝰ sit natura principium talis motꝰ. Qd aūt aliq habeant in se principiū huiusmodi motus in aliquibꝰ non est immanifestum. plante enim ⁊ animalia habent in seipsis qd est principium ⁊ causa motus augmenti: imo quia proprie loquēdo sola animata augent ut in generatione declarauimꝰ: sufficit in talibꝰ per naturam saluare motū augmēti. ℂ Ulteriꝰ forte dubitaret aliquis utrū natura possit per se dici principium motꝰ alterationis eius in quo est. ⁊ videt ꝙ nō: qꝛ si natura esset huiusmodi principiuʒ videret esse dicendū ꝙ sicut oīa que proprie augent habēt in se vñ augeant: sic omnia que proprie alterantur habēt in se vnde alterent. hoc aūt videt esse falsuʒ. corpora enim simplicia ut elemēta proprie alterātur. nec tamē alterant ex se: qꝛ fm cōmentatorem nullū corpꝰ simplex videt alterari uel generari ex se. ℂ Dicendum ꝙ sicut dicebat de motu augmēti sic ⁊ de alteratione dici pōt. sicut ergo natura in omnibus est principiū motꝰ. nō tñ in omnibus est pncipiū motꝰ talis neqꝫ augmēti. sic in omnibꝰ est principium motꝰ. nō tñ talis motꝰ ut alterationis. sufficit ergo ꝙ aliqua in se habeant vnde alterent. Qꝫ autem aliq sint talia manifeste patet. Mixta

enim eoipso q͛ sunt cōposita ex contrariis habent in seipsis vnde alterent͛ ⁊ corrūpant͛. animal enim eoipso q͛ compositū est ex contrariis habet in se vñ alteretur ⁊ corrūpat͛. possumus tñ si uolum⁹ in omnibus alterabilibus saluare alteratiōnē per naturā existētez in ipsis. nō tamē eodē mō: qꝛ ſm cōmentatorē cōposita alterat͛ per naturā existentez in se: qꝛ per formā. simplicia ṽo non alterantur per formā sed per materiaz. In compositis enim ut in animalib⁹ forma pōt esse primū alterās. vñ pħus in libro de generatione in capitulo de augmēto animam uegetatiuam appellat alterās inalteratū. eo enim ipso q͛ in mixtis uel in animalibus est alteratio ꝓpter contrarietatem: qꝛ oēs h⁹ᵉ cōtrarietates sunt quedam organa forme substātialis principiū alterationis in talibus potest dici forma. In simplicib⁹ ṽo in quib⁹ nō sūt q̄litates ɔ̄rie nō reperitur alteratio ex se principium. principiū ergo alterationis in talibus non simpliciter videtur esse forma sꝫ materia. eo enim ipso q͛ habent in se materiaz possibilē subiecti forme contrarie habent in se naturam vnde alterētur: qꝛ habent in se naturam materie. ¶ Ex hoc ergo appet q͛ analoga est diffinitio nature que est .q. equiuoca. nam cum dicitur q͛ natura est principiū motus ⁊ quietis non accipitur ibi motus vniformiter: qꝛ in aliquibus est ṗncipiū solius motus localis. In aliquibus est principiuz alterationis. in aliquib⁹ aūt augmenti. Rursus etiaz principiū non accipitur ibi vniformiter: qꝛ aliq̄ habent in se principium motus, put ṗncipiū dicit qd actiuū ⁊ sumitur pro forma: aliqua ṽo habent huiusmodi principiū prout dicit quid passiuum ⁊ sumitur pro materia. Ex hoc aūt patere pōt quō intelligēda sunt ṽba cōmenti. vz q͛ corpora supercelestia siue corpora simplicia habēt in se principium motus q̄tū ad locum. uegetabilia ṽo q̄tū ad augmentū. Sed corpora cōposita habent in se principium alterationis naturā que est forma. simplicia ṽo habent huiusmodi ṗncipiū naturaz que est materia. ¶ Aduertendū tñ q͛ lꝫ corpora simplicia nō alterent͛ ex se: quia nec localiter mouentur ex se forte alterant seipsa per accidēs sicut ⁊ seipsa mouent per accñs. sicut enim qꝛ graui cōpetit locus deorsum. ideo si iaciatur sursum reddit deorsum sic: qꝛ aque competit frigiditas si calefiat per se dimissa reddit iterum frigida simpliciter. ergo simplicib⁹ materia est principium alterationis: qꝛ non possūt aliquo genere alterationis alterari cum illius alterationis materia nō sit ratio ⁊ principium. formā ṽo nō sic possumus ponere principium. imo nunq̄ꝫ natura forme in talibus erit ratio alterationis nisi prius susceperit alterationem habētem aliqualem oppositionem ad ipsam formaz: ut aqua per se dimissa reddit frigida qꝛ prius susceperat calefactionem que habebat a materia repugnātiā ad formā eius. Quicquid tñ sit de hoc patet q͛ in omnibus alterabilibus est aliqua natura que est alterationis principiuz. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū in generatione possum⁹ saluare naturā eē huiusmodi ṗncipiū. ⁊ videtur q͛ non: qꝛ ſm pħm in 2ᵒ de anima nihil generat seipsum. Si ergo nihil generatur ex se: videtur q͛ natura in nullo sit generationis principiū. ¶ Dicendū quosdam opinatos fuisse materiā esse positionē quandam actiuā quā appellabant inchoatiuam forme. uolebāt enim q͛ essentia forme corporaliter ⁊ simpliciter nō educit͛ de potētia materie sed in ipsa tñ est q̄dam forma icōpleta que seipsaz p seipaz nō pōt facere in actu completo sed excitata per agens extrinsecuz facit se in cōpleto actu. propter qō uoluerūt saluare diffinitionem de natura dicentes q͛ in rebus naturalibus est principiuz generatiōis. qꝛ est in eis icohoatiuum forme. Sed istam positionem de inchoatiōe formarum alibi eradicare ⁊ impugnare intendim⁹ ubi h̄ questio per se tractabitur. Sufficiet aūt ad presens diffinitionem datam de natura aliter saluare respectu generationis terrū q̄ꝫ per inchoationem forme. dicimus ergo ad h̄ cōmuniter ⁊ bñ q͛ sicut competit alicui motus naturalis sic competit ei q͛ natura sit in eo principium motus. ergo quibus competit motus gñationis actiue: quia generant habent in se principium actiuuz ut forma. quibus ṽo motus generationis passiue. ut quia generant͛ habent in se ṗncipium generationis passiuuz ut materiam. Est ergo generatio generabiliū naturalis inq̄ꝫtum habent in se principium passiuuz qō habet potentiam naturalē ad talē formā. possum⁹ tñ si uolumus dicere q͛ sicut natura est ṗncipium motus alterationis sic ⁊ generationis. sicut enim aliqua .q. alterantur ex se ut composita. aliqua ṽo alterantur non ex se nec simpl'r alterant per formā sed eorum alteratio naturalis ratione materie que est principium ⁊ ratio illius alterationis. sic aliq .q. alterantur ex se ut illa que generant͛ ex cōmixtione seminuz. In quib⁹ est dare aliquid per se mouēs ⁊ aliquid per se motum. in talibus enim semē maris quasi se habet ut artifex. menstruum ṽo femelle quasi se habet ut materia. aliqua ṽo nō generate ex se sed est eorū generatio naturalis rōne principij passiui uel etiam ratione materie. in oībus ergo uel ratione principij passiui uel etiam ratione actiui saluare possum⁹ q͛ natura sit generationis principiū: dictum est enim diffinitionē de natura esse quasi equiuocā: nec oportet omnib⁹ equaliter conuenire. qō ṽo dicebat͛ q͛ nihil seipsum generat: dicendum q͛ animal seipsum non generat. hoc tamen non obstāte in aīalibus est quodāmodo generatio ex se: quia in menstruo qō non est animal est admixta virt⁹ seminis maris que facit ad gñationem fetus. illud ergo ex quo generatur animal aliquo modo mouet seipm ad generationem eius: quia in eo est dare aliquid quod est per se mouēs ⁊ aliquid qō est per se motū. Utrū aūt illō qō est ibi per se mouens. sit idem qō forma introducēda uel si non ipsa forma qd sit alibi habebit locū. Rursus utrū semen maris qō se videtur habere ut mouens ingreditur fetum uel sit de compositione animalis quod fit ex menstruo moto a tali semine nō spectat ad presens negociuz. ¶ Ulteri⁹ dubitaret aliquis utrū forma artificialis possit esse per se ṗncipiū mot⁹ eius in quo est. ⁊ videt͛ q͛ sic. videmus enim aliquas figuras magis esse aptas ad motuz ⁊ magis scindere mediū q̄ꝫ alias: corp⁹ enim eq̄lis grauedinis si sit figure pyramidalis uel rotunde magis scindit mediū ⁊ uelocius mouebit͛ q̄ꝫ si esset figure late. Cū ḡ h⁹ⁱ figure per viam artis induci hēant vī formā artificialē esse ṗnᵐ mot⁹ ei⁹ in quo est nō solū per accñs sed ēt p se. ¶ Dicēdū q͛ in oīb⁹ est duo ɔ̄siderare rē ⁊ modū rei. in mutationib⁹ ḡ est ɔ̄siderare motū ⁊ modum mot⁹. Nulla

aut figura nec aliqua forma artificialis fm qd huiusmodi est principium motus eius in quo est. forma enim rotunda vel pyramidalis nisi esset coniuncta grauitati vel leuitati vel alicui forme naturali nullum motum haberet nec ad aliquem locum tenderet. res igitur ex huiusmodi forma artificiali et figura per se non sortitur motum. Non est tamen inconueniens quod sortiatur aliquem modum motus: quia ut tangebatur in arguendo forma leuis vel forma grauis fm quod est coniuncta alij et alij figure sortitur alium et alium modum motus. vel quia velocius vel tardius mouetur. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis de aliquibus artibus ut de arte musice vel de arte saltandi utrum sint principia motus eius in quo sunt. et videtur quod sic. Nunquam enim unus scit practicam musice et alius cantat nec unus scit artem saltandi et alius saltat. Sicut ergo arguebamus formam leuis per se esse principium motus: quia non est dare quod unum sit leue et aliud moueatur sursum. Sed illud idem quod est leue habet talem motum: sic a simili predicte artes per se sunt principium eius in quo sunt: quia nunquam diuiduntur ita quod unus habeat illas et alius moueatur fm illas. ¶ Dicendum quod ut tactum est. nunquam forma artificialis est principium motus eius in quo est. licet possit facere aliquem modum motus. Motus igitur brachiorum qui requiruntur in saltando vel motus lingue qui requiritur in cantando et aliquis alius motus aliorum membrorum qui requiritur ad huiusmodi opera per se est ab aliqua virtute naturali existente in corpore ut a virtute affixa musculis et neruis. unde dicendum quod dicte artes non sunt per se principium motus: licet possint facere ad modum motus. ex arte enim saltandi nullus habet quod moueat brachia sed quod sic moueat illa. Immo sicut figura pyramidalis vel alia figura nisi esset coniuncta forme naturali nullum motum efficeret. sic ars saltandi nisi iuuaretur per virtutem naturalem alligatam musculis et neruis non posset in actum saltandi. potest ergo forma artificialis vel ars facere ad modum motus sed per se nunquam est principium motus eius in quo est quod declarare volebamus. ex hoc ergo apparet quod aliter est natura principium motus mediante aliqua forma accidentali ut mediante grauitate vel leuitate et aliter facit ad motum eius in quo est mediante virtute naturali. Nam enim sic est principium motus mediante grauitate et leuitate vel mediante alia forma accidentali quod tam natura quam illa forma accidentalis sunt principium motus eius in quo sunt. aliter tamen et aliter: quia natura est huiusmodi principium primum et principale. sed illa accidentalis forma est tale principium instrumentale et organicum. Sed non sic ars facit ad motum mediante virtute naturali: quia virtus illa naturalis est principium motus eius in quo est ars: sed magis facit ad modum illius motus. tamen non proprie est principium illius motus ut ostensum est. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum forme artificiales dici debeant naturales. et videtur quod sic. dicebatur enim aliquid esse naturale non ratione forme vel principij actiui: sed ratione materie et principij passiui. eo enim ipso ut tangebatur quod materia que est quedam natura potest moueri ad susceptionem talis actus vel talis forme illud naturale dicitur. cum igitur materia possit moueri ad susceptionem formarum artificialium si esset in pura potentia passiua materie ad hoc quod aliquid sit naturale forme artificiales naturales erunt. ¶ Dicendum quod si aliquid est in pura potentia passiua materie fm quod materia est natura illud dicitur esse naturale. forme autem artificiales fm quod huiusmodi non sunt in potentia passiua materie fm quod materia est naturalis. ergo naturales dici non debent. tota enim causa quare aliquid existens in pura potentia passiua materie dicitur naturale ex hoc colligitur quod materia est quedam natura. Si ergo aliquid fundaretur in materia non ut est natura vel materia moueretur ad susceptionem eius non modo naturali. Si vellemus arguere illud esse naturale deciperemur per fallaciam accidentis. Duplici ergo via venari possumus huiusmodi formas naturales non esse. primo quia materia non mouetur ad susceptionem earum modo naturali. secundo quia materia non est subiectum talium formarum prout habet rationem nature. prima via sic patet. ex hoc enim aliquid inducitur modo naturali quia materia transmutatur per qualitates actiuas et passiuas ita quod ex ipsa materia educitur naturalis forma. nunquam enim aliqua forma inducitur naturaliter nisi tota illa materia que informatur illa forma sit subiecta transmutationi et motui. hoc autem non facit ars: quia fm Themistium natura agit in corpore toto. ars vero fm quod huiusmodi agit solum in extremitatibus eius. materia ergo ad susceptionem formarum artificialium fm quod huiusmodi sunt non mouetur naturaliter: quia non suscipit illas transmutata per qualitates actiuas et passiuas. nec suscipit illas prout fm se totam transmutationem subijcitur. secunda via ad inuestigandum hoc idem sumitur ex eo quod materia habet rationem nature: ex arte enim vel resultant operationes tantum. cuius est ars saltandi et ars cantandi ex quibus nihil operatum efficitur sed solum ex talibus fiunt quedam actiones et quedam operationes. in talibus ergo non habet locum quod queritur. videtur igitur esse dubium de illis artibus ex quibus resultant non solum opera sed etiam operata: ut ex arte edificatoria efficitur domus: et ex arte lignaria archa et sic de alijs huiusmodi. ergo forme inducte per artem ut sunt pure artificiales videntur esse forme ille in quibus mathematica concernunt cum naturalibus cuiusmodi sunt curuum circulare rectum et cetera talia. Dico autem pure artificiales ad differentiam sanitatis quando est forma in qua concernunt mathematica cum naturalibus. tamen ut plane patet sanitas non est forma pure artificialis ut declarari habet 7° methaphisice. cum ergo forme ille in quibus concernunt mathematica cum naturalibus non proprie videantur respicere materiam ut natura: quia possunt abstrahi ab omni materia sensibili non oportet formas tales esse naturales. cum ergo dicitur quod est in potentia passiua materie est naturale. verum est si sit in potentia passiua materie ut est natura vel si educatur modo naturali. hoc autem non habent artificiales forme. ideoque non habet dubium.

Lectio. II.

Videtur autem natura et subiecta corum que natura sunt: quod primum inest vnicuique non formatum per seipsum: ut lectuli natura lignum statue autem es.

¶ Postquam philosophus inuestigauit quid est natura: in parte ista ut dicebatur ostendit quod materia forma et priuatio debent dici natura. tria ergo facit: quia primo ostendit quod materia habet rationem nature. secundo ostendit hoc de forma. tertio de priuatione. secunda ibi [alio autem modo forma et species.] 3ª ibi [sed forma et natura.] Circa primum duo facit: quia primo proponit quod intendit. secundo manifestat quod dixerat ex testimonio aliorum. 2ª ibi [signum autem dicit.] Dicit ergo quod illud quod primum inest vnicuique non formatum per seipsum videtur esse natura et substantia eorum que sunt naturalium. et quia materia est huiusmodi. ergo est natura et substantia naturalium: et exponit se quod lectuli natura est lignum: et statue es. ¶ Notandum autem quod volens probare

mām eē nām ait. Illud qd̄ primū inest vnicuiqȝ eē nām rex: q2 ma est id ex quo res cōponit̄ ꝑ ut declarari habet 5° metha. ¶ Notādū etiā ꝙ dic̄ nō formatū ꝑ seipm̄: q2 ma ꝙtū est de se nihil ē i actu nec aliquā formā hȝ: q2 in fundameto nae nihil est distinctū ut hētur scd̄o metha. ¶ Notandū etiā ꝙ mā nō est cognoscabilis nisi per analogiā ad formā. h. ergo lignū ⁊ es nō dicūi solā mām: tū quia nō possum⁹ intelligē mām nisi intelligam⁹ aliquid qd̄ se hēt ad oēs formas sicut lignū ad lectulū ⁊ es ad statuā. volens date intelligere mām exemplificauit de ligno ⁊ ere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signū aūt dicit Antiphon: quoniā si aliquis ꝑieceriit lectū deorsū: ⁊ accipiat potētiā putrescēs: ut unqȝ fit germē nō unqȝ fieri lectū sed lignū: tanqȝ dicat ꝙ ꝭm accidēs eē dispositionē ꝭm legē ⁊ artē: substantiā aūt illā que permanet. h. patiēs cōtinue. Si aūt ⁊ hox vnūquodqȝ ad alterū: aliquod idem hoc sustinuit: ut es quidem ⁊ aurū ad aquā. ossa aūt ⁊ ligna ad terram. similiter autē ⁊ aliorum q̄dlibet illā naturā esse ⁊ substantiam ipsorum.

¶ Manifestat qd̄ dixerat ex testimonio alioꝝ ⁊ duo facit: q2 primo manifestat h̄ ex testimonio Antiphontis. scd̄o ex testimonio oiū pħoꝝ ibi ⌊ vnde sane hi quidē. ⌋ dicit ḡ ꝙ Antiphon dicit. i. dat signū. supple per qd̄ ꝓbat ꝙ mā hēt rōnē nāe. Dicebat eni Antiphon: qm̄ si aliqs ꝑiecerit lectū deorsū ad terrā: ⁊ hui⁹ lect⁹ putrescēs accipiat potētiā gñatiuā ut utiqȝ fit. i. fiat germē ex ipso lectulo putrescēte ꝯtingit ex eo nō utiqȝ fieri lectū sed lignū tanqȝ dicat dispōne ꝭm lege artificis ⁊ ꝭm artē ꝙ ꝯtingat eē eius ꝭm accñs. sbam aūt entē illā que ꝑmanet: ⁊ que ꝯtinue hoc est patiēs. s. mā. Si ergo vnūqdqȝ hoꝝ. i. rex natutaliū h̄ idem sustinuit ad aliqd alteꝝ: q2 res nāles se hñt ad ꝓpriā mām sicut statua ad es: ⁊ lignū ad lectū: qd̄libet enī nāliū cōparaí ad aliquid tanqȝ ad ꝓpriā māȝ que est nā ⁊ sba ipsoꝝ: ut es ⁊ auꝝ ad aquā. ossa aūt ⁊ ligna ad terrā. silr̄ ⁊ alioꝝ qd̄libet respicit aliqd tanqȝ propriā mam illā ḡ supple mām opȝ eē nām ⁊ subam ipoꝝ. ¶ Dubitaret forte aliqs: q2 vī hoc signū Antiphōtis nō arguere ꝓpositū ſȝ oppositū. ex h̄ enī Antiphō ꝓbabat maȝ eē nām: q2 virtute hui⁹ fiebat gñatio ut lectu putrescēs: q2 nō gñat rōne q lectū ſȝ rōne q lignū. dicebat naȝ nō eē lectū ſȝ lignum. Cū ḡ gñatio ꝑdicta fiat rōne forē nō rōne marie. Qd̄ eniȝ aliqs gñet sibi silē ut qd̄ ex ligno fiat lignū: ⁊ ex leone leo nō vī eē rōne materie ſȝ ratiōe forme. ꝑdictū ergo signū nō arguit materiā eē naturā sed formā. ¶ Dicedū ꝙ sufficit pħo ad ꝓbandū materiā eē naturā ex testimonio alioꝝ ꝙ ipi cōcesserūt mām hēre rōnē nature. utꝝ aūt ipsi posuerūt materiā eē naturā mō debito uel idebito nō ē ad ꝓpositū. ul' possum⁹ dicere ꝙ etiā hec rō est ad ꝓpositū: ⁊ arguit materiā eē nām. Nā ꝙ ex simili gñet silē. nō solū est rō forma sed mā: quia eni sanamur ut dicit pħus in scd̄o de aīa ē dupl'r. sanamur enī sanitate ⁊ corpore: sed sanitate sanamur ꝑncipalr̄. corpore autē ex cōsequēti. eo enī ipso ꝙ sanitas nō hēt eē nisi in tali mā ut in corpore act⁹ sanādi nō solū est a sanitate tanqȝ a forma debita: ſȝ etiā est a corpe tanqȝ a ꝓpria materia. sic gñare sibi simile ꝑncipalr̄ est ex forma. ex ꝯsequēti aūt ex materia eo eni ipso ꝙ forma potēs hoc facere nō hēt eē nisi in materia illi⁹ gñationis nō solū est rō forā sed etiā ma. posset aūt sic forari rō. illō aūt in cui⁹ vtute gñat aliqd sibi silē meref nomē nature: ſȝ h̄ fit ꝑncipalr̄ ex forma. ex cōsequēti aūt ex materia. ḡ forma meref nomē nature ꝑncipalr̄. materia aūt ex cōsequēti. rō eni facta uel est in quadā ꝯclusiōe accipiēda ut dicam⁹ materiā naturā: q2 hoc dixerūt antiq: uel si accipiaf in ꝓpria forma ut patuit: nō arguit materiā eē naturā ꝑncipalr̄ sed ex consequēti. ¶ Notandū aūt ꝙ ait materiā eē sbam. cetera v̄o eē ꝭm accidēs: q2 ut in de gñatiōe sufficiēter ondim⁹: oēs antiq pħi posuerūt materiā eē aliqd in actu quo posito sola materia erat sba. cetera v̄o educta de potētia matie erāt accidētia. ¶ Notādū ꝙ dicit auꝝ ⁊ es cōparari ad aquā: q2 ꝑ qd̄dā ꝑdominiū materia oium metalloꝝ ⁊ oium liqbiliū dī eē aqua. sic ēt ait ligna ⁊ ossa cōparari ad terrā: q2 talia maxime videntur esse nature terrestris. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde sane hi quidē terrā: alij v̄o ignē: alij aerē dicūt. quidā aūt aquā: qdā v̄o qdā horū. Sed alij oia hec naturā eē eoꝝ que sūt. Quot eni aliqs accepit ipsoꝝ hꝰ siue vnū siue multa. hoc ⁊ tāta dicit esse oēm substāntiā: alia aūt oia passiones istorum ⁊ habitus ⁊ dispositiones.

¶ Ondit materiā hēre rōnē nāe ex testimonio aliorū pħoꝝ ⁊ duo facit ꝭm ꝙ dupl'r hoc ondit. 2° ibi ⌊ ⁊ hoꝝ qdē qd̄libet. ⌋ In p° ꝑte itēdit talē rōnē illud est na rex naturaliū qd̄ est sba eoꝝ: sed h̄ ē materia. ḡ ⁊ c. Qd̄ aūt materia sit sba rex naturaliū ꝓbat ex testimonio oium philosophoꝝ dicens qd̄ hi quidem dicunt terrā esse materiā naturalium. alij v̄o ignem: alij v̄o aerem: quidam autem aquā: quidā aūt quedā horuȝ ut Parmenides ponens ignē ⁊ terrā esse reꝝ principia. alij v̄o ut Empedocles ⁊ eoꝝ sequentes dicūt omnia hec. i. oia quatuor elemēta esse naturam eoꝝ que sunt: ⁊ subdit ꝙ quot ipsorum elementoꝝ aliquis acceperit esse huiusmodi. i. materiale principiū siue vnū siue mlt̄a h̄ ⁊ tanta. i. tot ⁊ quot possint sic esse ꝑncipium dicit esse sbam omniū. alia aūt omnia dicit eē passiones ⁊ habitus ⁊ dispositiones istoꝝ. ponebant eni primi philosophi omnia alia a materia accidētia esse. ¶ Dubitaret forte aliqs de eo qd̄ ait ꝙ alij posuerūt principiū reꝝ esse terraȝ: quia in libro de anima dicit ꝙ omnia elemēta acceperunt iudices ꝑter terram. Nullus eniȝ philosophoꝝ posuit terrā eē principiū: ut ibi innuitur. ¶ Dicēdū ꝙ ut cōmentator soluit ad dubitationē factā nullus philosophoꝝ posuit terrā eē ꝑncipiū reꝝ per se sumptā: sed tamē cū alijs elemētis posuit. Nā Parme. terrā cū igne posuit sic ꝑncipiū. ⁊ Empedocles terrā cum alijs tribus elementis sic posuit principium: uel possumus dicere ⁊ forte melius ꝙ nullus philosophorum posuit terrā principiū per se sumptā. alij tamen posuerunt. Hesiodus autē h̄ posuit ut habef secūdo metha: sed nō fuit pħus: sed famo

sus fuit in legib⁹. Cū ḡ dī q̄ alij posuerūt aquam: alij terrā nō solū itēdit enumerare phos sed et alios viros famosos. dicere eni q̄ cū ait q̄ alij posuerūt terrā alij ignē itēdit de ponētib⁹ terrā nō per se sed cū alijs elemētis. vt expositio penitus exto:ta. ¶ Notādū aūt q̄ frz opīonē antiquo:z philosopho:rū sola mā est sbā:rū fm veritatē q̄tū ad id qd̄ tealr dicit sba forma magis est sba q̄ mā: lz q̄tū ad aliquē modū se hñdi ut sup:a m p declauim⁹ mā est magis sba q̄ forma. Dicēdū ḡ de hac rōne sicut z de pma: q: uel dz accipi sub cōfusiōe ut dicaf māz eē sbam z nām rez: q: h̄ dixerūt phi: uel si dz accipi in ppria forma argueř q̄ foia sit nā principalit̄ mā ex ɔsequēti cū rō sbe pncipalr̄ z simplr̄ cōueniat foie z ex cōsequēti materie. ¶ Deide cū dic.

¶ Et ho:z quidē qd̄libet eē perpetuū. Nō eni eē mutationē ipsi⁹ ex seipsis. Alia aūt fieri z co:rūpi infinities. Uno quidez mō nā sic dicitur pma vnicuiq̄ subiecta mā habētiū in seipsis mot⁹ pn̄ᵐ z mutationis.

¶ Adducit aliā rōnē que talis est. illd̄ qd̄ ppetuaf in reb⁹ nalib⁹ est eo:z sba z na: sed hoc est mā. ḡ z ē. q̄ aūt mā ppetueř i nalib⁹ pbat ex testimonio alio:rū dicēs q̄ antiq phi qd̄libet ho:z elo:z qd̄ dicebāt alio:z māz dicebant eē perpetuū. Nō eni ponebāt in ipsis elementis esse mutationē ex seipsis: q: nō ponebāt ea fieri ex seiuicē uel ex alijs: sed alia ex elemētis dicebant fieri z co:rūpi ifinities. ḡ q̄a mā ē quid ppetuū z est sba z nā rez: pz dicēdū eē q̄ vno mō nā dicit sic puta subia mā vnicuiq̄ hñtiū in seipsis pn̄ᵐ mot⁹ z mutatiōis. ¶ Notandū aūt antiquos phos nō peccasse ponēdo māz eē icorruptibilē z etnām z sbam rez: sed peccauerūt q: posuerūt eā sic icorruptibilē q̄ semp manēt sub eadē actualitate z sub eodē eē. rursus peccauerūt q: dixerūt eā eē totā sbam z nāz rez. cū tñ forma sit magis sba z nā q̄ mā. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alio aūt modo forma z spēs que est frz rōnē. Sicut eni ars dicitur qd̄ est fm artē z artificiosū: sic z nā qd̄ fm nāz dicitur: z qd̄ nāle. Neq̄ aūt illud adhuc dicim⁹ habere fm artē nihil: si potētia tātū est ut lectulus. Nōdū eni hēt spēm lectuli: neq̄ eē fm artē: neq̄ in his que nā subsistunt: potentia eni caro aut os: neq̄ hēt adhuc simpsius nām priusq̄ accipiat speciem frz rationem qua diffinientes dicimus quid est caro aut os: neq̄ natura est.

¶ Oñso q̄ vno mō nā dicitur de mā: ostēdit q̄ alio mō dī de forma z spē: z tria facit frz q̄ tres rōnes ad h̄ adduč. 2ᵃ ibi amplius fit ex hoie. 3ᵃ ibi āplius aūt nā. Circa primū tria facit: q: p̄ adduč rōnē q̄ forma sit nā. scdo ex hoc cōcludit q̄ foia nāl̄t est nā q̄ materia. tertio pbat q̄ est magis natura q̄ ipsa. scdā ibi quare alio mō. tertia ibi z magis nā. dicit ḡ q̄ alio mō: supple dicif natura forma z spēs que est fm rōnē. i. fm diffinitionē q: ab ea pncipalr̄ sumiř diffō. h̄ aūt sic ondītur: q: sicut ars dī se habere ad id qd̄ est fm artē z artificiosū sic z nā. supple se hēt ad id qd̄ dicitur fm nām: z qd̄ est nāle. sed neq̄ dicim⁹ illud. s. artificiosū adhuc habere fm artē nisi hēat formā artis: q: nihil si est potētia tm̄ lectulus supple est lectulus: quia nōdū hēt spēm lectuli: neq̄ dī esse fm artē: sic z in his que nature subsistūt cū naturalia nisi sint actu talia: q: potētia caro aut os nō hēt adhuc nām sui ipsi⁹ pri⁹ q̄ accipiat spēm fm rōnē. i. pri⁹ q̄ accipiat formā fm diffōnē siue rōnē diffinitiuaz q̄ foia differētes. i. distinguentes vnā rē nalē ab alia dicimus quid est vnūqd̄q̄ tale ut qd est caro aut os. z addit q̄ neq̄ nā supple est aliqd taliū anteq̄ accipiat formam z spēm. Si ergo forma z species est id qd̄ aliquid dicitur natūtale. ergo ipsa est maxime natura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare alio modo natura vniq̄ erit habentium in seipsis motus principium forma z species non separabilis: sed aut fm rationem. Quod autez est ex his natura quidem non est: sed a natura ut homo.

¶ Concludit q̄ alio modo est nā forma q̄ mā: dicēs vniq̄ forma z spēs est natura hñtiū in seipsis pn̄ᵐ motus. alio mō supple q̄ mā nō qd̄ fm rē sit ens separabilis ab ipsa: sed aut separaf z differt frz rōnē i. fm diffōnē: q: dicit quid in actu. mā vo qd in pō z q: dixerat quomodo differt forma a mā subdit quomodo differt cōpositū ab utraq̄ dicens. q̄ autem est ex his. i. cōpositum: nā qdem nō est sed est a natura ut homo. Si ḡ tā mā q̄ forma sint nā cōpositum differt ab utraq̄: q: non est natura sed a natura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magis natura hoc est q̄ mā. Unūquodq̄ enim tunc dicitur cū endelechia sit: z magis q̄ cum potentia.

¶ Hic improbat: q: forma nō solū est alio modo nā q̄ materia. sed etiam est magis natura q̄ ipsa. d. q̄ h̄. i. forma magis est nā q̄ mā: quia vnūqd̄q̄ cū sit endelechia. i. cū sit actu qd̄ habet per formaz est magis tale q̄ cum est potentia quod habet per materiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius fit ex homine homo: frz nō lectulus ex lectulo. Unde dicūt nō figuraz esse naturam sed lignum: quoniā fiet utiq̄ si germinet non lectulus sed lignum. Sic ergo hec est ars z forma est natura. Fit enim ex homine homo.

¶ Ponit secūdā rōnē ad oñdendū q̄ forma sit natura: dicēs q̄ ex homine gñatur homo sed nō lectulus ex lectulo. vñ dicūt phi figurā. i. formā lectuli nō esse naturā sed lignū: qm̄ si germinet lectulus nō utiq̄ fiet lectulus frz lignū. sic ergo hec ars: supple se habet q̄ in artificialib⁹ mā est nā: q: mā gñat sibi simile. z in naturalib⁹ supple forma est nā: q: in talib⁹ potissime fit assimilatio in forma: fit enim ex homine homo. ¶ Notādū aūt oēs formas artificiales esse accidentia. natura ergo z sba artificialiū pncipalr̄ est ex materia: z virtute materie artificialia sibi generant simile. lectulus enim nō gñat q: lectulus. Sed quia lignū in naturalibus vo est ecōuerso: q: in eis rō sbe principalr̄ sumiř ex forma z generatio similis potissime fit virtute forme. si ergo in artificialib⁹ pncipalr̄ nā est mā z non forma. in naturalib⁹ vo est ecōuerso: pmo z pncipa

liter nā erit forma ꝛ nō mā. ¶ Notādū etiā nō p oēm modū eē ecōtrerso in artificialib⁹ quo in nālib⁹. in artificialib⁹ enim sic ꝑncipal'r est sb̄a ꝛ natura ipa mā: qꝛ tū forma nec est sb̄a nec est nā. in nālibus aūt nō sic: qꝛ in eis sic est ꝑncipal'r sb̄a ꝛ natura forma: qꝛ tū mā est etiā na ꝛ sb̄a nō ꝑncipaliter sed ex consequenti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem natura dicta sicut generatio via est in naturam.

¶ Adducit rōnē tertiā: ꝛ duo facit: qꝛ ꝑ pōit hui⁹ rōnē. scdo qddā qd̄ supposuerat ꝓbat ibi [nō enim queēadmodū.] dicit ḡ q̄ mutatio nalis sicut gn̄atio est dcā nā: qꝛ via est in nām. i. in formā. pōt aūt formari sic rō. pp qd̄ vnūqdqꝫ tale ꝛ illd̄ magis. Sed gn̄atio est nā pp formā qꝛ est in via. in formā ḡ forma potissime est nā. ¶ Dubitaret forte aliqs qꝛ nō vi̇ q̄ gn̄atio aliquo mō sit nā. Nā eni ut dictū est: est ꝑn^m mot⁹ ꝛ quiet: sed hec nō videt competere gn̄ationi. gn̄atio eni nō est ꝑn^m mot⁹. Sed cū sit quedā mutatio magis vi̇ eē finis ꝛ terminus ipsi⁹. ¶ Dicendū q̄ nā ꝑ ꝛ per se cōpetit forme. ex ꝯsequēti vo cōpetit mae in quātū suscipit formas. motui aūt nō cōpetit nomē nāe nisi ualde extenso noīe ut dicat mot⁹ ꝛ gn̄atio eē nā: qꝛ est via in nāz. est ḡ gn̄atio aliquo mō nā: sed non eodē quo diffinita sed extenso nomine. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō eni queēadmodū medicatio dicitur nō in medicinā via: sed in sanitatē. Necesse qdē eni est a medicina nō in medicinā eē medicationē. Non sic aūt nā se hēt ad nām: sed qd̄ nascitur ex quodā in qddā uenit b̄z q̄ nascitur. Quid igit̄ nascit̄ nō ex quo sed in qd̄. Forma itaqꝫ nā est.

¶ Ondit q̄ gn̄atio dicat̄ nā: qꝛ denomiat̄ a termino ad quē ut a forma: ut pꝫ per dr̄iam quā hēt ars ad nāz. iō ait q̄ gn̄atio nō dr̄ queēadmodū medicatio. nā medicatio nō dr̄ via in medicīa sed in sanitatē. Denoiat̄ ḡ medicatio a termino a q̄: nō a termino ad quē. medicationē eni necesse ē eē a medicīa nō in medicinā. Sed nā. i. gn̄atio nalis nō sic se hꝫ ad nām. i. ad formā qꝛ sp denoiat̄ a forma ad quā uadit: nō subdit q̄ hic qd̄ nascit̄ b̄m qd̄ nascit̄ uenit a quodā in quedā. illd̄ igit̄ qd. i. illd̄ aliqd qd̄ inascitat nō denoiat̄ ex eo ex q̄ uenit sed ex eo in qd siue in qd̄ uenit. mot⁹ eni a nigro i albū nō denomiat̄ a nigro a q̄ icipit s; ab albo in qd̄ uadit. gn̄atio ḡ denominat̄ a forma ad quā uadit: cuꝫ ḡ dr̄ nā opꝫ q̄ forma a qua denominat̄ debeat dici nā. iō. q. ꝯcludēdo subdit forma utiqꝫ na est. ¶ Notandū autē q̄ eadē res est actio passio ꝛ mot⁹. Calefactio eni est actio: ut est a calefaciete est passio: ut suscipit̄ in tale factor: sed est mot⁹ ut terminat̄ ad formā caloris. l; ḡ eadē res sit actio ꝛ mot⁹: qꝛ calefacere siue calefactio ē qddā agere siue qdā mot⁹. nō tn̄ b̄z eādē rōnē dr̄ mot⁹ ꝛ actio: sed mot⁹ est per cōparatiōnē ad formā. actio vo est per cōparationē ad agēs: ex quo appet q̄ gn̄atio b̄z qd̄ hꝫ rōnē mot⁹ ael mutationis suscipit spēm ꝛ denoiatione a foia ad quā est: qꝛ ut dicet̄ ifra in 5° mot⁹ est in eodē gn̄e cū rebus ad quas est mot⁹. ¶ Notandū etiā q̄ naturalia agūt mote: imo qꝛ tota ꝯsideratio ualia vi̇ esse. iō trāsmutationis ꝛ mot⁹ factiōes nāles potissime ꝯsideranī ut hn̄t rōnē mot⁹: ꝛ qꝛ ut sūt mot⁹ suscipiūt spēm ꝛ denoiationē a forma ꝛ termio ad quē est. opꝫ q̄ forma potissime dicat̄ n. ¶ Notandū etiā q̄ l; nalia agant mota. ars aūt agit imouilis factiones ergo nāles l; ꝯsiderent per modū mot⁹ factiōes tn̄ b̄m artē pn̄t accipi p modū act⁹: ꝛ quia actiones denoiant̄ a ꝑn° a quo factiones b̄m artē ut plurimū nō denominātur a forma quā iducunt sed ab arte a quā sūt. ut medicatio ab arte medicīe nō a sanitate: edificatio ab arte edificandi nō a domo: qd̄ si utraqꝫ denoiatio sit polis. qꝛ sicut dicimus q̄ medic⁹ medicet sic dicere possum⁹ q̄ sanet ꝛ sicut dicim⁹ q̄ edificator edificet sic dicere possumus q̄ domificat. vn̄ videt̄ magis ꝯueniēs tales factiones denoiare a ꝑn° a q̄ q̄ꝫ a termino ad quē siue q̄ꝫ a forma: qꝛ b̄m q̄ huiusmodi magis videntur ꝯsiderari ut sunt actiōes q̄ꝫ ut sunt mot⁹: qꝛ ḡ ut dictū est in factionib⁹ nalib⁹ magis est eꝫ: quia magis ꝯsiderant̄ ut mot⁹ q̄ꝫ ut actiones: iō l; habuit ortū illa dr̄ia q̄ factiōes artificiales denominantur a termino a quo. nāles aūt a forma ꝛ a termino ad quem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed forma ꝛ natura dupliciter dicitur. Etenim priuatio species quodammodo est. Si autem est priuatio ꝛ contrariū aliquod circa simplicē generationē aut nō est: posterius considerandum est.

¶ Ondit q̄ priuatio possit dici na. d. q̄ forma ꝛ nā dupl'r dicit̄. nā ꝛ ꝑuatio quodāmō est spēs. s. forma ꝛ nā. natura ḡ ꝛ spēs dicūtur dupl'r: qꝛ dicuntur de forma ꝛ ꝑuatione: uel qꝛ ꝑuatio ꝛ ꝯtrariū habēt eē potissimū in accūtibus. iō addit q̄ si priuatio ꝛ ꝯtrū aliqd̄ hēt eē circa gn̄ationē simplicē. i. circa gn̄ationē sb̄alē. aut nō est uel nō hēt eē circa talia ꝯsiderādū est posteri⁹. in 5° eni hui⁹ ꝛ i de generatiōe ondi hēt utꝝ sb̄e sit aliqd ꝯtrū. ¶ Notandū aūt q̄ ꝑuatio dupl'r pōt sumi. ꝑmo ut dicit formā icōpletā. sp eni vnū ꝯtrioꝝ magis hēt rōnē habit⁹ ꝛ aliud rōnē ꝑuatiōis ut nigrū hēt rōnē ꝑuationis respectu albi. Sic ḡ accipiēdo ꝑuationē nō hꝫ dubiū qn ꝑuatio sit aliq̄ modo na ꝛ forma. nigrū eni ꝛ q̄libet forma icōpleta quodāmō forma est. scdo pōt accipi ꝑuatio ut dicit negatiōnē forme b̄z quē modū accipiēdi ꝑuatio de se est nō ens. sic aūt accipiēdo ꝑuationē difficile est saluare quomō sit nā ꝛ forma. ¶ Sciēdū enim q̄ sic accepta ꝑuatio pōt dici forma ꝛ natura tripl'r. ꝑpet accidens eo ipso qd̄ ꝑuatio tollit vnū esse ꝛ dat aliud. scdo pōt dici forma ꝛ natura: qꝛ semp est annexa forme ul' nature. nunqꝫ enim est priuatio vni⁹ contrarij nisi sit annexa forme alteri⁹. tertio dr̄ eē ꝑuatio natura ꝛ forma: qꝛ in sui itellcu icludit nam ꝛ formā. semp eni in nō facere itelligit facere ꝛ oino i negatione dicto ut dr̄ circa finē scdi elēchoꝝ. Lectio. III.

Q Uoniā āt determiatū ē q̄t modis nā dicit̄: post hoc speculādū est q̄ differt mathematicus a phisico.

¶ Postq̄ꝫ phs ondit q̄ mā forma ꝛ ꝑuatio ꝓut est quedā forma dicuntur natura: ex quibus haberi potest q̄ spectat ad nālem considerare de materia ꝛ forma cū spectet ad ip̄ꝫ ꝯsiderare de nā. in parte ista ondit hoc idē. s. q̄ spectat ad nālem ꝯsiderare de ma ꝛ forma et dr̄ia quā hēt nalis ad mathe^{cus}

¶ Intēdit aūt in tota lectione talē rōnē. nālis differt a mathematico: qr mathematic⁹ ɔsiderat formam p̄ter mam sensibilē. nālis vo ɔsiderat formā in ma sensibili. Sed ɔsiderās formā in mā sensibili hēt ɔsiderare de mā ⁊ forma. ḡ spectat ɔsiderare ad nālez tm̄ de forma q̄z de ma. hui⁹ aūt rō totaliṫ fundari vr̄ in dīta quā hēt nālis ad mathematicū. iō uenaṫ dīrā vni⁹ ad alteꝝ. duo ḡ facit: qr p̄mo ɔtinuat dicta dicendis. secūdo exequiṫ de itēto ibi ⌊ etenī plana ⁊ firma. ⌋ Dicit ḡ q̄ qr determiatū est quot modis dicitur natura. post h̄ speculādū est quomodo differt mathematicus a phīco. i. a nāli. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Etenī plana ⁊ firma habēt phisica corpora ⁊ longitudines ⁊ puncta de quibus intendit mathematicus.

¶ Exeqtur de itēto ⁊ duo facit: qr p̄ adducit rōnes ɔbantes mathematicū nō differre a nālī. 2° rōnes illas soluit dans differentiā inter eos ibi ⌊ de his qdē igiṫ. ⌋ Circa p̄mū tria facit f̄m q̄ tres rationes adducit. scd̄a ibi ⌊ amplī⁹ astrologia. ⌋ 3ª ibi ⌊ ⁊ aliṫ quā. ⌋ Prō p̄ma talis est. corpora phīca. i. nālia habent plana. i. superficies ⁊ firma. i. soliditates ⁊ longitudines. i. lineas ⁊ puncta: de qb⁹ intēdit mathematicus. Sed scie ɔsiderātes de eisdē sūt eedez ⁊ nō differūt. ḡ mathematica ⁊ nālis erūt eedē: qr de eisdem considerant. ¶ Deīde cum dicit.

¶ Amplius astrologia aut altera est: aut pars phisice. Si enī phisici est quid sit sol aut luna scire: accidentium autem que sūt per se nullum inconueniens est.

¶ Ponit secundā rōnē q̄ astrologia aut est altera a phīca. i. a nāli. aut est pars phīce. nō videṫ aūt q̄ sit altera cū de eisdē sit phisic⁹ ⁊ astrolog⁹. q̄ autē sit de eisdē p̄z: qr si phīci est scire quid est sol: ⁊ qd est luna nullū icōueniēs est. i. oino ɔueniēs est qd ad phīcū ptinet cōsideratio accidentiū que per se sūt. i. insunt soli ⁊ lune. cuiuscūq; enī est ɔsiderare s̄bā ei⁹ est ɔsiderare per se accn̄tia s̄boꝝ. Si ḡ phīcus ɔsiderat de sole ⁊ luna ɔsiderare hēt de eclipsibus ⁊ motib⁹ eoꝝ: ⁊ qr de talib⁹ ɔsiderat astronomus. ḡ de eisdē est astronom⁹ ⁊ phīc⁹: ⁊ qr astrologia est quedā mathematica: vr̄ mathematica saltē quantū ad illā partē que est astrologia nō differt a phīca. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et aliter quoniā videnṫ de natura dicētes: ⁊ de figura solis ⁊ lune: ⁊ utrum sperica sit terra ⁊ mundus aut non.

¶ Adducit tertiā rōnē dicēs q̄ aliter. i. alia rōne vr̄ mathematica nō differre a phīca: qm̄ dicētes ea q̄ sunt de nā. i. phī determinantes de nālib⁹ videnṫ determinare de figura solis ⁊ lune: ⁊ utꝝ terra sit sp̄ica. i. utꝝ mūdus sit sp̄ic⁹: aut nō. ⁊ qr de his cōsiderat mathematic⁹ non videtur differre vnus ab alio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De his quidē igiṫ negociātur ⁊ mathematic⁹: sed non inquātū phisici corporis termin⁹ est vnūquodq;. Neq; accn̄tia speculatur inquātū talib⁹ existentib⁹ accidūt: vnde ⁊ abstrahit. Abstracta enī in intellectu a motu sunt: ⁊ nihil differt neq; fit mendacium abstrahentium.

¶ Soluit ⁊ tria facit: qr p̄mo ponit hi⁹ solōnē. scd̄o ex his que dixerat reprehēdit platonē ⁊ aliṫ faciētes ideas. 3° manifestat solōnē quā dederat. 2ª ibi ⌊ laterā aūt. ⌋ 3ª ibi ⌊ fiet aūt utiq;. ⌋ Solō aūt oium dictaꝝ rōnū i h̄ cōsistit q̄ lz de eisdē cōsideret mathematic⁹ ⁊ nālis: nō tm̄ sūt vna scia: qr nō ɔsiderāt de illis eodē mō. ideo ait q̄ de his quidē igiṫ. i. de lineis superficieb⁹: ⁊ de ceteris talib⁹ negociantur mathematici. Sed nō negocianṫ de eis inquātuz vnūquodq; illoꝝ est termin⁹ phīci corpis: neq; etiam accn̄tia solis ⁊ lune speculanṫ mathe^ci inquātū accidūt corpib⁹ existentib⁹ talib⁹. i. exn̄tib⁹ nālib⁹. vn̄ ⁊ mathematic⁹ abstrahit per cōsiderationē a talibus corporib⁹: ɔsiderat enī que sūt a motu. ⁊ hui⁹ cōsideratio q̄tū ad vitatē nihil differt. vā est enim cōsideratio mathematicoꝝ. ideo subdit q̄ non fit mendaciū abstrahentiū. ¶ Dubitaret forte aliqs: utrum mathematica differt a nāli: ⁊ videṫ q̄ non qr scie ⁊ aliṫ oēs habit⁹ recipiūt ex s̄btis spēm siue ex his circa que negocianṫ: quāuiscūq; ḡ nō eodez mō cōsideret nālis ⁊ mathematic⁹: ex quo de eisdē cōsiderāt videnṫ eē eadē scia. ¶ Dicēdū q̄ sic in ipsis reb⁹ ut hn̄t eē in seipsis cōsideraṫ aliqd ut maṫle ⁊ aliquid ut formale: sic etiā res ut ɔsiderātur in scia: ⁊ ut sūt s̄bm sciatū est ibi accipe aliquid materiale ⁊ aliqd ut formale. Quicqd enī ɔsideratur in scia consideraṫ sub aliq̄ rōne: ut si de sole ⁊ luna ɔsideraṫ in nālī phīa: hoc est sub aliqua ratiōe: utputa iquātū sūt corpora mobilia. ipsa ḡ ɔsiderata sunt. q. mā respectu scie. rō aūt sub qua ɔsiderantur est qd formale in hui⁹ ɔsideratiōe. sic ḡ dīta rerū p̄ncipaliṫ attēdēda est f̄m formā: sic ⁊ dīta sciarū ⁊ attēdēda ē quātū ad rōnē s̄z quā ɔsiderāt que ɔsiderāt: quātūcūq; ḡ mathematica ⁊ nālis sint de eisdē ex q̄ illa nō sub eade rōne cōsiderātur nō eē eadē scia. ¶ Qd̄ vo obiciebaṫ q̄ circa idē s̄bz negocianṫ: ut p̄z p̄ iā dcā: h̄ nō ē sosaliṫ s̄z nāliṫ tm̄. bona ē ḡ solō phi cū ait mathematicū a phīco differre. qr phisic⁹ ɔsiderat lineas sup̄ficies: ⁊ talia ut sūt termini corporis nālis: mathematic⁹ enī lz de his negocieṫ: nō tm̄ negociaṫ de his ut sūt hi⁹ termini: s̄z ut ɔsiderātur p̄ter trāsmutationē ⁊ motū. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: utꝝ naturalis phūs differat ab astronomo: ⁊ vr̄ q̄ nō. mot⁹ enī nō pōt cōsiderari p̄ter motū: qr tūc aliqd ɔsideraret p̄ter seipm. Lū ḡ ad astronomū ptineat ɔsiderare de motib⁹ planetaꝝ cū ɔsideratio de motu videreṫ eē p̄pria ɔsideratio nālis astrologia q̄ non videreṫ abstracta a trāsmutatiōe ⁊ motu nō vr̄ differre a scia naturali. ¶ Dicēdū q̄ astrologia magis appropinquat naturali phīe q̄z geometria uel q̄z alia scia pure mathe^ca. nō tm̄ eadē est scia astrologia ⁊ phīca. nam lz utraq; sit de motib⁹ planetaꝝ. nō tn̄ h̄ ē eodē mō: qr phisica magis est de dictis motib⁹ ut motus sūt. astrologia vo est de talib⁹ motib⁹ ut in eis f̄m uelocitatē ⁊ tarditatē reperiṫ maior ⁊ minor distātia planetaꝝ adinuicē. cōsiderat ḡ astrologus de hui⁹ motib⁹ nō ut mot⁹ sunt sed ut in eis reperiṫ rō q̄titatis: hoc est ergo qd ait ɔ^tor 2° methaphisice q̄ s̄ba uel substrata astrologie. s. corpa celestia sūt mota: nō tn̄ cōsiderat in eis astrolog⁹ f̄m q̄ sūt mota: sed ɔsiderat de figuris ⁊ sitibus eorum f̄m quātitatē motuū ⁊ ɔsiderat de quātitate eorū f̄m

velocitatẽ ⁊ tarditatẽ. Naturalis ṽo ut aut ꝯsiderat de natura eoꝝ ſm ꝙ mobilia sunt: ⁊ q: ſm ꝙ mobilia sũt sũt corpa phisica. ideo phũs volẽs ondẽ astrologiã differre a phisica ait astrologũ nõ cõsiderare accñtia solis ⁊ lune ut isũt his corpib ſm ꝙ existũt talia. i. ſm ꝙ sũt phisica. ꝯsiderat eni astronom huiusmodi motũ magis ut est quãt ꝙ ut est naturalis ul phisic. qd ṽo dicebaẽ ꝙ nihil abstrahiẽ a seipso: verũ est ꝙ nihil sub eadẽ rõne acceptũ abstrahiẽ a seipo. nõ est tamẽ icõueniẽs eadẽ rem sub vna rõne ꝯsideratã eẽ abstractiorẽ seipa ꝯsiderata sub alia rõne. sic etiã idẽ vno mõ acceptũ est pter rõnẽ sumpsi ꝓut ꝯsideratur ſʒ aliã rõnẽ. mot ǧ sub rõne qua mot: ⁊ ut est phisic: est pter rõnẽ ei sub ꝯsideratiõe qua quãt. differt ǧ astrologus a phisica: qr de motu nõ sub eadẽ rõne ꝯsiderat. imo ⁊ ſi de quãtitate ⁊ motu cõsiderat astrolog ⁊ naturalis. astrolog tñ ꝯsiderat de ꝙtitate magis formalr ⁊ de motu magis materialr. nalis ṽo mõ ꝯuerso pncipalr ⁊ formalr ꝯsiderat de motu ꝙ de ꝙtitate. ¶ Ulteri forte dubitaret aliqs utrũ abstrahẽtiũ sit mẽdaciũ: ⁊ utrũ differat ꝙtũ ad ṽitatẽ ꝯsideratio abstracta ⁊ non abstracta: ⁊ vr̃ ꝙ sit mẽdaciũ ipsoꝝ abstrahẽtiũ: qr res sicut se hʒ ad eẽ ita ⁊ ad ṽitatẽ ut innuit phũs 2 methaᶜᵉ: que ergo non sunt abstracta ſʒ eẽ nõ sũt abstracta ſʒ ṽitatẽ. mathematica ǧ cũ nõ sunt abstracta ſm eẽ: si ꝯsiderãtur ut abstracta ꝯsiderabũtur ut nõ sũt: falsus ǧ est eoꝝ itellc̃s. ¶ Dicẽdũ ꝙ mathematica ꝯsideratio nihil differt ſʒ ṽitatem a nali non ꝙ nõ sit alia ꝯsideratio hec ⁊ illa. sed ꝙ utraqʒ consideratio est ṽa. ideo dicitur ſm ṽitatẽ nõ differre: qr i ṽitate ꝯueniũt: ad hoc ǧ manifestãdũ subditur ꝙ matheᶜᵒʳ ⁊ abstrahẽtiũ nõ est mẽdaciũ. hoc aũt sic oñdiẽ. qdã eni sũt ꝯiũcta p se ⁊ eẽntialr: qdã ṽo sũt cõiũcta p accñs: q ǧ nõ hñt eẽntialẽ depẽdẽtiã si p itellc̃m separenẽ abinicẽ nihil incõueniẽs est. absqʒ falsitate eni possum itelligere aliqd sine oi eo qd nõ ẽ de itellc̃u ei: lʒ ǧ posteriora hñt eẽntialẽ depẽdẽtiam ad pora. pora tñ nõ hñt eẽntialẽ ordinẽ ad posteriora. ꝓñt ergo absqʒ mẽdacio itelligi pora nõ itellectis posterioribus. Et qr ꝙtitas pmo adheret subeꝙ qualitas ut cõiter ponit põt intelligi quãtitas nõ intellecta qualitate: ⁊ qr res est sensibilis p qlitatẽ ꝯsiderata re ꝙta absqʒ qualitate ꝯsideraẽ preter materiã sensibilẽ nunqʒ tamẽ abstrahiẽ ꝙtitas ſ a mã simplr: qr ma sic sũpta pcedit ꝙtitatẽ. nec pt obstrahi qualitas sensibilis a ꝙtitate: qr quãtitas pcedit sensibilẽ qualitatẽ. mathematica ǧ ꝯsideratã domam quãtã absqʒ eo ꝙ ꝯsiderẽt mam qualem non mẽtiũtur: qr ex na ꝙtitatis est ꝙ possit sic ꝯsiderari cũ habitũ sit ꝙ naliter pcedit qualitatem. Qd ṽo obijcitur ꝙ res sicut se habet ad esse sic se hẽt ad cognosci ⁊ ad ṽitatẽ. nõ est itelligendũ ꝙ nõ possit aliqd itelligi sine oi eo cũ quo hẽt eẽ. ut si ꝙtitas hẽt eẽ cũ qualitate ⁊ cũ mã sensibili ꝙ nõ possit itelligi sine illis. Sed tõ res se hẽt ad eẽ sic ad cognosci: qr ois ver intellc̃s de re ex ipsa nã rei ul ex ipso eẽ ei sumit ortũ. cũ ǧ ꝙtitas sic se hẽat ad eẽ ꝙ ſm suã nãm pcedit qualitatẽ ⁊ materiam ut est sensibilis: sic se hẽbit ⁊ ad cognitionẽ ꝙ ſm itellc̃m pcedet illa. vi ergo eẽ intellect ibi cũ dicif ꝙ res sicut se hẽt ad eẽ sic ad ṽitatẽ. ꝙ ibi eẽ accipiẽ pro eẽ eẽntiali ⁊ qdditatiuo: ſʒ quẽ modũ pora sunt preter posteriora: nõ aũt accipiẽ pro esse actuali: ⁊ in effectu prout multa pora a posterioribus separare non possunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Latẽt autẽ hĩ facientes ⁊ ideas. d. phica enim abstrahunt: cum minus sint abstracta mathematica.

¶ Ex his que dixerat rephendit ꝑsonẽ ⁊ facientes ideas. d. ꝙ hec. s. mathematica sint abstracta a sensibilib ſm ꝯsideratiõnẽ ⁊ nõ ſm esse latẽt facientes ⁊ dicẽtes ideas. i. platonicos. abstrahũr enim ꝑsonici supple ſʒ eẽ phica. i. naturalia cũ sint min abstracta mathematicis. i. ꝙ mathecᵃ. ¶ Notandũ aũt ꝙ ut hʒ declarari 7 methaᶜᵉ plato posuit qdditates rerũ naturaliũ per se exñtes ⁊ sepatas ſm eẽ. Si ǧ plato sciuisset ⁊ nõ latuisset eũ ꝙ mathematica nõ sũt sepata a sensibilib ſm eẽ: cũ magis sint abstracta mathematica nalib nunqʒ posuisset nalia abstracta ſm eẽ cũ tãta abstractio ẽt ipsis mathematicis ꝯuenire nõ possit. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Fiet autẽ hoc manifestũ si aliqs utrorũ ꝙ tentauerit dicere terminos ⁊ ipsoruʒ ⁊ accidẽtiũ. impar qdẽ enim ⁊ par ⁊ rectum ⁊ curuũ. Adhuc aũt ⁊ linea ⁊ figura sine motu. Caro autẽ ⁊ os ⁊ hõ nõ adhuc ſʒ h. sicut naris sima: ſʒ nõ sicut curuũ dicif.

¶ Manifestat solutionẽ datã. vʒ. ꝙ diffiniẽ mathematic a phicoꝝ: qr phic ꝯsiderat sensibilia ut sensibilia sũt: ꝯsiderata ṽo a mathematico nõ ꝯsiderantur ab ipso ut sunt sensibilia sed ut sunt abstracta. duo ǧ facit ſm qd dupl'r ꝓbat ꝯsiderata a mathematico eẽ abstracta. 2 ibi [demonstrãt aũt ⁊ q.] dicit ǧ p ꝙ hoc. s. qd mathecᵒ abstrahit ⁊ nõ naturalis fiet unqʒ manifestũ si aliqs tẽtauerit dicẽ terminos. i. diffõnes utrorũqʒ. vʒ. mathematici ⁊ nalis: ⁊ hĩ tam ipsoꝝ rẽꝝ ꝙ accñtiũ: rẽa eni ⁊ accidẽtia ut diffiniunẽ a naturali accipiũtur ut nõ abstracta. a mathematico ṽo ut abstracta. ideo subdit ꝙ ipar ⁊ par ⁊ rectũ ⁊ curuũ ꝙtũ ad accñtia mathematica. Adhuc aũt linea ⁊ figura ꝙtũ ad rẽa sine motu. i. ꝯsideraẽ a mathematico ut abstracta a motu. Caro aũt ⁊ os que sũt naturalia nõ adhuc dicũtur sine motu ſm hĩ dicũtur sicut naris sima ⁊ nõ sicut dr̃ curuũ. ¶ Notãdũ aũt ꝙ curuũ a simo diffiniẽ. qr simũ determinat sibi materiã sensibilẽ ut nasũ curuũ aũt nõ sic. ꝯsideratio ǧ naturalis ꝙ ꝯcernit materiã sensibilẽ differt a mathematica ꝙ abstrahit ab hui materia sicut ꝯsideratio simi differt a ꝯsideratiõe curui. ¶ Notãdũ etiã ꝙ intellc̃s in itelligẽdo qdditates reꝝ format diffõnẽ. talis est ergo diffinitio rei qlis est ꝯsideratio ei apd intellectũ. volẽs ergo phũs date per se differentiaʒ inter naturalẽ ⁊ mathematicũ docet nos recurrere ad terminos ⁊ ad diffõnes utriusqʒ. Nã cũ alia sit ꝯsideratio naturalis ⁊ alia mathecᵃ: opʒ ꝙ uterqʒ nõ eodẽ mõ diffiniãt: sed naturalis cui cõsideratio est min abstracta diffiniet ꝯcernendo mãm sensibileʒ. mathematic ṽo diffiniet per abstractionẽ a tali materia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Demonstrãt autem ⁊ que magis phisica ꝙ mathematica: aut perspectiua ⁊ armonica ⁊ astrologica. Cõtrario eni quodãmodo se hñt cũ geometria. Geome-

tria quidē eni phisicam intendit lineā: sed non inquantū est phisica. Sed perspectiua quidē mathematicā lineam sed nō inquātū mathematica: sʒ inquātū ē phisica.

¶ Adducit secūdā rōnē ad ostēdēdū mathematicā eē sic abstractā. d. q mathematica eē sic abstracta demōstrāt ille scie que magis sunt phīca q̄ mathe^ca ut pspectiua ⁊ armōica. i. musica ⁊ astrologia. nā h quodāmō se hñt ɔ̄rie cū geometria. geometria eni īēdit de phīca linea sed nō inquātū est phīca. icipit ḡ geometria a lineanō abstracta ut a phīca sʒ terminaẝ ad lineā abstractā qꝛ cōsiderat de ea nō ut est phīca. Sed pspectiua eɔ̄rio icipit a linea abstracta ⁊ terminaẝ ad lineā nō abstractā. considerant eni lineā mathematicā ⁊ abstractā: sed nō inquantū est mathematica sed inquātum est phīca. ¶ Notandū aūt oia hec adducta esse ad ostēdēdū mathematica eē abstracta. Naʒ si hui⁹ scie medie e⁹ sunt perspectiua astrologia ⁊ musica ⁊ icipiant ab abstracto cū incipiāt a mathematicis plane per hui⁹ scias medias demōstratio mathematica esset abstracta. ¶ Notandū etiā q sicut per hui⁹ scias que sūt medie inter mathematica ⁊ phīca ostēditur mathematica eē abstracta sic per easdē ōndiẝ phīca nō esse abstracta. Nam sicut ɔ̄sideratio talium sciaꝝ incipit ab abstracto sic terminaẝ ad nō abstractū: ⁊ qꝛ terminatio ad phīca sequr phīca nō esse abstracta. ¶ Notādū etiā hui⁹ scias medias esse magis phīcas q̄ mathematicas dupl'r posse intelligi. pmo ut mathematica intelligam⁹ mathematicas pure cuiusmodi sūt geometria ⁊ arismetrica: ⁊ tūc qd di non hēt calūniā: qꝛ cū pspectiua ⁊ astrologia sint medie iter geometriā ⁊ phīcā: cū mediū magis appropinquat extremo q̄ extremū constat astrologiā ⁊ perspectiuā magis eē phīca q̄ geometria: sic etiā armonica siue cū musica sit media inter arismetricā ⁊ ualem ipsa erit magis phīca q̄ arismetrica. scdo pōt itelligi hui⁹ scias medias magis eē phīcas q̄ mathematicas. qꝛ cuʒ scie medie sint inter utraq̄ plus appropinquāt uni extremo q̄ altꝫ ut plus appropinquant phīce q̄ mathe^ce. h aūt itellect⁹ utrū sit uerus ⁊ si nō est uer⁹ simpliciter ⁊ per omnem modum utrum ḟm aliquem modum habeat ueritatem forte alibi habebit locum.

Lectio. IIII.

Quoniā aūt nā dupliciter dicit spēs ⁊ materia: sicut de simo quid sit intēdim⁹: sic considerādū est. Quare neq̄ sine mā huius neq̄ ḟm materiā.

¶ In parte ista ut dicebaẝ adducit phūs spāles rōnes ad ostēdendū q spectat ad naturalē ɔ̄siderare de materia ⁊ de forma ⁊ tria facit. qꝛ pmo ɔ̄cludit ex dictis q spectat ad nalē considerare de materia ⁊ de forma. scdo per modū dubitatiōis ingrit utꝝ uerꝝ sit q idē artifex naturalis hēat ɔ̄siderare de materia ⁊ forma. tertio soluit ⁊ adducit rōnes ad ppositū ostendētes naturalē phūm posse cōsiderare de utrisq̄. s. de materia ⁊ forma. secūda ibi [etenim iā de hoc.] tertia ibi [nā ars imitaẝ naꝫ.] dicit ḡ q qꝛ natura dicitẝ dupl'r. s. spēs. i. forma ⁊ mā: ⁊ qꝛ ɔ̄siderādū est in nālibus sicut ɔ̄sideram⁹ in simo: ⁊ intendim⁹ de simo qd sit: q̄re sequr ex hui⁹ ɔ̄sideratione nālēs neq̄ eē sine materia neq̄ eē ḟm materiā tm̄: sed sup. eē ḟm materiā ⁊ formam. ¶ Notandū aūt phūm in his ūbis tetigisse illas duas uias per q̄s ostensum est q spectat ad naturalē considerare de materia ⁊ forma. ostēdebatur eni supra q spectabat ad nalem cōsiderare de mā ⁊ forma: qꝛ tā materia q̄ forma debet dici nā. scdo pbaẝ hoc idē ex differētia quā hēt naturalis ad mathematicā: ut qꝛ ɔ̄sideratio naturalis nō est abstracta sed ei⁹ cōsideratio est forme in materia: ⁊ est sicut ɔ̄sideratio simi: iō spectat ad ipm considerare de materia ⁊ forma. has aūt duas uias resumēs phūs ait q qꝛ materia ⁊ species dicuntur natura: ⁊ qꝛ ɔ̄sideratio naturalis est sicut ɔ̄sideratio simi iō cōsideratio naturalis nō est sine materia nec ḟm materiā sed est forme in materia. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū uerꝝ sit q materia ⁊ forma debeāt dici natura: ⁊ videẝ q nō: qꝛ natura est pmū pncipiū mot⁹ ⁊ qetis: sed eque pmo nō videẝ aliqd posse procedere a materia ⁊ forma. imo qcqd pcedit a cōposito principal'r videẝ pcedere a forma: sola ḡ forma erit na ⁊ nō materia. Dicēdū q ē in diuersis generib⁹ repire diuersa. pmo ⁊ p se nō est incōueniēs. sicut ergo in diuersis gñibus cārū repiunẝ diuersa quib⁹ cōpetit pmo nomē cāe ⁊ sic qꝛ act⁹ ⁊ potētia diuersū gd nominant repire diuersa se hñtia. pmo ḟm actū ⁊ potētiā nō est incōueniēs. materia ergo ⁊ forma sunt natura: ⁊ qd libet eoꝝ est pncipiū per se ⁊ primo al'r ⁊ al'r quia forma est pn^m motus actiue. mā uo passiue. res uo q moueat ⁊ q agat habet per formam: sed q moueaẝ ⁊ patiaẝ hēt per materiā: ut eꝝ qꝛ potētia passiua di per cōpatationē ad actiuā. Naʒ ut habetur 5⁹ metha^ce qd se hēt ut passiue nō hēt rōnem principij nisi per cōparationē ad actiuū: ⁊ ō pncipij ⁊ nomen nature primo cōpetit forme q̄ materie. est ḡ materia natura ⁊ est pn^m pmū mot⁹ non simpl'r: sʒ in genere passiuoꝝ. in composito eni nihil est adeo p^m pn^m motus passiue ut materia. simpl'r tamē ⁊ absolute forma est magis pncipium ⁊ natura q̄ materia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Etenim iam ⁊ de hoc dubitabit aliquis dupliciter: quia due nature sūt: de qua est phisica: aut de eo q ex utrisq̄. Sed si de eo qd ex utrisq̄ ⁊ circa utraq̄. utꝝ igitur eiusdem: aut alius utrūq̄ cognoscere.

¶ Ingrit per modū dubitatiōis. utrū idē artifex naturalis cōsiderare hēat de materia ⁊ forma ⁊ duo facit. p̄ mouet circa hoc duas q̄ōnes. ōndit antiq̄s defecisse circa hui⁹ ūitates quesitas. 2° ibi [antiq̄s quidē.] dicit ergo q de hoc dubitabit aliqs dupl'r. pma dubitatio erit: qꝛ cū due sint nature materia ⁊ forma de qua erit phisica cōsideratio utrū de altera istoꝝ: aut de eo qd est utriusq̄. Sʒ si cōsideratio naturalis est de eo qd est ex utrisq̄ ⁊ circa utraq̄: qꝛ circa mām ⁊ formā erit scda questio. utrum eiusdē scie naturalis aut alteri⁹ sit cognoscere utraq̄. s. mām ⁊ formā. ¶ Notādū autē q sicut circa magnitudinē ⁊ numeꝝ posset eē duplex q̄stio. vna utꝝ mathematic⁹ cōsideret de magnitudine ⁊ numero. alia autē utrū ideʒ mathematic⁹ ɔ̄sideret de utrisq̄. sic circa materiā ⁊ formā pōt esse duplex questio. vna utꝝ naturalis ɔ̄sideret de utrisq̄. alia

utrum idē naturalis hoc considerare habeat. posset eni quia credere q sicut mathematicus consi derat de magnitudine ⁊ de numero. non in idem mathematic⁹ ꝯsiderat de utriſq. Sed geometris ꝯsiderat de magnitudine: ⁊ arismetric⁹ de numero sic forte qs crederet q nālis ꝯsideret de mā ⁊ soia non tamē esset idem nālis qui cōsideraret de utriſq. C Deinde cum dicit.

C In antiquos quidē eni aspiciētī videbitur utiq cē māei. Ex parua eni pte quadam Empedocles ⁊ Democritus speciem ⁊ quod quid erat esse tengerunt.

C Ostēdit ātiquos defecisse ab hui⁹ vitate quesita. d. q aspiciētī in antiquos pħos siue in antiqs ſmones videbitur utiq sciam nālē eē māei tm̄. Antiq eni pħi loquētes de nā nihil aut modicū tetigerūt de forma. ideo subdit q Empe. ⁊ Demo. q de nālib⁹ plus se itromiserūt ex q̄dā pte pua tetigerūt spēz s. formā: ⁊ qḋ qd erat eē. C Deinde cum dicit.

C Si autem ars imitatur nām. eiusdē aūt scie est cognoscere speciē ⁊ māz usq ad aliquid: sicut medici sanitatē ⁊ colerā ⁊ fleuma in quib⁹ est sanitas. silr aūt ⁊ edificatoris et spēz dom⁹ ⁊ māz. qm̄ lateres ⁊ ligna sunt. Similiter autem ⁊ in alijs: ⁊ phisici utiq erit cognoscere utrasq naturas.

C Soluit dictas qōnes ⁊ duo facit: qz p̄ soluit qōnē secūdā. s. q eiusdē scie est ꝯsiderare māz ⁊ formā. scdo soluit qōnē pmā. s. q spectat ad nālē ꝯsiderare de utriſq. scdā ibi. qm̄ aūt faciūt artes māz. Circa pmū duo facit: qz duas rōnes adducit ad ꝓpositū. scdā ibi. adhuc q cui⁹ cā. C Prima rō talis est. ars imitaf nām: sed eiusdē scie. i. eiusdem artis est cognoscē spēm ⁊ māz usq ad h. a. usq ad aliquē terminū ut medici. i. artis medicie est cognoscere sanitatē tanq formā ⁊ colerā ⁊ fleuma tanq̄ materiam in qb⁹ est sanitas. Silr aūt ⁊ edificatoris est cogscere spēm dom⁹ ⁊ māz. est eni edificatoris cognoscē q lapides lateres ligna sunt mā dom⁹. pari g̃ rōne ⁊ phisice. i. eiusdē nālis pħie est cognoscere utrasq naturas: qz. s. materiam ⁊ formam. C Deinde cum dicit.

C Adhuc q cuius cā fit: ⁊ finē eiusdem: ⁊ quecunq sunt propter hoc. Natura autem finis est: ⁊ cuius causa fit.

C Adducit scdā z rōnē ad h idē: ⁊ tria facit: qz p̄ facit qḋ dem̄ ē. scdo qōdā qḋ supposuerat ꝓbat. tertio ex his que dixerat oñdit dem̄ cuiusdā poete derisorie eē. 2ª ibi. quoz eni ꝯtinui. 3ª ibi. vn̄ ⁊ poeta derisorie. Dic g̃ q supple pz adhuc al'r nez eē qd dixerim⁹ q eiusdē scie est cognoscere cui⁹ causa sunt talia ⁊ finē: ⁊ quecūq sūt pp h. a. ꝓpter finē q. g̃ eadē scientia cogscit finē ⁊ que sunt ad finē: natura que est forma est finis materie: ⁊ cuius cā est materia. igitur eiusdem scientie est cognoscere formam ⁊ materiam. C Deinde cum dicit.

C Quoz eni ꝯtinui mot⁹ existēns est finis aliqs mot⁹: hoc ultimū est: ⁊ cuius cā fit.

C Probat qḋ supposuerat. vz. q forma sit finis māe dicēs q existēns mot⁹ ꝯtinui. i. existēte motu ꝯtinuo quoz. i. aliquaz rez ex necessitate est finis aliquis illi⁹ mot⁹: ⁊ etiā illaz rez: ⁊ hoc qḋ est huiusmodi finis: ⁊ est ultimū: ⁊ est id cui⁹ cā fit huiusmodi mot⁹. Cū g̃ forma sit illud ultimū qḋ terminat motū materie. ⁊ cui⁹ cā hēt mā q moueat: opz q forma sit finis māe. C Notandū g̃ duo eē de rōne finis. p̄ qz oz dicere qd ultimū. scdo qd oz eē id cuius cā alia fiūt: ⁊ qz h habet forma respectu māe: opz q sit finis eius. C Deinde cum dicit.

C Vn̄ ⁊ poeta derisorie apposuit dicē. hūc finē cui⁹ quidem cā effect⁹ est. Vult enim nō omne esse ultimum finem: sz optimū.

C Ex his que dixerat ostendit derisoriū esse dictum cuiusdā poete. d. q poeta. i. ille uersificator derisorie apposuit dicere hanc. s. mortē ñi habet lra commēti circa finē: ⁊ eē cuius causa fact⁹ est mot⁹ materie. videbat eni poeta motū naturaliū ad corruptionē terminari: qz ei⁹ corruptio videbat habere rationem ultimi in tali motu credidit mortez fine corruptionem esse hui⁹ finem. Sed non oportet q omne ultimum necesse est esse finem: sed oportet finem esse optimum ⁊ esse cuius causa alia fiunt corruptioni ⁊ morti competere non potest. C Deinde cum dicit.

C Qm̄ aūt faciūt artes māz: alie qdē simplr. alie ṽo opose: ⁊ utimur tāq pp nos oib⁹ q̄ sūt. Sum⁹ eni q̊dāmō ⁊ nos finis.

C Soluit questionē aliā. s. q spectat ad nālem ꝯsiderare mām ⁊ formā. rōnes eni prius posite probāt non simpliciter sed ex suppositione q eiusdem scie naturalis sit cognoscere illa utraq. supposito eniz q naturalis sit cognoscere materiā uel formaz. arguit ex predictis rationib⁹ q eiusdē sit considerare utraq: qz cui⁹ est cognoscere vnū ⁊ reliquū eiz eiusdē sit cognoscere materiā ⁊ formā sed ratiōes adducēde simpliciter ꝓbant q nālis sit cognoscere materiā ⁊ formā. circa hoc autē duo facit: quia pmo probat q naturalis est cognoscere materiaz. secūdo q ei⁹ est cognoscere formā ibi. ampli⁹ eorū que sunt. In tota pma parte intēdit talē rōnez: quoniā ut spectat ad ꝓpositū non est differētia inter naturaz ⁊ artē: nisi qz alique artes faciūt materiam. natura autē presupponit eā: sed artes nō facientes materiam cognoscūt materiā. g̃ spectat ad naturalē cognoscere materiā nō obstante q natura nō facit materiaz sed supponit eā. in hac autē ratione sic ꝓcedit. qa primo ostēdit q artes nō facientes materiā cognoscūt. secūdo an differentiam eē inter artē ⁊ naturā: qz alique artes faciūt materiam. natura autē non facit eam. ex his aūt sequitur q spectat ad naturalem cognoscere materiā: non obstāte q natura materiā presuppōat. scda pars incipit ibi. in his quidē. Circa primū tria facit: qz pmo probat q artes non facientes materiā cognoscūt ipam. secundo inquirit quot sunt hi⁹ artes nō facientes materiam ⁊ cognoscentes ipam. tertio assignant differētiā inter ipsas. secūda ibi. dupliciter autem est id cui⁹. tertia ibi. differūt aūt sm q. Ad euidentiā prime partis sciendū q qđ in omni gñe factoz est dare tria genera artiū. vz. dispositiuā factiuā ⁊ usualē. Dispositiua eni dicit que māz parat. factiua ṽo que formā induc. usualis ṽo que utif eo qḋ factū est. vbi grā. In ope nauigandi est dare artē dispositiuā ut dolatiuā que

ligna pparat ⁊ artē factiuā ut naulfactiuā q̄ in li-
gnis dolatis formā nauis inducit. ⁊ 3ᵃ est dare ar
tē usualē gubernatiuā que utit̄ naui facta. Sic ēt
in ope domificādi ali⁹ est qui ex luto facit lapides
⁊ parat maꝫ dom⁹. ali⁹ est q domū cōstruit: ⁊ ali⁹ q
domo utit̄ ⁊ inhabitat. hec aūt tria per ordinē sem
per se hn̄t: qꝛ usualis est sup̄ factiuā ⁊ p̄cipit ei. qui
eni debet uti re impat facienti eā qualē eā facere de
beat. factiua ūo est sup. dispositiua: qꝛ q formā idu
cit p̄cipit disponēti maꝫ ⁊ pparāti eā qliter de-
beat ipaꝫ disponē ⁊ pparare. iter has aūt artes sic
se hn̄tes p ordinē sola dispositiua mam facit. alie
ūo artes ut factiua ⁊ usualis q̄ pn̄t dici architecto
nice ⁊ p̄ncipātes nō faciūt maꝫ ꝫ cog̃scūt. Nam
s̄m ph̄m in libro pol'. quecūqꝫ opꝫ seruū scire facē
opꝫ dn̄ꝫ scire p̄cipe. ars ḡ pparatiua mãe: qꝛ ancil-
laf artib⁹ supiorib⁹ ⁊ architectonicis maꝫ quā ipa
sic scit facē supiores artes sciūt cognoscere ⁊ p̄cipe
bn̄ ḡ dcm̄ est ꝙ supiores artes: ꝫ non faciāt mām
tn̄ cog̃scūt ipaꝫ. posset ḡ sic formari rō. per artes ar-
chitectonicas ⁊ superiores utimur in obsẽqo nr̄o:
⁊ sumus. q. finis oīuꝫ artificialiū ⁊ oium opatoruꝫ
ab iferiorib⁹ artib⁹: sed artes iferiores opant̄ ipaꝫ
mām artificialē. ḡ p supiores artes utimur h⁹ⁱ ma:
⁊ sum⁹ quasi finis ei⁹ ⁊ cognoscam⁹ ipsam. h̄ auteꝫ
rō fundaf sup duab⁹ ppositionib⁹: qrū p̄ma est ꝙ
alique artes ut iferiores faciunt mām. alia est ꝙ p
superiores artes utimur oīb⁹ artificialib⁹ ul' oīb⁹
opatis ab iferiorib⁹ artib⁹: ⁊ sum⁹ quasi finis eoꝝ:
⁊ p ɔñs per h⁹ⁱ supiores artes cognoscim⁹ mam
opatā ab iferiorib⁹ artib⁹. ꝫ per tales artes nō fa-
ciam⁹ eam. h̄ est ḡ qḋ ait ꝙ artes alique ut iferio-
res faciūt mam. alie q̄dē simpl'r alie opose. ⁊ utim̄
supple p superiores artes tanq̄ꝫ nos oīb⁹ que sunt
artificialia: ul' oīb⁹ que sunt opata ab inferioribus
artib⁹. sum⁹ eni supple p superiores artes: ⁊ nos q̄
dāmō finis oīuꝫ taliū opatoꝝ. ḡ per tales artes co
gnoscem⁹ talia operata: ꝫ per hi⁹ artes nō factam⁹
illa. decl'ata est ḡ ppositio illa ꝙ artes nō facien-
tes mām cog̃scūt eā. ¶ Notādū aūt ꝙ ait alias
artes facē mam simpl'r. alias ūo opose: qꝛ artiū p-
parantiū mam est duplex gen⁹. quedā eni faciunt
mām opose ut ars dolatiua pparans ligna que sūt
ma nauis. huiusmodi eni artes nō faciūt ligna sim
pl'r nec mam nauis simpl'r: sed faciūt eā opose in-
quātū eā pparāt ⁊ disponūt. quedaꝫ tn̄ artes sunt
faciētes mām artificialiū simpl'r: ut pꝫ in arte ppa
rante mām uasis uitreis. Non solū eni uitrū opo-
suꝫ fit p artē: sed etiā per artē fit uitrum simplicit'.
¶ Notādū etiā ꝙ ait utimur oīb⁹ pp̄ter nos: qa
potissime ars usualis est illa que est finis ⁊ archite
ctonica ⁊ iperatrix oium alioꝝ. huiusmodi eni ars
usualis ꝫ mam nō faciat: hꝫ tn̄ eā cognoscere: qa
hēt impare ⁊ p̄cipe negociantib⁹ circa ipaꝫ. ¶ No
tandū aūt ꝙ ait nos eē quodāmō finis taliū opa-
toꝝ: qꝛ hō ihers nihil sit ordiāte in sui obsequiū: ⁊
q nullius est finis. si ḡ sum⁹ finis taliū artificiatoꝝ
h̄ est inquātū iuuamur per artes architectonicas.
iō dicit̄ esse finis q̄dāmō nō simpl'r. ¶ Dubita-
ret forte aliqs utrū mam simpl'r pn̄t facere alique
artes. ⁊ videt̄ ꝙ nō. ma eni simpl'r ut supra circa fi
nē p̄mi hui⁹ dicebaf est ingn̄abilis ⁊ icorruptibi-
lis. ḡ ⁊ c̄. ¶ Dicēdū ꝙ ma simpl'r pōt accipi dupl'r
ul' respectu n̄aliū ul' respectu artificialiū. in gn̄e āt
n̄aliū ꝙ se hēt ut mā maxime videt̄ eē yle: que est
ingn̄abilis ⁊ icorruptibilis. Sed mā respectu ar-
tificialiū est q̄d cōpositū. iō talē mam eē gn̄abilē ⁊
corruptibilē nō est incōueniēs. ¶ Ulteri⁹ forte du
bitaret aliqs utꝝ oporteat artes supiores cog̃scere
opata ab inferiorib⁹ artib⁹. ¶ Dicēdū ꝙ seru⁹ est
q. qḋdā animatū organū sui dn̄i: sicut ⁊ organum
est q̄dā inanimatus seruus: ⁊ qꝛ talia s̄m ꝙ huius
modi nō agūt nisi ab alijs mota: oē organicū ⁊ ul'r
oē ancillatiuū nō hēt ꝙ agat nisi motū a superiori
agente. pp̄ter qḋ si supius agens agat per intell'ꝫ
⁊ per cognitionē moueat iferiora agentia oporte-
bit huiusmodi agēs superi⁹ hēre cognitionē oium
opatoꝝ ab iferiorib⁹ agentib⁹ inquantū sūt mota
ab ipsis: cū ḡ inferiores artes sint quedā organa ⁊
quedā ancille artiū superioꝝ ⁊ nō agāt nisi mote
ab illis per se loquēdo: qcqd est iferioꝝ efficere: h̄
est artiū superioꝝ percipere ⁊ cognoscere. ¶ De-
inde cum dicit.

¶ Dupliciter enim est id cui⁹ cā fit. Dictū
est autem de his in his que de prima phi-
losophia sunt. Due igitur sunt principan-
tes materiam ⁊ cognoscentes artes: que
utitur ⁊ factiua: que architectonica. Un-
de ⁊ usualis architectonica quodāmō est.

¶ Uenatur quot sūt hi⁹ artes nō faciētes mām sed
cognoscētes ipaꝫ. Ad cui⁹ euidētiam sciēdum ꝙ
necessitas actiōis ⁊ impiū agēdi sumit̄ ex fine. quā
to ḡ ars magis attingit optimū ⁊ finē: tāto magis
est aliaꝝ impatrix. finis aūt in huiusmodi opabili-
bus duplex est. forma aūt. s. ⁊ usus. Sꝫ cū usus ē
p̄ncipalis: finis q̄ꝫ forma. ut eni se hēre forma ad
usū sicut mā ad formā. ligna eni dolata ordināt̄ur
ad formā nauis. iō eni dolātur ligna ut in eis idu-
catur talis forma. forma aūt ordinaf ad usū: qꝛ iō
talis est forma: qꝛ talē reqrit eā usus ad quā facta
est: ⁊ qꝛ duo sunt fines forma ⁊ usus. iō due sūt ar
tes superiores ⁊ p̄ncipātes nō faciētes mām ꝫ co-
gnoscētes eā. uꝫ. factiua forme ⁊ usualis: ⁊ qꝛ usus
in artificialib⁹ est principalior finis q̄ꝫ forma. ideo
usualis est principalior q̄ꝫ factiua forme. h̄ ḡ ē qḋ
ait ꝙ finis cui⁹ cā fit dicitur dupl'r. s. forma ⁊ usus
⁊ addit qḋ de his dictū est in his que sunt de p̄ma
ph'ia. i. in methaphisica: qꝛ ḡ duplex est finis usus
⁊ forma. due sunt artes p̄ncipātes mam ⁊ cog̃scē
tes eā. una que utitur. i. usualis. ⁊ alia que ē archi
tectōica ⁊ factiua forme. qḋ aūt usualis sit ars p̄n
cipālis: pꝫ qꝛ usualis quodāmō architectonica est.
¶ Dubitaret forte aliquis: qꝛ cū usus sit p̄ncipali-
or finis q̄ꝫ forma nō v̄r ꝙ usualis sit architectoni-
ca quodāmodo sed simpl'r. ¶ Dicendū ꝙ archite-
ctonicū accipitur hic respectu artis dolatiue siue
respectu artis pparantis mam. gubernatiua ūo ⁊
usualis: ꝫ sit architectonica simpl'r tamen qꝛ ime-
diate impat naufactiue non dolatiue. iō respectu
dolatiue ⁊ pparantis materiam cui non imperat
immediate dicitur architectonica imperatrix non
simpliciter idest immediate: sed quodammodo.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Differunt autem s̄m q̄d. h. species qui-
dem cognoscitiua est architectonica: alia
autē ut factiua materie. Gubernator eniꝫ
qualis sit sp̄ēs aliqua temonis cognoscit

⁊ instituit. Alius autem ex quo ligno ⁊ q̃libus illis erit.

¶ Dat dr̃iam inter hu᷒ artes ꝑncipãtes dicens q̄ differt vna ab alia ſcḋm qḋ architectonica .i. uſualis eſt cognoſcitiua .i. ꝓceptiua ſpecialia aũt .ſ. nauiſactiua eſt factiua: ꝗ impatiua mãe. gubernator enĩ .i. uſualis cognoſcit .i. impat ⁊ inſtituit q̃lis ſit ſpẽs alia themonis ſiue nauis. alr᷒ aũt .ſ. nauiſactiu᷒ inſtituit: ex quo ligno ⁊ ex qualib᷒ .ſ. lignis erit nauis ſiue themo. Eſt ergo dr̃ia inter has tres: q2 vna imperat factionẽ forme. alia ṽo factionẽ mãe. gubernator eni nõ facit formã ſed impat ⁊ ſtatuit qualis dʒ eẽ. ſic nauiſactiu᷒ nõ dolat ligna nec facit mãʒ. ſed impat ⁊ ſtatuit qualr̃ mã eẽ debet fcã. ¶ Notãdũ aũt q̄ aliq̃ñ cognoſcere ⁊ facẽ ſumũtur pro impate. dicim᷒ eni aliqḋ de eo qḋ hẽt ꝑcipe in aliqua cã q̄ illi᷒ cãe cognitio ſpectat ad ip̃m: ſic etiaʒ qui impat aliqd faciendũ dicit̃ illḋ facere uſualis ḡ dr̃ cognoſcitiua eẽ forme: q2 impat formã fiẽdaʒ ⁊ nauiſactiua dr̃ eẽ factiua mãe nõ ꝓprie: ſed quia impat eam fiendam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In his quidem igitur que ſunt ſcḋm artẽ nos facimus. manifeſtum propter opus ſcilicet in phiſicis ineſt.

¶ Ponit ſcḋam ꝓpoſitionẽ rõnis ꝑncipalis .d. q̄ in his que ſũt ꝑ artẽ nos facim᷒ mãm ꝑ op᷒. Sʒ in phiſicis mã ineſt .i. non fit ſed ſupponit̃: ıũc ḡ ſuppleatur rõ qḋ inq̃tũ ſpectat ad ꝓpoſitũ non eſt dr̃ia inter nãm ⁊ artẽ: niſi q2 ars facit mãm nõ nã. cũ igit̃ ꝓbatũ ſit q̄ artes nõ faciẽtes mãm cognoſcũt mãm. ſequit̃ q̄ ſpectat ad nalẽ cogſcere mãm non obſtante q̄ natura materiam non facit ſʒ ſupponit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius ad eorum que ſunt ad aliqd materia eſt. In alia eni ſpecie alia mã.

¶ Poſtq̃ꝫ ꝓbauit q̄ ſpectat ad nalẽ cogſcẽ mãm. ꝓbat q̄ ſpectat ad ip̃m cognoſcere formã ⁊ duo facit: q2 ꝑ facit qḋ dcm̃ eſt. ſcḋo ex hĩ ingrit uſq3 ad queʒ terminũ ſpectat ad nalẽ ꝯſiderare de forma. ſcḋa ibi [uſq3 ad q̃tũ.]ꝓ ꝑcẽdit aũt talẽ rõnẽ. mã eſt de gnẽe eoꝝ que ſũt ad aliqd ⁊ dr̃ relatiue ad formã ſiue ad ſpẽʒ: qḋ pʒ: q2 in alia ⁊ alia ſpẽ eſt alia ⁊ alia mã. Cũ ergo ꝓbatuʒ ſit q̄ ſpectat ad nalẽ cogſcere mãm: pʒ q̄ ſpectat ad ipſum conſiderare formam: q2 cuius eſt conſiderare vnum relatiuorum ⁊ reliquum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uſq3 ad quantum ergo phiſicum opʒ cognoſcere ſpeciem ⁊ quicquid eſt. Aut queadmodũ ad medicũ neruũ ⁊ fabrum es uſquequo. Cui᷒ enim cã vnũqḋq3. Et circa hec que ſunt ſepate qdẽ ſpẽs in mã.

¶ Inquirit uſq3 ad quẽ terminũ poſſit nalis ꝯſiderare de forma ⁊ duo facit: q2 ꝑ facit qḋ dcm̃ eſt. ſcḋo ꝓbat qḋ dixerat ibi [homo eni hominẽ.]dicit ḡ quaſi querẽdo uſq3 ad quãtũ opʒ phiſicũ cogſcẽ ſpẽm: ⁊ qḋ qd eſt. ⁊ ſoluit q̄ queadmodũ opʒ medicũ ꝯſiderare neruũ ⁊ fabrũ es: uſq3quo ueniat ad id cui᷒ cã ꝯſideraẗ vnũqḋq3 i. illa mã: ⁊ uſq3 q̄ deueniat ad cognitionẽ ultime forme in tali mã ſic ſupple opʒ nalẽ ꝯſiderare de forma: uſq3 q̄ deueniat ad ultimã formã que dẽt eſſe mãe naturali. hec aũt eſt aĩa humana que eſt aliquo mõ ſeparata: q2 nõ educitur de potẽtia materie: ⁊ aliq̃ mõ ẽ in mã q2 dat eẽ materie. ıõ ſubdit q̄ circa hoc .i. circa has formas que ſunt qdẽ ſpẽs .i. forme ſepate: ⁊ tñ ſũt in materia circa tales formas. ſupple circa animas humanas eſt terminus naturalis conſiderationis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Homo enim hominẽ generat ex mã ⁊ ſol. Quomõ aũt ſe habeat hoc ſeꝑabile: ⁊ quid ſit p̃hie p̃me eſt determinare.

¶ Probat qḋ dixerat .vʒ. q̄ de aĩa humana poſſit cõſiderare naturalis. ıtẽdit aũt talẽ rõnẽ. oĩs forã gñata ex materia eſt de ꝯſideratiõe naturalis: ſed homo gñatur ex materia. ḡ forma ei᷒ eſt de ꝯſideratione naturalis. de hac aũt rõne nõ plus ponit niſi q̄ homo generaẗ ex materia. vñ ait q̄ homo ⁊ ſol generãt hominẽ ex materia. aĩa ergo humana que eſt aliquo mõ ſeꝑabilis eſt de ꝯſideratione naturalis. Sed quomodo ſe habeat hoc ſeꝑabilis .i. forma oĩs ſeꝑabilis ⁊ quis ſit huiuſmodi forã determinare nõ ſpectat ad naturalẽ: ſed eſt p̃me p̃hie opus. ¶ Notãdũ aũt formas eſſe in triplici genẽ: q2 quedã ſũt oĩno materiales ut ille que educũtur de potẽtia materie: quedã aũt ſunt oĩno abſtracte ut ſube ſeparate. quedã ṽo ſunt medio mõ ſe habẽtes ut anime humane. ꝯſideratio ḡ naturalis incipit a formis materialibus ⁊ terminaẗ uſq3 ad animas humanas: ita q̄ ꝯſiderare de huiuſmodi aĩabus ſpectat ad naturalẽ. Sed nequaq̃ʒ ſpectat ad ipſum conſiderare de ſubſtantijs ſeparatis ſcḋm id qḋ ſunt: q2 ut infra dicetur que non amplius mota mouent non amplius ſunt p̃hie conſiderationis.

Lectio .v.

D Eterminans autem his conſiderã dum eſt de cauſis: que ⁊ quot numero ſint. Quoniam eniʒ ſciendi gratia hoc negocium eſt. ſcire auteʒ non anteopiamur vnumquodq3 q̃ꝫ utiq3 accipiamus propter quidem vnumquodq3. Hoc autem eſt accipere primam cauſam. manifeſtuʒ eſt: quoniaʒ ⁊ nobis hoc faciendum eſt: ⁊ de generatione ⁊ corruptione ⁊ de omni phiſica mutatione: quatenus ſcientes eorum principia reducere in ipſa tentemus queſtiorum vnũqḋq3.

¶ Hec aũt pars diuiſa fuit contra totũ ꝑcedens. ſupra eni determinauit p̃us de cauſis intrinſecis: ut de materia ⁊ forma. In parte iſta ulr̃ determinat de omnib᷒ cauſis tã intrinſecis q̃ꝫ extrinſecis. aduertẽdũ tamẽ q̄ ſicut in determinãdo de cauſis intrinſecis ut de materia ⁊ forma duo fecit: q2 ꝑmo determinauit de huiuſmodi cauſis. ſcḋo oñdit q̄ determinare de eis ad naturalẽ ſpectabat. ſic in determinãdo de oĩbus ulr̃ cauſis duo facit: q2 ꝑmo determinat ulr̃ de omnib᷒ cauſis. ſecũdo q̄ ſpectat ad naturalẽ ulr̃ oẽs cãs cognoſcere. ſecũda ps ibi ultra mediũ hui᷒ ſcḋi. [Que aũt ſunt cauſe ⁊ q̃t ſunt numero.] Circa ꝑm duo facit: q2 ꝑmo determinat de cauſis per ſe. ſecũdo de cauſis per accñs ibi [dr̃ aũt ⁊ fortuna.] ꝑma in duas: q2 ꝑmo dicit quot ſunt ſpecies ⁊ maneries cãrũ. ſcḋo determinat de modis eaꝝ ibi [modi aũt cãrũ.] Circa ꝑm

duo facit: qr pmo ptinuat se ad dicēda. scdo exequitur de intēto ibi vno qdē mō. Dicit ḡ p q determinatis his que dicta sunt: determinandū est de causis ulr que z quot sūt numero: z est rō: qm h negociū est sciēdi gratia. scire autez nō opinamur vnūqdqz anteq̄ supple accipiam pp̄ qd ē vnūqdqz. hoc aūt est accipe pmā cām eius. manifestū est ḡ q hoc. s. accipe cām est faciēdū nobis de gñatione z corruptione z omni phisica mutatiōe qtenus sciente pncipia ipsoz motuū siue ipsoz mutationū tētemus reducere vnūqdqz naturaliū siue vnūqdqz mobiliū in ipsa siue in sua pncipia. si eni scire est per causam dignum est inuestigare causas rez. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Uno quidez modo causa dicitur ex quo fit aliquid cum insit: sicut es statue: z argētum fiale: z horum genera.**

¶ Exequitur de itēto z inuestigat genera cāruū circa qd tria facit: qr pmo inuestigat huiusmodi gña cāruū. scdo assignat quasdā psiderationes sequentes hs cās. tertio ut faciliorē doctrinā tradat summatim recolligit que dixerat. scda ibi pringit aūt multiplr. 3a ibi oēs aūt ut dicte. Circa pmū quatuor facit fm q de quatuor gñib cāruū determinat. po eni determinat de cā materiali. 2o de formali. 3o de efficiēte. 4o de finali. 2a ibi alio aūt modo. 3a ibi amplius vnū pnm. 4a ibi adhuc aūt quēadmodum. ¶ Dicit ḡ q vno modo dr cā sicut ex quo fit aliqd cū sit in eo quātū ad cām materialē: ex q̄ fit res z est in re sicut es est materia statue z argētū fiale z hoz gña. Nā non solū argentū z es sunt materia statue z fiale: sed etiā metallū qd est gen ad illa est hs materia. ¶ Notandū aūt q materia pueuit distingui manēs z trāsiēs. illud aūt qd sic est materia alicuius qd nō manet in eo nō pprie materia eius est. materia eni alicuius pprie sumpta debet eē de cōpositione ipsius qd nunqz pungeret nisi maneret in eo. uolens ḡ phūs describere materiā que est de cōpositiōe rez dicit q est illud ex quo fit aliquid cum sit in eo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Alio autem modo species z exemplūz. Hec autez est ratio ipsius qd aliquid erat eē: z huiusmodi genera: ut eius que est diapason: duo ad vnum: z omnino numerus z partes que in diffinitione.**

¶ Determinat de cā formali. d. q alio mō dicitur causa forma que est spēs z exēplū. hec aūt est rō ipsius qd qd erat eē: qr a forma sumitur pncipalr diffinitio z hs genera ut eius pportiōis que est diapason duo ad vnū. i. pportio dupla est forma eius z oino z ulr numerus est forma ipsius. Nā cū numerus sit genus ad duplū si duplū est forma diapason: opz q numerus sit etiā forma eius z partes que sūt in diffinitiōe supple sūt etia forma rei: tota eni diffinitio aliq̄ modo spectat ul ptinet ad formā ut declarabit 7o metb. ¶ Notādū aūt q forma pōt dici spēs exemplum z qd qd erat esse. forma eni triplr sumi pt. pmo ut dat eē. scdo ut gñat siue ut est rō gñandi sibi silē. tertio ut est obiectū intellcs. ut dat eē dr spēs ut generat sibi silē dicitur exēpliū ul exēplar siue paradigma: ut hēt alia lrā: sed ut est rō itelligēdi siue ut ē ad qd itelligitur dicitur qd qd erat eē: qr obiectū intellcs est qd qd est siue qdditas. ¶ Dubitaret forte aliqs qr cū nālis nō solū diffiniat per formā sz z per materiā. vr q partes diffinitiōis nō sint solū forma sed etiā possunt eē materia. ¶ Dicēdū q pncipale in diffōne est forma. materia eni nō igreditur qdditatē z diffōnē rei nisi ut habet ordinez ad formā. cū ergo dr q partes diffōnis sūt forme. itelligēdū est de partib pncipalib: uel possum dicere q cōsueuit distingui duplex forma .s. forma partis z forma totius siue forma que est totum. forma eni totius pōt dici totū illud qd pertinet ad spēz: z qr omnes partes ingredientes diffinitionē pertinet ad spēm: cū species idem sit qd forma omnes huiusmodi partes fm q tales sunt rōnem forme habent. imo cum ipsa materia fm se accepta nō igrediatur diffinitionē sed cōpetat ei talis igressus ut hēt ordinē ad formā z ut stat sub ea. materia vo igreditur diffinitionē: z ut pertinet ad spēm hēt quādam rōnem forme. ¶ Qd vo obijcitur q naturalis diffinit per materiā z materia ingreditur diffinitionem: patet q nunqz materia fm se accepta z ut est in potētia diffinitionē ingreditur. sed ut dictū est competit ei talis ingressus ut pertinet ad spēz z induit rōnem forme. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Amplius vnde principium mutationis primum aut quietis est: ut consilians causa: z pater filij: z omnino faciēs facti: z cōmutans commutati.**

¶ Determinat de cā efficiente. dicit q amplius dicitur cā efficientis ut de eo qd est vnū primū principium mutationis aut quietis: uel qd est causa ut causa consilians: uel ut est causa ut pater filij z omnino. i. ulr faciens facti z commutans cōmutati. ¶ Notandū aūt q causa duplr pōt accipi. primo qr quedam est principalis quedā secūdaria z coadiuuās. secūdo pōt distingui cā. qr quedā est vniuersalis quedā particularis. quātū ergo ad causaz pncipalē z secūdariā ait vnū primum principiuz: aut psiliās: ita q per pmū pncipiū intelligit cām pncipalē. per cōsilians vo coadiuuantem z secundariam. quātum vo ad cam vniuersalez z particularē ait pater faciens z cōmutans. faciens eni est vniuersalior causa q̄ pater. z cōmutās est vniuersalior q̄ faciens. mouere enim est in plus q̄ agere ut vult phūs in pmo de generatione cap de actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Adhuc autem quemadmodum finis. Hoc autem est qd cuius causa: ut ambulandi sanitas propter quid est ambulat dicimus: ut sanetur. Et dicētes sic opiamur assignare causam.**

¶ Determinat de causa finali: z duo facit: qr primo determinat de fine. secundo de his que sunt ad finem ibi z quecūqz iam mouente. Dicit ḡ q adhuc se habet ut causa qd se habet quemadmoduz finis. h autem est cuius causa alia fiunt ut sanitas est finalis causa ambulandi: quia si queritur propter quid ambulat dicimus ut sanetur: z sic dicētes opinamur assignare causam eius qd queritur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et quecūqz iam mouente alio inter media fiut finis. ut sanitas: macies: aut purgatio: aut potiones: aut organa. Omnia**

enim hec finis grana sunt. Differunt tamen abinuicem. Quod alia quidem opera: alia vero organa. Cause quidem igitur fere tot modis dicuntur.

¶ Quia dixerat quid se habet ut finis: ostēdit que se hūt ut ad finē. dicēs q̄ quecūq; alio mouēte sūt inter media inter p̄mū mouēstē ꝛ ultimū finē sūt grā finis siue sūt ad finē ut grā sanitatis sunt macies .i. atenuatio corporis purgatio potiōes organa enī flebotomia. omnia enī h̄ sūt grā finis siue sunt ad finē. Differūt tñ abinuicē: q: alia q̄dē sunt opa. alia vo organa. purgatio enī corpis pōt fieri per opa ut pariter ꝛ exercitiū: ꝛ per organa ut ꝑ flebotomiā subdit aūt .q. per modū epilogi q̄ cāe fere tot modis dicūtur. ¶ Notandū autē q̄ s̄m Alex. dic fere ꝓpter causas per accñs. oēs enī cause assignate sūt cause per se. uel dicit fere s̄m ꝯtem ad designandum dubietatē: q: per ea que dicta sunt non plene ostensum est esse tm̄ quatuor causarū gña. Sz q: hoc alibi plenius declarabit. ideo hic sub dubietate dicitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Contingit autem multipliciter dictis causis: ꝛ multas eiusdem causas esse non s̄z accidens: ut statue statuifica ꝛ es: non s̄m alterum aliquid: sed s̄m q̄ est statua. Sz non eodem modo. Sed hoc quidem ut materia: illud autem sicut vnde motus.

¶ Assignat quasdā cōditiōes sequētes hr̄ cās ꝛ tria facit s̄m q̄ tres ꝯditiones ponit. secūda ibi ⌊ sunt autē quedā. ⌋ tertia ibi ⌊ amplius aūt eadē. dicit ergo q̄ causis dictis multipl'r ꝯtigit eiusdē rei mltas eē cās nō s̄z accñs: ut statuifica ꝛ es sunt cā statue nō s̄m q̄ aliqd alteꝝ .i. nō per accidēs: sed s̄z q̄ est statua .i. per se: sed nō eodē modo: sed h̄ quidem .s. est cā statue: ut materia. illud autē .s. statuifica siue artifex est cā sicut vñ mot⁹ .i. efficiens. non est aūt inconueniens in diuersis generibus causarū eiusdez rei per se eē diuersas causas. ¶ Deīde cū dic.

¶ Sūt autem quedam ꝛ adinuicem cause: ut laborare causa est boni habitus: ꝛ h. laborandi. Sed non eodem mō. Sed hec quidem sicut finis: illa sicut principium motus.

¶ Ponit scdam cōditionē. vz. q̄ quedā sunt sibiīpis cāe adīuicē: ut laborare est cā boni habit⁹ .i. sanitatis. ꝛ h̄ .s. bene se hēre s̄m corp⁹ siue eē sanū causa est laborandi: sed nō eodē mō: sed hoc .s. bon⁹ habitus est cā sicut finis. illa autē .s. laboratio est causa sicut principiū mot⁹ .i. est cā efficiēs. ¶ Dubitaret forte aliquis: q: nos videtur possibile q̄ duo aliq̄ sic se hēre possint q̄ vnū sit cā alteri⁹ ꝛ econuerso. nō enī est inconueniens q̄ aliquid sit prius altero nāliter: ꝛ tamē sit posteri⁹ illo quoad nos. Sz q̄ vnū ꝛ idē respectu eiusdē sit pri⁹ ꝛ posteri⁹ naturaliter non videtur possibile. Cū ergo ult' semp sit cā prior effectu si idē respectu eiusdē eēt cā ꝛ effect⁹. tunc idem respectu eiusdē eēt pri⁹ ꝛ posteri⁹ naturaliter qd̄ vr̄ inconueniens. ¶ Dicendū q̄ non est inconueniēs aliquid esse tale simpl'r ꝛ esse oppositum .q. s̄m quid. sicut ethiops est niger simpl'r. est tamē alb⁹ s̄m quid: ꝛ q: ꝑoritas quoad nos est s̄z quid respectu ꝑoritatis nature non est inconueniens vnū ꝛ idē respectu eiusdē eē prius natura nos pri⁹ quoad nos. Rursus aūt si ꝯsideram⁹ ordinez sciendi uel demonstrādi ꝓpter q̄ itroductū negociū in ipsa ꝑoritate nature est assignare gradus. est enim hic ordo in causis q̄ finis iponit necessitatez efficiēti efficiens forme ꝛ forma materie. ideo enī sic agit agens q: sic requirit finis: ꝛ ideo est talis forma q: talis efficiens. sic etiā iō est talis materia q: ordinatur ad talē formā. finis ergo in ordine demonstrandi est prior omnib⁹ causis: vñ ꝯter appellat finē cām cāꝝ. ꝑoritas ergo s̄z efficiēs est .q. s̄z quid respectu ꝑoritatis finis: ꝛ q: non est inconueniens idē eē pri⁹ simpl'r ꝛ posterius s̄m qd non est inconueniens idē esse causam in gñe cārum finaliū ꝛ esse effectum respectu causarum efficiētiū. ꝛ si ex hoc quis uellet arguere q̄ si idem hoc modo eēt causa ꝛ effectus esset prius ꝛ posterius seipso committeret fallaciā accidentis: quia uariatr̄ ibi medium enim non eodem modo sit prius ꝛ posterius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem eadem contrariorum est. Que enim presens causa hui⁹ est. hāc ꝛ absentem causam aliquando cōtrarij: ut absentia gubernatoris nauis submersionis: cuius erat presentia causa salutis.

¶ Ponit tertiā ꝯditionē cāꝝum q̄ eadē cā pōt eē cōtrarioꝝ al'r ꝛ al'r accepta: q: cā que est presens .i. ꝑ p̄sentiā est cā huius .s. salutis hanc eandē cām absentē .i. per absentiā ꝯtingit aliq̄n esse cām ꝯrij: ut absentia gubernatoris est cā submersionis nauis: cuius presentia erat causa salutis. sic etiam circa finem de generatione ostendimus q̄ sol motus in obliquo circulo presentia sua causat generationē. absentia vo causat contrarium ut corruptionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnes autem nunc dicte cause in quatuor incidunt modos manifestissimos. Elementa enim syllabarū: ꝛ materia uasorum: ꝛ ignis ꝛ huiusmodi corporum: ꝛ partes totius: ꝛ suppositiones cōclusionis sicut ex quo cause sunt.

¶ Ut faciliorē tradat doctrinā resumit sub cōpēdio oīa genera causaꝝ ꝛ duo facit: q: p̄mo sub quodā cōpēdio determinat de causis intrinsecis. secundo de extrisecis ibi ⌊ semē aūt ꝛ medic⁹. ⌋ Circa p̄mū duo facit: q: p̄ sub cōpendio narrat cās intrisecas. scdo dat d'iam inter eas ibi ⌊ haꝝ aūt hec qdez. ⌋ dicit ergo q̄ oēs huiusmodi cāe que dicte sunt incidunt in q̄tuor modos manifestissimos .i. in quatuor maneries uel in quatuor gñā manifesta. nam elta sunt cā syllabaꝝ ꝛ materia est cā uasoꝝ ꝛ ignis ꝛ alia elementa sunt cā huiusmodi corpoꝝ: ꝛ premisse ꝯnis quedā autez magis formales ut elemēta syllabaꝝ ꝛ partes totius si accipiant' partes formales. ¶ Notandū aūt q̄ causa sicut ex quo aliq̄ dicitur solū cā materialis ut cū dicit' ex ferro fit cultellus aliq̄n cause sicut ex quo dicūtur oēs cāe intrinsece taz materia q̄z forma. dicim⁹ enī ex aīa ꝛ corpore eē hominē. cū igit' hic d'r q̄ oēs dicte cāe sūt sicut ex quo h̄ sicut ex quo denotat ult' oēs causas intrinsecas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Harum autem hee quidem sunt sicut subiectum et partes. Alie autem sunt sicut quod quid erat esse: et totum et compositio et species.

¶ Quia exemplificauerat de causis intrinsecis cum esse intrinsece sint tam materia quam forma: dat dictam inter causas intrinsecas. dicens quod harum .i. causarum intrinsecarum. hee quidem sunt sicut subiectum et ut partes .i. sicut materie. alie autem sunt sicut quod quid erat esse et sicut totum et compositio et species .i. sicut forma. ¶ Notandum autem quod li harum non solum referendum est ad extra posita: sed ultra ad omnes causas intrinsecas. inter quas quedam se habent ut materia et subiectum. quedam autem ut forma et species. ¶ Notandum etiam quod forma per comparationem ad intellectum dicitur quod quid erat esse: quia quod quid est: est obiectum intellectus: sed per comparationem ad materiam dicitur totum compositio est species aliter tamen et aliter. Nam secundum quod materia tripliciter potest accipi sic et forma per comparationem ad ipsam triplex nomen sortitur. est enim materia quedam secundum comparationem ut lapides sunt materia domus: quedam secundum alterationem ut cibus alteratus dicitur esse materia sanguinis: quedam enim est materia secundum alterationem et compositionem ut quatuor elementa sunt materia mixtorum: materie igitur secundum compositionem respondet forma ut dicitur compositio. sed alterationem vero respondet forma ut dicitur species. Sed materie secundum alterationem et compositionem sicut ex aceto et melle fit oximel potest respondere forma ut totum. ¶ Dubitaret forte aliquis: quia videtur sibi philosophus contradicere. aliquando enim dicit partes se tenere ex parte materie. aliquando enim videtur velle quod partes se teneant ex parte forme. ¶ Dicendum quod secundum quosdam partes habent semper rationem materie respectu eius cuius sunt partes. non est tamen inconueniens aliquas esse partes vnius et habere rationem forme respectu alterius ut ea que sunt partes materiales sunt materialia respectu nature. possunt tamen esse forma respectu compositi. Sed hoc non videtur quietare intellectum: tamen quicquid est pars nature humane est etiam pars hominis. ideo dicitur aliter quod non est inconueniens partes pertinere ad materiam et ad formam aliter et aliter acceptas: quia secundum philosophum 7° metaphysice. quedam sunt partes materiales rei in quarum diffinitione ponitur totum sicut semicirculus est pars materialis circuli: quia in diffinitione eius ponitur circulus. est enim semicirculus portio circuli secata a diametro. littere autem uti eodem 7° habetur sunt partes formales similiter: non est ergo inconueniens alias et alias partes esse formales et materiales. imo eedem partes relate ad vnum pertinent ad materiam. relate vero ad aliud ad formam: ut caput est pars materialis circuli sed est pars materialis formalis circuli cuprei. totum enim illud quod pertinet ad speciem secundum quod huiusmodi est: potest dici pertinere ad formam: quod ergo philosophus aliquando vult partes dicere quid materiale cuiusmodi sunt partes quantitatiue totius. aliquando vero aut eas dicere quid formale ut partes diffinitionis nullum inconueniens est si considerentur que dicta sunt. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis: quia dicit supponens premissas esse materiam conclusionis quod non videtur verum. premisse enim videntur esse causa efficiens conclusionis. efficiens autem et materia incidunt in vnum. dicendum quod in premissis est considerare medium terminum maiorem extremitatem et minorem et virtute medii termini propter quam vna extremitas de alia concluditur: ita quod medius terminus nunquam ingreditur conclusionem sicut nec artifex ingreditur archam. sunt ergo premisse causa efficiens conclusionis ratione medii et se habent ut materia eius ratione extremitatum. non igitur efficiens materia coincidunt in idem: quia aliud est ibi ut materia aliud efficiens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Semen autem et medicus et consilians et omnino faciens omnes sunt vnum principium mutationis aut status aut motus est.

¶ Sub quodam compendio determinat de causis extrinsecis: et primo de causa efficiente. secundo de finali ibi [alie vero sicut finis.] Dicit igitur quod semen et medicus et consilians et omnino faciens omnes huiusmodi cause sunt cause vnius principium mutationis aut motus aut status. ¶ Notandum quod philosophus cum vult loqui de causa efficiente semper appellat eam vnum principium motus quia solus efficiens proprie mouet. finis enim non mouet nisi metaphorice. forma enim non agit sed potest esse ratio agendi: per materiam enim non habet quis principaliter quod agat sed quod patiatur. cum igitur semen maris in quo est quedam virtus actiua et medicus et talia reducuntur ad genus cause efficientis dicuntur esse causa alia vnum principium mutationis aut motus. quomodo autem differt mutatio a motu in quinto patebit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alie autem sicut finis et bonum aliorum. Que enim est cuius causa potissima est: et finis aliorum voluit esse. Differt autem nihil eandem dicere bonam vel videri bonam. Cause quidem igitur hee et tot sunt specie.

¶ Determinat de causa finali. dicit quod alie cause se habent sicut finis et bonum aliorum: et quia finis videtur esse quasi causa causarum et principalior aliis subdit quod causa illa que est cuius causa .i. propter quam alia fiunt est potissima causarum: et voluit esse finis aliorum quod totum dictum est ad commendandum causam finalem. addit autem quod nihil differat eandem causam finalem dicere esse bonam vel videri esse bonam. ¶ Notandum autem quod finis mouet agentem inquantum apprehenditur sub ratione boni. bonum enim apprehensum est motiuum voluntatis. sufficit ergo quod aliquid videatur bonum et apprehendatur ut bonum ad hoc ut consideretur ut finis. utrum autem sit vere bonum non diuersificat negocium. ¶ Ultimo autem per modum epilogi accipit quod cause sunt hee que dicte sunt et sunt tot species vel tot maneries causarum quot dicte sunt.

Lectio .VI.

Modi autem causarum numero quidem sunt multi. Capitalea autem et hi minores. Dicuntur autem cause multipliciter. Et ipsarum similium specierum et prima et posterius altera alterius: ut sanitatis medicus et artifex et diapason: duplum et numerus et semper continentia ad vnumquodque.

¶ Postquam philosophus determinauit de speciebus causarum et ostendit quot sunt causarum genera. in parte ista determinat de modis earum et tria facit in assignando modos causarum. primo ponit quatuor combinationes. secundo reducit illas combinationes ad seinuicem. 3° assignat quedam documenta circa combinationes predictas. secunda ibi [sed tamen omnes hee.] 3ª ibi [differunt autem intantum.] Ad euidentiam autem prime partis sciendum quod modi causarum dupliciter combinari possunt. prima combinatio est: quia cause vel sunt proprie vel sunt communes. secunda est: quia vel sunt per se vel per accidens. 3ª est quia vel sunt actu vel potentia. 4ª est quia vel sunt simplices vel composite. quatuor ergo facit: quia primo determinat de prima combinatione. 2° de secunda. tertio de tertia. quarto de quarta. secunda ibi [amplius sicut accidens.] tertia ibi [preter autem omnes.] 4ª ibi [amplius autem complexe.]

dicit ergo ꝙ modi cāarum numero qdē sunt multi: sed ⁊ hi qui sunt capitales sunt minores.i.sūt pauciores: ꝙ autē plures sūt tales modi p₃ ꝙ cāe dicūtur multipliciter.nā ipsarū similiū sperū.i. in eodē genere cāe reperiūt.s.diuersitas modorū: ⁊ multiplicitas: qꝛ cā alteri⁹.i.alicui⁹ pōt accipi ut prī⁹ ⁊ posteri⁹.altera.i.ut cōis ⁊ ppria ut cā sanitatis est medic⁹ ⁊ artifex: sed medic⁹ est cā ppria artifex cōmunis. ⁊ sicut in genere cause efficiētis reperitur cōis ⁊ ppria: sic ⁊ in gn̄e cause formalis: qꝛ forma diapason est duplū ⁊ numerus: sed duplū est propria.numer⁹ ṽo cōis. ⁊ semp continēta ⁊ ulīa ad vnūqḋqꝫ se hn̄t sicut cā cōis respectu cōtēptorū. ¶ Notandū ꝙ modi cārū hic traditi ualde ulr̄ sumūtur.quilibet enī illorū modorū hēt sub se m̄ltos modos. Nā cū dicim⁹ cārum alia cōis alia ppria tā cōmunis ꝙ̄ ppria habet sub se diuersos modos. Nā cōis ⁊ ppria accipi pn̄t fm̄ diuersa genera cārū: sicut etiā per se ⁊ per accn̄s hn̄t diuersos modos. Nā per accn̄s dicit̄ cā remouēs phibēs ⁊ sine qua non: ⁊ etiā m̄ltis aliis modis.bn̄ ḡ dictum est ꝙ modi cāarum sunt multi: sed capitales ⁊ accepti in quadā summa sūt pauciores. ¶ Notandū etiā ꝙ cā cōmunis ⁊ ppria dupl'r accipi pn̄t: uel fm̄ cāitatē: uel fm̄ predicationē. al'r eni sol cā est cōis respectu ṽtutis pullulatiue in plantis: ⁊ aliter artifex respectu medici.artifex enī ⁊ cōis cā respectu medici fm̄ predicationē: qꝛ ois medic⁹ est artifex nō ecōuerso: sed sol respectu ṽtutis pullulatiue est cōmunis fm̄ cāitatem: qꝛ ad plura se extendit cāitas solis ꝙ̄ illi⁹ virtutis: qualitercūqꝫ ergo accipiat̄ cōmune: ⁊ propriū semper vnū se habet ut continens: aliud ut contētum. vniuersalia enim ⁊ genera continent suas species ⁊ virtutes supiores celestes continent has inferiores.l₃ continentia hic ⁊ ibi non eodem modo accipiantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt fm̄ accidens: ⁊ horū genera: sicut statue ⁊ aliter policlet⁹: ⁊ aliter statuam faciens: quoniam accidit statuā facienti policletum esse. Et continentes f₃ accidens: ut si homo cā sit statue aut homo animal. Sunt autem accidētium alie aliis longi⁹ ⁊ propi⁹: ut si albus ⁊ musicus causa dicitur statue.

¶ Ponit aliam combinationē ⁊ dicit ꝙ quedā cause se hn̄t sicut accidens ⁊ eorū genera. quedam ṽo sicut per se: ⁊ exponit quid est esse per se ⁊ qd per accidens. dicēs ꝙ aliter est causa statue policlet⁹: aliter statuā faciens: qꝛ statuā faciens per se est policletus est causa per accidens: qm̄ accidit statuā facienti policletum esse: ⁊ sicut policlet⁹ est cā per accidens: sic ul'ra ad policletū sunt eiuā cā per accidens. ideo subdit ꝙ continentes per accn̄s.i. continentes cām per accn̄s. supple sunt etiā cā per accidens: ut si homo est per accn̄s cā aut oīno aial ⁊ oīno animal ut habet alia l'ra erit causa per accn̄s: addit aūt ꝙ ipsorū accidentiū nō est aliqs ordo. iō subdit ꝙ ipsorū accidentiū.i. de numero ipsarū causarū accidentaliū alie cause sunt longius ⁊ alie propius: ut si albus ⁊ music⁹ dicant̄ cā statue alb⁹ erit causa longinqor: ⁊ music⁹ propinqor. ¶ Dubitaret forte aliquis: utrū policletus uel sortes sit causa per accn̄s: videtur ꝙ non. ratio eni actionis etiā per se loquēdo non solū est forma: sed etiā sbm. Si ergo ars statuifica ut in sbto h₃ esse in policleto: policletus erit cā statue per se. eo eni ipso qḋ forma determinat sibi debitū subiectū: ⁊ non pōt per se existere rō agendi non solum est forma sed sb₃. ¶ Dicendū ꝙ rō agendi per se ⁊ pmo cōpetit forme. Si aūt cōpetat subiecto hoc est inquātū stat sub forma. Si ergo accipit̄ sbm non ut stat sub forma que est ratio illi⁹ actionis: statim accipiē nō ut cā per se: s₃ ut per accn̄s. policlet⁹ enim per aliā formā est policletus ⁊ hō: ⁊ per aliam est artifex. ratio aūt ppria faciēdi statuā non est forma per qua est policlet⁹ uel per quā est homo: sed per quā est artifex. si ergo sbm nunqꝫ est pncipalis ratio agendi. s₃ forma nunqꝫ debet subiectū eē ut est per se ratio agēdi nisi ut stat sub forma. nunqꝫ eni qḋ est per se est tale nisi per respectum ad primū: cū igit̄ policlet⁹ nō notet subiectū ut stat sub forma que est rō faciēdi statuā: sequit̄ ꝙ sic sumpt⁹ policlet⁹ nō sit causa statue per se sed per accidēs. ex hoc aūt appparere pōt ꝙ si sbm non habet qḋ agat nisi per formā cū in eodē sbo possint eē diuerse forme: quarū vna est rō agendi ⁊ nō alia sb₃ cōsideratū sub forma actius erit per se agens. acceptū aūt sub alia forma dicet̄ agens non per se sed per accn̄s. vnū ergo ⁊ idē sb₃ al'r ⁊ al'r acceptū fm̄ qḋ refert̄ in aliam ⁊ aliā formam erit causa per se ⁊ per accidens. ex hoc etiā apparere potest ꝙ cum ex omni forma possit sumi quidam ordo predicamētalis qui attendit̄ fm̄ genus ⁊ speciem: si subiectū acceptum sub forma speciei esset causa per accidens: acceptū sub genere illius forme erit etiam causa per accidens: ideo bene dictum est: ꝙ si cause sunt speciei per accn̄s ⁊ harum genera quia si homo est causa per accn̄s ⁊ animal est causa per accidens. qḋ ṽo subiciebatur ꝙ subiectum est causa per se patet: quia ut dictum est qḋ est per se non est tale nisi per comparationem ad formam: ⁊ qꝛ principalitas actionis sumitur ex forma subiectum nunqꝫ est per se efficiēs causa nisi consideratum ut stat sub forma. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs: quia non videtur ꝙ in causis per accidens reperiatur aliquis propius: uel longius. propius enim ⁊ longius non reperiuntur nisi in his que dicunt aliquid determinatum. hec autem que sunt per accidēs dicunt quid indeterminatum. ergo in talibus talia reperiri non habent. ¶ Dicendum ꝙ per accidens dupliciter potest sumi uel ex parte effectus: uel ex parte cause. ex parte autem effectus sumitur quādo nō fit illud sed fit aliquid annexum illi: ut aperiens fenestram illuminat domum: non quia faciat lumen: sed quia faciat aliquid ad quod consequitur hui⁹ illuminatio. ex parte autem cause sumitur per accidēs quādo aliquid non est causa: sed est annexum cause: ut si albedo est in edificatore album erit causa dom⁹ per accidens: quia est annexum edificatori qui est causa per se. propius ergo ⁊ longius in causis per accidens non accipitur ex parte actionis quia causa per accidens f₃ qḋ huiusmodi non habet ꝙ determinate agat: sed talia accipiuntur ex parte connexionis. Nunqꝫ enim esset aliqua causa per accidens nisi aliquem ordinem uel aliquā connexionē haberet determinate ad aliquā causam: ut ad eā que est causa per se: fm̄ ergo ꝙ connexio est maior

⁊ minor. hic accipitur propius ⁊ longius in huiusmodi causis. huiusmodi autem connexio quantum ad presens tripliciter sumi potest. primo secundum rem. secundo secundum subiectum: ⁊ tertio secundum determinationem. secundum rem autem sic policletus est annexus statue facienti: quia idem realiter est policletus ⁊ statuam faciens. differt autem ratione prout consideratur sub alia ⁊ alia forma. secundum subiectum autē sic musicum annectitur facienti statuā: quia in eodē sbo ut in intellectu habet esse ars factiua statue ⁊ musica. secundum determinationem autem sic risibile annectitur statuam facienti: quia risibilitas determinat sibi hominem cui competit esse artificem ⁊ factorē statue. secundum ergo hos tres modos accipitur longius ⁊ propius in causis per accidens. Nam propior est ista policletus facit statuam ꝙ̄ musicus: quia maior est identitas rei ꝙ̄ subiecti. policletus enim ad facientem statuam habet identitatem realem. musica uero ad statuificam habet idētitatē ratione subiecti in quo sunt. quantum uero ad secundum modum propior est ista. musicus facit statuam ꝙ̄ albus: quia albedo est in corpore. musica uero est in anima ⁊ est in eodem subiecto in quo est ars factiua statue. quantum uero ad tertium modum propior est illa risibile facit statuam ꝙ̄ coloratum facit statuam: quia risibilitas magis determinate inest artifici ⁊ factori statue ꝙ̄ color. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Preter autem omnes ⁊ proprie dictas ⁊ secundum accidens. alie quidem sicut potentes dicuntur: alie uero sicut operantes: ut edificandi domum edificator: aut edificās edificator.

¶ Ponit tertiam combinationem ⁊ duo facit: quia primo facit qđ dictum est. secundo ostendit hos modos ⁊ has combinationes similiter reperiri in causis ⁊ effectibus. secunda ibi similiter autem dicuntur. Dicit ergo ꝙ preter omnes huiusmodi dictas causas proprie. i. secundum se dictas ⁊ secundum accidens supple est alia combinatio causarum: quia alie quidē dicunt sicut potentes. i. sunt cause in potentia. alie uero sicut operātes. i. sunt cause in actu: ut edificator est causa edificandi domum in potentia: aut est edificator edificans in actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter autem dicuntur ⁊ in quibus cause que sunt cause in his que dicta sunt: ut huius statue ut statue: aut ⁊ omnino imaginis ⁊ eris huius ut eris: aut et omnino materiei: ⁊ in accidentibus similiter est.

¶ Ostendit ꝙ similiter se habet in effectibus sicut in causis. d. ꝙ ea que dicta sunt. s. esse propius ⁊ communius similiter dicuntur in his que sunt cause. i. in causis ⁊ in his quibus sunt cause. i. in effectibus: ut artifex est causa huius statue que est effectus particularis ⁊ proprius. aut est causa statue que est cōmunior ꝙ̄ hec statua. aut est causa omnino. i. uniuersaliter imaginis que est communior ꝙ̄ statua: sicut etiā est aliqua causa huiusmodi eris aut eris aut omnino materiei ⁊ in accidentibus similiter. potest enim effectus per accidens accipi specialiter ⁊ generaliter. ¶ Notandum autem ꝙ sic effectus potest accipi specialiter ⁊ generaliter sicut ⁊ causa: sic potest accipi in potentia ⁊ in actu ⁊ per se ⁊ per accidens sicut ⁊ causa. Sed hoc forte tacuit phūs causa breuitatis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autē complexe ⁊ iste ⁊ ille dicuntur ut non policletus statuā faciens: sed policletus statuam faciens.

¶ Ponit quartam combinationem. dicit ꝙ amplius cause dicūtur complexe. supple iste per se ⁊ ille per accidens. ⁊ dicuntur etiam simpliciter supple ut policletus non est causa cōplexa: nec statuā faciēs est cā cōplexa: sed totū hoc policletus statuā faciēs est causa complexa siue cōposita: cōponitur enim ex statuam faciens que causa est per se: ⁊ policletus que est causa per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed tamen omnes he sunt magnitudine quidem sex: dicte autē dupliciter. Aut enī sicut singulare: aut sicut genus: aut sicut accidens: aut sicut genus accidentis: aut sicut complexe he: aut sicut simpliciter dicte. Omnes autem actu operantes: aut secundum potentiam sunt.

¶ Reducit huiusmodi combinationes ad se inuicē. Ad cuius euidentiam sciendum ꝙ tres dictarū cōbinationum possunt reduci ad aliam: quia proprium ⁊ commune per se ⁊ per accidens simpliciter ⁊ cōpositum reducuntur ad potentiam ⁊ actum: quodlibet enim istorum potest distingui per potentiam ⁊ actum. cum ergo sint tres combinationes reducte ad aliam ⁊ habeant sex modos: ⁊ quilibet istorū modorum distingui habeat per potentiam ⁊ actū omnes modi sic multiplicati erūt duodecim ut cōmentator dicit. hoc est ergo qđ philosophus ait ꝙ omnes he combinationes uel omnes hi modi multitudinis sunt sex. dicte autē dupliciter: quia quelibet illarum cōbinationum diuiditur per potentiam ⁊ actum. omnes enim cause aut dicitur singule idest aut dicuntur sicut singulares: aut sicut genus. i. sicut generales: ⁊ hoc quantum ad primā combinationē. aut dicuntur sicut accidens: aut sicut genus accidentis quantum ad secundam combinationem: ⁊ he etiam cause aut dicuntur sicut complexe: aut sicut simpliciter dicte quantum ad tertiam combinationem: ⁊ quia omnes he tres cōbinationes distingui possunt per potentiam ⁊ actum. ideo subdit ꝙ omnes autem sunt operantes actu aut secundum potentiam. ¶ Notandum ꝙ in repetēdo secundam cōbinationē que fuit ꝙ cause uel sunt per se uel per accidens. omittit hoc qđ est per se ⁊ distinguit alterum membrum qđ est esse per accidens: quia causa per accidens uel est specialis uel generalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Differunt autem intantum ꝙ operantes quidem ⁊ singulares simul sunt ⁊ non sunt: ⁊ quorū sūt cause: sicut hic medicās cū hoc qui fit sanus: ⁊ hic edificator cū hoc edificato. Que autem sunt secundum potentiam non semper. Corrūpuntur enim non simul domus ⁊ edificator. Oportet autē semper causam uniuscuiusqȝ summam querere sicut ⁊ in aliis: ut homo edificat quoniam edificator: est edificator aūt secundum

edificationem. Hec aũt prima causa est: ⁊ sic in omnibus.

¶ Dat quedã documenta circa huiusmodi modos causarum. ⁊ tria facit s3 q̃ tria documenta ponit. secunda ibi [oportet autem semp.] tertia ibi [amplius aũt alie.] Primũ documẽtũ est tale q̃ cause in actu ⁊ in potẽtia intãtũ differũt q̃ cause singulares ⁊ operantes in actu simul sunt ⁊ non sunt cum his. quorum sunt cause sicut hic medic⁹ cum hoc infirmo qui fit sanus: ⁊ hic edificator cum hoc edificato. sed cause que sunt ſm potentiã nõ semp sunt simul: q̃ nõ simul corrũpitur domus ⁊ edificator ¶ Notandum autẽ q̃ dicit cause singulares operantes: q̃ actiones ⁊ opera proprie sunt singularium. ¶ Dubitaret forte aliquis: q̃ non videtur uerum q̃ cause in actu sil' sint cũ suis effectibus. Ex quo enim domus est actu complẽta est effectus in actu. ergo ⁊ causa sua erit in actu: quia quales sũt effectus tales sunt cause. sed domus actu existens nõ simul corrumpitur cum edificatore. ergo non oportet causas in actu simul esse ⁊ corrumpi cũ suis effectibus. ¶ Dicendum q̃ quedam sunt cause esse rei ut cause intrinsece: ⁊ etiam cause extrinsece si sint rem conseruantes in esse. quedam autez sunt cause fieri rei sicut edificator est causa domus nõ q̃ domum cõseruet in esse: sed q̃ est causa fieri ei⁹. Ad hoc ergo genus cause reducitur omne genus qd̃ sic efficit rem: q̃ tamen eam non cõseruat in eẽ. Cum ergo res dicatur esse actu quando habet esse dicãtur esse in potentia quando est in fieri q̃ qd̃ fit non est sed potest esse. sequitur q̃ cause in actu dicũtur causa esse rei. cause ṽo in potẽtia dicunt̃ cause fieri rei. ¶ Rursum autẽ aduertendum q̃ lz cãe fieri rei respectu ipsius rei dicãtur esse in potentia. respectu tamen ipsius fieri dicuntur cause in actu his visis qd̃ queritur non habet dubium: q̃ cause esse rei sunt ut cause simul sunt ⁊ non sunt cum ipsis rebus. cause autem fieri rei non oportet simul esse cum ipsis rebus. Sed ut actu cause sunt: simul sunt cũ ipso fieri. Non enim est intelligibile q̃ edificator edificet actu nisi ipsum fieri domus uel ipsum edificari sit in actu: nec etiam esse potest q̃ ipsum fieri dom⁹ uel ipsum edificari sit in actu nisi aliquis actu edificet. Si ergo edificator referat̃ ad ipsum fieri cuius est causa in actu ut est in actu edificator: sil' est ⁊ nõ est cũ ipso edificari ⁊ cũ ipso fieri q̃ si edificari est in actu ⁊ edificator in actu ⁊ ecõuerso. ⁊ si edificari non est in actu nec edificator est in actu nec econuerso. Sed si edificator referat̃ ad ipsaz domũ cui⁹ dicitur esse causa in potẽtia nõ oportet simul esse uel non esse cum ea potest enim corrumpi domificator domo manẽte ⁊ ecõuerso. Signanter ergo phũs dixit causas: q̃ causa in potentia est causa fieri. Res autez dum est in fieri nõ est facta sed est fienda. Sic etiam cum uoluit exemplificare de causis in potẽtia q̃ nõ oportet esse simul. dixit q̃ non simul corrũpitur domus ⁊ edificator. Notans q̃ edificator respectu domus nõ est causa esse in actu sed est causa fieri ⁊ in potẽtia. Quod ṽo obiicit̃ q̃ domus in actu habet causas in actu. dicendũ q̃ ille cause sunt cause intrinsece quibus corruptis corrumpitur domus. edificator enim respectu dom⁹ nõ est causa esse ⁊ in actu nec est eã cõseruãs ipsã. Ideo uno corrupto nõ oportet corrũpi alrũ. ¶ Deinde cũ dicit [oportet autem semp.] Dat scd̃z documẽtũ dicẽs q̃ uniuscuiusq3 rei nalis oportet querere cãm sũmã .i. pncipalẽ ⁊ primã sicut q̃rim⁹ in aliis .i. in artificialib⁹ ut cũ ea q̃rit̃ in artificialibus quare homo edificat. dicim⁹ quoniam est edificator: edificator aũt edificat ſm artem edificatiuam. hec aũt scilicet ars edificatiua est ṗma cã respectu edificii. ⁊ sicut in artificialibus queritur prima causa: sic ⁊ in omnibus supple nalibus querenda est prima cã. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autez alie quidem genera sũt generum: alie autem singulares singularium ut statue statuaz quidẽ faciens. Hec aũt ⁊ huius ⁊ potentias quidem possibilium operantes autez ad operata. Quot quidez igitur cause sint: ⁊ quomodo cause sunt nobis determinata sint sufficiẽter.

¶ Dat tertiũ documentum dicens q̃ generum sunt alique cause que sunt genera. singularium autẽ sũt alique cause que sunt singulares ut statue causa est statuam faciens. huius autem statue causa est hic statuam faciens ⁊ cause ſm potentias sunt cause possibilium. cause aute operantes in actu sunt cause ad operata: sicut ergo diuersificantur effect⁹ sic diuersificantur cause: quia singularium sunt cause singulares. uniuersalium uniuersales. possibilium possibiles actualium in actu. Ultimo aũt epilogat ⁊ dicit q̃ quot sunt cause ⁊ quõ sunt cause determinatum sit nobis sufficienter. Lectio. VII.

Dicitur autẽ ⁊ fortuna ⁊ casus causarum. Et multa ⁊ esse ⁊ fieri propter fortunã ⁊ ꝓpter casuz. Quo igitur modo in his causis est fortuna ⁊ casus: ⁊ utrum idem sit fortuna ⁊ casus aut altera: ⁊ omnino quid sit fortuna ⁊ casus considerandum est.

¶ Postq̃ philosophus determinauit de causis per se in parte ista determinat de fortuna ⁊ casu que sunt cause per accidẽs. Circa quod duo facit: quia primo continuat se ad dicenda. secundo exequitur de intento. secunda ibi [quidam enim ⁊ si sint.] ¶ Dicit ergo q̃ fortuna ⁊ casus dicitur esse causarum idest de numero causarum: quod patet: quia dicimus multa esse ⁊ fieri propter fortunam ⁊ casum. quia ergo fortuna ⁊ casus videntur habere rationem cause. considerandu3 est ergo quo modo in his causis naturalibus est fortuna: ⁊ utrum idem sint fortuna ⁊ casus: aut altera ⁊ uniuersaliter cõsiderãdũ est quid sit scilicet casus ⁊ fortuna. ¶ Notandum autem q̃ cum in hoc libro intendat philosophus determinare de causis naturalium uolens assignare rationem q̃ pertineat ad hanc doctrinaz determinare de casu ⁊ fortuna ait ea esse de numero causarum. Nam si in hoc libro intenditur uniuersaliter de causis ⁊ fortuna ⁊ casus habent rationem cause. sequitur q̃ spectat ad hanc doctrinã determinare uel considerare de casu ⁊ fortuna. ¶ Dubitaret forte aliquis utrũ de casu ⁊ fortuna possit esse sciẽtia. ⁊ videtur q̃ nõ: quia de his que sunt per accidens non est cure arti nec de talib⁹ est scientia sed casus ⁊ fortuna sũt huiusmodi q̃re ⁊c̃.

¶ Dicendum q cum omnis scientia sit per necessarias rões de casu & fortuna: & vniuersaliter de causis per accidés determinari põt in scientia inquãtum de eis sumi possunt quedam necessarie rationes: ut si casus & fortuna sunt in paucioribus & sunt pter intentionem & hec de necessitate cõpetũt casui & fortune: & cognoscere hoc de casu & fortuna nõ dicit cognitionem cõtingẽtem sed necessariam. possumus ergo dicere q sicut de corruptibilibus põt esse sciẽtia inquãtum de eis formari possunt incorruptibiles rónes: sic de cõtingentibus & de hijs que sunt per accidẽs põt esse scientia inquantum de eis talibus formari pñt rões necessarie. vnus ergo modus soluẽdi est q de fortuna & casu põt esse sciẽtia inquãtũ alique de necessitate cõuenunt fortune & casui: sed que de eis certa cognitio capi põt. Alio mõ põt solui qd querit: qz cognitio cause per accñs quasi assimilat cognitioni sermonis sophistici ut innuit phũs 6° methã. sicut ergo loquimur de cognitione sillogismi sophistici: sic suo modo loq possumus de cognitione cãrum per accidẽs. Si ergo querat an possit haberi cognitio & scientia sillogismi sophistici: sicut nunc querimus de causis per accñs. dicẽdum est ut sup elencħ. diximus q cẽ põt sciẽtia de sillogismo sophistico: sed non per sillogismũ sophisticum. sillogismus enim sophisticus sm q huiusmodi est nõ aggenerat sciẽtiam sed deceptionem: sic põt haberi scia & cognitio de causa per accidẽs sed nõ per cãz per accñs. scire enim aliqd per mediũ accñtale sum per causam per accidẽs nõ est scire sed ignorare. Qd vo obijcit q de his que sunt per accñs nõ considerat ars. dici põt q de his que sunt per accñs sm accidẽtales rones ars nõ cõsiderat: sed de his que sũt per accñs inquãtum de eis aliqua necessaria enunciare cõtingit: sic nihil phibet habere sciẽtiam de his que sunt per accñs. immo sic hẽre sciam de eis quodãmõ magis est hẽre sciam de necessarijs q̃ de per accñs. uel possumus dicere q scia nõ cõsiderat per causas per accñs. põt tñ considerare de causis p accñs ut pz per iã dicta. ¶ Deinde cũ dic.

¶ Quidã enim si sint an nõ dubitant. Nihil enim fieri a fortuna dicũt: sed omniũ esse aliquam causam determinatam: que cũq3 nos dicimus a casu fieri aut a fortuna: ut ueniendi a fortuna in forũ: & repeniendi quam uolebat: quaz non est opinatus ante: causa est uenietem uelle emere. Similiter autem & in alijs que a fortuna dicunt: semper est aliquam accipere causam sed non fortunam.

¶ Exeqtur de intẽto & duo facit. qr primo exeqtur de casu & fortuna narrãdo opiniones alioz. secundo determinãdo ueritaté. scda ibi | primũ quidez igit. | Circa primũ tria facit sm q tres opiniones narrat circa casum & fortunã. scda ibi | sunt autez quedã. | tertia ibi | sũt qdã aũt qb° videt eẽ. | Circa primũ duo facit. qz primo ponit dictã positionẽ scdo improbat eam ibi | Sed mirabile hoc videbitur. | Circa primum duo facit sm q duas rónes adducit per quas dicti phi suam positionẽ defendebãt. scda ibi | qm si aliqd erat. | ¶ Dicit ergo q quidam dubitant an sint fortuna & casus an non. credũt enim talia nihil esse. Nihil enim fieri dicũt a fortuna & a casu. sed quecũq3 nos dicimus fieri a casu aut fortuna oium illoz debẽt eẽ cãm determinatam: aut uenĩẽdi q fortuna in forũ & repẽiẽdi debitoré quem uolebat anteq3 ueniret ad foruz nõ est opinatus inuenire huiusmodi uenẽdi uel repiendi: causa determinata est uenĩẽte uelle emere. similr aũt & in alijs que dicunt fieri a fortuna semp est accipe aliam cãm determinatã sed nõ fortunã. fortuna enim nullius est causa. posset autẽ sm 2ᵐ sic formari ratio. cum fortuna videat eẽ de genere causarũ si fortuna eẽt aliqd esset alicuius causa: sz nullius est causa: ergo nihil est. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Qm si aliqd erat fortunã icõueniẽs utiq3 videbit: sicut & uere ẽ. Et dubitabit utiq3 aliqs. pp qd nullus antiquoz sapiẽtũ cãs de gñatiõe & corruptiõe dicẽs de fortuna nihil determinauit. Sz sic visũ est nihil opinabãt: neq3 illi aliqd eẽ a fortuna.

¶ Ponit scdam rõnem: & dicit q si fortuna esset aliquid sicut & uere est inconueniens utiq3 videbitur & dubitabit utiq3 aliqs pter qd nullus antiquoz sapientum dicens causas de generatione & corruptione nihil determinauit de fortuna. est ergo vis rationis q si fortuna est aliquid antiqui sapientes de ea determinassent. Sed nihil de ea determinauerunt & sicut visũ & nihil opinabantur videlicet illi esse fortuna. ergo per locum ab auctoritate fortuna nihil est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed & mirabile hoc videbitur sicut uere est. Multa enim & fiunt & fiunt a fortuna & a casu: que nõ ignorantes quoniam est inferre vnumquodq3 in aliquam cãz eorum que fiunt: sicut antiqua ratio dixit destruens fortunam & casum. Tamen horum alia quidez dicunt esse omnes a fortuna: alia non a fortuna.

¶ Improbat dictam rationem soluẽdo rationes predictas & duo facit: qz primo soluit rõné pmã. scdo secundã ibi | vnde & quodãmõ. | ¶ Dicit ergo q mirabile hoc videbit. s. nõ esse fortunã & casum sicut uere est id est sicut uere est mirabilis hĕ positio: uel sicut uere est aliqd esse casũ & fortunã uel mirabile videt de antiqs qui nihil determinauerũt de casu & fortuna. cũ tamen uere sit fortuna & casus. mlta eni fiũt & fiũt a fortuna & casu que nõ ignorãtes qm est referre vnũqdq3 taliũ in aliquã cãm eorũ que fiũt id est in aliquã cãm per se sicut dixit ratio antiqua destruẽs fortunã & casum. hĕ tñ nõ obstãte q vnũquodq3 est reducere in cãm per se: alia hoz que videm° dicunt omnes esse a fortuna. alia autem nõ a fortuna. ¶ Notandũ autẽ q dicit antiqua ratio id est pma ratio destruẽs fortunã & casum: qz tamẽ due rõnes facte sunt ad pbãdũ fortunam non esse. prima tamen ratio probat fortunam nõ esse: qz quodlibet est reducere in causaz per se. ¶ Notãdum etiaz q omne per accñs reducit ad per se. illud enim dicit esse per accñs qd est per aliud. tũc queram de illo alio utrum sit per aliud: & nõ est abire in infinitũ. est ergo deuenire ad per se.

non ergo obstāte ꝙ oīa reducant̄ in per se: multa tñ sunt per accidēs. friuola ergo est ratio dicēs nihil esse fortunā uel nihil eē per accidēs: q: omnia reducunt̄ in per se. ¶ Notādum autem ꝙ nō solū huiusmodi ratio non cōcludebat propositum: immo arguebat oppositum. ex hoc enim cōtingit casus τ fortuna τ per accidēs: quia aliqd est alicui⁹ causa per se: cuius existēs per se causa est alterius causa per accidēs: ut aliquid est causa per se ꝙ uadit ad forum cuius existēs causa per se est causa per accidēs ut inueniat debitorem. nisi ergo eēt istud qđ esset per se nunꝙ esset quod est per accidēs: per accidēs ergo presupponit per se in qđ reducit. dicere ergo ꝙ non est per accidēs q: est dare per se in qđ reducit non arguit̄ ꝓpositum: sed magis oppositum. Nam ex isto per se in qđ fit reductio: nō tollit̄ esse per accñs. imo orit̄ esse per accñs cū ex tali per se illud ꝑ accñs sumat ortū. ¶ Deinde cū dicit

¶ Unde τ quodāmodo erat ipsis faciendam memoriam. At uero neqȝ illorum aliqui opinabant̄ esse fortunā: ut amicitiā aut litē: aut ignē: aut intellectū: aut aliqd taliū.

¶ Soluit secūdam rōnem ostendēs antiquos male fecisse nihil determinādo de casu τ fortuna: τ duo facit. q: primo facit qđ dictum est. secūdo assignat rōnem dicti ibi [incōuenientes igitur.] Dicit ergo ꝙ cum casus τ fortuna aliqd sit quodāmodo erat faciēda memoria ipsis antiquis de casu τ fortuna immo q: neqȝ aliqui illorum antiquorum opinabātur esse fortunam ut amicitiam: aut litē: aut ignem: aut intellectum: aut aliqd talium: oīno inexcusabiles fuerunt q: nec determinauerūt de fortuna per se nec per reductionem. ¶ Notādum autem antiquos aliquos posuisse causam rerum litem τ amicitiam ut Empedo. Aliquos uero huiusmodi posuisse causas intellectum ut Anaxago. τ diuersimode de causis loquebant̄. Nulli tamen posuerunt aliquas causas sub quibus collocarēt casum τ fortunam. quia ergo non determinauerūt de casu τ fortuna a ꝑm se: nec collocauerūt eas sub intellectu uel sub amicitia uel sub alijs causis quas posuerūt: oīno insufficiēter determinauerunt de causis rerū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Incōueniens igit̄ est siue nō putauerūt esse: siue putātes reliquerūt: τ hac aliquādo utētes sicut empedocles non semper aerem cōgregari superius dicit: sed ut cōtingit. Dicit enim in mūdi creatione ꝙ sicut collisit se currens tunc: multotiēs autem aliter. Et partes animalium ait a fortuna fieri plurimas.

¶ Assignat rōnem dicti ostēdens eos debuisse determinare de casu τ fortuna. dicit ꝙ inconueniēs est siue non putauerūt aliqd esse fortunam τ casum siue putātes eas esse. Reliquerūt tamē illas nō determinādo de eis. causa autem huius est: quia ipsi antiqui aliquādo sunt utentes hac. s. fortuna τ casu: sicut Empedo. qui dixit aerem nō semꝑ ꝯgregari superius per se: sed ut cōtingit. q: aliquādo hoc fit a fortuna. dicit enim ꝙ in mūdi creatione operat̄ supple fortuna τ casus sicut tūc currens idest aliquando currēs collisit se: multotiēs etiam aliter: ꝗ cui etiam partes aialiū plurimas ait fieri a fortuna. Si ergo Empedo. utebat̄ hoc nomine fortuna debuit de fortuna tractare. ¶ Notādum autē ꝙ in omni sciētia notificāde sunt rōnes uocabulorū τ quid est qđ dicit̄ per nomē si ignota sint. de quibus loqmur. Si ergo antiqui philosophi utebant̄ hoc nomine fortuna ut patet per Empedo. dicētes ꝙ sicut currens fortuna collisit se: sic in cōgregatione aeris in creatione mūdi: idest generatione partium aialium aliquādo cooperat̄ fortuna: debuerunt de fortuna tractare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem quidā qui celi huius τ mūdanorum omnium causantur esse casum. A casu enim fieri uolutationē τ motū discernētē τ statuētē in hūc ordinē oē.

¶ Ponit secūdam opinionem de fortuna τ duo facit. q: primo ponit hui⁹ opinionem. secūdo eā improbat ibi [τ multum hoc.] Dicit ergo ꝙ sunt quidam qui huius celi τ oium mūdanorū idest omnium entium. uel oium mūdanorum idest omniū sperarum supcelestium cōtinētium mūdum. dicit autem oium mūdanoꝝ in plurali ꝓpter pluralitatem supcelestium sperarum. talium aūt sperarum causabant̄ idest conabant̄ ponere causam eē casus τ fortunam. dicebant enim fieri a casu uolutationem idest reuolutionem τ motum celeste discernētem τ statuētem omne in hūc ordinem idest ordinem casualem q: ex quo ponebāt motum celi eē a casu cum motus celi sit causa oium istorum inferiorum: sequebat̄ ordinem totum uniuersi τ omnia entia sensibilia esse casualia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et multum hoc admiratione dignū est dicentes animalia qdem τ plātas a fortuna nec esse nec fieri: sed aut naturam aut intellectum esse: aut huiusmodi alteram causam. Non enim quoniā euenit ex semine unoquoqȝ aliquid fit: sed ex tali quidem oliua: ex tali autem homo. Celū autem τ diuiniora manifestorū a casu non fieri. Huiusmodi aūt cām nullam qualē animaliū τ plantarū.

¶ Improbat dictam positionem τ tria facit. q: primo ostēdit ꝙ est irrōnabilis. secūdo ꝙ est diminuta τ insufficiēs. tertio ꝙ cōtradicit sensui. secūda ibi [τ igit̄ si fit.] tertia ibi [quomō enim eo.] Dicit ergo ꝙ multum est admiratione dignum dicētes aīalia qdem τ plātas a fortuna nec eē nec fieri sed aut naturā: aut intellectū aut alteram causam huiusmodi idest determinatam τ per se dicebant eē aīalium τ plātarum. Non enim ex semine unoquoqȝ fit idest nascit̄ aliqd quando euenit idest indifferenter τ casualiter. Sed ex tali qdem semine generat̄ oliua: ex tali autem homo. dicebant ergo hec inferiora non fieri a casu: celum autē τ ea que sunt diuiniora τ de numero manifestorum dicebāt a casu fieri. huiusmodi enim celi nullaȝ causaȝ per se τ determinatam ponebāt qualem ponebāt aīalium τ plātarum. ¶ Notandum autem ꝙ dicit naturam τ intellectum: q: opus nāe est opus intelligibile. natura enī nō agit nisi rememorata ex superioribus causis que dicunt̄ intelligētie ut dicit

cōmēta.12° metha^ce^. ¶ Notandum etiam q̄ dicit celestia non esse de numero manifestorū. vel q2 sūt magis manifesta in nā q̄3 hec inferiora. vel q2 manifeste apparet ibi non esse casum et fortunā ut isti ponebāt. ¶ Dubitaret forte aliqs q2 non videt q̄ isti negauerunt animalia et plantas fieri a fortuna et a casu. dicebat enī hos posuisse celos et oia mūdana idest omnia entia esse a casu. ¶ Rursus dicebat q̄ totum hunc ordinē sensibilium posuerūt casualem. sed huiusmodi ordine cōprehendunt plante et animalia. ergo posuerūt et casualia. Dicendū q̄ nō est incōueniēs aliquē ignorare propriā vocē et contradicere sibi tacite l3 nullus sane mētis cōtradicat sibi expresse. dicti ergo phī posuerūt et negauerūt animalia esse a casu. sed negauerūt expresse et posuerūt tacite. eo enim ipso q̄ motū celestē posuerūt a casu eū ille mot^9^ sit causa omniū eorum que natura sua cogebant ponere totu3 nature ordinē eē casualē. ¶ Ulteri^9^ forte dubitaret aliqs: q2 si sic ponentes phī errāt et inconueniēs est ponere omnino eos irrationabilia dixisse quo modo moueri poterāt ut sic dicerēt. ¶ Dicendū multos antiquos phōr theologizasse. imo conuenienter omnes precedentes phūm uolendo loqui de naturalibus loquebant vniuersaliter de omnib^9^ entibus. In ordine aūt entium sic aspicimus q̄ cum sūmus pnceps agat intellectū et voluntatē et per suam sapientiam: q2 sapiētis est ordinare oportet in eo esse ordinem omnium procedentium ab ipso: ab illo aūt ordine existēte in prima causa deriuatur ordo secundarum causaru3. ordo aūt ille qui est in pmo potest appellari prouidentia. Sed ordo qui est in secundis causis fm Boetiu3 2° de cōsolatione philosophie appellat fatum. dicitur enim fatum a for faris. idem enim est fatum q̄ locutū: q2 qd̄ in prima causa per prouidētiam accipit in secūdis causis per fatum promulgatur. Si ergo ordo causa3 secundarum potest dici fatum ipsa vis fm quēdā fatum dicitur. tanto ergo fatum magis reseruatur in supercelestib^9^ corporib^9^ q̄3 in inferiorib^9^ quāto ratio causalitatis magis conuenit illis q̄3 istis: q2 ergo cōmuniter homines cum loquunt de fato credunt loqui de fortuna. Ideo forte predicti philosophi posuerūt fortunam in supercelestibus et nō in inferioribus: quia ut dictū est ratio fati plus reseruat in illis q̄3 in istis. philosophus ergo improbat dictam positionem accipiendo fortunam proprie fm quem modum loquendi irrationabile erat dictum eo2: q2 fortuna non reperitur in supercelestibus: sed in inferioribus. Uel possumus dicere et forte meli^9^: q2 q̄ fortuna videt dicere aliqd extra rationem ideo forte predicti philosophi posuerūt fortunā in supcelestib^9^ et nō in inferiorib^9^: q2 videbat eis q̄ scirēt reddē rōnē eo2 que sunt in inferiorib^9^ non in supcelestibus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Et igitur si sic se habet hoc ipm dignu3 est insistere: et bene habet aliqd dicere de hoc ipso.**

¶ Improbat dictam positionem q2 cum hoc q̄ erat irrationabilis erat incompleta et insufficiens. ideo ait q̄ si sic est q̄ fortuna sit in supercelestib^9^ et non in inferioribus cum h ipsum videatur irrationale et dubium dignum est insistere ad declarationem eius et bene se habet aliquid dicere de hoc ipso: et q2 nō fecerūt h ponētes hanc positionē incōplete et insufficienter dixerūt. ¶ Notandum aūt q̄ quotienscunq3 positio aliqua videtur irrationabilis et est dubia si non declarat insufficiēter tradit. ergo predicti philosophi suam positionē tradiderūt insufficienter: quia sumentes dubia eā nō reducebāt ad notū. ¶ Aduertendū tamē q̄ cōmētator textū aliter exponit. dicit enim aliqd dicēdū esse de hoc ipso idest de dicta positione: q2 dicta consideratio nō est propria huic sciētie. ideo diminutiue loquit dicēdum esse aliqd circa ipsa3. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū hec ꝯsideratio supexcedat cōsiderationem nālis philosophie. ¶ Dicēdū q̄ in supcelestibus nō esse casum et fortunā dupliciter uenari possumus. Primo ex ordine entiu3. Scdo ex natura mot^9^. prima via sic ostēdit. tot^9^ enim ordo entium deriuat^9^ est a prima causa: et totū vniuersū respicit ipm dnm sicut vnus principat^9^ vnum pncipe3. uel sicut vna domus vnum patrem ut vult phūs. xij. metha. In domo autem aliqua particularia sūt nō solum liberi sed etiā serui et bestie. alia tm̄ est actio liberoru3. alia seruo2. liberi enim nō licētiant nisi ad ea que sunt de regimine dom^9^. seruus aūt et bestie multa inordinate agūt: q2 ergo vniuersū est domus sūmi pncipis corpora supcelestia se habētia q̄si liberi in domo nihil iordinatū patiunt: q2 nihil repit in eis q̄ nō spectat ad regnu3 vniuersi: nihil est ibi a casu nec a fortuna. h aūt via ex ordine entium tradit 12° metha^ce^. et excedit cōsiderationē naturalem. Scda via ad inuestigandū in celestib^9^ nō esse aliqd a casu sumit ex natura mot^9^. eo enim ipso q̄ mot^9^ celi nō habet ꝯtrium et fit a virtute nō organica semp est vniformis et nō accidit ibi aliq inordinatio ppter qd̄ nihil est ibi fortuitu3 nihil casuale. hec autē ratio partim est naturalis partim nō. Nā qualis sit mot^9^ celi cōsiderare pertinet ad naturalem. qualis tamē sit virtus et substātia intelligentiarū semp excedit ꝯsiderationē eius. Dicit ergo hic cōsideratio proprie non esse naturalis philosophie: q2 via ad improbandū eam uel est simplr metaphisica uel nō est pure nālis. et si aliquo mō p ꝯsiderationes pure nāles possem^9^ inuestigare hanc ma3 nō posset forte fieri ita exquisite sicut per cōsiderationes methaphisicas. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Quomodo enim eo qd̄ aliter icōueniens est quod dicitur adhuc inconuenientius dicere hoc: videntes quidem in celo nihil casu fieri. In his aūt que non sunt a fortuna multa ꝯtingere a fortuna et erat merito econtrario fieri.**

¶ Improbat dictam positione3 eo q̄ negabat sensū dicens. quomodo eni3 supple potest stare dicta positio eo q̄ aliter inconueniens est qd̄ dicitur: q2 est irrationabile. et adhuc incōueniens est dicere hoc quia non solum irrationabile sed etiam q2 sic dicētes negant sensum videntes ad sensum in celo nihil fieri a casu. Sed in his que non sunt a fortuna idest in istis inferiorib^9^ que dicebant nō esse a fortuna multa videmus contingere a fortuna. merito ergo erat fieri econtrario. Si enim hec positio ꝯtrio dixissent ut qd̄ posuissent in inferiorib^9^ esse fortunā et nō in celo meli^9^ fecissent. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Sūt aūt qdam qb^9^ videt esse qdem cau**

sa fortuna. Inmanifesta aūt humano intellectui tanq̄ diuinū quoddā ens ⁊ felix. Quare cōsiderādū est qd sit utrūq3: ⁊ si idē aut alterū sit: ⁊ casus ⁊ fortuna: ⁊ quō in determinatas causas incidunt.

¶ Ponit tertiā positionem circa formam ⁊ dicit q̄ sunt quidā quib⁹ videtur fortuna esse causa. Sed dicunt q̄ est inmanifesta humano intellectui tanq̄ aliqd diuinū ⁊ tanq̄ quoddā ens felici⁹ q̄ q̄ possit humano intellectu cōprehēdi: ⁊ q: sic ponebāt isti casū ⁊ fortunā esse incōprehēsibilē ɔsiderandū est an sit sic: q̄re ɔsiderādum est qd sit utrūq3. s. casus ⁊ fortuna. ⁊ si casus ⁊ fortuna sit idē aut alterū. ⁊ si alterū quid sint ⁊ differūt adinuicē. Uidendū est quomodo incidūt in determinatas causas. i. videndū est ad qđ gen⁹ causaꝝ reducantur. ¶ Notādum aūt fm quosdā phm nō inquisiuisse de hac opione: q: ut dicūt superexcedit metas nalis philosophie. possum⁹ tamē dicere q̄ hanc positionem hic nō statim iprobat: q: quicqd infra dicet totum erit iprobatio hui⁹ opinois. Cū enim declarabit qd est casus ⁊ qd fortuna apparebit q̄ nō est fortuna ⁊ casus sic quid diuinum ⁊ excedens humanū intellectū ut isti ponebāt. Lectio. VIII.

Primū quidem igitur quoniam videmus alia qdem semp similiter fieri: alia aūt sicut frequēter: manifestū est q̄ neutri horū causa fortuna dicit: neq3 qđ est a fortuna: causa est: neq3 illi⁹ quidem est ex necessitate ⁊ semper: neq3 ei⁹ qđ est sicut frequēter. Sed qm̄ quedā fiūt ⁊ extra hoc: ⁊ omnes dicunt hoc esse a fortuna manifestū q̄ fortuna aliqd sit: ⁊ casus enim a fortuna fieri: ⁊ que a fortuna huiusmodi esse scimus.

¶ Premissis opinionibus circa casum ⁊ fortunā in parte istā determinat ỽitatē circa ea ⁊ tria facit fm q̄ circa casum ⁊ fortunam tria dixerat se determinaturū. dixerat enim se uelle determinare quid sit fortuna ⁊ casus: ⁊ utrū sint idem aut alterū: ⁊ quomodo icidunt in determinatas cās. primo ergo inuestigat quid est casus ⁊ fortuna. secundo ostendit quomodo differunt abinuicē. tertio declarat quomodo incidunt is determinatas causas uel q̄ idē est ostēdit ad qđ gen⁹ causaꝝ reducunt. 2ª ibi [differt aūt quoniā.] 3ª ibi [sed modoꝝ causarū.] Circa pmū tria facit. q: pmo inuestigat quid est casus ⁊ fortuna. 2º ostēdit quomodo aliquo mō opiniones prius de fortuna ɔtinebant aliquā ueritatē. tertio mouet quandā questionē circa ipsam. 2ª ibi [infinitas quidem igit.] 3ª ibi [quare quoniam infinite.] ¶ Ad euidentiā aūt prime partis sciēdū q̄ phus specialiter videtur insistere ad inuestigandū diffinitionē fortune: q: inuestigata diffōne fortune de leui patet quid sit casus. diffinitio eni casus cōtinetur is diffōne fortune sicut diffinitio generis in diffinitione speciei. casus enim ut patebit est q̄si gen⁹ ad fortunā. sciendū autē diffinitionē fortune q̄tuor cōtinere. fortuna enim pmo est in his que fiūt raro. 2º in agētib⁹ propter finē. tertio est in agentibus a proposito. quarto est causa per accidēs. diffinitio ergo fortune hec q̄tuor comprehēdit: q: est causa per accidēs in his que fiūt raro in agētib⁹ ꝓpter finem ⁊ a ꝓposito. Circa primū tria facit. q: primo premittit quasdā diuisiones ex quib⁹ haberi pōt diffinitio fortune. secūdo ex diuisionib⁹ premissis in quadā sūma recolligit ea que sūt de ratione fortune. tertio cōcludit diffinitionē eius. 2ª ibi [sicut dictum est igitur.] 3ª ibi [manifestum itaq3.] Circa primū quatuor facit fm q̄ quatuor diuisiones pmittit ex quib⁹ haberi possunt q̄tuor particule posite in diffōne fortune. 2ª ibi [eoꝝ aūt que fiūt.] 3ª ibi [hoꝝ autē alia.] 4ª ibi [huiusmodi igitur.] ¶ Dicit ergo q̄ primū quidem igit supple diuidēdum est quoniā alia quidem semp videm⁹ fieri similiter idest eodē modo. alia aūt sicut frequenter manū. est autē q̄ neuter hoꝝ fortuna dicitur esse causa neq3 qdē fortuna est causa ei⁹ qđ est ex necessitate ⁊ semper ⁊ neq3 eius qđ est sicut frequēter. Sed quoniā quedā fiunt extra hoc. i. extra frequēter ⁊ semper ⁊ fiunt raro. ideo habet eē fortuna ⁊ casus. ideo subdit q̄ hec que fiūt. s. raro omnes dicūt esse a fortuna: ⁊ q: sic manifestū est q̄ fortuna ⁊ casus aliquid sit cum aliqua sint fortuita ⁊ casualia. Q̄ autē aliqua sint fortuita uel a fortuna patet: q: que sunt huiusmodi idest raro sūt a fortuna: ⁊ que sunt a fortuna scim⁹ esse huiusmodi. i. raro. ¶ Notandū aūt q̄ ex hac diuisione q: quedā sunt semper quedā frequēter quedā raro phs habere vult hāc particulā positā in diffinitione fortune. videlicet q̄ fortuna est in his que sunt raro non in his que sunt semper aut frequēter. ¶ Notandū etiam q̄ ex his que dicta sunt apparet falsam esse opinionem dicentiū fortunam nihil esse: q: si aliqua sunt fortuita ⁊ raro oportet fortunam aliqd esse. ⁊ si fortuna est aliquid casus est aliqd cū fortuna sit quidam casus ⁊ casus sit q. genus ad fortunā. ¶ Notandum etiā q̄ phūs uolēs inuestigare diuersitatem causarū incipit a causatis ut q: causata q̄dam sunt semp quedā frequēter quedā raro: oportet eē diuersitatē in causis: ut q̄ cā quedā sit necessaria q̄dā naturalis quedā casualis ⁊ fortuita. ideo aūt fm ɔ̄m uolēs inuestigare causas incipit a causatis: q: causata apđ nos sunt notiora causis. ¶ Notandū aūt ideo eē quedā semp quedā frequēter quedā raro. ⁊ q: entiū quedam sūt necessaria quedam cōtingentia. contingentia autem quedā sunt ut in pluribus: quedam ut in paucioribꝰ. ex his ergo habet ꝑdicta trimēbris diuisio. Nā necessaria semp fiunt cōtingentia: ut in pluribus fiunt frequēter: contingentia ut in paucioribus fiūt raro. ¶ Dubitaret forte aliquis de differētia mēbroꝝ diuisionis ut de differentia necessarij ad ɔtingēs. Aui. aūt ut cōmen. narrat: distinguit necessariū a contingēti: q: necessariū est id qđ non habet ipedimentū. contingens aūt qđ pōt impediri. Sed hoc fm ɔ̄m nō bene dicitur. Nā illud cui parat impedimētū uł potest nō eē uel nō pōt non esse. si nō pōt nō esse frustra parat ei impedimentū. Si aūt pōt non esse ex hoc habet q̄ possit impediri. ergo preparatio ipedimēti sumit originē ex ipso posse nō esse. Si ergo per se ⁊ essentialiter uolum⁹ distinguere necessarium a contingenti nos est sumēda differētia penes impedimētū ⁊ nō ipedimētū sed penes posse non eē ⁊ nō posse nō esse. differūt eni3 illa ab inuicē: q:

ɔtingēs possibile est nō eē: necessariū vō nō est possibile nō eē. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs cuz sit triplex ɔtigēs. s. sepe: raro: ⁊ ad utrūlibet. utrū circa ɔtingēs ad utrūlibet habeat esse fortuna ⁊ casus. ¶ Dicēdū q̄ ꝑ᷑ narrat Aui. visus est uelle q̄ non solū circa ɔtingēs raro ſʒ ēt circa ɔtingēs ad utrūlibet habet esse casus ⁊ fortuna. uoluit enim Aui. nō esse incōueniēs aliqd esse in maiori parte respectu alterius cause ⁊ esse casuale respectu alteri⁹: ut si ambulatio attribuat᷑ potentie motiue est casualis q꞉ nō est in potētia eius plus mouere q̄ꝫ quiescere. potentia eni motiua ex sui na᷑ nō hēt q̄ moueat uł quiescat nisi ut refert᷑ ad appetitū. Sʒ si hꝰ ambulatio refert᷑ ad appetitū qui facit motū non erit casualis ambulatio. ḡ que respectu potētie motiue ē ad utrūlibet ⁊ casualis igit᷑ circa ɔtingēs ad utrūlibet ɔtingit eē casum. ꝑ᷑ aūt magis ad ṽitatē q̄si ṽi accedere. ostēdit enim tripliciter q̄ circa cōtingēs ad utrūlibet nō hēt eē casus. ꝑ sic. ex hoc enim cōtingūt fortuna ⁊ casus inq̄ꝫtum ex aliqua actiōe ꝓgredit᷑ aliqs effect⁹ inoptinatus ⁊ rarus cui⁹ illa actio nō est per se cā. Nunq̄ꝫ enim habet eē casus ⁊ fortuna nisi habeat fieri aliqua actio. Sed id qđ est ad utrūlibet nō hēt q̄ agat nisi determinet᷑ per aliqđ agēs extra. si enim qđ est ad utrūlibet ſm q̄ huiusmodi ageret nō magis respiciat vnuz oppositoꝝ q̄ꝫ aliđ simul efficeret duo opposita. qđ est incōueniēs. opꝫ ḡ ipm determinari per agens. extra determinatū aūt nō ulteri⁹ est ad utrūlibet. ḡ agēs ad utrūlibet q꞉ ſm q̄ huiusmodi nō hēt q̄ agat ſʒ q̄ huiusmodi nō habet q̄ circa ipm ɔtīgat casus ⁊ fortuna. scđa via ad ostēdendum hoc idē sic accipit᷑: q꞉ potētia ad utrūlibet potissime videtur esse materialis ⁊ entis in potētia ut spera posita in plano eq̄liter ad utrūlibet se habet q̄ moueat᷑ ad utrālibet partē uel dextrā uel sinistraꝫ. passiue enim ⁊ equaliter respicit utruꝫ aꝗꝫ motuꝫ: sed forma ⁊ agēs ſm q̄ huiusmodi sūt nō vident᷑ esse ad utrumlibet quicqd enim agit: ut est in actu: ⁊ ut est in actu iam dicit quid determinatū ⁊ nō ad utrumlibet. causa eni agēs ut causa est: semper determinat᷑ ex actualitate ⁊ forma. si sit causa nālis determinat᷑ ex formali. Si aūt sit cā uolūtaria determinat᷑ ex forma apprehēsa uel ex ordine sapientie sue. q꞉ ḡ casus ⁊ fortuna ut ifra patebit nō reducunt᷑ ad causas nāles sed ad cās agētes circa cōtingens ad utrumlibet q̄ ſm q̄ huiusmodi videtur respicere cāꝫ in potentia ⁊ materialem non agentē. per cām eni agētem ut agēs est nō habet fieri casus ⁊ fortuna: potētia ergo motiua circa quā Aui. uenabat᷑ fortunā ⁊ casuꝫ ut est ad utrumlibet est in potētia ⁊ nō habet q̄ agat propter quod circa ipsam sic acceptam nō accidit casus ⁊ fortuna. tertio q̄ circa tale contingēs nō accidit casus ⁊ fortuna patet ꝑ phm qui uolens determinare de casu ⁊ fortuna distinguit entia in ea que sūt semꝑ frequēter ⁊ raro: nullā mētionē faciēs de his que sunt ad utrūlibet. Nam cā efficiēs ut efficiēs est uel agit semꝑ uel frequenter uel raro. nunq̄ꝫ tamē ut efficiēs est se videtur habere ad utrūlibet. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utruꝫ uerū sit q̄ hꝰ cōuertantur. s. q̄ que sunt a fortuna ⁊ casu sunt raro: ⁊ que sunt raro sunt a casu ⁊ fortuna. ⁊ videt᷑ q̄ non. multa eni rara contingūt que tamē nō sūt a fortuna: q꞉ nō eueniūt preter intentionē. laborās enim qs ut aliqd acq̄rat: lʒ forte raro illud possidere possit. si tñ illud possident non erit fortuna: q꞉ non erit preter intentionē. Oppositum vult phūs in littera qui ait esse cōuertibilia eē raro ⁊ a fortuna. ¶ Dicēdū q̄ raro ⁊ sepe possunt accipi uel ſm se uel in cōparatione ad cāꝫ. Si accipiantur ſm se nō oportet quecūq̄ꝫ sunt raro esse a fortuna. tūc eni eclipses essent a fortuna si raro cōtingeret. Sed si accipiat᷑ raro per relationē ad cāꝫ ut dicat᷑ esse raro respectu alicui⁹ cāe q̄si cā illa nō habet de se q̄ talem effectū efficiat ⁊ posita tali cā ⁊ nō impedita nō de necessitate sequit᷑ effectus. ⁊ tunc q̄ sic est raro est ꝑter intētionē ⁊ est a fortuna. que enim sunt ſm intētionē agētis lʒ ſm se possunt esse raro sublato tñ impedimento de relatione ad cām nunq̄ꝫ sunt raro. que ḡ ſʒ q̄ huiusmodi per relationē ad cām sunt raro dici pnt eē fortuita qđ determinare uolebamus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eorum autē que fiunt alia propter hec fiunt: alia ṽo non.

¶ Ponit scđam diuisionē ex qua pōt accipi scđa particula in diffōne fortune posita. d. q̄ eorum que fiūt alia q̄dē fiūt ꝑpter hꝰ. i. ꝑpter finē. alia ṽo nō. i. nō fiūt ꝑpter finem. Ex hac aūt diuisio e vult uenari phūs q̄ fortuna est in agētibꝰ ꝑpter finē. nō in agētibus non ꝑpter finem. ¶ Dubitaret forte aliquis q꞉ nō videtur uerū q̄ sint aliqua agentia nō ꝑpter finem: q꞉ omne agēs intendit finē ⁊ qui tollit finē tollit oēꝫ actionē ⁊ oēꝫ itellectū practicū ut vꝫ uelle phūs 2° methaᵉᵉ. ¶ Dicēdū q̄ ad hꝰ rñdet ꝑ᷑ q̄ aliq̄ dicunt᷑ esse nō ꝑpter finē: q꞉ nō hñt finem deliberatū cuiusmodi cōfricatio barbe ⁊ tact⁹ capilloꝝ ɔtingit eni absq̄ꝫ deliberatiōe talia fieri. uel possumus dicere q̄ aliq̄ de se sūt indīa: q꞉ in bonitate moris nec sūt mala nec sūt bona. cuiusmodi est eleuatio festuce uel qđcūq̄ꝫ aliud siꝰe. ¶ Aduertēdū tñ q̄ lʒ ɔfricatio barbe uel tact⁹ capilloꝝ nō hēant finē deliberatū. hñt tñ finē imaginatū: q꞉ lʒ fiant sine deliberatione nō tñ fiūt sine imaginatiōe. sicut ēt eleuatio festuce: lʒ forte de se sit idifferēs ex pte tamē agētis ordinatur in finē. Nullus eni festucaꝫ eleuat nisi itēdat finē deliberatū uł imaginatū. Cū ergo dī aliq̄ fieri nō ꝑꝑ finē intelligēdū est: q꞉ non hñt fineꝫ deliberatuū: uł q꞉ de se sunt indīa. ⁊ si ordinant᷑ in finē hoc est ex parte agētis non de se. Sed ad intētionē phi oīno videt᷑ ire dicamus aliqua ⁊ nō esse ꝑpter finem: q꞉ non habēt finem per se uel deliberatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Horum autem alia q̄dem ſm propositum fiunt: alia ṽo non. Ambo autem sūt in his que sunt propter hoc.

¶ Ponit ternā diuisionez ex qua pōt hēri tertia particula in diffōne fortune posita ⁊ duo facit: q꞉ ꝑ facit qđ dictuz est. 2° cōcludit tres ꝑdictas diuisiōes se habē p ordinē ibi, q̄re manifestū. Dicit ḡ q̄ hoꝝ que sūt ꝑꝑ finē alia sūt ſm ꝑpositū. i. ab intellectu. alia aūt nō sūt ſm ꝑpositū ſʒ sunt a nā. addit auteꝫ q̄ ambo. hꝰ. s. tā illa que sūt a na q̄ꝫ illa que sūt ab intellectu sunt in his que sūt ꝑꝑ hoc idest ꝑꝑ finē. Ex hac autem diuisione vult phūs hēre q̄ fortuna nō est in his que sunt a nā. ſʒ in his que sūt a ꝑposito. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare manifestū q̄m in his que sūt propter necessariū: ⁊ qđ sicut frequēter sunt

q̄dam circa que contingit qđ est ꝓpter h. Sūt aūt propter hoc: q̄cūq; ab intellectu utiq; agitur: ⁊ q̄cūq; a natura.

¶ Concludit predictas diuisiones se habere per ordinē. Nā prima includit scđam ⁊ scđa tertiā. d. ꝙ in his que sunt propter necessarium uel in his que sūt fm necessarium ut habet alia littera: ⁊ etiam in his que sunt in eo qđ est sicut frequenter sunt quedam circa que cōtingit ꝙ ꝓpter hoc. i. propter finē: quasi dicat ꝙ esse propter finem qđ dicebat secūda distinctio ꝑtinet in his que sunt sicut frequēter ⁊ sicut semper qđ dicebat distinctio prima. subdit aūt ꝙ sunt ꝓpter h. i. propter finem quecuq; aguntur ab intellectu ⁊ quecunq; aguntur a natura: q: esse a proposito uel non esse a proposito sed a natura qđ dicebat distinctio tertia clauditur in eo quod est agere propter finem quod dicebat distinctio secunda. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Huiusmodi igit̄ cū fm accidens fiant: a fortuna dicimus esse. Sicut enim ⁊ qđ est aliud quod per seipsū est: aliud aūt fm accidens: sic ⁊ cām contingit esse ut domus quidē per seipsaz cā ē edificatiua. Secūdū accñs aūt albū aut musicū. Per se quidez igit̄ cā finita est: fm accidens aūt infinita. Infinita enim vni accidūt.

¶ Ponit quartā distinctionem ex qua habet̄ quarta particula in deffinitione fortune posita. d. ꝙ huiusmodi entia fortuita cū fiant fm accidens dicimus esse a fortuna: q: sicut qđ est idest qđ est ens: aliud est per seipsum. aliud aūt fm accidens: q: quedam sunt entia per se. quedā per accidēs sic ⁊ fm eius cāz contingit esse: q: quedā sunt cause per se quedā per accidēs: ut ars edificatiua est causa domus per se. album autem ⁊ musicuz sunt causa domus fm accidens. addit autem ꝙ causa per se est finita determinata. causa autem fm accidens est infinita ⁊ indeterminata. omnia enim sunt causa per accidens que possunt accidere cause per se. Infinita enim accidunt idest possunt accidere vni ⁊ eidem: ⁊ quia cause per se ut edificatori possūt accidere esse albū esse musicum ⁊ infinita talia. iō cāe per accidēs sūt infinite. ¶ Notandum aūt ꝙ de hac diuisione qđ quedam sunt per se quedaz per accidēs vult habē pħs ꝙ fortuna non est causa per se sed per accñs. ⁊ per consequens non est causa determinata ⁊ finita sed infinita ⁊ indeterminata. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Sicut igit̄ dictum est: cuz in his que propter hoc sūt: hoc fiat: tunc dicit̄ a casu ⁊ a fortuna. Ipsoꝝ aūt differentia hoꝝ adinuicem posterius determinanda. Nūc autē hoc sit manifestū: ꝙ utraq; sūt in his q̄ sūt propter hoc: ut cā accipiendi argētū venit utiq; delaturus pecuniaz: si sciuit. Uenit aūt non huius causa: sed accidit uenire ⁊ facere hoc reportandi gratia.

¶ Ex predictis diuisionibus recolligit in quadā sūma ⁊ accipit ea que sunt de ratione fortune ⁊ quatuor facit fm ꝙ sunt quatuor ꝑticule in diffinitione eius posite. primo eniz ostēdit ꝙ fortuna est in his que agunt ꝓpter finem. secūdo ꝙ est in his que sūt raro. tertio ꝙ est in agētibus a ꝓposito. quarto ꝙ est causa per accidēs. secūda ibi [h autē neq; .] 3ª ibi [amplius aūt finis.] 4ª ibi [si autez proponēs.] ¶ Dicit ergo ꝙ sicut dictū est ꝙ cū fiat hoc. i. cum cōtingat aliqd raro in his que sunt ⁊ fiunt ꝓpter hoc. i. ꝓpter finem. tūc dicitur illđ esse a casu ⁊ fortuna. addit autē ꝙ differētia hoꝝ ipsoꝝ adinuicez i. differētia casus ⁊ fortune est posterius determinanda. Nunc aūt ad pñs hoc sit manifestuz: q: utraq; i. casus ⁊ fortuna sunt in his que sunt propter hoc i. ꝓpter finez: ut si aliquis sciuit se recepturū pecuniam uenit causa accipiendi argētum ⁊ ueni utiq; delaturus. i. deportaturus pecuniam. Autem pro sed: sed supple si hoc nesciuit uenit non huiusmodi causa. sed accidit uenire ⁊ facere hoc gratia deportandi. i. ut deportaret pecuniā. est ḡ fortuna in agētibus propter finem cum eis. accidit aliquid propter intentionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc aūt neq; sicut frequenter ueniens ad villam neq; ex necessitate.

¶ Ostēdit ꝙ fortuna est in his que sunt raro. d. ꝙ h i. qđ est a fortuna ita supple. est in agentibus propter finem qđ sicut neq; frequenter ueniens ad villam ⁊ reportans argentum neq; sicut ex necessitate sed est sicut raro. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt finis est reportatio non in seipso causaꝝ sed propositoꝝ ⁊ ab intellectu: ⁊ dicit̄ a fortuna uenire.

¶ Declarat aliā ꝑticulā positā in diffōne fortune. s. ꝙ fortuna est in agentibus a ꝓposito. d. ꝙ finis ⁊ reportatio pecunie que est a fortuna nō est cārum in seipso. i. nō est cāruz naturaliū quoꝝ qđlibet hēt in seipso pñm motus ⁊ quietis: sz dī euenire a fortuna qđ est ꝓpositoꝝ ⁊ ab intellectu qđ fortuna non est in agētibus naturalibus sed in agentibus a ꝓposito ⁊ per intellectum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si aūt proponens ⁊ huius cā: aut semper ueniens: aut si cui frequenter reportaturus: non a fortuna.

¶ Declarat aliā particulā. s. ꝙ fortuna est cā ꝑ accñs dicit ꝙ siquis proponēs accipe argentū ⁊ uadēs ad villā huius causa ut sicut semp aut frequēter ueniens reportaturus argētuz huiusmodi actio non erit a fortuna: sed supple si sit per accidens ⁊ preter propositū erit a fortuna. fortuna ergo nō est causa per se sed per accidēs: accepte sunt ergo oēs ꝑticule que sūt de ratione fortune. s. ꝙ fortuna est causa per accidens in his que sunt raro in agentibus propter finem ⁊ a proposito. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestū itaq; ꝙ fortuna causa sit fz accidens in his que in minori sūt fm propositū eoꝝ: que propter hoc sunt. Unde circa idem ⁊ intellectus ⁊ fortuna est: propositū enim non sine intellectu est.

¶ Cōcludit diffōnē fortune tanq; manifestā ⁊ declaratā. dicit manifestū eē ꝙ fortuna est cā fm accñs in his que sūt fm ꝓpositū ⁊ eoꝝ que sūt ꝓp h. i. ꝓp finē. qđ aūt fortuna sit in his que sūt fz ꝓpositū pz q: fortuna ⁊ intellectus sunt in his que sūt circa idē

Sed ꝓpositū nō est sine intellectu ꝛ sine mēte. Si ergo fortuna habet eē in agētib⁹ ſm itellectū sequitur ꝙ hēat esse in agētib⁹ a ꝓposito. ¶ Notādum aūt ꝙ cū quor sint pticule posite in diffōne fortune. hic aūt ꝑtermittu unā. cōcludēdo eni diffōnez fortune. nō aūt fortunā esse in his que sūt raro. Sz sciēdū ꝙ esse raro claudit in eo qḋ est esse cām per accn̄s itaq̄ iuuebat eā esse in his que sūt raro. ¶ Notandū aūt ꝙ imponēdo q̄tuor pticulas que sūt de rōne fortune nō semp ponit eas eodem ordine sed ꝓ non uariatp: opositum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Infinitas qḋē igit cās necesse ē eē a qb⁹ unq̄ fiat qḋ est a fortuna. Unde vi᷑ fortuna infiniti esse: ꝛ immanifesta homini.

¶ Ex his que dixerat de fortuna oñdit quō vītatem hūt aliquo mō tres opiniones ꝑus posite. circa ipsam tria ergo facit: q: pmo ostēdit quō vitatez hēt aliquo mō opio tertia. secundo quō opinio prima. tertio quō opio secūda. 2ª ibi ꝛ est ut nihil. 3ª ibi ꝛ dicere aliqd. dicit ḡ ꝙ necesse est ifinitas cās esse a qb⁹ itaq̄ fiat qḋ est a fortuna. vn̄ vi᷑ fortuna esse infiniti. ꝛ q: infinitū ſm ꝙ huiusmodi est ignotū fortuna est imanifesta homini. aliquā ergo vitatem cōtinebat tertia opinio dicit ipsam esse imanifestam hui⁹ itellectui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et est ut nihil a fortuna videbi᷑ utiq̄ fieri. Omnia qdem enim hec recte dicūtur. qm̄ rationabiliter. Est qdem enīz ut sit a fortuna: ꝛ ſm accidens enim fit. ꝛ est causa sicut accidens fortuna ut aūt simpliciter nullius. ut dom⁹ edificator qdē cā est. Scdm accidēs aūt tibicen: ꝛ ueniētez referendi argētū nō huius cā uenientē ifinite sūt multitudine. Etenim vide᷑ aliquez uolens ꝛ persequēs: ꝛ fugiens ꝛ visurus.

¶ Ostēdit quō aliq̄ mō v̄itatē cōtinebat opio pª que dicebat nihil a fortuna fieri. Ideo ait ꝙ est ut utiq̄ nihil videbi᷑ a fortuna fieri. qm̄ oia quidē ħ rōnabiliter dicun᷑. est eṁ qdem ut sit a fortuna qḋ fit ſm accidēs ꝛ nō fortuna est cā ut accidēs. ut autē simpl'r fortuna nulli⁹ est cā ut edificator simpl'r est causa dom⁹. ſm accn̄s autē causa dom⁹ est tibicen i. tibicinator uel buccinator siue music⁹. ꝛ sicut causa per accidēs est infinita ꝛ idetermināta ꝛ ſm qd. ita qḋ est a fortuna est iafinitū ꝛ indeterminatū ꝛ ſm qd ut si cōtingat aliquē uenientē aūt uob̄ᵐ cā infinite sunt cause mltitudine ꝑpter q̄s ire ponit: et enim si uadēs ad forū uenit debitorē ꝛ reportauit argētū si nō tuit cā huiusmodi ifinite potuerūt esse cause pp̄ q̄s iuit. q: forte iuit uolēs videre aliquem amicū: ul' iuit ꝑsequēs aliquē uel fugiens: uel forte iuit visurus ea que sunt in foro: q: ergo cause fortune sunt infinite ꝛ fortuita sunt ſm qd: q: talia vi et magis possunt non esse q̄ȝ esse quodāmodo uera erat positio pª que dicit nihil a fortuna eē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et dicere esse aliquid extra rationē fortunā recte est. Rao enīz aut est eoꝝ que semp sūt: aut eorū que sicut frequenter. Fortuna aūt in his que sūt ꝑter hec.

¶ Ostēdit quō aliq̄ mō uera erat 2ª positio que dicit fortunaz esse extra rōnē. dicebat᷑ enim illos pħos posuisse fortunā in celo: q: nesciebant assignare rōnē celestiū. iō dicebāt celestia esse fortuita. isti etiā aliquo mō ueꝝ dicebāt. iō ait ꝙ recte est dicere fortunā esse aliqd extra rōnem: q: rō est eoꝝ. que autē est extra rōnem q: est in his que sūt ꝑter hec idest preter frequenter ꝛ semper. Lectio. IX.

Quare quoniam infinite que sic cause sunt: ꝛ fortuna ifinita est. Tamē in quibusdam deficiet utiq̄ aliqs. Nunquid igi᷑ cōtingentia causa utiq̄ fiant fortune: ut sanans aut spiritus: aut estus: sed non depilari. Sunt autem alie aliis proximiores que sunt ſm accidens causarum.

¶ Postq̄ pħs oñdit qd est fortuna ꝛ declarauit quō opiniones ꝑius posite de ea ɔtinebāt aliquā vitatē. in pte ista mouet quandā q̄ōnem circa fortunaz circa qḋ duo facit. s. q: ꝑ mouet huiusmodi. q. secūdo determinat de qbusdā modis ipsi⁹ fortune ibi fortuna aūt bona. dicit ḡ ꝙ infinite sūt cāe que sūt sic. i. q: infinite sunt cause per accn̄s. ꝛ etiaz q: fortuna est ifinita. lz ḡ ita sit: q: scim⁹ fortunā esse infinitā ꝛ eē cām per accn̄s. tn̄ quibusdā. i. de qbusdā deficiet. i. dubitabit aliqs cū fiāt ɔtingētia. i. cū fiāt aliq̄ per accn̄s: nūquid illoꝝ per accn̄s fortune fiāt causa. Est ḡ qḋ de quibusdā cōtingētib⁹ utrū illoꝝ quecūq̄ causa ɔtingēs sit fortuna. ¶ Solutio aūt hui⁹ questi iu hoc cōsistit ꝙ aliq̄ causa ɔtingēs est fortuna. aliq̄ vō nō ut sanitas ɔtingēs causa fortuna a spē aut est: sed nō depilari. Subdit aūt q: de numero causaꝝ que sūt ſm accn̄s alie sūt aliis proximiores: alie supple lōginquiores. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū idē sit fortuna ꝛ cā per accn̄s. ¶ Dicēdū ꝙ causa per accn̄s est in plus q̄ȝ fortuna. ipsoꝝ enim contingētiū siue ipsoꝝ que sunt per accn̄s nō quecūq̄ causa est fortuna. Causa enim per accidēs dupliciter sumi pōt. pmo ex pte cause. 2º ex pte effect⁹. ex parte aūt cause sumi᷑ causa per accn̄s quando qḋ est ɔiunctū cause poni᷑ esse causa: ut si edificator sit causa dom⁹ per se si cōtingat edificatorez esse albū dicem⁹ albū qḋ est cōiūctū edificatori eē cām dom⁹ per accn̄s. scḋo mō pōt accipi cā per accidēs ex parte effect⁹: ut cū aliqs facit aliqd ad qḋ sequi᷑ aliud dice᷑ illius alteri⁹ esse causa per accn̄s ut si ad apertionem fenestre sequi᷑ illuminatio domus aperiēs fenestrā di᷑ illuminare domū per accidēs. inter cās aūt per accn̄s dictas ꝑ mō ꝛ secūdo mō ħ est differentia q: cause per accidens ſm pmū modū ſz ꝙ huiusmodi nihil operan᷑. albū uel risibile que sunt cause per accidēs: q: sūt coniūcte cause per se nihil agūt ſz ꝙ sūt huiusmodi cāe. Sed cause per accidēs scḋo mō ſm ꝙ sūt huiusmodi cause aliqd opan᷑. apiens enim fenestrā aliquā agit ut sit causa illuminationis dom⁹. lz enim huiusmodi agēs ipsum lumē non efficiat. facit tn̄ aliqd quo facto sequi᷑ illuminatio dom⁹. cuz ergo dici᷑ ꝙ fortuna est causa per accn̄s nō est intelligēdū ꝙ sit illo modo causa que ſm qḋ est causa nihil agit: sed est causa aliquid operās. causa enim fortuita agit aliquid sed non per se agit illud respectu

cuiꝰ causa est fortuita sed agit aliqd aliud quo facto hēt esse illud respectu cuiꝰ cā est fortuna: ut si aliqs per se uadēs ad forū ut emat fortuitu inueniat debitorē per se aliqd agit. qr uadit ad forū quo facto se quitur inuentio debitoris cuiꝰ nō est causa per se sed per accidēs. cū ergo causa per accidēs sm q cā est possit esse operās ꝛ nō operās. fortuna autē semp sit causa per accidēs que est opans. ꝫ in plus est cā per accidens q̄ fortuna. iō phūs ait q estus ꝛ spē possunt esse causa fortuita sanitatis sed nō depillari. estus eni. i. calor ꝛ spē. i. uētus aliqd possūt operari in corpe per se quo facto possunt eē causa sanitatis per accidēs. q: ꝫ estꝰ ꝛ spē sic sūt cā sanitatis per accidēs q aliqd opanꝭ pūt esse cā fortuita: depillari uo q: nihil opaꝭ nullo mō est cā fortuita. pt tñ esse causa per accidēs sanitatis. Nā si actioī illi que est cā sanitatis per se sit annexa depillatio depillari erit cā sanitatis per accñs. Rursus aduertēdū q nō ois cā per accñs si sit opans est cā fortuita. Quedā eni cause per accñs opantes frequēter uel ꝫ semp inferūt effectū per accidēs ut graue existēs sursū mouet mediū per se ꝛ mouēdo mediū p se mouet seipm per accñs. mī hꝰ p accidēs semper sequiꝭ ad illud per se. semp eni graue cū p se mouet mediū mouet seipm per accñs. aliqñ enim cā p accidēs opanꝭ nec frequēter nec semp īfert id cuiꝰ est cā per accidēs: ut si uadēs ad forū per se īueniat debitorē per accidēs: huiusmodi per accñs nō semp īferꝭ a tali cā per se. sed raro iter istas causas p accidens pōt talis dria assignari: q: cā illa per accñs que semp aut frequēter īfert suū effectū dici potest cā ppinqua: sed que raro talez effectum infert dici pōt cā remota. lz ergo lapis moueat se per accidēs ꝛ uadēs ad forū per accñs inueniat debitorē. lapis tñ ꝛ quodcūq graue respectu sui motꝰ deorsū est ppinquior causa per accidens q̄ uadēs ad forū respectu inuētionis debitoris. cū ergo dr q non ois cā per accñs est fortuita sed cā operās nō est: itelligēdū q ois cā operās est fortuita. sed solum illa cā per accidēs operās est fortuita que raro suū infert effectū. phūs ergo uolēs ostēdere causam per accidēs eē in plus q̄ causa fortuita ait: q spem ꝛ estuꝫ possūt eē cā fortuita: sed nō depillatio in quo innuebat nō oēz cām per accidēs esse fortuitā. Rursus ait q causaꝝ per accidēs quedam sūt remotiores quedā ppinquiores in quo innuebat q nō ois cā per accidēs operās est fortuita: q: cā ppinqua semp inferēs suū effectū nō est casualis nec fortuita. lapis enim uel quodcūq graue nō mouet seipsuz casualꝛ deorsū sed sicut causa per accidēs operans. q. remota que raro huiusmodi effectū inferat sicut est ire ad foꝝ respectu inuētionis debitoris sic cā per accñs pōt dici fortuna ꝛ ex hō plane pꝫ expositio textꝰ. aliꝰ aūt que dicta sunt ui. exponere alr sed de sua expōne non sit nobis cure: q: non ui plene textui consonare. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Fortuna autem bona quidem dicꝭ: cuꝫ bonum aliquid euenit: praua autem cuꝫ prauum aliquid.

ℭ Determinat de quibusdā modis ipsiꝰ fortune. fortune aūt sunt diuersi modi: q: aliqñ dicꝭ esse fortuna bona: aliqñ mala. aliqñ dicꝭ eufortuniū aliqñ diffortuniū. duo ergo facit. q: pmo dicit qd est fortuna bona ꝛ mala. scd̄o qd est eufortuniū ꝛ diffortuniū. scd̄a ibi [eufortuniū aūt.] dicit ergo q fortuna dr bona cū ex ea aliqd bonū euenit. praua aūt cū aliqd prauum. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Eufortunium aūt ꝛ diffortuniū est cum magnitudinem habentia sunt hec: unde ꝛ secꝰ paruum malū: aut bonū accipe magnū: aut discōtingere: aut eucōtingē est: qm sicut est dicit intellectꝰ: qd eniꝫ ad paruum tanq̄ nihil debere videtur.

ℭ Ostēdit quid est eufortuniū ꝛ diffortuniū ꝛ tria facit. q: pmo ostēdit quid est eufortuniū ꝛ diffortuniū. scd̄o ostendit talia esse incerta. tertio epilogat circa determinata. secunda ibi [amplꝰ aūt.] 3ª ibi [sunt quidē igiꝭ.] dicit ergo q eufortuniū ꝛ diffortuniū sunt hñtia h. i. fortunā bonā ꝛ malā cum magnitudine. eufortuniū eni est ualde bona fortuna: ꝛ diffortuniū ualde mala: ꝛ addit q cū quis est secꝰ. i. iuxta accipe magnū bonū aut malū ꝛ paruū supple distat aut discōtingere aut eucōtingē ei magnū bonū ꝛ malū supple circa talia cōtingit eē diffortuniū ꝛ eufortuniū: qm intellectꝰ dicit. i. accipit hoc sicut est eni ac si esset: qd eniꝫ ad paruū distat sm intellectū tanq̄ nihil de habere videꝭ. ℭ Notandū aūt q aliqs est in ppinqua dispōne q possit et cōtingere uel discōtingere magnū bonū si illud bonū amittat dicꝭ eē infortunatꝰ. lz enim illud bonū non habuerit. tñ q: modicū uidebaꝭ distare ab ipso itellectꝰ accipit ac si habuisset ꝛ perdēdo illud uideꝭ intellectui q perdidit qd habebat. ꝛ q: amittere bonū est quoddā maluz sicut ppinquus bono nō ꝯsequēs illud dicꝭ infortunatꝰ. sic etiā eē cōtrario: q: amissio mali est quoddā bonū. ppinquꝰ magno malo si nō cōsequaꝭ illud dicꝭ eufortunatꝰ. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Amplius aūt incertū eufortuniū rationabiliter est. Fortuna eniꝫ incerta est. Neq enim ut semp: neq sicut frequenter possibile esse que sunt a fortuna nihil.

ℭ Ostēdit diffortuniū uꝫ eufortuniū eē qd icertū ꝛ h rōnabilꝛ. Nā cū fortuna sit icerta eufortuniū que est qdā fortuna ēt erit qd icertū. Q aūt fortuna sit incerta pꝫ q: nihil eoꝝ que sūt a fortuna est posse eē ut semp. uꝫ sicut frequēter. ℭ Deinde cuꝫ dicit.

ℭ Sunt quidem igitur ambo cause queadmodum dictum est sm accidens: ꝛ fortuna ꝛ casus in contingentibus fieri: neq simpliciter: neq sicut frequēter: ꝛ eorum quecūq utiq fient propter aliquid.

ℭ Epilogat determinata ꝛ dicit q ambo. s. casus ꝛ fortuna queadmodū dictū est sūt cāe sm per accidēs ꝛ sūt in cōtingētibꝰ fieri neq simplr. i. neq sicut semp neq sicut frequēter s supple sicut raro. ꝛ sūt eoꝝ q̄cūq utiq fiūt ppter aliqd. i. ppter finē. ℭ Notādū aūt q ut dictū est de rōne fortune sūt q̄tuor. s. q sit raro: ꝛ q sit cā p accñs. q sit in agētibꝰ a pposito ꝛ ppter finē. uel q: fortuna est spēs casus aliquā driam addit supra ipm. addit aūt esse a pposito. tres ergo esse particule nō frequēter ꝛ eē per accidēs in agētibꝰ ppter finē cōueniūt casui ꝛ fortune. esse aūt in agentibus a pposito est qd addit fortuna supple casum. ℭ Deinde cum dicit.

¶ Differt autez qm̄ casus in amplius est. Quod eni est a fortuna: est et a casu. Hoc autem non omne a fortuna est.

¶ Dat differentiam inter fortunā et casū. hꝰ autē differentia sciri nō pōt nisi sciat in qbꝰ hēt eē fortuna et in qbus casus. ideo ꝗ̄ facit: qz pͦ ppōnit hꝰ differentiam. 2ͦ ad manifestationē pdicte dr̄e ondit in qbꝰ hēt eē fortuna. tertio manifestat i qbꝰ hēt eē casus. 2ͦ ibi [fortuna qdē.] 3ͦ ibi [sed casus est in alijs.] Dicit ergo qꝫ differt fortuna a casu. qm̄ casus est amplꝰ. i. in plus q̄ fortuna. est enim. q. genus ad ipsam. Nā qd̄ est a fortuna est a casu. non tamen ois hic. i. ois casus est a fortuna. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fortuna qdē eni et qd̄ a fortuna est qui buscūqz et euēnīngē unqz inerit: et oino actꝰ ē. Unī necē ē circa practica eē fortunā.

¶ Ostēdit in qbus hēt esse fortuna et duo facit: qz pͦ facit qd̄ dictū est. 2ͦ qd̄ dixerat manifestat per signū. ibi [signū aūt est.] Dicit ergo qꝫ fortuna et qd̄ est a fortuna supple hēt esse i hijs qbuscūqz utiqz inerit eucōtingē. i. bene ꝯtingē et ēt hēt esse in his in qbꝰ inest oino actꝰ: et qz talia sunt habētia ppositū et intellectū. idō circa talia accidit fortuna. idō subdit qꝫ necesse est fortunā esse circa practicū et circa intellectū practicū siue circa opantes per intellectum. ¶ Notādū aūt qꝫ illis dicit posse bn̄ ꝯtingere qui possunt participare felicitatē. ¶ Rursus in illis dr̄ eē actꝰ oino qui sūt dn̄i sui actꝰ qui libere agūt. agētia ꝗ̄ ex na̅ uel ex instinctu nature: qz magis aguntꝰ q̄ agāt nō libere agūt nec sūt dn̄i sui actꝰ: qz ꝗ̄ sola agētia per itellectū pñt participare felicitatē et libere agere. idō sola rōnalia sunt qbꝰ pōt bene cōtingere et in quibꝰ est oino actꝰ. ppter quod circa sola talia habet esse fortuna. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signū aūt est qꝫ videm eē felicitati aut prope. Felicitas aūt praxis q̄dā est. Eupraxis aūt est. Quare qbuscūqz nō cōtingit agē neqz a fortuna aliqd facē. Et pp hoc neqz iaiatū nihil: neqz ifans: neqz bestia nihil facit a fortuna: qm̄ nō hn̄t ppositum. Neqz eufortuniū neqz ifortuniuz inest his nisi ſm similitudinem.

¶ Declarat qd̄ dixerat p signū et duo facit: qz pͦ facit qd̄ dcm̄ ē. 2ͦ qd̄dā qd̄ supposuerat māifestat ibi [sicut dixit ptarchos.] Dic ꝗ̄ qꝫ signū est fortunā eē circa opantes a pposito et p itellectū: qz fortuna vr̄ eē idē felicitati aut pp felicitatē. ē eni felicitas q̄dā praxis. i. q̄dā opatio. est eni felicitas eupraxis. i. bona opatio: qz ꝗ̄ fortuna est ppe felicitatē et felicitas nō iest nisi his quibꝰ ex se ꝯtingit bn̄ opari: pz qꝫ qbuscunqz supple ex se et a pposito nō contingit agere i illis nō ꝯtingit aliqd facē ex fortuna. ppter qd̄ neqz nihil inatatū neqz infans neqz bestia nō facit aliqd a fortuna. qm̄ nō hn̄t ppositū vnde his nō iest neqz eufortuniū nisi ſ3 silitudinē. ¶ Notādū āt qꝫ fortuna dr̄ esse ppinq̄ felicitati: qz hoies bn̄ fortunati et possidētes bona fortune cōiter dicunt esse felices. ¶ Notādū aūt qꝫ cū duplex sit felicitas ſm pħm̄ vna politica alia cōtēplatiua. fortuna nō dr̄ eē propinqua felicitati cōtēplatiue. bona eni fortune uel nihil uel modicū iuuāt ad talē felicitatē et sūt sicut organa felicitas cōtēplatiue. imo talia bona si abūdātia adsit magis hꝰ felicitatē ipediūt q̄ augmentent. est iꝰ fortuna ppinq̄ felicitati practice et politice. ciuilis eni potētia et alia bona fortune politicā felicitatē decorā reddūt. Signāter ꝗ̄ pħs aui fortunā esse ppinquā felicitati que est opatio q̄dā uel praxis q̄dā. ¶ Notandū eni qꝫ opatio est in plus q̄ bona opatio: et qz felicitas politica nō est operatio q̄libet s3 est eupraxis. i. opatio bona. idō talis felicitas non dr̄ opatio simplr̄ nel vniuersaliter sed operatio quedam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sicut dixit ptarchos eufortunatos esse lapides: ex qbꝰ sūt are: cū honorent. Copulati aūt his cōculcant. Pari aūt a fortuna inest quodāmō et his: cū agēs aliqd circa hoc agat a fortuna. Aliter aūt non.

¶ Declarat qd̄ supposuerat. v3 alia ab agētibꝰ a pposito nō eē fortunata ppe. S3 methaphorice et ſ3 similitudinē sicut dixit ptarchos qꝫ lapides ex qbꝰ sūt are i. altaria dixit eē fortunatos cū honorētur et venerent ab hoibꝰ. Lapides vō copulati his. i. lapides ex qbꝰ fiūt gradus per q̄s itur ad altare supple dixit eē infortunatos qz conculcant. idō subdit qꝫ his i. hꝰ lapidibꝰ iest q̄dāmō pati a fortuna. nō ꝗ̄ tales lapides sūt fortunati qd̄ aggerat fortuna: sed qz ab huiusmodi agētibꝰ patiunt. sunt eni tales lapides fortunati cū hō agēs circa hoc agat a fortuna. alr̄ aūt nō sunt fortunati. non ꝗ̄ inaiata sunt fortunata actiue ut qd̄ agāt a pposito sed passiue: qz agētia a pposito possunt aliqd exercē circa ipsa. ¶ Notandū aūt qꝫ lapides et inaiata duplr̄ dicunt esse fortunata. pͦ methaphorice: qz cū quedā inaiata venerētur habent se ad modū fortunatoꝝ. 2ͦ possunt dici fortunata ſm qd̄ incīditur sūt talia passiue. Habēt enim aliqd in potētia ul passiue est habē quodammodo et ſm quid.

Lectio. X.

Sed casus est in alijs aialibꝰ et inaiatis: ut equꝰ casu ingt uenit: qm̄ saluatus est qdē ueniēs: nō salutis āt causa uenit. Et tripoda casu cecidit. Stat quidem enim causa sedendi: sed non causa sedendi cecidit.

¶ Postq̄ pħs oñdit in quibꝰ habet esse fortuna. in pte ista oñdit in quibꝰ hēt esse casus et duo facit: qz pͦ facit qd̄ dictum est. 2ͦ ex his que dixerat assignat dr̄iam inter fortunā et casum ibi [q̄re manifestuz est.] ꝯtinuetur ergo sic. dictū est fortunam esse in agētibꝰ solū pposito: sed casus est in alijs aialibus que nō agūt a pposito et est etiā in rebꝰ inaiatis ut equus iquit aliqs fugiēs a bello casu euenit ad stabulum. ueniēs quidē saluatꝰ est: sed hō fuit casu: qz nō uenit causa salutis sed forte causa cibi: et tripoda casu cecidit. cadēs autē stat causa sedēdi. i. stat disposita ad sedēdū sed hoc fuit per accidēs: qz nō cecidit causa sedēdi. tripoda eni3 et quodlibet graue cadēs de alto intendit ire ad centrū. qꝫ autē cadat sic disposita qꝫ hō sedē possit in ea. hō est casuale et preter intētionē eiꝰ. ¶ Notandū aūt pħm̄ posuisse exemplū de equo ut ostenderet casum esse in alijs animalibꝰ ab hoie. posuit aūt exēplū de tripoda ut ostenderet casum esse in rebus inanimatis.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare manifestũ est ꝙ in his que simpliciter ꝓpter aliquid fiũt. cũ nõ accidẽtis cã fiunt: quoꝝ extra est cã: tũc a casu dicimus: a fortuna aũt eoꝝ quecunqꝫ a casu fiũt ꝓpositoꝝ in habẽtibus propositum.

¶ Ex his que dixerat assignat differentiam inter fortunã ⁊ casum ⁊ duo facit: quia primo assignat huiusmodi differẽtiã. secũdo ostendit in quibus maxime differentia apparet inter ipsa. 2ª ibi [maxime aũt separatũ.] Circa primũ tria facit: q2 primo assignat differẽtiam dictam. secũdo qd̓ dixerat ꝓbat per signũ. tertio signũ qd̓ posuerat adaptat ad propositum. scd̓a ibi [signũ aũt.] 3ª ibi [fit igit ꝙ.] dicit ergo q2 manifestũ est ꝙ casus fit in his que fiũt simpliciter idest vniuersaliter propter aliqd. i. propter finem ut cũ aliqua fiũt nõ cã accidẽtis: sed circa talia facta ꝯtingunt aliq̃ per accidẽs quoꝝ per accidẽs causa est extra: q2 sunt ꝑter intentionẽ cause. tũc talia sic facta per accidẽs dicimus esse a casu. Casus ergo vniuersaliter habet esse in agẽtibꝰ propter finẽ si circa ea cõtingat aliquid per accidẽs. ⁊ raro a fortuna sunt supple quecũqꝫ cuꝝ fiũt a casu ꝓpositoꝝ ⁊ in habẽtibus propositũ. fortuna ergo est in minus q̃ casus: q2 nõ cõtingit vniuersaliter in agentibꝰ propter finem sed solum in habentibus propositum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signũ aũt est qd̓ vanũ est: qm̃ dr̃ cũ nõ fiat: qd̓ propter aliud illius cã: ut ambulare depõnis causa est. Si vero non fiat: ambulanti frustra dicimꝰ ambulasse: ⁊ ambulatio vana: tanq̃ hoc sit frustra: qd̓ ante natũ est alteriꝰ causa cũ nõ includit illud cuiꝰ cã erat aptũ natũ. Qm̃ si aliqs se balneatũ dicat frustra q2 nõ defecit sol: derisio utiqꝫ erit: nõ enim erat hoc ꝓpter illd̓.

¶ Probat per signum ꝙ casus habet esse vniuersaliter ꝓpter finem. dicit signũ autem est ꝙ casus fit in agentibus vniuersaliter ꝓpter finem. qm̃ qd̓ est vanũ qd̓ supple est propinquũ casui dicit̃ cũ aliqd agit propter aliud si causa illius idest si ꝓpter illud non fiat illud aliud propter qd̓ agit̃ ut si ambulare est causa depositionis cibi si ambulanti nõ fiat depositio cibi ipm̃ dicimꝰ frustra ambulasse ⁊ ambulatio illa est vana. Hoc ergo est frustra qd̓ est aptũ natũ esse cã alteriꝰ cũ nõ includit illd̓ cuius causa erat aptũ natum. semꝑ ergo vanũ dicit̃ per cõparationẽ ad finem nõ ad finem quẽlibet sed ad finẽ ad quẽ ordinat̃. qm̃ si aliquis dicat se frustra balneatũ: q2 nõ deficit sol derisio utiqꝫ erit talis locutio. hec enĩ s. balneatio nõ erat ꝓpter illud idest ꝓpter defectũ solis sive ꝓpter eclipsim. ¶ Notãdũ aũt ꝙ ex his que dicta sũt posset sic formari ratio. vanũ dr̃ per respectũ ad finẽ ⁊ habet esse vniuersaliter in agẽtibus ꝓpter finẽ intentum ad quem recte ordinant̃: sed casus est ꝓpinquũ ei qd̓ est vanũ: si ergo vanũ habet esse vniuersaliter in talibꝰ agentibus ꝓpter finẽ. ergo ⁊ casus habebit esse vniuersaliter in talibus agẽtibus. in plus est ergo casus q̃ fortuna. q2 fortuna nõ est vniuersaliter in agẽtibꝰ ꝓpter finẽ: sed solũ in agẽtibꝰ a ꝓposito. ¶ Dubitaret forte aliquis utrũ vanũ sit vniuersaliter in agẽtibꝰ propter finẽ. ¶ Dicendũ ꝙ omne agẽs ꝑsupponẽs dispositionem materie põt impediri ab agendo si habeat materiam indispositã. īpedit̃ aũt ab agẽdo ⁊ frustrat̃ multotiẽs a fine intento. utrũ aũt sit aliquod agens qd̓ nec ꝑsupponat maꝫ nec dispositionẽ etꝰ nec possit frustrari in sua actione ad̓ est ꝑscrutis speculationis. sufficiat aũt ad p̃ns scire ꝙ tam agẽtia a ꝓposito q̃ naturalia possunt impediri in agendo ⁊ accidere aliquid vanũ circa ea. ⁊ quia casus propinquꝰ est ei qd̓ est vanũ tũ in agẽtibꝰ a ꝓposito q̃ in nãlibus habet esse casus. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Sic igit̃ q̊d apthomatũ secũdũ nomen est: cũ ipꝫ frustra fiat. Cecidit enĩ nõ percutiendi causa lapis. Ab eo igitur qd̓ apthomatum cecidit lapis: q2 cecidit utiqꝫ a quodam percutiendi causa.

¶ Adaptat signũ ad propositũ ⁊ dicit ꝙ sicut vanũ dicit̃ respectu finis sic apthomatũ idest per se frustra sive casus dicitur respectu finis. Nã ꝫ nomẽ casus dicit̃ cũ ipsum fiat frustra ⁊ preter finem cecidit enim lapis nõ percutiendi causa. ideo cecidit lapis ab eo qd̓ est apthomatum idest a casu sive a per se frustra. nam ꝙ lapis cadit idest ꝓijcitur ab aliquo causa ꝑcutiendi. ideo supple cuꝫ percutit si non percutiendi causa cadit est a casu. ¶ Notandũ aũt ꝙ casus apud grecos habet denoĩationem a frustra. dicitur enĩ apud grecos casus apthomatum quod ideꝫ est ꝙ per se frustra. Ex hac autẽ denominatione arguit phũs casuꝫ esse propinquum ei qd̓ est frustra ⁊ esse per comparationẽ ad finem sicut ⁊ frustra. ¶ Dubitaret forte aliqs utrũ idem sit casus ⁊ frustra. dicẽdũ ꝙ casus ⁊ frustra cõueniunt ⁊ differunt. cõueniũt aũt q2 utrũqꝫ habet eẽ in agentibus propter finem. nisi enim ageret aliqs propter finem nunq̃ cõtingeret ei aliquid frustra vel aliquid vanũ. ex hoc enim habet esse vanuꝫ: q2 agens nõ cõsequit̃ intẽtum. Intentio enĩ semper accipit̃ respectu finis. Si igit̃ agẽs non ageret propter finem nihil intenderet. ⁊ si nihil intenderet nihil accideret ei vanũ. Nunq̃ ergo habet esse vanũ nisi in agentibus propter finẽ. sic etiã casus habet esse in huiusmodi agentibus. casus enĩ presupponit intentionẽ finis cum ex hoc habeat esse: q2 accidit aliquid preter finẽ intentũ. ex hac aũt cõueniẽtia que est per cõparationem ad finem sufficienter phũs habet intentũ. vult enĩ casum esse vniuersaliter in agentibus ꝓpter finem: q2 circa talia habet esse vanum cui ꝓpinquum est qd̓ est a casu. differẽtia aũt inter casum ⁊ vanũ sic haberi põt: q2 ꝫ utrũqꝫ sit per cõparationẽ ad fineꝫ tñ aliter ⁊ aliter. est enim vanũ per cõparationẽ ad finẽ inq̃tũ finẽ nõ attigit. casus vero est per cõparationẽ ad finẽ inq̃tũ attingit qd̓ nõ est finis: ut si finis deambulationis sit depositio cibi. nõ aũt finis sit inuẽtio debitoris frustra erit si nõ deponat̃ cibus. casus autẽ si inueniatur debitor. contingit ergo aliquãdo circa actionẽ aliquam cõcurrere casum ⁊ vanũ. aliquãdo aũt casum ⁊ non vanũ. aliquãdo vero vanũ ⁊ nõ casum aliquando aũt nec casum nec vanum: ut siquis pergens ut deponat cibum nõ ut inueniat debitorem. Sed inuenit debitorem ⁊ nõ deponit cibũ contingit ibi casus ⁊ vanum. Si vero deponit cibum ⁊ inuenit debitorem nõ cõcurrit ibi vanum sed casus.

Si aūt ꝓbū deponat debitorem nos inueniat nec aliquid per accidens ei contingat nec cōcurret sibi usnum neqꝫ casus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Maxime aūt separatuꝫ est a fortuna in his que a natura fiunt. Cū eniꝫ fiat aliqd extra naturam: tūc nō a fortuna: sed magis ab eo qd per se frustra est: factū eē dicimus. Est aūt ꝛ hoc alterū: huius quidē enim externus est causa: illius ꝟo intern⁹.

¶ Ostendit in quibus maxime differt casus a fortuna ꝛ ex hoc dat quandā aliaꝫ differētiam inter ea. Dicit ergo ꝙ casus est maxime quid separatū a fortuna in his que fiūt a natura. cū enim in operibus nature fiat aliquid extra naturam idest extra intentionē nature. tunc nō dicimus illud esse a fortuna. Sed magis dicim⁹ ipsum esse factum ab eo qd est per se frustra idest a casu. ex hoc patet alia differētia inter casum ꝛ fortunam. ideo subdit ꝙ ꝛ hoc. i. fortuna est alterū aliqd a casu: qꝛ cā huiusmodi. s. fortuiti est interius illi⁹ uero scilicet causa: effectus casualis est interius. ¶ Notandum autem ꝙ cuꝫ natura sit ꝑncipiū motus ꝛ quietis eius in quo est naturalia si sunt casualia habēt in seipsis huiusmodi causatu circa quā cōtingit casus ut si in embrione per virtutē informatiuaꝫ fiat sextus digit⁹ casu embrio habet in seipso huiusmodi virtutem circa quā cōtingit huiusmodi casus. artificialia ꝟo quia ꝯm ꝙ huiusmodi nō hñt in seipsis principiū mot⁹ ꝛ quietis si per artem circa talia cōtingat aliquid fortuitu: qꝛ ars est extra artificialia. sequitꝛ ꝙ huiusmodi artificialia non habēt in se causam illā circa quā accidit huiusmodi fortuna. ꝫ eo ipso ꝙ causa fortuita est ars uel ꝓpositū. cā ꝟo casualis est naꝫ qꝛ nalia habent in seipsis ꝑn^m mot⁹ ꝛ nō artificialia dicitur ei casualis esse ꝑncipiū intra. fortuita ꝟo extra. Duplex est ergo differentia inter casuꝫ ꝛ fortunam. prima qꝛ casus est in plus ꝙ̄ fortuna. secūda quia effectus casualis est principium ꝛ causa intra fortuita ꝟo extra. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quid igitꝛ sit per se frustra: ꝛ qd fortuna dictuꝫ est: ꝛ quid differunt adinuicem.

¶ Deinde epilogat circa determinata dicēs qd igitꝛ sit per se frustra. i. casus ꝛ qd fortuna dictū est ꝛ ēt dictum est qd. i. ꝯm qd adinuicē differūt fortuna ꝛ casus.

Lectio. XI.

Sed modoꝝ causaꝝ in qb⁹ est vnū ꝑncipiū mot⁹: utrūqꝫ ipsoꝝ est: aut enim eoꝝ que sunt nā: cā aliq̄ est: aut eoꝝ que sūt sub intellectu cā sempꝫ est sed eorum multitudo indeterminata est.

¶ Postq̄ pħs determinauit quid sit casus ꝛ quid fortuna ꝛ quomodo differūt adinuicem ostendit quomodo incidūt in determinatas causas uel ad quod genus cause reducuntꝛ circa quod tria facit: qꝛ primo ostendit ꝙ cum fortuna ꝛ casus sūt circa intellectum ꝛ naturam reducuntꝛ ad genus cause efficientis. secūdo ex hoc ostēdit quē ordinem habeant fortuna ꝛ casus ad naturam ꝛ intellectum. tertio ex his que dixerat cōcludit esse falsam opinionem ponentium casum ꝛ fortunaꝫ circa supercelestia corpora. ibi ⌊ quoniam auteꝫ sunt. ⌋ 2ª ibi ⌊ quare si quoniam maxime. ⌋ Dicit ergo ꝙ utrūqꝫ ipsoꝝ idest casus ꝛ fortuna est modoꝝ causarū in quibus est vnū principium motus idest reducitur ad genus cause efficientis: qd patet: qꝛ casus ꝛ fortuna semper est aut eorū que sunt natura idest sub aliqua causa nature siue sub aliqua causa naturali aut est eorum que sunt sub intellectu: ꝛ tunc supplenda est ratio ꝙ cuꝫ intellectus ꝛ natura sint de genere causarum efficientium casus ꝛ fortuna que sunt sub intellectu ꝛ natura reducuntur ad genus cause efficientis. uerūtamen sunt causa efficiēs per accidens ꝛ indeterminata. ideo subdit ꝙ eoꝝ multitudo est idetermināta. ideo ex casu enim ꝛ fortuna nō determinate sed per accidens sequitꝛ effect⁹. ¶ Dubitaret forte aliquis utrum casus ꝛ fortuna reducuntꝛ ad causam efficientem. videtꝛ ꝙ nō. pħs enim supple uolens determinare de causis fortuitis dicit fortunam esse infinitam: quia si aliquis uadens ad forum inueniens debitoreꝫ quomodo nō opinabatur inuenire dicitur esse a fortuna sed istius fortuiti possunt esse infinite cause. forte eniꝫ iuit ad forū persequens inimicū uel etiā infinitis alijs modis. Cum ergo oīa ista reducantꝛ ad causam finalē si ꝓpter hꝫ fortuna est infinita videtꝛ esse cōputanda inter cās finales nō inter efficientes. ¶ Dicendū ut supra declarabatꝛ ex hoc contingit casus ꝛ fortuna: qꝛ agens aliquem effectū ꝑter intētionē cōsequitur effectum alium. cū ergo finis nō sit agere ꝛ mouere nisi methaphisice si est de rōne cause fortune ꝙ sit effectiua uł motiua oportet huiusmodi causam reduci ad genus cause efficiētis siue ad gen⁹ cause. vnde ꝑncipium motus quō autē soluitꝛ ratio in contrarium in sequenti questione patebit. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū fortuna sit causa indeterminata videtꝛ ꝙ non. dictū est eni fortunam reduci ad cām efficientem. in effectu auteꝫ fortuito causa efficiens videtꝛ esse determinata. finis aūt determinat⁹ ut si fortes uadens ad foꝝ debitorem inueniat. inuentor debitoris est determinatus: qꝛ sor. finis autē ꝓpter quem iuit ad forum est indeterminat⁹. infinite eni poterāt esse cause finales propter quas iuit ad forū: ad quarū quamlibet sequi poterat per accidens inuentio debitoris. Si ergo fortuna est de genere cause efficiētis oportet eam esse determinatā cum huiusmodi causa in tali effectu determinatam quid dicat. ¶ Dicendū ꝙ finis videtur comparari ad efficiens quasi forma ad materiam. sicut enim materia de se quid indeterminatum dicit: determinatur autem per formam sic efficiens determinatur per finem. omnis ergo effectus per accidens qui sequitur ad causaꝫ agentem ut non respicit determinatum finem dicitur habere indeterminatam causam: qꝛ ergo sor. ꝛ quodlibet efficiens determinatur ex fine quantū. cuiqꝫ inuentio debitoris uel quicunqꝫ alius effectus fortuitus respiciat hunc agentē ut sortē. tamē quia respicit ipm preter intentiones ꝛ ut nō respicit determinatū fineꝫ dicitur habere indeterminatā causam. ex hoc autē patere potest solutio ad argumētum precedētis questionis ubi ostēdebatur fortunā reduci ad causam finalē: quia pħs ipsos fines assignabat esse causas fortuitas. patet eni fortunā reduci ad causam efficientē. Sed pro tāto fines cooperantur ad huiusmodi causalitatē: quia agēs nō ageret nisi intēdendo finem: agēdo auteꝫ

propter finē accidit ei effectus fortuit⁹ inq̄tū cōsequitur ipm aliquid qd est preter intentionez finis. imo qr ratio agendi ex fine sumit⁊ et finis efficientē determinat quodāmodo efficiēs habet rationem tot causa⁊ quot finis sibi determinare pōt. inuentio ergo debitoris facta a forte respicit eandez causam efficientē materialiter. fortuiter aūt respicit causam indeterminatam. i. q̄ non eandē inq̄tū infinitis finibus potest determinari fortes ut pergat ad forum ad quod pgēdo per accidens inueniat debitorē. patet ergo effectū fortuitū hēre cām indeterminatam. Nam si nil aliud esset nisi q effectus fortuitus et casualis accidit preter intentionē finis: qr finis determinat agentem: oportet effectus fortuitos et casuales respicere causam efficiētē ut habet esse indeterminatum. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum causa fortuita et casualis sit cā per accidēs. habitū est enim supra cām per accidēn esse in plus q̄ fortunā et casum: qr ois casus et ois fortuna est causa per accidēs. nō tamen ois causa per accidēs est casus uel fortuna ioritur questio: qr nō videtur q casus et fortuna sint causa per accidēs. Si enim lapide cadente frāgatur caput alicuius casualiter lz per comparationez ad finem h sit per accidens: qr lapis non intendit finem illū: sed cū sit quid graue intendit ire ad centrū. videtur esse tamē per se per cōparationē ad efficiens: qr q graue descendens frangat caput videt esse per se. Dicendum q ut patet per habita efficiens determinatur ex fine sicut materia uel subiectum determinat ex forma. Sicut ergo subiectum tum est determinatum per formam ad aliquam actionem si consideretur preter formā illam erit illius actionis cā per accidens. sic qr ratio agendi simpliciter sumit ex fine si preter intentionez finis cōsequatur agēs aliquem effectum dicet illi⁹ esse causa per accidēs. videmus enim q policlet⁹ determinat ad faciēdū statuam ut est artifex et ut habet formā artis. ideo consideratus ut policlet⁹ est non ut artifex est et ut habet formā artis. ideo consideratus ut policlet⁹. io nō ut artifex est nō erit causa statue per se sed per accidēs. Sicut ergo nihil eēt dicere. Hec actio est ab hac cā per se ratione subiecti nō rōne forme: qr subiectum nō habet q agat nisi ut est actu per formā: sic nihil est dicere h esse per se ratione efficientis non ratione finis: qr efficiens nos habet q per se agat nisi ut intendit finem. omnis ergo effectus subterfugiēs intentionem finis causatur ab efficiente per accidens. effectus ergo fortuiti et casuales qr nō sūt itēti ab agēte et sūt preter intētionē finis ptu q huiusmodi sunt nō habent causaz per se sed p accñs. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs dato fortunā et casum esse causas per accidens utrū aliqd sit a fortuna et casu. Dicēdum in quesito duo videtur facere difficultatē quo⁊ vnū spectat ad nālem pbm. aliud vo supexcedit nālem pbiam qd spectat ad nālem pbm faciens difficultatem in quesito est qd videtur aliquibus corpora supercelestia ponere necessitatem istis inferioribus qd si eēt nihil videretur esse contingens. ergo nec fortuitū uel casuale. Secundū aūt faciens difficultatē in quesito supexcedens naturales sermones est diuina prouidentia uel prescientia. Si enim de⁹ in sui cognitione falli nō pōt nihil videtur esse fortuitū uel casuale. De hac secunda difficultate perquisite inuestigare non est presentis speculationis. intantū enim dictum sit de ea q ut diximus in quibusdam nostris editionibus theologicis diuinā puidentia lz falli non possit nō tamē tollit a rebus contingentiam ut plane Boetius probat. Siquis enī videt solem oriri et hoiem currere lz in suo visu nō falleret. nihilomin⁹ tamē sol orirer necessario et homo curreret cōtingenter. non obstāte ergo q visus nō decipitur cū videt hominem currere. curerit in homo contingenter et per huiusmodi visum nō tollit contingentia a tali cursu. sic diuina prouidētia non tollit contingentiam a rebus. immo qr huiusmodi prouidētia est cā entis in eo q ens cū per se differētie entis sint cōtingēs et necessariū oportet ipsi⁹ cōtingētie diuinam puidētiā causam esse. scda aūt difficultas de facili tollit. planuz est enim corpora supcelestia non tollere fortunam. Nā tum effect⁹ fortuiti respiciāt ut causam ppositum et intellectū: qr talia nō subsunt corporib⁹ supercelestib⁹ nec necessitatur per co⁊ motus. Dubium ergo est de casualib⁹: qr huiusmodi corporalia circa que cōtingit esse casus videntur subesse motui supercelestiū corporum. Sciendū ergo q lz motus celi sit necessarius impeditur tamen aliqñ a sua actione propter indispositionem materie. vnde et Ptholome⁹ in cētilogo suo ait. iudicia astrorum esse in pluribus et esse media inter possibile et necessarium: qr ergo talia impediri possunt in agēdo pōt circa hec inferiora accidere casus et fortuna. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs. utrum huiusmodi impedimētuz possit dici casuale. et videt q nō. Nam si generatur mōstrum ex aliqua corruptione seminis et sit impedimētum in materia ut nō obediat agenti cōstat corruptionem illam factam esse ab aliq̄ causa: ois aūt causa corporalis reducit in celestem motum. ergo et huiusmodi impedimētum reducit in motū celi. Nihil ergo videtur esse casuale: qr si non impedit necessitas motus celestis in hec inferiora propter ipedimentū materie cum ipsum impedimentuz reducatur in cām celestium ipsum impedimentū erit necessarium propter qd ois erūt necessaria. ¶ Dicendum q nō oportet esse tantā vniformitatem in effectu quāta est in causa. sicut enim effect⁹ deficit a simplicitate cause: qr non oportet si causa omniū est summe simplex oēs effectus esse summe simplices. Sic et stabilitas effect⁹ deficit a stabilitate cause. non enim oportet q redeuntibus syderibus ad eundem situz q redeat materia eodē modo disposita. nō redeunte aūt materia nō redibūt idez effectus nec erūt oia necessaria. Sed multa poterūt esse casualia et per accidens. possent aūt expertis rerum et ex naturis earum adduci propter rōnes q non oportet q redeuntibus syderibus ad eūdē situm q redeunt idez effectus: sed de hoc forte aliquis ostendit locum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ aūt sunt casus et fortuna: sunt cause eorum quo⁊ utiq3 aut intellect⁹ fiat cā aut natura: cū ſm accidens causa aliqua fiat horum ipso⁊. Nihil aūt ſm accidēs prius est his que sunt per se: manifestum est q neq3 per accidēs causa prius est ea: que est per se. Posteri⁹ itaq3 est casus et fortuna et intellectu et natura.

¶ Ostendit quem ordinem habeat fortuna ⁊ casus ad naturam ⁊ intellectum. probat enim h' esse posteriora illis. ideo dicit q' casus ⁊ fortuna sunt cause eorum quorum autem intellect⁹ aut natura fiat cā: ⁊ hoc cū horum ipsorum .s. casualium uel fortuitorū fiat aliqua causa fm accidens. tunc enim habet esse casus uel fortuna quādo natura uel intellect⁹ fiunt respectu aliquorum effectuum causa per accidens ⁊ q2 nihil per accidens est prius his que sunt per se. Manifestū est q' causa per accīns nō est p⁹us immo est posterius ea causa que est per se. atq3 casus ⁊ fortuna que sunt cause per accidēs sunt posterius nā ⁊ intellectu que sunt cause per se. ¶ Notandum aūt q' illa eadē res que dr natura respectu effect⁹ per se dicit causa casualis respectu effectus per accidēs. ⁊ illa eadem res que dicit intellectus respectu effectus per se dicit causa fortuita respectu effectus per accidens: ⁊ q2 intellectus ⁊ natura nō habent q' sint cause fortuite ⁊ casuales nisi q2 possunt esse cause per se ⁊ cū per accidēs psupponat qd est per se: licet eadem res sit natura ⁊ causa casualis. prius tamen intelligit ut est natura q3 ut est causa casualis. ⁊ l3 eadem res sit causa fortuita ⁊ intellectus. prius tamen itelligitur ut est intellectus q3 ut est causa fortuita. Non est enim inconueniens vnam ⁊ eandem rem fm aliam ⁊ aliam acceptionem esse prius ⁊ posterius seipsa. ut si eandem rem dicunt aial ⁊ homo. est m̄ aial pri⁹ hoīe. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quare si q3 maxime celi causa est casus necesse prius est causam intellectum ⁊ naturam esset ⁊ aliorum multorum ⁊ huius omnis.

¶ Ex his que dixerat reprehendit ponentes casum ⁊ fortunam esse causam celestium dicens q' si casus q3 maxime est causa celi ut quidam ponebant necesse est intellectum ⁊ naturam esse prius q3 causas celestes ⁊ etiam necesse est causas aliorum multorum esse priores q3 causas celestes. ⁊ etiam causas omnes huius vniuersi oportet esse priores causis celestibus que omnia sunt impossibilia. ¶ Notandū autem philosophū tetigisse q'si tria inconueniētia cōtra positionem tactam. Nam si casus ⁊ fortuna sūt causa celi celum habebit causam per accidēs. erūt ergo alique cause priores causis celestibus. Rursus quia casus ⁊ fortuna non sunt causa aliquorum per accidens: nisi quia sunt causa aliquorum per se. Si alique cause respectu celi sunt casus ⁊ fortuna oportet q' aliorum multorum sint cause per se ⁊ quia quod est per se est prius eo qd est per accidēs ille cause ut sunt aliorum multorum erunt cause priores q3 ut sint cause celestium. Ulterius quia huic toti vniuerso dabant causas per se. celo autem dabant causas per accidens. oportet q' cause hui⁹ totius vniuersi idest omnium existentiū in spera actiuorum ⁊ passiuorum sint priores causis celestib⁹ que sunt inconuenientia dicere.

Lectio. XII.

Quae autem sunt cause: ⁊ q' tot sint numero: quot dicimus manifestū est: tot enim fm numerum propter quid comprehendit.

¶ Postq3 philosophus determinauit vniuersaliter de omnibus causis. In parte ista ut dicebatur ostendit q' cōsiderare de talibus ad naturalem spectat circa quod duo facit. q2 primo probat esse tm̄ quatuor genera causarum. secundo probat q' determinare de omnibus illis ⁊ demonstrare per omnes illas spectat ad naturalem. secunda ibi [quoniam aūt quatuor cause.] Circa primum duo facit quia primo facit qd dictum est. secūdo qd dixerat manifestat per exempla ibi [aut enim inquit.] Dicit ergo q' manifestum est q' sunt numero quot dicim⁹ esse ca qd patet: q2 tot fm numerum comprehendit propter qd. ¶ Notandū autem causas esse propter quā est aliqd. quicquid ergo pōt respondere ad propter qd rōnem habet cause ⁊ ecōuerso. quicqd enim rōnem cause habet pōt respōderi ad propter qd. posset ergo sic formari rō he ⁊ tot sunt cause que ⁊ quot possūt respōderi ad propter qd sed cause que dicte sūt ⁊ tot quot dicte sunt: q2 quatuor possunt responderi ad propter quid ⁊ ergo necesse est tm̄ dicta esse quatuor genera causarum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut enim in quod qd est reducitur propter quid ultimum in imobilibus: ut in mathematicis. In diffinitione enim recti: aut commensurati: aut alicuius cuiusdā reducitur ultimum: aut in mouentem primum: ut propter quid certauerunt: quoniam furati sunt: aut alicuius gratia ut dominetur: aut in his que fiunt materia. Quod quidem igitur cause he ⁊ tot sint: manifestum est.

¶ Exemplificat quomodo respondetur ad propter qd omnes dicte quatuor cause dicens q' autem reducitur causatum qd qd est .i. in causam formalē. forma enim est ultimum propter qd imobilib⁹: imobilia enim sunt aliq propter formā ⁊ demōstrationes in talibus fiūt fm formā ut in mathematicis reducitur idest fit reductio in ultimam causam formalē ut in diffinitione recte linee aut cōmensurate: aut alicuius cuiusdā. ergo propter qd reducit in causā formalem ultimam: aut in mouentem primum ut propter qd certauerint. ¶ Respōdetur causa efficiens ⁊ quoniam furati sunt: aut fit reductio in alicuius gratia idest in causam finalem. dicim⁹ enim propter qd certamus: ut dominemur: aut in his que fiunt materie ut dicimus q' res corrumpit q2 habet materiam per quam res potest esse ⁊ non esse: ⁊ quia he cause ⁊ tot respondent ad propter qd. Manifestum est q' he ⁊ tot sunt cause. s. forma efficiens finis ⁊ materia. ¶ Notandum autē q' demonstrationes omnes mathematice tanq3 in ultimum principium habent reduci in diffinitiones mathematicalium ut per diffinitionem recti ⁊ commensurati ⁊ linee ⁊ aliorum mathematicalium roborant oēs demōstrationes mathematicalium ⁊ reducunt ad causam formalem a deo ultimū ad qd reducitur propter qd in mathematicis est diffinitio ⁊ forma uel q' quid erat esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem cause quatuor sūt: de omnibus erit phisici cognoscere: ⁊ in omnes inducens propter quid demonstrabit phisice materiā speciem mouentem ⁊ qd est cuius causa.

¶ Ostendit q' de talibus omnibus cognoscere ⁊ per

oia talia demonstrare spectat ad naturalem. et duo facit. quia primo proponit quod intendit. secundo probat quod dixerat ibi[ueniunt autem tres.]Dicit ergo q causae sunt quatuor et de omnibus erit phisice cognoscere et aliquid demonstrabit phisice idest naturaliter propter quid sunt effectus reducens in causas. accipit enim phisicus in demonstrando materiam speciem idest formam mouentē idest efficiens et qd est cuius causa idest finē demōstrat. ergo naturalis per omnes causas et eius est cognoscere. ¶Dubitaret forte aliquis vnde est q spectat ad naturalē cōsiderare de omnibus causis. ad qd respondet commentator q in quo est materia sunt omnes causae: quia ergo res naturales habent materiam habēt omnes causas. et quia scire est per cās si uolumus habere scientiam de naturalibus oportet nos cognoscere omnes causas. sciētia ergo naturalis que est de rebus materialibus cōsiderare habet omnes causas. Q autem res habentes materiam habeant omnes causas et q ubi concurrit materia concurrāt omnes causae de leui patet. materia enim non est in actu nisi per formam nec materia habet cognosci nisi per analogiam ad formā. si ergo res habet materiā de necessitate habet formam. Rursus quia materia dicit quid in potentia et quod est in potentia non agit ex necessitate res habens causam materialem habet causam efficiētem que materiam reducit ad actum. et quia efficiens non agit nisi propter finem. de necessitate concurrit ibi causa finalis. res ergo habens materiam habet omnes causas. et naturalis cuius est cōsiderare materialia est cōsiderare oēs cās. ¶Deinde cum dicit.

¶**Veniūt autē tres in vnam multotiēs. Qd qdē enī qd est: et qd cuius cā vna est. Qd uero vnde mot⁹ pncipiū: specie eadem est his. Homo enim hominem generat.**

¶Exequitur de intento et duo facit fm q duo premiserat. dixerat enim q naturalis est cognoscē omnes causas et demōstrare per omnes. primo ergo ostendit q naturalis est cognoscere oēs causas secundo q eius est demonstrare per omnes causas ibi[et penitus reddendū.]Circa primū duo facit qr primo premittit quedam preambula ad propositum. secundo ex his que dixerat probat intentū. secūda ibi[quare propter quid in materia.]Circa primum duo facit fm q duo preambula pmittit. secunda ibi[et tenetur phisicus.]dicit ergo q multotiens tres causae ueniūt in vnam: qr qd quid est idest forma et qd cui⁹ cā idest finis idest est vna causa numero. que uero vnde principium mot⁹ idest efficiens cum forma et fine est eadem specie. homo enim generat hoiem. et qr homo generans et genitus sunt idem specie. forma generantis que est ratio agendi et principium actionis est eadem specie cum forma geniti que est finis materie et perfectio eius materie. ergo non coincidit cum alijs causis sed alie tres coincidunt in vnum ita q finis et forma coincidunt in vnum numero. efficiens uero coincidit cum eis in idem specie. ¶Dubitaret forte aliquis utrum semp finis et forma sint idē uel coincidant in idē numero. ¶Dicendū q ut ait cōmentator: duplex est finis gñationis et gñati. finis gñationis est ipsa forma: finis gñationis hois est forma humana. Sed finis gñati est pfectio quam acquirit genitum per suas actiones. ut finis nālis hois generati est felicitas illa quam potest acquirere ex suis actibus. Cum ergo queritur utrum idem sit finis et forma si intelligitur de fine generationis sic de fine generati non. ¶Ulterius forte dubitaret aliquis utrum semp efficiens coincidit in idem specie cum alijs duab⁹ causis. s. cum forma et cum fine. ¶Dicēdū q nō semp fit homo ab hoie. Sed etiā mulus ab asino nec etiā agēs semp est vniuocū sed aliquando est equiuocum. agit enim agens qd nō habet in se formaliter sed ṽtute et effectiue ut sol generat calorem lz forma caloris careat et non sit calidus formaliter sed ṽtute. cum ergo querit utrum efficiens coincidat cum forma et fine in idem specie si intelligit de agente equiuoco quod non est tale formaliter sed virtute nō. Sed si intelligit de agēte vniuoco qd est tale formaliter. sic idem est enim specie forma talis agentis cū forma gñati et etiam est idem specie cum fine: nō cum fine gñati sed cum fine gñationis sic. gñaliter ergo phūs non dixit q semp he tres causae coinciderēt in vnū: sed q multotiens. ¶Deinde cum dicit.

¶**Et tenet phisicus ꝯsiderare oīno q̄cūq mota mouent. Quecūq aūt nō: nō amplius phisice sūt. Nō enī in seipsis habentia motū: neq pncipiū mot⁹ mouēt: sed imobilia sūt. Unde tria negocia sūt. Hec qdem circa īmobile. alia uero circa mobile quidem incorruptibile aūt. Quedam aūt circa mobilia corruptibilia.**

¶Posuit scdm preambulum. d. q phicus tenet omnino ꝯsiderare quecūq mouent mota. que aūt non mouēt mota non sunt ampli⁹ phice ꝯsiderationis: qr talia nō sunt in seipsis habentia motū neq pncipiū motus: sed cū mouēt sunt imobilia. cum ergo sic diuersificent entia per mobile et imobile. patet q tria sunt negocia. h enim negocia sunt circa immobile ut circa substantias separatas. alia autem negocia sunt circa mobile et incorruptibile ut circa celeste corpus. Sed quedam negocia sunt circa mobilia et corruptibilia ut circa hec inferiora. ¶Notandū aūt q ut supra dicebat nālis non abstrahit a transmutatione et motu. imobilia ergo nō habent in se principiū transmutationis et mot⁹ nō sunt de cōsideratione nālis. ¶Dubitaret forte aliquis utrū de reb⁹ imobilib⁹ possit ꝯsiderare nālis et vī q sic. pbatur enim in. viii. q est deuenire ad motorē imobilē per se et per accns et ab itra. Sed h probare est considerare de reb⁹ imobilib⁹ ergo et c. ¶Dicendū q ut coiter ponit motores imobiles q̄ntū ad id q sunt fm subam nō cadūt sub ꝯsideratione nāli. Sed rōne mot⁹ in q̄ntū motores sūt pōt de eis ꝯsiderare nālis. ¶Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs qr cum methaphisica nō doceat cognoscere qd sit pmus motor fm substātiā per quam qddit as nobis nota esse non pōt. videt q nō aliter ꝯsiderat mathe. de primo motore q̄z naturalis phūs. quicquid enim tradit mathematicus de deo et de substantijs separatis hoc est per motū et per speras mobiles sed h pōt facē nālis ergo et c. ¶Dicendum q aliter cōsiderat de motore primo et motu nālis phūs et aliter methaphisicus. meminim⁹ enim hāc

materiam alibi tractasse: ubi ut recolimus dixim⁹ naalem considerare de pmo motore rõne motus. si enim posset de motu plenã habere notitiam absqz eo q aliquid traderet de motore primo de eo nullam mẽtiones faceret. methaphisic⁹ aũt q̃si ecõuerso de motu z speris mobilibus determinat ppter motorẽ primũ z ppter subas separatas. ita q de ipso deo z de itelligẽtijs intendit notitiã tradere a potiori qȯ nãlis phũs nõ tradit notitiã de suba diuina fm se hoc est rõne ipsius scie. transcenderet enĩz limites proprios si talem notitiã tradẽt. methaphisica ṽo si non docet nos cognitionẽ diuine sube in se: sed tradit notitiã ei⁹ solũ per effect⁹. l3 non est rõne ipsius scie fm se. sciẽtia enĩz illa de ipsa suba dei z itelligentiarũ tractare habet: l3 hoc est rõne modi quo talis sciẽtia participat a nobis. Cũ enim nostrũ itelligẽ uel sit fantasia uel non sit sine fantasia nõ possum⁹ eo modo participare methaphisicã ut per eã intellectu essentiali possimus intelligẽ deuz z subas separatas: ideo in pncipio metha^ce dĩ q solus deus hũc habet sensum z q metha^ca nõ est humana possessio. Nam cum humana natura multipliciter sit ancilla noster intellect⁹ qui quasi ancilla suus z seru⁹ obnubilat fantasmatib⁹ methaphisicam que libera est nõ libere põt possidẽ. rõnem ergo modi rõne ipsius sciẽtie est q per methaphisicam deuz z substãtias separatas intellectu essentiali scire nõ possum⁹. i. intellectu cognoscẽte z comprehendẽte eoꝝ essentiã scire non possum⁹. per se ergo pprie loquendo cognitio de primo motore quam tradit nãlis phs oĩno est differẽs a cognitiõe quã tradit methaphisic⁹. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs qz dicit tria esse negocia. vnũz de reb⁹ imobilibus. aliud de reb⁹ mobilibus z incorruptibilib⁹ tertium de reb⁹ mobilibus z corruptibilib⁹. videt enim hoc nõ esse triplex negocium sed duplex. methaphisicus enim ↄsiderat de rebus imobilib⁹. nãlis ṽo vniuersaliter ↄsiderare bẽt de quibuscũqz mobilib⁹. ergo illa mobilia siue incorruptibilia ut celestia siue corruptibilia ut hec iferiora oĩa erũt de cõsideratione nalis. ¶ Dicẽdum q fm ↄ^tem per illud triplex negocium nõ intendit phũs assignare modos artiuz speculatiuaꝝ sed modos entiũ diuersorum. vult enim dicere triplex esse genus entiuz: qz quedã sũt imobilia ut sube sepate. quedã mobilia z incorruptibilia ut celestia. qdã mobilia z corruptibilia ut hec iferiora. utrũ autẽ de oib⁹ istis entibus cõsiderẽt due scie uel tres uel quot nõ est presentis speculationis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare propter qd in materiam reducẽti reddit: z in eo qȯ qd est: z in primũ mouens. De generatione enĩz maxime hoc modo causas considerant: qd post aliqd fiat: z quid primuz fecit: aut qd substituit: z sic semper qȯ consequenter. Duplicia aũt sũt principia mouentia. quoꝝ alterũ non phisicũ est. Non eni habet mot⁹ pncipiũ in seipso: hui⁹ aũt est si aliqd mouet: qȯ non mouet: sicut est quod z penit⁹ immobile est: z omniũ primum.

¶ Ex his que dixerat declarat intentum ostendẽs q spectat ad nalem phũm ↄsiderare de oibus causis circa qȯ duo facit: qz primo ostendit q spectat ad ipm cõsiderare de mã forma z efficiẽte. secũdo q spectat ad eum considerare de fine ibi [z q qd est.] Dicit ergo q a nali philosopho reducẽti propter quid. i. reducenti questiones in suas causas a tali pho reddit in maz z in eo qȯ quid est. i. in formã z in primuz mouens. i. in efficiens. quasi dicat q naturalis phũs reducit suas questiones in has tres causas. uel respõdet ad propter quid per has tres causas. ¶ Nam cõsiderãtes de generatione cõsiderant causas hoc modo: quid post aliqd fiat quãtum ad formam. z quid primũ facit q̃tum ad efficiens. z quid sustineat q̃tum ad materiaz z sic semper quod cõsequenter qz a prima materia z ultima forma põt descendere naturalis usqz ad formas z materias q̃si speciales z pprias. z sicut est duplex forma z materia. s. pma z propria sic duplicia sunt pncipia mouentia. s. primum z pprium quoꝝ alterũ ut mouens. primũ nõ est phisicũ. i. nõ est de ↄsideratione nalis: qz nõ habet in seipso pncipiũ mot⁹. z subdit q si aliqd mouet qȯ nõ mouetur sicut est q est penit⁹ imobile z oĩum pmum illud. s. mouens tale sic imobile est huiusmodi. s. mouẽs est pmum. ¶ Notãdum aũt ad hãc rõnez deseruire 2^m preambulũ. Si enim phisic⁹ bẽt cõsiderare que mouent mota z habet ↄsiderare motus z gñationes rerũ cum ad gñationẽ tres cause cõcurrãt. s. forma que per gñationẽ fit etiã inducit. z mã que gñatione sustinet. z efficiẽs que gñationez facit oportet phisicũ ↄsiderare de trib⁹ causis pdictis. s. de mã efficienti z forma. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et quod quid est z forma. finis enim cuius causa. Quare quoniam nam ppter aliqd est: z hanc cognoscere oportet.

¶ Ostendit qȯ spectat ad nalẽ ↄsiderare de fine z dicit q quid est z forma: siue supple est de consideratione nalis. finis enim z cui⁹ causa supple est idẽ q forma: qz ergo na est ppter aliqd. i. pp formã: z agit pp formã que ut dictũ est idẽ est q finis oportet nalez cognoscẽ hãc. i. cognoscere cãm finalem. ¶ Notãduz aũt ad hanc rõnem deseruire pmum preambulũ. Si enim tres cause incidũt in idẽ: ita q finis z forma incidũt in vnũ: nãlis qui considerat de forma habebit ↄsiderare de fine qui idẽ est forme. ¶ Notãduz etiã q l3 eadem res possit esse forma z finis. nõ tñ sub eadẽ ratione est utrũqz: sed forma est: ut dat esse materie. finis aũt ut terminat motũ ei⁹. ¶ Dubitaret forte aliqs qz nõ videt ualere ratio phi: qz si vna forma z finis sunt idem q nalis qui cõsiderat de forma considerabit de fine. Cum enim fm diuersam rationem de eadez possit sumi alia z alia cõsideratio scientie forma z finis. l3 possint dicere eandem rem. tamẽ qz dicunt eam sub alia z alia ratione oportet q non ptineant ad cõsiderationem eiusdẽ sciẽtie. ¶ Dicendũ q si aduertit ratio phi arguit q spectat ad nalem cõsiderare de forma ut habet rationem finis. ait enim q spectat ad nalem considerare de forma inq̃tuz nã agit propter aliqd. i. propter formã. forma aũt inq̃tum est id propter qȯ est actio nature habet rationẽ finis. ergo ratio illa pbat q ad nalẽ spectat considerare de forma inq̃tum habet ratione finis z sic patet solutio ad quesitum.

Lectio. XIII.

Et penitus reddendū propter qd: ut q: ex hoc necesse est h esse. Hoc autē ex hoc aut simpliciter est: aut sicut frequenter: et si hoc debet fieri: sicut ex propositionibus conclusio.

Postq̄ phs ostendit q oportet phisicū cognoscere oēs causas. in parte ista ostēdit q spectat ad eū demōstrare per qdlibet genus causaꝝ. Circa quod duo facit: q: pmo facit quod dictū est. secundo declarat quedam declaranda circa demonstratiōes phisicas ibi [dicendū quidez igif.] Ad euidentiam prime partis sciendum q causarum quedaz sunt priores quedā posteriores. ordine enim generationis efficiens et materia sūt priores. finis et forma sunt posteriores. Rursus quedam cause respiciunt suos effectus ut semper et ex necessitate. quedam autem ut frequenter et in pluribus. aliter aūt est demōstrandū cum effectus cōsequit suas causas ex necessitate. aliter aūt cum ut in pluribus: q: cum est ibi necessitas consequentie possim⁹ arguē ex causis prioribus: ut q: ad habere materiam cōtrarijs subiectam de necessitate sequitur corruptio possumus arguere ex causa materiali ut q hic habet materiam subiectam cōtrarijs. ergo de necessitate corrumpet: sic etiaz q: ad existentiam solis in signis septētrionalibus sequitur maioritas dieruz in climatibus habitabilibus uel in habitatione nostra arguere possumus sol est in parte septētrionali uel est estas. ergo sunt magni dies. sed cum effectus consequitur ut in plurib⁹ et non ex necessitate non possumus arguere ex causis priorib⁹ ut si ad accessum solis ad nos sequif pullulatio arborū nō possumus arguere sol accessit ad nos. ergo hec arbor pullulat: q: potest talis effectus impediri et sicut non possumus arguere ex causa efficiente in effectibus non necessarijs sic non possumus arguere ex causa materiali: non enī ualet materia est sic disposita. ergo suscipiet talē formaz nisi esset talis dispositio que est necessitas: sed in dispositionibus ut in pluribus talis modus arguēdi non ualet ex causis. ergo prioribus in his que sunt ut frequēter demōstratio nō tenet sed ex causis posterioribus tenet ex forma enim et fine possumus sic arguere. Nam si h sunt oportet precedentia esse: sine enim priora auferant posteriora ut semper uel ut frequēter. semper tamē positis posteriorib⁹ necesse est esse priora. non tū positis prioribus necesse est esse posteriora nisi illa posteriora ad huiusmodi priora sequātur ut semꝑ. Duo ergo facit. primo ostēdit quō demonstrandū sit ex causis priorib⁹ ut ex efficiente et materia. scdo quō demōstrandū sit ex causis posteriorib⁹ ut ex forma et fine. secūda ibi [et qm h erat.] Dicit ergo q penitus reddendum est a phisico propter quid fm omne genus cause: ut q: ex hoc sicut ex efficiente uel ex hoc sicut ex materia necesse est hoc esse. ideo supple hoc erit. addit autē q h esse ex hoc supple sicut ex efficiente uel sicut ex materia est dupliciter: q: aut est simplr: aut semꝑ: aut sicut frequēter. et subdit q si debet hoc fieri. i. si debet fieri demōstratio ex causis prioribus. i. ex efficiēte et materia oportet esse sicut conclusio ex ꝓpositionib⁹: q: sicut conclusio de necessitate sequif ex ꝓpositionib⁹ premissis sic effect⁹ de necessitate debet sequi ex prioribus causis si debet fieri demonstratio per causas priores in quo manifeste innuit q per causas priores non tenet demōstratio in his que sunt frequēter. sed in his que sunt ex necessitate. Notandū aūt q ex aliquādo dicit habitudinem cause efficiētis ut cum dicimus ex patre est filius uel ex fabro est serra. Aliqn aūt dicit habitudinem cause materialis ut ex ferro est cultellus ex ligno archa. cum ergo dicif ex hoc necesse est hoc eē ly ex denotat habitudinem utriusq3 cause. s. materialis et efficientis. Deinde cum dicit.

Et quoniaz hoc erat: quod qd erat esse et quia dignius est sic: non simpliciter: sed ad uniuscuiusq3 substantiam.

Ostēdit quō demōstrādū sit per cās posteriores. ut per formā et finē. d. ꝓ^(terea) q qd erat esse. i. forma erat hoc. i. erat talis. ideo supple necesse est talia eē necessaria ꝓcedētia. et q: dignī⁹ est eē sic fm finē: ideo supple necesse est talia esse ea que sunt ad finē. Addit aūt q dignī⁹ ex fine: nō est arguēdū simplr sed ad substātiā. i. fm subaz uniuscuiusq3. nā enī semꝑ facit qd meli⁹ est nō simplr sed ut requirit uniuscuiusq3 suba et nā. dat enim nā nisi ipediaf in agēdo cuilibet rei pfectiones nō meliores simplr sed ut requirit e⁹ suba: nō eniz cuilibet metallo dat perfectiōes auri sed dat ei pfectiōes debitas. Notandū aūt q cū determinauit de demonstratione per cās priores ut per efficiētē et māz distinxit aliq esse ex necessitate et simplr. aliq uo ut frequenter. Sed cum determinauit de demōstratione per cās posteriores ut per formā et finem talē distinctionē ꝑtermisit innuens q per cās priores nō est demonstrandū quocūq3 mō: sed solū tenet demōstratio in his que sunt ex necessitate sed per posteriores cās ut dictū est nō sic se habet demōstratio: siue enim posteriora ad priora sequanf ut semper siue ut frequenter semper positis posteriorib⁹ necesse est esse priora. Deinde cum dicit.

Dicendum qdē igif pmum: qm natura eorū que sūt ꝓp hoc causaruz est: postea de necessario: quō se habeat in phisicis.

Declarat qdā declarāda circa demrātiōes phicas ad cui⁹ euidētiā sciēdū q tollēs nām agere ꝓpter finem tollit ōm̄o demōstrationē nālem. in nālibus enim finis imponit necessitatem efficiēti. efficiens forme. forma materie. tollēs ergo finē tollit omne efficiēn: q: nullū agēs agit nisi intendendo finem. sed aūt tollaf omne efficiēs tolliť ois forma. destructa aūt omni forma nulla remanebit ma: q: nūc remaneret aliqd mediū inter ens et nihil ex quo manifeste patet q tollēs finē in nālibus tollit oē gen⁹ cause. tollendo omne gen⁹ cause tollit oēm demonstrationē. Si ergo uolumus in phisicis demōstrare supponēdū est in eis esse finē et nām agere propter aliqd ut propter finē. rursus si demōstrare uolumus in nālibus supponēdū est in eis esse aliquā necessitatē cū demōstratio non nisi ex necessarijs fieri habeat: q: hic ergo duo sūt declaranda circa demōstrationes phisicas uidelicet nām agere propter finem et esse necessitatē aliquam in nālib⁹. ideo phūs duo facit: q: pmo proponit hic duo declarāda esse. secūdo illa duo declarat ibi [in hanc enim causam.] Dicit ergo dicendū esse primum. qm nā

τ de numero eaꝝ causaꝝ que sūt ꝓpter hoc.i.propter finē.postea dicēdū est de necessario quō se habeat in phisicis.¶ Deinde cum dicit.

¶ In hac enim causam inducunt omnes: quoniam calidum huius aptum natum est τ frigidum vnum quodqꝫ igitur taliū hec ex necessitate sunt τ fiunt:τ apta nata sunt.Et namqꝫ τ si aliam causam dicant quācūqꝫ tangentes gaudere sināt. Hic quidem concordiam τ discordiam: ille vō intellectum.

¶ Exequit̄ de ṗdictꝭ duob⁹ circa qḋ duo facit.q: primo ostēdit nām agere ꝓpter finem.scḋo declarat quō necessarium fit in nālibus ibi [qḋ autē ex necessitate.] Circa primum tria facit.q: ṗmo narrat opinionē antiquoꝝ negantiū nām agere propter finem.scḋo improbat positionem eoꝝ ostendēs per rōnes plurimas ꝙ oportet ponē nām agere propter finem.tertio remouet ea que videnẗ huic veritati ꝯtradicere.secunda ibi [sed īpossibile est.] 3ª ibi [peccatū aūt fit in his.] Circa primū duo facit.q: ṗmo ponit opinionē antiquoꝝ.scḋo narrat ea per que dicti antiqui suam positionem fulciebāt.2ª ibi [habet aūt oppositiones.] Dicit ergo oēs antiqui inducūt.i.reducunt effect⁹ nāles in hanc causam.i. in causam mālem.ut quoniā calidū τ frigidum est huiusmodi aptū natum.τ vnūqḋqꝫ talium est aptum natum.sic ideo ex necessitate sunt hic.i.huiusmodi effect⁹ nales fiūt τ sunt nata fieri talia nālia ṗncipal'r ergo antiqui tangebāt causaꝫ mālē.Sed nāqꝫ τ si aliam cām tangētes dicāt gaudere sināt idest sinebāt eam gaudere non multū molestabāt eam. ꝙ aūt aliqualiter tetigerūt aliam cām a mā patet ꝙ hic scilicet Empedo.posuit causas agentes concordiam τ discordiam.ille vō.s.Anaxagoras posuit intellectum.¶ Notandum autē ꝙ antiqui non sinebant gaudere nec dimittebant in pace causam mālem:q: quasi omnium effectuū reddebant rationeꝫ ex parte materie.sed alias causas q̄si dimittebant quiescere nec multū molestabant eas:q: paucorum effectuum rōnes reddebant per illas.¶ Dubitaret forte aliqs:q: non videtur antiquos omnia attribuisse necessitati materie.Nā dicentes talia esse naturalia q: calidum est sic aptuꝫ natum.τ frigidum est sic aptuꝫ natum cum calidū τ frigidum non dicant solam mām nō reducebāt naturales effect⁹.Dicendum antiquoruꝫ errorem fuisse:q: posuerunt mām esse aliquid in actu.l3 ergo reducerēt nāles effectus in aliquid in actu ut in calidum τ frigidum.non tamen propter hoc habetur eos nō reduxisse talem solam mām cum ponerent eam esse aliquid in actu.uel possumus dicere ꝙ quicquid fit preter intentionē finis dicit̄ accidere ex necessitate materie ut si animal corrumpit̄ q: nullū agens per se intendit corruptionem τ malū dicimus illam corruptionē accidere ex necessitate materie.sic ergo quia hi antiqui non dicebant esse effectus naturales ex intentione finis relinquebatur ut dicerēt eos esse ex necessitate materie.imaginabantur enim sic esse naturalia sicut si diceremus de domo lapides grossos esse inferius.ligna vō superius esse non propter finem aliquem sed ex quadam necessitate materie: ut lapides grossi tanqꝫ grauiores fuerūt inferi⁹.ligna vō tanqꝫ leuiora superius ascenderunt.sic τ in artificialibus nihil est ex intentione finis:sed q: talia habent mām sic dispositaꝫ ut q: sunt calida uel leuia.ideo sic se habēt. alia vō habentia materiam dispositam aliter ut q: grauia sunt uel frigida aliter se habent.¶ Deinde cum dicit.

¶ Habet autem oppositionem quod prohibeat naturam non propter hoc facere neqꝫ q: meli⁹:sed sicut pluit Juppiter nō ut frumentum augmentet sed ex necessitate. Sursum enim ductam aquam congelari oportet τ congelatam aquam deorsum venire.Augeri autem cum hoc fiat:accidit frumentum.

¶ Ostendit quō dicti antiqui dictā positionem fulciebāt.fulcimentuꝫ aūt rōnis dupl'r fieri habet.ṗ adducendo rōnes ad propositū.scḋo soluēdo rōnes in ꝯriuꝫ.Duo ergo facit q: primo proponit rōnes antiquoꝝ q̄s adducebāt ad sustinendū propositum.2° ostēdit quō soluebāt rōnes in ꝯrium ibi [ubicūqꝫ enim oīa.] Circa primū duo facit.q: primo ponit dictas rationes.2° adaptat eas ad ptes aīalium in qbus maxime vī esse actio ꝑ finē ibi [q̄re quid prohibet.] Prima in duas ṗm ꝙ ostēdit dupl'r intentum.2ª ibi [silr̄ si perdit̄.] Dicit ergo ꝙ habet oppositionē.i.dubitationes ꝙ qd.i.ꝙ aliqd prohibeat naꝫ nō facere ꝓpter hoc neqꝫ facere:q: melius est:sed solū agere ex necessitate mat̄e sed sic pluit Juppiter.i.de⁹ uel orbis nō ut augmētet frumētum:sed ex necessitate materie.qḋ aūt sic ex necessitate fiat.patet q: sursuꝫ ductā aquā oportet congelari τ congelatam aquā oportet deorsuꝫ uenire τ cum hoc fiat accidit augeri frumentum. nō ergo fit pluuia propter augmentū frumenti sed ex necessitate materie.contingente enim aliquo effectu ex necessitate materie per accidēs est ꝙ ex eo euentat aliqḋ bonum uel aliquis finis.¶ Notandū autē qḋ dicit q: Juppiter pluit:q: antiqui pħi q̄si non perceperūt nisi corporalia.ṗmus enim inter eos qui visus est dicere aliqd de incorporalib⁹ fuit Anaxago.ponēs cām agētem intellectū.ideo Jouem appellat factoreꝫ pluuie:q: more antiquorū reducit huiusmodi effectus tanqꝫ in causam ultimaꝫ in aliquid corporale.uel possumus dicere ꝙ quia naturaliter intelligētie τ deus ṗm ea que innotescunt sensui non efficiunt tales effectus nisi mediantibus corporib⁹ supercelestib⁹.ideo causam agētem respectu taliū appellat Jouē siue orbē.¶ Dubitaret forte aliquis:q: videtur antiquos posuisse causam agētem respectu taliū effectuū cum ponerent aquā sursum duci τ sursū ductā a frigore congelari.nō ergo oīa reducebāt in necessitatē materie.Dicendū qḋ patet per pħm circa fineꝫ secundi de ḡnatione.multi antiquoꝝ posuerūt māꝫ mouē seipsam ad formam: τ q: ut ait ꝯᵗᵒʳ eadem ratio est de forma τ de actione si materia mouebat seipsaꝫ ad formā seipsam mouebat ad agēdū.omnes ergo tales effect⁹ τ oēs motuſ τ vniuersal'r oēs act⁹ ṗm huiusmodi opinionē reducebanẗ in mām tanqꝫ in cām principalem.uel possum⁹ dicere ut supra dicebamus ꝙ quātūcunqꝫ ponerent causam agentem ex quo non ponebāt eam agere ex intentione finis

ponebāt talia puenire ex necessitate mae. qcquid enim opz sic eē si sit pter intētionē agētis debet p uenire ex necessitate mãe. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū hoc sit uerū q qcqd est pter intētionē agētis possit dici cōtingē ex necessitate mãe ¶ Dicēdū q si agēs plene dñaret maerie ita q nec mã nec que se tenēt ex parte eius īpedire possint actionē ipsius: huiusmodi agēs semp cōsequeret fictū r nihil accideret et pter intētionē. necessitas ergo mãe uel aliqd se tenēs ex pte mae facit q fiat sextus digit⁹ de manu. uel q fiat aliqd pter intētionē agētis: r qz taliū mã est cā dicimus que fiūt pter finē ptingere ex necessitate mae: r maxime talia facta pter finē uel pter intētionē agētis dicunt ptingere ex necessitate mae que necesse est fieri: ut si aquā sup⁹ ductā necesse est cōgelari si cōgelatio a nullo agēte intēdit oportebit eam cōtingere ex necessitate materie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter si perditur frumētum in area non huius causa pluit ut perdat: sed hoc accidit.

¶ Ostēdit hoc idē alia rōne. formet aūt sic rō. si pluuia eēt ppter augmētū frumēti uel aliqd aliud in talib⁹ eēt ppter aliquē finē: tūc per talia nō cōtingeret ptrariū illius finis: sed pluuia nō solū auget frumētū: sed destruit ut cū pluit frumēto existēte in area: ergo pluuia nō est ppter frumētū nec per pñs aliqd phisicū est ppter finē aliquē. de hac autē rōne nō plus ponit nisi q nō semp pluuia augmētat frumētū sed destruit. lz pluuia destructionē nō intēdat: ideo ait q silr si pdit frumētū in area nō hui⁹ causa pluit ut pdat. sed hoc accidit sic supple si ptingat frumētū augmētari nō pluit ut augmēret: sed hoc accidit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare qd phibeat sic r ptes se hēre in nām ut dētes ex necessitate oriri: anteriores qdē acutos aptos ad diuidēdū. maxillares aūt latos r utiles ad pterēdū cibū: qm nō pp hoc hoc fieri: sed silr euenire. Silr aūt est r de alijs partibus in quibus videtur esse quod propter hoc.

¶ Adaptat qd dixerat ad ptes aialiū sic se hēre in nā q. s. fiāt ex necessitate mãe ut dentes ex necessitate mãe: uel ex necessitate. i. absq deliberatione ptingit oriri anteriores qdē dentes acutos aptos ad diuidēdū: maxillares aūt latos r utiles ad cōterēdū cibos: nō qm ptingat h fieri ppter hoc. i. ppter h⁹ finē: sed simul ptingit talia euenire ex necessitate mae. mã enim que apta nata fuit ire ad ptem anteriorē iuit ad ptē illaz. mã vo que nata est ire ad ptē aliā iuit ad ptē aliam. Sic aūt eūte materia absq alia intētione finis accidit hos dentes fieri acutos. alios vo latos. r qd dictū est de dētibus ut dicebāt dici pōt. silr est in ptibus aialis i qbus videt eē aliqd ppter hoc. i. ppter finē: non tamen est ppter finem sed ex necessitate materie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ubicūq enim oia acciderūt: sicut si ppter hoc fiāt. Hec qdē saluata sunt ab eo qd ppter se uanum cōstāna apte. Quecūq vo nō sic: pdita sunt: r pdunt queadmodū empedocles dixit bouigenas r viriperas. Rō qdē igit qua unq deficiet aliquis hec est: r si aliq alia huiusmodi est.

¶ Ostēdit quō sic opinātes soluebāt rōnes in ptrariū. videt enim eē cōtra rōnē ptes aialis nō esse ppter finem cū semp uel in plurimum sic ordinate se habeāt sm q per eas aial est aptū natū cōsequi salutē. ad hoc aūt saluādū dicebat Empedo. in causatione mūdi diuersa aialia constructa fuisse. quedam inordinata que erāt sm hō r sm bos: r hñtia ptes iordinate dispositas: r huiusmodi aialia pierūt. alia vo fuerūt ordinata r composita ut ista que videmus: r talia sunt manēnā: totū ergo hoc fuit a casu uel ex necessitate mãe. q igit videmus utplurimū uel ut semp aialia hñtia ptes ordinatas nō est ppter intētionē huiusmodi finis: sz qz talia sunt saluata: h est ergo qd ait q ubicūq in aialib⁹ accidūt oia. i. pueniunt oēs ptes sicut si fiāt ppter hoc. i. ppter finē ut ppter salutē aialis. hec qdem aialia saluata sunt r sunt cōstātia. i. cōposita apte r debite ab eo qd est ppter se uanū. i. a casu r ex necessitate mãe. quecūq vo aialia non sic sunt cōposita pdita sunt r pdunt quotidie si talia fiāt queadmodū Empe. dixit bouigenas que erāt sm medietatē hō r sm medietatē bos: r viripas que erāt in medietate vipa: r in medietate aliud aial. talia ergo nō saluabant. subdit aūt qsi epilogādo q rō qua igit utiq deficiet. i. dubitabit aliquis utrū nā agat ppter finē h est que dicta est r si aliq alia huiusmodi est: qz plures alie rōnes pñt ad hoc adduci. ¶ Notādū aūt quasi qtuor tacta eē ppter que pbari posset nām nō agere ppter finez. pmo qz agit ex necessitate materie: ut pluit nō ppter finem: sed qz aqua coagulata descēdit ex necessitate materie. secūdo propter errorem quez videmus in natura cōtingere: ut pluit nō ppter augmētum frumēti cum per pluuiam cōtingat frumētum destrui. tertio natura non agit propter finem quia partes animalium facit absq deliberatione ex quadam necessitate. quarto videtur tolli in phisicis actio propter finem. quia ut dicebant antiqui omnia sunt a casu. posset ergo qui uellet partem pcedentem prima facie diuidere in partes quatuor sm q bis quatuor modis videtur ostendi naturā non agere propter finem. secunda ibi similiter si perditur. tertia ibi quare quid prohibet. quarta ibi ubicūq enim. sententia autem partiuz visa est per iam dicta.

Lectio. XIIII.

Sed ipossibile est ista hūc hēre modū: hec qdē enim r quecūq sunt a nā aut semp sic fiūt: aut sicut frequēter. Sed eoz que sunt a fortuna r p se uano nihil. Neq enim a fortuna neq a casu videt pluere multotiēs hyeme: sz forte sub cane. Neq cauma sub cane: sed si hyeme. Si igit a casu vident: aut ppter hoc eē: sed nō possibile est hoc eē neq a casu: neq per se uano: ppter aliqd unq erūt. At vo nā sunt huiusmodi oia queadmodum r ipsi firmabāt hoc dicē

tes. Est itaq3 quod propter aliquid in his que natura fiunt et sunt.

¶ Narrata opinione antiquorum negantium naturam agere propter finem. In parte ista improbat illa opinionem ostendens per plures rones quod oportet dicere naturam agere propter finem. Dividitur autem hec pars in quinque secundum quod quinque rones adducit ad hoc ostendendum. secunda ibi[amplius in quibus.]tertia ibi[omnino autem are.]quarta ibi[maxime autem manifestum.] quinta ibi [et quoniam natura dupliciter.] ¶ Dicit ergo primo quod impossibile est ista naturalia hunc habere modum quod fiant a casu solum uel ex necessitate materie et non propter finem. Hec quidem enim quecunq3 sunt natura aut fiunt sicut semper aut sicut frequenter. sed eorum que fiunt a fortuna uel a per se vano nihil fit sicut semper uel sicut frequenter. Nam pluere multotiens quod fit in hyeme non videtur fieri a fortuna neq3 a casu. sed forte pluere sub cane est a casu: sicut etiam neq3 cauma. i. estus est sub cane. i. in diebus canicularibus sed in hyeme supple est calor forte esset a casu. Si igitur naturalia aut videntur esse a casu aut propter hoc i. propter finem: sed non possibile hec naturalia esse neq3 a casu neq3 a per se vano: quia sunt semper aut frequenter. ex necessitate utiq3 erunt propter aliquid. i. propter finem. confirmat autem quod dixerat ex assensu dictorum philosophorum dicens quod quemadmodum dicti philosophi firmant hoc dicentes omnia que sunt natura sunt huiusmodi quod sunt semper uel frequenter. non ergo sunt a casu sed propter finem: ideo subdit: quod est itaq3 quod est propter aliquid. i. propter finem in his que sunt et fiunt natura. ¶ Notandum autem quod dicit quod pluuia sub cane et cauma in hyeme sunt forte a casu: quia effectuum hic existitium non solum causa est sol sed alij planete. licet ergo sol in hyeme non habeat generare calorem et estum non causam propter hoc calor in hyeme erit casualis. poterit enim habere causam per se et determinatam ut forte: quia mars uel alius planeta calidus erit in calidis signis: ideo non simpliciter asserit calorem in hyeme esse casualem. et quod dictum est de calore uel de caumate respectu hyemis itelligendum est de pluuia respectu canis. canis enim ut dicitur est quedam stella in orbe leonis sub qua sol existens iam estum generat ut non sit aptum tempus ad generationem pluuie: sicut nec hyems est aptum tempus ad generationem caloris. ¶ Dubitaret forte aliquis utrum uerum sit quod philosophus ait. s. effectus naturales esse uel a casu uel propter finem. videtur autem quod non. Nam quedam sunt ex necessitate materie cuiusmodi est corruptio animalis. nullus enim diceret animal casu aliter corrumpi cum omne corruptibile de necessitate corrumpatur. nec etiam dicendum est corruptionem intentum esse ab aliquo agente propter finem. non ergo sufficiens est dicta diuisio. ¶ Dicendum quod supposito naturam agere propter finem effectuum naturalium triplicem rationem assignare possumus. s. finem: casum: et necessitatem materie. Nam huiusmodi effectus uel contingunt raro: uel ut frequenter: uel semper. sed ut raro causa est fortuna et casus. ostendebatur enim supple quod quicquid per comparationem ad causam est raro est a casu uel a fortuna: sed si huiusmodi effectus non sint raro sed sint ut frequenter uel semper: uel habent causam determinatam et per se et tunc sunt propter finem uel habent solum causam per accidens et tunc contingunt ex necessitate materie. sic ergo loquendum est supposito naturam agere propter finem. sed si propter finem non ageret uel nihil fieret: uel quicquid fieret esset casuale quod dupliciter via potest declarari. primo sic. quia si nihil esset intentum ab agente et nihil fieret propter finem nihil per comparationem ad causam esset frequenter uel semper. Nam ex hoc aliquid per comparationem ad causam est frequenter uel semper: quia est a causa intentum uel quia est quasi inseparabiliter annexum ei quod a causa intenditur. sed si nihil per comparationem ad causam esset frequenter uel semper uel nihil fieret: uel quicquid fieret esset per comparationem ad causam in paucioribus et raro et quia omne tale est casuale uel fortuitum quicquid esset esset a casu uel a per se vano. Divisio ergo philosophi dicentis omne quod est aut est propter finem uel a casu. vera et recta est si consideretur opinio antiquorum contra quam procedit. secunda via ad declarandum hoc idem sic haberi potest: quia ut ex superioribus aliqualiter patet intentorum quedam sunt intenta principaliter. quedam interpretatiue. quedam autem nullo modo nisi solum per accidens per se et directe intenditur quicquid est quod sibi constituit aliquis tanq3 finem. interpretatiue autem intendit quod ut semper uel ut frequenter annexum est tali fini: ut si intentus volens delectationi fornicationis nolit autem turpitudinem eius. tamen quia huius turpitudo uel semper annexa est illi delectationi ridiculum est dicere quod ipse uelit delectationem illam et tamen nullo modo uelit turpitudinem sibi annexam uel id quod ut semper: uel ut frequenter: sequitur ad illum actum ut plane videtur uelle philosophus in libro ethicorum. quia ergo si non esset actio propter finem nihil esset intentum principaliter uel interpretatiue siue ex consequenti nihil per comparationem ad causam esset ut frequenter uel ut semper: quia omne tale uel est intentum principaliter uel interpretatiue et ex consequenti. hoc ergo posito uel nihil fieret uel quicquid fieret per comparationem ad causam esset raro uel casuale et nec esset intentum principaliter uel ex consequenti siue interpretatiue. Si ergo nihil esset propter finem ut patet per iam dicta: uel nihil fieret: uel quicquid esset casuale esset. ¶ Dubitaret forte aliquis utrum natura agat propter finem. Dicendum quod tota causa quare natura non videtur agere propter finem videtur oriri ex eo quod natura cognitione caret. hoc autem non obstante triplici via ostendere possumus naturam agere propter finem. prima via sumitur ex ordine nature ad intelligentias. secunda ex ordine intentionis ad cognitionem. tertia ex ordine motus ad motorem immobilem. ¶ Prima via sic patet. nam ut in de generatione ostendimus non oportet quod quicquid intendit aliquid uel agit propter finem quod hoc agat per cognitionem que est in ipso. sufficit autem quod agat id per cognitionem que est in alio inquantum dirigitur ab habente cognitionem. nullus enim negaret quod voluntas non intenderet uel quod voluntas non sic ageret propter finem: et tamen voluntas non cognoscit sed a cognoscente dirigitur: quia dirigitur ab intellectu: ita quod opus voluntatis est quasi opus intellectus: inquantum ab intellectu dirigitur: sic etiam licet natura non cognoscat: tamen quia dirigitur a cognoscente ut ab intelligentijs: et opus nature est quodammodo opus intelligentie dici potest quod natura intendat et quod agat propter finem inquantum intelligentia mouens nam propter finem agit. ex ordine ergo nature ad intelligentias possumus dicere naturam agere propter finem. ¶ Secunda via ad ostendendum hoc idem sumitur ex ordine intentionis uel ex ordine actionis intente ad ipsam cognitionem. nisi enim

precederet cognitio vel origine vel tpe nihil intenderet. cognitio ergo aliquo mō precedit. sed tn̄ postq̄ agēs adeptum est formam vel habitus inclinātem per modum nāe nō oportet q̄ agēdo actionē debitam vel intētam q̄ de ea cogitet vel aduertat nisi enim qs ex precedēte premeditatione cytharizare addisceret nunq̄ cytharizare sciret: sed postq̄ adeptus est plene artē τ habitum cytharizādi multotiens debite τ ordinate cytharizat: τ tn̄ nihil de actu illo cogitat. Non ergo semp cogitatio τ intētio concomitant actionem intētam τ ordinatā. Cū ergo forma nālis nō minus inclinet in modum nature q̄ habitus τ ars nō oportet q̄ natura cogitet vel deliberet ad hoc q̄ agat actionem intētā τ ordinatam τ propter finem: sed sufficit q̄ forma p quam agit sit per intelligētias τ per cognitionem inducta sicut ut dicebat nō oportet q̄ agēs actionem actis cogitet vel deliberet tum agit propter finem: sed sufficit artem vel habitum illum esse per meditationem vel per cognitionē inductā. ¶ Tertia via sumit ex ordine motus nālis ad motorem imobilem. Cum enim ois talis motus per se τ directe reducat in motorem imobilem: q2 mouere imobiliter est mouere sub rōne finis: τ sicut desideratum τ amatum: q2 nihil mouet a fine nisi finē intendat τ agat propter finem ex quo tota natura mouet a fine τ a motore immobili tota natura intendit participare diuinum bonum τ intēdit finez quē prestituit sibi motor immobilis deus bn̄dictus in secula. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius in quibuscūq3 finis aliquis est huiusmodi causa agit qd priua τ qd cōsequenter. Ergo sicut agitur: sic aptum natum est: τ sicut aptum natum est: sic agit vnūquodq3 si nō aliquid impediat: agit aūt propter hoc: τ aptū natum est: itaq3 huiusmodi causa ut si domus esset eorum que natura fiunt: sic unq3 facta esset: sicut nūc ab arte est. Si aūt que nā nō solū natura sed arte fierēt: similiter unq3 fierent: sm q̄ apta nata sunt: propter ergo alterum alterum.

¶ Adducit rōnem scd̄am dicēs q̄ in quibuscūq3 est finis aliqs huiusmodi causa agit qd prius est τ qd cōsequēter. ergo qd est propter finem sicut agit sic aptum natum est agi τ conuertit: q2 sicut aptum natum est agi: sic agit vnūquodq3 qd est propter finez si nō aliqd impediat illud: q2 ergo que est aptū natum sic agi: agit propter hoc. i. propter finem: itaq3 sequit opus nāe esse causa huiusmodi. i. propter finē cum agat ut aptum natum est. posset ergo sic formari ratio. qcqd agit ut aptum natum est agitur causa huiusmodi τ propter finem opus nāe si nō impediat agit ut aptum natum est: ergo τc. Q2 aūt opus nature agat ut aptum natum est manifestat per analogiam quam habet ad artē. d. q̄ si domus eēt eorum que fiūt natura sic utiq3 facta eēt sicut nūc est ab arte: sic etiam que sunt natura si non solū natura fierēt sed arte. similr utiq3 fierēt sm q̄ sūt apta nata fieri: ergo tam opa nature q̄ artis fiunt ut apta nata sunt fieri. ergo in eis est alterum propter alterum. i. est opatio propter finem: q2 in talibus est alterum ut qd est ad finem est propter alterum. i. propter finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnino autem ars alia qdem perficit qd natura potest operari: alia vo imitat. Siigitur que sunt sm artez: propter hec sunt. manifestum q̄ τ que sunt sm naturam. Similiter enim se habent in his que sunt sm artem: τ in his que sm naturaz posteriora ad priora.

¶ Ponit tertiam rōnem dicēs q̄ oino ars alia qdez pficit que natura nō pōt opari. alia vo imitat. si ergo tāta est analogia inter artem τ nām si ea que sunt sm artez sunt propter hoc. i. propter finem: manifestum est q̄ que sunt sm naturam erūt etiam propter finem: q2 ut dictum est silr se habēt posteriora ad priora adinuicem in his que sunt sm artez τ in his que sunt sm naturā. Nam si est tāta analogia inter artem τ nām oportet q̄ sicut ars agit propter finem τ in talibus priora τ ea que sunt ad finē: sunt propter posteriora τ propter finem sic oportet q̄ τ nā agat propter finem τ in nālibus priora τ ea que sunt ad finem sunt propter posteriora τ propter finem. ¶ Notādum aūt q̄ ars imitat naturā τ pficit ipsam. pficit aūt eam: q2 natura est determinata ad vnum. ars vo q2 nō sic determinat pōt in rebus nālibus aliqs formas inducere qs non pōt ipsa natura. vel ars pficit naturā q2 virtute artis pōt iuuari natura ut celerius τ facilius consequat intētuz. pnt enim per artem sic proportionari actiua τ passiua ut expeditius ex eis sequat effectus. imitat ars naturā: q2 cum intellectus noster teneat infimum gradū in genere intelligentiarum τ imitet eas: oportet q̄ ars intellectus nostri aliquo modo imitet nām in qua refulget opus τ ars intelligentiarum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Maxime autem manifestum est in aīalibus aliorum: que neq3 arte: neq3 quesitura: neq3 deliberatura faciūt. Unde dubitant quidam: utrum intellectu aut quodam alio operantur aranee τ formice τ huiusmodi. Paulatim aūt sic procedenti τ in plantis apparet expedientia quedam facta propter finez: ut folia propter fructus cooperimentū. Quare si natura facit: τ propter hoc hirūdo nidum: τ aranea telam: τ plante folia grana fructuū: τ radices non sursum: sed deorsum grana uegetandi. Manifestum q̄ causa huiusmodi est in his que natura fiūt τ sunt.

¶ Ponit quartam rōnem dicēs q̄ maxime manifestum est nam agere propter finem in aīalib9 de numero aliorum ab homine que nec arte nec quesitura. i. inquesitura neq3 deliberatura faciūt qd faciunt. vnde cum aranee τ formice τ hirūdines τ huiusmodi aīalia agāt ordinate τ propter finē dubitant qdam utrum intellectu aut quodā alio operatur. imo paulatim sic procedēti nō solum in aīalib9 videmus actionem propter finem: sed etiam in plātis appent quedam expediētia pp finem facta ut

folia ppter coopimentum fructus: quare si huiusmodi opa natura facit τ hirundo facit nidu τ aranea telam ppter hoc.i. ppter finem τ plante faciunt folia gra fructuum τ hnt radices nō sursum sed deorsum: τ hoc ppter finem ut gra uegetandi τ accipiendi nutrimentum: qz oia talia opa sunt nalia ex quo sunt ppter finem. Manifestum est q in his que natura sunt τ ea que nā facit sunt causa huiusmodi.i. ppter finem. ¶ Dubitaret forte aliqs utrum hirundines τ aranee τ cetera talia agunt que agunt ex arte uel ex deliberatione. ¶ Dicendum q dupliciter via inuestigare possum⁹ talia nō agere ex arte uel ex deliberatione: qz opus artis τ deliberatu subtilius fit quanto diutius agit. aranee aut τ alia huiusmodi nō subtiliori modo faciunt sua opa si diutius opant. rursus ars sequitur inuentionem indiuidui in eadem enim spe opantes fm artem fm magis τ minus subtilem inuentionem magis τ minus subtiliter opant. natura enim dicit id in quo coicant indiuidua pticipantia eandem spēm. que ergo in eadem spe uniformiter agunt nō opant ex arte sed ex istinctu nāe: τ qz aranee eodem mō faciunt telam τ hirundines nidum: sequitur talia nō opari ex deliberatione uel ex arte sed ex istinctu nāe. Si ergo talia agunt ppter finem qz hirundines faciunt nidum ppter filios coseruandos: aranee telam ppter cibum capiendum: qz opant ex instinctu nāe τ eoz opus est op⁹ nāe oportet nām agere ppter finem cum talia ut dictum est finis gra opent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et qm natura dupliciter alia quidem sicut materia: alia uo sicut forma: finis autem hec est: propter finem autem alia sunt: hec utiqz erit causa cuius gratia.**

¶ Adducit qntam τ ultimam rōnem q natura agit ppter finem. d. q natura dupli' dicit. alia qdem sicut mālia: aut sicut forma finis: aut est h uel ē hut habet alia littera.i. est forma. τ qz de rōne finis est q ppter finem sunt alia h utiqz.i. forma erit cui⁹ gra sunt alia. si ergo forma est nā τ natura inducit formam st ppter formā sunt alia oportet nām agere ppter finem: qz agit formā ppter quam τ cuius gratia sunt alia. Lectio. XV.

Peccatum aut fit τ in his que sunt fm artem. Scripsit enim nō recte grāmaticus: τ potauit medic⁹ nō recte potionē. Quare manifestum est q contingit τ in his que fm naturam sunt: que nō sunt. Sic igit sunt quedam fm artem: in quibus qd recte fit: ppter aliquid fit: in quibus etiam peccat: alicuius gratia agunt. sed fallit similiter utiqz τ in phisicis. Et monstra sunt peccata illius qd ppter aliqd est. Et in substantijs ergo que sunt ex principio bouigena si non ad aliquem terminum τ finem possibilia erant uenire: corrupto principio aliquo facta sunt sicut nunc semine.

¶ Narrata aut opinione antiquoz negantium agere nām ppter finem: τ adductis rōnibus pbantibus q oportet ponere in phisicis eē actionem ppter finem. in pte ista soluit antiquoz rōnes ppter quas uidebant negare nam nō agere ppter finem: τ remouet que uident contradicere huic ueritati q.s. sit nalis actio ppter finem: sed ut dicebat in dictis antiquoz tangebant qtuor ppter que uidebat ostendi nām nō agere ppter finem.s. necessitas materie: peccatum nāe: indeliberatio τ casualitas. ideo quoz facit fm q has quatuor difficultates remouet. pmo enim ostendit nām agere ppter finem remouendo difficultatē sumptam ex errore uel ex peccato nāe. secūdo remouet difficultatē sumptam ex casu. tertio sumptā ex necessitate māe. quarto ex deliberatione. scda ibi amplius necesse. tertia ibi omnino aut destruit. quarta ibi inconueniens aut. Dicit ergo q peccatum fit in his que sunt fm artem: qz scripsit non recte grāmaticus τ potauit medicus potionem nō recte uel nō recta ut habet alia littera: quare manifestum est q in his que sunt supple fm nām conuenit supple similiter peccare. Sic igit quedam sunt fm artem in qbus qd fit ppter aliqd fit recte: τ etiam qedā sunt in arte que aguntur gra alicuius.i. gra finis in qbus peccat τ non recte agit sed fallit. ars ergo agit ppter finem nō obstāte q fm eam peccat τ fallit. similiter utiqz τ in phisicis erit.s. actio ppter finem nō obstāte q in eis contingit peccatū τ inordinatio. ideo subdit q monstra sunt peccata illius.i. actionis nalis quod.i. que actio est ppter aliqd.i. ppter finem. in substatijs ergo que fm Empedo. a principio sunt bouigena si ille sube uel illa naturalis nō erant possibilia uenire ad aliquem finem uel ad aliquē terminum h nō erat qz natura nō agat ppter finem: sed nālia illa facta sunt talia aliquo pncipio corrupto. Nam sicut nō in semine supple propter corruptionem supple pōt contingere monstrum τ peccatū sic ab initio quando facta fuerūt bouigena contingerunt talia monstra propter corruptionē alicuius seminis uel alicuius alterius principij. ¶ Notandum autē phm adduxisse simile de arte. qz antiqui phi concedebāt in arte eē actionem ppter finem: sed nō concedebāt hoc in natura. Si ergo ars agit ppter finem τ tn contingit peccatum in arte natura poterit agere ppter finem nō obstāte q contingit peccatum circa ipsam. siue ergo fiāt monstra ex corruptione seminis: siue fiat pluuia tpe messium τ destruatur frumentum hoc est per accns τ in paucioribus nec ppter hoc arguit natura nō agere ppter finē. amota est ergo illa difficultas antiquoz negantium nām nō agere ppter finem: qz contingit peccatum in natura: uel contingit aliquando nō agere ppter finē. ¶ Notandum etiam hanc rōnem uidelicet nam nō agere ppter finem: qz contingit peccatū in natura τ nō semp est ibi cōsecutio finis nō solum non pbare ppositum sed petere qd est in contrarium τ arguere oppositum: peccatum enim τ error τ inordinatio nō sumit nisi per cōparationem ad finem ex hoc enim qs ordinate agit qz debito modo finē cōsequitur. Ex hoc aut agit inordinate: qz debito fine priuat: tolle finem tollis oēm inordinationem τ peccatum: ergo eoipso q in natura haber esse inordinatio τ peccatum arguit oppositum eius qd cōcedebāt antiqui: uidelicet q nalis actio non eē habeat propter finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Amplius necesse est semē fieri pmū sed**

non statim: animalia ꝛ molle natura primum quod semen erat.

¶ Remouet difficultatem sumptam ex parte casus. ostendit enim nām agere ꝑpter finem: qꝛ gñatiões aīalium ꝛ plātarum non sunt casuales ꝛ fortuite ut credebat Empedo. Circa hoc sūt tria facit ꝑm ꝙ triplicíter ꝓbat intētum. scđa ibi ampliꝰ in plā tis. Tertia ibi od ꝟ oportebat. Prima rō talis ē: qꝛ qđ fit ordinate ꝛ debite nō fit a casu: generatio aīaliū fit ordinate ꝛ debite ergo ꝛc. de hac ē rōne nō plus ponit nisi ꝙ gñationē aīaliū oportet fieri ordinate ꝛ debite. d. ꝙ necesse est semē fieri primū ꝛ facto semine nō statim sunt aīalia: ꝛ qđ est semē ꝑrius erat molle ut supple oīa melius possent opari ex eo. ex hoc ergo semine nō statī: sed ꝑ processum tpis ꝛ ordināte fiūt aīalia que oīa iudicant actiones nāles nō eē a casu. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Amplius ꝛ in plātis inest qđ ꝑpter hoc minus autem dearticulatum est: utrū igitur in arboribus fiāt sicut bouigene ꝛ viripere sicut vitigene ꝛ oliuipere aut non. Incōsequēs enim est: sed tamē nō oportuit: siquidem in animalibus est.

¶ Adducit scđam rōnē. d. ꝙ in plātis inest opari ꝑpter hoc. i. ꝑpter finem. minus tñ est dearticulatum. i. est distinctū ꝛ organiçatum qđ est in plātis ꝙ qđ est in aīalibus. si ergo in aīalibꝰ nō est opari ꝑpter finem: multo minus ꝛ in plātis. ꝛ si aīa gñant casu multo magis ꝛ plante. querit ergo ab Empe. utrū sicut fiūt bouigene ꝛ viripe in aīalibus sic fiāt in arboribꝰ vitigene. i. aliqd qđ sit media vitis ꝛ medius bō. ꝛ oliuipe. i. aliqd quod sit media oliua ꝛ media vipa. aut nō cōtingāt talia in arboribꝰ. incōueniēs est enim talia ponē circa arbores. oportuit tñ in arboribꝰ sic eē. siqdē in aīalibus sic est. ¶ Notādū est ꝙ casuale ꝛ per accñs cōtingit in his que fiūt ꝑter intētionē. quanto ergo natura cū maiori intētione agit circa aliqd: tanto in actione sua per se loquēdo pauciora videnꝶ ꝯtigē casualia: ꝛ qꝛ nā magis videꝶ eē intēta circa generationem aīaliū cuius ptes ꝛ membra facit magis organiçata ꝛ distincta ꝙ̄ circa gñationē plantarum q̄s nō ita dearticulatas ꝛ organiçatas facit. si ergo ꝯtingit casus circa aīalia ꝛ fiūt bouigene casualiter: fiūt vitigene ꝛ oliuipere casualiter. ¶ Notādū aūt ꝙ ꝑm ꝯᵗᵉˢ pet oliuigenas itelligat aliqd qđ sit media oliua ꝛ media vitis: sed istud fieri nō pōt. Nam si ex cōmixtione seminū diuersorum aīalium gñari pōt aliqđ mōstrū ꝑm aliqs partes ꝯueniēs cum vno aīali ꝛ ꝑm alias cū alio: non est incōueniēs per insertionē plātarū fieri aliquas cuius vna ps ꝯueniat cū vna arbore ꝛ alia cū alia cuius vna sit oliua ꝛ alia vitis: ideo meliꝰ videꝶ dicēdū ut per oliuigenam itēdat aliqd quod sit media oliua ꝛ medius bō: uel aliqđ aliud aīal: ꝛ per oliuipas itelligat ꝙ sit media oliua ꝛ media vipa. hāc tñ cōmixtionē nullus vidit ꝛ tñ oportet eam dare si talia sic eēnt casualia ut Empe. posuit. Si ergo talia sunt impossibilia ipossibile est oīa eē a casu ꝛ nihil eē ꝑpter finem. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū verū sit ꝙ si esset dare bouigenas ꝙ esset dare oliuigenas uel vitipas. videꝶ ꝙ non. maior enim cōueniētia est inter aīal ꝛ aīal ꝙ̄ iter plātam ꝛ aīal. Si ergo ex aliqua cōmixtione pōt resultare aliqd qđ ex vna pte sit vnum aīal ꝛ ex alia pte aliud: nō tñ ꝑpter hoc seqꝛ ꝙ possit esse aliquid cuius vna ps sit plāta ꝛ alia aīal. maior enim est inordinatio nāe ꝛ maius peccatū si fieret monstrum coicās cū aīali ꝛ plāta ꝙ̄ coicās cum diuersis aīalibus. dare ergo ꝙ si est talis inordinatio in aīalibꝰ qđ sic in plātis. est ergo arguere affirmando per locum a maiori: nō ergo ualet argumētū. ¶ Dicēdū ꝙ magis ꝛ minus ꝑm pꝟm 4ᵒ topicoꝝ dicitur per cōparationē ad simplr. magis enim recedit a ueritate dicēs nulle sunt q̄tuor ꝙ̄ qnque sunt q̄tuor. sed iste maior ꝛ minor recessus uel magis ꝛ minus uerū nunꝙ̄ eēt dare nisi eēt aliqd simpliciter uerum. semp ergo magis ꝛ minus dicitur p cōparationem ad simplr: sed aliter in positiuis: aliter in ꝑuatiuis. in positiuis enim ꝟ dicitur per accessum: in priuatiuis per recessum. repitur enim aliqd magis ꝛ minus bonū: qꝛ magis ꝛ minus accessit ad simpliciter bonū: sic etiam repiꝶ magis ꝛ minꝰ malum per magis ꝛ minus recedere a bono simpliciter cum nō sit dare simplr malū nō fundatum in aliquo bono. Nam ꝑm pꝟm 4ᵒ ethicoꝝ. malum seipm destruit: ꝛ si integrū sit importabile fit. Nō ergo in ꝑuatiuis ꝛ in malis dicitur magis ꝛ minus per accessum ad simpliciter: sed per recessum. dicetur enim magis ꝛ minus malū ꝑm ꝙ magis ꝛ minus recedit a simplr bono. Si igitꝶ in nālibꝰ repiꝶ magis ꝛ minus inordinatū uel magis ꝛ minꝰ ordinatū oportet dare aliqd qđ sit simplr regula agēdoꝝ per cuius accessum ꝛ recessum dicanꝶ talia magis ꝛ minus talia. huiusmodi aūt regula est ipse finis: ideo sunt aliqua magis ꝛ minus ordinata ꝓut magis ꝛ minus accedit ad finem: ꝛ magis ꝛ minus inordinata ꝓut magis ꝛ minus reducunt ab ipso. Si igitꝶ tollaꝶ finis qui ut dicebaꝶ est simpliciter regula agēdoꝝ in nullis opabilibus repietur maior ꝛ minor inordinatio uel maior ꝛ minor ordo. ꝑpter qđ si nulla eēt nālis actio ꝑpter finem nō eēt maior inordinatio nec maius peccatū si fierēt oliuigene ꝙ̄ si fierēt bouigene. q̄re si hec possēt fieri casu ꝛ illa imo tāto magis illa quāto que videmus in arboribꝰ nō tātam dearticulationem denotāt sicut que videmus in animalibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc oportuit ꝛ i semibꝰ fieri ut ꝯtigit

¶ Adducit tertiam rōnem ad ostēdēdum nō oīa talia eē a casu. d. ꝙ adhuc hac positione posita ꝙ nihil fiat ꝑpter finem: sed oīa eē a casu oportebit in seminibus fieri indifferēter ut cōtingit ita ꝙ ex q̄libet semine fiat quodlibet aīal: ꝛ ex quolibet aīali quodlibet semē. Si ergo hoc est incōueniens ergo ꝛ ꝑmum. amota est ergo alia difficultas qua dicebaꝶ nām nō agere ꝑpter finem: qꝛ que sunt a natura sunt a casu. ostēsum est eniꝫ talia nō eē indifferenter ꝛ etiam a casu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnino autem destruit sic dicēs. Que natura quidem sunt: ꝛ ꝑm naturam. Natura quidem enim sunt: quecūqꝫ a quodam in seipsis principio ꝯtinue mota accedūt ad aliquē finē. Ab vnoquoqꝫ autē nō idem vniciqꝫ neqꝫ cōtingēs: semper tamen in eundem nisi aliquid im-

pediat. Quod autem est cuius causa fit: ⁊ quod propter hoc.

¶ Remouet tertiam difficultatem ostēdēs falsū eē n̄alia non esse ꝑpter finem: q: sunt ex necessitate. Circa q̄d duo facit. q: primo facit q̄d dictum est. secūdo remouet quādam cauillationē ibi[fieret uti[que] a fortuna.]Dicit ergo ꝙ sic. d. videlicet nihil in n̄alibus esse ꝑpter finem ex necessitate materie oīno destruit naturam ⁊ que sunt natura: q̄ a natura sunt quedam continue mota. s. ab aliquo principio in seipsis accedūt ad aliquem finē. ⁊ subdit ꝙ ab vnoquoq[ue] principio nō prestituit idem finis neq[ue] cōtingens. i. indifferēs vnicuiq[ue] rei naturali immo diuersis rebus naturalibus a suis principiis ꝯstituunt diuersi fines. semꝑ tū eadem res naturalis tendit ad eūdem finem ⁊ cōsequit illum nisi aliquis impediat. ergo finis est q̄d cuius causa est natura: ⁊ que sunt natura ⁊ propter hoc. i. propter finem sunt omnia talia. tollens ergo finē ⁊ ponens omnia esse ex necessitate materie tollit naturam ⁊ que sunt natura quod est inconueniens.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Fieret uti[que] a fortuna: sicut dicimus: a fortuna uenit extraneus ⁊ balneatus abscessit. cum tan[quam] propter hoc ueniēs egerit: nō propter hoc autem uenit: ⁊ hoc ſm accidens. Fortuna aūt est causarum que sunt ſm accidens: quēadmoduꝫ ⁊ prius diximus. Sed cum hoc semper aut sicut frequenter fiat nisi ſm accidens: ne[que] a fortuna est. In phisicis autē semper sic est: nisi aliquid impediat.

¶ Remouet quādam cauillationem. diceret eni[m] q̄s esse a forma ⁊ nō ꝑter intentionem finis ꝙ nature tēdit in aliqd determinatum. d. ꝙ actio n̄alis sic fieret sicut dicimus ꝙ a fortuna uenit aliqs extraneus ⁊ abscessit. i. recessit balneatus cōsecutus est ergo ille extraneus hūc finem. s. balneum tan[quam] h̄ egerit ueniēs ꝑpter hoc non tamē ꝑpter hoc uenit: sed h̄ est ſm accidēs. fortuna eniꝫ est de numero causarum que sunt ſm accidēs quēadmodū prius diximus. sicut ergo forte quis diceret ꝙ sicut extraneus cōsequitur balneum ac si ꝑpter illud iuisset. hoc tū nō fuit per se sed a casu: sic natura cōsequit finem ac si ꝑpter illud ageret: nō tamē hoc est per se sed a fortuna ⁊ a casu: sed hoc stare non pōt q: cum hoc q̄d est a natura ⁊ cōsecutio finis in naturalibus: sic sicut semꝑ aut sicut frequēter ⁊ nō fit ſm accidēs ne[que] est a fortuna: ne[que] a casu. ideo subdit ꝙ in phisicis semꝑ sic est. i. semꝑ est ibi consecutio finis nisi aliqd impediat: nō ergo est a casu.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Inconueniens autem est non opinari propter aliquid fieri: nisi videatur mouēs deliberatum: ⁊ tamen ars quidem nō deliberat. Et nā[que] si esset in ligno nauis factiua: similiter uti[que] natura fecisset. Quare si in arte inest propter aliquid: ⁊ in natura inest. Manifestum est autem maxime: cum aliquis medicatus fuerit ipse se ipsum: huic quidem enim assimilatur natura. Quod quidem igitur causa sit natura: ⁊ sic sicut propter aliquid manifestum est.

¶ Remouet quartam difficultatē videlicet ꝙ nō est negādum naturam agere propter finem: q: agit absq[ue] deliberatione: q̄d probat per similem arte. vn̄ ait. ꝙ incōueniēs est non opinari supple in naturalibus fieri ꝑpter aliqd. i. ꝑpter finem nisi videatur mouēs deliberatum: cum tū ars propter finē agat que nō deliberat. ꝙ aūt simile sit de natura ⁊ arte patet: q: si nauifactiua eēt in ligno faceret sil'r nauem sicut uti[que] natura fecisset. tota ergo differētia inter artem ⁊ naturā est: q: in artificialibus est principium extra in n̄alibus intra. in agere autē ꝑpter finem nō est differētia inter hāc ⁊ illam: quare si arte supple absq[ue] deliberatione est agere propter aliquam. i. propter finem ⁊ in natura hoc inest. ꝙ aūt differētia artis ⁊ nāe accipiēda sit per principium intus ⁊ extra: manifestum est ꝙ cum aliqs medicus seipsum curat maxime huic actioni assimilat natura. q̄d ideo cōtingit q: medicus curando seipsum illa actio videt esse a principio intra i[de]ō assimilat actioni naturali. ¶ Notādum aūt ꝙ ſm cōmētatorem alique artes nō deliberāt in agēdo: ut ars textoria ⁊ sutoria. sic etiam possumus dicere ꝙ cytharizās postq[uam] plene adeptus est artē cytharizādi cytharizando non deliberat nec cogitat de cytharizatione sua. Si enim cum tangit vnam chordam deliberat et anteq[uam] tāgeret aliam tolleretur cōsonātia: q: nimis poneret de tēpore inter tactum vnius chorde ⁊ alterius. si ergo cōcedebant antiqui ⁊ uerum est artem agere propter finem cū absq[ue] deliberatione fieri habeat actio artis nō est incōueniēs naturam agere ꝑpter finem nō obstāte ꝙ in agēdo nō deliberat. ¶ Notādū etiam ſm ꝙ ex t[ū]c dictis patere pōt ꝙ si opus artis faceret natura faceret ea sicuti ars ⁊ ecōuerso. si opus nature faceret ars faceret ea sicuti natura. Nam ut dictuꝫ est maxima differētia inter artem ⁊ nām est: q: artificialia habēt principiuꝫ motus ab extra. naturalia v̄o ab intra: sed si principium extrinsecum fiat intrinsecum uel ecōuerso nō mutabit operatio: ut si infirmus nō sit medicus ⁊ curet ab alio erit huiusmodi cura a principio extrinseco. Si ergo ille infirmus fieret medicus ⁊ curaret se per artem medicine existētem in ipso eodem modo curaret se sicut curabatur ab aliquo medico. sic etiam si medicus existēs infirmus amitteret artem medicine ⁊ curaret ab alio nō aliter per artem medicine curaret ab alio q[uam] a seipso. q: ergo nō uariat modus agēdi si principium intrinsecum fiat extrinsecum uel ecōuerso patet non uariari modum agēdi si que faceret natura fierēt ab arte uel ecōuerso. ¶ Notādū ꝙ cuꝫ medicus seipm̄ curat illa actio multū videbit assimilari nature: q: est a principio intra. nō tamē per oēm modum assimilat ei: q: ꝙ medicus seipm̄ curet est per accidēs ut sup: a ostēdebat. Natura eni[m] est principiuꝫ motus ⁊ quietis eius in quo est per se ⁊ primo ⁊ non ſm accidēs. ¶ Ultimo autē epilogat dicens ꝙ manifestuꝫ est quidem ꝙ natura sic est causa sicut agens propter aliquid. i. propter finem.

Lectio. XVI.

q Uod aūt ex necessitate est: utrum ex suppositione existit aut simpliciter.

¶ Ut supra dicebat circa demōstrationes phisicas duo declarāda erāt. videlicet q natura agit propter finem: et q requirit necessarium in rebus phisicis. declarato ergo primo q nā agit ꝑpter aliqd. in parte ista declarat secūdum. intētio ergo huius capituli est ostēdere quomō requirat necessariuz in nālibus. Circa hoc aūt duo facit: qr primo querit quomodo requirat necessarium in phisicis. secundo exequitur de ꝗ̄ōne proposita ibi [Nūc qdez eni.] Dicit ergo q illud qd est ex necessitate in nālibus supple dubium est utrum tale necessarium existat simplr aut ex suppōne. ¶ Notādum aūt q cause fm viā gnātionis uel tpis aliquādo sumunt respectu priorū: aliqn respectu posterioꝝ. finis eniz causa est eorum que sunt ad finem. nā in via generationis et tpis posterior est oībus illis. materia enim fm gnātionem intelligit esse prior his quorum est causa. Cum ergo priora imponāt necessitatem posterioribus simplr: posteriora vo priorib' ex suppositione. Querere utrū in rebus nālibus sit necessitas simplr. uel ex suppōne est querere utrū in talibus accipiēdum sit necessarium ex causis prioribus uel ex posteriorib'. uel possumus dicere q necessitas ex mā est necessitas simplr et absolute. necessitas vo ex fine est necessitas ex suppositione Nam si necesse est corrūpi aial. qr cōpositum est ex cōtrarijs huiusmodi necessitas est simplr et inevitabilis. sed si necesse est habere aliqd ꝑpter finem cōsequēdum ut necesse est habere navigium si debeat fieri trāsitus marinus huiusmodi necessitas nō est absoluta. Navigium enim nō est necessariū simpliciter: sed necessariū ad talem finem cōsequēdum. supposita ergo necessitate finis que sunt ad finem erūt necessaria: qr finis eis necessitatem imponit. querere ergo quomō sit necessarium accipiendum in nālibus: utrum ex suppositione uel simpliciter est querere: utrum talis necessitas accipiēda sit ex fine uel ex materia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc quidam enim opinat quod est ex necessitate in generatione eē: queadmodum unqz si aliqs murū esse ex necessitate existimet: quoniam gravia quidem deorsum fieri apta nata sunt: levia aūt superemiuēt. Unde lapides qdem deorsuz in fundamētum: terra aūt sursum propter levitatem. Superemīnent autez ligna: levissima enim sunt.

¶ Exequit de questione ꝑposita circa qd duo facit. qr primo exequit de ea fm opiniones alioꝝ. secundo fm opinionē ꝑpriam ibi [sed nō nō sine his.] Dicit ergo q nunc qdem antiqui opinant q est ex necessitate. i. necessariū in generatione nāli ex mā putāt necessarium tale eē: queadmodum si aliqs existimet murum sive domuz eē ex necessitate māterie: ut q credat qm̄ gravia sūt apta nata fieri deorsum ex necessitate māe. levia aūt superemīnēt vñ dicat domū eē sic factam q lapides sunt deorsum terra et cemētum est in medio. ligna vo sursum nō ꝑpter finem aliquem sed gr̄a māe. lapides quidez enim tanqz graviores inerūt deorsum in fundamēto. terra aūt et cemētum ꝑpter levitatem iunt sursum. ligna aūt qr sunt levissima maxime superemīnēt oībus. ¶ Dubitaret forte aliqs utrum in naturalibus sit assignanda necessitas ex mā. et videt q sic. Nam cum nālis demōstret per oē genus cause si demōstratio est ex necessarijs oportet in phisicis accipe necessitatem fm oēm causam. videnī ergo antiqui nō fuisse rephēsibiles assignādo rōnes nālium ex necessitate mae. ¶ Dicēdum q negare nō fieri demōstrationem in nālibus per mālē cāuz et non sumi necessitatē in eis aliquo mō ex mā nō videt cōveniēs cum oīa uel quasi oīa naturalia circūcerunt materiam. Non ergo rephēsibiles erāt antiqui ponēdo necessarium aliquo modo ex parte mae. sed oino rephēsibiles erāt qr credebāt huiusmodi necessitatem ꝑncipaliter sumēdam eē ex materia: cum sit principaliter sumi debeat ex fine. ¶ Ad cuius evidētiam sciēdum q nālium effectuum qdam sunt per se et directe intēti a natura: ut rerum generatio et earum cōservatio et cōplemētum. Quidam autem effectus nō sic sunt intēti ut mors et corruptio. talia aūt nō tenta a natura proveniūt principaliter ex necessitate mae: qr materia est id per quam res pōt eē et nō esse. intēta vo per se a natura principaliter nō ꝓveniūt ex materia sz ex fine. nālium ergo accipiēda est necessitas principaliter ex fine: qr vel materia nō est principalis rō talium. vel si aliqua principaliter ex materia ꝓveniūt nō sunt principaliter a natura intēta: ut patet per iam dicta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed tamē nō sine his qdem factuz est. Non tamē ꝑpter hoc: nisi sicut propter māam: sed causa abscōdendi ipsa et salvādi. Similiter aūt et in alijs oībus: in qbus ꝑpter aliqd est: non sine qdem hñibus necessariā naturam sunt. Nō tamē propter hoc: sed aut sicut materia sunt: sed ꝑpter aliqd est. Ut ꝑpter quid serra huiusmodi quatenus hoc sit et ꝑpter hoc. Sz tamē id qd est cuius causa impossibile est fieri: nisi ferrea sit. Necesse igit ferreā eē: si serra erit et opus ipsius.

¶ Exequit de questione proposita fm opinionē propriam ostēdēs necessarium in talibus sumēduz eē principaliter ex fine nō ex materia ut posuerūt antiqui. Circa qd tria facit fm q tripliciter ostēdit intētum. primo enim ostēdit hoc ex similitudine quā habet finis in nālibus cum fine in artificialib'. secūdo ostēdit idez ex eo qd huiusmodi finis habet rōnem principij. tertio ex eo q habet rōnem medij demōstrativi. secūda ibi [est autem necessarium.] tertia ibi [et finis qr cuius causa.] Circa primum duo facit. qr primo adducit rōnem propositam. secūdo ex his que dixerat cōcludit intētū ibi [ex suppositione igit.] ¶ Dicit ergo sed tamē nō sine his. i. sine nālibus principijs factuz est aliqd naturalium uel artificialium: nō tamen factum est principaliter propter hoc. i. ꝑpter tale principium materiale nisi sicut propter maz domus. igit in artificialibus non est facta principalr ex necessitate māe: sed facta est cā abscōdēdi et salvādi ipsas res

similiter ait in omnibus aliis tam nalibus quam artificiali bus in quibus est agere propter aliquid .i. propter finem talia. s. non sunt sine hñtibus necessariam mam. non tamen sunt propter hoc .i. propter male principiū principaliter sed aut sunt propter ipsum sicut propter mam: sed propter aliquid .i. propter finem supple sunt principaliter ut propter quod .i. propter quid serra est huiusmodi. videt quatenus hoc sic: τ ut sit finis: τ propter hoc .i. propter finem. principalis ergo causa ex fine est: sed in materia est aliquo modo causa: quia id quod est cuius causa .i. finem impossibile est fieri nisi sit materia: ut nisi serra sit ferrea: necesse est ergo mam esse ferream si erit serra τ si erit opus eius. ¶ Notandū autem quod finis dici pōt tam forma quam actio. serra ergo τ opus serre habet rōnem finis respectu materie ex qua fit quod fit serra principaliter. ergo ratio debet sumi ex fine. ideo enim materia talis est quia talis est forma ul' tale est opus. aliquo tamē modo ratio sumitur ex materia: quia nisi materia esset nec forma nec opus fieret. ¶ Dubitaret forte aliquis utrū materia sit causa sine qua non ut videt uelle phūs. videtur quod non: quia causa sine qua nō est causa per accidens materia autem est causa per se: ergo τc. ¶ Dicendum quod causa sine qua nō potest dici dupliciter cū remouens prohibens τ faciens per accidens ad effectum: τ quod sic est causa sine qua non est causa per accidēs. ¶ Alio modo pōt dici causa sine qua non quicquid non principaliter τ primo facit ad existentiam alicuius effectus: τ sic materia est causa sine qua non tam respectu esse quam respectu agere. forma enim est principalis ratio essendi τ agendi: uerum quia actus actiuorum sunt in patiēte τ disposito: τ propria forma est in propria materia esse ipsius: τ per cōsequens ipsius agere nō solum per accidens sed etiam per se causa est materia: sed non principaliter τ primo. vult ergo philosophus dicere principalem causam nalium esse sumēdam ex fine nō ex materia: ideo materiam appellat causam sine qua non quia ab ea naturalium effectuum non est sumenda ratio principalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Ex suppositione autem quod necessarium est: sed non ut finis. in materia enim necessarium est. Quod autem est cuius causa: in ratione est.**

¶ Ex his que dixerat concludit intētum. d. quod necessarium in naturalibus est ex suppositione finis sed non ut finis sit necessarium .i. sit illud cui imponit necessitas. sed necessariū est in materia ut supplet alia littera .i. materia est illud cui necessitas imponit. quod autem est cuius causa .i. finis est in ratione. i. est illud quod est ratio necessitatis. ¶ Notādum autem hanc cōclusionem sequi ex dictis. Nam si necessitas finis est ex suppositione necessitas materie absoluta τ simpliciter quia in nalibus principaliter ratio sumēda est ex fine nō ex materia. ideo necessarium in talibus nō est absolutum: sed ex suppositione τ ex relatione ad finem. ¶ Notādū etiam quod diffinitio materialis est cōclusio demōstrationis. diffinitio data ex fine est principiū demonstrationis. quia ergo cōclusio nō imponit necessitatē pmissis: nec est rō quare pmisse sint necessarie: sed magis ecōuerso. ideo finis dicit eē non necessarius .i. eē id cui non imponit necessitas a materia: sed magis ecōuerso finis imponit necessitatem mae τ est in rōne sine est rō necessitatis eius. ¶ Dubitaret forte aliquis quare finis in huiusmodi ordine necessitatis dicit eē nō necessariu. ¶ Dicēdū quod denominatio propter est a forma illud ergo quod est formaliter tale absolute dicit tale: sed quod est solū virtualiter tale. τ est rō quare alia sunt talia nō dicit absolute tale. hec enim inferiora que sunt formaliter calida proprie τ simplr dicunt calida. celestia enim quia solum sunt virtualr calida nō dicunt proprie calida. qui ergo de calore determinare uellet diceret celestia nō proprie eē calida. sed hec inferiora eē calida. celestia vo sunt in rōne sine sunt rō caliditatis istoꝝ. sic quia necessitas que est in rōne demonstratiua habet eē in mā a fine τ finis imponit necessitatem aliis causis nō ecōuerso: ideo sm talem necessitatem mae uel alie cause sunt sic necessarie. finis aūt nō est sic necessarius: sed est rō talis necessitatis. ¶ Utrum aūt pter hāc necessitatē quam videmus in ordine demōstrādi que est necessitas iposita cōclusioni per pmissas sit aliq alia necessitas in ipso fine propter quam dici possit necessarius nō est pñtis speculationis. sufficit aūt ad pñs scire quod huiusmodi necessitatē de qua loquimur finis imponit mae τ aliis causis nō autem ecōuerso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Est autem τ in doctrinis necessarium: τ in his que sm naturaz fiūt quodāmodo similiter. Quoniam enim rectus hic est: necesse est triangulum duobus rectis eq̃les habere. Sed non si hoc est: illud est. Sed si hoc nō est: neqz ille rectus est. In his autem que fiunt propter hoc ecōtrario est. Si finis enim erit: aut est: quod est ante finez erit: aut est. Si vero non: sicut ibi cum non sit conclusio principium nō erit τ hic non est finis: τ quod cuius causa: principium enim τ hoc non actionis sed ratiocinationis. Ibi autē ratiocinationis. Actus enim non sunt.**

¶ Addnet scđam rōnē quod necessariū in nālibus principaliter sumēdum est ex fine. sumit aūt hec rō ex eo quod finis hēt rōnez principii. circa hoc aūt tria facit. quia primo ponit rōnem dictam. scđo quod dixerat manifestat per exēplum. tertio cōcludit intētuz. secūda ibi [que si est domus.] tertia ibi [manifestū igit est.] ¶ Dicit ergo quod in doctrinis τ in his que fiūt sm nām quodāmō est sil'r necessarium. in doctrinis enim qm̄ hic est rectus .i. qm̄ sunt premisse uel qm̄ est triāgulus rectilineus hñs angulum extrinsecum equalētem duob' intrinsecis sibi oppositis. ideo quia sic est necesse est triāgulū hēre tres angulos eq̃les duob' rectis. in doctrinis ergo si sūt pmisse est cōcl'o sed nō si est hoc .i. si est ɔcl'o est illud .i. sunt pmisse. pōt enim ɔtingē quod ɔcl'o sit uera τ pmisse false. Sz si hoc nō est .i. si nō est ɔcl'o: uel si triāgulus nō hēt tres nec ille est rect' .i. nō erūt pmisse: τ triāgulus nō erit rect' .i. nō erit rectilineꝰ hñs angulū extrinsecum equalentem τc. Nam si ɔclusio est falsa oportet falsitatem esse in pmissis. Sed in his que sūt sm naturaz sunt hec ecōtrario. in talibus enim si finis erit aut est quod est ante finē

aut erit aut est. Si vo nō est supple qd ē ad finē nō erit finis sicut ibi in doctrinis cum nō sit conclusio supple nō est prīm. Finis ergo in naturalib⁹ se hēt ut prīm ꝛ qd est ad finem ut patet per habita se hēt sicut cōclusio. ꝛ tūc supplēda est ratio qd cū pnci pia imponāt necessitatē cōclusioni ꝛ necessitas sit pncipalr̄ sumēda ex principijs ratio necessitatis in naturalib⁹ sumēda est ex fine cū se hēat. q. principium in doctrinis. subdit aūt quomodo finis habet ratonē principij. d. ꝙ ꝛ hoc. i. finis est principiuꝫ nō actionis: sed ratiocinationis. ꝛ addit ꝙ ibi. s. in doctrinis sumenduꝫ est principiū ratiocinationis nō actionis: q2 actus nō sūt ibi. ¶ Dubitaret forte aliquis: q2 videt̄ phūs sibi cōtradicere dixerat pri us simile eē in his que fiūt ſm naturā ꝛ in doctri nis. postea autēꝫ subdit ꝙ hic ꝛ ibi est ecōtrario. ¶ Dicēdū nō esse incōueniēs idē diuersimode sūptuꝫ se habere similiter ecōtrario. finis enim in exe cutione se habet sicut ultimū ꝛ sicut ꝯclusio. est eni id qd ultimo efficit̄. in ratiocinādo vō se hēt sicut principiū uel sicut pmū. est enim id qd primo apprehendit̄. q2 ergo finis semp ꝛ quocūqꝫ modo sumpt⁹ imponit necessitatē his que sūt ad fineꝫ: ideo si accipiat̄ via executiua ꝛ ut hēt ratonē cōclusiōis ꝛ ultimi sic ecōtrario est in doctrinis ꝛ in nalibus. in doctrinis eni pmisse imponūt necessitatē cōclusioni. in naturalibus vō cōclusio ꝛ ultimuꝫ ipōnit necessitatē precedentibus. sed si fiat acceptio ſꝫ viam ratiocinatiuā sic sir̄ est in doctrinis ꝛ in naturalibus. Nā ſm hanc viaꝫ ratiocinatiuā finis hēt ratonē pncipij. Sicut ergo in doctrinis principia imponūt necessitatē cōclusioni sic in naturalib⁹ finis imponit necessitatē his que sunt ad finē. phūs ergo nō ait simpliciter eē simile in naturalib⁹ ꝛ in doctrinis sed qd quodāmodo similiter se hēt hic ꝛ ibi. Est eni aliquo modo similiter ꝛ aliquo modo dissimiliter ut patet per iā dicta. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis cū finis vno modo habeat rationē principij. alio modo rōnē cōclusionis cuꝫ demonstratio fiat per principia ꝛ nō per cōclusioneꝫ nō videt̄ simpliciter eē cōcedēdū in demonstrationibus phicis necessitatē esse ex fine. Sed cū distinctione debem⁹ dicere ꝙ est ut sic ꝛ est ut nō. dicēdū ꝙ cū demōstratio ꝛ omnis ratiocinatio per se loquēdo sint act⁹ rationis uel se teneāt ex parte rationis. principiū in demonstratiuis sumēdū est via ratiocinatiua. ꝛ q2 in ratiocinando finis hēt ratione principij simpliciter cōcedendū est necessitateꝫ in rationib⁹ demonstratiuis sumendā esse ex fine. p. ceabat ergo ratio facta per accidens. accidit enim fini ut cōparat̄ ad demōstrationes ꝙ habeat rōnē cōclusionis cum via ratiocinatiua sit id qd primo concipit̄. uel possum⁹ dicere ꝙ nō omne ultimum est est id cui imponit̄ necessitas: sed necessitas ipōnitur ei qd est ultimū in ratiocinādo. sed qd est ultimū in exequēdo nō necessaria ex alijs sed est ratio necessitatis aliorꝫ. finis ergo siue accipiat̄ ut pncipiū in rōcinando siue ut est ultimū in exequēdo semp est id a quo pncipaliter sumēda est ratio necessitatis. ¶ Possum⁹ aūt tertio respondere sic ꝙ cū naturalis philosophia sit scientia speculatiua nō factiua. q2 in speculādo ꝛ in ratiocinādo finis hēt rōnē pncipij nullā hēt calūniam. qm̄ in demōstrationib⁹ phisicis ratio necessitatis sit sumēda ex fine. signanter ergo phūs dixit finē eē principiū ratiocinationis. ꝛ ꝙ ibi. s. in doctrinis speculatiuis sūt ratiocinationes nō actiones ut ostēderet in talib⁹ rationib⁹ uel demonstrationib⁹ rōnem ꝛ necessitatē sumendā esse ex fine. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare si erit dom⁹: hec necesse fieri: aut existere: aut eē: aut oino materiā que pp hoc: ut lateres ꝛ lapides eē: si dom⁹: nō tñ pp hoc est finis. Sꝫ aut sicut mā e sunt neqꝫ erit pp h̄. Oino tñ si nō sint: nō erit neqꝫ dom⁹ neqꝫ serra. Hec qdē nisi sint lapides. illa vō nisi ferrum sit. Neqꝫ eni ibi pncipia sūt: nisi triāgulū duob⁹ rectis.

¶ Manifestat qd dixerat per exēpla ꝛ dicit ꝙ si erit domus necesse est fieri aut existere: h̄ que ordinantur ad domū aut oino. i. vniuersaliter necesse est esse materiā que est propter hoc. i. ppter domū: ut, si dom⁹ est necesse est eē lapides lateres que sūt materia ei⁹: nō tamē propter hoc finis est lapides uel lateres: sed aut talia sunt sicut materia dom⁹ neqꝫ dom⁹ erit propter hoc. i. propter lateres ꝛ lapides sicut ppter finem: dom⁹ ergo vniuersaliter finis se hēt ad materiā sicut prīm ad ꝯneꝫ: q2 sicut positis pmissis ponit̄ ꝯ. sic posito fine ponunt̄ ea que sunt ad finē. ea vō que sūt ad finē se hñt sicut conclusio q2 sicut nō existēte cōclusione nō existūt pmisse sic nō existētib⁹ que sunt ad finē nō erit finis. ideo subdit ꝙ oino tamē si nō sint materialia ꝛ que sūt ad finē nō erit finis ut non erit neqꝫ dom⁹ neqꝫ serra. Nam hec qdē. s. domus nō erit nisi sint lapideꝫ: illa vō. s. serra nō erit nisi sit ferrū. sic ēt ibi in doctrinis non sunt principia nisi cōtingat triangulo hēre tres angulos equales duobus rectis. i. nisi contingat esse conclusionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestū igit̄ est: qd est necessariū i phisicis: ꝙ sicut mā dicit̄ ꝛ mot⁹ g ipsi⁹: ꝛ utreqꝫ phisico dicēde sūt cāe: magis āt que cuius cā. Cā eni hec mā e est: sꝫ nō hic finis.

¶ Concludit conclusionē intentā dicēs ꝙ in phisicis id qd est sicut materia ꝛ ille qui dicit̄ mot⁹ ipsius est id qd est necessariū cui ipōnit̄ necessitas. materia eni ꝛ mot⁹ ei⁹ suscipiūt necessitatē ex fine. utraqꝫ ergo. s. finis ꝛ materia sunt dicēde cause phisico. i. a phisico. magis aūt dicēda est causa que est cuius causa alia sūt. i. finis. ꝛ est ratio: q2 finis est cā materie: sed h̄. i. materia non sic est causa ipsius finis. est eni materia propter finē non finis propter materiam. aliqui aūt textus hñt ꝙ cā est materia sed nō est finis sed nō cōcordat cū litera cōmēti posset tñ sic exponi ꝙ utraqꝫ cā i. mā ꝯ finis reddenda est a phisico: est eni ipsa materia causa rerꝫ naturalium. iō reddēda est a phisico tamen q2 nō est causa ut finis nec est causa pncipalis magis spectat ad phisicū reddere ratonē per finē qꝫ per materiā. ¶ Dubitaret forte aliqs quō veruꝫ sit qd vꝫ phūs dicere. s. ꝙ in naturalibus nō sit reddēda ratio necessitatis simplr̄ sed ex suppositione. ¶ Dicēdū ꝙ simpliciter ut ad presens spectat tripliciter potest sumi. primo ut idē est ꝙ vniuersaliter ꝛ semper. qd eni est semp dicit̄ esse simpliciter respectu eius qd semp eē non habet. secūdo pōt accipi simpliciter dictum prout idē est ꝙ absolute sumptum qd eni est respectiue tale dicitur esse non simplici-

ter tale. tertio pōt dici simplr, put diuidit̄ cōtra s; quid. omnib⁹ alijs modis possumus dicere necessitatē n alius sumendā eē non simpliciter. pmo enī ei⁹ necessitas nō est simplr. q: non est ut semper. non enim op; q naīe ē ut semp immo ut plurimū naturalia sūt ut frequēter. secūdo nālia dicunt̄ eē nō simpliciter q: nō hāt necessitate absolutā. necessitas eni materie est necessitas absoluta. que eni cōtingunt ex necessitate materie ut mors ⁊ corruptio ⁊ c̄. talia absq; relatione ad finem ⁊ absq; intentione eius esse hāt. sed naturalia que sunt intenta a natura non hāt cōtigere nisi per relationē ad aliud ut ex intentione finis. tertio naturalia dicunt̄ non esse necessaria simpliciter q: sunt necessaria q̄si s; quid. in rebus eni imobilib⁹ que s; qd̄ huiusmodi per motū ⁊ transmutationē; nō progrediuntur in esse non est assignāda necessitas ex parte finis sed solū ex forma ⁊ natura eoꝝ ꝑpter qd̄ quia mathematica s; q huiusmodi imobilia sūt demōstratio in eis nō fit neq; ex fine: neq; ex bono. Ridiculum eni eēt dicere q triangulus habet tres ⁊ nō quatuor: q: meli⁹ ⁊ digni⁹ est ipm habere tres q̄ quatuor. quicqd eni demōstrabit de triangulo hoc est q: sic cōpetit nature ei⁹ ⁊ ide est q demōstratiōes mathe. solū dicunt̄ eē per diffinitionē ⁊ formā. in naturalibus aūt nō sic: q: cū natura agat ꝑpter finē demōstrationes phisice sunt sumende pncipaliter ex fine. Cū ergo necessitas ex natura ꝑpria sit necessitas simplr respectu necessitatis ex ordie ad aliud ⁊ per cōparatione ad finē demonstrationes mathe. magis dicunt̄ respicere necessariū simplr nāles fo magis respiciūt necessitatem ex suppositione ⁊ ex ordine ad finem. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et finis qui cui⁹ cā ⁊ principiū a diffōne ⁊ ratiōe est: sicut in his que s; artē. Quoniam si dom⁹ talis est oportet hec fieri ex necessitate ⁊ esse: ⁊ qm̄ hoc est sanitas hec oportet fieri: ⁊ eē ex necessitate. Sic ⁊ si homo hoc est hoc: si autem hoc ⁊ hoc.

¶ Ostendit necessitatē naturaliū eē ex fine ex eo q finis hēt rationē medij demōstratiui. mediū aūt in demōstratione est diffinitio. duo ergo facit: q: primo ostēdit necessitatē ⁊ rōnē naturaliū pncipalr sumēdā eē ex fine. secūdo ostēdit eam aliquo mō sumēdā eē ex materia ibi [fortassis aūt.] ¶ Dicit ergo q finis q: est cuius causa alia fiunt ⁊ est pncipiū alioꝝ: iō supple ab eo pncipaliter sumenda est ratio ⁊ necessitas in demonstrationibus naturalibus quod patet: q: a diffinitione ⁊ ratione finis est supple sumēda necessitas in naturalib⁹ sicut in his que sunt s̄m artē ut si dom⁹ intendat̄ in arte ex diffinitione domus sumet necessitas alioꝝ: dicemus eni qm̄ si dom⁹ est talis ut q: est coopertimētū ⁊ c̄. ideo ex necessitate oportet hec fieri ⁊ eē: ⁊ qm̄ sanitas est hoc iō ex necessitate oportet hoc fieri ⁊ eē sic etiā ⁊ in naturalib⁹ homo est hoc supple ex necessitate erit. si autē h. i. si aliud naturale est hoc ⁊ hoc. i. aliud erit. tūc ergo supplēda est ratio q cū; a diffinitione finis tā in naturalib⁹ q̄; in artificialibus sumat̄ ratio alioꝝ oportet necessitatē taliū pncipaliter ex fine sumēdā esse. ¶ Notādū autē; hāc rationē sic differre a secūda. secūda eni; ratio fuit magis ulis ⁊ cōfusa q̄; ista. dicebat̄ eni ibi finē habere rationē pncipij sillogistici ⁊ per hoc ostēdit finē habere rationē pncipij respectu sillogismi s; nō demonstratiui. Nā; q existētib⁹ pmissis existat ꝯ nō existēte aūt ꝯne nō existūt pmisse est de ratione sillogismi ulr. in libro enim prioꝝ ubi agit̄ de sillogismo simplr ostēdit̄ q nō sequit̄ ex ueris nisi uerū ⁊ q falsū nō sequit̄ nisi ex falso. 2⁰ eni ratio assimilabat finē pn⁰ sillogistico ut recipit sillogismū demōstratiuū: diffō eni nō est mediū sillogismi simpliciter sed demonstratiui. eo ergo ipso q ex diffone finis sumit̄ rō alioꝝ finis hēt rōnē pncipij sillogistici nō solū respectu sillogismi demōstratiui. Necessitas ergo demōstrationū phisicarū pncipaliter est sumēda ex fine. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fortassis aūt ⁊ in ratione est necessariū Determinān eni op⁹ serrandi qm̄ diuisio huiusmodi. Hoc aūt nō erit nisi hēat dētes huiusmodi. Hi aūt nō nisi ferrū. Sūt eni ⁊ in diffōne quedā partes ut materia.

¶ Ostendit huiusmodi necessitatē aliquo modo sumēdā eē ex materia. Ad cui⁹ euidentiā sciēdū q si diffinitio est mediū in demōstratione sicut aliquid facit ad diffōnē sic facit ad necessitatem demōstrationis. principaliter aūt diffinitio naturaliū sumēda est ex fine uel ex forma. aliquo tn̄ modo ad diffinitionē materia ptinet l; nō ita pncipaliter ut forma. Ad insinuandū aūt materiā aliquo modo facere ad talē necessitatē ostēdit eā aliquo modo pertinere ad diffinitionē rerū: iō ait q fortassis in rōne. i. in diffōne necessariū est supple ut in materia. determinātē eni. i. diffinienti opus serrādi qm̄ est diuisio huiusmodi. i. diuisio duroꝝ q: hoc nō erit nisi habeat huiusmodi dētes. hi aūt dētes nō erūt nisi sit ferrū. ideo oportet, ferrū poni in diffinitione serre. nec est icōueniēs materiā igredi diffinitionē q: sunt in diffinitiōe quedā partes ut materia: materia eni l; nō quelibet diffinitionē ingrediat̄ materia tn̄ ptinēs ad speciē diffinitionē igredit̄. ¶ Notādū aūt q dicit fortassis necessariū est ut materia in diffinitione: q: pncipaliter materia non pertinet ad diffinitionē: sed quodāmō. ¶ Notandum aūt q cū forma habeat rationē finis videt̄ phūs sufficiēter probare q si diffinitio sumit̄ principaliter ex forma ex cōsequēti ex materia q: diffinitio hēt rationē medij in demōstratione. iō demōstrationis necessitas sumēda est ex fine pncipaliter ⁊ ex materia ex cōsequēti: imo q: diffinitio materialis est cōclusio in demōstratione: q: nō existēte cōclusione nō existūt pmisse. necessitas demōstrationis sūpta ex materia est q̄si necessitas sine qua nō ut superi⁹ dicebat̄. ¶ Notādū etiā q diffinitio formalis pōt dici oīs diffō iponēs necessitatē. diffō malis pōt dici diffinitio cui in potentia necessitas ⁊ q: finis iponit necessitatē efficiēti efficiens forme: ⁊ forma mae. diffinitio data per finē est formalis respectu omnium aliarū ⁊ omnes alie sunt materiales respectu eius. sicut ergo esse principaliter est ex forma ex cōsequēti ex materia. sic in doctrinis arguentibus ex causa finali necessitas demonstrationis pncipaliter est ex diffinitiōe finis que est quasi formalis respectu omnium aliarum. ex consequenti autem est ex alijs que sunt quasi materiales respectu eius ex quo apparet non esse inconueniens

s*m* diversas demonstrationes diversimode sumi rationem necessitatis. Nam cum actio habeat rationem finis respectu forme: forma habeat rationē finis respectu materie diffinitio sūpta ex actione serre erit principalis respectu diffinitionis sumpte ex forma. et diffinitio sūpta ex forma serre vel ex forma cuiuscūq3 alteri⁹ erit principalis respectu diffinitionis sūpte ex materia. et q: hoc totū cōtingit quia ut dictum est actio habet rationem finis respectu forme et forma respectu materie. adeo manifeste patet necessitatem demonstrationis principaliter ex fine sumēdā esse ut in littera philosophi per plures rationes ostensum est: et in hoc terminatur sētētia secūdi libri phisicoꝝ Egidij romani.

Incipit Liber tertius phisicorum Egidij romani.

Lectio. I.

Q Uoniā aūt natura est pricipium motus et mutationis: sciētia aūt nobis de natura est: oportet non ignorare quid sit mot⁹. Necessarium eni est ignorato ipso: et ignorari naturam.

P Ostq̄ phs in duobus libris p̄cedētib⁹ determinavit de principijs corporis mobilis. In parte ista icipit determinare de corpe mobili sive de motu qui est passio talis corporis. Circa hoc aūt duo facit: q: p̄ oñdit qd̄ spectat ad naturalem determinare de motu et de cōsequentibus motum. secūdo exequitur iam de motu q̄3 de cōsequentibus motum. secunda ibi [primū aūt ut diximus.] Circa primū duo facit: q: primo ostēdit q̄ spectat ad naturalem considerare de motu. secundo q̄ spectat ad ipsum determinare de consequentibus motū ibi [Determināntibus aūt.] Dicit ergo q̄ q: natura est principiū motus et mutationis et scientia nobis est de natura. i. oportet nos naturales non ignorare quid sit motus necessarium est eni ignorato ipso motu ignorare naturam. C Dubitaret forte aliquis q̄ cū cognita causa non oporteat cognosci effectum poterit sciri natura s*m* id qd̄ est absq3 eo q̄ cognoscatur motus. non ergo oportet q̄ ignoto motu ignoretur natura. C Dicendū q̄ absolute loquendo non oportet q̄ cognita causa s*m* id qd̄ est q̄ cognoscatur effectus. Ad cognitionem enim effectus non sufficit scire causam nisi sciatur quoniā illius est causa vel sub ratione qua est causa. li3 ergo sic sit simpliciter loquendo: sunt tamen aliqui effectus adeo manifeste se habentes ad causā q̄ statim scita causa scitur effectus. sicut enim principia cognoscimus cū statim terminos cognoscimus. sic aliquos effectus cognoscimus statim cum eius causam cognoscimus. immo quia motus clauditur in diffinitione nature et diffiniēdo naturam mentionem facimus de motu: non est possibile scire naturam ignorato motu: unus ergo modus solvendi ad quesitum est q̄ li3 nō sit universaliter de ratione effect⁹ q̄ scita causa s*m* id qd̄ est sciatur et ipse effectus. sunt tamē aliqui effect⁹ habentes adeo patentē ordinem ad suam causam q̄ ignorantis eis necesse sit ignorare eoꝝ cām. C Possumus autē aliter solvere et forte melius q: li3 scita causa s*m* id qd̄ est non oportet scire effectū scita tamen causa sub ratione qua causa impossibile est ignorare effectum. natura enim nō nominat naturam et quidditatē rei et essentiā rei absolute: sed nominat ipsam ut est ratio et principiū motus qd̄ patet ex diffinitione eius: scire ergo naturā ut natura est. est scire essentia3 nō absolute: sed ut est cā et principium motus et q: non potest sciri causa ut causa est sine cognitione effectus nō potest cognosci natura ut natura est nisi cognoscatur et motus. C Deinde cum dicit.

C Determinantibus autē de motu tētādū est eodē aggredi modo: et de his que consequenter sunt. Videtur autē motus esse cōtinuorū: sed infinitum apparet primo in cōtinuo. Unde et diffinientibus cōtinuum contingit prius indigere multotiens ratione infiniti et cum in infinitum divisibile continuum sit.

C Ostēdit q̄ spectat ad naturalē determinare de cōsequētibus motum. Ad motu3 autem videtur consequi cōtinuum infinitu3 locus vacuum et temp⁹. duo ergo facit: q: primo ostēdit q̄ spectat ad naturalem determinare de continuo et infinito. secūdo ostendit q̄ spectat ad ipsum determinare de loco vacuo et tempore ibi [adhuc aute3 sine loco.] Dicit ergo q̄ determinātib⁹ de motu tentandum est eodem modo aggredi de his que consequūtur sūt ad motum. et q: motus videtur esse de numero cōtinuorum ideo supple determinandum de continuo et etiam quia infinitum primo apparet in continuo: ideo determinandum est de infinito. q̄ aūt infinitum appareat in cōtinuo et sit de ratione ei⁹ patet q: diffinientibus continuū primū. i. principaliter contingit indigere multotiens ratione infiniti cum continuū sit divisibile in infinitū. C Notādū aūt qd̄ ait q̄ diffiniendo cōtinuū multotiens indigemus infinito: quia continuum s*m* cōmentatorem pōt dupliciter diffiniri. primo via compositiva et sic diffinitur in predicamentis continuū ubi dicitur q̄ continuum est cuius partes ad aliquē terminum communem copulantur. et sic diffiniendo continuum infinitum non cadit in ratione eius. secūdo modo diffinitur continuum via resolutiva et sic diffinitur hic ubi dicitur q̄ continuū est qd̄ est divisibile in infinitum et hoc modo infinitū cadit in ratione continui. dicit ergo phs q̄ diffiniēdo cōtinuu3 multotiēs indigem⁹ īfinito: q: in diffōne continui nō semper cadit ratio infiniti ut ostensu3 est. C Deinde cum dicit.

C Adhuc autem sine loco et vacuo et tempore impossibile est esse motū. Manifestum igitur est q̄ et propter hec: et ꝓpter id qd̄ omnium sunt cōmunia et universaliter omnibus intendendū prearguментantibus de unoquoq3 istorū. Posterior autē de proprijs speculatio ea que de communibus est.

C Ostendit q̄ spectat ad naturalem considerare de loco vacuo et tempore dicēs q̄ adhuc sine loco vacuo et tempore impossibile est esse motū. ergo manifestū est q̄ propter hoc q̄ motus nō pōt esse sine predictis et propter id qd̄ predicta sunt consequē

tia omnium naturalium. ideo supple spectat ad naturalem considerare de illis. ideo subdit q intelligendum est hoc. i. que sunt dicenda circa hoc vniuersaliter de omnibus pre arguentibus nobis vniuersaliter de vnoquoq istorum. ratio autē qua te vniuersaliter est primo intendendum ⁊ argumentandum de istis. ex hoc sumitur quia speculatio de proprijs posterior est ea speculatione que est de cōmunibus. ¶ Notādum autem philosophum assignasse duplicem rationem quare spectat ad naturalem considerare de continuo infinito loco vacuo ⁊ tempore. prima est quia talia consequuntur motum. secunda autem quia talia sunt omnibus naturalibus communia. he autem due rationes sic se habēt: quia prima simpliciter ostendit q spectat ad naturalem considerare de predictis cum spectat ad ipsum considerare de motu. secunda autē plus arguit: quia ostendit q ad hanc partē philosophie naturalis scilicet ad librum phisicorum spectat cōsiderare de talibus. Si enim in hoc libro traduntur communia naturalis philosophie. in sequentibus autem libris traduntur magis specialia ⁊ magis propria si predicta sunt cōia omnibus naturalib⁹. patet q cōsideratio de eis spectat ad hunc librum qui est primus in naturali philosophia vbi agēdū est de cōmunibus. consideratio enim cōmunium spectat ad primū librum philosophie naturalis: quia huiusmodi consideratio prior est ea speculatione que est de proprijs. ¶ Notandum etiam predicta quinq esse communia omnibus vel q̄si omnibus naturalibus vel ſm veritatē vel ſm opinionē. vacuū enī ſm veritatem in naturalibus esse non habet. ſm tamē quorūdā opinionē vacuū q̄si est cōe omnib⁹ naturalib⁹. posuerūt enī q̄dā ut democrit⁹ ⁊ leucip⁹ oia naturalia composita esse ex inani ⁊ pleno. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Primum autem sicut diximus de motu. Est quidem igitur aliquid quod endelechia tm̄ est: aliud aūt tm̄ potentia. Et eorum que sunt actu: hoc quidem hoc aliquid: aliud v̄o quantū: aliud v̄o quale: vel aliquod aliorum entis predicamētorū. Sed eius quod ad aliq̄d: aliud quidē ſm superabundantiam ⁊ defectum dicit: aliud aūt ſm actiuū ⁊ passiuū: ⁊ oīno motiuum ⁊ mobile: motiuū enī motiuū mobilis est: ⁊ mobile a motiuo ē mobile

¶ Exequitur tam de motu q̄ȝ de cōsequētibus motum. consequentia autem motū ut ad presens spectat sunt quinq. videlicet continuum infinitum locus vacuum ⁊ tempus. possumus ergo prima facie diuidere sequentem tractatum in partes. vj. quia primo determinat de motu. secundo de infinito. tertio de loco. quarto de vacuo. quinto de tēpore ⁊ sexto de cōtinuo. Secūda ergo pars incipit ante medium huius tertij ibi. quoniam autē de natura scientia. Tertia pars icipit in principio quarti ibi. similiter autem necesse est phicum. Quarta ante medium quarti ibi. eodem autem modo accipiendū est. Quinta pars incipit circa finē quarti ibi. consequens autē dictis est aggredi de tempore. Sexta pars icipit in p̄ncipio sexti ibi. si aūt est continuū. Quomodo autē quintus septimus ⁊ octauus que in hac diuisione generali non vidētur includi deseruiant huic operi in pſequēdo patebit. Prima autē pars in qua determinat de motu diuiditur in duas. quia primo determinat de motu. secūdo quia actio ⁊ passio ut videntur plurimū esse annexa motui. mouet quādam rationabilē questionem circa actionem ⁊ passionē ibi. habet aūt defectum rationabilē. Mot⁹ autem duplicem habet diffinitionem. quarum vna est quasi formalis ⁊ demonstrationis principium. alia v̄o est q̄si materialis ⁊ demonstrationis conclusio. in determinando ergo de motu duo facit quia primo venatur diffinitionē hanc q motus est actus entis in potētia ſm q huiusmodi que ſm commentatorem est quasi formalis ⁊ demonstrationis principium. secundo venatur diffinitionem aliā q videlicet motus est actus mobilis in eo q mobile. que diffinitio ſm commentatorem est quasi materialis ⁊ demonstrationis conclusio. secunda ibi. mouent autē ⁊ mouens. Pars autem illa in qua venatur primā diffinitionem motus ſm commentatorem diuiditur in tres partes ſȝ q tripliciter venatur ipsā. primo enim venatur eam via diuisiua. secūdo via inductiua. tertio remouendo contraria. secunda ibi. quid aūt hic sit motus. Tertia ibi. q autē bene dictū est. Circa primū tria facit: quia primo premittit q̄sdam diuisiones ex quibus inuestigari pōt diffinitio motus. secundo ostendit in quo predicamento sit motus. tertio ex his que dixerat concludit diffinitionem motus tanq̄ȝ inuestigatā ⁊ venatam. secūda ibi. in quo est autē motus. Tertia ibi. diuisio autem ſȝ vnumquodq. ¶ Dicit ergo q sicut diximus primum dicendum est de motu q̄ȝ de cōsequentibus motum. premittit autē tres diuisiones ex quibus venari possumus diffinitionem motus. prima diuisio est q eorum que sunt aliquid est qō est tātummodo endelechia idest actu: aliud v̄o qō est tm̄ potentia. secunda diuisio est qō eorum que sunt actu. hoc quidem est hoc aliquid in substātia aliud v̄o quantum. aliud v̄o quale vel similiter est aliquid aliorum predicamentorū entis. tertia diuisio est respectu ipsius relationis quia ei⁹ qō est ad aliquid aliud quidem dicitur ſm superabundātiam ⁊ effectū. i. ſm quantitatem perfectam ⁊ imperfectam. fundatur enim relatio aliquādo in quātitate superabundātiam ut duplū triplum et cetera talia. Aliquando v̄o in quantitate deficiente ut subduplum subtriplum ⁊ huiusmodi: ⁊ sicut relatio fundatur in quantitate sic fundatur in actione ⁊ passione. adeo subdit q aliud qō est ad aliq̄d ſm actiuum ⁊ passiuum ⁊ omnino. i. vniuersaliter ſm motiuū ⁊ mobile. q autem motiuum ⁊ mobile sunt relatiua patet quia motiuum est mobilis motiuū ⁊ mobile est a motiuo mobile. est ergo hec tertia diuisio q relatio vel fundatur in quātitate vel in actione ⁊ passione. ¶ Dubitaret forte aliquis quomodo he tres diuisiones faciūt ad motus diffinitionem. ¶ Dicendum q diffinitio motus que hic iuenitur q motus est actus entis in potentia ſm q in potentia. in hac autē diffinitione tria tāguntur. primo enim tangitur quid est motus: quia est actus. secundo cuius est: quia est entis in potētia. tertio respectu cuius est: quia est respectu eius ad qō est in potentia. Ad has autem tres particulas

inuestigandas deseruiunt p̄dicte tres diuisiones. Nam ex prima diuisione eius dicitur. q aliud quidem est actus et endelechia. aliud vero potentia accipitur quid est motus: q2 est actus. Ex secūda vero diuisione q entium aliud est substantia aliud quātitas aliud huiusmodi accipitur cuius est motus quia est entis in potentia. Nā sm diuersa predicamenta motus diuersimode est entis in potentia. Nam motus ad substātiam subiectum est: substātia in potentia motus ad quātitatē: subiectum est quantū in potentia et sic de alijs. et q2 sm aliud et aliud predicamētū aliud et aliud ens in potētia est subiectū motus: ideo motus est alteri⁹ et alteri⁹ entis in potentia. ut ergo sciremus cui⁹ entis in potētia sit mot⁹ oportuit diuidere p̄dicamēta. Sic ergo intelligēdū est q motus est entis in potētia q2 motus ad qualitatē est qualis in potentia: motus ad quantitatē est quanti in potentia et sic de alijs. Ex tertia autem diuisione habetur respectu cuius sit motus. Nam est respectu forme ad quam est in potentia. sed hic ordo et hic respectus fundatur in actione et passione uel fundaē in dependentia mobilis ad motū. ut ergo habetur ordo ille uel ille respectus potentialis quem dicit motus ut habet ordinem ad formas oportuit de relatione distinguere quomodo aliquando fundatur in actione et passione. aliquando in alijs predicamentis. Nam ut dictum est respectus ille in actione et passione fundatur ex predictis. ergo diuisionibus cōplete habetur diffinitio motus quia ex prima habeē quid est mot⁹ quia est actus. ex secunda cuius est tanq̄ subiecti quia est entis in potētia. ex tertia vero respectu cuius est tanq̄ terminus q2 est respectu eius ad qd est in potētia q2 respectus ut dictū est fūdatur in actione et passione uel in dependentia mobilis ad motum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non est aūt motus preter res ad quas est motus. Mutatur enim semper id qd mutatur aut sm substantiam: aut sz quātitatē: aut sm qualitatē: aut sm locū. Cōe aūt in his nullū est accipere: sicut dixim⁹ qd neq3 hoc: neq3 quantū: neq3 quale sit neq3 alioꝝ predicamētorū nullū. Quare neq3 mot⁹ neq3 mutatio null⁹ erit: ex ea que dicta sūt: cū nihil sit extra p̄dicta.

¶ Ostēdit in quo p̄dicamēto sit motus. res aūt que sunt in p̄dicamento et sunt in genere et aliquo modo in specie. ideo duo facit, quia p̄mo ostēdit quomodo mot⁹ est in genere. secundo quomodo est in speciebus. vnūqdq3 autem. Dupliciter motus autem sic est in genere q2 est in eodem genere cum rebus ad quas est motus: ideo ait q motus non est preter res supple ad quas est mot⁹. illud autem qd mutatur semper mutaē: aut sm substantiam aut sm quantitatē: aut sm qualitatē: aut sm locū. motus ergo est in quatuor generib⁹ in substātia quantitate qualitate et ubi. addit autē qd in his sicut diximus ultimum est commune accipere qd sit extra omnia ista. nihil enim est qd neq3 sit hoc. i. substātia neq3 quātū neq3 quale neq3 nullū alioꝝ p̄dicamētorum. quare manifestum est q neq3 motus neq3 mutatio nullus erit extra huiusmodi predicamentū. Nam cum nihil sit extra predicta predicamenta nullus motus: aut mutatio erit extra ea. ¶ Notandū aūt q ratio communis est extra rationem particulariū et maxime cū est cōe ut gen⁹. spēs enim semper addit supra suū gen⁹ differentiā que est p̄ter rationē generis et de qua nō predicatur gen⁹. si ergo esset aliqd cōe ad huiusmodi p̄dicamēta necesse esset dare aliqd qd esset extra rationē omniū predicamētoꝝ. et ulteri⁹ si ens uel aliquid aliud esset gen⁹ ad ipsa oporteret huiusmodi p̄dicamenta addere aliquā differentiā de qua nō predicareē ens q2 cōtra rationē generis est p̄dicari de differentia et q2 oia hec sūt incōueniētia incōueniens est aliquid se habere sicut genus uel sicut cōe vniuocū respectu dictoꝝ predicamentoꝝ. ¶ Notandū etiā quosdā dixisse motū eē quoddā p̄dicamētū per se. sz hoc stare nō pōt q2 uel esset predicamētum cōe ad alia predicamēta uel esset predicamentū diuisum contra illa predicamēta. Sicut substantia diuidiē cōtra quantitatē q2 vnū non est aliud. ut ergo phūs ostenderet motū nō esse aliqd cōmune ad huiusmodi p̄dicamēta ait q nihil est cōe ad illa. ut aūt ostenderet motū nō facere diuersum p̄dicamētum ab illis ait nō esse extra huiusmodi predicamēta q2 nihil est extra illa. motus ergo non est extra predicamēta nec est in vno genere tm̄ sed est in omni eo genere in quo sunt res ad quas est mot⁹ et quia talia sunt in quatuor generibus: ideo motus reducitur ad quatuor genera ut ostensum est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unūquodq3 aūt dupliciter inest oibus: ut hoc. Aliud qdē enim forma ipsi⁹: aliud vero priuatio et sm qualitatē. Hoc qdē enim albū: istud aūt nigrū: et sz quātitatē: aliud quidē perfectū: aliud vero imperfectū. Similiter autē et sm loci mutationē. Hoc qdem sursum: illud vero deorsum: aut aliud quidē graue: aliud vero leue. Quare mot⁹ et mutationis tot sūt spēs: quot et entis.

¶ Ostendit quō mot⁹ est in specie dicēs q in omnibus predicamentis vnūqdq3 est dupliciter ut hic. i. substātia uel ut in predicamēto substantie. Aliud quidem est ut forma ipsius substantie. aliud vero ut priuatio. et etiam sm qualitatē hoc quidem est album qd se habet ut forma. aliud autem est nigrū qd se habet ut priuatio. et sm q̄titatem quātitatem. Aliud quidem est perfectum. aliud iperfectū. Similiter aūt et sm loci mutationem hoc quidem est sursum qd se habet per modum habitus. istud vero deorsum qd se habet ut priuatio. aut aliud quidem est graue qd respicit locum deorsum et se habet ut priuatio. aliud vero est leue qd respicit locum sursū qd se habet ut habitus uel ut forma. et q2 sm omnia ista entia accipiuntur species motus patet q motus et mutationis tot sunt species quot sūt species entis acquisiti per motū. ¶ Notandū autem q motus possūt assignari quatuor genera et octo species. Nam cum quatuor generaliter acquirantur per motum loquendo de acquisitione directe et per se scilicet substantia quantitas qualitas et ubi motus erit in his quatuor generibus uerum est q2 in vnoquoq3 istorū generū est dare aliquid

qđ se hēt ut perfectū ⁊ ut habitus. ⁊ aliquid qđ se habet ut imperfectū ⁊ ut priuatio. In vnoquoqꝫ istoꝝ generum erit assignare duas species motus vnā ſm quā itur ad perfectū ⁊ ad aliā ſꝫ quā itur ad priuationē ⁊ īperfectū. has aūt duas spēs ad uertere possumus in quolibet dictoꝝ generū. Nā in substātia ut itur ad formam dicit̄ generatio. ut itur ad priuationē dicit̄ corruptio. sic etiā ⁊ in quātitate motus ad quātitatē perfectā dicit̄ augmētum. ad quātitatē imperfectā dicit̄ diminutio. ⁊ sicut in quantitate est assignare pfectū ⁊ imperfectū sic in qualitate ⁊ alias species motus est ad qualitatē perfectā alia ad imperfectā. Nō tamē habemus distincta nomina horū motuū sꝫ cōmuni quilibet talis mot⁹ dicitur alteratio sic ⁊ in ubi. Alia species motus est motus sursū ⁊ alia deorsū. phs ergo in assignādo genera mot⁹ distinxit in predicamēta in quib⁹ hēt esse mot⁹. Sed in assignando spēs in quolibet predicamēto in quo est mot⁹ distinxit perfectū ⁊ imperfectū ſm que habēt accipi species motus. ¶ Notandū etiā huiusmodi species motus non esse specialissimas. lꝫ enim motus ad quātitatē sit generalior ꝗ̄ motus ad quātitatē perfectā uel imperfectā, ꝑpter ꝙ mot⁹ ad quātitatēꝫ est gen⁹ ad augmētū ⁊ diminutionē: nō tū omnis motus ad quātitatē perfectā uel ad quātitatē imperfectā ad eiusdē speciei specialissime imo diuersificant̄ huiusmodi motus ꝑut perfectū ⁊ īperfectū in diuersis quātitatib⁹ diuersimode reperit̄. ⁊ quod dictum est de quantitate intelligendum est de alijs generib⁹ in quibus reperitur ratio mot⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Diuisio autem ſm vnūquodqꝫ genus: hoc quidē eē endelechia: aliud aūt potētia: potētia existēns endelechia ſꝫ qđ huiusmodi est: mot⁹ est: ut alterabilis qdem inquātū est alterabile: alteratio ē. Augmētabilis aūt ⁊ oppositi: nullū enim cōe nomen utriusqꝫ augmētū ⁊ decremētū. Generabilis aūt ⁊ corruptibilis generatio ⁊ corruptio: loco mutabilis loci mutatio.

¶ Ex his que dixerat cōcludit diffinitionē mot⁹ dicēs ꝙ q: diuisio ſꝫ vnūqđqꝫ genus est q: hoc ibidem habet esse endelechia. i. actu. Aliud uo hēt esse potentia q: ergo sic est motus est endelechia. i. actus nō existētis in actu sed existentis in potētia ſꝫ ꝙ huiusmodi. i. ſm ꝙ est in potentia. qđ declarat per exēplū dicēs ut alteratio est mot⁹ alterabilis inquātū est alterabile ⁊ augmentū est mot⁹. Augmētabilis inquantū augmētabile ⁊ diminutio est oppositū. i. diminutibilis īquātū huiusmodi ⁊ addit ꝙ nullū est cōe nomē utriusqꝫ. s. ad id qđ est augmētū ⁊ detrimētū. mot⁹ enim ad quātitatē completā ⁊ incompletam nō nominatur vno nomine sicut motus ad qualitatē perfectā ⁊ imperfectā nominat̄ vno nomine ⁊ dicit̄ alteratio. Subdit autē ꝙ sic etiā generatio ⁊ corruptio sunt generabilis ⁊ corruptibilis ſm ꝙ huiusmodi ⁊ loci mutatio est loco mutabilis ſm ꝙ huiusmodi. semper ergo mot⁹ est actus entis in potentia ſm ꝙ huiusmodi q: est actus mobilis ſm ꝙ mobile.

Lectio. II.

Quod aūt h sit mot⁹ ab hinc manifestū est. Cū eni edificabile īquātū huiusmodi ipsūꝫ dicimus eē actu edificatur: ⁊ est hoc edificatio. Similiter aūt ⁊ doctrinatio ⁊ uolūtatio ⁊ meditatio ⁊ saltatio: ⁊ adolescētia ⁊ senectus.

¶ Postꝗ̄ phs uenatus est diffinitionē mot⁹ via diuisiua q: p̄misit tres diuisiones ex quib⁹ pñt haberi tres particule posite in diffinitione motus. in parte ista uenat̄ dictā diffinitionē via iductiua. inducit eni in singulis pticulas positas in diffinitione mot⁹ ꝙ sunt bene assignate. tria ergo facit ſꝫ ꝙ tres particule posite sunt in diffinitione motus. pmo enim ostendit ꝙ mot⁹ est actus. secundo ꝙ est entis in potentia. tertio ꝙ est hui⁹ entis prout est in potentia. secūda ibi [qm̄ aūt quedā.] tertia ibi [Dico aūt inquātū.] Dicit ergo ꝙ aūt motus sit hoc. i. actus ab hinc. i. ex hac ratione manifestum est q: cum edificabile edificat̄ inquantū huiusmodi. Dicimus ipꝫ esse actu ⁊ hoc est edificatio. s. perfectio edificabilis cū actu edificatur ergo edificatio est quidā actus. Sed edificatio est motus ergo motus est act⁹ ⁊ qđ dictū est de edificatione intelligendū est de alijs motib⁹ q: similiter est meditatio ⁊ doctrinatio ⁊ uolūtatio ⁊ saltatio ⁊ adolescentia. i. augmētū ⁊ senectus. i. detrimētū sunt s. quidam actus ergo vniuersaliter mot⁹ est quidā actus. ¶ Notandū autē ꝙ quando aliquid est in termino a quo non mouetur. quando aliqd est in termino ad quē cessat mot⁹: tunc enim aliquid mouetur quādo est in ipso actu ⁊ in ipso fieri. Sed hic non esset nisi motus ſm id qđ est esset quidā act⁹ imo sic cōpetit motui ꝙ sit act⁹ ꝙ siue accipiat̄ motus corporalis ut saltatio ⁊ augmētū: siue animalis ⁊ itellectualis ut meditatio ⁊ doctrinatio: siue accipiat̄ motus appetitiu⁹ semper īportat quendā actū. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū uerū sit ꝙ motus sit quidā actus. videt̄ ꝙ non q: quale est perfectibile talis est sua perfectio. calidi eni ſm ꝙ calidū perfectio est caliditas. ⁊ frigidi ut frigidū frigiditas ergo potentialis ut potētiale est perfectio erit potētialitas. sed motus est actus entis in potentia ut in potentia est ergo magis quedā potentialitas ꝗ̄ quidam actus. Dicendum ꝙ motus ut in prosequēdo patebit quidā actus est incōplet⁹ cū ordine ad cōpletum. uel est quedā forma incōpleta cū ordine ad cōpletionem. utrūqꝫ eni est de ratione motus videlicet ꝙ partim habeat de termino ad quē ⁊ ptim restat habēdū. ratione eni ei⁹ qđ habet dicit actū completū. ratione habendi dicit ordinē ad cōplemētū. quid aūt essentialib⁹ cōpetat motui an qđ acquisitū est an ordo ad acquirēdū infra dicetur. Ad presens aūt intātū dictum sit ꝙ siue reponat̄ motus in genere acqsiti siue ratione ei⁹ qđ restat acquirēdū semper motus est qdā act⁹. nā qđ est acquisitū est actus perfectio quedam est ⁊ qđ etiā ad acquirendū restat habet rationē cuiusdaꝫ perfectionis. Est ergo motus act⁹ quidam. Sed est actus incompletus ⁊ in fieri habēs ordinē ad cōplementum. Qđ uo obijciebat̄ ꝙ est perfectio entis in potētia dicendū ꝙ ens in potentia qđ est subiectū motus non est in potētia pura sed est in potentia admixta actui. ⁊ quia qua

le est subiectuz talis est perfectio eius motus qui est perfectio mobilis ut mobile est non erit actus perfectus. sed erit act⁹ in fieri ꝛ potētie admixtus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quoniā aūt quedā eadē sunt ꝛ potētia ꝛ actu ꝗbus nō simul: aut nō ꝫ idē ꝫ ut calidū quidem potētia: frigidū aūt endelechia: multa iā agūt ꝛ patiunt adinuicē. Omne enī erit simul actiuū ꝛ passiuum. Ergo ꝛ mouens phisice mobile erit. Oē enī hui⁹ mouet: cū mouetur ꝛ ipsum.**

¶ Ostēdit bene esse assignatā secūdā particulā positam in diffinitione motus. bene enim dictuz est ꝙ motus est actus nō cuiuslibet sed entis in potētia. Circa hoc autez duo facit quia primo ꝓbat ꝙ motus est actus entis in potentia. Secūdo ex hoc ostēdit ꝙ si aliquid mouēs esset non in potentia ꝙ nō moueretur ibi [videtur quidem igit.] Dicit ergo ꝙ quedam entia ut phisica eadē sūt potētia ꝛ actu ꝗbus non simul: aut nō ꝫm idem. Nō enī pōt eē ꝙ simul idem sit calidū actu ꝛ potētia: sed pōt eē ut sit calidū quidem potentia frigiduz aūt endelechia idest actu ꝛ q: multa sunt talia que sunt actu ꝛ potentia. ideo multa agunt ꝛ patiūtur adinuicē imo q: oē agens phisice est tale omne mouens phisice erit simul actiuū ꝛ passiuū ꝛ omne mouēs phisice erit mobile q: omne huiusmodi mouet cū nō mouet ꝛ ipsuz. formet aūt sic ratio: quecunq; sunt simul actu in potentia sūt simul actiua ꝛ passiua ꝛ mouentia ꝛ mota: sed ut sunt actu sūt actiua ꝛ mouentia ergo ut sunt potētia sūt passiua ꝛ mota: motiuū ergo ꝛ passiuū est quidē in potentia: ꝛ motus qui est act⁹ eius est actus entis in potentia. de hac aūt ratiōe nō plus ponit nisi ꝙ oportet eē potētia ꝛ actu que sunt actiua ꝛ passiua uel mouentia ꝛ mota. Aliā deductionē tacet q: manifestū est ea eē mouentia ꝛ actiua: ut sunt actu ex quo plane sequitur ꝙ sūt motiua ꝛ passiua ut sūt in potētia. Posset aūt hec ratio aliter formari. s. sic motus nō hēt esse in omni mouente sed in mouentib⁹ phisicis ꝛ in his que mouent mota. sed talia sunt entia in potentia ergo mot⁹ est actus entis in potentia. ¶ Notandū autem ꝙ in inuestigando cuius actus sit motus aīt ꝙ eadē entia sunt actu ꝛ potentia. subiectū enī mot⁹ nō pōt esse aliqd in potētia tm̄ nec aliqd ut est in actu cōpleto: opꝫ enī eē ꝛ in actu ꝛ potētia qd est subiectū motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Uidetur qdē igit quibusdaz oē moueri mouēs. Sed de his qdē ex aliis erit manifestū: quomodo se habeāt. Est enī qddā mouentū ꝛ imobile: sed potētia existēns cū endelechia ens agat: aut ipsuz: aut aliud inquantum mobile motus est.**

¶ Ex his que dixerat ostēdit nō oē mouēs moueri q: mouēs qd nō est in potentia moueri nō potest: hoc est ergo qd ait ꝙ videt qbusdā omne mouēs moueri ꝫ de his quomodo se hñt ex aliis erit manifestū in octauo enī hui⁹ hec materia diffusi⁹ declarabitur. ostendet enim ibi ꝙ est qddā de numero mouentū qd est imobile. Naz mobile ꝫ ꝙ huiusmodi nō est in actu. Sed tm̄ ens endelechia. i. ens actu agat. i. seipꝫ moueat: aut aliud supple prout est in potentia ut moueat. habet eē mot⁹ ꝛ q: sic est motus est existentis in potētia ꝫm ꝙ mobile. i. inquantū est in potentia. Cū ergo sit aliqd mouēs nō in potentia erit aliqd mouens imobile. ¶ Notandū aūt ꝙ siue motus moueat seipꝫm siue aliud semp mouens in eo ꝙ mouēs est in actu ꝛ mobile ꝫm ꝙ huiusmodi est in potētia. Nā cū aliquid seipsuz mouet est diuisibile in aliqua duo quoꝝ vnū est in actu ꝛ est per se mouens. ꝛ aliud est in potētia ꝛ esse per se motū. ꝛ q: sic est de ratione mou ul' de ratiōe mobilis q: deuenire est ad aliqd mouēs qd est actus purus in quo nulla est potētia nō omne mouēs mouet ut plato ꝛ sui sequaces sentire videbantur. Sed est aliquo modo mouens imobile ut declarabit in octauo. ¶ Notādū ēt ꝙ ex hoc cōplebit ratio superi⁹ posita. Nam si nō omne mouens mouet sed solū mouens phisice cū omne tale sit in potentia. Motus nō est nisi entis in potentia. ¶ Dubitaret forte aliqs de hac secūda particula posita in diffinitione motus. s. ꝙ est entis in potentia. Si enī motus per se loquēdo est act⁹ entis in potētia tūc qd mouet ad substantiā est potētia substātia ꝛ qd mouet ad quātitatē est potētia quātum. Sed cum ex nō quāto nō fiat quātū ꝛ ex nō substantia nō fiat substantia q: qd est potētia tale pōt dici non tale ꝛ nunq; est aliqd tale nisi sit actu tale: qd est potentia quātū nunq; mouebit ad quātitatē ꝛ qd est potentia substantia nunq; mouebitur ad substātiam. Dicēdum ꝙ cū omnis act⁹ diffiniri habeat per propriam materiam motus qui est quidaz actus diffiniri habet per proprium subiectum. proprium autez subiectum motus est ens in potentia. ideo motus diffiniri habet per hoc ꝙ est actus entis in potentia. in hac aūt diffinitione aliquid ponitur ut genus aliqd ut differentia. act⁹ enim habet tanq; genus ens aūt in potentia se habet ut differētia. in hoc enim differt diffinitio substantiarū ꝛ existentiū per se ad diffinitionē accidētiū ꝛ vniuersaliter eorum que sūt in subiecto: q: in diffinitione substantiaꝝ qd se habet ut gen⁹ est qd materiale qd se habet ut differentia est qd ꝛ actuale. Sed in diffinitione accidētiū ut vult phs. vii. methaphisice. ꝛ ut declarauim⁹ in secundo elenchorū. qd se habet ut differentia est quid materiale ꝛ qd se habet ut gen⁹ est quid formale. in talib⁹ enī ipꝫ subiectū tenet locū differentie. Uidem⁹ enī ꝙ cauū est quasi gen⁹ ad simuz ꝛ ad rebū. Sed si nasus addit cauo ꝯstituit simū sicut differētia addita generi constituit speciē. Sim⁹ enī idem est qd nasus sic crus additū cauo constituit rebum. Rebum enim idem est ꝙ crus cauum: ꝛ sicut cauum est sicut genus ad simum ꝛ rebū sic actus est quasi genus ad motum ꝛ formam. specificatur cui huiusmodi actus ex additiōe subiecti. Nā forma ꝫ ꝙ huiusmodi est actus entis in actu: motus autez est actus entis in potentia sicut ergo in diffinitiōe substantiarum competenter ponitur differētia sic in diffinitione taliū competenter ponitur subiectū Nam subiectū in talibus habet se ut differentia ꝛ specificat qd est cōe nam ꝫ actus sit quid cōmune ad motū ꝛ formā ens tamē in potentia additum actui cōstituit motum quia motus est actus entis in potentia. Sic etiam ens in actu additum actui constituit formam: forma enim est actus entis in

cōpetenter ergo ponit hec secūda ꝑticula.s.entis in potentia in diffinitione mot⁹ q: se hēt q̄si differētia ꝛ specificat actū ꝛ cōtrahit ip̄z ꝛ facit eū stare pro motu. Q̄ v̄o obijciebat̄ q: ex nō quāto nō fit quātū ꝛ ex nō suba nō fit suba. dicēdū ꝙ id qd̄ mouet̄ ad quātitatē nō est ul'r nō quātū nec est ī potētia ad omnē quātitatē. Sed sufficit ꝙ sit in potentia ad eam quātitatē ad quā mouet̄. semp enī q̄d mouet̄ ad vnā subaz est actu alia substātia q: semp generatio vni⁹ est corruptio alteri⁹. vtrū aūt sit per se uel per accidēs ꝙ id q̄d mouet̄ ad vnam subaz est actu alia sba nō est p̄ntis speculationis. sufficit aūt ad p̄sens scire ꝙ nunꝗ̄ mouet̄ ad quātitatē ꝙ omnino est denudatū a forma quātitatiua nec vnquā mouet̄ ad subaz q̄d oino est denudatū a forma substantiali. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autem hoc inquantuz ꝛc. Est enī es potentia statua: sed tñ non eris endelechia: ꝛ inquātum es est motus est. Non enī idem est eri esse: ꝛ potentia alicui mobili. Quoniam si idem esset simpliciter ꝛ ſm rationem esset utiq̄z ens: inquantuz es est endelechia motus. Non est autem idem quemadmodum dictum est.

¶ Ostendit bn̄ assignatā eē tertiā particulā in diffōne mot⁹. s. ꝙ mot⁹ est actus entis in potētia ſm ꝙ in potētia: circa q̄d tria facit. q: primo facit q̄d dictū est. secundo q̄ddā q̄d supposuerat ꝓbat. tertio ex his que dixerat cōcludit diffinitionē mot⁹ esse bene assignatā. secūda ibi [manifestū est aūt.] tertia ibi [q̄d quidē igit̄.] ¶ Dicit ergo dico.i.expono uel declaro hoc.s. ꝙ mot⁹ est act⁹ entis in potētia inquātū sit.i.inquantū est in potētia q: es.i.ad q̄d est actu es est potētia statua: sed tñ mot⁹ nō est endelechia.i.nō est act⁹ eris inquātū est es sed inquātū supple est potentia statua: ꝛ addit ꝙ nō est idē esse ipsi eri ꝛ potētia alicui mobili: non est eni eade ratio eris iquātū est es ꝛ ut est potētia quodda mobile: qm̄ si idē eēt simpl'r ꝛ ſm ratione es ut est es ꝛ ut est mobile motus eēt utiq̄z endelechia eris inquātum es quod est incōueniēs. Sequitur ergo ꝙ queadmodū dictū est nō est idem es ut est es ꝛ ut est potētia mobile. posset āt sic formari hec ratio subiectū mot⁹ est actu ꝛ potētia: sed mot⁹ nō est actus eius ut est actu ergo est actus ei⁹ ut est in potētia ut mot⁹ ad statuā nō est act⁹ eris ut est es actu ſ3 ut est mobile ꝛ ut est potētia statua. ¶ Notandū aūt ꝙ si motus ad statuā esset actus eris ut es est tūc quādiu eēt es semper moueret̄ ad statuam q̄d est inconueniēs. uel possumus dicere ſ3 cōmētatorē ꝙ si mot⁹ eēt act⁹ eris ut es est tūc mot⁹ eēt quidditas eris. Nā es cū sit es per suā q̄dditatē si mot⁹ esset act⁹ eris ut es est mot⁹ eēt q̄dditas ei⁹. Cū ḡ es dicat q̄d ꝑmanēs si mot⁹ eēt q̄dditas ei⁹ seq̄ret̄ ꝙ mot⁹ eēt q̄dditas ꝑmanēs ꝛ eēt de gñe ꝑmanētiū q̄d est oino fl'z: q: ē de gñe successiuo₄. si ergo incōueniēs est ꝙ mot⁹ sit q̄dditas permanētiū incōueniēs est ꝙ sit act⁹ alicui⁹ ut existit in actu sed solū erit act⁹ ei⁹ ut est in potētia ꝛ ut pōt successiue aliq̄d acquirere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestum autem est ꝛ in contrarijs: posse quidē eniz sanari: ꝛ posse laborare alterū est. Et nam ꝙ sic laborare quidē ꝛ sanari idem esset subiectum aūt ꝛ sanabile ꝛ infirmū siue humiditas siue sanguis vnū ꝛ idem est. Quoniaz autem non est idem: quēadmodum neq̄z color idē ꝛ visibile. Possibilis inquantū possibile endelechia manifestum est ꝙ sit motus.

¶ Decl'at q̄d supposuerat videlicet ꝙ nō idē est subiectum in se consideratū ꝛ ut est potētia ad aliq̄d dicit hoc manifestū esse in cōtrarijs q: posse sanari ꝛ posse laborare alterū ē. Nā si nō eēt alter₄ posse sanari ꝛ posse laborare idē eēt laborare ꝛ sanari q̄d est incōueniēs. altera ergo sunt illa adinuicē ſ3 subiectū sanabile ꝛ infirmū siue sit humiditas siue sanguis vnū ꝛ idē est. Si ergo idē est subiectuz ꝛ nō est eadē potētia nō est eadē ratio subiecti ſm se ꝛ ei⁹ ut est in potētia. Ideo subdit ꝙ nō est idē subiectū sic acceptū ꝛ ut est in potentia quēadmoduz nō est idē color ꝛ visibile. q: ergo nō est eadē ratio subiecti ſm se ꝛ ut est in potētia q: mot⁹ est actus subiecti ut est in potētia manifestū est ꝙ motus sit endelechia.i.actus possibilis inquātū est possibile ¶ Notādū aūt ꝙ l3 idē sit subo color ꝛ visibile color tamē nominat id ut est aliq̄d in se visibile: visibile. Secūdo nominat ip̄z ut est in potētia ad mouēdū visū sic l3 idē sit sbo sanguis ꝛ sanabile uel sanguis ꝛ infirmabile. Sanguis tñ dicit aliq̄d in se acceptū. sanabile v̄o dicit aliquid in potētia ad sanitatē ꝛ infirmabile aliq̄d in potētia ad infirmitatē. ꝛ quod dictum est de sanguine intelligendum est de colera uel de quocunq̄z alio humore. Si ergo differt sicut color ꝛ visibile sic differt sanguis ꝛ sanabile q: sanatio nō est act⁹ sāguinis ut sanguis est: sed est act⁹ eius ut est quid sanabile dicat q̄d in potētia ad susceptionē sanitatis sequit̄ ꝙ sanatio sit actus sanguinis nō ut est actu sed ut est in potētia. ꝛ q̄d dictū est de sanatione intelligendū est de quocunq̄z alio motu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod quidez igitur hoc sit: ꝛ quod accidit tunc moueri: cū est endelechia: ꝛ neq̄z prius neq̄z posterius ostensum est.

¶ Ex his que dixerat cōcludit diffinitionez mot⁹ eē bene assignatā circa q̄d duo facit. q: p̄mo facit q̄d dictū est. secūdo quedā que dixerat māifestat ibi [cōtingit aūt vnūq̄dq̄z.] Dicit ergo ꝙ quidē igit̄ est hoc. s. motus ut est actus entis in potētia ſ3 ꝙ huiusmodi ꝛ ꝙ accidit.i. ꝙ cōtingit tunc moueri aliquid cū est endelechia uel cū est ipse actus ꝛ neq̄z prius neq̄z posteri⁹ ostēsū est ex dictis ꝛ ēt manifestū est ex dicēdis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Contingit enim vnumquodq̄z aliquando quidem operari: aliquando autē non: ut edificabile ꝛ edificabilis actus inquātum est edificabile: edificatio est.

¶ Quedā q̄ dixerat māifestat ꝛ duo fac̄ ſ3 ꝙ duo dixerat. q: primo ostendit ꝙ mot⁹ nō est act⁹ rei pri⁹ q̄z sit in fieri. secūdo declarat ꝙ nō est actus eius posteri⁹ ꝛ postq̄z cōpletū est fieri: ꝛ est in facto eē. secunda ibi [aut enī hoc.] Dicit ergo ꝙ contingit vnūq̄dq̄z aliq̄n quidē operari aliq̄n nō: edificatio aūt est actus edificabilis inquantū est edificabile

idest inquātū edificatur: ergo non est actus eius anteq̄ sit in fieri ⁊ antequam edificator opcretur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut eni hoc est edificatio actus: aut domus: sed cū domus sit: non amplius edificabile est. Edificat aūt edificabile. Necesse est ergo edificationē esse actū. Edificatio autē motus quidam est. At vo eadem conuenict ratio in alijs motibus.

¶ Ostendit q̄ edificatio ⁊ motus non est act⁹ mobilis posteri⁹ ut postq̄ cōpletū est fieri dicens. q̄ autem hec. s. edificatio est act⁹ edificabilis: aut dom⁹ sed cū dom⁹ sit ⁊ cum terminatū est fieri non amplius est edificabile ⁊ fm q̄ huiusmodi est in fieri ⁊ non in facto esse. necesse est ergo edificationem esse actum edificabilis non domum: ⁊ quia edicatio motus est sequitur q̄ motus non sit actus edificabilis anteq̄ edificetur nec sit actus eius postq̄ facta est domus ⁊ completum est edificari sed est actus edificabilis ut edificatur. ⁊ quia sic acceptum edificabile dicit quid in potentia fz q̄ est in potentia bona est diffinitio motus prius assignata scilicet q̄ est actus entis in potentia fm q̄ huiusmodi. ¶ Addit autem q̄ eadem ratio conuenit et alijs motib⁹ que dicta est de edificatiōe. ¶ Notandum autem q̄ duplex est actus. vnus in fieri ut edificatio ⁊ vniuersaliter motus. alius autem in facto esse ut domus ⁊ vniuersaliter omnis forma. Si ergo anteq̄ aliquid edificetur uel agatur non est motus ⁊ postq̄ facta est domus ⁊ inducta est forma non est amplius motus oportet q̄ mot⁹ sit in ipso fieri ⁊ in ipso actu incompleto: ⁊ q2 act⁹ incompletus est entis in potentia fm q̄ huiusmodi oportet q̄ motus sit actus entis in potentia fm q̄ huiusmodi. ¶ Dubitaret forte aliquis de tertia particula in diffinitione motus posita. quia nō videtur uerum esse q̄ motus sit actus entis in potētia fm q̄ huiusmodi: quia si motus esset sic actus quāto aliquid magis esset in potentia magis eēt subiectum motus. materia ergo omnino prima maxime esset subiectum motus cuius contrarium dicit commētator in octauo huius. ubi ait q̄ si esset dare materiam omnino primam per se existentem non posset subijci transmutationi ⁊ motui. ¶ Dicendum q̄ cū dicitur q̄ motus est actus entis in potentia fm q̄ huiusmodi non est intelligendum q̄ subiectum motus sit potētia tm̄. immo ut supra dicebatur omne quod mouetur aliquid habet de actu ⁊ aliquid de potentia. tamen quia magis est subiectum motus ut est in potētia q̄ ut est in actu dicitur motus esse actus entis in potentia fm q̄ in potentia ⁊ non fm q̄ est in actu.

Lectio. III.

Quod autem bene dictum sit: manifestum est: ex quibus alij de ipso dicunt: ex eo quod non facile est diffinire aliter ipsum. Neq3 enim motum in alio genere ponere potest unq3 aliquis. Manifestum autem intendentibus quēadmodum ponunt quidem ipsum alteritatem ⁊ inequalitatem: ⁊ quod non est: dicentes esse motum.

¶ Postq̄ philosophus declarauit diffinitionē mot⁹ vta diuisiua ⁊ inductiua quia induxit in omnes partes positas in diffinitione motus ostēdēdo eas bene esse assignatas. in parte ista declarat dictā diffinitionem remouendo contraria: ostendit eni3 opiniones antiquorum contradicentiū ueritati predicte esse falsas. circa hoc autem duo facit. quia primo remouet contrarias opiniones antiquoru3. secūdo confirmat opinionem propriam ibi[⁊ mot⁹ quidē.] Circa primu3 tria facit. quia primo ponit antiquoꝝ opiniones. secūdo improbat eas. tertio dat causam quare antiqui sic opinati sunt. secūda ibi[quoꝝ nullū.] tertia ibi[causa autē in hoc.] ¶ Dicit ergo q̄ bene dictū sit qđ dictū est de motu manifestū est ex his quibus alij dicunt de ipo. Nā ex male dictis alioꝝ apparet bene dicti pħi ⁊ ex eo q̄ nō est facile ip3 motū aliter diffiniri q̄ diffinitū sit apparet bonā esse diffinitionē datam. Jō subdit q̄ nō pōt uncq3 aliquis ponere motū in alio genere q̄ sit positum ⁊ hoc manifestum est intendētibus circa opiniones aliorū quēadmodū q̄dā ponūt ip3 motū eē alteritatē: quidā inequalitate3 quidam autem sunt dicentes motū esse qđ nō est idest esse non entitatē. ex his ergo male dictis apparet diffinitionē positam eē bene dictā. ¶ Dubitaret forte aliquis utrū uerum sit motū esse qđ nō est. Nō videt habere dubium utrum sit alteritas uel inequalitas q2 cū talia videant simpliciter dicere respectum quēdam non videt q̄ motus sit nec alteritas nec inequalitas videtur tamen motus esse non entitas. Nā id de quo nihil est pōt dici esse non ens sed de motu non est nisi mutatum esse sicut de tpe nō est nisi instās. cū ergo mutatū eē nō sit pars motus sicut nec instās pars tēporis oportet motum non esse: ex quo nulla pars eius est. Dicendū q̄ totalitas in successiuis ⁊ permanentib⁹ nō sumit eodem modo: in permanentibus enim accipitur totalitas ex simultate partium. tunc eni permanentia sunt cu3 partes eorum simul sunt. in successiuis enim ut alias ostenditur accipitur totalitas ex ordine partiū. sufficit eni ut successiua sint q̄ partes eoꝝ habeant debitū ordinē ad se inuicē sufficit ergo ut motus sit vna pars motus debite ordinet ad aliā. ratio ergo facta in cōtrariū procedebat ac si totalitas mot⁹ accipiēda eēt ex simultate partiū ut qđ oporteret partes eius simul esset ad hoc uel motus esset. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoꝝ nullū necessariū ē moueri: neq3 si altera sint: neq3 si ieq̄lia: neq3 si nō sint.

¶ Improbat dictas opiniones de motu: ⁊ duo facit fm q̄ dupliciter eas improbat. secūda ibi[sed neq3 mutatio.] Prima ratio talis est. si aliquod p̄dictoꝝ esset motus ad existentiam alicu⁹ eoꝝ oporteret motū existere. Sed nullū predictorū necessariū est moueri: nō enim necessariū est moueri aliq si sint altera neq3 si sint ineq̄lia neq3 si nō sint entia mot⁹ ḡ nec est alteritas nec inequalitas nec nō entitas. ¶ Dubitaret forte aliqs q2 sđ vi rationē pħi sufficientē eē l3 eni hō sit aīal nō dī qđ est animal necesse est eē hominē. poterit ergo motus esse quedā alteritas uel quedā inequalitas uł quedā nō entitas nec tamē oportebit quecūq3 sunt altera uel inequalia uel non entia q̄ moueant. Dicendū p̄dicta

etos pBos sic assignasse motum in aliquo predicto rum qr credebant ex hoc motū sufficiēter notifica re ꝛ diffinire ꝛ qr posita diffinitione necesse est po ni diffinitū si eēt diffinitio motus ꝙ esset alteritas quedam uel inequalitas uel non entitas quecūqꝫ essent talia eo ipso ꝙ huiusmodi eēnt oporteret ea moueri qḋ cum falsum sit quia nō oportet aliqua moueri ex eo ꝙ sunt altera uł inequalia uel nō entia falsa erat eorū opinio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sꝫ neqꝫ mutatio in hoc neqꝫ ex his magis est ꝙ̃ ex oppositis.

¶ Adducit secūdā rōnē dicēs ꝙ neqꝫ mutatio nec motus est magis ex his ꝙ̃ ex oppositis uel in opposita. ergo motus nō magis collocādus est in predictis generibus ꝙ̃ in oppositis. ¶ Notandū aūt ꝙ cū motus recipiat speꝫ a termino si motus eēt inequalitas uel hoc eēt qr eēt ab equalitate uel qr esset ab inequalitate. Sed cū mot⁹ possit incipere ab equalitate sicut ab inequalitate ꝛ possit terminari ad eqlitatē sicut ad inequalitatē. Ridiculosa erit antiquoꝝ opinio dicēnū motū eē equalitatem cū nō solū terminari habeat ad inequalitatē sed et ad equalitatem. sicut enim per motuꝫ aliqua fiunt inequalia sic possunt fieri equalia ꝛ qḋ dictum est de inequalitate respectu sui oppositi intelligendū est de alteritate ꝛ nō entitate respectu suorū oppositorum in nullo eni talium collocandus est mot⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Causa aūt in hoc ponere ꝙ indeterminatum qddā iam videtur esse motus. Alterius autē coordinationis pncipia ex eo qḋ sunt priuatiua ꝛ idermatiua sunt. Neqꝫ eni hoc neqꝫ tale neqꝫ vnū ipsorum: quia neqꝫ aliorum predicamentorum.

¶ Assignat causam quare antiqui sic opinati sunt circa qḋ duo facit qr p̄ facit qḋ dictuꝫ est. secūdo qḋ dā qḋ supposuerat probat ibi ⌊ videri aūt. ⌋ Dicit ergo ꝙ cā in hoc ponere. i. cā quare antiqui posuerūt motū in talibus generibus est qr motus videt̃ esse quoddam indeterminatī ꝛ videtur pertinere ad principia alterius coordinationis idest ad principia p̄uatiua. Ex eo ergo ꝙ principia p̄uatiua sūt indeterminata posuerūt motū eē neqꝫ hoc. i. neqꝫ substātiā neqꝫ tale. i. neqꝫ qualitatē nec vnū ipsoꝝ predicamētorum qr non posuerūt motū in aliquo predicamēto determinato ꝛ positiuo sed posuerūt ipsum in predicamēto indeterminato ꝛ priuatiuo. Notandū aūt ꝙ ut determinari habet p̄ metha.ce Pythagoras posuit duas coordinationes principioꝝ uel duas coordinatiōes p̄dicamētoꝝ. vnā per modū habitus. aliam per modū priuatiōis. ex parte eni habitus posuit finitum ipar vnū dextrū masculū quiescēs rectū lucē bonum ꝛ quadrāgulare. ex parte priuatiōis posuit alia decē p̄dicamēta opposita his. s. īfinitū par plē sinistrū femininū motū curuū tenebras malū ꝛ altera parte lōgius predicti ergo pBi loquendo de motu eo ꝙ quid interminatū videt̃ esse posuerunt ipm in genere priuationis dicēdo ꝙ est inequalitas uel nō entitas uel alteritas ut dictū est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Videri aūt īdeterminatū eē motū cā est qr neqꝫ in potētiā eoꝝ que sūt generū neqꝫ in actū est ponere ipsū. Neqꝫ eni possibile esse quātitatē potētia moueri ex necessitate: neqꝫ qḋ actu quantum est.

¶ Quia supposuerat esse motū quid indeterminatū Ideo hoc declarat dicens ꝙ causa videri motum esse quid indeterminatum est qr nec est eoꝝ generꝫ que sunt in potentia neqꝫ est possibile ipsum ponere in actu qr motus nec videt̃ esse act⁹ simplr̃ nec potentia simpliciter: ideo videt̃ eē quid indeterminatum: ideo subdit ꝙ neqꝫ ex necessitate mouetur qḋ est possibile esse quātitatē. i. qḋ est potētia q̃tū neqꝫ ex necessitate mouet̃ qḋ est actu q̃tū. ¶ Notandū aūt ꝙ ut patet per habita quādo aliqd simpliciter est in potētia ad aliud vnde mouet̃ quādo aūt actu est illud: terminatus est mot⁹: mot⁹ ergo nec est in actu simplr̃ neqꝫ in potentia simplr̃: ꝛ qr dicit quid medium inter illa: ideo videtur esse qd indeterminatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et motus quideꝫ actuus quidam videtur esse: imperfectus autem.

¶ Falsificatis opinionib⁹ antiquoꝝ ostendit uerā eē opinionē propriā. circa qḋ duo facit qr primo proponit qḋ intēdit. secūdo assignat cāꝫ dicti ibi ⌊ causa: aut est. ⌋ Dicit ergo ꝙ motus vr̃ eē qdā act⁹ imperfect⁹. ex hoc aūt apparet uerā eē opinionē pri⁹ positā de motu. Nā cū dictū sit ꝙ motus est act⁹: nō act⁹ ut forā: sed nec act⁹ ut dom⁹: sed actus ut fieri uel actus ut edificari: cū act⁹ imperfectus sit act⁹ ut fieri: uerum est motum esse talem actum qualis dicebatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Causa aūt est: qm̄ imperfectū qḋ possibile cuius est actus: propter hoc igitur difficile est ipsum accipere quid sit.

¶ Assignat cāꝫ quare motus est act⁹ imperfect⁹ ꝛ duo facit p̄m ꝙ dupliciter hoc ostendit. secūda ibi ⌊ aut eni in priuatiōe. ⌋ Dicit ergo ꝙ cā quare motus est act⁹ impfect⁹: est qm̄ est act⁹ ei⁹ qḋ est imperfectū ꝛ possibile. Si ergo ipꝫ mobile cui⁹ actus est mot⁹ p̄m ꝙ h⁹ dicit qd imperfectū ꝛ in potentia mot⁹ qui est actus ei⁹: erit act⁹ impfect⁹ ꝛ admixt⁹ potēne: ppter hoc ꝙ qr talis est mot⁹ difficile est accipe qd sit mot⁹. ¶ Notādū aūt ꝙ difficultas cognitiōis aliqñ cōsurgit ex defectu pōe. aliqñ ex defectu obi. Difficile eni ē uł etiā īpossibile cognoscere substātias separatas ꝛ difficile est cognoscē motū ꝛ relationē ꝛ materiā primam aliter tamē ꝛ aliter. Nam difficultas cognitionis in substantijs separatis cōsurgit nō ex defectu obiecti qr illa sunt maxime intelligibilia sed ex defectu potentie quia ad manifestissima in natura sic se habet intellectus noster sicut oculus noctue ad luceꝫ diei. materiā aūt primam motum ꝛ relationem non de facili cognoscim⁹ ex defectu obiecti qr talia habēt minimū de esse. bene ergo dictū est ꝙ de facili scit̃ quid est motus qr est quid incompletum ꝛ imperfectum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut eni in priuationē necesse est ipsum ponere: aut in potentiam: aut in actū simplicem. Hoꝝ aūt nullū videt̃ contingēs. Relinquit̃ igitur predictus modus actuꝫ quidē quendam esse: sed huiusmodi actū

qualem diximus difficile quidem videre contingentem autem esse.

¶ Adducit secūdaꝫ rationē ad ostendēdū ꝙ motus est actus iperfecꝰ. dicit aūt ꝙ oportet ponere motū in priuatione: aut in potētiā: aut in actū simplicem ⁊ cōpletū: aut supple in actū incōpletū ⁊ diffinitū. q꞉ nullū horū predictoꝝ triū videt̃ contingēs .i. videt̃ cōueniēs ꝙ sit motꝰ q꞉ nec est priuatio nec potētia neqꝫ actus simpl'r: relinquit̃ ergo predictus modus .s. motū esse actū quēdā ⁊ eē hm̄ actū qualē dixīmꝰ videlicet incōpletū ⁊ diminutū ⁊ q꞉ talis actꝰ est difficile est videre quid sit motꝰ contingentē tamē esse q꞉ lꝫ sit difficile cognoscere motum contingit tamen motū esse ⁊ contingit habere cognitionē eius. ¶ Dubitaret forte aliquis cū actus incōpletus videat̃ esse quedam forma incōpleta. utrū sit motꝰ idē ꝙ forma incōpleta. videt̃ autē ꝙ non: q꞉ si esset idem ⁊ forma incōpleta: nō posset esse aliqua forma incōpleta quin in eo esset motus qꝺ apparet esse falsū. Oppositum videtur velle cōmentator. Dicēdū ꝙ motꝰ materialiter aliquo modo idē est ꝙ forma incōpleta uel ꝙ dispositio ad formā sed formaliter nō idē est. addit aūt ꝙ supra formā incōpletā uel supra illud qꝺ acq̄situm est ordinē ad illud qꝺ ulterius acquirendum restat. possumꝰ ergo dicere ꝙ materialiter aliquo modo idem sūt actio ⁊ passio motus ⁊ forma incōpleta. calefactio eni uel ipsa etiā caloris forma q̄ est in fieri ⁊ habet esse incōpletum pōt importare actionē passionem motum ⁊ formā incōpletā. Sꝫ actio est ut est ab agēte. passio ut suscipit̃ in passo forma incōpleta est ratiōe perfectionis acquisite. motus autem est prout supra id qꝺ est acq̄situm. Additur ordo ad cōplementū ita ꝙ si ordo ille intercideret̃ ⁊ nō acciperet̃. ulteriꝰ pars post partem cessaret motꝰ. cōplete ergo ratione motus dicit forma incōpleta uel dispositio acq̄sita cū actuali ordine ad cōplementū. ¶ Ulteriꝰ forte dubitaret aliquis cum de ratione motus videat̃ esse quid incōpletum cuꝫ actuali ordine ad cōplementū in ratione motus quid est principaliꝰ ⁊ formalius an ipsum incōpletū acquisitum an ordo ad cōplementum acquirendū. Dicenduꝫ ꝙ sicut locus materialiter dicit ultimū corporis cōtinētis. formaliter vo dicit ordinē ad vniuersum ⁊ huiusmodi ordo principalius pertinet ad rationē loci q̄ ipsꝫ ultimū uel ipsa superficies corporis cōtinētis ut declarabit̃ in quarto. sic de ratione motus est forma incōpleta ⁊ ordo ad cōplementū. ordo tamē ipse principalius ⁊ formalius est de ratione motꝰ q̄ forma incōpleta: qꝺ ex duobus patere pōt. primo q꞉ motus est de genere successiuorū. Si enim motus non se teneret principaliter ⁊ formaliter ex parte acquirēdi ⁊ non importaret principaliter ordinem respectu cōplementi acq̄rendi sed formalior in motu eēt forma incōplete acquisita sequeret̃ ꝙ motꝰ magis eēt de genere permanētiū q̄ successiuoꝝ. Rursus cū motus sit actus entis in potentia ut est in potētia si nō formalius se teneret ex parte acquirendi q̄ ex parte acquisiti magis esset actus entis ut est in actu q̄ ut est in potentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Mouetur autē ⁊ mouens omne sicut dictum est: cum sit potentia mobile.

¶ Uenatur aliam diffinitionē motꝰ que est quasi materialis respectu prime. videlicet ꝙ motus est actꝰ mobilis in eo ꝙ mobile. Ad cuius euidentiā sciendum ꝙ lꝫ ipsa mouentia contingat moueri non tamen mouentur in eo ꝙ mouētia sed in eo ꝙ mobilia. accidit enim mouenti ut mouens est ꝙ moueatur. ⁊ q꞉ motus per se nō habet eē in mouente sed in mobili sequit̃ ꝙ motus non sit actꝰ mouētis in eo ꝙ mouens sed sit actꝰ mobilis in eo ꝙ mobile. Circa hoc aūt duo facit. q꞉ primo ostendit ꝙ motꝰ per se competit mobili. secūdo declarat ꝙ motus nō per se sꝫ per accidēs competit mouenti: ibi ⌊ accidit autē hoc. ⌋ Circa primū duo facit q꞉ primo tangit tria breuia media p̱ que ostendit̃ ꝙ motꝰ p̱ se cōpetit mobili. secūdo ex his que dixerat concludit dictā diffinitionē motꝰ esse bene assignatā ibi ⌊ vnde motꝰ. ⌋ Prima pars posset diuidi in tres partes scḋm ꝙ tres rationes adducit ad ostēdendū motū per se competere mobili. secūda ibi ⌊ ⁊ cuiꝰ imobilitas. ⌋ tertia ibi ⌊ adhuc agē enīꝫ. ⌋ ¶ Prima ratio talis est sicut dictū est omne mouēs mouetur cū sit in potentia mobile. sed supra motꝰ per se competit ei qꝺ mouet̃ ergo motꝰ per se cōpetit ei qꝺ est potentia mobile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cuiꝰ imobilitas quies est: cui eniꝫ motus inest huius immobilitas quies est.

¶ Adducit secundā rationem ⁊ dicit ꝙ cuiꝰ immobilitas quies est: illud supple est per se potētia mobile: sed motus inest huic cui immobilitas quies est ergo motus per se supple inest ei qꝺ est potentia mobile. ¶ Notandum aūt ꝙ quies ⁊ motus sunt apta nata fieri circa idem. Si ergo quies per se inest mobili ⁊ per se loquendo cuius immobilitas quies est illud est mobile sequitur ꝙ motꝰ cuius oppositum est quies non insit per se nisi mobili. Quomodo aūt motꝰ ⁊ quies insunt oībꝰ corporibus phisicis circa principiū secundi declarauimꝰ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc agere enim inquantum huiusmodi ipsum mouere est. Hoc autem facit tactu quare simul ⁊ patitur.

¶ Ponit tertiam rationem ⁊ dicit ꝙ agere inquantum huiusmodi est ipsum mouere. facit auteꝫ hoc idest agens mouetur tactu idest tangendo quare simul ⁊ patitur quia tactus est actiuorum ⁊ passiuorum adinuicem. Si ergo motus est in mouēte uel in agente hoc est inquantum tangit ⁊ inquantum patitur: sed hoc est inquantū mobile ergo motus per se ⁊ scḋꝫ ꝙ huiusmodi competit mobili. formetur ergo sic ratio qꝺ non inest mouenti ⁊ agenti nisi inquantum tangit ⁊ patitur ⁊ est mobile illud per se competit mobili non mouēti motus est huiusmodi ergo ⁊c̄. De hac auteꝫ ratione posit solem virtutē medij. videlicet ꝙ quia agens agit ⁊ causat motum tangendo. ideo simul patitur ⁊ mouetur quare nō mouetur in eo ꝙ agit sed in eo quod competit ei tactus in eo ꝙ est mobile. tactus eniꝫ naturalis non competit nisi mobilibꝰ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde motus actus mobilis est: inquantum est mobile.

¶ Ex his q̄ dixerat ꝯcludit diffīōnē motꝰ tāq̄ uēatā

qz qd per se τ fm q huiusmodi cõpetit alicui illd cõpetit ei in eo q tale. sed ut ostensuz est mot⁹ per se τ fm q huiusmodi cõpetit mobili. ergo est act⁹ ei⁹ in eo q tale. vnde sequit ex dictis q motus sit act⁹ mobilis in eo q mobile. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Accidit autem hoc tactu motiui: quare simul τ patitur.

¶ Quia ostẽderat motũ per se cõpetere mobili: ostẽdit motũ nõ per se sed per accidẽs cõpetere mouẽti. Circa qd duo facit qz primo facit qd dictuz est. secũdo ex his declarat quedam dubia circa motũ ibi [τ dubiũ aũt.] Circa primũ duo facit fm q dupliciter ostẽdit motũ non per se sed per accidẽs cõpetere mouenti. secũda ibi [spẽs aũt.] Prima ratio talis est accidit aũt hoc q mouens mouet tactu motiui. i. inquãtũ mouet tangendo. vnde qz mouet tangendo simul patit: tota ergo cã q̃re mouens mouet τ patit est qz mouet tangendo. Sed accidit mouenti q moueat tangendo ergo accidit ei q moueat motus. ergo nõ cõpetit mouenti per se sed per accidens. ¶ Notandũ autem q non est de ratione mouentis q moueat tangẽdo ul' q moueat motũ ut ostendim⁹ in de generatione capitulo de tactu. bene ergo arguit q mouenti nõ competit motus per se sed per accidens cum mouere tangendo nõ competit ei per se sed per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Spẽs aũt semp existimabit aliqua mouẽs. Aut eni hec aut qualis aut quãta: q̃ erit pncipiũ τ cã mot⁹. Cũ moueat actu hõ: facit ex potẽtia existẽte hoie hoiem.

¶ Ponit secũdã rationẽ q mot⁹ mouẽti nõ cõpetit per se sz per accidẽs. τ dicit q semp extimabit aliqua mouẽs spẽs. i. aliq forma τ aliquis act⁹. quicq̃d ergo mouet: mouet ut est in actu. τ tũc supplenda est ratio qz cũ mot⁹ cõpetat enti ut est in potentia per se. ergo nõ cõpetit mouẽti cũ mouẽs fm q huiusmodi nõ sit in potentia sed in actu. Q autez mouẽs fz q huiusmodi sit in actu τ q semp aliq spẽs sit ratio mouẽdi: patet q semp est aliqua forma que est: aut hoc. i. sub̃a: aut q̃le: aut quãta. que forma cũ moueat est causa τ principiũ mot⁹: ut homo actu facit hoiez ex homine existente in potẽtia. τ calidũ actu facit calidũ ex calido existẽte in potentia. τ sic in ceteris motib⁹ semp agẽs se hẽt ut actu. ¶ Notandũ aũt q dupliciter via declaratũ est bene eẽ assignatã hãc diffinitionẽ mot⁹. pmo per se τ directe. Nã si mot⁹ per se τ fm q h⁹ cõpetit mobili ut prima tria media ostẽdebãt: sequit directe q mot⁹ sit act⁹ mobilis in eo q potentia mobile. Secũdo declaratũ est h' q̃si indirecte. Nam si mot⁹ uel est actus per se mouẽtis ul' mobilis. si per se nõ cõpetit mouẽti ut due ultime rõnes ostẽdebãt sequi q̃si indirecte si motus per se nõ cõpetit mouẽti q per se spectat mobili q sit actus mobilis in eo q mobile. ¶ Dubitaret forte aliquis vnde est q hec diffinitio dicit esse quasi materialis. pma aũt. s. q mot⁹ est actus entis in potẽtia fm q in potẽtia dr̃ esse q̃si formalis. Dicendum q ut declarari hẽt secũdo posterioz. omnis illa diffinitio que est demõstrationis pu^m dicit eẽ q̃si formalis respectu diffinitionis eius que est demõstrationis cõclusio: ut ira τ accẽsus sanguinis circa cor est materialis respectu hui⁹ diffinitionis qd est appetit⁹ doloris in cõtrario: qz hec per illã cõcludit. arguim⁹ eni hũt habere accẽsum sanguinẽ: qz appetit vindictã: uel qz appetit dolorẽ in cõtrario siue in inimico: sic qz ex hoc q mobile mouetur ad formã que est in potẽtia ad illã. hec diffinitio q mot⁹ est act⁹ mobilis in eo q mobile cõcludi hẽt per diffinitionẽ illã q est actus entis in potentia fm q in potẽtia. Inde est ergo q hec dicitur materialis illa vo formalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et dubiũ aũt manifestũ est: qd est mot⁹ in mobili. Actus enim hui⁹ τ ab hoc.

¶ Declarat ex his que dixerat quedam dubia circa motũ. Dubitabat enim antiquitus utrũ mot⁹ eẽt in mouẽte uel in mobili. Rursus dubitabat q cũ motus sit aliquo modo act⁹ τ mouentis τ mobilis utrũ sit idẽ actus utriusq. duo ergo facit fz q duo dubia manifestat. secunda ibi [motus autem actus.] Dicit ergo q dubiũ antiquoz manifestũ est videlicet q mot⁹ est in mobili nõ in mouẽte. est enim actus huius. s. mobilis ab hoc. i. a mouente. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Motiui autẽ actus nõ alius est. Oportet qdem enim esse actum utriusq. Motiuum quidẽ est in ipso posse. Mouens autẽ in ipo operari uel agere: sed est actiuũ mobilis. Quare similiter vn⁹ utriusq act⁹ sicut idẽ spatium est vnius ad duo: τ duorum ad vnũ τ ascendẽns τ descẽdẽns. Hec eni vnũ qdẽ sunt: ratio aũt nõ vna. Similiter aũt est τ in mouẽte τ in moto

¶ Declarat 2^m dubiuz videlicet q mot⁹ est vnus τ idẽ: act⁹ mouẽtis τ mobilis. d. q motiui. i. mouẽtis nõ est alius act⁹ supple q̃z act⁹ mobilis. τ subdit q oportet aliũ eẽ actum utriusq: motiũ eni siue mobile ut habet alia littera τ habens actum in ipso posse suscipere uel in ipo posse moueri. mouẽs autez in ipso operari uel in ipso agere. sed mouẽs est actiuũ. i. motiuũ mobilis illum eũdẽ actũ qui est mobilis in eo q patit est mouẽtis in eo q agit τ qz sic est utriusq similiter. i. tã mouẽtis q̃z mobilis est vn⁹ act⁹. qd patet per simile qz sicut est idẽ spatiũ. i. eadẽ distãtia quã hẽt vnũ ad duo τ duo ad vnũ. τ sicut est idẽ spatiũ ascẽdẽtis τ descẽdẽtis qz hec sũt vnũ fm rem. ratio aũt eoz nõ est vna similiter in mouẽte τ in moto: est eni vn⁹ act⁹ utriusq sub alia tñ τ alia ratione qz lz sit idẽ mot⁹ qui est a mouente in mobili tñ differt ratione: qz ut est a mouẽte dicit actio: τ ut est in mobili dicit passio.

Lectio. IIII.

Habet aũt defectũ rationabilẽ. Necesse est eni fortassis esse quendaz actũ actiui τ passiui. Hinc quidem eni actio: illic eni passio: op⁹ enim τ finis huiusmodi qdẽ actio: illi⁹ autem passio.

¶ Postq̃z determinauit phs de motu qz actio τ passio videntur annexa motui. hic circa actionẽ τ passionẽ mouet quandã rationabilẽ q̃onẽ circa qd duo facit. qz pmo att huiusmodi q̃onẽ eẽ rõnabilẽ. secundo de illa questione exequit. i. q̃m ergo utrum dicit ergo q hẽt qd dictũ est rationabilẽ defectũ. i.

rationabilē questionē. Nā ut dictū est necesse est fortasis esse aliquē actum actiui ⁊ passiui qui act⁹ hinc .i. ex parte agentis dicitur actio. illic .i. ex parte patientis dicitur passio. Qd autē sic sit patet qr opus ⁊ finis huiusmodi agentis est actio: illi⁹ aūt .s. patientis est passio. ¶ Notandū aūt ꝙ opus ⁊ finis agentis dicitur actio. qr agētia pfectiora sunt cū sunt cōiuncta suis actibus. opus aūt ⁊ finis patientis dicit passio quia perfectio patientis est ex influxu agentis ⁊ qr huiusmodi influxus videt habere ratonē passionis: passio ⁊ motus sunt quedā pfectio ⁊ quedā endelechia patiētis. si ergo res nō debet destitui ppriis finibus ⁊ ppriis actib⁹ oportet dare ꝙ sit aliquis actus agētis ⁊ aliquis patiētis. ¶ Notandum autē ꝙ qr est dare aliquē actū agentis ⁊ aliquem patientis oritur rationabilis questio de actione ⁊ passione in quo esse habeant. si enim non esset dare nisi actus agentium qr tunc non competeret actus agenti per comparationem ad passū. nec actus esset ab agete in passum oporteret actus illos esse in agētibus tm̄. Rursus si nō esset dare nisi actus passiuorum non esset dubium huiusmodi actus esse in passiuis. sed quia tā agēs q̄ patiēs habent suos actus ⁊ huiusmodi act⁹ cōpetunt patienti in comparatione ad agens ⁊ econuerso: ideo dubium est in quo esse habeant tales actus. ¶ Notandum etiam ꝙ dicit habet rationabilē defectum .i. logicalem ut habet alia litera qr ad questionē de actione ⁊ passione possunt fieri pbabiles rationes ad utrāq₃ partem. uel possum⁹ dicere habēt defectū rationabilē qr ex quo tā agēs q̄ patiens habent suos actus ⁊ huiusmodi actus cōpetunt vni in cōparatione ad aliud rationabiliter queritur in quo esse habeant tales actus siue in quo habeāt eē actio ⁊ passio. ¶ Notādū aūt qd ait ꝙ fortassis necesse est esse quēdā actum actiui ⁊ passiui quia qualiter hoc sit nondum est manifestū plene. ideo hoc quasi sub dubio relinqt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam igitur utraq₃ sunt motus: si quidē alteri in aliquo sunt. Aut enim utraq₃ in patiente ⁊ moto sunt: aut in agēte sunt utraq₃. Aut actio quidē in agente: passio autē in patiēte est. Si autē oportet ⁊ hāc actionem uocare: equiuoce quidem fit.

¶ Exequit de huiusmodi questione circa qd duo facit. qr primo exequit arguēdo. secūdo soluēdo ibi [aut neq₃ alteri⁹.] Circa primū duo facit. qr pmo arguit ad huiusmodi questionē si actio ⁊ passio ponantur duo motus. secundo si ponātur vnus mot⁹ ibi [si vnus erit act⁹.] Circa pm̄ duo facit qr pmo premittit quandam diuisionē. secundo arguit contra mēbra illi⁹ diuisionis ibi [sed si hoc est.] ¶ Dicit ergo qm̄ agit utraq₃ .s. actio ⁊ passio sūt mot⁹ siquidē sunt alteri .i. si sunt diuersi motus in aliquo sicut in subiecto. aut ergo utraq₃ sunt in patiēte ⁊ moto. aut utraq₃ in agēte. aut ergo actio qdem in agente passio aūt est in patiente. Si aūt daret qrtū mēbrū ut diceret actionē eē in patiēte ⁊ passionē in agente cōstat ꝙ equiuoce sumet actio ⁊ passio. ideo subdit ꝙ si hanc .s. que est in patiēte oportet uocare supple actionē ⁊ illam supple que est in agente passionē equiuoce utiq₃ fit nō ergo dandū est hoc quartū membrū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo si hoc est in mouente: motus erit Eadem enim ratio est in mouēte ⁊ in moto. Quare aut oē mouens mouebit: aut habens motum non mouebitur.

¶ Arguit cōtra mēbra diuisionis predicte ad cuius euidēntiā sciēdū ꝙ lz dicta diuisio plura mēbra habeat omnia illa membra excepto vno ponūt eē motum in mouente uel in agente. Nam cū tā actio q̄ passio sit quidē motus siue ponat actio in agēte ⁊ mouente siue passio siue utraq₃ semper sequitur ꝙ in agente ⁊ mouente sit motus. solum ergo illud mēbrum 3m ꝙ tam actio q̄ passio ponuntur in patiente ⁊ moto non ponit ꝙ in agente ⁊ mouēte sit motus: sufficienter ergo improbant omnia mēbra diuisionis habite si ostendat ꝙ in mouente ⁊ agente 3m ꝙ huiusmodi nō sit mot⁹ uel non sit actio ⁊ passio ut dicunt motum. ⁊ ꝙ utraq₃ actio ⁊ passio eē non possunt in patiente ⁊ moto. duo ergo facit 3₃ ꝙ hec duo pbat. secūda ibi [si aūt utraq₃.] Ostēdit ergo pmo ꝙ in agēte ⁊ mouente nō sit actio ⁊ passio ut dicūt motū dicēs ꝙ si hoc est .i. actio ⁊ passio est in agente cū actio ⁊ passio sit quidā mot⁹ sequit ꝙ in mouente erit mot⁹: eadē enī ratio est in mouēte ⁊ moto que supple est in agente ⁊ patiēte qr oē agens ⁊ mouens ⁊ omne patiens motū. ponere ergo actionem uel motum in agente est ponere motum in mouente. Si autem motus est in mouente sequitur ꝙ aut omne mouens mouebitur: aut habens motū nō mouebit. ¶ Dubitaret forte aliqs vnde hec consequentia sequit ꝙ si actio uel passio ut dicunt motum ponantur in agente uel mouente quia uel omne mouēs mouebitur uel in aliquo motus erit qd nō mouebit. Uidemus enim in multis agētibus ⁊ mouentibus esse motū hoc tamē nō obstante est deuenire ad motorē. In mobilem in quo non est motus. ¶ Dicēdū ꝙ phūs intendit hic loqui de mouente ⁊ agēte per se ut differūt a patiente ⁊ moto. si enim agēte ⁊ mouente reperit mot⁹ hoc nō est per se nec ut est agens ⁊ mouens sed ut est patiēs ⁊ motū. si enī per se in mouēte esset motus qr qd est per se est vniuersale sequeret ꝙ in omni mouēte esset motus quo posito uel oē mouens mouebitur uel in aliquo mouēte erit mot⁹ qui non mouebit quorum utrunq₃ est inconueniēs. Nam sicut stare non potest ꝙ in aliquo sit albedo ⁊ non sit album sic stare non pōt ꝙ in aliquo sit motus ⁊ non moueatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autē utraq₃ in moto sunt ⁊ in patiente: ⁊ actio ⁊ passio: ⁊ doctio ⁊ doctrina: cū duo sint in adiscente. Primū quidem ꝙ actus vniuscuiusq₃ nō in vnoquoq₃ erit. Postea ⁊ incōueniens est per duos motus simul moueri. Quedā namq₃ erūt alterationes due vnius ⁊ in vnā speciem: sed impossibile est.

¶ Ostendit ꝙ actio ⁊ passio non possunt poni in patiente ⁊ moto. dicens ꝙ si utraq₃ sunt in patiēte ⁊ moto ⁊ actio scilicet ⁊ passio sequit ꝙ ⁊ doctio ⁊ doctrina cū duo sint: sunt in adiscente qd se habet ut patiens. quo posito sequūtur duo icōueniētia. primū quidē qr actus vniuscuiusq₃ nō erit in vno-

quoq3 actio enim agentis z docētis non erit in eo sed erit in adiscente z patiente. postea inconueniens quia sequitur aliqd mobile simul moueri per duos motus. si eni actio z passio sunt duo motus z ambo sunt in patiente quia ostēsum est in agente fm ꝙ huiusmodi nō esse motum sequitur ꝙ quedam alterationes ecūt due vni⁹ subiecti z in vna specie. i. in vna forma qd est impossibile idez mobile moueri diuersis motib⁹ in vnam formam. ¶ Dicēdū ꝙ res: aut distinguunt fz formā: aut fz materiam. differentia aūt fm formā accipit ex alia z alia ratione quidditatis. differentia vo fm materiā ex alio z alio eē homo enim differt a leone qz est alia ratio humanitatis z alia natura leonis. sed sortes est alius homo a Platone nonq: alia sit ratio humanitatis in sorte z in Platone. sed qz humanitas habet aliud z aliud esse z in hoc z in illo: accidentia ergo z omnia que sunt in subiecto qz eoruz essē est z inesse numerantur penes subiecta in quibus sunt. Nō ergo pōt esse ꝙ in eodē subiecto sint aliqua duo differentia solum numero qz tūc illa duo haberent idez in esse cum sint in eodē subiecto: habendo aūt idem in esse haberēt idē eē z eadē eēnt numero. implicat ergo hec positio opposita qz ponit differentia numero non esse differentia numero. bene ergo dicitz est qd scribitur quinto methaphisicorū ꝙ quecūq3 sunt in eodē subiecto z differunt ꝙ differunt forma. nō eni possunt differre solo numero. Si ergo tam actio q̄3 passio est quidam motus si sint duo diuersi mot⁹ cum per actionē z passionē vnū z idē subiectū tendat in vnā z eandē formā qz idem calefactibile per calefacere in quo agēs calefacit ipsum z per calefieri in qz calefit ab agente tendit in calorem idez mobile mouebit ad eandem formā diuersis motibus. quia motus recipiūt speciē a termino in eodē mobili erunt duo motus nō in specie differentes cum sint in eandē formā sed solo differente a numero qd patet eē impossibile qz ut ostensum est in eodē subiecto duo aliqua differentia solū numero esse nō possūt. patet ergo quomodo ualet consequentia phi. ¶ Notādū aūt hanc rationē philosophi sufficienter ostendere ꝙ actio z passio duo diuersi mot⁹ esse nō psūt cū sint respectu eiusdē forme. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Sed vnus erit actus. Sed irrationabile est z duorū z alterorū fm speciē eūdē z vnū esse actū. Et erit siquidem doctio z doctrina idē z passio z actio: z docere cū adiscere idē z agē cū pati. Quare necesse est oēz docentē adiscere: z agentē pati.**

¶ Exequitur de dicta questione si actio z passio ponātur vnus actus z vnus motus. d. ꝙ si actio z passio erūt vnus actus. idest vnus mot⁹ irrationabile est. i. inconueniēs est. tāgit aūt. q. quatuor inconueniētia circa hoc. pmū est qz hoc posito cōtinget duoꝝ alterorū idest duorum diuersorum fm speciem ut agentis z patientis esse vnū actū. Secundū inconueniens est qz idē est doctio z doctrina z actio z passio. tertium est qz si idē est actio z passio erit docere cū adiscere z agere cū pati: quare si hec eadē fiant sequit quartum incōueniens ꝙ necesse est omnem docentem discere z omnē agētez pati. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Aut neq3 actū alteri⁹ in altero eē incōueniēs est. Est eni doctio act⁹ docentis. In quodā eni z nō decisus: sz hui⁹ in hoc.**

¶ Soluit circa qd duo facit qz primo facit qd dictū est. secūdo per modum epilogi ostēdit ex his que dicta sūt manifestas esse in diffinitiones datas de motu tam vniuersaliter q̄3 particulariter ibi [quic gd igit.] ¶ Ad euidētiam prime partis sciēdū ueritatē quesiti in hoc consistere ꝙ actio z passio sūt vn⁹ mot⁹ z ꝙ ambo sunt in patiente z non in agente. Cū ergo phūs quasi septez rationes adduxerit arguendo ad questionē propositā due rationū illarū nō cōtradicunt huic ueritati. Nam prima ratio ostendēs actionē per motū nō esse in mouente huic ueritati nō cōtradicit cum nos ponam⁹ actionē z passionē esse in passo nō in agente. sic etiā ratio illa ducēs ad inconueniens ꝙ idem mobile mouebitur duobus motibus respectu eiusdez forme nobis non contradicit quia nos ponimus actionez z passionem esse duos motus sed vnum: restat ergo soluere alia quinq3: quia si actio z passio sunt vnus motus z sunt in moto quinq3 tacta sunt que videntur contradicere huic. pmū est ꝙ actio vnius cuiuslibet nō erit in vnoquoq3 2m autem diuersoruz idē erit act⁹. tertium est ꝙ idem erit actio z passio quartū ꝙ idē erit agere z pati. quintum z ultimuz ꝙ omne agens patietur z econuerso. Soluit ergo ad ista sed nō eo ordine quo posita sunt propter qd quinq3 facit fm ꝙ ad hoc quinq3 soluit. secūda ibi [neq3 enim vnum.] tertia ibi [nec necesse.] quarta ibi [at vo neq3.] quinta ibi [omnino autem dicere.] Dicit ergo ꝙ nō est incōueniens actū alteri⁹ esse in altero. doctio eni est actio docentis est tamē in altero quia est in adiscentendeo subdit ꝙ huiusmodi actus est in quodā. i. in adiscente nō decisus sed est huiusmodi in hoc actio eni quamdiu est cōtinue absq3 decisione est ab agente in passū. ¶ Notandum aūt ꝙ duplex est actio. quedā trāsiens in exteriorē materiā z est perfectio passi. quedā non trāsiēs z est pfectio agētis. cū ḡ dicit ꝙ actio vniuscuiusq3 est in vnoquoq3. ut aūt actio vniuscuiusq3 agētis est in vnoquoq3 agēte: intelligēdū est de actione nō trāseūte. mot⁹ aūt est actio trāsiēs in exteriorem materiā. talis ergo actio lz sit agētis tamē quia est transiens extra ut in subiecto nō est in agēte sed in passo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Neq3 enim vnum duobus phibet nihil eundē esse actum: non sicut esse idem: sed sicut est quod potentia est ad agens.**

¶ Soluit ad aliud qd videbatur incōueniens dicēs ꝙ nihil prohibet vnum z eundem actum esse duobus non tamen sicut idem esse idest non fm eandē rationem: sed sicut qd est in potentia ad agēs: nam cū passū sit in potētia ad agēs. z actio z passio nō sunt in passo fm eandem rationē sed ut est ab agente dicit actio ut suscipitur in passo qd est in potentia ad agēs dicitur passio. ¶ Dubitaret forte aliquis quomodo eē potest ꝙ diuersorum sit idē actus. dicendum ꝙ sicut iudicamus de esse sic debemus iudicare de actione. sicut ergo nō est icōueniēs ꝙ aliqb⁹ duob⁹ cōpetat vnū esse: sic non est inconueniens ꝙ aliqb⁹ duob⁹ cōpetat vnū actū. ¶ Si eni aliqua duo eēnt potentia [illegible] nunq3 ex eis fieret vnuz

fm ee: sic etiam si essent actu tm̄ nō constituerunt vnū fm esse sed sic vnuz est in potentia aliō in actu sic eis potest competere vnū esse. adeo dicit in scd̄o de aīa q̄ non oportet querere quō ex figura cere τ cera fit vnū. eo enī ipso q̄ cera est in potentia ad talem figurā ex illis duob⁹ fit aliquod vnuz ex quo apparet q̄ nunq̄ vnum esse est a duobus fm ratonē. oportet enī omne diuersacum rationum ex quibus fit vnum fm esse: τ sicut illa sunt diuersarum rationū sic esse qō est ab illis ea respicit sub ratione diuersa. Nam vnum respicit ut actum alterum respicit ut potentiā. qō ergo dictum est de eē intelligendū est de actu siue de actione. si enī eēnt aliqua duo quorum utrūq̄ eēt similiter in actu uel similiter in potentia fm q̄ huiusmodi nō agerent nec paterent adinuicē τ illis duobus nō posset cōpetere vnus actus. sed si vnū sit in actu alterum in potentia: eadē actio procedit ab agēte ut suscipitur in passum vnus τ idē actus erit agētis τ patientis sed non sub eadē ratione. sed agentis erit ut est in actu τ ut influit. patientis vō ut est in potētia τ ut suscipit actum illū. sufficiēter ergo phūs ostēdit eundē actum posse esse actiui τ passiui cum ait h' attingere, quia passum est in potentia ad agens.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq̄ necesse est docentem adiscere: neq̄ si pati τ agere idem est: non tamē tanq̄ rationē esse vnam qō quid est esse dicētē: sicut tunice τ indumēti: sed sicut via a thebis ad athenas τ ab athenis ad thebas quēadmodū dictum est prius. Non enī oīa eadē insunt quolibet modo eisdē sed solum quibus esse idez est.

¶ Soluit ad aliud inconueniens q̄ neq̄ necesse est docētē adiscere uel agētē pati. neq̄ enī h' sequit̄ si idē est agere τ pati ita tamē q̄ non sit idem tanq̄ esse rationē vnā dicentē q̄ quid erat esse: sicut tunice τ indumēti est vna ratio: agere enim τ pati nō sunt vnū fz rationē sed sunt vnū sicut via qua itur a thebis ad athenas τ qua itur ab athenis ad thebas quēadmodū dictum est pri⁹: τ q̄z nō oīa eadē quolibet enim τ quocūq̄ modo sumpta insunt. i. cōueniūt eisdē sed solū eis quibus est eadē essentia i. eadē ratio nō enī ualet actio cōpetit agenti τ est idē qō passio ergo passio competit agenti τ agēs patit̄ uō actio τ passio essent idē fz rationē. ¶ Notandū aūt q̄ sicut nō ualet homo est spēs sortes est homo ergo sortes est spēs q̄z accidit homini τ extraneū est ab eo qō predicet̄ de sorte ut stat sub h' attributo speciei sic nō ualet actio cōpetit agenti actio est passio ergo passio cōpetit agēti q̄z accidit actioni τ extraneū est ab ea q̄ sit passio q̄ cōpetit agēti. τ q̄z uariat̄ ibi ratio medij τ cōmittitur ibi fallacia accidētis. iō phūs ait q̄ nō semp eadez insunt eisdē nisi accipiant̄ sub eadē ratione immo cōmittit̄ ibi fallacia accidentis. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ At vō neq̄ si doctio τ doctrina idem τ adiscere τ docere idem: sicut neq̄ si spatium vnum distantiuz sit: τ distare hinc illuc τ inde huc vnum τ idem est.

¶ Soluit ad illō incōueniēs: arguebat̄ enī supra q̄ si idē est doctio τ doctrina q̄ idē sit adiscē τ docē h' enī nō sequit̄ sicut si idē est spatiū τ eadē est distātia aliquoz distāiū q̄ distare hinc illuc τ inde huc est vnū τ idē. ¶ Notādū aūt q̄ spatiū existēs inter aliq̄ duo aliter accipit̄ ut est spatiū τ ut iportat quoddā distare. Nā spatiū dicit̄ ut ɔsideraī fz se. distare vō nominat spatium implicatū ad terminos. eadē est ergo via a deorsū τ deorsū τ ecōuerso τ idē spatiū sed non est idē distare a sursū τ deorsū τ cui cōpetit vnū nō cōpetit aliud: que enī sunt deorsū distāt a sursū non a deorsū τ que sunt sursū a deorsū τ nō a sursū. Idē est ergo spatiū fm se cōsideratū sed non est idē distare nec est idē spatiū fz rationē ut applicat̄ ad diuersos terminos: τ q̄z ut dictum est distare a sursū uel a deorsū nō nominat spatiū simpliciter sed ut applicat̄ ad terminos: cuz diuersi sunt termini erit aliud τ aliud distare hoc τ illō nō obstante q̄ est idē spatiū sic nō est idem adiscere τ docere dato q̄ sit idē doctio τ doctrina.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnino aūt dicere est: neq̄ doctio cuz doctrina: neq̄ actio cū passiōe idē ꝓprie est: sed cui insunt. h. motus. Quod enim huiusmodi in h' τ q̄d huiusmodi ab hoc actum esse ratione: alterum est.

¶ Soluit ad aliud incōueniēs dicēs q̄ oīno est dicē q̄ neq̄ doctio est τ doctrina neq̄ actio cū passiōe est idē sed q̄ est idē motus cum h' insunt: q̄z est esse alterū actū ratione qō est huiusmodi in hoc τ qō est huiusmodi ad hoc. ¶ Notandū aūt q̄ actio τ passio nō sunt idem actus fm rationē. Idē enī motus est actus agentis τ patiētis τ est actio τ passio sed uō sub eadē ratione sed est actio τ est actus huiusmodi .i. agētis q̄z est ab hoc. est aūt passio τ est actus huiusmodi .i. patiētis uō q̄z est ab hoc .i. a patiēte. sed q̄z est in hoc .i. in passo. ¶ Dubitaret forte aliqs si actio τ passio sunt idē realiter τ sunt idē mot⁹ quō possunt facere diuersa predicamenta dicēdū q̄ res sicut se hñt ad eē sic se hñt ad cognoscēdū ita q̄ ex modis essendi sumunt̄ modi itelligēdi sicut ergo se hñt res ad cognosci sic se hñt ad significari ita q̄ ex modis intelligēdi sumūtur modi significādi uel pdicādi τ denominādi. sicut ḡ loqmur de esse rerū τ de cognitione earū sic loqui debem⁹ de significationib⁹ τ pdicatiōib⁹ earūdē. sic aūt videm⁹ in ipso eē q̄ res nō solū hēt eē per cās itrinsecas sz per extrīsecas: lz enī per quādā appropationē dici possit q̄ cause itrinsece faciūt ad eē. extrīsece vō faciūt ad fieri. ɔueniēter tn̄ loquēdo oēs cāe faciūt ad eē q̄z etiā que faciunt ad fieri quodāmō faciūt ad eē sicut ergo cause quedā sunt extrinsece quedā intrinsece τ sicut effectus cōparari pñt ad causas intrinsecas τ extrinsecas sic etiā τ predicationes τ denominationes fieri hñt per causas intrinsecas τ extrīsecas uel etiā per effect⁹ intrinsecos τ extrinsecos: dicit̄ enī op⁹ humanū cuz in̄ humanitas nō sit in opere denominat in̄ humanitas op⁹: eo q̄ op⁹ illud sit causatū ab hoīe τ sicut effect⁹ denominari hēt per cāz exteriore sic denominari pōt causa per effectū extrinsecū: dicit̄ enīz qa domificiū: eo q̄ sit causa dom⁹: effect⁹ ergo denominat cām q̄z suscipit esse ab ea τ causa effectum q̄z dat ei esse. utroq̄ ergo modo ex modis essendi sumūtur modi predicandi siue sumant̄ mo-

di essendi prout cause dant esse effectib⁹. siue prout effect⁹ suscipiũt eẽ a causis. Ampli⁹ hu⁹ habitudines accepte ex modis essendi non solũ sumunt̃ s3 causam ꝛ causatũ sed etiã sm mẽsurã ꝛ mẽsuratũ uel s3 aliũ modũ debitũ. omnis eni3 debita ei habitudo ex modis essẽdi sumit originẽ. si ergo ex talibus habitudinibus modi predicãdi sumi debẽt eum hu⁹ debite habitudines sumãtur. Jtẽ nõ solum per cõparatione ad interiora sed etiam per respectũ ad exteriora. bene ergo dictu3 est ꝙ pdicamenta quedã sumunt̃ ex intrinsecis. omnia eni illa sex genera de quibus in sex principijs determinatur respectu exterioꝝ sumpta sũt. ut ubi sumit̃ per cõparationem ad locum quando per comparationem ad tempus. sic etiam actio agens denominatur ut cõparat̃ ad patiẽs: qḋ est extra ipm. ꝛ passio denominat patiens ut cõparat̃ ad agens. si ergo actio ꝛ passio essent pdicamẽta sũpta respectu intrinsecoꝝ oporteret ꝙ in ipso passo esset duę res quarũ vna esset actio ꝛ alia passio. sicut qꝛ quantitas ꝛ substantia sunt duo predicamẽta sumpta respectu intrinsecorũ nunꝗ3 eẽnt duo predicamenta quãtitas ꝛ substãtia nisi in ipsa re essent aliq̃ duo realiter differentia quorũ vnũ esset substãtia ꝛ aliud quãtitas. Sed qꝛ actio ꝛ passio sunt sumpta respectu extrinsecoꝝ sufficit ꝙ agẽs qḋ est extra passum respectu cui⁹ dicit̃ actio: ꝛ ꝙ passu3 qḋ est extra agẽs respectu cui⁹ dicit̃ passio sunt realiter differẽtia ad hoc ꝙ actio ꝛ passio sm rei ueritatẽ duo predicamẽta cõstituant̃. sic ergo imaginari debemus qꝛ actio ꝛ passio fundant̃ in eodẽ motu sicut distare a sursum ꝛ deorsũ fundant̃ in eodẽ spatio qꝛ ergo distare hoc ꝛ illḋ dicit aliquid per respectũ ad terminos. iḋ vnũ distare differt ab alio: qꝛ vnus terminoꝝ ab alio est distinctus sic qꝛ actio ꝛ passio nõ dicũt ipm motũ s3 se. sed dicũt huiusmodi motũ per relationẽ ad agẽs ꝛ ad patiẽs nõ idẽ predicant actio ꝛ passio. ideo neq3 sunt vnum predicamentum. patet ergo ꝙ respectu terminoꝝ ꝛ respectu extrinsecoru3 sumitur tam predicamẽtũ actionis ꝙ̃ passionis qꝛ huiusmodi termini sunt distincti. actio ꝛ passio distincta faciunt predicamenta: qui ergo vult actionẽ ꝛ passionẽ vnũ esse predicamẽtũ: qꝛ in eo in quo sunt vna est res ignorat modũ accipiẽdi pdicamẽta. qꝛ credit actionẽ ꝛ passionẽ eẽ accipiẽda penes intrinseca cũ ostẽsũ sit ꝙ nõ constituunt predicamenta nisi respectu extrinsecorũ. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis qꝛ si mot⁹ est idẽ realiter ꝙ actio ꝛ passio videt̃ ꝙ nõ sit in quatuor generib⁹ ut supra dicebat̃ sed sit solũ in predicamẽto actionis ꝛ passionis. ℭ Dicẽdũ ꝙ mot⁹ materialiter in predicamento actionis est: qꝛ est ipsa actio: ꝛ est in predicamento passionis qꝛ est ipsa passio: formaliter tñ nõ est in pdicamẽto actionis nec ꝛ passionis qꝛ mot⁹ sm ꝙ huiusmodi nec dicit aliquid per cõparationem ad agens nec ad patiens. Sed per cõparationẽ ad formã que per motum inducitur. motus ergo ut mot⁹ est formaliter sumptus est in eodem genere cum forma uel cum re que per formã inducitur ut supra ostendebatur. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quid quidẽ igit̃ mot⁹ sit ꝛ u̾r ꝛ s3 partẽ dictũ est. Nõ eni immanifestũ est quomodo determinabitur spẽrũ vnaqueq3 ipsius. Alteratio qdẽ enim alterabilis sm ꝙ est alterabile: endelechia est.

ℭ Ostendit per modũ epilogi ex his que dicta sunt manifestas esse diffinitiones de motu iam vniuersaliter ꝙ̃ particulariter. ꝛ duo facit s3 ꝙ due sunt tales diffinitiones. secũda ibi [ampli⁹ aũt.] Dicit ergo qḋ dictum est quid sit motus ꝛ u̾r ꝛ etiam sm partẽ. nõ eni immanifestũ est quomodo declarabitur vnaquaq3 specierũ ipsius motus. Nam si motus est act⁹ mobilis in eo ꝙ mobile: manifestũ est ꝙ alteratio est actus ꝛ endelechia alterabilis sm ꝙ alterabile ꝛ sic de alijs speciebus motus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Ampli⁹ aũt non⁹ que pñ actiui ꝛ passiui inquãtũ huiusmodi: simpl'r q3 ꝛ iteꝝ sm vnũquodq3: quoniam edificatio: aut medicatio. Eodẽ autez dicet̃ modo ꝛ de alijs motibus singulis.

ℭ Ostendit etiã manifestã esse aliã motus diffinitionem ex his que dicta sunt noti⁹ supra est nobis illa diffinitio que est ꝙ mot⁹ est actus actiui ꝛ passiui potẽtia inq̃tũ huiusmodi: ꝛ huiusmodi diffinitio est nota nõ solum simpliciter uerum etiam sm vnãquãq3 speciem motus: quoniam edificatio ꝛ medicatio sunt huiusmodi actus. eodẽ aute modo manifestum est ꝛ de singulis alijs motibus ꝙ sũt act⁹ idest actiui ꝛ passiui sm ꝙ passiuum est in potentia ad suscipiendum ꝛ agens ad agendum. sm eni potentiam actiuam agentis ꝛ passiuam patientis sumitur omnis motus. Lectio. v.

q Uoniã aũt de natura sciẽtia est circa magnitudines ꝛ temp⁹ ꝛ motũ quorũ vnũquodq3 necesse est: aut infinitũ: aut finitũ eẽ. Et si nõ omne sit infinitum: aut finitũ: ut passio: aut pũctũ. Taliũ eni forsasse nullum necesse est in altero horu3 eẽ cõueniẽs utiq3 erit de natura negociãtẽ ɔsiderare si ẽ: aut nõ ẽ: ꝛ si ẽ qḋ ẽ.

ℭ Postq̃ pħs determinauit de motu in pte ista determinat de infinito circa qḋ duo facit: qꝛ primo pbat qḋ spectat ad naturalem philosophu3 determinare de infinito. secũdo incipit determinare de ipso ibi [ꝛ omne tanq̃ principia.] Circa primum duo facit sm ꝙ dupliciter probat intentum. pmo enim probat hoc ratione. secũdo vo signo ibi [Signũ autẽ.] Dicit ergo ꝙ qꝛ sciẽtia de natura est circa magnitudines ꝛ circa tẽpus ꝛ motum quoru3 vnumquodq3 necesse est: aut finitum: aut infinitu3 eẽ. ideo supple spectat ad naturalẽ considerare de infinito ꝛ finito. ꝛ addit ꝙ si nõ omne est finitum aut infinitum qꝛ passio ꝛ punctu3 ꝛ forsasse nullũ talium necesse est taliũ collocari in altero horũ qꝛ talia nec sunt finita: nec infinita. l3 ergo talibus nõ conueniat nec finitas nec ĩfinitas. tñ qꝛ multa cõsiderat naturalis que sunt finita: aut infinita. ideo negociãtem de natura cõueniẽs erit cõsiderare si est infinitũ: aut si nõ est: ꝛ si est quid est. ℭ Notandũ ꝙ nõ oportet ea que sunt de consideratione naturalis inesse omnibus naturalibus. non enim oportet si naturalis cõsiderat de finito ꝛ ĩfinito ꝙ h' in

ralis inesse oib⁹ nalib⁹. nō enim opꝫ si nālis ꝯsiderat de finito ꝛ īfinito ꝙ h̄ insit oib⁹ nalib⁹. lꝫ ergo passio ꝛ pūctū ꝛ plura talia que de se nō sunt quāta sint de ꝯsideratiōe nāles que nec sunt finita nec infinita poterit tñ nālis cōsiderare de finito ꝛ infinito: qꝛ hēt cōsiderare de magnitudine tpe ꝛ motu que oportet uel finita uel infinita eē. ℭ Notandū est etiā ꝙ cuius est cōsiderare subiectū eius est cōsiderare ꝓprias passiones illius subiecti: ꝛ qꝛ ꝑ se dicere quātitatis videm⁹ eē finitū aut īfinitū: qꝛ rō finiti ꝛ īfiniti ꝯtingit quātitati cum magnitudo tēpus ꝛ mot⁹ gd quatū dicāt cū spectat ad nalem cōsiderare de h⁹ quātis spectat ad ipm cōsiderare de finito ꝛ infinito. ℭ Notādū aūt ꝙ aūt pūctū passionē ꝛ talia fortassis nō eē finita nec īfinita qꝛ passio lꝫ nō sit finita nec infinita per se: pōt tñ h̄ ei cōpetere pet accñs. Albedo enim uel color qui videt eē ꝓpria passio superficiei pōt eē gd extēsum ꝛ gd quātū rōne subiecti in quo fundat: sic etiā punctus lꝫ nō sit īfinitus priuatiue qꝛ nō est apt⁹ natus finiri: est tñ infinit⁹ negatiue qꝛ nō est finit⁹: nō ꝑbs nō simpl'r sed sub dubio negat talia finita uel infinita. ℭ Dubitaret forte aliqs: qꝛ si ꝑhūs ꝯsiderat de infinito qꝛ cōsiderat de tpe qd̄ necesse est esse finitū aut infinitū: videt ꝙ ꝑus debuit tractare de tpe ꝙ̄ de infinito. ℭ Dicēdū ꝙ nālis ꝯsiderat de īfinito: nō solū rōne tpis: sed etiā rōne mot⁹. ꝛ ꝑncipalius cōsiderat de eo rōne mot⁹ ꝙ̄ rōne tpis. sufficit ergo eū ꝑus determinasse de motu ut nūc determinare possit de infinito. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrū spectat ad nalē cōsiderare de infinito. videt ꝙ nō: qꝛ qd̄ nō repit in nālibus nō est de cōsideratione nālis: sed infinitū nō inuenit in nalibus oī na cōstatiū est terminus ꝛ rō magnitudinis ꝛ augmēti ut dicit in scd̄o de aīa. ꝯsiderare ergo de infinito nō spectat ad nalē. ℭ Dicēduꝫ ꝙ infinitū dupl'r pōt accipi: potētia: ꝛ actu. infinituꝫ aūt in potentia qd̄ est infinitū diuisione uel in successiuis. in nalib⁹ repiri hēt. infinitū aūt actu ut ꝙ sit aliqd̄ corpus hñs actu infinitā magnitudinem in nalib⁹ repiri nō pōt ut ꝓbabit infra: ꝛ ut declarari hēt primo celi ꝛ mūdi. ℭ De utroqꝫ aūt infinito determinare hēt in nalib⁹ de infinito in potētia habet cōsiderare nalis ꝙ repit in nālib⁹. de infinito aūt actu etiā cōsiderare hēt aliquo mō: quia oppositoꝝ eadē est disciplina: ꝛ rectū est iudex sui ꝛ obliqui sicut cuius est cōsiderare rectū eius est cōsiderare obliquū: sic cuius est cōsiderare finitū eius est cōsiderare infinitū. sufficit ergo nalia esse finita ut nalis ꝑhūs possit de infinito facere mentionē. signāter ergo ꝑhūs aut magnitudinē tēpus ꝛ motū eē finita aut infinita: qꝛ quodcūqꝫ hoꝝ detur ꝓbabit ꝙ spectat ad nalē cōsiderare tā de infinito ꝙ̄ de finito cū dictū sit ꝙ oppositoꝝ eadeꝫ est disciplina. Ad obiectū aūt in ꝯtrariū patet sol'o qꝛ nō oportet ꝙ ꝗcqd ꝯsiderat nālis sit in nalib⁹: sed sufficit ꝙ ipsum uel ꝙ eius oppositū in naturalib⁹ habeat reperiri. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ **Signum enim ꝙ huiusmodi sciētie propria consideratio de ipso est. Omnes eni qui videntur rationabiliter tetigisse huiusmodi philosophiam: fecerunt uerbū de infinito.**

ℭ Probat hoc idē per signū. s. signū eē ꝙ huiusmodi scie. s. nalis ꝓpria cōsideratio est de infinito: qꝛ oēs ꝑhi qui videnť rōnabiliter tetigisse ꝑhiam huiusmodi idest nalē fecerūt uerbū de infinito. Signū est ergo ꝙ spectat ad nālē ꝑhiam cōsiderare de infinito ex quo oēs de natura rōnabil'r loquentes de infinito mētionē fecerūt. ℭ Deide cū dicit.

ℭ **Et omnes tanꝙ̄ principium quoddaꝫ ponunt eorum que sunt. Aliꝫ quidē quēadmodum Pythagorici ꝛ Plato per se non sicut accidens alicui alteri: sed sicut substantiam ipsum esse infinitum.**

ℭ Incipit determinare de ipso infinito circa qd̄ duo facit. qꝛ primo determinat de eo ſm opinionē aliorum. scd̄o determinat de ipso ſm opinionē ꝓpriā determinādo ṽitatē circa ipsum. scd̄a ṗs incipit ꝗsi iuxta finē huius tertij ibi⌊ qd̄ gdeꝫ igif. ⌋Circa primū tria facit. qꝛ ꝑmo narrat opinionē antiquorū de ipso infinito. 2° adducit rōnes per ꝗs mouerī poterāt ad sic opinādū. 3° improbat opiniones illas. scd̄a ibi⌊ rōnabil'r aūt. ⌋tertia ibi⌊ hēt autē dubitatiōe. ⌋loquētes aūt de sa ꝛ de infinito diuisi sunt. qꝛ qdam loquebanť naliter ut Anaxa. ꝛ Democri. qdā ṽo nō naliter ut Pythago. ꝛ Plato qui de nālib⁹ loquētes assignauerūt rōnes non nāles sed mathematicas. in narrādo ergo opiniones antiquoꝝ de infinito duo facit. qꝛ ꝑmo narrat opiniones loquētiū nō naliter. scd̄o loquētiū nāliter ibi⌊ de nā aūt oēs. ⌋Circa primū duo facit. qꝛ ꝑmo narrat opinionē Platonis ꝛ Pytha. loquētium nō naliter. scd̄o dat dĩam inter eos ibi⌊ ꝑter ꝙ Pytha. ⌋Dic ergo ꝙ oēs loquentes de infinito ponūt ipm tanꝙ̄ quoddā ꝑncipiū eoꝝ que sunt. ꝛ. causā. sed diuersimode: qꝛ alij ut Pytha. ꝛ Plato ponūt infinitū eē aliqd per se nō sicut accñs alicui alteri: sed dicūt ipsum infinitū eē sicut subiectū. i. sicut substātia quedā per se exñs. ℭ Dubitaret forte aliqs utrū uerū sit qd̄ Pythago. posuerūt infinitū eē substātiā. ꝛ videt ꝙ nō. nam Pytha. posuerūt infinitū circa numeros. numeri aūt nō sunt substātia: sed sunt quedā spēs quātitatis. Dicendum ꝙ ad hāc qōnē rńdet cōmētator dicēs numeros īfinitos quos ponebat Pytha. eē subas: qꝛ ponebat eos eē ꝑncipia subarū. Si ergo ꝑncipia sube sunt suba Pythago. ponēdo infinitū in numeris: ꝛ dicēdo nūos eē ꝑncipia subarū posuerit infinitū hēre rōnē sube: sic etiā ꝛ Plato ponēs mathematicalia ꝑncipia naliū corpoꝝ ponebat infinituꝫ habere rōnem substātie. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ **Preter hoc quod pythagorici quideꝫ in sensibilibus. Neqꝫ enim abstractuꝫ faciunt numerum: ꝛ extra celum infinitum Plato autem extra nullum esse corpus neqꝫ ideas: eo quod nusꝙ̄ sint: ipse tamē infinitum ꝛ in sensibilibus ꝛ in illis esse.**

ℭ Dat differētiā inter eos. circa qd̄ duo facit ſm ꝙ duplicē dĩam assignat. scd̄a ibi⌊ ꝛ hi gdē. ⌋cōuenit sic. Plato ꝛ Pytha. cōuenerūt loquēdo de infinito ꝑter idest excepto ꝙ differūt: qꝛ Pytha. posuerūt infinitū eē in sensibilibus. sicut enim faciunt numerū abstractū a sensibilib⁹ sic ponunt corpora sensibilia infinita: ꝛ ſm eos erit īfinitū extra

celum. Plato aũt nõ sic: q2 extra celum nullũ ponit corpus neq3 ideas eo q ipse idee nusq3 sint. posuit enim Plato ideas nõ cõtineri sub tpe nec sub loco cum dicit eẽ infinitũ ꝛ in sensibilibus ꝛ in illis idest ideis. ¶ Notãdum aũt Pythagoram posuisse infinitum extra celum: q2 que sunt infra celũ celo clauduntur: ideo dicebat ea infinita nõ eẽ. sed extra celum posuit numeros ꝛ corpa que dicebat infinita. ¶ Notãduz etiam differentiam hãc assignatam duo in se cõtinere. pmo q2 Pythago. differebat a Platone: q2 nõ ponebat infinitum extra sensibilia. Plato aũt posuit: q2 ponebat infinitũ non solum esse in sensibilibus: sed etiam in ideis. secũdo differebat q2 Plato nõ posuit infinitũ extra celum nihil enim posuit Plato extra celũ eẽ. oĩa enim sensibilia posuit inter celum. ideas aũt nec posuit intra nec extra: sed Pytha. posuit sensibilia extra celum que dixit esse infinita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et quidẽ infinitũ esse parẽ. Hic quidẽ enim cõprehensus ꝛ sub impari reclusus adhibet his que sunt infinitatem.**

¶ Assignat aliam inter eos dñiam: q2 Pytha. attribuebat infinitatem numero pari. Plato vo mae. dicebat enim magnũ ꝛ paruũ que se tenẽt ex pte materie habere rõnem infiniti. duo aũt facit. pmo q duplicuter pbat Pythago. attribuisse infinitatem numero pari. pmo enim pbat Pytha hoc per rõnem scdo per signũ. scda ibi. Signũ aũt. Dicit ergo q sm Pytha. dicũt infinitũ eẽ parem. Nam q2 hic i. numerus par est cõprehẽsus ꝛ cõclusus sub impari: ergo par numerus de se est infinitus ꝛ adhibet idest pbet infinitatẽ his que sunt idest entibus. ¶ Notãdum aũt q in corporibus ideo quãdã infinitatem aspicimus: q2 semp sunt corpora diuisibilia in duo equalia. ideo enim diuisio corporũ vadit in infinitũ: q2 semp põt diuidi corpus in duas medietates. cum ergo sit de rõne numeri paris q possit diuidi in ptes eqles uel in duas medietates par numerus de se quãdam infinitatẽ habet. q2 ergo addita vnitate numero pari tam nõ ulterius est sic diuisibilis in ptes equales: ideo numerus par de se est infinitus ꝛ dicitur claudi ꝛ finiri per vnitatem uel numerũ imparem. ꝛ q2 qd de se infinitum est rõ infinitatis aliorũ. ideo dicebãt Pytha. parem numerum adhibere uel dare infinitatem entibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Signum autem huiusmodi est qd cõtingit in numeris: circũpositis enĩ gnomonibus circa vnum ꝛ extra: aliquando quidem aliam fieri speciem: aliquando autem vnam. Plato autem duo infinita magnũ ꝛ paruum.**

¶ Probat hoc idem per signuz dicẽs q signũ est huiusmodi. s. q par numerus de se sit infinitus id qd cõtingit in numeris. In numeris enĩ circũpositis gnomonibus circa vnũ idest circa vnitatem: ꝛ extra idest circa alios numeros qui sunt extra vnitatem. aliqñ cõtingit fieri aliam spem numero. aliqñ aũt vnam ꝛ eãdem. q2 si cõgregentur numeri pares circa vnitatem fit alia species numerorũ. sed si impares semp fit eadem spẽs. Signũ ergo est q par de se dicat qd indeterminatum ꝛ infinitũ. Pytha. ergo attribuebat infinitatẽ pari. Plato autem materie. ponebat enim duo magnum ꝛ paruũ que tenẽt se ex parte materie eẽ infinita. ¶ Notãduz aũt q numeri impares qui sunt extra ꝛ alij ab vnitate cõgregentur ordinate cum ipsa vnitate semp faciũt eãdem spẽm numeri. accipiuntur aũt numeri impares ordinate sic vnum tria qnque septem nouẽ vndecim ꝛ sic in infinitum. hi aũt cõgregati semp cõstituũt eãdem spẽm: q2 cõstituũt quadratũ vnum: ꝛ tria faciũt quatuor: qd est quadratũ quatuor: ꝛ qnque nouem qd est quadratũ. ix. ꝛ septez. xvj. qd est quadratũ: ꝛ sic de alijs. sed pars numeri nõ sic Nam vnum ꝛ duo tria faciũt: tria aũt ꝛ quatuor faciũt septẽ. septẽnarius aũt est alia spẽs a ternario. Nam ternarius est numerus primus ꝛ incompositus dupliciter. pmo q2 nõ fit ex ductu numeri in numerũ. scdo q2 nõ fit ex aggregatione numerorum. Nulli enim duo numeri simul cõgregati constituũt ternariũ. septẽnarius aũt lz sit primus ꝛ incõpositus quãtum ad ductum numerorũ: q2 nullus numerus ductus in alium numerũ facit septẽ. non est tñ incõpositus quãtum ad aggregationẽ numerorum. quatuor enim ut tria simul aggregata constituũt septẽnarium. patet ergo q partes numeri aggregati cum vnitate statim diuersificãt speciem qd nõ faciũt impares. ¶ Notãdum etiaz q dicit cõpositis gnomonibus. q2 sicut in figuris circũposito gnomone ipsi quadrato quadratũ qdeʒ creuit sed nõ est alteratũ. gnomon enim est vna superficies secata diametro cum duobus supplemẽtis. B aũt si addatur quadratũ ipsum augmẽtat: sed nõ alterat q2 oẽs superficies circa diametrũ sunt similes ut pbatur in 6° geometrie. sicut ergo in figuris gnomon additum quadrato ipsum augmẽtat. qnque enim additũ quatuor faciũt nouẽ: que lz sint plura quatuor nõ tñ sunt altera specie. cõtinetur enim nouenarius sub specie quadrati sicut ꝛ qternarius. dicuntur ergo numeri impares gnomones pp̃ter similitudinem quam hñt cum illis. ¶ Notãdum aũt q sm ꝯrem Plato posuit magnum ꝛ paruũ eẽ infinita: q2 magnum apud ipsum crescit in infinitum ut paruũ diminuitur in infinitũ. ¶ Dubitaret forte aliquis utrum sit uerũ q magnum ꝛ puum uadunt in infinitũ. videtur q nõ. paruũ enim nõ diminuitur in infinitũ: q2 ut pbatur primo huius est dare minimaʒ carnem ꝛ minimã aquam. Amplius si dubium est utrum in diminutione sit defecẽsus in infinitum nõ videtur habere dubium: q2 in augmẽto nõ est ascensus in infinitum: q2 dicebatur supra q oium na constãtium est certa ratio ꝛ tres eorũ magnitudinis ꝛ augmẽti. Dicẽdum q Plato per mathematicalia uoluit reddere rõnes de nalibus: quo posito oportebat enim loqui de magno ꝛ paruo in nalibus: sicut de magno ꝛ paruo in mathematicis. cuz ergo mathematici cõsiderẽt quãtuz ut quãtum est ꝛ nõ cõsiderẽt ipsum ut est in materia nali uel ut est in mã sensibili: q2 quãto ut quãtum est nõ repugnat augmẽtum ꝛ diminutio in infinitũ oportebat platonem dicere magnũ posse crescere in infinitum: ꝛ paruũ posse in infinitum diminui. argumẽta autem in cõtrariuz facta procedebãt de quãto nõ ut quãtum: sed ut circũceerni materiã naturalem ꝛ sensibilem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **De natura autem omnes semper subij**

cuiũt alteram quandam naturam infinito dictorum elementorũ: ut aquam: aut aerem: aut medium horum. Finita autem faciẽtiũ elemẽta nullus infinita facit. Qui cũq3 aũt infinita faciũt elemẽta quemadmodum anaxagoras & Democritus.

¶ Ponit opiniones naliter loquẽtium circa qđ duo facit. q2 pmo facit qđ dictũ est. scđo q2 mẽtionem fecerat de Anaxa. & Democri. assignat dĩam inter eos ibi. hi quidem ex silibus. Dicit ergo q oẽs loquẽtes de na. i. naliter semp subijciũt ipsi infinito quãdam alterã nãm dictoꝝ elemẽtoꝝ: ut aquã: aut aerem: aut mediũ horũ. aliqui ergo faciẽtes vnũ elemẽtum pncipiũ entium dicebãt illud infinitum eẽ. sed nullus faciẽtium plura elemẽta si dicebant ea eẽ numero finita facit infinita magnitudine: sed quicũq3 faciũt infinita elemẽta numero quemadmodum Anaxago. & Democri. illos supple opꝫ ponere eẽ infinitum fm magnitudinẽ: q2 ex infinitis corporibus numero oportet cõstitui corpus infinitũ fm magnitudinẽ. ¶ Notãdum ergo differẽtiã eẽ inter Platonẽ & Pytha. sõ loquẽtes naliter & alios naliter loquẽtes. q2 illi posuerũt infinitum quãdam subam eẽ per se existẽtem. hi vo dixerũt infinitũ eẽ quãdã passionem siue quãdã pprietatem alicuius corporis nalis. ¶ Notãdum etiã q ponentes vnũ solum elemẽtũ fm aliq̃s rõnes appentes potuerũt ipsum ponere eẽ infinitũ. Sed ponẽtes plura elemẽta si dixerũt ea eẽ finita nũero necesse habebãt dicere eẽ finita magnitudine: q2 si aliqđ istorum eẽt infinitũ: totũ occupasset nec cõpateret secum aliud elementum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hic quidẽ ex similibus partibus: ille autem ex omni semine figurarum per contactũ cõtinuũ infinitum esse dicit.

¶ Dat dĩam inter Democri. & Anaxa. & duo facit fm q duas dĩas assignat. scđa ibi. & hoc qdẽ. Pma dĩa talis est q hic. s. Anaxa. ex silibus partibus cõstituit infinitũ. ille aũt. s. Democrit9 dicit eẽ infinitũ per cõtinuum ɔtactũ ex omni semine. i. ex omni genere figurarũ. posuit enim Anaxa. eẽ pncipia corpa silium ptiuꝫ. Democritus vo posuit corpora indiuisibilia diuersarũ figurarum fm quẽdã ordinem: & cõtactũ esse constitutiuũ rerum. sicut ergo hi diuersimode ponebãt pncipia: sic diuersimode cõstituebãt infinituꝫ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hic quidem quãlibet partem esse similiter mixtaꝫ toto ex eo qđ videt quodlibet ex quolibet fieri. Hinc etenim videt & simul aliquãdo oẽs res fuisse eẽ: ut hec caro & hoc os: & sic quodlibet: & oia itaq3 & simul igit. Principium enim nõ soluꝫ in vnoquoq3 disgregationis sed & oium est. Quoniam eniꝫ omne quod fit: ex huiusmodi fit corpore: omnium enim generatio preterq3 quod non simul.

¶ Dat scđam differẽtiã q Anaxa. posuit vnũ pncipium generari ex alio: q2 posuit ex quodã chaos cõfuso generari hec corpa silium partiũ que hñt rõnem pncipij. Democrit9 aũt nõ posuit pncipia fieri ex alijs. imponẽdo aũt hãc dĩam duo facit: q2 pmo ponit positionẽ Anaxa. ponẽtis hec corpa similium ptium generari ex illo chaos confuso. scđo ponit opinionẽ Democriti negãtis pncipia generari ex alijs ibi. Democritus aũt. Circa pmũ duo facit fm q duas rõnes adducit per quas Anaxa. pbabat dictũ. scđa ibi. & quoddã pncipiũ. Dicit hec q hic. s. Anaxa. ait quãlibet ptem siliter eẽ cõmixtã toti: dicit eniꝫ in quolibet eẽ quodlibet ex eo q videt quãlibet rem fieri ex qualibet. huic enim scilicet Anaxa. videt cõfirmare idest videt firmãdum eẽ oẽs res aliq̃n simul eẽ ut hec caro & hoc os: & sic quodlibet. oia itaq3 & simul igit oia fuerũt: causa aũt huiusmodi ex hoc sumit q2 est aliqđ pncipium disgregationis: nõ solũ in vnoquoq3. i. in vnaquaq3 re pticulari: sed & oium tale est pncipiũ. opꝫ igit in aliquo chaos cõfuso oia aliq̃n simul existere ideo subdit q q2 oẽ qđ fit: fit ex huiusmodi corpe siue ex huiusmodi pncipio siue ex huiusmodi chaos gñatio oium est ex illo ppter qđ nõ simul successiue enim fuerũt hec corpa sepata ex illo chaos. ¶ Notãdũ aũt vim huiusmodi rõnis in hoc consistere: q2 si ps est mixta silr toti & oportet dare pncipium disgregationis oium sicut damus huiusmodi pncipiũ in quolibet corpe ptiali sicut in quolibet corpe partiali sunt oia mixta fm positionem Anaxag. ita oportebit dicere aliq̃n fuisse aliquod corpus totale & aliqđ chaos in quo vniuersaliter omnia essent mixta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quoddam principium eẽ oportet generationis. Hoc aũt est vnum: qđ ille vocat intellectũ. Intellectus aũt ex pncipio quodam opatur intelligẽs & cognoscẽs. Quare necesse est simul aliquando omnia esse: & incipere moueri aliquando.

¶ Ponit secũdam rõnem ad hoc idẽ. d. q oportet supple eẽ quoddã principiũ oium. hoc aũt pncipium est vnũ qđ ille vocat intellectũ. intellectus aũt fm ipsum opat intelligẽs uel cognoscẽs ut habet alia lra ex quodã principio tpali siue ex tpe: quare necesse est aliq̃n oia siliter eẽ simul & oia aliq̃n incipere moueri & segregari. Si enim nihil segregat nisi per intellectũ & intellectus incepit segregare ex tpe oportet añ segregationẽ huiusmodi oia fuisse simul & oia fuisse cõmixta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Democritus aũt nihil alteruꝫ ex altero fieri primoꝝ dicit. Sed tñ ipsum cõe corpus oium esse principium magnitudine fm partes & figuras differẽs. Quod quidem igit conueniens sit phisicis hec speculatio manifestum ex his.

¶ Ponit positionẽ Democriti. d. q Democritus dicit nihil alterũ primoꝝ. i. principioꝝ fieri ex altero sed tñ est ipsum corpus cõe qđ est principiũ oium fm ptes differẽs magnitudine & figura. ¶ Notãdũ aũt q duplex est coitas. quedam totius uľis. quedã aũt totius integralis. Democritus eniꝫ posuit quoddã corpus principiũ oium qđ erat cõmune coitate quadã integrali. posuit eniꝫ infinita corpora indiuisibilia que fm quẽdã ordinẽ & ɔtactuꝫ cõstituebãt quoddã corpus totale & cõe qđ corp9 hẽbat diuersitatẽ magnã in ptibus fm q athomi

diuersarū figurarū ueniebāt ad eius cōstōnem: ꝛ ꝓpter hanc diuersitatē athomoꝝ ex illo corpe oīa poterāt gñari. ¶ Dubitaret forte aliqs qꝛ uidetur pōnē Anaxa.q.oīno fuisse sil'em cum pōne Democriti. sicut enim Anaxa. posuit ꝙ ex vno chaos cōfuso gñarent oīa. sic Democrit⁹ videt posuisse oīa corpa indiuisibilia vnū facere quoddā cōe corpus ex quo gñarent oīa alia. Dicēdum ꝙ lꝫ aliquo mō ꝯuenīret Democri. ꝛ Anaxa. magna tñ erat differētia inter eos. Anaxa. enim posuit illud chaos cōfusum sic cōfundere carnē ꝛ os ꝛ alia siltum partium ꝙ nullū illoꝝ videbat eē: ꝓpter qḋ cū ex illo chaos talia gñabant: qꝛ ibi talia nō appebāt esse: sed oīa erāt ibi sub modo cōfuso: merito illud chaos cōfusum hēbat rōnem principij respectu corporum siltum ptium generatoꝝ ex ipso. ꝛ qꝛ corpa similiū ptium gñara ex illo chaos ponebat Anaxa. eē principia oportebat eū dicere principiorꝫ esse ꝑncipiū. Democritus aūt non sic. Nam lꝫ poneret aliqḋ vnū cōtinue ꝛ tale corpus cōstitui ex oībus corpibus indiuisibilib⁹ sicut vniuersum totum cōstituit ex oībus suis ptibus. corpa tñ illa indiuisibilia erāt in illo totali corpe nō sub mō ꝯfuso: sed sub modo distincto. dicebat enim illud corpus habere differētiā uel distinctionē in ptibus. nō ergo ꝓpter corpora indiuisibilia generabant ex illo cū eēnt in eo nō sub mō cōfuso: sed distincte ꝛ sub ꝓpria forma. ¶ Ultimo epilogat circa determinata d. manifestū eē ex his que dicta sunt ꝙ speculatio hec que est de infinito sit cōueniēs phisicis. i. nālibus. qꝛ ut patet loquētes de natura mentionē fecerūt de infinito. Lectio. VI.

r

Rationabiliter autem ꝛ principium ipsum ponunt omnes. Neqꝫ enim frustra possibile est ipsum esse neqꝫ aliam inesse potentiam: nisi sicut principium. Omnia enim principiū sunt: aut ex principio. Infinitū autem non est principium. Esset enim utiqꝫ finis ipsius.

¶ Positis positionibus antiquoꝝ de infinito. in pte ista ponunt rōnes per qs antiq mouebant uel moueri poterāt ad opinādū infinitū eē tale ql'e ipsi ponebāt. ¶ Ad cuius euidētiā sciēdū ꝙ antiq nō solum ponebāt infinitū eē: sed etiā ei attribuebāt qsdam ꝓprietates. dicebāt enim ipm eē ꝑncipiū esse incorruptibile eē aliorꝫ ꝯseruatiuū ꝛ eē qd diuinū. duo ergo facit: qꝛ primo ponunt rōnes per qs antiqui opinabant uel opinari poterāt infinitū hēre ꝓprietates ꝑdictas. scḋo ponunt rōnes per quas opinari poterāt ipm infinitū eē ibi [eē aūt aliqd infinitū.] Circa primū qtuor facit fm ꝙ qtuor ꝓprietates opinabant antiq de ipso infinito. pmo enim ostēdit ꝙ opinabant ipsum eē ꝑncipiū. scḋo esse incorruptibile. tertio eē qd ꝯseruatiuū. ꝛ qrto quid diuinū. scḋa ibi [amplr⁹ aūt.] tertia ibi [ꝯtinue.] qrta ibi [ꝛ hoc diuinū.] Dicit ergo ꝙ rōnabiliter oēs ponūt ipm infinitū eē ꝑncipiū. Naꝫ nō est possibile ipm eē frustra uel eē ociosum: nec est possibile ipi infinito inēē aliā potentiā nisi sicut ꝑncipiū. oīa enim aut sunt ꝑncipiū aut ex ꝑncipio. infinitū autem nō est ꝑncipiū: qꝛ tūc utiqꝫ eēt ipsius finis aliqs. i. eēt qd finitū. si ergo infinitū nō hēt ꝑncipium hoc est ex ꝑncipio qꝛ nō est ꝑncipiatū ꝛ ab alio cātum oportet ꝙ ipm sit principiū ꝛ cā alioꝝ. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū infinitū possit eē ꝑncipiatū ꝛ cātū. Dicēdū ꝙ duplici via inuestigare possum⁹ ꝙ infinitū nō pōt hēre rōnē ꝑncipiati ꝛ cāti. pma via sumit ex ordine agētiū. scḋa ex mō agēdi. prima via sic patet. oē agēs uel agit ex nā uel ex instinctu nāe: ul agit a ꝓposito per itellectū. oē aūt agēs uel ex natura uel ex instinctu nāe agit ut instrm intelligētie ꝛ reducit in agēs per intellectū: qꝛ natura nō agit nisi rememorata ex supiorib⁹ causis que dicunt intelligētie. ex ipso ergo ordine agētiū: qꝛ agēs nāle reducit in agēs per itellectū. nullus enī est effectus cuius cā nō sit itelligētia uel agēs per intellectū. cū ergo oē tale agēs agat intelligēdo qḋ de se ē ignotū ꝛ subterfugit cognitionē itelligibilē nō erit effectus agētis per intellectū ꝛ per ꝯñs nō poterit eē effectus alicuius agētis. infinitū ergo fꝫ magnitudine qꝛ fm ꝙ huiusmodi est ignotū ut dicebat in pmo huius. ꝛ qꝛ infinitum subterfugit cognitionē intelligibilē ut innuit phūs scḋo metha^ce. patet ex ipso ordine agētiū qꝛ oīa agētia reducunt in agēs per intellectū infinitū nullius agētis poterit eē effect⁹. Scḋa via sumit ex modo agēdi. oīs enim effectus hēt virtutē pticipatā ab alio ꝛ agit in virtute sue cause. si ergo eēt corpus infinitū haberet virtutē infinitā: qꝛ crescēte corpe crescit ꝛ virtus. si aūt eēt virtutis infinite nō ageret in virtute alterius. ex ipso ergo modo agēdi patet ꝙ infinitū nō pōt eē qd cātum ꝛ ꝑncipiatū. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū infinitū hēat rōnē cāe. videt ꝙ nō: qꝛ hēt rōnē cause ꝛ est alioꝝ effectuū videt eē qd in actu. infinitū aūt ut infra parebit magis dicit qd in potētia qꝫ qd in actu. nō ergo hēt rōnem cāe. Dicēdū ꝙ infinitū in magnitudine de quo hic loqmur nō pōt eē causa: qꝛ nō pōt eē. sed si poneret eē: qꝛ nō pōt eē cātum ꝛ ꝑncipiatū ab aliis: ut ostēsum est: de necessitate eēt causa ꝛ ꝑncipiū aliorū. qꝛ ut dicebat qcqd est uel est cā uel causatum ¶ Ultert⁹ forte dubitaret aliqs utrū hec ꝓpositio sit uera ꝙ qcqd est ul' est cā ul' est cātū. Dicēdū ꝙ de rōne effectus est hēre aliquā potētialitatē admixtam ꝛ hēre eē ab alio ꝛ per ꝯñs eē in potentia ad eē. De rōne aūt cāe est dare aliis eē. nulla enī est cā que aliquo mō nō sit alicui rō eēndi. ꝛ qꝛ sic est de rōne effect⁹ eē in potētia nihil est cui cōpetat potētialitas aliq qḋ sit simplr cā nō cātū. pōt enim cōtingē ꝙ aliqs sit in potētia ꝛ tñ sit cā h⁹. uel sit cā in tali genere ut in gñe cāe malis. sed tñ ꝙ p aliqḋ ens in potētia sit ita cā ꝙ nullo mō sit effect⁹ stare nō pōt. oē ergo cui admiscet potētialitas de necessitate est cātū. qḋ vō est actus purus nō hñs potētialitatē admixtā simplr ꝛ ultīr est cā rerū. si ergo nullo dubitāre act⁹ ꝛ potētia sufficienter diuidūt ens: qꝛ oē ens uel est actus purus uel hēt potētialitatē admixtā: cā ꝛ cātū sufficiēter ens diuidēt. qꝛ oē ens uel erit cā uel cātū qḋ declarare uolebamus. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs: qꝛ videt phūs laborare in equoco cū ait. ꝙ si eēt infinitū nō hēret principiū: qꝛ si hēret principiū hēret finē. ergo eēt qd finitū. Nā cū dicimus ꝙ hñs principiū hēt finē ꝛ est qd finitū. itelligēdū est de ꝑncipio magnitudinis. Nos aūt hic loqmur de principio factionis. equocat ergo in principio. Dicēdum ꝙ oē factū hñs principiū factionis habet principium magnitudinis a quo incipit generatio. declara

nimus enim in de gñatione q̃ ls in motu locali nõ fit dare primũ mutatũ eẽ. est tñ hoc dare in motu qd formã: ut si calefit aer est dare aliquã p̃tẽ aeris primo calefactã ut in 6° huius plenius ostẽdetur. quicquid ergo habet principiũ factionis habet principiũ magnitudinis a quo incipit generatio. Nõ ergo ex principio factionis incõgrue arguit principium magnitudinis. vel q̃z hoc mõ nõdum patefacta est: possumus tñ aliter saluare textũ p̃hi. Nã cum ostẽsum sit q̃ oẽ cãtũ est qd finitum de necessitate quicquid habet principiũ factionis habet principium magnitudinis: ꝛ per ꝯñs habet finez: ꝛ est quid finitum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem ꝛ ingenitum ꝛ incorruptibile: si est quoddã principiũ. Quodcũq3 enim fit necesse est accipere finez: ꝛ finalitas est corruptionis Quare sicut dicim⁹ non est huiusmodi principium: sed hoc aliorum videtur esse.

¶ Ponit scđam ꝓprietatem infiniti dicẽs q̃ infinitũ si est quoddã p̃ncipium. i. si habet rõnem principij ut ostẽsum est oportet q̃ sit ingenitũ ꝛ incorruptibile. qđ enim fit necesse est accipe finem: ꝛ ois corruptionis est aliq̃ finalitas: nullum enim corruptibile est infinitũ. Si ergo sit aliqd qđ sit nõ factum ꝛ sit infinitũ de necessitate erit incorruptibile ꝛ ingenitum. subdit aũt quasi ꝯcludẽdo q̃ nõ est principium huius. s. infiniti. q̃z infinitũ nõ est p̃ncipiatum: sed hoc. i. infinitũ videt̃ eẽ p̃ncipium aliorũ. Nam si infinitũ nõ habet finẽ nec est factũ non erit p̃ncipiatũ sed p̃ncipiũ. ¶ Notãdũ aũt q̃ ex his v̄bis dupliciter ostẽdit̃ infinitũ esse icorruptibile: tũ q̃z est nõ factũ: tũ etiam q̃z nõ habet finẽ. quicquid enim corrũpit̃ ꝛ est factum ꝛ est finitum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et continere omnia ꝛ gubernare: sicut affirmant quicũq3 non faciunt extra infinitum aliquam causam: ut intellectuz aut concordiam.

¶ Ponit tertiã ꝓprietatẽ. d. q̃ infinitũ videt̃ oia cõtinere ꝛ oia gubernare sicut affirmãt qcũq3 nõ faciũt extra infinitũ aliquã cãm efficiẽtẽ ut itellectũ aut ꝯcordiã aut aliquã aliam cãm efficiẽtẽ. ¶ Notãdũ aũt q̃ ponẽtes p̃ter infinitũ aliã cãm ut efficiẽtẽ sicut Anaxag. qui p̃ter chaos cõfusum posuit intellectũ oportebat dicere illud infinitũ eẽ causaz mãlẽ rerũ. q̃z ergo gubernatio ꝯgruẽtius attribuitur cause efficiẽti q̃3 mãli: sic opinãtes non oportebat dicere illud ifinitũ gubernare ꝛ ꝯseruare alia. Sed nõ ponẽtes aliã cãm ab initio cõueniebat illud dicere infinitum esse conseruatiuum ꝛ gubernatiuum aliorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc esse debet diuinum. Immortale enim ꝛ incorruptibile est: sicut affirmant anaximãdros ꝛ plurimi philosophorũ.

¶ Ponit quartã ꝓprietatẽ infiniti. d. q̃ ꝯtingit dicere hoc. s. infinitũ eẽ qd diuinũ: q̃z est qd imortale ꝛ incorruptibile sicut affirmat Anaximã. ꝛ plurimi p̃hoꝝ. si enim qđ est imortale ꝛ incorruptibile est qd diuinũ infinitũ qđ ostẽsũ est eẽ huiusmodi erit quid infinitum diuinum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Esse autem infinitum fides ex quinque contingit maxime intendentibus ex tempore. hoc enim infinitum.

¶ Ostẽso quõ rõnabiliter antiq p̃dictas q̃tuor ꝓprietates attribuebant infinito. cũ oẽs ille ꝓprietates supponãt infinitũ eẽ. in p̃te ista ostẽdit q̃bus rõnibus antiqui mouebant̃ uel moueri poterãt ad ponẽdũ infinitũ eẽ. infinitũ enim nõ est causa nec causatũ nec corruptibile nec incorruptibile q̃z non est. Sed si eẽt rõnabiliter ꝛ ꝓbabilit̃ dici posset q̃ ei cõpeterẽt ꝓprietates tacte. in probãdo aũt infinitum eẽ q̃nque facit p̃m q̃ q̃nque rõnes adducit ꝓbãtes infinitũ eẽ. scđa ibi ⌊ ꝛ in magnitudinib⁹. ⌋ tertia ibi ⌊ amplius sic utiq3. ⌋ q̃rta ibi ⌊ amplius icludẽdo. ⌋ q̃nta ibi ⌊ maxime aũt. ⌋ Dicit ergo q̃ eẽ aliqd infinitũ maxime cõtingit fides intẽdẽtib⁹ ex q̃nque. p̃mo enim ex tp̃e: q̃z hoc est infinitũ. est ergo prima rõ q̃ infinitũ est qđ est tempore qđ cõtingit infinitũ esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ex magnitudinum diuisione. Utuntur enim mathematici infinito.

¶ Adducit scđam rõnẽ dicẽs. q̃ ex diuisione in magnitudinib⁹: ꝛ q̃z utunt̃ mathematici ifinito ex his supple ꝓbari põt infinitũ eẽ. si eniz magnitudo est diuisibilis in infinitũ: ꝛ si mathematici utunt̃ ifinito q̃z dicũt quãlibet lineã in cõtinuũ ꝛ directũ ꝛ in infinitum protrahere videt̃ q̃ necesse est ponere infinitum esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius sic unq3 solum non est deficere fieri ꝛ corrumpi: si infinitum sit.

¶ Ponit tertiã rõnẽ. d. q̃ amplius solũ sit. s. si sit infinitum nõ est deficere fieri ꝛ corrũpi. si enim semp cõtinuat̃ ꝛ nunq̃3 deficit generatio ꝛ corruptio videt̃ eẽ dicẽdum q̃ mãle p̃ncipiũ qđ gñationi ꝛ corruptioni subijcit̃ est infinitũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius includendo finitum semper ad aliquid. Quare necesse est ei nulluz eẽ terminum: si semper inducere necesse est alterum ad alterum.

¶ Ponit q̃rtã rõnẽ. d. q̃ finitũ sumit̃ includẽdo ad aliqd. aq̃ eniz finita est: q̃z includit̃ ab aere ꝛ terminat̃ ad ip̃m ꝛ aer ad ignẽ ꝛ ignis ad celũ: q̃re necesse est nullũ eẽ terminũ si semp necesse est icludere alterũ ad alterũ. ¶ Notãdũ aũt vim rõnis huius in hoc cõsistere: q̃z si nõ est finitũ corp⁹ nisi terminet̃ ad aliud: uel oportet dare corpus eẽ infinitũ. uel si oẽ corpus est finitũ semp vnũ corp⁹ terminabit̃ ad aliud ꝛ aliud ad aliud. ꝛ sic in infinitũ q̃re ponẽdo oẽ corpus finitũ ponimus aliqd infinitũ. ¶ Notãdũ etiam q̃ quãtũ he rõnes cõcludũt in fine huius tertij ostẽdet̃. uerũ est enim q̃ omne corpus finitũ terminat̃ ad aliqd ut ad sup̃ficiẽ: sed accidit corpi finito ut cõmẽsurato alteri ut icludat̃ uel terminet̃ ad aliud corpus. ponẽdo ergo oẽ corpus finitum nõ oportet q̃ semper vnum corpus terminet̃ ad aliud: ꝛ aliud ad aliud ꝛ sic in infinitum ut ratio ostendebat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Maxime autem ꝛ magis proprie quod cõem facit dubitationem omnibus: propter id enim qđ intellectu non est deficere: ꝛ numerus infinitus videtur eẽ ꝛ ma

themance magnitudines: ꝛ qđ est extra celum. Infinitum aūt cum sit extra: ꝛ corpus infinitum videtur esse ꝛ mundi.

¶ Adducit quartā rōnē circa qđ duo facit. q2 pmo facit qđ dictū est. 2° quoddā qđ supposuerat pbat ibi ¶ qd enim magis. Dicit ergo ꝙ magis ꝛ maxie ꝓprie qđ cōe. i. coīter facit dubitationē de ipso infinito. ꝓpter illud enim ꝙ nō est deficere itellectu i. in imaginatione. i. per imaginationē. semp enim imaginādo aliqđ terminatū imaginamur aliqđ ultra illud: ꝛ etiā q2 nūs videt eē infinit° ꝛ mathematice magnitudines videnť posse ꝓtrahi in infinitū ꝛ qđ est extra celū imaginamur eē spatiū infinitū. cū ergo fm imaginationē sit extra celū spatiū infinitū ꝛ corpus videť ibi eē infinitū ꝛ mūdi infiniti. ꝗ est aliqđ infinitū huiusmodi vel eius imaginatio deficit quod est cōtra cōmunem opinionem philosophorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quid enim magis vacuum hic ꝗ̄ ibi. Quare siquidē in vno loco: ꝛ ubiqꝫ eē magnitudinē. Similiter aūt ꝛ si vacuū est: ꝛ locus infinitus ꝛ corpus infinitum necesse est esse. Contingere enim ab esse nihil differt in perpetuis.

¶ Probat qđ supposuerat. videlicet ꝙ si est infinitū spatiū extra celū ꝙ est ibi infinitū corpus. Nō enim dicere possumus ꝙ in vna pte illi° spatij sit corpus ꝛ nō in alia: q2 qd. i. ꝓpter qd est magis vacuū hic ꝗ̄ ibi: ꝛ in vna pte ꝗ̄ in alia. Si ergo in vno loco. i. in vna pte illi° spatij est corp° vel magnitudo: necesse est ubiqꝫ eē magnitudinē. Si aūt totū spatiū sit simul vacuū erit locus infinitū. necesse est ergo ꝛ corpus infinitū eē. i. ɔgruē siue cōtingē siue posse ut hēt lrā cōmēti in ꝑpetuis nō differt posse ab esse. si ergo in spatio extra celū congruit vel pōt eē corpus ꝛ est ibi locus infinit° vel vacuū infinitū de necessitate ibi erit corpus infinitū. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū verū sit ꝙ in ꝑpetuis nō differt eē ꝛ posse. ꝛ videť ꝙ nō: q2 sicut se hēt eē ad eēntiam sic se hēt posse ad potētiā. in qbus ergo nō differt esse ꝛ posse nō differt eēntia a potētia nec sub̄a a v̄tute. Cū ergo nō oīa ꝑpetua hēant sub̄am a potētia indifferētē nō videť bn̄ dictū ꝙ in ꝑpetuis non differt eē ꝛ posse. Dicēdum ꝙ potētia dicit respectu actus: ꝛ sicut duplex est act° vnus pmus ut esse alius scđus ut agere vel opari: ita duplex est potētia. vna sumpta respectu eē ꝛ hec est potētia passiva. que enim sunt in potētia ut sint sunt in potentia passiva mãe. alia est potētia respectu agere ꝛ hoc est potētia activa. cum ergo dicit ꝙ in ꝑpetuis nō differt eē ꝛ posse. nō loqmur de v̄tute siue de potētia activa sumpta respectu agē ut rō facta in 2° ritu ɔcludebat: sed loqmur de potētia sūpta respectu eē. est enim sensus ꝙ eterna nō differt eē ꝛ posse: q2 nō p̄us sunt in potētia passiva mãe ꝗ̄ sunt: sed statim cū p̄m eē sunt. hoc viso patet ꝓpōnē p̄dictam nō solū eē verā sed etiā per se notā. Nā rō p̄dicati claudit in subiecto. si ergo cōtra rōnē eternoꝝ est incipe eē ɔtra rōnē eternoꝝ erit ꝙ differat eē ꝛ posse ut ꝙ p̄us possint eē ꝗ̄ sint. ¶ Advertēdū aūt ꝙ rē eē in potētia ad eē vno mō sumi pōt ex pte mãe sic enim erit in potētia ad eē corruptibilia: q2 prius ꝗ̄ sint fuerūt in potētia passiva mãe: ꝛ qđ sic est in potētia ad eē ꝗ̄ de se hēt ꝙ possit eē: q2 mã in cui° potētia passiva existit ingredit eēntiā eius ꝛ efficitur ps sub̄e ei°. Alio mō res est in potētia ad eē nō ex pte potētie mãe: sed solū ex pte potētie agentis ꝛ sic fm fidē catholicā ꝛ fm v̄itatē sub̄e sepate fuerūt in potētia ad eē: q2 hēnt eē post nō eē. qđ aūt sic est in potētia ad esse nullo mō hēt de se ꝙ possit eē: q2 nunꝗ̄ anteꝗ̄ sit eē dare aliqđ qđ sit essentia eius vel ps sub̄e ipsius: vel ex cui° potētia educať immo in talib° tota rō facti est potētia facientis. Si ꝗ̄ ner ꝑpetua cōputare volum° supcelestia ꝛ sub̄as sepatas in talib° nō differt eē ꝛ posse nō ꝙ non p̄us fuit in potētia agētis ꝗ̄ eē habuit. Sed q2 non p̄us fuerūt in potētia mãe quātū est ergo de se nō p̄us potuerūt eē ꝗ̄ fuerūt: q2 ut dicebať qđ est in potētia mãe aliquo mō hēt de se ꝙ possit eē. Sed qđ solū est in potētia agētis nullo mō hēt de se qđ possit eē. phūs ergo q2 credidit ꝙ qcqd hēret esse post nō eē educereť de potētia mãe simplr ꝓtulit ꝙ in ꝑpetuis nō differt eē ꝛ posse. Nos aūt dicere possumus ꝙ si ꝑpetua volum° itelligē vere eterna tūc ut dicebať ꝓpō dicta est per se nota: q2 rō p̄dicati claudiť in sbiecto: incipe eē vel hēre eē post nō eē repugnet eternitati. utrū aūt sit aliqd tale. s. vere eternū: vel sint plura talia nō est p̄ntis speculationis. sed si ꝑpetua itelligē volumus oīa incorruptibilia sic in eis nō differt eē ꝛ posse: q2 quātum est de se nō p̄us potuerūt eē ꝗ̄ fuerūt: cū nō prius fuerūt in potētia mãe. aliquo tn̄ mō differt in eis eē ꝛ posse. q2 p̄us ꝗ̄ eēnt fuerūt in potētia facientis. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū si extra celū eēt spatiū vel vacuū infinitū ꝙ de necessitate eēt ibi corp° infinitum. Dicendum ꝙ qcqd est ultra corpus lunare totū est icorruptibile. incorruptibilia aūt fm opinionē pħi sunt vere eterna. q2 ut probat ipse in de celo ꝛ mūdo. quicqd hēt potētia ut semp sit in futurū habuit potētia ut semp eēt in p̄terito ita ꝙ fm ipm oē incorruptibile est igenitum ꝛ nec in potētia agētis nec in potētia mãe p̄us potuit eē ꝗ̄ fuerit. si ergo extra celū potuit eē corpus q2 illud corpus eēt incorruptibile ꝛ eternū fm opinionē pħi. si posset ibi eē tale corpus de necessitate ibi eēt ita ꝙ si ibi posset eē corpus infinitū esset ibi corpus infinitū fm phūm tale corpus eēt qd ꝑpetuū ꝛ in eo nō differt eē ꝛ posse. posset autē alia via declarari ꝓpositū: sꝫ nō sic directe tenť ad mētem pħi. verū aūt vera sit mens ipsius ꝙ qcqd est corruptibile est ingenitū: ꝛ qcqd nō p̄cessit in potētia mãe nō p̄cessit in potētia facientis in 8° hui° declarabit ubi ostēdeť ꝙ est devenire ad aliqđ agēs qđ pōt totū ꝓducē absqꝫ suppōne mãe. L. cō. VII

Habet aūt dubitationē de infinito cōsideratio: ꝛ nāqꝫ nō eē ponentibus multa impossibilia accidunt ꝛ esse. Amplius aūt qualiter est: utrū sicut substāna: aut sicut accñs per se alicui nature aut neutraliter. Sed nihilominus est infinitū aut īfinita multitudine. Maxime autem est phisici considerare si est magnitudo sensibilis infinita.

¶ Positis opinionib° antiquoꝝ de infinito ꝛ addu-

ctis rōnibus per q̄s moueri poterāt ad sic opinandū. In pte ista ip̄obat opiniones illas. circa quod tria facit. q̄ p̄mo ostēdit qōnē de īfinito eē rōnabilē. 2° p̄mittit q̄sdā diuisiones necessarias ad ꝓpositū. 3° ex p̄missis diuisionib⁹ ip̄obat opiniones antiquoꝝ. 2ª ibi Primū igit̄ determinādū. 3ª ibi Separatū qdē igit̄. Dicit ergo ꝙ ꝯsideratio de īfinito hēt dubitationē. Nā q̄ poneētib⁹ infinitū nō eē: ⁊ ponētib⁹ ip̄m eē accidūt .i. vident̄ accidere multa ip̄ossibilia. sunt enim ꝓbabiles rōnes ad utrāq̄ ptē. Amplı⁹ ergo q̄ sic est rōnabilis dubitatio de infinito. vidēdū est q̄liter est infinitū. utrū sit sicut suba aut sicut per se accn̄s alicui nāe aut neutraliter .i. neutro mō. Sed nihilominus ꝙgd dicat̄ de infinito si est infinitum multitudine: uel si sunt ifinita magnitudine phisici est ꝯsiderare. adeo subdit ꝙ maxime est ꝯsiderat̄e pbici si est magnitudo sēsibilis infinita: uel supple si est infinita multitudo sensibilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primum igit̄ determinādū quot modis dicitur infinitum. Uno qdem igit̄ modo ꝙ impossibile est trāsire: ex eo ꝙ non est aptū trāsiri: ut est uox inuisibilis. Aliter aūt trāsitum habēs īconsumabilem: aut quod vix: aut quod aptum natum est habere: nō tamē habet transitum aut finē.

¶ Premittit q̄sdā diuisiones necessarias ad ꝓpositū. circa qd̄ duo facit s̄m ꝙ duas diuisiones p̄mittit. 2ª ibi Amplius infinitū. Dicit ergo ꝙ p̄mū determinādū est quot modis dicit̄ infinitū. Nam s̄m vnā diuisionē ad p̄ns dicit̄ q̄tuoꝛ modis. vno enim mō dicit̄ īfinitū qd̄ īpossibile est trāsire ex eo qd̄ nō est aptū natū trāsiri: q̄ caret spatio qd̄ transeat ut uox est inuisibilis: q̄ caret eo quo posset videri ⁊ sic pūct⁹ est infinit⁹. q̄ nō est quātus: nec habet spatiū quo posset finiri. aliter. scd̄o mō dicit̄ infinitū hn̄s trāsitū incōsumabilē ⁊ sic ꝓprie accipit̄ īfinitū qd̄ actu hēt magnitudinē nll'o mō ꝑtrāsiritabilē. 3° aūt mō dr̄ īfinitū qd̄ vix est ꝑtrāsibile: ⁊ sic magna via dr̄ aliqn̄ īfinita: q̄ cū difficultate trāsit̄. 4° aūt mō dicit̄ infinitū qd̄ est aptū natū hēre trāsitū: nō tn̄ hēt trāsitū ad finē ꝓpter īpedimētū appositū: sicut ꝓfunditas maris dicit̄ īfinita: non tn̄ ꝓpter magnitudinē: q̄ forte multa spatia non reputant̄ īfinita: que tn̄ sunt maiora q̄ ꝓfunditas maris. dicit̄ tn̄ talis ꝓfunditas infinita ꝓpter īpedimētū appositū: q̄ multitudo aq̄rum ꝓhibet ne finiat̄ uel trāseat̄ dictū spatiū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Amplius infinitum esse: aut s̄m appositionem: aut s̄m diuisionem: aut utroq̄ modo.

¶ Ponit aliā diuisionē de īfinito hn̄tē tria mēbra. ⁊ dicit īfinitū eē. vno mō s̄m appōnē .i. s̄m augmētū aut s̄m diuisionē: aut utroq̄ mō. ¶ Notādū autē ꝙ de infinito posset dari tertia diuisio: q̄ uel est s̄z potētiā uel s̄m actū. nā infinitū s̄m appōnē ⁊ augmētū pōt dici tale potētia uel actu. sic etiā s̄z diuisionē uel etiā utroq̄ mō tā s̄m augmētū q̄ s̄m diuisionē pōt dici eē tale actu uel potentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Separatum qdem igitur esse infinitū a sensibilibus ipsum aliquid ens infinitum impossibile est. Si nāq̄ neq̄ magnitudo: neq̄ multitudo est: substātia autem ipsum infinitum: ⁊ non accidens: indiuisibile erit. Diuisibile enim aut magnitudo aut multitudo erit. Si autem indiuisibile est: non infinitum est: nisi sicut uox inuisibilis. Sed neq̄ sic dicunt affirmantes esse infinitum: neq̄ nos querimus: sed sicut ītransibile. Si autem s̄m accidens est īfinitum: non erit utiq̄ elementum eorū que sunt s̄m ꝙ est infinitum: sicut neq̄ īuisibile locutionis: q̄uis uox sit inuisibilis.

¶ Ne laboraret in equoco p̄misit pbūs diuisiōes q̄sdā de īfinito. qb⁹ p̄missis ip̄robat opiniones dicentiū eē actu aliqd īfinitū. Circa qd̄ duo fac. q̄ p̄mo ip̄robat Platonē ⁊ Pytha. nō nāliter loquētes. 2° ip̄obat alios qui nāliter loquebant̄ ibi Phice aūt magis. Circa p̄mū duo facit. q̄ p̄mo ip̄obat Platonē ⁊ Pytha. per rōnes q̄si demōstratiuas ⁊ necessarias. 2° per rōnes rōnabiles ⁊ logicas ibi Rōnabiliter qdē. Circa p̄mū duo facit. q̄ p̄mo adducit rōnē cōtra Platonē. scd̄o ꝯtra Pytha. ibi Manifestū aūt. Prima in duas s̄m ꝙ duas rōnes adducit. 2ª ibi Amplius qnō. Dicit ergo ꝙ sepatū eē infinitū a sensibilib⁹ sicut posuit Plato ꝙm dico infinitū eē sic aliqd ens actu per se exn̄s est ip̄ossibile nā si ip̄m īfinitū neq̄ est magnitudo neq̄ multitudo: sed est suba ⁊ nō accn̄s indiuisibile erit diuisibile: supple oē aut erit magnitudo: aut multitudo q̄ nihil diuidit̄ nisi quātū. Si ergo dictū infinitū est suba sepata a quātitate erit idiuisibile. Si autē est idiuisibile nō erit infinitū nisi equoce ut pūctus est infinit⁹: uel ut uox est inuisibilis. Sed affirmantes infinitū eē nō sic loquunt̄ nec sic dicūt eē īfinitū: nec nos h̄ querimus: sed querim⁹ īfinitū sicut ītrāsibile. Nō ergo pōt poni substātia a quātitate sepata eē infinita nisi est equoce. Sed si est īfinitū s̄m accn̄s ui rōne quātitatis: sic qd̄ est infinitū nō erit utiq̄ elemētū eorū que sunt .i. entiū ⁊ subarū. Nā q̄ suba ponit̄ infinita nō q̄ suba: sed q̄ quāta īfinitū ⁊ quātū s̄m ꝙ huiusmodi nō erit p̄ncipiū entiū. sed suba erit p̄ncipiū tale cui accidit eē quantā ⁊ infinitā sicut nec inuisibile est ma. locutiōis: q̄uis uox cui accidit ꝙ sit inuisibilis sit h⁹ materia. ¶ Notādū aūt hāc rōnē dupliciter eē cōtra Platonē. ponebat enim Plato infinitā eē subām sepatam per se exn̄tē sepatā a sensibilib⁹. ⁊ dicebat h⁹ infinitū per se ⁊ s̄m ꝙ huiusmodi est eē alioꝝ p̄ncipium. ponebat enim eē īfinitū in ideis qs dicebat eē rerū p̄ncipia. Dupl'r ergo peccabat. p̄mo q̄ ponebat subām per se sepatā eē infinitā qd̄ stare nō pōt cū rō infiniti quātitati cōgruit. scd̄o q̄ ponebat infinitū s̄m ꝙ huiusmodi eē rerū principiū. Nam si s̄m ip̄sū suba erat rerū principiū infinitū s̄z ꝙ huiusmodi nō poterat eē tale p̄ncipiū l3 forte posset esse rerum principium illud cui accidebat esse infinitum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius quomō ꝯtinget aliqd eē ip̄m īfinitū: si uere nō est ⁊ s̄m numerū ⁊ magnitudinē: quoꝝ est per se passio quedā

infinitũ. Adhuc eni minus necesse est esse q̃z ſm numerum ⁊ magnitudinem.

C Ponit scd͞am rōnē. d. q͞ amplius quō cōtingit eē ipm infinitũ sepatũ siquidē nō ɔtingit eē separatũ numerũ ⁊ magnitudinē quoꝝ ipsum infinitũ est quedã per se passio. nã si minus est sepata passio q̃z sb͞iectũ necesse est adhuc sepatũ eē minus infinitum q̃z nũm ⁊ magnitudinē respectu quoꝝ infinitũ se hẽt ut ꝓprietas uel ut passio. C Notãdũ aũt has duas rōnes que principalr̄ improbare videnꝰ infinitum sepatũ subaliter eē cōtra platonē qui posuit huiusmodi infinitum. C Deinde cum dicit.

C Manifestũ aũt est q͞ non ɔtingit infinitũ eē: sicut actu eē: ⁊ sicut substãtiã ⁊ principium. Erit eni quodlibet ipsius acceptum infinitũ si partibile est. Infinito eni eē ⁊ infinitum idē est: si substãtia infinitũ est: ⁊ non de subiecto. Quare aut indiuisibile est: aut in infinita diuisibile. Multa autem infinita esse idem impossibile est.

C Improbat opinionē pythago. circa qd͞ duo facit. q: primo adducit rōnes cōtra ipm. 2° ostēdit q͞ inuestigatio taliũ opinionũ aliquo mō excedit considerationē phi nalis 2ª ibi[sed fortassis.] Circa p͞mũ tria facit ſm q͞ tres rōnes adducit. 2ª ibi[at vo sicut.] 3ª ibi[sed īpossibile est.] Dicit ergo q͞ manifestũ est q͞ nō ɔtingit infinitũ eē sicut actu ens ⁊ sicut subam ⁊ sicut principiũ sicut posuit pythago. Nã si hꝰ infinitũ sit ptibile qd͞libet acceptum ipsiꝰ .i. quelibet ps ipsiꝰ erit qd͞ infinitũ. Nã si infinitũ est suba: nō dicitꝰ de sb͞to idē est eē infinito ⁊ infinitũ. Nã sicut quelibet ps sube est suba ⁊ in qualibet pte sube reseruaꝰ eē ⁊ rō sube. sic in q̃libet pte infiniti reseruabiꝰ eē ⁊ rō infiniti: q̃re si infinitũ est tale ut ponebãt Pytha. aut est indiuisibile. aut si ē diuisibile diuidiꝰ in infinita: q: quelibet ps infiniti est infinita. sed vnũ ⁊ idē eē infinita ⁊ hẽre multas ptes infinitas est īpossibile: q: īpossibile est plura infinita simul eē. C Dubitaret forte aliqs utrũ suba sit idē qd͞ sube eē: ut videꝰ uelle phũs qui ait q͞ si infinitũ est suba ⁊ nō dicitꝰ de sb͞to sicut accñs de sb͞to p͞dicaꝰ: idē erit infinitũ ⁊ infiniti eē: qd͞ non eēt nisi idē eēt suba ⁊ sube eē: cuius ɔ͞triũ videꝰ phũs uelle in 3° de aïa. ubi ait q͞ aliud est magnitudo ⁊ magnitudinis eē ⁊ aq̃ ⁊ aque eē. cũ ergo magnitudo sit nomē accñtis aqua sit nomē sube tñ in accñtibꝰ q̃z in alijs v͞ificari pōt q͞ nō sit idē res qd͞ eius eē. Dicēdũ q͞ de hac qōne in q̃busdã n͞ris editionibꝰ theologicis ⁊ in q̃busdã n͞ris qōnibꝰ sub nobis in methaphisica recollectis diffusius diximus. tñ ut ad p͞ns spectat dicē possumus q͞ hãc qōnē utrum res sit idē cũ suo eē uel cũ sua q̃dditate. determiat phũs in 7° methaᶜᵉ ubi ait q͞ in his que sunt per se idē est res cũ suo eē uel cũ sua q̃dditate. qu͞siuꝫ sũt ad p͞ns spectat dupl'r pōt dici aliqd eē per se. p͞mo si nō sit in alio sicut accñs ⁊ sic nō soluꝫ sube intelligibiles sed etiã sensibiles sunt per se. scd͞o pōt dici aliqd per se q: nō hẽt admixtũ aliqd per accidēs ſm quē modũ nulla suba sensibilis est per se: q: in oī tali multa per accñs sunt admixta: ⁊ sicut dupl'r accipiꝰ per se sic dupliciter pōt accipi rē eē eãdē cũ sua q̃dditate. p͞mo eniꝫ aliqd pōt dici idē cũ sua q̃dditate si in q̃dditate eius nihil ponaꝰ extraneũ ab ipso: ⁊ sic lꝫ accñtia nō sint idē cum sua q̃dditate q: nō hñt q̃dditatē simplicē sed per additamēta cũ in diffinitione eoꝝ ponaꝰ aliqd nō pertinēs ad eēntiã eoꝝ. sube tñ etiã sepabiles sũt sic idē cũ sua q̃dditate q: nō hñt diffinitione per additamēta: nec in diffinitione eoꝝ poniꝰ aliqd nō pertinēs ad eoꝝ subam ⁊ eēntiam. scd͞o mō pōt dici aliqd idē cũ sua q̃dditate qñ nō solũ in q̃dditate eiꝰ non poniꝰ aliqd extraneũ ab ipso ⁊ nō ptinēs ad eēntiam ipsius: sed etiã in eo nihil est admixtũ per accidēs ⁊ nihil est in eo qd͞ nō sit idē qd͞ na eiꝰ ⁊ sic ul'la suba sensibilis est idē cũ sua q̃dditate: q: ut dcm̃ est in oī tali sunt multa per accñs quoꝝ nullum est idē cũ ipsa na ipsa sube sensibilis sic etiã eē idē cuꝫ sua q̃dditate simpl'r ⁊ per oēm modũ ɔuenit soluꝫ p͞ p͞nº in quo nihil est per accñs. q͞cqd aũt est i ipso est idē qd͞ ipse ⁊ est idē qd͞ ipsa eiꝰ eēntia. sube et separate nō sũt idē cũ sua q̃dditate sic p͞mũ p͞nᵐ nec sic differũt ab ea sicut sube sensibiles pp̄ qd͞ respectu subarũ sensibiliũ aliqñ cōcedit intelligētias eē idē cũ sua q̃dditate: qd͞ sic accipiēdo eē idē q͞ sit ipsa sua q̃dditas ⁊ q͞ nihil hẽãt admixtũ p accñs: nō est uerũ simpl'r: est tñ aliquo mō uerũ in respectu ut respectu subarũ sensibiliũ: q: in eis nō sunt tot p accñs quot in illis. pꝫ ergo quō est idē suba ⁊ eē ⁊ quō nō: ⁊ quō est idē aq̃ ⁊ quecũqꝫ alia subs sensibilis: ⁊ hꝰ sube eē ⁊ quō nō: sic etiã pꝫ quō in subiꝫs sepatis ⁊ etiã in ipso p͞ p͞nº est idē hñs q̃dditatē cũ sua q̃dditate. pꝫ ergo qd͞ q̃rebaꝰ. C Ulterius forte dubitaret aliqs utrũ si infinitũ est suba ut ponebãt pythago. idē eēt infinitũ ⁊ infinito eē ut nihil posset accipi in infinito qd͞ nō est eē infinitũ. Dicēdũ q͞ pytha. nō solũ posuerũt infinitũ eē subaꝫ sꝫ posuerũt eē p͞ncipiũ ⁊ cãm rerũ: nec assignauerũt aliquã priorē cãm ipso infinito. q: ergo ut ostēsum est suba que est p͞ncipiũ ⁊ cã rerũ est idē simpl'r cum sua q̃dditate ⁊ nihil est in ea qd͞ nō sit idē qd͞ ipsa nihil est eni in ipso p͞mo p͞ncipio qd͞ nō sit ipm primũ p͞ncipiũ. Si ergo infinitũ sic eēt suba ut pytha. posuerũt idē eēt infinitũ: qd͞ infinitũ eē siue qd͞ eiꝰ q̃dditas: ⁊ nihil posset accipi in infinito qd͞ nō eēt indiuisibile ⁊ tũc nō eēt infinitũ ut hic de infinito loq̃mur uel si eēt ptibile ⁊ eēt in eo accipe plures ptes que liber illarũ eēt infinita pp̄ qd͞ eēt dare plura infinita simul qd͞ est incōueniēs. C Deinde cum dicit.

C At vo sicut aeris aer pars est: sic ⁊ infiniti infinitum. Siquidem substantia est ⁊ principium impartibile: igitur ⁊ indiuisibile est.

C Adducit scd͞am improbationē cōtra p͞dicta. d. q͞ sicut quelibet pars aeris est aer sic quelibet pars infiniti est infinitũ: ⁊ q: siue sit qd͞ ut habet alia littera infinitũ est substãtia ⁊ partibile: supple erũt plura infinita. igiꝰ imptibile ⁊ indiuisibile est huiusmodi infinitũ. C Notãdum aũt q͞ si infinitũ eēt substãtia sensibilis ⁊ corporea ut posuerũt pythagorici. q: dicebãt huiusmodi substãtiam infinitaꝫ eē principium: oportebat talem substãtiam infinitam nō esse corpus cōpositum sed simplex. simplicia enim sunt principia alioꝝ: q: ergo quelibet ps corporis simplicis suscipit predicationeꝫ totius: quia quelibet pars aeris est aer. ergo si infinitum

erat tale ut ipsi ponebãt quelibet p̃s ĩfiniti erat infinita: ꝛ q: ĩpossibile est plura infinita eẽ sil' huiusmodi infinitũ nõ poterat eẽ ptibile. et ai igĩ ĩpartibile ꝛ indiuisibile qd̃ ẽt ponere est incõuenĩẽs: q: tũc nõ esset ĩfinitũ ut hic de ĩfinito loquimur. ℂ Notãdũ ẽt hanc ĩprobationẽ differre a p̃cedẽte. q: illa fuit per rõnes. h aũt per sil'e. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sed impossibile est esse actu infinitum Quantitatem enim aliquam necesse est esse. Scđm accidẽs ergo est ĩfinitum: sed sic dictum est q̃ non cõtingit ipsum dicere principium: sed illud cui accidit: ut aerẽ aut pars. Quare ĩconuenĩẽter utiq; enũciant idem dicentes sicut pythagorici dicunt. Simul enim substantiam faciunt ĩfinitum: ꝛ partiuntur.

ℂ Ponit tertiã improbationẽ ↄtra Pythago. dicẽs q̃ impossibile est esse actu infinitũ supple sicut Pythagorici posuerũt. Nã necesse est infinitũ esse aliquã q̃titatem uel esse aliqd̃ quãtum ut habet alia littera. ergo est infinitũ s̃m accidens nõ s̃m substãtiaꝫ ut ponebãt pythagorici. Sed si sic se habet ut dictum est nõ contingit ipsum infinitum esse p̃ncipium: sed illud cui accidit infinitũ esse ut aereꝫ aut par uel quecunq; alia substãtia sic infinita poterit esse tale principiũ. ipsum autem infinituꝫ s̃m q̃ huiusmodi non erit ipsum principiuꝫ sed erit accidẽs eius. imo q: substantia dicit de se quid indiuisibile inconueniẽs est ponere infinitũ s̃m q̃ huiusmodi esse substãtiam. ꝛ tamẽ esse qd̃ diuisibile. ideo subdit q̃ incõuenienter utiq; enũciant dicentes sicut pythagorici dicũt qui simul faciũt infinitũ esse substantiam. ꝛ tamẽ patiunt̃ ip̃m. i. dicunt ip̃m esse diuisibile. ℂ Notandũ aũt hãc rõnes tripliciter esse ↄtra Pythago. p̃mo q: Pythago. posuit ĩfinitũ s̃ꝫ q̃ huiusmodi eẽ substãtiaꝫ qd̃ patet esse falsum: q: infinitum s̃m q̃ huiusmodi nõ dicit substantiã sed qd̃ quantũ. secũdo q: ponebat infinitum s̃m q̃ huiusmodi principiũ esse substãtiarũ. Nam si principium substãtiarũ est substãtia qd̃ etiã pythagorici cõcedebãt infinitum nõ erit huiusmodi principiũ. Sed forte poterit accidẽ ipsi substantie que ponit̃ esse tale principiũ. tertio ponebant pythagorici infinitum s̃m q̃ huiusmodi esse substantiam. ꝛ tamẽ ponebãt ipsum diuisibile qd̃ etiam falsuꝫ est: q: loquẽdo de diuisione ut hic loquimur substantia ut substantia est nõ diuidit̃: sed ut est quãta. ℂ Notãdum etiã qd̃ dicit nõ esse principiũ sed substãtiam cui accidit infinitũ ut aereꝫ aut par: q: loquitur de modo Pythago. qui parẽ ꝛ uniuersaliter numerũ dixit esse substãtiaꝫ. ideo cõnumerat parẽ cũ aere ac si esset substantia ut aer. ℂ Deinde cuꝫ dicit.

ℂ Sed fortassis hec quidem est uniuersalis questio magis: si cõtingit in mathematicis ĩfinitum esse ꝛ intelligibilib' ꝛ in nullam habentibus magnitudinẽ. Nos autem uidendmus de sensibilibus ꝛ de quibus facimus scientiaꝫ: utrum in ipsis est: aut non est corpus infinitũ in augmẽtũ.

ℂ Ostendit q̃ inuestigatio talium opinionũ aliquo modo excedit cõsiderationeꝫ p̃hi naturalis dicens q̃ fortassis hec questio si cõtingit in mathematicis ꝛ in intelligibilib' ꝛ in habentib' nullaꝫ magnitudinem aliqd̃ esse infinitũ est questio magis uniuersalis q̃ requirat naturalis p̃hia: q: non intendimus de sensibilib' de quib' facimus sciẽtiã naturalem: utrum in ipsis est aut nõ est corp' infinitũ in augmentuꝫ uel in diminutionẽ. nõ ergo est nostra questio de abstractis de quibus sunt dicte opiniones. ℂ Notandũ autem q̃ eo ipso q̃ Plato ꝛ Pythago. posuerũt in mathematicis: q: mathematica sũt abstracta a sensibilibus posuerũt infinitũ in abstractis ꝛ eorũ consideratio aliquo modo excedebat naturalẽ p̃hiam: uerũ q: Plato posuit infinitũ nõ solum in mathematicis sed etiaꝫ in ideis ideo posuit infinitũ tam in abstractis s̃m esse q̃ s̃m considerationem. Pythago. ṽo quia posuit infinitũ solum in mathematicis non posuit ipsum in abstractis s̃m esse sed s̃m cõsiderationẽ. ex hoc autẽ soluitur controuersia textus superius adducta: ubi dicebatur q̃ Plato posuit infinitũ abstractum ꝛ nõ Pythago. qd̃ sic ĩtelligendũ est: q: Pythago. nõ posuit infinitũ abstractũ sensibilib' s̃m esse ut Plato qui ut dictũ est posuit ĩfinitũ in ipsis ideis que nõ solũ s̃m ↄsiderationeꝫ sed etiã s̃m eẽ erant a sensibilib' sepate. ℂ Dubitaret forte aliqs: quia si positio platonicoꝝ ꝛ pythago. eẽt uniuersalior q̃ requirat consideratio nalis ui q̃ p̃hs fuerit transgressus proprios limites huius doctrine cũ in hac sciẽtia ĩprobauit positiones illas. Dicenduꝫ q̃ in positionibus dictoꝝ philosophoꝝ est duo ↄsiderare. uidelicet illud de quo loquebant̃ ꝛ moduꝫ s̃m quem loquebant̃. loquebantur enim de nãlibus: sed nõ loquebant̃ modo naturali: quia pro mathematica uoluerunt assignare rationes ꝛ causas naturaliũ. quantum ergo ad ea de quibus loquebantur improbare positiones illorum spectat ad naturalem. Sed q̃tum ad moduꝫ loquendi huiusmodi cõsideratio aliquo modo uidet̃ excedere considerationem phisicã. ideo p̃hs non simpliciter asserit huiusmodi rationẽ esse magis uniuersalem: sed sub q̃dã dubio ait fortassis hec questio est magis u'lis q̃ s. sit ↄsideratio p̃hica. ℂ Deinde cũ dicit.

ℂ Rationabiliter quidem igitur speculãtibus ex huiusmodi uidebit̃ non esse utiq;. Si eniꝫ est corporis ratio q̃ planitie determinatum est: non erit utiq; corpus infinitum: neq; ĩtelligibile: neq; sensibile.

ℂ Postq̃ ĩprobauit dictas positiões per rõnes necessarias ĩprobat eas per rationes logicas. ℂ Notandum autem q̃ licet tam Plato q̃ Pythago. aliquo mõ per mathe. uoluerũt reddẽ causas naturaliũ. Pythago. m̃ magis conat' est redde rationes tales per numeros ut patet per precedentia. Plato ṽo magis per planities ꝛ per corpora. duo ergo facit. quia primo addit quandam rationem probabilem ꝛ logicam q̃ nõ est dare corpus infinitũ. secundo q̃ non est dare infinitũ numerũ ut ibi. At ṽo nec numerus. dicit ergo q̃ rationabiliter. i. logice speculantibus ex huiusmodi uidebit̃ utiq; nõ esse corpus infinitũ. Si enim est ratio. i. diffinitio corporis q̃ est determinatũ planitie. i. superficie nõ erit utiq; corpus infinitum neq; itelligibile: neq; sensibile: quia impossibile est esse infinitum qd̃ per

superficiem terminatur.b. ¶ Notandū autem q̄ ut cōmuniter ponitur hec ratio est logica ꝛ proba bilis. probabile enim est q̄ de ratione corporis sit q̄ determinetur superficiē. Sed diceret forte aliqs non esse necessariū nec esse de ratione corporis simplr ꝫ solū de rōne corporis fini i. ¶ Deinde cū dicit.

¶ At vero nec numer⁹ sic est: sicut sepat⁹ ꝛ īfinit⁹. Numerabile enim numerus est: aut habēs numerum. Si ergo numerabile possibile est numerari ꝛ trāsiri: utiqꝫ possibile erit īfinitum.

¶ Adducit aliā rōnē ꝓbabilē ꝛ logicā qd nō sit dare mīz īfinitū dicēs q̄ at vero nec numer⁹ sic est sicut sepatus.i. sicut mathematic⁹ ꝛ infinit⁹ sicut posuit Pythago. uel si uolum⁹ hic adaptare ad Platonē dicem⁹ q̄ nūs nō est sepat⁹ .i. idealis ꝛ īfinitus ut Plato posuit. Nā nūabile est tā nūs q̄ꝫ habēs numerū. Si ergo oīs nūs est qd numerabile possibile est ipm nūare: nō est ergo īfinit⁹: qꝛ possibile erit trāsire ꝛ nūare infinitū qd est incōueniēs. ¶ Notandū autē q̄ ut cōīter ponit̃ hec rō est ꝓbabilis ꝛ logica: qꝛ diceret qs q̄ accidit m̄ltitudini q̄ numeret ꝛ q̄ mēsuret. nūs enī nō est oīs m̄ltitudo ꝫ addit supple multitudinē mēsurationē. est enim nūs m̄ltitudo mēsurata per vnū ut dꝫ x⁹ metha^{ce}. diceret ergo quis multitudinem illā infinitā nō habere rationem numeri nec rationem mensurati: cum non sit de ratione multitudinis q̄ numeretur.

Lectio. VIII.

P Hisice aūt magis ꝯsiderantib⁹ ex his manifestū erit. Neqꝫ enī cōpositū possibile est eē īfinitū neqꝫ simplex. Cōpositū qdē igit̃ nō erit īfinitū corpus: si finita elemēta sūt multitudīe. Necesse est enī plura esse ꝛ eq̄re ꝯria semp. ꝛ nō eē vnū ipsoꝝ īfinitū. Si nāqꝫ q̄ꝫtūcūqꝫ deficiat que in vnoquoqꝫ corpe est potētia a potentia alteri⁹: ut si ignis finit⁹ sit: aer aūt īfinit⁹. Est aūt eq̄lis ignis eq̄li aeri in potētia q̄ꝫtūcūqꝫ duplicat⁹: solum aūt numerū quēdā habēs: tūc manifestū q̄ īfinitū excellit ꝛ corrumpit finitum.

¶ Postq̄ꝫ phs improbauit positiōes de infinito non nālr loquētiū. In parte ista improbat nāliter loquētes uel postq̄ꝫ iprobauit ponentes infinitū esse aliquā substantiam per se ꝛ separatā. in parte ista improbat ponētes īfinituz esse accidēs aliqd subiiciētes ei aliquod elemētoꝝ uel aliquā aliam nam ostēdit enim per rōnes nāles ꝛ phicas q̄ nullum elemētū nec aliqd alīd corpus pōt esse subiectū infiniti uel esse īfinitū. circa qd duo facit: qꝛ pmo ostēdit q̄ nō est dare corp⁹ infinitum per rationes magis pticulares. 2⁹ per rationes magis vniuersales ibi[oportet aūt de oī.] Circa pmum duo facit: qꝛ pmo ostēdit q̄ nō pōt esse corpus positū infinitū. secundo ostendit hoc idem de corpore simplici ibi [at vo.] neqꝫ probādo aūt corpus cōpositum non esse infinitum supponit elemēta ꝛ miscibilia esse finita quo supposito patet q̄ corp⁹ cōpositum uel corpus mixtum poni infinitum potest intelligi dupliciter: qꝛ si miscibilia sunt finita nūo nunq̄ꝫ poterūt facere corp⁹ cōpositum infinitum nisi vnū elementoruz uel plura elemēta sint īfinita. duo ergo facit: qꝛ p̄ ostēdit q̄ nō pōt poni corp⁹ mixtū īfinitū ꝓpter īfinitatē vni⁹ miscibilis tm̄. 2⁹ ostēdit q̄ nō pōt hoc poni ꝓp infinitatē pluriū miscibiliū ibi[vnūquodqꝫ aūt.] Dicit ergo q̄ ꝯsiderātib⁹ magis phisice .i. per rationes magis phisicas uel magis phisice .i. cōtra loquētes magis phisice ex his .i. ex dicēdis manifestū est q̄ neqꝫ corp⁹ cōpositum nec simplex possibile est esse infinituz. cōpositū qdē igit̃ corpus nō erit īfinitū si elementa sunt finita multitudine. necesse est enī in oī corpe cōposito plura miscibilia esse ꝛ eq̄re semp ꝯria .i. ꝯrietatē miscibiliuz ꝛ non esse vnū ipsoꝝ infinitū: qꝛ etiā inter ipsa miscibilia nō posset esse eq̄litas. Nā q̄ꝫtūcūqꝫ deficiat potētia que est in vno corpe a potētia alteri⁹. semp enīz infinitū supabit alia ut si ignis sit finit⁹ aer aūt infinit⁹ lꝫ aer sit debilioꝛ igne corrumpet m̄ ꝛ supabit ipm nec erit eq̄litas inter ea. vnde subdit q̄ ignis pōt esse eq̄lis aeri in potētia quātūcūqꝫ duplicat⁹ sit aer in magnitudine. solū aūt sic habēs quedam nūm .i. quēdā numeratā ꝛ determinatā magnitudinē. Nunq̄ꝫ enīz posset tantū accipi de aere dum tñ esset qd finituz qn̄ finit⁹ ignis possit ei eq̄ri in potētia. tñ manifestuz est q̄ si aer est qd infinitū q̄ ꝛ excellit ꝛ corrūpit omne finitū. non ergo poni pōt q̄ in isto sit vnū elemētuz infinitū ꝛ nō alia: qꝛ tūc nō esset ibi eq̄litas nec esset ibi mixto. ꝛ qꝛ illd īfinitū corrūperet alia. ¶ Dubitaret forte aliqs vnde phūs hēt q̄ possit hoc supponē elemēta esse finita multitudine. Dicēdum rōnes phī ꝓcedere ex hac suppositiōe. Nā si elemēta essent infinita multitudine nō oporteret aliqd miscibiliū esse īfinituz ad hoc qd institueret corp⁹ infinitū: sed si elemēta sint finita multitudine nunq̄ꝫ ex eis resultabit infinitū mixtuz nisi vnū illoꝝ uel etiā plura infinitatē habeāt. Q̄ aūt vnū miscibiliuz ponat̃ infinitū ꝛ nō alia stare nō pōt: qꝛ ut pont nō esset ibi equo neqꝫ mixto. Si vo ponat̃ mixtū īfinitū ēt stare nō pōt: qꝛ ut patebit plura infinita simul eē nō pñt. supposito ergo elemēta eē finita multitudine ex eis infinitum corp⁹ cōpositū uel infinitū mixtū eē nō pōt. hanc autē suppositionē phs tripliciter supponere pōt. p̄ ex dictis priorib⁹ ꝓbabat enīz supra cū disputabat̃ ꝯtra Anaxago. q̄ elemēta ex qb⁹ cōponit̃ aliqd oportet eē finita nō solū magnitudine sed ēt multitudine qꝛ aliter periret scientia cū īfinitū fm q̄ h⁹ sit ignotū ꝛ nos nō arbitramur cognoscere aliqd pri⁹ q̄ꝫ sciam⁹ ex quibus ꝛ quātis sit. secūdo pōt hic supponē ex suppositione phoꝝ cōtra quos disputabat qui huiusmodi elemēta ꝛ corpora simplicia eni⁹ sūt ignis ꝛ aer ꝛ talia cōcedebāt eē finita. Cū eni qs disputat cōtra aliū lꝫ supponere qd ille concedit. tertio ħ pōt ex dicēdis supponē. nā de generatione probabitur huiusmodi elemēta ꝛ miscibilia finita esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unūquodqꝫ aūt infinitū esse impossibile est: corp⁹ enī est penit⁹ hñs dimēsionē. Infinitum autem indeterminate distans est. Quare infinituz corpus vbiqꝫ distās erit in infinitum.

¶ Ostenso q̄ nō possit esse mixtum infinitum ꝓpter

infinitatem vnius elemēti ostēdit q̄ nō possit esse infinitum, ppter infinitatē plurium uel etiaz oium elemētoꝝ dicens q̄ vnūquodq̄ elemētuz uel vnū quodq̄ miscibile esse infinitū est īpossibile. corpus enīz est habēs dimēsionē penit⁹. i. in oēm partē. infinitū aūt est indeterminate distās q̄re infinitū corpus est distās in infinitū omniquaq̄. i. in oēm ptē. nō ergo cōpatieť secū aliō infinitū. plura ergo uel oia elemēta infinita cōstituere aliqd mixtū est impossibile. ¶ Dubitaret forte aliqs: q2 nō videť nec̄ q̄ si poniť corpus infinitū qō in omnē partē distet in infinitū ꝛ q̄ nō cōpatiatur secum aliud corpus possēt enim corp⁹ ptendi in infinitū in partem vnā absq̄ eo q̄ ptenderet in partem aliā ꝛ possēt cōpati secum aliud corp⁹ circa partē illā ad quā infinitū nō ptendiť. ¶ Dicēdū q̄ absolute loquēdo nō est corpus infinitū nisi in oēm partē distet in infinitum. Nā ut p̄ter aīt cū aliquid cōponiť ex aliqb⁹ diffinitio cōpositi cōponiť ex diffinitione utriusq̄ cōponētium ut si homo alb⁹ cōponiť ex hoīe ꝛ albo diffinitio hoīs albi cōponetur ex diffinitione utriusq̄ ut si homo est animal rationale: ꝛ albū est disgregatiuum visus: homo alb⁹ erit aīal rōnale disgregatiuum visus. sic ergo q2 corpus īfinitū cōponiť ex corpe ꝛ infinito diffinitio corporis infiniti cōponeť ex diffinitione utriusq̄. Cū igiť corp⁹ sit habēs dimensionē in oēm partē. infinitū aūt sit indeterminate distans oportet q̄ corp⁹ infinitū hec oia comprehendat. erit ergo huiusmodi corp⁹ in oēm ptez indeterminate distās quo posito nō cōpatieť secū aliud corpus. text⁹ ergo pħi si bene aduertiť ex diffinitione corpis infiniti arguit multa uel oia elemēta infinita esse nō posse cū de rōne corporis infiniti sit in oēm partem indeterminate distare. patet igiť q̄ infinitū absolute ꝛ infinitū ut corpus nō cōpatitur secū aliqō. qō aūt est infinitū solū in vnā partem nō est īfinitū absolute sed ſm qd nec ꝓprie est infinitū ut corp⁹: q2 nō est īfinitū in oēm dimēsionē uel in omnē partem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo nec̄ vnū ꝯuenit īfinitū corp⁹ eē ꝛ simplex: nec̄ sic dicūt qdā q̄ eē̄ elemēta est: ex q̄ alia gīgnanť: nec̄ simplr. Sunt eni qdā qui h̄ faciūt īfinitū: sed nō aerē: aut aquā: q̄ten⁹ nō alia corrūpanť ab infinito. Habēt eni adinuicē ꝯtrietatē ut aer qdē humidus: aq̄ aūt frigida: ignis vo calidus: quoꝝ si eēt vnū infinitū: corrumperenť unc̄ iam alia. Nūc aūt dicūt alterū esse: ex quo hec sunt. Impossibile est aūt esse aliqō corp⁹ huiusmodi īfinitum. De hoc enim cōe qdaz dicēdū est: ꝛ de omni silr ꝛ aere ꝛ aqua ꝛ quolibet. Sꝫ p̄mo dicendū q̄ nō est huiusmodi corp⁹ sensibile extra notata elemēta. Omne nāq̄ ex quo est: ꝛ resolviť in hoc. Quare esset utiq̄ hoc corp⁹ preter aerē ꝛ ignē ꝛ terram ꝛ aquam: videť aūt nullūz huiusmodi.

¶ Ostenso q̄ nō est infinitū corp⁹ cōpositū ostēdit q̄ nō possit esse infinitū corp⁹ simplex. de corpib⁹ aūt simplicib⁹ antiqui dupliciter loquebanť: q2 quidaz ponebāt huiusmodi corpa ipsa elemēta. quidā vo aliqō mediuz inter ipsa. duo ergo facit. nā in p̄mo ostēdit q̄ nō possit corpus simplex esse infinitū qō sit mediū inter elemēta. secūdo ostēdit vniuersaliter de oi corpore simplici q̄ nō possit esse infinitum ibi [neq̄ igiť ignem.] Dicit ergo q̄ neq̄ cōtingit vnū corpus ꝛ simplex esse infinitū: neq̄ sicut dicūt quidē est īfinitū corp⁹ qō est extra elemēta ex quo alia generāt nec simpliciter aliqō corpus simplex pōt esse infinitū. sunt enim quidā qui infinituz faciunt h̄. s. corpus mediū inter elementa sed nō faciunt infinitū aerē aut aquā aut aliqō aliō elemēti. q̄tenus alia ipsoꝝ elemētoꝝ nō corrūpanť ab infinito. habēt eni huiusmodi elemēta ad se inuicez ꝯtrietatē. ut aer quidē est humidus. aq̄ vo est frigida ignis vo calidus. terra vo sicca. quoꝝ elementoruz si esset vnū infinitum corrūpereuť iam utiq̄ alia. Nunc aūt dicūt esse. s. infinitū alieꝝ corp⁹ qō est inter elemēta ex quo corpore hec alia sunt. Sed impossibile est esse huiusmodi corp⁹ mediū non solū: q2 poniť esse infinitū q2 de hoc est dicēduz qōdam cōe. i. est fienda quedā cōis ratio. fiet enim quedaz cois rō silr. i. vniuersalr de oi corpe simplici de aere ꝛ de aqua ꝛ de quolibet alio qō nō est ponere aliqd tale infinitū. hec ergo rō nō intendit improbare esse corp⁹ mediū infinitū ratione īfinitatis sed rōne ipsi⁹ corpis ſm se eo q̄ nō est huiusmodi corp⁹ sensibile extra uocata elementa: omne nāq̄ qō est ex quo. i. ex aliquo resolviť in hoc ex quo est. Si ergo corpa mixta essent ex aliquo corpe medio inter elemēta ut ponebāt antiqui esset utiq̄ hic aliquod corp⁹ simplex in qō resolueranť miscibilia p̄ter ignē ꝛ aquā ꝛ aerem ꝛ terram quod est impossibile ꝛ patet ad sensum falsum: q2 nullum videtur esse tale corpus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nec̄ igiť ignē nec̄ alioꝝ elemētorum nullū ꝯtingit īfinitū esse aliqō. Oino eni ꝛ p̄ter id qō īfinitū sit aliqō ipsoꝝ ipossibile esse: si tamē infinitū sit: aut esse: aut fieri vnū aliqō ipsoꝝ: sicut dicit Eraclit⁹ oia fieri aliqñ ignē. Eadē aūt ratio est ꝛ de vno ꝛ de alio qō faciunt extra elemēta phisici. Omne aūt mutatur ex cōtrario in contrarium: ut ex calido in frigidum.

¶ Adducit quandā cōem rationē q̄ nullum corpus simpliciter pōt esse infinitū dicēs q̄ neq̄ igiť ignē nec alioꝝ elemētoꝝ nullū cōtingit eē aliqō infinitū: q2 hoc posito p̄ter id qō infinitū īpossibile est esse aliqō ipsoꝝ elemētoꝝ: corrūperet enīz sic īfinitū elemētū oia alia ꝛ ꝯuerteret ea ad seipm. tō subdit q̄ si infinitū sit aliqō elemētum necesse est oia elemēta aut esse aut fieri vnū aliquod ipsoꝝ elemētoꝝ q2 oia cōuerteneť in illō. Nā sicut dicit Eraclit⁹ cōtingit aliqñ oia fieri ignē. Si ergo ꝓpter potētiam ignis ponebat Eraclitus oia aliqñ fieri ignem supplendū est q̄ multo magis illud infinitū ꝓpter sui potentiā omnia conuerteret ad seipsum ꝓpter contrarietatem. ergo que est inter elementa nullū elementorum potest poni infinitum: quia omnia alia corrūperet. subdit aūt q̄ eadem ratio est ꝛ de illo vno corpore quod faciunt phisici extra elementa. Nam cum illud habeat contrarietatem ad alia nō

potest poni infinitũ quia omnia alia corrũperet. q̄ autē oīa habeant ɔ̄rietatem ad alia patet: q2 omne qđ mutaƭ mutaƭ ex ɔ̄rio in ɔ̄rium ut ex frigido in calidum. Si ergo ex illo medio elemento s̄m antiquos fiebāt alia habebat ɔ̄rietatē ad illa. ¶ Dubitaret forte aliq̄s: q2 hec rō nō videƭ sufficienter arguere de oī corpe simplici q̄ nullum tale sit infinitum. supponit enim hec rō cum nāli pħo q̄ elemēta ↄ̄ pncipales ptes vniuersi oportet manē. quo supposito arguit cum oē corp9 simplex siue sit elementum siue mediuʒ inter elemēta habeat ɔ̄rietatē ad alia non p̄ōt esse tale corp9 infinitũ: q2 tunc oīa alia elemēta corrũperet ↄ̄ nō remanerēt pncipales partes vniuersi: cũ ergo sit aliqđ corp9 simplex qđ nō habet ɔ̄rietateʒ ad alia cuiusmodi est corp9 celeste hec ratio nō vniuersaliter pbat de oī corpore simplici q̄ non possit esse infinitum. Dicendum q̄ s̄m p̄rem aondnʒ declaratū est corp9 celeste habē aliaʒ naturā ab elemētis siue a corporib9 hic existētib9. imo oēs antiqui pħi nesciuerūt distinguē illđ corpus ab istis corpib9: sed posuerunt ipm esse de nā elementari quo posito necesse erat huiusmodi corpus habē ɔ̄rietatem ad alia. pħs ergo arguendo cōtra dicta antiquoꝝ sufficiēter arguit nō esse aliqđ corp9 simplex ifinituʒ cū ostendit q̄ nullū corp9 hñs ɔ̄rietatē possit esse infinituʒ. nā ut dictū est ex dictis antiquoꝝ sequebaƭ q̄ oē corp9 simplex subʒ esset alicui ɔ̄rietati. in libro ergo celi ↄ̄ mundi. ubi ostēdeƭ corpus celeste esse alteri9 nāe ab istis corporib9 reiterabiƭ qđ de ifinito ↄ̄ illic erit s̄mo cōis q̄ nō est ponē corp9 infinitũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet autē de oī ex his considerare si cōtingat aut nō cōtingat corpus ifinitũ esse sensibile. Qđ autez oīno ipossibile sit corpus ifinitum esse sensibile ex his manifestum. Aptum eni natuʒ est omne sensibile alicubi esse: ↄ̄ locus aliq̄s est vniuscuiusq̄ʒ ↄ̄ idem partis ↄ̄ oīs est: ut totius terre ↄ̄ vnius glebe: ↄ̄ ignis ↄ̄ scintille.

¶ Adducit rōnes magis vniuersales ad pbāduʒ nō esse aliqđ corpus infinitũ circa qđ duo facit: quia primo premittit quasdam suppositiones. secundo ex illis arguit ibi[quare siquidem.] dicit ergo q̄ oportet in his que sunt dicenda considerare de oī corpe si ɔ̄tingat aut nō contingat corpus sensibile esse ifinitũ. Nā h̄ ex his dicēdis manifestũ erit premittit ad declarationē hui9 tres suppositiōes. quarũ p̄ma est q̄ omne corp9 sensibile est aptũ natũ alicubi esse. s̄cda est q̄ vniuscuiusq̄ʒ corpis sensibilis est aliq̄s loc9. tertia est q̄ idē loc9 est oīs ↄ̄ toti9 ↄ̄ partis ut totius terre ↄ̄ vnius glebe ↄ̄ totius ignis ↄ̄ vnius scintille. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare siquidem sit eiusdem speciei aut imobile erit: aut semper mouebiƭ ↄ̄ ipossibile est. Quid eni magis deorsũ aut sursum aut alicubi. Dico autez ut si gleba sit alicubi ipsa ubi mouebiƭ: aut ubi manebit. Locus enim infinitus erit sibi ↄ̄ cognati sibi corporis. Utruʒ igitur continebit totũ locum ↄ̄ quomodo.

¶ His suppositionib9 suppositis arguit nō esse corp9 aliqđ infinituʒ circa qđ duo facit. q2 p̄mo ostendit nō posse eē corp9 infinitũ si illđ ponaƭ simile ↄ̄ homogeneũ. s̄cđo ostēdit nō posse esse tale corp9 si ponaƭ dissimile ↄ̄ etherogeneũ ibi[si aũt dissimile.] ¶ Ad euidentiā aũt p̄me partis sciendū est q̄ oē corp9 nāle aliquo mō habet moueri ↄ̄ quiescere ut declarauimus in pncipio s̄cđi hui9. mot9 autē duplex est: q̄dā rect9 q̄dā circularis. mota autē motu recto moueri videnƭ ut tendāt ad locū ppriū. Sed mota motu circulari cū nō pp̄ie sint extra locū ppriū nō pp̄ie hoc moueri videnƭ. sed q̄libet pars mobilis circulariter videƭ appetē: ut sit in toto circuitu: ↄ̄ q2 h̄ simul obtinē nō p̄ōt mouetƭ: ut h̄ successiue obtineat qđ nō p̄ōt habē simul. huiusmodi aũt sile videm9 in mā que cū per quēdā circulū sit formaruʒ gñatiõ ↄ̄ subaq2 simul sub oib9 formis esse nō p̄ōt appetit ut successiue sub illis existat. Dupliciter ergo sit mot9 uel ut totū successiue occupetur uel ut ad debitā mãsionem tēdaƭ. duo ergo facit: q2 p̄mo probat nō esse tale corp9 prout sit motuʒ ut ɔ̄tineaƭ rotuʒ. s̄cđo put sit mot9 ut tendaƭ in mãsionem ppriā ibi[que igiƭ: ↄ̄ ubi mãsio.] Dicit ergo quare siqdem corp9 qđ ponƭ infinitū sit eiusdē speciei. i. sit sile. ↄ̄ homogeneum aut est semp imobile aut semp mouebiƭ qđ est ipossibile. mobili eni nāli oportet cōpetere quietē ↄ̄ motuʒ. qđ aũt hoc sequitur ex hac positione q2 huiusmodi corp9 qd magis mouebiƭ deorsum aut sursuʒ aut ēt alicubi utputa ad dextrā uel ad sinistrā uel q̄si in circuitu uel etiā aliter. dico aũt si gleba sit alicubi ipsa: aut ubi mouebiƭ aut ubi manebit quasi dicat nō manebit sed semp mouebiƭ. loc9 eniʒ infinit9 erit sibi. i. ipsi glebe ↄ̄ cognati corpis. utruʒ igiƭ ɔ̄tinebit totū locuʒ. i. utruʒ mouebiƭ huiusmodi gleba ut ɔ̄tineat ↄ̄ occupet totuʒ locum ↄ̄ quō mouebiƭ. q̄si dicat q̄ ppter hoc moueri nō p̄ōt. Cuʒ eniʒ loc9 sit infinit9 uel nūq̄ʒ mouebiƭ: q2 frustra moueretƭ cū nō possit totum occupare: uel semp mouebiƭ ↄ̄ nunq̄ʒ finieƭ motus ei9 cuʒ nunq̄ʒ possit ad hoc deuenire ut totuʒ occupet. ¶ Notandū aũt q̄ dicit infinitū esse locuʒ ipsi glebe ↄ̄ cognati corpis: q2 cū ponaƭ huiusmodi corpus esse homogeneū ↄ̄ eiusdē speciei ptes erūt cognate ↄ̄ similes adinuicem quib9 oib9 respondet infinitus locus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que igitur mansio: ↄ̄ ubi. ↄ̄ mot9 ipsius aut ubiq̄ʒ manebit. Non ergo mouebiƭ. Aut si ubiq̄ʒ mouebiƭ. Non ergo stabit.

¶ Ostendit hoc idē si ponaƭ corp9 moueri nō ut totū occupet: sed ut tēdat in mãsionē ppriā dicens. que igiƭ ↄ̄ ubi mãsio ipsi9 ↄ̄ ubi erit mot9 ipsi9. nam cuʒ idē sit loc9 toti9 illi9 ifinitu ↄ̄ cuiuslibet ptis: q2 ponƭ corp9 esse homogeneū ↄ̄ eiusdē speciei vni glebe ↄ̄ vni parti illi9 corporis nō magis respōdet vnus locus q̄ʒ ali9 huiusmodi. ergo gleba uel ubiq̄ʒ manebit ↄ̄ tūc nō mouebiƭ. aut ubiq̄ʒ mouebiƭ. nō ergo stabit. nā si nō magis respōdet ei vn9 loc9 q̄ʒ ali9 uƭ ad oēm locū mouebiƭ uel in oī loco quiescit qđ vī eē cōtra rationē corporis naturalis de cuius ratione nō est motus tm̄ nec quies tm̄: sed utrunq̄ʒ. ¶ Notandum autez has rationes vniuersaliores esse q̄ʒ p̄misse. ille enim magis pticulariter pbabāt nō eē corpus infinituʒ. tum quia primo pbabant hoc de corpore mixto secūdo de corpore simplici. he aũt pbant hoc de omni corpore eiusdē nature siue de

oi corpore cui cōpetit vnus locus siue sit simplex siue cōpositū. ¶ Dubitaret forte aliqs qꝛ nō videt esse incōueniens qd phūs habet pro incōueniēti. habuit enī tanq̄ ipossibile ꝙ corp⁹ nāle semp moueat uel semp quiescat. celū eni est nāle corp⁹ ꝛ tn̄ semp mouet. nec ualet siqs diceret ꝙ celū semper quiescit q̄tū ad se totūqꝫ: lꝫ fm se totū mutet locū q̄tū ad dispositionē. nō tn̄ q̄tū ad subam. nā hoc mō infinitū regesceret cū lꝫ subaꝫ locū mutare nō possit. dicēduꝫ ꝙ fm ꝯᵗᵒʳ nō arguit nisi de motu recto fm quē modū est ipossibile aliqd semp moueri. Sic ēt forte est ipossibile aliqd semp gescē: lꝫ ꝙ solū hic intelligat de motu recto nō vꝫ bene textui cōsonare qui q̄si de oi motu loquens: aut quō mouebit h⁹ corp⁹. imo expsse in textu dr utrū moueatur ut ꝯtineat totū qui modus mouēdi ut supra declarabat vꝫ esse ꝓpri⁹ motui circulari. ¶ Amplius cū hic arguat ꝯtra antiquos phōs tpe quoꝝ visuꝫ erat eē circularem motū ꝛ celuꝫ circulariter moueri lꝫ nō visum esset ipm eē alteri⁹ nature ab istis iferiorib⁹. disputādo ergo ꝯtra eos sufficit arguē de corpe habēte ꝯrium cū ipsi nō pceperint aliud corpus. Sed nō videt sufficere per se loquēdo arguē solū de motu recto cū ipsi pceperint alium motuꝫ. ¶ Ampli⁹ cū arguit ꝯtra aliquos qñ rō est vniuersalior ꝛ ipossibilior tāto melior. possum⁹ ergo dicere sic esse intelligēdum textū phi ꝙ posita huiusmodi positione sequit corp⁹ moueri semp aut semper gescere: qꝛ utrūqꝫ pōt argui de huiusmodi corpore. Nā posita dicta positiōe sequit ꝙ vnū ꝛ idē corp⁹ semp moueat ꝛ semp gescat qd est ipossibile. Nā dictū corp⁹ si nāle est aliquē motū habebit. uł ergo mouebit circulariter uel recte. si circulariter semp mouebit. Nā cuꝫ in tali motu qlibet ps intēdit successiue totū ubi occupare: qꝛ ubi illi⁹ corpis est infinitū semp mouebit quelibet pars illi⁹ corpis qꝛ nunq̄ ueniet ad finē qd ꝑtrāsire possit spaciū infinitū. sic etiā nunq̄ mouebit: qꝛ na nunq̄ incipit qd nō pōt cōsumare. Nō est enim incōueniēs aliquē ponere potentiā aliquā ad quā sequunt opposita. si vo huiusmodi corpus moueat motu recto lꝫ idē sequet. s. ꝙ semp moueat ꝛ semp gescat uel ꝙ semp moueat ꝛ nunq̄ moueat. Nihil eni mouet motu recto cui⁹ nō sit assignare duo loca: in quorū vno quiescit nāliter in alio vo violenter. si eniꝫ graue esset extra locū ꝓpriū uel eēt in loco violento ꝛ nunq̄ moueret ad locū nalē. Si ergo idē esset locus toti⁹ ꝛ partis: qꝛ infinitū totuꝫ occupat. si sit dare aliqd corp⁹ infinitū eiusdē speciei non erit dare nisi vnū locū. si ergo tale corp⁹ uel partes ei⁹ mouerent motu recto ꝛ est eis assignare motū nālē ꝛ violētū cū nō sit ei assignare nisi vnū locū ideꝫ erit locus ei⁹ nālis ꝛ violet⁹. semp ergo mouebit. qꝛ semper est in loco violēto ꝛ nunq̄ mouebit cū semper sit in motu nāli. loc⁹ eni ei⁹ ut ostēsuꝫ est sił est ei nālis ꝛ violent⁹. patet ergo ꝙ siue ponant ptes dicti corpis moueri recte uł circulariter sił semp mouebit ꝛ nunq̄ mouebit. Qui aūt uellet saluare ꝯᵗᵉᵐ ꝙ loqueret hic soluꝫ de motu recto posset per hūc modū: qꝛ lꝫ antiqui aliū motū pceperūt. tn̄ ui non ponerēt nisi corp⁹ hn̄s ꝯriū cū oē tale corp⁹ moueatur motu recto oportebat eos dare qdlibet corp⁹ nāliter moueri motu recto. siue ergo ptes illi⁹ infiniti moueant motu recto ut totū locū quē nō possint occupare sił occupēt successiue sequit ꝙ semp mouebunt qꝛ nunq̄ poterunt attingere finē ꝛ nunq̄ mouebunt qꝛ: ut dictū est na nō incipit qd cōsumare nō pōt siue etiā moueant ut tendāt in māsionē ꝓpriā semp mouebunt ꝛ nunq̄ mouebunt: qꝛ ut ꝓbatū est: ut ꝯᵗᵒʳ vult illi⁹ corporis ꝛ partiū ei⁹ idem esset locus naturalis ꝛ violentus.

Lectio. IX.

Si autem dissimile est omne: dissimilea ꝛ loci sunt: ꝛ primum quidem non vnum corpus omnis est: sed aut in tangendo.

¶ Ostenso ꝙ nō pōt poni corpus infinitū: si ponat simile ꝛ eiusdē spēi. hic ostēdit ꝙ non pōt poni tale corp⁹ si ponat dissimile ꝛ diuersaꝝ specieꝝ poneret forte qs tale esse corp⁹ infinitū qle est nunc vniuersum in qⁿᵒ cōgregant ptes diuersaꝝ spērum. duo aūt facit: qꝛ pmo improbat tale corp⁹ eē. 2° spāliter descēdit ad opinionē Anaxa. qui vꝫ dicē quedā repugnātia dictis suis ibi ¶ Anaxa. ait. ¶ Circa pmū duo facit: qꝛ pmo adducit quādā rōnem logicam. scdo adducit rōnes magis necessarias ibi ¶ postea aūt ꝛ finita. ¶ Dicit ḡ ꝙ si est oē uel totū uel habet alia lr̄a dissimile. i. dissiłes sūt ꝛ loci illi⁹ corpis toti⁹ ifiniti hoc posito pmū qdē incōueniēs est: qꝛ nō ois talis magnitudo est vnū corp⁹ sed solū hēt vnitatē ut in tāgendo. s. fm quēdā ꝯtactū. nō ergo est vnum corpus infinitum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Postea aut finita hec erūt: aut infinita specie. Et finita quidem non esse possunt. Erunt enim alia quidez finita: alia vo nō si omne infinitum est: ut ignis aut aqua. Corruptio autem huiusmodi in contrarijs esset sicut dictū est prius. Et propter hoc nullus vnum ꝛ infinitum ignem facit: neqꝫ terram phiologoruꝫ: sed aut aerem: aut aquaꝫ: aut ipsorū mediuꝫ: quia locus vniuscuiusqꝫ manifestus erat ꝛ determinatus. Hec autem terminant ad duas partes sursum ꝛ deorsum.

¶ Quia forte ut dictū est non esset aliqbus incōueniens adducere ꝯtra positionē pdictā rōnes magis necessarias circa qd duo facit: qꝛ pmo ostēdit non posse esse tale corp⁹ si corpa simplicia cōponentia illud ponant finitaꝝ specieꝝ. scdo si ponant infinitarū ibi ¶ Si aut infinita. ¶ Dicit ergo ꝙ postea incōueniēs est ponere corp⁹ sic dissimile infinitū: qꝛ hec s. corpora simplicia dissilia cōponētia ipꝫ aut erūt finita specie aut infinita. finita qdē spe esse non possunt: qꝛ tūc erūt alia qdē finita alia vo nō: lꝫ omne i. sed totū est infinituꝫ. nō eni est possibile ꝙ corpa simplicia sint finita spe ꝛ faciāt aliqd totū infinitū nisi aliqd illoꝝ corpoꝝ uel aliq sint infinita ut ꝙ sit infinit⁹ ignis aut aq: aut aliqd aliud elemētoꝝ: sed hoc stare nō pōt qꝛ sicut dictuꝫ est pus erit tale uł esset ut hēt alia lr̄a corruptio alijs elemētis ꝯrijs. Subdit autē ad declarationē huiusmodi ꝙ pp lꝫ nullus phisiologoꝝ fecit vnū corp⁹ ifinitū ignē neqꝫ terrā sed aut aerem aut aquā aut medium ipsorum inter aerem ꝛ aquam. Nam quia locus vniuscuiusqꝫ. s. ignis ꝛ terre erat manifestus ꝛ determinatus. Nam hec. s. ignis ꝛ terra se habent ad

ambo sua loca sicut ad sursum & ad deorsum: qr sicut ignis & terra habẽt sic loca ɔ̃ria ꝑ eorum ɔ̃rietatem ne alia corrũperẽt nullo ꝓbãtiũ posuĩt aliqd illorum esse infinitũ: qr ergo qdcũqz elemẽtorum uel quecũqz ponant infinita oia alia corrũperẽt nõ est ponẽdũ aliqd simpliciũ corporum esse infinitũ nisi forte illud nõ haberet ɔ̃rietatẽ ad alia quorum nullum tale posuerunt antiqui: qr etiã ipm celum posuerunt de natura elementorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si aũt infinita & simplicia sunt: & loci infiniti: & elemẽta infinita erũt. si aũt hoc ĩpossibile est & loci finiti sunt: totũ finitũ esse necesse est. ĩpossibile eni est nõ cõparare locum & corp⁹. Neqz eni loc⁹ oĩs maior est: qz qɫtũcũqz cõtingit corp⁹ simul eẽ. Sic aũt neqz ĩfinitũ erit corp⁹: neqz corpus in ai⁹ qz loc⁹: aut eni uacuũ erit aliqd: aut corp⁹ nusqz aptum natum est esse.

¶ Ostendit nõ posse esse tale corp⁹ si corpa simplicia cõponẽtia ipm ponant infinitaz specierũ dicẽs qz si corpa simplicia cõponentia tale corpus sũt infinita. s. specie & loci infiniti erũt & elemẽta infinita erũt qr qɫlibet tale corp⁹ simplex hẽbit rõnem elemẽti aut si ĩpossibile est hoc qz elemẽta sint ĩfinita sicut ꝓbat in p° cũ disputat ɔ̃tra Anaxa. loci finiti sũt & sic loci finiti sũt. qr elemẽta finita sũt. necesse est totũ corp⁹ cõpositũ ex illis elemẽtis finitũ esse. ĩpossibile enim est nõ cõparare. i. nõ ꝓportionare locum & corp⁹. nec enim loc⁹ oĩs maior est qz qɫtũcũqz sit ɔ̃tingit esse corp⁹: simul aũt nec infinitũ erit corp⁹ si supple nõ est infinit⁹ loc⁹: qr nec corp⁹ mai⁹ est qz locus nec ecõuerso: qr hoc posito aut uacuum erit aliqd aut est corp⁹ qd nusqz aptum natũ esse. Si ergo elemẽta sunt finita & oẽs loci finiti ĩpossibile est corp⁹ cõpositũ ĩfinitũ esse: qr tũc ɔ̃staret ĩfinitũ ex ptib⁹ finitis tã sm spẽm qz sm magnitudinez & esset infinitũ corp⁹ in finito loco: que oĩa sũt incõueniẽtia. ¶ Dubitaret forte aliqs: qr vĩ hic pħs supponere qz cuilibet corpi cõpetat suus loc⁹ cui⁹ ɔ̃riũ dicẽt in 4° ubi ostẽdet qz terra est in aqua. aqua in aere. aer in igne. ignis in celo. celũ aũt nõ amplius in alio est. Dicẽdum qz cũ hic dubitat ɔ̃tra dictos pħos ponẽtes oẽ corp⁹ habere ɔ̃rietatẽ aliquã: qr oẽ tale est in loco. ideo sufficit ratio pħi rõne materie in qua loqtur uel rõne eorum cõtra quos loquit uel possum⁹ dicere qz lz celum nõ sit in loco ɔ̃tinente ipm. aliquo tñ mõ loc⁹ & ubi cõpetunt celo eciã ipso qd celum habet determinatã distantiam & determinatũ ordinẽ ad cẽtrũ competit ei habẽ determinatũ locũ & determinatũ ubi. Nã ut in 4° dicet celũ est in loco: qr cẽtrum in loco est. sic ergo accipiendo esse in loco qɫlibet corp⁹ est in loco & determinatum corpus in determinato loco. si ergo finit⁹ sit loc⁹ & finita sit distantia & finitus ordo oportet esse finitum corpus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Anaxagoras aũt ĩconuenienter dicit de ĩfiniti mansione. Fulcire eni ipm seipsũ dicit ĩfinitum. Hoc aũt est: qr in seipso est. Aliud eni continet nihil: tanqz ubi utiqz aliqd sit aptum natum sit ibi esse.

¶ Quia dicta Anaxa. spãliter repugnare videbant dictis ei⁹: ideo hic spãliter descẽdit ad positionẽ ipsi⁹ posuit Anaxa. infinitũ fulcire seipm & eẽ in seipso ꝓpter suã ĩfinitatẽ tanqz in loco ꝓprio qd vĩ repugnare his que dicta sũt & ẽt dicẽdis. Nã tã rõnes habite qz habẽde supponũt oẽ determinatũ locũ vniuscuiusqz corporis sensibilis: qr oẽ tale corpus ferf in suũ ꝓpriũ locum. & qr nullũ corp⁹ ferf in seipsum nõ videf bene dictũ aliqd esse in seipso tanqz in loco ꝓprio. Duo ergo facit: qr p° recitat huiusmodi positionẽ Anaxago. & ĩprobat eã. 2° adducit rõnes nouas ad ꝓbãdũ corp⁹ sensibile nõ eẽ infinitum. 2° ibi [oĩno aũt manifestũ.] Circa p̃mũ duo facit. qr p° ponit positionẽ Anaxa. 2° ĩprobat eã ibi [hoc aũt nõ uerũ.] dicit ergo qz Anaxa. incõuenienter dicit de mãsione. i. de loco infiniti. dicit enim infinitũ seipm fulcire. hoc aũt est. s. qz fulcit seipm: qr est in seipso. nihil enim aliud ɔ̃tinet ipm & in nullo alio est sed ipso seipm continet & in seipso naturaliter est tanqz nihil utiqz sit aliquid nisi ubi aptum natum est sic esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc aũt nõ uerum est. Erit enim aliqd alicubi: & nõ ibi aptuz natum est esse.

¶ Improbat huiusmodi positionẽ circa qd tria facit sz qz tripl'r ĩprobat ipaz. 2° ibi [Si igit qz maxie.] 3° ibi [simul aũt manifestũ.] supponebat eni Anaxago. qz illud chaos infinitũ qd ponebat nõ erat in alio sed in seipso. & ꝑ hoc qr in seipso erat. erat in seipso naliter & erat aptũ natuz esse in seipso qd pħs p° ĩprobãs ait qz hoc nõ est uerum: qr erit aliqd alicubi & ubi nõ natũ est esse: nõ ergo oportet qz qcqd est alicubi qz sit ibi nãliter. dato ergo qz infinitũ sit in seipso. non tamẽ oportet qz sit nãliter in se & qz sit aptum natum in seipso esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si ergo qr maxie non mouetur totum in seipso nãqz fulcit: & in seipso est: ĩmobile esse necesse est. Sed quare nõ aptũ natũ sit moueri dicendũ est. nõ eni sufficiẽs est sic dicentẽ euadẽ. Erit eni utiqz & qɫlibet aliud nõ motũ: sed aptũ natũ eẽ nihil ꝓhibet: qm̃ & terra nõ ferf: neqz si ĩfinita eẽt ferent cohercita tñ a medio. Sz qr est nõ aliud ubi mutatur manebit in medio: sed nõ mouebif: qr nõ apta nata est sic: sz tñ licebit utiqz dicere: qr fulcit seipsaz. Si ergo neqz in terra hec cã est cũ sit ĩfinita: sed qr grauitatẽ hẽt: graue autẽ manet in medio: sic & ĩfinitum manet utiqz in seipso ꝓpter quãdaz aliã causam: sed nõ qr ĩfinitum est: & fulcit ipsum seipsum.

¶ Adducit secũdã ĩprobationẽ ɔ̃tra Anaxa. dicẽs qz si qz maxime nõ mouef totũ qd fulcif in seipso & si necesse est eẽ ĩmobile qd est in seipso. nõ tñ sufficit dicere qz infinitũ ꝓpter suã infinitatẽ nõ est in alio: sed est in seipso tanqz in loco ꝓprio. ideo nõ mouetur. Sed dicendũ est q̃re non sit aptum natuz moueri & quare est in seipso. nõ enim sufficiẽs cã hui⁹ est infinitas. ideo subdit qz sic dicentẽ nõ sufficiẽs est euadere. erit enim utiqz quodlibet uł qdcunqz aliud supple alicubi nõ motum: sed tñ nihil ꝓhibet esse aptum natũ esse ibi per aliquã causam: lz enim

terra sit in cētro imobiliter. aliqua tñ causa est q̄re apta nata est esse ibi. ideo ait q̄ terra nō fert sursū nec si infinita esset ferret sursum: sed esset cohercita τ conducta a medio τ in medio. terra ḡ τ si sit infinita manebit in medio nō q2 nō habet aliqd ubi mutat τ quo tēdat. sed q2 nō apta nata est esse nisi sit in medio: sed tñ posita terra infinita p̄ter ipsam infinitatē licebat utiq3 dicere cām: q2 fulcit seipsā in medio. si ergo neq3 in terra hec est cā q̄ maneat in medio: q2 sit infinita: sed q2 habet grauitatem τ graue manet in medio. silr τ si infinitū manet uti q3 in seipso pp aliquā aliā cām hoc erit. nō ergo q2 infinitū est ideo fulcit ipm seipm. ¶ Dubitaret forte aliquis q̄re nō sufficit assignare infinitā cām pp quam aliqd est in loco uel ꝓpter quā infinitū est in seipso. Dicendum q̄ sicut duplex est corp⁹. s. nāle τ mathematicū: sic quodāmodo pōt distingui duplex locus nālis. s. τ mathematic⁹. Nā3 τ mathematicis quodāmodo debet tact⁹ τ locus ut declarauim⁹ in de gñatione. differt enī3 corpus nāle a mathematico: q2 corp⁹ mathematicū solū3 ꝯsideratur ut q̄tum nāle nō cōsideratur ut est q̄le τ ut est sensibile quia naturalis nō abstrahit a mā quali uel a mā sensibili. τ sicut differt corpus nāle a mathematico sic quodāmodo differt loc⁹ nālis a mathematico. sufficit enim locū mathematicū ꝯsiderare ut quātū: sed locus nālis videt habere quandam vim cōseruatiuā: nec sufficit ip3 considerare ut quantū sed ut est cōiunctu3 qualitatib⁹ debitis. sicut ergo aliter cōsiderat corp⁹ ut est nāle τ ut est mathematicū τ aliter cōsiderat locus nalis τ mathematic⁹ sic τ causa propter quā aliqd est in loco aliter accipienda est in nālib⁹ aliter in mathematicis. Nā sicut corpus mathematicū videt ꝯsiderari ut quātū τ loc⁹ mathematicus accipit rōne quātitatis sic prout mathematicis dam⁹ locū cā ꝓpter quā mathematica sūt in loco ex pte q̄titatis sumi videt. corp⁹ ṽo q2 considerat ut quale τ loc⁹ nālis q2 cōsiderat ut sit sensibile τ nō rōne q̄titatis tñ causa ꝓpter quā nālia sunt in loco nō sufficit sumere ex parte quātitatis solū. tria ergo nō q2 quanta nec q2 sit quanta: est in medio: sed q2 qualis τ quia grauitatē habet. Cū igit infinitū se teneat ex parte q̄titatis si illi corpori infinito deberem⁹ assignare locū mathematicū forte sufficeret dicē ipm esse in seipso uel ei cōpetere talez locū ꝓpter sui īfinitatē: sed q2 ei querim⁹ locū nālem. ideo ꝓpter infinitatē oportet assignare aliquā aliam cām ut grauitatem uel leuitatē ul' aliqd aliud ꝓpter qd̄ sit in seipso ul' pp qd̄ cōpetat ei talis loc⁹ qd̄ cū nō fecerit Anaxa. insufficienter locut⁹ est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Siat aūt manifestū q̄ τ si sit q̄libet pars indigebit manere. Sicut enī īfinitū in seipso manet se fulciēs: sic τ si q̄libet ps accipiat in seipsa manebit. Toti⁹ enī τ ptis similes loci sūt: sicut terre τ glebe deorsum: τ omnis ignis τ scintille sursū. Quare si infiniti locus qd̄ in seipso τ idē partis: manebit ergo in seipso.

¶ Adducit tertiā rōnē cōtra Anaxago. d. simul cum dictis incōuenientib⁹. manifestū est q̄ si q̄libet ps illius īfiniti indigebat manere. i. indigebat q̄escere supple in seipsa: q2 sicut infinitū in seipso manet seipsū3 fulciēs sic τ si q̄libet ps. i. quecūq3 pars quātūcūq3 modica accipias in seipsa manebit. toti⁹ enī τ ptis loci sunt siles: sicut toti⁹ terre τ uni⁹ glebe loc⁹ est deorsū3. τ oīs idest toti⁹ ignis τ scintille locus est sursū: q̄re si loc⁹ īfiniti est q̄ sit in seipso idez loc⁹ erit τ ptis. manebit ergo in seipsa q̄libet ps illius infiniti quātūcunq3 parua. ¶ Dubitaret forte aliqs quō hec rō sit cōtra Anaxa. Dicendum q̄ si aliqd sit in seipso pp sui infinitatē ut Anaxa. ponebat sequit q̄ si tollat hec causa. s. īfinitas q̄ tollat τ effect⁹. s. esse in seipso. qd̄ ergo nō est infinitū fm hāc hypothesis in seipso eē nō poterit. S3 τ q2 probatū est per rationē predictā q̄ quelibet pars infiniti sit in seipsa cū ab īfinito possit abscindi pars finita ut ꝓbat in p̄ celi τ mūdi. sequit q̄ nō solum infinitum sed etiam finitum sit in seipso qd̄ est contra Anaxagorā. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnino aūt manifestū est q̄ impossibile est simul dicere infinitū corp⁹ τ locum quēdā corporib⁹ esse si omne corp⁹ sensibile: aut grauitatē habet: aut leuitatez: τ si graue qdē in mediū natura habet ferri. Si ṽo leue sursum necesse enim τ infinitū corp⁹. Impossibile aūt aut omne utrū libet aut mediū utrunq3 sustinere. Quomodo enim diuides: aut quomodo infiniti erit hoc quidem sursum: illud aūt deorsum: aut ultimū: aut medium.

¶ Adducit quasdam nouas rationes ad probandū3 infinitum nō esse. sūt aūt huiusmodi rationes tres quaꝝ prima sumit ex nā motus. secūda ex nā loci. tertia ex q̄dam cōsequētia. secunda ibi [amplius omne.] tertia ibi [ai ṽo q̄ alicubi.] Dicit ergo q̄ oīno manifestū est q̄ īpossibile est simul dicē īfinitū corp⁹ τ locū quidē corporib⁹ esse. hec enim duo nō pñt simul stare q̄ aliqd īfinitū sit infinitū corp⁹ τ qd̄ ferat in ꝓpriū locū. Si enim oē corp⁹ sensibile hēt grauitatē aut leuitatē: τ si graue ex nā habet ferri in mediū. si ṽo leue sursū. necesse est enim infinitū corp⁹ ferri aut sursum aut deorsum. īpossibile est aūt ipm ferri sursū aut deorsū. id̄ subdit q̄ īpossibile est aut oē. i. totū eē utrūq3. i. esse sursū aut deorsum. aut mediū sustinē utriq3. i. sursum τ deorsum. nō enim pōt esse q̄ medietas infiniti sit sursū τ medietas deorsū. q2 quō diuides infinitum aut quō infinitū hoc idest pars quidē erit sursum. illō aūt idest illa pars erit deorsū aut quō in infinito assignabis ultimū τ mediū. De ratione enim infiniti est esse qd indeterminatū. talia ergo que determinationē īportāt infinito cōuenire nō possūt. ¶ Notandū aūt q̄ si infinitū esset graue uel leue τ posset moueri in suū ꝓpriū locū q̄ oportet ponē si sit tale q̄le antiq ponebāt uel totū ibi sursu3 ul' totū ibi deorsum τ tūc erit qd finitū: q2 occupabit determinatū locū uel totū locū sil' τ semel erit sursū τ deorsum qd̄ est īpossibile: q2 vnū τ idē fm se totū nāliter in plib⁹ locis esse nō pōt: ul' medietas erit sursū τ medietas deorsum qd̄ etiā est impossibile: q2 huiusmodi diuisiones que qd determinatū dicūt infinitū pati nō pōt. ex ipsa ergo natura motus fm q̄ aliquid fertur in suum locum patet q̄ infinitū corpus esse non potest. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius omne corpus sensibile in loco est loci autem species et differentie sursum et deorsum: ante et retro: dextrorsum et sinistrorsum et hec non solum ad nos et positiones sunt: sed in ipso toto determinata sunt. Impossibile autem in infinito hoc esse. Simpliciter autem si impossibile est locum esse infinitum. In loco autem omne corpus est: impossibile est infinitum esse aliquod corpus.

¶ Adducit secundam rationem sumptam ex natura loci. d. quod omne corpus sensibile est in loco. loci autem species et differentie sunt sursum et deorsum ante et retro dextrorsum et sinistrorsum et hec non solum sunt determinata positione et situ quoad nos: sed etiam in ipso toto. i. in ipso universo sive in ipso celo determinata sunt. dextrum enim in celo est oriens. sinistrum occidens. sursum vero polus meridionalis. deorsum vero septentrionalis: et hoc accipiendo secundum motum celi absolute in se. non accipiendo in comparatione nostri climatis sursum est polus articus sive septentrionalis ante emisperius superius retro emisperius inferius. et quia hec sic determinata sunt cum infinitum dicat quid indeterminatum impossibile est h. i. huiusmodi distantias esse in ipso infinito. Si ergo simpliciter impossibile est locum esse infinitum: quia tales differentias habere non posset. In loco autem est idest contingit esse corpus. impossibile est igitur ex ipsa natura loci esse infinitum aliquod corpus cum non possit esse infinitus locus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero quod alicubi est et in loco est: et quod in loco est: alicubi est. Si igitur neque quantitatem possibile est infinitam esse. Quantum enim aliquid erit ut bicubitum aut tricubitum. Hec enim signant quantum sic in loco quia alicubi. Hoc est autem aut sursum aut deorsum aut in aliqua alia distantia que sunt sex. Horum autem unumquodque terminus aliquis est.

¶ Adducit tertiam rationem sumptam ex quadam consequentia. d. at vero quod est alicubi in loco et quod est in loco est alicubi idest in aliquo loco. si igitur non est possibile quantitatem esse infinitam: quia tunc quantum erit quid infinitum, ut bicubitum aut tricubitum. hec enim significant aliquid quantum. sicut ergo in quantitate tenet hec consequentia quod si quantitas est infinita aliqua quantitas est infinita sic et in loco: quia alicubi. i. aliquis locus supple est infinitus si locus est infinitus. hic autem est aut sursum aut deorsum aut in aliqua alia differentia que differentie sunt sex. Nam ut dictum est sex sunt loci differentie unumquodque horum idest secundum unumquodque horum sive secundum unamquamque talem differentiam localem est aliquis terminus: quia ergo non est dare aliquem locum nec aliquam differentiam localem cuius non sit aliquis terminus vel que non sit finita ut patet ex vi consequentie predicte locus simpliciter finitus erit et si locus finitus et corpus finitum quod declarare volebamus. ¶ Notandum autem ut supra tetigimus et ut patet per habita omnes has rationes probantes impossibile esse corpus infinitum principaliter loqui de corpore habente contrarium vel de corpore habente gravitatem et levitatem in de celo enim et mundo ubi probatur corpus celeste esse alterius nature ab istis inferioribus simpliciter ostendetur non esse possibile corpus aliquod infinitum esse. ibi enim supplebitur si quid hic videtur esse dimissum.

Lectio XIIII.

Quod quidem igitur actu non sit corpus infinitum: manifestum ex his. Quod autem si non sit infinitum: multa impossibilia accidant: manifestum est: temporis enim erit quoddam principium et finis. Et magnitudines non divisibiles in magnitudines. Et numerus non erit infinitus. Cum autem determinatis: sic neutro modo videtur contingere ob hoc: videlicet est manifestum quod sic quidem est: sic autem non.

¶ Positis opinionibus antiquorum de infinito et improbatis eisdem in parte ista philosophus determinat de infinito secundum veritatem et secundum opinionem propriam circa quod duo facit: quia primo premittit quedam per que declarari habet diffinitio de infinito. secundo ex his que dixerat investigat diffinitionem eius ibi [accidit autem contrarium.] Circa primum duo facit: quia primo determinat de ipso infinito quomodo habet esse. secundo quia infinitum dicitur multis modis comparat modos infiniti ad se invicem ibi [aliter autem et in tempore.] Circa primum duo facit: quia primo proponit quod intendit. secundo manifestat quod dixerat ibi [dicitur igitur esse.] Dicit ergo quod quidem non sit corpus actu infinitum manifestum est ex his. i. ex dictis. ergo infinitum aliquo modo non est: quia non est actu et etiam aliquo modo est. unde subdit quod si infinitum simpliciter non sit. i. nullo modo sic manifestum est quod multa impossibilia accidunt. Nam erit tempus quoddam idest tempus determinatum et finitum et erit principium et finis ipsius temporis cui videtur contradicere philosophus naturalis et magnitudines non erunt divisibiles in infinitum quod est contra geometram et numerus non erit infinitus quod est contra arismetricum. si ergo hec sunt inconvenientia oportet dicere infinitum aliquo modo esse: cum autem determinatis his sic neutro modo videtur contingere quod non est concedendum infinitum simpliciter esse nec simpliciter non esse ob hoc videlicet et manifestum est quod infinitum sic quidem est. sic autem non est. i. aliquo modo est aliquo modo non est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dicitur igitur esse aliud quidem potentia: aliud vero actu. Et infinitum est quidem appositione: est autem et ablatione. Magnitudo autem quod quidem actu non sit infinita: dictum est. Divisione autem est. Non enim difficile destruere indivisibiles lineas. Relinquitur igitur potentia esse infinitum.

¶ Manifestat quod dixerat. et quia dixerat infinitum aliquo modo esse aliquo modo non esse. ideo duo facit: quia primo ostendit quomodo est: quia est potentia. secundo quomodo non est: quia non est in actu completo nec est in potentia respiciente talem actum ibi [non oportet autem.] Dicit ergo quod aliquid dicitur esse potentia. aliquid vero aliud dicitur esse actu. infinitum autem dupliciter est appositione et ablatione idest divisione et supple utroque modo est in potentia non in actu. Nam magnitudo quod non sit quidem actu infinita dictum est. prius ergo non est infinitum secundum appositionem et augmentum actu. divisione autem supple est infinitum etiam non actu: quia non est difficile interimere lineas divisibiles. nunquam enim potest

aliqd esse actu diuisum in infinitum nec est ocurri
re ad lineas uel ad corpa idiuisibilia ⁊ iterimere
positionē illā hoc dicentē non est difficile. sic ergo
nec appositione nec diuisione est aliqd infinitū in
actu. Relinquit igitur infinitum esse in potentia.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō oportet aūt potentia ens accipere:
sicut si possibile sit hoc statuā esse qd
⁊ erit hec statua: sic ⁊ ifinitum: quod erit
actu. Sed quoniam multipliciter est esse
quēadmodū dies ⁊ agon in semper aliō
⁊ aliud fieri: sic ⁊ infinitū est. Et nāq; in
his est ⁊ potētia ⁊ actu. Olimpia enī sūt
⁊ in posse agonem fieri: ⁊ in eo quod fit.

¶ Ostendit quō infinitum nō est: q2 nō est potentia
respiciente actum completum dicēs q2 nō oportet
accipe infinitum esse potentia ens sicut impossibi
le est hoc. s. ens statuā eē quod pro quia. ⁊ erit hec
statua sic ⁊ infinitū diceret aliqs eē potētia qd ⁊
erit aliqn̄ actu qd simpliciter nō est uerum. Sed
qm̄ multipliciter esse est aliqd in actu quemadmo
dum dies ⁊ agon est aliqd in actu: q2 semp est in
semp aliud ⁊ aliud fieri. sunt enim actu admixto
potētia sic ⁊ infinitum est in actu admixto poten
tia. ideo subdit q2 in his est esse potētia ⁊ actu. olim
pia enim idest illi ludi qui fiebāt in mōte olimpo
sunt in eo qd est posse agonē fieri ⁊ in eo quod est
agon fit: sicut ergo in ludis ⁊ uniuersaliter in om
nibus motib⁹ est potētia admixta actui ⁊ aliquid
est ibi factum ⁊ aliquid fiendum sic ⁊ infinitum
nunq; est in actu completo sed in actu admixto po
tentia. ¶ Dubitaret forte aliqs utrum infinitū sit
in potētia. uidet̄ q2 nō: q2 frustra est potētia que nō
est ad actū reducibilis. si ergo infinitū eēt potētia
posset esse ⁊ actu: ampli⁹ potētia nō dicit̄ nisi respe
ctu actus. si ergo nō pōt poni q2 infinitū sit in actu
uel q2 possit esse in actu nō debet poni q2 sit in po
tentia. Dicendū q2 ut in de gnatione diffusius di
ximus ridiculū est negare illō pncipiū q2 possibi
li posito esse nullū sequit̄ impossibile. ppter qd ri
diculū est dicere q2 infinitū nō possit poni in actu:
ut est in potētia. est enim de rōne possibilis q2 pos
sit esse qd si esse nō posset iam possibile nō eēt sed
impossibile. Est tamen aduertendum q2 possibile
pōt poni in eē: ⁊ in actu nō in actu quolibet sed in
actu quē respicit ⁊ respectu cui⁹ dicitur possibile.
act⁹ autē duplex est forma. s. ⁊ mot⁹. se enim motus
quidā actus est ut supra dicebat̄: sed non est act⁹
simpliciter neq; est act⁹ pfect⁹: sed est actus admi
xtus cū potētia. cū ergo dicit̄ q2 infinitū est in po
tētia ⁊ q2 potest poni in actu ⁊ in esse nō est intelli
gēdum q2 sit in potentia respiciente actum cōple
tū: ppter quod si ponat̄ in actu ut est possibile nō
ponetur in actu cōpleto: nec in facto eē sed in fieri
⁊ hoc posito nullū sequet̄ impossibile. est ergo cō
tinuum diuisibile infinitū nō respectu actus in fa
cto eē: q2 nunq; eē potest infinitum diuisum sed est
ibi possibilitas respectu actus in fieri: q2 semp pōt
diuidi. vn̄ ⁊ si ponatur in tali actu q2 ponat̄ sem
per diuidi nullum sequetur inconueniēs. signāter
ergo phs cum prius pbauit infinitum esse poten
tia. postea ait q2 non est in potētia sicut statua uel
sicut homo: q2 huiusmodi potentialitas nō respicit
actum cōpletum nec formā: que enim talem actū
respiciunt sic possunt esse q2 aliquādo sunt in actu
simpliciter. sic possibile est statuam esse q2 contin
git eam aliqn̄ esse in actu simpliciter. infinitū autē
sic est in potentia q2 nunq; est in actu simpl'r: q2 ui
dictū est nō est in potētia respectu actus simplici
ter sed respectu actu in fieri. est enī in potētia sicut
dies que est latio solis sup terrā ⁊ sicut agon idest
sicut bellū uel sicut ludus que oīa cum īportēt mo
tum dicunt actum ut in fieri non in facto esse sic ⁊
infinitū potest poni in actu in fieri nō in facto esse.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Aliter autem ⁊ in tempore manifestum
quod infinitū ⁊ in hominibus ⁊ diuisio
ne magnitudinum. Omnino quidē enī
sic est infinitum in semper aliō ⁊ aliud ac
cipiendo: ⁊ acceptum quidē semper esse
finitum: sed semper alterū ⁊ alterū. Qua
re infinitū nō oportet accipere sicut hoc
aliquid: ut hominem aut domū: sed sicut
dies dicitur: ⁊ agon quibus esse non sicut
substantia quedam facta est: sed semper
in generatione aut corruptiōe finitū: sem
per alterum ⁊ alterum. Sed in magnitu
dinib⁹ quidem permanēte accepto hoc
accidit: in hoibus autem ⁊ tempore cor
ruptis: sic ut non sit deficere.

¶ Comparat modos infiniti ad se inuicē. Infinitum
enī repit̄ in successiuis ⁊ in pmanentib⁹. rursus in
ipsis pmanētib⁹ reperitur dupliciter infinitū. videli
cet fm diuisionē ⁊ appositionē. duo ergo facit: q2
primo cōparat infinitū in successiuis ad infinitum
in pmanentibus. secūdo comparat infinitū fm di
uisionē ad infinitū fm appositionē ibi [quod au
tem est fm appositionem.] dicit ergo manifestū
esse q2 infinitum aliter est in tempore ⁊ in hoibus
idest in gnatione hoium ⁊ in quacunq; alia gene
ratione. ⁊ aliter est huiusmodi infinitū in diuisio
ne magnitudinum. Nam oīno sic est infinitū in ac
cipiendo aliō ⁊ aliud ⁊ acceptū semp esset qd fini
tum ⁊ semp eē alterum ⁊ alterum: q2 infinitū non
oportet accipe eē sicut hoc aliud cōpletū ut sicut
hoiem aut domū. Sed dicit̄ infinitum eē sicut di
es ⁊ agon quib⁹ eē nō pōt sicut substantia quedā
facta: q2 talia nō iportant actū in facto eē: est ergo
cōuenientia inter infinitū in successiuis ⁊ in pma
nētibus: q2 tam hic q; ibi sumit̄ infinitū in accipiē
do aliud: ⁊ aliud ⁊ acceptū semp est finitū ⁊ tam
hic q; ibi dicit̄ infinitū respectu act⁹ in fieri. Is ergo
sic ꝯueniāt h̄ infinitū ⁊ illō. differt tn̄ q2 infinitum
acceptū in gnatiōe ⁊ corruptione uel et̄ in alijs suc
cessiuis simpl'r nō manet: sed semp succedit alterū
⁊ alterum: sed in magnitudinib⁹ hoc qdē accidit
pmanente accepto. diuisa enim magnitudine ptes
accepte manēt. Sed in hoib⁹ idest in gnatione ho
minū uel in gnatione aliorū: ut in tpe accidit ut nō
sit deficere idest ut nō pcedat̄ in infinitū corruptis
acceptis. qcqd enim acceptū est de tpe nō manet
⁊ gnatio fm pħm durabit in infinitū: q2 nō oīa ge
nerata manēt. patet ergo quō cōueniūt ⁊ quō dif
ferūt infinitū in successiuis ⁊ in pmanētib⁹. ¶ No

tandum autem semper acceptum esse finitus si sit ibi dare primum acceptuz esse: sed si non sit ibi dare primum tale non oportet accepta finita esse. si enim sa esset positio phi cum sit falsa mundum ab eterno fuisse si totu pteritu volum⁹ appellare acceptum infinita accepta sunt: quia infiniti homines pcesserunt. est ergo huiusmodi acceptum infinitu: qz hoc posito nō erat dare pmū acceptum eē. nec primum hominem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Qd aūt fm appositionē: idē quodāmō est et qd est fm diuisionē. Infinitū eni fm appositionē fit econtrario: fm quod eniz diuisum videtur in infinitum: sic appositum videbitur ad determinatum.**

¶ Cōparat ifinituz fm appositionē ad ifinitū fm diuisionē circa qd duo facit: qz pͦ pponit qd intēdit. 2⁰ manifestat ppositū ibi ⌊ ifinita enim magnitudine. ⌋ Dicit ergo qz infinitū fz appositionē est quodāmodo idē illi ifinito qd est fm diuisionē. et dicit quodāmodo: qz nō simpl'r est idē h ifinitum et illd hū ergo dictū est h esse qdāmodo et nō simpl'r: qz ifinito fm appositionē fit qsi eōtrio cum ifinito fm diuisionē. fm enim qz cōtinuū est diuisuz vī ire in ifinitum: sed sic appositū et augmētatuz videbitur ire ad determinatū magnitudinē. eōtrio ergo vī eē in magnitudinib⁹ fm appositionē et diuisionez: qz fm appositionē nō itur ad ifinitū: sed ad aliqd determinatū. Sed fm diuisionē videt esse processus in infinitum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **In finita eni magnitudine sic accipiens aliqs determinatū accipiet eadē rōne nō eandē aliquā magnitudinē rōne accipiēs nō transibit finitū. Si ergo sic augmētet ut semper eandē aliqz sit accipe magnitudinē transibit finitū propter id qd omne finitum remouetur a quolibet finito.**

¶ Māifestat qd dixerat circa qd duo facit. qz pmo ōndit quō magnitudo est diuisibilis in ifinituz. 2⁰ ex his que dixerat ostendit quō est idē et quō non est idē infinituz fm appositionē et fm diuisionē ibi ⌊ aliter qdē igit nō est. ⌋ Dicit ergo qz in magnitudine finita si aliqs accipiēs accipiet aliqd determinatuz eadē rōne. i. eadē pportione et nō fm eandē aliquā magnitudinē sic accipiēs eadē rōne nō trāsibit finituz. finita eni magnitudo est diuisibilis in ifinitū accipiēdo ptes fz eādē pportionē. nō tñ diuisibilis est in ifinitū accipiēdo ptes fz eādez qtitatē. ideo subdit qz si sic augmētet rōnē. i. pportionē ut semp eandē aliquā sic accipe magnitudinem trāsibit finitū pp id qd omne finitū remouet. i. cōsumit qlibet finito. i. per amotionē cuiuslibet finiti uel cuiuslibet determinate qtitatē ab ipso. ¶ Notandū aūt qz q: ptinuū est diuisibile in infinitū accipiēdo ptes fm eādem pportionē ut diuidendo totū in duas medietates et medietatē in duas medietates. et sic semp pcedēdo fm hāc pportionem itur in ifinitū: qz nō est deuenire ad idiuisibilē magnitudinē. Sed si fiat acceptio fm eandē qtitatē ut qz semp accipiat ab aliq magnitudine finita qtitas vni⁹ cubiti uel vni⁹ palmi uel qcunqz alia determiata qtitas nō pcedet in infinitū. nulla est eni magnitudo dū tñ sit finita a qua nō possit totiens

remoueri qtitas vni⁹ palmi uel qcūqz alia qtitas determinata qz ad ultimū oportebit qtitatē illaz consumi et deficere. ¶ Notandum autem qd ait si nō augmentet rōnē idest pportionē accipiendo semp eandē magnitudinē: qz si fiat acceptio fm eādē qtitatē uel fm eādem magnitudinē iter ptes et totū nō remanebat pportio eadē: s semp eēt proportio augmētata. nā si totuz diuidat in duas medietates et medietas in duas medietates semp sic pcedendo ps abscissa cū suo toto semp hēbit proportionē eandē: qz semp erit in pportione subdupla. Sed si fiat abscissio fm eandē qtitatē uel fz eādē magnitudinem nō semp remanebit ibi pportio eadē inter partē et totū sed semp erit talis proportio augmētata. nā si a magnitudine decem palmarū remoueat vn⁹ palmus pars abscissa cuz suo toto erit in proportione subdupla. sed si a residuo ut si a. xj. palmis iterū abscindat vnus palm⁹ pars 2ª abscissa habebit maiorez pportionē cū suo toto qz pars pma. maior enim est proportio iter vnum palmū. et. ix. palmos qz inter vnū et. x. sic ēt si tertio fieret abscissio rursū augeret pportio: qz maior est pportio iter vnū et octo qz inter vnū et. ix. qto igit magis accipiunt ptes fm eandē qtitatē tanto magis augmētat pportio. phūs ergo volēs loqui de acceptione fm eandē qtitatē cōgrue tales acceptionez circūscribit per augmentū rōnis siue per augmētum pportionis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Aliter quidem igitur nō est: sic aūt est infinitū potētia et diuisione. Et actu aūt est: sicut diē eē dicimus et agonē. et potētia sic sicut materia: et nō p se sicut finitū. Et fm appositionē igitur sic infinitū potētia est: qd idez dicim⁹ quodammodo esse ei qd est fm diuisionem. Semper quidem eniz aliquid ipsius extra est accipere.**

¶ Ostēso quō diuisio magnitudinis uadit in ifinitū ostēdit quō est idē et quō nō est idē infinitū fm diuisionē et fm appositionē circa qd duo facit: qz pͦ facit qd dictū est. scdo ex his que dixerat spāliter descēdit ad icrepationē Platonis ibi ⌊ qm et Plato. ⌋ Circa pmū duo facit: qz pmo ostēdit quō ifinitū fm diuisionē est quodāmodo idē cū ifinito fm appositionē. 2⁰ ōndit quō nō est idē ibi ⌊ Nō tñ excellit. ⌋ Dicit ergo qz aliter qdem igit nō est supple pcedere in infinitū in diuisione magnitudinis nisi s. accipiēdo ptes fm eandē pportionē. sic aūt pcedendū est in infinitū potētia et diuisione. actu autē nō est tale infinitū simpl'r sed est actu sicut dicim⁹ esse diem et agonē et est potētia sic sicut maª. Non aūt est huiusmodi infinitū per se in actu cōpleto sicut id qd est finitū: et qz infinitū fm appositionem sic potētia est: nō est per se in actu cōpleto: sicut id qd est finitū. patet qz idē quodāmodo dicim⁹ esse infinitū fm appositionē ei qd est fz diuisionē. semper quidē enim in vnoquoqz tali infinito aliqd ipsius est extra accipe. pueniūt ergo infinitū fm appositionē et diuisionē: qz nullū ipsoz est in actu cōpletū sed qdlibet est in actu admixto cū potētia. et qz nullū ipsoz dicit actū cōpletū et terminatū semper est ibi aliqd extra sumē: qz semp ibi restat aliqd accipiēdū. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū sit idē infinitū fm diuisionē et fm appositionem. Dicen-

dum q inter utrūq infinitū magna videt esse cō-
uenietia τ silitudo qđ sic ostendit. diuisio eni3 ut
appositio uel augmētū ad quātitatē pertinere vi-
dent. quantū autē tripliciter considerari pōt. pmo
fm se τ ut quantū est. secundo ut habet esse in mā.
tertio ut habet esse in mā sensibili τ ut dicit qd na-
turale. Si aūt ɔsideret q̄tum pmo mō fm absolu
tam acceptionē suam τ ut quātū est sic tam fm di
uisionē q̄3 fm appositionem uadit in infinitum fm
actum in fieri τ nō fm actum in facto esse. quanto
enim vnde quantū est contingit diuidi in infinitū.
Nunq̄ enim quātu3 fm q huiusmodi potest in tā
tum diuidi quin possit ulterius diuidi. sic etiā quā
tum fm appositionē vnde quātū est non habet q
habeat statum. nō eni3 repugnat quāto fm q quā
tum semper posse augeri in infinitū. nunq̄ tamen
erit actu in infinitum augmentatū nec erit actu in
infinitum diuisu3. fm ergo primā acceptionē quā-
ti ut accipiendo quātu3 ut quātū est simile est quo
dāmodo de infinito fm appositionē τ diuisionem:
q2 utrūq uadit in infinitū in fieri non in facto esse.
Si vō accipiat quantum nō ut quantum est sed ut
habet esse in materia τ ut habet esse in reb9. sic est
etiam aliquo modo simile de utroq3 infinito. Na3
infinitum fm diuisionē accipiendū est fm eande3
proportionē non fm eandem quantitatem. Sicut
ergo ab aliqua magnitudine finita in infinitu3 pōt
aliquid accipi si fiat acceptio fm eandē proportio
nem sic magnitudini finite in infinitū pōt fieri ad-
ditio fm proportionem illam fm quam fit diuisio
alterius magnitudinis. si eni3 quicquid accipitur
ab vna magnitudine potest addi alteri prout ifini-
tum pōt fieri acceptio a magnitudine vna in infinit
tum poterit fieri talis additio magnitudini alteri:
quanto ergo ut quantum est non repugnat additio
in infinitū fm eandem magnitudinem. nunq̄ eni3
est aliqua quantitas adeo magna cui absolute lo-
quendo τ ut quantitas est repugnet q augeatur
quāto ergo ut quantū est in infinitum pōt fieri ad-
ditio fm eandē quantitatē. nō enim repugnat quā
to fm q huiusmodi q semper ei addat quantitas
vnius palmi uel quātitas vnius cubiti uel quecū-
q3 alia quātitas sed quanta nō fm absolutam sua3
considerationem sed ut habet esse in materia τ ut
existit in rebus nō patitur talem additionem. Nā
tota quantitas omniū rerū τ tota magnitudo ma
terie corporalis non sufficeret ad huiusmodi addi
tione3. totiens eni3 quantitas vnius palmi posset
addi alicui magnitudini q excresceret huiusmodi
quantitas supra quātitatem totius materie corpo
ralis. l3 ergo quantitas non habeat esse preter res
in quibus est τ preter materiā in qua existit. alia ta
men est acceptio τ consideratio quanti ut quantū
est τ quanti ut habet esse in materia τ in reb9: q2
quāto ut quantum est nō repugnat crescere in infi
nitum fm appositionē eiusdem magnitudinis: sed
quāto ut habet esse in materia τ in rebus tale aug
mentum repugnare videtur siue accipiatur quātū
ut quantum est siue ut habet esse in mā τ in rebus
τ quodāmodo simile est de infinito fm appositio
nē τ diuisionē: q2 sicut potest fieri infinitu3 diuisio
fm eandem pportionē nō fm eandem quātitatem
sic quāto ut habet esse in materia uel in rebus pōt
fieri additio infinita fm huiusmodi proportionem
non fm eandē quātitatē. tertio pōt cōsiderari quā

tum magis contracte ut si consideretur non solum
ut existit in rebus τ in materia sed ut existit in his
rebus τ in his corporib9 τ ut dicit aliquid natu-
rale τ sic est aliquo modo simile de diuisione τ ap
positione: q2 quantum ut est naturale nec uadit in
infinitum in maius nec in minus. in maius non: q2
ut dicitur in secūdo de anima omniū natura cōstā
tiū est certa ratio τ termin9 certū magnitudinis τ
augmenti. in minus etia3 nō uadit quātū ut est nā
le in infinitū: q2 ut declarabat in pmo huius est da
re minimā carnē τ minimā aquā. patet ergo q l3
non sit quantum preter q̄titatē que est in mā τ in
rebus τ l3 fm phūm nō sint res quāte nisi sint nā-
les τ sensibiles. alia tū cōsideratio quāti ut q̄tu3
est τ ut habet esse in mā τ in rebus. sic etiā alia cō
sideratio quanti ut est in rebus τ in mā: τ ut est in
mā sic accepta sine ut est quid nāle quocūq3 tamē
modo accipiat quātū semp ut patet per habita est
aliquo mō simile de appositiōe τ diuisione. ℭUl
terius aūt propter iam dicta dubitaret aliquis: q2
l3 q̄tum pcedat quale τ pcedat mām τ ut est sen
sibile τ ut est de cōsideratione nālis. nō tamē pre-
cedit mām simplr nec pōt cōsiderari quātum pre
ter oēm mām. non est ergo alia cōsideratio quan-
ti fz se τ ut habet esse in rebus uel in materia l3 sit
alia cōsideratio quāti fm se τ ut est quid nāle siue
ut est in mā sensibili. Dicendū q sicut spēs non po
test intelligi sine genere τ inferiora sine superiori-
bus. aliqua tamē cōpetunt spēi fm se que nō com-
petunt generi fm se: nec cōpetunt specie ut in ea ra
tio generis reseruat: sic l3 q̄titas nō habeat eē ni-
si in materia τ nō possit intelligi q̄titas nō intelle
cta mā simplr aliqua tamē cōpetunt quāto fm se
ut q̄tu3 est ita q si posset habere esse pter mām ni
bilomin9 ei illa cōpeterent. Nō est ergo inconueni
ens pdicta distinctio qđ si tamē faciliori modo τ si
ne oi calūnia uellem9 satisfacē pcedēti quesito pos-
sem9 aliter distinguē triplex q̄tum dicēdo q q̄tū
ɔsiderari pōt uel ut est qd imaginatū uel ut est qd
reale uel ut est qd nāle. oibus tamen istis quodā-
modo silē est de appositione τ de diuisione: q2 si-
cut q̄tum diuidit in infinitum sic q̄tum imagina
tū fm appositionē uadit in ifinitu3. Nunq̄ eni pos
simus imaginari q̄titatem ita magnam qn possu-
mus imaginari maiore3. Si vō accipiat q̄tum ut
est qd reale sic etiā quodāmodo silē est de diuisio
ne τ appositione: q2 sicut uadit diuisio in ifinitum
fm eandē pportionem nō fm q̄titatem eādem sic
realiter pōt quātitas augmētari in infinitum fm hu
iusmodi pportionē nō fm eādē q̄titatē. sicut eni3
semp pōt aliqd remoueri ab vna magnitudine sic
realiter remotū h9 magnitudine vna poterit semp
addi alteri magnitudini. Si vō accipiat tertio mō
q̄tu3 ut est qd nāle. est etiā quodāmō silē de diui-
sione τ appositione: q2 ut dicebat q̄tum nāle nec
fm diuisionē uadit in infinitum in min9 nec fm ap-
positionem in infinitū in mai9. ℭDeinde cū dicit.

ℭNō tñ excellit oēm determinatā magni
tudinē: sicut in diuisione excellit oē deter
minatū: τ erit minus. Quare neq3 est ex
cellē oē f3 appositionē: neq3 potētia pos
sibile est eē: sigdē3 nō est fm accidēs actu
ifinitū: sicut dicūt phisiologi extra corp9

mūdi cuius substātia est aer: aut aliō huiusmodi. Sed si nō possibile est q̄ infinituz corp⁹ sensibile actu sit manifestū: qō neq̄ potētia utiq̄ erit fm appositionē: sed aut sicut dictum est econtrario diuisioni.

¶ Omnino esse quodāmō sīl'e de appositione τ diuisione ostēdit quodāmodo eē dissimile τ quō se habet q̄si ecōuerso hic τ ibi dicens q̄ in appositione nō excellit oēm determinatā magnitudinē sicut in diuisione excellit oē determinatuz τ erit min⁹: q2 nunq̄ pōt accipi ita determinate modicuz qn per diuisionē possit fieri minus: q̄re excellit omne q̄tū fm appositionē nō soluz actu sed etiā neq̄ potētia est possibile: q2 qdem si nō est in infinitū actu fm accides fm q̄titatem sicut dicūt qdaz phisiologi ponētes extra corp⁹ mundi aliqō infinitum cuius suba est aer aut aliud huiusmodi. si ergo infinitū fm appositionez in magnitudinibus non potest esse actu non poterit esse potētia. ideo subditur q̄ si nō est possibile in infinitum corpus sensibile esse actu manifestum est q̄ neq̄ utiq̄ potentia fm appositionē erit utiq̄ aliqd infinituz. sed sicut dictū est in appositione est ecōtrario diuisioni. ¶ Notādū aūt q̄ in appositione dupl'r est ecōtrario diuisioni. pmo q2 nō pōt appositio ire in infinitum nisi ecōtrario fiat appositio sicut fit diuisio ab vna magnitudine sic ecōtrario apponaꝰ alteri. Scdō est ecōtrario in appositione diuisioni: q2 in diuisione excediꝰ ois determinata magnitudo in min⁹. in appositiōe vō non excediꝰ ois determinata magnitudo in mai⁹.

¶ Dubitaret forte aliq̄s cum habitū sit supra quodāmodo sīl'e esse de appositione τ diuisione. vnde est q̄ in diuisione magnitudo nō habet statū τ semper est excellere oēm determinatā magnitudinem in min⁹. in appositione vō hēt statum τ nō est excellere oēm determinatam magnitudinem in maius. Dicēdum q̄ cum supra dictum est quātum tripliciter sumi pōt. videlicet ut est qd imaginatuz quid reale qd naturale: cōtrouersia ista nō est accipiēda fm quantū imaginatum: q2 quātum sic acceptum in infinitū vadit etiā fm appositionē: nec etiā est intelligēdum de quāto ut est qd nāle: q2 quātū sic acceptū habet statū in maius τ in min⁹. intelligendū est ergo de quanto ut habet esse reale absolute loquēdo nō ut habet esse sic reale prout est qd nāle. sic enim acceptum quātū nō obstāte silitudine predicta nō habet statum in min⁹ fm diuisionem: sed habet statuz in maius fm appositionē. Dicebatur enim sic q̄ accepto quāto sīl'e erat de appositione τ diuisione: q2 sicut fm diuisionem itur in infinitū fm eandē proportionē non fm eādem q̄titatez sic vadit appositio in infinitū fm huiusmodi pportionē nō fm appositionē eiusdē magnitudinis ul' eiusdē q̄titatis. eo enim mō quo semp remoueꝰ aliqd ab vna magnitudine pōt fieri appositio ul' additio alteri. hec eni silitudo nō soluz ipedit ꝯrietatē predictā imo inducit eā. Nā diuidēdo in magnitudinē fm eandem pportionē nunq̄ poterit signari ita modica q̄titas quā nō sit excellere in min⁹ fm talē diuisionē. semp enim sic diuidēdo nō erit dare statū in minoratione magnitudinis. erit tn̄ dare statū in augmēto: q2 si hoc modo vadit appositio in infinitū: q2 semp pōt remoueri aliqd ab vna magnitudine τ addi alteri cōstat q̄ per huiusmodi additionē nō excedeꝰ q̄titas utriusq̄ magnitudinū: τ q2 tota illa q̄titas est determinata ex huiusmodi appositione nō excediꝰ ois determinata magnitudo qō declarare volebam⁹. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliq̄s quō vitatē habet ꝯria pbi. videlicet q̄ si fm appositionē posset crescē magnitudo in infinituz ita q̄ excelleret oēm magnitudinē determinataz esset dare magnitudinē actu infinitaz. Videm⁹ enim q̄ nūs pōt augmētari in infinitū. nō tn̄ est dare num actu infinitum. Ampli⁹ nō quicq̄ est potētia oportet q̄ sit actu. si ergo magnitudo pōt crescere in infinitū fm potētiam nō oportet q̄ sit infinita fm actū. Dicēdum q̄ hanc cōsequētiam dupl'r possum⁹ declarare. pmo ex dīa augmēti in numeris τ in magnitudine. scdō ex diuersitate potētie forme τ potētie materie. nūm enim aliquē crescere realiter in infinitū dupl'r pōt intelligi. pmo q̄ sit aliq̄s numerus actu infinituz a quo semp possent accipi alique vnitates τ addi alteri nūo τ sic ponēdo numeruz crescere in infinitū presupponiꝰ numerus aliq̄s infinit⁹ a quo possunt accipi infinite vnitates ut possit alteri nūo fieri infinita additio. scdō mō pōt intelligi numerū crescere in infinitū etiaz realiter ex sola diuisione cōtinui finiti. Nam q2 qōlibet cōtinuuz quātūcunq̄ finitum est in infinitū diuisibile: q2 semper ex diuisione cōtinui fiūt plures partes τ augmētaꝰ numerus si possibile est ꝯtinuū diuidi in infinitū possibile est numerū in infinitū augeri. Nō ergo oportet si numerus crescat in infinituz q̄ sit dare numerum actu infinitū: q2 huiusmodi augmētū fieri pōt ex sola diuisione ꝯtinui absq̄ eo qō supponaꝰ magnitudo aliqua finita: sed augmētū magnitudinis in infinitū si debeat excellē oēm magnitudinem datā fieri nō poterit ex sola diuisione cōtinui. Nā ut supra dicebaꝰ ex tali additione non excedeꝰ ois determinata magnitudo: q2 nunq̄ excedeꝰ tanta q̄titas quāta est utriusq̄ magnitudinis videlicet ei⁹ cui fit additio τ ei⁹ τ a qua fit acceptio. oportet igiꝰ si pōt alicui magnitudini real'r fieri additio in infinitū q̄ aliqua magnitudo infinita psupponaꝰ a qua nō solū fm eandē pportionē: sed etiā fm eādē q̄titatem in infinitū possit fieri acceptio infinita ut alij magnitudini fiat additio infinita. pōt ergo magnitudo crescere in infinitū ut excellat oēm magnitudinem datā fm imaginationē solū: q2 augmētū imaginatū fieri pōt absq̄ diuisione cōtinui τ absq̄ psuppositione alteri⁹ magnitudinis: sed si tale augmētum fieri debeat sensibiliter τ realiter cum ad hoc nō sufficiat diuisio cōtinui si sit finitū oportet ut dicebaꝰ presupponere magnitudinē realē τ sensibilē actu infinitā a qua possit fieri infinita acceptio ut magnitudo alia realiter crescere possit in infinitū. ¶ Scda via ad inuestigādum h̄ idem sumiꝰ ex differētia potētialitatis materie τ potētialitatis forme. potētia enim fm mam respicit actum in fieri. dicim⁹ enim mam esse in potētia ad infinitas formas. nunq̄ tamē simul erit sub infinitis formis sed huiusmodi potētialitas solū respicit actū in fieri s3 potētia fm formā respicit actū pfectū τ in facto eē: q2 ergo diuidi τ accedē ad pl'ralitatē est accedē ad modū mae. augeri vō τ accedē ad totalitatē est accedē ad modū forē. nō potētia illa qua cōtinuū diuidiꝰ est s3 mām τ respicit actū in fieri pp qō nō oportet si ꝯtinuū pōt diuidi in infinitum q̄ aliqū

sit actu diuisũ in infinitũ: q2 h9 potẽtialitas cũ sit f3 maã3 nõ respicit actũ in facto esse: sed si magnitudo possit augeri in infinitũ: q2 huiusmodi potẽtialitas eẽt f3 formã ꝛ respiceẽt actũ cõpletũ: q2 frustra eẽt potẽtia nisi posset poni in actu respectu cuius dr̃ si esset in nã potẽtia ad augmentũ in infinitũ: q2 ut dcũ est talis potẽtialitas respicit actũ cõpletũ ꝛ in facto eẽ oportet q̃ esset dare magnitudinẽ aliquã actu infinitã qð declarare uolebam9. qð ṽo obijciatur de nũis patet q̃ nõ est silẽ. qð aũt addebat̃ de potẽtialitate ut pluries replicata est sicut aliqd est possibile sic põt poni in actu ut si est possibile respectu act9 in fieri ponet̃ sic in actu si respectu act9 in facto esse ponet̃ in actu tali ꝛ in actu simplr̃: q2 ergo potẽtialitas nã uniuersalr̃ frustrat̃ a suo actu, l3 frustrari possit in h uel in illo si esset in nã potẽtia ad augmẽtũ infinitũ. q2 talis potẽtialitas eẽt f̃m formã ꝛ respiceẽt actũ simplr̃: q2 huiusmodi potentialitas uniuersalr̃ frustrari non potest de necessitate esset dare magnitudinem aliquam actu infinitam. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quã ꝛ plato pp̃ h infinita duo fecit: q2 ꝛ augmẽtũ vr̃ excellẽ ꝛ infinitũ abire ꝛ annihilationẽ: faciẽs tñ duo nõ unit̃ duobus. Neq3 eni in nũeris f̃m diuisionẽ infinitu3 est. Unitas eni3 minimũ est. Neq3 in augmẽtum. Usq3 nãq3 decẽ facit numeru3.

❡ Spãliter descẽdit ad increpationẽ Platonis dicẽs qm̃ ꝛ Plato pp̃ h. s. q̃ est duplex infinitũ vnũ f̃m augmẽtũ in nũis aliõ f̃m diuisionẽ in ꝯtinuis pp̃ h. s. Plato facit duo infinita. s. magnũ ꝛ paruũ. magnũ eni vr̃ excellẽ ꝛ infinitũ habẽ augmentũ. paruum aũt uadit in infinitũ ad nihilationẽ ꝛ ad detrimẽtũ ꝛ ad diminutionẽ. l3 ergo si ita tñ reprehẽsibilis est: q2 sic duo infinita faciẽs nõ tamen utit̃ his duob9. q2 in nũis f̃m se f̃m nõ est infinitũ f̃m diuisionẽ: q2 unitas est ibi minimũ neq3 est ibi infinitas in augmẽtum. Nã Plato nõ facit nũm enim usq3 ad decẽ ꝛ ab illo in antea f3 ipm̃ nõ crescit nũs sed est replicatio accepti reprehẽsibilis, ergo erat Plato qui cum faceret duo infinita nõ utebat̃ eis ut debuit. Lectio. XIIII.

Accidit aũt cõtrariũ esse infinitũ que sicut dicunt. Non enim cuius nihil est extra: sed cuius semper aliquid est extra: hoc infinitum est.

❡ Postq̃3 ph̃s pmisit quedam per que declarari hẽt diffinitio infiniti in pte ista ponit diffõnez ei9 circa qð tria facit: q2 p̃ facit qð dictum est. scðo assignat rõnẽ dictoꝝ eoꝝ que dicunt̃ de infinito. 3° soluit adillas quas3 rõnes supius factas per q̃s oñdebat̃ infinitũ esse. 2° ibi f̃m rõnem aũt. 3° ibi reliquum aũt est. Ponẽdo aũt diffinitionẽ de infinito oñdit cõtrio diffinẽdu3 eẽ q̃3 antiq dixerũt. antiq aũt dupliciter descripserũt ipm̃. p̃ sic infinitũ est extra qð nihil est. scðo sic infinitũ est qð oĩa ꝯtinet. duo ergo facit f3 q̃ has duas diffinitiones iprobat oñdens infinitũ describendũ esse mõ opposito q̃3 antiq descripserũt. p̃ ergo oñdit infinitũ nõ esse extra qð nihil est sed extra qð aliqd est. Scðo oñdit infinitũ nõ esse cõtinẽs oĩa: sed ẽ qð ꝯtẽtũ. 2° ibi qm̃ hinc accipiũt. Circa pmũ duo facit: q2 p̃ ꝓponit qð itẽ dit. scðo pbat qð dixerat ibi signũ aũt est. Dicit q̃ accidit infinitũ esse ꝯriũ q̃3 sicut antiqui dicũt. Nõ eni infinitũ est id cui9 nihil est ex̃. s3 h est infinitũ cui9 semp aliqd est extra. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Signũ aũt est: ꝛ nãq3 anulos dicũt infinitos ut hñtes circulationẽ: q2 semp est ex̃ accipe: f̃m silitudinẽ quãdã dicẽtes: nõ tñ ꝓprie. Oportet eni3 ꝛ hoc eẽ: ꝛ nõ aliqñ idem recipi. In circulo aũt non sic fit: sed semp qð est consequẽter solũ alterum.

❡ Probat qð dixerat circa qð tria facit: q2 p̃ pbat h per signũ. scðo per rõnes. tertio ex his que dixerat oñdit Parme. meli9 dixisse q̃3 Meli. 2° ibi in infinitũ qdẽ. 3° ibi vñ meli9 opinãdũ. Dicẽs ergo q̃ signũ est qð infinitu3 est id cui9 semp est aliqd ex̃: q2 anulos dicit eẽ infinitos ut habẽtes suppositionẽ i. supponẽtes: q2 semp in anulis pp̃ eoꝝ circulationẽ est aliqd ex̃ accipe. semp eni in anulis põt accipi ps̃ post ptẽ ꝛ nunq̃3 finiet̃ talis acceptio. addit aũt q̃ f̃m silitudinẽ quãdã nõ tñ ꝓprie sunt dicentes anulos esse infinitos. op3 aũt in infinito esse h q̃ semp aliqd ibi restat accipiẽdũ. ita tñ q̃ non sit ibi aliqñ idem repeti. in circulo aũt nõ sic fit sed in eo semp est alteꝝ solũ q̃ est ꝯñter. ps eni que imediate ꝛ ꝯñter se hẽt ad partẽ aliã est altera ab ipsa. aliquo ergo modo in circulo accipit̃ alteꝝ: q2 si debet ꝯtinuari circuit9 in infinitũ nõ semp accipiet̃ simplr̃ alteꝝ sed pluries repetabit̃. ❡ Dubitaret forte aliq̃s: q2 cũ supius ph̃s dixerit rõnabilr̃ dictũ esse q̃ infinitũ habeat rõnẽ pncipij ꝛ q̃ oĩa ꝯtineat vr̃ hic ꝯdicere sibi cũ uelit infinitũ nõ cõtinẽ oĩa nec eẽ id extra qð nihil est sed ex̃ qð semp aliqd est. Dicẽdũ q̃ antiqui posuerũt infinitũ esse actu quo posito vr̃ esse bñ dictũ q̃ sit extra qð nihil est: sed cũ infinitũ non possit esse in actu cõpleto sed in actu in fieri: q2 in oĩ motu ꝛ in oĩ fieri est aliqd acceptũ ꝛ aliqd restat accipiẽdũ infinitũ f̃m q̃ hẽt esse: q2 nõ hẽt esse in actu cõpleto sed in potentia ꝛ in fieri semp in eo restat aliqd accipiẽdũ: q2 totũ acceptũ f̃m q̃ huiusmodi finitũ est. tõ enim est infinitũ in diuisione: q2 semp restat aliqd ulterius diuidẽdũ. Si eni posset aliqd totalr̃ diuidi cõsumeret̃ ei9 diuisio ꝛ nõ eẽt infinitũ f̃m diuisionẽ sic etiã ideo est aliqd infinitũ appositione. q2 semp restat aliqd et apponẽdu3. si enim cõsumari posset ei9 appositio nõ esset infinitũ appositione antiq. ergo phi q2 crediderũt infinitũ esse tale respectu act9 in facto esse diffinierũt ip3 esse id extra qð nihil est. Cũ ergo infinitũ non recipiat actũ in facto esse f3 actũ in fieri: q2 in oĩ fieri ulteri9 aliqd restat accipiẽdũ f3 rei ṽitatẽ meli9 dixissent antiq dicẽdo infinitũ esse id cui9 semp aliqd ex̃ est q̃3 cuius nihil est extra. sicut enim habitib9 presentib9 in mã cessat mot9 ꝛ qñ nihil ulterius restat accipiẽdũ cessat fieri ꝛ nõ est ulteri9 fieri sic q2 infinitũ respicit actũ in fieri si nihil ei9 esset extra ꝛ si nõ restaret aliqd ulteri9 accipiendũ cessaret infinitas ꝛ non esse ulterius infinitum sed magis esset finitum ꝛ cõsumatum. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Infinitum qdẽ igit̃ hoc est: cui9 f̃m quãtitatem accipiẽtib9 semp est aliqd accipe extra. Cui9 aũt nihil est extra: hoc pfectũ est ꝛ totũ. Sic enim diffinim9 totũ: cui ni-

hil abest: ut hoiez totũ: aut archã. Sicut aũt singulare: sic ⁊ qȯ ꝓprie: ut totũ: cui⁹ nihil est extra. Cuius aũt absentia extra est: nõ omne est cũ absit. Totũ aũt ⁊ perfectũ: aut idẽ penit⁹: aut ꝓximũ sm nãm est. Perfectum autem nullum non habens finem. Finis aũt terminus est.

¶ Probat hoc idẽ per rationẽ ⁊ dicit ꝙ infinitũ quidem igit̃ est hoc cui⁹ q̃titatem accipientib⁹ semꝑ est aliqd accipe extra cui⁹ autez nihil est extra hoc nõ est infinitũ sed magis est finitũ ꝑfectum ⁊ totũ sic enim diffinim⁹ totum cui nihil abest ut hoiez totũ: aut archã totaz dicimus esse qñ nihil deest ibi de rõne hois uel de rõne arche. sicut aũt totũz singulare totum aliqd ut totũ hoiem: aut totã archã dicimus qñ nihil eis deest sic ⁊ qȯ est proprie ut qȯ est totũ vniuersaliter est cui⁹ nihil est extra. vñ vniuersũ proprie dicit̃ totũ ꝙ extra ipsũz nihil est cuius autẽ absentia extra est: nõ est omne. i. nõ est totum eum absit idest cũ desit ei aliqd: q2 ergo totum ⁊ perfectũ: aut est idem penit⁹: aut ꝓximũ sm nãm. ꝑfectum aũt nullũ est nõ habens finẽ. finis aũt terminus est. ergo totũ ⁊ perfectũ dicũt quid terminatũ. ⁊ q2 id cui⁹ nihil est extra est totum ⁊ perfectũ. ergo tale nõ est infinitũ ut dixerũt antiq̃ sed finitũ ⁊ terminatũ. ¶ Nota aũt vim rationis huius in hoc ꝯsistere: q2 oppositoꝝ opposite sunt diffinitiones ⁊ descriptiones. q2 ergo completũ ⁊ perfectum siue habẽs finez ⁊ terminatum dicit̃ opposite ad infinitũ hui⁹ ⁊ infinitez illius opposite erunt diffinitiones. ergo ꝑfectũ ⁊ cõpletũ sit idẽ qȯ totum uel ꝓximum ei: q2 totũ est cui⁹ nihil est extra perfectum ⁊ cõpletum erit id cuius nihil ẽ extra. si ergo perfecti ⁊ completi ⁊ infiniti est ꝯtraria diffinitio: q2 ꝑfectuz est id cuius nihil est extra infinitũ q̃si modo cõtrario erit id cui⁹ semꝑ est aliqd extra. ¶ Notãdum aũt ꝙ ait totũ ⁊ ꝑfectum uel esse idem penit⁹ uel ꝓximũ sm nãm: q2 in intelligẽtiis ⁊ substãtiis separatis magis ꝓprie reperit̃ ratio ꝑfecti q̃ ratio totius. iȯ perfectum nõ per omnez modũ est idem ꝙ totũ sed habet magnã finitatez ⁊ silitudinem cum ipso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde melius opinãdũ Parmenidez Melisso dicere. Hic quidẽ enim infinitũ totum dicit. Totum autẽ finit a medio eque pugnãs. Non enim linum lino est continuare omni ⁊ toti infinitum.

¶ Ex his que dixerat ostẽdit Parme. meli⁹ dixisse q̃ Meli. dicẽs ꝙ melius est opinãdũ dicẽ meli⁹ Melisso. hic qdẽ enĩz idest Meli. dicit totũ. i. vniuersũ infinitum sed Parme. supra dicit totũ finirẽ a medio eque pugnãs. i. eque distãs. posuit enim Parme. totum vniuersum esse circulare ⁊ eque distare a medio ⁊ esse quid finitũ. ⁊ in hoc meli⁹ dixit q̃ Meli. Non enim infinitũ est cõtinuare totũ sicut linũ est ꝯtinuare lino. q2 ergo totalitas ⁊ ꝑfectio nõ cõtinuat̃ infinitati sꝫ repugnat ei Parme. qui totũ ⁊ vniuersum nõ posuit infinitũ sed finitũ dixit melius q̃ Meli. qui posuit ipsum infinituz. toti enim videt̃ repugnare infinitas ⁊ est ei cognata finitas. ¶ Notandũ aũt fuisse ꝓuerbium antiquoꝝ quãdo aliq̃ duo erãt cognata ⁊ cõsequẽter se habẽtia dicebant̃ cõtinuari ⁊ cõnecti sicut linũ continuat̃ lino. In filo enim qȯ est qd cõtinuum linũ lino cõnectit̃ ⁊ cõtinuat̃. uolẽs ergo phs ostẽdere ꝙ infinitum ⁊ totũ nõ habẽt cõnexionem ad inuicem sed repugnãtiam ait ꝙ totũ nõ cõtinuat̃ infinito sicut linum lino. ¶ Dubitaret forte aliqs utrũ infinitũ habeat rationẽ totius. Dicẽdũ ꝙ est omne habẽs ptes sit quoddã totũ: q2 omne infinitum habet ptes oportet omne infinitũ accipiendo infinitũ ut sꝫ de eo loqmur esse quoddã totuz. siue enĩ infinitũ ponat̃ in actu simplr ut posuerũt antiqui siue ponat̃ eẽ in potẽtia ut ait phs semꝑ dicit ad quãtũ ⁊ q2 de rõne quãti esse habere ptes ⁊ eẽ quid diuisibile omne infinitũ est quoddã totuz. lꝫ ergo semꝑ infinitũ sit quoddã totũ. tñ sr de infinito loqui uolum⁹ sm ueritatez accidit infinito ꝙ sit totũ. infinituz enim lꝫ sit totũ quoddã. tñ ut infinitum est nõ hẽt rationẽ totius sed habet magis rationem partis. sic enim imaginari debem⁹ ꝙ sicut in motu ⁊ in fieri est aliqd acceptũ ⁊ aliqd restat accipiendũ ⁊ talia magis accipiunt̃ respectu accipiẽdi q̃ respectu accepti sic in infinito: q2 dicit actũ in fieri ꝓut ponit̃ in actu aliqd est acceptũ ⁊ aliqd restat accipiẽdum ⁊ formalr̃ sumit̃ infinitas respectu accipiẽdi q̃ respectu accepti. tñ acceptum sm ꝙ huiusmodi dicit qd finitum. q2 ergo infinitũ ꝑ hoc accepti dici pȯt quoddã totũ rõne. tñ accipiendi habet rationẽ partis. cũ igit̃ infinitũ magis dicatur rõne accipiẽdi q̃ rõne accepti sm ꝙ huiusmodi est magis habet rõnẽ partis q̃ rationẽ totius. videt̃ enim esse de rõne totius extra qȯ nihil est. Sed de rõne partis est extra q̃ aliquid eẽ. ⁊ quia respectu accipiendi infinitũ est cui⁹ aliqd extra est si infinitũ sm ꝙ huiusmodi magis dr̃ respectu accipiendi q̃ respectu accepti. seqtur ꝙ magis hẽt rõnem ptis q̃ totius. lꝫ ergo infinitũ possit eẽ totũ tñ sm ꝙ huiusmodi nõ habet rõnem toti⁹ sed partis. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs si esset dare infinitũ in actu ut posuerũt antiq utrũ quelibet pars infiniti esset infinita. Dicẽdũ ꝙ inter partẽ ⁊ totũ debet esse q̃da determinata ꝓportio. Si ergo pars sumat̃ ꝓprie nunq̃ iter partẽ ⁊ totũ est infinita distantia ⁊ inde est ꝙ ois pars sumpta in aliquo nũo determinato uel reddit totũ uel plus q̃ totuz. vñ ⁊ mathematici oẽm partẽ esse aliquotã dixerunt uel nõ aliquotã appellantes partẽ aliquotam que aliquotiẽs sumpta reddit punctaliter totũ non aliquotã aũt que reddit plus q̃ totũ. sic aũt sumẽdo partẽ quelibet pars infiniti ⁊ infinita: q2 nullũ finitũ sumptũ aliquotiẽs idest in aliquo numero determinato reddit infinitũ ⁊ multomin⁹ reddit plus q̃ infinitũ. sic ergo accipiẽdo partẽ quelibet pars infiniti est infinita. sed si uellem⁹ accipere partez large ut diceremus eẽ partẽ qȯ in infinitũ distat a toto ⁊ qȯ infinities sumptum reddit totũ sic in infinito signare partẽ infinitã non est inconueniens. vnde ⁊ phs aliqñ dicit quãlibet partẽ infiniti esse infinitã ut patuit in ꝓmo hui⁹ cũ disputabat̃ cõtra Anaxa. aliqñ vo ait ꝙ ab infinito pȯt abscindi pars finita ut patet in primo celi ⁊ mũdi. ⁊ ut patebit in lectione sequenti. quȯ aũt utrũq3 hoꝝ habeat ueritatez pȯt esse per habita manifestũ. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs dato ꝙ ꝓprie accipiẽdo partem quelibet pars infiniti sit infinita utrũ infinitũ talẽ partẽ habeat. Dicendũ ꝙ nõ ois enim pars talis uel

est aliquota que in aliquo nūo determinato sūpta reddit punctaliter totum uel est non aliquota que in aliquo numero sumpta reddit plus ꝙ̃ totū. ptē enim aliquotā infinitū habere nō pōt: q2 ois talis ps sic est situata in toto ꝙ ꝑm aliquē determinatū nūz distat ab extremitatibꝰ ipsiꝰ totiꝰ: ꝛ q2 h̄ reperiri nō pōt nisi in q̄ntitate finita ꝛ in q̄ntitate hn̄te extremas nullū īfinitū habē pōt ptē aliquotā que in aliquo nūo determinato sumpta reddit punctaliter totum ꝛ multo minꝰ habē poterit ptem nō aliquotam: q2 aliquotiēs sumpta redderet plus ꝙ̃ totū. dato ergo ꝙ esset infinitū in actu ut posuerūt anti qui nō haberet ptē ꝓprie sumptā. Sed si talē partē haberet quelibet talis pars esset infinita. decēs enim esset ꝙ sicut tale infinitū nō ꝓprie totū nec ꝑfectum sit etiā nec ꝓprie ptem habet. si ergo ꝙ̃ infinitum in actu haberet partē ꝓprie que sumpta in nūo īfinito redderet totū sed non habēt partem ꝓprie que sūpta aliquotiēs uel in aliquo nūo determinato redderet totū ul' plus ꝙ̃ totū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam hinc accipiunt dignitatē de īfinito: qd est omnia continens: ꝛ omnia in seipso habens: propter id quod habet similitudinem quandam cum toto.

¶ Ostenso infinitum nō esse id cuius nihil est extra ut diffinierūt antiqui sed eē id cuius aliqd est extra ostendit infinitum nō habere rōnē continentis ut dixerunt antiqui. sed magis habere rōnem cōtenti. circa qd duo facit: quia primo facit quod dictum est. secūdo ex his que dixerat spāliter descēdit ad increpationē Platonis ibi [qm̄ si cōtinet.] Circa primū tria facit: q2 pm̄o ostēdit unū motī fuerūt antiqui ut ponerēt īfinitū habē rōnē ꝯtinētis: q2 credebant ipsum habere rōnē totius. scd̄o probat ꝙ infinitum nō ꝓprie habet rationē totius. tertio ꝛ hoc ostēdit ꝙ infinitum nō habet rationē cōtinētis sed cōtenti. 2ª ibi [est enim infinitū.] 3ª ibi [ꝛ non cōtinet.] Dicit ergo ꝙ hinc accipiunt antiqui dignitatem ꝛ regulā de infinito ꝙ est oia cōtinens ꝛ ꝙ est oia in seipso habēs propter id quod habet idest qd videt̄ habere quādam silitudinem cum toto. credebant enim antiqui infinitū habere rationem totius. ideo posuerūt ipsum oia ꝯtinere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est eni īfinitū perfectionis materia magnitudinis: ꝛ ꝙ potētia totū est. Actu vo nō. Diuisibile autez est ad diuisionē ꝛ ad oppositam appositionē. Totū aūt ꝛ finitum non ꝑm se sed ꝑm aliud.

¶ Improbat hoc ostēdēs infinitum nō habere rōnē totius dicēs ꝙ infinitum est mā ꝑfectionis ꝛ magnitudinis: q2 respectu perfectiōis magnitudinis ꝛ respectu totiꝰ est sicut mā ꝛ sicut potētia. ideo subdit ꝙ infinitū est potētia totū actu vo nō. Q2 aūt infinitum sit potētia totum patet: q2 infinitū ꝓut est diuisibile ad consumptionē se habet ad oppositā appositionē. p2out enim in infinitū fit diuisio in cōtinuis per appositum in infinitū fit augmētū ꝛ appositio in discretis. si ergo diuisio in ꝯtinuis semper est in potentia: q2 nunq̄ terminat̄ appositio ꝛ augmentū ꝛ totalitas in discretis semper erit in potentia ꝛ nunq̄ terminabit̄. totum ergo est infinitū nō ꝑm se idest ꝑm ꝓpriam rationē: sed est aliud. infinitum enim ꝑm ꝙ huiusmodi ꝛ ꝑm ꝓpriam rōnē dicit non qd in actu sed qd in potētia. ꝛ ꝑm se non habet rationē totius. ¶ Notandū autē ꝙ cū unū ꝛ idem possit esse finitum ꝛ infinitū aliter ꝛ aliter sumptum unū ꝛ idem poterit esse totum ꝛ nō totū aliter ꝛ aliter acceptū. si ergo infinitum est totū h̄ non est ꝑm se ꝛ ut habet rōnez infiniti sed ꝑm aliud ꝛ ut haberet rationē finiti: q2 ut dictum est idem potest esse finitum ꝛ infinitū alr̄ ꝛ aliter acceptū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et nō continet: sed continetur inq̄ntum est īfinitum. Unde ignotum est inq̄ntum est infinitum. Speciem enim non habet materia. Ergo manifestum est ꝙ magis in ptis rōne sit īfinitum ꝙ̃ in totius. pars enim materia totius est sicut es statue.

¶ Ex his que dixerat ostēdit ꝙ infinitū nō habet rationē cōtinentis sed cōtenti dicēs ꝙ inquantū aliquid est infinitum nō cōtinet sed cōtinet. unū ignotum est inq̄ntum est infinitū ꝛ ꝑm ꝙ huiusmodi est materia ꝛ nō habet spēm idest finem ꝛ ꝑfectionē ergo manifestum est ꝙ infinitū magis sit ponēdū in rōne partis ꝙ̃ in rōne totiꝰ ꝛ q2 materia est quasi pars totiꝰ sicut es est pars statue. īfinitū ergo q2 accedit ad rōnem mā̄e ꝛ dicit qd in potētia nō hēt rōnez totiꝰ ꝛ cōtinētis sed rōnez ptis ꝛ ꝯtēti cuiꝰ ꝯrium dicebant antiqui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam si continet aūt in sensibilibus ꝛ in intelligibilibꝰ magnū ꝛ paruū oportuit continere intelligibilia inconueniens autem ꝛ ipossibile ignotum ꝛ indeterminatum continere ꝛ determinare.

¶ Ex his que dixerat spāliter descēdit ad increpationem Platonis ꝛ dicit ꝙ si magnū ꝛ paruū continet in sensibilibus ꝛ itelligibilibꝰ Plato nō posuit infinitū tam in sensibilibꝰ ꝙ̃ in intelligibilibꝰ: ꝛ q2 infinitum dicebat habere rōnē ꝯtinētis: magnū ꝛ paruū que dicebat infinita dicebat ꝯtinē insensibilia ꝛ intelligibilia. oportuit ergo eū dicē infinitū continere intelligibilia. inconueniens est aūt ꝛ impossibile huiusmodi dictum. s. infinitū qd est ignotum ꝛ indeterminatū contineret ꝛ determinaret intelligibilia que sunt nota ꝛ determinata.

Lectio. XV.

Secundum rationem autem accidit: ꝛ qd ꝑm appositionem nō esse videri infinitum sicut omnem excellat magnitudinem. In diuisione autē esse: continetur enim sicut materia intus ꝛ infinitum: continet autem species.

¶ Ostenso quomō habet esse infinitum ꝛ quid est infiniti. in parte ista ex iam dictis ostedit rōnabilia esse que de infinito dicunt̄ circa qd duo facit: quia primo facit qd dictū est. scd̄o q2 crederet aliqs ꝙ ratio infinitatis eodē modo reperiret̄ in oibꝰ ostēdit ꝙ diuersa diuersimode participant rōnem infiniti ibi [infinitū autem nō idez.] ¶ Ad euidentiā prime partis sciendū ꝙ infinitum reperitur in cōti

nus s̄m diuisionē nō s̄m augmentum. In numeris aūt econuerso. Duo ergo facit: q2 primo ostēdit rōnabile esse: q2 in continuis itur in infinitum s̄3 diuisionem ⁊ nō s̄m augmētū. Scdo ostendit rōnabile esse q numeri augmētent in infinitū ⁊ nō magnitudines ibi[rationabiliter autē est.]Dicit ergo q s̄m rōnem accidit q s̄m appositionem non eē infinitū ut oēm excellat magnitudinē. In diuisiōe aūt opoꝛtet eē ꝓcessu3 in īfinitū. Hautē est rōnabile: q2 mā ꝯtinet intus ⁊ est sicut infinitū ⁊ indeterminatū. Spēs aūt .i. forma cōtinet ⁊ est sicut qd finitu3 ⁊ determinatu3. ergo s̄m augmētu3: q2 accedim⁹ ad totu3 ⁊ ad foꝛmā debet eē stat⁹ ⁊ nō debet eē ꝓcessus in infinitum. S̄m diminutionē vo q2 accedimus ad mam que est quid indeterminatum ⁊ infinitum nō debet esse ibi status sed debet ibi esse processus in infinitum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Rationabiliter aūt est ⁊ in numero qdē ad numez esse terminū: ad plus aūt semper oē3 excellere multitudinē. In magnitudinib⁹ aūt ecōtrario. In min⁹ quidē excellere oēm magnitudinem: sed in mai⁹ non esse magnitudinem infinitam.

¶ Ostendit rōnabile esse q in numeris s̄m augmentum est processus in infinitum. nō aūt s̄m diminutionē. in magnitudinib⁹ vo ecōuerso. Circa h autē duo facit q2 primo ꝓponit qd intendit. Scdo manifestat qd dixerat ibi[cum autē.]Dicit ergo q rōnabiliter est q in nūis quidē ad minimum est esse terminu3. Ad plus autē .i. s̄m augmētum nō cōtingit esse terminū sed ꝯtingit semp excellere oē3 multitudinē. in magnitudinib⁹ aūt ecōtrario. in minus qdē cōtingit excellere oēm magnitudinē sed in maius nō ꝯtingit posse eē magnitudinē īfinitā. habet enī ꝯtinuū statu3 in augmētū. ¶ Deinde cu3 dicit.

¶ Causa autem: quia vnum est indiuisibile qdcūq3 vnū sit: ut homo vn⁹ homo: ⁊ nō multi. Numer⁹ aūt est vno plura ⁊ qlibet quedā. Quare necesse est stare ad indiuisibile. Duo nāq3 ⁊ tria dnoiatiua noia sūt: silr ⁊ alioz numeroꝝ vnusquisq3.

¶ Manifestat qd dixerat circa qd duo facit: q2 pmo manifestat quod dictu3 est in numeris. Scdo in magnitudinib⁹ ibi[in magnitudines aūt.]Circa primum duo facit s̄3 q duo declarat que premiserat de numero. primo eni3 ostēdit q numerus habet statum in min⁹. secundo q nō habet statū in plus ibi[in plus autē semper.]Dicit ergo q causa aūt qre statū habet nūs in min⁹ est: q2 vnum est indiuisibile qdcunq3 sit huiusmodi vnum ut homo dicit vnus homo: q2 s̄m q huiusmodi est indiuisibilis ⁊ nō est multi hoies. Numer⁹ autē semp est plura vno ⁊ quilibet numerus est qda3 vnitates. si ergo numerus est ex vnitatib⁹ resoluet in vnitates. cum igit peruētu3 erit ad vnitates nō ꝓcedit ulteri⁹ diuisio qre necesse est stare ad idiuisibile .i. ad huiusmodi vnitates que sunt indiuisibiles. Q2 aūt quilibet numer⁹ resolui habeat in vnitates. patet q2 duo nāq3 ⁊ tria ⁊ silr alioꝝ numeroꝝ vnusqsq3 sunt nomina denoiatiua ab vnitate. dicit enim ternari⁹: q2 tres cōtinet vnitates. quaternarius autē q2 quatuoꝛ ⁊ sic de alijs. H autem nō esset q quilibet numerus denoiaretur ab vnitatibus nisi componeretur ex eis ⁊ resolueretur in illas. habet ergo numerus statu3 in minus ut resolui valeat usq3 ad vnitates que sunt indiuisibiles. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem semp est intelligere. Infinite aūt sunt decisiones magnitudinis. Quare potentia quide3 est. Actu vo nō: sed semper excellit acceptum omnē multitudinem determinatam. Sed nō sepabilis est hic numer⁹ a decisione neq3 manet infinitas: sed fit semper sicut ⁊ tempus ⁊ numerus temporis.

¶ Ostēdit q nūs nō habet statum in plus ⁊ dicit in plus aūt numer⁹ non habet statim sed semp est intelligere maiorē nūm. infinite enim sūt decisiōes magnitudinis .i. ꝯtinui. si ergo ex diuisione ꝯtinui causat augmētū in nūis: q2 ꝯtinuum pōt diuidi in infinitum nūs augeri poterit in infinitu3. nunq3 tn̄ erit nūs actu infinit⁹: q2 cōtinuum nunq3 erit actu diuisum in īfinitum. iō subdit q potētia est h⁹ infinitū actu vo nō est: sed in nūis accipiendis: sine qd est acceptū in potētia semp excellit oēm multitudinē determinatam. addit aūt q his nūs qui sic crescit in īfinitum nō est sepabilis decisionis .i. a diuisione ꝯtinui neq3 h⁹ infinitas manet .i. non respicit actum in facto eē sed fit semp .i. semp respicit actū in fieri sicut tps ⁊ nūs idest sicut tps ⁊ motus que respiciūt actum in fieri nō in facto esse. ¶ Notādū aūt q ut supra dicebat infinitū nō pōt poni in actu cōpleto sed pōt poni in actu sicur dies ⁊ agitio. ⁊ q2 talē actū dicit tps ⁊ mot⁹ qui est aliquo modo nūs tpis ut in quarto patebit. ideo dicit infinitum nō esse in actu nec manere sed fieri sicut tps ⁊ nūs tpis. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū hic nūs qui usq in īfinitū separi possit a decisiōe ꝯtinui. Dicēdū q nus de quo hic loqmur est spēs q̄ntitat. vnitates q̄ cōponētes talē nūz ptinēt ad gen⁹ q̄ntitat. Non enim dicē possumus q vnu3 qd est pn̄m nūi ⁊ qd igredit cōpositionē numeri dicat formā substātialem ⁊ mam uel aliquid in genere substantie. Sed dicit aliqd in gn̄e quātitatis. nihil enim inuenim⁹ in genere quantitatis qd possit dare rei qd sit quid vnum nisi q̄ntitas ꝯtinua. realiter enim nisi vellemus fingere non possum⁹ dicere q vnū qd est pncipiū nūi sit aliqd aliō q̄ continuum. nō tamen sub eadem rōne est vnum ⁊ cōtinuum. q2 ergo idē realiter a seipso separari non pōt vnitates cōponētes numerum a cōtinuis separari nō possunt. nihil enī aliō sunt huiusmodi vnitates nisi cōtinua intercisa. si ergo ipossibile est separi num ab vnitatib⁹ impossibile est separe tp3 a decisiōe ꝯtinui. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: q2 si vnū qd est pncipiu3 numeri est idē qd continuū ul' qd quantitas cōtinua cū cōtinuum semp de se sit diuisibile vnū de se est diuisibile. nō ergo numerus habet statum in min⁹ q2 nō est resoluere numerum usq3 ad indiuisibilia cū ostēsum sit ipsas vnitates de se esse diuisibiles. Dicendum q si vnum uel cōtinuum eandem rem uel eandem foꝛmā ⁊ ꝑfectionem dicunt nō tn̄ hoc est sub eadē rōne. Sed illa res que est ꝯtinuū ꝓut perficit id in quo est per cōparationem ad partes meret nomē ꝯtinui: sed ꝓut ꝑficit id in quo est in se consideratu3 nō per relationē ad partes dicitur

vnū qđ est pncipiū numeri inde est ergo q̇ ɔtinuū est qđ diuisibile: qꝛ qcqđ diuidit habet diuidi per cōparationē ad ptes. inde est etiā q̇ in diffinitione ɔtinui cadūt ptes. dicit enim ɔtinuū: cuius ptes copulant ad aliquē cōem terminū. uel dicit ɔtinuū qđ est diuisibile in semp diuisibiles ptes: vnū aūt de se est indiuisibile ꝛ posite in diffinitiōe vni⁹ nō cadūt ptes: qꝛ ut dictū est res illa que est vnū dicit esse hm̄ ꝙ nō pficit aliqđ in quo est nō per relationē ad ptes: vnū ergo p̄ꝫ q̇ hm̄ respicit suū subiectū nō ut hēt ptes nec ut hēt esse diuisibile. bn̄ igit dictuꝫ est: qꝛ vnū nō diuidit qꝛ vnuꝫ. sed qꝛ ɔtinuū. manifeste ergo pꝫ q̇ numerus per se hēt statū in minus qꝛ resolui habet in vnitates que de se qđ idiuisibile dicūt. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrū sit aliquis numerus sepabilis a decisione ɔtinui. Dicendū q̇ sicut distinguimus duplex vnū: vnū. s. qđ cōuertit cum ente: ꝛ vnū qđ est principiū numeri: sic possumus distinguere duplicē pluralitatē vnā que fit ex vnis que sunt pncipiuꝫ numeri: ꝛ altā que fit ex vnis ɔuertibilibus cū ente: uerūtn̄ pluralitas illa: cuius pncipiū est vnū ɔuertibile cum ente nō ꝓprie dicit numerus: sed si hm̄ pluralitatē extēso nomine appellare uolemus numeꝝ esset dare aliquē numerū separatū a decisione ɔtinui qꝛ huiusmodi pluralitas reperit in substantijs separatis. sic ergo accipiēdo large numerum possumus dicere q̇ est vnus numerus separatus a decisione ɔtinui. Aliuꝫ aūt nō. cuius aūt numerus separat⁹ a decisione cōtinui nō uadit in infinitū qꝛ respicit perfectionē ꝛ formā. ipsa enim forma rei ꝛ ipsa entitas est huiusmodi vnitas que facit ipsum vnū qđ ɔuertit cū ente. Sed numerus qui nō est separatus a decisione ɔtinui que est sp̄es quātitatis uadit in infinitum qꝛ possibile est ɔtinuū diuidi in īfinitū. Signanter ergo phs nō ait numeꝝ q̇cūqꝫ mō sumptū uō separari a decisiōe ɔtinui: sꝫ dicit q̇ hic numerus qui. s. uadit in īfinitū a tali diuisione nō separat qđ q̇modo sit est per habita manifestum. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ In magnitudinibus autem contrarium est. Diuiditur autem in infinita continuū. In maius autem non est in infinitū. Quātum enim contingit potētia esse: ꝛ actu cōtingit tantuꝫ esse. Quare quontā infinita est nulla magnitudo sensibilis nō ɔtingit ois excellētiam esse magnitudinis determinare. Esset eni utiqꝫ aliqđ celo mai⁹.

¶ Ostēdit ecōuerso eē in magnitudinib⁹ ꝛ in numeris dicens: q̇ in magnitudinibus ɔꝛiū est. diuidit enim magnitudo in ɔtinuū ꝛ in infinitū ut hēt lrā cōmētū: semp enim magnitudo est diuisibilis ꝛ nō hēt statū in min⁹: in maius aūt statū hēt ꝛ non est ire in īfinitū: qꝛ q̇tū ɔtingit aliqđ esse magnū potētia tātū ɔtingit esse actu: ꝙre qm̄ nulla magnitudo sensibilis est īfinita uō ɔtingit. i. nō est possibile eē excellētiā ois determinate magnitudinis: eēt eniꝫ utiqꝫ aliqđ mai⁹ celo qđ ɔtinet totū vniuersum: qđ est impossibile. ¶ Notādū aūt q̇ ut supra dicebat potētia fm̄ formā respcu actū simplr ꝛ qđ pōt sic eē ɔtingit esse actu. fm̄ ergo hāc positionē si posset eē aliqđ maius celo eēt maius celo: tū ergo qꝛ forma dicit qđ finituꝫ: tum etiā qꝛ qđ dicit per respectū ad formā dicit actuꝫ cōpletū potētia fm̄ formā nō sumit respectu infiniti: sed potētia fm̄ materiaꝫ est ad infinitū ꝛ nō habet determinationē ꝛ statū tum qꝛ mā dicit qđ indeterminatū. tum etiā qꝛ talis potētialitas respicit actuꝫ in fieri. cū ergo ex diuisione ɔtinui accedat ad modū materie. ex augmēto v̄o ad totalitatē ꝛ modum forme in ɔtinuis est stat⁹ in maius ꝛ nō in min⁹. in numeris v̄o ecōtrario. Nā ex diuisione accedit ad moduꝫ forme: qꝛ accedit ad vnitatē: ex appositiōe v̄o accedit ad moduꝫ materie: qꝛ ad pluralitatē. ideo ecōtrio est in numeris ꝛ in magnitudinib⁹: qꝛ in numeris est status in minus ꝛ nō in maius. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Infinituꝫ aūt nō idem est in motu ꝛ magnitudine ꝛ tēpore tanq̄ꝫ vna quadā natura: sed posterius dicit ꝛ fm̄ p̄us. Ut motus qdem qꝛ prior est magnitudo in qua mouet: aut alterat: aut augmētatur. Tēpus aūt ꝓpter motum. Nūc quideꝫ enim vtimur his: posterius aūt tētabimus dicere: ꝛ qđ est vnūquodqꝫ: ꝛ qꝛ omnis magnitudo sit in magnitudines diuisibilis.

¶ Ne crederet aliqs q̇ infinitū vniformiter repirit in oibus: ostēdit q̇ rō infinitatis in diuersis diuersimode reperit. circa qđ tria facit: qꝛ p̄mo facit qđ dictū est. 2⁰ ostēdit q̇ dicta de infinito non ɔtradicūt mathematicis sciētijs. 3⁰ declarat ad qđ genus cause reducit infinitū. 2ª ibi [nō remouet autē.] 3ª ibi [qm̄ aūt cause.] Dicit ergo q̇ infinituꝫ non est idē. i. nō repit eodē modo in oibus: qꝛ non repitur eodē modo in motu magnitudine ꝛ tēpore: in his eni nō est infinitū tanq̄ꝫ vna quedā na vniformiter accepta: sed dicit de isto fm̄ prius ꝛ posterius: ut motus qdē dr̄ infinitus: qꝛ prior magnitudo est supra quodāmodo īfinita in qua mouet: aut alterat aut augmentat. i. in qua hn̄t esse tales motus. per ips aūt habet infinitatē ꝓpter motū: subdit aūt q̇ nūc qdē utimur his supponēdo talia: posteri⁹ autē tētabimus dicere. i. declarare qđ est vnūqđqꝫ horꝫ ꝛ ostēdemus q̇ ois magnitudo semp est diuisibilis in magnitudines ex quo apparebit q̇ fm̄ diuisiones ois magnitudo sit infinita a cuius infinitate tps ꝛ motus infinitatē hn̄t. ¶ Notandū aūt q̇ ut infra declarabit tps habet quātitatē ꝛ ɔtinuitateꝫ a motu: motus aūt a magnitudine: ꝛ qꝛ ratio infiniti quātitati ɔgruit sicut ratio quātitatis ꝛ ɔtinuitatis per p̄us repit in magnitudine q̄ꝫ in motu ꝛ in motu q̄ꝫ in tpe: sic ratio infinitatis repit in illis fm̄ prius ꝛ posterius: qꝛ ab infinitate in magnitudine est infinitas in motu ꝛ ab infinitate in motu infinitas in tēpore: quomodo aūt intelligēdū sit q̇ oportet esse magnitudinem infinitam: nec sit motus infinitus in. viij. patebit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō remouet aūt ratio neqꝫ mathematicos a ɔsideratione auferens sic esse aliquid infinitum: ut actu sit in augmentū intrāsibile. Neqꝫ enim sic indigēt infinito: neqꝫ eniꝫ utūtur: sed solū esse quātūcūqꝫ uelint finita. Maxime autem magnitudini fm̄ eādem uicem secari rationem: quātūcūqꝫ magnitudo sit altera. Quare ad

demōstrandū qdē illo mō nihil differret. Eēt aūt in existentibus erit magnitudinib⁹.

¶ Ostēdit dicta de īfinito nō ɔ̄dicere sciētijs mathematicis. d. q̄ hec rō et h̄ dictū de īfinito auferēs et tollēs sic aliqd eē actu īfinitū in augmētū ut sit itrāsibile: s̄ aūt modo negare uel auferre īfinitū nō remouet mathematicos a ɔ̄sideratione sua: q̄ nec ipsi mathematici sic īdigēt īfinito: nec utunt̄ h̄ modo īfinito: s̄ solū indigēt eē lineā finitā quātācūq̄ uelint. Cū dī ī mathematicis q̄ licet lineā ptrahē in īfinitū itelligēdū est: q̄ licet eā ptrahē q̄tūcūq̄ uelis et quātūcūq̄ expedit. ad h⁹ enim demōstrationes nō opz esse lineā īfinitā simpliciter: q̄ maxime magnitudini ēt finite inest secari fm eādē rōnē i. fz eādē ppōtiōes quātūcūq̄ altera magnitudo sit magna. Si enī mathematicus vult aliquā magnitudinē quātūcūq̄ magnā secare ab alia fm ppōtionē decuplā uel fm ppōtionē aliā: nō opz q̄ magnitudo illa ponat̄ īfinita: poterit enī fieri: hoc etiā si sit finita dū tñ accipiat̄ ut maxima sicut expedit. ideo subdit q̄ ad demōstrādū qdē illo modo nihil differt: s̄ in eē īfinitatē in existētib⁹ magnitudinib⁹ uel nō eē erit supple magna dr̃a. ¶ Notandū aūt q̄ in entib⁹ multū refert: ponere īfinitatē uel nō īfinitatē: q̄ infinitas in actu repugnat entitati. Sz si ab aliq̄ magnitudine dz alia subtrahi fm aliquē determinatū numez nihil ad ppōsitū utrū si illa magnitudo ptēdat̄ in infinitūz uel nō protēdat̄. Sufficit enī h⁹ magnitudinē adeo ponere magnā q̄ ab eo possit subtrahi magnitudo alia fm determinatū numerū. utrū aūt ptēdat̄ ulterius uel etiā utrū ptēdat̄ in īfinitū nihil ad ppōsitū: et q̄ mathematici nō indigēt infinito simpliciter sermo ille auferēs et negās infinitū huiusmodi nō remouet mathematicos a ɔ̄sideratione sua. ¶ Deide cū dicit.

¶ Qm̄ aūt cause diuise sunt quadrifariam: manifestū q̄ sicut mā infinitū causa est: et qḋ eē qdē ipsi p̄uatio est. Per se aūt subiectū continuū et sensibile est. Videt̄ aūt et oēs alij sicut mā utētes īfinito. Unde icōueniēs est ɔ̄tinēs ipm facē: sed nō ɔ̄tētuz.

¶ Ostēdit ad qḋ gen⁹ cause reducit̄ īfinitū. d. q̄ cause diuise sunt quadrifariā. et manifestū est ex dictis q̄ īfinitū est cā sicut mā: et eē ipsi īfinito est sicut p̄uatio. rō enī infiniti in p̄uatione ɔ̄sistit: s̄bm aūt h⁹ p̄uationis per se et imediate nō est mā p̄ma: sed est corpus ɔ̄tinuū et sensibile: q̄ aūt h⁹ infinitū reducat̄ ad cām mālē: patet q̄ oēs alij antiq phi vident̄ eē utētes infinito sicut mā. vnde si sic se hēt incōueniēs est ipm infinitū facere ɔ̄tinēs et nō ɔ̄tētum: de rōne enī materie non est q̄ ɔ̄tineat sed q̄ ɔ̄tineat̄. ¶ Notādū aūt q̄ oēs antiq phi attribuerūt īfinito rōnē materie: q̄ si ei attribuerūt rōnē efficiētis et ɔ̄seruātis hoc erat: q̄ credebāt male p̄ncipiū habere rōnē p̄ncipij effectiui et ɔ̄seruātiui. Lectio. XV.

Eliquūz aūt est aggredi: fm quas rationes infinitū esse videt̄: nō solum potētia: sed sicut determinatū est. Alia qdēz ipsoz non necessaria sunt. Alia vō hñt quasdā ueras ɔ̄trarietates.

¶ Postq̄ phs ōstēdit infinitū nō eē actu: s̄ potētia et declarauit rōnabilia esse dicta de infinito. in pñti soluit illas q̄nq̄ rōnes sup⁹ positas per quas videbat̄ pbari infinitū nō solū eē potētia: sed actu. Circa qḋ duo facit: q̄ p̄ cōtinuat se ad dicēda. 2° exequit̄ de intēto ibi [nec enim ut gñatio.] Dicit ḡ q̄ reliquū est aggredi soluē illas rōnes q̄nq̄ fz q̄s vr̄ eē īfinitū nō solū potētia. s̄ sic aliqd est determinatū actu et dr̄: q̄ alia qdē ipsoz augmētoz simplr̄ nō sunt necessaria. i. simplr̄ sunt falsa: alia vō sunt aliq̄ modo vera et aliq̄ modo falsa: hñt enī quasdā alias ueras ɔ̄rietates. dr̄ enī aliq̄ illaz rōnū hēre ɔ̄rietates ueras nō simplr̄ fz q̄sdā: q̄ nō sūt p oēz modū false: s̄ sunt q̄dā mō false. ¶ Deide cū dicit.

¶ Neq̄z enī ut generatio nō deficiat necessariū est īfinituz eē actu sensibile corpus. Cōtingit enim alterius corruptionē alterius generationē esse: cū omne finituz sit.

¶ Exequit̄ de intēto: circa qḋ q̄nq̄ facit fm q̄ q̄nq̄ sunt rōnes quas soluit. 2ª ibi [amplius tangi.] 3ª ibi [intelligēda aūt.] 4ª ibi [tps aūt.] 5ª ibi [magnitudo aūt.] Dicit ergo q̄ neq̄ ut gñatio non deficiat necessariū est eē actu corp⁹ sensibile īfinitū: ɔ̄tingit enī alteri⁹ corruptionē alteri⁹ eē gñationē: et sic nūq̄ gñationē deficē cuz oē. i. cū totū sit finitū. arguebat̄ enī supra q̄ ne gñatio deficiat: opz ponere aliqḋ corp⁹ actu īfinitū ex quo gñatio semp fieri ualeat. Sed ut patet nō opz aliqḋ tale totū poni infinitū ut generatio ɔ̄tinuet̄. poterit enim semp generatio cōtinuari: q̄ nihil de subiecto generationis deperit: sed semper vnius corruptio est alterius generatio et econuerso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius tāgi et icludi alterū est. Hoc qdē enī est aliqd et cuiusdā. Tāgit enim aliqd oē et finitoz alicui accidit. Finitū aūtē nō ad aliqd est: neq̄z tāgē ɔ̄tigēti ɔ̄tingēs ē.

¶ Soluit ad rōnē de actu. d. q̄ alterū est tāgi et finiri hoc qdē enī. s. tāgi cuiusdā ad aliqd: oīe enī tāgēs tāgit aliq̄ alio et aliter: alteri finitoz accidit q̄ tangat uel q̄ tangat̄ ab alio: finitū aūt nō est ad aliqd aliud: nec est respectu alteri⁹: ad h̄ enī q̄ aliqd sit finitū: nō opz q̄ ɔ̄tineat̄ sub alio s̄ sufficit q̄ ɔ̄tineat̄ īfra pprios tei minos: ideo subdit q̄ nō est. i. nō cōtingit siue nō ɔ̄uenit ɔ̄tingēti tāgē ɔ̄tingēs. i. nō cōtingit cuilibet tāgē qḋlibet ut sonat lr̄a cōmēti: rō enī illa q̄ oē corp⁹ finitū finit̄ ad aliqd aliud corp⁹ ad qḋ terminat̄ et ad qḋ ɔ̄tingit simplr̄ est falsa: q̄ nō est idē tāgere et finiri: pōt enī ut dictū est aliqd finiri īfra pprios terminos qḋ nō terminat̄ per aliud corpus: nec ɔ̄tingit aliud corpus. Nō enim opz q̄ lz finitū tāgere aliud per cuius ɔ̄tactū finiat̄: celū enim sic finit̄ infra pprios terminos q̄ nō finit̄ per ɔ̄tactū alterius corporis. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Intelligēne aūt idem icōueniēs est. Nō enim in re abūdātia et defect⁹ est: sed itelligētia. Unūquēq̄z enī nr̄m itelliget aliqs multiplicē seipso augmētās in infinitum. Sed nō ppter hoc extra aliqd est aut extra tātā magnitudinē: quā habemus: q̄uis intelligit aliqs: sed q̄m est: hoc accidit.

¶ Soluit ad rōnē de imaginatiōe p quā arguebat̄ eē corp⁹ īfinitū: q̄ imaginari poterim⁹ infinitū spatiū

extra celū. d. q̄ incōueniēs est credē intelligēte. i. imaginationi. Nā si imaginamur aliquē abūdare uel deficē nō ꝓpter hoc in re est abundātia ꝛ defectus. Sed intelligibilia: vnūquodq̄ eni n̄rm intelliget aliquē multiplicē. i. multiplicatū. scʒ̄ eni. i. supra seipsū augmētās q̄ntitatē suā in īfinitū: sʒ nō ꝓpter h. i. ꝓpter hꝯ imaginationes est alīqd in re extra: aut ꝓpter hꝯ imaginationē hēmus ex. i. ultra istā imaginationē quā hēmus q̄ntitas aliqs intelligi. i. imaginaꝛ nos hēre ulteriorē magnitudinē q̄ hēamus: sʒ qm̄ est. i. q̄ est ita in re sicut in imaginatione hoc accidit idest nō est necessarium. Non enim oportet q̄ semper imaginationi respondeat aliqd in re. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tempus autē ꝛ motus infinita sunt ꝛ intelligentia non permanente accepto.

¶ Soluit ad rōnē de tpe ꝛ motu. d. q̄ tps ꝛ motus sunt īfinita. intelligēdū ꝫ nō simpl'r ꝛ in actu nō ꝑmanēte accepto. ¶ Notādū aūt q̄ qꝛ ptes tpis ꝛ motus nō manēt realiter ꝛ in actu dato q̄ tps ꝛ motus fuerint ab eterno nō factū īfinitū in actu: factū ēēt q̄dāmodo īfinitū ꝺm intelligētiā: qꝛ lʒ hꝯ ptes nō manēt in actu: tamen manēt aliquo modo ꝺm imaginationē ꝛ intellectū: qꝛ in tēpore ꝛ motu ꝑ intellectum apprehendimus ordinem partiū posteriorum ad priores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Magnitudo autē: neq̄ diuisione: neq̄ intelligibili augmentatione infinitum.

¶ Soluit ad rōnē de magnitudine. d. q̄ magnitudo neq̄ diuisiōe nec intelligibili. i. imaginabili augmētatione uadit ad īfinitū. ¶ Notādū aūt q̄ magnitudo nō uadit diuisione in īfinitū ꝺm actū in facto eēꝫ: qꝛ nō pōt eē actu diuisuꝫ in īfinitū. imaginabile aūt augmētatiōe nō uadit in īfinitū q̄ illi imaginationi r̄ndeat aliqd in re: possumus enim imaginari quātitatem crescere in infinitum: sed in re extra non sic se habebit. ¶ Ultimo epilogat circa determinata dicens q̄.

Ed de infinito quidē quomodo est: ꝛ quomodo non est: ꝛ quid est: dictum est.

¶ Ad itelligētiā aūt dictoꝝ de īfinito restat q̄rere in quo genere sit īfinitū. ꝛ ꝑ q̄ris utrū finitū ꝛ īfinitū sunt dr̄e q̄ntitatis. Dicēdū q̄ diuersoꝝ generū ꝛ nō subalternatim positoꝝ diuerse sunt spēs ꝛ dr̄e: qꝛ ergo finitū ꝛ īfinitū ut in seq̄nti qōne patebit nō sunt in genere q̄ntitatis sʒ ptinēt ad aliud ꝑdicamētū: qꝛ que sunt in vno ꝑdicamēto nō ꝓprie sunt dr̄e alteriꝯ ꝑdicamēti: finitū ꝛ īfinitū: qꝛ sunt in alio predicamēto a q̄ntitate ꝓprie nō sunt dr̄e q̄ntitatis. uerū qꝛ qñ nescimus ꝓprie noiare dr̄as vniꝯ generis noiamus eas per dr̄as accn̄tales. sic nō est icōueniēs cū nescimus noiare ꝓprias dr̄as q̄ntitatis q̄ noiemus eas per finitū ꝛ īfinitū uel etiā per dr̄as alias. ¶ Ulteriꝯ forte dubitaret aliqs in quo genere collocari debeant finitū ꝛ īfinitū. Dicēdū q̄ finitū ꝛ īfinitū nō ꝓprie sunt in genere q̄ntitatis ꝯtinue nec in genere q̄ntitatꝭ discrete. nā ut infra dicebaꝛ finitū ꝛ īfinitū sunt passiōes magnitudinis ꝛ numeri. ex h̄ eni ostēdebaꝛ q̄ īfinitū nō pōt hēre eē separatū. qꝛ magnitudo ꝛ numerus quoꝝ poniꝛ passio eē separatū nō hn̄t. Nō ergo finitū ꝛ īfinitū q̄ntitas est passio q̄ntitatis. est eni q̄dā q̄lificatio q̄ntitatis: idē est q̄litas in q̄ntitate: ꝛ qꝛ q̄ sic est ptinet ad quartā spēm q̄litatis finitū ꝛ īfinitū sunt in q̄rta spē q̄litatis: ita tn̄ q̄ finitū est in hꝯ spē tanq̄ habitꝯ ꝛ directe: infinitū vo tanq̄ ꝑuatio ꝛ per reductionē. Cū ergo q̄rit in quo genere sunt finitū ꝛ īfinitū. si q̄rit de genere ꝑdicabili sunt in genere q̄litatis. Sed si q̄rit de genere subiecibili sunt in genere q̄ntitatis. Si ergo aliq̄n iueniaꝛ q̄ ꝑtinent ad genus q̄ntitatis h̄ pro tāto uerū est: qꝛ in q̄ntitate fūdanꝛ tanq̄ in primo sbto: sunt eni ut dictū est passiōes q̄ntitatis. ¶ Ulteriꝯ forte dubitaret aliqs utrū rō īfiniti q̄ntitati ꝯgruat. Dicēdū q̄ cū ꝓpriuꝫ sbm īgrediaꝛ diffinitionē ꝓprie passionis: opꝫ q̄ q̄ntitas īgrediaꝛ diffinitionē tā finiti q̄ īfiniti. p̄o tāto ergo dictū est: q̄ rō īfiniti q̄ntitati ꝯgruit: qꝛ infinitū per q̄ntitatē hēt diffiniri: sicut eni infinitus hēt diffinitionē: sic q̄ntitas īgrediꝛ diffōnē ipsius: ꝛ in hoc terminaꝛ s̄nia tertiꝫ libri phicoꝝ Egidij romani.

¶ Incipit liber quartus phisicoꝝ Egidij romani.

Lectio prima.

Similiter autem necesse est phisicuꝫ ꝛ de loco sicut ꝛ de infinito considerare si est: aut non: quomodo est ꝛ quod est.

Nā h̄ 4° libro ut pꝫ ex diuisionibꝯ p̄cedētibꝯ phs de tribꝯ determinare itēdit. vꝫ de loco uacuo ꝛ tpe. uerū qꝛ de oībus his determinat ꝓpter motū ideo duo facit. qꝛ primo determinat de ꝑdictis tribus. scd̄o reddit ad determinandū de motu: ꝛ diuidit motū in suas species. 2ª pars incipit in principio qnti ibi [trāsmutaꝛ autē trāsmutās.] Circa primū tria facit ꝺm q̄ tria sunt de qbus determinat in hoc quarto. p̄mo enim determinat de loco. scd̄o de uacuo. tertio de tēpore. 2ª ibi [eodē autē modo.] tertia ibi [ꝯsequēs autē dictis.] Circa primū duo facit: qꝛ p̄mo ait q̄ spectat ad naturalē ꝯsiderare de loco. scd̄o icipit exequi de ipso ibi [Q̄ḋ quidē igiꝛ locus.] Circa primū duo facit. qꝛ primo ꝓponit q̄ itēdit. scd̄o ꝓbat qḋ dixerat ibi [Et ea nāq̄.] Dicit ergo q̄ necesse est phicuꝫ ꝯsiderare sil'r ꝛ de loco sicut ꝛ de infinito: si est aut nō est: ꝛ qd est: ꝛ q̄modo est. ¶ Dubitaret forte aliqs: qꝛ cum locus tepiaꝛ determinate ꝛ simpliciter in nālibus. nō tamē sic tepiaꝛ infinitū videꝛ ꝛ q̄ nō sil'r spectat ad nālē ꝯsiderare de loco ꝛ de infinito. Dicēdū q̄ sil'r sicut ꝛ ceteri talia dicūt similitudinē nō equalitatē. ad hoc autē q̄ sil'r ꝯsideret naturalis de loco sicut de infinito nō oportet q̄ eque directe uel eque p̄ncipaliter cadat in ꝯsideratione nālis infinitū sicut locus. sufficit autē q̄ ille eedē rōnes per quas ꝓbati pōt q̄ spectat ad nālem ꝯsiderare de infinito adduci possunt ad ostēdendū: q̄ spectat ad ipsum cōsiderare de loco. dicebaꝛ eni supra q̄ de infinito ꝯsiderare debet nālis: tum qꝛ sequiꝛ motū: tum etiā qꝛ de eo tractauerunt philosophi nāles. ergo a sili de loco debet ꝯsiderare naturalis: tum qꝛ sequiꝛ motū: tum etiā quia naturales philosophi cōsiderauerūt de ipso: sunt etiam speciales alie rationes: quare spectat ad naturalem considerare de loco: ut dicetur in littera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ea nāq̄ que sunt: omnes opinantur alicubi esse. Quod enim nō est: nusq̄ est.

Ubi enim est tragellaphus: aut sphinx.

¶ Probat qd' dixerat. vz q' spectat ad nalez psiderare de loco. circa qd' qtuor facit sm q' qdrupliciter pbat itetu. 2° ibi[ ] et de motu.]3ª ibi[ ] hz aut.]4ª ibi[ ] amplius aute.]Dicit ergo q' oes opinant ea que sunt alicubi ee. q2 qd' nō est nusq3 est. ubi enim est tragellaphus et phinx .i. ubi est hircocervus et chimera. ut hz alia lra. q.d. q2 hec nihil sunt nusq3 sunt. Si ergo locus cōpetit entib' et reb' nalib' patet q' spectat ad nalē psiderare de ipso. ¶ Dubitaret forte aliqs. q2 si de rōne entis est q' sit in loco: ita q' solū non entia nusq3 sunt videt q2 spectat ad methaphisicū psiderare de loco q2 ei' ppriu est cōsiderare de ente. nō aut videt h' spectare ad nalez. Dicedū ut innuit pior et ut coiter di ee in loco nō sequit ens in eo q' ens. imo sm Boetiū apud sapientes est cois animi conceptio incorpalia in loco nō ee talia eni nō sunt in loco: ut hic de ee in loco loquimur. q2 antiq pbi modicū vel nihil pceperunt: preter corpa loquēdo de hm sensibilibus credebāt loq de toto ente. unde tn 4° metha[ ] di q' nales pscrutādo de pncipijs corpis mobilis estimabāt se pscrutari de cognitiōe vlis nature et tot' entis. cu ergo locus sequat omne corp' mobile loquēs more antiquoz pboz att. oia entia ee in loco. q2 oib' sensibilibus et oib' corpibus mobilib' cōpetit aliq modo locus. unde et pior att. hāc rōne ee famosaz: q2 fundata est sup rōi fama: et sup coib' dictis antiquoz pboz. psideratio ergo de loco spectat ad nalez. q2 locus nō psequitur ens simplr sed ens mobile. Nā si psequitur ens simpliciter. h' est sz modū loqndi antiquoz pboz nō ponētiū alia entia: pter entia mobilia. ¶ Ulteri' forte dubitaret aliqs: q2 videt ph's arguere a positiōe psñtis. pbat eni omne qd' est: e' ee in loco. q2 qd' nō est: nō est in loco: et ee eni in plus est q' esse in loco. bñ ergo valet qd' nō est: nō est in loco. q2 arguit a destructiōe psñtis. sz cu arguit. ergo qd' est in loco est psñtia falsa: q2 arguit a positiōne psñtis. ee enz est psñs ad ee in loco. Dicedū q' qdā h' ocedūt hāc rōne esse sophisticā. pior aūt etiaz videt velle hāc rōnē peccare in psñtia et nō esse verā: sed famosaz. Nō eni valet. si hircocervus et chimera que sunt nō entia nusq3 sunt q' quecūq3 sunt entia sint alicubi. possum' aūt dicere q' sicut hic loquit de entib': sic valet hec psñtia. et si nō valet gra forme: valet gra materie in qua loqtur. Nā ut patet p habita hic per entia solū itelligētia sunt entia sensibilia et mobilia que appellat vniuersaliter entia: q2 antiq alia entia nō pceperunt. cu3 ergo qcūq3 sunt in loco accipiēdo ee in loco. ut hic accipimus sint entia sensibilia: et cu3 oibus sensibilib' cōpetit aliquo modo locus hoc modo accipiēdo entia: ut hic accipiunt est puertibilis: q2 igit in mā puertibili possumus arguere a positione cōsequentis et a destructione antecedentis: tenet hec cōsequentia modo quo diximus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et de motu qui cōmunis maxime et magis prius sm locum est: quem vocamus locimutationem.**

¶ Adducit scdaz rōnē. d. q' nālis maxime hēt psiderare de motu qui est maxime cois et est magis prius: h' aūt est motus sz locū quē vocamus loci mutationē. dicit aūt talis mot' esse magis pprius: q2 in eo magis pprie reservat ratio mot': cū solus ipse sit simpliciter ptinuus. dicit etiā esse maxime cois: q2 cōpetit in supcelestib' q' inferioribus: qd' non accidit de aliq alio motu: si ergo de motu sm locū maxime debet psiderare nālis: tum q2 cōmunior: tum q2 pprior: oportet q' de loco etiā considerare habeat naturalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Habet autem multas dubitationes: qd forte sit locus. Non enim eadem videt cōsiderantibus ex omnibus que insunt.**

¶ Addicit tertiā rōnē. d. q' hēt multas dubitatiōes qd forte sit locus: q2 nō videt eadē ratio loci psiderātib' ex oibus que isunt. i. ex oibus his que sunt in loco. si ergo cū ea difficilia maxime debet ee ars et sciētia de loco nalis corpoz nālis debet psiderare circa cui' qdditatē multe difficultates isurgūt. ¶ Notādū aūt q' q2 obiectū intellectus est: q' qd est qn aliqbus cōpetit eadez ratio qdditatis sm q' h' sunt facili' ab itellectu cōprehēdunt. cu igit oibus nalibus nō cōpetat locus sm vnā et eādē rōnē: q2 aliter sunt in loco supcelestia aliter hec iferiora: circa qdditatez loci accidit difficultas. expedit ergo considerare de eo ppter difficultates contingentes circa ipsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Amplius autē neq3 habemus nihil ab alijs: neq3 predubitatuz: neq3 bene exquisitum de hoc.**

¶ Ponit qrtā rōnē dicēs q' amplius aūt bonū est pscrutari de loco: q2 neq3 hēm' nihil ab alijs: neq3 pdubitatū: neq3 bñ exqsitū de hoc. si ergo alij nales in hoc defecerūt bonū est supplēre eoz defectuz. dicit a sit nō bñ exqsitū: neq3 bñ pdubitatū: q2 antiq tā frivole determinauerant de loco q' nō solū nō bñ exqsiuerūt de ipso: sed etiam nescieuerūt dubitare de eo et eorum dicta nō merebantur dici dubitationes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quod quidem igitur locus sit videt ex trāsmutatione manifestuz esse. Ubi nāq3 nūc est aqua hinc exeūte sicut ex vase iterū aer inest. Quando autem eundē locū hunc aliud aliquod corpoz detinet hoc ab his que insunt et cōmutant: alterū omnibus esse videt. In quo enz aer est nūc aqua in hoc prius erat. Quare manifestuz est q' erat locus aliqs et receptaculuz alterum ab utrisq3 in qd' et ex quo mutatū est.**

¶ Ostēso q' spectat ad nalē psiderare de loco hic icipit exeq de eo circa qd' duo facit: q2 p determinat de loco dubitādo. 2° vitatē determinando ibi[ ] qd aūt forte sit locus.]Circa pm duo facit: q2 p ingrit an locus sit. 2° qd sit ibi[ ] qm aūt aliqd.]Circa pm duo facit: q2 p adducit plures rōnes pbātes locū eē. 2° adducit rōnes ad ptē oppositā ostēdētes locū nō eē ibi[ ] At vō h' hēt defectū.]Circa pm duo facit q2 p ostēdit locū esse per rōnes. 2° p auctēs sive p testimonia alioz pboz ibi[ ] ampli' aūt affirmātes.]Pria ps dividit in ptes 4or sm q' 4or rōnes adducit ad pbādū ppositū. 2ª ibi[ ] amplius aūt loci.]3ª ibi[ ] sunt aūt h'.]4° ibi[ ] ostēdunt autez.]Dicit ergo q' quidē igit sic locus videt manifestuz esse ex trāsmutatiōe corpoz. ubi nāq3 nūc est aqua huic exeunte aqua sicut appet cū aqua exit a vase

aer ibi igredit̃ ⁊ iterũ aer illic inest: q̃ñq̃z autẽ hĩt eũdẽ locuz in quo est aer detinet postea aliq̃d aliõ corpoꝝ: q̃r ergo corpa sic sibi inuicẽ succedũt in loco ideo hoc. s. locus videt̃ eẽ q̃d alterum ab oĩbus his corpibus que sunt in loco ⁊ que sequẽter concomitant̃ in loco: ⁊ q̃r in quo est aer nũc in h̃ aqua p̃us erat: ⁊ q̃r sic trãsmutant̃ corpa in loco manifestuz est: q̃ locus erat aliq̃d ⁊ manifestũ est q̃ erat receptaculũ alteꝝ ab utrisq̃z huiusmodi corpibus in q̃d receptaculũ ⁊ ex quo receptaculo mutatum est. i. fit mutatio corporũ. ¶ Dubitaret forte aliqs vnde est q̃ ex trãsmutatiõe corpoꝝ innotescit nobis locus coꝝ. Dicendũ q̃ duplex est mot⁹ ad ubi ⁊ ad formã. sicut enim in motu ad formã intelligimus aliq̃d q̃d sit receptaculũ formarũ. s. ipsaz materiã sicut infra dicet̃ sic in motu f̃m locum itelligimus ip̃m locũ. q. receptaculuz corpoꝝ. videt̃ enim quodãmodo se hẽre locus ad corpus sicut m̃a ad formas. Naz sicut m̃a nunq̃ꝫ p̃uat̃ simpliciter forma: q̃r non est dare m̃am sine omni forma: p̃uat̃ tñ hac forma uel illa: sic nunq̃ꝫ locus p̃uat̃ simpliciter corpe: q̃r nõ est dare uacuuz: p̃uat̃ m̃ h̃ corpe uel illo corpe. sic ergo est quodãmodo sil'e de m̃a respectu trãsmutatiõis formaruz sicut de loco respectu trãsmutatiõis corpoꝝ. q̃r trãsmutatio formarũ nõ soluz facit nos scire m̃am. sed etiã facit nos cognoscere ipsam alterã esse a qualibet forma. ergo trãsmutatio corpoꝝ nõ soluz faciet nos cognoscere locum esse. sed etiam faciet nos scire ipsum esse alterum a quolibet corpore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aũt loci mutationes phisicorum corpoꝝ ⁊ simplicium: ut ignis ⁊ terre ⁊ taliũ non soluz ostẽdũt q̃ aliquis est locus. Sed q̃r ⁊ habet quandã potentiã locus. Fertur enim vnũquodq̃ꝫ in sui locum nõ prohibituũ. Hoc quidẽ sursum: illud autem deorsum. Hec autem sunt loci partes: ⁊ species sursum ⁊ deorsum: ⁊ relique sex distantiarum.

¶ Adducit s̃cdaz rõnẽ dicẽs q̃ mutationes loci corpoꝝ phicoꝝ ⁊ simpliciũ ut mutatiões ignis ⁊ terre ⁊ taliũ corpoꝝ nõ solũ ostẽdunt q̃ locus aliq̃d est: sed etiam p̃bãt q̃ locus hẽat quãdã potẽtiã ⁊ quãdã virtutẽ saluatiuã. q̃r ergo vnũq̃d q̃ꝫ corpoꝝ fert̃ in suũ locũ nõ p̃hibitũ. i. si nõ p̃hibeat̃: ut hoc q̃dẽ sursuz si sit leue. illud aũt deorsuz si sit graue. q̃r ergo sic est cũ vnũq̃d q̃ꝫ naliter ferat̃ in id q̃d est eius p̃fectiuũ sequit̃ ex h⁹ motu corpoꝝ nõ solũ q̃ locus sit. sed etiã q̃ hẽat quãdã vim ⁊ v̄tutẽ saluatiuã. addit aũt q̃ sursuz ⁊ deorsuz ⁊ relique sex distãtiarũ. v3 ante ⁊ retro ⁊ dextrũ ⁊ sinistrũ sunt p̃tes ⁊ sp̃es loci. ¶ Notãdũ aũt q̃ duo sunt genera partiũ. quedã enĩz sunt p̃tes quãtitatiue. quedã v̄o formales sursuz ⁊ deorsuz faciũt differẽtiã formalem in loco. ne ergo aliqs crederet q̃ sursum ⁊ deorsuz eẽnt p̃tes loci solũ quãtitatiue ait q̃ sunt p̃tes ⁊ sp̃es. i. p̃tes ⁊ forme: siue p̃tes formales. Diuidit̃ enĩ locus ut cõmẽtator ait in supius ⁊ inferius: sicut genus diuidit̃ in suas specificas differentias. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autẽ huiusmodi non solũ ad nos dextrorsum sinistrorsum sursum ⁊ deorsum. Nobis quidez enim nõ semp̃ idem: sed f̃m positionez quomodocũq̃ꝫ vertamur fit: p̃pter q̃d idem multotiẽs dextrũ ⁊ sinistruz est: ⁊ sursum ⁊ deorsum ⁊ ante ⁊ retro. In natura autez determinatũ est seorsum vnũquodq̃ꝫ. Nõ enim quomaz p̃tingit sursum est: sed ubi fert̃ ignis ⁊ leue. Similiter autez ⁊ deorsum: nõ q̃r contingit: sed ubi habentia grauitatem ⁊ terrena tanq̃ꝫ non positione solum differentia: sed potentia.

¶ Adducit tertiã rationẽ que talis est uõ est ponere d̃ias loci sine loco. S3 in vniuerso est signare differẽtias loci nõ solum quoad nos: sed etiã in se: ergo in ipso vniuerso est ponere locũ eẽ. de hac autẽ rõne non plus ponit nisi q̃ in vniuerso est signare d̃ias loci nõ solũ quo ad nos: sed et̃ in se. dicẽs q̃ dextrũ ⁊ sinistrũ sursuz ⁊ deorsuz: ⁊ hui⁹ d̃ie loci sunt in vniuerso nõ solũ quo ad nos: s3 etiã in se. Nobis q̃dẽ enĩ nõ semp̃ idẽ est dextrũ ⁊ sinistruz sed f̃m positionẽ q̃cũq̃ꝫ. uerũtñ fit nobis dextrum q̃d erat sinistrũ ⁊ ecõuerso: p̃pter q̃d idez multotiẽs est dextrũ ⁊ sinistrũ ⁊ sursuz ⁊ deorsuz ⁊ ante ⁊ retro. Cuz enim v̄timus nos eadẽ colũna que erat nobis dextra fit sinistra ⁊ que erat ante fit retro ⁊ ex motu nr̃o illud idez q̃d erat supra nos fit subt⁹ nos. sed in nã ⁊ in vniuerso sursuz seorsuz ⁊ distinctũ determinatũ est vnũq̃d q̃ꝫ hoꝝ. Nõ enĩz sursuz est q̃m p̃tingit. i. idifferẽter ubiq̃ꝫ. sed sursuz est solũ ubi fert̃ ignis ⁊ leue. sil'r aũt ⁊ deorsuz nõ est q̃r p̃tingit. i. idifferẽter ubiq̃ꝫ. Sed est ubi ferũtur h̃ñtia grauitatẽ ⁊ terrena tanq̃ꝫ. Hec nõ soluz d̃ita p̃õai: nec q̃ ad nos. s3 potẽtia ⁊ v̄tute. ¶ Notãdũ aũt q̃ sicut est ponere d̃ias loci sic est ponere ip̃m locũ. arguit̃ ergo per rõnẽ factã q̃ locus sit in vniuerso ⁊ in na rerum nõ solũ quo ad nos. sed etiam simpliciter ⁊ f̃m se. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ostendit̃ aũt ⁊ mathematica. Cũ enim non sint in loco: tamẽ f̃m positionem ad nos habẽt dextra ⁊ sinistra. Quare solũ est intelligere ipsorum positionem nõ habentia natura horum vnũquodq̃ꝫ.

¶ Adducit quartã rõnem que talis est d̃ias locales quas hñt mathematica positiõe ⁊ quo ad nos habẽt nalia naliter ⁊ f̃m se. sed sursum ⁊ deorsum ⁊ dextrũ ⁊ sinistruz: ⁊ alia h⁹ d̃ias hñt mathematica positiõe: ⁊ quo ad nos. ergo talia habẽt nalia vniuersaliter ⁊ f̃m se. h̃ aũt nõ eẽt nisi locus esset aliq̃d in nã. ergo ⁊c. De hac aũt rõne nõ plus ponit nisi q̃ mathematica h⁹ d̃ias locales non hñt f̃m se. sed quo ad nos. hoc est ergo q̃d ait. mathematica supple ostẽdit locũ eẽ aliq̃d in nã. cuz enim mathematica nõ sint in loco f̃m se. tñ f̃m positiões ⁊ quo ad nos hñt dextrũ ⁊ sinistrũ. quare solũ est itelligere positionẽ ⁊ situm ipsoꝝ quo ad nos non sunt tamẽ habentia naturam. i. per naturã vnumquodq̃ꝫ hoꝝ. ⁊ tũc supplẽda est ratio q̃ cũ naturalia habeãt huiusmodi differẽtias nãles quas mathematica hñt positione ⁊ quo ad nos ex differentiis mathematicorũ ad nalia ostẽditur q̃ locus est

& q eius differētie sint aliquid in natura. ¶ Dubitaret forte aliqs quomodo mathematica ꝓpter differentiā quā habēt ad naturalia ostēdunt locū & differētias locales esse aliqd in natura. ¶ Dicēdū q corpa mathematica a nalibus differre videtur: qr illa ꝯsiderant̄ in eo q quanta: hec aūt in eo q sensibilia & in eo q qualia siue in eo q sunt ꝯiuncta qualitatibus actiuis uel passiuis dextruz autē & sinistrū sursum & deorsum: & huiusmodi dite locales nō psūt accipi ex sola q̄titate: ꝯsiderata enim sola q̄titate nō hēt q vna pars aialis sit plus dextra q̄ alia: sed rōne ꝟtutis ipulsiue: ut qr icipit motus a pte dextra: ideo in aiali differt dextruz a sinistro: sic etiā & in vniuerso ut in celo ꝯsiderata quātitate sola cuz sit figure orbicularis non hēt q vna pars sit magis dextra q̄ alia: tm̄ qr motus celi incipit ab oriēte ex ipso motu celi arguimus oriēs esse dextrū & occidēs sinistrum: sic ꝯsiderata sola dr̄ia quātitatis possumus signare in vniuerso extremū & mediū: sed nō sursuz & deorsum. Nalia ergo qr ꝯsiderant̄ ut mobilia & ut ꝯiūcta ꝟtutibus & qualitatibus actiuis & passiuis h'' differētias locales simpliciter & sm̄ nām hn̄t determinatas & distinctas: mathematica vō qr abstrahunt̄ ab istis: si habēt hmōi differētias locales: hoc est per cōparationē ad nos uel per cōparationē ad naz: ut dicemus aliqd corpus mathematicū esse dextruz: qr imaginamur illud ex pte dextra. uel eē sursum: qr imaginamur illd in aere uł in igne. uł eē deorsūz: qr imaginamur illud esse in medio uel in terra: ipsa ergo dr̄ia mathematicoꝝ ad nālia sufficiēter ostēdit: q locus & locales differētie nō solū quo ad nos: sed simpliciter & per nām in nālibus hn̄t esse. Est aūt diligēter aduertēdū: q qr id ꝓpter quod sunt alia est p̄mo & simpliciter tale. Sed mathematica habēs dr̄ias locales nō ꝓpter se: sed in comparatiōe ad nos: & per respectum ad nālia: opz huiusmodi igit̄ dr̄ias locales simpliciter & p̄ncipaliter repiri in nālibus: ipsa ergo mathematica ostēdunt tales dr̄ias locales eē simpl'r & p̄ncipal'r in nālib⁹ cū habeāt eas p cōparatiōnē ad illa. ¶ Deīde cuz dicit.

¶ Amplius uacuū affirmātes locuz dicūt esse. Uacuū enim erit utiqz locus p̄uatus corpe. Quod qdē igit̄ sit aliqs locus preter corpus: & omne corpus sensibile in loco esse: per hoc aliquis concipiet.

¶ Ostendit ex testimonio alioꝝ locū esse aliqd in natura. circa qd duo facit sm̄ q dupliciter hoc ostendit. 2ª ibi[videt̄ autē & hesiodus.] Dicit ergo q amplı⁹ affirmātes uacuū dicunt locū esse aliqd in natura. Nā uacuūz erat utiqz locus p̄uatus corpe ergo ex testimonio ponentiū uacuū patet locū esse aliqd in nā. subdit aūt. q. epilogando. d. qd quidē igit̄ locus sit aliqd p̄ter corpus & q omne corpus sit in loco per hec utiqz iam dicta aliquis ꝯcipiet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidetur aūt utiqz & Hesiodus recte dicere faciens primū chaos. Dicit qdez igitur oium primū chaos factuz: postea vō terrā latam tanq̄ indigeret primū esse receptaculū his que sunt: propter id qd opinati sunt quēadmodum multi oia alicubi & in loco esse. Si aūt huiusmodi est mirabilis quedā utiqz erit potētia loci & prima oium: & prima oibus. Sine quo nāqz alioꝝ nullum est: illud autem sine alijs necesse est primuz esse. Non enim perditur locus his que sunt in eo corruptis.

¶ Adducit ad hoc idē testioniuz hesiodi. d. q hesiodus videt̄ recte dicere faciēs p̄mū chaos. i. locuz & receptaculū. dicit qdē igit̄ chaos factū esse p̄mū oiuz: imaginabat̄ eni hesiodus q in p̄ma factione mūdi p̄mo factū fuit quoddā chaos & qdā receptaculū. postea vō in illo chaos dicebat esse terraz latam & spatiosam: ut in ea eē possint aialia & alia que sunt ifra tanq̄ idigeret. i. tanq̄ oporteret primū eē receptaculū his que sunt. i. q̄ ipa entia. hec autē dicebat ꝓpter id qd hesiodus & sui sequaces opinati sunt quēadmodū & multi alij oia entia eē alicubi & in loco ideo ponebāt locū & receptaculū p̄ora esse q̄ ea que sunt. i. q̄ entia. Subdit autē q si locus est h'' ut hesiodus dicebat mirabilis utiqz erit potētia loci. & p̄mo oium erit na loci sine quo loco nullū alioꝝ est. illud aūt. s. locus uel receptaculū pōt esse sine alijs. necesse est ergo locuz esse p̄us alijs entib⁹: qr nō pdit̄. i. nō corrūpit̄ locus corruptis his que sunt in eo: qr ergo h erat snia hesiodi patet ex testimonio eius nō solum locū eē: sed etiā mirabilē esse ꝟtutē & potētiā ipsius. Notādūz aūt q ait videt̄ hesiodus recte dicere: qr non simpliciter recte dicebat: dicebat tm̄ aliquo modo recte qr quādā ꝟtutē salutiuā loco attribuebat. ¶ Notādū etiā q si p̄orib⁹ corruptis corrūpunt̄ posteriora & non ecōuerso sm̄ sniam hesiodi locus est p̄e alijs entibus: qr corruptis his que sunt in loco nō pdit̄ nec corrūpit̄ locus sed ecōuerso. Lectio. II.

a Ꝺabet dubitationem. Si est. Quid est. Utrū enim moles quedam corporis: aut quedaz altera naturam. Querendū est enim genus ipsius primū distantias: qd igitur habet tres lōgitudinis: latitudinis: & ꝓfunditatis: quibus determinatur corpus omne. Impossibile est autem corpus esse locum. In eodem nāqz essent duo corpora.

¶ Adductis rōnibus per quas ostēdit̄ locum esse: in pte ista adducit rōnes per quas ꝓbari videt̄ locuz nō esse. diuidit̄ autez h pars in ptes sex sm̄ q sex rōnes ad hoc adducit. 2ª ibi[amplius si uera.] 3ª ibi[qdē eni forte.] 4ª ibi[amplius & cur⁹ utiqz.] 5ª ibi[amplius & ipse si est.] 6ª ibi[amplius sicut omne corpus.] Dicit ergo q at vō hēt defectuz. i. dubitationē si est locus & si aliqd est utrū est. s. moles quedā corpis. i. corpalis: aut est quedaz altera nā. p̄muz eni querēdū est genus ipius loci utrū sit in genere corpaliuz uel icorpaliuz. hēt qdē igit̄ locus. i. videt̄ habere tres distāuas lōgitudinis: latitudinis: & ꝓfunditatis: qbus distāujs determinat̄ omne corpus: l3 ergo videat̄ locus habere distantias & dimēsiones corporis impossibile est locuz eē corpus: qr hoc posito in eodē nāqz. i. simul eēnt duo corpa. format̄ aūt sic hec ratio cū locus videatur habere dimēsiones corporis si esset aliqd esset

corp⁹ nō est corpus quia tūc duo corpora essent in eodē ergo nō est. ¶ Notādum aūt q̄ aīt querēdū eē p̄mū genus ipsius loci. q: ut cōmētator innuit aliq̄n de re est ignotū iam genus q̄ differētia: q̄a nescimus nec in quo gñe nec per q̄s differētias determinaē: ⁊ tū ḃ ɔtingat si illius teigddditatē ⁊ diffinitionē inuestigare volumus querēdū est taȝ genus q̄ dīa. qñ vo notū est genus ⁊ ignota differētia tūc genus est supponēdū ⁊ dīa est querēda. q: ergo dicta antiquoꝝ q̄si nihil de loco notificauerūt: ⁊ q: sic friuola erāt q̄ nō merebaē dici dubitationes fm eoꝝ dicta locus erat q̄si pūctus ignot⁹ nec de eo sciebaē genus nec dīa. ꝑus ergo q̄ queraē dīa loci querēdū est ⁊ genus eius cū etiaȝ de gñe ipsius ɔtingat dubitare nec sit plene notuȝ in quo genere sit. ¶ Notādū aūt q̄ aīt locuȝ habere tres distātias: lōgitudinis: latitudinis: ⁊ ꝓfunditatis. q: loqui more antiquoꝝ pħoꝝ credēciū locū nō eē supficiē ultimā corpis ɔtinētis: sed esse distātias illas existētes inter latera corpis ɔtinentis ut si aq̄ sit in vase tanq̄ in loco locus aque fm antiquoꝝ dicta nō est ultima supficieȝ vasis: sed est spaciū illud exñs inter latera vasis. q: ergo nullo spacio est signate dictas tres distātias ⁊ dimēsiones ideo locus tales dimēsiones hēre dicit. utrū autē ꝓprie accipiēdo locū cōpetat ei tales distātias habere īfra patebit. ¶ Dubitat et forte aliqs quō veritatem hēt ɔñtia pħi. videlicet q̄ si locus eēt corpus duo corpa eēnt in eodem loco. Dicēdū q̄ quātum ad pñs spectat de rōne loci duo sunt. p̄mū est q̄ locus totaliter attingiē a locato. nihil est eniȝ loci q̄ locatū nō attingat. scdm est q̄ locus nō cedit adueniēte locato. imo simul est cū locato. Si ergo locus eēt corpus tūc vnum corpus totaliter attingeret aliud corpus: ⁊ per huiusmodi attingē vnū corpus nō crederet alteri corpi: sed simul eēt cum eo sicut locus nō cedit locato sed simul stat cū ipo. Ḃaū ut patet stare nō posset nisi duo corpa in eodem simul eēnt. Si enim aqua est in aere ⁊ locus aque nō est supficies aeris sed ipse aer vel ipm corpus aeris oportebit q̄ aq̄ totum aerē attingat aere nō credēte q̄ō aō eēt nisi simul ⁊ in eodem loco essent aer ⁊ aqua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius si vere corporis locus est receptaculum: manifestum est q̄ ⁊ superficiei erit ⁊ reliquorum terminorum. Eadeȝ enim consonat ratio: ubi nāq̄ȝ prius erat aque planities: erūt iterum que sunt aeris. At v̄o differentiam neq̄ȝ vnam habemus puncti ⁊ loci puncti. Quare si neq̄ȝ ab hoc est locus alterum: neq̄ȝ ab aliorū nullo: neq̄ȝ est aliquid preter vnūquodq̄ȝ istorum locus.

¶ Adducit scdam rōnē q̄ si corpis vere est locus ⁊ receptaculū manifestū est q̄ȝ ⁊ supficiei erit locus ⁊ receptaculū ⁊ reliquoꝝ terminoꝝ ut lineę ⁊ pūcti. erit etiā locus ⁊ receptaculū. eadē enim rō cōsonat in oībus. ubi nāq̄ȝ pᵘs erat aque planities erūt planities. i. supficies que sunt aeris: sic etiam ubi erat pūctus aque fit postea pūct⁹ aeris. At v̄o neq̄ȝ vnā diīaȝ hēm⁹ pūcti ⁊ loci si pūcti erit loc⁹. neq̄ȝ est aliqō alteruȝ ad ḃ. i. a pūcto neq̄ȝ ab alioꝝ nullo locus erit q̄d alterū. quo enim rōne locus pūcti nō differt a pūcto nec locus supficiei differt a supficie: nec loc⁹ corpis a corpe: ideo subdit q̄ locus nō est aliq̄d p̄ter vnūquodq̄ȝ istoꝝ. formet aūt rō sic. Si solus locus eēt aliq̄d eēt differēs ab eo cuius est locus. sed nō pōt poni q̄ sit differēs ergo nō est. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū locus puncti differat a pūcto. Dicēdū q̄ pūcti nō est locus propꝛie ⁊ per se sed per accñs: corpi enim debeē loc⁹ per se nō pūcto tñ sicut supficies corpis locati attingit supficiē corpis locātis: sic aliquo mō pūcta attingūt pūcta uel actu si ponanē pūcta talia actu eē uel potētia si ponanē potētia eē q̄ si pūcta illa vellemus appellare locū: querere utrū pūctus sit idē cū loco suo est querere utrū duo pūcta se ɔtingētia sint vnus pūctus. ¶ Ad q̄ō dici pōt q̄ differētiā pūctoꝝ supficierū ⁊ taliū dupliciter accipe possumus. p̄mo ex situ. eo enim ipso q̄ hic pūctus est in alio situ q̄ ille differt ab illo. scdo talis differentia accipi pōt ex eis in q̄bus sunt. cum enim aq̄ cōtiguaē aeri simul ⁊ supficies aq̄ cuȝ supficie aeris q: cōtigua sunt quoꝝ ultima simul remanēt tñ ille supficies distincte sunt: q: supficies aque est i alio subiecto q̄ supficies aeris: q: alia est natura aque ⁊ alia aeris. Sed si eēnt corpa mathematica que solū cōsideranē ut quāta nec differūt ex diuersitate nāe fm cōmētatorē in gnto huius. si ponerētur ɔtigua fierēt ɔtinua. si enim ultima ⁊ supficies taliū corpoꝝ eēnt simul de necessitate eēnt vnū. supficies enim ⁊ ultima taliū nō possent differre ex diuersitate nārū in q̄bus sunt. sed solū differūt ex diuersitate situs. Si ergo due tales supficies ponantur simul efficiēē vna supficies ⁊ duo talia pūcta vnus pūctus. Cū ergo querit utrū differat pūctus ⁊ locus pūcti: uel utruȝ differat punctus a puncto quē attingit. dici pōt q̄ si loq̄mur de tactu ⁊ de loco mathematico sic ultima se attingētia efficiūtur vnū tale. Sed si loquamur de tactu nāli adhuc poterit reseruari distinctio inter talia ꝑpter diuersitatē nārū in q̄bus sunt. q: ergo antiqui loquebantur de loco magis mathematico q̄ de loco nāli: q: solū cōsiderabāt locū rōne quātitatis ⁊ rōne dimēsionū oportebat eos dicere q̄ idē eēt pūctus ⁊ locus pūcti ⁊ supficies ⁊ locus supficiei: q: hoc mō loquēdo ut habitū est semꝑ vnus pūctus attigēs aliū efficiē idē cū illo ⁊ vna supficies attingēs aliam efficiē eadē cū illa. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū si pūctus nō differret a loco suo q̄ nec quodlibet alioꝝ differt a suo loco ut in lra dicit. videē q̄ nō: q: pūctus cū nō hēat partē ⁊ parteȝ totaliter attingiē a suo loco. corpus v̄o q: est q̄d partibile ⁊ q̄d diuisibile nō totaliter attingiē a suo loco. nō ergo valet si pūctus est idē cū suo loco q̄ corpus sit idē cū suo loco. Dicēdū q̄ sicut nō est idem cū loco suo simplr̄ loquēdo: sed solū habet veritatem supponēdo antiquoꝝ dicta loquētiū de loco magis mathematice q̄ nāliter: sic nō valet simplr̄ loquēdo si pūctus est idē cū loco suo q̄ corpus sit idē cum loco suo nisi supplēdo dicta antiquorum dicentium locum non esse superficiem corporis cōtinentis sed esse distantiam illam uel spatiuȝ illud quod est inter latera continentis: quo posito sequitur q̄ sicut punctus totaliter attingit ⁊ attingitur a suo loco: sic ⁊ corpus totaliter attingit ⁊ attingitur illud spatium ⁊ illas dimensiones: similis

ergo erit compatio corpis ad suū locū que est pūcti ad locū suū: ꝓpter qd̓ si pūctus nō differt a loco suo nec corpus a suo. dicta ergo rō optime concludit cōtra antiquos phos: quoꝝ suppōne supposita uel nihil est locus: uel si aliqd est nō est qd alterū ab eo cuius est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quid enim forte ꝛ ponemus esse locuꝫ Neqꝫ elementum enim: neqꝫ ex elementis possunt esse huiusmodi habētia naturam: neqꝫ corporeoꝝ neqꝫ incorporeorum. Magnitudinē qdem enim habet locus: corpus aūt nullum. Adhuc aūt sensibilium qdem corpoꝝ elemēta corporea. Ex intelligibilibus autem elementis nulla magnitudo fit.

¶ Ponit tertiā rōnē dicēs qd forte ponemus locum eē. nec enim est elemētū nec ex elemētis. hn̄tia aūt huiusmodi nām. videlicet nām localē neqꝫ pn̄t eē de numero corpeoꝝ neqꝫ de numero icorpeorum. ergo locus nihil est si nec est elemētū neqꝫ ex elemētis: nec est qd corporeū nec qd incorpeū. Qd̓ aūt sic sit patet qꝛ locus hꝫ magnitudinē ꝛ tn̄ est nullum corp⁹. eo enim ꝙ magnitudinē hꝫ nō est qd icorporeū. qꝛ vo locus nō est corp⁹: uel qꝛ est nullū corpus nō est qd corporeū. ¶ Ad hoc aūt sensibilium qdē corpoꝝ elemēta sunt corpea. loc⁹ ergo non est ex sensibilib⁹ elemētis: qꝛ tūc eēt qd corporeum nec est ex intelligibilib⁹ elemētis: qꝛ ex talib⁹ nulla fit magnitudo. nullo ergo mō ut videt̄ loc⁹ est aliqd. ¶ Notādū ꝙ locus est magnitudo: qꝛ cum nihil equat̄ magnitudini nisi magnitudo loc⁹ qui eqtur loco de necessitate erit magnitudo que cū: rursus locus nō est corpus: qꝛ ut patuit tūc duo corpora eēnt in eodē. Si ergo nō est corpus videt̄ eē qd incorpeū. qꝛ ergo locus videt̄ iplicare in se opposita. vꝫ ꝙ sit magnitudo ꝛ ꝙ nō sit qd corpeū: ideo arguit̄ locū nō esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius ꝛ cuius utiqꝫ quis ponet his que sunt causaꝫ esse locū. Neqꝫ vna causa inest ipsi de quatuor. Neqꝫ enim sicut materie coꝝ que sunt. Neqꝫ ex ipso cōstituta sunt. Neqꝫ sicut species ꝛ ratio coꝝ que sunt. Neqꝫ sicut finis. Neqꝫ sicut mouens ea que sunt.

¶ Ponit qrtā rōnē dicēs amplius cuius utiqꝫ aliqs ponēs locū eē cām his que sunt. i. entib⁹. qsi dicat si locus est aliqd erit aliq cāꝝ: nō est aūt aliq causarū ergo locuꝫ nō est. Qꝛ aūt locus nō sit aliq causarū manifestat dicēs ꝙ neqꝫ vna cā de qtuor causis inest ipsi loco: qꝛ neqꝫ locus est sicut mā eorum que sunt: qꝛ ex mā cōstituit̄ res. ex ipso enim loco nō sunt cōstituta entia neqꝫ etiā locus est sicut species. ꝛ rō coꝝ que sunt idest nō est sicut forma: qꝛ tūc aliqd cū mutaret locū mutaret formā qd̓ est icōueniēs. neqꝫ etiā est sicut finis: qꝛ finis icidit in idē cū forma. neqꝫ etiā est sicut efficiēs uel sic mouēs ea que sunt: qꝛ mobilia non mouent̄ a loco sed mouent̄ ex se uł a generāte. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū locus incidat cū aliq cārū. Dicēdū fm cōmētatorē ꝙ sic hꝫ enim se locus respectu locatoꝝ sicut finis. sed duplex est finis. intra ꝛ extra. nō est aūt idē qd̓ finis intra. qꝛ nō est idē qd̓ forma. est tamē aliquo mō finis extra: qꝛ eo ipso ꝙ vnūquodqꝫ locatoꝝ maxime cōsequit̄ salute ꝛ cōsecuationem sui eē in loco ꝓprio vnūquodqꝫ tale tēdit in locum ꝓprium tanqꝫ in finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius ꝛ ipse si est aliqd eoꝝ que sunt alicubi erit: zenonis enim opinio quereret quādam rōnem. Si nāqꝫ omne qd̓ est in loco: est manifestum: quoniā ꝛ loci locus erit. ꝛ hoc in infinitum ꝓcedet.

¶ Ponit vnā rōnē dicēs ꝙ si ipse supple loc⁹ est aliqd eoꝝ que sūt alicubi erit zenonis opinio quereret quādā rōnē. i. quādā rōnabilē qōnē. si nāqꝫ omne qd̓ est in loco est manifestū est ꝙ si locus est aliqd loci erit locus ꝛ hoc ꝓcedit in infinitū: qꝛ pari rōne illius loci erit locus alius ꝛ sic in infinituꝫ. Si ergo incōueniēs est ꝓcedere in infinitū incōueniēs est ꝙ locus sit in loco ꝛ per ꝯns locū eē incōueniens est: qꝛ fm opinionē antiquoꝝ oē qd̓ est in loco est. ¶ Notādū aūt ꝙ opinio zenonis querebat rōnabilē qōnē nō simplr̄ sed supposita antiquoꝝ suppositione. nō est enim rōnabilis ꝯn̄tia differētie si locus est: ergo est in loco nisi supponat̄ antiquorū sūia. vꝫ oē qd̓ est in loco est. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū ualeat hec ꝯn̄tia. si locus est alicubi ergo est in loco ut videt̄ lr̄a cōsonare aūt ꝙ si loc⁹ est alicubi est ꝛ si alicubi est quereret̄ rōnabilis qd̓ an in loco sit. Dicēdum ꝙ ꝯn̄tia illa est sophistica ut dicetur infra qn̄ hec rō dissoluet̄. eē enim in aliquo cōtingit multis modis. locus aūm alicubi est ꝛ i aliquo nō sicut in loco sed sicut in subiecto. cū enꝫ sit supficies corpis cōtinētis erit in eo tanqꝫ in subiecto. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Ampl᷑ sicut oē corp⁹ in loco est: sic ꝛ in oi loco corpus. Quomodo igit̄ dicemus de his que augmētant̄. Necesse est ex his simul augmētari locum cuꝫ ipsis. Neqꝫ enim minor neqꝫ maior locus est vnicuiqꝫ. Per hoc qdē igitur nō solum qd est: sed etiam si est dubitare necesse est.

¶ Adducit sextā ꝛ ultimā rōnē ad ostēdēdū locū nō eē dicēs ꝙ sicut oē corpus est in loco sic ꝛ i oi loco est corpus. quō igit̄ dicemus de his que augmētātur necesse est ex his que dicta sunt sil̓ augmētari locū cū ipsis. neqꝫ enim maior neqꝫ minor est loc⁹ vnicuiqꝫ corpi. formet̄ aūt sic rō. si locus eēt aliqd augmētaret̄ per augmētum locati. sed nō pōt augmentari qꝛ locus dicit qd imobile ergo ꝛc. subdit aūt qsi epilogādo ꝙ per hec qdē que dicta sunt nō solū qd est sꝫ etiā si est dubitare necesse est. ¶ Notādū aūt ꝙ cū oēs sex rōnes pmisse cōcludūt falsum: qꝛ cōcludūt locū nō eē uel sunt simplr̄ false ꝛ nihil cōcludūt. uel si aliqd cōcludūt hoc erit soluꝫ suppositis antiquoꝝ dictis qui non tractabant de loco ut ueritas requirebat. Lectio. III.

Q Uoniam autem aliud quidem fm se: aliud vo fm aliud dicitur: similiter ꝛ locus. Alius quidem cōmunis: in quo omnia corpora sunt. Ali⁹ vo proprius in quo primo. Dico autem cois:

quoniam quasi tu nūc in celo es: quia in aere. Hic autem in celo: τ in aere: q: in terra. Sūt autem τ in hac: q: τ in loco: qui continet nihil plus q̄ te.

¶ Postq̄ phs disputatiue inq̄siuit an sit loc⁹. in pte ista icipit disputare τ inq̄rere qd sit loc⁹. Circa q̄ duo facit: q: p̄ facit qd̄ dictū est. ²declarat quedā per que sophistice rōnes p̄us habite solute sunt ibi [post aūt hoc accipiēdū. [Circa p̄m duo facit: q: p̄ adducit quasdā rōnes p̄bātes locū eē mā3 uel formā. 2° adducit rōnes ad p̄tē oppositā ibi [merito aūt. [Circa p̄m duo facit fm q̄ duas rōnes adducit: q: p̄mo enim p̄bat locū esse formā. 2° p̄bat locū esse mām ibi [fm aūt qd̄ videt. [Circa p̄m duo facit: q: p̄ p̄mittit distinctionē quedā utilē ad p̄positū. 2° ex distinctiōe illa p̄bat intētū ibi [si igit est locus. [Dicit ergo q̄ aliud qdez dicit eē fm se aliud vō fm aliud: τ q: hec distinctio q̄ q̄dā sunt per se quedā per aliud est. q. cois oibus entib⁹: ideo τ circa locū est hoc reperire. Nā τ locus ali⁹ qdē est cois in quo qdē sunt oia corpa: τ iste locus est per aliud. Aliud vō est locus p̄prius in quo est aliqd p̄ τ iste locus est fm se τ equalis locato. vbi grā. dico aūt q̄m tu nūc es in celo: q: es in aere. hic aūt aer est in celo τ es in aere: q: es in terra. silr̄ aūt τ es in hac s. terra: q: es in loco h̄ ibi p̄prio qui continet nihil plus q̄ te. ¶ Notādū aūt q̄ omne per accns τ per aliud reducit ad per se: τ q: omne qd̄ est per se: est rō eoꝝ que sunt per aliud cū locus p̄prius sit locus per se locus cois sit locus per aliud τ. q. per accns opz q̄ existētia rei in loco p̄prio sit rō existētie ei⁹ in loco cōi. Causa aūt quare aliquid est in loco cōi est ex eo q̄ est in loco p̄prio: q: ergo tu es in illa pte terre tanq̄ in loco p̄prio qui cōtinet nihil aliud q̄ te: ideo tu es in terra in aere in celo tanq̄ in locis cōmunibus in quibus continentur multa alia a te. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sic igitur est locus primum continens vnumquodq̄ corpus terminus quidaz vtiq̄ erit. Quare videtur species τ forma vniuscuiusq̄ locus esse: q̄ determinatur magnitudo τ materia magnitudinis. Hoc enī est vniuscuiusq̄ terminus. Sic quidez igitur considerantibus locus vniuscuiusq̄ species est.

¶ Ex distinctiōe p̄missa arguit locū eē idē qd̄ forma d. si est igit loc⁹ aliqd p̄m τ per se ptinēs vnūqdq̄ corpoꝝ h⁹ locus erit vtiq̄ terminus vniuscuiusq̄ corpis: quare loc⁹ vr̄ eē sp̄ēs τ forma vniuscuiusq̄ quo mediāte magnitudo determinat τ mā magnitudinis cuiuslibet corporis: q: ergo h̄. s. forma uel sp̄ēs est termin⁹ vniuscuiusq̄ corpis: videbit igit sic ɔsiderātibus q̄ locus est sp̄ēs τ forma vniuscuiusq̄: postq̄ hēt rōne termini sic̄ τ forma. ¶ Notādū aūt q̄ hec rō dupliciter deficit: ɔ^{tet} innuit p̄ per fallaciā equocationis. 2° p̄ fallaciā ɔ̄ñtis. cū ergo arguit forma τ termin⁹ locus est termin⁹. ergo locus est forma equocat ibi in termino quia locus est terminus extra. forma vō terminus intra. iursus est ibi fallacia ɔ̄ñtis: q: arguitur ex puris affirmatiuis in scd̄a figura. ¶ Notādū etiā q̄ distinctio prius habita de loco ad hoc deseruit huic rōni.

Nō enī q̄libet locus est termin⁹. Nā locus cois nō p̄prie hēt rōne termini cū nō equet rei locate: sed huius terminus est solū locus p̄prius: si ergo uolebat p̄hs arguere locū eē formā per h̄ q̄ erat terminus oportuit eū distinguē locū p̄priū que est terminus a loco qui nō est termin⁹. uel oportuit eū ostēdere quō locus hēt rōnē termini: q: ex hoc hēt q̄ sit termin⁹ inquātū hēt q̄ sit p̄mus τ p̄pri⁹. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū sit loc⁹ idē qd̄ forma. τ videt q̄ sic: q: gñans q̄tū dat rei de forma tātū dat sibi de loco: ex quo vr̄ seq idē eē locū τ formā. Dicēdū q̄ si locus eēt idē qd̄ forma nihil omnino moueret localiter: τ si nō eēt motus localis nō eēt aliqs alius motus h̄ aūt sic ostendit. nā ideo aliqd mouet nālr̄: q: est extra locū illuz ad quē naturaliter tēdit: uel q: est in potētia ad aliquod ubi ad qd̄ naturaliter moueri pōt. Cū ergo res semper sit sub forma p̄pria nec sit intelligibile q̄ aliqua res sit τ tamē careat p̄pria specie: si locus esset forma nō eēt motus naturalis: q: semp res esset in suo ubi p̄mo h̄ posito ubicūq̄ poneret quodcūq̄ corpus quiesceret: q: semp haberet suū locum naturalē secuz. nō ergo esset motus localis naturalis: nec etiā violētus: q: posterior nō potest esse nō existēte priori: motus enim violētus est posterior motu naturali τ presupponit illū. nisi enim terra moueret ad mediū naturaliter nō moueret a medio violēter. sunt etiā multa alia incōueniētia que infra dicent: quare locus nō potest idē esse qd̄ forma. ¶ Quero dicebat q̄ generās quātū dat rei de forma tātuz dat sibi de loco. ex hoc nō arguit q̄ locus sit idē quod forma: sed q̄ sit aliqd ɔsequēs formā cū locus sursum sit cōsequēs formā leuis: locus deorsum formam grauis: quāto ergo generās plus dat rei de forma leuis plus dat sibi de loco sursum: quanto plus de forma grauis plus dat sibi de loco deorsum: ut ignis qui est leuior aere est superior ipso: τ terra que est grauior aqua est inferior ea. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secūdum autem q̄ videtur esse locus distantia magnitudinis: sic materia. Hec nāq̄ altera est a magnitudine. Hec autē est cōtenta sub specie τ diffinita: sicut sub plano τ termino. Est autem huiusmodi materia τ infinitum. Cum enim remoueantur termini τ passiones τ species: relinquitur nihil preter materiam.

¶ Probat locū esse materiā: circa qd̄ duo facit: quia p̄mo facit qd̄ dictū est. scd̄o ad affirmādū qd̄ dixerat adducit dictum Platonis ibi [vnde τ plato. [Dicit ergo q̄ fm q̄ locus videt esse distantia magnitudinis idest fm positionē antiquoꝝ ponētiuz locū non esse superficiē corporis ɔtinētis: sed esse spatiuz τ distantiā inter latera magnitudinis fm h̄ s. materia. i. videt locus esse materia h̄ nāq̄ s. huiusmodi distātia est altera a magnitudine. spatiū enim illud est alterū a corpore ɔtinente τ non est determinatū de se: sed determinat per corpus ɔtinēs: tātuz enim extēdit illud spatiū quāta est distātia laterū corporis ɔtinentis: in hoc ḡ videt esse idez qd̄ materia que de se qd indeterminatuz nominat: ideo subdit q̄ hec aūt. s. materia est ɔtenta sub specie. i. sub forma diffinito sub plano idest sub

superficie ꝛ sub termino: est aũt hꝰ mã ꝛ infinitũ .i. indeterminatũ. Nã cũ remouerent̃ termini ꝛ passiones spere uel alicuius alterꝰ corporis nihil relinquit̃ pter mãm: ergo mã est de se qd indeterminatũ ꝛ infinitum. determinatũ per aliqḋ sicut ꝛ illud spatiũ de se qd indeterminatũ. dicit: ꝛ determinatũ per aliud. ℭ Notãdũ aũt ꝙ hec ratio pbãs locũ esse mãm deficit: sicut ꝛ ratio pma pbãs ipm eẽ formã. Nã cũ ar. mã de se: dicit qd indeterminatũ spatiũ illud qḋ ponit̃ locus qḋ est iter latera ↄtinẽtis dicit qd etiã ĩdeterminatũ: ergo mã est hꝰ spatiũ ꝛ hꝰ locus. arguit̃ ex affirmatiuis in scḋa figura: ꝛ cõmittit̃ ibi fallacia ↄñtis. ℭ Rursus equiuocat̃ ibi quoniã ad esse ĩdeterminatũ nõ sequit̃ esse mãm. mã enim sic dicit qd indeterminatũ ꝙ de se nullũ actũ noiat. dimẽsiones ṽo uel quodcũqȝ spatium quãtumcũqȝ acciptat̃ sub modo indeterminato non dicit quid omnino in potentia sicut ipsa materia. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Unde plato mãm ꝛ locũ dicit esse idẽ in thimeo. Receptiuũ enim ꝛ locũ vnum ꝛ idẽ dicit. Alio ṽo modo ibi dicẽs receptiuum: ꝛ in dictis nõ scriptis dogmatibus: tñ locum ꝛ receptiuũ idem retulit. Dicũt quidem enim oẽs esse aliqd locuȝ. Quid autem est: hic solus conatus est dicere.

ℭ Adducit ad ↄfirmationẽ eiꝰ qḋ dixerat dictũ Platonis. d. ꝙ ꝛ Plato in thimeo idẽ dicit eẽ mãm ꝛ locũ. Nã receptaculũ ꝛ locũ vnũ ꝛ idẽ dicit. videtur ergo ꝙ ex dicto platonis ↄfirmat̃ rõ pdicta. vȝ ꝙ locꝰ sit idẽ qḋ receptaculuȝ ꝛ mã. Addit aũt ad increpationes Platonis ꝙ alio modo Plato fuit d. i. diffiniẽs idẽ receptaculũ supple in thimeo ꝛ in dictis dogmatibꝰ nõ scriptis. icrepãdus ergo erat Plato nõ utẽs receptaculo vno modo. sed in dogmatibꝰ suis nõ scriptis. i. in his que dicebat in scolis que nõ redigebat in scripto diffiniebat receptaculũ vno modo. in thimeo ṽo alio modo. quocũqȝ tamẽ modo uteretur receptaculo. locuȝ tamẽ ꝛ receptaculũ idem retulit siue ideȝ posuit ꝛ subdit ꝙ oẽs pħi alij a Platone dicũt locum esse aliqd non tñ inuestigauerũt qd eẽt locus: sed qd est locus hic solus. s. Plato conatꝰ est dicẽ. ℭ Dubitaret forte aliqs qd mouebat Platonẽ ad ponẽdũ locum esse mãȝ. Dicẽdũ ꝙ duplici rõne moueri potuit. pmo qȝ Plato per mathe. uoluit reddẽ rõnes de nalibꝰ posuit enim ꝙ mã corꝑ eẽnt superficies: uoluit eni solida nalia ↄstitui ex superficiebꝰ: ꝛ qȝ ex hac positione seqbat̃ idẽ esse corpus nãle ꝛ mathematicuȝ: ꝛ idẽ esse corpus sḃam ꝛ corpus qḋ est q̃ntitas: oportuit eũ dicere ꝙ dimẽsiones eẽnt mã corpis nalis siue corpis substãtie: si ergo alique dimẽsiones ponẽde sunt huiusmodi mã: maxime erũt ipsa mã dimẽsiones que de se sunt qd indeterminatũ: qȝ ergo dimẽsiones ꝛ spatiũ illud qḋ est iter latera corpis ↄtinẽtis: qḋ coiter ponebat̃ eẽ locus. dicit qd indeterminatũ ꝛ dimẽsiones ille vident̃ eẽ indeterminate de se. determinant̃ aũt per latera corpis ↄtinẽtis: ideo dixit locũ eẽ mãm: qȝ spatiũ illud qḋ dicebat esse locũ videbat̃ hẽre rõnẽ materie. 2ᵃ vã qua moueri potuit ex hoc forte hẽbat ortũ. Nã spatiũ illud qḋ est inter latera corpis ↄtinẽtis: ut distãtia illa que est iter latera alicuius uasis in qua recipit̃ aqua uel aer uel aliqḋ aliud corpus nõ solũ est indeterminatũ de se q̃tũ ad magnitudinẽ. qȝ illi spatio nõ cõpetit de se magnitudo determinata: sȝ determinat̃ per latera uasis: sed etiã illud spatiuȝ est qd indeterminatũ q̃tũ ad esse: qȝ aliqñ habet esse aereũ: aliqñ aqueum. aliqñ ṽo aliud ſm ꝙ aliud ꝛ aliud corpus ibi recipit̃. Cuȝ ergo hoc sit mã qḋ dicit qd ĩdeterminatuȝ q̃tũ ad esse: ꝛ quãtuȝ ad magnitudinẽ videbat̃ forte Platoni ꝙ spatium illud qḋ dicebat̃ eẽ locus ideȝ esset qḋ mã. ℭ Ulterius forte dubitaret aliqs utrum uerum sit ꝙ locus sit idẽ qḋ mã. ꝛ videt̃ ꝙ sic. Naȝ lȝ prima ratio sit sophistica: qȝ fundat̃ sup falso fundamẽto. 2ᵃ tñ ratio videt̃ de necessitate ↄcludere. sola enim mã videt̃ esse illud qḋ dicit qd indeterminatuȝ: tã ſm esse q̃ ſm magnitudinẽ. si ergo sic arguat̃ locus: ut de eo loquebant̃ antiq siue spatiũ illud dicit quid indeterminatũ quãtum ad esse: ꝛ quãtuȝ ad magnitudinẽ: mã aũt est huiusmodi: ergo locus est idẽ qḋ materia: lȝ arguat̃ ex affirmatiuis in scḋa figura tenet tñ argumẽtum: qȝ videt̃ esse in mã cõuertibili: qḋ enim nõ est sic indeterminatũ est materia ꝛ econuerso. Dicẽduȝ ꝙ si locus nõ põt esse idem qḋ forma ut supra ostẽdebat̃ multo minꝰ est ideȝ qḋ materia. mã enim magis habet oppositas ↄditiones loco q̃ forma. Nã cum forme sit continere. materie ṽo ↄtineri: cũ locus qd cõtentiuum dicat cõditio materie videt̃ esse opposita cõditioni loci. rursus lȝ cet locus nõ sit forma est tñ ↄsequens formã nõ tñ propter est ↄsequens mãm. rõne enim forme cõpetit rei determinatꝰ locus: sed non rõne materie. Si ergo forma nõ est idem qḋ locus multo minus est ideȝ qḋ mã. qḋ ṽo obijciebat̃ de spatio illo uel de dimẽsionibꝰ illis que sunt in potẽtia ad eẽ ꝛ ad magnitudinẽ dicẽdũ ꝙ intra latera corporis ↄtinẽtis nõ sunt realiter nisi dimẽsiones corporis ↄtenti ut aqua existẽte in uase intra latera uasis nõ sunt nisi dimẽsiones aque aqua de uase: ꝛ subintrãte ibi aere nõ erũt intra dicta latera nisi dimẽsiones aeris realiter aũt nõ est dare dimensiones aliqs separatas que sunt in potẽtia ad hoc esse uel ad illḋ ut ratio supponebat. Si ergo infra latera uasis est dare aliqs dimẽsiones pꝛeter dimensiones corporis ↄtenti hoc nõ erit realiter. sed ſm imaginationem tãtũ. dico igit̃ qḋ si huiusmodi dimẽsiones uel huiusmodi spatiũ eẽt locus poni nõ posset qḋ talis locus esset idẽ qḋ materia: qȝ materia dicit quid reale: ꝛ non qd imaginatuȝ tñ. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Merito autẽ ex his intẽdentibus videt̃ utiqȝ difficile cognoscẽ qd est locus: si quidẽ hoꝝ qḋcũqȝ est: siue mã: siue species. Hec eni certissimã hñt speculationẽ: ꝛ in sensu ab alijs: si facile est cognoscere ipa.

ℭ Adducit rõnes ad partẽ oppositã: ostendẽs ꝙ locus nõ põt esse materia neqȝ forma. circa qḋ duo facit. qȝ pmo assignat difficultatẽ huiusmodi positionis: si ponat̃ locus mã uel forma. scḋo adducit rationes locuȝ nõ esse materiã neqȝ formã: ibi [at] ṽo. Dicit ergo ꝙ merito intẽdẽtibꝰ ex his ex quibus ponit̃ locus eẽ materia uel forma videt̃ utiqȝ difficile cognoscere qd sit locus. si qdẽ locus quodcũqȝ ꝛ hoꝝ siue materia siue species altissimaȝ. i. difficillimã habet speculationẽ. ꝛ est ratio: qȝ siue

inuicē nō facile est cogscere ipa. Nō eni pōt fm q̄ hꝰ cognosci ma sine forma nec ecōuerso. q: correlatiua sunt. ¶ Notandū aūt q̄ si locus ponaẛ mā uel forma dupliciter est difficile cogscere ipz. pmo q: mā ⁊ forma notare pñt simplicia pncipia. qōlibet eni simplex pncipiū hēt cognitionē alterā ⁊ difficilē. secūdo est hoc difficile qa quāto plura reqrūtur ad cognitionē alicuiꝰ tāto difficilior est cognitio ipsius. cū ergo nō possit cognosci mā ignorata nā forme nec ecōuerso difficilꝰ est cognitio loci: qa siue ponaẛ locus mā tm̄ siue forma tm̄ non tamen habebitur cognitio eius sine cognitione utriusqz. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ꝟo q̄ impossibile sit quodlibet horum esse locū: non enim difficile videre. Species quidem enim ⁊ materia non separantur a re: locum autem cōtingit. In quo nāqz aqua erat: in hoc iterū aer: sicut diximus prius fit transmutans adinuicē aereqz ⁊ aqua ⁊ alijs corporibꝰ similiter quare neqz ps neqz habitꝰ sed sepabilis est locus ab vnoquoqz. Et videẛ eni huiusmodi aliqd eē locꝰ: ut uas. Etenī uas locus transmutabilis. Uas aūt nihil rei. Secūdū quidē igiẛ q̄ sepabilis est a re: sic quidē nō est species. Secundum autē q̄ continet: sic quidē alterum a materia.

¶ Adducit rōnes pbātes locū nō eē maz neqz formā circa qō q̄tuor facit fz q̄ quatuor rōnes adducit. 2ª ibi [videẛ aūt semp.] 3ª ibi [amplius quō ferẛ.] 4ª ibi [ampliꝰ tn̄ ex aere.] Dicit ergo at ꝟo qō impossibile sit locū esse qōlibet hoꝝ idest maz uel formā nō est difficile videre. spēs qdē eni ⁊ mā nō separaẛ a re. locū aūt ɔtingit separari ab eo cuiꝰ est in quo nāqz aqua erat in hoc iterū fit aer sicut diximus prius trāsmutatis inuicē corporibꝰ aere. s. ⁊ aqā ⁊ qō dictū est de aere ⁊ aq̄ itelligēduz est de alijs corporibꝰ similiter q̄ pñt trāsmutare loca sua: qre locus nec pars est rei. s. materialis neqz est habitꝰ s. pars formalis. Sed locus est separabilis ab vnoquoqz. mā aūt ⁊ forma nō separaẛ a re: vn̄ subdit q̄ videẛ locus eē aliqd hꝰ ut uas. uas enīz est quasi locus trāsmutabilis. cū aūt nihil sit rei ⁊ possit separari a re ɔtēta locus poterit separari a locato ⁊ ecōuerso. subdit aūt. q. ɔcludēdo q̄ locus fm q̄ est separabilis a re sic nō est spēs nec forma. fm ꝟo q̄ ɔtinet sic est alterū a mā: qa mā nō ꝓprie ɔtinet sed ɔtineẛ. ¶ Notādū aūt q̄ ait uas esse locū trāsmutabilē: qa uas nō est locus nisi materialiter. Si aūt debet eē formaliter locus oportet q̄ ulta ɔtinentiā uasis itelligamus ibi debitū ordinē ad vniuersum: qa ergo locus est trāsmutabilis materialiter ⁊ nō formaliter vt infra plenius declarabiẛ diciẛ esse uas locus trāsmutabilis qa est locus materialiter qui fm q̄ hꝰ trāsmutari pōt. pro tāto tn̄ facit exēplū ad ꝓpositū: qa sicut uas nihil est rei ɔtente ⁊ pōt separari ab ea sic locus pōt separari a locato. ¶ Notādū etiā q̄ cū de forma nō sit dubiū q̄ nō separaẛ a re dubiū tn̄ est de mā que est ingenerabilis ⁊ icorruptibilis. Cū ergo ꝓbasset locū nō eē formā qa est separabilis a re ut remoueret oēm calūniā addidit specialē rōnez de materia ⁊ dixit locū nō esse mām quia locus ɔtinet mā cōtinetur. ¶ Dubitaret forte aliqs qa nō videẛ uerū q̄ materia nō ɔtineat qa cū forma sit in mā ⁊ omne qō est in aliquo videaẛ ɔtineri ab illo videẛ q̄ mā habeat rōnē ɔtinētis. ¶ Dicēdū q̄ ⁊ si aliquo modo possemus dicere maz ɔtinere nō tn̄ ɔtinet ut finiēs ⁊ determinās sed sic ɔtinet formā q̄ finiẛ ⁊ terminaẛ per ipsam vn̄ ꝓprius diciẛ q̄ ɔtineaẛ q̄z q̄ contineat. locus aūt cōtinet ut finiēs ⁊ terminās. dato ergo q̄ ɔcedamus materiā ɔtinere illa tn̄ continētia oino sumeẛ equoce respectu ɔtinetie localis. ex modo ergo cōtinendi loci sufficienter locus distinguitur a materia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidetur autez semp qō est alicubi ipsum esse aliquid: ⁊ alterū: aliquid extra ipsum.

¶ Adducit secūdā rōnem circa qō duo facit: qa p̄ facit qō dictū est. 2º disgrediẛ ut increpet Platonē ibi [Platoni igiẛ dicēduz.] D. q̄ q̄ videẛ semp qō est alicubi. i. qō est in aliquo loco ipsum locatū eē aliqd ⁊ alterū aliqd ut locū esse extra ipsum. locus ergo est extra locatū. sed supple mā forma sunt in eo cuius sunt nec sunt extra ipz ergo locus nō est materia nec forma. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Platoni igitur dicendum est: si oportet trāsgredientes dicere: quare non in loco species ⁊ numeri sūt: ⁊ hoc si uere pticipatiuū est locus siue magnitudis ⁊ pitatis existēte participatiuo siue materie: ut in thimeo scripsit.

¶ Disgrediẛ ut rephendat Platonē. d. q̄ si opz trāsgredietē dicē disgressionē facere dicēduz est Platoni: quare spēs. i. idee ⁊ numeri nō sūt in loco: ⁊ hoc si locus uere est qd pticipatiuū siue existē pticipatiuo magno ⁊ paruo que sunt dīte mālēs siue existē pticipatiuo ipsa mā ut in thimeo scripsit qli tercūqz supple loquiẛ Plato de participatiuo: opz eū dicē numeros ⁊ ideas eē in loco. Naz si ponebat Plato locū hēre rōnē participatiui: ⁊ dicebat ideas ⁊ numeros pticipari a magno ⁊ puo uel a mā: oportebat eū dicē ideas ⁊ numeros eē in suis pticipatiuis ⁊ eē alicubi sicut in loco. ¶ Notādūz q̄ Plato in sua positione iplicat ɔdictoria. dicebat enim ideas ⁊ numeros ideales esse qdditates reꝝ sepatas: q: ergo dicebat talia eē quidditates ponebat ea in rebus. q: ꝟo dicebat ea separata ponebat ea nō in rebus: ponebat ergo ideas in rebus ⁊ non in rebus ⁊ sequebatur ex dictis suis q̄ idee essent in loco ⁊ non in loco quod est implicare opposita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius quomodo ferētur in suū locū si locus esset materia aut spēs. Impossibile est eni cuius nō est motus neqz sursū aut deorsum locū eē. Quare querendus in huiuscemodi locus est. Si aūt in ipso locus est: oportet eni siquidez aut forma aut materia est: erit locus in loco. Transmutantur eni simul cum re: ⁊ mouentur ⁊ species ⁊ infinitū non semper in eodez sed ubi uiqz res. Quare loci erit locus.

Ponit tertiā rōnez dicēs amplius quō ferunt res in suū locū. si locus eēt mā aut spēs .i. forma ipossibile enī est cui⁹ nō est mot⁹ nec sursuz aut deorsum locū esse. q. d. locū nō eē rez imobiliū: qz querēdus est locus in h⁹. i. in rebus mobilib⁹. Si aūt in ipso mobili locus est qd̄ opz dicere. siqdem forma aut mā est locus erit ergo locus in loco. Naz si rebus mobilib⁹ querit locus z mā z forma sunt mobilia qz sunt in re mobili māe z forme cōpetet locus: qz aūt mā z forma sint mobilia pz: qz trāsmutant simul z mouent cū re spēs z ifinitū. i. forma z mā. nō enī semp sunt in eodē loco mā z forma. sed mā z forma sunt ubi est res illa cuius sunt ptes: quare loci erit locus. nā si mā z forma sunt mobilia z sunt in loco: si ponat locus eē mā uel forma sequit q locus sit in loco. Dubitaret forte aliqs: qz cū di: q rebus mobilib⁹ querēdus est locus. videt intelligēdū eē de mobilibus per se nō per accñs. mā aūt z forma nō mouent per se: sed per accñs. mouent enī mota re cuius sunt ptes: q si mobilibus per accñs uellemus q̄rere locū cum ipse locus moueat per accñs: qz mouet ad motū corpis locātis in quo est tanq̄ in sbto: seq̄ret q loci eēt locus. illō ergo z idē incōuenientes: qd̄ ɔcludit phs ɔtra ponētes locū eē mām z formaz pōt ɔcludi ɔtra ipsum ponētē locū eē ultimū corpis ɔtinētis. nā sicut mā z forma mouent per accñs: sic z h⁹ ultimū per accidēs moueri videt. Dicēdū q huic dubitatiōi cōmēt. sic satisfacē nitit. ait enim q mā z forma semp mouent ad motū rei uel ad motū corpis. locus vō nō semp mouet ad motū rei uel ad motū corporis q̄ñ accidit corpi q sit ɔtinēs aliud corpus. z qz qd̄ est semp est. q. per se. qd̄ aūt nō est semp est. q. per accñs: mā z forma aūt aūt. q. per se mouent: locum vō. q. per accñs: ideo māe z forme q̄rendus est locus: sed ipsi loco nō est q̄rendus locus. hec aūt rō nō satisfacit. Nā ut declarari hēt p̄ posterioꝝ ca° de per se. per se aūt addit supple de oī. nō enim sufficit q aliqd sit in oib⁹ z semp ad hoc q sit per se rursus si locus raro mouet z per accñs saltez per accñs z raro loco eēt querēdus locus: qd̄ nec phs ɔcederet. possumus ergo dicere q in loco duo est ɔsiderare. vz illud qd̄ est male in loco ut supficies corpis ɔtinētis. z illud qd̄ est ibi formale ut ordo ad vniuersuz. locus ergo mālit moueri pōt: qz ultimū corpis ɔtinentis pōt esse qd mobile. ordo tñ ad vniuersuz semp manet imobilis. locus ergo ut locus est: z quātū ad id qd̄ est formale in ipso: nec per accñs moueri pōt. sed forme ut forma est z materie ut mā est cōpetit mot⁹ per accñs. nō est ergo querēdus locus ipsi loco: si loq̄mur de eo fm opi. phi. sicut est querēdus locus ipsi loco: si ponat eē mā uel forma: qz hac positione posita locus mouebit saltem per accidens: qd̄ non competit loco formaliter loquendo: si loquamur de ipso fm opi. phi. Deinde cuz dicit.

Amplius cum ex aere fit aqua: perditus est locus. Non enim in eodez loco fit corpus. Que igitur corruptio.

Adducit quartā z ultimā rōnē ad ꝑpositū que rō spālit ꝓbat locū nō eē formā: ait aūt q cū ex aere fit aqua locus est ꝑdit⁹. i. corrupt⁹. si qdē spēi. i. forme in hēat q eēt locus. nā hoc posito cū corrupta sit forma corrupt⁹ erit locus. nō tñ in eodē loco. i. in eadē spē uł in eadē forma est corpus qd̄ fit. i. corpus qd̄ generat z supple corpus qd̄ corrūpit que igit est corruptio loci. q. d. nulla qz loc⁹ est qd immobile. formetur ergo sic ratio. forma perditur z corrūpit locus nō corrūpit. ergo nō est forma.

Ex qbus igit necessariū est locū esse aliquid: z iterum ex quibus utiq̄ dubitabit aliquis de substantia ipsius dictum est.

Ultimo. q. epilogādo ait qd̄ [Ex quibus igitur necessariū est locū esse aliquid: z ex quibus utiq̄ dubitabit aliquis de substantia.] i. de quidditate ipius loci quid sit dictum est. Lectio .IIII.

Post hec autem accipiēdū est quot modis aliud in alio dī. Uno qdez igit modo sicut digitus in manu: z oino pars in toto est. Alio vō sicut totuz in ptib⁹. Nō enim p̄ter ptes est totū. Alio modo sicut hō in aīali. z oino spēs in genere. Alio vō sicut genus in specie: z oino pars speciei in spēi rōne. Adhuc sicut sanitas in calidis z fridis: z oino spēs in mā. Adhuc sicut in rege que sunt grecorū: z oino motū in ꝑmo motiuo. Amplius sicut in optimo: z oino in fine. Hoc autē est: cuius causa fit. Omnium aūt maxime propriuz est sicut in uase: z oino in loco.

Postq̄ꝫ phs ingsiuit disputatiue an sit locus z qd sit. in pte ista declarat q̄dā per que manifestari habēt. quedā sophisticationes supius facte. circa qd̄ duo facit. qz primo p̄mitit huiusmodi declarationes. scdō ex declaratiōibus p̄missis manifestat sophisticationes illas ibi [qd̄ autē zeno opposuit.] Circa primum duo facit fm q duo declarat. primo enīz declarat quot modis dicit esse aliquid in aliquo. secūdo declarat z manifestat an aliqd̄ possit esse in seipso ibi [Dubitabit aūt aliqs.] Dicit ergo q post h que dicta sunt accipiēdū est q̄t modis aliquid dicit esse in alio. sunt aūt hui⁹ octo. vno qdem modo hic ɔtingit sicut digitus est in manu z oino sicut pars in toto. alio vō modo est ecōuerso. s. sicut totū in partibus. nō enim est totū p̄ter partes. Alio autē modo sicut homo in aīali: z oino. i. vniuersaliter species in genere. Alio vō videlicet quarto modo sicut gen⁹ in specie: z oino pars speciei in ratiōe speciei. genus enim est pars rationis speciei: qz est pars diffinitiua eius. adhuc autē qnto modo hoc cōtingit sicut sanitas est in calidis z frigidis: z oino sicut species. i. forma est in materia. adhuc autē sexto modo sicut res que sunt grecoꝝ sunt in rege: z oino motuz in primo motiuo. dicit enim esse in aliquo quicqd est in potestate ei⁹ z qz regnum est in potestate regis: regnū est in rege. Amplius septimo modo aliqd est in aliquo sicut in optimo z oino sicut in fine. hoc autē est cuius causa vnūquodq̄ habet q sit. hoc autē modo cor z aīus alicuius dicit esse in eo qd̄ diligit z in eo ubi ponit optimuz ad felicitatē. omniū aūt maxime propriū est aliqd in aliquo. Octauo modo sicut aliquid est in uase z oino sicut locatuz in loco. Notandū aūt q sufficiētia hoꝝ modoꝝ sic pōt

accipi. Nam bi modi uel sumunt fm partē z totū z sic sunt quatuor: primi modi. uel sumunt fm causam z cātuz: z sic sunt quatuor sequētes. modi aūt fm partē z totum sic accipi possunt. totalitas aūtē z partialitas uel pōt accipi fm rem uel fm rōnem si accipiant fm rem: sic accipiunt primi duo modi vz. put pars integralis est in suo toto ut digitus in manu: z put totuz integralis est in suis ptibus: to tū enim integrale respectu suaꝝ partiū dicit totali tatē fm rem. Si vō accipiat totalitas fm rōnes: sic sunt alij duo modi. put species est in genere: z genus in spēbus: genus enim est pars diffinitiua speciei. sed nō est pars fm rem: q: totū qd dicit speciem dicit genus fm rem: lz dicat totū illud per modū partis: ut per modum materie. ad huc ergo modū reducit. pront. d. est in specie uel put differētia est in genere. differētia enī est pars diffinitiua speciei: z est in genere tanq̄ in suo toto vniuersali. in specie vō tanq̄ in eo cui' est pars diffinitiua. quatuor ergo modi ēēndi ibi sumunt fm partē z totū duo fm totalitatem realē: z duo fm totalitatez rationis. alij aūt quatuor sumūtur fm causam z causatū: ut fm formā z mām. modus qntus qui sumitur put species est in materia fm cām efficientez. modus sextus qui sumit put motus est in motiuo fm causam finalē. sumū septimus z octauus. finis enim dupliciter est uel simplex uel fm aliquez modū. Si sumatur finis simpliciter sic est septimus modus put aliquid est in suo optimo. Si vō sumatur finis fm aliquez modū sic est octauus modus prout locatū est in loco. ipse enī locus ut supra declarabat est aliquo modo finis locati. ad huc autē modū reduci habet prout aligd est in tēpore: locus enim sic est finis locati q etiā est mēsura eius: z q: tēpus est mēsura tēporaliuz: modus quo aligd est in tēpore reducitur ad modū quo aliquid est in loco. ¶ Notādum etiā q cuz esse in loco sit maxime pprius modus essendi in oēs. alij modi reducunt ad ipsum. qd enim est in loco cōtinetur z quietat in ipso: oēs ergo predicti modi essendi reducūtur ad istū: q: in oībus denotat aliqua ptinētia uel aliqua cōmemoratio ul' aliq̄ fixio. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Dubitabit autem aliquis: utrum vnum z idez aliquid esse in seipso contingit: aut nihil: sed omnia aut nusq̄: aut in alio eē.

¶ Inuestigat an aliquid possit esse in seipso. circa qd duo facit: q: primo mouet huiusmodi questionez. scdo eam soluit ibi [dupliciter aūt.] Dicit ergo q dubitabit aligd aliquis utrū vnum z idē aligd cōtingit. i. possit esse in seipso: aut nihil est in seipso: sz omnia. i. quelibet aut nusq̄ sunt: aut si alicubi sunt in alio contingit ea esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dupliciter aūt hoc est: aut fm se: aut fz alterū. Cū enim sint quedā ptes totius: z hec in illa: z illa in hoc dicet totū in seipso esse. Dicit aūt z fm ptes: ut albū: q: superficies z sciēs: q: ratiocinatiuū. Amphora quidem igit nō erit in seipsa: neq̄ vinū. Uini autē amphora erit. Qō nāq̄ est: z in quo est: utraq̄ eiusdē ptes sunt idē. Sic qdem igitur contingit idem aligd esse in seipso.

¶ Soluit ad questionē ppositā. est autez dicte questionis solutio q ratione partiū aligd pōt esse in seipso. sed primo nihil est in seipso. duo ergo facit q: primo ostēdit q fm alterū z fm partes contingit aligd esse in seipso. secūdo ostēdit q primo nihil est in seipso ibi [primuz aūt non ꝯtingit.] Dicit ergo hoc aūt. i. esse in seipso dupliciter est: aut fm se z primo: aut fm alterū z fm partes. cum enim sint partes totius z h. s. totuz sit in illis. i. in ptibus: z illa. i. partes sint in hoc. i. in toto. dicet totuz supple eē in seipso ppter partes. q. d. q q: partes sunt in toto z ecōuerso: qd cōpetit vni attribuit alteri. qd autez attribuitur toti cōpetit partibus: z qd denoīetur totū ppter partes patet: q: dicit aliquid. i. denoīatur fm partes: ut dicit corpus album: q: superficies est alba que est aliquid corpis: z dicit homo sciens: q: ratiocinatiuū. i. intellectiuū est sciens uel est subiectū sciētie. h ergo modo totum erit in seipso ppter partes: amphora quidē igit non erit in seipsa nec vinū erit in seipso. sed amphora vini. i. totum hoc amphora z vinū erit in seipso ppter partes. q nāq̄ est in alio ut vinuz z illud in quo est: ut amphora utraq̄. s. hec sunt partes eius totius: q: sunt partes aggregati ex amphora z vino. Sic quidem igit fm suas partes ꝯtingit idem aliquid esse in seipso. ¶ Notandum aūt qd q: nisi esset motus nō quereremus locū. eodez. q. modo loquimur de motu z de loco. Sicut enim nihil mouet seipsum primo ita q totum moueat totuz. mouet tamē aliquid seipsum ratione partiuz: inquantuz vna pars mouet aliā partem. sic nihil est in seipso primo. est tamē aliquid in seipso ratione partiū. Nam si que sunt partiū possunt attribui toti: cuz anima mouet corpus: totū animal dicitur mouēs nō ratione totius: sed ratione partiū: ut ratione anime. sic totuz aīal dicitur motum ratione corporis. a simili ergo cū amphora continet vinū totuz aggregatū ex amphora z vino dicitur esse in seipso: z continere seipsum totuz. totū enim tale aggregatū est continēs z contentū. dicit enim tale totuz continēs: q: vna pars eius ut amphora est quid cōtinens. z dicitur totū esse cōtentū: q: altera pars ipsius ut vinū est quid cōtētū. hoc ergo modo. s. per synodochem: in quantūque sunt partiū attribuūtur toti dicitur totū esse in seipso: q: vna pars est in alia parte. ¶ Notādum autē q ut probat totū denoīari fm partes manifestat aligd denominari posse ab omni eo qd est in ipso ut corpus dicitur albū: q: superficies est alba. z in hoīe dicitur esse sciētia q: in potentia intellectiua est scientia. si ergo qd cōpetit superficiei attribuit corpori: z qd cōpetit potentie intellectiue attribuit homini nō est incōueniens qd cōpetit ptibus attribuere toti. Si ergo vni pti ut amphore cōpetit ꝯtinere z alteri parti ut vino cōpetit cōtineri: tam ꝯtinere q̄ ꝯtineri attribuitur toti. dicet ergo totum esse in seipso z ꝯtinere seipsum: q: vna pars continet aliam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primum aūt non cōtingit: ut album in corpore: superficies enim in corpore: scientia autem in aīa. Secūdum hoc aūt sunt appellationes: cuz partes sint sicut in homine. Amphora aūt z vinum cum seorsum sint non partes. Simul autem cum sint partes: erit idem in seipso: ut albuz in

hoīe: qm̄ in corpore: ⁊ in hoc qm̄ in superficie. In hoc autem non amplius: quoniam fm̄ aliud est. Et altera specie hec sūt: ⁊ alteram naturā habet vnumquodqꝫ ⁊ potentiam: ut superficies ⁊ album.

¶ Ostenso ꝙ potest aliquid esse in seipso fm̄ alterum ut fm̄ partes ostēdit ꝙ nō potest esse aliqd in seipso primo rōne totius. circa qḋ duo facit: q: primo ostēdit ꝙ non pōt esse aliqd in seipso primo ⁊ per se. scḋo ꝙ non pōt esse aliqd in seipso primo ⁊ per accidēs ibi[at ꝟo neqꝫ fm̄ accidens.] Quomodo aūt sit intelligēdū ꝙ aliqd sic possit esse in aliquo primo per accñs: ⁊ quomodo hoc dictū non implicat opposita in dubitationibꝰ patebit. circa qḋ primū tria facit fm̄ ꝙ tripliciter declarat intentū. primo enī declarat intentū. q. exēplariter ⁊ per quādam manuductionē. scḋo per inductionem. tertio per rationē. scḋa ibi[neqꝫ igitur inductiue.] tertia ibi[⁊ rōne manifestū.] Probat igit̄ primo nō esse aliquid in seipsum: ⁊. q. exēplariter ⁊ per quādam manuductionē dicēs: ꝙ primū nō ꝓhibeat aliquid esse in seipso: ut si album est in corpore: q: superficies est in corpore: scientia aūt est in aīa: q: est in intellectu: fm̄ hoc aūt. i. fm̄ ptes sunt huiusmodi appel. i. huiusmodi denoīationes: cū sint partes sicut in hoīe. aīa enim ⁊ corpus sunt partes hoīs. poterit ergo homo dici albus ꝑpter corpus: ⁊ sciēs ꝑpter aīam. sunt ergo tales denoīationes ꝑpter partes. amphora aūt ⁊ vinū cum seorsum sint. i. cum sint diuisa ab inuicē nō sunt partes alicuius corporis totius: simul aūt existētia supple sunt partes ꝑpter qḋ cum talia sunt ptes ꝑpter huiusmodi ptes erit idem in seipso. ex hoc igit̄ exēplo ⁊ ex hac manuductione: q: hoc totū amphora ⁊ vinū est in seipso ꝑpter partes: ⁊ cū partes sint disiūcte non tñ sunt diuise patet: q: totū non est in seipso per se. ⁊ ꝓmo: sed rōne partium. ꝙ aūt fm̄ partes possit fieri denoiatio: ⁊ ꝙ aliquid possit dici tale: q: aliqd eius est tale manifestat cum ait: ꝙ albū est in hoīe: qm̄ est in corpore: in hoc aūt. s. in corpore est albedo: qm̄ in superficie: in hoc aūt. i. in superficie non est amplius albedo fm̄ aliud: q: propriū est superficieī. s. corporis terminati primo loco colorari. addit autē ad remotionē cuiusdā cauillationis ꝙ hec. s. superficies ⁊ albū sunt altera specie. ⁊ vnūqḋqꝫ eorū habet alterā naturā ⁊ potētiam. ¶ Notandū aūt ꝙ talis est locutio cū dicit̄ aliqd est in seipso: sicut si diceret̄ album esse in hoīe. albū enī nō est in homine rōne totius: sed ratione partis ut rōne corporis: sic etiā totū nō est in seipso ratione totius sed ratione partiū. ¶ Notandū etiam ꝙ aū albū ⁊ superficiē esse altera fm̄ spēm ⁊ habere alterā naturā: q: si eadem esset natura albi ⁊ superficiei cum albū sit in superficie. primo esset aliqd in seipso ꝓmo ne ergo aliqs cauillet̄ dicēs aliqd esse in seipso primo q: albū est idem qḋ superficies: superficies est in superficie. primo aūt albū ⁊ superficiem esse diuersa specie: ⁊ habere alteram potentiam ⁊ naturam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqꝫ igitur inductiue considerantibus nihil in seipso videmus fm̄ nullum determinatorum modorum.

¶ Probat hoc idem inductione. d. ꝙ nec inductione ꝯsiderantibus fm̄ nullū determinatorū modorū videmus nihil esse in seipso. discurramus ergo per oēs dictos modos essendi: nō inueniemus aliquid esse in seipso. nunqꝫ enim in dictis modis dicēs ꝙ totū sit in toto pars in parte genus in genere species in specie forma in forma. nec vnquā ibi dicitur ꝙ aliquid sit in seipso sed semꝑ ꝙ aliud in alio est ut totū in partibꝰ ⁊ econuerso genus in speciebus ⁊ eꝯ ⁊ sic semꝑ aliud in alio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ratione manifestum est: quia impossibile est. Oportet enī utraqꝫ utrūqꝫ eē: ut amphorā uasqꝫ ⁊ vinum esse. Vinum autem vinum ⁊ amphoram: si uere primū contingit: ⁊ ipsum in seipso esse.

¶ Probat aliqd nō esse in seipso. ꝓmo per rōnē. pōt aūt dupliciter intelligi aliqd esse in seipso per se ⁊ primo. vno modo si totū sit in toto ut ꝙ totū amphora ⁊ vinū sit in seipso per se ⁊ ꝓmo. alio modo potest intelligi ꝙ pars sit in parte: ut ꝙ amphora sit in seipsa per se ⁊ primo. duo ergo facit: quia primo ostēdit nō esse aliquid in seipso primo si totū ponatur in toto. secūdo ostendit hoc non esse si pars ponatur in parte ibi[qḋ siquidem maxime.] Dicit ergo ꝙ ratione maximum est: q: impossibile est aliquid esse in seipso: q: supple fm̄ hunc modū ponitur totū in toto oportet utraqꝫ idest utrāqꝫ partē illius totiꝰ esse: utrāqꝫ ergo posito necesse est quālibet partem esse totū siue esse utrāqꝫ partē: ut necesse est amphoram esse uas ⁊ vinū: ⁊ vinum esse viuū ⁊ amphoram: ergo hoc impossibile cōtingit si uere ipsum totū contingit esse in seipso primo. ¶ Dubitaret forte aliquis vnde sequit̄ hꝫ ꝙ si totū est in seipso primo ꝙ quelibet pars erit ipsum totum: ⁊ ꝙ quelibet pars erit oēs partes: ut si hꝫ totum vinū: ⁊ amphora erit in seipso primo vinum erit vinū ⁊ amphora: ⁊ amphora erit amphora ⁊ vinum. Dicendū ad hoc ꝙ cōsequentia dupliciter declarari potest primo sic. philosophi enim primo super hoc sustētati sunt ꝙ semper recipiens fm̄ ꝙ huiusmodi est denudatū a natura recepti. alia est enim natura recipientis ⁊ recepti sicut alia est natura actus ⁊ potentie. ¶ Dubitare enī an recipiens sit aliud a recepto est dubitare de primis differentijs: ⁊ est dubitare utrū natura potentie sit altera a natura actus. si ergo totū est in seipso primo cum quodlibet totū sit idem sibi fiet receptio fm̄ idētitatem non fm̄ alteritatē: quicqd igitur erit in toto erit idem toti: q: igitur si totū est in seipso primo cum totū dicat oēs partes quelibet pars erit in toto: ⁊ q: fm̄ dictam hipothesim quicqd est in toto est idem toti vnaqueqꝫ pars erit idem toti: ⁊ erit ipsum totū. Si ergo hoc totū viuū ⁊ amphora est in seipso primo quelibet pars totius erit hoc totū. vinū ergo qḋ est vna pars huius totius erit hoc totum. s. vinū ⁊ amphora: ⁊ amphora que est altera pars erit ipsum totū. s. amphora ⁊ vinum. ¶ Secūda via ad declarandū hoc idem sic haberi potest. Nunqꝫ enim totum esset in seipso primo ⁊ per se nisi totū ad seipsum cōuerteretur: omne autem ad se cōuersum ut probat Proclus est quid simplex: ⁊ omne tale caret partibꝰ. immo si poneretur habere partes esset idem cū qualibet parte. Nunqꝫ enim totū potest ad totū conuerti ⁊ totum

esse in seipso primo nisi quelibet pars ad quālibet partē conuertatur: et quelibet pars sit eadē cum qualibet parte: quia si quelibet pars non conuerteretur ad quālibet partem: et nō esset eadem cuilibet parti cum toti dicat omnes partes talis conuersio non cōpeteret toti primo quicquid ergo ad se cōuertitur uel est simplex et nō habet partes: uel si habet partes erit idē cuilibet parti. Cū ergo esse in seipso dicat plus quam conuerti ad seipsum: quia conuersio ad seipsum pōt esse nō solum per existentiā in seipso: sed per cōparationē. intelligētia enim dicitur conuerti ad seipsam quia intelligit seipsam et redit ad seipsam per operationē. quia ergo esse est in terminis rei quam agere uehementior esset ista conuersio. si conuerteretur aliquid ad seipsum secundum existentiam et secundum esse ita quod per se et primo in seipso esset tale: ergo multo magis non haberet partes: sed esset simplex. uel si poneretur habere partes esset idem cuilibet parti, propter quod hoc totum vinum et amphora quod est habens partes si ponatur esse in seipso per se et primo erit ad se conuersiuum: et quelibet pars erit eadē toti: erit ergo vinū vinum et amphora et amphora amphora et vinum quod declarare uolebamus. ¶ Notādum autem quod licet si aliquid poneretur in seipsa esset ad seipsum conuersiuū: plus tamen dicit esse in seipso quam esse ad seipsum conuersiuum. propter quod licet concedamus aliquod esse ad seipsum conuersiuum: tamē ut communiter ponitur nihil est in seipso secundum intellectum affirmatiuū. Si autē aliquid ponitur esse in seipso hoc est secundum intellectum negatiuū: ut dicatur in seipso esse: quia non est in alio: esse autem aliquid in seipso affirmatiue ut hic loquimur de esse in esse non potest cum semper recipiens intelligatur esse alterum a recipiente. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare siquidem maxime in alterutris essent: amphora quidem acciperet vinum non secundum quod vinū: sed inquantum illa. Et vinū uero in amphora: non inquantū amphora ipsa: sed secundum quod illud amphora. Secundum esse quidem igitur quod alterum sit manifestum est. Alia nanque est ratio eius quod in quo: et alia illius quod in hoc.

¶ Ostendit quod pars nō potest esse in seipsa primo. nō solū enim hoc totum. s. vinū et amphora nō potest esse in seipso primo: sed etiam partes eius non possunt esse in seipsis primo. Si enim amphora esset in seipsa primo quicquid reciperet amphora esset amphora: et si vinū esset in seipso primo in quocunque reciperetur vinum esset vinum: ideo ait quod maxime supple apparet partes non esse in seipsis: quia siquidē huiusmodi partes essent in alterutris. i. si vna esset in alia hac suppositione stante vna pars supple fieret alia: ideo subdit quod amphora quidem acciperet vinū non secundum quod vinum est alterū ab amphora. sed inquātum vinū est illa. i. est amphora et vinum ineritur. i. recipitur in amphora nō inquātum amphora ipsa est differens a vino. sed secundum quod illud vinum est illa amphora uel est ipsa amphora. si ergo impossibile est quod vna pars totius fiat altera impossibile est quod aliquid sit in seipso: et quod aliquid recipiatur in alio ratione idētitatis. manifestū est igitur quod aliquid recipitur in alio secundum quod alterum fit. i. secundum quod est diuersum ab eo non secundum quod est idē illi. alia nāque est ratio eius quod est in quo est aliquid. i. recipientis. et alia est ratio illius rei que est in hoc. i. recepti. ¶ Dubitaret forte aliquis utrum sequitur hoc consequentia quod si amphora esset in seipsa primo quod quicquid reciperet amphora esset amphora. Dicendū quod sicut arguebamus de toto quod si totum esset in seipso cum toti sit idē sibi fieret receptio in toto rōne idētitatis: quicquid ergo esset in toto esset ipsum totū: sic si pars esset in seipsa primo cum sit pars eadem sibi fieret receptio in eadem rōne idētitatis: nec differt ratio recipientis a ratione recepti. hac ergo hipothesi stante quicquid reciperetur in parte esset ipsa pars. propter quod si amphora esset in seipsa primo cum ipsa sit eadem sibi nō fieret receptio in ea ratione alteritatis: sed rōne idētitatis. quicquid ergo reciperetur in amphora reciperetur in ipsa ut non est alterum ab ea: sed ut est idem sibi. vinū ergo si reciperetur in amphora fieret amphora quod declarare uolebamus. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis: quia videtur ratio assignata esse sophistica. Nō enim valet sor. currit ergo omnis homo currit. ergo nō ualet consimiliter amphora recipitur in seipsa rōne idētitatis: ergo quicquid in ea recipitur erit idem amphore et recipietur in ipsa ratiōe idētitatis: quia igitur ratio assignata videtur esse illud super quod probatio se fundare videtur consequentia eius videtur esse sophistica. Dicēdum quod modus recipiēdi nō sumit originē ex natura recepti: sed ex natura recipientis. omne enim quod recipitur in aliquo recipitur per modū recipiētis et nō per modum rei recepte. Si igitur amphora est in seipsa et vinum recipiatur in ea: duo erūt in amphora vinum et amphora. erit ergo vinum recipiēs et duo recepta. cum igitur modus recipiēdi non sumatur ex receptis sed ex recipiēte licet duo sint recepta: tamen quia vnum est recipiens erunt duo illa in ipso recipiēte vno modo propter quod cū amphora sit in seipsa per modū idētitatis erit vinum in amphora per modum idētitatis. recipietur ergo vinum in amphora inquantū est idē quod amphora ut ratio superior ostēdebat. posset autem hec eadem consequentia alia via declarari sic: quia quādo aliqua passio cōpetit alicui primo. si autem illa passio reperiatur in aliquo hoc non erit nisi sit idē illi: uel nisi sit illud ut si habere tres cōpetit triangulo primo si competit ysocheli oportet quod ysocheles sit triāgulus. et si cōpetit figure non cōpetet nisi figure triangulari: sic et si risibile cōpetit homini primo oportet quod quicquid est risibile quod sit homo. si ergo amphora est in seipsa primo quia hec passio. s. esse in amphora cōpetit amphore primo. sequitur quod quicquid est in amphora quod sit amphora: quare si vinū ponatur esse in amphora recipietur in ea ut est amphora: et ut est idem quod ipsa. arguit autem hoc via ulterius tā de toto quam de parte quod nō possit esse in seipsis primo. si enim totū esset in seipso primo quicquid esset in toto esset totū et quia quelibet pars esset in toto quelibet pars esset idē toti siue esset ipsum totū quod est inconueniens. sic etiā si pars esset in seipsa primo quicquid esset in parte esset ipsa pars quod etiā est inconueniens: ut est per habita manifestum. ¶ Ulterius autem propter hanc viam prime assignatam forte dubitaret aliquis: quia nō videtur uerum quod si aliquid cōpetit alicui primo quod cuicunque cōpetit illud sit idē quod ipsum. videmus enim quod esse calidū cōpetit igni primo: non tamen quicquid est calidum est ignis: sed uel est ignis uel participat naturam eius. non ergo ualet si amphora est in seipsa primo quod quicquid est in amphora quod sit amphora: sed uel erit amphora uel participat naturam eius. Dicendū quod secundum philosophum primo posterior sic diffinit primo

q: primo cui alteri per seipsum non ipsi ppter alterius: ut q: oia sunt calida ppter ignem ignis est calidus pmo: τ q: oia habent tres per triangulū triangulus habet tres primo. sicut ergo loqmur de passione: si loqui debemus de eo cui cōpetit illa passio primo modo illa eadē passio τ illud τ idem habere tres qd cōpetit triāgulo cōpetit ysocheli τ figure que seruat in triangulo. sicut ergo cōicatur istis eadem passio: ita predicabit de istis idem subiectū erit ergo triāgulus tam ysocheles q: figura cui cōpetit habere tres. uerū q: nō ille idem calor sūmus qui cōpetit igni pmo cōpetit ignitis nō oportet q quicqd est calidū q sit ignis nec q ignita sint ignis q: sicut talibus non coicat eadem passio ita de eis nō predicat subiectū illius passionis. Sed si amphora est in seipsa primo. si postea vinū reciperet in amphora: q: hec eadē passio. vz esse in amphora que cōpetit per se τ pmo ipsi amphore coicaretur vino oporteret q de ipso vino pdicaret amphora: τ q vinū esset amphora. τ q: sicut vino coicaret passio primo cōpetēs amphore: sic ei coicaretur in natura amphore τ de eo predicaret amphora qd est primū sm illius passionis. τ qd dictum est de amphora intelligēdū est etiā de ipso toto. Nam sicut si amphora esset in seipsa primo quicqd esset in amphora esset amphora. sic τ si totū aliqd esset in seipso primo quicqd esset in illo toto esset ipsum toti. ¶ Qd vo obijciebatur de igne patet q non est simile. q: calor qui cōpetit igni primo non sic cōpetit ignitis sicut esse in amphora que ponitur passio primo competēs amphore competeret vino: si vinum poneretur in amphora. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo neqz fm accidens contigit: simul enim duo corpora in codē erunt. Ipsaqz amphora in seipsa erit: si eius natura receptiua est: hoc ɔtingit in seipso esse. Et adhuc illud cuius receptiuū est: ut si vini vinum. Quod qdem igit impossibile sit aliquid in seipso esse primo manifestū est.

¶ Ostēdit nō posse esse aliqd in seipso primo per accidēs. d. at vo neqz fm accidēs competit supple aliquid esse in seipso primo. simul enim duo corpora erūt in eodem si h ponat ipsa: q: enim amphora in seipsa erit si h. i. si ɔtinens cuius natura est receptiua ɔtingit esse in seipso: q: ergo ɔtinens ut amphora ponit esse in seipsa τ adhuc illud cuius est receptio ponit etiā esse in amphora ut si sit receptio vini vinū. duo ergo corpa erūt in eodē: q: vinū τ amphora erūt in amphora qd est incōueniens: iō subdit. q. epilogādo q manifestū est q impossibile sit aliqd eē in seipso pmo siue supple accipiat pmo τ per se siue pmo τ per accidens. ¶ Dubitaret forte aliqs: q: videt hic iplicari oppositū in adiecto. vz q dicat aliqd esse primo. τ tñ dicat eē per accñs. Dicēdū q pmo τ per accñs sunt opposita. naz primo est qd nō est per aliud: per accñs vo qd est per aliud: esse aūt per aliud τ non esse per aliud opponunt. Nō ergo esse pōt q aliqd sit pmo τ per accidēs vno modo: sed q aliqs sit pmo vno modo p accidēs: alio nō est incōueniēs. primo enim ut dictū est excludit per aliud: q ergo cōpetit toti non per ptes est pmo ppter exclusionem pñum. pōt tñ esse per accidēs respectu alterius. possumus ergo dicere aquā eē in igne pmo τ non pmo. Nam per cōparationez ad ptes aqua est in igne pmo nō. dicit enim aqua eē in igne uel in celo: q: aliqua pars aque sit in igne uel in celo. tota eni aqua est in igne τ tota aqua est in celo. ergo respectu ptiū aqua est in igne pmo. tñ respectu aeris nō est in igne primo sed est in igne mediante aere: q: cal aer est in igne: ideo aqua ɔtenta sub aere est in igne. possemus ergo dicere aquā eē in igne pmo per accidens. aliter tñ pmo aliter per accidēs ut ostēsum est. ex hoc ergo patere pōt quomodo intelligendū sit aliqd esse in seipso pmo per accidens: pōt eniz aliquid esse in seipso per ptes ut dicatur totū ratione vnius ptis esse in seipso ratione alterius partis. Sed si totuz eēt in seipso nō ratione partium: τ tamē esset in se per aliud esset in seipso pmo τ per accidēs. Nam sicut dicebatur tota aqua esse in igne primo. quia non ratione partiuz τ etiam per accidēs quia per aerem: sic si diceret tota amphora esse in seipsa: nō propter partes: sed q: vinum uel aliquid aliud est in ea: sic amphora esset in seipsa primo per accidēs hoc ergo modo amphoraz esse in seipsa ratione vini uel ratione alterius existētis in ea est impossibile: q: tūc duo corpora essent in eodem. ¶ Ulterius autez habito quomodo intelligendū sit aliqd esse in seipso primo per accidēs. ¶ Dubitaret forte aliquis de cōsequentia philosophi: quomodo uerū sit q si aliquid esset in seipso pmo per accidēs modo quo dictū est q duo corpora essent in eodez loco. Dicendū q hanc ɔsequentiā determinare possumus triplici via. pma talis est cum aliquid est in alio per aliud q oportet q modus essendi in hic τ ibi vniformiter accipiat. Dicimus enim aquā esse in igne: q: est in aere. q: sicut aqua est in aere localiter sic τ aer in igne est localiter ppter qd taz aqua qz aer in igne localiter existūt. aliter tamē τ aliter q: aer immediate: aqua aūt mediāte aere. q si uariaret modus essendi in nō ualeret ɔsequētia. Nō enim ualeret totum regnum est in rege. sed rex est in camera. ergo totum regnū est in vna camera. cōmittit enim ibi fallatia accidētis. q: uariat mediū. aliter enim est regnū in rege τ aliter rex in camera. Si ergo amphora est in seipsa per accidens: ut rōne vini existentis in τ ea oportet q amphora τ vinū codē modo essendi insint in ipsa amphora sicut aer τ aqua eodem modo eēndi inerāt in igne. opz enim in oibus talibus ɔñtijs non uariare mediū: sed eodē modo accipe moduz eēndi in. Cuz qz amphora sit simul cū seipa τ sit eētialiter in seipa oportebit q τ vinū sit simul cū ipa amphora τ sit eētialiter cū ea qd nō eēt nisi vinū sbintraret amphorā τ essent simul duo corpa in eodē. ¶ Scda via sic pz. Nam qñ aliqd est in alto per aliud illud aliud est ppinquius uel ɔpximius illi qz ipsuz: ut si aqua est in igne p aerez aer est ɔprimior igni qz aq. Si igit amphora est in seipa per aliud ut per vinū uel per aliud corp9 existēs in ea oportebit q vinuz sit ɔprimi9 amphore qz amphora sibi qd eē nō posset nisi vinū subitraret amphorā τ eēt simul in eodē loco cum ea. h aūt scda via roborat pmā. naz si amphora est in seipa ppter vinū cum amphora sit in seipa eētialiter q: ex hac hipothesi sequit vinū eē ɔprimi9 amphore qz amphora: sibi eētialr9 erit vinū in amphora qz amphora in seipa qd esse non posset nisi vinū sbintraret amphorā τ duo corpo-

ra essent in eodem. ¶ Tertia autem via est dilige̅ter notanda quia multum facit ad intellectum litere. Na̅ ut supra dicebatur modus recipiendi sumitur ex recipie̅te non ex rebus receptis. Si ergo vinu̅ z amphora dicant esse in amphora: lz duo sint ibi contenta z recepta: tamen qz vinum recipiens z continens oportet illa duo. s. vinum z amphoram esse in amphora vno modo uel vinu̅. erit ergo in amphora mediante amphora: z cu̅ tunc amphora sit eadem sibi erit ibi modo ide̅titatis. uel amphora erit in seipsa mediante vino. z tu̅c fiet huiusmodi receptio per modu̅ alietatis. phs ergo sustentat est in duob' impossibilib' q aliquid non possit esse in seipso. qz uel hoc erit primo z per se: uel hoc erit per aliud. si ponat amphora esse in seipsa primo z per se qcqd recipietur in amphora recipietur in ea per modu̅ ide̅titatis z ut est idem amphore. hoc ergo fuit impossibile prius adductum. videlicet q vinum recipietur in amphora ut est amphora z ut est idem ei. Si ergo ponatur amphora esse in seipsa per se z primo z vinum recipi in amphora mediante amphora bene sequet vinum z amphora̅ esse simul: sed no̅ ppter h habebu̅t duo corpora esse in eode̅ loco: quia aliqua positione stante vinu̅ z amphora no̅ erunt duo corpora: sed vnum corpus. Cum dictum sit s̅m hanc hipothesim vinum recipi in amphora modo identitatis z ut est idem amphore. sed si ponat amphora e̅e in seipsa per aliud ut ratione vini existe̅tis in ipsa non sequetur q vinum sit idem amphore sed magis sequet q amphora sit alia a se. Na̅ cum amphora recipiet in seipsa mediante vino cu̅ vinum sit aliud ab amphora fiet ista receptio modo alietatis z sequet q amphora sit aliud a seipsa. vinu̅ ergo existe̅s aliud ab amphora erit simul cu̅ amphora. Cu̅ ostе̅sum sit hac positione sta̅te vinum esse ,primi' amphore q̅ amphora sibi. duo ergo corpora ut vinu̅ z amphora manentia duo z diuersa eru̅t sil' in eode̅. Si ergo ponat aliqd esse in seipso uel quicqd recipiet in ipso erit ide̅ sibi si fiat ista receptio modo ide̅titatis ut si ponatur illud esse in seipso per se z primo uel duo corpa eru̅t in eode̅ si ponat q ista receptio fiat per modu̅ alietatis: z si dicat aliqd esse in seipso per aliud. Cu̅ ergo nec receptu̅ sit ide̅ cu̅ recipie̅te nec duo corpora possunt e̅e in eode̅ loco no̅ pot e̅e q aliquid sit in seipso p̅mo z per se nec q sit in seipso primo per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quod autem zeno opposuit: quia si locus est aliquid: in aliquo erit: soluere non est difficile. Nihil enim ,phibet in alio esse primo locu̅: non tame̅ in illo sicut in loco sed sicut sanitas quide̅ in calidis ut habitus. calor autem in corpore sicut passio est. Quare non necesse est in infinitu̅ abire.**

¶ Ex premissis declarationibus manifestat quasda̅ sophisticationes superi' habitas circa quod duo facit s̅z q duas tales sophisticationes manifestat. 2' ibi [Illud au̅t manifestu̅.] Dicit ergo q illo̅ qd̅ Zeno opposuit quia si loc' est aliquid in aliquo est soluere non est difficile. nihil enim prohibet locum esse in alio principaliter z primo. non tamen esse in illo sicut in loco sed sicut in subiecto: quia sicut sanitas est in calidis z humidis tanq̅ in propria materia aut sicut passio est in ,ppri̅o subiecto sic locus est in aliquo sicut in proprio subiecto: qz est in corpore locante: quare no̅ necesse est abire in infinitu̅: quia locus no̅ est in aliquo tanq̅ in loco sed tanq̅ in subiecto. ¶ Notandum autem hanc sophisticationem Zenonis solui per declarationem illa̅ ubi distinguebant modi essendi in. Non enim valet obiectio Zenonis q si locus est in aliquo q locus sit in loco: z si locus est in loco itur in infinitum: qz pari ratione alius locus erit in loco z sic in infinitum. Nam cu̅ esse in multis modis dicat no̅ oportet q si loc' sit in aliq̅ q sit in loco. est eni̅ loc' in aliq̅ non sicut in loco sed sicut in subiecto. ¶ Deinde cu̅ dicit.

¶ **Illud aute̅ manifestum: quoniam nihil est uas eius quod est in ipso. Alteru̅ enim primo: z quod est: z in quo est: ,ppter qd̅ non erit utiq̅ neq̅ materia neq̅ spe̅s locus: sed alteru̅. illi' n̅o aliquid hec z materia z forma. Hec qde̅ igit su̅t opposita.**

¶ Declarat aliam sophisticationem dicens illud manifestu̅ esse q uas nihil est eius qd̅ est in ipso z locus nihil est locati. primo enim z principaliter loquendo alterum est qd̅ est contentum z locatu̅ z illud in quo est scilicet locus z continens propter qd̅ locus non erit utiq̅ neq̅ materia neq̅ species idest forma sed erit alteru̅ a materia z forma. Na̅ hec scilicet materia z forma sunt aliquid illius in eius idest illius existe̅tis sine illius in quo sunt. locus au̅t nihil est locati. ¶ Addit au̅t quasi per modum epilogi q h quide̅ igitur sunt opposita. i. su̅t dicta de loco modo oppositionis z modo disputatiuo. alia u̅o que sequuntur dicuntur magis de ipso s̅m ueritatem. ¶ Notandum autem q sicut ex declaratione in qua distinguebа̅tur modi essendi insoluta fuit obiectio Zenonis: sic ex declaratio̅e alia in qua ostendebatur nihil e̅e in seipso sed semper recipiens esse alteru̅ a recepto manifestari habet error dicentium locum esse ma̅m uel formam. Nam cum locus sit recipiens locatum z sit alteru̅ ab ipso z nihil sit eius neq̅ erit ma̅ neq̅ forma quia materia z forma sunt aliquid eius cuius su̅t locus au̅t nihil est eius cuius est locus. patet ergo ad qd̅ deseruiu̅t declaratio̅es premisse. Lectio. V.

Quid aute̅ forte sit locus: sic fiet utiq̅ manifestum.

¶ Postq̅ phs determinauit de loco mo̅ disputatiuo hic determiat de eo s̅z ueritate̅ circa qd̅ duo facit. quia primo continuat se ad dicenda. secundo exequitur de intento ibi [significamus igitur.] Dicit ergo quid au̅t forte sit locus fiet sic utiq̅ manifestum. accipiamus aute̅ de ipso loco quecu̅q̅ uere z s̅m ipsum vident inesse ipsi. hoc ergo accipiendo habemus viam ad manifestandu̅ qd̅ sit locus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Accipiamus autem de ipso quecu̅q̅ vident uere s̅z ip̅z inesse ipsi. Dignu̅ est igit locu̅ e̅e p̅mu̅ qd̅ co̅tinet illu̅d cui' loc' est: z nihil esse rei. Ampli' p̅mu̅ neq̅ maiorem neq̅ minore̅ esse. Adhuc au̅t neq̅ defice̅ vniuscuiusq̅: z separabile̅ esse. Adhuc autem omnem locum habere sursum z deorsu̅.**

Et ferri naturã: τ manere vnumquodq3 corporum in proprijs locis. Hec aũt facere aut sursum aut deorsum. Suppositis autem his relqua consideranda.

¶ Exequitur de intento circa qḋ duo facit: q2 primo premittit quasdam suppositiones. secundo ex suppositionibus premissis ostẽdit quomodo inuestigãda est diffinitio loci τ quomodo determinãdũ est de ipso ibi, oportet aũt temptare. premittit aũt quinq3 suppositiones: quarũ prima est φ nos significam⁹. i. dicimus esse locũ primum. i. proprium τ principalẽ qḋ cõtinet illud cui⁹ est loc⁹ τ huiusmodi locũ dicimus esse nihil rei. est ergo pᷓma suppositio φ locus cõtinet locatum τ nihil est eius amplius. secunda suppositio est locum primum. i. proprium esse equale locato neq3 esse maiorẽ neq3 minorẽ eo. Adhuc autem tertia suppositio est locuz nõ deficere vnicuiq3 locato τ esse separabilem ab eo. Adhuc aũt quarta suppositio est locum habere differentias locales ut habere sursũ aut deorsũ aut alias locales differentias. Et quinta τ ultima suppositio est vnũqḋq3 corporũ ferri natura in suũ locũ τ manere. i. quiescere in proprijs locis. hec autẽ facere aut sursum aut deorsuz. Corpora eni aut mouentur naturaliter sursum τ quiescunt ibi sicut leuia: aut deorsuz sicut grauia. his aũt quinq3 suppositis suppositionibus tanq3 per se manifestis reliqua consideranda sunt de loco. ¶ Notãdũ autez φ de loco apud antiquos triplex fuit mala opinio quidã eni dixerũt locũ esse mãz. quidam formam quidã uacuũ. ponẽtes eni dimẽsiones illas imaginatas siue spatium illḋ inter latera cõtinẽtis eẽ locũ dicebãt locũ eẽ q̃ddam uacuũ receptiuũ corporis. per has aũt quinq3 suppositiones remouẽtur he tres opiones erroñee de loco. Nã per h̃ φ loc⁹ ꝯtinet τ nihil est rei habet φ nõ sit forã. per h̃ aũt qḋ est sepabilis a re habet φ non sit mã: q2 vo est eq̃lis rei τ habet sursuz τ deorsuz τ corpa mouenẽ nãliter ad locũ suuz τ q̃escunt ibi habet φ non sit uacuũ. oẽs eniz tres suppositiones pbãt locũ non esse uacuũ. ¶ Dubitat et forte aliq̃s de his suppositionib⁹ τ pᷓ de pᷓma. pater eniz uerũ esse locũ non esse formã per h̃ qḋ ꝯtinet id cui⁹ est τ nihil est ei⁹. forma eni aliq̃d est ei⁹ cuius est forma. Sed dubitari põt de hac suppositione in se utrũ loc⁹ ꝯtineat locatũ. videẽ aũt φ nõ: q2 ꝯtinens videẽ esse mai⁹ cõtento. locus aũt est equalis locato. nõ ergo cõtinet ipsuz. Dicendũ locũ esse eq̃lem τ tñ ꝯtinere ipsum. φ aũt locus sit eq̃lis locato dupliciter declarari põt. primo sic. corp⁹ locatuz est ꝯtiguũ corpori locanti sed contigua sũt quoz ultima sunt sil' supficies q̃ corpis locãtis fm quã ꝯtiguaẽ locato est sil' cũ supficie corpis locati τ equaẽ ei: q2 dimẽsiones sil' extñes vna nõ excedẽte alia nec ecõuerso eq̃les sunt. cũ ergo illa supficies corpis locãtis sit attingẽs corp⁹ locatũ sit loc⁹ ei⁹ oportet φ loc⁹ sit eq̃lis locato: q2 est eq̃lis supficiei ei⁹. scḋo h̃ declaraẽ sic ex uõ magnitudine nõ fit magnitudo τ ex indiuisibilib⁹ nõ fit magnitudo diuisibilis. supficies ergo ex ea pte ex qua nõ habet magnitudinẽ nõ põt magnitudinẽ efficere. Cũ ergo locatuz total'r attingit locum suum: τ q2 si recederet simul cũ suo loco nõ susciperet augmẽtũ nec esset maioris q̃ntitatis: q2 cũ locus sit supficies τ vna supficies posita super aliã nihil augeat loc⁹ τ locatũ sil' sumpta non sunt plus q̃ locatũ solũ. nõ q̃ est loc⁹ maior locato cum nullã q̃ntitatẽ addat supra ipam. est ergo eq̃lis ei. dicitũ tñ ꝯtinere ipm inq̃ntum locatũ nõ extẽdit se extra locũ suũ sed h̃ nõ arguit locum maiorẽ eẽ locato. Nã τ ppria supficies est ꝯtẽtiua pprij corporis: q2 nullũ corp⁹ se extendit ultra ppriã supficiez. cũ q̃ dr φ cõtinẽs est mai⁹ ꝯtẽto intelligẽdũ est de ꝯtinẽte ut corp⁹ nõ de ꝯtinente ut supficies. qḋ eni cõtinet ut corp⁹ addit aliquã q̃ntitatem supple ꝯtẽtũ. nã si ꝯtẽtũ recederet cũ corpe continente maioris q̃ntitatis existeret. sed si recederet cũ loco: ul' cũ supficie ꝯtinẽte nõ esset maius q̃ pri⁹. ¶ Ulterius forte dubitaret aliq̃s de alia suppositiõe utrũ s. uerũ sit qḋ ꝯtor aut locũ differre a mã. q2 loc⁹ est sepabilis ab eo cuius est nõ aũt mã. videẽ aũt φ nõ: q2 cũ mã sit ingenita τ incorruptibilis ut dicebaẽ in pᷓmo. sepatabiẽ aũt ab eo cui⁹ est: q2 remanebit eo corrupto. Dicẽdũ φ mã dupliciter cõsiderari põt fm essentiaz τ fm esse. fm essentiam est ingenerata τ incorruptibilis: sed fm esse generaẽ τ corrumpiẽ. Cum ergo dicaẽ φ remanet mã corrupto composito uel corrupto eo cui⁹ est. intelligẽdũ est φ remanet q̃ntũ ad essentiã. non tñ remanet q̃ntũ ad eẽ. fm ergo esse qḋ habet in aliquo nõ sepaẽ ab eo cuius est. loc⁹ aũt sepaẽ a locato absq3 eo φ corrũpaẽ fm esse. loc⁹ enim nõ habet esse in locato: sed in locãte. ergo ppter sepationẽ locati nõ amittit suũ eẽ sed manẽs idem fm eẽ separi põt ab ipso. ¶ Ulterius aũt dubitari põt de trib⁹ alijs suppositionib⁹ per q̃s videẽ loc⁹ differre a uacuo: τ dubitaẽ pᷓmo utrũ loc⁹ differat a uacuo per h̃ φ est eq̃lis locato. videẽ aũt φ nõ. Nã ponẽtes locũ esse uacuũ dixerũt ipm esse dimensiones illas uel spatiũ illud qḋ est extra latera cõtinẽtis. cũ ergo illḋ spatiũ sit eq̃le locato nõ vĩ loc⁹ differre a uacuo per huiusmodi eq̃litatez. Dicendũ φ lz equale dicat pᷓuationez q2 opponiẽ pᷓuatiue magno τ paruo ut declarari habet x° metha^{ce}. huiusmodi tñ pᷓuatio fundaẽ in aliquo positiuo: q2 fundaẽ in aliq̃ quãtitate reali. naz sicut in vnũ in substãtia facit idẽ τ vnum in q̃litate simile sic vnũ in quãtitate facit eq̃le. cũ ergo uacuũ nõ dicat aliquã nãm positiuam sed loc⁹ dicat positiue nãm aliquã lz sit eq̃litas loci ad locatũ. uacuũ tamẽ ad locatũ uel ad aliqḋ corp⁹ nulla pprie eq̃litas esse põt. ¶ Ulterius forte dubitaret aliq̃s quḋ locus differt a uacuo per quartaz suppositionẽ ut q2 est signare in eo differẽtias locales sursum. s. τ deorsum. Dicendũ φ ut supra patuit sursum deorsum dextrũ siniſtrũ τ huiusmodi differẽtias locales nõ est sumere fm quãtitatẽ solum. si enim respiciaẽ sola quãtitas in animali non est vna pars magis dextera q̃ alia: sed si cõsideretur impulsus τ inceptio mot⁹ est signare in ipso aiali determinate partem dexteram differẽtem a sinistra: q2 illa erit pars dextera a qua incipit mot⁹. sic etiã sursum τ deorsum nõ accipiunẽ in vniuerso per solã diam quãtitatis sed fm differẽtiã motuũ. est eni sursum ubi feruntẽ leuia τ deorsũ ubi ferunẽ grauia. uacuum ergo qḋ de se dicit solã nãm priuatiuã has differẽtias habere nõ põt. imo si ponerem⁹ uacuũ dicere aliquo modo nãm positiuam ut dixerunt antiqui phi ponẽtes ipsum esse quasdaz dimẽsiones sepatas adhuc in eo tales differentias saluare nõ possemus. quia ut ostensum est in sola quantitate:

uel in solis dimensionibus h9 locales dñe determinate ꝛ simpliciter signari nō possunt. ex hoc aūt apparere pōt quō per quintam suppositionē differat loc9 a uacuo. nā in locū suū ꝓprium ferunt nālia ꝛ quiescunt ibidē tanq̄ in eo ubi magis saluari habet eorum natura. uacuū aūt talē virtutē saluatiuā importare nō potest. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet aūt tētare intentionem sic fieri ut quid sit reddantur: queque opposita saluantur: ꝛ que uident loco inesse insint ꝛ amplius discolie cā ꝛ oppositorum circa locū manifesta erit. Sic enim unūq̄ pulcherrime demonstratur vnūquodq̄.

¶ Ex suppositionib9 premissis ostendit quō detet inq̄rēdū sit de loco ꝛ quō inuestigāda sit diffinitio ei9 circa qō duo facit: q: pmo assignat modū quō determinādū sit de loco. 2° determinat de illo fm modū illum ibi ⌊ pmū qdē igit. ⌋ Dicit ergo ꝙ oportet tentare sic fieri intētione. i. sic īēdere de loco ꝛ inuenari diffōnes ei9 ut pmo reddaf qd sit loc9. 2° ut soluanf quecūq̄ opposita. i. quecūq̄ sunt dubitata fm locū. 3° ut quecūq̄ ꝓprietates videnf inesse ipsi loco isint. i. appareāt ipsi inesse. Ampli9 4° talis dz eē diffinitio loci ꝙ māifesta erit cā discolie ꝛ oppositoꝝ circa locum: q: ex diffōne loci scire poterim9 q̄re sitig discoꝛdauerūt circa ipm ꝛ habuerunt diuersas ꝛ oppositas opiones de eo. addidit aūt ꝙ sic qdem igit vnūq̄dq̄ pulcherrime demōstraf ꝛ māifestaf qñ talia circa ipsū declarāf. ¶ Dubitaret forte aliq̄s q: videf hic pħs uelle ꝙ diffinitio subi sit medium in demōstratione cū dicat ꝙ ex ea notificari habent ꝓprietates ꝛ passiones ei9. vñ c9 sup hūc locuz ait ꝙ diffōnes complete innate sunt reddere cās oium accidētiū existituz in re. oppositum aūt huius videf uelle pħs circa finē scdi posterioꝝ. ubi ait ꝙ ratio pmi termini est medium in demōstratione. pmus aūt termin9 in quolibet sill'o est maioꝛ extremitas. maioꝛ aūt extremitas in demōstratione est passio ꝓbanda de subiecto. vz ergo plane uelle ibidē ꝙ diffinitio passionis sit medium in demōstratione. Dicendum ꝙ de mā hac in quo sti tractatu nr̄o diffusius diximus ꝛ si cōtingeret nos scribere sup posteriorib9 hāc mām clarius tractarem9. Sed ut ad pñs spectat dicere possumus ꝙ diffinitio subiecti nō est ꝓpꝛie medium in demōstratione potissima: ꝛ per diffinitionez subiecti demōstratiue ꝓbari nō habent oē · ꝓprietates existētes in subiecto. Nā fm pħm ꝑ posterioꝝ augentur demōstrationes nō per media sed in post assumēdo. in demōstratione eniz potissima nec sūt pro pꝛie plura media ad vnā ꝯnem nec vnū mediū ad plures ꝯnes sed semꝑ ad vnaz ꝯnem est vnū medium. si ergo pħs c9 exponit hūc textū ꝙ si per diffōnes declaranf ꝓprietates: q: per eas si sunt cōplete assignanf cause oium accītiuz que sunt in re: patet ꝙ nō loquif de causa demonstratiua nec de declaratione fm demōstrationē: q: cū vni9 rei sit vnica diffinitio cōpleta. sint aūt ꝓprietates plures eēt vnū mediū ad plures ꝯnes demōstratiuas si per h9 diffinitionē demōstratiue ꝓbari possent tales ꝓprietates. possum9 ergo dicē ꝙ diffinitio subiecti cū claudat ipse pncipiū subiecti est causa ꝛ ratio oium accidentiū que sunt in subiecto. nam ex pn° subiecti oia talia accītia causanf. ergo ꝑ huiusmodi causalitatē diffinitio subiecti pōt dici pncipiū demonstrationis. nō tñ est ꝓpꝛie medium in demōstratione. Sed sicut ab eodē subiecto vna passio fluit mediante alia. sic q: modus cognoscendi ꝛ demōstrādi sumit origīnē ex modis essendi vna passio demōstraf per aliā ꝛ alia per aliā donec deuentaf ad passionē simpl'r pmam ꝛ imediatā que si demōstrari deberet demōstraref per diffōnē subiecti: q: nō habet aliqd aliud. ꝑus tñ h9 passiones que sūt pꝛime ꝛ imediate simpl'r demōstrari nō possunt: q: imediatoꝝ nō est simpl'r demōstratio ita ꝙ diffinitio subiecti nunq̄ est mediuz in demonstratione potissima. utruz aūt possit esse mediū in demōstratione aliq: ꝛ utrū possit ingredi demōstrationē ꝛ ad qd deseruire si ingrederef ꝛ quō deficeret demōstratio a demōstratione potissima si in ea acciperef diffinitio subiecti tanq̄ mediū declarare nō est psentis speculationis. Sufficiat aūt ad presens scire ut habeaf intentio pħi ꝙ q: diffinitio subiecti aggregat in se pn9 etus ex qb9 causanf oia accidētia que sunt in eo ex huiusmodi diffōne habēs viā ad reddendum cām oium accidētiū que sūt in eo. Nō tamē ois redditio cāe est ꝓbatio demōstratiua ꝛ si māz diffōnez subiecti accipemus ad reddēdū cām proprietatū que sunt in subiecto h9 redditio cause nō esset probatio demonstratiua ut est per habita manifestum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primū qdē igif opoꝛtet itelligere ꝙ nō quereref locus nisi motus aliquis esset fz locū: ꝓpter hoc eni ꝛ celū maxime in loco esse opinanf: qō semꝑ in motu est. Huiusmodi autem aliud quidē est loci mutatio. Aliud ꝟo augmētū ꝛ decremētū. Et nāq̄ in augmēto ꝛ decremento trāsmutatur: ꝛ quod prius erat hic iterum transmutatum est in maius aut minus.

¶ Exequif de loco fm moduz dictū. dixit aūt q̄tuoꝛ determināda esse circa locuz. s. manifestatio qdditatis ei9. manifestatio discolie ul' diuersitatis opinionū circa locū solutio dubitatoꝝ ꝛ declaratio ꝓprietatū eius. q̄tuoꝛ ergo facit q: ꝑ ostēdit qd est loc9. 2° manifestat discolias ꝛ diuersitates opinionū circa locū. terno soluit dubitationes factas circa ipz ꝛ q̄rto declarat proprietates ei9. 2° ibi ⌊ cui qdē igitur corpi. ⌋ 3° ibi ⌊ manifestū aūt ex his. ⌋ 4° ibi ⌊ fertur igif sursus. ⌋ Circa primum duo facit: quia pmo pmittit quedā pambula necessaria ad declarādū qdditatē loci. 2° inuestigat de qdditate ei9 ibi ⌊ iā igif manifestū. ⌋ Circa pmū facit q̄tuoꝛ fm ꝙ q̄tuoꝛ talia pambula pmittit. 2° ibi ⌊ est aūt qō mouef. ⌋ 3° ibi ⌊ qm aūt. ⌋ 4° ibi ⌊ videf aūt h9. ⌋ Dicit ergo ꝙ pmū qdē oportet itelligē circa locū ꝙ non quereretur locus nisi esset motus aliqs fm locum propter hoc eni antiq pħi maxime opinanf celū eē in loco eo ꝙ semper est in motu. ꝛ quia dixerat ꝙ propter transmutationem loci queritur locus ostēdit quot modis fit transmutatio dicēs ꝙ huiusmodi. s. transmutare locum aliud quidem est loci mutatio. aliud autem augmentum ꝛ decrementum ꝛ namq̄ in augmento ꝛ decremento transmutaf locus: quia qō prius erat hic. s. in tanto loco iterū

transmutat in maius cu3 augetur:aut in min⁹.i.in minorem locum cum minuatur:quia igitur tā per motum localem q3 per motum augmenti ⁊ decrementi siue per augmentum ⁊ decrementum mutatur locus per oēs huiusmodi mot⁹ habem⁹ viā ut ingram⁹ de qdditate loci. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est aūt qd mouet: aliud qdem per seipsum actu: aliud vo ꝭm accñs. Ipsius aūt qd ꝭm accñs est: alia qdem contingētia moueri per se: ut partes corporis: ⁊ in naui clau⁹. Alia vo non cōtingētia sed sem per ꝭm accñā: ut albedo ⁊ scia. Hec enī sicut trāsmutant locū: quod in quo sunt transmutatur.

¶ Ponit scdm preambulū dicens q id qd mutatur aliud quidem est actu. existēs per seipsum. aliud vo ꝭm accidēs. eorum autem que sunt ꝭm accidēs ⁊ quo mouent per accidens. alia quidem sunt cōtingentia moueri. i. possunt moueri per se ut ptes corporis ut clauus in naui. alia vo non sunt contingētia moueri per se sed semp mouent ꝭm accidēs ut albedo ⁊ scientia. hec enim solum sic transmutant locum eo q id in quo sunt transmutatur ꝭm locū. ¶ Notandum autem q sicut loquimur de natura rerum ⁊ earum existentia sic possum⁹ loqui de eorum motu. partes ergo q3 per se nō existunt per se non mouent. clauus enim fixus in naui nō monetur nisi ad motu3 nauis cū quia partes possunt separari a toto ⁊ clauus potest separari a naui: iō talis l3 q̄zdiu sunt coniuncta suis totis non mouentur per se. possunt tamen moueri per se: q3 possunt habere esse separatum ab eis. scietia vo ⁊ albedo ⁊ vniuersaliter accidentia: q3 nec habent esse per se nec possunt naturaliter separari ⁊ existere per se nec mouent per se nec possūt moueri per se sed solū mouentur per accidens ut per motum eorum in quo sunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam aūt dicimus esse sicut in loco in celo: q3 in aere: hic aūt in celo ⁊ in aere aūt non oī: sed ppter ultimu3 ipsius: ⁊ cōtinēa in aere esse dicimus. Si enī oia aer locus: non equalis erit vniuscuiusq3 locus ⁊ vnūquodq3 locatum.

¶ Ponit tertiū preambulū dicēs q dicim⁹ aliquid esse in celo sicut in loco quia est in aere. hic autem aer est in celo. in aere aūt nō oī. i. nō toto: sed pp ultimū ipsi⁹ ⁊ pp illā parte3 aeris que est continens locatum dicimus ipsum locatū esse in aere. sic enī omnis aer. i. totus aer esset locus: loc⁹ vniuscuiusq3 locati ⁊ vnūquodq3 locatum non erit equale. ¶ Notandū autem q proprius locus est solum illa pars aeris continens locatum inerum: quia illa pars aeris est in toto aere ⁊ totus aer est in celo. iō aliquid est in celo quia est in aere qui est in celo: ⁊ est in aere quia est in hac parte aeris cōtinente ipsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Videt aūt huiusmodi ꝑmū in quo est. Cū qdem igit non diuisum sit continens sed cōtinuū: nō dicit esse in illo sicut in loco: sed sicut pars in toto. Cū vo diuisū sit ⁊ contactū: in ꝑmo quoda3 est ultimo cōtinētis quod neq3 pars est ipsi⁹: qd est in ipso: neq3 maius distātia sed eqle. In eodem enim ultima contingentium.

¶ Ponit quartum preambulum circa qd duo facit: quia primo premittit qd intendit. secundo probat qd dixerat ibi ⁊ cum continuum. Dicit ergo q cū aliquid huiusmodi videtur esse in eo in quo est primo. i. immediate cum illud cōtinens non sit diuisum ab eo sed continuum et non dicimus illd ee in illo sicut in loco sed sicut pars in toto: sed cu3 diuisum sit ut contactum. i. per contactum sit in primo. i. immediate in quodā ultimo continentis nec est pars ipsius qd est in ipso neq3 est maius distātia. i. maior magnitudo illa in qua est sed est equale ei: tunc supple est in eo tanq3 in loco. de ratione enim loci est q non sit continuus locato ⁊ q sit equalis ei ⁊ q sit simul cum eo: quia in eode3 sūt ultima contingentium. ultimum enim corporis cōtinētis qd est loc⁹ ⁊ ultimū corporis locati qd continet ipsum sunt simul. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cū cōtinuū quidem sit: nō in illo mouetur: sed cū illo. Diuisum autem in illo. Et siue moueatur continens: siue non nihil minus. Amplius cum non diuisu3 sit: sicut pars in toto dicitur: ut sicut in oculo visus. ⁊ in corpore manus. Cum aūt diuisum est: ut in cado aqua: ⁊ in cipho vinum. Manus qdem enī cū corpore mouetur: aqua autem in cado.

¶ Probat qd dixerat. videlicet q locus nō est continuus ipsi locato. tangit autem tres breues rationes ad hoc ostendendum. prima est q cum continuum est aliquid alicui. tunc illud non mouet in illo sed cu3 illo. sed si est diuisum potest moueri in illo. cum ergo locatum possit moueri in suo loco locus non erit cōtinu⁹ sibi sed contiguus. secunda ratio est quia siue moueatur continens. i. locus siue nō nihil minus supple potest moueri locatu3. imo de ratione locati est q possit moueri loco existēte imobili qd nō posset cōtingere si esset loc⁹ quid cōtinuum cum eo amplius. tertia ratio est q3 cu3 nō diuisum sit contentu3 a continente: tunc dicit esse in eo sicut pars in toto ut sicut visus in oculo que est pars formalis ei⁹: aut sicut man⁹ i corpore que est pars quātitatiua ipsi⁹: sed cum diuisum est cōtentum a continente. tunc est in eo ut aqua in toto i. in vase ut vinum in cipho. Cum ergo locatu3 nō sit in loco sicut manus in corpore: q3 manus non mouetur in corpore sed cum corpore: sed si sit locatu3 in loco sicut aqua in cado que mouetur in cado: quia aqua nō est continua cado sed cōtigua: sequit q locus nō sit cōtinuus sed cōtiguus. ¶ Notandū aūt hec quatuor preambula deseruire ad inuestigandum quidditatem loci. Si enim uolum⁹ scire quid est locus oportet nos scire quare queritur locus qd fecit preambulum primum. oportet etiam scire quorum est locus per se ⁊ quorum per accidēs qd fecit ꝑambulu3 scdm. ⁊ quō accipitur locus communis ⁊ quomodo proprius qd faciebat preambulū tertiū. ⁊ q̄rto sciēdū est quō se ha-

bet loc⁹ ad locatū utrū sit ꝯtinu⁹ uel ꝯtiguus ei qđ declaratum fuit per preambulum quartum.

Lectio. VI.

Iam igitur manifestuz ex his quid locus. uere enīz quatuoꝛ sunt: quorum necesse est locum vnum aliquid esse. Aut enīz forma. aut materia est aut spaciū aliquod in medio extremorum aut extrema: sed non est spacium ullum preter impositi corporis magnitudinem. Horum autem quod tria non contingat esse: manifestuz est.

¶ Premissis preambulis ad inuestigādū qdditatē loci. in parte ista incipit inuestigare de qdditate ei⁹ circa qđ duo facit: qꝛ ꝑ inuestigat qd nō est loc⁹. 2° qd est loc⁹ ibi [si igiť nihil hoꝝ.] Circa ꝑmuz duo facit: qꝛ ꝑ ꝯtinuat se ad dicēda. 2° exequiť de intēto ibi [sed pꝛ illđ.] ¶ Ad euidētiā aūt ꝑme ptis sciendū ꝙ ut supius tāgebať de loco fuerūt tres male opiones: qꝛꝫ vna fuit ꝙ loc⁹ eēt mā. alia ꝙ eēt forma. tertia ꝙ eēt spatiū inter latera corpis cōtinētis. qrta vō opinio fuit Aristo. s. ꝙ loc⁹ esset supficies corpis ꝯtinētis. ideo pħs ait ꝙ manifestum est ex his. i. ex opinionib⁹ iam dictis qd sit loc⁹. vere enim qtuoꝛ sunt quoꝝ vnū aliqd vꝫ esse. aut enim est forma aut mā aut spatiū aliqđ in medio extremoꝝ. i. aut est spatiū contentum in medio inter extremitates. i. inter supficiē corpis ꝯtinētis. aut qrto loc⁹ est extrema. i. extremitas siue supficies corporis cōtinētis. Sed nullū est spatiū ꝑter magnitudinē corpis interpositi. subdit aūt ꝙ manifestū est ꝙ tria hoꝝ nō cōtingat esse locū. neqꝫ enim est mā neqꝫ forma neqꝫ spatiū. relinquiť igiť qrtū videlicet ꝙ sit extremitas uel ꝙ sit supficies corpis ꝯtinētis. ¶ Notādū aūt ꝙ dicit forte locū eē vnū ex qtuoꝛ: qꝛ nōdū plene manifestū est quid illoruz sit loc⁹. ideo sub dubitatione de eo loquimur. ¶ Notandū ēt ꝙ esse aliqđ spatiū uel esse aliquā magnitudinē intra latera corpis cōtinentis est uerū ꝛ nō est uerū. uerū est enim intra latera h⁹ corpis esse dimēsiōes ꝛ magnitudinē corpis locati: sꝫ ꝙ ꝑter h⁹ dimēsiōes ꝛ ꝑter h⁹ magnitudinē sit ibi magnitudo alia separata a magnitudine locati ut ponebāt antiqui est ipossibile. ideo aūt nullū eē spatiū. s. separatum uel magnitudinē sepatā ꝑter magnitudinē corpis īterpositi. Si enim uas sit plenū aqua inter latera uasis nō sūt alie dimēsiones ꝑter dimēsiones aq̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed propter id quod continet: uidetur forma esse. In eo dem enīz sunt extrema continentia ꝛ contenti. Sunt quidem igitur utraqꝫ termini: sed non eiusdem: sed species quidam rei. Locus autem continentis corporis.

¶ Exequitur de intēto circa qđ tria facit: qꝛ ꝑ ostendit ꝙ locus nō est forma. scđo ꝙ nō est spatiū. tertio ꝙ nō est mā. 2° ibi [sed ex eo qđ mutať.] 3° ibi [ꝛ ma aūt.] Dicit ergo ꝙ ꝓpter illđ qđ loc⁹ cōtinet vꝫ esse forma cū forme sit ꝯtinere. ꝙ aūt locus ꝯtineat patet: qꝛ extrema. i. ultima corpis ꝯtinētis ꝛ ꝯtenti sunt in eodē. i. sunt simul. locatū enī nō se extēdit extra locū suū ut supficies locati est simul cū ip̄o loco siue est simul cū supficie locātis quod nō eēt nisi loc⁹ terminat locatū ꝛ ꝯtineret ip̄m. lꝫ ꝙ loc⁹ cōtineat ꝛ sit termin⁹ nō tn̄ est forma: qꝛ nō est eodē mō termin⁹ sicut illa. ideo ait. sūt igiť termini utraqꝫ. s. loc⁹ ꝛ forma sed nō eiusdē: sꝫ spēs. i. forma est termin⁹ rei ꝯtēte. loc⁹ aūt est termin⁹ corpis ꝯtinētis. forma enī est in eo cui⁹ est forma: sed locus nō est in eo cuius est loc⁹: qꝛ nō est ut in subiecto in corpe locato sed in locante. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed ex eo ꝙ mutatur multotiens manente continente contentum ꝛ diuisum: ut ex uase aqua: ipsum mediuz esse aliqd uidetur spaciuz: tanqꝫ aliqd sit preter corpus quod transfertur.

¶ Ostēdit ꝙ loc⁹ nō est h⁹ spatiuz ut ponebāt antiqui circa qđ duo facit: qꝛ ꝑ ostendit vn̄ mouebanť antiqui ad dicēdū locū eē tale spatiū. scđo arguit in ꝯtriū ostēdēs ꝙ loc⁹ tale spatium esse non possit ibi [hoc aūt nō est.] Dicit ergo ꝙ ex eo ꝙ manente ꝯtinente ut manēte uase cōtētuz ꝛ diuisum mutať multotiēs ut ex uase exit aq̄ ꝛ intrabit ibi aer ꝛ ecōuerso: qꝛ ergo ita est videť loc⁹ eē ip̄m mediū ꝛ esse aliqđ qđ est spatiū inter latera corpis ꝯtinētis tanqꝫ huiusmodi spatiū sit aliqd ꝑter corp⁹ qđ trāsfertur. i. ꝑter corp⁹ locatū. ¶ Notādū autē ꝙ qꝛ non vꝫ moueri loc⁹ pp mutationez locati cū antiqui viderēt trāsmutare corpa adinuicē: qꝛ in eodē cōtinēte intra latera eiusdē uasis aliqn̄ videbāt esse aerē aliqn̄ aquā posuerūt illđ spatiū mediū īter latera continētis eē locū qđ dicebāt nō trāsmutari ꝓpter trāsmutationē corpoꝝ ꝯtētoꝝ. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Hoc autem non est: sed contingens incidit corpus eorum que transferuntur: ꝛ que se apta nata sunt contingere. Si autem aliquid esset spacium aptum natum ꝛ manens in eodē loco: infiniti unqꝫ eēnt loci. Distante enim aere ꝛ aqua idem facient omnea partea in toto: quod quidē omnia aqua in uase.

¶ Ostēdit locū nō esse huiusmodi spatiū sepatū circa qđ duo facit ꝙm ꝙ ad duo incōuenientia adducit si loc⁹ ponať eē h⁹ spatiū. 2° ibi [simul aūt est.] Dicit ergo hoc aūt nō est videlicet ꝙ loc⁹ sit tale spatiuz: sed incidit ꝯtingēs corp⁹. i. aliqđ corp⁹ eoꝝ que trāsferunť ꝛ que sūt se apta nata ꝯtingere. inter latera ꝙ corpis ꝯtinētis nō sūt aliq̄ dimēsiōes ꝑter dimēsiōes corpis ꝯtigētis siue corpis locati qđ trāsfertur ꝙm locū. nō ergo loc⁹ est h⁹ dimēsiones ul' h⁹ spatiū. sed si eēt aliqđ spatiū manens in eodē loco qđ eēt aptū natū per se existere ꝑter dimēsiones locati ut ponebāt antiqui dicētes tale spatiū esse locuz hoc posito sequereť hꝫ incōueniens ꝙ infiniti utiqꝫ eēnt loci: qꝛ trāsmutāte aere ꝛ aq̄ idē faciunt oēs ptes in toto qđ qdē facit ois aq̄. i. tota aq̄ in uase. nā ꝙm hāc hipothesim rn̄debit locus oib⁹ ptib⁹ sicut toti: qꝛ ergo in toto sunt infinite partes infiniti erūt loci in actu qđ est inconueniēs. ¶ Dubitaret forte aliqs vn̄ sequať hec ꝯñtia ꝙ si locus esset dimensiones uel spatium separatum ꝙ essent infiniti loci ꝛ ꝙ responderet locus cuilibet parti sicut ꝛ

toti. Dicendū q̄ hanc consequentiam dupliciter declarare possumus primo sic. nunq̄ȝ dimēsiones alias dimensiones subintrant nisi eas separent ꝛ diuident. si enim dimensiones claui subintrarent dimēsiones cere oporteret q̄ cera in suis partibus pateretur diuisionem ꝛ scissuram. Si ergo totaliter dimēsiones alique dimēsiones alias subintrarēt totaliter eas separent ꝛ diuiderēt ꝓpter qd̄ si loc⁹ eēt h⁹ᵐ dimēsiones: q2 hoc posito dimēsiones ille totaliter subintrarēt dimēsiones locati oporteret locatū totaliter diuidi. diuideret ergo locatū pp dimensiones subintrantes in tꝑ ȝ in tot ptes in quot diuisibile eēt: q2 ergo diuisibile est in ptes ifinitas si locus esset tales dimēsiones de quolibet locato fierēt actu ifinite ptes: q2 ergo pti sepate a toto debet loc⁹ in actu eēnt infiniti loci ꝛ hoc facerēt oēs ptes in toto qd̄ facit oīs aq̄ in uase: q2 sicut tota aq̄ hēt esse sepatum a uase ꝛ debet ei per se loc⁹ sicut q̄libet pars habēt esse sepatuȝ a toto ꝛ deberet ei per se loc⁹. essent ergo ifiniti loci pp infinitas ptes.

C Aduertēdū aūt q̄ ponētes locū eē huiusmodi dimēsiones ꝯdictoria ponūt. nā cū dimēsiōes per se dimēsionib⁹ resistāt ꝛ nunq̄ȝ dimēsio dimēsionē igrediat qd̄ patiat secū eā nisi illā separet ꝛ diuidat si spatiū esset h⁹ᵐ dimēsiones: dimensiones ille igrederent dimēsiones locati: ꝛ q2 totaliter subintrarēt eas totaliter diuiderēt locatū in tot ptes in q̄t diuisibile eēt. eo ergo q̄ spatiū ponat eē huiusmodi dimensiones ponit q̄ dicta diuisio fiat ꝛ ponit q̄ dimēsiones ille dimēsionib⁹ locati resistāt: quia vō dictū spatiū dicit esse locus cū loc⁹ sit simul cū locato erūt dimēsiones illi⁹ spatij simul cū dimensionibus corpis locati propter qd̄ sequit q̄ fiat dicta sepatio ꝛ q̄ nō fiat uerū: q2 semp ponētes falsū implicant aliquo modo ꝯdictoria: q2 uel dicūt eē qd̄ non est uel non esse qd̄ est licebit sic opponētes ipugnare ex qualibet pte ꝯdictionis cū utrāq̄ȝ ponāt. poterim⁹ ergo arguere ꝯtra ponētes locū esse dimēsiones sepatas q̄ sint infiniti loci: q2 ad hanc positionē fm vnū modū cōcludēdi sequit locatuȝ diuidi in infinitas partes ꝛ esse ifinita loca ꝓpter infinitatē partiū. secūda via sic patet: q2 res est in loco per quātitatē suam ꝛ per dimēsiones suas. sicut ḡ loquimur de dimēsionib⁹ ꝛ de q̄ntitate rei sic debemus loqui de loco ei⁹. in quolibet eniȝ corpe possumus distinguē dimēsiones in actu ꝛ in potētia. dimēsiōes eniȝ toti⁹ ut sīt videnf dicere gd in actu. Sed dimēsiones partiū ut partiū sūnt videntur dicere gd in potētia. supficies enim ꝯtinens totū est supficies in actu. Sed supficies ꝯtinēs partē est gd in potētia. pri⁹ eniȝ q̄ȝ pars sit diuisa a suo toto nō est signare supficiē aliquā in actu que ꝑ ꝛ imediate sit ꝯtētiua partis. pōt tñ fieri huiusmodi supficies in actu per diuisionē ꝯtinui. sicut eniȝ ex diuisiōe linee fiūt pūcta in actu sic ex diuisiōe corporis fiūt supficies in actu ꝛ facta diuisione est signare supficiē in actu ꝯtētiuā ptis que ante diuisionem nō erat in actu sed in potentia. hinc est ḡ q̄ q2 loc⁹ fm ūitatē est supficies corpis ꝯtinentis: q2 talis supficies solū applicat supficiei ultime corpis locati que est supficies in actu locus in actu debet ipsi toti: q2 illa supficies ad quā applicat loc⁹ non respicit partes fm q̄ h⁹ᵐ. sed magis respicit ipsum totū. partes enim q̄ȝdiu sunt cōtinue toti nō sūt in loco in actu: sed in potētia: q2 nō habēt supficiem actu cōtinētem eas ad quā loc⁹ actu applicari possit. sed si loc⁹ eēt dimēsiones sepate: q2 dimēsiones ille totaliter subingrederent dimēsiones locati ꝛ applicarēt se nō solū dimēsionib⁹ in actu: sed et dimēsionib⁹ in potētia seq̄ret q̄ ipsis ptib⁹ per se respōderet loc⁹ quarū est habere dimēsiones in potētia: iō pbās aūt q̄ hoc facerēt ptes in toto qd̄ tota aqua in uase: q2 sicut toti aque respōderet per se loc⁹ sic si loc⁹ esset h⁹ᵐ dimēsiōes cuilibet pti rn̄deret loc⁹ cū ostēsuȝ sit hac positiōe posita locū applicari nō solū dimēsionib⁹ in actu ȝ et in potētia. rn̄debit ḡ loc⁹ p se ptib⁹ existēb⁹ in potētia: ꝛ q2 ifinite sūt tales ptes infiniti erunt loci. C Deinde cum dicit.

C Simul autem erit ꝛ locus transmutās quare erit loci alius locus. Et multi loci simul erunt.

C Adducit scd̄ȝ icōueniēs cōtra positionē factā. circa qd̄ duo facit: q2 ꝑ facit qd̄ dictū est. scd̄o remouet q̄sdam cauillationes possibiles fieri circa determinata ibi [nō est aūt.] Dicit ergo q̄ si ponat loc⁹ esse huiusmodi spatiū uel eē h⁹ᵐ dimēsiones simul cū dicto icōueniēti videlicet q̄ erūt ifiniti loci erit aliud icōueniēs. s. q̄ loc⁹ erit trāsmutās. i. erit gd mobile q̄re loci erit loc⁹ ꝛ multi loci erūt simul qd̄ est icōueniēs. C Dubitaret forte aliqs si loc⁹ esset h⁹ᵐ spatiuȝ uel si eēt dimēsiones sepatate utrū esset trāsmutās uel utrū esset gd mobile. Dicēdum q̄ fm eē q̄ntuȝ nō separatur a quali nec est dare dimēsiones separatas fm esse a materia sensibili: q2 si hoc eēt tūc mathematica sciētia que est de quāto ȝ qd̄ huiusmodi nō solū esset de abstractis ȝ cōsiderationem: sed etiā fm esse. modus ergo mathematic⁹ ꝛ mathematicus essent paris abstractionis qd̄ est icōueniēs. nō solū igit huiusmodi dimēsiones nō sunt locus: sed etiā nō est ponē tales dimēsiones sicut ponebāt antiq. tamē si eēt dare tales dimēsiones infra latera corpis cōtinētis moto corpe cōtinente mouerent dimensiones ꝑdicte. C Ulterius forte dubitaret aliqs utrū ex hoc sequeret q̄ loci esset loc⁹ ꝛ q̄ multi loci essent simul. Dicendū q̄ ponere tales dimēsiones esse locū nihil est aliud q̄ȝ dicere corp⁹ mathematicū esse locū. mathematicis aūt ut dicit in de ḡnatione capitulo de tactu. debet tact⁹ ꝛ locus: uerūtamē sicut existunt mathematica sic debet eis loc⁹: q2 si mathematica nō sūt sepata fm esse sed solū fm intellectū ꝛ imaginationē nō debet eis loc⁹ nisi imaginat⁹. sed si vō existerēt sepata fm esse ꝛ uere sūt mobilia uere debet eis locus. sicut ergo aqua existēte in uase ꝑter dimēsiones aque ponim⁹ inter latera uasis quasdā dimēsiones sepatas que sūt locus ipsius aque sic ꝑter illas dimēsiones sepatas oportebit nos dare tertias dimēsiones que sint locus illarū dimēsionū sepatarū cū ostēsum sit q̄ illis dimēsionib⁹ cōpetit habē locū nō solum imaginatū sed etiā uerū ꝛ existentē. erit ergo loci locus ꝛ multi loci erūt simul. imo ifiniti loci erūt simul q2 si sic posuerim⁹ locū esse h⁹ᵐ spatiū uel h⁹ᵐ dimēsiones sicut ꝑter dimēsiones aque dam⁹ alias dimēsiones que sint loc⁹ ei⁹ sic ꝛ in illis dimēsionib⁹ dabim⁹ alias dimēsiones ꝛ aliqs alias ꝛ sic in ifinitū. C Notandū ergo q̄ tā per ꝑmū inconueniens q̄ȝ etiā per istud cōcludit infinitas locoꝝ. aliter tamē ꝛ aliter: quia primo ꝯcludebat huiusmodi ifinitas

quia ponendo locu esse huiusmodi spatium sequebatur q partib debebatur locus sicut & toti. hic autem concluditur talis infinitas: quia hoc posito sequitur q loci sit locus quare ratio loci ibit in infinitu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō est autē alius locus partis in quo mouetur: cum totum uas trāsmutatur: sed idem in quo enim est commutatur aer & aqua aut partes aque. Sed nō in quo fiunt loco: qui pars est loci: qui est locus totius celi.

¶ Remouet quasdā cauillatiōes possibiles fieri circa determinata. Cauillaret enī forte aliqs dicens q de loco loquēdo sm opinionē phi oportet ponere infinitatē locorum cum qlibet corpus cōtinuū habeat infinitas partes. Ad hō ergo remouendū ait q cum totū uas transmutatur nō est alius locus partis q locus in quo mouetur totū idest q locus totius: sed idem. & qr dixerat uas trāsmutari ne aliqs crederet locū esse trāsmutabilē ostēdit quō trāsmutatur dicēs q cū mutatur idest trāsmutatur supple uas uel corpus cōtinēs in quo est aer & aqua: aut partes aque sed nō transmutatur in quo loco fuerūt qui locus est pars loci qui est locus totius celi. mutatur ergo locus māliter: qr trāsmutari pōt uas uel corpus aliquō cōtinēs. Sed nō trāsmutatur locus ut locus est siue formaliter: qr ordo ad celū uel ordo ad uniuersum qō est formale in loco est qd imobile. ¶ Notādum ergo q qr sm opinionē phi & sm ueritatem ptibus nō respōdet locus in actu nisi locus totius ppter infinitatē partiū nō possumus arguere infinitatē locorum sicut arguebamus cōtra ponētes locum esse spatium sm qō sequebatur q partib sm q huiusmodi deberetur locus. Rursus qr locus formaliter est immobilis nō possumus arguere q loci sit locus. ne ergo aliqs cauillaret contra phm q esset locorum infinitas ppter infinitatem partiū: & qr loci esset locus ppter imobilitatem loci. ideo ut tales cauillationes remoueat ostēdit q partib non debetur locus actu nisi ratione totius. & q locus est imobilis formaliter & per se lz māliter & per accidens transmutari possit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et materia autem uidetur utiqz esse locus: si in quiescenti aliquis cōsideret & nō in separato sed continuo. Sicut enim si alteratur. est hoc quidem nunc unqz album. nunc autem nigrum: & nunc quidē durum. olī autem molle. Unde dicimus aliquid esse materiam sic & locus per talem quandam uidetur esse fantasiā. Ueruntamen illud quidem quoniā qō nūc est aqua: prius erat aer. Locus autem qr ubi nunc est aqua: ibi erat aer.

¶ Ostēdit q locus nō est mā. circa qō duo facit: qr pō ostendit unde moueri poterāt ponētes locū esse mām. secūdo arguit in ōrium ostēdēs q locus nō possit esse mā ibi [Sed ma qdem.] Dicit ergo q locus aūt uidetur esse mā si aliqs cōsideret in quiescenti non separato sed continuo. ¶ Quō aūt locus uideatur eē materia patet. qr sicut si altereturaliquid hoc idest qō nunc est albū. nūc aūt idest postea est nigrū. sicut aūt qō nūc est durū olim fuit molle. unde ppter talem trāsmutationē formarū dicimus aliquid esse materiā sicut & locus per talem quandā fantasiā idest apparentiā uidetur aliquid esse locus: qr ergo quodāmodo est silis modus ueniēdi locū & materiam: qr transmutatio facit scire aliqd esse utrūqz. ideo opinati sunt aliqui locū esse mām: & qr nō eadem trāsmutatio facit nos scire esse aliqd locum & mām. ideo subdit q ueruntamē supple sm transmutationē mālem qō nūc est aqua prius erat aer. locus aūt est idest sm trāsmutationē localem ubi nūc est aqua prius ibi erat aer. ¶ Notādū aūt q ait q locus uidetur esse materia si aliqs cōsideret in quiescēte: qr sicut locus quodāmodo quiescere dicitur qr ipse manens immobilis fit in eo trāsmutatio corporum: sic & mā quodāmodo dicitur quiescere: qr ipsa manēs igenerabilis & icorruptibilis fit in ea gnātio & corruptio aliorum. ¶ Notādū etiā q dicit in continuo nō separato qr mā in hoc differt a loco: qr locus est qd separatum ab eo cuius est locus. mā uero nō est qd separatū ab eo cuius est mā. si ergo locus debet apparere mā nos debet fieri cōsideratio in separato: qr mā non est quid separatum. ¶ Notādū etiam q qr trāsmutatio sm mām est transmutatio formarum. trāsmutatio uero sm locum est trāsmutatio corporum. ideo mālis transmutatio differt a locali: qr sm trāsmutationē mālē nō dicitur ubi prius erat aer ibi postea est aqua: qr aer & aqua nō dicūt solā formā sed nolant ipsū cōpositū. sm ergo hāc trāsmutationē dici pōt q mā que prius erat sub forma aeris postea fit sub forma aque: uel qō prius erat aer postea fit aqua. Sed sm trāsmutationē localē ubi est trāsmutatio ipsorum cōpositorum uel ipsorum corporum competenter dicitur q ubi prius erat aqua ibi postea est aer: & ecōuerso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed materia quidem sicut dictum est in prioribus neqz diuisa est a re: neqz continet rem. locus autem utraqz.

¶ Arguit ōrium ostēdēs locū nō esse mām dicēs q mā quidem sicut dictū est in priorib neqz diuisa est a re neqz ōtinet. locus aūt est ut supra. nō igitur eē pōt q locus sit mā ppter utraqz hec qr. s. habet rōnē ōtinētis & est qd separatū ab eo cuius est locus. mā uero habet rationem contenti & non est qd diuisum ab eo cuius est materia.

Lectio. VII.

Igitur nihil horum trium locus est: neqz species: neqz materia: neqz spatium aliquod: sed semper est alterum preter id quod est rei distantia: necesse est locum esse reliquum de quatuor: continens terminū corporis. Dico autem contentum corpus qō mouetur sm loci mutationem.

¶ Postq phs ostēdit qd nō est locus: qr nō est aliqd dictorum triū: qr non est mā nec forma nec spatiū. in pterita uenatur qd est locus: qr est ōtentū. uz. terminus corporis ōtinētis. in uenādo aūt qd est locus duo. s. qr pō uenatur ptes qdditatis eius siue diffinitionis ipsius. 2° ōcludit diffinitionē eius tanqz uenatā ibi [quare terminus ōtinētis.] diffō aūt loci hō est q locus ē termin

ptinētis imo^{us} pmū. In hac autē diffōne est aliqd male aliqd formale. Nā totum hoc videlicet termin^{us} ptinentis pmū est qsi male in loco. qd vo additur imobilis est qsi formale in eo. Nā ordo ad vniuersū pp quē ordinē loc^{us} hēt imobilitatem est qsi qd formale in loco. duo ergo facit: qz p uenat illō qd est māle in loco. z^{o} id qd est formale ibi [videt aūt magnū.] Dicit ergo q si loc^{us} nihil est hoz triū: qz neqz spēs neqz mā neqz spatiuz aliqd qd est alteruz pter id qd est rei distātia. i. rei locate z cōtēte que distat. i. differt ab huiusmodi spatio. Si ḡ loc^{us} nō est tale spatiū differēs a re locata neqz est mā neqz forma necesse est locuz esse reliquū qtuor. s. termi num corpis ptinētis: ptinetis supple corp^{us} ptentū uel corp^{us} locatuz z exponit sequētem qd appellat corp^{us} locatū uel ptētum. dicit q corp^{us} ptētū est qd moueš fm loci mutationē. sicut enī de rōne loci est q sit qd imobile sic de rōne locati z ptēti est q moueaš fm loci mutationem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Videš aūt magnū aliqd z difficile accipi qd est locus: z propter hoc qd apparere eē materia z forma: z propter hoc qdē q in quiescente z continente fit transmutatio eius quod ferš: ptigere enī videš eē spatium medium aliud aliquid amotis magnitudinibus. proficit autez aliqd z aer: z apparens icorporeus esse. Videtur enī non solum termin^{us} uasis esse locus: sed z qd est medium tanqz uacuum.

¶ Venaš id qd est formale in loco circa qd duo facit qz p ait esse difficile z magnū accipe qd est loc^{us}. secūdo pmissa difficultate circa qdditatē loci inuestigat id qd est formale in qdditate loci. videlicet q loc^{us} est qd imobile ibi [est aūt sicut uas.] Dicit ergo q videš aliqd magnuz z difficile accipi locus idest accipe qd sit loc^{us} ut habet alia lra. ppter hoc q loc^{us} apparet esse mā z forma z pptet hoc etiaz q in cōtinēti z quiescēti fit trāsmutatio ei^{us} qd ferš. ideo videš ptingere locū esse spatiū mediuz qd est aliqd aliō a magnitudinib^{us} motis: qz ergo loc^{us} cōuenit cū mā z forma z spatio difficile est accipere qdditatez ei^{us} z addit q pficit aūt aliqd. i. iuuat z iducit ad hoc q loc^{us} videaš esse spatiū aer qui est apparēs esse incorpore^{us}. videš enim ex hoc loc^{us} non solum esse terminus uasis. i. superficies uasis. sed eē id qd est mediū tanqz uacuū. ¶ Notandū aūt q supficialiter cōsiderādo de loco cū cōsideram^{us} in uase quiescente pleno aere: qz in illo spatio in quo est aer recipiš aqua videš loc^{us} esse illud spatiuz qd est mediū inter latera uasis. imo qz aer habet qlitates ualde insensibiles hoies sensibiles plenum aere repuiant uacuum. pficit ḡ aer ad hoc q loc^{us} videaš eē spatiū: qz aer qui est inter latera uasis qui pp sui icorporeitatē. i. isensibilitatē credit esse spatiū uacuū. qz ille talis aer vr esse loc^{us}. adeo loc^{us} credit esse tale spatiū mediuz. qz eniz istā aēr aq in uase non videm^{us} ide extre aerē. idē credim^{us} esse locū uacuum z spatiuz aere plenū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Est autem sicut uas locus transmutabilis: sic locus uas imobile: vnde cū quidē in eo qd mouetur moueatur: z mutetur quod intus: ut in flumine nauis: tanqz uase uertitur magis qz loco ptinēti: vult autem imobilis locus esse. Unde ois fluui^{us} magis locus est: qz imobilis omnis.

¶ Venaš qd est formale in loco videlicet q loc^{us} est qd imobile dicēs q sicut uas est loc^{us} trāsmutabilis sic z loc^{us} est uas imobile. vñ cū in eo qd moueš moueaš z muteš aliqd qd est intus ut int^{us} in amne idest int^{us} in flumine nauis. Nauis eniz cū moueš itus in amne uel itus in flumine cū ipm flumen sit qd mobile moueš itus in eo qd moueš. Luz ergo ita est nauis utiš sup: a toto flumine tanqz uase. i. tanqz loco magis qz loco ptinēti. vz eni tot^{us} fluui^{us} magis esse locus nauis qz illa ps fluuij ptinēs nauē. adeo subdit q locus vult esse imobilis. vñ ois terminus. i. tot^{us} termin^{us} uel totus fluuius ut habet alia littera magis est loc^{us} nauis qz pars fluuij: qz partes fluuij mouentur. Sed ois idest tot^{us} fluui^{us} est quodāmō imobilis. ¶ Notādū autē q uas z qdlibet corp^{us} cōtinēs ut supra tāgebaš noiat locū māliter solū: z qz loc^{us} māliter transmutaš tō uas dicis esse loc^{us} nō quocūqz mō: sed loc^{us} trāsmutabilis. locus vo dicis esse uas imobile: qz locus nō nominat uas uel corp^{us} cōtinēs absolute sed noiat ipz ut habet ordinē ad vniuersū: qz ergo ex tali ordine Ƶhit locus imobilitatem adeo sicut uas est loc^{us} transmutabilis qz noiat locum solū māliter sic loc^{us} formaliter z ut est uas immobile: qz est ut uas habēs ordinez ad vniuersum ex quo ordine immobilitatem trahit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare terminus continentis imobilis primum hic est locus.

¶ Ex his que dixerat pcludit diffinitionē loci tanqz uenatam. circa quod duo facit: qz p cōcludit huius diffinitionē. secūdo manifestat mēbra posita in huiusmodi diffinitione ibi [z pp hoc manifestū est.] Dicit ergo q hoc est loc^{us} idest hoc est diffinitio loci videlicet q est terminus continētis immobilis primū. ¶ Notandū aūt q locus est termin^{us} idest supficies ptinētis imobilis. nō supficies quelibet sed supficies illa que pmū z imediate attingit ipsum locatū. tria ergo sunt de rōne loci videlicet q sit supficies cōtinēs. q sit qd imobile. z tertio q p z imediate attingat ipm locatū. ¶ Dubitaret forte aliqs de quidditate loci. z pmo dubitari pōt de genere loci in quo genere sit loc^{us} videš q sit in genere qlitatis. nā si locus habet quandā vtutē z potētiam saluatiuā cum hoc ptineat ad nālem potentiam uel ipotētiaz que est scda species qualitatis videtur q locus sit in genere qualitatis z nō quātitatis cū quātum fm q huiusmodi nō videaš dicē qd saluatiuum. ¶ Amp^{li}^{us} videš q loc^{us} sit in genere relationis cum dicaš relatiue ad locatū. in Ƶtrū est phs qui in predicamētis collocat locum in genere qtitatis etiā in hoc libro cū dicat loci eē supficiem z terminum corpis cōtinētis reponit ipsum in gñe quātitatis. Dicendū q quidā dixerūt locuz esse in gñe quātitatis z qualitatis: qz ut est termin^{us} supficies ptinet ad quātitatez sz ut dicit vtutē quādam saluatiuam ptinet ad qlitatē: sed istō stare nō pōt: qz vnū z idem formaliter ad diuersa pdicamēta pertinere nō pōt cū diuersoz generuz z nō subalternatim positoz diuerse sunt spēs z dñe locus.

ergo sumpt⁹ formaliter ꝛ ut loc⁹ est ad diuersa ꝑ-dicamēta pertinere non pōt. Dicam⁹ igit̄ ꝙ quātū dupl'r pōt cōsiderari uel ut q̄ntū uel ut est termin⁹ corp⁹ nāl'is. ꝑm o modo ptinet considerare de quāto ad mathematicū. secūdo ad nālem. q̄ntum ergo f3 cōsideratonē mathematicā nō habet ꝙ saluet nec ꝙ corrūpat. Sed quātū nāle ꝯsequr hēt salus ꝛ corruptio. Nam f'm quātitatē sic sumptū sumū-tur debitus ordo debita distātia ad h⁹ sensibile. q̄n-tū ergo ut est de cōsideratione naturali nō est qd abstractū a materia sensibili. qꝛ ergo f3 ꝙ accipit̄ alia ꝛ alia distantia ab orbe ꝛ f'm ꝙ aliqd cōtinet̄ alio ꝛ alio termino corporis nālis potest cōsequi salutē ꝛ corruptionē. ꝛ ideo locus hēt vim saluatiuā si sit ꝓpri⁹. ꝛ vim corruptiuā si sit alicu⁹. ꝑut eni res habent aliam ꝛ aliā naturam habēt saluari in alia ꝛ alia distantia ab orbe. locus ergo qꝛ termi-nus ꝛ superficies est quātitas est. Qd' aūt habet virtutē saluatiuā vel corruptiuā hoc nō est ut est quid mathematicum sed ut est quid nāle ꝛ ut dicit quid cōiunctū qualitatib⁹ actiuis ꝛ passiuis vel ut dicit determinatā distantiā ab orbe. ꝛ per hoc pa-tet solutio ad ꝑmū: qꝛ nō est incōueniēs aliqd eē in genere quātitatis ꝛ tñ modo quo dictū est habere virtutē saluatiuā ꝛ corruptiuā. Quod v̄o addeba-tur ꝙ loc⁹ est in predicamēto relationis. dicēdū ꝙ ut alibi diffusius dixim⁹ incōueniēs nō est rē vni⁹ predicamēti habere modū alteri⁹ predicamēti ut forma substantialis que pertinet ad ꝑdicamentū substantie habet quēdam modū qualē inq̄ntū non per se existit ꝛ oīa ułta nō significant qd per modū quid qꝛ nō significant hoc aliquid sed magis signi-ficat quale quid .i. significant qd per modū qualis sicut ergo qd' nō est in predicamēto qualitatis ha-bet quēdā modū qualē: sic qd' nō est in predicamē-to relationis habere pōt quēdā modū relatiuū ꝛ talia sunt relatiua f'm dici. hoc modo locus est qd relatiuū qui f'm eē est in predicamēto quantitatis hēt tñ quēdā modū relatiuū per cōparationē quā habet ad locatū uel per ordinē quē hēt ad vniuer-sū. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis de eo qd' est formale in loco. videlicet de immobilitate ei⁹ utrū loc⁹ sit qd imobile. videt̄ ꝙ nō: qꝛ mota remouet̄ qd est in ipsa. Cū ergo loc⁹ sit in corpore locāte tanq̄ in subiecto moto huiusmodi corpore moue-bit̄ ꝛ loc⁹. Dicēdum ꝙ loc⁹ f'm quosdā est imobi-lis per se mouet̄ tñ per accidēs. Sed si ph'm salua-re uolum⁹ cogimur dicere locū f'm ꝙ huiusmodi esse qd imobile nō solū per se sed ēt per accidens. Nā supra ꝓbauit ph's locū nō esse materiā neq3 formā qꝛ loc⁹ est quid immobile. materia aūt ꝛ for-ma dicūt qd mobile. Si ergo in mā neq3 forā per se moueri possūt nō sufficit ad habēdā mētē ph'i di-cere locū eē imobilē per se: mobilē v̄o per accidens. Sciendū igit̄ ꝙ ut pōt patere per habita loc⁹ est i-mobilis formaliter. mobilis v̄o mālıter. hoc autē dupliciter declarare possum⁹. ꝑmo sic. videm⁹ eni ꝙ quelibet pars fluuij mouet̄ tot⁹ tamē fluuius est quodāmō imobilis: qꝛ q̄diu durat cursus aquā-tādiu fluuius retinet eundē sitū. Nauis existēs in fluuio si leget̄ ad stipitē aliquē ut non sit̄ cū flumi-ne fluat dicet̄ semꝑ eē in eodē loco qꝛ l3 semꝑ alia ꝛ alia aqua sit subter eā ꝛ l3 nauis non habeat eū-dē ordinē ad totū fluuiū ꝓpter qd' totus flui⁹ quo-dāmodo dicit̄ loc⁹ qꝛ loc⁹ nauis habet quādā im-mobilitatē ex ordine ad totū fluuiū: sic ꝛ quelibet pars vniuersi est mobilis. totū tñ vniuersū nō mu-tat locū sed substantiā. ideo locus sursū dicit̄ eē im-mobilis qꝛ cōcauū orbis lune semꝑ est in eadē di-stātia ad centrū nec est in vno tp̄e plus sursū q̄3 in alio. ꝛ sicut locus sursū est imobilis sic ꝛ loc⁹ deor-sum est immobilis qꝛ ad cētrū imobiliter perseue-rat. Non ergo posset intelligi ꝙ locus sursum uel locus deorsum mutantur nisi totū vniuersū muta-ret locū f'm substantiam quo posito oporet mu-tari centrum quo mutato mutaretur locus sursū. ex ordine ergo ad vniuersū loc⁹ hēt imutabilitatē. Si ergo aliqs in terra quiesceret ꝛ vēto flante tol-leret̄ tot⁹ aer qui est circa ip3 non diceret̄ mutare locū: qꝛ l3 ali⁹ aer circūdaret ip3 nec quā ꝑus dice-tetur tñ eē in eodē loco qꝛ haberet eundē ordinē ad vniuersum. vn⁹ ergo modus inuestigandi imo-bilitatem loci sumit̄ ex immobilitate vniuersi f'm substantiā. secūda via ad inuestigandū huiusmodi imobilitatē sumit̄ ex immobilitate polorū ꝛ cētri. Nam ut cōsequenter ponit̄ ideo locus est immobi-lis qꝛ l3 te quiescēte possit moueri aer qui est iuxta te uel aliqd' aliud corpus circūdans te semꝑ tamē diceris esse in eodē loco qꝛ semꝑ es in eadē distan-tia ad centrū ꝛ ad polos. hec aūt secunda via fun-dat̄ f'm primā. Nam ideo poli ꝛ centri dicunt qd imobile qꝛ vniuersum nō mutat locū f'm substanti-am. ꝑma ergo via melior est q̄3 hec secūda cū ista ex illa recipiat fulcimētū. ex his ergo patet solutio ad quesitū. Nā cum locus materialiter sit super-ficies corporis continentis: formale v̄o in loco sit ordo ad vniuersū qꝛ huiusmodi ordo est omnino i-mobilis: superficies v̄o illa est imobilis per se: mo-bilis v̄o per accidēs: locus acceptus formaliter ꝛ ut loc⁹ est: est immobilis per se ꝛ per accidens: ma-terialiter v̄o potest moueri per accidens nō per se. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ꝓp h' mediū celi ꝛ ultimū ad nos cir-cularis loci mutatiōis videt̄ eē: h' qdē sur-sum allo' v̄o deorsū maxie oīb⁹ ꝓprie: qꝛ h' qd' semꝑ manet. Circulorꝫ eni ultimū sit̄ se h'ns manet. Quare qm̄ qd' leue qdē sursum fert̄ nā. Qd' v̄o graue deorsum.

¶ Declarat mēbra posita in diffinitione loci circa qd' tria facit. qꝛ ꝑmo ondit quō loc⁹ est immobilis. se-cundo quō est termin⁹ ꝛ sup̄ficies corꝑis cōtinētis tertio quō est huiusmodi sup̄ficies ꝑma ꝛ imedia-ta. hec eni tria sūt de ratione loci. secūda ibi [ꝙ q-dē eni.] tertia ibi [ampli⁹ simul.] Dicit ergo ꝙ ꝓ-pter hoc qꝛ locus est .s. immobilis. ideo mediū celi i. centrū ꝛ ultimū quo ad nos .i. cōcauū orbis lune qd' est circularis mutationis loci .i. qd' mouet̄ cir-culariter videt̄ esse .s. locus. hoc quidē .s. cōcauum lune est locus sursū illud v̄o .s. mediū celi vel cētrū est locus deorsū. centrū ergo ꝛ cōcauū lune dicunt̄ esse locus qꝛ utrūq3 est qd imobile. ideo aīt ꝙ ma-xime ꝓprij est omnib⁹ hoc .s. centrū semꝑ manet: ultimū eni .s. cōcauū orbis lune circulo .i. qd' mo-uetur circulariter similiter se habens manet: patet igit̄: quomodo locus habet imutabilitatē qꝛ locus deorsum habet imutabilitatē ex immobilitate cen-tri. locus v̄o sursū est immobilis qꝛ orbis lune cir-culariter mot⁹ similiter se habens est semꝑ in eadē

distantia ad centrum: q2 ergo orbis lune ad quem feruntur leuia est locus sursum. centrū vō ad quē ferunt̄ grauia est deorsū: q̄si pcludēdo ait q̄ leue quidem natura fertur sursum. graue vō deorsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qd̄ qdē enī ad mediū ptinēs deorsum est: ⁊ ipm mediū. Qd̄ vō ad ultimū: sursū est: ⁊ ipm ultimū. Et ppter h̄ planū vr̄ esse quoddā: ⁊ sicut uas loc⁹ ⁊ cōtinens.

¶ Declarat quō loc⁹ est qd cōtinēs dicēs q̄ ipm mediū ⁊ illō qd̄ est termin⁹ ptinēs ad mediū est deorsum. Qd̄ vō est ptinēs ad ultimū ⁊ ipm ultimū est sursū: ⁊ q2 tam loc⁹ sursū q̄ꝫ deorsū est qd ptinens pp h̄ loc⁹ vr̄ esse q̄ddā planū. i. q̄dā suꝑficies que est sicut uas ⁊ sicut cōtinēs. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Amplius simul cū re quodāmodo loc⁹ est. Simul enim finis est ⁊ locus.

¶ Declarat terminū qd̄ est de rōne loci: videlicet q̄ est suꝑficies corpis ptinētis nō quelibet sed imediate idō ait q̄ simul cū re locata est quodāmō loc⁹. finis enī. i. finalis ⁊ ultima suꝑficies corpis locati ⁊ locus sūt simul. loc⁹ ḡ est non q̄libet suꝑficies corpis ptinētis. Sed est illa que est simul cū locato ⁊ que pmo ⁊ imediate attingit ipm. Lectio. VIII.

c Cui qdē igit̄ corpi inest aliqd extra corpus cōtinens ipm hoc in loco est cui vō non: minime.

¶ Postq̄ꝫ ph̄s ostēdit qd sit locus. in pte ista ostēdit vn̄ orte sunt discordie ⁊ vn̄ sumpsit origiñē diuersitas opinionū circa locū. ad cui⁹ euidentiā sciēdū q̄ cā quare nullus antiquoꝝ potuit attingere ad uerā qdditatē loci est: q2 crediderunt oīa esse in loco: eodē mō nesciuerūt distiguē quō aliq̄ sūt in loco fm totū: aliq̄ vō fm ptes: aliq per se: aliq per accidēs: aliqua actu: aliq̄ potētia. q2 ergo oīa crediderūt esse in loco vniformiter. idō posuerunt locū esse aliqd tale qd̄ vniformiter se haberet ad oīa corporalia. ideo qdā dixerunt locū esse spatiū: quidā vō formā: quidā autē mā3. Nā si dimēsiones separate penetrātes dimēsiones locatoꝝ eēnt loc⁹ ut quidam antiquoꝝ posuerūt oīa corpa eēnt in loco eodē mō ⁊ nō alr̄ esset in loco pars q̄ꝫ totū: nec aliter terra q̄ꝫ celum. Nā dimēsiones ille penetrare possem tam dimēsiones totī⁹ q̄ꝫ dimēsiones ptis. ⁊ sicut ponerem⁹ dimēsiones aliq̄s penetrātes dimēsiones terre sic ponēdū eēt dimensiones alias penetrantes dimēsiones celi. ppter qd̄ oīa eēnt in loco eodē: sicut etiā si loc⁹ ponat̄ mā uel forma fz antiquoꝝ opinionez oīa corpora eodē modo in loco erūt. Ante enim tp̄s ph̄i nondū visuz erat celuz eē alteri⁹ nature ab istis inferiorib⁹ ppter qd̄ mā ⁊ forma fm opinionē ipsoꝝ nō aliter ueniebāt ad cōpositionē celi q̄ꝫ ad cōpositionē istoꝝ corpoꝝ. Si ergo materia ⁊ forma vniformiter respiciūt oīa corpora sequit̄ oīa talia eodē mō in loco esse siue loc⁹ ponat̄ esse mā siue forma: q2 igit̄ bonū est vno mō malū vō multifariā. causa q̄re antiqui sic discordauerūt de loco est: q2 male senserūt de ipso. crediderūt enī oīa eē in loco vno mō cū sint in loco diuersimode. declarare. ḡ discolias antiquoꝝ ⁊ assignare cām diuersitatis opinionum ipsoꝝ est ostēdere nō oīa eē in loco eodē modo: q2 aliter est in loco totuz vniuersuz: aliter partes ei⁹. ptes etiā vniuersi non sūt in loco eodē mō: q2 alr̄ est in loco totū vniuersū aliter partes ei⁹. partes etiā vniuersi nō sūt in loco eodē mō: q2 aliter est in loco celū ⁊ alr̄ ea que sunt in loco. Duo ergo facit. q2 pmo in q̄dam ḡnalitate ostēdit cui cōpetit eē in loco ⁊ cui nō. scdo ex his que dixerat ostēdit quō est in loco vniuersū ⁊ quō ptes ei⁹ ibi[vnde ⁊ si aquā.]Dicit ḡ q̄ h̄ . i. illud corpus est in loco cui quidē corpi inest aliqd̄ corp⁹ extra cōtinēs ipsū. cui vō nō inest tale corpus minime est in loco. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde si aqua fiat huiusmodi: ptes quidē mouent̄ ipsius: cōtinent̄ eniz subinuicem. Ois aūt est tanq̄ꝫ qd̄ mouebit̄: ⁊ tāq̄ꝫ non sic quidē eniz tota simul locū nō mutat. Circulariter aūt mouebit̄: partiuz enī hic locus ⁊ sursuz qdē ⁊ deorsū non circulo autez quedā vō alia ⁊ deorsuz ⁊ sursū quecūq̄ꝫ habēt dēsitatē ⁊ raritatez.

¶ Ex his que dixerat manifestat quō est in loco ipm vniuersū ⁊ quō ptes ei⁹. duo ḡ facit. q2 p̄ ostendit quō totū vniuersuz est in loco. Scdo quō ptes ei⁹ ibi[sicut antē si dictū est.]Dicit ḡ q̄ si aq̄ fiat h⁹i . i. si aq̄ ponat̄ eē totuz vniuersum extra qd̄ nihil sit ptes qdē ipsi⁹ mouent̄ ⁊ sūt in loco: q2 ptinent̄ subinuicē. i. q2 vna ptinet aliā. ois autez. i. tota aq̄ siue totū vniuersū est tanq̄ꝫ mouebit̄. est aūt tanq̄ꝫ non sicut qdē eniz tota sit̄ nō mutat locū supple fm substāñā. mouebit̄ aūt circulariter. i. mutat locum fm dispōnez. ptes vō mutabūt locū fm subam. idō subdit q̄ ptiū hic qdē loc⁹ est sursū ⁊ ille supple est deorsuz: q2 nō circulo aūt idest ptes vniuersi que nō mouent̄ circulariter. alia qdem mouent̄ sursū alia deorsum quecūq̄ꝫ habēt dēsitatem ⁊ raritatē. Nā habētia dēsitatē uadūt deorsuz habētia raritatem sursū. est ergo intētio ph̄i q̄ q2 totū vniuersum fz se totū nō mutat locū nec habet aliqd aliud continēs ipm. ideo simplr̄ nō est in loco fm se totuz. est tñ in loco per ptes: q2 ptes possunt mutare locum fm subaz ⁊ hēt aliqd extra ptinēs eas: q2 ptinent̄ subinuicem ⁊ vna pars vniuersi continet aliam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sic aūt dictum est alia qdē sunt in loco fm potētiā: alia vō fm actū. Unde cum qdem cōtinuū sit qd̄ est similis partis fm potētiā in loco partes sunt. Cū aūt separata quidē sūt tāgāt aūt se: sicut collectio fm actuz sūt. Et alia quidē per se sunt: ut omne corpus: aut fm loci mutationem: aut augmentum mobile alicubi per se.

¶ Ostēdit quō partes vniuersi sunt in loco. circa qd̄ duo facit: q2 primo pmittit quasdā diuisiones necessarias ad ppositū. scdo ex diuisionib⁹ pmissis manifestat intentū ibi[celū aūt.]Dicit ergo q̄ sicut dictū est ṗus alia qdez sunt in loco fm potētiā alia vō fm actuz. vnde quod est simul partis idest quod est eiusdem nature cum sit continuum: partes illi⁹ continui sunt in loco fm potentiā. cū autez sunt separata si tāgant se sicut collectio fm actum sunt in loco. toti⁹ enim qd̄ nō est vnū fm ptinuationem sed fm cōtiguationē uel fz collectionē partes

sunt in loco actu sed illius toti⁹ qd est cõtinuum cu ius partes nõ sũt separate ptes sunt in loco potẽtia. Est ergo hec diuisio q quedã sũt in loco actu: que dã potẽtia. subdit aũt aliã diuisionẽ q alia sunt in loco per se ut oẽ corp⁹ qd mouet fm loci mutationẽ. aut qd est mobile fm augmentũ est alicubi per se. i. est in loco per se. aliq ḡ sunt in loco per se: aliq supple sunt in loco per accñs. ¶ Notãdũ autez q quicqd mouet fm locũ per se est in loco p se: dum tñ sic moueat fm locũ q mutet locum fm substãtiaz: qz si mutaret locũ solũ fm dispositionẽ nõ oporteret illud esse in loco per se: qz ut apparebit in dubitationib⁹ ultimũ celuz lz moueat in loco per se: est tamen in loco per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Celum autem sicut dictũ est non est alicui totũ: necz in aliquo est. Siquidez nullũ cõtinet ipsum corpus: fm quod autez mouet sicut ꝛ loc⁹ est partib⁹. Altera enĩz ab altera habita partium est. Alia ṽo fm accidens ut anima ꝛ celum. partes enim in loco quodãmodo oẽs sunt. In eo enĩ quod circulariter sunt continet alia aliaz. Unde mouetur circulariter soluz quod sursum est.

¶ Ostendit quõ partes uniuersi sunt in loco. uniuersum autẽ pma diuisione diuidit in partes duas. s. in celestẽ ꝛ elemẽtarẽ. duo ergo facit: qz pmo ostẽdit quõ celum est in loco. secundo quõ alie partes uniuersi sunt in loco ibi [omne aũt.] Dicit ergo q celũ sicut dictuz est totum. i. fm se totũ nõ est alicubi necz est in aliquo loco: sigdẽ nullum corp⁹ continet ipm. Sed fm q mouet fm suas partes sic est locus ipsis partib⁹: qz altera partium est habita. i. ptenta ab altera. aliqua ergo sunt in loco per ptes ut celũ. alia ṽo sunt in loco per accñs ut anima ꝛ celum: q aũt celũ sit in loco per partes patet: qz oẽs ptes sunt in loco celi quodãmodo: qz in eo q ptes celi circulariter mote sunt cõtinet alia. pnt ḡ ptes celi sic se cõtinẽt adinuicẽ dicunt esse in loco. q autem pprium sit celo esse in loco per partes patet: qz soluz qd sursũ. i. soluz celum mouetur circulariter. ¶ Dubitaret forte aliqs ubi dictuz fuit totuz celũ nõ esse in loco. Dicendũ q ex pma ppositiõe hui⁹ lectionis sufficiẽter habitum est celũ fm se nõ eẽ in loco. Nã si corp⁹ extra qd nõ est aliud corp⁹ cõtinẽs ipm nõ est per se in loco cũ extra totum celum nõ sit aliud corp⁹ cõtinens ipm sequit q celuz fm se totum in toto esse nõ possit. ¶ Alteri⁹ forte dubitaret aliquis: qz videt pħs sibi ꝯdicere. Nã fm cõmẽtatorẽ aliqd est in loco tripliciter. qz uel est in loco fm se totũ ꝛ per se. uel est in loco per ptes: uł est in loco per accidẽs. differt enim fm ipm eẽ in loco per ptes ꝛ per accñs. pħs ḡ sibi ꝯdicit: qz pˀ dicit celũ esse in loco per ptes. postea ait ipz esse in loco per accñs. Dicẽdũ q celũ dupłr põt sumi: uel pro tota regione celesti: uł pro ultimo mobili. Si dicatur celũ tota regio celestis siue tota regio inalterabilis cui⁹ est regio a globo lunari supple sic celũ est in loco per ptes: qz sic acceptũ celum noiat multas speras quaꝝ una cõtinet ꝛ circũdat aliam. Sed si accipiatur celũ pro ultimo mobili sic fm opinionẽ pħoꝝ non est in loco per se: qz non habet aliud corpus cõtinẽs ipm. sed est in loco per accñs ut per cẽtrũ ut in disputationib⁹ patebit. utrũ autez sit dare aliqd corp⁹ extra ultimũ mobile nõ est pñtis speculationis. sufficit aũt ad pñs scire pħos nõ posuisse celum empireũ. ꝛ fm opionez pħoꝝ ultimum mobile nõ habet aliqd corp⁹ cõtinẽs ipz. patet ḡ celũ esse in loco per ptes si accipiat celum pro oib⁹ speris celestib⁹ que sunt a globo lunari supra. patet ergo celũ esse in loco per accidẽs si accipiat celũ pro ultimo mobili uel pro ultima spera celesti. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs: qz videt falsum esse q solum qd est sursum siue q solũ celũ moueat circulariter: qz ut declarari habet in libro methaphisicorũ tot⁹ ignis ꝛ etiã magna ps aeris mouet circulariter. Dicẽduz q sic debem⁹ iudicare de motu ut iudicam⁹ de na rei. que ergo sũt nature grauis mouent ad mediũ. que leuis a medio. que necz grauis necz leuis mouent circulariter siue circa mediũ. ꝛ qz solũ celũ pprie nec est graue nec leue. ideo soluz celum pprie mouet circulariter. Si aũt alia mouẽtur circulariter hoc non est motu pprio sed uel est ex raptu firmamenti uel ex aliquo alio accidente. ¶ Notandũ aũt q ut omnes partes celestes cõtineri ab inuicem ꝛ esse in loco nõ simpłr sed quodãmodo: qz ultima spera nõ cõtinuetur ab aliqua alia. Omnes ergo spere celestes pter ultimaz sunt in loco ꝛ habẽt rõnem cõtenti. temperauit ergo se pħs ꝛ nõ dixit oẽs speras celestes ꝯtineri ab aliis ꝛ esse in loco simpłr sed quodãmõ pp ultimaz speram que a nulla alia cõtinetur. uel possumus dicere q fm ꝯtem accidit corpori circulari esse in loco ꝛ contineri ab alio. ideo su speras celestes siue partes celi esse in loco quodãmodo ꝛ nõ simpłr: qz accidit speris celestibus ut spere sunt q una contineat aliam. ¶ Notãdũ autẽ q illd quod mouet motu recto habet aliqd aliud extra se ad qd terminat sed qd mouetur motu circulari non oportet q habeat aliqd aliud ad quod terminet. ut ergo ostenderet q non oporteret celũ fm se totũ esse in loco ait ipsum circulariter moueri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omne aũt non alicubi est. Quod enim alicubi: ipm aliquid est: ꝛ adhuc aliquid oportet esse extra hoc in quo quod continet. Extra autem omne ꝛ totuz nihil est.

¶ Ostẽdit quõ alie ptes uniuersi ut quõ ea que sunt in spera actiuoꝝ ꝛ passiuorum sunt in loco ꝛ duo facit. qz primo facit qd dictũ est. secundo cõcludit quãdam cõclusionẽ que sequit ex pdictis ibi [ꝛ ppter hoc quidez.] Dicit ergo q omne idest totũ uniuersum fm se totũ non alicubi est: qz q alicubi est ipm in se est aliqd ꝛ adhuc extra hoc idest extra ipm oportet esse aliqd in quo est illud qd cõtinet ipsum. extra aũt omne ꝛ extra totũ uniuersum nihil est ꝛ propter hoc q nihil est extra totũ ꝛ nihil est extra celum oia sunt in celo. patet ergo quõ existẽtia in spera actiuorũ ꝛ passiuorũ sunt in loco: qz sunt in celo qz nondũ ostẽsum est esse aliqd corp⁹ qd sit alteri⁹ nature ab istis inferiorib⁹. iõ subdit q fortassis est idest ꝯtingit celũ esse. dicit autẽ fortassis: qz nõdum pbatum est q celum sit. addit aũt ad remouendũ cauillationẽ quandã. crederet enim aliqs q ipsum corpus celeste esset loc⁹. ideo ait q locus nõ est celum sed celi quoddã ultimũ. ipsa enĩz ultima superficie celi que est tangens corpora mo

bilis ut ignem z que est corporis mobilis terminus quiescens idest quietans ad illa.s.superficies est locus.concauum enim lune que est ultima superficies celi terminat motum ignis z in ea quietatur ignis z illa superficies est locus ignis z etiam est quodammodo locus omnium eorum que sunt in spera actiuorum z passiuorum.

¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et propter hoc omnia in celo sunt. Celum enim quidem omne fortassis est. Est autem locus non celum: sed celi quiddam ultimum: z tangens mobilis corporis terminus quiescens. Et propter hoc quidem terra in aqua. Hec vero in aere: hic autem in ethere. Ether vero in celo. Celum autem non amplius in alio.**

¶ Concludit quandam conclusionem que sequitur ex dictis. Nam si hoc quod habet aliquod corpus continens ipsum est in loco: quod vero non habet non est per se z proprie in loco: quia terra continetur ab aqua: aqua ab aere: aer ab igne: ignis a celo: celum non ab alio. ideo propter hoc quidem sequitur quod terra sit in aqua. hec vero idest aqua sit in aere. hic autem idest aer sit in ethere idest in igne. ether vero.i.ignis in celo. celum autem non amplius in alio. ¶ Dubitaret forte aliquis utrum celum sit aliquo modo in loco. videtur quod non: quia ut supra dicebatur loci est continere. quod ergo per omnem modum continetur per omnem modum est in loco. Quod autem aliquo modo continetur aliquo modo est in loco. quod nullo modo continetur nullo modo est in loco. Sed ultima spera siue ultimum celum nullo modo continetur. ergo nullo modo est in loco. Dicendum quod opinio fuit Alexandri ut commentator ait celum nullo modo esse in loco: quia quod est alicubi uel est ibi secundum se totum uel secundum partes. z si secundum totum uel per se uel per accidens. Non possumus imaginari ut inquit Alexander celum esse in loco nisi altero istorum trium modorum: quia uel hoc est per partes uel per se uel per accidens. per partes non quia cum partes non sint diuise a toto non competit eis esse in loco. dicere autem celum secundum se totum esse in loco non videtur possibile neque per se neque per accidens cum nec per se nec per accidens secundum se totum mutet locum. nullo ergo modo est in loco. Confirmat autem Alexan. positionem suam: quia ut ait non est de ratione corporis esse in loco cum in diffinitione corporis non cadit locus. poterit ergo esse corpus aliquod ut celeste absque eo quod aliquo modo sit in loco: sed hec positio non potest stare: quia ut auctoritas[?] licet non sit de ratione corporis absolute sumpti esse in loco. est tamen de ratione corporis mobilis secundum locum quod aliquo modo sit in loco. non est enim intelligibile quod aliquid moueatur localiter z tamen nullo modo sit in loco. tenendum est ergo celum aliquo modo esse in loco. quomodo autem sit in loco cum non continetur a loco z utrum sit in loco secundum totum uel secundum partes uel per se uel per accidens in sequentibus dubitationibus ostendetur. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum celum sit in loco per partes. z videtur quod sic per litteram philosophi: quia ait celum non esse alicubi totum. sed per partes: quia altera partium celi ab altera est habita z contenta. Amplius non querimus locum nisi propter motum. sicut ergo competit alicui moueri secundum locum. sic competit ei esse in loco cum ergo celum non mutet locum secundum totum sed secundum partes non erit in loco secundum totum sed secundum partes.

Dicendum quod opinio fuit Themistij ut commentator narrat celum esse in loco secundum partes non secundum totum. dixit enim celum diuidi in orbes inferiores z in orbem superiorem. celum ergo est in loco per partes secundum opi. Themistij. quia orbes inferiores qui sunt quedam partes celestes continentur ab orbe maximo siue orbe supremo. ipse etiam orbis supremus est in loco per partes suas intrinsecas que sunt in ipso. sed hec positio triplici via improbari potest. primo quia ordo partium in toto est alius ab ordine partium in loco. ordo enim partium in toto est quedam differentia quantitatis que dicitur positio de qua dicitur in predicamentis quod quantitatum quedam constant ex particulis habentibus positionem ad seinuicem. quedam vero minime. ordo enim partium in loco est predicamentum quod dicitur situs. uelle ergo assignare locum alicuius ex ordine partium in toto est ignorare quomodo differt positio que est predicamentum a positione que est differentia quantitatis. secunda via ad improbandum hoc idem sumitur ex parte motus. Si enim assignaremus locum celo secundum partes in quantum una pars continetur ab alia uel prout singule partes continentur in toto nullo modo celum mouetur localiter. hac enim hipothesi posita celum non mutabit locum nec secundum totum nec secundum partes nec secundum substantiam nec secundum dispositionem quod est omnino absurdum. moto enim celo partes celi habent alium ordinem ad partes centri. pars enim illa celi que prius respiciebat hanc partem terre moto celo respicit aliam partem terre. totum ergo celum semper respicit totam terram: sed non semper respicit eam eodem modo. partes vero celi non semper respiciunt easdem partes terre propter quod si comparamus celum ad centrum z partes celi ad partes centri inueniemus quod totum celum mutat locum secundum dispositionem. partes vero eius mutant locum secundum substantiam. si comparamus partes celi ad seinuicem cum celum sit continuum z ex motu suo ordo partium in toto non mutetur si ex tali ordine volumus assignare locum ipsi celo sequitur quod ex motu eius celum nullo modo mutet locum. licet enim per motum celi quelibet pars celi successiue respiciat diuersas partes terre. partes tamen celi ad seinuicem non mutant ordinem. pars enim illa celi que est coniuncta alteri parti semper manet coniuncta illi parti. si ergo ex tali coniunctione volumus assignare locum ipsi celo. Non solum totum celum non mutabit locum sed etiam partes celestes propter motum celi non mutabunt locum quod est inconueniens. ¶ Tertia via ad inuestigandum hoc idem sumitur ex parte ipsius loci. Nam secundum philosophum quedam sunt in loco in actu. quedam in potentia: quia que habent esse separatum sunt in loco in actu. que non habent esse separatum: sed possunt habere esse separatum sunt in loco in potentia. potentia enim semper dicitur respectu actus ut dicitur 5° methaphisice. Si ergo oporteat aliquid habere esse per se separatum ad hoc quod per se sit in loco quod nec habet esse separatum nec potest habere esse separatum nec est per se in loco nec potest esse per se in loco. partes celi quia non sunt actu diuise a celo non sunt in loco actu sed potentia z sic sunt potentia per se in loco ut non possunt habere esse per se separatum. Cum ergo celum secundum ueritatem diuidi non possit: quia non patitur peregrinas impressiones sed solum diuidi habeat secundum significationem z per imaginationem nostram dicere celum esse in loco per partes cum hoc quod est inconueniens: quia datur celo solum locus in potentia. est etiam inconueniens: quia non datur ei nisi locus imaginatus uel mathemati

cus. q nisi sit incōueniens celo dare solū locū in potentia patet q: qd est in loco solū in potētia nō habet esse per se ⁊ sepatū neq; habet per se moueri qd dicere de celo est incōueniens. Qd vo sit incōueniens ei dare solum locum imaginatū ⁊ mathematicum nō habet dubium. ppter hec ergo inconuenientia credimus esse dicendum celum nō eē in loco per ptes ut Themisti⁹ fingit. Qd vo obijciebatur de phō qui ait celum esse in loco per ptes dicendū q ut patuit supra celū uel pōt accipi pro omnibus speris celestib⁹ uel pro ultima spera. Si accipiatur pro oibus speris sic est in loco per ptes pput vna spera continetur ab alia. Sed sic non intēdimus loqui de celo. Intendimus enī querere nō de loco cuiuslibet substantie celestis. sed de loco ultimi celi qd eē in loco per partes ut patet per habita est inconueniēs dicere. Qd vo addebatur q celum nō mutat locum fm totum sed fm partes. ergo est in loco nō fm totum sed fm partes. Dicendum q ridiculū est dicere omnes partes mutare locum ⁊ tamen totum nō mutare locū cum totum nō videatur esse aliud q omnes partes. si ergo totum ut totum est aliquo mō mutet locū opotet q totum ⁊ ut totum aliquo mō sit in loco. de hoc ergo loco querimus quō toti ut totū est competat locus. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis utrū celum sit in loco ppter ultimā supficiem cōtinētē ipm. vr nsit q sic. locus enim debet eē eq̄lis locato sed nihil est equale ultimo celo nisi supficies cōtinēs ipm ergo ⁊c. Amplꝰ loc⁹ est ↄtinens locatum sed nihil ↄtinet ultimum celū nisi supficies ultima ergo ⁊c. Dicēdū q fm quosdā ultima supficies ↄtinēs celū est loc⁹ celi. dicūt enim q aliter querēdus est locus corpibus mobilib⁹ motu recto ⁊ aliter mobilibus motu circulari. mota enim motu recto semp terminanf ad aliqd aliō: sed mota motu circulari sūt pfecta in seipsis ⁊ nō habēt q ad aliqd aliō terminētur. mobilib⁹ ergo motu recto querēdus est loc⁹ ex corpe exteriori. Sed mobilib⁹ motu circulari querēdus est locus in seipsis. q: ergo si aliqd est in celo qd possit dici loc⁹ ei⁹ hec est ultima supficies ipsius que equaf ei ⁊ ↄtinet ipm. talis ergo supficies ponēdus est loc⁹ ei⁹. Sed hec positio stare nō pōt: q: de rōne locari est q nō moueatur cum loco. sed q moueatur in loco: uel q moueaf per cōparationem ad locum. semp enī loc⁹ est aliqd diuisuz a locato ut dicebaf supra. ultima ergo supficies continens celum: quia simul mouef cum celo ⁊ nō est diuisa ab eo nō poterit esse locus ei⁹. imo si huiusmodi supficies eēt loc⁹ celi cū ad illam supficiem celū semp vniformiter se habeat sequeretur q celū ex motu suo nullo mō mutaret locū qd est oino incōueniēs. Qd vo dicebaf q ultima supficies cōtinet celū ⁊ videf equari ei: id est loc⁹ ei⁹. dici pōt q ad ↄstruendū multa requirunf. sed ad destruendum vnum solum sufficit. Nō ergo oportet si illa supficies in aliquo cōueniat cū loco q ppter hoc sit loc⁹. sufficit enim ad h q arguatur nō esse locus q non sit diuisa a celo ⁊ q moueaf simul cū eo. ℭ Ulterius forte dubitaret aliquis utrū celū sit in loco per centrū. videf q nō: q: cū cētrum videaf esse oino extrinsecum a celo ⁊ nihil videaf eē eius videtur oino ridiculū dicere celum esse in loco: q: centrum est in loco. Oppositū aūt vult ↄᵐᵉʳ qui ait celū esse in loco: q: centrum est in loco. Dicendū q celū est in loco rōne centri quod triplici via inuestigare possumus. pmo ex parte motus. secūdo ex parte imobilitatis que est formalis in loco. tertio ex parte eorū que debem⁹ saluare circa locū. prima via sic patet. nam si locum querimus ppter motū sicut dicimus aliqua moueri sic cōpetit eis locus. que ergo mouenf in aliquo sunt in loco: q: sunt in aliquo corpore cōtinente. sed que mouenf circa aliqd nō cōpetit eis locus: q: sint in aliquo: sed q: sunt circa aliquid. cū ergo de rōne spere sit q non moueaf in aliquo nec qd moueaf a medio uel ad mediū sed q moueaf circa mediū assignādus est loc⁹ spere inq̄ntum est circa aliqd ut circa mediū siue circa cētrum. Bene ergo dictū est q celū est in loco: q: cētrū est in loco: cū celo non assignādus sit locus: q: est in aliquo. sed q: est circa aliqd. rōne enī centri circa qd mouef assignādus est locus celo. secunda via sumif ex pte imobilitatis que est formalis in loco. ois enim mot⁹ fit respectu alicui⁹ imobilis. Nūq̄ enim possum⁹ imaginari motū nisi imaginemur aliqd imobile respectu cuius aliqd dicatur moueri. imo q: de rōne loci est q sit qd imobile. nunq̄ possumus imaginari motum localē nisi imaginemur aliquid imobile fm qd accipiatur rō loci. Cū igitur fixio spere sit ex fixione centri ⁊ imobilitas in spera accipiatur principaliter ex imobilitate centri ⁊ cum accipif motus spere per cōparationē ad centrum accipiendus est locus eius rōne centri. totum enim celū quiescit ⁊ totū mouef. quiescit enī totum: q: non mutat locum fm substantiam cū cētrum semp imobiliter maneat. mouef autem totū: quia mutat locū per dispositionē. Nam terra que ponitur centrū celi nō semp eodē mō respicif a celo: q: ergo tam mot⁹ celi q̄ eius imobilitas sumif respectu centri cū nō queraf totus nisi rōne quietis uel rōne mot⁹ nō est querendus locus ipsi celo nisi rōne centri. ℭ Tertia via sumif ex parte eorū que debemus saluare circa locū. sic enim tribuendus est alicui locus ut per motum ei⁹ localem mutet locum. si enim ponem⁹ celū nullo mō esse in loco ut posuit Alexā. uel si ponemus ipsum esse in loco solum fm partes ut posuit Themisti⁹. uel si diceremus ipsum esse in loco rōne superficiei ultime ut quidā alij posuerunt nunq̄ per motum ei⁹ mutaret locum. Sed si ponimus ipm esse in loco per cōparationem ad cētrum uel per cōparationē ad terram cum totū celum semp respiciat eandem terrā. partes vo celi nō semper respiciāt eāsdē partes terre saluabim⁹ in celo q per eius motū mutet locum ⁊ saluabim⁹ q q̄ntum ad eius partes mutet locū fm substātiam q̄tum ad se totū mutet locū fm dispositionē que positio est oiū peripathenco⁊ recte sentientium. dicendū est ergo cū ↄᵐᵉ q celum est in loco: q: centrum est in loco. ℭ Qd vo obijciebaf q centrū nihil est ipsius celi. dici pōt q celo ut in sequenti questione patebit nō est querēdus locus per se sed per accidens. Nō ergo oportet centrum esse aliquid ipsius celi ut dicamus celum esse in loco: quia centrum est in loco. Qd enim conuenit alicui per accidens nō oportet q cōueniat ei per aliquid qd sit de natura eius. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis utrum celum sit in loco per se. videf q sic: q: si cōpetit aliquid alicui ut est aptum natum cōpetere videf et cōpetere per se: sed essentiale est corpori rotundo q moueaf circa aliquid. si ergo

ponitur eē in loco:quia est circa aliqd videtur po-ni in loco per se. Dicendum q̄ opinio fuit Aucpa-ce ut pᵗᵉʳ narrat q̄ celum eēt in loco essentialiter ⁊ per se.volebat enim saluare celum per se esse in lo-co:qꝛ aliter querēdus est locus mobili motu recto ⁊ aliter locus mobili motu circulari.de ratiōe enī motus recti est q̄ terminetur ad aliquid extra ipꝫ Sed de rōne motus circularis nō est q̄ terminet̄ ad aliqd extra ipsum.sed qd̄ sit circa aliquid intra ipsum.illud ergo circa qd̄ mouet̄ spera est per se ⁊ essentialiter locus spere:ut si octaua spera mouetur circa cōnexum spere saturni locus octaue spere est cōnexum spere saturni. Sed istud stare nō pōt:qꝛ nunq̄ possumus saluare locuꝫ alteriꝰ per se nisi sal-uamus ibi que sūt per se de rōne loci.cum ergo de rōne loci sit q̄ cōtineat locatum ⁊ q̄ sit ei equalis qd̄ quidem sit formale respectu eius illud circa qd̄ uertitur spera non poterit eē per se locus spere.tuꝫ quia non equatur ei:quia centrum non equat̄ celo nec spera inferior equatur spere superiori.tum eti-am quia nō continet ipm̄. ⁊ tertio quia id circa qd̄ uertitur spera non est quid formale respectu eius semper cum cōtineus ſm̄ q̄ huiusmodi videtur eē quid formale respectu eius qd̄ continetur. Nō er-go potest poni q̄ celuꝫ sit per se in loco ratione eiꝰ circa qd̄ mouetur.possumus ergo dicere q̄ cuꝫ ce-lum habeat fixionem per aliud:qꝛ per centruꝫ ⁊ sit in loco per aliud.qꝛ per centruꝫ:non est in loco per se sed per accidens ⁊ hec est sententia Aristo.qui ait celum esse in loco per accidens. ⁊ etiam cōmen-tatoris qui etiam ait celum esse in loco per accidēs Nam ſm̄ ipsum celuꝫ est in loco:qꝛ centrum est in loco.qd̄ uo dicitur quādo competit aliquid alicui ut est aptum natum competere ei cōpetit et per se uerum est si illud sit aptum natum ei cōpetere per se. Si ergo celuꝫ eēt aptum natuꝫ per se eē in loco per se esset in loco ⁊ esset in loco ut est aptum natū sequeretur q̄ esset in loco per se. Sed cum sit aptū natum esse in loco per accidens si est in loco ut est aptum natum nō sequit̄ q̄ sit in loco per se sed per accidēs. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrū celuꝫ moueatur in loco per se. videtur q̄ non:quia sicut aliquid est in loco sic videtur moueri in loco. Cum ergo celum sit in loco per accidens mouebit̄ in loco per accidēs. In contrarium est:quia cū mo-tus celi sit prior omni alio motu ⁊ sit causa omniū aliorum motuuꝫ:quia illud quod est per se est prius eo qd̄ est per accidens oportet motum celi localeꝫ non esse per accidens sed per se:quia si esset per ac-cidens haberet alium priorem motū. Dicenduꝫ q̄ aliqua sunt priora in cognitiōe nostra que nō sunt priora in esse. Nam ut cōmentator ponit exemplū in mathematica sensibilia corpora sūt priora in co-gnitione nostra q̄ꝫ substantie separate.ille tamen substantie sunt priores in esse. ⁊ quod dictuꝫ est de sensibilibus corporibus ⁊ de substantijs separa-tis dicere possumus de quiete ⁊ motu.inquirendo enim locum motus est prior in cognitione nostra: sed est posterior in esse.querimus enim locum pro-pter motū:qꝛ ut pᵗᵉʳ ait motus prius cadit in cogni-tione nostra q̄ꝫ quies essentialiter.cum locus priꝰ respicit quietem q̄ꝫ motum.modus ergo essendi in loco proprie accipiendus est ex quiete nō ex motu locus cum de se est quid imobile ⁊ habet rōnem quietandi ⁊ queritur locus ꝓpter quietē per se ⁊ primo.modus ergo loci querēdus est ex mō quietis ut que gescūt per se sunt in loco per se. que gescunt per accidens ⁊ nō sūt apta nata gescere per se non sūt in loco per se:sꝫ sunt in loco per accidens. Cum ergo locus nō sit per se ⁊ primo respicit motum sꝫ queramꝰ locū propter motum:qꝛ motus prius ca-dit in cognitione nostra q̄ꝫ quies. ⁊ sꝫ omne motuꝫ localiter aliquo mō sit in loco.nō tamen oportet q̄ modus essendi in loco per omneꝫ modū sumat̄ ex mō motus.possunt enī aliqua moueri per accidēs que sunt in loco per se ut homo sedēs in naui est in loco per se ⁊ gescit per se mouebit̄ tn̄ per accidēs si moueat̄ ad motum nauis.sicut ergo qd̄ est in loco per se pōt moueri per accidēs sic qd̄ est in loco per accidēs pōt moueri per se.celū ergo sꝫ sit in loco ꝑ accidēs:mouet̄ tamen per se. Si igit̄ modus essen-di in loco ꝑncipaliter accipiēdus est ex gete nō ex motu.cum enī celū quiescat per accidens:qꝛ gescit ex quiete cētri erit in loco per accidens. sicut ergo celū quiescit per accidēs:qꝛ per cētrū gescit:sic ce-lum est in loco per accn̄s:qꝛ centrū est in loco.non ergo oportet ad hoc q̄ aliqd moueat̄ per se q̄ sit in loco per se:sed sufficit dare aliqd per se gescens re-spectu cuiꝰ possit per se moueri.hec aūt est via pᵗᵉʳ qui posuit celū moueri per se sed dici ſm̄ q̄si quie-scere per accidēs cū ponat ipm̄ habere fixionē ex fixione centri. Quō aūt uerū sit q̄ quies cōpetit celo quodāmodo per accidēs cum nā sit principiū motꝰ ⁊ quietis eius in quo est per se ⁊ primo nō ſm̄ accn̄s in.viij.declarabit. sufficiat aūt ad pn̄s scire sequendo viā cōmenti omnino bene dictum esse celuꝫ esse in loco per accidēs ⁊ per centrū cum quiescat per accn̄s ⁊ per centrū. ¶ Ulteriꝰ forte dubitaret aliquis utruꝫ motꝰ celi debeat dici solū motꝰ in si-tu.videt̄ q̄ sic:qꝛ cum nō dicat̄ moueri celū nisi qꝛ habet alium ordinē ad terram nunq̄ꝫ prius cuꝫ ra-tione terre cōpetat locus ipsi celo nō dicet̄ moueri celum nisi ex ordine suaꝝ partium ad terrā uel ex ordine suarū partium ad locū.sed cum situs nō sit nisi ordo partiuꝫ in loco nō videt̄ moueri celum ni-si ex ordine suaꝝ partium ad terram uel ex ordine suaꝝ partiū ad locum.sed cuꝫ situs nō sit nisi ordo partiū in loco nō videt̄ moueri celum nisi ſm̄ situ. Dicendū q̄ Auice.opinio fuit celū nō moueri nisi ſm̄ situm.sed hec positio dupliciter ipprobari pōt ꝑma sumitur ex eo q̄ rō situs cōsistit in quodaꝫ in-diuisibili.motꝰ autē qui ut coiter ponitur successio-nem habet in indiuisibili reseruari nō pōt. sicut ḡ in substantia nō est motus:qꝛ ratio substantie in in-diuisibili cōsistit:sic in situ nō est motꝰ:qꝛ rō situs q̄ꝫ indiuisibile sonat. ¶ Cuꝫ enim situs dicat ordi-nem partiuꝫ in loco:qꝛ ille ordo ex q̄libet mutatio-ne tollit̄ oportet q̄ rō situs sit indiuisibilis ⁊ pun-ctabilis.scd̄a via sic sumat̄: qꝛ cum ratio situs su-matur ex loco nō pōt alicui cōpetere sitꝰ nisi ei ali-quo mō cōpetat locus per se.ergo aliqd mutat̄ ſm̄ locum.facta aūt mutatione in loco cōsurgit muta-tio ſm̄ situm.qꝛ ergo locꝰ celi sumit̄ per cōparatio-nē ad terrā mouebit̄ celum ſm̄ locū ex eo q̄ aliter ⁊ aliter respicit terrā.facta aūt mutatione ſm̄ locū sequit̄ ipm̄ mutari ſm̄ situm.in situ ergo non erit motꝰ sed mutatio. Nec erit huiusmodi mutatio ꝑ se sed per accn̄s:ut ex mutatione loci.non est ergo bona positio Auice. q̄ celū solū mouet̄ ſm̄ situm. ¶ Quō uo obijciebat̄ q̄ celū mouet̄ ex eo q̄ aliter

respicit terram nunq̄ ꝑius. patet ꝙ ex hoc ꝑncipaliter est ibi mutatio ſm locū ſiue ſm ubi, ex ꝯsequēti aūt ꝛ quasi per accidēs est ibi mutatio ſm situʒ.

Lectio. IX.

Manifestum aūt ex his quoniā ꝛ dubitationes omnes soluunt sic utiq̄ʒ dicto loco. Neq̄ʒ utiq̄ʒ sit augmētari necesse est locū. Neq̄ʒ puncti esse locum. Neq̄ʒ duo corpora in eodē loco. Neq̄ʒ spatiū aliquod esse corporeū: loci mediū: corpꝰ aūt ꝛ contingens est ut spatium corporis: est locus ꝛ est alicubi: non sicut in loco: sed sicut terminus in īfinito. Non enim omne quod est in loco est: sed mobile corpus.

¶ Ut dicebat quatuor declaranda erāt circa locuʒ. declarata aūt ē duobꝰ: q̄ʒ ostēsum est quid est locꝰ ꝛ manifestū est id vñ poterāt oriri discordie ꝛ diuersitates opinionū circa locū. in p̄te ista declarantur alia duo: q̄ʒ soluunt dubitatiōes ꝛ ostēdit quō accipiunt ꝓprietates loci. duo ergo facit q̄ʒ primo soluit dubitatiōes factas circa locū. scd̄o ostendit quō rōnabilr̄ simi habeāt ꝓprietates loci ibi ⌊ Et fert igit. ⌋ Dicit ergo ꝙ manifestū est ex his quoniam loco sic dicto idest sic diffinito soluunt utiq̄ʒ oēs dubitationes facte circa ip̄m. neq̄ʒ enim necesse est augmentari locū ut quedā rō concludebat. Si enim locꝰ esset dimensiones separate oporteret ipsum per se augmētari augmētato corpe locato. Sed cū locus sit supficies que nō habet esse per se sed est in corpe locāte tanq̄ʒ in subiecto nō poterit augmentari per se sed per accidēs nec augmētabitur formaliter: q̄ʒ sic acceptꝰ dicit qd imobile. ſʒ solum augmētabit̄ mālr̄: q̄ʒ augmētato corpe contēto ſm corpus cōtinens ut aerē uel aquaʒ in quo mālr̄ reseruat̄ ratio loci. neq̄ʒ etiā oportet pūcti esse locū talis ratio cōcludebat. H̄ enī oporteret si locꝰ eēt dimēsiones per se existētes: q̄ʒ tūc dimēsiōes ille totalr̄ subintraret corpꝰ locatū ꝛ coaptarent se oibꝰ dimēsionibꝰ tā dimēsionibꝰ pūcti q̄ʒ totiꝰ ꝛ tam dimēsionibꝰ in actu q̄ʒ in potētia ꝓpter qd̄ sicut h̄ posito rn̄deret locꝰ vnicuiq̄ʒ pti totiꝰ sic rn̄dēt p se locꝰ oibꝰ terminis totiꝰ ꝛ vnicuiq̄ʒ dimēsioni eius esset ergo locꝰ ipsius pūcti ꝛ ipsiꝰ linee. Sed h̄ nō oportet nos dicere cū nos ponamꝰ locū per se ꝛ in actu respōdere solū ipsi toti neq̄ʒ oportet duo corpora esse in eodē loco ut alia ratio concludebat: q̄ʒ nec opʒ aliqd̄ spatiū corporeū mediū eē loci. i. habere rōnē loci. itra enī latera corpis ꝯtinētis est corpus qd̄cūq̄ʒ locatū. ſʒ nō spatiū aliqd̄ corpis qd̄ sit locꝰ. Ratio ḡ illa que ꝯcludebat locū nō eē: q̄ʒ tūc duo corpa eēnt sil̄ supponebat locū habere trinas dimēsiones ꝛ esse dimēsiones aliq̄s sepatas inter latera ꝯtinētis ꝑter dimēsiones corpis locati. ꝛ q̄r̄to soluit̄ illa rō que cōcludebat ꝙ loci esset locꝰ: q̄ʒ locꝰ erit alicubi. iō aūt ꝙ locꝰ est alicubi nō sicut in loco sed sicut nūs. i. sicut terminꝰ ut habet alia littera siue sicut supficies in corpe terminato. est enī locus in aliquo sicut accidēs in subiecto. sed nō sicut locatū in loco: q̄ʒ nō omne qd̄ est est in loco sed solum corpꝰ mobile est illd̄ cui per se cōpetit locus.

¶ Dubitaret forte aliqs: q̄ʒ cuʒ superius facte fuerūt sex rōnes ꝓbantes nō esse locuʒ videt̄ phūs fuisse diminutus: q̄ʒ duas rōnes dimisit insolutas. Nō enim soluit rationē hanc ꝙ locꝰ uel est elementū uel ex elemētis. nec illā ꝙ si locus esset aliqd eēt aliqua quatuor causaꝝ. Dicēdū ꝙ ratio illa ꝙ locus nihil est. q̄ʒ neq̄ʒ est elemētum nec ex elemētis procedit supponēdo locū esse corpꝰ ꝛ habē trinā dimēsionē sicut corpꝰ. nō ergo oportuit illā rōnem superius soluē: q̄ʒ satis patet eiꝰ solutio per iam dicta. Ratio vō illa ꝙ si locꝰ esset aliqd eēt aliqua quatuor causaꝝ forte hic nō soluit̄: q̄ʒ quodāmodo uerū cōcludit. reducit̄ enim locus quodāmodo ad cām finalem ut supra ostendebat̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et fert igit̄ in suipsius locum vnūqd̄q̄ʒ rōnabiliter. cui enim cōsequēter ꝛ qd̄ tangitur nō vi proximum est. Et simul apta nata impossibilia sunt. Que vō tāgūtur ꝛ actiua ꝛ passiua sunt adinuicem.

¶ Ostēdit quō rōnabiliter simi habeāt loci ꝓprietates. sunt aūt q̄ʒtum ad p̄sens due ꝓprietates eius. ꝑmo q̄ʒ locus est id in qd̄ nālr̄ fert̄ locatuʒ. scd̄o quia est illud in qd̄ locatuʒ nālr̄ quiescit. duo ergo facit: q̄ʒ ꝑmo ostēdit eē rōnabile ꝙ locatū ferat̄ in suū locum. secūdo ondit esse rationabile ꝙ quiescat ibidem ibi ⌊ ꝛ manet igitur nā. ⌋ Dicit ergo ꝙ vnūqd̄q̄ʒ locatū fert̄ naturaliter in suipsius locuʒ: q̄ʒ illud cui locatuʒ est cōsequēter ꝛ illd̄ qd̄ tangit̄ a locato nō est in ꝓximū ipsi locato. sed est ei proximū ꝛ cōueniēs ꝛ talia sūt sil̄ apta nata esse ipassibilia. rō ergo quare locatū fert̄ in locū est: q̄ʒ locus est ei cōueniēs ꝛ saluat̄ in eo ꝛ nō patit̄ ab ipso nec tangit̄ ab eo iactu alteratiuo ꝛ corruptiuo: q̄ʒ que sic tangunt̄ sunt actiua ꝛ passiua abinuicē. ¶ Dubitaret forte aliqs quō uerū sit ꝙ locatuʒ nō patiat̄ a loco. Nā cū vnuʒ elemētū sit locꝰ alteriꝰ: q̄ʒ quelibet elemēta habēt ꝯrietatē abinuicē oportet locatū pati a loco ut aquā ab aere ꝛ aerē ab igne. Dicēdū ꝙ ſm quosdā locatū dr̄ esse ipossibile a loco nō quātū ad qualitates actiuas ꝛ passiuas sed q̄ʒtuʒ ad formas substātiales q̄s habēt hec corpa iferiora ex virtute celestis corpis: q̄ʒ cum enī ad qualitates actiuas ꝛ passiuas ut dicunt̄ elemēta sunt actiua ꝛ passiua adiuicē. sed nō q̄ʒtū ad formales substātiales: sed hoc nō vr̄ getare itellectū. Nā cū forme accidētales sūt q̄si qdā organa formaꝝ substātialiū. ſʒ imediata rō alterādi sit forma accidētalis ut aliq̄ q̄litas actiua uel passiua. ꝑncipalis tn̄ rō alterationis est ipsa nā rei. ergo nō soluʒ ſm q̄litates actiuas ꝛ passiuas. sed etiā ſm subales formas fiunt̄ rō alterandi ꝛ transmutādi. ¶ Amplꝰ si vnuʒ elemētū diceret̄ locꝰ alteriꝰ pp formā substātialem ſm quā nō est trāsmutatio qd̄libet elemētū posset dici locꝰ nālis cuiuslibet elemēti: q̄ʒ ſʒ hāc hypotesim nullū elemētū trāsmutat̄ ab alio elemento ſm subalē formā. Si ḡ vnū elemētoꝝ est i alio nālr̄ tanq̄ʒ in loco: q̄ʒ nō patit̄ ab eo qd̄libet poterit esse nālr̄ in q̄libet cū ſm hūc modū nullū elemētoꝝ patiat̄ ab alio. ¶ Amplꝰ nālis nō abstrahit a trāsmutatione ꝛ motu nec abstrahit a mā sensibili. cū ergo quodlibet sit sensibile per q̄litatem: ꝯsideratio nālis semꝑ cōiuncta erit q̄litatibꝰ sensibilibus. uelle ergo ꝯsiderare de loco preter huiusmodi q̄litates nō est considerare de ipso nālr̄ sed est ab-

strahere q̄tum a quali qd nō ptinet ad nālem sed ad mathematicū. Dicendū q̄ nunq̄ vnuz elementū est locus alteri⁹ elemēti nisi in aliqua qualitate cōueniat cū illo elemēto: q2 ergo vnūquodq̄ saluari habet in eo qd est sibi primuz ꝛ cōueniēs dicit locus habere quandā vtutem saluatiuā: q2 ex hoc vnū elementū est locus alterius inq̄tum habet affinitatē ꝛ conuenientiā cū illo: uerum q2 vnum ꝛ idem aliter ꝛ aliter sumptum pōt habere cōueniētiam ꝛ differētiam cū alio nō est incōueniens idē elemētum esse locū alterius ꝛ esse actiuuz ꝛ passiuum ab illo. Sed nō sub eadē rōne erit h̄ ꝛ illō sz locus erit inq̄tum est ei primuz ꝛ ꝯueniēs: actiuū aūt ꝛ passiuum inq̄tum est ꝯriuz ꝛ differēs. bene ergo dictū est q̄ locatuz nō patit a loco: q2 ut loc⁹ est ei primū ꝛ cōueniēs ab illo pati non pōt. Signāter igit ph̄s cum ꝑus dixisset q̄ locatuz ꝛ loc⁹ sunt impassibilia adinuicē. postea subdit q̄ que taguntur sunt adinuicē actiua ꝛ passiua: ut ondēret q̄ idē elemētū pōt eē saluatiuuz ut est loc⁹ ꝛ ut est cōueniēs: ꝛ esse alteratiuū ut est tangēs ꝛ differens.
C Deinde cum dicit.

C Et manet igit naturam ꝑprio loco vnū quodq̄ rōnabiliter. Et nāq̄ h̄ ps in toto loco: sicut diuisibilis ps ad totū est: ut cū aque aliqs moueat partem: aut aeris.

C Ostendit quō vnūquodq̄ nāliter quiescit in loco suo. circa qd duo facit. q2 ꝑmo ꝑponit qd intēdit. secūdo manifestat qd dixerat ibi [sicut aūt ꝛ aer.] Dicit ergo q̄ rōnabiliter manet idest quiescit vnūquodq̄ nā idest nāliter in suo loco. ꝛ nāq̄ h̄ .i. res locata est sicut pars in toto loco. est eni se habēs locatum ad locū sicut pars diuisibilis ad totū ut cū aliqs moueat ptez aque aut aeris. tunc sicut pars aque uel aeris mota ꝛ diuisa a suo toto se hēt ad suū totū sic locatū se hēt ad locū. cū g̃ nāliter pars q̄escat in suo toto nāliter locatuz q̄escit in suo loco.
C Notandū aūt q̄ lz locatū se hēat ad locū ut ps ad totū. nō tñ se habet ut pars continua sed ut ps diuisibilis uel ut pars sepata: q2 ut supra dicebat loc⁹ est qd sepatuz a locato. C Dubitaret forte aliquis quō locatū se hēat ad locū q̄si pars ad totuz. Dicendū q̄ hoc duplici via declarare possum⁹. pūmo ex cōuenientia locati ad locuz. scdo ex ordine ꝑsoꝝ cattū. ꝑma via sic patet. dictū est eni q̄ nunq̄ vnū elemētū est loc⁹ alteri⁹ elemēti nisi cōueniat in aliq̄ qualitate cū elemēto illo. Nāliter ergo terra est in aqua cū aqua cōtingit frigiditate: aqua in aere cū quo cōuenit in sola humidi: aer in igne cū quo ꝯuenit in forma calidi. rōne igit h⁹ vicinitatis ꝛ ꝑmittatis vnū elm̄ est loc⁹ alteri⁹: q2 g̃ q̄litas illa simbola in qua ꝯuenit locatū cū loco semper est pfectiori mō in loco q̄ in locato. iō locatū se hēt sicut impfectū ꝛ sicut pars. loc⁹ v̄o sicut pfectuz ꝛ sicut totū. Q̄ aūt q̄litas simbola in qua conuenit locatū cū loco sit semꝑ pfectiori mō in loco q̄ in locato. patet inducēdo. Nā ut in de gñatione declarauim⁹ frigiditas pfectiori modo reperit in aqua q̄ in terra. humiditas v̄o perfectiori modo in aere q̄ in aqua. caliditas autez pfectiori modo in igne q̄ in aere. semꝑ ergo elemētū locatū ꝑm q̄ huiusmodi est ut cōuenit cū suo loco est q̄si pfectū ꝛ q̄si ps respectu ei⁹. hūc etiā modū saluare possumus aliquo mō in igne respectu celi. ignis eni ꝯgrue est in celo: q2 est maxime actiu⁹ inter elemēta. est g̃ celum q̄si totū ꝛ q̄si qd pfectū respectu ignis: q2 virtus actiua pfectiori mō reseruat in celo q̄ in igne. secūda via ad inuestigādū h̄ idem sumit ex ordine entiū. semꝑ eni corp⁹ ꝯtinēs est formali⁹ corpe contento ꝛ corp⁹ cōtentum est māli⁹ ꝯtinēti. terra eni est mālior aqua: aqua aere: aer igne: ignis celo. Cū ergo forma respectu materie hēt rōnē pfecti ꝛ totius ꝯtinētis: q2 locatū est māli⁹ suo loco hēbit se ad ipm sicut impfectū ad pfectū ꝛ sicut ps ad totuz. imo q2 nāliter ma appetit esse sub forma sibi ꝑpor tionata nāliter terra est in aqua: aqua in aere: aer in igne: ignis in celo. C Deinde cum dicit.

C Sic aūt ꝛ aer habet ad aquam: ut materia enim. Hic autem spēs. Aqua quidez materia aeris: aer aūt sicut actus quidaz ipsius. Aqua eni potentia aer est: aer v̄o potēna est aqua alio modo. Determinādum aūt de his posterius est. Sed ꝑpter tps necesse quidem dicere. Incerte autē nunc dictum: tunc eni certius.

C Manifestat qd dixerat ꝛ duo facit ꝑm q̄ dupliciter manifestat intētū ibi [Si igit mā.] ꝯtinuat sic bñ dictū est q̄ locatū se hēt ad locū sicut ps ad totū ꝛ sicut impfectū ad pfectū. loc⁹ v̄o ad locatuz sicut pfectū ad impfectū ꝛ sicut fo'a ad māz: q2 aer sic se hēt ad aquā. aqua eni est ut ma. hic aūt .s. aer est ut spēs: ꝛ aqua qdem est sicut ma aeris. aer aūt sicut actus quidā ipsi⁹ aque. aqua enim est potētia aer. aer v̄o est alio modo potentia aqua. q̄ aūt aer sit formalior aqua ꝛ q̄ ita se habeat sicut est dictū: determinādum est posterius in libro de generatione ubi talia clarius tractabunt. ibi enim declarauimus q̄ semꝑ elemētuz ꝯtinēs est formali⁹ ꝯtento. Sed ꝑpter tps necesse est quidez dicere succincte. incerte aūt nunc dictū est de his. tūc aūt in de gñatione erit certius: est vis ergo rationis q̄ q2 elemētum cōtinens est formali⁹ cōtento ut patet in aere qui est formalior aqua. ideo loc⁹ qui se habet ut cōtinēs se hēt q̄si forma ꝛ quasi totū respectu locati. C Dubitaret forte aliqs quō aq est potētia aer ꝛ aer alio mō est potētia aqua. Dicēdū q̄ ꝑm ꝯ^tem in transmutatione rerū est ꝯsiderare intētionez nature ꝛ potētialitatē materie. Si cōsideramus intentionē nature: q2 nature est intendere qd melius est per ꝑus ꝛ principalius aer est intētus a natura q̄ aqua. cōsiderata g̃ huiusmodi itētione magis proprie est dictū q̄ aq sit potētia aer q̄ aer aqua. Sz si cōsideramus potētialitatē materie: q2 habentia vnā maz sunt trāsmutabilia ad se inuicē nō solū aq est potentia aer sed ecōuerso. alio ergo mō est aer potētia aqua q̄ ecōuerso: q2 h̄ est ex sola potētialitate materie. illō v̄o ex primaria intētione nature. C Deinde cum dicit.

C Si igit idem materia ꝛ act⁹. Aqua enim utraq̄. Sed hoc quidē potētia: illud v̄o actu. Habebit unq̄ sicut pars quodāmodo ad totum. Unde ꝛ his tact⁹ inest. Copulatio autem cum utraq̄ actu vnum fiant. Et de loco quidem: ꝛ quoniam est: ꝛ quid est: dictum est.

¶ Declarat eidem alia rõne. d. q sic idez est materia ⁊ actus. s. materia ⁊ forma qz aqua est utraqz. Sz licz ita sit q in eadẽ re ut in aqua cõgregat utrũqz. s. materia ⁊ forma tamẽ hec gdez. s. materia est potẽtia. aliud vo idest forma est actus. cũ ergo ostẽsum sit q corpus ꝯtentũ se habet sicut potẽtia ad continẽs: qz aqua est potẽtia aer habebit se utiqz corpus ꝯtẽtũ sicut pars quodãmodo ad totũ vel sicut materia ad formaz. est ergo vis rationis q cũ ex primaria intẽtione nature ꝓprie corpus ꝯtentũ sit potentia ꝯtinẽs ⁊ nõ ecõverso: qz materia dicit quid in potẽtia forma quid in actu cõtentũ ad suũ cõtinens ⁊ per ꝯsequẽs locatuz ad locũ se habebit sicut materia ad formã ⁊ sicut pars ad totuz. addit autẽ q hic. s. corpori cõtento ⁊ ꝯtinẽti inest actus ⁊ inest ei copulatio: cum actu utraqz unum fiant. ¶ Notandũ autẽ q cum corpus cõtentũ sit potẽtia ad cõtinẽs potest cõverti in ipsum. inquãtũ ergo est potentia illud ⁊ habet se sicut pars ad ipsuz est ibi tactus: qz semꝑ pars naturaliter appetit attingere suũ totũ: qa vo põt cõverti in ipsum cũ est iã ꝯversuz est ibi copulatio. Ultio epilogat ⁊ dicit q de loco gdẽ: qm̃ est ⁊ qd est dictũ est. Lectio. X.

Odẽ aũt modo accipiẽduz phisici esse cõsiderare de vacuo: si est: aut nõ: ⁊ quõ est: ⁊ qd est: sicut ⁊ de loco. Et nãqz silez habet credulitatẽ ⁊ fidẽ per ea que opinanẽ. Ut eni locũ quẽdã ⁊ vas vacuũ ponũt dicẽtes. Videẽ aũt esse plenũ gdem cum habet grave: cuius susceptivum est. Cum vo privatum est vacuum: tanqz idem quid sit vacuum ⁊ plenum: ⁊ locus: esse autem ipsis non idem.

¶ Postqz philosophus determinavit de loco in parte ista ei dicebatur determinat de vacuo. circa qd duo facit: qz primo ostẽdit q spectat ad naturalez determinare de vacuo. scdo incipit determinare de ipso ibi[incipe autẽ oportet.]Dicit ergo q eodez modo accipiẽdum est phici esse considerare de vacuo si est aut non est ⁊ quomodo est ⁊ quid est sicut ⁊ de loco: ⁊ nãqz locus ⁊ vacuũ similez habet credulitatẽ ⁊ fidẽ per ea que opinanẽ. per eadẽ eni antiq opinabanẽ esse locũ ⁊ vacuũ. imo qd plus est antiq qui ponũt vacuũ dicẽtes esse ut locũ quẽdaz ⁊ ut vas. Cũ enim locus hẽt molẽ corpalẽ sive corpus cui est susceptivũ videẽ esse qd plenũ. Cuz vo privatũ est tali corpe videẽ esse vacuuz tanqz res ⁊ sbo idẽ sit vacuum ⁊ plenuz ⁊ locus nũl esse ipsis nõ idẽ. Si ergo idẽ est ipsis fm rem locus vacuuz ⁊ plenũ ⁊ nõ differũt nisi fm esse diffinitũ sive fm rõnẽ cũ spectat ad nãlẽ ꝯsiderare de loco videẽ q spectat ad ipsum ꝯsiderare de vacuo. ¶ Notandũ aũt q vacuũ ⁊ locũ apud antiquos habebat similẽ credulitatẽ ⁊ fidẽ ⁊ per eadẽ opinabanẽ locuz ⁊ vacuũ: qz sicut motus localis ⁊ augmẽtũ fecit eos opinari q esset locus sic hũi motus ⁊ hũi augmẽtũ fecit eos opinari q esset vacuum ut patebit per ea que inferius diceẽ. ¶ Notãdũ aũt q apud antiquos locus vacuũ ⁊ plenũ nõ differebãt nisi rõne ponebãt enim q locus esset qd cõe ad vacuũ ⁊ ad plenũ: ita q idez locus aliqñ erat vacuũ cum erat privatus corpe. aliqñ plenus cũ in eo erat corpus ꝓpter qd locus vacuũ ⁊ plenũ idem erãt subiecto differebãt aũt solũ rõne. ¶ Dubitaret forte aliqs dato q esset dare vacuũ utrũ idez esset vacuũ ⁊ locus. Dicẽdũ q si aliqd vas esset simpliciter vacuũ ⁊ in illo spatio vacuo reciperet aliqd corpus illud corpus equaret illi spatio vacuo vel illis dimẽsionibus existẽtibus intra latera vasis ⁊ etiã equaret superficiei vasis. aliter tñ ⁊ aliter: qz fm ꝯrio duplex est equalitas. quedam fm ꝯtinentiã. quedã vo fm idẽtitatẽ mẽsure. equalitas fm ꝯtinentiã est qñ aliqua duo sunt equalis ꝯtinẽtie fm quẽ moduz diceremus circuluz equari quadrato: si utrũqz equaliter ꝯtineret. hoc modo locus equaẽ locato: qz tãtũ ꝯtinet locus quãtum est locatũ. tãtum enim ꝯtinet superficies vasis quãta est aqua existẽs in vase. scdo modo potest esse equalitas ex idẽtitate mẽsure fm quẽ modũ dicũt aliqua equalia qñ eadez ⁊ equali mẽsura mẽsuranẽ. hoc aũt modo locus ⁊ locatum equari nõ põt. Nã cuz locus sit superficies quedam ⁊ ꝓfunditate carens nõ poterit mẽsurari mensura eadẽ cuz corpe qd ꝓfunditatẽ hẽt. Sed si esset spatiũ aliqd vacuuz in quo recipeẽ corpus: qa hũi spatiũ hẽret trinã dimẽsionẽ sicut ⁊ corpus posset mẽsurari eadẽ mensura cum corpe. dato ergo q esset dare tale vacuũ hũi vacuũ nõ esset locus: qa equaretur corpori locato fm idẽtitatem mensure qd loco competere non potest. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Incipere aũt oportet ꝯsiderationem accipientes que dicunt affirmãtes non esse ⁊ iterum communes opiniones de ipsis.

¶ Incipit determinare de vacuo. circa qd duo facit: qz ꝓ ꝯtinuat se ad dicẽda. 2° exequiẽ de intento ibi[alij gdẽ igiẽ tẽtãtes.]D. ergo q incipe opz ꝯsiderationẽ de vacuo accipiẽtes que dicũt affirmãtes vacuũ eẽ: ⁊ iterũ accipiẽdũ est q dicũt affirmãtes nõ esse vacuũ. ⁊ tertio accipiẽde sunt cões opiniones de ipsis vacuitatibus vel de ipso vacuo: qz necipiendũ est qd sit vacuum ⁊ quid coiter opinãtur homines nomine vacui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alij gdẽ igiẽ tẽtãtes mõstrare q: nõ est: non quod homines volũt dicere vacuũ: hoc arguunt: sed peccantes dicunt sicut anaxagoras ⁊ qui eodez modo argumẽtãtes. Demõstrant enim q aliqd est aer ligantes per utres: ⁊ demonstrantes q aer est fortis: ⁊ accipientes in clepsedris.

¶ Exequiẽ de intẽto. circa qd tria facit fm q tria posuit determinãda circa vacuũ. ꝓ enim ostẽdit quõ aliq affirmãt ipm esse. 3° qd significeẽ noie vacui ⁊ qd coiter hoies opinanẽ per vacuũ ⁊ qd coiter intẽdũt significare per vacuũ. 2° ibi[sed affirmantes eẽ.]3° ibi[ad quale aũt.]Circa pm̃ duo facit: qz ꝓ ostẽdit q arguẽtes vacuũ nõ eẽ nõ arguũt sufficienter sed deficiẽter. 2° qd dixerat manifestat ibi[homines aũt.]Dicit ergo q alij quidẽ tẽtantes mõstrare q vacuũ non est nõ arguunt idest nõ improbant hoc qd homines volũt dicere per vacuũ: sed dicũt peccãtes. i. arguunt deficiẽter sicut Anaxa. ⁊ sicut alij qui arguũt hoc modo. hi enim nõ ꝓbãt vacuũ nõ esse sed solũ demõstrãt q aliquid est aer ligantes utres vel ligantes per utres demonstrantes q aer est fortis ⁊ accipientes in clepsedris.

¶ Notandū autē q̄ quia multi antiquoꝝ philosophoꝝ credebāt ideꝫ esse uacuū ꝛ aere plenū: ideo Anara. ꝛ quidā alij sui sequaces sufficienter credebāt ꝓbare nō esse uacuum ꝓbātes aerem eē aliqd. Nā si aer est aliqd plenū aere nō est uacuū cum sit plenū aliq̄: aerē aūt eē aliqd ꝓbāt dupliciter. ꝑ inflādo utres ꝛ ligātes eos. videbāt eni q̄ uter inflatus ꝛ plen⁹ aere si sit ligat⁹ pōt sup se sustinere pondus aliqḋ qḋ nō posset sustinere nisi eēt in eo aer. Aer ḡ ut dicebāt nō solū est aliqd sed etiā est fortis cuꝫ possit sustinē pōdus. 2° ꝓbāt aerē eē aliqd per qddā uas qḋ uocat̄ inclepsidris qḋ hēbat vnū foramē in pte supiori ꝛ multa foramina ex pte inferiori. Cum ḡ illud uas iplebat̄ si apiebant̄ foramina inferiora remanēte clauso foramine supiori aq̄ nō exibat inde: q2 aer nō ꝑmittebat aquā exire uolēs subitrare per illa foramina ꝑ q̄ qḋ arguebant aerē aliqd eē. Si enim de illo uase sic artificiose facto exiret aq̄ ꝛ nō subintraret ibi aer remaneret ibi uacuū. aer ergo uolēs itrare per foramina illa vnde exibat aq̄ ipediebat exitū aque. aliqd ḡ ut dicebāt est aer. isti aūt ut ꝯ[ter] ait deficiebāt i probatione uacui: q2 particulariter iprobāt ipm. ¶ Dubitaret forte aliqs quō hi ꝑticulariter iprobāt uacuū. Dicēdum q̄ dupliciter ostēdē possumus hos defecisse in iprobatiōe uacui ꝛ ꝑticulariter improbasse ipm. ꝑ q2 minoꝝ ꝓpositio ꝛ qḋ ꝓpositio ꝛ accipit̄ in minori videt̄ eē qd ꝑticulare respectu maioris ꝓpositionis ꝛ respectu ei⁹ qḋ ꝑncipaliter accipit̄. Antiqui ergo phi ꝑmo ꝛ ꝑncipaliter accipiebāt esse uacuū illud in quo nihil est: tñ q2 nō credebāt aliqd eē ꝑter sensibile corpus: q2 aer hēt ualde sensibiles passiones in quo nō erat nisi aer credebāt eē nihil: ideo aere plenū appellabāt uacuū. arguebāt ergo sic. uacuū est in quo nihil est: sed in quo est aer uel in quo nō est sensibile corpus in illo nihil est ergo oē tale est uacuū. Si ergo aliq̄ulr̄ uellēt iprobare uacuū deberēt istare maiori ꝓpōni ostēdēdo nullum spatiū eē in quo nihil sit: istādo aūt minori ꝓpositioni ostēdēdo aerē esse aliqd ꝛ plenū aere esse plenū aliquo est istare ꝑticulariter solum. 2° hi improbāt uacuum particulariter: q2 de uacuo fuerūt due cōes opiones. qdā enim posuerūt uacuum ex pte spatij ꝛ hi dixerunt uacuū eē aliqd separatū a mobili. qdā vō posuerunt uacuū ex pte mobilis dicētes uacuum eē aliqd ibibitum imobili ꝛ eē quosdā poros ꝛ quedā foramina mobilis. Rursus uacuum ex pte spatij quidā posuerūt ꝓpter carentiā corpis. qdā vō ꝓpter distinctionē corpoꝝ. qdaꝫ vō ꝓpter ifinitum spatiū extra celum. inde est ergo q̄ de uacuo ex pte spatij fuit triplex opinio. qdā eniꝫ dixerunt uacuū eē idem qḋ nō plenū corpe sensibili. alij vō posuerūt uacuum esse distinctiuū corpis. alij vō dixerunt uacuū esse infinitū spatiū extra celum. cum ergo ꝓbātes aerem esse aliqd nō improbarent omneꝫ positionem de uacuo solum particulariter improbant ipsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alij aūt hoīes uolūt uacuū esse spatiuꝫ: in quo nulluꝫ corpus sensibile. Opinātes aūt omne qḋ est eē corpus: dicūt oīno in quo nihil est hoc eē uacuū. Unde plenuꝫ aere uacuū est. Igit̄ hoc non opꝫ mōstrare: q2 est aliqd aer. Sed q2 nō est alterum spatiū a corpib⁹ neq3 sepabile qḋ sit actu: qḋ distinguat oē corpus: ut sit nō ꝯtinuū: sicut dicunt Democritus ꝛ Leucippus: ꝛ alij multi phoꝝ. Aut ꝛ si aliqḋ extra omne corpus est: cum sit ꝯtinuū. Hi qdē igit̄ nō ꝑm posita ad problema contradicūt.

¶ Manifestat qḋ dixerat ostendēs ꝑdictos phōs insufficiēter ꝛ ꝑticulariter iprobare uacuū. d. q̄ homines uolūt eē uacuuꝫ spatiū illud in quo nullum corpus sensibile est. opinātes aūt oē qḋ est esse corpus. s. sensibile aut oino. i. ulr̄ supple uolunt hoīes hoc eē uacuū in quo nihil est: vnde plenuꝫ aere ꝑm eos est uacuum: q2 credebāt aerē nihil eē. Si ergo ulr̄ dꝫ improbari uacuū ostēdēdū est nullū eē spatium in quo nihil sit. ꝓbare aūt aereꝫ esse aliqd est iprobare uacuū ꝑticulariter: ideo subdit q̄ nō opꝫ mōstrare hoc. s. q̄ nō est aliqd aer sed opꝫ ostendere q̄ nō est spatiū alteruꝫ a corpibus neq3 sepabile ab omni corpe: neq3 q̄ sit actu separatuꝫ in quo sit nullū corpus: ꝛ hoc q̄tū ad opinionē illoꝝ dicētiū uacuū esse spatiū ꝑuatū corpe sensibili. susceptiuū tñ sensibilis corpis. aut etiā oportet ostēdere q̄ nō est uacuū qḋ distinguat omne corpus ut nō sit ꝯtinuuꝫ sicut dicūt Democritus ꝛ Leucippus ꝛ alij multi phisiologoꝝ. opinātes uacuū eē distinctiuū corpoꝝ: etiā opꝫ ostēdere si est aliquid uel si nō est aliqd extra omne corpus cū sit ꝯtinuū: ꝛ hoc q̄tū ad positionē dicētiū uacuū eē quoddā ꝯtinuuꝫ spatium extra omne corpus siue extra celum: q2 ergo predicti philosophi nō sufficienter improbāt uacuum: ideo subdit q̄ hi quidem igit̄ nō ꝯtradicūt ad problema ꝑm posita: q2 non sufficienter improbāt positiones de uacuo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed affirmātes eē magis dicūt vnū quidē: q2 mot⁹ ꝑm locuꝫ nō erit: hic aūt est loci mutatio ꝛ augmētū. Nō enim videbit̄ uncq3 mot⁹ esse: nisi sit uacuū. Plenuꝫ eniꝫ ipossibile est recipe. Si vō recipiat: ꝛ sunt duo in eodē: ꝯtinget uncq3 ꝛ q̄libet simul esse corpa. Quam enim ꝓpter quam nō erit uncq3 quod dictum est nō erit dicere. Si autem hoc ꝯtinget: ꝛ paruissimum accipiet maximuꝫ. Multa nācq3 magnū sunt. Quare si multa equalia cōtinget in eodem esse: ꝛ multa inequalia.

¶ Ostēso quomodo aliqui negabāt esse uacuū: ostendit qbus rōnibus mouebant̄ affirmātes uacuꝫ esse. circa qḋ quinq3 facit ꝑm q̄ qnq3 rationes adducit ad hoc ostēdendū. scḋa ibi ⌊ alio vō modo. ⌋ tertia ibi ⌊ amplius autē ꝛ augmentū. ⌋ quarta ibi ⌊ testimoniuꝫ aūt. ⌋ qnta ibi ⌊ esse autē affirmāt. ⌋ Circa primū duo facit: q2 primo adducit quandaꝫ rōnē sumptā ex pte mot⁹ per quā ꝓbat̄ uacuū esse. 2° ex hoc ostendit quō mouebat̄ mellis. ut poneret nō eē motū ibi ⌊ mellis. qdem. ⌋ Dicit ergo q̄ affirmātes uacuū esse magis dicūt. i. sufficiētius vidētur dicere q̄ ponētes ipsum nō esse. vnū quideꝫ ꝛ vna ratio per quā mouētur ad ponēduꝫ uacuum non esse est q2 nō erit motus ꝑm locuꝫ: supple si nō sit uacuū. hic aūt. s. mot⁹ ꝑm locuꝫ est loci mutatio

⁊ augmētū. utroq̧ enim modo mutat̄ locus. s. per loci mutationē ⁊ per augmentū. Q ergo oporteat esse uacuū p̄z: q: nō ubiq̧ videbit̄ esse mot⁹ nisi sit uacuū in quo recipiat̄ corpus mobile. plenū cum īpossibile est recipe aliqḋ corpus: q: si plenū recipiat aliqḋ corpus ⁊ sunt duo corpa in eodem ptinget utiq̧ q̄libet corpa ⁊ quecūq̧ corpa ⁊ qḋcūq̧ corpus simul esse. Si enim duo corpa nāliter possent eē simul īfinita possent eē simul. nō enī erit da re diīam ꝑpter quā nō erit utiq̧ qḋ dictū est. vz q̧ si duo corpa possent esse simul q̧ ⁊ quecūq̧ corpa possent eē simul. si aūt hoc ptinget. s. si ita se hēt ut dictum est ꝑuissimū accipier maximū. s. locus qui accipiet ꝑuum corpus poterit recipe maximū: q: ḡ qḋ est magnū est multa ꝑua: quare si in eodē loco ptinget eē simul multa eq̄lia corpa in illo eodē ptinget eē multa simul ineq̄lia que oīa sunt incōuenientia. ¶ Dubitaret forte aliq̄s quō sequit̄ h̄ pn̄tia q̧ si duo corpa pn̄t eē in eodē q̧ quecūq̧ ⁊ quodcūq̧ corpa pn̄t eē in eodē. Dicēdū q̧ tota cā quare vnū corpus nō cōpatit̄ secū aliud corpus est: q: dimēsiones resistūt dimēsionibus. vnde ⁊ si dimēsiones eēnt sepate: ut infra ꝓbabit̄ nō cōpaterent̄ secū aliud corpus. si ergo vnū corpus posset eē cum alio dimēsiones dimēsionib⁹ nō resisterēt quo posito qḋlibet corpus posset cum q̄libet corpe esse ⁊ q̄cūq̧ corpa possent esse simul: q: sibi inuicē nō resisteret. ¶ Ulterius forte dubitaret aliq̄s: q: nō videt̄ seq̄ pn̄tia philosophi. vz q̧ si quecūq̧ corpora pn̄t eē simul q̧ simul sint corpa equalia ⁊ inequalia ⁊ q̧ simul sint magnū ⁊ ꝑuum. Nā hoc modo ꝓbat̄ magnū posse eē simul cum ꝑuo: q: vnū magnū pōt diuidi in multa parua. Sz si oīa illa parua ponant̄ esse simul nō erūt simul inequalia nec erūt simul magnū ⁊ ꝑuum sed paruū ⁊ paruū. Dicēdū q̧ si duo corpa possent nāliter esse simul sequeret̄ q̧ corpus magnū posset esse in eq̄li loco cum paruo absq̧ eo q̧ diuideret̄. Illa enim eadē cā ꝑpter quā duo corpa non pn̄t esse in eodē loco est: q: corpus magnū occupat maiorē locum q̄z paruū: ideo enim ut dicebat̄ duo corpa non pn̄t esse in eodē loco: q: dimēsiones vnius corpis resistūt dimēsionibus alterius. Sic etiā magnū corpus de necessitate reqrit magnū locum: q: dimēsiones vnius ptis nō pn̄t eē cum dimēsionib⁹ alterius. Si enī dimēsiones nō resisterent dimēsionib⁹ qḋ oporteret ponere si duo corpa possent eē simul seq̄ret̄ q̧ dimensiones vnius ptis nō resisterēt dimēsionib⁹ alterius ptis: ꝑpter qḋ ubi eēt vna pars posset eē alia: ⁊ q: dimēsiones ptium nō resisterēt sibi adinuicem absq̧ eo q̧ diuideret̄ corpus ubi eēt vna pars corporis posset eē totū corpus: ⁊ q: pars est minor toto in eodē loco posset eē corpus magnū ⁊ paruum simul ⁊ in eodē loco possent esse multa corpa magna ⁊ multa parua: quare in loco equali essent simul ⁊ etiam in eodē loco equalia ⁊ inequalia qḋ est inconueniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Mellissus qdē igit̄ demōstrat q̧ omne immobile ex his. Si enī mouebit̄ aliqḋ: necesse esse uacuū dicit: uacuum aūt non est eorū que sunt. Uno qdem igit̄ modo ex his demonstrant q̧ aliqḋ est uacuū.

¶ Ex his que dixerat ostēdit quō mouebit̄ mellissus ad negādū motum. d. q̧ mellissus qdē igit̄ ex his. i. ex h⁹ rōnibus demōstrat q̧ omne qḋ est imobile est: q: si mouebit̄ aliqḋ ut dicebat necesse est esse uacuū: uacuū aūt dicit eē nō eoꝝ que sunt. i. eē nō ens. alij ergo phi ut ponerēt motum posuerunt uacuū. mellis. vō ut negaret uacuū negauit motū. cōcludit aūt. q. epilogādo q̧ vno qdē igit̄ mō ex his i. per h⁹ rōnem: q: per viam motus demonstrat dictum phi q̧ uacuū est aliqḋ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alio vō modo: q: videnī quedā coeuntia ⁊ calcantia: ut ⁊ vinum dicūt cum utribus recipere dolia: tanq̄ in ea que sunt uacua coeuntia densato corpore.

¶ Adducit scḋam rōnē ad ꝓbādum h̄ idē. d. q̧ alio modo ꝓbat̄ esse uacuū: q: quedā corpa vident̄ coeuntia. s. subintrātia ⁊ calcātia se adinuicem: q: dicūt dolia recipe vinū cum utrib⁹ tantū q̄tū supplet suū utribus tanq̄ in ea que sunt uacua. s. in ipsas uacuitates coeunte. s. subintrāte densato corpe. dicit enim q̧ vinū adeo ꝯstringit̄ in utre: q̧ doliū pōt capere tātum de vino cū utrib⁹ q̄tū sine utrib⁹. qḋ dicebāt antiq̄ ideo ꝯtingere q: vino dēsato in utre ptes vini subintrabāt uacuitates eius ꝑpter qḋ vinum capiebat minorē locū. ꝯcludebāt ergo q̧ necesse erat uacuum ponere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt ⁊ augmētum videt̄ oībus fieri per uacuū: alimētū qdē corpus esse. Duo aūt corpora impossibile simul esse.

¶ Ponit tertiā rōnē dicēs: q̧ amplius ⁊ augmētum videt̄ oībus fieri per uacuū: q: alimentū dicūt esse corpus: duo aūt corpa īpossibile est esse simul. Si ergo alimētum per qḋ fit augmētū recipit̄ in corpore aīalis uel recipitur in uacuo uel in pleno. si in uacuo ergo uacuum est. si in plenū ergo duo corpa erunt simul qḋ est incōueniēs. ¶ Dubitaret forte aliq̄s q: hec rō nō videt̄ differre a prima. in prima enim rōne etiā per motū augmēti ꝓbabat̄ uacuū inq̄tū ad augmētū sequebat̄ loci mutatio: qua posita uel recipiebat̄ qḋ mutabat locū in uacuo uel in pleno. erat ergo eadē rō illa cum ista. Dicēdum q̧ in augmēto est duo ꝯsiderare. vz alimētū ingrediēs mēbrū quo ingrediēte ⁊ ecōuerso in mēbrū sequit̄ q̧ mēbrum augmētet̄ ⁊ occupet maiorē locum. dupliciter ergo per augmētum pōt argui uacuū. pmo ex alimēto ingrediēte: q: cum nō possit recipi in pleno recipiet̄ in uacuo: ⁊ fm hoc ꝓcedit hec rō. 2⁹ mō pōt argui uacuū ex ipsa augmētatiōe corpis. nā cū corpus augmētatū occupet maiorē locū cū illud plus de loco qḋ occupabit opz fuisse uacuū: q: si fuisset plenū essent duo corpa simul ⁊ fm hoc ꝓcedit ratio prima. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Testimonium autem ⁊ quod est de cinere faciunt: quod recipit tātum aqua: quātum uas uacuum esset.

¶ Adducit quartā rōnē. d. testimoniū aūt qḋ est ad ꝓbādum uacuū est testimonium qḋ faciūt de cinere. dicunt enim q̧ uas plenum de cinere recipit tātum aque quantum uas uacuū qḋ esse non posset ut dicebāt nisi in cinerib⁹ essent aliq̄ uacuitates quas subingrederetur aqua. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Esse aūt affirmāt ⁊ pythagorici uacuū: ⁊ igredi ipm in celo ex infinito spū tanq̄

respirātiū: ꝛ hoc esse uacuum: qd determināt naturas tanq̄ sit uacuum separatio quedam coꝝ que sunt ꝯsequenter ꝛ determinatio: ꝛ hoc esse primū in numeris. Uacuū enī determinare numerū ipsoꝝ. Ex quibus quidem alij dicūt esse: alij vō non dicunt: fere tot ꝛ huiusmodi sunt.

¶ Ostēdit quarto uacuū esse ex testimonio pythago. ꝛ dicit q pythago. affirmāt esse uacuū ꝛ dicūt ipsum igredi a celo tanq̄ a respirāti ex infinito spiritu ꝛ dicūt uacuū esse qd determinat sās reꝝ tanq̄ sit uacuum sepatio quedā ꝛ quedā determinatio coꝝ que sunt ꝯsiter. i. eoꝝ que sunt prima ꝛ vicina ꝛ addebāt pytha. q hoc. i. hm̄ uacuū est p̄m̄ dictū etiā in numeris. dicebāt enim uacuū p̄mū determinare nām ipsoꝝ numeroꝝ ꝛ ex ꝯñti distinguere nās aliaꝝ rerum. patet ergo ex testimonio pythago. q uacuū est. ¶ Notādū aūt q pytha. nō credebant posse esse res distinctas sine uacuo: ꝛ q2 videbāt ꝯuenientes esse distinctionē mediante corpe celesti: ideo ponebāt extra celū esse infinitum uacuū ꝛ dicebāt celum esse quoddā magnū aial: q2 per anhelitum suū attrahebat multū de illo uacuo: ꝛ q. ex infinito spiritu emittebat hm̄ uacuū in hec inferiora. q. emittēdo causabat distinctiōes reꝝ. ¶ Notādū etiā q q2 pytha. ponebāt numeros eē pncipia reꝝ: ideo ut dicebat hm̄ distinctio. pus causabat in numeris ꝛ per numeros dertaebat ad alia. ¶ Dubitaret forte aliqs qd potuerit mouere pythagorā ut poneret res nō esse distinctas nisi distinguerent per uacuū. Dicēdū q ut supra tāgebat corpa mathematica si sunt ꝯtigua sunt ꝯtinua. ꝯtigua enim corpa hñt ultimas supficies simul. supficies enim mathematice si ponant simul efficiunt vna supficies: q2 nō hñt per quid distinguant: q2 ergo ꝯtigua sunt quoꝝ ultima sunt simul. ꝯtinua vō sunt quoꝝ ultima sunt vnū. mathematica corpa si ponant ꝯtigua ponunt ꝯtinua: q2 si hñt ultima simul hñt ultima vnū. quicq̄ ergo vult loqui de nālibus modo mathematicali si vult saluare oia nālia corpa non esse vnū corpus ꝯtinuum opꝫ q ponat huiusmodi corpa sibi inuicē nō ꝯtiguari qd esse nō posset nisi inter corpa vicina ꝛ ꝯtiguē se habētia esset aliqd uacuū distinguēs: ideo forte pythagoras: q2 loquebat de nālib9 modo mathematicali posuit q necesse erat ponere uacuū distinctiuū nālium corpoꝝ. ¶ Ultio epilogat. d. q rōnes ex qbus alij dicūt uacuū esse ꝛ rōnes ex qbus alij dicūt ipm nō eē fere tot sunt ꝛ huiusmodi sunt que dicte sunt. L. cō. XI.

a Ad quale autē se habet opꝫ accipe qd significet nomen. Uidet aūt uacuū locus eē in quo nihil est. Huius aūt cā est: q2 omne qd est corpus opinant esse. Omne aūt corpus in loco est: uacuū aūt in quo nullū corpus est. Quare sicubi nō est corpus nihil eē hic. Corpus aūt iterū omne opinant eē tāgibile: hm̄ dī aūt est qd habet grauitatē aut leuitatē. Accidit igit ex sillogismo hoc esse uacuū: in quo nullū est graue aliqd: aut leue: qdem igit ex sillogismo sicut prius diximus accidūt.

¶ In parte ista ut dicebat philosophus posuit cōes snias siue cōes opiniones de uacuo. circa qd tria facit: q2 p̄mo ponit hm̄ cōes opiniones ꝛ improbat eas. 2° soluit rōnes superius factas per quas videbat pbari uacuū esse. 3° adducit rōnes firmas ꝛ irrefragabiles q īpossibile sit esse uacuū. 2a ibi. quī aūt de loco. 3a ibi. quī autē nō est. Circa p̄mū duo facit p̄m q de uacuo narrat duos cōes modos ponēdi siue duas cōes opiniones. 2a ibi. alio aūt modo. Circa p̄mū duo facit: q2 p̄mo narrat quandā cōem sniam siue quādā cōem opinionem de uacuo. 2° improbat ipam ibi. Sed incōueniēs est. Dicit ergo qd ad quale se habeat. i. ad quam prē declinādū sit utrū. s. ꝯcedēdū sit esse uacuum uel ꝯcedēdū sit ipm nō esse opꝫ accipe qd significet nomē uacui ꝛ qd coiter hoies opinant per uacuū: ideo subdit q uacuū videt esse locus in quo nihil est. hm̄ōi aūt causa est. q2 philosophi opinant omne qd est esse corpus. omne aūt corp9 est in loco: uacuū aūt est illud in quo nullū corpus est: quare sicubi nō est corpus sm̄ hoꝝ phoꝝ snias opꝫ hoc nihil esse. iterū aūt opinant omne corpus esse tāgibile. hm̄ōi aūt corpus tāgibile est hñs aut grauitatē: aut leuitatē. accidit ergo ex sillogismo hoc esse uacuū in quo nihil est graue aut leue. hec qdē igit nō sunt de prima significatiōe uacui. sed sicut prius sūt diximus accidit ex sillogismo. ¶ Notādū aūt q vna cois opinio fuit de uacuo q uacuū sm̄ suā p̄malē significationē esset illud in quo est nullū corpus. ex hac autē p̄malī significatiōe uacui ꝯcludebāt sillogistice duo circa uacuum. Nam q2 credebāt omne qd est eē corpus ꝛ oē corpus esse in loco arguebam quasi sillogistice q si omne qd est est corpus ꝛ omne corpus est in loco: q2 uacuū est illud in quo nō est corpus uacuū est locus in quo nihil est: q2 ubi nō est corpus ibi nihil est. ¶ Rursus q2 credebant omne corpus esse tangibile: ideo ꝯcludebant etiā sillogistice q uacuum est in quo non est corpus tangibile cum nō sit dare corpus nisi tangibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed incōueniens est: si pūctum uacuū sit. Oportet enim locum esse: in quo loco est corporis sit spatium tangibilis.

¶ Improbat hanc sententiā de uacuo. circa qd duo facit p̄m q dupliciter improbat eā. scdā ibi. Sic igitur videt. Primo improbat sic. Nam si uacuum est illud in quo nō est corpus: si hoc significatur nomine uacui: ꝛ hec est descriptio eius oportet q omne illud in quo nō est corpus sit uacuū. erit ergo punctus quid uacuū cum in eo nō sit corpus: ideo ait q incōueniens est si punctū sit uacuū oportet enim uacuū esse locum in quo loco sit spatium susceptiuū tangibilis corporis. nō ergo sufficit dicere q uacuum ex p̄maria significatiōe significat id in quo nō est corpus. Sꝫ q significat illud qd est aptum natū suscipe corpus: uel qd est spatium susceptiuū corporis: nō tamē est in eo corpus. Sic ergo rectificādo significationem uacui nō sequeretur q pūctum sit quid uacuū: q2 nō est aptū natum suscipere corpus. ¶ Notādum autē q ait incōueniens esse punctū esse uacuū: ꝛ q oportet uacuū eē locū: q2 ꝯsuetudo fuit philosophi arguē cōtra philosophos alios ex dictis: q2 igit antiqui

phi dicebāt vacuū eē omne id in quo nō est corp⁹ tū ulteri⁹ dicerēt vacuū eē locū in quo nihil est seq̄baf ex dictis eoꝝ q̄ pūctū eēt vacuū cum in eo nō sit corpus. ⁊ etiā q̄ pūctus eēt locus ⁊ per ꝯñs ut ꝯ⁹ atq̄ haberet dimensiones ⁊ q̄ esset diuisibilis qd est oīno inconueniens. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sic igit̄ videt̄ dici vacuū vno qdez modo nō plenuz sensibile corpore fm tactū. Sensibile aūt fm tactū est grauitatē hābēs: aut leuitatē. Unde ⁊ sic dubitabit aliquis qd unq̄ dicat: si habeat hoc spatuz colorē: aut sonū utrū vacuū an non. Aut manifestū est sigdem accipiat corpus qd tangitur vacuz esse: si vo non: minime.

¶ Improbat pdictā opionē alia rōne. d. q̄ sic igit̄ fz tactū sensuz vī dici vacuū vno qdē modo qd nō est plenū corpe sensibili fm tactū sensibile: aut fm tactū est hñs grauitatē aut leuitatē. fz h̄ ergo oē illd spatiū in quo nō est corp⁹ tāgibile uel in quo nō est corp⁹ graue: aut leue est vacuū: vnde ⁊ sic. i. fz hūc modū ponēdi dubitabit aliqs qd utiq̄ dicat: si h̄ spatiū hēat colorē. i. corpus coloratū ⁊ visibilē aut sonū. i. corp⁹ sonorosuz ⁊ audibile: utrū tale spatiū sit vacuū: aut nō. q.d. cui dicat̄ sequet̄ icōueniēs ꝯtra dictos phōs. Si enī tale spatiū dicat̄ esse vacuū incōueniēs est cū sit ibi corp⁹ sensibile. Si aūt dicerēt tale spatiū nō eē vacuuz ꝯdicerēt positioni sue cū nō sit ibi corp⁹ tāgibile. non g̃ sufficit dicē q̄ spatiū in quo nō est corpus tāgibile q̄ illud est vacuū. Si aūt manifestū est q̄ si h⁹ spatiū accipiat. i. sit aptū natū accipe corpus qd tāgit̄ opz ipm eē vacuū. si aūt nō sit aptū natū accipe tale corpus minime esse vacuū. ¶ Notādū aūt q̄ sicut dicti phi incōplete describebāt vacuū dicēdo vacuū eē omne illud in quo nō est corp⁹: q2 tūc sequeret̄ q̄ vacuuz ita incōplete describebāt ipz dicēdo vacuū eē spatiū in quo nō est corp⁹ tāgibile: si eēt ibi corpus visibile ul' audibile q̄ illud eēt vacuū. Nō ergo sufficit dicē q̄ vacuū est illud in quo nō est corp⁹: fz addēdū est vacuū eē illud qd est aptū natū recipe corpus: ⁊ tñ nō est i eo corp⁹. Sic eē nō sufficit dicē q̄ vacuū est spatiū in quo nō est corpus tāgibile. Sz addēdū est vacuū eē spatiū qd ē aptū natū recipe corp⁹ tāgibile. nō tñ hñs corp⁹ tāgibile. Nā si esset aliqd spatiū qd nō eēt aptū natū recipe corp⁹ tāgibile. si nō eēt ibi tale corp⁹ tāgibile minime esset vacuū. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū sit aliqd corpus audibile ⁊ sonorosuz qd tñ nō sit tāgibile. Dicēduz q̄ son⁹ fieri hēt ex aliq reuerberatiōe uel ex aliqua scissura. nunq̄ igit̄ hēt fieri son⁹ nisi in corpe qd pati pōt pegrinas ipressiōes. oē aūt tale corp⁹ est alterabile. oē aūt alterabile est calidū uel fridūz uel humidū uel siccū: q2 sine his alteratio fieri nō hēt. cū ergo hec sunt q̄lītē tāgibiles ipossibile est esse aliqd corp⁹ sonorosum fm ūitatē nisi sit sensibile sensu tact⁹: tñ q2 antiq phi aerē q2 hēt debiles passiōes appellabāt intāgibilē cū in aere possit eē son⁹ sicut in ūtorq2 si fortiter scindat̄ sonat sequit̄ fm hunc modū dicēdi q̄ aliqd sit corp⁹ sonorosuz qd tñ est intāgibile. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrum sit aliqd corp⁹ coloratū qd tñ sit isensibile sensu tact⁹. Dicēdū q̄ cū color ⁊ lux sint oba visus q̄ est vn⁹ sensus pticularis opz q̄ vnū aliq̄ mō reducat̄ ad aliud. Reducit̄ enī color ad lucē ita q̄ lux est hipostasis ⁊ sba coloris. nihil enīz est aliud color nisi q̄dā lux obūbrata. Nec aūt lux vr̄ esse qd elemētare. ꝓpē q̄ huiusmodi lux obūbrata nō habet esse nisi in reb⁹ que sunt de natura elemētoꝝ uel in his que sunt cōposita ex elemētis in celo. ergo qd nō est de natura elementoꝝ ꝓprie nō est color. Si uellemus extendere nomē coloris ad omne visibile ita q̄ ipsuz lucidūz diceremus esse colorarī sic aliqua sunt colorata que nō ꝓprie sunt tāgibilia. Supcelestia enīz nō ꝓprie sunt sensibilia sensu tactus. sunt tamē lucida ⁊ sunt sensibilia sensu visus. Ex hoc ergo appareī quare philosophus arguēs cōtra dictos philosophos ponētes vacuuz esse spatiū in quo non est corpus tāgibile querit si esset spatium in quo non esset corpus tangibile: sed esset ibi sonus. i. corpus audibile: aut color. i. corpus visibile utruz tale spatiuz vacuū esset: sequeret̄ enim fm eos q̄ spatiuz in quo sunt supcelestia esset vacuū cum illa nō sint tāgibilia sed visibilia. etiam sequeret̄ q̄ totuz spatiuz in quo est aer eēt vacuū cum aer possit esse subiectuz soni subiectū qd fm eos est quid intāgibile. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrum spatiū in quo nō est tāgibile corpus est tamē aptuz natū suscipe corpus tāgibile utruz illud de necessitate sit vacuū. videt̄ enim philosophus velle nō esse bñ dictum vacuū esse spatiū priuatū corpore tāgibili ut volebāt dicti philosophi: q2 tūc sequeret̄ q̄ spatiū in quo est celuz esset vacuū. Cōcedit tamē philosophus q̄ spatiuz priuatū corpore tāgibili si sit receptiuuz tāgibilis corporis est vacuū. Sed si sō: minime: querit̄ ergo quomodo ūitatē habeat qd dicit. Dicēdum q̄ si accipiat̄ corpus tāgibile fm ueritatē pro omni eo qd est subiectū qualitatibus tāgibilibus: sic quicqd est in spera actionū ⁊ passionū est tāgibile ⁊ soluz huiusmodi spatiū qd est intra celuz uel qd est in spera actionū ⁊ passionū est susceptiuū tāgibilis corporis. Nō ergo posset poni spatiū aliqd susceptiuuz tāgibilis corporis priuatū tali corpore nisi diceret̄ q̄ esset aliqd spatiuz in spera actionū ⁊ passionū in quo nō esset tāgibile corpus quo posito illud de necessitate esset vacuum. Loquēdo ergo de corpe tāgibili fm ueritatē uecuz est qd dicit̄. Sed si uellemus loq de corpore tāgibili ut loquebant̄ qdam philosophi loquentes uel dicētes aerē nō habere qualitates tāgibiles: sic nō est uerum qd dicitur: q2 tunc omne plenum aere esset vacuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alio aūt modo in quo nō est hoc aliqd: neq̄ substāna aliqua corporea. Unde qdam dicūt vacuū esse corporis materiaz: qui qdez ⁊ locū dicētes idem hoc: nō bene: mā qdē enim non separabilis est a rebus. Uacuuz aūt querūt sicut separabile.

¶ Ponit aliā opionē de vacuo dicens: q̄ aliq̄ modo dr̄ vacuum in quo nō est h̄ aliqd. i. in quo nihil est determinatuz. s. neq̄ accidēs neq̄ sba aliqua corporea: vnde qdā ut Plato ⁊ sui sequaces dicūt vacuuz esse materiā corporis qui quidē sunt dicētes hoc idē. s. materiā esse locum Platonici enim qui dixerunt materiam esse locum dicebāt hoc idem scilicet materiaz esse vacuum: sed in hoc nō bñ dixerūt: q2 mā nō est separabilis a rebus sed vacuuz

querunt ut separabile. ¶ Notandū aūt q̄ uacuū est locus priuat⁹ eo q̄d est aptus natus suscipe. Qui ergo dixerūt locū esse spatiū: q2 est susceptiuū corpoꝝ posuerūt q̄ esset uacuū spatiū priuatū corpe. qui vo dixerūt locum eē mām: q2 mā est susceptiua formaꝝ cogebant ponere q̄ uacuū esset mā in qua nō erat aliqua forma uel in quo non erat hic aliqd in actu nec aliqua forma ſbalis corpea. ¶ Notādū etiā q̄ cum ſm se mā sit pura potētia magis repugnat ei hēre eē sepatū ab omni forma q̄z repugnet spatio hēre eē separatū ab omni corpe. Ideo Plato ponēs uacuū esse mām sine forma spāliter rephēdit de sepatione cū uacuū intelligat aliqd separabile. mā aūt ab omni forma separari non pōt: q2 ſm se videt esse qd mediū inter ens ꝛ nihil. ¶ Dubitaret forte aliquis cū supra dictū sit q̄ erāt tres opiniones de uacuo. videt q̄ isufficiēter enumerētur hic oēs opiniones de uacuo: q2 nō sunt positi hic nisi duo modi ponēdi uacuū. Dicendū q̄ ille tres opiniones supius tacte de uacuo oēs quodāmodo incidūt in unā sniam. Nā siue ponat uacuū ut aliqd separatū a corpibus ꝛ distinctū corpoꝝ: siue ut aliqd imbibitū corpibus sicut dixerūt illi qui posuerūt uacuū esse poros quosdā uacuos dispsos in corpe: siue dicat uacuū esse q̄ddā infinitum spatiū extra celū semp ſm oēm talem acceptiōez intelligit esse uacuū spatiū quoddā priuatum corpe. phs ergo cum narrauit illā opinionez de uacuo q̄d est spatiū priuatum corpe tāgibili quodāmodo tengit oēs illas tres snias de uacuo ꝛ ultra snias illas addit opinionem Platonis qui posuit uacuū esse materiā forma priuataꝫ. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs: q2 cum uacuū q̄ditatez habere nō possit dicit q̄ incōuenienter ingrat de uacuo cum ingrat q̄ditatē eius. Dicendū q̄ cum dicit 2° posterioꝝ. duplex est diffinitio. quedā dicēs quid rei quedaꝫ dicēs q̄d nois. diffinitio dicēs quid nois nō soluꝫ est entium: sed etiā non entiū. de quolibet enim enunciabili quantūcūq̄z sit ipossibile scire possumus q̄d nois. lz enim uerificatio ɔtradictionis sit impossibilis scire tñ possumus quid significat per hoc enunciabile q̄ ɔtradictoria uerificari possunt. sic etiā lz esse uacuum sit impossibile scire tñ possumus q̄d significat noīe uacui. cum ergo dicit q̄ uacuū quiditatem nō habet nec est inuestigādū de eo q̄d sit dici debet q̄ nō est inuestigādum de eo quid rei sꝫ q̄d nois. signāter ergo phs. d. ut q̄ oportet accipe de uacuo q̄d significet nomē insinuās q̄ de eo q̄d rei nunq̄z accipe possumus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ aūt de loco determinatū est: ꝛ uacuū locū necesse est eē si est priuatū corpe. Locus aūt quō est ꝛ quō nō est dictū est: manifestū est qm̄ sic q̄dē uacuū nō est: neq̄z separatū: neq̄z iseparabile. Uacuū eni nō corpus sed corporis spatiū uolūt esse.

¶ Soluit rationes supius factas que vident probare uacuū esse. ꝛ circa hoc duo facit: q2 pmo ostendit per iam dicta q̄ impossibile est eē uacuū: ut dicti philosophi ponebāt. scdo soluit rationes que videbant pbare uacuum esse ibi [vnde ꝛ uacuū dicit.] Dicit ergo q̄ q2 de loco determinatū est ꝛ locū necesse est esse uacuū si est spatium priuatū corpore. ¶ Ulterius aūt q2 dictū est quomodo est locus ꝛ quomodo nō est: ideo manifestū est qm̄ quidem nō est sic uacuum: neq̄z separatū: neq̄z inseparabile ut dicebāt philosophi. uolebāt eni dicti philosophi uacuum nō esse corpus: sed spatiū corpis. cum ergo ostēsum sit q̄ impossibile sit locū esse spatiū. sed oportet ipsum esse supficiez uel terminum corpis ɔtinentis nō potest esse q̄ uacuū sit locus. ꝛ tñ sit spatium ut illi dicebāt. ¶ Notandū autez q̄d ait q̄ impossibile est esse uacuū neq̄z separatuꝫ inseparabile: q2 ut dicebat q̄dam posuerūt uacuū separatū a corporibus. quidam v̄o dixerūt ipsum esse corpibus imbibituꝫ ponētes uacuum esse uacuitates quasdam uel poros quosdam in corporibus respersos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde ꝛ uacuum videt aliqd esse q2 ꝛ locus: ꝛ pp hoc acceptū est. Prouenit enīz mot⁹ qui est ſm locū ꝛ locū dicentibus esse aliqd pter corpa incidētia ꝛ in his qui quidā dicūt ꝛ uacuū est. Causam aūt motus opinant esse uacuū sic: sicut in quo mouetur: hoc aūt erit quale locū q̄dez dicūt eē.

¶ Soluit rōnes supius factas de uacuo. ad cui⁹ euidētiā. sciēdū q̄ lz supius q̄nq̄z modis ostēderet uacuū esse. ultima tñ rō sumpta ex testimonio pythagoricoꝝ nō pprie ueniebat dici rō q2 nō assignabat ibi cā q̄ oporteret esse uacuū. Sꝫ solū dicebat h̄ sensisse pythagorā: illā ergo rōnē non soluit: tria ergo facit: q2 pmo soluit rōnē sumptā ex pte mot⁹. 2° sumptam ex pte ɔdēsationis. tertio soluit rōnes sumptas ex augmento ꝛ cinere. his enim modis supple pbabat uacuū esse. s. ex pte motus: ꝛ ex pte ɔdēsationis: q2 dicebat q̄ ɔdēsato vino i utribus doliū tm̄ capiebat de vino cū utribus quātū sine utrib⁹. Ulteri⁹ pbabat hoc ex pte augmēti ꝛ ex testimonio cineris. 2ª pars ibi [ɔuenit aūt densari.] 3ª ibi [ꝛ augmētari uō solū.] Circa pm̄ duo facit: q2 pmo ostēdit quō phi uenati sunt uacuū pp motū. 2° pbat q̄ ppter motū nō necesse est ponere uacuū ibi [neq̄z vna aūt.] Dicit ergo q̄ uacuū videt esse aliqd q2 locus est aliqd ꝛ pp hoc acceptū est uacuū ppter q̄. s. accept⁹ est locus. naꝫ motus qui est ſm locū ɔuenit. i. ɔuenit ut hēt alia lr̄a dicētibus locū esse aliqd pter corpa incidētia. ꝛ h⁹ etiā mot⁹ ɔuenit his qui dicūt uacuū esse. pp eādē ergo cām accipiebat locus ꝛ uacuū: q2 ppter motū localeꝫ: adeo subdit q̄ causa motus opinabant sic esse uacuū sicut in quo mouet. dicebāt eni q̄ ad motū de necessitate regrit uacuū sicut illud in quo est mot⁹. hoc aūt erit quare locū dicunt esse. Nā sicut ponebant necessariū esse uacuū ppter motū sicut illud in q̄ fit motus: sic etiā credebāt ppter hoc regri locū. ponebāt enim fieri motū in loco ꝛ nō in uacuo. ¶ Dubitaret forte aliqs q2 cum idē respectu eiusdez ſm idē genus cause nō possit esse cā ꝛ causatū videt q̄ stare nō possit q̄ uacuū sit acceptū ppter motuꝫ ꝛ q̄ ulterius uacuū sit cā motus: q2 sic idē respectu eiusdē esset cā ꝛ causatū. Dicēduꝫ q̄ duplex est cā in essendo ꝛ in inferēdo. apud antiquos aūt phos motus fuit causa uacui: ꝛ esset causa loci in inferendo: q2 per motū accipiebāt ꝛ uenati sunt locū ꝛ uacuū. sꝫ uacuū ꝛ locus ſm eos erāt cā mot⁹ in eēndo ponebāt eni motū fieri nō posse nisi esset dare locū uacuum in quo esset motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq3 vna autez necessitas est si motus esse uacuum. Omnino quidez igitur ois motionis nequaq3. Unde 7 melissum latuit alterari nāq3 contingit plenum.

¶ Ostēdit q̄ nō necesse est ponē uacuū ꝓpter motū circa qḋ duo facit: q2 p̄ ostēdit q̄ nō ois mot⁹ reqrit uacuū. 2° spāliter ostēdit hoc de motu locali pp quē dicn pħi ponebāt uacuū ibi. Sed neq3 fm locū. Dicit ergo q̄ neq3 vna necessitas est eē uacuū sicut mot⁹: q2 oīno qdē igit ois motionis. i. ꝓpter oēz motionē nequaq3 erigit uacuū. vnde 7 ꝑ melissum latuit: q2 ut negaret uacuum: negauit omnē motum q̄ non opoztet. alterari nāq3 contingit plenum igitur propter alterationez non necesse est ponere uacuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed neq3 fm locū motū. Simul enim subingredi adinuicē ɔtingit si nullū spatiuz separabile sit p̄ter corpa mota: 7 hoc manifestū est etiam in ɔtinuoꝝ reuolutionibus: sicut in his que sunt humidorum.

¶ Ostēdit q̄ nō op3 ponē uacuū ꝓpter motū localē d. q̄ neq3 fm locū motū. i. fm motū localē op3 ponere uacuū: q2 ɔtingit corpa subigredi simul adinuicē: si spatiū nullū sit separabile p̄ter corpa mota. nō ergo op3 ponere spatiū sepatū uł spatiū uacuū ut fit mot⁹: q2 vnū corpus subigredit aliud: 7 vnū corp⁹ cedit alteri ꝓpter qḋ pōt saluari mot⁹ absq3 eo q̄ sit uacuū: 7 h̄ q̄ ita sit manifestū est in reuolutionibus. i. in circulatiōib⁹ ɔtinuoꝝ sicut in his ɔtinuis que sunt de numero humidoꝝ. ꝓiecto eni lapide in aquā fiunt ibi motus circulationuz: q2 vna pars aque cedit alteri parti 7 vnus circulus impellit alium circulum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Contingit autē densari non in uacuum: sed propter id quod ea que insunt elabūtur: ut aqua collisa aerem qui inest.

¶ Soluta rōne de motu soluit rōnē de vino siue de ɔdēsatiōe. dicit q̄ ɔuenit ɔdēsari nō in uacuū. S3 pp hoc q̄ ea que insunt elabunt. i. euaporāt ꝓpter ɔdēsationez ut aq̄ collisa ɔuenit euaporare aerem qui est in ea. p3 ergo solutio ad rōnē illā de vino siue de utrib⁹: q2 colliso 7 ɔdēsato in utrib⁹ ptes que sunt ibi aeree uel ptes supiores euaporāt: quibus euaporatis vinuz occupat minus spatiū ꝓpter qḋ fieri pōt q̄ dolia tantuz capiant de vino cum utribus quantum sine utribus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et augmētari nō solum ingrediente aliquo sed 7 alteratione: ut si ex aq̄ fiat aer.

¶ Soluit rōnē de augmēto 7 cinere. circa qḋ duo facit: q2 p̄ ostēdit q̄ pōt fieri aliqs mot⁹ augmēti sine uacuo. 2° ostēdit q̄ rō de augmēto 7 cinere seipsas īpediūt ibi Oino aūt. Dicit ḡ q̄ augmētari ɔtingit nō solū igrediēte de aliq: sed 7 alteratione ut si ex aq̄ fiat aer erit ibi qḋdā augmētū: q2 occupabit ibi maiorē locū. igit ꝓpter rōnē illā q̄ si sit augmētū alimētū igrediēs uel recipit̄ in pleno: 7 tūc sunt duo corpa in eodez uel in uacuo: 7 tūc uacuum est ꝓpter huiusmodi rōnē nō oportet ponere uacuuz in omni augmēto: q2 si sumat̄ augmentū large ɔuenit augeri ex sola rarefactione absq3 aliquo alimēto ingrediente. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oino aūt 7 que est de augmēto rō: 7 in cinerē diffuse aque: ipsa seipsam impedit. Aut eni nō auget̄ qḋlibet aut non corpe. Aut ɔtingit duo corpa in eodē eē. Dubitationēz igit uolūt cōem soluere: sed nō demōstrāt uacuū quō est. Aut omne eē corpus necesse est uacuū: si penitus auget̄: 7 augent̄ per uacuū. Eadē aūt 7 i cinere ratio est. Qḋ qdē igit̄ 7 ex qbus demōstrāt uacuum soluere facile sit manifestuz est.

¶ Ostēdit q̄ rō de augmēto 7 cinere seipsam impedit. Ad cuius euidētiā sciendū q̄ tūc ratio seipsam īpedit qn̄ ɔcesso eo qḋ dicit̄ nō habet̄ intentū. Nā si philosophi ponebāt uacuū ne per ingressum alimēti ponerēt duo corpa in eodē cuz quelibet pars aucti sit aucta 7 cū totū corpus auget̄ cum nullū sit corpus ita uacuū qn̄ sit ibi aliquid de pleno si illud plenū debet augeri op3 q̄ alimētū recipiat̄ in plenū 7 q̄ sint duo corpa in eodē. ɔcessis ergo uacuitatib⁹ in corpe si totū corpus debet augeri 7 alimētū est aliqd corpeum opoztebit q̄ tale alimētuz recipiat̄ in pleno: sic etiā ratio de cinere seipsaz impedit. nā q̄tumcūq3 sint uacuitates in cinerib⁹ aliquid tn̄ est ibi de pleno. si ergo uas plenū de cinere tātū recipit de aqua q̄tuz si nō eēnt ibi cineres aq̄ nō solū subintrabit uacuitates cineꝝ: sed etiaz erit simul cū cineribus. erūt ergo duo corpa in eodē. H̄ est ergo qḋ ait q̄ oīno ratio que est de augmēto 7 ratio que est aqua diffusa in cinerē ipsa seipsaz ipedit. aut enim nō auget̄ quodlibet. i. nō auget̄ totū corp⁹ 7 non quelibet pars aucti est aucta. aut ɔtingit augeri nō corpore quoꝝ utrūq3 est inɔueniēs aut si uolumus saluare alimentū esse corp⁹ 7 quālibet ptem aucti esse auctā duo corpora erūt in eodē: quia alimētū non solū recipiet̄ ex parte uacua: sed ex parte plena. uolūt ergo isti soluere cōmunez dubitationē de augmēto que soluet̄ in de generatione: sed nō demonstrāt quomodo sit uacuū: q2 si auget̄ corpus per uacuuz aut omne. i. totū corpus est uacuuz. si debet augeri penitus. i. si debet augeri fm quālibet partez aut supple si aliqd est ibi de pleno duo corpora erūt in eodē. eadem autē ratio est 7 in cineribus. Nam si in cinere est aliquid de pleno 7 per totuz uas diffunditur aqua oportebit duo corpa esse in eodē. ¶ Notandū autē q̄ si uas plenuz cinere tātū capit de aqua quantū si nō eēnt cineres. forte hoc ideo cōtingit: quia intra cineres sunt alique partes aeree que per appositionē aque euaporāt. 7 rursuz cinis iste per appositionem aque inspissat̄ 7 occupat minorem locū. ¶ Amplius q2 cinis est adustus 7 siccus aliquam corruptionē facit in aqua 7 aliquas partes aque facit euaporare. Nunq̄ autez simul ex parte q̄ uas tātū capiat de aqua plenū cinere quantū sine cineribus. tamē si ita est forte hoc erit ꝓpter dictas causas. Declarare ergo quomodo q̄libet pars aucti est aucta: 7 quomodo fit augmentū in de generatiōe diffusius diximus. ad p̄sens aūt sit im̄ dictū sit q̄ si essent in corpe uacuitates in actu 7 pori in actu 7 non fieret augmētū aliter nisi q2 illi pori replerent̄ sequeret̄ q̄ nunq̄ augmētaret̄ corpus ut occuparet maiorē locū sicut si essent foramina in pariete 7 soluz

illa foramina replerentur nõ proprie hic cresceret paries. ¶ Ultimo epilogat circa determiata. & dicit q̃ manifestũ est q̃ facile sit soluere rationes ex quibus demõstrant uacuum esse. Lectio. XII.

Q Uoniam autem non est uacuũ sic diuisum: sicut quidam dicunt: dicemus iterũ. Si eni est vniuscuiusq; loci mutatio aliqua simplicium corporuz natura est: ut ignis quidem sursum: terre autem deorsum & ad medium: manifestũ est q̃ non uacuum erit causa loci mutationis. Cuius igitur causa erit uacuum vide tur autem causa esse motus s̃m locũ. Hu iusmodi autem causa non est.

¶ Postq̃ phũs improbauit opiniones pñoꝝ de uacuo quãtũ ad id qd̃ importat nomine uacui & soluit rationes eoꝝ per quas probauerãt uacuũ esse. in parte ista adducit rationes ꝓbantes q̃ impossibile sit esse uacuum. uacuũ enim est de genere non entium. Nõ entia autẽ s̃m q̃ huiusmodi nõ habẽt quid rei: sed qd nois. dupliciter ergo circa talia qs potest errare. primo quantũ ad significationẽ nois q̃ ignorat qd importaf per nomẽ illius non entis. scd̃o errare põt si ponat tale nõ ens esse. utroq; eni modo errauerũt antiqui phĩ. errauerũt enim q2 ꝑfecte nõ capiebãt quid importaf noie uacui ut supra ostendebaf. errauerũt etiaz q2 posuerũt uacuũ esse. tota enim sequens pars ordinaf ad hoc remouendũ. s. q̃ non sit uacuũ. ¶ Dubitaret forte aliqs q2 questio si est videf precedere questionẽ quid est ut põt haberi. 2° posterioꝝ. tenuit ergo phũs retro gradũ ordinem cum p̃mo inquisiuerit quid est uacuũ q̃ si est uacuum. Dicendũ q̃ ut supra dicebaf de quo quid est possumus loq dupliciter: q2 est q̃ quid rei: & q̃ quid est nois. Cuz ergo dicif q̃ questio si est precedit questionẽ quid est si itelligaf de quid nois falsum est. ipossibile est enim inuestigare de aliquo si est ignorato quid importef nomine eius. Nunq̃ enim possemus inuestigare an sit uacuũ si ignoref quid importef noie uacui. in omni ergo inquisitione incipiendũ ad quid est qd̃ dicif per nomen. questio ergo si est nõ precedit questionem quid nois lꝫ possit precedere quid rei: q2 ergo supra determinatũ est de uacuo quantum ad illud qd̃ significaf per nomẽ merito pars illa que determinat quid nois precedit hãc partem ubi inquirif si est uacuũ. de uacuo ut supra dicebaf fuit triplex modus dicendi: q2 quidã posuerũt uacuũ in corporibus. qdam vo posuerũt ipsum separatũ a corporibus & hi diuisi fuerũt: q2 qdam dixerũt huiusmodi uacuũ esse in spera actiuoꝝ & passiuoꝝ. quidaz vo posuerũt ipsum esse infinitũ spatium extra celũ. Scd̃s ergo & tertius modus dicendi ualde conueniũt. uterq; enim ponit uacuũ esse aliquid separatũ a corpibus. phũs ergo in inquirẽdo an sit uacuum. ꝓbat q̃ impossibile sit uacuum esse. circa qd̃ duo facit: q2 primo ostẽdit q̃ nõ potest esse uacuum a corpibus separatũ. scd̃o q̃ nõ potest esse uacuum corpibus imbibitũ. secũda ibi ⌊ sunt autẽ quidã qui per rarum. ⌋ Circa primũ duo facit: q2 primo ostendit q̃ non possit esse uacuũ ex parte ipsius motus. scd̃o probat q̃ nõ sit uacuum si per se cõsiderẽf uacuum ibi ⌊ a per se autem cõsiderantibus. ⌋ Circa primũ duo facit: q2 primo ostendit q̃ nõ sit uacuum ex parte quietis & motus. scd̃o probat hoc idem ex ꝑte uelocitatis & tarditatis in motu ibi ⌊ amplius aũt & ex his. ⌋ Prima pars potest diuidi in partes. ix. s̃m q̃ ex parte quietis & mot° q. ix. rationes adducit ad probãdum q̃ nõ sit dare uacuũ. secũda ratio ibi ⌊ amplius si est aliquod. ⌋ tertia ibi ⌊ eadẽ aũt ratio. ⌋ quarta ibi ⌊ & quomodo iam merit. ⌋ quinta ibi ⌊ accidit aũt dicentibus. ⌋ sexta ibi ⌊ dictuz qm̃ ois. ⌋ septima aũt ibi ⌊ amplius aũt nũc qdeꝫ. ⌋ octaua ibi ⌊ amplius nullus habebit. ⌋ nona ibi ⌊ amplius aũt nũc. ⌋ Dicit ergo q̃ qm̃ nõ est uacuũ sic diuisum sicut qdam dicũt dicemus iterũ. Nam si est natura. i. nãlis aliqua mutatio loci vniuscuiusq; simpliciuz corpoꝝ: ut ignis qdem nãliter est motus sursuz terre vo deorsum & ad mediũ: manifestũ est q̃ uacuum nõ erit cã loci mutationis cum nullã nãm dicat. si ergo nõ est causa loci mutationis cuius igif motus causa erit uacuũ. videf aũt causa esse mot° s̃m locũ. huiusmodi aũt motus ut dictũ est nõ est causa ergo ꝯsequẽs non erit causa alicuius alterius motus. ¶ Dubitaret forte aliquis cum supius ostensum sit q̃ nõ est necessariũ uacuũ ꝓpter motũ. quomodo differt ratio hic adducta a ratiõibus illis. Dicẽdũ q̃ uacuũ reqri ad motũ põt intelligi dupliciter. p̃mo q̃ uacuũ sit quasi de ratione motus ut qd̃ nõ possit fieri motus nisi sit uacuũ in quo recipiaf mobile. secũdo põt poni uacuũ ꝓpter motum ut q̃ uacuũ sit quasi finis mot°: ut si ponamus uacuũ habere quãdam virtutem saluatiuã uel quandã conuenientiã cũ corpore mobili. ꝓpter qd̃ corpus mobile mouetur ad uacuuz tanq̃ ad finem: ut tanq̃ ad illud qd̃ est sibi naturaliter saluari debet in primis rõnibus magis ostẽditur uacuũ nõ reqri ad motũ q̃ sit aliquid de rõne eius quia toto orbe existẽte pleno potest in partibus vniuersi fieri motus alterationis & etiã fieri motus localis ut supra dicebaf: q2 partes vniuersi cedũt & subingrediunf sibi adinuicẽ. Sed in hac rõne magis ondif q̃ uacuũ nõ requirif ad motũ tanq̃ finis: q2 uacuũ cũ corporib° nãlib° s̃m q̃ huiusmodi sunt nullã ꝯuenientiã hẽt. Nõ eniꝫ in uacuo est assignare sursuz ut ponam° ipm ꝯuenire cũ leuib°: nec in eo est assignare deorsũ ut ponam° ipz ꝯuenire cũ grauib°. hoc est ergo qd̃ ꝯtor ait. v. q̃ in primis sermonibus declarauit q̃ uacuũ non est causa formalis mot°. in hoc aũt sermone declarauit q̃ nõ est causa finalis eius. appellat aũt ꝯtor formalẽ cãz oẽ illud qd̃ est de rõne alicui°: s̃m quẽ modũ uacuũ eẽt cã formalis motus si eẽt de rõne mot° qd̃ fieret in uacuo. uerũ q2 hec dña forte non posset adaptari ad oẽs rõnes hic positas: nõ possumus dicere q̃ superi° ondit nõ esse necessariũ uacuũ ꝓpter motũ: ut solueret rõnes philosophorum ꝓbãtiũ uacuũ esse. hic aũt ondit hoc ut probat q̃ non est possibile ipsum esse signanter. ideo phũs ait q̃ esse uacuũ separatuz dicemus uerum. ostensum enim h̃ fuerat prius q̃ nõ est ponere uacuum propter motuz sed aliter est hoc ibi q̃ hic ut patet per habita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius sic aliqd̃ uelut locus priuatus corpore cuz sit uacuũ quo mouebif positũ in ipo corpus. Nõ enim iam in omne.

¶ Ponit secūdā rationē dicēs q̄ si uacuū est aliqđ spatiū ut si est locus q̄ est spatiū priuatū corpe cū uacuū sic sit ut dictū est corp⁹ positū in ipso uacuo q̄ mouebit q̄si dicat uusq̄.nec eni iaz mouebit oē i.in oēs pte. est ergo vis rōnis q̄ si corp⁹ poneret in uacuo q: uacuū nō magis in vna pte cōuenit cū illo corpore q̄z in alia corpus ibi positū uel moueretur in om̄em partem uel in nullā. Sed non est dicere q̄ in omnē ergo in nullā non igit̄ est ponendum uacuum ut sit motus imo si esset uacuuz nō esset motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eadē aūt ratio ⁊ ad locū eē aliquid opinātes separatū in quē fertur qđ fert. Quō eni mouebit̄ positū: aut manebit ⁊ de sursū ⁊ deorsū. ⁊ de uacuo cōuenit eadē rō merito. Uacuū eni locū faciūt eē dicētes.

¶ Adducit tertiā rationē dicēs q̄ eadē rō pōt fieri ⁊ ad opinantes.i.cōtra opināter uacuū esse locuz ⁊ eē aliqđ separatū in quē locū feri qđ ferī. Nā positū corp⁹ quō mouebit̄ ad uacuū ⁊ quō manebit deorsū: aut sursū. ꝯuenit eni eadē ratio merito de uacuo. uacuū eni est merito eiusdē rationis in qualibet sui pte. dicētes eni uacuū eē locū supple dicūt locū esse eiusdē rationis in qualibet ei⁹ parte quo posito tollaf mot⁹. ¶ Dubitaret forte aliqs vn̄ sequitur q̄ si eēt loc⁹ eiusdē rōnis in qualibet sui parte q̄ nō eēt mot⁹. Dicēdum q̄ sicut loquēduz est de forā q̄tū ad motū per quē acquirit̄ forā sic loquēdū est de loco quātū ad motū per quē acquirit̄ locus. videm⁹ eni q̄ nihil mouet̄ ad formā quā hēt q: habitibus presentib⁹ in materia cessat mot⁹. nisi ergo eēt differentia formarū nō esset mot⁹ ad formā q̄ nisi esset d̄ria locoꝝ nō eēt mot⁹ ad locū. Cū ergo in uacuo nō sit d̄ria sed sit totū eiusdē rōnis qui ponit uacuū esse locū tollit motū. Notandum aūt has tres rōnes sic differre. nam uacuū ꝓpter motū dupl'r pōt poni. primo ut dicaf uacuū eē spatiū mediū in quo fiat motus. secūdo ut dicaf uacuum esse terminū ⁊ finē ad quē terminef mot⁹. secūda ratio ostēdit q̄ qui ponit uacuū tollit motū si dicaf uacuū eē mediū per qđ fiat mot⁹. Nā cū uacuū equaliter se habeat in omni parte si fieret motus in uacuo uel fieret in oēz ptē uel in nullā. ꝑma aūt ⁊ tertia ratio magis arguit q̄ ponētes uacuū tollāt motū. Si ponaf uacuū eē ad qđ terminatur mot⁹ differēter tn̄ q: ꝑma ratio hoc arguit: q: uacuū nō pōt habere cōuenientiā cū olb⁹ mobilibus sed hec tertia rō ostēdit q: in uacuo nō est assignare differentiam locoꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quō iā inerit aut in loco aut in uacuo Nō eni accidit cū totuz positū sit sicut in sepato loco ⁊ sufferēte corpe. Pars eni nisi seorsū ponaf nō erit in loco: sz in toto Amplr⁹ sit si nō est loc⁹: uacuū nō erit.

¶ Ponit quartā rationēque talis est si uacuū eēt aliquid uel si uacuū requireref ꝓpter motū hoc non eēt nisi q: uacuū haberet rationē loci. Sed īpossibile est q̄ uacuuz sit locus ergo impossibile est q̄ uacuum sit uel q̄ necesse sit esse uacuum propter motū. ꝓbat aūt q̄ uacuū non possit eē locus dicēs q̄ si uacuū ponaf esse locus quō inerit aliqđ aliud in aliquo aut in loco: aut in uacuo q̄ ponaf eē loc⁹ nō eni accidit cū totū positū sit supple eē in uacuo q̄ sit in eo sicut in loco separato ⁊ sicut in corpore nisi pars ponaf seorsū a toto nō erit in loco: sed in toto qđ supple in uacuo saluare nō possum⁹. est ergo vis rationis q̄ si uacuū eēt loc⁹ saluarem⁹ in eo cōditiones loci. est aūt cōditio loci q̄ ps nō sit per se in loco: sed in toto. qđ si uacuo saluari nō pōt q: ut supra dicebaf si loc⁹ eēt spatiuz uacuū seqref q̄ ptes eēnt eque per se in loco sicut ⁊ totū. Non ergo uacuū pōt eē locus ⁊ si nō est loc⁹ sequit̄ q̄ nō sit. nō subdit q̄ ampli⁹ si uacuū nō est locus sequit̄ q̄ uacuū nō erit. ¶ Notandū aūt q̄ ait corp⁹ nō posse eē in uacuo sicut in loco sepato ⁊ in corpe sufferente: q: s̄m ph̄s locus est aliquid separatū a locato ⁊ aliquid extra ip̄z ⁊ huiusmodi locus est in corpe sufferēte. i. in corpe sustinente ⁊ cōtinēte locatū. sed si locus poneref eē uacuū tūc loc⁹ nō esset aliqđ extra locatū. Sz dimēsiones loci penetrarēt dimēsiones locati ⁊ coaptarēt se huiusmodi dimēsiones dimēsionib⁹ partiū sicut dimēsionib⁹ toti⁹ ꝓpter qđ ita eēt in loco pars per se sicut ⁊ totū qđ est cōtra cōditionē loci. Nō ergo uacuū pōt eē locus ⁊ ꝑ ꝯñs nec pōt eē eēntiale eni eēt uacuo q̄ si eēt. eēt loc⁹ ut cōmētator ait. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Accidit aūt dicēnb⁹ eē uacuū tanq̄z necessariū: siquidē erit mot⁹: cōtrariuz magis eē: si aliqs intēdat nō cōtingere moueri nihil: si sit uacuū. Sicut eniz propter simile dicentes terrā quiescē: sic ⁊ in uacuo necesse est quiescere. Nō enim quo magis ⁊ minus mouebitur: s̄m eni q̄ uacuum est: nō habet differentiam.

¶ Ponit quītā rōnē dicēs q̄ dicentib⁹ eē uacuū tanq̄z aliquid necessariū siquidē erit mot⁹ accidit magis cōtrariū ei⁹ qđ dicūt si aliqs itēdat nō cōtingere moueri nihil si sit uacuū sic patet ꝑꝑ simile. sūt eniz qdā dicētes terrā qescē in medio q̄ nō magis trahit ab vna parte celi q̄z ab alia sic ⁊ in uacuo necesse est. Nō eni est ibi dare quo aliqđ magis pōt trahere s̄m vnā partē q̄z s̄z aliā q: s̄m q̄ uacuū est nō hēt d̄riaz. corp⁹ ergo positū in uacuo in nullam ptē mouebit̄: q: in nullā ptē trahef. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū sit tract⁹ a uacuo. vī q̄ sic q: tu colterponif tract⁹ aliqñ est a uacuo aliqñ a calido aliqñ a tota specie. in cōtrariū est: q: q̄ nullā naturā hz vī attractiuā hēre n̄ pt. ¶ Dicēdū q̄ tract⁹ a uacuo dupl'r pōt itelligi. ꝑ q̄ uacuū dicat aliquā nāz positiue a qua per se fiat attractio ⁊ sic imaginari tractū a uacuo est oīno fātasticū. hoc ergo mō ꝓbat ph̄s q̄ oē positū in uacuo cōtingit qescere q: cū uacuū nō positiue aliq̄z vīz abstrahēdi qcqđ ponetur in uacuo nusq̄ mouebit̄ q: nō magis trahetur ad vnā ptē q̄z ad aliā sicut per simile s̄m quosdā terra in medio manebat imobilis q: cū equaliter distaret a ptib⁹ circūferētie celi nō magis trahebaf ad vnā ptē q̄z ad aliā. Alio modo pōt intelligi tract⁹ a uacuo. i. tract⁹ ut non sit uacuuz ⁊ sic fit tractus a uacuo: q: eni nā nō patif uacuum sic multociens tract⁹ ne ꝯtingat uacuū ut patet de uētosa in qua si ponaf stupa accēsa ignis ille rarefacit aerē ꝯtētū in uētosa. Si ergo uētosa ponaf super carnē q: ignis ille extinguit̄: ⁊ aer ille infrigidaf ⁊ occupat minorē locuz: adeo ne sit uacuum fit attractio

carnis forte tn̄ in uentosa ibi posit̄ stupa accēsa cō currit uterq; attract⁹ a calido ⁊ a uacuo. multotiēs tn̄ fit tract⁹ a solo uacuo ut patet in fistulis tortuosis q̄s quidē serpētes appellāt que posite in dolio vini q̄si totū doliuz euacuāt. qḋ ideo contingit q: cum ille fistule sint tortuose si desisteret fluxus in medio remaneret uacuū. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis cum attrahere sit aliquis effect⁹ positiuus ⁊ effectui positiuo oporteat dare causā positiuā que est illa causa positiua que trahit ut nō sit uacuū. Dicēdū q̄ huiusmodi cām nō possum⁹ ponere aliqḋ corp⁹ mixtū: q: in puro elemēto ubi nullū elemētū esset corpus mixtū posset contingere talis tractus. cursus huiusmodi cāz nō possumus ponere aliqḋ elemētoꝝ: q: talē tractū cōtingit fieri in oēz partē ⁊ ad omnē differentiā positionis. nullū aūt elemētoꝝ ſm se contingit habere talē motū est ergo talis tractus a virtute celesti. sic eni imaginari debemus q̄ tota spera actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ ex virtute celesti cōnexione habet. ⁊ q: ei⁹ cui⁹ est cōnectere est attrahere ne contingat ibi aliqd eē diffusū. ideo celestis virt⁹ cui⁹ est ꝯnectere hec omnia trahit ne ista fiant diffusa ⁊ ne cōtingat hoc eē uacuū. sicut enim adamas: q: habet sibi vnire ferrū. ideo ex quacunq; p̄te ponat̄ ferrum abstrahit̄ ab adamante. sic q: celū habet vnire singulas partes vniuersi in quacūq; parte cōtigeret diuisio ⁊ uacuitas fit virtute celesti abstractio in illā partē ne hoc cōtingat. ¶ Notādū aūt falsā eē sniaz dicētiū terrā quiescere in medio: q: equaliter trahit̄ ab oī parte celi. q: tūc terra non qesceret naturaliter ibi sed violēter. hec ergo ratio q̄ corpus positū in uacuo ibi quiesceret uel est contra sic opinātes uel est p̄ticularis ut cōtra ponētes motū fieri in uacuo propter talē abstractionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Deinde qm̄ oīs mot⁹ aut violēt⁹ aut ſꝫ nāz est. Necesse est aūt: siqdē si violēt⁹ eē ⁊ cū qui ſꝫ nāz. Violēt⁹ quidē eni est extra naturam: qui autē extra naturā posterior est eo: qui est ſꝫ nāz. Quare si nō ſm naturā est vnicuiq; phisicorum corporū mot⁹: neq; aliorū erit motuū neq; vn⁹.

¶ Ponit sextā rōnē circa qḋ duo facit: q: p̄mo supponit motū naturalē esse priorē violēto: ⁊ q̄ si nō est nālis nō est violentus. ideo ex hac suppositiōe supposita arguit intentuz ibi [at ṽo mot⁹.] Dicit ergo q̄ deinde supponēdū est q̄ omnis mot⁹ aut est violent⁹ aut ſm naturā. ⁊ q̄ necesse est siquidē si mot⁹ est violentus est esse ⁊ eū qui est ſꝫ naturā nam violentus est motus qui est extra naturam ⁊ est posterior eo motu qui est ſꝫ naturā. ⁊ q: si non est pri⁹ nō est posteri⁹. quare si vnicuiq; phisicorū corpoꝝ nō est mot⁹ qui est ſm naturā neq; erit vn⁹ alioꝝ motuū. oēs eni alij mot⁹ vident̄ presupponere motū naturalē. cui ergo non cōpetit mot⁹ nālis ei nō cōpetit alius mot⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ṽo mot⁹ nā quō erit in uacuo: cum nec vna sit dīa ſꝫ uacuū ⁊ ifinitū. Secundū qdē eni q̄ infinitū est: nihil erit sursū: neq; deorsū: neq; mediū. Secūdū autez q̄ uacuū ē nihil differēs sursū a deorsuz. Sicut enim nulli⁹ neq; vna est differētia sicut ⁊ nō entis: uacuū aūt cū nō sit aliqd p̄uatio videt̄ eē. Nā aūt loci mutatio differēs est. Quare erūt que sunt nā dīa. si igit̄ nō est natura: nusq; ⁊ nulla loci mutatio aut si hoc est: non est uacuuz.

¶ Ex his que dixerat arguit intētū dicēs. at ṽo quō erit mot⁹ nā. i. nālis in uacuo cū neq; sit vna differentia ſm uacuū ⁊ ſm infinitū. ſm quidē eni q̄ est infinitū nihil erit sursū neq; deorsū neq; mediū. ſꝫ aūt q̄ est uacuū nō est in eo differēs sursū a deorsū. q: sicut nulli⁹ est vna differentia sic ⁊ non entis est aliqua differētia. uacuū aūt cū nō sit aliqd ⁊ q: videt̄ eē p̄uatio nō habebit in se aliquā differētiaz loci aūt mutatio est differens natura. i. nāliter ſm supi⁹ ⁊ inferi⁹: quare erūt dīa que sūt nā. est ergo vis rationis q̄ in his que fiunt natura ⁊ in mutationibus naturalibus est assignare differentias ſꝫ diuersas species motus: in uacuo non est assignare huiusmodi differentiam. ergo ibi nō est ponere motus naturales ⁊ per cōsequēs nec alios motus ideo subdit. si igit̄ nō est natura. i. si nō est mot⁹ nālis nusq; erit alia loci mutatio. aut si hoc est. i. si est mot⁹ naturalis sequit̄ q̄ non est uacuū. ¶ Dubitaret forte aliquis quō uacuū est uacuū ⁊ infinitū ⁊ quō ut est ifinitū nō est ibi assignare neq; sursū neq; deorsū neq; mediū. ⁊ ut est uacuū sursū ibi non differt a deorsū. Dicendū q̄ ponere sursū nihil est aliḋ q̄z ponere quoddā corpus mathematicū uel ponere quasdā dimēsiōes separatas que sint actu priuate ab omnib⁹ qualitatibus sensibilib⁹. huiusmodi ergo dimēsiones dupl'r ꝯsiderari possūt. uel ut dimēsiones sunt: uel ut sunt priuate qualitatib⁹ sensibilibus. si cōsiderent̄ ut sic priuate sūt sic dicunt infinite. i. indeterminate: q: nō determinant̄ p̄ aliquas qualitates sensibiles. ratio eni ifiniti in qdam priuatione cōsistit ⁊ infinitū qd indeterminatum nominat. cū ergo sursū deorsū ⁊ mediū ut dicunt quid naturale dicant aliquid coniunctum debitis qualitatibus ⁊ debitis passionibus quia a talibus non abstrahit naturalis uacuum ut dicit qd infinitum: ⁊ quid priuatuz talib⁹ in eo nales differentie locales signari nō p̄nt. ⁊ cursus q: uacuū ut uacuū est ⁊ ut nominat ipsas dimēsiōes lꝫ ibi possemus signare diuersas extremitates: q: nō eēt alteri⁹ nature nec esset aliter alteri⁹ rationis in vna extremitate q̄z i alia ibi sursū a deorsū differre nō posset: p̄pter qḋ si nō esset ibi assignare tales differētias locales ibi naturalis mot⁹ eē nō posset que tales differentias p̄supponit. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Ampli⁹ nūc qdē ꝓiecta mouent̄ ꝓiecto nō tāgēte: aut pp̄ antiperistasim: sicut qdā dicūt: aut ex eo qḋ pellit pulsus aer uelociore motu q̄z latio pulsi: ſꝫ quā fert̄ in ꝓpriū locū. In uacuo aūt nihil hoꝝ cōtingit eē: neq; erit ferri: ſꝫ aut sicut qḋ uehit̄.

¶ Ponit septimā rationem dicens q̄ ampli⁹ nūc quidem ꝓiecta mouent̄ p̄iectiuo nō tāgente ea. qḋ quidē nō cōtingit aut propter antiperistasim. i. ꝓpter repercussionē uel ꝓpter cōtrapulsionē sicut quidam dicunt. aut hoc contingit ex eo q̄ aer pellit corpus mobile sicut corpus pulsum: qui aer est

pulsus velociori motu q̄ sit latio corporis pulsi s̄z quā fert in propriū locū.in vacuo autē nihil horū cōtingit esse quare neq̄ erit.i.nō cōtinget ferri sic aliqd in vacuo. Sed aut si est ibi latio erit sicut qd vehit.i.sic qd portat. ¶ Notandū aūt q̄ quō aer pellit corp⁹ proiectū in ipso est duplex modus dicēdi.vnus est q̄ sicut lapide proiecto in aqua fiūt ibi quidā circuli ita cū fit ipulsus in aere fiunt ibi quidā circuli qui ipellūt corp⁹ piectū ꝛ hoc appellat phūs moueri per antiperistasim.i.per cōtrapulsionē:q: illi circuli cōtrapellūt piectū corp⁹. Alio modo dicit q̄ id corp⁹ proiectū ab aere pellit q: aer ipulsus mouet velociori motu q̄ si sit motus corporis proiecti.ideo nō permittit illud cadere ꝛ nō permittēdo ipz cadere pellit ipz:videm⁹ eni q̄ si in circulo ponat lapis ꝛ proijciat circulus in altum ita q̄ fortiter vertatur lapis simul vertet cū circulo ꝛ semp stabit in eadē parte circuli.qd ideo contigit.q: mot⁹ circuli est velocior q̄ sit mot⁹ lapidis deorsuz.io ille mot⁹ ipedit motū lapidis vt nō permittit ipz descēdere sed facit ipz moueri s̄z motū ipsi⁹ circuli.sic ēt siquis scutellā plenā aqua repente verteret ita q̄ versio scutelle eēt velocior q̄ descēsus aque deorsū per huiusmodi versionē aqua a scutella nō caderet.q: ergo aer est imobilis ꝛ pulsus mouet velociori motu q̄ sit mot⁹ corpis proiecti in propriū locū.ideo q̄diu mot⁹ aeris est ita velox nō permittit corpus proiectū cadere sed pellit ipz.quocūq; ḡ mō ponat corpus piectū fieri per pulsionē medij ponētes vacuū talē motū saluare nō poterunt poterit forte lapis in vacuo vehi vel portari cū manu.sed statī cū exibit a manu cadet.cū ergo hoc sit cōtra sensū q: ad sēsum videm⁹ piecta moueri piectiuo nō tangēte cōtra sensum est ponere vacuū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius nullus habebit dicere ppter quid qd mouet stabit alicubi. Quid enī magis hic q̄ ibi. Quare aut quiescet aut in infinitum necesse est ferri:nisi quod impedierit maius.

¶ Ponit octauā rōnē dicēs amplī⁹ si ponat vacuū nullus habebit dicere aliquid.i.nullus poterit dicere rationē ppter quid mouet qd mouet.mouet aūt ppter qd aliqd stabit.i.qescet alicubi.qd enim i.ppter qd magis mouebit aut qescet hic q̄ ibi q̄ si dicat nō est assignare cām quare aut qescet vbiq; corp⁹ positū in vacuo aut infinitū necesse ferri nisi aliqd ipedierit mai⁹. ¶ Notandū aūt q̄ q: vacuum nullam hēt dīam in suis partibus ideo corp⁹ positū in eo si quiescet in vna pte quiescent in qlibet:ꝛ si mouet ad vnā prez mouebit ad quālibet vl' ergo semp qescet vl' semp mouebit.nō ergo vacuo posito poterim⁹ saluare in corpib⁹ naturalib⁹ motū ꝛ qetē naturalem:sed vel saluabim⁹ ibi motū tm̄ vel quietem tm̄. ¶ Notādū ēt q̄ ait nisi aliquid impedierit q: q̄tūcunq; corpus dicat etiā natū semp fieri vel moueri. Si occurreret ei aliqd impedimētū qd esset maius eo vel fortius eo sisteret motus eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampli⁹ aūt tūc quidē in vacuū ob id qd cedit ferri videtur. In vacuo aūt vbiq; similiter est huiusmodi. Quare vbiq; fert.

¶ Ponit nonā ꝛ vltimā rationē dicēs q̄ ampli⁹ aūt nūc quidē s̄z opinionē ponētiū vacuū corp⁹ mobile videt ferri i.moueri in vacuo ob id q̄ cedit vacuo.sed in vacuo similiter est h⁹.i.in vacuū cedit similiter vbiq;:quare corp⁹ positū in vacuo vbiq; fert.mouebit ergo simul ꝛ semel diuersis motib⁹ qd est inconueniens. Lectio XIII.

a Mpli⁹ autē ꝛ ex his manifestū est qd dicī. Uidē eni idē ꝛ graue ꝛ leue corp⁹ velocius ferri propter duas causas. Aut in differendo quid:vt per aquā:aut per terrā:aut per aerē:aut idifferendo qd fert:si alia sūt eadē ppter excellētiā grauitatis aut leuitatis. Hoc igit per qd fert cā est:q: ipedit maxime quidem quod contra fertur:postea antē ꝛ manēs. Magis autem quod nō facile diuiditur. Huiusmodi autem grossius est.

¶ Postq̄ phūs improbauit vacuū ex parte mot⁹.in parte ista iprobat ipsum ex pte velocitatis ꝛ tarditatis in motu.circa quod duo facit.q: primo p̄mittit quedā necessaria ad propositū.secūdo exequit de intēto ibi [Illud quoq; in quo est.]Dicit ergo q̄ ampli⁹ ex his.i.ex dicēdis manifestū est qd dicim⁹ q̄ nō ē dare vacuū.videm⁹ eni idē corp⁹ graue ꝛ leue velocius ferri ppter duas cās. aut inferēdo p mediū per qd fert ut q: fert p aquā aut per terram aut per aerē:aut pōt eē causa inferendo id qd fert.i.per dīaz mobilis:q: si alia sint eadē.i.si mediū sit equale ppter excellētiā grauitatis aut leuitatis ipsi⁹ mobilis pōt eē differētia in motu. Addit aūt quō mediū diuersimode hēt ipedire dicēs q̄ hoc quidē per qd fert.i.mediū cā est q: maxime qdē impedit qd ōtra fert:postea aūt ipedit si est manēs.lapis eni si descēdat per aerē q̄tūcūq; aer maneat vel nō moueat impedit mot⁹ lapidē. Sed si aer ferat cōtra inclinationē lapidis magis impediret motū eius.subdit aūt q̄ etiā magis impedit motū mobilis mediū qd nō facile diuidit. h⁹ aūt est mediū grossius. ¶ Notādū aūt q̄ phūs ex his oib⁹ v'bis habē vult q̄ mot⁹ aliqū est velox aliqū est tardius ꝛ hoc vel est dīa medij vel est dīa mobilis. Sed si eēt dare vacuū nullus eēt mot⁹ velox neq; tardus.ergo īpossibile est vacuū eē. ¶ Notādū etiā antiquos phōs posuisse vacuū ppter motū:q: ergo mot⁹ circularis nō requirit spatiū.s̄z solū mot⁹ rect⁹ videt esse ille mot⁹ per quē antiq ponebāt vacuū.io phūs spāliter iprobat vacuum ex parte grauiū ꝛ leuiū que mouentur motu recto. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Id igitur in quo est.a.aut mouebit per b.qd.a.in quo.e.tempore p ipz aūt.d.cū sit subtili⁹:sed equalis lōgitudo est ipsius b.que est ipsius.d.s̄m analogiam ipedientis corporis. Sit enī.b.qdem aq̄.d.vo aer. Quanto igit subtilius aer aqua ꝛ incorporalius: tanto citius.a.per.d.mouebit q̄ per.b. Habeat igit eandem rationem:quam qdem distat aer ab aqua:velocitas ad velocitatem. Quare si dupli

ter subtile est: in duplici tempore quod est ipsum .b. transibit quam .d. Et erit in quo est .c. tempus duplex eo in quo est .c. Et semper iam quantumcumque sit incorporalius et minus impeditum: et bene diuisibilius per quod fertur: citius mouebitur. Uacuum autem nullam habet rationem qua excellat sub pleno: sicut neque nihil ad numerum.

¶ Ostenso quomodo oportet esse uelocitatem et tarditatem in motu: aut ex parte medii: aut ex parte mobilis in parte ista ex huiusmodi uelocitate et tarditate ostendit quod impossibile est esse uacuum circa quod duo facit secundum quod uelocitas et tarditas dupliciter habent sumi .s. ex parte medii et ex parte mobilis. primo ergo adducit huiusmodi demonstrationes sumptas ex parte medii. secundo sumptas ex parte mobilis ibi [Sed autem] otii que feruntur.] Circa primum duo facit secundum quod duplicite probat intentum. primo enim probat hoc demonstratione ostensiua. secundo demonstratione ducente ad impossibile ibi [sed per subtilissimum.] Circa primum duo facit: quia primo adducit dictam demonstrationem. secundo quoddam quod supposuerat declarat ibi [Si enim quatuor.] Dicit ergo illud ergo in quo est .a. mobile quod significatur per .a. mouebitur per .b. i. per aliquod medium utputa per aquam. tempus autem quod apponitur in tali motu sit in quo .c. per ipsum autem .d. i. per aliud medium utputa per aerem cum sit subtilius si equalis sit longitudo ipsius .b. que est ipsius .d. mouebitur per ipsum .d. secundum analogiam impedientis corporis. tanto enim citius mouebitur a mobile per .d. quam per .b. quanto .d. est subtilius .b. sit ergo .b. quidem aqua .d. uero aer quanto igitur subtilius et incorporalius est aer quam aqua tanto citius .a. mouebitur per .d. quam per .b. hanc ergo rationem .i. proportionem quam .i. secundum quam ut habet alia littera distat aer ab aqua habebit uelocitas motus facti in aerem ad uelocitatem motus facti in aqua: quare si dupliciter subtile est aer quam aqua in duplici tempore quod est ipsum .c. transibit a mobile .b. quam .d. et erit tempus in quo est .c. i. tempus in quo transit .b. duplex ex tempore in quo transit .d. quod tempus designatur per .e. et semper quantumcumque medium sit in .e. corporalius et minus impeditum et bene diuisibilius et quod medium fertur mobile citius et uelocius fertur per ipsum uacuum autem nullam habet rationem .i. proportionem qua excellatur sub pleno. sicut neque nihil habet proportionem ad numerum in uacuo. ergo quia nihil est ibi impediens nullum requiretur ibi tempus: motus ergo in uacuo neque erit uelox neque tardus: immo nullus erit ibi motus cum de ratione motus sit quod fiat in tempore.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim quatuor tria excellunt unum. pluribus autem duo et adhuc unum pluribus quam duobus. Nihil autem non amplius habent rationem quam excellunt. Necesse est enim diuidi excellens in excellentiam: et in id quod excellitur. Quare et quatuor in quantumcumque excellunt et nihil. Unde neque linea punctum excellit: nisi componatur ex punctis. Similiter autem uacuum ad plenum nullam possibile est habere rationem ergo neque ad motum.

¶ Declarat quod supposuerat. Supposuerat enim quod nihil ad numerum nulla est proportio: ideo ait quod si quatuor excellent tribus .i. habet excellentiam ad tria unum .i. secundum unum. pluribus autem excellunt duo: quatuor enim plus excellunt duo quam tria et adhuc unum excellunt plura .i. in pluribus duobus. Sed ipsius nihil non habent amplius rationem .i. proportionem qua excellitur. Necesse est enim omne excellens diuidi in excellentiam et id quod excellitur. quatuor enim si habent excellentiam ad tria et excellunt tria in uno oportet quatuor componi ex tribus et uno: quare si quatuor haberent proportionem ad nihil erunt quatuor quantacumque excellunt et nihil. erit ergo de compositione ipsorum quod est inconueniens. Nullus ergo numerus habet proportionem ad nihil cum non componatur ex nihilo: neque linea excellit punctum cum neque componatur ex punctis. Similiter autem uacuum ad plenum nullam possibile est habere rationem idest proportionem. ergo neque motum factum in uacuo possibile est habere proportionem ad motum factum in pleno. Si ergo in pleno fit motus in tempore uacuo fieret non tempore. erit ergo huiusmodi motus neque uelox neque tardus immo ut dictum est si ponatur uacuum tollitur motus: quia ut dicebatur de ratione motus est quod tempore mensuretur. ¶ Dubitaret forte aliquis utrum tota causa quare requiritur tempus in motu sit resistentia medii. et uidetur quod non: quia corpora celestia non habent medium retardans nec impediens et tamen mouentur in tempore. oppositum uult philosophus in littera qui ait eam proportionem esse motuum factorum in diuersis mediis que est ipsorum mediorum: ut quanto aer est incorporalior aqua tanto motus factus in eo est citior et uelocior motu facto in aqua quod non est nisi tota ratio quare requiratur tempus in motu sumeretur ex parte medii. Dicendum quod quedam corpora mouentur ex se quedam non mouentur ex se. quecumque enim mouentur ex se non determinantur ad unam differentiam positionis tantum. Sed quodammodo habent quod moueantur ad plures differentias positionis. animal enim quia mouetur ex se mouere habet ad plures differentias positionis. sic et celum quia ex se mouetur quodammodo mouetur ad plures differentias positionis. Sol enim et alia astra per motum celestem non solum tendunt ab oriente in occidens: sed per illum eundem motum ab occidente reuertuntur ad oriens. ea uero que non mouentur ex se per se et essentialiter secundum suum motum naturalem et proprium determinantur ad unam differentiam positionis tantum ut grauia habent nisi deorsum et leuia sursum. grauia enim per suum motum naturalem et proprium motum non habent quod tendant a sursum deorsum et a deorsum sursum. sed ex natura sua determinantur ut solum deorsum tendant et leuia ut solum sursum. Cum igitur queritur utrum tota causa quare requiritur tempus in motu sit impedimentum medii. Si loquimur de proprio motu grauium et leuium que non mouentur ex se patet quod tota causa quare requiritur tempus in tali motu est impedimentum medii. grauia enim non sunt in potentia essentiali ut sint deorsum immo ex forma sua essentialiter et per se semper habent quod sint deorsum. generans enim quantum dedit graui de forma grauis tantum dedit ei de loco deorsum. quamdiu ergo graue habet formam grauis tamdiu essentialiter et per se competit esse deorsum. grauia igitur numquam sunt in potentia essentiali ut sint deorsum: sed uel sunt actu deorsum: uel si non sunt actu ibi sunt solum in potentia acci-

dētali ut ibi existūt. Nō enī pñt eē in potētia eēn tiali ad talē locū cui ex se ⁊ eēntialiter semꝑ habe ant ꝙ ibi existant: sed cū aliquid respectu alicuius est in potētia accidētali ad hoc ꝙ cōpetat ei illud nō indiget nisi remouēte ꝓhibēs. q: ergo grauia sunt in potentia accidētali ut sint deorsū si tollat̃ ꝓhibēs ⁊ ipediēs stati erūt deorsū. ⁊ q: ipediens ⁊ ꝓhibēs in tali motu est solū corp⁹ mediū. ideo tota cā quare requirit̃ tp̄s in motu grauiū ⁊ leuiū est resistentia medij: patet ergo qd̄ dicēdū sit de motu taliū. Sed si nō sit qō de motu grauiū ⁊ leuiū sed de motu corꝝ que mouent̃ ex se ialia f̃m ꝙ h⁹ non hñt ꝙ sint in suo loco tm̄. Sol enī non hēt de se ꝙ semꝑ sit in oriente ul' ꝙ semꝑ sit in occidēte. cū ergo est in oriēte ad hoc ꝙ sit in occidente nō est in potētia accidētali solū. nō ergo loquendū est de motu celi uel de motu solis sicut de motu grauiū uel leuiū. grauia enī cū sunt sursū: q: de se semꝑ hñt ꝙ sint deorsū si tollat̃ oē impediēs stati erūt deorsū. Sol ṽo cū est in oriente q: de se non hēt ꝙ sit semꝑ in occidēte si tollat̃ mediū ipediēs nō stati erit in occidēte ꝓpter qō in motu grauiū ⁊ leuiū tota cā quare requirit̃ tp̄s est resistētia medij. Sed in motu celestiū ⁊ astroꝝ ⁊ ulr̄ in motu eoꝝ que mouent̃ ex se tota cā quare requirit̃ tēpus nō est ipedimētū medij ut patet per habita. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrū quātitas spatij faciat ut requirat̃ tp̄s in motu. vr̄ ꝙ sic f̃m pħȝ si eq̄lis est lōgitudo ipsi⁹. b. que est ipsi⁹. d. mot⁹ facti in eis habebūt eandem proportionē quā habēt ipsa media. videt̃ ergo uelle pħs ꝙ lōgitudo ipsi⁹ medij aliqd faciet ad hoc ꝙ mot⁹ citius uel tardius cōpellat̃. imo si pħs nunq̄ hoc uellet videm⁹ ad sensū ꝙ in maiori spatio plus apponit̃ de tp̄e ⁊ in minori min⁹ qō nō eēt nisi quātitas spatij aliqd faceret ad hoc ꝙ ibi requireret̃ tēpus. Dicēdū ꝙ motus localis minus hēt de trāsmutatiōe mobilis q̄ȝ aliqs ali⁹ mot⁹. per huiusmodi enī mot⁹ min⁹ trāsmutat̃ mobile quātū ad suā sbstātiā q̄ȝ per aliquē aliū motū. qō ergo nō facit ad exigētiā tp̄is i aliis motib⁹ multo min⁹ facit in motu locali. videm⁹ enī ꝙ cā quare in motū ad formā requirit̃ tēp⁹ nō est quātitas: sed est contraria dispositio existēs in mā si enī mā eēt sufficienter disposita ad aliquā formā ⁊ nō haberet cōtrariā dispositionē illi forme in illo instāti in quo appropiquaret sufficiēs actiuū illi materie induceret̃ talis forma tota illa mā nec referret utrū mā illa eē pue q̄titat̄ ul' magne. q: q̄teq̄ q̄titat̄ eēt p approximationē ad sufficiēs actiuū ⁊ in istāti susciperet debitā formā. videm⁹ enī ꝙ q: aer nō habet cōtrariā dispositionē adinuicē in illo instāti in quo appropinquat sol. ad emisperiū nostrū sol illuminat totā ptē aeris sibi obiectam. sicut ergo est in motu ad formā sic suo modo est in motu ad ubi. ꝓpter qō sicut rōne q̄titatis nō requirit̃ tp̄s in motu ad formam. sed ratione cōtrarie dispositionis: sic in motu ad ubi nō requirit̃ tp̄s ratione quātitatis spatij sed ratiōe resistētie uel rōne ipedimēti medij. hoc ergo in motu grauiū ⁊ leuiū facit mediū ipediens qō in motu ad formam facit cōtraria dispositio in subiecto. quare si esset aliqō spatium uacuū ⁊ in eo tolleret̃ omne mediū resistens mobile ptrāsiret illud spatiū in nō tp̄e. diceremus enī ꝙ sicut lux multiplicat se in nō tp̄e in toto medio q: nō inuenit in eo cōtrariā dispositionē sic si esset spatiū uacuū corp⁹ graue uel leue transiret illud in nō tp̄e q: nō inueniret ibi corp⁹ mediū ipediēs ei⁹ motū. ¶ Qd̄ ṽo obijciebat̃ ꝙ magnū spatiū nō citi⁹ pertrāsit̃ q̄ȝ puum. Dicēdū hoc ideo cōtingit quia in magno spatio plus est de corpore medio ipediēte ⁊ retardāte motū ipsi⁹ mobilis q̄ȝ in spatio paruo. Sed si tolleret̃ omne corp⁹ mediū non citi⁹ pertrāsiret̃ paruū spatiū q̄ȝ magnū. Sic enī videm⁹ in motu ad formā ꝙ ubi est contraria dispositio in subiecto nō oportet ꝙ agens simul inducat formā in toto spatio. citi⁹ enī calefit pars aeris propinqua igni q̄ȝ remota. Sed ubi nō est contraria dispositio in instanti fit inductio forme in toto passo ut patet in illuminatione aeris ubi nō pri⁹ illuminat̃ ps medij q̄ȝ totū mediū. quantitas ergo maior in motu ad formā nō requirit magis de tp̄e nisi q: magis hēt de contraria dispositione. cū igit̃ hoc faciat corpus mediū ipediēs in motu grauiū ⁊ leuiū qō facit cōtraria dispositio in motu ad formā maior q̄titas spatij nō requirit plus de tp̄e: q: plus est ibi de medio corpe ipediēte. Sed si poneret̃ eē uacuū ⁊ tolleret̃ oē corp⁹ mediū ipediēs nō citius ptransiret puū spatiū q̄ȝ magnum. q: in nō tp̄e ptrāsiret̃ utrūq̄: sicut nō citi⁹ illuminat̃ parua pars aeris q̄ȝ magna sed utraq̄ lumē recipit in instanti. ¶ Ulteri⁹ ad maiorē euidētiā dictorū dubitaret forte aliqs utrū in uacuo esse mot⁹ in instāti videt̃ ꝙ nō: q: lȝ in uacuo nō sit assignare mediū corpis q: uacuū est spatiū priuatū corpe est tn̄ ibi assignare mediū spatij. Si ergo aliqō corp⁹ mobile ptransiret aliqō spatiū uacuū aut in eodē instāti eēt in medio ⁊ in fine illi⁹ spatij. aut in alio ⁊ alio instanti. Nō est dicere ꝙ in eodē instāti: q: vnum ⁊ idē corp⁹ diuersis locis localiter simul ⁊ semel eē nō pōt. ergo hoc erit in alio ⁊ in alio instāti. Sed inter quelibet duo instātia cadit tp̄s mediū erit ergo huiusmodi mot⁹ in tēpore. Dicēdū ꝙ auēpace ut cōmētator narrat distinxit duplex tp̄s in motu vnū naturale ⁊ aliud supadditū. naturale enī tēp⁹ sumit̃ in motu ex distātia terminorū. supadditū autē tp̄s accipit̃ ex resistentia medij f̃m hanc opinionē cū querit̃ utrū mot⁹ in uacuo fiat in nō tp̄e. dici debet huiusmodi motū fieri in nō tp̄e quātū ad tēpus qō ibi requirit̃ ex resistētia medij. sed nō fit in tēpore quātum ad id qō ibi requirit̃ ꝓpter distantiam terminorū. mouit autē auēpace mot⁹ supcelestiū corpoꝝ qui fit in tp̄e nec tn̄ est ibi resistētia medij: vnde f̃m ipm in motu supcelestiū solū requirit̃ tēpus naturale qō accipit̃ ꝓpter distantiā terminoꝝ. Sed in motu grauiū requirit̃ ēt ꝓpter resistentiā medij: qō si fieret talis mot⁹ in uacuo omnino tolleret̃ tale tp̄s nō tn̄ ꝓpter h̄ huiusmodi motus fieret in nō tp̄e q: adhuc requiret̃ ibi tp̄s propter distantiā terminoꝝ. Sed hec positio est ꝯtra mētē pħi ⁊ negat ꝓpositiones per se notas cōtra mentē pħi est q: f̃m ipm eandē rationē ⁊ ꝓportionē quā habēt media adinuicē hñt uelocitates motuū factoꝝ in illis medijs. sicut enī se hēt mediū ad mediū sic se hēt tp̄s qō reqrit̃ in motu vni⁹ medij ad tp̄s qō requirit̃ ad motū alteri⁹ medij. ut si accipiat̃ equale spatium uel equalis lōgitudo aeris ⁊ aque si aer est duplex subtili⁹ q̄ȝ aqua in duplo tp̄e transibit̃ aqua q̄ȝ aer. sed f̃m ꝯ[illegible] ⁊ f̃m ṽitatē quando alique q̄titates sūt ꝓportionales si utriq̄ illarū addat̃ equalis quātitas nō ꝓa ulterius remanēt

in illa proportione: ut si octo est duplū ad quatuor
si utriq̄ illoꝝ addat numer⁹ binari⁹ non ulteri⁹ re
seruabit ibi ꝓportio dupla. decē eni nō sunt duplū
ad sex quare si tp̄s retardationis in aqua est duplū
ad tp̄s retardationis in aere q̄ aer posit⁹ est duplo
subtilior q̄ aqua. Sed utriq̄ tp̄i retardationis ad
dat equale tp̄s ꝓpter equalē distantiā terminorū:
q̄ positū est q̄ aeris ⁊ aque accipiat eq̄le spaciū uł
longitudo equalis tali additione facta nō ulterius
reseruabit ibi proportio dupla nō ergo uerū erit q̄
tp̄s qd̄ requirit in motu aque sit duplū ad tp̄s qd̄
requirit in motu eris: dato q̄ aer sit duplo subtili
or q̄ aqua. cui⁹ oppositū simpliciter ph̄us asserit.
Cū enī in huiusmodi motu s̄m hūc modū dicendi
requirat duplex tp̄s unus retardationis propter
īpedimētū medij. aliud naturale ꝓpter longitudi-
nē spatij: q̄ tp̄s retardationis erit duplū tp̄s natu
rale erit equale. Sequit̄ ut patet per habita q̄ tē-
pus cōpositū ex duplo ⁊ equali nō ulteri⁹ habeat
proportionē duplā: ut si tp̄s retardationis in aqua
sit quatuor horarū tp̄s naturale sit unius hore to-
tū tp̄s qd̄ requirit in tali motu erit quinq̄ horarū
Si ergo accipiat tāta longitudo aeris quāta aque
tp̄s retardationis aeris erit duarū horarū cū posi
tus sit aer duplo subtilior aqua tēp⁹ naturale erit
uni⁹ hore q̄ equalis est proportio utriusq̄. totū ḡ
tp̄s qd̄ requirit in tali motu erit triū horarū. tēpo
rib⁹ ergo retardationū que sūt in ꝓportiōe dupla:
q̄ unū est q̄tuor horaꝝ ⁊ alia duarū addita est eq̄
lis quātitas: q̄ addita est una hora qd̄ est tp̄s nāle
qd̄ reqrit̄ ꝑ longitudinē spatij. Nō ḡ remanebit
ibi ulteri⁹ ꝓportio dupla. quīq̄ eni nō sūt duplū ad
tria nō est ḡ simplr̄ uerū qd̄ ph̄us simplr̄ asserit. vi
delicet q̄ sit ꝓportio tēporū s̄z q̄ est ꝓportio me-
dioꝝ ut hēret mens ph̄i. Siq̄s dicēt q̄ sufficiēter
cōtradicat antiq̄s ph̄s q̄ sola tp̄a retardationes
hñt s̄m proportionem medioꝝ. Nā in fine hui⁹ ca
pituli plane cōcludit ph̄us q̄ ecōtrario debeāt ph̄i
dicere: q̄ si eēt uacuū nō esset mot⁹. vult enī plane
q̄ in uacuo nō sit mot⁹ in tp̄e ⁊ per cōsequēs q̄ nō
sit ibi mot⁹. Dicit ergo hec positio menti philoso-
phi negat ēt ꝓportiones per se notas. per se eni no
tū est qd̄ si tanta virt⁹ monet tātū per tantū spatiū
in tanto tp̄e dupla virt⁹ monebit illud mobile per
eundē mediū in medietate tēporis. Cū igit̄ maio
ritas virtutis solū scindat magis medium nō autē
faciat magis appropinquare terminos ꝓpter tp̄a z
distantiā terminoꝝ s̄z q̄ huiusmodi nō reqrit̄ tp̄s
tunc falsa esset ꝓpositio predicta ꝓpter quātitatē
spatij nō reqrit̄ tp̄s. sed ꝓpter resistētiā uel ꝓpter
īpedimētum medij. dicam⁹ ergo cum cōmētatore
q̄ tēpus in motu requiri pōt uel ꝓpter resistentiā
mobilis uel propter īpedimētum medij uel ꝓpter
utrūq̄. eo eni ipso q̄ mobile est distinctū a moto-
re ⁊ est in loco alio q̄ motor uelit intelligit ibi esse
quedā resistentia ⁊ requirit ibi tp̄s. in motu autē
grauiū ⁊ leuiū solum requirit tp̄s ꝓpter medij im
pedimētū. nō autē ꝓpter resistentiā mobilis. nam
cū ibi ratio mouendi sit forma q̄ forma abstracta
ab huiusmodi corpibus grauib⁹ uł leuib⁹ nō rema
net nisi materia: q̄ materia non hēt per qd̄ resistat
in motu taliū nō pōt requiri tēpus ꝓpter resisten-
tiā mobilis sed solū propter impedimētū medij q̄
si dicat̄ q̄ abstracta forma si non remanet materia
cum qualitate: q̄ qualitas se tenet ex parte forme

remanet tñ materia cū quātitate: q̄ quātitas se te-
net ex pte mãe ut patet ꝑ habita ꝓpter hoc nō re
quirit ibi tempus. nā ut ostensū est ratione quāti-
tatis nō requirit tp̄s in motu nisi ipsam quātitatē
cōmittet aliqua contraria dispositio uel aliqua resi
stentia uel aliqd̄ aliud impedimētū. cū ergo queri
tur utrū in uacuo esset motus in nō tp̄e. dicēdū q̄
motus ille qui requirit tp̄s solū ꝓpter resistentiā
medij cuiusmodi est mot⁹ grauiū deorsū uel leuiū
sursū fieret in nō tp̄e. Sed motus ille qui requirit
tp̄s ꝓpter resistentiā mobilis cuiusmodi est mot⁹
violentus ⁊ mot⁹ aīaliū uel motus eoꝝ que mouē
tur ex se huiusmodi motus fieret in tp̄e. in talibus
eni mobile uel intelligit̄ esse actu distinctū a moto
re uel intelligit̄ habere aliquā resistentiā ad ip̄sam
⁊ requiritur ibi tp̄s nō solū ꝓpter īpedimētū me-
dij. sed propter resistentiā mobilis. Signāter ergo
ph̄us uolēs ꝓbare in uacuo nō esse motū ⁊ q̄ ille
mot⁹ nō fieret in tp̄e arguit de grauib⁹ ⁊ leuib⁹: q̄
ut dictū est mot⁹ taliū in uacuo fieret in instāti. qd̄
vō obijciebat̄ q̄ si ponat̄ aliqd̄ mobile pransire ali
qd̄ spatiū uacuū aut in eodē instanti erit in medio
⁊ in fine illi⁹ spatij: aut in alio ⁊ alio instāti. dicēdū
q̄ de hac materia capitulo de tempore diffusius
tractabimus ibi enim ostendemus si fieret motus
in uacuo quomodo fieret in instanti.

Lectio. XIIII.

Sed si per subtilissimum in tāto ta
lisq̄ fertur per uacuum: omnem
exuperat rationez.

Postq̄ ex parte uelocitatis ⁊ tarditatis in motu
ꝓbauit ph̄s q̄si ostensiue q̄ nō est dare uacuū ꝓ-
pter motū: q̄ tūc nullus esset mot⁹. in parte ista ꝓ
bat hoc idē demonstratione ducente ad impossibi
le circa qd̄ tria facit. q̄ primo premittit quādā sup
positionē necessariam ad suppositū. secūdo suppo
sitione premissa exponit in terminis demonstratio
nem quā intendit. tertio summatim ⁊ breuiter assi
gnat causam eorū que dixerat secunda ibi [sic eni
⁊ uacuū.]tertia ibi [sed sicut in cap.]Dicit ergo
q̄ si aliquid per subtilissimū mediū fert̄ in tanto ⁊
in tali tempore si fertur per uacuū omnem exupe
rat rationem: est ergo suppositio q̄ nunq̄ potest es
se mediū adeo subtile q̄ per uacuū ferratur citius
q̄ per tale mediū. Nam cum uacuum ad remotio
nem impedimenti exuperet omnem rationem ple-
ni: q̄ semper est minus impedimentum uacuū q̄ ple
nū semper in minori tp̄e ferret̄ aliquid in uacuo q̄
in pleno. Notandū aūt q̄ hec suppositio est ne-
cessaria ad demonstrationē sequentem vult enim
philosophus ostendere q̄ uacuū transeatur in nō
tempore: q̄ siquis diceret uacuum transiri in tem
pore duceretur ad hoc inconueniens q̄ in equali tē
pore transibitur uacuum ⁊ plenum quod est im-
possibile ut patet per suppositionē predictā.De
inde cum dicit.

Sit eni. z. uacuū. Equale autem magni
tudine his que sunt. b. ⁊. d. A ergo si tran
sibit ⁊ mouebitur per. z. in quodaz quidē
tempore quod est. i. Sed in minori q̄ in
quo est. e. ⁊ hanc habebit rationem ua-
cuuz ad plenum. Sed in tanto tempore

quātū est in quo est.i.ipsius.d.a.transibit subtilius. Transibit aūt:si sit aliquid subtiliare: differēs ab aere in quo est.z.fm hāc proportionē quaz tempus habet in quo est.e.ad tēpus in quo est.i. Si enim in tāto subtilius est corp⁹ in quo est.z.ipso.d. quantuz exuperat.e.ipsum.i.trāsibit ecōtrario velocitatē in tātū quantū.i ipsuz.z. qđ est in quo est.a.si ferat. Si igit nullum sit corp⁹ in quo est.z.adhuc veloci⁹ pertrāsibit qm̄ ꝛ sicut prius:sed erat in quo est.i. Quare in equali tēpore trāsibit qđ est plenū ꝛ vacuū. Sed impossibile est. Manifestuz est igit ꝙ si fuerit aliquod tempus in quo per vacuuz qđlibet ferf:accidet hoc īpossibile. Inequali eni accipiet:ꝛ qđ plenum est:trāsire aliquod ꝛ vacuum. Erit enim aliquod analogum corpus alteruz ad alterum ut tempus ad tempus.

¶ Exponit demonstrationē in terminis ostēdēs ꝙ si ponaf vacuū transiri in tpe sequif hoc īpossibile ꝙ in equali tempore trāseaf vacuū ꝛ plenū ideo ait.sit eni.z.i.vacuū qđ sit eqle magnitudine.i fm magnitudinē his que sunt.b.ꝛ.d.a.igif si trāsibit ꝛ movebif per.z.i.per vacuū in quodā quidē tpe qđ est.t.sed in minori quidē tempore q̄z in quo est e.diceret eni adversari⁹ ꝙ in vacuo est mot⁹ q̄z.e. in quo transitur.b.vel.d.que sunt quidē plenuz ꝙ si ita est vacuū ad plenū habebit hanc rationez.i. hāc proportionē quā habet.s.i.ad.e. Sed hoc posito in tanto tpe quātū est in quo est.i.a mobile trāsibit corpus subtilius ipsi⁹.d.i.ipso.d.ponif enim ibi genitiu⁹ pro ablativo erit eniz aliquod corp⁹ tāto subtilius ipso.d.q̄ztum.e.excedit.t.qđ trāsibit in.i.idest transibif in equali tpe cū vacuo qđ est impossibile. Qđ aūt mobile trāsibit in equali tēpore vacuū ꝛ plenū patet:qꝛ si corp⁹ in quo est.z.sit aliquid subtilitate differens ab aere fm hāc ꝓportionē quā hēt tēpus in quo est.e.ad tēp⁹ in quo est.t. mobile transibit in equali tpe vacuū ꝛ plenū. Nā si corp⁹ in quo est.z.est tāto subtili⁹ ipso.d.vel ipso aere quantū tempus.e.exuperat ipsuz.i.transibit econverso velocitate.i.fm velocitatē in tanto tpe quantū est.i.mobile.ergo qđ est in quo est.a.si feratur exuperat.i.transibit ipm.z.supple.i.equivocat aūt phs in.z.qꝛ primo accepit.z.pro vacuo.hic aūt accepit.z.pro corpore qđ sit tanto subtilius.d. quantū.e.in quo transibif.d.exupat.i qđ ponebatur esse tempus in quo vacuū transiebaf ꝓpter qđ sequebaf ꝙ in equali tpe ut in.i.transeaf.z.qđ est corp⁹ subtilius aere ꝛ.z.qđ est vacuū qđ est īpossibile.ideo subdif. Si igif nullū sit corp⁹ in quo est z.si.z.ponaf esse vacuū ad hoc veloci⁹ trāsibit ꝛ vacuū q̄z.z.plenū.sed erat in quo est.i.i.ponaf quod ꝛ vacuū transiref in.i.in quo sicut ostensū est transibif.z.plenū quare in eqli tpe mobile trāsibit qđ est plenū ꝛ qđ est vacuū. Sed hoc est impossibile ut dictuz est.manifestū est igif ꝙ si fuerit aliquod tempus ipsius vacui in quo ferf quolibet.i.qđ cum ꝙ mobile accidet hoc impossibile:qꝛ capietur aliqđ mobile transire in eqli tpe qđ est plenū ꝛ qđ est vacuū.erit ergo aliqđ corp⁹ analogū ad alterū corpus ut tēp⁹ se habet ad tps. ¶ Notandū aūt totā vim rationis huiusmodi nihil cōsistere ꝙ si ponaf vacuū transire in tpe sed in minori q̄z plenū utputa si aer transitur in.x.horis vacuū aūt in vna hora:qꝛ invenief aliqđ corpus qđ hēbit hanc analogiam ad aerem quaz habet tempus in quo transif vacuū qđ patet in igne.nā sicut.x.hore sunt decuplū ad vnā horā:sic ignis est decuplū subtilior aere.quātū ergo de aere trāsibif in.x.horis tātū de igne transibif in vna hora. Sed vna hora erat tps in quo trāsiebaf vacuū:ergo in equali tpe trāsibif ignis qđ est plenū ꝛ tm̄ vacuū qđ est incōveniēs. ¶ Notādū etiā ꝙ aūt si accipiaf corpus tanto subtilius ipso.d.vel ipso aere quantū.e.superat.i.trāsibit ecōverso velocitate qꝛ est modus cōversus in subtilitate corpis ꝛ in magnitudinē tpis:qꝛ quāto est corpus magis subtile tāto est min⁹ tēp in quo transitur. ¶ Notandū etiaz ꝙ si hec ratio Aristo. debet esse vera ꝙ credendum est ꝙ sit vera ut patet per dubitationes premissas oportet ꝙ tota ratio quare requirif tempus motu gravium ꝛ leviū sumaf ex impedimento medii. nam cum requiraf plus de tpe cum transif medium grossum q̄z cum transitur subtile:qꝛ illud plus impedit si simpliciter ꝛ absolute loquendo sic se hēt tps in quo trāsitur mediū grossum ad tēpus in quo transif subtile sicut se habēt ipsa media adinvicē oportet ꝙ simpliciter ꝛ absolute loquendo tota causa quare requiritur tempus in talib⁹ motibus sumaf ex resistentia medior. ¶ Dubitaret forte aliqs:qꝛ si tota causa quare requirif tēpus in talib⁹ motibus sumitur ex īpedimento medii videf ꝙ in spera activorū ꝛ passivorū nullus sit mot⁹ nō īpediēs.ergo nullus est ibi motus naturalis quod est incōveniēs. Dicēdū ꝙ fm cōmētatorē ex tali impedimēto nō tollif naturalitas istorū motuū.est eni de rōne taliū motuū ꝙ fiāt cū īpedimēto medii.qđ eni est de ratione alicuius non tollit naturam eius nec facit ipsuz eē naturale. ¶ Vel possumus dicere sicut dixerūt aliqui magni ꝛ bene ꝙ mot⁹ naturalis graviuz ꝛ leviū incipit a loco non naturali ꝛ terminaf ad locum naturalem:qꝛ ergo gravia ꝛ levia in toto motu sunt in loco nō naturali in termino aūt mot⁹ sūt in loco naturali. Nō est incōveniens si in toto motu habēt aliquid de innaturalitate admixtū.īpedimētū ergo medii lz simpliciter nō tollat naturalē motus aliqua materia m̄ in naturalitatem dicit.hanc aūt innaturalitatē cōcomitari motū naturalē non est incōveniēs:qꝛ quādiu aliquid movef naturaliter tamdiu est in loco innaturali. Si eni grave vel leve esset in loco naturali inde fz motū propriū naturaliter moveri non posset. ¶ Possumus aūt tertio respondē ꝛ dicere ꝙ de rōne graviū ꝛ leviū est ꝙ moveant seipsa per accidēs qđ ideo cōtingit:qꝛ movent seipsa removendo prohibēs ꝛ scindendo mediū. Si ergo movent seipsa per accidēs in toto motu oportet motū habere aliqd prohibēs ꝛ habere aliquid de impedimēto admixto.nō ergo hoc facit motū innaturalez qꝛ de ratione gravium ꝛ levium fm motum naturalem sit fm seipsa movere. ¶ Ulterius dubitaret aliquis qꝛ in demonstratione premissa videf supponere ꝙ est invenire corp⁹ ita rarum ꝛ ita subtile respectu cuiuscūqz corporis

qd habebit eandem ꝓportionē ad illud corp⁹ quā habet quodcūqꝫ tēpus datū ad qdcūqꝫ aliud tpˢ videt enī uelle ꝙ si transeat plenū in aliquo tēpore ⁊ etiā uacuū in minori tpe ꝙ nō poterit accipi ita modicū tempus in quo transit uacuū quin possit accipi corpus ita rarū ⁊ ita subtile ꝙ subtilitate tanto superabit illud corpus plenū quanto tempore in quo transitur plenum superabit tempus in quo transiebat uacuū. erit ergo ſm hunc modū dicēdi illa ꝓportio rari ad raruꝫ que est tpis ad tēp⁹ ut plane innuit littera pbi. Cū ergo nō possit accipi ita paruū tempus quin possit accipi minuꝫ qꝛ cōtinuū est diuisibile infinitū si est videt ratio pbi nō poterit accipi corpus ita rarū quin possit accipi rarius. esset ergo aliqd corpus rarius igne ⁊ ulteri⁹ rarū in naturalibus non haberet statum. posset ergo ex grano milij fieri tāta quātitas quāta est vna turris. Si enī raritas nō hēt statū: qꝛ quāto corp⁹ rari⁹ est tāto est maioris quātitatis posset ex qualibet quātitate fieri quelibet quātitas qd est incōueniēs. ¶ Ulteri⁹ etiā in nālibus nō esset status ſm augmentū qd fuit in tertio īprobatū. Dicendum ꝙ ſm cōmētatorem lꝫ arguere ex suppositione impossibilis cōtra positionē aliquā ⁊ arguere ex illo īpossibili ad impossibile dū tn̄ impossibile cōclusū nō sequatur ex posito: sed ex supositione. ut si quis diceret ꝙ idē est uacuū ⁊ aere plenū posset ad hāc positionē īprobādā supponere hoc ipossibile ꝙ ex aliquo uase exeat aer ⁊ tn̄ nullū ibi intret aliud corpus. tūc argui pōt cōtra sic dicētes ꝙ uas illō erit magis uacuū nō tn̄ erit magis aere plenum. in hac aūt īprobatiōe suppositū fuit quoddā ipossibile. vt delicet ꝙ aer exiret de uase nō subintrante ibi alio corpore. impossibile tamē cōclusum ꝙ uas eēt magis uacuū ergo eēt magis aere plenū nō sequit ex impossibili posito sed ex positione dicētium ꝙ idē est uacuū ⁊ aere plenum. sic est in proposito ipossibile enim non esse statum in raritate ⁊ non esse corpus ita rarum quin possit reperiri rarius. ipossibile tamē cōclusum videlicet ꝙ in eodē tempore trāsibitur uacuū ⁊ plenū non sequit ex hoc ipossibili posito sed ex suppositione dicentiū ꝙ uacuū trāsitur in tpe. Sic aūt arguere ex suppositione ipossibili nō est inconueniēs. ¶ Quidā aūt ⁊ magni soluerūt aliter ⁊ bene dicētes ꝙ determinata raritas in reb⁹ naturalib⁹ nō est ex natura corpis mobilis vnde corp⁹ est ſꝫ est ex determinata forma cui cōpetit determinata raritas. cū ergo i hoc libro itēdat a corpe mobili in cōi possumus arguere ex his que nō repugnant de corpe mobili ſꝫ ꝙ huiusmodi nō obstante ꝙ repugnāt determinatis naturis mobilium corporum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed sicut in capitulo est dicere: palā accidentis causa est: qꝛ motus quidē ad motum omnis propor tio est in tēpore enim est. Tēporis aūt omnis est ad tempus finitis utrisqꝫ. Uacui aūt ad plenū non est.

¶ Assignat breuiter ⁊ in summa cām eorū que dixerat ⁊ dicit ꝙ sicut est dicere in capitulo. i. in qd eꝫ summa palā est cāꝫ huiusmodi accidentis. i. hui⁹ incōueniētis qd accidit. videlicet ꝙ in eodē tempore transeat uacuū ⁊ plenū. causa enim est: qꝛ omnis motus ad omnē motuꝫ est aliqua ꝓportio. est enim omnis mot⁹ in tpe omnis aūt tpis ad omne tps est aliqua proportio finitis existentib⁹ utrisqꝫ quecūqꝫ enī tpa accipiantur si sunt finita hñt aliquam proportionē: uacui aūt ad plenū nō est proportio. Si ergo motus ad motū est ꝓportio qꝛ tēporis ad tēp⁹ est proportio in quib⁹ tpibus fiunt motus cū uacui ad plenū nō est proportio oportet ꝙ si in pleno est motus ꝙ in uacuo nō sit mot⁹: ⁊ si plenū transit in tpe ꝙ uacuū transeat in nō tpe propter qd si poneret uacuū transiri in tpe ut patet per habita sequeretur ꝙ in eodeꝫ tempore trāsiretur uacuum ⁊ plenum quod est incōueniens.

¶ Secundum quidem igitur ꝙ differunt per que feruntur: hec contingit.

¶ Deinde epilogat circa determinata ⁊ dicit ſm quidem igitur ꝙ differunt media per que mobilia ferunt. hec inconuenientia contingūt supple si ponatur uacuum esse. ¶ Tunc sequit illa pars.

¶ Secūdū aūt hoꝝ que ferunt excellētiā hec sunt. Uidem⁹ enī maiorē inclinationē habēna aut grauitatis aut leuitatis: si alia sic se hñt figuris citius lata per eq̄le spaciū finitū: ⁊ ſꝫ rationē quā hñt magnitudines adinuicē. Quare ⁊ per uacuum. Sed impossibile est: propter quā enī causam fert uelocius. In plenis qdē enī ex necessitate. Ueloci⁹ enī diuidit ex fortitudine mai⁹. Aut enī figura diuidit aut iclinatione quā hēt qd fert. aut proiectū. Eque uelocia ergo omnia erunt. Sed ipossibile est.

¶ Postqꝫ improbauit uacuum ex differētia mediorum iprobat ipm ex differentia mobiliū. circa qd duo facit: qꝛ pmo facit qd dictū est. secundo epilogat circa determinata ibi ꝙ quidē. Dicit ergo ꝙ ſm excellentiā horū que ferunt. i. ſm excellentiā mobilium hec sunt inconuenientia si supple ponatur uacuū esse. videm⁹ enī habentia maiorē inclinationē: aut grauitatis: aut leuitatis. si alia similiter se habent figuris. i. quantum ad figuras citius ferri per equale spatiū finitū ſm rationē. i. ꝓportionem quā hñt magnitudines adinuicē. grauia enī ⁊ leuia quātācūqꝫ sint similia in figuris feruntur citius ⁊ tardi⁹ per equale spatiū ſꝫ ꝓportionem quā habēt in magnitudine ⁊ in grauitate ⁊ leuitate. Si ergo hoc est de ratione mobiliū quare ⁊ per uacuū sic erit. s. ꝙ per uacuū citi⁹ ferunt grauia deorsū ⁊ leuia sursū. Sed ipossibile est hāc differentiā saluare in uacuo ꝓpter quā enī cām in uacuo ueloci⁹ qꝫ aliud in plenis quidē enīꝫ ex necessitate hoc cōtingit. uelocius enī diuidit mediū ex fortitudine maius. i. qd est magis aptū natuꝫ mouere. illud enī qd fert aut illud qd est ꝓiectum diuidit supple citius mediū aut figura aut inclinatione quā hēt. Cū ergo in uacuo hanc differentiā saluare nō possum⁹ in eo oīa mobilia erunt eque uelocia qd est ipossibile. ¶ Notanduꝫ aūt totam vim rationis in hoc cōsistere ꝙ cū de ratione mobiliū sit ꝙ oīa mobilia sunt differenter uelocia qꝛ differenter diuidunt mediū cū nihil uacuo saluare nō possum⁹ qꝛ ibi nulla diuisio esse pōt ipossibile est uacuū eē. Si enī eēt uacuū nō cui⁹ descende

ret per ipsuz plũbuz q̃ palea qđ est ono absurdũ. ¶ Notãdũ etiã q̃ aut q̃ ꝓiectũ ⁊ qđ fert etiã dividit mediũ aut figura aut inclinatiõe quã hẽt q̃ duob⁹ modis fit velocior divisio mediĳ. uel ꝓpter differentiã iclinationis s3 q̃ magis grauia magis dividũt mediũ: q̃ magis iclinant deorsũ: ⁊ magis leuia magis sursũ: aut hoc fit ꝓpter diuã figurarũ ⁊ que sunt figure piramidales aut rotũde citi⁹ dividũt mediũ q̃ habẽtia figurã latã. ¶ Dubitaret forte aliquis dato q̃ in uacuo grauia ⁊ leuia moueant eque velociter q̃ omnia mouebunt in nõ tẽpore utruz in ipso uacuo animalia mouerentur ⁊ utrum mouerent in nõ tpe. videt aũt q̃ sic. Nam gegđ sit de homine in aliis tamen animalib⁹ videt esse vna forma tm̃. cum ergo in eis forma se habeat ut motor: q̃ abstracta foia non remanet nisi mã cũ mã nõ habeat per qđ resistat videt q̃ in uacuo animalia mouerent in non tpe sicut ⁊ grauia ⁊ leuia. Oppositum aũt huiusmodi vult p̃hs ⁊ etiam oppositũ huius ostẽsum fuit supra. Dicendum q̃ forma substantialis l3 sit primo ⁊ p̃ncipalis ratio mouendi mouet tñ mediãte aliqua accidentali forma. dato ergo q̃ in aliis animalib⁹ ab hoie sit vna forma substantialis. vna tamẽ forma dupl'r cõsiderari põt uel ut supplet vicez forme mixti: uel ut est anima aut supplet formã mixti mouet mediãte grauitate. sed ut est anima mouet per appetitũ. p̃out ergo anima mouet corp⁹ mediãte appetitu ex pte corporis mobilis se tenet grauitas per quaz resistit mobile mouenti. inde est igit q̃ in motu animaliuz cõuenit lassitudo in mẽbris ꝓpter resistentiã ⁊ cõtrarietatẽ quã habet corpus s3 grauitatem ad huiusmodi motũ. Cũ ergo querit utrũ aialia mouerẽtur in tpe in uacuo: dici põt q̃ si ille mot⁹ non esset mediante appetitu sed mediante grauitate utpute si animal caderet de alto deorsum in tali motu idez iudiciũ esset de animali qđ de aliis grauibus ⁊ leuib⁹. esset eni huiusmodi mot⁹ in non tẽpore q̃ nõ haberet per quid resisteret mobile mouẽti. S3 si fieret talis motus mediante appetitu fieret in tẽpore quia in tali motu grauitas se teneret ex parte mobilis per quã resisteret mouenti. cuz ergo mot⁹ animalis ut animal est fit mediante appetitu q̃ in tali motu requirit tps bene dictum est q̃ in uacuo grauia ⁊ leuia mouerent in instãti. animalia autẽ in tpe. ratione ergo temporis qđ requireretur in motu animaliũ possemus saluare velocitatez ⁊ tardiatẽ in huiusmodi motu. ¶ Ulteri⁹ cum dicit.

¶ Quod quidẽ igit si uacuũ sit accidat cõtrariũ q̃ propter qđ ꝓbãt eẽ uacuũ: manifestũ ex dictis est. Ut qdẽ igit opinãtur uacuũ eẽ. Si qđ erit s̃m locũ mot⁹ discretũ s3 se. Hoc aũt idẽ est ei qđ est dicere locum esse aliquod separatũ. Sed hoc qđ sit impossibile esse: dictum est prius.

¶ Epilogat circa determinata dicẽs q̃ quidẽ igit si uacuũ sit accidat cõtrariũ q̃ ꝓpter qđ probat uacuum esse manifestũ est ex dictis. arguebant enim dicẽtes q̃ si motus est uacuũ est. debebãt eni econtra dicere q̃ nõ est uacuũ si est motus: ideo subdit qđ hi quidem igit opinãtur uacuũ esse si erit mot⁹ s̃m locũ. dicũt aũt huiusmodi uacuũ esse s̃m se abstractum. i. diuisũ ⁊ separatũ a corporib⁹ hoc autẽ idẽ est ei dicere locũ eẽ aliqđ spatiũ separatũ s3 q̃ h esse sit ipossibile dictũ est pri⁹. posset autẽ ex hoc formari quedã noua ratio sic. si uacuũ eẽt ut antiq dicebant loc⁹ eẽt qđdã spatiũ separatũ. sed hoc est impossibile ut ꝓbatũ fuit in capitulo de loco. ergo impossibilis erat eorum positio.

Lectio. XV.

Et per se aũt cõsiderantibus videt utiq̃ dictũ uacuum: sicut uere uacuum. Sicut eni in aq̃ si ponat aliquis cubũ: distabit tanta aq̃ quãt⁹ est cubus. sic est etiã in aere. Sed sensui imanifestũ est. Et semp igit in omni corpe habenti transmutationẽ: ad qđ est aptũ natũ mutari: necesse ẽ: nisi coeat trãsmutari aut deorsũ semp: si deorsũ est motus sicut est terre: aut sursũ: sicut ignis. Aut in utraq̃ aut quale aliquid sit impositum.

¶ Postq̃ p̃hs iprobauit uacuũ ratione mot⁹. in parte ista improbat ipm s̃m se. circa qđ tria facit s3 q̃ triplicem ratione adducit ad propositũ. secũda ibi [ampli⁹ autem manifestũ.] tertia ibi [ampli⁹ aũt manifestũ esse.] Circa p̃mum duo facit: q̃ primo p̃emittit quedã necessaria ad propositũ. secũdo ex illis arguit itẽtũ ibi [in uacuo aũt.] Dicit ergo q̃ per se considerantib⁹ de uacuo videbit utiq̃ dictũ uacuũ sicut uere uacuũ. uacuũ eni sicut s̃m dictuz ⁊ s̃m nomẽ est uacuũ ita s̃m ueritatẽ ⁊ entitatẽ est uacuuz. quia s̃m ueritatẽ non est nec habet aliquã entitatẽ. nam sicut si in aqua aliquis ponat cubuz distabit tanta aqua quantus est cub⁹. sic est etiã in aere: q̃ si ponat aliqđ corp⁹ in aere opz q̃ cedat de aere s̃m q̃titatẽ illius corporis. sed s̃m sensũ est imanifestũ. q̃ nõ ita est manifestus sensui aer sicut aq̃ semp igit in omni corpe habẽte transmutationẽ si ponat aliqđ corpus in primo necesse est ipz trãsmutari ad id qđ est aptũ natũ mutari nisi illud corp⁹ coeat. i. cõdensetur in seipso. si eni ponat aliqđ corpus in aqua ul' aqua cõdensabit in seipsa uel transmutabit ⁊ cedet in illam partẽ in quã est apta nata cedere. h⁹ eni corp⁹ in qđ ponit aliđ corp⁹ ul' cedet sp deorsũ si deorsuz est mot⁹ ei⁹. Aut cedet sursũ sic ignis. aut cedet in utrãq̃ ptẽ sicut est aer uel aqua ⁊ hoc aut quale aliqđ sit ipositũ corp⁹: q̃ qđcũq̃ sit corpus illud qđ ponit in alio corpe: q̃ vnũ corpus non cõpatit secũ aliud oportet q̃ illud corpus in quo ponit uel condenset in seipso uel cedit in aliquã partem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In uacuo aũt hoc qdẽ ipossibile est. Nullũ eni corp⁹ est. Sed per uacuũ eq̃le spaciuz trãsire videt: qđ qdẽ erat pri⁹ in uacuo tanq̃ si aqua nõ cederet ligneo cubo neq̃ aer: s3 oĩa trãsiret per ipsuz. At h̃o cubus habet tantã magnitudinẽ: quantam cõtinet uacuũ. Quod si calidũ est: aut frigidum: aut graue: aut leue: nihil min⁹ alterum inesse ab oĩbus passionibus est: ⁊ si nõ diuisibile sit ab illis. Dico autem cor

pus lignei cubi. Quod et si separetur ab omnibus alijs: et neqꝫ graue neqꝫ leue sit côtinebit equale vacuũ: et in eadẽ erit que est loci et vacui parte equali sibiipsi. Quid igitur distabit cubi corpus ab equali vacuo et loco. Et si duo huiusmodi sũt, ppter qd nõ quilibet in eodem erunt. Unũ quidẽ igitur hoc inconueniens et impossibile est.
C Ex his que dixerat arguit intẽtum et dicit ꝙ in uacuo ipossibile est hoc eẽ. uacuũ enim est nullũ corpꝰ naturale. nõ ergo põt uacuum cedere ipsi corpori qđ ponitur in ipso: sed uacuũ videtur transire et penetrare equale spatiũ corpus qđ qdẽ erat prius positum in uacuo tanqꝫ si aqua nõ cederet cubo ligneo nec aer hec omnia transibunt per ipm. qꝛ ergo cubꝰ hẽt tantã magnitudinẽ quantam cõtinet vacuũ in quo ponitur cubus et dimẽsiones uacui sũt simul cũ dimẽsionibꝰ cubi. Sequitur ergo ex hoc ꝙ duo corpora possũt esse in eodẽ loco qđ est ipossibile. ideo subdit ꝙ si corpꝰ cubum est calidum aut frigidum aut graue aut leue nihilominus huiusmodi corpꝰ in esse diffinitiuo et sm rationẽ alterũ est ab omnibus his passionibꝰ et si. i. sm actuale esse nõ sit diuisibile ab eis dico autẽ corpus lignei cubi. si enim ex ligno fieret corpus cubũ lꝫ huiusmodi corpꝰ non posset sm actuale esse separari a passionibꝰ ligni sꝫ tñ esse diffinitiũ esset alterũ ab eis et huiusmodi corpori per se competeret occupare locum et resistere alteri corpori. nõ aũt hoc cõpeteret ei ppter huiusmodi passiones: ideo subdit ꝙ si et huiusmodi corpus separetur ab omnibꝰ alijs passionibus et neqꝫ sit graue: neqꝫ leue cõtinebit equale vacuũ et equalem locum et huiusmodi corpus erit in eadẽ parteque est loci vacui parte dico equali cubi: quia tantum de uacuo quãta est magnitudo cubi erit simul cum cubo: quid ergo distabit corpus cubi equali uacuo et loco idest ab equali uacuo quod ponitur esse locus q̃si dicat non distabit sed simul erit hoc cũ illo. et si duo huiusmodi videlicet cubus et uacuum sũt in eodẽ, ppter qd nõ quelibet. i. nõ quecũqꝫ alia corpora in eodẽ erũt vnũ quidem. igitur inconueniẽs et impossibile si ponatur uacuũ receptiuum corpus hoc est: qꝛ sequitur ꝙ duo corpora possint eẽ simul in eodẽ qđ sm naturã est ipossibile. C Notandũ aũt phm pmisisse hãc positionẽ ꝙ si poneretur cubus aut aliqđ aliud corpus in aere uel in aqua ꝙ cederet aer uel aqua sm quantitatẽ illius corporis ut ostenderet ꝙ qꝛ uacuũ nõ põt cedere si poneretur corpꝰ in uacuo oporteret dimẽsiones uacui subintrare dimẽsiones illius corporis. Nã si ex ligno fieret cubus si huiusmodi cubus poneretur in aqua uel in aere si illa et nõ cederẽt oporteret dimensiones aeris uel aque subintrare dimensiones illius cubi. cũ ergo uacuũ nõ cedat corpori posito in ipso oportebit dimẽsiones uacui esse simul cum dimẽsionibꝰ corporeis positis in ipso. C Notãdũ etiam vim rationis phi in hoc cõsistere ꝙ corpus nõ occupat locũ et nõ resistit alteri corpori ratione passionũ: ut qꝛ est calidũ uel frigidũ uel graue uel leue sed hoc cõpetit ei ratione dimensionum. per se enim est ꝙ dimẽsiões nõ cõpatiuntur secũ dimẽsiones alias propter hoc ꝙ dimẽsiones simul cũ alijs dimẽsionibꝰ esse non possunt. nam si dimensiones simul cũ dimensionibꝰ esse possent nõ esset assignare cãm quare duo corpora non possẽt simul eẽ: qꝛ ergo ponentes uacuũ esse locũ receptiuũ corporis ut patuit oportet eos ponere ꝙ dimensiones simul possint esse cũ dimensionibus. ideo sic opinantes inciduñt in hoc ipossibile ꝙ possũt duo corpora esse simul. C Dubitaret forte aliqs quomodo uerũ sit ꝙ per se cõpetit dimẽsionibus ꝙ aliis dimẽsionibꝰ resistant. Dicẽdum ꝙ hoc duplici via inuestigare possumus. primo ex occupatione loci. secũdo ex cessione corporꝫ. prima via sic patet. Nã plura corpora esse simul idẽ est qđ plura corpora esse in eodẽ loco. ex hoc autem plura corpora in eodẽ loco esse nõ possũt: qꝛ qđlibet corpus occupat totũ locum suũ occupãdo aũt totũ illũ locũ in eodẽ loco aliud corpus esse non põt. cã ergo quare corpus resistit corpori et quare nõ cõpatitur secũ aliud corpꝰ sumitur ex ipsa occupatione loci. id ergo per qđ habet corpus ꝙ occupet locũ est id per qđ habet ꝙ resistat alteri corpori et qđ nõ cõpatiatur secum aliud corpꝰ. hoc aũt nõ habet per qualitatẽ sed per quantitatem. ꝙ aũt corpus sit diuisibile et ꝙ occupet aliqđ spatiũ habet per quãtitatẽ siue per ipsas dimẽsiones. habere enim partes occupantes locũ per se cõpetit quãtitati. si aũt competit alijs hoc erit rõne quãtitatis. ex ipsa ergo occupatione loci patet ꝙ per se cõpetit quãtitati et dimensionibꝰ resistere et nõ cõpati secum dimensiones alias. Secũda via sumitur ex modo cessionis corporũ. si enim cubꝰ ponatur in aqua, aq̃ cedet cubo sm modũ dimẽsionũ eiꝰ ita ꝙ quante erunt dimensiones cubi tanta erit cessio aque. siue ergo cubus ponatur graue siue leue siue frigidũ siue calidũ non mutabitur cessio aque. modus ergo cessionis corporũ nõ sumit originẽ ex modo qualitatis uel ex modo passionũ sed ex modo dimẽsionũ. Cũ ergo ex hoc corpus cedat corpori qꝛ vnũ resistit alteri et non possũt simul esse qꝛ modus cessionis sumitur ex mõ dimẽsionũ oportet ꝙ resistere et nõ cõpati secum aliud corpus per se dimẽsionibꝰ cõpetat. Signãter ergo phs ex cessione corporꝫ et ex occupatione loci probauit ꝙ per se cõpetit dimẽsionibus resistere et ꝙ si dimẽsiones cũ dimẽsionibus esse possent duo corpora possent silr eẽ. Si enim bene cõsideretur textꝰ phi utraqꝫ via ibi innuitur. videlicet de cessiõe corporũ et de occupatione loci. C Ulterꝰ forte dubitaret aliquis si corpꝰ poneretur in uacuum utrum uacuũ ei cederet. Dicẽdum ꝙ nunqꝫ corpus cedit alteri corpori nisi sit rarefactibile uel ɔdẽsabile. uacuũ aũt qꝛ dicit dimẽsiones separatas a talibꝰ passionibus hec ei cõpetere nõ possunt nec hẽt vnde cedat. immo sm ɔrꝭ qꝛ uacuũ dicit dimẽsiones separatas a motu et a materia trãsmutabili per se loquendo nõ hẽt vnde trãsmutetur uel vnde cedat corpori qđ ponitur in ipso. ex his ergo manifeste apparet ꝙ qꝛ per se cõpetit dimensionibꝰ resistere si ponerentur dimẽsiões separate ab omnibus passionibus adhuc cõpeteret eis resistere et nõ cõpaterentur secum dimensiones alias. dimẽsiones ergo uacui quãtũcũqꝫ sint sepmẽ a passionibꝰ non cõpatientur secum dimensiones alterius corporis. propter qđ si poneretur ꝙ dimẽsiões alicuius corporis silr possẽt eẽ cũ dimẽsionibꝰ uacui sequeretur ꝙ duo corpora silr eẽ possẽt. Si enim uacuũ cedere nõ põt corpori posito in ipso ponẽtes corpꝰ recipi i uacuo opꝫ hoc ipossibile ɔcedere ꝙ duo corpa silr eẽ possent.

predicti ergo phi ponẽdo uacuũ ppter motum ne cogerent ponere duo corpora simul eẽ incidebant in illd incõueniẽs ut oporteret eos dicere duo corpora sil' eẽ posse. Si eni corpus recipit in pleno: qr plenũ cedit nõ cpz q dimẽsiões sil' cũ dimẽsiõib' existãt: sz si recipit in uacuo qr uacuũ nõ hẽt vñ cedat: oportebit dimẽsiões cũ dimẽsionib' simul eẽ. ℂ Ulterius forte dubitaret aliqs si corpus reciperet in uacuo z eẽnt sil' dimẽsiões uacui cũ dimẽsionib' corpis utrũ he dimẽsiones distinguerent ab illis. ℂ Dicẽdũ quosdã uoluisse dimẽsiones nõ distingui nisi ex situ. nã ut dicũt nõ põt poni duas lineas simul eẽ uel duas alias dimẽsiones eẽ sil' nisi efficerent vna linea z vna dimẽsio. Sed hoc nõ videt posse stare: qr tũc quecũqz eẽnt cõtigua eẽnt cõtinua. Nã ut dicet in. vj. huius cõtigua sũt quorũ ultima sũt simul. otinua võ quorũ ultima sũt vnũ. Cũ ergo aq cõtiguat aeri superficies utriusqz nõ distiguunt ex situ. supficies eni vni' est sil' cũ supficie alteri'. Si ergo dimẽsiones habẽtes eũdẽ sitũ fierent vna dimẽsio ille due supficies fierẽt vna superficies. aq ergo z aer eẽnt vnũ corp' cõtinuũ qr haberẽt ultima vnũ: sic ergo dicẽdũ uel oportebit ponere totũ vniuersũ vnũ corp' cõtinuũ qr singule partes ei' sibi inuicẽ cõtiguant. uel oportebit redire ad positionẽ Pythago. z Democri. qd est dare uacuũ distinctiuũ corporũ z sic oportebit dare uacuum inter quelibet duo corpora distincta ne sibi inuicẽ cõtinuarent: qr ut patet per habita si uera eẽt positio dicta si cõtiguarent sibi inuicẽ corpa fierent vnũ corpus cõtinuum. ℂ Dicendum est ergo q sicut materia vnde materia est non habet q ab alia materia distinguat sic dimẽsio. vnde dimẽsio est nõ hẽt q ab alia dimẽsione distinguat z maxime si accipiant dimẽsiones equales z eiusdẽ rationis. vna ergo materia ab alia differt qr est sub alia forma. uel qr est cõiũcta alijs passionib' sic si accipiantur due linee uel due superficies equales z eiusdem rationis differunt adinuicẽ. uel qr sunt in alio situ: uel qr sũt cõiuncte alijs passionib' ppter qd cũ aer cõtiguat aque supficies aeris z aque nõ efficiunt vna superficies. nã lz inter eas nõ possit assignari differẽtia ratione situs: qr simul sũt: distiguunt tñ ppter alias z alias passiones quib' sũt cõiuncte. Nã qr superficies aeris est in aere tanqz in subiecto z est cõiuncta passiõib' eius. superficies võ aque est in aq z est cõiuncta passionib' aque que sũt alie a passionib' aeris: ideo ille superficies distinguunt nõ obstante q sũt in eodẽ situ. Sed si essent supficies mathematice fm q huiusmodi sũt separate a passionib' inter eas nõ esset differẽtia nisi ratione situs. inde est ergo q corpora mathematica ut cõmẽtator ait si sunt cõtigua sũt cõtinua: qr cũ habent ultima simul habẽt ultima vnũ. ultima aũt eorũ si sunt simul z habẽt eundẽ situm efficiũtur vnũ. in naturalibus aũt nõ sic ut põt patere per habita: cũ igit querit si essent dimẽsiones uacui simul cũ dimẽsionib' corporis naturalis utrum he fierent ille. patet q non. Nam lz nõ differrẽt ratione sit' distinguerent tñ qr dimẽsiones uacui essẽt separate a passionib'. ille võ nõ. Sed si utreqz dimẽsiones essent a passionibus separate z eẽnt in eodẽ situ nõ haberẽt per quid differrẽt: qd ergo phs ait q ligneũ cubũ nõ distabit ab equali uacuo intelligendum est q non distabit quãtum ad sitũ. rursus nõ distabit: neqz differret quãtũ ad occupationem loci: qr sicut dimẽsiõib' lignei cubi cõuenit replere z occupare locũ sic hoc cõpetit dimẽsionib' uacui siue dimensionibus separatis. uerũ est ergo qd phs arguit q sequit duo corpora esse sil'. Nã si dimẽsiones uacui nõ distant a dimensionib' cubi quantum ad situm z utrisqz cõpetit replere locũ qua ratione ille dimẽsiones possunt simul eẽ cũ illis quelibet dimẽsiões cũ quibuslibet eẽ poterũt poterũt ergo duo corpora eẽ simul. fuerũt aũt aliqui z magni dicentes dimensiones a dimensionibus non differre nisi fz sitũ. Sed credibile est eos sic opinatos fuisse qñ utreqz dimensiones habent esse a passionib' separatum de quibus ut patuit in concedere est uerum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Amplius autem manifestũ est: qr hic cubus habet transmutatus: quod z omnia alia corpora habẽt. Quare si a loco nihil differt qd oportet locũ facere corporib' extra vniuscuiusqz corpus: si impossibile est corpus. Nihil enim conferet: si alterũ circa ipsum equale spatiũ huiusmodi sit.

ℂ Ponit secundã rationẽ dicẽs q manifestuz est: qr cub' trãsmutat'. i. cubus qui trãsmutatur z ponit in spatio uacuo hoc habet q z omnia talia corpora: qr habet tres dimẽsiones sicut illa. quare si huiusmodi corpus nihil differt a loco. i. nihil differt a uacuo qd antiqui dicebãt eẽ locũ nihil eni differt ab huiusmodi uacuo siue ab huiusmodi dimẽsionibus separatis quãtũ ad hoc q est habere tres dimensiones z occupare locũ. Si ergo quantuz ad hoc nihil differt quid oportet facere locũ corporibus z dare ei dimensionẽ uel alias extra corp' vniuscuiusqz. i. extra magnitudinẽ z extra dimensiones vniuscuiusqz corporis. dimẽsionibus eniz corporis naturalis nõ oportet assignare tanqz locum dimensiones alias ut dimensiones uacui: qr cũ in occupando locum non differãt dimensiones ab illis ut commẽtator ait si oporteret dimensionibus naturalibus dare alias dimensiones in quib' existerent tanqz in loco pari ratione illis dimensionibus oporteret dare alias dimensiones z alijs alias z sic in infinitum. addit aũt q si huiusmodi corpus huiusmodi spatiũ uacuũ qd est quasi quoddã corpus mathematicũ z habet tres dimensiones ad modum corporis si tale. s. spatiũ est impassibile. i. est separatũ a passionib' nihil cõfert ipsi corpori naturali si tale alterũ equale huiusmodi spatiuz sit circa ipm corpus naturale. ℂ Notandũ aũt q phs in hac ratione duo tangit propter que sufficienter habet z q non oportet corporib' naturalibus dare tale spatiũ uacuũ tanqz locum pz. qr cuz huiusmodi spatium uacuum habeat tres dimẽsiones sicut z corpora cum ratione talium dimensionum aliquid ut in loco sequeretur q loci esset locus z q uacuum esset in loco. rursus cum loc' cõferat aliquid ipsi locato z habeat saluare ipz qr tale spatiũ est separatum a passionibus z nihil potest conferre corpori naturali superuacuz est facere talem locum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Amplius oportet manifestũ esse quale uacuũ sit in his que mouent. Nunc autez

nusq infra mundum: aer enim aliquid est non videtur autem. Nec aqua: si essent pisces ferrei. Tactu enim est discretio illius quod tangitur.

¶ Ponit secundā rationē dicens oportet manifestū eē per sensū quale uacuū sit in his que mouetur naturalis cui nō abstrahit a materia sensibili. cū ergo ex nullo sensu innotescat nobis uacuū nō est ponēdum q uacuū sit aliqd in natura. adeo subdit q nūc aūt infra mūdū supple non apparet nobis uacuū: aer aūt aliqd est: nō videt autē: sentit tn̄ sensu tact⁹. Nec si in aqua essent pisces ferrei: q̄ si eēnt eiusdē coloris cū aqua forte visu nō discernerent ab aq. tact⁹ tamē est discretio illi⁹ qd tāgit. dato ergo q huiusmodi pisces visu nō discernent ab aq. discernētur tn̄ tactu. supplendū est ergo q q̄ uacuū nullo sensu nobis innotescit nullo modo est ponendum.

¶ Quod quidem igitur nō separatum sit uacuum ex his manifestum est.

¶ Ultimo epilogat circa determiata dicens. Qd quidē igit non sit uacuum separatū manifestum est ex his idest ex dictis. Lectio. XVI.

Sunt aūt quidā qui per rarū & densum opinant manifestū eē q sit uacuū. Siquidē eni nō est rarū & densum nec coire & calcari possibile est. Si aūt hoc: aut oino motus nō erit: aut mouetur totū sicut dixit xuthus: aut in equale semper est mutare aquā & aerē. Dico aūt sic: ut si ex aqua ciati fact⁹ sit aer: simul ex equali aere tantūdē aquā fieri: aut uacuū erit ex necessitate. Conculcari eni uel extendi non cōtingit aliter.

¶ Postq phs iprobauit eē uacuū separatū a corporibus. in parte ista iprobat uacuū ponētes imbibitū corporib⁹. antiq enim posuerūt uacuū pp̄ter motū in motu aūt est duo cōsiderare: spatiū & mobile. duplicitet ergo qs posset ponere uacuū ex pte spatij: ut si poneret ipm spatiū eē uacuū. uel ex parte mobilis: ut si ponet et in ipso mobili eē uacuitates quasdā: ponētes ergo uacuū ex parte spatij dixerūt uacuū eē aliqd separatū a corporib⁹ mobilib⁹. Sed ponētes uacuū ex parte mobilis dixerūt ipm esse imbibitū ipsis corporib⁹. iprobato ergo primo mō dicēdi ut iprobato uacuo separato sumpto ex pte spatij hic iprobat secūdus modus: q̄ iprobat uacuū imbibitū sūptū ex parte mobilis. circa qd tria facit: q̄ primo adducit rationē per quā aliqui pbabant tale uacuū eē. secundo improbat huiusmodi uacuū. tertio soluit rationē factā in cōtrariū. secunda ibi [Siquidē igit racū.] tertia ibi [quā aūt uacuū.] Dicit ergo q sunt quidā qui per rarū & densum opinant manifestū esse q sit uacuū. arguebāt enī si nō est uacuū nō est rarū: neq dēsum. Si qdē nō est rarū & densum nō est possibile corpa coire i. subintrare adinuicē & non est possibile ea calcari i. cōstringi. Si aūt hoc i. si nō est possibile cōstrictio corporū aut oino nō erit mot⁹ aut uno modo mouebitur totū vniuersū sicut dixit fiecos. i. ille phs: aut cassimedeas ut habet alia littera & est ēt nomē proprium phi cuiusdā. aut ēt nece ē mutare aquā & aerē & semp inequale. si eni nō posset corpa rarefieri nō posset ex aq fieri aer nisi statī ex equale aere fieret equalis aqua. dico aūt ut si ex aq ciati i. si est ciatus aq quātū cōtinet vn⁹ ciat⁹ uel vnū uas fact⁹ sit simul aer. i. statim op3 ex equali aere tantūdē aquā fieri. aut si hoc nō ex necessitate cōtinget eē uacuū q: ut dicebāt calcari uel extendi corpa nō cōtingit aliter nisi per uacuū. ¶ Notādū aūt errorē dictorū phorū in hoc cōsistere q nō credebāt eē corp⁹ racū nisi haberet in se uacuitates aliqs. hoc aūt posito dupl'r arguebant intētū. primo ex pte mot⁹ localis. Nā si multi lapides essent bene cōtiguati adinuicē q: lapides per ipulsū nō cōdensant nec cedūt in seipsis oporteret q qui vnū ipelleret omnes ipelleret. Si ergo tales essēt singule ptes vniuersi: q: nō coirēt adinuicē nec cōstringerent: oporteret q qui vnam ptē ipelleret totū vniuersū tumultuaret. rursus p idē arguebāt nō solum ex pte motus ad ubi: sed ēt ex parte mot⁹ ad formā. si eni ex aqua generaret aer & nō eēt dare uacuū nec cōstrictiones corporū q: aer occupat maiorē locū q aqua: celū nō posset capere singulas partes vniuersi: q: occuparet maiorē locum q prius. oporteret ergo q statim cū ex aqua fit aer q ex eqli aere equalis aq fieret. & qa hoc nō cōspicim⁹ sic esse op3 q sit possibilis cōstrictio corporū q si hec est ipossibilis ut dicebāt necesse est uacuum esse. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Siquidē igit rarū dicūt multa uacuū separata hns māifestū est: q si neq uacuū cōtigit eē sepabile: sicut neq locū habentē aliqd uacuū sumpsi⁹: nec rarum sic.

¶ Improbat hūc modū dicendi. ad eni⁹ evidētiā sciēdū q ponere uacuū in ipsis corporib⁹ mobilibus dupliciter pōt itelligi. primo q in casib⁹ corpalib⁹ sint aliquae uacuitates separate ab omni corpore. secundo q sunt ibi uacuitates cōiuncte corporib⁹. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū dimēsiōes uacui qs ponebāt antiqui phi eēnt aliquae dimēsiōes reales uel eēnt solū imaginate. Dicendum q antiqui posuerūt uacuū eē locū priuatū corpe. susceptiuū autē corpis: duplici ergo via uenari possum⁹ q oportebat antiquos dare demēsiones uacui nō eē solū dimēsiones imaginatas: sed eē aliquid reale. prima via sumit ex parte loci. secūda ex pte priuationis primo sic pōtet. qle est eni locatū talis debet eē loc⁹ eius. Si ergo locatū est solū qd imaginatū sufficit ex dare imagiatū locū. Si aūt est qd reale cōpetit ei realis locus: q: ergo antiqui phi nō ponebāt locū esse superficiē corporis cōtinētis sed esse spatiū illō & dimensiones illas que erant inter latera cōtinētis. Si ergo corporib⁹ realib⁹ dabāt talem locū oportebat spatiū illud ad dimēsiones illas eē qd reale & esse alias a dimēsionib⁹ corporis ibi positi: q: locus est differens a locato. Secūda via sumitur ex parte priuationis. l3 eni negatio de se nihil ponat priuatio tn̄ semp determinat sibi aliqd subm: est enim negatio priuatio ex sbo ut pt ī 4° metb. Si g uacuū est spatiū priuatū corpe op3 illō spatiū & illas dimēsiones eē aliqd reale in qb⁹ i. in q̄ in subo fūdet hec priuatio. Si eni nihil eēt h⁹ spatiū ul' h⁹ dimēsiōes non posset dici uacuū neq plenū. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utr̄ sit itelligibile i corpe eē uacuitates q̄ sūt cōiuncte corpib⁹. dicebat eni q

uacuitates in corpe dupliciter poni põt primo sint separate a corpore. secundo q̄ sint cõiuncte corporibus: vt̄ eni esse oppositū in adiecto dicere aliqd esse uacuū ⁊ tñ ponere in eo aliqd corp⁹: uel dicere illd ee cõiunctū corpori. ¶ Dicendū q̄ ut patet in qõne pmissa ponētes uacuū esse locū oportet eos ponere dimensiones uacui esse dimēsiones reales cursus coguntr dicere q̄ si corpus aliqd recipiatur in illis dimēsionib⁹ uel in illo uacuo q̄ dimēsiones ille nõ cedūt: qr locus est quid imobile ⁊ nõ cedit locus adueniēte locato. Sicut ergo huiusmodi dimensiones que se tenent ex parte spacii aliqñ sunt cõiūcte dimensionib⁹ corporis: aliqñ sūt separate a corpore. sic si in ipsis corporib⁹ mobilib⁹ ponere mus aliquas uacuitates possemus eas ponere cõiunctas corpori ⁊ separatas a corpore. Cum ergo querit utrū possit poni uacuū cõiunctū corpori dicẽ põt q̄ uacuū ut uacuū est ⁊ formaliter acceptū semp dicit qd priuacū corpore. uacuū tñ mãliter põt poni itelligi cõiunctū corpori: qr dimēsiones ipsas separatas a passionib⁹ que materialiter sunt idē qd uacuū possum⁹ imaginari esse cõiūctas corporib⁹. dupliciter ergo põt intelligi uacuū eē ibibitū corporibus cõiunctū s. ⁊ separatū. duo ergo facit: qr pmo ip̄robat hãc positionē si ponat̃ tale uacuū eē separatū. secūdo si ponat̃ eē cõiūctū ibi [si aūt nõ est sepabile.] Dicit ergo q̄ si qdē igit̃ dicentes racum eē uacuū dicūt rarū eē hñs multa uacua sepatata a corporibus manifestū est q̄ nõ contingit uacuū ibibitū eē sic separabile sicut nec cõtingit locū habētē aliqd uacuū sumpsi⁹ .i. in seipso q̄ sit uacuū separatū. Sic ēt nec cõtingit esse aliqd racū sic separatū a corporib⁹: oẽs ergo ille rõnes que improbant locū eē uacuū ⁊ eē spatiū separatū ip̄robare põt uacuū eē quasdā raritates ⁊ quosdā porros siue quedā foramina in qb⁹ nõ aliqd sit corpus s3 sint sepata a corpib⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Si autem non est separabile: sed tamen inest aliquod uacuum: minus quidē impossibile. Contingit autē primum: q̄ nõ omnis motus est causa uacuum: sed qui sursum est. Rarum eni leue. Unde ignē rarum esse dicunt.**

¶ Improbat huiusmodi uacuū imbibitū si ponat̃ cõiunctū corpori. circa qd quinq3 facit fm q̄ quinq3 rationes adducit ad propositū. secūda ibi [postea mot⁹.] tertia ibi [q̄uis qualiter põt.] quarta ibi [ampli⁹ quõ assignat.] quinta ibi [⁊ manifestū est qm.] Dicit ergo q̄ si uacuū nõ est separabile a corporib⁹ sed tñ inest in ipsis corporibus aliqd uacuū imbibitū minus quidē ipossibile est sic dicere tñ hũc modū dicēdi sequunt̃ multa inconueniētia cõuenit eni pmū q̄ uacuū nõ est cã ois mot⁹: s3 solū est cã ei⁹ motus qui est sursū. rarū eni est leue: vnde ignē rarū esse dicūt ppter sui leuitatē. Cū ḡ dicti pbi ponerēt uacuū: ut saluarent omnē motū rectū insufficiēs erat eorū positio. Nã cū dicerēt uacuū esse raritatē quandã per ip3 nõ poterant saluare nisi motū sursū. ¶ Notãdū aūt q̄ ponētes uacuū separacū a corpore ponūt ip3 formaliter. s3 ponētes ip3 cõiūctū corpori ut patet per qõnē pmissã nõ ponūt uacuū nisi materialiter solū. cū ergo icõueniēs sit positio uacui quãto magis ponit̃ uacuū

incõueniētius dicit̃. pei⁹ ergo dicebãt ponētes uacuū formal'r ⁊ sepatū a corpe q̃ ponētes ip̄m mãliter ⁊ cõiunctū corpori. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Postea motus causa non sic uacuum: sicut in quo est sed sicut utres in eo qd feruntur ipsi: sursum ferunt continuum: sic uacuum fert sursum.**

¶ Adducit secūdã rationē dicēs q̄ postea incõueniens est ponere sic uacuū cū ponere sic uacuū nõ sit ca mot⁹ sicut illud in quo est mot⁹: sed sicut illd qd protrahit mobile: ut sicut utres in eo q̄ ipsi ferunt̃ sursū ferūt secū corp⁹ sibi cõiūctū ⁊ cõtinuū. sic uacuū fert secū corp⁹ sibi cõiūctū. ¶ Notãdū aūt antiquos posuisse uacuū ut in eo eēt mot⁹. sed si uacuum eēt aliqd imbibitū ⁊ existēs in ipso corpe mobili tūc uacuū nõ eēt id in quo est motus: sed eēt aliquid trahēs mobile. ergo fm hũc modū dicēdi uacuū sic faceret ad motū qr faceret corp⁹ eē rarū per quam raritatē traheret̃ sursū: sicut ḡ utres facerēt ad motū eorū que eēnt cõiuncta eis qr utres moti sursū traherēt corpora sibi cõiūcta: sic uacuū faceret ad motū corporū in qb⁹ eēt qr eo modo sursum traheret corpora in quib⁹ existeret. ponentes ergo sic uacuum cõtradicebãt pñi sue: quia tunc uacuum non esset id in quo motus esset: ut ipsi dicebãt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quãuis q̄liter põt mot⁹ esse uacui: s3 locus uacui. uacui eni fit uacuū in qd fert̃.**

¶ Ponit tertiã rationē dicens q̃uis qualiter .i. qua ratione põt eē mot⁹ uacui oportet q̄ sit ⁊ loc⁹ uacui. si ergo uacuo cõpetit moueri cõpetit ei eē in loco. op3 ḡ s3 h̄ q̄ loci sit loc⁹ ⁊ q̄ uacui sit uacuū in qd fert̃ qd est icõueniēs: qr si uacui esset uacuū uel loci esset locus ratio loci uel ratio uacui iret in infinitum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Amplius quomodo assignant in graue ferri deorsum.**

¶ Assignat quartam rationē dicens amplius quõ assignãt grauia ferri deorsum: q̄si dicat q̄ si esset motus ppter uacuū graue nõ ferret̃ naturaliter deorsū. ¶ Dubitaret forte aliqs dato q̄ esset dare uacuum ⁊ grauia ⁊ leuia mouent̃ in uacuo in tēpore utrū his cõditionib⁹ stantib⁹ graue ferret̃ deorsū nisi impelleret̃. Dicēdū q̄ solutio hui⁹ questionis depēdet ex solutione questionū pmissarū. dicebat̃ eni q̄ ideo grauia mouent̃ in instãti deorsū si esset dare uacuū. qr grauib⁹ s3 q̄ huiusmodi cõpetit essentialiter esse deorsum nec possūt se habere respectu loci deorsū nisi in potētia accidentali, ppter qd si subtraheretur totū ipedimētū medii ⁊ esset dare uacuū grauia statim essent deorsū. q̄ si nõ statim deorsū eēnt nõ cõpeteret eis essentialiter deorsum eē: sed quotienscūq3 aliqd mobile ex eēntia sua ul' ex forma quã h̄et nõ determinat̃ ad aliquã differētiã positionis si debet illuc tēdere indiget aliquo mouente ⁊ impellente ip3. si ergo esset dare uacuū ⁊ grauia in eo mouerent̃ in tpe sequeret̃ q̄ grauia nõ tēderēt deorsū nisi ipellerent̃ ab alio: qr s3 hãc hipothesim nõ cõpeteret eis eēntialiter deorsū eē ex hoc ergo apparet nõ bonã fuisse opinionē Auēpace qui posuit q̄ sbtracto toto ipedimento medii ppter terminoꝝ distãtiã grauia mouerentur in uacuo in tempore patet enī q̄ hoc posito nõ cõpete

ret grauibus essentialiter esse deorsuz nec ferētur grauia in locū deorsū nisi haberēt aliquē īpellētē. Ex hoc ēt patet q̄ ponērea motū fieri ꝓpter uacuūz nō pñt assignare cāz quare grauia ferant̄ deorsū: uacuū eni ut dictū est uel pōt se tenere ex parte spatij uel ex parte mobilis. si se teneat ex pte spatij uel grauia nō mouebunt̄ deorsū accipiēdo motum ꝓprīu sed in instāti ibi eēnt. uel si mouerētur deorsū eis nō cōpeteret eēntialiter deorsū eē: nec eēt assignare cāz quō de se ⁊ ex nā sua deorsū tenderent. Si vō ponat̄ uacuū ex pte mobilis adhuc nō erit assignare cāz mot⁹ deorsū. Sed fm hunc modū loquēdi si ratio mot⁹ semp sumit̄ ex pte uacui: uacuū cū sit qd rarum de se semp trahet mobilia sursū nō deorsū. imo si mot⁹ esset propter uacuum imbibitum cum uacuum nullā materiā dicat non mouetur locatū ad locuz propter cōueniētiā quā haberet cū ipso. Sed solū eēt mot⁹ ex aliquo trahente uel ipellente. Ideo ait pħs q̄ uacuū traheret leuia sursū: sicut utres traherēt sursū corp⁹ aliqd sibi cōiunctū. quid ergo traheret grauia deorsū nō eēt cām dare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et manifestū est: quoniam quāto utiqz rarius: ⁊ magis uacuum sit: magis sursū fert̄: ⁊ si sit omnino uacuum: uelocissime utiqz fert̄. Fortassis autez hoc impossibile est moueri. Ratio aūt eadez sicut quia in uacuo sine motu oia sunt: sic ⁊ uacuū qdem est quod est sine motu. Incompa rabiles enim sunt uelocitates.

¶ Ponit ultimā rōnē dicēs manifestū est q̄ quāto utiqz aliqs sit rarius magis ⁊ magis uacuū tāto magis sursū fert̄. ⁊ si sit oino uacuum uelocissime utiqz fert̄ imo feretur in instāti. Ideo subdit q̄ fortassis ipossibile sit hoc. s. q̄ est omnino uacuū moueri: ratio ēt est eadē que supra qz in spatio uacuo sunt oia sine motu sic ⁊ mobile uacuū est qd̄ est sine motu. Incōparabiles eni sūt uelocitates. Sicut eni quāto mediū est grossi⁹ tāto magis īpedit mobile. Ideo si eēt spatiū uacuū eēt ibi mot⁹ in instanti qz nullā haberet analogiā ad plenuz. Sic si ponat̄ uacuū ex parte mobilis qz quāto mobile esset magis uacuū uelociꝰ ferret̄ sursū. Si eēt oino uacuū ipz mobile eēt ibi incōparabilis uelocitas ⁊ ferret̄ in instāti ꝓpter qd̄ nō esset ibi ꝓprie mot⁹ qz de ratiōe mot⁹ est q̄ sit in tpe. nō ergo per se loquēdo uacuū est cā motus ut antiqui uolebāt qz tūc maxime uacuū eēt talis cā qd̄ patet eē fl'm: qz maxime uacuū tollit motum. Lectio. XVII.

Q Uoniā autem uacuum quidez nō dicim⁹ esse: alia vō uere dubitata Aut mot⁹ nō erit nisi erit densitas ⁊ raritas: aut turbatur celuz aut semper equalis aqua ex aere ⁊ ex aqua erit ⁊ aer Manifestum enz quia plus aer ex aqua fit. Necesse igitur nisi sit: aut depulsum qd̄ habetur ultimum tumultuari facere: aut alibi alicubi equaliter mutare ex aere in aquam: ut omne corpus tot⁹ equale sit: aut nihil moueri. Semper enz trāsmutato hoc accidet: nisi circulariter circumstet. Non semper autem in circuluz loci mutatio: sed aliquando ⁊ in rectum est. Hi quidem igitur propter hoc uacuum aliquid dicunt esse.

¶ Postq̄ pħs posuit rationē ponētiū uacuū ibibitū ⁊ iprobauit hui⁹ positionē in parte ista soluit rationē factā in ꝯriū circa qd̄ duo facit. qz primo ostēdit rōnē illā eē dubitabilē. secundo soluit eam ibi [Nos aūt dixim⁹.] Dicit ergo q̄ uacuū nō dicimus eē: nihilominu⁹ tn̄ alia uere dubitata sūt qz uere ꝓbant raritatē ⁊ dēsitatē eē in corporib⁹. iō ait q̄ nisi erit raritas ⁊ dēsitas in corpib⁹: aut nō erit mot⁹: aut turbabit̄. i. tumultuabit̄ ⁊ cōpatiet̄ celū: aut semp cū sit equalis aqua ex aere statiz aer erit ex aqua. manifestū est enz q̄ aer ex aq̄ fit plus. i. fit in maiori q̄ntitate. aer eni generat⁹ ex aq̄ est maioris q̄ntitatis ⁊ idiget maiori loco q̄ sit aq̄ ex aq̄ gn̄at̄. nisi ḡ possent corpa dēsari oporteret q̄ celū cederet facta gn̄atiōe aeris ex aq̄. iō subdit q̄ necesse est aīt calcatio sit: aut id qd̄ habet̄ depulsū. i. id qd̄ depellit̄ facē tumultuale ultimū. i. celū: aut alicubi equaliter mutare ex aere in aquā ut oē corp⁹ toti⁹ vniuersi sit eq̄le: aut ēt opz nihil moueri motu recto. Si cui nō eēt dēsatio cum generat̄ aer ex aq̄ qz aer occuparet maiorē locū impelleret alias ptes vniuersi ⁊ faceret tumultualē celū. imo h̄ posito nihil mouebit̄ motu recto. iō subdit q̄ semp trāsmutatio aliq̄ accidet h̄ nisi circūstet circulariter ibi ut illud circulariter moueat̄. videmus enz q̄ nō semp loci mutatio est in circulū sed aliqn̄ est in rectū qd̄ nō posset esse nisi eēt possibilis raritas ⁊ dēsitas. hi qdē philosophi dicūt uacuū esse aliqd ꝓpter hoc qa. s. de necessitate est ponere raritatē ⁊ densitatē in reb⁹. qa ut dicebant sine uacuo fieri non potest. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nos aūt dicimus ex subiectis: quoniā est materia vna contrariorum ⁊ calidi ⁊ frigidi ⁊ aliarum phisicarum cōtrarietatum. Et ex eo qd̄ potētia est actu: ens fit Et nō separabilis qdem materia est: esse aūt alterū est. Et vna qdez numero ⁊ si contingat coloris calidi ⁊ frigidi.

¶ Soluit h⁹ rōnem. ad cuius euidentiā sciendūz q̄ dicti philosophi bene arguebāt q̄ oporteret dare rarū ⁊ densum in corporib⁹. Sed nō propter hoc habebāt q̄ esset dare uacuū. fit enz de raro dēsuz nō qa alique ꝑticule ibi addant̄: sed qa mā que est potētia densa fit actu dēsa. sic ēt de dēso fit rarum nō ꝓpter subtractionē alicui⁹: sed qa mā que erat potētia rara fit actu rara. tota ergo solutio philosophi in hoc ꝯsistit q̄ nō ꝯtingit raritas ⁊ densitas ꝓpter uacuitates uel ꝓpter repletionē uacuoꝝ. Sed qa mā existēs vna est in potētia ad utrunqz ꝯriorū ꝓpter qd̄ trāsmutat̄ a raro in densuz ⁊ ecōuerso. duo ergo facit quia premittit primo q̄dā necessaria ad ꝓpositū. Secūdo ex his que dixerat declarat itēm ibi [est igit̄ corporis.] ꝑmittit autē quatuor suppositiones ⁊ dicit q̄ nos dicimus ex subiectis idest ex suppositis ⁊ ex his que debent supponi in scientia naturali quorum primuz est q̄

materia est vna cõtrarioꝝ ut est vna calidi ꝛ frigidi ꝛ alioꝝ cõtrarietatũ. secũda suppositio est ꝙ ex eo qd̃ est potẽtia ens fit actu ens ut ex potẽtia rarũ fit actu rarũ. tertia est ꝙ materia nõ est separabilis ab altero cõtrarioꝝ. esse tñ ipsius materie id est ratio diffinitiua eius est gd̃ alterũ ꝛ quid differẽs ab utroq; contrarioꝝ. mã eni lꝫ actu nõ sepaꝛet a cõtrariis tñ ſꝫ rõnẽ differet a quolibet cõtrariorũ. q̃rta suppositio est ꝙ mã que est sub forma caloris ꝛ sub foĩa calidi si fiat sub foĩa frigidi erit vna numero ꝛ nõ alia. ℭ Notãdũ aũt ꝙ hec quarta suppositio declarat primã. dixerat eni supra ꝙ materia est vna calidi ꝛ frigidi ꝛ aliaꝝ cõtrarietatũ. hec aũt q̃rta suppositio declarat quõ est vna qꝛ est vna nuo ſꝫ essẽtiã ꝛ subiectũ lꝫ ſm eẽ ꝛ ratione nõ sit vna. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Est igitur corporis materia ꝛ magni ꝛ parui eadẽ: manifestũ est aũt hoc. Cũ eni ex aqua aer fiat: eadẽ materia nõ accipiẽs aliud aliqd facta est. Sed qd̃ erat potẽtia actu facta est: ꝛ iterũ aq̃ ex aere fit: aliq̃n qdẽ in magnitudinẽ ex puitate: aliq̃n in puitatẽ ex magnitudie. Silr igit̃ ꝛ cũ multus aer existẽs in miori fit molle: ex minori maior: potẽtia cũ sit: fit materia utraq;.

ℭ Suppositionib⁹ premissis ostẽdit ꝙ rarũ ꝛ dẽsũ ꝛ graue ꝛ leue nõ cõtingũt in corporib⁹ ꝓpter uacuitates uel ꝓpter repletionẽ uacuoꝝ. sed qꝛ materia existẽs vna numero est in potentia ad h⁹ cõtrarietates. duo ergo facit. qꝛ ṗmo, osñdit hoc de raro ꝛ dẽso. secũdo de graui ꝛ leui ibi⌊ est aũt dẽsũ.⌋ Circa ṗmũ duo facit ſꝫ ꝙ materie dupl'r cõpetit mutatio. põt eni mutari materia ſm diuersas formas cõtrarias ut cũ mutat̃ a calido in frigidum a recto in curuũ. secũdo cõpetit ei mutari in eadẽ forma ꝛ hoc ſm magis ꝛ min⁹: ut cũ uadit a calido in magis calidũ ꝛ a curuo in magis curuũ. ṗmo ğ declarat intentũ quantũ ad ṗ^m modũ mutationis secũdo q̃ntũ ad scðm. secũda ibi⌊ sicut eni ex frigido.⌋ Dicit ğ ꝙ manifestũ est ꝙ eadẽ est mã magni ꝛ parui corporis. cũ eni ex aqua fiat aer eadẽ materia facta est sub foĩa aeris nõ accipiens aliqd aliud ab extra. Sꝫ qd̃ erat potẽtia facta est actu uerum aqua fit. similiter ex aere nõ per subtractionẽ uel additionẽ alicui⁹ ſꝫ qd̃ erat potẽtia tale fit actu tale. ex quo manifestuꝫ est ꝙ materia aliq̃n mutat̃ ex paruitate in magnitudinẽ. aliq̃n ex magnitudine in paruitatẽ. Similiter igitur .i. simili modo ut propter potẽtialitatẽ materie fit ex magno paruũ ꝛ ecõuerso. ut cũ multus aer existens si fiat aq̃ fit in minori molle .i. fit mior q̃ntitas ex minori q̃ntitate. Sed si fiat ecõuerso ut ꝙ ex aq̃ fiat aer tũc ex minori q̃ntitate, fiat maior. omnia ergo hec cõtigũt cũ materia sit potẽtia utraq; .i. utriuſq; ꝯriorũ. supplẽda ẽ igit̃ rõ qꝛ sicut ex aq̃ fit aer ꝛ ecõuerso ꝛ ex parua q̃ntitatẽ maior ꝛ ecõuerso nõ per additionẽ alicuius nec per repletionẽ uacuorũ nec per subtractionẽ alicuius: sed qꝛ eadẽ mã est in potentia ad talia: sic ex raro fit densuꝫ ꝛ ecõuerso nõ rõne uacui: sed qꝛ eadem materia est in potentia ad utrũq;. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Sicut eni ex frigido fit calidũ: ꝛ ex calido frigidũ: eadẽ: qꝛ ẽ q̃ue erat potẽtia: sic ex calido magis calidũ nullo facto i mã calido qd̃ nõ eẽt calidũ: q̃n erat min⁹ calidũ. Sicut q̃n nec maioris circulatio ꝛ cõnexitas: si fiat minoris circuli eadẽ cũ sit: aut alia in nullo alio fact⁹ est ambit⁹: qd̃ nõ eẽt ambit⁹ ſꝫ rectũ. Nõ eni deficiẽdo min⁹: aut mai⁹ ẽ. Neq; eni scintille accipe aliquã magnitudinẽ in q̃ nõ ꝛ caliditas ꝛ albedo inest. Sic igit̃ ꝛ ṗor ꝛ calor posteriori. Quare ꝛ magnitudo ꝛ puitas sẽsibilis corpis nõ accipiẽte aliqd mã extendit̃ ſꝫ qꝛ potẽtia est mã utriusq;. Itaq; idem est densũ ꝛ rarũ: ꝛ vna materia ipsorum.

ℭ Adducit secundã rationẽ ſũptã ex trãsmutatione materie ſm eandẽ formã dicẽs ꝙ sicut ex frigido fit calidũ ꝛ ex calido frigidũ nõ ꝓpter additionẽ alicui⁹: sed qꝛ eadẽ materia erat potẽtia ad utrũq; ꝯtrarioꝝ. sic ex calido fit magis calidũ nullo facto in materia calido ꝙ nõ eẽt calidũ q̃n erat min⁹ calidũ. Nõ eni fit aliqd magis calidũ per additionẽ noui calidi uel ꝙ ipsi⁹ calidi fiat aliqua pars calida que prius nõ erat calida. Sed hoc contingit qꝛ mã exñs sub minori calido est in potẽtia ad magis calidũ. uel existens sub calore remisse est in potentie ad intẽsũ. Nam sicut circulatio ꝛ cõnexitas maioris circuli siue sit eadẽ circulatio: aut alia in nullo alio .i. si nulla aliqua parte circuli fact⁹ est ambitus .i. facta est curuitas ꝙ nõ esset ambitus sed rectũ. si eni ex minus curuo fiat magis curuũ uel minus curuũ nõ fit hoc deficiẽdo .i. per subtractionẽ aliquarũ partiũ: sed per additionem eoꝝ. sed hoc qꝛ materia que erat in potẽtia magis curua fit actu sub minori curuitate. nã sicut in igne nõ est accipe aliquã magnitudinẽ ita modicã ut magnitudinẽ vnius scintille in qua nõ est caliditas ꝛ albedo .i. caliditas ꝛ claritas uel diofanitas: sic ꝑrior calor posteriori idẽ ad posteri⁹ se habet qꝛ nõ fit qd magis calidũ ꝙ aliqua pars efficiat̃ calida. quelibet pars eni calidi est calida sicut quelibet pars ignis hẽt calorẽ in se ꝛ claritatem. hoc ergo est. qꝛ materia est in potẽtia ad maiorẽ caliditatẽ: qꝛ magnitudo ꝛ paruitas sensibilia corporis põt fieri in materia absq; additione uel subtractione alicui⁹ qꝛ mã extẽdit̃ ea nõ accipiẽte aliqd. Sed qꝛ est in potentia utrisq;. itaq; sicut contingit in magno ꝛ paruo ꝛ in magis calido ꝛ min⁹ calido idẽ est .i. idẽ cõtingit circa densum ꝛ rarũ: est eni vna materia ipsoꝝ fit ergo ex dẽso rarũ ꝛ ecõuerso nõ ratione uacui: sed qꝛ materia est in potentia ad utrunq; sicut est in potẽtia ad alias ꝯtrarietates. ℭ Notãdũ aũt ꝙ quãto circulus est maior tanto circũferentia ei⁹ est min⁹ curua qd̃ patet: qꝛ si ꝑtrahatur linea recta contingẽs circulũ a b h⁹ linea plus distabunt ꝑtes minoris circuli q̃ꝫ maioris qd̃ nõ esset nisi esset minor circulus haberet circũferentiam magis curuã Si ergo spera aeris conuerteretur in speraꝫ aque uel si ex aliquo corpore sperico aereo fieret corpus spericum aqueum quia ex multo aere fit pauca aq̃ quia aqua haberet minorem speram esset ibi maior curuitas. ergo factum est de minus curuo ma-

gis curuus nõ q: aliqua ps que erat recta sit facta curua quelibet enim pars sperici est sperica. sȝ hoc cõtingeret q: materia existẽs sub minori curuitate est in potẽtia ad maiorẽ. ¶ Dubitaret forte aliqs utrũ raritas in corporib⁹ cõtingat ex uacuitate. vi enȝ q: sic. Si enim in corpore raro partes ita essent cõnexe ⁊ cõglutinate uel coniuncte adinuicẽ sicut in corpore denso: non uideretur q: esset assignare causam quare unũ corpus esset densum ⁊ aliud rarum. videt ergo q: in corpore raro partes habeãt aliquã distantiã adinuicẽ qđ eẽ nõ posset nisi ibi essent uacuitates alique. Dicendum q: uacuum est locus priuatus corpore. locus aũt ut supra ostẽdebat lȝ posset absolui ab hoc corpore uel ab illo nunq̃ tñ absoluit a corpore simpliciter sicut nec materia absoluit a forma simpliciter lȝ absoluat ab hac forma ul' ab illa. Nõ est ergo dare uacuitates simpliciter nisi forte uellem⁹ dicere in corpe eẽ uacuitates ubi essent foramina ul' pori repleti extraneo corpore. huiusmodi aũt poros uel huiusmodi uacuitates in corporibus maxime raris minus repimus. ignis aũt qui est rarissimuȝ corp⁹: minime patitur admixtionem contrarij corporis. loquẽdo ergo de uacuitatib⁹ ut possum⁹ uacuitatẽ ponere in natura raritas nõ cõtingit esse propter uacuitates q: que maxime rara sunt: sunt minime porosa ⁊ minime patiunt admixtionẽ cõtrarij. raritas ergo nõ cõtingit ꝓpter huiusmodi uacuitaten. Sed q: mã que põt eẽ multa uel pauca põt occupare magnuȝ ⁊ paruũ locũ ⁊ esse sub magnis ⁊ paruis dimẽsionib⁹. quãdo ergo multũ de materia est sub paruis dimẽsionib⁹ corp⁹ est densum. Sed qñ paruũ est de mã sub magnis dimẽsionib⁹ corp⁹ est rarũ. inde est ergo q: corpora densa sunt magis malia ⁊ rara magis formalia. declarauimus enĩ in quodã tractatu nostro theologico ⁊ in pħia cũ tempus aderit intẽdimus hic diffusius declarare videlicet q: in materia est duplex genus quantitatis. vnuȝ per qđ habet mã q: sit tanta ⁊ tanta ut q: sit multa uel pauca. aliđ per qđ hẽt materia q: occupet tãtuȝ ⁊ tãtũ locũ ut magnũ uel puũ nec est idẽ mã eẽ tãtũ ⁊ tãtũ ⁊ eaȝ occupare tãtũ locũ. naȝ si ex aqua fiat aer ex tãta materia quanta est in vno pugillo aque erit in decẽ pugillis aeris: remanebit ergo ibi tãtũ de materia q: nihil ibi deperdit. Sed nõ remanebit ibi occupatio tanti loci. Nõ est ergo eadẽ quantitas per quã materiã habet q: sit tãta ⁊ per quaȝ hẽt q: occupet tãtũ locũ. Raritas ergo ⁊ dẽsitas nõ accipit fm uacuitates ut arguebat ratio facta. sed accipit fm analogiã quãtitatum adinuicẽ. raritas cui ⁊ dẽsitas sũt quedã q̃litates materie ⁊ fm aliã ⁊ aliã dispositionẽ materie hñt uariari huiusmodi qualitates. cũ ergo materia est sic disposita q: paꝝ de mã occupet magnũ locũ tũc est sub forma rari. qñ ṽo multũ de mã occupat magnũ locuȝ tũc est sub foꝛa dẽsi. bene ergo ait pħs q: talia nõ ꝯuagũt ex additiõe alicui⁹ ut ex repletione uacui. Sed q: vna ⁊ eadẽ mã est in potentia ad utrũq3. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis utrũ ex min⁹ calido fiat aliquid magis calidum nullo addito calido. Dicendum q: sicut videm⁹ in virtute respectu agere: sic magiari debem⁹ in forma respectu eẽ. videmus enĩ q: vna ⁊ eadẽ virt⁹ nõ augmẽtata magis ⁊ minus agit prout inuenit passum magis ⁊ minus dispositũ: sic vna ⁊ eadẽ forma dat eẽ magis ⁊ minus prout inuenit materiã magis ⁊ min⁹ dispositã. que aũt forme suscipiũt magis ⁊ min⁹ ⁊ que nõ in de generatione declarauim⁹. ad presens aũt sufficit scire q: si idẽ calor magis ⁊ min⁹ calefit si inuenit calefactibile magis ⁊ min⁹ dispositũ sic eadẽ forma caloris reddit subiectũ suũ magis ⁊ minus calidũ si inueniat ipȝ magis ⁊ min⁹ dispositũ. Nõ ergo intendit calor ex eo q: alique partes ipius calidi fiant calide que non eẽnt calide uel ex eo qđ addat aliqs calor exterior. Sed q: magis peragens disponit materia in qua hẽt esse forma caloris. mã aũt magis disposita ille idẽ calor qui prius erat remissus sit intensus ⁊ qui dabat min⁹ eẽ calidũ dat magis esse calidũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est aũt dẽsũ qdẽ graue: rarũ aũt leue.

¶ Qđ probauerat de raro ⁊ dẽso ꝓbat de graui ⁊ leui. circa qđ duo facit. q: p̃ facit qđ dictũ est. secũdo epilogat circa determinata ibi [ex dictis igit.] Circa p̃m duo facit sȝ q: dupliciter ꝓbat intẽtũ. 2ª ibi [amplius sicut circuli.] p̃ª rõ talis est. rarũ ⁊ dẽsum nõ cõtingũt rõne uacui. Sȝ q: mã est in potẽtia ad illa. cũ g̃ dẽsũ sit graue ⁊ rarũ leue idẽ iudiciũ erit de graui ⁊ leui qđ ẽ de dẽso ⁊ raro. igit graue ⁊ leue nõ cõtigẽt ratione uacui. sed q: mã est in potẽtia ad illa. de hac aũt ratione nõ pluȝ ponit nisi virtutẽ medij. videlicet q: densum quidẽ est graue rarũ autem leue. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius sicut circuli circulatio cõducta in min⁹ nõ aliđ accipit cõcauũ: sȝ qđ erat ꝯductũ est. Sic ⁊ ignis: q: cũ aliqs accipiat oẽ eẽ calidũ: Sic ⁊ oẽ cõductione ⁊ distẽtione eiusdẽ mãe. Duo eni sũt ab utroq3 dẽso ⁊ raro. Graue eni ⁊ durũ dẽsa videt eẽ: ⁊ ꝯria rara leueq3 ⁊ molle. Dissonat aũt graue ⁊ durũ in plũbo ⁊ ferro.

¶ Adducit secũdã rationẽ que est q̃si declaratio rõnis p̃misse dicẽs q: sicut circulatio circuli cõducta min⁹ ⁊ facta magis curua nõ accipit aliud cõcauũ qđ nõ eẽt p̃ri⁹ cõcauũ. Sed qđ erat p̃ri⁹ cõcauũ est cõstrictũ ⁊ conductũ ⁊ factũ magis cõcauũ sic ⁊ ignis qđcũq3. i. quãcũq3 p̃tẽ aliqs accipiat oẽ. i. totũ est calidũ: ductio ergo forẽ respicit totã maȝ. sicut ergo curuũ respicit totã mãm curuã q: q̃libet ps curui est curua ⁊ sic calor respicit totã mãȝ calidã q: quelibet ps ignis siue quelibet ps calidi est calida sic raritas ⁊ dẽsitas respiciũt totã mãm calidã q: quelibet ps ignis siue quelibet ps calidi est calida: sic raritas ⁊ dẽsitas respiciũt materiã totã in qua habẽt eẽ. ideo subdit q: sit oẽ. i. totũ fi. s. dẽsũ ⁊ rarũ cõductione. i. restractione ⁊ extẽsiõe materie. tũc ergo supplẽda ẽ ratio q: cũ graue ⁊ leue sequat rarũ ⁊ dẽsuȝ cũ rarũ ⁊ dẽsum nõ cõtingat rõne uacui. Sed q: mã est in potẽtia ad illa cpȝ ẽt q: graue ⁊ leue nõ habeãt eẽ rõne uacui. Qđ aũt graue ⁊ leue sequant rarũ ⁊ dẽsum declarat cũ ait q: ab utroq3. s. raro ⁊ dẽso sũt duo. nã graue ⁊ durũ videnť eẽ dẽsa uel videnť eẽ a dẽso. ꝯtraria aũt ut molle ⁊ leue sũt rara uel a raro. Addit aũtẽ q: dissonat graue ⁊ durũ in plũbo ⁊ ferro plũbũ enĩ est grauis ferro nõ tñ durius. Qđ forte ideo cõtigit q: plũbũ plus hẽt de sicco terrestri q: ferrũ humidũ tamẽ aqueum qđ dominatur in omnibus

metallis in plūbo nō est bñ digestū pp qḋ nō reddit ipz bñ cōpactū ⁊ coagulatū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Ex dictis igitur manifestū est: q̄ nec discretū est uacuum: nec simpliciter: nec in raro nec potentia: nisi aliqs uelit penit⁹ uocare uacuū cām illi⁹ qḋ fert. Sic aūt qua grauis est: aut leuis mā que hmōi erit uacuū. Dēsum enim ⁊ rarū fm hanc ɔtrarietatē motus actiua sunt. Scdm aūt durū ⁊ molle passionis ⁊ nō passionis receptiua ⁊ nō loci mutationis sed alterationis magis: ⁊ de uacuo qdē quomodo est: ⁊ quomodo nō est determinatū sit hoc modo.

¶ Epilogat circa determinata. d. q̄ ex dictis manifestū est q̄ nec est uacuū nec simplr discretū quantū ad ponētes uacuū se tenere ex pte spatij. nec est uacuū in raro q̄ntū ad ponētes uacuū se tenere ex pte mobilis: nec uacuū est potētia q̄ntū ad ponētes uacuū esse in mobili eē in repletū corpe. Dicebat enī supple q̄ uacuū i mobili dupliciter pōt poni. s. separatū a corpe ⁊ nō sepatū uel potētia ⁊ actu nullo ergo modo est uacuū nisi forte accipiat uacuum equoce: ut si aliqs uelit penit⁹ uocare uacuū cām illius. i. cām motus localis siue cām grauitatis aut leuitatis qbus mediātibus fit talis motus: sic aūt mā est huiusmodi uacuū que est cā grauis aut leuis. Nam fm hāc ɔrietatē dēsum ⁊ ratum mā est actiua motus localis. fm aūt durū ⁊ molle mā est cā passionis ⁊ nō passionis ⁊ est causa nō loco mutationis sed magis alteratiōis. subdit aūt q̄ de uacuo qd est ⁊ quō est ⁊ quō nō est determinatū sit hoc modo. ¶ Notādū q̄ cū dēsum ⁊ rarū quodāmodo se teneant ex pte materie cum a raro ⁊ dēso sumat duplex ɔrietas. vz durum ⁊ molle ⁊ graue ⁊ leue fm hāc duplicem ɔtrarietatē quodāmodo est duplex motus. Nam fm graue ⁊ leue est causa motus localis. fm durum ⁊ molle est causa alterationis. omnium enim transmutationum factarum in composito est quodāmodo materia ratio ⁊ principium. Lectio. XVIII.

c Onsequens aūt dicta est aggredi de tēpore: primum aūt bene se habet opponere de ipso ⁊ per extraneas rationes utrum sit eorum que sunt: aut nō entium: postea que natura ipsius.

¶ Ut dicebat in toto isto quarto intēdit de trib⁹. vz de loco de uacuo de tēpore. expeditis duobus hic phūs exeqtur de tertio. s. de tpe. circa qḋ duo facit: qa primo exeqtur de tpe dubitādo ⁊ adducendo quasdā rōnes logicas ⁊ cōes. scdo determinat ueritatē circa ipsum ibi [qm̄ aūt videt maxima.] Circa primum duo facit: qa primo ɔtinuat se ad dicēda. scdo exeqtur de intēto ibi [qḋ qdem igit oino.] Dicit ergo q̄ ɔñs ex dictis est aggredi de tēpore. cum enim determinatū sit de loco ⁊ uacuo. restat dicendū de tēpore. primū aūt bñ se habet opponere de ipso. i. pcedere opponēdo ⁊ procedere per quasdā rōnes extraneas. i. cōes ⁊ logicas: ut cōmentator exponit. primo ergo dubitat circa ipsum tps utrū ipsum tēpus est eoꝝ. i. de numero eorū que sunt. i. entium. aut de numero nō entiū. postea dubitat que est natura ipsius tēporis ⁊ qd est tps. hee enim sunt due qōnes se habentes per ordinem. vz an est ⁊ quid est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qḋ qdē igit oino nō sit: aut vix: aut obscure: ex his aliqs utiqz ɔcipiet. Hoc qdē enī ipsius factū est ⁊ nō est. Illud vō futurū: ⁊ nōdū est. Ex his aūt que infinitū ⁊ semp acceptū tēpus cōponit. Ex his aūt que nō sunt cōpositū: impossibile esse videtur participare aliquam substantiam.

¶ Exeqtur de intēto circa qḋ duo facit qz qḋ duo pmisserat esse ingrēda circa tēpus. pmo eni ingrit an sit tēpus. 2° ingrit qd sit tēpus ⁊ que est nā ipsius ibi [Quid aūt est tps.] Circa pm̄ duo facit: qz p̄ probat tēpus nō esse. 2° qz ipm nūc est aliqd tps: qz est ɔtinuatiuū eius mouet de eo dubitationes q̄sdam ibi [amplius aūt ipm.] Prima pars diuidit in duas fm q̄ duas rōnes adducit ad pbādū q̄ nō sit tps. 2ª ibi [adhuc aūt.] Dicit ergo q̄ qdē igit ipsum oino nō sit aut q̄ vix: aut etiā obscure possit aliqs scire q̄ tēpus sit ex his utiqz. i. ex ɔñtibus rōnibus aliqs ɔcipiet. Nam ipsius tpis hoc qdē factū est ut pteritū ⁊ iam nō est. illud vō est futurū ⁊ nōdū est ex his aūt. i. ex pterito ⁊ futuro in infinitū est semp cōponit acceptum tēpus. qḋcūqz enim tēpus accipiat etiā si accipet tēpus infinitū uel est pteritū futurū uel cōpositū ex utrisqz. cōpositū est ergo tps ex his que nō sunt: qz neqz est pteritū neqz futurū ex qbus cōponit tēpus: qz ergo sic est īpossibile videt ipsum tps aliqñ participare subam. i. esse aliqd pōt autē sic formari ratio. qḋ cōponit ex nō entib⁹ nullā substātiam participat ⁊ est nō ens: sz tēpus est huiusmodi ergo ⁊c. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aūt oīs diuisibilis siqdem est: necesse est cum est: aut oēs: aut quasdā ptes esse. Tpis autem alie facte: alie vō future sunt. Est autē nihil cum sit diuisibile. Ipsum aūt nūc non est pars. Mēsurat enī pars: ⁊ cōponi oportet totū ex partibus. Tempus aūt nō videtur cōponi ex nūc.

¶ Ponit scdam rōnē dicēs: q̄ adhuc. i. pter hec que dicta sunt pbat tps non esse sic. qz oēs res diuisibiles ⁊ omne ptibile siqdē est necesse est cum est esse oēs ptes eius aut quasdā: tpis aūt nulla pars est. nā tpis alie ptes sunt facte. i. pterite. alie vō sunt future. est aūt nihil. i. nulla pars ipsius tpis. cum tñ tēpus sit qd diuisibile. de tpe enim nō est nisi nūc qḋ nō est pars eius: ideo subdit q̄ ipm nūc nō est pars tpis: qz pars mēsurat totū ⁊ oēm totū cōponi ex suis partibus. tēpus aūt nō cōponit ex ipsis nūc: qa diuisibile non cōponit ex ipsis indiuisibilibus. ¶ Notādū aūt hanc rōnē factā esse a destructione ɔñtis. nā cum tēpus sit qd ptibile si esset aliquid eēt aliqua pars ipsius: qz omne ptibile est per esse partiū. Sed ɔñs est falsum. vz q̄ sit aliq̄ pars ipsius tēporis. ergo ⁊ añs. vz q̄ tēpus sit aliquid. ¶ Notādū etiā q̄ cū q̄ pars mēsurat totū ⁊ totū opz cōponi ex ptib⁹: qz est duplex pars aliquota. s. ⁊ nō aliquota. Aliquota aūt est que aliq̄tiēs sumpta reddit totū ⁊ hec dicit totū mēsurare. Nō aliquota aūt que nō mēsurat totū cū ex ea cōponit totū.

Sicut 4or est pars de sex.licet enim quatuor nō mēsuret sex. est tñ de cōpōne eius: quia quatuor cū duob⁹ cōponūt sex. loquēdo autē de pte quātitatiua instās nullo mō est pars tpis: quia nullo mō est de cōpōne eius. ¶ Dubitaret forte aliqs utrum tps sit de numero entiū: et videt̄ q̄ nō per rōnes factas a pho. Nam si ipsa cōponit̄ ex nō entibus et nulla pars tpis est videt̄ ipm tps nō esse. Dicēdū ut alibi ostēdimus aliter dicunt̄ esse successiua et aliter pmanētia. Si enim tā successiua q̄ pmanentia accipiant̄ pttibilia opz ea esse per cōparatione ad ptes. aliter eni sunt pmanētia respectu partiū et aliter successiua: pmanētia enim sunt ppter simultatē partiū. Si enim dz esse aliqd totū de numero pmanētium: oportet oēs ptes eius simul esse: quia si nō oēs ptes eius eēnt simul iam nō eēt pmanēs: totū ergo successiuū nō habet eē ppter simultatē partiū: sed ppter ordinē earū. Nā si ptes sue essent simul iam nō eēt successiuū sed pmanēs. ad hoc ergo q̄ sit totū successiuū nō opz q̄ sint partes eius. sed sufficit q̄ sit ordo illarū partiū. ordo autē illarū ptium tps fundat̄ in ipso nūc qd est principiū vnius ptis tpis et finis alterius. licet ergo de tpe nō sit nisi nūc et nūc nō sit pars tpis cum eo ipso qd est nūc est tps: quia in ipso nunc fundat̄ ordo partium temporis ex quo ordine partium tempus dicitur habere esse. argumenta ergo procedebant ac si tempus esset de genere entium permanentium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem ipsum nūc qd videtur determinare preteritum et futurum utrū vnū et idem semper permanet: aut aliud et aliud non facile est scire.

¶ Mouet quādā dubitationē de nūc utrū sit idē vel nō idē in toto tpe. circa qd duo facit: quia pmo pbat q̄ nūc est idem in toto tpe. 2° q̄ nō est idem ibi, at vero neq; nūc.] Circa pmū duo facit: quia pmo innuit difficultatē q̄sui. scdo arguit ad q̄ōne ibi, Sigdē enim semp.] Dicit ergo q̄ ipm nūc qd videt̄ determinare pteritū et futuꝝ: quia est pncipiū vni⁹ et finis alteri⁹ utrū semp manet idem in toto tpe: aut sit aliud et aliud nō est facile scire. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sigdem enim nūc semper alterū et alterū: nulla aūt eorū que sunt in tēpore alia et alia pars simul est: que non cōtineat: alia vero cōtineat: sicut minus tēpus subest sub pluri: ipsum nūc quod modo: prius aūt fuit necesse est corrūpi aliqñ: quia ipsa quidez nūc simul adinuicem non erunt. Corruptum autem esse necesse est prius.

¶ Semp arguit ad q̄ōnē ostendēs idē nūc eē in toto tpe nō alteꝝ et alteꝝ. intēdit aūt talē rōnez si in tpe eēt dare plura nūc cū nō pñt esse plura nunc simul oporteret pⁱᵐ nūc corrūpi se eēt simul cū illo nūc im possibile est ipm nūc corrūpi. ergo ipossibile est eē plura nūc in ipso tpe. erit ergo vnū et idē nunc in toto tpe. In hac aūt rōne sic pcedit: quia pmo declarat hanc pñtiaz q̄ si eēt alterū et alterū nūc in tpe q̄ oporteret ipm nūc corrūpi. 2° ostēdit q̄ ipossibile sit corrūpi ipm nūc ex quo sequitur q̄ nō sit dare in ipo tpe alteꝝ et alteruz nūc. 2° ibi, in eodē quidē igit̄.] Dicit ergo q̄ si quidē nūc ponat̄ pp eē alteꝝ et alteꝝ supple est ipossibile: quia nulla pars eoꝝ que sunt in tpe alia et alia hⁱᵘ pars est sil' que nō ptinet. alia vero ptineatur sicut minus ipo ptinet̄ sub pli. Nunq̄ ergo de tpe aliq̄ duo sunt sil' nisi vnuz ptineat̄ ab alio. ipm aūt nūc qd mō nō est prius aūt fuit necesse et corrūpi aliqñ. et est rō q̄ ipa quidē nūc sil' adiuicez nō erūt si eni in tpe nō sunt plura nūc simul et nō est vnū nūc semp manēs in toto tpe: opz q̄ prius nunc corrūpat̄ necesse est ergo corruptū eē prius nūc. ¶ Notādū aūt q̄ si de tpe nō sunt aūt duo sil' nisi vnuz ptineat aliud ptineat̄ cū nūc nō possit hēre rōnē ptinentis cū sit quid indiuisibile impossibile est duo nūc in tpe simul esse: quia tūc vnuz ptineret aliud qd est inconueniēs. ¶ Notandū etiā hāc pñtiam esse. q. per se notā. vz q̄ si in tpe sunt plura nūc et non pñt esse plura nūc simul q̄ necesse est primū nūc esse corruptū. si enim nō possunt eē plures hoies simul: et tñ esset dare plures hoies oporteret q̄ anteq̄ eēt posterior homo corrūperet̄ hō prior. sic si sunt plura nūc in tpe et nō possunt esse plura nūc simul oporteret corruptum esse primuz nunc anteq̄ habeat esse nunc posterius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In eodem quidem igit̄ corruptū esse impossibile est: ppter hoc quod tūc est. In alio aūt nūc corrūpi prius nūc nō pting̃it. Sic enim impossibile est habita esse inuicē ipsa nūc: ut pūctū cum pūcto. Sigdez igit̄ in eo quod pñter est nō corrūpit̄: sed in alio. In medijs nūc que sunt infinita: simul erit: hoc autem impossibile est.

¶ Destruit pñs dicte pseq̄ntie ostendēs q̄ impossibile est corrūpi ipsum nūc dicēs: q̄ ipsum nūc esse corruptū in eodē nūc in quo habet eē est impossibile ppter hoc q̄ tūc est. rursus prius nūc corrūpi in alio nūc nō pting̃it. i. nō est possibile ipossibile enim est ipsa nūc nō pting̃i. i. non est possibile. impossibile enim est ipsa nūc sic se habere adinuicē q̄ vnum nūc sit cōsequēter alteri. adeo subdit q̄ impossibile est ipsa nūc esse adinuicē habita. i. pseq̄ter se habētia vel ut punctū cum pūcto nō se habēt pseq̄nter. Sigdez igit̄ nunc nō corrūpit̄ in eo nūc qd est pseq̄ter sed in alio in medijs nūc que sunt infinita erit ipsum nūc simul cum illis. erit ergo nunc simul cuz infinitis nunc si debeat corrūpi hoc aūt est impossibile quia impossibile est plura nūc simul esse. nō ergo est possibilis corruptio ipsius nūc. ¶ Dubitaret forte aliqs: quia nō videt̄ esse necessarium q̄ si corrūpit̄ nunc q̄ corrūpit̄ in nūc. essentialiter enim vna forma nō fit alia nec vnuz accidēs fit aliud: albedo enim nō fit nigredo nec corrūpit̄ in nigredinē. Sed qd erat sub forma nigri efficit̄ sub forma albi et vna forma succedit alteri. sic ergo nūc nō corrūpit̄ in nunc: sed vnuz nūc succedet alteri. Amplius generatiōes et corruptiones sunt ex oppositis et in opposita. si ergo dz corrūpi nunc magis corrūpet̄ in nō nunc q̄ corrūpat̄ in nunc. Dicēdū q̄ sicut motus mēsurat̄ tēpore sic mutatio mēsurat̄ in instāti. generatio aūt et corruptio mutatiōes quedā dicunt. Si ergo accipiant̄ ppre fient in istāti. sicut ergo nihil mouet̄ nisi moueat̄ i tpe sic nihil mutat̄ nec corrūpit̄ nisi corrūpat̄ in istāti. Si ergo ipm nunc corrūperet̄ oporteret q̄ in aliq̄ istāti uel in aliquo nunc corrūperet̄. nō est ergo intellectus cum dicit̄ q̄ nunc corrūpit̄ in nūc sicut cum dicunt q̄ albuz

corrūpit in nigrum. Sȝ sicut dr̄ φ aliqd mouet in tpe uel φ aliqd muiat in istāti. cuȝ ergo dr̄ φ nunc corrūpit in nūc h nūc in qd̄ dr̄ eē corruptio non dicit terminū mot⁹ sed mēsurā mutationis. oportet enī oēm corruptionē ⁊ oēm mutationē ꝓpꝛie acceptā fieri in aliquo nūc uel in aliquo istāti. argumēta ergo deficiebāt per fallatiā equocationis. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs vn̄ sequit̄ h̄ ꝯsequētia φ si nūc corrūperet in nūc φ nūc eēt simul cū isinitis nūc. ¶ Dicēdū φ nūc nō pōt corrūpi in nūc in quo est qa tūc simul eēt ⁊ nō eēt. oportet ergo φ corrūpat in posteriora nūc. sit ergo a nunc qd̄ debet corrūpi ⁊ sit. b. nūc in quo debet corrumpi. Si ergo a corrūpit in. b. qꝛ rem est φ̃ diu nō est corrupta ante φ̃ ueniat. b. semꝑ est uerū dicē φ est. a. cuȝ ergo. b. nō possit eē ꝯseqnter ipsi. a. Sed iter. b. ⁊ . a. cadat tps mediū qa iter q̄libet duo istātia cadat tps mediū cū in quolibet tpe sunt isinita istātia sicut in q̄libet linea sunt isinita pūcta oportet φ iter. a. ⁊. b. sint isinita istātia. si ergo. a. nō est corruptū nisi i. b. in oib⁹ illis istātib⁹ que sunt iter. a. ⁊. b. uerū dicere φ est. a. qꝛ ergo illa istātia sūt isinita erit. a. cū isinitis istātib⁹ qd̄ est ipossibile qa ipossibile est aliqd̄ nūc uel aliqd̄ istātia eē cū alio istāti uel cū alio nūc Si ergo nō pōt significari aliqd̄ istās ꝯsequēter ipsi. a. sed iter. a. ⁊ qd̄cūq; aliud istās signatū cadūt isinita istātia nō pōt esse corruptio ipsius. a. in alio istāti. a. seipso nisi ponat̄ simul esse cū isinitis istātib⁹. nō ergo est possibilis corruptio ipsi⁹. a. nec corruptio alicuius istātia tn̄ nō possit corrūpi nec in istāti in quo est nec in alio. erit igit̄ ꝑm rē vnū istās manēs nō corruptū in toto tpe. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrū se hēant ipa nūc ad tps sicut pūcta se hūt ad lineā. Dicēduȝ φ pūcta uel pñt accipi respectu linee ꝯtinue uel respectu lineaꝝ nō ꝯtinuarū. si accipiant pūcta ꝓut hūt eē in lineis nō ꝯtinuis: sic plura pūcta eē sil' absq; eo φ iter ea itercidat linea media nō est icōueniēs. Nā si accipiant due linee contigue ꝯtigue hēant ultima simul ⁊ non ultima vnuȝ opȝ iter illas duas lineas dare duo pūcta que habeāt eē sil' iter que nō itercidat linea media. Sȝ si ꝯsiderent puncta ut hūt eē in eadē linea ꝯtigua: sic nunq; est dare duo puncta sil' nec ꝯsiter se hūtia. Sȝ iter q̄libet duo puncta cadit linea media: ⁊ qꝛ in q̄libet linea sunt isinita puncta inter q̄libet duo puncta sunt isinita puncta. cū ergo querit̄ utruȝ sic se hēant puncta ad lineā sicut ipa nunc ad tps. si loq̄mur de punctis ꝓut hūt eē in lineis cōtiguis. pȝ φ nō: qꝛ sic plura puncta ꝯtingit eē sil'. Sȝ plura nunc sil' eē nō pñt. attamē si loq̄mur de punctis ꝓut hūt esse in eadē linea ꝯtinua sic q̄dāmodo sil'e est de punctis respectu linee ⁊ de ipsis nunc respectu tpis: qꝛ sicut in eadeȝ linea ꝯtinua nunq; est dare duo puncta inter que nō cadat linea media ⁊ iter que nō cadāt isinita puncta. Sic in tpe nunq; est dare duo nunc iter que nō cadit tps mediuȝ ⁊ iter que nō cadāt isinita nunc. Cuȝ ergo ait pħs φ ipossibile est ipsa nunc eē inuicē habita ⁊ ꝯsequi ut punctuȝ cū puncto: si itelligat̄ de pūcto cum pūcto ꝓut hūt eē in eadē linea ꝯtinua: sic est exēpluȝ per sil'e ⁊ est sensus φ vnuȝ nunc nō est ꝯsiter alteri sicut punctū cū puncto in eodē ꝯtinuo ꝯsiter esse nō pōt. Si itelligat de puncto cum pūcto ut hūt eē in lineis ꝯtiguis sic est exēpluȝ per ꝯ̃riū ⁊ est sensus φ nunc nō est ꝯsiter ipsi nunc sicut punctū cū puncto in lineis ꝯtiguis ꝯsiter eē pōt. ¶ Ulterius dubitaret aliqs vnde sequit̄ hec ꝯña φ non pñt esse plura tēpora simul nisi vnum ꝯtineat aliud. Dicenduȝ φ ut patet per habita intātum ipo est inq̃tuȝ est ordo priuȝ tpis: ⁊ qꝛ ille ordo fundat̄ in nunc ideo ex hoc φ nunc est in quo fundat̄ ordo priū tēporis dicit̄ ⁊ tps esse: ⁊ qꝛ sicut loq̄mur de esse aliculus: sic opȝ nos loq̄ de simultate ipsius sicut tps dicit̄ esse per cōparationē ad nunc sic ⁊ tpa illa que dicunt̄ simul esse que respiciunt eundē terminuȝ ⁊ idē nunc nec sufficit ad h̄ φ tpa dicant̄ simul eē φ respiciāt eundē terminū nisi respiciāt eodē modo. Nā idē terminus si diuersimode ad alia tpa cōparet̄ nō facit ea eē simul: imo e ꝯ̃rio facit ea nō esse simul. Inde est ergo φ lȝ eundē terminū ⁊ idē nunc respiciat ꝑteritū ⁊ futurū: ꝑteritum ut ꝑteritū est nō est sil' cuȝ ipso futuro: qꝛ h̄ duo tpa nō respiciūt idē nunc eodē modo. Sȝ idē nunc qd̄ respicit ꝑteritū ut finis respicit futurū ut ꝑncipiuȝ. Sic ergo debēt dici tpa aliq̄ eē sil' que respiciunt eundē terminū eodē modo: vnum ꝯtinebit aliud: nunq; enī duo preterita tpa uel duo futura pñt terminari ad vnuȝ terminū eodē modo nisi vnum ꝯtineat aliud. Vnus ergo modus ostēdēdi tpa que simul sunt vnū eē ꝯtētiuum alterius sumit̄ ex pte termini instātis ad qd̄ illa tpa terminant̄: alia via sumit̄ ex pte ipsoꝝ tēpoꝝ ꝑm se. Nā sicut se habet locus ad locata sic suo modo se hēt tps ad tpalia. videmus enī φ si aliqd̄ corpus localiter est in plurib⁹ locis simul opȝ vnuȝ illoꝝ locoꝝ eē ꝯtētiuum alterius. est enī aliqs hō in domo ⁊ in ciuitate: qꝛ ciuitas est ꝯtētiua domus. sic est aer in igne ⁊ ignis est in celo: qa ignis est ꝯtētiuus aque ⁊ celuȝ est ꝯtētiuuȝ ignis. Sic q̃ nunq; aliqd̄ locatū est in plurib⁹ locis simul nisi vnus sit ꝯtētiu⁹ alteri⁹. sic nunq; ē aliqd̄ tpale in plurib⁹ tpibus simul nec pñt eē plura tpa simul nisi vnū sit ꝯtētiuuȝ alteri⁹. vna enī ⁊ eadē eclipsis dr̄ fieri in anno ⁊ mēse in die ⁊ in tali hora diei ⁊ oīa hec tpa dicunt̄ eē simul: qꝛ sunt ꝯtētiua inuicē. Annus enī ꝯtinet mēsem mēsis diē: dies horā. est ergo via tōius pħi: φ qꝛ nunc corrūpi nō pōt cum nō possint esse plura nunc simul qꝛ vnum non pōt esse ꝯtētiuum alterius. oportet φ ꝑm rem sit idem nunc manens in toto tēpore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ꝟo neq; nūc semper manere idem possibile est. Nullus enim diuisibilis finiti vnus terminus est: nec si in vno sit cōtinuū: nec si in plura. Ipsum aūt nunc terminus est: ⁊ tempus est accipere finituȝ.

¶ Neq; obijcit ad ptē ꝯ̃riā ostēdēs φ nō sit idē nūc in toto tpe. circa qd̄ duo facit ꝑm φ dupliciter ꝓbat intentuȝ. 2⁹ ibi [Amplius si simul.] Dicit ergo φ at ꝟo est ipossibile idē semꝑ nunc manē in toto tpe qꝛ nulli⁹ diuisibilis. i. nulli⁹ ꝯtinui finiti est vn⁹ terminus. nec si illud diuisibile sit ꝯtinuū in vno. i. in vna dimēsione. nec si in plura. i. ꝑȝ plures dimēsiones: linea enī recta que hēt vnā dimēsionē: si accipiat̄ finita claudit̄ iter plures termios. sic ēt ⁊ superficies que hēt plures dimēsiones: si accipiat̄ finita claudit̄ iter plures lineas: qꝛ q̃ ipm nunc est terminus tpis: ⁊ qꝛ est accipe tps finitum: opȝ eē plura nunc in ipo tpe. ¶ Notādū autē φ lȝ ꝑm pħm tps nō icepit ⁊ sit isinitum. possumus tn̄ accipe tēpus

finitum ut unā diē uel unā horā: 7 qꝛ icōueniēs uī ꝙ idē nūc qd̄ est pᵐ hore sit finis hore. imo ut uī opꝫ dare plura nūc terminātia horā sicut plura pūcta terminātia lineā: ipōnē unuz nunc in toto tpe uidetur omnino absurdum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius si simul esse sm̄ tempus: 7 nec prius nec posterius in eodem esse: 7 in ipso nunc est: simul sunt que in annuz sunt millesimum: his que sunt hodie: nec prius nec posterius nihil aliud alio.

¶ Adducit scd̄am rōnē dicēs: ampliꝰ si est siꝉ sm̄ tps 7 nec est pus nec posteriꝰ: qꝫ qd est in eodē tpe 7 in eodē nunc. Si ergo nō est nisi unū nunc in toto tpe oia erūt in eodē nūc 7 oia erūt siꝉ. sunt ergo simul que sunt in millesimum annum cum his que sunt hodie 7 in tēpore. nec est prius nec posterius nihil aliud alio: sed omnia sunt simul qd̄ est absurdum.

¶ De his quidez igitur que insunt ipsi tot opposita sint.

¶ Ultimo epilogat ꝙ de his. i. de ipsis nūc que qdē igit insint ipsi tpi tot opposita sunt. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū sit idē nunc in toto tpe. Dicēdū ꝙ de hꝰ inferiꝰ sufficiēter tractabit: ut tn̄ ad pn̄s spectat dicere possumus ꝙ nūc ꝓprie respicit sbam rei mobilis sicut tps respicit ipm motū. sicut ergo est sm̄ rē unū mobile in toto motu: differēs aūt sm̄ rōnē. sic est unū nunc sm̄ rē in toto tpe differēs tn̄ sm̄ rōnē sicut enī mobile fluēs causat motū sic nunc fluens causat tps. nūc ergo est unum 7 idē manēs in toto tpe sm̄ rē ut arguebat rō pma: sed nō est unuz sm̄ rōnē qd̄ ꝯcludebāt due rōnes in ꝯriū facte. Nā si esset idē nunc in toto tēpore sm̄ rem 7 sm̄ rationē nunc per ipsum nunc non potest terminari aliqd̄ tēpus ex utraqꝫ parte 7 oia essent simul: qꝛ omnia essent in eodem nunc. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quid autez est tempus: 7 que ipsius natura similiter 7 ex traditis: manifestuz est: 7 de quibus attingimus aduenientes prius. Quidam enim totius quidem motū dicunt. Alij autem ipsam speram.

¶ Postq̄ opponendo inqsiuit an sit tps inqrit qd sit tps 7 que sit nā ipsius. circa qd̄ duo facit: qꝛ pᵒ narrat qd senserunt antiq de qdditate tpis. 2ᵒ iprobat opiones illoꝝ ibi ⌊ Cūius circulationis. ⌋ Dicit ergo qd autē sit tps 7 qd sit nā ipsius ex traditis ab antiqs 7 ex his de qbꝰ attingimus pꝰus inuenētes est imanifestū. Nā sicut ex traditis ab antiqs non est manifestū an sit tps. siꝉr ex tradiꝫ ab eis nō est manifestū qd sit tps 7 que sit nā ipius. Nā qdā dicunt eē tps motū totiꝰ. i. motū celi. Alij aūt dicunt esse tps ipsam sperā celestez. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cūius circulationis est pars: tempus quoddam est. Circulatio autem non est pars enim circulationis est que accipitur: sed non circulatio.

¶ Improbat dictas opiones: 7 pᵒ improbat opionez pmā. 2ᵒ scd̄am ibi ⌊ totiꝰ aūt spera. ⌋ Circa pᵐ duo facit sm̄ ꝙ duas rationes adducit. pᵃ ratio talis. ꝙ cūius pars circulationis sit tps qd̄dā pars aūt circulatōis nō est circulatio: si dr̄ ꝙ tps sit circulatio cuꝫ pars tpis sit tps: opꝫ ꝙ pars circulationis sit tps qd̄dā si pars circulationis nō est circulatio. est enīz pars que accipit de circulatione pars circulationis: sed non est circulatio. cum ergo dicitur ꝙ pars temporis sit tēpus 7 pars circulationis non est circulatio: oportet ꝙ non idem sit tempus 7 circulatio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem si plures essent celi: similiter esset tempus cuiuslibet ipsorum motus. Quare multa tempora simul.

¶ Ponit scd̄aꝫ rōnē 7 dicit ꝙ si tps idē est qd̄ circulatio uel qd̄ motꝰ celestis: tūc si plures eēnt celi motus cuiuslibet ipsoꝝ eēt siꝉr tps: quare eēnt multa tēpora simul qd̄ est incōueniēs. ¶ Nota aūt ꝙ lꝫ pars circulationis nō sit circulatio pars tamē motus est motus. dicētes ergo tēpus eē circulationez uel accipiebāt circulationez ꝓprie pro ipsa reuolutione cōpleta: 7 tunc hec positio improbat per rationē primā: qꝛ pars tpis est tēpus. pars circulationis nō est circulatio. uꝉ si sic dicētes accipiebāt circulationem large pro motu celesti quocūqꝫ modo sumpto 7 tūc est ꝯtra eos ratio 2ᵃ qꝛ ad pluralitatē motuum celestium sequeretur pluralitas temporum quod est inconueniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totius aūt spera uisa est qdem dicentibus esse tempus: quia in tempore omnia sunt: 7 in totius spera. Est autem stultius quod dicitur: q̄ꝫ 7 quod est de hoc ipossibilia considerare.

¶ Exequit de opinione scd̄a. d. ꝙ aliqbus dicētibꝰ i. quibusdā sine recta rōne loquentibꝰ spera totius i. celestis uisa est esse tēpus: qꝛ in tēpore sunt oia 7 in spera totiꝰ sunt oia: ideo arguebāt tēpus esse sperā totius siue esse sperā celestez. subdit autē ꝙ hec positio que dicit esse stultius. i. qd magis stultum q̄ꝫ qd̄ est de hoc impossibilia ꝯsiderare. ¶ Notandū aūt ꝙ hec ratio tēpus ꝯtinet oia: spera celestis continet oia: ergo tēpuꝫ est: spera celestis est ualde fatua 7 ualde defectiua. deficit enīz per fallatiā cōsequētie: qꝛ arguit ex affirmatis in scd̄a figura. deficit etiā per fallatiā equocationis: qꝛ aliter tēpus ꝯtinet oia 7 aliter spera celestis. spera enīz cōtinet oia sicut locus locatuz. tēpus vō sicut mēsura mensurata. adeo ergo est stulta hec positio ꝙ fatuū est inquirere impossibilia circa ipsam. Lectio. XIX.

Quoniam aūt uidetur maxime motus esse 7 mutatio quedam tēpus hoc ꝯsiderādūz est. Uniuscuiusqꝫ qdem igit mutatio 7 motus in ipso ꝓpter alterationem 7 augmentum mutatio est soluz: aut ubi fortasse est ipsum qd̄ mouetur: 7 transmutatur. Tempus autem similiter 7 ubiqꝫ 7 apud omnia est.

¶ Postq̄ philosophus determinauit de tēpore opponēdo: in parte ista determinat de eo ueritatē determinando. circa qd̄ duo facit: qꝛ primo determinat de tpe. secūdo mouet quasdā questiones circa ipsam ibi ⌊ dignuz autē cōsideratione. ⌋ Circa primum tria facit: qꝛ primo ait quid sit tēpus. secūdo soluit dubitatiōes prius factas circa ipsum. tertio ex his que dixerat assignat rationē eoꝝ que dicuntur de tēpore. secūda ibi ⌊ 7 sicut motꝰ. ⌋ tertia ibi

l minimus aūt numerus. ¶Circa p̄mo₂ duo facit q₂ p̄mo premittit quedā preambula necessaria ad diffinitionem tp̄is. scd̄o ex his que dixerat inuesti gat diffinitionē eius ibi, qm̄ aūt qd̄ mouet. ¶Cir ca primū tria facit f̄m q tria determinat circa tp̄s q₂ p̄mo ostendit q tēpus nō est motus. 2° pbat q nō est sine motu. 3° ex his que dixerat ostēdit q tē pus est aliquid ipius motus. 2ª ibi, at vo neq₃. 3ª ibi, accipiēdū₃ aūt. ¶Prima in duas f̄m q duas rōnes adducit ad pbādum q tp̄s nō sit motus. 2ª ibi, amplius aūt. ¶Dicit ergo q qm̄ tēpus maxi me videt eē motus ₇ mutatio quedā: ideo h̄ ₒside rādū₃ utrū sic sit. Sed q nō sit mot⁹ patet. q₂ que libet ut mutatio ₇ motus vniuscuiusq₃ est solū₃ in ipso mutatiuo siue in ipso mutato uel in ipso mutā te: ut habet alia lr̄a. ₇ h̄ p₃ per alterationē ₇ augmen tū. i. per motū ad formā: aut motus ₇ mutatio est ubi. i. in illo loco ubi est ipsū₃ qd̄ mouet. motus er go nō est vnus ₇ idem silr̄ ₇ ubiq₃. sed tēpus est si militer ₇ ubiq₃ ₇ apud oia: ergo tp̄s nō est motus. ¶Notādū aūt q ols motus uel est ad formā uel est ad ubi. motus aūt ad formam videt esse in ipso mobili. Sed motus ad ubi quodāmodo est in ipso loco: ideo phūs ait q motus uel est in ipso mutato q̄ntū ad alterationē ₇ augmentū uel est in ipso ubi siue in ipso loco in quo est qd̄ mouet q̄ntū₃ ad mo tū localē. ¶Notādum etiā q cū fecit mētionē de motu ad formā nō noiauit nisi alterationē₃ ₇ aug mētum: q₂ motus ad formā ppr̄ie nō est nisi in qua litate ₇ q̄ntitate. forme enim sbales l₃ sibi inuicem succedūt in mā: in subā tn̄ non est ppr̄ie motus sed mutatio. ¶Dubitaret forte aliqs quō differt mo tus a tēpore ppter hoc q tēpus est silr̄ ₇ ubiq₃ ₇ apud oia. Dicēdum q motus ut motus est non videt respicere nisi id in quo est ut mobile uel locū sed tēpus f̄m q huiusmodi est: est quedā₃ mensu ra oium tp̄aliū ₇ habet respectū nō solum ad mo tū p̄mū₃ in quo est tanq̄₃ in subiecto: sed etiā habet habitudinē ad oia alia que respicit tanq̄₃ mensura ta. Rursus motus nō silr̄ vno modo est apud oia mobilia: q₂ est vnus motus in omnib⁹ mobilibus. sed tēpus est quodāmodo silr̄ ₇ vno modo apud oia tp̄alia: q₂ est vnum tēpus oiū₃ eo₂. Est ergo in tētio ph̄i distinguere motum a tpe put formaliter accipiunt: q₂ motus sic sumptus respicit solū id in quo est nō est vnus motus silr̄ ₇ uīr in oibus mo bilibus: tēpore autē nō solum respicit motū₃ p̄mū in quo est tanq̄₃ in subiecto. s₃ etiā f̄m q huiusmo di est habet quādam habitudinem ad omnia tēpo ralia ₇ est vnū₃ similiter ₇ non diuersificatū apud omnia talia. ¶Deinde cum dicit.

¶Amplius aūt mutatio qdem ois uelocior: aut tardior est. Tēpus aūt nō est. Tardū aūt ₇ uelox tempore determinant: uelox qdem quod in pauco multū mouet. Tardū autem qd̄ in multo paucū. Tempus aūt non determinat tempore: neq₃ quo quantū aliqd est: neq₃ quod quale. Quod qdem igit non est motus: manifestū est. Nihil autem differat nobis dicere in presenti motum: aut mutationem.

¶Adducit scd̄a₃ rōnē: ₇ dicit q ois mutatio est uelocior: aut tardior. tp̄s aūt nō est uelocius: aut tardius. ergo nō est idē qd̄ motus uel mutatio. q aūt uelocius ₇ tardius nō p̄nt dici de tpe sicut dicunt de motu patet: q₂ tardū ₇ uelox tpe determinātur. uelox qdē est qd̄ in pauco tpe mouet multum: tardū vo qd̄ in multo tpe mouet paucum. tp̄s aūt nō determinat tpe in quo est aliqd q̄ntum ad ppr̄ietates suas ut quo est aliqd quale: ₇ q₂ ita est manifestum qdē igit est q tp̄s nō est motus. Subdit aūt q nihil differt nobis dicere in p̄nti q̄ntū₃ ad presens motū: aut mutationē. ¶Notādū aūt q quotiēscūq₃ fit circulatio tūc aliqd reuertit sup₂a seipsum: ut si. a. pbat. b. ₇ b. pbat. a. sequit q. a. probet seip̄m. Si ergo uelox ₇ tardū diffiniunt ₇ determinant per tp̄s. si rursum tpe determinaret per uelox ₇ tardū eēt ibi circulus. determinaret ergo tp̄s per seipsum qd̄ est incōuēniēs. Non ergo tp̄s determinat per uelox ₇ tardū ₇ per ₒn̄s nō est motus cum cōpetat motui determinari per uelocitatē ₇ tarditatē. ¶Notādum etiā q mutatio si accipiat ppr̄ie nec est uelox nec est tarda cū fiat in istāti: q₂ ergo dixerat phs q ois mutatio est uelocior ₇ tardior: ideo subdit q nō differt in p̄nti accipere mutationē ₇ motū: q₂ mutatio si debet eē uelox ₇ tarda: opz q nō accipiatur ut est terminus motus ₇ ut differt a motu: ₇ ut mensuratur instanti. Sed oportet enim accipere ut includit totum ₇ ut mensuratur tempore. ¶Deinde cum dicit.

¶At vo neq₃ sine motu tp̄s est. Cū enim nihil ipsi mutamur f̄m intelligētiā: aut latet trāsmutātes: nō videt nobis fieri tp̄s sicut neq₃ in sardo fabulant dormire apud heroes: cū expgiscunt. Copulāt enī₃ nūc primū posteriori nūc: ₇ vnū faciūt remouētes ppter insensibilitatē mediū. Tanq̄₃ igit si nō esset mediū nūc: sed idem ₇ vnū nō esset tēpus. Sic ₇ qsi latet alterū₃ esse: non videt mediū esse tēpus. Si igit non opinari esse tēpus tūc accidit nobis cum nō diffinimus: nec vnā mutationē sed in vno idiuisibili videt aia manere. Cū aūt sentimus ₇ determinamus: tūc dicim⁹ fieri tp̄s: manifestum est q nō est sine motu neq₃ mutatione tp̄s. Qd̄ igit neq₃ motus neq₃ sine motu tempus est manifestū est.

¶Ostēdit q tp̄s nō est sine motu. d. at vo neq₃ sine motu est. s. tp̄s. Nā cū nos ipsi nihil mutamur f̄m intelligētiā: aut latet nos esse trāsmutātes nō videtur nobis fieri tēpus: sicut neq₃ qui fabulātur. i. fabulose dicuntur dormire in sardo. i. in illa ciuitate apud heroes. i. apud deos per multos annos: cū expgiscunt. i. cū sunt excitati a somno copulāt primū nunc in quo inceperunt dormire posteriori nunc in quo excitati fuerūt remouētes mediū nūc ₇ medium tp̄s ppter insensibilitatē. Nā illi qui dormiēdo nō senserunt motū nō senserūt tēpus: nec senserunt mediū interuallū: qd̄ fuit inter primum nunc quo inceperunt dormire ₇ posterius nūc in quo fuerūt excitati tanq̄₃ igit si nō esset mediū nūc: nec eēt aliud ₇ aliud nūc. sed eēt vnū₃ ₇ idē nūc nō erat. a.

nō esset tps. Sic ergo qm̄ latet alterū esse nūc sō videt esse mediū tps. sicut enī3 est de esse sic est de videri: q̄ndiu ergo est idē nūc i uariatū nō fluens tādiu nō est tps. ergo si nō videat nobis ꝙ ipsū3 nūc fluat ꝛ ꝙ uariaret ꝛ q̄ndiu nō ꝑcipimus esse alterū ꝛ alterū3 nūc tādiu nō ꝑcipimus: nec videt nobis fieri tps: si igit sic est ꝙ tūc accidit nobis nō opinarī eē tps: cū3 nō diffinimus. i. cum nō discernimus nec iudicam⁹ neq3 vnā mutationē. Sed videt aīa manere in vno ꝛ eodē indiuisibili nūc. cū aūt sentimus ꝛ determinamus h⁹ mutationē tūc dicimus fieri tps. q2 ergo sic est manifestū3 est ꝙ tps nō est sine motu neq3 sine mutatiōe. ꝯcludit aūt. q. epilogādo ꝙ manifestū est ꝙ tps neq3 est mot⁹ nec sine motu. ℭ Notādum aūt ꝙ motus est prior tpe sicut sbm est prius passione. inde est ergo ꝙ mot⁹ ponit in diffinitiōe tpis. non aūt tps in diffinitione motus: q2 priora sunt de rōne posterioꝝ. nō aūt ecōuerso: q2 ergo mot⁹ cadit in diffinitione tpis: ꝛ q2 tps est sic annexū motui qui nō ꝑcipit motū nō ꝑcipit tps ꝓpter qḋ dormiētes ꝓpter isensibilitatē ꝛ existes in delectatiōe magna: q2 sunt nimis attēti ad id circa qḋ existūt: q2 nō sentiunt motū nō sentiunt tps. Cū enim q̄s fortiter dormit etiā si dormit multū videt ei dormiuisse parum. ꝛ qui nimiū delectat etiā si multo tpe in delectatiōe existit videt eim odicū3 tps trāsiuisse. cōrio aūt est cum: quis in afflictione est ꝛ in anxietate cordis. Nā q2 semp turbat is alio ꝛ semp cogitat trāsmutationē3 ꝛ motū: ideo tales maxime ꝑcipiūt tps ꝛ videt eis modicū tēpus eē multum. oīa aūt hec indicāt tps nō esse sine motu. ℭ Notādum etiā ꝙ sardo ut dr̄ est quedā ciuitas asie in qua sm̄ fabulā3 qdā dicunt dormiuisse per quīgētos annos: ꝛ q2 tāto tpe dicebant dormiuisse ex hoc dictū3 fuit aīas illoꝝ nō esse in corpib⁹ eoꝝ sed eē apud heroes. i. apud deos. ꝛ q2 dicti dormiētes nimis delectabant ex ꝯsortio deoꝝ nō ꝑcipientes trāsmutationē ꝛ motū nō ꝑceꝑunt tps. imo qū fuerunt expgefacti visum. q. fuit eis sō apposuisse tps in dormiendo: sed in instāti surrexisse. H enim l3 fabulose dicta sint tn̄ si uera eēnt ideo ꝯtigissent: q2 sic dormiētes copulātes p̄m instās cū3 posteriori: ꝛ nō sentiētes trāsmutationē pp insensibilitatē ipsius mot⁹ auferrebant tps mediū ꝛ instātia media. q. sō credebāt se dormiuisse per tps qḋ totum arguit tps nō eē sine trāsmutatione ꝛ motu. ℭ Dubitaret forte aliq̄s utrū tps sit idē qḋ mot⁹. ꝛ utrū h sit bona predicatio tēpus est motus. videt ꝙ sic. Nā sm̄ ꝯ^{tes} tolle aīam ꝛ nō remanet nisi motus ꝛ res mota. tēpus ergo nō videt distare a motu nisi sm̄ quādā intētiōē aīe. Sed que sic differūt ut videt de se inuicē ꝑdicant. videmus eni ꝙ hō addit supple aīal intētionē quādā ne tn̄ ꝓpter huius intētionē additā impedit ꝑdicatio. uere eni hō est aīal ergo uere dicet ꝙ tēpus sit motus non obstāte ꝙ tps addit quādā intētionē sup2 motū. in ꝯriū autē est ph̄s qui negat hāc ꝑdicationē tēpus est motus. Dicēdū ꝙ ut ꝯ^{tor} ait: tps ꝛ motus sunt idem māliter. formaliter tn̄ differunt sicut actio ꝛ passio māliter sunt idē formaliter tn̄ differūt. sic tēpus ꝛ motus māliter sunt idē formaliter tn̄ differūt: ipsa eni prius ꝛ posterius in motu ut declarabit in seq̄nti lectione māliter sunt idē qḋ motus ꝛ sunt partes ei⁹ formaliter tn̄ nō sunt idē. motus eni nō diffinit sm̄ prius ꝛ posterius: l3 sm̄ ꝙ est actus mobilis. l3

ergo motus nō sit sine priori ꝛ posteriori. i ō tn̄ motus est alia a rōne prioris ꝛ posterioris: ut infra clarius ostēdet. cū igit prius ꝛ posterius in motu ut sunt numerata ab aīa cōplent rōnē tpis: op3 ꝙ ips formaliter differat a motu cū3 rō prioris ꝛ posterioris sit alia a rōne motus. ex hoc aūt q̄ntū3 ad pn̄s possumus dare triplicē dr̄iam iter tps ꝛ motū. tēpus eni ꝛ motus quedā accn̄tia sunt. accn̄s aūt ad tria cōparari pōt: ad sbm in quo est: ad na3 ꝓpriā: ꝛ ad suas ꝓprietates siue ad suas dr̄ias: ut albedo cōparat ad suā supficiē tanq̄3 ad sbm cōparat ad lucē3 tanq̄3 ad suā nām ꝛ tanq̄3 ad id qḋ est per essentiā ꝛ cōparat tertio ad disgregationē tanq̄3 ad suam ꝓprietatē uel tanq̄3 ad suā dr̄iam. albedo enim est quedam lux opaca disgregatiua visus in supficie existēs. Sed lux opaca est eēntialiter: quia lux est hipostasis ꝛ sba coloꝝ. qlibet enim color est essentialiter lux quedam obūbrata. in superficie aūt est tanq̄3 in sbto: sed disgregari cōpetit ei tanq̄3 ꝓpria dr̄ia. sm̄ autē hec oīa tria ad que pōt referri accn̄s differt tps a motu. nā cū tps sit prius ꝛ posterius in motu ꝛ sunt nūata ab aīa: op3 ꝙ tps differat a motu rōne sbti: q2 cū prius ꝛ posteri⁹ in motu sint in ipo motu: tps ut in sbto est in motu mot⁹ aūt ut in sbto nō est in seipso: s3 est in mobili. rursus tps sm̄ id qḋ est ꝛ formaliter est qdā nūs cū sit prius ꝛ posteri⁹: ut sunt numerata. motus aūt sm̄ id qḋ est ꝛ formaliter nō est numerus: sed est actus mobilis. amplius ꝓprietates motus sunt ꝙ sit uelox ꝛ tardus: tps autem ut ostēsum est nō est uelox neq3 tardū. Qḋ vero obiciebat ꝙ que differūt sm̄ solā intētionē aīe de se inuicē ꝑdicant. dicendū ꝙ utrū tēpus sm̄ id qḋ est ꝛ formaliter sit solū ens apud aīam infra declarabit. ad pn̄s aūt tn̄ dictum sit ꝙ qui differūt sm̄ intētionē aīe uel sm̄ rōnē ille rōnes uel sic se habēt ꝙ vna directe ꝛ in recto claudit in alia sicut ratio generis claudit in specie: ꝛ tūc nō impedit predicatio. uel ꝙ ille rōnes sunt opposite ꝛ disperate ꝛ vna directe nō claudit in alia: ꝛ tūc impedit predicatio. actio enim nō est passio. l3 actio ꝛ passio sint idem māliter ꝛ differāt sm̄ rationē uel sm̄ intentionē aīe: q2 ratio actionis nō claudit directe in ratione passionis nec ecōuerso: sic q2 ratio mot⁹ non claudit directe in ratione passionis nec ecōuerso: sic ratio motus nō claudit directe ꝛ in recto in ratione tpis nec ecōuerso tēpus nō est mot⁹ nec econuerso. ℭ Ulterius forte dubitaret aliq̄s utrū3 tps possit esse sine motu. videt ꝙ sic. tēpus enī3 est mēsura motus. Sed ut dr̄ 5° metha^{ce} mēsura refert ad mēsuratū: q2 mēsuratū refert ad ipsam sicut scibile refert ad scientiā3: q2 scīētia refert ad sciētiā: sed qḋ est sic relatiuū pōt remanere sblato alio relatiuo. sicut ergo pōt remanere scibile sublata scientia sic pōt remanere tēpus qḋ mēsura est motus sublato motu. Dicēdū ꝙ duplici via uenari possumus tēpus non esse sine motu. prima via sumit ex eo ꝙ motus est sbm tēporis. si enim nō pōt esse passio sine ꝓprio subiecto nō poterit esse tēpus sine motu. scd̄a via sumit ex eo ꝙ tēpus ꝛ motus sunt idem māliter. que enim sic sunt idem vnū3 sine alio esse nō pōt. passio enim que est eadem māliter actioni absq3 actione esse non ualet. tertia via sumit ex eo ꝙ motus est qd successiuū3. Nā cum tēpus sō sit mēsura nisi successiuoꝝ: oportet ꝙ nō sit sine mobilibus nec sine motu sine quo successio esse nō pōt:

nõ enim eẽt tp̃s ſm ad qd̃ eſt ⁊ eẽntialiter q̃daꝫ mẽſura ſucceſſiua niſi hẽret eẽntialẽ habitudinẽ ⁊ analogiã ad motũ ſine quo nõ põt eẽ ſucceſſio: qd̃ v̄o obijciebaꝛ de menſura ⁊ mẽſurato dicendũ ꝙ tp̃s ſicut in ſubiecto eſt in p̄mo motu ⁊ illius ſm ſe totũ nõ eſt mẽſura: ſed paſſio. aliorũ v̄o motuum eſt mẽſura. tp̃s aũt põt eſſe ſine hoc motu uel ſine illo cuius eſt mẽſura ſimpl'r: ſed nõ poteſt eẽ ſine motu ſimpl'r: q2 nõ põt eẽ ſine motu cuiꝰ eſt paſſio. habet enĩ tp̃s a motu illo ꝙ ſit mẽſura ſucceſſiua: ⁊ ꝙ ſit mẽſura alioꝝ motuũ: ⁊ q2 hẽt eſſentialẽ habitudinẽ ad illũ motũ: ideo ſine motu ſimpl'r uel ſine motu tp̃s eẽ nõ põt. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs quõ pcipiẽdo uel imaginãdo motũ pcipimus tp̃s. Dicẽdũ ꝙ ut cõiter poniꝛ eo ip̃o ꝙ imaginamꝰ motũ pcipimꝰ nos eẽ in eſſe trãſmutabili: ⁊ q2 oĩs trãſmutatio habet eẽ a p̄ motu: adeo ex hoc pcipimus tp̃s qd̃ eſt paſſio p̄mi motus. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Accipiendũ aũt quoniam querimus qd ſit tempus: hinc incipientibus qd motus eſt. Simul enim motũ ſentimus ⁊ tẽpus. Et nãq3 ſi ſint tenebre: ⁊ nihil per corpus patiamur: motus aũt aliqs in anima ſit: ſubito ſimul videꝛ fieri quodãmodo tempus. At v̄o ⁊ cum tempus videꝛ fieri aliquid: ſimul ⁊ motus aliqs fieri videtur. Quare aut ẽ motus: aut motus aliqd eſt tempus. Quoniam aũt ẽ non eſt motus: neceſſe eſt motus aliquid eſſe ipſum.

¶ Quia dixerat tp̃s nõ eẽ motũ ⁊ nõ eſſe ſine motu ideo ex hoc oñdit ꝙ tp̃s eſt aliqd ipſius motus. d. ꝙ qm̃ q̃rimus qd eſt motꝰ: ideo incipiẽtibꝰ hinc. i. ab ipſo motu accipiẽdũ eſt qd tp̃s eſt ipſius motꝰ: oportz enĩ ꝙ tp̃s ſit aliqd ipſius motꝰ. Nã ſil' cũ ſentimus motũ ſentimus ⁊ tp̃s ⁊ ecõuerſo: q2 ſi ſint tenebre ⁊ nihil per corpꝰ patiamur ſi ſit aliqs motus in aĩa ſil' videꝛ fieri tp̃s qd̃dãm: at v̄o ⁊ cũ tp̃s videꝛ aliqd fieri ſil' ⁊ motꝰ aliqs fieri videꝛ: ⁊ q2 ſunt annexa tp̃s ⁊ motus manifeſtũ eſt ꝙ tp̃s aut eſt motus: aut eſt aliqd ipſius motus: qm̃ autem declaratũ eſt ꝙ tẽpus nõ eſt ipſe motus neceſſe eſt ipſum tempus eſſe aliquid ipſius motus.

Lectio. XX.

Quoniam autem qd̃ mouetur: mouetur ex quodam in qddam: ⁊ oĩs magnitudo continua ſequitur magnitudinem motus: propter id enim ꝙ magnitudo continua eſt: ⁊ motus continuus erit. Quãtũ enĩ motꝰ eſt: tantũ ⁊ tẽpus videꝛ fieri. Prius aũt ⁊ poſterius in loco primum ſunt. Hec autem poſitione ſunt determinata. Quoniam aũt in magnitudine p̄mũ ⁊ ultimũ eſt: neceſſe eſt in motu prius ⁊ poſteriꝰ eſſe, pportionaliter his: que ſunt ibi. At v̄o ⁊ in tẽpore eſt prius ⁊ poſterius propter id qd̃ ſequitur ſemper alterum: alterum ipſorum.

¶ Poſtꝙ pħs pmiſit pambula neceſſaria ad diffinitionẽ tp̃is. in pte iſta uenaꝛ huiꝰ diffinitionez. Circa qd̃ duo facit: q2 p̄ uenaꝛ pticulas poſitas in diffinitione tp̃is. 2° ex hĩs particulis uenatis ↄcludit diffinitionẽ eiꝰ ibi[hoc enĩ eſt tp̃s.]Eſt aũt diffinitio tp̃is ꝙ eſt nũs motꝰ ſm p̄us ⁊ poſterius. In hac aũt diffinitione eſt tria ↄſiderare. p̄m eſt ꝙ tp̃s hẽt quãdã dependentiã ⁊ q̃ndaꝫ habitudinẽ ad motuꝫ. 2m eſt ꝙ hec habitudo determinaꝛ per p̄us ⁊ poſterius. 3m eſt ꝙ in hãc habitudine ſic determinata per p̄us ⁊ poſteriꝰ inueniꝛ rõ numeri. inueſtigãdo ergo pticulas poſitas in diffinitiõe tp̃is tria facit ſm ꝙ diffinitio eiꝰ hẽt tres pticulas. p̄ enĩ oſtẽdit ꝙ tp̃s habet quãdã habitudinẽ ad motũ ſicut motꝰ ad magnitudinẽ. ſcd̃o oſtẽdit ꝙ illa habitudo ſumiꝛ ſm p̄us ⁊ poſterius. tertio declarat ꝙ in hãc habitudine repiꝛ rõ numeri. 2ª ibi[eſt aũt p̄us ⁊ poſteriꝰ.]3ª ibi[qñ ĝdẽ igiꝛ.]Dicit ergo ꝙ qm̃ qd̃ moueꝛ: moueꝛ ex quodã in qddã: ita ꝙ mobile hẽt ptes: q2 partim eſt in termino ex quo moueꝛ: ⁊ ptim in eo ad qd̃ moueꝛ: ⁊ ẽt hẽ ptes ſunt ↄtinue: q2 oĩs magnitudo ↄtinua eſt. Si ergo magnitudo mobilis hẽt ptes ⁊ eſt qd ↄtinuũ: q2 motus ſequiꝛ magnitudinẽ motꝰ erit ↄtinuus: q2 magnitudo eſt qd ↄtinuũ. ⁊ ſicut motus ſequiꝛ magnitudinem ſic tẽpus ſequiꝛ motũ qd̃ patet: q2 quãtus eſt motus tãtum videꝛ fieri tẽpus: q2 ergo ſic eſt ꝙ tẽpus ſequitur motũ ⁊ motus magnitudinẽ prius ⁊ poſterius ſunt primũ. i. principaliter in loco ⁊ in magnitudine: ⁊ hec. i. in magnitudine ⁊ in loco ſunt prius ⁊ poſterius poſitione. i. rõne poſitiõis ⁊ ratione ſitꝰ: q2 eſt vna pars magnitudinis ſituata ⁊ poſita ante aliam: adeo in magnitudine repiꝛ prius ⁊ poſterius. qm̃ ergo in magnitudine reperitur primũ ⁊ ultimũ neceſſe eſt in motu eſſe prius ⁊ poſterius: ⁊ pportionaliter his que ſunt ibi. i. in magnitudine. Nam ſm illã pportionẽ ſm quam repiꝛ prius ⁊ poſterius in magnitudine repitur prius ⁊ poſterius in motu: at v̄o ſi in motu eſt prius ⁊ poſterius: ⁊ in tẽpore eſt prius ⁊ poſterius, ppter id qd̃ ſemper alterũ ipſoꝝ ſequiꝛ alteruꝫ: ſemp enim tẽpus ſequitur motũ. ¶ Notandũ autẽ ꝙ ſi prioritas repiꝛ in tẽpore per motũ ⁊ in motu per magnitudinẽ declarata eſt prima pticula que dicebatur declarãda. vꝫ ꝙ tp̃s habet quãdã habitudinẽ ad motũ ſicut motus ad magnitudinẽ. ¶ Notandũ etiã ꝙ prioritas ⁊ poſterioritas dicunꝛ eſſe p̄ncipaliter in magnitudine non ꝙ hec nõ ſint in magnitudine per aliud. habet enim magnitudo p̄oritatẽ ⁊ poſterioritatẽ per ſitum ſiue per poſitionẽ: eo enim ꝙ ptes eius ſunt ordinate poſite repiꝛ in magnitudine p̄us ⁊ poſterius. dicunꝛ ergo in magnitudine eſſe p̄oritas ⁊ poſterioritas reſpectu tẽporis ⁊ motus: q2 prius ⁊ poſterius in motu ⁊ tẽpore deriuaꝛ a p̄ori ⁊ poſteriori in magnitudine. ¶ Notandũ etiã ꝙ ↄſecutio põt accipi dupliciter uel q̃tum ad eſſe uel q̃tuꝫ ad illationẽ: ſi accipiaꝛ quãtũ ad eſſe: ſic tp̃s ſeqtur motuꝫ ⁊ nõ ecõuerſo: ſed ſi accipiaꝛ ↄſecutio q̃tuꝫ ad illationẽ ſic ſeqtur tẽpus motum ⁊ econuerſo. ualet enim illatio ꝙ ſi eſt tp̃s eſt motus ⁊ ecõuerſo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt aũt prius ⁊ poſterius ipſorũ in motu: quod eqdeꝫ ens motus eſt: tamẽ eſſe ipſius alterũ eſt: ⁊ non eſt motus. At v̄o ⁊ tẽpus cognoſcimus: cũ diffinimus mo

tū prius et posterius determinātes: et tūc dicimus fieri tēpus: qū priora et posterioris in motu sensum pcipimus. Determinamus aūt in accipiēdo aliud et aliud ipsum: et mediū ipsoꝝ alterū. Cū enim altera extrema medij intelligimus: et duo dicat anima ipsa: nūc hoc quidem prius: aliud vero posterius: tūc et hoc dicimus esse tempus. Determinatum enim ipso nunc tempus esse videtur et supponatur.

¶ Declarat scdam particulā. vz qꝫ habitudo tpis ad motū accipiēda est fm prius et posterius: ideo ait qꝫ prius et posterius est ipsoꝝ. i. de duo ipsoꝝ que sunt in motu et hꝰ prius et posteriꝰ qꝺ qdē est ens motus est in eē cū ipsi priori et posteriori est alierum a motu et formaliter nō est motꝰ. Repit eni prius et posteriꝰ in motu et qītū ad eē qꝺ hūt in ma sunt ipse motus: tū formaliter et fm eē diffinitiū hꝰ prius et posterius differūt a motu: sed lz rō prioris et posterioris in motu differat a motu: tps tū hēt habitudinē ad motū put in eo repit prius et posterius: ideo subdit qꝫ at vero et tps cognoscimus et diffinimus fm motū determinādo ipm fm prius et posterius: et tūc dicimus fieri tps qū in motu pcipimus sensuz prioris et posterioris. determinamusꝰ aūt ips in accipiēdo ipsuz prius et posteriꝰ eē aliud et aliud in accipiēdo mediū ipsoꝝ eē aliqd alteꝝ. Nā cū intelligimus extrema ipsiꝰ medij esse altera et diuersa ita qꝫ aīa dicat ipsa duo nūc eē diuersa ita qꝫ hꝫ qdē nūc dicat esse prius: illud vero posterius: tūc hꝫ dicimus eē tps. videt enim tps esse determinatū ipso nunc est hꝫ supponat ad prius: qꝛ in seqntibꝰ hoc erit magis manifestum. pz ergo qꝫ determinamus tps fm prius et posterius que repiunt in motu et tps habet habitudinē ad motū fm qꝫ in eo repit prius et posterius qꝺ dicebat 2ᵒ declarādū. ¶ Notādū aūt qꝫ sicut intelligēdo duo pūcta et itelligēdo inter ea esse aliqd mediū intelligimus lineā: qꝛ inter duo pūcta nō pōt eē aliqd mediū nisi linea sit intelligēdo duo nūc quoꝝ vnū sit prius aliud posteriꝰ et itelligēdo inter ipsa nūc eē aliqd in medio statī intelligimus tps: qꝛ īter duo nūc de necessitate est in medio tps aliqꝺ: statī ergo cū aīa itelligit duo extrema. i. duo nūc eē dīa adinuicē: qꝛ intelligit iter ea esse aliqd mediū statim intelligit tps: cū igit nō pūt accipi duo nūc quoꝝ vnū sit prius aliud posterius nisi accipiant fm prius et posterius in motu: opz qꝫ tps habeat habitudinē ad motum put in eo repetitur prius et posterius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quādo qdem igit tanqꝫ vnum ipsum nūc sentimus. et nō sit sicut prius et posterius in motu: aut ut idē qdem prioris: aut posterioris alicuius: nō videt tēpus fieri nullūqꝫ neqꝫ motus. Cuz autem prius et posterius est: tunc dicimus tempus.

¶ Declarat tertiā pticulā positā in diffinitione tpis. vz qꝫ in habitudine quā hēt tps ad motuz repit rō numeri: ideo ait qꝫ qū qdē igit sentimus ipsuz nūc tanqꝫ vnū: ita qꝫ nō sit in motu nūc prius et posteriꝰ qū imaginamur uel sentimus eē idez nūc alicuius prioris aut posterioris: non vꝫ fieri ullū tps: qꝛ neqꝫ vꝫ fieri motꝰ. sic igit in vno nūc nō fit motꝰ: sed opz imaginari diuersa nūc si uolumꝰ imaginari motuz ita oporteb: imaginari diuersa nūc si uolumꝰ imaginari tps: ideo subdit: cū aūt supple sentimus uel imaginamur qꝫ est nūc prius et posteriꝰ: tūc dicimus esse tps: nunqꝫ ergo imaginamur tps nisi imaginemur plura nunc uel nisi imaginamur in ipso motu esse aliq plura quoꝝ vnū sit prius et aliud posterius cū igit semp intelligat aliqs numerus esse oportet qꝫ in habitudine quam habet tempus ad motum sit aliqua ratio numeri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc enīz est tps. Numerus motus fm prius et posterius. Nō ergo motus tēpus est: sed fm qꝺ numerum habet motus.

¶ Uenatis pticulis positis in diffinitione tpis pcludit diffinitionē eiꝰ tanqꝫ manifestā et declaratā circa qꝺ tria facit. qꝛ pᵒ facit qꝺ dictū est. scdo qꝛ dixerat tps esse numeꝝ declarat hꝫ per qꝺdā signū. tertio manifestat cuiꝰ numerꝰ sit tps ondens qꝫ est numerꝰ numeratꝰ nō numerꝰ quo numeramꝰ. scda ibi [signū aūt.] 3ᵃ ibi [qm aūt nūs.] Cōtinuet sic: dictū est qꝫ tps hꝫ habitudinē ad motū fm prius et posteriꝰ: et qꝛ in hꝰ habitudine repert qdā numeri rō qꝛ igit sic est manifestū est hꝫ eni est tps. s. numerus motꝰ fm prius et posteriꝰ. Nō ergo tps est motꝰ sed sumitur ex motu fm qꝫ motus habet numerū prioris et posterioris. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signū est aūt: plus quidem enim et minus iudicamus numero. Motum autez in plurem et minorem tēpore. Numerus itaqꝫ quidem tempus est.

¶ Probat tps eē numeꝝ per qꝺdā signū. d. signum aūt qꝫ tps est numerꝰ est qꝛ nos iudicamꝰ aliqd eē plus et minꝰ uel multū et paucū numero. i. per numerū. motū aūt dicimus eē plurē et minorē. i. tunc multū et paucorē tpe. i. pter ipsū tps itaqꝫ est qdā numerus. ¶ Notādū aūt qꝫ multū et paucum magis pprie repert in numeris qꝫ in magnitudinibus. Si ergo dicimus qꝫ sit plus et minus uꝫ qꝫ sit multus et paucus rōne tpis et qa fit in multo uel in pauco tpe signū est qꝫ tps habeat rōnez cuiusdā numeri: cū per ipsum iudicemus multitudinem et paucitatem motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm aūt numerus est dupliciter: et nāqꝫ qꝺ numerat et numerabilē numerū dicimus: et quo numeramꝰ: tēpus aūt est qꝺ numerat: et nō quo numeramus. Est aūt alterū quo numeramus. et qꝺ numerat.

¶ Ostendit cuius numerus sit tps. d. qꝫ numerꝰ est dupliciter. Nā id qꝺ numerat et ipz numerabile dicimꝰ eē numerū et id qꝺ numeramꝰ est et numerus tps aūt est ipz numerabile uel est numerꝰ qꝺ numerat nō est numerus quo numeramus: subdit aūt qꝫ alterū est quo numeramus et qꝺ numerat: qꝛ ergo alterū est hoc ab illo bū se hꝫ dicē cuiꝰ nūs est tps. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū prius et posterius in motu sint formaliter ipse motꝰ uel sint de rōne motus. Dicēdū qꝫ nō est icōueniēs aliq nō separi fm eē que tū separant fm rōnē et diffinitionē. genꝰ eni lz fm eē nō possit separi ab oībꝰ speciebꝰ qꝛ nihil est in gnē qꝺ nō sit in aliq specie: rō tū generis est pter rōnē cuiuslibet spēi: sic est in pposito lz motꝰ fm eē

non possit separi a priori ⁊ posteriori rōm̄ motus est preter rōnez prioris ⁊ posterioris: ita ꝙ si diffiniret mot⁹ p̄us ⁊ posterius nō caderēt in diffinitione eius qḋ sic declaraṫ. nihil eni diffiniṫ per id qḋ potētialiter reseruaṫ in ipso. p̄us enīz ⁊ posteri⁹ in motu habēt eē in potētia. ꝙ̄diu eni durat mot⁹ uel ꝙ̄diu cōtinuaṫ motus que accipiunṫ in eo f̄m prius ⁊ posterius sunt in potētia solū. aliter enīz motus f̄m illō qḋ est non esset quid continuum: sed qd discretū. Si ergo diffinitaṫ motus diffiniṫ per hoc qḋ est act⁹ mobilis nō per hoc qḋ in eo hēt esse prius ⁊ posterius: q2 talia sunt solū potētialiter in ipso: sed h̄ magis erit manifestū circa finem huius capituli ubi ostēdetur ꝙ ad esse mot⁹ nihil facit anima sed ad esse temporis aliquo modo facit animā q2 prius ⁊ posteri⁹ in motu que complent rationez temporis sunt in actu per significationē anime. ad presens autem intantum dictum sit ꝙ motus f̄m esse quod habet non separatur a priori ⁊ posteriori cū sit act⁹ successiuus. ratio tamē motus est preter rationē prioris ⁊ posterioris. bene ergo dictū est qḋ dicit ph̄s ꝙ p̄us ⁊ posterius in motu f̄z ꝙ est ens f̄m esse actuale qḋ hēt est ipse mot⁹. tn̄ f̄z eē diffinitiuū ⁊ f̄m rōnē est alter͂ a motu. ¶ Ulterius dubitaret aliqs utrū p̄us ⁊ posteri⁹ in tp̄e differāt a p̄ori ⁊ posteriori in motu. Dicēdū ꝙ formaliter ⁊ f̄m ꝙ h⁹ semp effect⁹ differt a sua cāq2 si h̄ nō eēt tunc idez f̄m idē esset sibiipsi cā essendi uel esset cā suipsius qḋ est incōueniens. cū ergo p̄us ⁊ posterius in motu causenṫ a priori ⁊ posteriori in magnitudine ⁊ prius ⁊ posterius in tp̄e causeṫ a priori ⁊ posteriori in motu ut patuit per ph̄m oportuit hec oia formal'r ⁊ f̄m ꝙ h⁹ᵐ esse adinuicē altera ⁊ differētia. p̄us ergo ⁊ posterius in motu differt a p̄ori ⁊ posteriori in magnitudine ⁊ p̄us ⁊ posterius in tp̄e formal'r est alterū a p̄ori ⁊ posteriori in motu. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs cū in diffōne tēporis ponaṫ p̄us ⁊ posterius utrū h⁹ᵐ p̄us ⁊ posterius que ponunṫ in diffōne eius accipiēda sunt prout repiunṫ in tp̄e uel put repiunṫ in motu. Dicēdū ꝙ p̄us ⁊ posteri⁹ que ponunṫ in diffōne tp̄is non sunt p̄us ⁊ posteri⁹ in tp̄e sed sunt p̄us ⁊ posteri⁹ in motu quod sic declaraṫ. dicebaṫ eni sup̄ ꝙ ꝙ̄escū ꝙ fit circulatio ꝙ̄ est conuersio alicuius sup̄ seip̄sum ut si. a. pbat. b. ⁊ b. pbat. a. sequiṫ ꝙ. a. pbat seip̄m. cū ergo p̄us ⁊ posteri⁹ in tp̄e diffiniant ⁊ determinenṫ per ip̄m tp̄s q2 pptꝰ tp̄s cognoscimus prius ⁊ posterius in tp̄e: sequiṫ ꝙ si prius ⁊ posterius in tp̄e essent diffinitiua tp̄is cum tp̄s hēat diffinire ⁊ determinare talia tp̄s diffiniret ⁊ determinaret seip̄m qḋ est incōueniēs. Nā si aliqd eēt diffinitiuū ⁊ determinatiuū suipsi⁹. tūc idē eēt noti⁹ ⁊ ignoti⁹ seipso. p̄us ergo ⁊ posterius in tp̄e cū diffinianṫ per tp̄s nō ponunṫ in diffōne tp̄is. Sz prius ⁊ posterius que ponunṫ in diffinitione tp̄is sūt prius ⁊ posteri⁹ in motu ut sunt numerata ab anima cōplent rationē tp̄is. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrū tp̄s sit nūs. Dicendū ꝙ tp̄s formaliter est nūs mālr est qd cōtinuū. mot⁹ aūt quasi eōtrario magis est qd cōtinuūz ꝙ̄ nūs. ratio enīz ip̄s cōpleṫ ex priori ⁊ posteriori in motu ut sunt nūata ab anima. ergo tp̄s f̄m se ⁊ formal'r habet rationē numeri: uerū q2 numerus hui⁹ ⁊ huius prius ⁊ posterius habēt esse in motu que sunt qd cōtinuum. ideo tp̄s mālr est qd cōtinuū: q2 subiectū respectu passionis que fundaṫ in ipso habet rōnē mālis p̄ncipij cū ergo tp̄s ut in subiecto fundeṫ in motu māliter est qd cōtinuū sed formal'r est nūs. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū tp̄s sit nūs numeratus. Dicēdūz ꝙ duplici via uenari possumus ꝙ tp̄s magis diffiniendum est per hoc ꝙ est nūs numeratus ꝙ̄ ex eo ꝙ sit nūs quo numeramus. Prima via est q2 ut cōiter poniṫ nūs quo numeramus est numerus accept⁹ simpliciter sed numer⁹ numeratus est numerus applicat⁹ ad res numerabiles tēpus ergo est numerus numerat⁹ quia est numerus applicatus ad motū. nō est aūt numer⁹ quo numeramus quia nō est numerus simpliciter sumpt⁹ si eni h̄ esset cū ratio numeri simpliciter reperiatur in omni numero si tp̄s eēt numerus simpliciter uel esset numerus quo numeram⁹: sequereṫ ꝙ oīs numerus esset tp̄s qḋ est incōueniens. Scd̄a via ad inuestigādū h̄ idē sic sumiṫ. Nā prius ⁊ posterius in motu possunt ꝯsiderari dupliciter: uel ut sunt in motu primo uel ut sunt in motib⁹ alijs. si ꝯsideranṫ ut sunt in motu primo sic prius ⁊ posteri⁹ sunt numerata ab aīa cōplēte rōnē tp̄is. tp̄s eni ut cōparatur ad prius ⁊ posterius in motu p̄mo h̄z rōnē numeri numerati. sed si cōpareṫ ad prius ⁊ posterius que reperiunṫ in alijs motib⁹ sic tp̄s quodāmodo h̄z rōnē numeri numerātis. tp̄s eni nō pprie est mēsura p̄mi mot⁹ sz est passio eius. est tn̄ mēsura aliorū motuū. cū ergo res magis diffiniaṫ per sua priora ꝙ̄ per sua posteriora tp̄s nō pprie h̄z diffiniri p prius ⁊ posterius alior͂ motuū sed per prius ⁊ posteri⁹ primi motus. magis ergo diffiniṫ tēpus ut est numerus numerat⁹ ꝙ̄ ut est numerus numerās q2 ⁊ si tp̄s cōparatū ad prius ⁊ posterius aliorum motuū h̄z rōnem numerātis: cōparatū tn̄ ad prius ⁊ posterius p̄mi motus per que accipiēda est diffinitio eius h̄z magis rōnē numerati ut infra clari⁹ ostendeṫ. Hec aūt due vie qbus ꝯsūm est tp̄s esse numerū numeratū uidenṫ esse necessarie ad intelligendū ueritatē quesiti nec una sine alia uideṫ sufficere. sunt aūt ⁊ alie rōnes ppter quas diciṫ tēpus numerus numeratus. Sed de his in prosequendo patebit.

Lectio XXI.

Et sicut mot⁹ semper aliud: sic ⁊ tp̄s. Qḋ aūt simul oē tp̄s idē est. Ipsū enim nūc idez est quod quidē erat. Esse autem ipsi alterum est.

c

¶ Postꝙ̄ philosophus declarauit diffinitionem temporis in parte ista soluit dubitationes factas circa tempus. de tempore autem supra dubitatū fuit an tempus eēt. ⁊ huic dubitationi annexa fuit dubitatio alia an scilicet esset unum ⁊ idem nunc in toto tempore. duo ergo facit: quia primo soluit dubitationem factam de tempore. secundo dubitationem factam de nunc siue de instanti ibi [ipsum eni nunc.] Ad euidentiā prime partis sciendum ꝙ ut supra dicebatur ꝙ l3 partes temporis non sint est tamen tempus: quia tempus est quid successiuum ⁊ esse eius non est in simultate partium sed in ordine partium. Soluere ergo ad dubitationem factam ꝙ non est tempus quia non sunt partes eius nihil est aliud ꝙ̄ ostendere ꝙ tempus non est de genere permanentium sed de genere successiuorum ⁊ esse quid successiuum sicut ⁊ motus: ideo ait quod sicut motus per se est aliud post aliud,

q: semp est vna pars post aliā ⁊ est qd successiuū sic ⁊ tpˢ est qd successiuū: ex q̄ patet q̄ nō opꝫ ptes tpis sil' esse ut supponebat dubitatio pmissa de tpe sed sufficit q̄ ptes tpis successiue cōpleanᷓ sicut ⁊ ptes mot⁹: ⁊ q: tātaꝫ affinitatē hēt tpˢ cū motu ne aliqs crederet q̄ tpˢ formal'r eēt mot⁹ att q̄ oē tēpus qđ est sil' est idē qđ de motu dici non potest. ¶ Notandū autē q̄ lꝫ tpˢ sit sīmal'ter mot⁹ ⁊ lꝫ sit qd successiuum sicut ⁊ mot⁹. differt tñ a motu: q: simpliciter possunt esse plures mot⁹ simul. nō autē plura tempora simul. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipsum autem nūc tempus mensurat. s̄m quod prius ⁊ posterius est.

¶ Soluit dubitationē factā de istāti. pbabaᷓ eni supra q̄ esset vnū nūc in toto tpe ⁊ q̄ nō eēt vnū. hⁱⁿ aūt solutio est per distinctionē: q: q̄dāmō est vnū ⁊ q̄dāmō nō est vnū. est eni in toto tpe vnū nūc s̄ꝫ rē sed nō est vnū nūc s̄m eē diffinitiuū siue s̄m rōnē. duo ḡ facit. q: pmo ponit hⁱⁿ solutionē. 2° assignat cām eoꝝ que dicunᷓ de ipso nūc ibi [manifestū autem est.] Circa pmū duo facit. q: p̄ ponit in gn̄ali dicte solutionis maꝫ. 2° quedā que supposuerat declarat ibi [ipm aūt nūc est q̄dē.] Dicit ḡ q̄ ipsum nūc supple in toto tpe est idē supple s̄ꝫ rē sed q̄ qd erat eē. i. diffinitio ⁊ rō ei⁹ est qd alteꝝ ⁊ alteꝝ qđ patet: q: ipꝫ nūc mēsurat tpˢ s̄ꝫ pus ⁊ posteri⁹. ipꝫ ergo nūc lꝫ sit idē s̄m reꝫ in toto tpe. tñ cū mēsurat tpˢ per pus est aliud s̄m rōnem q̄ ut mēsurat ipꝫ tpˢ s̄m posterius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipm aūt nūc est q̄dē sicut idē: est vo sicut nō idē: s̄m q̄dē enī q̄ in alio ⁊ alio alterū est. Hoc vo erat ipsi nūc. In q̄tum aūt q̄dcūq3 ens est ipsum nunc idem est.

¶ Manifestat que dixerat. duo eni pmiserat. videlicet q̄ nūc in toto tpe est idē s̄m rē: differēs tñ s̄ꝫ rōnē. ⁊ q̄ ipm nūc mēsurat tpˢ. duo ḡ facit. q: p̄ ostēdit quō nūc idē s̄m rē est ⁊ quō est differēs s̄m rōnē. 2° declarat quō nūc mēsurat tpˢ ibi [⁊ motū autem marie.] Circa pmū duo facit. q: p̄ pponit qđ intēdit. 2° declarat ppositū ibi [sequiᷓ eni.] Dicit ḡ q̄ ipm aūt nūc: est q̄dē sicut idē: est vo sicut nō idē: s̄ꝫ q̄dē eni q̄ est in alio ⁊ in alio tpe: ut s̄m q̄ hēt esse pus ⁊ posteri⁹ alterꝫ est supple s̄m rōnē. h̄ ḡ erat ipsi nūc supple eē diffinitiuū ⁊ rō ei⁹: put ḡ hēt esse aliō ⁊ aliō ut put hēt eē pus ⁊ posteri⁹ est differēs s̄m rōnē. in q̄tū aūt est q̄dcūq3 ens. i. in q̄tū est aliqđ ens ⁊ put ꝯsideraᷓ s̄m esse reale ipm nunc idem est in toto tempore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sequitur eni sicut dictū ē magnitudinem mot⁹. Hunc aūt tpˢ: sicut diximus. Et sil'r igiᷓ pūcto qđ ferᷓ: quo motū cognoscim⁹ ⁊ pus in ipo posteri⁹. Hec qua q̄dē quod cūq3 ens idē ē. Aut enim pūctū. aut lapidem: aut aliqd aliud huiusmodi est.

¶ Probat qđ dixerat. circa qđ duo facit. q: p̄ ostēdit quō nūc est idē s̄m rē. 2° quō est aliō s̄m rōnem ibi [rōne aūt aliō est.] Dicit ḡ q̄ sicut dictū est mot⁹ sequiᷓ magnitudinē ⁊ hūc. i. motū sicut diximus sequiᷓ tpˢ. depēdet eni tpˢ a motu ⁊ mot⁹ a magnitudine. est ḡ qđ ferᷓ sil'r pūcto. i. mobile cui cōpetit ferri: hēt quādā similitudinē cū pūcto. mobile eni est id q̄ cognoscim⁹ motū ⁊ quo cognoscim⁹ pus ⁊ posteri⁹ in ipso motu. est ḡ sil'e de moⁱˡᵉ respectu mot⁹ ⁊ de pūcto respectu linee. p pūctū eni cognoscim⁹ lineaꝫ ⁊ cognoscim⁹ p ipm pus ⁊ posteri⁹ in linea. Addit aūt q̄ h̄. s. moⁱˡᵉ q̄ q̄dē uel in q̄dē ui hēt aliud l'ra qđcūq3 ens sit est idē supple in toto motu: aut eni pūctū: aut lapis: aut qđcunq3 aliqd aliō cuiusmodi moⁱˡᵉ est supple semp est idē in toto motu: nūc ḡ supplēda est rō q̄ cū sil'e sit de nūc respectu tpis sicut de mobili respectu mot⁹ erit vnū nūc realiter in toto tpe sicut est vnū mobile in toto motu real'r. ¶ Notādū aūt viꝫ hui⁹ rōnis in h̄ ꝯsistē: q̄ q: per mobile distinguim⁹ pus ⁊ posteri⁹ in motu sicut p pūctum possum⁹ distinguē ptes priores ⁊ posteriores in linea: q: nūc respectu tpis se hēt sicut pūct⁹ respectu linee: q: per nūc distinguim⁹ ptes priores ⁊ posteriores in tpe: sic per pūctuꝫ distinguim⁹ ptes priores ⁊ posteriores in linea: erit q̄si sil'is habitudo mobilis ad motū que est pūcti ad lineā uel que est nūc tpis ad tpe. Si ergo est vnuꝫ mobile real'r in toto motu erit vnū nūc real'r in toto tpe. ¶ Notandū ēt q̄ cū per se sit q̄ semp in toto vno motu ꝯtinuo opꝫ dare vnū mobile. io att q̄ q̄cqd sit opꝫ illō qđ moueᷓ siue sit lapis siue pūct⁹ siue aliquid aliō semp eē vnū ⁊ idē mobile s̄m rem in toto motu. ¶ Notandū etiā q̄ ideo sunt plura mobilia s̄ꝫ rem: q: est dare plures mot⁹ nō ꝯtinuos. Sed si nō esset nisi vn⁹ mot⁹ q̄tecūq3 q̄titatis esset ille mot⁹ de necessitate in toto illo motu nō eēt nisi vnū mobile s̄m rē: q: si essent plura mobilia de necessitate eēnt plures mot⁹. cū ergo nūc respectu tpis ut dictū est se habeat ut mobile respectu mot⁹ cuꝫ nō sit nisi vnū tpˢ nō est nisi vnū nunc real'r in toto tpe. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū se hēat pūctus ad lineaꝫ sicut se habet mobile ad motū. videᷓ q̄ nō: q: est vnū mobile real'r in toto motu: sed non oportet q̄ sit vnus pūct⁹ realiter in tota linea. imo in eadē linea cōtinua est dare plura pūcta s̄m rē. oppositū aūt vi uelle ph̄s. Dicendū q̄ nō oē sil'e est per oēꝫ moduꝫ simile. mobile eniꝫ se habet ad motuꝫ sicut pūct⁹ ad lineā: q: sicut per mobile cognoscim⁹ motū ⁊ per ipꝫ distinguim⁹ pus ⁊ posteri⁹ in motu ita per punctū cognoscim⁹ lineā ⁊ per ipm possum⁹ distinguere ptes priores a partib⁹ posteriorib⁹ linee. tūc nō eēt quodāmodo per oēm modū sil'e de mobili respectu mot⁹ ⁊ de pūcto respectu linee si intelligerem⁹ q̄ pūct⁹ fluens causaret lineā. s̄m hūc eni intellectū intelligerem⁹ q̄ pūctus manens idē s̄m rē causaret oēs ptes linee quarū aliquas causaret pus. aliquas vo posteri⁹. sicut mobile manēs ideꝫ s̄m rem causat oēs ptes mot⁹ q̄rū aliqs causat pus aliquas posterius. ut ergo ph̄s inueret hāc sil'itudinē de mobili respectu mot⁹ ⁊ de pūcto respectu linee accipiēdā esse s̄m punctū fluētē nō s̄m punctū stātem att q̄ q̄cqd sit illō qđ moueᷓ: aut sit pūctus aut lapis: aut hⁱⁿ semp est ideꝫ ens s̄m rem in toto motu. Nominauit ergo pūctū inter mobilia ut ostēderet s̄m pūctum motū accipiēdū esse p̄dictum simile. h̄ ergo viso nō habet calūniā qđ dr̄. ¶ Nā sicut mobile fluēs causat motū ⁊ sicut intelligiᷓ pūctus fluēs causabit lineam sicut intelligiᷓ nūc esse fluens causabit tpˢ. ppter qđ sicut ex fluxu vnius mobilis causaᷓ vn⁹ mot⁹ ⁊ ex fluxu vni⁹ pūcti vna linea: sic ex fluxu vnius nūc causaᷓ vnū tpˢ. quare sicut si nō esset nisi vnus motus possemus arguere q̄ nō est nisi vnū mobile fluēs. ⁊ si nō esset nisi vna

linea cõstituta ex fluxu puncti nõ esset nisi vnus pũctus fluens. sic qz nõ est nisi vnũ tẽpus nõ est nisi vnũ nunc realiter qd intelligit esse fluens in toto tẽpore. imo quia est valde expresse simile ꝙ nũc fluens intelligitur causare tps sicut pũct9 fluens causare lineã cum phs au ꝙ simile est de mobili respectu mot9 sicut de pũcto respectu linee. visum fuit sibi ex hoc sufficiẽter innuere ꝙ simile esset de nunc respectu tpis. si ergo est idem mobile in toto motu erit idem nũc fm rez in toto tpe. patet ergo quõ se habet pũctus ad lineã sicut mobile ad motũ r quo modo nõ. r patet etiã quomodo hoc simile est ad propositum applicatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ratione aũt aliud est. sicut sophistice accipiunt alterũ coriscum in theatro esse: r coriscũ in foro. Et hoc igit in eo qd alibi r alibi est alterũ. Est aũt qd fertur sequitur ipsum nunc: sicut tempus motuz. Eo enim quod fert cognoscim9 prius r posterius in motu. Secũdũ autẽ ꝙ numerabile prius r posterius ipsum nunc est. Quare r in his quod quidẽ ens nũc est: idẽ est: prius eniz r posterius est: quod in motu. Esse aũt alterum. fm enim quod numerabile prius r posterius ipsum nunc est.

¶ Ostendit ꝙ sit idẽ nunc fm rem in toto tpe. nõ est tamen idẽ fm rõnem: qz nec mobile est idẽ fm rõnem in toto motu. ideo ait ꝙ rõne. i. fm rõnẽ mobile est aliud r aliud in alia r alia parte mot9: sic sophiste acceptũt alterũ esse coriscũ in theatro r coriscuz in foro. arguunt enim sophistice coriscus in theatro est alter a corisco in foro. ergo corisc9 est alter a se qd fm rõnem verũ est. differt eniz fm rõnẽ corisc9 r qdlibet mobile a seipso, put est alibi r alibi. ideo subdit ꝙ h igit. i. mobile in eo ꝙ est alibi r alibi est alterũ fm rõnez. ergo ipm nũc sequit ei qd fert vel ut hẽt alia lra sequit id qd fert ipsum mobile sicut tps sequit motũ. Qd aũt nũc se tenet ex pte mobilis r ꝙ nũc cõparet ad tps sicut mobile ad motum patet: qz ex eo ꝙ fert. i. ipso mobile cognoscim9 prius r posteri9 in motu sicut ipso nũc cognoscim9 pus r posterius in tpe. ideo subdit ꝙ ipm est nũc id fm ꝙ tps est numerabile per prius r posteri9: quare in his idest in tpe sic se habet nũc sicut mobile se habet in motu. idẽ est enim nũc ens fm rem quod est pri9 r posteri9 in tpe sicut est idẽ mobile quod est in motu: esse aũt. s. fm esse diffinitiuum r fm rõnem est altez. ipsum enim nũc fz ꝙ est numerabile per pus r posteri9 supple differt rõne sicut mobile est alterũ fm rõnem put est in alia r alia parte spatij. ¶ Notandũ aũt ꝙ cũ dicit corisc9 in theatro est alter a corisco in foro: ergo coriscus est alter a se. huiusmodi illatio põt esse bona r põt peccare per fallatiã accidẽtis. Si eniz intelligatur talis alteritas fm modũ accipiendi vel fm modũ accipiẽdi vel fm rationẽ sic est illatio vera. vere enim idẽ coriscus accept9 ut est in theatro r in foro fm quẽdam modũ accipiẽdi r fm rationẽ differt a seipso. Sed si accipiat talis alteritas fm rem cõmittit ibi fallatia accidẽtis. accidit eniz corisco ut est idẽ sibi fm rem ꝙ sit altez a seipso put est in theatro r in foro: qz talis alteritas ei9 realem identitatem nõ impedit. si ergo nũc sequit ipsum tẽpus sicut ipsum mobile motũ r cõparat nũc ad tẽpus sicut mobile ad motũ cũ sit idem mobile fz rẽ in toto motu sed fm esse diffinitiuum. i. fm rõnem sic altez erit idẽ nũc fm rem in toto tpe altez autẽ fm rationem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et notũ aũt maxime hoc est. Et motus enim propter id quod movet r loci mutatio propter id quod fert. Hoc aliqd eni quod fertur. Motus aũt nõ. Est qdẽ igit sicut idẽ ipm quod nũc di semp. Est aũt sicut nõ idẽ. Et nãqz est silr quod fert.

¶ Declarat quõ nũc numerat r mẽsurat ipz tps dicẽs ꝙ h. s. nũc est maxie notũ supple respectu tpis cognoscit eni tps per ipz nũc sicut min9 notuz per magis notũ: sic etiam r motus cognoscitur per id qd movet r loci mutatio cognoscit per id qd fert qd eniz fertur. i. mobile est hoc aliquid. i. est aliqd manẽs: motus aũt non est aliqd manẽs: habet ergo cognosci motus per mobile sicut qd nõ manet cognoscitur per id qd manet. Si igit mobile se habet ad motũ sicut nũc ad tempus cum mot9 cognoscat per mobile cognoscet tẽpus per ipz nũc: mensurabit ergo ipz nunc tempus cũ tẽpus cognoscatur per ipsum. ¶ Dubitaret forte aliquis utrũ nũc mẽsuret tps. videtur ꝙ nõ: qz mẽsura debet eẽ vnigena mẽsurato r debet eẽ quedã cõmẽsuratio mẽsurati ad mensurã. idivisibile aũt nõ põt se cõmensurare divisibili nec econverso. idivisibile ergo nõ poterit eẽ mẽsura divisibilis nisi forte illd divisibile cõponeret ex idivisibilib9. cũ ergo tempus non cõponatur ex instantib9 sicut nec linea cõponit ex pũctis instãs nõ poterit eẽ mensura ipsi9 temporis ut videtur velle phs in littera. Dicẽdũ ꝙ mẽsura ut videt velle cõr per prius videt reperiri in numeris. ratio eni mẽsure per pus cõpetit vni qd est pncipiũ nũi. vñ r nũs diffinit a pho x° metha ꝙ est multitudo mẽsurata per vnũ. ex hoc aũt trãslata est ratio mẽsure ad alia: vez qz oẽs transferẽtes fm aliquã silitudinem transferũt nõ opz ꝙ omne illud qd reperit in vno qd est pncipium numeri reperiat in omnib9 alijs ad que trãslata est ratio mẽsure: sed sufficit ꝙ oia que sunt mẽsura aliaz habeant aliquã silitudinẽ cũ vno qd est pncipiũ numeri r ꝙ aliquo modo se habeãt ad sua mẽsurata sicut vnũ se habet ad nũm. videm9 enim ꝙ per vnuz cognoscim9 nũz r vnũ per sui replicationẽ cõmẽsurat se cuicũqz nũo. cũz ergo ratio mẽsure transfert ad alia aliqñ est translatio fm replicationẽ r hoc modo vncia est mẽsura põderũ r palm9 vel aliqua alia minor quãtitas est mẽsura cõtinuoz: qz sicut vnitas replicata reddit quẽcũqz nũm: sic vncia replicata reddit qdcũqz põdus: r palmus replicat9 reddit qdcũqz cõtinuum. aliqñ vo huiusmodi trãslatio nõ fit ppter replicationẽ sed per notitiã r manifestationẽ. dicim9 enim album esse mẽsurã coloz nõ ꝙ per sui replicationẽ reddat oẽs colores. sed qz plus habet de nã lucis r est notior colorib9 ceteris ponim9 ipm mẽsuram coloz oium. Sic etiã r pmam substantiã ponimus mẽsuram oium substãtiarum: quia est notior substantijs omnibus. patet ergo ꝙ rõ mẽsure pus reperit in nũis r ex eo qd transfert ad alia. utruz aũt hec prioritas accipiẽda

sit soli͂ fm impositionē nominis vel etiā fm rē ita ꝙ realr id qd signaṫ noie mensure ꝑus repiaṫ in vno quod est ꝑncipium nūi ꝙ; in alijs nō est ꝑsua speculationis. de hoc enim in quibusdam nostris editionibus theologicis diffusius diximus. Ad presens aūt intētuʒ dictū sit ꝙ ratio mēsure aliqñ trāsferṫ ad alia rōne cōmēsurationis ꝛ replicatio nis. aliqñ ꝟo rōne notitie. In omni eniʒ gñe qd est sibi notiꝰ ꝛ per qd sunt alia spta nata cognosci pōt dici alioꝝ mēsura. ergo eoipso qd per istās cognoscimus tps pōt dici mēsura tpis nō obstāte ꝙ ipi se cōmensurare nō pōt. ❡ Ulteriꝰ forte dubitaret aliqs de eo qd aīt. videlicet ꝙ mobile est h aliquid s. manēs ꝛ videṫ oppositū in adiecto ꝙ aliqd motū fm ꝙ hꝰ dicaṫ eē manens. Dicenduʒ ꝙ mobile dicitur differre a motu: qꝛ mobile est qd manēs ꝛ nō motꝰ. mobile enim lʒ nō maneat fm rōnem. manet tñ fm rem. motꝰ aūt nō manet ēt fm rē. mobile aūt fm situm de quo hic loquimur cū per hꝰ motuʒ per se loquēdo nō amittat suā formā ꝛ suā substātiam dr manere idē fm rem. cognoscimꝰ ergo per hꝰ mobile ipm motū sicut per id qd manet cognoscaṫ qd nō manet. sic etiā per nūc tpis cognoscimꝰ ipm tps qꝛ hꝰ nūc manet idē fm rem in oibꝰ ptibꝰ tpis ipse tñ partes tpis ēt realiter nō manēt sʒ semp est alia pars tpis post aliā sicut ē alia pars motꝰ post aliā. Ultimo cōcludit qsi epilogādo ꝙ id qd dr nūc est qdem igiṫ sicut semp. idē est aūt sicut nō idē ꝛ nūum qd ferṫ idest mobile est silr idem ꝛ nō idē. est enim idē fm rem: non idem aūt fm rationeʒ.

Lectio. XXII.

Manifestū aūt est: ꝙ nisi tps sit: ipm nūc nō erit: ꝛ si qdē tpʒ nūc nō erit tpʒ nō erit: siṫ eni sūt: sicut quod fertur: ꝛ loci mutatio sic ꝛ numerꝰ qui est eiꝰ quod ferṫ: ꝛ qui est loci mutationis. Tps qdē eni est loci mutationis numerꝰ. Ipʒ aūt nūc ut quod ferṫ: ut vnitas numeri.

❡ In pte ista ut dicebaṫ phs assignat rōneʒ eoꝝ que dicunṫ de ipso nūc. sunt autē qꝫtuꝫ ad ꝑns quatuor que dicunṫ de eo. ꝑmū estꝰ ꝙ nūc est inseparabilr annexū tpi. secūduʒ est ꝙ nūc ꝯtinuat ipm tps. tertiū est ꝙ nūc nō est ps tpis. qrtū est ꝙ nūc determinat ꝛ numerat ipm tps. quo: ergo facit: qꝛ ꝑmo ostēdit ꝙ nūc est annexū tpi. scdo quō ꝯtinuat tpʒ. tertio manifestat ꝙ non est pars tpisꝰ. qrto ꝛ ultimo ostēdit quō nūc terminat ꝛ numerat ipm tps. scda ibi ⌊ cōtinuū iā tps. ⌋ 3ª ibi ⌊ est adhuc manifestū. ⌋ 4ª ibi ⌊ fm quidē igiṫ. ⌋ Dicit ergo ꝙ manifestum est ꝙ nūc est inseparabilr annexū tpi ꝛ ecōuerso. Nam nisi tpʒ sit ipsuʒ nūc nō erit ꝛ si ipsuʒ nūc nō erit tps non erit nunc sicut simul sunt ꝙ ferṫ ꝛ loci mutatio. i. mobile ꝛ motꝰ sicut numerꝰ qui est eiꝰ quod ferṫ idest numerus ipsiꝰ mobilis supple est simul cū eo qui est numerꝰ loci mutationis: qꝛ ergo tps est numerus loci mutationis. ipm aūt nunc est vnitas numeri eiꝰ qd ferṫ sequiṫ ꝙ nunc ꝛ tps sibi inuicem sunt annexa. ❡ Notandū autem ꝙ sicut se habēt numerata adinuicē sic quodāmodo se habent ipsa numerantia. cū ergo tps sic mēsuret motum. nūc aūt numeret ꝛ mēsuret id qd ferṫ sic se habebit nūc ad tps sicut qd ferṫ ad motū, ꝑpter quod cū id qd fm ꝙ huiusmodi semp sit cōiunctum motui ꝛ ecōuerso nūc semp erit cōiunctuʒ tpi ꝛ econuerso. ❡ Notandū etiā ꝙ nunc habet rōnem vnitatis cū sit qd indiuisibile ꝛ quodāmō videṫ habē rōnem numeri: cū etiā numeret ꝛ mēsuret ipm mobile. ideo cū ꝑus dixisset ꝙ nūc erat numerꝰ mobilis postea dicit ꝙ nūc erat vnitas numeri. ❡ Notandū etiā ꝙ nūc magis dicitur vnitas ꝙꝫ numerus imo nō debet dici numerꝰ nisi numerꝰ sumaṫ valde large ut dicaṫ numerus. quicqd aliō numerat fm quē modū loquēdi Boetiꝰ ait ꝙ vnitas est quodāmodo numerꝰ ois: qꝛ ois numerus virtualiter cōtineṫ in vnitate ꝛ ꝑ vnitateʒ numeraṫ. Inde est ergo ꝙ nūc magis dicaṫ vnitas numeri ꝙꝫ numerꝰ vnitatis: qꝛ non sic directe ꝛ in recto competit ipsi nunc ꝙ sit numerus sicut cōpetit ei ꝙ sit vnitas. nō est eniʒ proprie numerus sed est magis aliqd numeri. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et continuum aūt tempus est ipsi nūc ꝛ diuiditur fm ipsum nunc.

❡ Ostēdit quō nūc est cōtinuū tpis. circa qd duo facit: qꝛ primo ostēdit hoc ꝑut nūc habet silitudinē cum mobili. secūdo ꝑut silitudinē habet cū pūcto ibi ⌊ sequiṫ aūt ꝛ hoc. ⌋ Dicit ergo ꝙ ꝛ tps iaʒ est continuū ipsi nūc idest per ipm nūc. ꝛ diciṫ ēt fm ipm nūc. sequiṫ enim hoc ꝙ. s. tps habeat cōtinuitateʒ per ipm nūc. Si cōsideremꝰ ad loci mutationem ꝛ ad id qd ferṫ. motꝰ eniʒ ꝛ loci mutatio vna est ab eo qd ferṫ idest a mobili: qꝛ enim vnū est id qd ferṫ ꝛ nō qdcunqꝫ ens indifferēter accipiēduʒ est si debeat esse vnus motꝰ. oportet enim ad vnitatem motꝰ ꝙ nō quodcūqꝫ mobile accipiaṫ in ꝑncipio spatij ꝛ in fine. Sed ideʒ mobile oportet eē in toto spatio ꝛ nāqꝫ si nō esset idem mobile deficiet vnitas motꝰ sed aut rōne idest fm rationē est mobile alterū ꝛ alteꝝ. Nam qꝛ h numeret idem mobile est ꝙ determinat piorē ꝛ posteriorē motuʒ si debeat esse motꝰ vnus ꝛ ꝯtinuus: cū ergo sic se habet nunc ad tps sicut mobile ad motum eoipso ꝙ mobile cōtinuat motum sequiṫ ꝙ nunc cōtinuat ipsum tempus. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Sequitur enim hoc ad loci mutationē ꝛ ad id qd fertur: ꝛ motus eniʒ ꝛ loci mutatio vna est ab eo quod fertur: qꝛ vnum ꝛ nō quodcūqꝫ ens. Et namqꝫ defici est: sed nō ratione. Et nāqꝫ determinat priorem ꝛ posteriorem motum hoc. Sequiṫ autem ꝛ hoc quodāmodo ad punctuʒ. Et punctū eniʒ continuat lōgitudineʒ ꝛ determinat. Est enim huius quideʒ principium illius autem finis.

❡ Ostēdit h idē ex silitudine quā habet nūc cuʒ pūcto circa quod duo facit: qꝛ primo ponit huiusmodi silitudinem inter nūc ꝛ pūctū. scdo dat dr̃am inter ea ibi ⌊ sed cū sit quidē. ⌋ cōtinuet sic. dictum est ꝙ sequiṫ nūc cōtinuare tps si cōsideremꝰ ad loci mutationē ꝛ ad id qd ferṫ: sed sequiṫ etiā quodāmodo: ꝛ hoc qd nunc cōtinet tempus si cōsideremꝰ ad ipm pūctuʒ. pūctū enim ꝯtinuat lōgitudinem. i. lineam ꝛ determinat ipsam. cū eni ꝯtinuat punctꝰ duas ptes linee adinuicē. est eni huiusmodi quidem ꝑncipium. illius aūt finis. nūc ergo supplendum est: quia cum nunc se habeat ad tempus

sicut pūct⁹ ad lineā q̄ nūc erit cōtinuatiuū tpis sicut pūct⁹ lineē. erit enī nūc p̄ncipiū vni⁹ ptis tpis ⁊ finis alterius sicut pūctus est p̄ncipium vni⁹ partis lineē ⁊ finis alterius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed cū sic qdē accipiat aliqs tanq̄ duobus utens vno: necesse est stare si p̄ncipiū ⁊ finis idem pūctū erit. Ipm aūt nūc propter id qd mouetur quod fert semp alterū est. Quare tps numerus nō sicut eiusdē pūcti: q: est ⁊ principiū ⁊ finis: sed sicut ultima eiusdē magis ⁊ non sicut partes ⁊ propter quod dictuz est. Medio enī pūcto tanq̄ duob⁹ utet ergo quiescere accidet.

¶ Dat differentiam inter pūctuz ⁊ nūc dicēs q̄ cum quidē aliqs accipiat utens vno tanq̄ duob⁹ necesse est illū stare ut si idē pūctuz erit fm acceptionem nrām p̄ncipiū ⁊ finis supple necesse est ipsuz punctum stare. ipsum aūt nūc pp̄ter id qd mouet ⁊ propter id qd semp fert: ⁊ q: semp est in fluxu semper est alterum ⁊ alterū. ideo supple nō possumus eodem nunc tanq̄ duob⁹ quorū tempus numerus est nō sicut eiusdē puncti: q: est principiū ⁊ finis sed magis accipitur numero tpis sicut duo ultima. i. sicut duo termini eiusdē qui termini nō sūt partes temporis. si enim uolumus imaginari tps fm cōparationez ad nūc nō imaginabimur ipm put vnuz nunc ponitur inter duo tēpora ⁊ sicut vnus pūct⁹ ponit inter duas lineas. Sz magis put vnum tps ponitur inter duo nūc uel put linea ponit inter duo pūcta. illa autē duo ultima uel illa duo nūc istet que imaginamur tempus nō sunt ptes tpis sicut nec puncta sunt partes linee. Causa autē quare nō imaginamur tps imaginādo nunc inter duo tpa est pp̄ter id qd dictū est: q: si aliqs utet medio puncto tanq̄ duob⁹ accidet punctuz quiescē. ergo a simili si utemur medio nūc tanq̄ duob⁹ ut qd sit p̄ncipium vni⁹ ⁊ finis alteri⁹ accidet ipm nūc quiescere qd est incōueniēs. ¶ Dubitaret forte aliquis q: videt q̄ possum⁹ intelligere tps intelligēdo aliquod nunc inter duo tpa qd sit finis vni⁹ ⁊ p̄ncipiū alteri⁹: res enim sicut se habent ad esse sic se habet ad cognosci ⁊ dispositio vniuscuiusq̄ rei in sua entitate est sua dispositio in ueritate. Cū ergo uere ita sit q̄ idem instās est p̄ncipiū vni⁹ tpis ⁊ finis alterius: q: est p̄ncipiū futuri ⁊ finis preteriti poterim⁹ intelligere tps intelligēdo idem instās qd est inter duo tēpora quorū vni⁹ sit p̄ncipiū: alterius vō finis. Dicendū q̄ nō est intentio p̄hi negare q̄ idē instans sit principiū vnius tpis ⁊ finis alteri⁹: q: tūc cōtradiceret sibi ipsi. Sed intentio sua est q̄ lz vnū ⁊ idem instās sit p̄ncipiū vnius temporis ⁊ finis alteri⁹. non tamē qui intelligim⁹ cum cōtinuo ⁊ tpe non possum⁹ uti eo instanti tanq̄ principio ⁊ fine ut possum⁹ in vno ⁊ eodē instāti imaginari tps nisi poneremus instās quiescere: ut cū imaginaremur ipm esse finē p̄teriti ⁊ anteq̄ flueret possum⁹ imaginari ipsum eē p̄ncipium futuri. cū ergo nūc semp sit in cōtinuo fluxu in vno nūc nō possemus imaginari tempus. cū ergo anima numeret tps fm q̄ imaginamur ipm: ⁊ nō pōt imaginari tempus in eodē instāti nō numerabat tpa put est vnuz instās inter duo tēpora. sz put est vnū tps clausuz īter duo īstātia: imaginādo enim aīa vnū nūc p̄rius ⁊ aliud posterius imaginabit īter ea esse quoddā tempus. bene ergo dictū est q̄ magis accipiē duo est numer⁹ ipsius p̄out est vna linea inter duo pūcta q̄ prout est vnus pūctus īter duas lineas qd totū p̄uenit: q: tāt⁹ est fluxus ipsius nūc q̄ in duob⁹ nūc possum⁹ numerare tps ⁊ imaginari nō aūt in vno. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et adhuc manifestum q̄ nulla pars ipsum nunc temporis est: neq̄ diuisio motus: sicut neq̄ puncta lineē: lineē enī due partes vnius sunt.

¶ Ostēdit quō nūc nō est pars ipsius tpis dicēs adhuc manifestū est q̄ ipsum nūc nulla pars tēporis est sicut neq̄ diuisio id est neq̄ mutatū eē est pars mot⁹ ⁊ sicut neq̄ pūcta sunt partes lineē. due enī lineē sunt partes vni⁹. linea enim semp diuidit in lineas ⁊ nō in pūcta. Sic etiā tempus semp diuiditur in tempora ⁊ nō diuidit in ipsa nūc. ¶ Notandū aūt q̄ ipsa mutata esse in motu se habēt q̄si īdiuisibilia. ipsa vō moueri q̄si diuisibilia. cū ergo cōtinuū diuisibile nō componat ex indiuisibilib⁹ mot⁹ nō cōponit ex mutatis eē nec linea ex pūctis nec tēpus ex instantib⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secundum qdē igit q̄ est termin⁹ ipm nūc non est tps: sed accidit. Secūdū vō q̄ numerat numer⁹. Termini qdē enī illi⁹ solū sūt: cui⁹ sūt termini. Numer⁹ autē qui est hoz equoz decem alibi ⁊ alibi est.

¶ Ostendit quō nunc habet numerare temp⁹ ⁊ determinare dicēs fm quidē igit q̄ ipsuz nūc est terminus uel est finis ut habet littera cōmētī ipsi⁹ tēporis nō est tēpus: sed tamē accidit tempori idest est aliqd in ipso tpe: sicut accidēs est aliqd in subiecto. sed fm q̄ numerat est numer⁹ ⁊ supple non oportet q̄ sit in eo cui⁹ est numerus. termini quidē enīz solū illius sunt cui⁹ sunt numeri uel cui⁹ sūt termini ut habet alia littera. numer⁹ aūt qui est horū ⁊ equoz est alibi ⁊ alibi. i. pōt nūerare alia ⁊ alia. ¶ Notādū aūt q̄ fm c̄m̄tem hec est differētia inter numerū ⁊ terminū. Numerus enīz ⁊ mēsura pōt esse diuersoz ⁊ eoz in quib⁹ nō est tēpus. tps enīz mēsurat oēs hos inferiores mot⁹. lz non sit in eis tanq̄ in subiecto. Sed finis ⁊ termin⁹ ut hic de eis loquimur nō habet terminare ⁊ finire nisi ea q̄bus aliquo modo sūt cōnnexa. nūc ergo est termin⁹ ⁊ est mēsura. Sed ut est terminus non terminat nisi illud in quo est: sed ut est mēsura pōt mēsurare hec mobilia inferiora in quibus nō est sicut tps mēsurat hos īferiores motus in q̄bus non existit. sicut enī idē est numerus. x. equoz ⁊ x. aliaz rerum. sic idē tempus pōt esse numerus diuersoz motuū ⁊ idem nunc potest esse mensura diuersoz mobiliū.

¶ Quod qdem igitur tempus numerus motus fm p̄us ⁊ posterius sit ⁊ cōtinuū continuū namq̄ manifestum est.

¶ Ultimo q̄si epilogādo cōcludit q̄ tps est numer⁹ mot⁹ fm p̄us ⁊ posteri⁹ ⁊ q̄ manifestuz est q̄ tps fm se nō est qd cōtinuū sed numer⁹. Sed qd est nā q̄ cōtinuū cōtinui idē est aliqd ipsi⁹ continui: q: est quedā passio motus qui est quid continuū ⁊ fundatur in motu sicut in subiecto. ¶ Dubitaret forte

aliqs quid sit nūc tps ꝯm substātiā ꝛ ꝯm id quod est. Dicendū ꝙ cum cōtinua permanētia habeāt ꝑtes habētes positionē ad seinuicem in ipsis ꝑtibus talium cōtinuorū est assignare aliquid qḋ est pōt continuare ut inter ipsas partes linee sūt puncta in potētia que cōtinuāt ipaꝫ lineā. Sed in successiuis nō possumus dare aliqua idiuisibilia illis ꝑtis per que hꝰ successiua ꝯtinuari habeāt. si enī uellemꝰ assignare ꝯtinuationē in motu ex idiuisibilibꝰ sui ꝑtis sicut assignamꝰ ꝯtinuationē in linea diceremꝰ ꝙ motꝰ habēt ꝯtinuitatē a mutatis eē sicut linea habet ꝯtinuitatē a pūctis qḋ ꝓprie dici non pōt. ipsa enī mutata eē nō ꝑncipalr ꝯtinuatiua sūt motus. Sed ipꝫ mobile ꝑncipalr ꝯtinuat motuꝫ. cū enī successiua sint in ordine ꝑtiū nō in simultate eaꝝ ꝛ hꝰ ordo ꝑncipalr fundaꝰ in aliquo ꝑmanente ꝯm rem: qꝛ in motu nihil manet idē ꝯm rem nisi mobile ordo partiū motꝰ adinuicē ꝑncipalr fundatur in mobili: mobile ergo est id a quo motꝰ ꝑncipaliter habet ꝯtinuitatē cū ordo partiū motꝰ ꝑncipaliter fundeꝰ in ipso: qꝛ ergo tps hēt cōtinuitatem a nūc oportet ipm nunc ꝑmanere realr in toto tpe ꝛ esse illud in quo ꝑncipalr fundaꝰ ordo partiū tpis hebit se ergo nūc ad tps sicut mobile ad motuꝫ ꝛ per locū a ꝑmutata ꝓportione se hēbit nūc ad mobile sicut tps se habet ad motū. si ergo possumꝰ videre qd est tps per cōparationē ad motū facile erit videre qd sit nūc per cōparationeꝫ ad mobile. tps enim ut patuit mālr est ipse motꝰ. nūc ergo mālr nihil est aliud ꝙ ipsa suba rei mobilis. formaliter tn̄ nūc nō est ipsa suba mobilis sicut nec tps est ipse motꝰ. possumꝰ ergo dicere ꝙ sicut formalr motus est actꝰ mobilis: ꝓut vō repiꝰ in eo ꝑus ꝛ posteriꝰ sumiꝰ inde ratio tpis. sic mobile ꝯm ꝙ hꝰ est id qḋ est subm motꝰ. sed prout ipsa substātia rei mobilis terminat ꝑus ꝛ posteriꝰ in motu sumiꝰ inde rō ipsiꝰ nūc ꝓpter qḋ nūc ꝑus ꝛ nunc posteriꝰ est aliud ꝯm rōnem nō ꝯm rem sicut suba rei mobilis ut terminat prius ꝛ posteriꝰ in motū est alia ꝛ alia ꝯꝫ rōnē nō aūt ꝯm rem. imo si hanc analogiā quā hēt nunc ad subaꝫ rei mobilis recte nihil ꝓsequ ꝛ de tpe nūc dicit rōnē ꝛ cām assignare non possumꝰ. patet ḡ qd est ipm nūc: qꝛ mālr est ipsa substātia rei mobilis. formalis tn̄ rō ipsius sumiꝰ ꝓut tali substātie supadditꝰ hꝰ intētio que est terminare ꝑus ꝛ posterius in motu. ¶ Ulteriꝰ forte dubitaret aliqs utrū nūc mēsuret ipsa mobilia. Dicenduꝫ ꝙ sicut se hēt tps ad motū sic ut patuit se hēt nūc ad mobile. tps aūt si cōpareꝰ ad motū ꝑmi mobilis sic ꝓprie nō est mēsura illꝰ sed hēt esse in eo ut in subo. si vō cōpareꝰ ad motꝰ alios hēt qsi ꝓportionē ꝯriā. tps enī ut in subiecto nō est in aliis motibꝰ. est tn̄ eoꝝ mensura. sic ergo nūc ut in subo est in ipsa substātia primi mobilis. mēsurat tn̄ alia mobilia ut mobilia sūt ꝫ in eis esse non habeat. Lectio. XXIII.

Minimꝰ aūt numerꝰ qui simplr quidē dualitas est. Quidā aūt numerus est qui est qdē sicut ē: tanꝙ nō est. Ut linee minima in ltitudine qdeꝫ est due aut vna. Magnitudie qdē nō est minima. Semp enīꝫ diuidiꝰ ois linea. Quare similiter ꝛ tps. Minimū enim qdeꝫ est ꝯm numerū vnum aut duo. ꝯm vō magnitudinem non est.

¶ Postꝙ pħs assignauit rōnē eoꝝ que dicunꝰ de ipso. nūc in ꝑte ista assignat rōneꝫ eoꝝ que dicunꝰ de tpe. circa qḋ tria facit: qꝛ ꝑ assignat hꝰ rōnem. 2° declarat quō tps est mēsura motꝰ. 3° ostēdit quō diuersa diuersimode tpe mēsuranꝰ. 2ª ibi ⌊ nō solū autē motū ⌋. 3ª ibi ⌊ qm̄ aūt est tps de tpe. ⌋ aut ꝙ circa ad ꝑtis tria ꝯsueuerūt dici. dr̄ enī tps aliqḋ eē minimū. aliqū vō ꝙ est mltū ꝛ paucū lōguꝫ ꝛ breue. 3° vō dr̄ de ipso ꝙ est vnū ꝛ idē oiuꝫ tꝑaliuꝫ. tria ḡ facit: qꝛ ꝑ ostēdit quō ipsa pōt esse qd minimum. 2° vō quō est multū ꝛ paucū lōguꝫ ꝛ breue cū tn̄ nō sit uelox ꝛ tardū. 3° vō declarat quō est vnū ꝛ idē. 2ª ibi ⌊ manifestū est aūt ꝓp qd. ⌋ 3ª ibi ⌊ ꝛ idē aūt. ⌋ Dicit ḡ ꝙ nūs minimꝰ simplr est qdeꝫ nūs qui est dualitas: sed si nō sumaꝰ nūs simplr: sed nūs qui est qdā tūc est qdem sic. i. hꝰ nūs vno mō est minimus: est aūt tanꝙ nō sit. i. alio mō est tanꝙ nō minimꝰ ut linea minima multitudine est due: aut vna magnitudine qdē nō est minima. semp enī diuidiꝰ ois linea. cū enī diuidaꝰ linea in īfinitū nō est dare lineā minimā magnitudine q̄re silr ꝛ tps manifestū qdem est ꝙ tps ꝯm nūꝫ est supple minimū vnū aut duo. ꝯꝫ vō magnitudinē nō est supple dare minimū tps. ¶ Notandū aūt ꝙ nūs duplr pōt accipi. videlicet simplr ꝛ ut est applicatꝰ ad mām cōtinuā. Si accipiaꝰ numerꝰ absolute ꝛ simplr sic in eo repiꝰ minimuꝫ simplr. Sed si accipiaꝰ numerꝰ applicatꝰ ad mām ꝯtinuā sic in eo repiꝰ minimū in eo ꝙ numerꝰ: sed nō repiꝰ minimuꝫ rōne materie ad quā applicaꝰ. cuꝫ ergo tps sit numerꝰ applicatꝰ ad mām ꝯtinuā repiꝰ ibi minimū in eo qḋ est numerꝰ ꝛ nō repiꝰ ibi minimū rōne materie ad quā applicaꝰ. ipse enim ut est qd discretū habet minimū: sed ut est qd continuū qḋ cōpetit ei rōne subiecti ut rōne motꝰ ad quē applicaꝰ sic in eo nō est reꝑire minimum: qꝛ qḋlibet cōtinuū est diuisibile in infinitū. ¶ Notandū etiā ꝙ minimū in numeris est vnum aut duo. aliter tamē ꝛ aliter. duo enī sunt qd minimū nō absolute sed est minimꝰ numerus. nō est enī minor numerꝰ ꝙ dualitas: Sed vnuꝫ ꝯm ꝙ huiusmodi dicit quid minimum simpliciter ꝛ absolute. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestū est aūt ꝓp qḋ tardū ꝛ uelox nō dr̄. Multū aūt ꝛ paucū: ꝛ breue ꝛ longū. Scdm̄ qdē enī ꝙ ꝯtinuū est ꝛ lōgū ꝛ breue. Scdꝫ aūt ꝙ numerꝰ multū ꝛ paucū: uelox aūt ꝛ tardū nō est. Neqꝫ enī numerꝰ ꝙ nūeramꝰ uelox ꝛ tardus nullus ē.

¶ Ostendit quare tempus nō dr̄ uelox ꝛ tardū: sed diciꝰ multū ꝛ paruū ꝛ breue ꝛ longū dicēs ꝙ manifestū est ꝓpter qd ipsa nō diciꝰ tardū ꝛ uelox: sed diciꝰ multū ꝛ paruū siue multū ꝛ paucū breue ꝛ longū. rō enim huius est: qꝛ ꝯm ꝙ ipse est qd continuū est lōgū ꝛ breue. ꝯm autem ꝙ est numerus ad multū ꝛ paucū uelox aūt ꝛ tardū nō est: qꝛ nec numerus quo numeramus nullus est uelox nec tardus. ¶ Notanduꝫ autē ꝙ ex hoc magis apparet quō tempus habet minimū ꝛ quō non habet. Si enim accipiaꝰ ut est lōguꝫ ꝛ breue sic nō habet minimum qꝛ sic est quid cōtinuū ꝛ quodlibet cōtinuum est diuisibile in infinitū. Sed si accipiaꝰ ut est multum ꝛ paucum sic habet minimū: qꝛ sic habet

ratione numeri. In numeris enim est status in mi
nimo licz augeat numerus in infinitū. Duo enim an
ni aut vnus annus et duo mēses aut vnus mensis
sūt ita pauca tempora q̄ nō possunt esse pauciora
possunt enim accipi minora tempora q̄ duo anni
uel vn⁹ annus sed non pauciora neqz duob⁹ aut vno
nihil est paucius. ¶ Notandū etiā q̄ tpe numera
mus aut determinam⁹ velox et tardū. nō tps nō est
velox neqz tardū vt supra dicebat. bn̄ ergo dictū
est q̄ nu'lus nūs quo numeram⁹ supple velocitatē
aut tarditatē est velox aut tardus: et q̄ huiusmo
di numerus est tps. ideo nō est velox neqz tardus.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Et idē aūt vbiqz simul et pri⁹ et posterius
nō idez: qz et mutatio presens qdem vna
facta aūt et futura altera est. Tps autem
numer⁹ est: nō quo numeram⁹: sz qd̄ nu
meraf vel numerat⁹. Huic aūt accidit pri
us et posteri⁹ semp esse altera. Ipsa enī
nūc semp altera. Est autez numer⁹ vnus
qdem et idē qui est centū equoz: et qui est
centum hoium. Quoz autē numer⁹ al
tera sūt et equi ab hoibus.

¶ Ostēdit quō tps est vnum et idem. circa qd̄ duo fa
cit fm q̄ dupliciter pbat intentum. scḋa ibi [Am
plius sic cōtingit.] Dicit ergo q̄ tps est idez simul
vbiqz. i. apud oia. omnia enī tpalia simul mēsurā
tur vno tpe. ergo est vnuz et idem tps. sed ut est pri⁹
et posteri⁹ nō est idē: qz et mutatio prima quā sequit
tps si accipiat vt est presens et vt est simul est qdez
vna. simul enim nō sunt plures mutationes pme.
Sed si accipiat h⁹ mutatio vt est facta: et vt est fu
tura sic est altera et altera mutatio. est ergo temp⁹
vnum oium temporaliū. Sed huiusmodi tps ha
bet diuersitatem in suis partib⁹ ita q̄ tempus pri
muz est aliud a tempore posteriori. Nam et muta
tio prima licz sit vna: habet tamen diuersitatē in su
is ptibus: qz reuolutio pterita est alia a reuolutio
ne futura. causa aūt qre tps hēt huiusmodi diuer
sitatē in ptibus est qz tps nō est nūs quo numera
mus sed qd̄ numeraf. huic ergo accidit q̄ prius et
posteri⁹ in tpe semp est alterū et alterū: qz ipsa nūc
fm que numeraf tps sunt altera et altera. tps ergo
prius et posterius. ideo est alterum et alteruz: qz est
numerus numerat⁹. Si enī esset numerus quo nu
meram⁹ esset idē prius et posteri⁹: qz numerus quo
numeram⁹ est vnus et idem qui est. c. equorū et qui
est. c. hoiuz. ita tamē q̄ cōnumerata quoz est nūs
sunt altera. equi enīz sunt alteri ab hoibus. ¶ No
tandum aūt q̄ licz sint plures motus simul: qz mot⁹
est in plurib⁹ subiectis simul. tamē non pōt esse nisi
vnū tps: qz tps non habet esse nisi in vno subiecto
vt in motu pmo. Si enim nō esset nisi vnū mobile
localiter nō posset esse: vt supra tangebat nisi vnus
mot⁹ localis simul. veritamē huiusmodi mot⁹ ha
beret diuersitatē in suis ptibus. sic et tps habet di
uersitatē in suis ptibus ppter qd̄ licz non sint plura
tpa simul. sunt tn̄ plura tpa successiue: qz pars tpis
prior est altera a posteriori. ¶ Notandum ēt q̄ qz
numerus quo nūamus si accipiat eqliter semp est
idez. ideo si tps esset nūs simplr̄ siue esset nūs quo
nūamus: idem eēt tps. c. dierū pcedētiū et. c. dieꝝ
sequētiū: nec oporteret partē priorē in tpe differre
a parte posteriori. verūz qz tps non est nūs mathe
matic⁹ nec est nūs simplr̄ sumptus: sed est nūs qui
dam et est nūs applicat⁹ ad motuz et est nūs nūat⁹.
ipse enim mot⁹ ut est nūatus hēt rōnē tpis. qz ḡ nu
merata sunt alia et alia et vna pars mot⁹ nūata pōr
est altera ab alia pte mot⁹ nūata posteri⁹: opz ipm
tps prius esse aliō et differēs a tpe posteriori. ¶ Du
bitaret forte aliqs: qz cuz nūc prius et posteri⁹ nō dif
ferant nisi fm rōnem. vr̄ q̄ tps prius et posteri⁹ non
differant nisi fm rōnem cū phs arguat h⁹ tpa esse
altera: qz ipsa nūc accepta fm prius et posteri⁹ semp
sunt altera. Dicendū q̄ sufficit ipsa nūc esse altera
fm rōnem ad hoc q̄ partes differāt fm rōnem si
cut sufficit ipsum mobile esse alterū fm rōnem ad
hoc q̄ partes mot⁹ realiter distinguantur. ¶ Dein
de cum dicit.

¶ Amplius sicut contingit motuz esse eū
dem et vnum iterū et iterū: sic et tps cōtin
git: vt hyemem aut ver aut autūnum.

¶ Ostēdit alia via quō tps est idez et quō nō est idē
dicēs q̄ amplius sicut pting it motū factū iteruz et
iterū. i. motū iteratū esse vnum et eūdem: sic et tem
pus prius et posterius contingit esse vnū et idem.
Si enim sol moueatur sub ariete et iterum postea
moueatur sup illo signo redit idē mot⁹ nō nūo sed
specie. sic et tps redit idem specie ut ptingit redire
hiemē aut ver: aut autūnuz cū enim sol sub aliqb⁹
signis mot⁹ facit hiemē: si iterū post ea sub eisdez si
gnis moueatur: redibit idem tps et erit hiems: sed
hiems prior cū hieme posteriori nō erit eadē hiems
nec idē tps nūo sed specie. ¶ Notādū aūt hāc de
claratione sic appropriari. Nam prius dicebat q̄ si
mul erat vnū et idem tps successiue. tamē nō erat
idem: qz tps prius erat differēs a posteriori. hic aūt
dr̄ q̄ ēt successiue quodāmo redit idē tps et tps pri
us quodāmodo pōt esse idem tps cum tpe poste
riori non numero sed specie. ¶ Dubitaret forte ali
quis: qz videt q̄ etiam numero sit idem tps prius
et posterius. dicebat enīz q̄ sic loquēdū est de idē
titate tpis sicut loquimur de idētitate primi mot⁹
prius autē motus est vnus cōtinuus et vnus mot⁹
numero. ergo et totū tps est vnū numero. nō ergo
differt numero pri⁹ tps a posteriori. Dicendū q̄ in
quolibet cōtinuo si cōsiderant partes in se habent
diuersitatē: qz vna non est alia. ipse ergo partes in
se cōsiderate sunt diuerse numero. Si vō accipian
tur vt cōponūt nunc vnū totū sic nō est incōueniēs
ex plurib⁹ partibus resultare idē totū numero. imo
si vellem⁹ proprie loqui magis forte pprie dicerum
esset q̄ plures partes sūt in eodez numero q̄z q̄ sit
vnū numerō: vt due man⁹ in eodē corpe magis for
te dici debet q̄ sūt in eodē numero q̄z q̄ sint idem
numero. totū ergo tps est cōtinuum et est vnū tps
numero. ptes tamen tpis habēt diuersitatez adin
uicem et tps prius et aliud a posteriori nec sunt idē
tps numero huiusmodi partes sic accepte. posset
tamē forte cōcedi q̄ tps prius et posteri⁹ licz nō sint
vnū tps numero. sūt tamē in eodē numero. vel pos
set cōcedi q̄ cōponūt idē tps nūo. due enīz ptes licz
nō sint vna pars nūo: nō est tamē incōueniēs eas
cōponere idē totū nūo. et qd̄ dictum est de tpe re
spectu suaꝝ partiū intelligendū est de motu pmo
si cōparetur ad suas partes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō solū autē motū tempore metimur: sed motu tps propter diffiniri adinuicē. Temp⁹ qdem enim determinat motū: cū sit numerus ipsius mot⁹ aūt tempus. Et dicimus multū aut paucū esse tps motu mēsurantes sicut ꝛ innumerabili numerū. Numero qdem equoꝝ multitudinē cognoscim⁹. Iteꝝ aūt vno equo equoꝝ numerum ipsum: similiter autē ꝛ in tempore ꝛ motu est. Tempore quidem enim motum: motu autē tēpus mensuram⁹.

¶ Ostēdit quō tempus mēsurat motum ꝛ ait ꝙ sic tpe mēsuram⁹ motū ꝙ etiam motu possum⁹ mēsurare tps. circa hoc aūt duo facit ſm ꝙ hoc dupliciter declarat. scōa ibi [ꝛ hoc rōnabiliter accidit.] Dicit ergo ꝙ nō solum tpe metimur motū sed etiā motu metimur ꝛ mēsuram⁹ tps: ꝛ hoc pꝑter adinuicem diffiniri. i. pꝑter adinuicē cognosci ꝛ determinari. tps enim determinat motum cū sit numerus ꝛ mēsura ipsius. motus aūt determinat temp⁹ ꝛ facit nos cognoscere tps non ꝙ proprie motus sit mēsura tpis: sed hoc accidit ex pte nostra: q2 nobis aliqñ notior est motus q̃3 tps. ꝛ q2 sic est dicimus tps esse multū aut paucū mēsurantes ipz motū. i. per motū sicut ꝛ in ipso numerabili accidit: sit enim numerabili uel ipsis reb⁹ numerabilibus numerum supple aliqñ numeram⁹. cognoscim⁹ enim multitudinē equoꝝ numero iteꝝ autē vno equo: uel ipsis equis numeratis cognoscim⁹ ipm numerum equoꝝ: aliqñ ergo per numeꝝ determinam⁹ ꝛ cognoscim⁹ numerabilia. aliqñ aūt ecōuerso. similiter autem est in tpe ꝛ motu tpe quidē enim mensuram⁹ motū ꝛ ecōuerso. Nā ꝛ motu mensuram⁹ tēpus. ¶ Dubitaret forte aliqs quō per res numeratas deuenimus in cognitionē numeri. Nā quō per numeꝝ cognoscimus multitudinē numeratoꝝ nō hēt dubiū. eo enim ꝙ habuerim⁹ artem numerandi si offerant nobis aliqua numerabilia per huiusmodi artē cognoscimus multitudinē illoꝝ numerabiliū. Sed quō per numerabilia inotescit nobis nūs nō videt esse oino manifestū. Dicendū ꝙ dupliciter via possum⁹ ostēdere quō aliqñ per ipsa numerata innotescit nobis numerus pma talis. siqs enim sciret se habere. x. digitos ꝛ nesciret cōputare usq3 ad. x. posset ex ipsis digitis que sunt q̃dā numerabilia cognoscere numeꝝ denariū in aliis rebus ut posset cognoscē num denarium in ipsis eqs si semp pro vno digito acciperet vnum equū. per se ergo est ꝙ ex numero cognoscim⁹ numerabilia: sed ex parte nostra aliqñ cōtingit ꝙ ex numerabilibus cogno scim⁹ numerum ut si nobis sint magis nota numerabilia q̃3 nūs. sic etiā q2 tps est numerus mot⁹ per se ꝙ tempore cognoscim⁹ ꝛ mensuramus motū. sed si nobis esset notior motus q̃3 tps tunc ipso motu qd est qd numerabile cognoscim⁹ tps qd est quidā numer⁹. scōa via ad ostēdendum quō per numerabilia cognoscim⁹ numeꝝ sumit q2 oportet nos scire qd est ipm numerabile ꝛ quāta sit quātitas eius ad hoc ut cognoscam⁹ nūm ipsoꝝ numerabiliū. Si enī offerret nobis aliq̃ linea que esset octo uel pluriū palmoꝝ si scirem⁹ qd esset palmus ꝛ quāta est q̃titas palmi tunc ex cognitione palmi inuestigarem⁹ numeꝝ palmoꝝ in illa linea ꝛ tunc ex re numerabili ut ex cognitione vni⁹ palmi inotesceret nobis nūs palmoꝝ. sicut etiā ex cognitione vni⁹ equi pōt nobis inotescere numer⁹ equoꝝ computādo enim equos per vnū equū pōt nobis inotescere: quātus sit nūs illoꝝ equoꝝ. vna enī res numerata totiens replicari pōt ꝙ euacuat omnē datum numeꝝ. Sic ergo ex re numerabili cognoscimus numeꝝ ut cognoscēdo vnum palmū inuestigam⁹ numeꝝ palmoꝝ in aliquo cōtinuo ꝛ cognoscendo qd est vnus equus inuestigam⁹ numerum equoꝝ. Sed si sciremus lineā aliquā esse octo palmoꝝ nesciremus tamē quāta sit quātitas vni⁹ palmi ex ipso numero palmoꝝ diuidēdo lineā in octo partes possem⁹ cognoscere quāta sit q̃titas vnius palmi. pꝑter qd ex ipso numero cognosceremus rē numerabilē. patet ergo utrūq3 esse possibile. videlicet ꝙ per numerū aliquādo cognoscimus numerabile aliquando ecōuerso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc rōnabiliter accidit. Imitat enim magnitudinē qdem mot⁹: hunc aūt tps: eo ꝙ q̃ta ꝛ ꝯtinua sint diuisibilia: pꝑter qd enim ſm magnitudinē eē huiusmodi mot⁹ hoc sustinet: pp autem motū tps: ꝛ mēsuram⁹ magnitudinē motu: ꝛ motum magnitudine. Multa eni dicim⁹ eē viā: si pcessus mult⁹. Et hūc multū. si via multa. Sic igit tps: si mot⁹: ꝛ motū si tempus.

¶ Ostendit alia ratione ꝙ tpe mēsuram⁹ motū ꝛ ecōuerso dicens ꝙ ꝛ hoc rōnabiliter accidit. s. ꝙ tps mēsuret motū ꝛ ecōuerso. imitat enim mot⁹ magnitudinē ꝛ hūc. s. motū imitat tps. tps enim sequitur motū ꝛ dependet ab ipso sicut mot⁹ sequit magnitudinē ꝛ depēdet ab ipsa. hoc aūt est eo ꝙ tps ꝛ mot⁹ sint quāta ꝛ cōtinua ꝛ diuisibilia. i. ptibilia supple pp ipsam magnitudinem: nō subdit ꝙ mot⁹ qdē h̃ sustinet ꝙ est quātus ꝛ cōtinuus ꝛ ꝯtingit ipm esse h⁹. pꝑter ipsam magnitudinē. tps aūt hēt hoc pꝑter motum ꝛ si sic est quod ita se habet tps ad motū sicut mot⁹ ad magnitudinē: q2 mēsuram⁹ magnitudinē motu ꝛ motū magnitudine: q2 m̃ltā enim dicim⁹ esse viam si sit mult⁹ pcessus. i. mot⁹ ꝛ hūc. s. motū ꝛ pcessū dicim⁹ multū si sit via m̃lta ꝛ q2 simile est de tpe respectu mot⁹ sicut de motu respectu magnitudinis oportet ꝙ sic tps dicamus multū si dicim⁹ multū motū: ꝛ motū multū si tēpus multū. patet ergo ꝙ tpe mēsuram⁹ motum ꝛ ecōuerso nō solū ex eo ꝙ tps habet rōnē numeri ut arguebat rō pma: sed etiā ex analogia quā hēt tps ad motū ꝛ mot⁹ ad magnitudinē ut ostēdebat h̃ ratio scōa. ¶ Dubitaret forte aliqs quō est per se ꝙ tps mensurat motū. Dicendū ꝙ nunq̃3 mensuram⁹ aliqd cōtinuū nisi put in eo repit aliqua rō numeri. vñ in x⁹ geometrie pbat ꝙ oēs quātitates coicantes siue cōmēsurabiles pportio vni⁹ ad alterū est sicut pportio numeri ad numeꝝ. Nunq̃3 enī est nota nobis q̃titas alicui⁹ cōtinui nisi put in ea cōsideram⁹ aliquā rōnē numeri: ut q2 scimus quot palmoꝝ uel quot cubitoꝝ sit. si ergo sit per se mēsura respicit numeꝝ: ꝛ q2 numeram⁹ continua prout in eis repit ratio numeri. cū tps sit numer⁹ mot⁹ ꝛ in motu repit ratio numeri prout in eo reperiū pa⁹

et posterius que cōplent rationes tpis per se est q tps habet mēsurare motū cū motus sit de genere cōtinuorum et tps comparatur ad motū ꝓut in eo reperitur ratio numeri fm quē numerum ut dictum est accipitur mēsura continuorum. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs cum tps dicatur numerus motus fm prius et posterius utrū huiusmodi prius et posterius qui repiuntur in motu possunt dici ptes tpis. Dicendum q in motu est cōsiderare aliqua que se habēt qsi indiuisibilia ut ipsa mutata esse. aliq vero que se habēt ut diuisibilia ut ipsa moueri sz utraqz in motu. pōt accipi prius et posterius. vnū enim mutatū esse est prius alio et vnū moueri est prius alio. cū ergo queritur utrum prius et posterius in motu sint ptes tpis si accipiatur prius et posterius fm indiuisibilia ut fm ipsa mutata esse sic prius et posterius nō sunt tps nec sunt ptes temporis: qz indiuisibilia nec sunt ipm cōtinuum diuisibile nec sunt partes eius. Si vero accipiatur prius et posterius sz ipsa moueri sic quodāmodo sunt partes tpis nō sicut tps materialiter est ipse motus: formaliter vero est numerus motus. sic partes tpis materialiter sūt partes motus. formaliter vero accipitur ratio partiū tpis prout partibus motus superadditur intentio numeri: qz igitur ipsa mutata esse nō sunt partes motus: sed ipsa moueri accipiēde sunt partes tpis fm ipsa moueri nō fm mutata esse. patet ergo quō prius et posterius in motu sunt partes tpis et que non et quō partes motus sunt idem cū partibus tpis et quō nō. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs cum prius et posterius in motu ponantur in diffinitione tpis utrum in huiusmodi diffinitione ponantur prius et posterius in motu prout accipiuntur fm esse indiuisibile. Dicendū q sicut motus pōt ꝯsiderari prout inter duo mutata esse cadit vnum moueri et ꝓut inter duo moueri cadit vnum mutatū esse. sic et tps pōt accipi uel ꝓut inter duo nunc clauditur vnum tps uel prout inter duo tpa intercipitur vnū nūc. quocūqz autē modo accipiatur tps videtur numerus esse supple motus fm prius et posterius. nā si accipiatur tps ac si esset numerus motus ꝓut inter duo moueri cadit vnū mutatū esse cū illa moueri sic se habeāt q vnum est prius. aliud vero posterius. quia in eodē motu nō est dare duo moueri sed duas ptes motus que sunt simul oportet q fm hūc modū accipiendi tempus sit nūs motus fm prius et posterius. rursus si accipiatur tps prout clauditur inter duo nunc uel ꝓut vnū moueri clauditur inter duo mutata esse: qz nunqz duo nunc claudūt aliqd tps nec duo mutata esse claudūt vnum aliquod moueri nisi vnū sit prius aliud posterius. etiā sic acceptum tps est numerus motus fm prius et posterius idest est quasi quidā motus numeratus fm nūc prius et posterius. Cum enim tps materialiter sit ipse motus et nunc habeat quodāmō numerare et mēsurare ipsum tps ut supra dicebatur non possumus imaginari tps esse inter duo nūc quorum vnum sit prius aliud vero posterius: nisi imaginaremur ipsum esse quid numeratū fm prius et posterius. utroqz ergo mō pōt accipi tps fm prius et posterius in motu siue accipiatur prius et posterius ꝓut duo indiuisibilia claudūt vnum diuisibile: et siue ut duo mutata esse claudūt vnū moueri. et etiā accipi pōt tempus ꝓut duo diuisibilia intercipiūt vnū indiuisibile siue ꝓut duo moueri intercipiūt vnum mutatum esse: uerū qz diffinitio debet dari per priora non oportet rem diffiniri fm omnem sui acceptionē. nō enim diffinitur per acceptionem posteriorem sed priorem. cū ergo queritur cū tps diffiniatur: qz est numerus motus fm prius et posterius utrū illa prius et posterius accipiēda sint sz esse indiuisibile uel diuisibile. Dicendū q illa prius et posterius accipienda sunt ut dicūt quid indiuisibile et nō ut dicūt quid diuisibile: et magis diffiniendum est tps ꝓut clauditur moueri inter duo indiuisibilia qz ꝓut intercipitur ipm indiuisibile inter duo moueri qd duplici via declarare possumus. pma sumitur ex parte tpis numerati. scda ex parte anime numerantis prima sic patet. Nā prius et posterius in motu accepta fm esse diuisibile sunt ptes qūtitatiue ipsius sicut ipsa moueri sunt ptes qūtitatiue motus. nihil est enim aliud sic accipere prius et posterius nisi accipere duo tpa quorum vnum sit prius et aliud vero posterius: ꝓpter qd cū res nō diffiniatur per suas partes qūtitatiuas: qz semicirculus nō cadit in diffinitione circuli ut declarari habet 7° metha.ᶜᵉ tempus nō diffinitur fm prius et posterius accepta sz esse diuisibile que sunt partes quātitatiue tpis. sic enim tempus est tale prius et posterius sicut totū est sue parti qūtitatiue. imo qz diffiniri habet res per sua priora cum nūc habeat rationem prioritatis respectu tpis diffiniri habet tps ꝓut clauditur inter duo nunc quorum vnum est prius aliud posterius. ex hoc autē apparet quō tēpus habet diffiniri et distribui ex eo q est numerus numeratus. Nā cum ipso non sit ipsa nunc inter que clauditur sed mēsuretur et numeretur per ea: qz dictū est q nunc quodāmodo habet numerare et mēsurare tps sequitur q tps est numerus motus fm prius et posterius. i. est motus numeratus per nunc prius et nunc posterius. dicitur tamen tps magis esse numerus motus qz esse motus numeratus: qz numerus passiue et esse qd numeratū cōpetit tpi formaliter. sed tamē quod sit motus competit tempori materialiter. ideo numerus ponitur in diffinitione tpis in recto. motus autē ponitur in obliquo. si ergo tempus est aliquid numeratū per duo nunc et habet diffiniri prout numeratur per nunc prius et nūc posterius bene dictū est q ait phs q determinamus tempus in accipiēdo aliud et aliud nūc et in accipiēdo aliqd ipsorum mediū: qz ut dictum est diffiniri hēt tps prout clauditur inter duo nunc per que numeratur tanqz per prius et posterius. patet ergo q prius et posterius que ponuntur in diffinitione tpis nō accipienda sunt fm esse diuisibile nec sunt partes tpis: sed sunt ipsa nunc numerātia tps. secūda via ad inuestigandū hoc idē sumitur ex pte anime numerantis. Nam sic diffiniri debet tps ut est aliqd numeratū ab anima. cū ergo anima nō possit accipere nunc tpis in vno affectu: qz tunc sequeretur illud nūc quiescere ut supra ostēdebatur non habet diffiniri tēpus per vnum nunc clausum inter duas ptes tpis: sed magis habet diffiniri per duo nunc claudētia et numerantia ipm tempus. Lectio. XXIIII.

Q Uoniam autem tempus metrum motus: et eius quod est moueri. Mēsurat autē sic motū in determinādo quēdam motū: quo mēsurabit totū: sicut lōgitudinem cubitus in determinādo aliquam magnitudinem: que metitur totū. ¶ Postqz phs ondit q tpe mēsuramus motū et econuerso. in pte ista ostēdit quō diuersa diuersimode

tpe mēsurant. Circa qd tria facit: qr pmo cōparat tps ad sua mēsurata. scdo cōparat tps ad tps nūc. tertio reddit rōnem & cām quorūdam que dixerat. 2° ibi [Tps aūt nunc.] 3° ibi [mutano aūt ois.] Circa primū duo facit: qr pmo ostēdit quō tps mensurat entia. scdo quō mēsurat non entia ibi [Manifestum igit qm eque.] Circa pmū tria facit fm q tps ad tria videt habē habitudinē & pportionem videlicet ad motū: ad mobile: & ad quietē. pmo ergo ostēdit quō tps mensurat motū. 2° quō mensurat mobile. 3° quō mensurat quietem. 2° ibi [Manifestū autē qr in alijs.] 3° ibi [qm aūt est tps.] Prima pars dividit in duas fm q ostēdit tps ad motū duplicē habere habitudinē. 2° ibi [& est mot°.] Dicit ergo q tps est metrū. i. mēsura motus & est mēsura eius qd est moveri. mēsurat enim sic motū in determinādo quēdam motū quō motū mēsurabit totum motū. sicut eniz cubitus mēsurat lōgitudinem in determinādo aliquā magnitudinē que remitit. i. remēsurat totū. videmus enim q si volumus mēsurare aliquā lōgitudinē ut pānuz per cubitum. pmo mēsuramus aliquā ptē pāni per quaz ptem mēsuramus totum. sic per tps mēsuram° motum: qr pmo mēsuramus aliquā partem mot° & postea aliā partē mot° donec mot° totus measuretur. ¶ Notādū aūt q mēsura mēsurat totuz mēsurando ptē aliquā que mēsuret totū. nuq enī cubitus mēsuraret pānū nisi ps cubitalis illi° pāni eēt pars aliquota eius que aliqtiēs sūpta mēsuraret totuz. Si ergo eēt pānus duoz cubitoz cū dimidio cubito nō mēsuraret cubito: sz medio cubito. oportet eniz mēsurā per sui repletionē reddē totū in eqlitate quod non esset nisi prius mensuraret partem aliquā aliquotā que aliquotiēs sumpta metiret totū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Et est motui in tpe esse. Mēsurari in tēpore: & ipm & esse eius. Simul enī & motum & esse motus mēsurat: & hoc est ipsi in tpe esse: mensurari ipsius esse.**

¶ Ponit scdam habitudinē tpis ad motū dicēs q motui eē in tpe est mēsurari tpe & ipm eē ei°. sil' enī & motū & esse mot° mēsurat tps & h est ipsi motui eē in tpe mēsurari tpe eē ipsius mot° & ēt ipm motuz. Sunt ergo due habitudines ipsius tpis ad motū. pmo qr tps mēsurat motū mēsurādo partē ei°. 2° qr mensurat ipm eū fm se qz fz esse eius. ¶ Dubitaret forte aliquis vnū est q tps mēsurat motum mēsurādo partē eius. Dicēdū q tps est mēsura quedā & h' mensura cōparari habet ad motū primū in quo est sicut in subo & ēt ad mot° alios qs ptinet tanqz mēsurata. tripliri ergo via possumus ostendere q tps mēsurat motuz mēsurando partē eius. pma via sumit ex eo q tps est mēsura qdaz. 2° ex cōparatione quā habet ad motū pmū. tertio ex pportione quā habet ad mot° alios. pma sic patet. Nam fm pbm 4° metha semp mēsurā ponimus ad motū in quo nō sic de facili pōt cadere error: & qr in minori quātitate minus accidit deceptio qz in maiori semper mēsura videt habē rōnem quādā minimi. eo ergo ipso q tps habet ratonē mensure cōgruētius est q tpe mēsuremus motum particulariter ut q primo mēsuremus vnā partē motus. & postea aliam donec compleatur tota mensuratio motus qz q simul tpe mēsuremus totum motū. Nam sic mensurādo aō poneremus mensurā esse qd minimū & magis nō ibi accideret deceptio. magis eniz deciperemur mēsurādo totū simul qz mēsurādo ptem post partē. 2° via sumit ex habitudine quā habet tēpus ad motū pmum. nihil eni mēsurat tpe nisi cōtineat a tpe aūt motus primus fm totū suū eē nō cōtinet a tpe. si ergo tps aliquo modo mēsurat motum illū oportet q mēsuret ipm mensurando ptes eius. 3° via sumit ex habitudine quā habet tps ad hos particulares mot°. lz eni aliquo modo tps mēsuret motū primū. tamē nō est pprie mēsura illius motus sed passio. mēsura aūt est alioz motuuz. di ergo tps mēsurare motū: qr mot° partem mēsurat: quia mēsurat hos motus qui sunt quasi partiales respectu primi motus. prima tamen via magis est ad propositum & magis est de intētione pbi. ¶ Ut tertio forte dubitaret aliqs utrū tps mēsuret motum & esse eius. Dicendū q duplici via declarare possum° q tps mēsurat motū & eē mot°. prima talis qn aliqd mēsurat aliq mēsura: tūc mēsura proprie debet actui & nūc mēsure debet rei habēti illū actū ut si eniz est mensura subaz separataz oportet q eius mēsuret actū talū subaz separatan & nūc eui mēsuret ipsam subam habentē talē actū. eius q est mēsura itelligētie & nūc eui mēsurat subam habentē tale esse. Si etiā nūc ipso mensurat ipm mobile sed tps mēsurat actū eius. i. mēsurat motū qui est act° mobilis. est igit alia mensura ipsius rei & alia act° eius: sed h est qn res sic est distincta a suo actu q per cōparationez ad mēsurā nō hēt rōnez actus nec ei rndet mēsura sed nūc mēsure: ut qr per cōparationē ad tps hoc mō mobile est differēs a motu nō est eadē mēsura utriusq & ēt suba itelligētie sic est differēs a suo esse nō eadē mēsura mēsurat substātia illa & esse ei°: sed ut dictum est illō mēsurat euo. suba aūt nūc eui. cū ergo mot° sit tpe actus: qr est actus mobilis & cū motus per cōparationē ad mēsurā habeat rōnez actus: qr ipse motus mēsuratur tpe nō dabimus aliā mēsurā motui & aliā actui eius: nec dicemus q alia mēsura mēsuret mot° & alia esse eius. motus eni & esse eius per cōparationem ad mēsurā nō habent drīam. Nā si mot° mēsurat tpe: qr est actus mobilis cū ex hoc hēat esse qr est actus eius: nō alia mēsura mēsurabit mot° & esse eius: ppter qd & si possit assignari drīa iter motū & esse eius per cōparationē. n ad mēsurā nō reperitur ibi. d. 2ª via sumit ex analogia & proportione quā habet mēsura ad mēsuratum. cū enim mensura debeat esse vnigena mensurato cū tps habeat vnigeneitatē tam cū motu qz cuz esse eius tps erit mēsura utriusq. motus enim nec manet fm se nec fm suuz esse. sicut enim in tpe semp eius est pars posterior realiter alia a priori: sic & mot° tā fm suā quātitatē qz fm suū esse pars posterior est realiter differēs a priori. ppter ergo hāc vnigeneitatē vnius ad alterū tam motus qz esse eius mēsurat tpe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Manifestum autem q & alijs hoc est in tpe esse: mensurari esse ipsoz sub tēpore.**

¶ Ostēdit quō mobilia mēsurant tpe. circa qd duo facit fz q tps duplicē habet habitudinē ad mobile. prima est qr mēsurat eē eius. scda est qr cōtinet ipm. 2° ergo ostēdit q tps mēsurat esse mobiliuz. 2° q cōtinet ipsa mobilia ibi [in tpe eniz.] continuet

esse. cũ igit tempus sit mensura mobilis eo q est mẽsura mot⁹ manifestũ est qz z aliis .i. mobilib⁹ B est esse in tpe: qz esse eoꝝ .i. mobilium ptingit mẽsurari sub tpe. C Notandũ aũt q aliter mẽsuratur mot⁹ tpe z aliter mobile. mot⁹ eni mensuraĩ tpe: qz tam mot⁹ qz esse ei⁹ mẽsuraĩ tpe. mobile aũt non sic mensuraĩ tpe: q ipsa suba rei mobilis tpe mẽsuretur. sed videĩ mobile tpe mensurari: qz esse eius z motũ ipsius mẽsuramus tpe. hoc aũt quõ sit in sequẽti lectione patebit. C Deinde cum dicit.

C In tpe eni esse duoꝝ est: alterũ vnũ qui dẽ esse tũc: qñ tps est: vnũ autẽ sicut q̃daz dicimus qz in numero sũt. Hoc aũt significat aut sicut partẽ numeri z passionez: z oino qd numeri est aliqd: aut qd est ipsius numerus. Qm̃ aũt numerus tps est: ipsũ quidẽ nũc z prius: z quecũq sunt huiusmodi: sic in tpe sunt: sicut in numero vnitas z supfluus z par. Hec qdem numeri aliquid: illa vo tpis aliqd sunt. Res autẽ sicut in numero in tempore sunt.

C Ostẽdit q mobilia mẽsurata a tpe cõtinenĩ a tpe circa qd duo facit: qz pmo facit qd dictuz est. scdo assignat diuersas habitudines q̃s hẽt tps ad ipsa tpalia que mẽsurat ibi⌊ Sed B qdez accidit. ⌋ Circa primũ duo facit. qz p pmittit q̃da diuisionẽ necessariã ad ꝓpositum. 2⁰ diuisione pmissa arguit intentũ ibi⌊ si aũt hoc est. ⌋ Dicit ergo q in tpe esse est alterũ duoꝝ modoꝝ. vnũ quidez .i. fm vnũ modũ dicimus esse in tpe si est tũc qñ est tps. vnũ aũt .i. fm vnũ aliuz modũ dicim⁹ q̃da esse in tpe: qz sunt in eo sicut in nũero. B aũt .s. eẽ in tpe sicut in numero etiã dr multipliciter: qz aut. si g esse in numero sicut partẽ numeri z passionem numeri z oino qd est aliqd numeri aut significat eẽ in numero q pro qz: qz est numerus ipsius .i. qz numeraĩ a numero. sicut g aliqd est in numero: qz est aliqd nũi vel qz numeraĩ a nũo: sic aliqd est in tpe: qz est aliqd tpis: vl' qz nũatur a tpe. io subdit q qm̃ tps est nũs ipsum nũc z ipm pus z ipsuz posteri⁹ z quecunq sũt hmõi sic sunt in tpe sicut vnitas z supfluus z par sunt in nũo. hoc qdez eni .s. supfluũ vnitas z hmõi sũt in nũo: qz sunt aliqd ipsi⁹ nũi. illa vo .s. pus z posterius z talia sunt in tpe: qz sunt aliqd tpis. Sed res tpales sunt in tpe nõ qz sunt aliqd tpis sed sunt in eo sicut in nũo: qz numeranĩ a tpe. C Notandũ q ut patet ex dictis esse in tpe sumiĩ trib⁹ modis. vno mõ large z improprie ut dicaĩ aliqd esse in tpe: qz est qñ est tps fz quẽ modũ loquẽdi itelligẽte sunt in tpe sed hoc est valde iproprie. sũt eni in tpe nõ qz cõtineanĩ a tpe: sed qz sunt qñ est tps. scdo aliqd dr eẽ in tpe: qz est aliqd tpis. 3⁰ dr aliqd esse in tpe: qz cõtinetur siue mẽsuraĩ siue numeraĩ a tpe fm quẽ modũ oẽs res tpales sunt in tpe. C Notãdũ ẽt q 2ᵐ mẽbrũ diuisionis videlicet esse in tpe: qz est aliqd tpis tripliciter põt sumi. vl' hoc est tanq̃ pars z sic pteritũ z futuꝝ sunt in tpe: qz sunt partes tpis z numerus ipar ut ternari⁹ est in nũo: qz est pars nũi. 2⁰ hoc põt esse tanq̃ passio z sic lõgũ z breue sunt in tpe: qz sunt ꝓprietates tpis z supfluus sm e superabũdãs z diminut⁹ sunt in numero: qz sunt passiones numeri. sunt eni ꝓprietates nũeri abũdãs pfe

ctũ z diminutũ. tertio põt dici esse in tpe qd est aliqd tpis tanq̃ pncipium z sic nũc pus est in tpe: qz põt accipi ut pn^m pteriti. z nũc posterius est in tpe: qz põt esse pn^m futuri. sic ẽt vnitas est in numero: qz est pncipium numeri. C Deinde cum dicit.

C Si aũt hoc est ptinenĩ sub numero: sicut que sunt in loco: sub loco. Manifestũ aũt est qm̃ nõ est in tpe esse: qñ tps est: sicut neq in motu esse: neq in loco: qñ locus est z motus. Si enim erit qd est in aliquo: sic omnes res erunt in quolibet: z celuz in milio. Qñ enim milium est: est z celum.

C Ostẽso q̃t modis aliqd est in tpe ex diuisione premissa arguit intentũ dicẽs. si aũt B est q .s. res numerabiles ꝓprie sunt in numero patet sup. q ꝓprie sunt in numero que cõtinenĩ sub numero sicut que sũt in loco ptinenĩ sub loco. z qz ita est manifestuz est qm̃ nõ est esse in tpe eẽ qñ est tps sicut nec est eẽ in loco z esse in motu esse qñ est mot⁹ z locus: qz si erit qd est esse in aliquo esse qñ est illud sic oẽs res erũt in qu olibet z celũ erit in milio .i. in grano milij: qz est celũ qñ est granũ milij. posset autez sic formari ratio ad ostendẽdũ q ea ꝓprie sũt in tpe que cõtinenĩ a tpe. Nã sicut se habet loc⁹ ad ea que sũt in loco sic se hẽt tps ad ea que sunt in tpe. cũ ergo nõ ꝓprie z per se sunt in loco nisi que ptinenĩ a loco per se z ꝓprie nõ erũt in tpe nisi que cõtinenĩ a tpe. C Dubitaret forte aliqs vñ est q nõ ꝓprie est aliqd in tpe nisi numereĩ a tpe. Dicenduz q plane patet q nõ ꝓprie sũt in tpe que sunt qñ est tps: qz sic nihil esset supra tps. Nã de⁹ ipse est qñ tps est. Dubiũ ergo est utrũ sint ꝓprie in tpe que sunt aliquid tpis. videĩ eni per ptes tpis z ꝓprietates ei⁹ z ea que sũt aliqd tpis ꝓprie sunt in tpe. Nõ ergo solum ꝓprie est in tpe qd numeraĩ a tpe. Sciendũ igiĩ q vnũ z idem sub diuersis intẽtionib⁹ accipi põt: z ut accipiĩ sub vna intẽtione est aliqd est propriũ z cõuenit ei per se: qd si accipiaĩ sub intẽtione alia illud est ei extraneũ z cõpetit ei qñ per accñs eadẽ enim res noiat triangulus z pncipiũ figurarũ. atñ illa res accepta sub hac intentione que est triãgulus competit ei per se z p habere tres. qd si accipiaĩ ut est figurarũ pn^m cõpeteret ei q̃si per accidens. plane enim vult pBs q ut triangulus stat sub hoc attributo qd est habẽ tres: accidit ei q sit pncipiũ figurarũ. cũ ergo tps ut tps est sit numer⁹ qdam alia est acceptio tpis si accipiaĩ ut tps est z alia si accipiaĩ ut est q̃dã subiectũ vel ut est quoddam totũ vel ut est quoddã causatũ. Nam ut tps est qz sic est quidaz numer⁹ cõparaĩ ad ea que ꝑ est numeruꝭ. ut subiectũ est cõparaĩ ad suas passiones sed ut est totũ cõparaĩ ad suas partes. sz ut est causatum cõparaĩ ad ipm nũc a quo dependet tanq̃ a sua causa vel a suo pncipio. sunt ergo ꝓprietates tpis in tpe sicut in subiecto ptes eius sunt in eo sicut in toto. nũc aũt est in tpe sicut pncipiuz z sicut causa in suo causato vel sicut terminus in eo cuius est terminus. oia ergo ista que sunt aliqd tpis sunt in tempore sed nõ sunt in eo fm q tps est sed sunt in eo ut est quoddã subiectũ vel ut est quoddã totũ vel ut est qd causatũ z terminatum. Nam cũ tps ut tẽpus est sit quidã numerus solũ ea sunt in tpe ut tẽpus est que sunt in eo tanq̃ in nũero. z qz sic

esse in tpe est numerari ab ipso patet q pprie z fm q h' nihil est in tpe nisi qd numerat ab eo. pot ȝ multis modis accipi esse in tpe. sȝ per se z pprie acceptio ei' est numerari a tpe. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs: qz cuȝ nunc sit nūs tēporis z tps sit nūs numerat' per ipsa nūc vȝ q nunc sit in tēpore tanq̄ in nūo. Dicēduȝ q nūan qddā mēsurari est z ea sunt in nūo que sunt in mēsura qdā. cū ȝ esse in mēsura nō pprie dicat mēsurare sed mēsurari sicut esse in loco per se loquēdo nō dicit continē sed contineri: ea pprie sunt in aliquo sicut in nūo z ea pprie sunt in tpe ut tēpus est z ut nūs est que numerant a tempore. ipse ergo res tpales sunt in tpe tanq̄ in nūo z nō ipsa nunc. sed ipm nunc est in tēpore tanq̄ pu^m in pticipato uel tanq̄ terminus in terminato nō tanq̄ in nūo. cum enim tēpus numeret res tēporales z numeret per ipsa nūc tps magis est in ipsis nūc tanq̄ in nūo q̄ ecōuerso z res tpales sūt in tēpore tanq̄ in nūo nō ecōuerso. ultra q aūt habitudo competit tpi. cōparat eniȝ tēpus ad ipsa nunc per que numeratur z ad ipsas res numerabiles qs numerat. sȝ habitudo quā habet ad ipsa nunc est habitudo ad sua pora. alia habitudo est ad posteriora. ide est ut supra dicebat q magis diffiniat tps ut est nūs nūerat' q̄ ut est nūs numerās: qz diffinitio est dāda de re per cōparationē ad pora nō ad posteriora. lȝ eni tps intelligat claudi inter duo nūc qrū sȝ durationē vnū est pus reliquū posterius. fm tamē nrēȝ intelligētiā quodlibet illorum nunc pcedit ipsum tps. intellect' enim tpis presupponit intellectū utriusq nūc z habet diffiniri tēpus per illa nūc nos per res temporales. merito ergo diffinit ut est nūs numerat' non ut est nūs numerans. patet ergo q nō obstante q tēpus habet numerari per ipsa nūc z diffiniri per ea ipsa. tames nūc nō sunt in tpe tanq̄ in numero: qz esse in numero ex vi locutionis iportat numerationē passiue nō actiue: z esse in numero est numerari nō numerare. ipse ergo res tēporales pprie sunt in tpe tanq̄ in numero: qz numerant a tpe. ipsa vo nunc nō pprie sic sunt in tpe: qz nō proprie z per se numerantur a tempore sed magis numerāt ipsuȝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed h' qdē accidit: illō aūt necesse est cōsequi: z ei qd est in tpe eē qddaȝ tps: qn z illō est: z ei qd est in motu esse tūc motuȝ.

¶ Ostenso q proprie sunt in tpe tpalia que numerātur a tēpore ostendit z assignat diuersas habitudines qs habet tps ad tpalia. sunt aūt habitudines tres: ideo tria facit. qz pmo enim ostendit q tpalia per se depēdeant a tpe. scdo q ptinent ab eo. tertio qz patiunt ab ipso. scda ibi [quoniaȝ aūt est.] 3ª ibi [z patiuntur.] ptinuet sic. dictum est quedā esse in tēpore: quedā esse cū tpe. sed hoc qd supple est cū tpe accidit. i. habet accidētalem habitudinē ad tēpus: z tempus per accidēs cōsequit ipsuȝ. illō autem qd. s. est in tpe necesse est cōsequi tps z necesse est q habeat essentialē dependentiam ad ipsum ideo subdit q ei qd est. i. qd cōtingit esse in tēpore de necessitate cōsequit quoddā tempus quādo est illud: sicut z ei qd est in motu cōsequit tunc esse aliquem motū quādo est illud. ¶ Notandū aūt q sicut se habet motus ad ea que sūt in motu sic se habet tps ad ea que sunt in tpe. sed nihil est in motu nisi de necessitate cōsequat ipsuȝ aliqs mot'. ergo nihil est in tpe proprie loquendo nisi de necessitate cōsequat ipsum aliqd tps. vna igitur habitudo tēporalium ad tempus est q habent essentialem determinationem ad ipsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ aūt est sicut est in numero: sic in tpe accipiet ad plus tps omni eo qd est in tpe Unde necesse est omnia que sūt in tpe cōtineri sub tempore: sicut alia queciunq in alio sunt: ut que sunt in loco sub loco.

¶ Ponit secūdam habitudinem tpalium ad tps que est q tpalia cōtinent a tēpore: vnde ait q aliqd est in tēpore sicut in numero accipietur aut tempus ad plus, i. tēpus maius omni eo qd est in tēpore sicut sup. accipit numerus maior omni eo qd est sub numero: vnde qz sic est: necesse est omnia que sunt in tēpore cōtineri sub tempore: sicut necesse est quecunq alia sunt in alio cōtineri sub illo alio in quo sunt: ut que sunt in loco ptinent sub loco: que in numero sub numero. ergo a simili que sunt in tpe continentur sub tempore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et pati iā aliqd sub tpe: sicut z cōsueuimus dicere: quia tabefacit tps: z senescit oia in tpe: z obliuiscit pter tps: sed non didicit neq nouū factū est: neq bonum. Corruptionis enim causa per se est tps. Numerus etenim mot' est. Mot' autē distare facit quod est.

¶ Ponit tertiā habitudinē tpaliuȝ ad tempus. videlicet q tpalia patiuntur a tpe. Circa qd duo facit: qz pmo ponit huiusmodi habitudines. scdo ex his que dixerat cōcludit q que sunt semp nō sunt in tēpore: qz nec continent a tēpore nec patiunt ab ipso ibi [quare manifestuȝ est.] Dicit ergo q que sunt sub tempore oportet iam pati aliqd ab ipso tēpore sicut cōsueuimus dicere q tps tabefacit idest putrefacit z corrūpit z senescūt omnia sub tēpore z obliuiscit aliqs propter nūc: sed non didicit pter ipsum neq nouū neq bonū factū est in tēpore. tēpus enim per se est causa corruptionis nō generationis. q ideo cōtingit: qz tēpus est numerus motus. mot' autē per se facit distare rem ab eo quod est z a sua natura. ergo mot' per se facit ad corruptionem. per accidēs autem ad generationē. si ergo sic est in motu erit hoc z in tēpore quod est numerus mot'. que ergo sunt in tpe per se patiunt z corrumpunt: sed qd in tempore fiat nouū uel bonum uel generatio hoc est per accidēs: qd quomodo sit hoc infra circa finem huius quarti declarabitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare manifestū est: qm̄ que semp sunt fm q semp sunt: non sunt in tēpore. Neq enim cōtinent sub tpe: neq mensuratur esse eorum sub tempore. Signū autē huiusmodi quoniam neq patiuntur nihil a tempore tanq̄ non entia in tpe.

¶ Cōcludit ex dictis q que sunt fȝ q huiusmodi nō sūt in tempore: vn̄ ait q manifestū est quoniā que sunt semper fm q semper sunt nō sunt in tempore qz neq cōtinent sub tpe neq esse eoȝ mensura ur

sub tpe. Signum aũt huiusmodi est ꝙ non sunt in tpe. qm̃ neq̃ nihil patiuntur a tempore tanq̃ non sunt entia. i. nõ sunt exñtia sine nõ existunt in tpe.

Lectio. XXV.

Q Voniam autem est tempus mẽsuratio motus: erat ⁊ quiens metrũ ſm accidens. Omnis enim quies in tempore est.

¶ Postq̃ phs oñdit quõ mẽsurant tpe tam motus q̃ mobilia. In parte ista ostendit quõ qes mẽsurat tpe. Circa qõ duo facit. q2 pmo oñdit ꝙ tps mẽsurat quietẽ per accidẽs inq̃tum mensurat motũ. 2° ex his que dixerat oñdit quõ tps hẽt mẽsurare qescẽs ⁊ mobile ⁊ ẽt qetẽ ⁊ motũ ibi. mẽsurabit aũt tps. Circa pmũ duo facit. q2 pmo pponit qõ intẽdit. scd'o declarat ppositũ ibi. nõ enim sicut. Dicit ergo ꝙ qm̃ tps est mẽsuratio mot9 erit metrũ. i. mẽsura qes ſm accñs. ois enim qes est in tpe cũ ⁊ tuor9 sit in tpe. ¶ Dubitaret forte aliqs: vñ sequit h' pñtia ꝙ si tẽpus est mẽsura mot9 ꝙ sit mẽsura qetis per accñs. Dicẽdũ ꝙ qes ut hic de qete loquimur est puatio mot9. puatio autem est apta nata cognosci per habitũ. aã puatio nõ cognoscit per spẽm ppriã cũ ſm ꝙ h9 sit nõ ens ut oñdebat in p hui9: qt ergo puatio nõ cognoscit per spẽm ppriã ⁊ per se sed cognoscit per suũ oppositũ ut p habitũ est ⁊ q̃si per accñs eni mẽsura sit id per qõ mẽsuram9 ⁊ cognoscim9 sicut puatio hẽt cognosci per habitũ ⁊ q̃si per accidẽs sic hẽt mẽsurari per mẽsurã sui habit9 ⁊ q̃si per accidẽs: pp̃ter qõ si quies est puatio mot9: ⁊ mot9 se habet q̃si habit9 respectu qetis sequitur ꝙ tps qõ est mẽsura mot9 per se sit mẽsura qetis q̃si per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nõ enim sicut qõ in motu est necesse moueri: sic ⁊ quod in tẽpore est. Non enim mot9 tps est: sed numerus mot9. In numero autem mot9 cõtingit eẽ ⁊ qescens. Non enim omne imobile quiescit: sed puatum motu: aptum aũt natũ moueri: sicut dictũ est in prioribus. Esse aũt in numero: est esse quẽdã numerum rei ⁊ mẽsurari esse ipsius numero in quo est. Quare si in tempore: ⁊ sub tempore est.

¶ Manifestat qõ dixerat dicens ꝙ non opz ꝙ sicut qõ est in motu necesse est moueri. sic quod est in tẽpore necesse sit moueri. tempus enim non est motus. s. nũs mot9. in numero aũt mot9 ptingit eẽ non solũ qõ mouet: sed ẽt qescẽs inq̃tum est aptũ moueri. Nã nõ omne mobile qescit sed solũ qescit qõ est puatũ motu ⁊ est aptũ natũ moueri sicut dictũ est in prioribus. i. in 3° hui9. Si g̃ qescẽs inq̃tũ est puatũ motu ⁊ est aptũ natũ moueri: q2 rẽ aliquã eẽ in nũo idẽ est qõ esse quẽdã nũm illi9 rei ⁊ qõ eẽ ipsi9 rei mẽsurari nũo in quo est: q̃re si qes est in tpe ⁊ in nũero mot9 opz ꝙ ẽt sit sub tpe ⁊ ꝙ mensuret numero mot9. ¶ Notãdũ aũt vim rõnis hui9 in hoc psistẽ ꝙ qes mẽsurat tpe ⁊ mẽsurat nũero mot9 ⁊ nõ alia mẽsura mẽsurat puatio q̃ sui habit9. ¶ Dubitaret forte aliqs vñ est ꝙ id qõ est in motu necesse est moueri. qõ aũt est in tpe nõ necesse ẽ moueri. cũ enim tps nõ separet a motu vr̃ ꝙ sic qõ est in motu necesse est moueri: sic qõ est in tpe necesse sit moueri. Dicẽdũ ꝙ nihil est in motu nisi mot9 sit in eo tanq̃ in subo. mot9 enim in mot9 est dicit actũ quẽdã est enim mot9 act9 mobilis. sicut g̃ nihil est in actu nisi sit id in q̃ existit act9: sic nihil est in motu nisi sit id in q̃ existit mot9. qõ aũt in aliq̃ sit motus: ⁊ in illõ nõ moueat est impossibile: sicut nec eẽ põt ꝙ in aliq̃ sit albedo ⁊ tñ illud nõ sit albũ. nõ tñ sic est de tpe. non enim est esse in tpe esse illõ in q̃ est tps: q2 si hõ esset cũ tps de necessitate fundet in motu nihil eẽt in tẽpore in q̃ nõ eẽt mot9 ⁊ qõ nõ moueret. sunt enim in tpe in qbus nõ est tps. Nã ois hec tpalia sunt in tẽpore. nõ aũt tps est in istis tpalibus. sed est solũ in motu primi mobilis: q2 g̃ mot9 ſm id qõ est dicit quẽdã actũ: ⁊ eẽ in actu est eẽ illõ in q̃ est act9: opz ꝙ qcqd est in motu ꝙ moueat ⁊ ꝙ in eo sit mot9. tps vo q2 dicit quẽdã numeꝝ ⁊ esse numero nõ est eẽ id in quo est numer9: sed est numerari ⁊ mensurari in numero. ideo qõ est in tpe non oportet ꝙ in eo sit tps sicut in subiecto nec ꝙ in eo sit mot9: sed sufficit ꝙ sit qd tpale ⁊ ꝙ sit aptũ natum moueri ⁊ ꝙ mensuret tẽpore ad hoc ꝙ dicat esse in tpe. patet ergo ꝙ nõ eandẽ habitudinẽ oportet esse in tpe ⁊ esse in motu: ⁊ patet etiã ꝙ in tpe mensurant nõ solum que mouent sed que sunt puata motu ⁊ sunt apta nata moueri. mẽsurat ergo tps nõ solũ motũ: sed ẽt qetẽ que est puatio mot9. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Mẽsurabit aũt tps: quod mouebit ⁊ qescens: ſm ꝙ hoc quidẽ motũ: illud aũt qescens. Motũ enim ipsoꝝ ⁊ quietẽ mensurabit: ſm ꝙ quãta quedam. Quare quod mouet: nõ simpliciter erit mẽsurabile sub tempore: ſm ꝙ quãtũ aliquid est: sed ſm ꝙ mot9 ipsius quãtus. Quare quecunq̃ neq̃ mouent: neq̃ qescũt nõ sũt in tpe. In tpe enim esse est mẽsurari tpe. Tps aũt motus ⁊ quietis mẽsuratio est.

¶ Ostendit quõ tps habet mẽsurare quiescẽs ⁊ mobile ⁊ etiã quietẽ ⁊ motũ dicens ꝙ mẽsurabit tps qõ mouet. i. mobile ⁊ quiescẽs ſm ꝙ hoc quidẽ. s. mobile est motũ: illud aũt est qescẽs. motũ enim ⁊ quietẽ ipsoꝝ mensurabit prout sunt quãta quedam est ergo hic ordo ꝙ tps mensurabit mobile prout in eo reperitur mot9. mẽsurat aũt ipm motũ prout in motu reperitur rõ quãtitatis. sic etiã tẽpus mẽsurat qescens: prout in eo reperitur quies. mẽsurat aũt ipam quietẽ prout in ea reperitur ipsa ratio quãtitatis: q̃re qõ mouet uel etiã qõ quiescit nõ simpl'r erit mẽsurabile sub tpe ſm ꝙ ipm in se est aliqd quãtũ: sed ſm ꝙ quies eius uel ſʒ ꝙ mot9 ipsi9 est quãt9: q̃re quecunq̃ neq̃ mouent neq̃ qescũt nõ sũt in tpe. in tpe enim esse est mẽsurari tpe. tẽpus enim est mẽsuratio mot9 per se ⁊ quietis per accidẽs: qõ ergo nõ mouetur nec quiescit ſm ꝙ h9 est nec mẽsurat tpe per se nec per accidẽs. ¶ Dubitaret forte aliqs utrum mobile uel quiescẽs ſm ꝙ est aliqd quãtum mẽsuret tẽpore. Dicẽdum ꝙ ipsum mobile est qd q̃tũ ⁊ ipse mot9 est quãtus sumpta quãtitas ipsius mobilis uel ipsius qescẽtis est de gñe pmanentiũ. Sed quãtitas ipsius est de gñe successiuoꝝ. Si enim aliqõ mobile mouet per aliqõ spatiũ sicut in toto motu manet idẽ mobile ſm rem sic manet eadẽ quãti-

tas mobiliũ ſm rem. per motũ enim ad ubi per ſe lo
quendo nõ tollitur ſubſtãtia rei nec etiaʒ eius quã
titas. quãtitas aũt motus eſt de genere ſucceſſiuo
rum: q2 partes motus ſibi ſuccedũt adinuicẽ ⁊ ſem
per eſt alia poſt aliã. Si ergo mẽſura debet eẽ ual
gens mẽſurato: q2 nunc manet idem ſm rem in to
to tempore. partes aũt tẽporis ſibi ſuccedũt adin
uicẽ quicquid in iſtis motib⁹ manet idẽ in toto mo
tu menſurabitur nunc tp̃is. que ſunt aũt de genere
ſucceſſiuoꝝ mẽſurabuntur tp̃e. motus ergo ⁊ quã
titas ipſius menſurabit̃ tẽpore. mobile aũt ⁊ quã
titas ei⁹ mẽſurabit̃ nũc temporis. bene ergo dictuʒ
eſt ꝙ mobile ſm ꝙ ipm eſt aliqd quãtũ ⁊ ſm q̃ti
tatem ꝓpriã nõ mẽſurabit̃ tẽpore ſed nũc tẽporis:
ſed prout in eo reperit̃ motus q̃tus: q2 quantitati
ipſius motus cõpetit mẽſurari tp̃e: mobile non ra
tione ſui nec ratione quãtitatiſ ſue ſed ratione quã
titatis motus dicitur tp̃e menſurari. ❡ Ulterius
forte dubitaret aliqs utrũ mobile ſm ſuuʒ eſſe tem
pore mẽſuretur. Dicendũ ꝙ mobile dupliciter põt
conſiderari ſm ꝙ eſt ſubſtãtia quedã uel ſm ꝙ eſt
quid mobile. ſi cõſideret̃ ut eſt ſubſtãtia quedã ſic
eſſe eius manet idẽ q̃diu manet mobile. q̃cqd aũt
manet idem q̃diu manet mobile nõ põt menſura
ri tẽpore: q2 enim ut pluries dictũ eſt mẽſura debet
eſſe ...gena mẽſurato cũ tẽpus poſterius ſit aliud
realiter a tẽpore priori quicquid ꝓprie ⁊ per ſe lo
quẽdo mẽſuratur tẽpore. oportet ꝙ illud ut habet
eẽ in tempore poſteriori ſit aliud realiter ab eo qδ
habet eſſe in tẽpore priori: ꝓpter qδ ſi eſſe mobiliſ
ſm ꝙ eſt ſubſtãtia quedã mẽſurat̃ tẽpore opor
teret ꝙ eſſe ſubſtãtiale eius in tempore poſteriori
eſſet aliδ realiter ab eſſe ſubſtãtiali ipſiuſ in tempo
re priori. ⁊ quia amoto eſſe ſubſtãtiali rei non ma
net res ſi non maneret idem rem ſubale ipſius mo
bilis in toto motu nõ maneret ideʒ mobile in toto
motu qδ eſt incõueniens. eſſe ergo ipſius mobilis
ut eſt ſubſtãtia quedã nõ menſurat̃ tẽpore. Sed ſi
cõſideret̃ eſſe eius nõ ut eſt ſubſtãtia quedã ſed ut
eſt quid mobile ſic ſm tale eſſe mẽſurat̃ tp̃e. Nam
cum motus ⁊ eſſe ei⁹ ſit aliquid ſucceſſiuum ⁊ eſſe
unius partis mot⁹ ſit aliud ab eſſe alteri⁹ partiſ mo
tus ſicut in una pars mot⁹ eſt alia ab altera p̃te mo
tus oportet ꝙ mobile nõ ſm ſe nec ſm ſuũ eſſe ſub
ſtãtiale ſed ſm qδ in eo reperitur motus ⁊ ſm ꝙ ha
bet eẽ tale q̃le eſt eſſe in motu qδ tẽpore mẽſurare
tur. hoc eſt ergo qδ phs ſuperius dixerat ꝙ q2 eẽ
motus eſt menſurari tp̃e manifeſtũ eſt ꝙ alia id eſt
mobilia tẽpore menſurãtur ſ3 eſſe quod habet ſub
tempore: uel ſ3 eſſe quod hẽt in motu. ❡ Ulterius
forte dubitaret aliqs ſi mobilia nõ menſurant̃ tp̃e
ſm ſuũ eſſe ſubale ſed ſ3 ipm moueri ⁊ ſm eẽ ipſi⁹
motus utrũ eſſe ſubſtãtiale mobiliũ cuʒ nõ menſu
retur tp̃e mẽſuret̃ aliqua mẽſura ſup̃ tp̃s. Dicendũ
ꝙ mẽſura ſup̃ tempus non eſt niſi eternitas. Sed
eternitas duplex eſt. quedam ſimpl'r ⁊ hac eterni
tate menſurat̃ ſola prima cauſa. Nã cũ eſſe eternũ
ſit idem qδ eẽ extra terminos ſolus deus mẽſurat̃
eternitate ſimpl'r: q2 ipſe ſolus eſt infinit⁹ ſimpl'r ⁊
extra terminos. alia ũo ut intelligẽtie mẽſurantur
eternitate non ſimpl'r ſed participata quocũq3 mo
do accipiat̃ eternitas ſemp nunc fluẽs facit tẽpuſ.
nunc ũo ſtãs facit eternitateʒ ſumptam. nũc ſtans
ſimpl'r facit eternitatẽ ſimpliciter. nũc ũo ſtans ex
quadã participatione immobilitatis prime: ſiue nũc
ſtans ex participatione p̃me cauſe nõ facit eterni
tatẽ ſimpl'r ſed participatã. eſt ergo ideʒ nũc cuiuſ
cunq3 eternitatis in tota eternitate. ⁊ idem nunc tẽ
poris in toto tẽpore. aliter tamẽ ⁊ aliter. q2 cũ nũc
tẽporis ſit ſemp fluens. ſic eſt idem in toto tẽpore:
q2 ſemp eſt cõiunctum tranſmutationi ⁊ motui. ſed
nũc eternitatis: q2 non eſt ſic fluens. ſic eſt idem in
tota eternitate qδ per ſe loquẽdo nõ ſic cõiungitur
tranſmutationi ⁊ motui ut nũc tp̃is. Si ergo tem
pus habet eſſe qualem habitudinẽ ad motum ⁊ nõ
eternitas quicqd habet eſſe mobiliter menſurabit̃
tempore uel nũc temporis. quicqd autẽ habet eſſe
enter uel exiſtẽter mẽſurabit̃ eternitate: uerũ quia
inter entia enter eſt gradus: q2 deus eſt ſupra intelli
gẽtiam ⁊ intelligẽtia ſupra animã ſi accipiam⁹ eter
nitatem participatã que eſt ꝓprie mẽſura intelligẽ
tie ſic deus eſt ante eternitatẽ intelligẽtia participatur
eternitati ⁊ eſt in eternitate. aĩa ũo participat eter
nitatẽ ⁊ attigit ipſaʒ. hoc eſt ergo qδ ait Proculus
87ª ꝓpoſitione libri ſui. ꝙ omne enter ens aut eſt
ante eternitatẽ aut eſt in eternitate aut participãs
eternitate. ⁊ in 2ª propoſitione de cauſis ſcribit̃ om
ne eſſe ſuperiuſ. i. omne eſſe excellẽs ſiue eſſe enter
aut eſt ſuperius eternitate ⁊ ante ipſaʒ. aut eſt cum
eternitate aut eſt poſt eternitatẽ. i. attingẽs eterni
tatẽ ⁊ ſupra tẽpus. ⁊ ut patet in cõmẽto in primo
gradu eſt deus. in ſcδo eſt intelligẽtia. in tertio eſt
anima: q̃re ſi nihil eſt ſup̃ tempus niſi qδ habet eẽ
enter: q2 nihil eſt in mobilib⁹ qδ habeat eẽ enter ſi
ue exiſtẽter: ſed totũ qδ eſt in eis habet eſſe mobi
liter: patet ꝙ nihil eſt in eis ſm ꝙ huiuſmodi ſunt
qδ mẽſuret̃ eternitate uel qδ mẽſuret̃ aliqua men
ſura ſup̃ tempus. ...mo ipſa anima intellectiua que ſ3
ſuam ſubſtãtiam aliq̃ modo attingit eternitatẽ. tñ
ut eſt in corpore ⁊ ut eſt act⁹ corporis habet aliquã
habitudinem ad tempus: q2 nõ eſt actus corporis
ſemp ſed ſeparatur a corpore ⁊ deſinit eſſe act⁹ eius.
Cum igit̃ queritur utrũ eſſe ſubſtãtiale iſtoꝝ mobili
um mẽſuretur aliqua mẽſura ſup̃ tempus. patet ꝙ
cũ tale eſſe nõ habeat eſſe enter ſed habeat eſſe mo
biliter nõ mẽſuratur menſura aliqua que ſit ſupra
tẽpus nec mẽſurat̃ tẽpore: ut ſupra oñdebat̃. relin
quit̃ ergo ꝙ mẽſuretur nũc tẽporis. his uiſis ſatis
apparet que iſtorũ inferiorum mẽſurant̃ tẽpore ⁊
que nunc tp̃is. Nam ipſa ſubſtãtia mobilis ⁊ eſſe
ſubſtãtiale eius ⁊ quãtitas ipſius: ⁊ omnia accidẽ
tia quoꝝ eſſe nõ eſt in fieri ſed ſunt de genere pma
nẽtium menſurant̃ nunc tẽporis. talia enim licʒ non
ſint de genere ſucceſſiuorũ: ſunt tamen coniuncta
ſucceſſioni ⁊ motui. ideo menſurant̃ nunc tẽporis
qδ eſt ſemp coniunctum ſucceſſioni ⁊ motui. ipſum
tamẽ ſm rem nõ eſt quid ſucceſſiuũ ſed manet idẽ
in toto tp̃e. ea ũo que ſunt de gñe ſucceſſiuorum ut
mot⁹ ⁊ eẽ eius ⁊ quãtitas ipſius non mẽſurantur
nũc tp̃is ſed tẽpore. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Manifeſtum igitur quoniaʒ neq3 quod
nõ eſt omne in tp̃e erit: ut quecũq3 nõ cõ
tingit aliter: ſicut diametron: lateri ſime
tron. Omnino enim ſi menſura eſt tem
pus motus per ſe: alioꝝ aũt ſm accidẽs:
manifeſtum eſt ꝙ quoruʒ eſſe menſurat:
his oib⁹ merit eſſe in moueri ⁊ quieſcere.

❡ Oſtendit quδ nõ entia mẽſurant̃ tẽpore. uult enĩ

q que sic sunt nõ entia que nunq̃ sunt nec esse pos sunt nõ dicunt tẽpore mẽsurari. Circa qđ duo facit: ꝑm q duplr ꝓbat intẽtum. 2° ibi [Quecunq̃ quidẽ.] Dicit ergo q manifestũ est qm̃ nõ oẽ qđ nõ erit in tpe ut quecunq̃ non cõtingit aľr se habẽ .i. illa que sic sũt nõ entia q sũt impossibilia ⁊ q nõ possunt aliter se habere sicut est diametrũ esse simetrũ .i. eẽ cõmẽsurabile lateri. talia aũt nõ mẽsurant tpe. omnino enim si tps est mẽsura mot⁹ per se. aliorũ autẽ ut quietis est mẽsura per accidẽs si ita est manifestũ est q quorũ esse mẽsurat tps oibus his erit esse in moueri .i. esse in motu ⁊ quiescere. sed tunc est supplẽda ratio q quia nõ entia impossibilia nec mouẽtur: nec quiescũt nõ compentit eis tempore mẽsurari. ℭDeinde cum dicit.

ℭQuecũq̃ quidem igitur generabilia ⁊ corruptibilia sũt: ⁊ oino que aliqñ quidez sunt: aliqñ aũt nõ sunt: necesse est in tempore esse. Est enĩ quoddã tempus plus: quod excellit esse ipsorum: ⁊ mẽsurat substantiam. Ipsorũ aũt que nõ sunt: quecũq̃ cõtinet tempus. Alia quidẽ erãt: ut homerus aliquando erat. Alia ṽo erunt: ut futurorũ aliquod ⁊ tempus utraq̃ continet. Et si ad ambo utraq̃: ⁊ erãt ⁊ erũt. Quorũ aũt non continet: neq̃ erit: neq̃ est: neq̃ erat. Sunt autẽ huiusmodi eorũ que non sunt: quorũcũq̃ opposita sempẽ sunt: ut asimetron esse diametrõ semper est: ⁊ non erit hoc in tempore. ergo neq̃ simetron. Unde sempẽ nõ est. qr ꝯriuz est ei qđ sempẽ est. Quorũcũq̃ aũt nõ sempẽ est ꝯrium. Hec aũt ⁊ possunt esse ⁊ non esse: ⁊ est generatio ⁊ corruptio ipsorum.

ℭAdducit secũdã rationẽ dicẽs q quecunq̃ quidẽ igiť sunt gñabilia ⁊ corruptibilia ⁊ oino .i. sr aliter que aliquãdo quidẽ sunt aliquãdo non sunt necesse est talia esse in tpe. est enim quoddã tps plus latius qđ excellit esse ipsorũ ⁊ mẽsurat subam eorũ nõ ꝑm se sed ut habet esse in motu. ipsorũ autez que non sunt .i. nõ entiũ quecũq̃ cõtinent tps. alia quidem erant ut cõtinebant a tempore ꝓterito: aliqñ quidẽ erunt ut futurorũ aliqđ tempus ad quecũq̃ cõparatur cõtinet ea dicunt illa esse in illo tempore: ⁊ si ambo utraq̃ tpa ut preteritũ ⁊ futurũ continẽt aliqua illa erant ⁊ erunt. est ergo hec vniuersalis ꝓpositio q quicquid mẽsurat tpe siue sit ens siue non ens oportet q contineatur a tpe: uel ergo cõtinetur a tpe ꝓterito ut id qđ fuit: uel a futuro ut id qđ erit: uel ab utroq̃ ut id qđ partim fuit ⁊ partim erit: illud ergo de numero quorũ nõ cõtinet neq̃ erit .i. tps futurũ neq̃ est idest presens neq̃ erat idest ꝓteritũ talia .s. nõ sunt in tpe. sunt enim h⁹ᵐ de nũo eorum que nõ sunt idest de numero nõ entiuz quorũcunq̃ nõ entiuz appositum sempẽ sunt: illa ergo nõ entia ipossibilia que nõ possunt esse ⁊ sua oppositio que necesse est sempẽ eẽ tẽpore mẽsurari nõ possunt ut diametron esse asimetron .i. incõmensurabile semper est ⁊ est necessariũ ⁊ nõ erit hoc in tẽpore. ergo neq̃ suum oppositũ ut diametron esse simetron. tale enim nõ mensurabiť tpe. Naz sempẽ nõ est: qr contrariũ est ei qđ sempẽ est. quorũcunq̃ enim cõtrariũ nõ sempẽ est h̃ possunt esse ⁊ nõ esse ⁊ est generatio ⁊ corruptio ipsorũ. talia possunt tempore mẽsurari. ergo non mẽsurantur nec ea que sunt nec que semper non sunt. Sed que aliquando sunt aliquando aũt nõ sunt. Lectio. XXVI.

Ipsum autem nũc est continuatio temporis: ut dictum est prius. Cõtinuat enim tempus preteritũ ⁊ futurum: ⁊ omnino terminus temporis est. Est enim huius quidem principium: illius autez finis. Sed hoc non sicut ⁊ linea in puncto manente manifestũ: diuidit autem potentia. Et inquantũ quidez huiusmodi est: semper alterum est ipsuz nunc. Inq̃tum autem copulat: sempẽ idez est.

ℭPostq̃ phs determinauit de tpe per comparationẽ ad mẽsurata. in parte ista determinat de eo per cõparationẽ ad ipm̃ nũc. Circa qđ duo facit: qr ꝑ determinat de ipso nũc qdem qđ est cõtinuatiuuz ⁊ diuisiuum tpis. 2° determinat de quibusdã aliis dictionib⁹ significãtibus quasdã intẽtiones existẽs in tpe ibi [Ipm aũt nunc.] Circa ꝑmum duo facit: qr ꝑmo determinat de nũc sumpto ꝓprie ꝓut dicit quid indiuisibile. 2° determinat de eo ꝓut sumiť large ut ꝓut dicit aliqđ tps modicuz ꝓpinquum ipi presenti ibi [Aliud aũt eti tempus.] Circa ꝑmũ duo facit: qr ꝑmo ꝓponit qđ intẽdit. 2° qđ dixerat manifestat per sil'e ibi [Sicut ⁊ in mathematicis.] Dicit ergo q ipm nũc est cõtinuatio tẽporis ut dictũ est ꝑus. ꝯtinuat enĩ tps ꝓteritũ ⁊ futurũ ⁊ oino ipz nũc est terminus diuisiuus tpis: qr est h⁹ᵐ .s. futuri qdẽ ꝑncipiuz. illius aũt .s. ꝓteriti est finis: ipm ergo nũc nõ soluz ꝯtinuat tps inq̃tuz est vnũ ⁊ idẽ ꝑm rem: sed ẽt diuidit ipz ꝓut differt ꝑz rõnem ut ꝓut est vnius quidẽ pᵃᵐ. alteri⁹ aũt finis ꝑm q h̃ ꝯuenit ipsi nũc non sic manifestum est in nũc sicut in pũcto manẽte: qr enĩ pũctus manet põt meli⁹ accipi ut finis ⁊ pn̄ᵐ linee q̃ ipm nũc qđ fluit. Addit aũt q nũc aliter ⁊ aliter sũptũ ꝯtinuat ⁊ diuidit tps. nã ipm nũc existẽs qđ in potẽtia diuidit tps. Sed ipm nũc est qdẽ h⁹ᵐ .i. est diuisiuũ tpis inquãtũ est sempẽ alterũ sed copulat ⁊ continuat ipm inq̃tum est sempẽ idem. ℭDeinde cum dicit.

ℭSicut ⁊ in mathematicis lineis. Nõ enĩ sempẽ idem pũctũ intellectu est. Diuidentium enim sempẽ aliud est. Scdm̃ autẽ q copulat: vnum idẽq̃ penit⁹ est: sic ⁊ ipsuz nunc. Aliud quidẽ tẽporis diuisio ꝑm potentiam est. Aliud autẽ terminus utrorũq̃ ⁊ vnitio. Est aũt idem ⁊ ꝑm idem diuisio ⁊ vnitio: esse autez non idem est. Hoc quidem igitur sic dicitur ipsorum nunc.

ℭManifestat qđ dixerat per simile dicẽs q sicut in lineis mathematicis .i. in lineis in se consideratis punctũ nõ sempẽ est idem intellectu .i. ꝑz intellectũ ⁊ ꝑm rationẽ prout est diuisiuuz ⁊ ꝯtinuatiuum linee. Nã pũctum ꝓut est diuidentiũ .i. prout est de nũo diuidentium sicut prout diuidit lineã semper

aliud sed fm q copulat lineam est vnum & idē
tus: & sicut ipse pūctus accipit aliter & aliter
est cōtinuatiuus & ut est diuisiuus: sic & ipz nūc
babet esse fm potētiam. aliō gdē .i. fm aliō est
uisio tpis. aliō aūt .i. fm aliō est terminus & vni
.i. copulatio utriusq; tempoz. est ergo idē .i. ad
em nunc & fm idem nūc diuisio & vnitio tpis. et
nō est idē. nam lz idem nūc fm rem habeat pti
are & diuidere. tamē ut cōpetit ei hoc & illō est
ud fm rōnem & fm esse diffinitiuū. Subdit aūt
ipsoz nūc idest ipsorum modoz accipiēdi nūc b
dem igit vno mō dicit nunc sic prout est gd indi
sibile & est continuatiuū & diuisiuū tpis. ¶ Du
taret forte aliqs utrum nūc put est gd in potētia
uidat tps: videt q nō: q2 sile est de nūc respectu
is & de pūcto respectu linee. sed punct9 in poten
cōtinuat lineam: sed put est in actu diuidit ipz
go a simili nunc in potētia cōtinuat tps: nunc in
tu diuidit ipm. nō ergo bene dictum est qō in lit
ra dicit q nunc in potētia diuidit tps. Dicendū
cum mot9 sit actus entis in potētia fm q huius
odi gegd itelligit esse in fluxu & in motu inq̄tūz
tale intelligitur esse gd in potētia. cū ergo nūc
is semp itelligat esse fluēs semp intelligit esse in
otētia: lz igit pūctus possit accipi ut est in actu: q2
gd stās. nūc aūt siue accipiat ut est gd cōtinua
uū tpis siue ut est diuisiuū semp itelligit eē gd
potentia: q2 semp nolat gd fluens. pbs ergo assi
nās dr̄iam iter punctū & nūc: q2 magis est mani
stū in puncto q possit accipi ut pn̄m & ut finis: q2
d manens q̄ sit b manifestū in nūc: qō est gd flu
ns. ad declarationem huius d̄rīans subdit q nūc
b est in potētia diuidit tps. Naz ideo non pōt ita
cipi ipm nunc ut pncipiū & ut finis sicut pūctus:
er b9 nunc ut est diuisiuum tpis non itelligit ut
anēs nec in actu sed ut fluēs & ut in potētia. vna
go causa quare nūc dicit esse gd in potētia sumit
eo q dicit gd fluēs. scda causa ad hoc assignari
ossetq: q2 ad esse ipsius nūc aliquo modo facit aīa.
ed de hoc aliqd infra dicet. ¶ Ulterius forte du
taret aliqs: utrū ipm nunc sit cōtinuatiuū tpis. vi
etur q nō. dicebat enim supra q tps de se nō est
uid cōtinuuz sed magis haber rationem nūi. Si
ūt est quid cōtinuuz hoc est rōne mot9 in quo fun
at. Si ergo nunc est cōtinuatiuum tpis: tunc tps
e se esset gd continuum: q2 per suum indiuisibile
ōtinuaret. sicut linea de se est gd cōtinuū: q2 cōti
uat per id qō est indiuisibile in ipsa ut per pūctū.
icendum q nō obstāte q nunc est aliquo modo
tinuatiuum tpis possumus dupliter via declarare
tempus de se est nūs & cōtinuitatez quā habet:
abet a motu. pma via sic patet. tēpus enim ut in
a dicet in re extra haber esse male & potētiale. cō
lementum aūt habet ab anima: q2 ergo anima nō
pprebēdat nec numerat tēpus in eodem nūc cuz
ōm nunc nō continet tēpus nisi ut est vnū & idem
equit q tempus ut est apprebēsam ab aīa babeat
ationē numeri: q2 semper apprebēdit esse iter plu
a nunc per que numerat ab anima tanq; per pua
posterius. Si aūt cōtinuat tempus per nūc hoc
agis fz esse qō babet in re extra q̄ fz b qō appre
endit ab anima. nā in re extra est idem nūc qō cō
inuat tempus & est pncipiū vnius & finis alterius.
aīma tamē ppter fluxibilitatez ipsius nūc nō pōt
ccipere vnū & idem nūc tanq; pncipiū & finez: nec

in eodem nunc apprebendit tps: sed semp apprebē
dit ipm inter plura nūc fz quē modū tps habet ma
gis rationem numeri q̄ cōtinui. Si igitur tps fm
esse qō habet in re extra est quid cōtinuuz ut est ap
prebēsum ab anima habet ratione numeri: q2 in re
extra est idem māliter cum motu: ut est apprebēn
sus ab anima differt formaliter ab ipso: sequit q
tempus ut tpā est & fm formalē suā acceptionē sit
nus. fm autē q babet esse in re extra & ut est idem
māliter cum motu sic est quid cōtinuū. Nō obstāte
ergo q instans est cōtinuatiuum tpis tēpus de se
nō est gd cōtinuū sed cōtinuitatē babet a motu: q2
ipsum nunc siue ipm instās nō dat cōtinuitatē tpi
fm suuz esse formale & ut est apprebēsuz ab aīa: sed
dat ei cōtinuitatē fm suuz esse māle & ut est idē cū
motu. Scda via ad inuestigādūz b idez est: q2 nūc
nō est cōtinuatiuuz tpis: nisi inq̄tum est idez in to
to tempore: sed q sit idez nunc in toto tpe hoc non
habet a se sed hoc cōpetit ei prout est idez māliter
cuz substantia rei: cū igit mobile fm q b9 habeat
habitudinem a motu nec habeat habitudinem ad
tps nisi mediante motu: sed continuitas tpis re
ducēda est in ipsum mobile. sic reducet in ipsuz ut
habet habitudinem ad illud: sed habet b9 habitu
dinem mediāte motu. ergo habet cōtinuitatē a mo
tu. erit igit hic ordo: q tps habebit cōtinuitatem a
motu & motus a magnitudine. modus ergo conti
nuitatis quem dat nunc tempori nō tollit quin tē
pus habeat cōtinuitatē a motu. ¶ Ulterius forte
dubitaret aliqs: q2 cū nunc contineat tps & diuidat
ipm inq̄tū est terminus eius. utrū huius termin9
possit esse idez in diuersis tpib9. videt eni spālē dif
ficultatē habē q si nūc est termin9 tpis q in diuer
sis tpibus possit esse idem nūc nec idē terminus: si
cut in diuersis partib9 linee oino distātib9 idem pū
ctus esse nō pōt. Dicendū q nō est simile de termi
no quiescenti & fluēti. idē enim terminus quiescēs
in diuersis partib9 oino distantib9 esse nō pōt. pun
ctus eni si intelligat quiescēs nō erit idez punctus
in pncipio linee & in fine: q2 si hoc esset tunc vnum
& idez essent simul in diuersis. sed si itelligat pūct9
fluens & fm suū fluxū faceret lineam. tūc ille idez
punct9 qui pmo fuit in pncipio linee postea erit in
fine & erit successiue in diuersis partib9 linee: q̄tū
cunq; partes ponant distātes esse. cū igitur nunc
nō habeat rationem termini quiescetis sed fluen
tis nō est inconueniēs idem nūc fm rem esse in di
uersis partib9 tpis & terminare vnum & idem ipa
ex diuersis partibus. ex hoc aūt solui habent ratio
nes supius facte de nūc. videlicet q nō est idē nūc
in toto tpe: q2 tūc oīa essent in eodē nūc: & ulterius
vnū & idē nunc terminaret aliqō tps ex utraq; par
te. patet eni q oīa possunt esse in eodē nūc realiter
sicut vnū & idē mobile realiter per suū motū bēt
esse in oībus partib9 spatij. nō tn̄ oīa sunt in eodem
nūc fm rōnem: sicut nec est idem mobile fm rōnez
prout bēt esse in diuersis partib9 spatij. sic etiā vnū
& idem nunc fm rem successiue pōt terminare ali
quod tempus ab utraq; parte: sicut vnū & idē mo
bile per suum motū terminat aliqō spatiū ex utra
q; parte q: prius existens in pncipio alicuius spa
tij per motum ipsius sit postea in fine illius spatij.
¶ Ulterius forte dubitaret aliqs cū nūc cōparet
ad tps sicut mobile ad motū & cum si accipiatur
tempus finitum ut terminet ipsum ex utraq; parte

ſicut ſi accipiat motus ſiuſ mobile terminet ipm ex vtraq; parte: vtrū ex hoc poſſumus ↄcedere q motus aliq̄s claudat inter duo mobilia: ſicut ↄcedimus q tēpus aliqđ claudat inter duo nūc. videtur enim oīno ſimile eſſe de hoc ⁊ de illo. Nā ſicut eſt idem mobile in toto motu ſm rem differēs ſm rōnē: ſic vt ſup̄ᵃ dicebat eſt idē nūc ſm rem in toto tpe differēs ſm rōnē. Si ergo ꝓpter diūam rationis ↄcedimus eſſe plura nūc in vno ⁊ eodē tpe videt oīno ↄcedēdum eſſe q ſint plura mobilia in vno ⁊ eodē motu. ⁊ videt eſſe dicēdū q motus aliq̄s claudat inter plura mobilia: ſicut tps aliqđ claudit inter plura nūc. ¶ Ad hoc autē dici pōt q licet nūc maliter ſit idē qđ ſubā rei mobilis formaliter tñ ipm nūc addit quādam intentionē rōnis ſupra dictā ſbam. ꝓpter ergo additionē talis itētionis ipm nūc ſe tenet magis ex parte rōnis. mobile vō ſe tenet magis ex parte rei. Si igit nūc ſe tenet magis ex pte rōnis: ſufficit q ſit ibi diuerſitas rationis ad hoc q abſolute ↄcedamus plura nūc eē in eodē tpe. Sed q mobile ſe tenet magis ex parte rei: non poſſumus abſolute ↄcedere plura mobilia eſſe in aliquo motu niſi ſit ibi diuerſitas ſm rē; ex hoc aūt magis apparet qđ dicebat in q̄ōne premiſſa. vʒ q nūc nō eſt ↄtinuatiuum tpis niſi ſm q reducit in ſbam rei mobilis. Nā cum tēpus ſit qd ↄtinuum mālr ⁊ vt habet eſſe in re extra. ſit aūt numerus formaliter ⁊ vt eſt apphēſum a ratione: nūc vt nūc eſt ⁊ vt ſe tenet ex parte rōnis non erit idem in toto tpe ⁊ per ↄñs nō faciet tēpus ↄtinuū. Sed potꝰ ↄtinuabit ipm: vt ſe tenet ex pte rei: ⁊ vt eſt idē qđ ſubſtātia rei mobilis. ¶ Deide cū dicit.

¶ Aliud aūt cū tps qđ eſt huius prope ſit: veniet nūc: q̄ hodie venit venit nūc: q̄ hodie venit. Sed in Jlion facta nō ſunt nūc: neq; diluuiū factū eſt nūc: tamē tps continuū nunc eſt: ſed quia non eſt ꝓpe.

¶ Ponit ſcđam acceptionē ipſius nūc. d. q aliud autem. i. alio modo accipit ipſum nūc cum tēpus qđ eſt huius. i. qđ dicit nūc ꝓpe ſit ipſi nunc in quo ſumus vt dicimus de aliquo: q̄m veniet nūc: in futuro: q̄ veniet hodie. vel venit nūc in preterito: q̄ venit hodie. Sed facta in Jlion. i. in troia nō ſunt facta nūc: neq; diluuiū factum eſt nūc. Nā ⁊ cum tēpus ↄtinuū eſt: q̄ illud tēpus cū toto alio tpe eſt ↄtinuum iſti tpi: ſed tñ q̄ tēpus illud non eſt ꝓpe iſti nūc in quo ſumus: ideo talia facta nō dicuntur fuiſſe nūc. pʒ ergo q nūc vel accipit pro aliquo indiuiſibili: vel accipitur pro aliquo tpe breui qđ eſt ꝓpinquū nūc in quo ſumus. ¶ Deide cum dicit.

¶ Jpſuʒ aūt tūc tps determinatū per prius nunc eſt: vt tunc deſtructa eſt troia: ⁊ tunc erat diluuiū. Oportet enim includi ad ipſum nūc. Erit enim quātū aliqđ ab hoc tēpore in illud quod erat in p̄teritū.

¶ Poſtq̄ꝫ determinauit de nūc determinat de quibuſdā aliis intētionibus tpis. Circa qđ tria facit: q̄ primo determinat de tūc. 2° de iam. 3° determinat de modo ⁊ de olim ⁊ de repēte. 2ª ibi. ipſum autē iam. 3ª ibi. ipſum aūt modo. Circa primū duo facit: q̄ p̄mo determinat de ipſo tūc. ſcđo ꝓpter ea que dixerat mouet q̄ōnem quandā ibi. ſi vō neq; tēpus. Dicit ergo q ipm tunc eſt tēpus determinatū per prius nūc: vt tūc deſtructa eſt troia tunc erat diluuiū. Nunq̄ꝫ enim dicimus de aliquo tūc fuiſſe niſi facta ſit mētio de aliquo nūc reſpectu cuius dicamus ꝫ fuiſſe: opʒ aūt tunc includi inter tēpus in quo ſumus: ⁊ ad ipſuʒ nūc de quo facta eſt mentio. erit enim aliq̄ñ tēpus. i. aliqđ tēpus determinatū ⁊ finituʒ ad hoc tpe in illud tēpus: de quo dicimus fuiſſe tūc: ⁊ hoc erat ad p̄teritū. ¶ Notādum aūt q tūc dicit aliquod tēpus ſixum ⁊ determinatum per aliquod nunc: ⁊ q̄ eſt magis nobis determinatum tempus in p̄terito q̄ꝫ in futuro magis vtimur hoc aduerbio tunc in preterito q̄ꝫ in futuro. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si vō neq; tps eſt: quod nō ſit tunc: oē erit tps finitū. Aut ergo deficiet: aut non. Siquidem ſemper eſt motus. Aliud igit aut idem multotiens. Manifeſtum quoniam vt vtiq; motus: ſic ⁊ tempus eſt.

¶ Ex his que dixerat mouet quandā q̄ōnē de ipſo tpe. Circa qđ duo facit: q̄ p̄ mouet q̄ōnē. 2° ſoluit ibi. Siqdē ſemp. Dicit ergo. ſi vō neq; eſt tēpus qđ nō ſit tūc. i. qđ nō deſignari poſſit per tē: q̄ tūc vt dicebat dicit tēpus determinatum finitū eſſe. i. totuʒ tēpus erit finitū. noſtra lrā habet erit futurū ſed eſt corrupta vt patet ex alia lrā ⁊ ex trāſlatione cōmenti: q̄ igit ſic eſt mētio. queritur autē ergo deficiet tempus aut non. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Siquidem enim vnus ⁊ idem ſit motꝰ aliquando erit ⁊ tempus vnum ⁊ idē. Si autem non: non erit.

¶ Semp ſoluit. Circa qđ duo fac: q̄ p̄ oñdit ſic eē de tēpore ⁊ de motu. 2° adducit ſpālem rōnē de ipſo tpe q nunq̄ꝫ deficiet ibi. Q̄m aūt ipſum nūc. Dicit ergo q ſiqdē ſemp eſt motus: aut alius: aut idem multotiens manifeſtū q̄m vtiq; ſicut eſt motus: ſic eſt ⁊ tēpus. ſiqdē enim vnus ⁊ idē ſit motus erit tēpus vnū ⁊ idem. ſi aūt nō eſt vnus motus nō erit vnū tēpus. ¶ Notādum aūt q lʒ omne tēpus acceptū ſit finitū: q̄ omne tale tps poteſt deſignari per tūc. tñ ſm opinionē p̄hi tēpus infinitū eſt ⁊ nunq̄ꝫ incepit ⁊ nunq̄ꝫ deſinet: ſicut motus nunq̄ꝫ incepit ⁊ nunq̄ꝫ deſinet. immo loquēdo de motu p̄mo ſic ſequit tēpus motū: q ſicut eſt vnus motus: ſic eſt vnū tps. ⁊ ſicut nō eſt vnus motꝰ: ſic nō eſt vnū tēpus. motus aūt ſm ſui totalitatem eſt ↄtinuus. partes tamē eius habēt diuerſitatē adinuicē: ita q reuolutio que preterijt: nunq̄ꝫ redibit in eodē numero: q̄ quoꝝ ſubſtātia depit nō redeunt eodē numero vt dicit circa finē de generatione. ſic ⁊ tēpus qđ p̄terijt vt eſtas aut autūnus nūq̄ꝫ redibit idem numero: poterit tamē redire idem tempus ⁊ redire idem ſpecie. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Quoniam autem ipſum nūc p̄ncipium ⁊ finis tpis eſt: ſed nō eiuſdē: ſʒ p̄terītī quidē finis. p̄ncipium autem futuri habebit ſicut circulus quodāmodo: ⁊ in eodē ambitū ⁊ planū: ſic ⁊ tempus ſemper in p̄ncipio ⁊ fine. Et propter hoc videt ſemp alterum. Non enī ſemper eiuſdem p̄ncipium ⁊ finalitas ipſum nunc. ſimul enī

⁊ ſm idē oppoſita eſſent: ⁊ non deficiet
itaq tempus: ſemꝑ enim in principio eſt.

¶ Adducit ſpālē rōnē ad oſidēdū ꝙ tp̄s nunq̄ defi
ciet dicēs: ꝙ ip̄m nūc eſt p̄n^m ⁊ finis: ſ3 nō eiuſde3
ſed p̄teriti qdē eſt finis: futuri aūt p̄n^m. hēbit ergo
ſeip̄m tp̄s ſicut circulus in quo q̄dāmodo in eodē
i. in eadē pte eſt ambitū ⁊ planū. i. eſt gibboſitas ⁊
ↄcauitas ut hēt ſ^a 2^{ii}. Sicut ēī in q̄libet pte circu
li eſt gibboſitas ⁊ ↄcauitas: ⁊ ſicut in q̄libet pte cir
culi eſt pūct^9 q est p̄n^m vni^9 linee ⁊ finis alterius
ſic ⁊ tp̄s q2 aſſimilat circulo: ⁊ ſeqt motū circula
rē ſemꝑ eſt in p̄n^o ⁊ in fine: q2 q̄ōlibet iſtās in tpe
hēt rōnē p̄ncipij ⁊ finis: ⁊ ꝑꝑ h̄ tp̄s ſemꝑ vr̄ eē alte
rū: ex eo eni ꝙ nūc in tpe eſt p̄n^m ⁊ finis ſequit ꝙ
tp̄s hēat alteritatē in ſuis ptib^9: q2 ſemꝑ ip̄m nunc
nō eſt eiuſdē ptis tpis p̄n^m ⁊ finis: q2 tūc ipſi nūc
ſm idē ineēnt ei oppoſita qd̄ eſt icōueniēs. Ex h̄
ēt ſequit ꝙ tp̄s nō deficiet: q2 ſemꝑ eſt in ſuo p̄n^o.
¶ Notādū aūt ꝙ circulus ad tp̄s ſ3 opiones pbi
duas ſilitudines hēt. p̄^a eſt ꝙ ſicut nō eſt ſignare
pūctū in circulo qui nō ſit p̄n^m ⁊ finis: ſic nō eſt ſi
gnare iſtās in tpe qd̄ nō ſit p̄n^m vni^9 tpis ⁊ finis al
teri^9. cui^9 ſicut gibboſū ⁊ ↄcauū in circulo idē
eſt ſm rē differens ſm rōnē: q2 ↄcauū dr̄ per reſpe
ctū ad iteriora. gibboſū aūt per reſpectū ad exte
riora: ſic in tpe idē eſt iſtās qd̄ eſt p̄n^m ⁊ finis: diffe
rēs ſm rōnē: q2 reſpectu futuri eſt p̄n^m: reſpectu p̄
teriti eſt finis: pbs aūt expſſit hāc ſcdā3 ſilitudinē
⁊ q̄dāmodo tacuit p̄mā: q2 ſupponebat. q. manife
ſtū ꝙ tp̄s hēt rōnē circuli: q2 ſeqt motū circulare3
⁊ ꝙ nō eſt aſſignare in tpe iſtās qd̄ nō ſit p̄n^m ⁊ fi
nis: ſicut nec in circulo eſt ſignare pūctū qd̄ nō ſit
finis ⁊ p̄n^m. ¶ Notādū3 ēī ꝙ ex eo ꝙ q̄ōlibet in
ſtās in tpe hēt rōnē p̄ncipij ⁊ finis tres ↄ̄ſues p̄nt
elici. p̄^a eſt ꝙ tp̄s hēt alteritatē in ſuis ptib^9 ⁊ tp̄s
poſteri^9 eſt alterū a priori. Nā cū iſtās ſit finis tpis
prioris ⁊ p̄n^m poſterioris uel ſit finis p̄teriti ⁊ p̄n^m
futuri: ſi h^9 tpa nō differrēt. tūc idē iſtās reſpectu
eiuſdē eſſet p̄n^m ⁊ finis: ꝑꝑ qd̄ eidē iſtāti reſpectu
eiuſdē tpis cōpeterēt oppoſita qd̄ eſt icōueniēſ. 2^a
ↄcl^o eſt ꝙ tp̄s nunq̄ deficiet. nulla eni3 res defici
et in ſuo p̄n^o: nec deſinit cū incipit eē. Si ergo tp̄s
ſemꝑ eſt in ſuo p̄n^o: q2 de tpe nō eſt niſi iſtās ⁊ q̄ōli
bet iſtās hēt rōnē p̄ncipij reſpectu alicui^9 tpis. ſe
quit ꝙ tp̄s uh̄r nunq̄ deficiet pōt deficere hoc tp̄s
uel illud: ſed nō tp̄s ſimpliciter. 3^a ↄcluſio eſt qua3
pbs tacuit. ſ. ꝙ tp̄s nunq̄ incepit: q2 ſicut qd̄ eſt in
p̄ncipio ſm ꝙ h^9 nō deficit ſic qd̄ eſt in fine ſm ꝙ
huiuſmodi eſt nō incepit. cū ergo q̄ōlibet iſtās ſit
p̄ncipiu3 ⁊ finis ſicut tēpus ſemꝑ eſt in ſuo princi
pio: ⁊ ideo non deficit: ſic quia ſemꝑ eſt in ſuo fine
nunq̄ incipit. futurū ergo tp̄s nunq̄ deficiet: quia
ſemꝑ iſtās eſt principiū talis tpis. p̄teritū aūt tē
pus nunq̄ incepit: quia ſemꝑ iſtās eſt finis reſpe
ctu talis tpis. ¶ Notandū etiā ꝙ phūs in his ra
tionib^9 ſupponit tēpus hēre ſilitudinē circuli quo
poſito arguit. q̄ōlibet nūc hēre rationē p̄ncipij ⁊
finis. in linea enim recta eſt accipe pūctū qd̄ eſt ita
principiū ꝙ nō eſt finis: ⁊ ꝙ eſt ita finis ꝙ nō prin
cipiū. Si ergo tēpus haberet ſilitudinē cum linea
recta poſſet dici ꝙ incepit uel ꝙ deſinet. Sed cū
aſſimilet circulo ſm pbm nō eſt ibi dare iſtās qd̄
ſit tm̄ p̄ncipiū uel tm̄ finis: ſed quodlibet habet ra
tionē principij ⁊ finis: arguit autem cōmētator ad
fortificandā philoſophi rōnē ꝙ ſi corrūpet tēpus
corrūperetur in tpe. eēt ergo tēpus poſtq̄ deficeret
tēpus ⁊ ſi incipet tēpus inciperet in tpe. fuiſſet ergo
tēpus anteq̄ eſſet tēpus: ſed ꝙ he rōnes nō ↄclu
dūt ⁊ ꝙ poſſit dari iſtās in tpe qd̄ ſit ſolū princi
pium ante qd̄ nō fuit tēpus. ⁊ ꝙ poſſit dari ibi in
ſtās qd̄ ſit ſolū finis poſt qd̄ nūc erit tēpus nō ob
ſtāte ꝙ tēpus aſſimilet linee circulari ⁊ non linee
recte in 8° declarabitur. ibi eni3 he rationes ⁊ alie
que videtur probare eternitatem mundi diſſolven
tur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipſum aūt iam prope eſt preſenti atthi
mo nunc pars futuri tēporis. Quādo ua
det iam: q2 prope eſt tempus in quo futu
rum eſt ⁊ preteriti tēporis: quod non pro
cul eſt ab ipſo nūc. Quādo uadis iam iui.
Ilion autem deſtrui iam non dicimus: qa
procul multum eſt ab ipſo nunc.

¶ Determinat de ipſo iā. d. ꝙ ip̄m iā dicit aliqd̄ tp̄s
qd̄ eſt ꝑpe p̄nti nūc atthimo. i. īdiuiſibili: ⁊ h^9 tp̄s
pōt eē ps futuri tpis: ut cū dicim^9 qn̄ uadet rn̄det
iā: q2 ꝑpe eſt ꝙ uadat. Sic ēt ⁊ iā pōt eē ps p̄teri
ti tpis qd̄ tp̄s non eſt ꝑcul ab ip̄o nūc in quo ſum^9
ut cū querit qn̄ uadis reſpōdet iam iui. Si prope
eſt ꝙ iuit: ſed Ilion. i. troiam iam deſtrui non dici
mus: q2 deſtructio illa eſt multum procul ab ipſo
nunc in quo ſumus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipſum aūt modo ꝑpe p̄nti nūc eſt pars
p̄teriti. Qn̄ uenit modo: ſi ſit tp̄s ꝓximu3
p̄nti nūc. Olim aūt ꝙ ꝓcul. Repente aūt
quod in ſenſibili tpe eſt ꝓpter paruitate3.

¶ Determinat de modo ⁊ de olim ⁊ de repēte. d. ꝙ
ip̄m modo noiat tēpus qd̄ eſt ꝑpe p̄nti nunc ⁊ eſt
pars p̄teriti tpis: ut qn̄ uenit rn̄det modo ſi ſit tē
pus ꝓximū p̄ſenti nūc. olim aūt noiat tēpus p̄teri
tum. ſed non noiat tēpus qd̄ eſt ꝓximū: ſed qd̄ eſt
ꝓcul. Repēte autē ꝓpter paruitatē noiat aliqd qd̄
ſit in iſenſibili tēpore. illud enim dicit repēte fieri
qd̄ ſit in paruo tpe uel qd̄ ſit ſubito ⁊ cito. ¶ No
tandū autē ꝙ olim ſemꝑ noiat tēpus remotū ⁊ tē
pus preteritu3. modo autē ſemꝑ noiat tēpus ꝓxi
mū. Sed ſm modū idiomatis noſtri nō ſemꝑ no
minat tēpus preteritu3. dicimus enim non ſolum
de preterito ꝙ modo uenit. ſed etiam de futuro ꝙ
modo ueniet: ſed forte apud grecos nominat ſolū
tempus preteritum: quia talia accipienda ſunt ſm
conſuetudinem idiomatum. Lectio. XXVII.

Tirano autē3 oīs a nā remota eſt.
In tpe aūt oia fiunt: ⁊ corrūpunt.
Unde ⁊ alij qdā ſapiētiſſimū dice
bāt. Pythagoricus aūt paron penitus
indiſciplinabile: q2 obliuiſcunt: in hoc re
ctius dicens. Manifeſtum igit q̄m corru
ptionis magis erit per ſe cauſa q̄3 genera
tionis: ſicut dictū eſt prius. Deſtructiuu3
autem mutatio per ſe eſt. Generationis
autem ⁊ ipſius eſſe eſt ſm accidens.

¶ Poſtq̄ pbs determinauit de tpe per cōparatiōe3
ad ſua mēſurata ⁊ ēt determinauit de q̄buſdā itē-

sioib⁹ tpis. in p̄te ista assignat rōnē eoꝝ que sup̄ius dixerat uel declarat q̄dā que supposuerat. dixerat eni q̄ per se mot⁹ est corrūpe. per accñs aūt gñare. dixerat ēt q̄ de rōne mot⁹ est q̄ fiat in tpe. duo ḡ facit ƒm q̄ h̄ duo declarat. p̄ eni ōndit q̄ mot⁹ per se facit ad corruptionē: per accidēs aūt ad gñationez. s̄o p̄bat q̄ de rōne motus est q̄ fiat in tpe ibi [bis aūt nobis.] Circa p̄ᵐ duo facit: q̄ p̄ p̄ponit q̄ȯ itēdit. s̄o q̄ȯ dixerat manifestat per signum ibi [Signū aūt sufficiēs.] Dicit ḡ q̄ ois mutatio p̄ se est remotiua a nā idest abijcit a sub̄a ꝛ h̄z per se corrūpere. uerū q̄ oia ista tp̄alia fiūt. i. generant̄ ꝛ corrūpunt̄ in tpe inde est q̄ aliq̄ q̄dē dicebāt tp̄s eē sapientissimū: q̄z aspiciebāt ad generationē. Sz paron pythagoric⁹ dixit tp̄s penit⁹ indisciplinabile q̄z hoīes obliuiscunt̄ in tpe ꝛ tp̄s magis facit ad corruptionē discipline q̄z ad generationē ꝛ nihil magis igit̄ recti⁹ dixit. Nā manifestū est sicut dictū est p̄us q̄ tp̄s magis erit per se cā corruptionis q̄z generatiōis oīs. mutatio eni est per se q̄d destructiuum. Sed ipsius generationis dicim⁹ mutationez esse causam ƒm accidēs. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Signum aūt sufficiēs: quia fit quidē nihil: nisi moueat ip̄z quodāmodo: ꝛ agat. Corrūpit̄ aūt ꝛ cū nihil moueat̄. Et hāc maxime solem⁹ dicere sub tpe corruptionē. At uo neq̄ hāc tēpus facit. sed accidit in tpe fieri ꝛ hanc mutationem.

ℭ Probat q̄ȯ dixerat per signū. d. q̄ signū sufficiēs q̄ tp̄s per se faciat ad corruptionē: per accñs autē facit ad gñationez est: q̄z nihil fit. i. gñat̄ nisi aliq̄d q̄dāmodo ip̄m moueat ꝛ agat. agēs ḡ est per se cā gñationis nō tp̄s. s̄z tp̄s vī per se cā corruptionis corrūpit̄ aūt aliq̄d cū nihil moueat̄ ab aliq̄ cā extrinseca ꝛ hāc corruptionē maxīe solemus dicē eē sub tpe. dato eni q̄ aial nō corrūperet̄ ferro uel p̄ aliq̄z violētiā ꝛ solo senio moreret̄. tp̄s ergo per se vī sufficiēs cā corruptiōis. talē enim corruptionē per se attribuim⁹ tpi que fit per senium seu per senectutē non per violentiā illatā. Addit aūt q̄ nec ad corruptionem facit tempus: sed accidit hanc mutationem fieri in tempore.

ℭ Quod q̄dē igit̄ tp̄s est: ꝛ q̄d est: ꝛ quot modis dicimus ip̄z nunc: ꝛ quid ip̄z tunc ꝛ quid modo: ꝛ quid iam: ꝛ quid olim: ꝛ quid repente: dictum est.

ℭ Ultio epilogat circa determinata. d. Q̄ȯ q̄dē igit̄ tp̄e est. i. h̄z eē ꝛ ēt q̄d est tp̄s ꝛ quot modis d̄i ip̄m nūc ꝛ q̄d est ip̄m tūc: ꝛ q̄d iā ꝛ q̄d olim ꝛ q̄d repēte dictū est supra. ℭ Dubitaret forte aliq̄s utrū mot⁹ per se faciat ad corruptionē: per accñs aūt ad gñationē. vī aūt q̄ nō. mot⁹ eni eē ītialiorē cōparationē habet ad terminū ad quē q̄z ad terminū a quo. Nā ut in 5° phi⁹ p̄babit̄ mot⁹ semp recipit denoiationē ꝛ spēm a termino ad quē uadit. si eniz q̄s ex nigro fiat albus mot⁹ ille incipiet a nigredine ꝛ terminabit̄ ad albedinē. h⁹ aūt motus nō dicet̄ denigratio nec suscipiet spēm a nigro. sed dicet̄ dealbatio ꝛ suscipiet spēm ab albo: si igit̄ mot⁹ habet eētialiorē cōparationē ad formā ad quā uadit q̄z ad formā a qua incipit cū respectu forme ad quā uadit faciat ad gñationē. respectu ei⁹ a qua icipit faciat ad corruptionē magis erit mot⁹ per se generare q̄z corrūpere: cui⁹ oppositū videt̄ in lr̄a. Dicēdū q̄ mot⁹ dupliciter pōt ꝯsiderari: uel ut mot⁹ est: uel ut est organū ꝛ instr̄m alicui⁹ agētis. cuilibet enim organo cōpetit duplex actio. vna inq̄ztū res q̄dā est. alia inq̄ztū instr̄m est. videmus eni q̄ calor est q̄ȯdā organū aie vegetatiue mediāte quo habet nutrire ꝛ augmentare. calori ergo cōpetit duplex actio vna inquātū calor est: ꝛ sic habet q̄ cōsumat ꝛ q̄ in infinitū ꝯsumat. alia aūt actio cōpetit ei inquātū est instrumentū aie: ꝛ sic nō habet q̄ȯ infinitū cōsumat: sed regulat̄ ab aia: ꝛ cōsumit usq̄ ad debitā digestionē. Q̄ȯ ergo dictū est de calore respectu aie intelligēdū est de motu respectu agētis mot⁹ enim ut mot⁹ est ꝛ ut res quedā est semp hēt q̄ corrūpat. Si aūt generat h̄ nō est ut motus est: sed ut est organū ꝛ instrumētū alicuius agentis. Q̄ȯ aūt motus per se sit corrūpere ꝛ nō generare sic ostēdi pōt. nā in his que sunt per se sicut simpliciter ad simpliciter ꝛ magis ad magis: ꝛ maxime ad maxime. Si ergo de rōne motus est q̄ motus facit distare. ergo qui mouet̄ distat qui magis mouet̄ magis distat. Sed ƒm q̄ȯ intēdit̄ motus augetur distātia termini a quo. minuit̄ aūt distātia termini ad quez: p̄pter q̄ȯ q̄z motus per se facit distare. per accidēs aūt appropinquare per se corrūpit: q̄z distātia accipiēda est ƒm terminū a quo. Si eni ƒm terminuz ad quē acciperet̄ distātia: tūc quāto q̄s plus moueret̄ tāto plus distaret a termino ad quē uadit: q̄z ergo cum intēdit̄ motus auget̄ distātia termini a quo ꝛ augmētat̄ p̄pinquitas termini ad quē accipiēda est distātia ƒm terminuz a quo ꝛ p̄pinquitas ƒm terminū ad quem: ꝛ q̄z per distātiam termini a quo fit corruptio per approximationē termini ad quē fit generatio si motus per se facit distare per accñs appropinquare per se est motus: corrūpere per accñs est generare. ℭ Ad euidētiā aūt rōnis facte sciēdū q̄ motus dupliciter ꝯsiderari pōt. p̄mo simpliciter ut mot⁹ est. s̄cdo ut habet eē ꝯcretū ꝛ ut determinat̄ ad hāc spēm mot⁹ uel ad illā. Si ꝯsiderat̄ mot⁹ simplr̄ ꝛ ut motus est sic semp facit determinate distare ab eo in quo aliq̄d est. nihil eni mouet̄ localr̄ nisi distet ab illo loco in quo est: sic ēt nihil alterat̄ nisi distet ab illa q̄litate in q̄ est: est ḡ de rōne mot⁹ facē distare ab eo in quo est siue a forma in qua est. Sed q̄ appropinq̄t ad hāc formā uel ad illā h̄ nō hēt ex p̄te mot⁹: vn̄ motus est. Sz h̄ cōpetit ei ut determinat̄ p̄ aliq̄ȯ agēs ad aliquā spēz. Si eni albū ƒm q̄ h⁹ alterat̄ de necessitate recedit ab albedie: s̄z q̄ uadat ad rubedinē uel ad pallorē hoc cōpetit ꝛ p̄ut determinat̄ h⁹ mot⁹ per aliq̄ȯ sp̄ale agēs. est aūt h̄ in trāsmutatio ne sb̄ali forte magis manifestū: sufficit eniz q̄ aer trāsmutet̄ sb̄alr̄ ad h̄ q̄ distet ꝛ recedit a forma in qua est. Sz ad h̄ q̄ appropinq̄t ad aliq̄z sb̄alē formā: op̄z q̄ h⁹ trāsmutatio specificet̄ per aliq̄ȯ sp̄ale agēs. ut si debet trāsmutari in ignē trāsmutabitur ab igne ꝛ a calido. Si dz trāsmutari in aquam trāsmutabit̄ ab aqua ꝛ a frigido. nō igit̄ pōt intelligi trāsmutatio aeris substātialis nisi sp̄aliter fiat recessus a forma aeris: sed non op̄z q̄ sp̄aliter fiat accessus ad formā ignis uel ad formam aque nisi h⁹ trāsmutatio specificet̄ per aliquod determinatum agēs. ergo trāsmutatio quātum est de se facit distare ab illa speciali forma in qua est q̄ȯ trāsmu

tat. Q̄ḋ aūt faciet accedere ad aliquā spēalez hoc cōpetit trāsmutationi ut trāsmutatio est: sz ut determinat per aliqḋ agēs. declaratū est ergo qḋ supra dicebat. vz qḋ motus vnde mot⁹ est facit distare ꝛ corrūpit. Q̄ʒ autē faciat appropinquare ꝛ ꝙ generet hoc nō cōpetit ei ut motus est ut specificat per aliqḋ agēs ꝛ est organū alicuius agētis. ideo est ergo ꝙ ait philosophus ꝙ motui ꝛ tpi attribuit corrūpere. sed ipsi agēti attribuit generari. Quod ꝟo obijcit qꝛ mot⁹ recipit speciez a termino ad quē respectu cuius generat. Dicēdum ꝙ motus ut est cōtractus ꝛ specificatus per aliqḋ agēs per se generat ꝛ facit appropinquare. sed absolute sumpt⁹ solū corrūpit ꝛ facit distare. Nō eniꝫ ut dicebat pōt itelligi trāsmutatio aeris substātialis nisi sit ibi corruptio aeris. Sed ꝙ sit ibi gñatio ignis uel aque nō sufficit itelligere hꝰ trāsmutationem absolute. Sed oportet itelligere eā specificatā ꝛ ꝯtractā per aliqḋ speciale agens: qꝛ sm ꝙ aer patit ab alio ꝛ alio agēte sic aliud ꝛ aliud generat ex ipso. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū tps per se corrumpat. videt ꝙ nō: qꝛ cū tps cōplemētuꝫ recipiat ab aīa ut ifra dicet nec est actiuū nec ꝛ passiuum sicut nec vniuersalia per se agūt uel patiunt. Dicēdū ꝙ tps per accidēs corrumpit ꝛ per accidēs generat vnde philosophus ait ꝙ hāc trāsmutationē. vz corruptionez tēpus facit per accidēs. tamē in his que sunt per accidens est date gradus. tps enim oīno per accñs generat: qꝛ nec hꝫ cōpetat ei rōne sui nec rōne motus in quo fundat: sed ꝙ corrūpat non est oīno per accñs: qꝛ lꝫ hoc nō cōpetat ei rōne sui cōpetit ei tñ rōne motus: ideo ꝓⁱᵒʳ ait: ꝙ tps generare est pure per accidēs: sed ꝙ corrūpit nō est pure per accñs: ꝛ inquantū nō est pure per accidens dicit quodāmodo per se. ¶ Deinde cum dicit.

¶ His aūt nobis sic determinatis manifestū aūt est ꝙ oēm mutationez ꝛ omne qḋ mouet necesse est moueri in tpe. Veloci⁹ eni ꝛ tardius dicimus sm oēm mutationē. In oibus enim sic vi. Dico aūt uelocius moueri p̄us trāsmutās in subiectum sm idem spatiū: ꝛ qḋ sm regularem motuꝫ mouet: ut in loci mutatione: si utrūqꝫ sm circularē motum mouet: aut utraqꝫ sm rectum: similiter autem ꝛ in alijs.

¶ Declarat scḋm declarandū. vz ꝙ de rōne mot⁹ est ꝙ fit in tpe. Circa qḋ duo facit sm ꝙ duas rōnes adducit ad ꝓpositū. 1ᵒ ibi [at ꝟo p̄us.] Dicit ergo ꝙ cum his sic determinatis. i. a nobis manifestuꝫ est ꝙ oēm mutationē ꝛ omne qḋ mouet necesse est moueri in tpe: qꝛ sm oēm mutationē dicimus esse uelocius ꝛ tardius. in oibus eni mutationib⁹ sic videt ꝙ aliqua est uelox aliqua tarda. addu aūt ꝙ illud qḋ dr̄ uelocius moueri qḋ p̄us est trāsmutās in sbm. i. in id qḋ subijcit intētioni agētis: illud ergo uelocius trāsmutat qḋ citi⁹ puenit ad terminū quē intēdit agēs: ꝛ hꝫ qḋ mouet sm idē spatiū ꝛ ꝙ mouet sm motū regularē. i. sm eādē regulā uel rōnem motus: ut in loci mutatione si utraqꝫ mouent sm circulationē: aut utraqꝫ sm rectuꝫ. Silr aūt ꝛ in alijs trāsmutationib⁹: si accipiant sm eādē regulā semp̄ inuenit ibi uelocius ꝛ tardius. Est aūt vis rōnis hui⁹ ꝙ cū uelox ꝛ tardū mēsurant tpe: qꝛ ois motus aut est uelox: aut tardus ois motus fiet in tpe. ¶ Notādū aūt ꝙ ut patebit in 7ᵒ huius nō sunt cōparabilia nisi que sunt vniuoca: mot⁹ aūt rectus nec est uelocior neqꝫ tardior circulari: qꝛ ꝓpe nō est cōparabilis sibi: ideo ait ꝙ ueloci⁹ ꝛ tardius non dicunt nisi in his que mouentur sm idem spatium ꝛ sm eandem regulam motus: qꝛ propter talia sunt comparabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ꝟo p̄us in tpe est. Prius enim ꝛ posterius dicimus: sm ad ip̄m nūc distātiā. Ipsum aūt nūc terminus p̄teriti ꝛ futuri est. Quare qm̄ ipsū nūc in tpe sunt: ꝛ p̄us ꝛ posteri⁹ in tpe erūt. In quo eni est ip̄m: ꝛ ipsi⁹ nūc distātia: ecōtrario aūt p̄us dr̄ ꝛ sm p̄teritū tps ꝛ futurū. In p̄terito qdez eni p̄us dicimus: quod lōgius est ab ipso nūc. Posterius aūt ꝛ qḋ ꝓpe est. In futuro autem p̄us qdez quod ꝓpinquius est ipsi nunc. Posterius aūt ꝛ quod procul est. Quare qm̄ prius in tēpore est: ꝛ oēm autē motuꝫ sequit prius manifestum est: ꝙ ois mutatio ꝛ motus ois in tempore est.

¶ Adducit scḋaꝫ rōnē: ꝛ dicit ꝙ p̄us supple ꝛ posterius est in tpe qḋ patet: qꝛ p̄us ꝛ posteri⁹ dicimus sm distātiā ad ipsum nūc: ipsum aūt nūc est terminus p̄teriti ꝛ principiū futuri: quare qm̄ ipsa nunc in tpe sunt. sequit ꝙ hec prius ꝛ posterius in tēpore erūt. Nā in quo est ipsum nūc in illo est distātia ipsius nūc. declaratū est ergo ꝙ prius ꝛ posterius sunt in tpe: qꝛ sumunt per distantiā ad ipsum nunc qḋ est in tpe. Addit aūt ꝙ ecōtrario dicit p̄us sm tēpus preteritū ꝛ futuruꝫ. Nā prius in p̄terito dicimus ꝙ est lōgius ab illo nūc in quo sum⁹. posterius aūt in preterito dicimus ꝙ est ꝓpe p̄nti nunc in futuro aūt ecōuerso prius quidē qḋ est ꝓprius semp̄ ipsi nūc. posterius aūt qḋ est procul habito ergo quomodo p̄us ꝛ posterius habēt esse in tēpore ex his que dixerat ꝯcludit intentū. d. ꝙ qm̄ prius ꝛ posterius est in tpe: ꝛ ad motuꝫ omne sequit ꝙ sit ibi prius ꝛ posterius: manifestum est igit ꝙ ois mutatio ꝛ ois motus est in tpe. ¶ Dubitaret forte aliqs utruꝫ mutatio mēsuret tēpore. videt ꝙ non: qꝛ mutatio dicit qd indiuisibile. indiuisibilia autē mensurant instāti ꝛ nō tēpore: ergo ꝛc. Dicēduꝫ ꝙ mutatio dupliciter potest accipi. vno modo ut includit motū precedētē: ꝛ sic dicit qd diuisibile ꝛ mēsurat tēpore: ꝛ sic philosophus hic de mutatione loquit. alio modo pōt accipi mutatio ut est terminus motus ꝛ ut dicit qd indiuisibile: ꝛ sic nō mēsurat tpe sed instāti. Q̄ʒ aūt mutatio sic accepta mēsuret instāti pꝫ. Nā cū tps mēsuret motū illud ꝓprie mēsurabit instāti ꝙ sic se hꝫt ad motū sicut instās ad tps. instās aūt ad tēpus q̄ꝫtum ad p̄sens duplicē habet habitudinē. primo qꝛ est idem realiter in toto tēpore. scḋo qꝛ est terminus eius. ex quo pꝫ ꝙ ip̄m mobile ꝛ ois ꝑmanētia ꝛ etiā ipse mutationes mēsurent instāti. Sꝫ aliter cōpetit ꝑmanētibus mēsurari instāti ꝛ aliter mutationib⁹: ꝑmanētia enim mēsurant instanti inq̄ꝫtū sunt eadē in motu sicut instās est idē in toto tpe. Sed mutatio mē

surat instāti.put est terminus mot⁹ sicut instās est
terminus tpis. ¶ Ulterius aūt qr in ca° de uacuo:
refuabaf quedā ratio soluēda in hoc cu°. Dicebaf
enim ibi q̄ si grauia mouerenf in uacuo q̄ descen
derent in nō tpe: hoc aūt ut ibi ostendebaf imagina
tioni repugnat. Nā lz in uacuo nō sit medium cor
poreale. est m̄ ibi mediū spatiū z sunt ibi diuer
se ptes medij ppter diuersam q̄ntitatem spatij. Qz
aūt aliqō corpus sit in diuersis ptibus medij z in
diuersis locis simul est oīno incōueniēs: qō si hoc
nō est simul z est ibi successio. ergo uacuū nō ptrā
situr in instāti sed in tpe. ut igif tales difficultates
soluanf primo mouebimus quasdā qōnes de illu
minatione aeris: ideo q̄ hu⁹ transmutatio videf hēre
magnā similitudinē cum trāsmutatione que fieret in
uacuo si esset dare uacuū postea ad maiorē decla
ratiōnē quesiti etiā de ipso uacuo poterimus aliq̄
dubitare. ¶ Dubitaf ergo primo utrū in illumina
tione aeris sint plura mutata eē. Dicēdum q̄ sicut
videmus in trāsmutatiōe reali sic suo modo se ha
bet in trāsmutatiōe intētionali. videmus enī q̄ si
ignis calefacit aerē imediate calefacit sibi ptē p
pinquā z mediāte illa calefacit ptē aeris remotā.
Sic si aliqō lucidū illuminat aliqō mediū imedia
te illuminabit sibi partez propinquā z mediāte il
la illuminabit partem magis remotā. Sed h̄ esse
nō posset nisi a luce generata in pte ppinquiori gene
raref lux in pte posteriori. sunt ergo ibi diuerse ge
nerationes lucis. Sed cū gñatio sit quedā mutatio
quot sunt ibi gñationes tot sunt ibi mutationes z
per q̄ñs tot sunt ibi mutata esse. credimus enim lu
cē eē intētionaliter in medio qō supponif ad p̄ns.
Sed si ptingeret nos scribere sup librū de aīa: de
hoc diffusius tractaremus. gñationes aūt intētio
nalis diuersificati hñt s̄m puncta ipsius medij: ut
declarari hēt in pspectiua: quot sunt ergo pūcta ae
ris tot sunt ergo gñatiōes lucis z per q̄ñs tot sunt
ibi mutationes z mutata eē. accipiēdu s est tn̄ pun
ctus aeris nō mathematice: ut dicit qd indiuisibi
le. Sed dī eē pūctus aeris illa modica pars eius
que est susceptiua intētiōis lucis: z tūc dī eē pūcta
lis uel talis pars q̄ñ accipif ita modica q̄ si accipe
ref minor posset ibi refuari spēs lucis. ¶ Ulterius
aūt dato q̄ si in illuminatiōe aeris sint plures mu
tationes z plura mutata eē ppter plītatez gñatio
nis lucis uel ppter plītatē pūctoz medij. ¶ Dubi
taret forte aliqs utrū ille plures mutationes mēsu
renf plībus instātib⁹ uel eodē instāti. Dicēdū q̄ si
cut se hēt tps ad motū sic se habet instās ad muta
tum eē. tps aūt nō plurificaf ex inferioribus moti
bus: sed plītatē z vnitatē ipsius aeris deducimus
in plītatē z vnitatē celestis motus: ideo enī tps est
vnū s̄m ptinuitatez z nō est dare simpliciter plura
tpa simul: qr motus primus est vnus s̄m ptinuitatē
z nō est dare plures tales mot⁹ simul. Si enī suc
cessiue est dare plītatem tēpoz: ut qr posterius tps
est aliud a priori. hoc est ppter plītatem ptiū motus
celi: ut quia reuolutio posterior est alia realiter a re
uolutione priori. sicut ergo ppter vnitatē motus ce
lestis ponimus vnitatē tpis sic ppter vnitatez mu
tati eē in celo ponimus vnitatē ipsius instātis. quā
tūcūq; ḡ in illuminatiōe aeris sit dare plura muta
ta eē. tn̄ qr oībus illis mutatis eē nō r̄ndet nisi vnū
mutatū esse in celo. sequif q̄ tota illuminatio aeris
mēsuraf vno instāti nō plībus instātibus. Nā si illis
plīb⁹ mutatis eē q̄ sunt in illuminatiōe aeris r̄nde
rēt plura mutata eē in celo cū iter plura mutata eē
in celo sit dare mediū aliqō moueri: qr qōlibet mo
ueri mēsuraf tpe seq̄ref q̄ illuminatio aeris fieret
in tpe qō est ptra vītatē z ptra ph̄m in 2° de aīa. co
gimur ergo ad dicēdū qō sicut plīb⁹ motib⁹ inferio
rib⁹ pōt r̄ndere vnus mot⁹ celestis sic oīb⁹ illis mu
tatis eē in aere r̄ndet vnū mutatū eē in celo. cā aūt
q̄re illuminatio aeris nō fit in tpe: z q̄re oībus illis
mutatis eē nō r̄ndet nisi vnū mutatū eē in celo: est
qr ut supra tāgebaf introductio forme fit in istāti. to
ta enī cā q̄re reqrif tps in introductiōe forme sumif
ppter remouēdā dispōnē p̄riā. cū igif aer nō hēat
p̄rietatē ad lucē poterit se lux multiplicare in toto
aere in istāti pp qō oīb⁹ illis mutatis eē que sunt
in illuminatiōe aeris nō r̄ndebit nisi vnū mutatū
eē in celo. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs cū in il
luminatiōe aeris sit dare plura mutata eē utrū in
ter illa plura mutata eē sit dare aliqō moueri. Di
cēdū q̄ si psiderenf p̄dicta hec questio nō est que
stio. si enī tota illuminatio aeris fit in istāti cū qōli
bet moueri mensuref tpe: oportz nos dicē q̄ inter illa
plura mutata eē z que sunt in illuminatione aeris
nō intercipif aliqō moueri. ppter qō illuminatio ae
ris nō est motus: nisi uellemus ponere q̄ mot⁹ cō
poneref ex mutatis eē qō eē nō pōt. Nam sicut li
nea nō cōponif ex pūctis nec tps ex instātibus: sic
nec mot⁹ ex mutatis esse. ¶ Dubitato de illumina
tione aeris restat dubitare de motu in uacuo. circa
qō forte dubitaret aliqs: si descēderet graue in ua
cuo utrū in illo descēsu eēt dare plura mutata eē.
Dicēdum q̄ ut in ca° de uacuo diximus sicut tota
cā quare reqrif tps in introductione forme est p̄ria
dispositio in m̄ā: sic tota cā quare reqrif tps in mo
tu locali sumif ex resistētia medij uel mobilis. pro
pter qō si graue descēderet in uacuo: qr ibi nō esset
resistētia medij: cū uacuū si in eo eēt motus nō ha
beret vñ resisteret: nec etiā eēt ibi resistentia mobi
lis cū in tali motu mobile nō sit actu distinctum a
motore: qr grauia nō mouenf ex se nec sunt diuisi
bilia in talia duo quoz vnū est per se mouēs z ali
ud per se motū seq̄ref q̄ in uacuo grauia descēde
rēt in nō tpe: ideo pcludebaf supra q̄ cum de rōne
motus sit q̄ mēsuref tpe q̄ in uacuo non est mot⁹.
Sed lz in descēsu grauis nō sit motus eēnt m̄ ibi
plura mutata eē. Nā sicut lz illuminatio aeris nō
sit mot⁹. tn̄ pp diuersas ptes aeris est ibi dare plu
res gñationes lucis z plura mutata eē: sic lz descē
sus grauis in uacuo nō sit mot⁹. tn̄ ppter diuersas
ptes ipsi⁹ spatij: qō ponif eē uacuū eēt ibi dare plu
ra mutata eē. Sed m̄ inter plura mutata eē nō ca
deret mediū aliqō moueri: qr nō eēt ibi resistentia
aliq̄ q̄ p̄supponit moueri s̄m situ: sicut nec iter plu
ra mutata eē in illuminatiōe aeris cadit mediū ali
qō moueri: qr nō est ibi dare p̄ria dispō m̄ē quaz
p̄supponit motus s̄m formā. ex quo manifeste ap
paret q̄ sicut illuminatio aeris nō est motus: quia
cūc motus cōponeref ex mutatis esse absq; moue
ri: sic descēsus grauis in uacuo nō est motus: qr ibi
est dare mutata esse absq; eo qō inter illa mutata
esse intercipiaf aliqō moueri. pater ḡ qō lz descen
sus grauis in uacuo non sit motus. attamē si esset
dare talē descēsum eēt ibi dare plura mutata esse.
¶ Ulterius forte dubitaret aliquis si in descensu
grauis in uacuo est dare plura mutata esse utrum

talis descēsus mēsuret vno instāti uel pluribus instātibus. Dicēdū q si descēsus grauis in uacuo reduceret in motū celi ꝛ illa mutata esse reducerent i mutatū esse celestem: sequeret q ille descēsus nō mēsuraret pluribus instātibus sed vno instāti. Nā sicut pluribꝰ mutatis esse in illuminatione aeris rñdet solū vnū mutatū esse in celo. Sic pluribus mutatis eē in descēsu grauis in uacuo nō posset rñdere nisi vnū mutatum eē in celo: qꝛ si pluribus talibus mutatis eē rñderent plura mutata eē celestia cum motus celi fiat in tpe ꝛ nō sit dare in celo plura mutata eē inter que nō intercipiat aliqd moueri de necessitate descēsu grauis in uacuo fieret in tpe ꝛ inter plura talia mutata eē interciperet aliqd moueri cuius ꝯrm est ostēsum: oporteret ergo q si descēsus grauis in uacuo reduceret ad celestē motū q oibus illis mutatis eē non rñderet nisi vnum instās. Sed qꝛ uacuū nō pōt habere ordinē ad celū: opꝫ q si in hꝰ descēsu est dare plura mutata eē q talis descēsus mēsuret pluribus instātibus nō vno instāti. Si enim eēt dare plures motꝰ hic inferius qui nō reducerent in celestē motū de necessitate esset dare plura tpa. tps cuim de necessitate sequit quelibet motū nō reductū in alio motu: ꝛ qꝛ nō est nisi vnus motus qui nō reducat in superiorem motū: ideo est solū vnū tps ꝛ nō plura tpa. Et simili ergo si esset dare plura mutata eē non reducta in aliqd mutatū eē superius de necessitate quot eēnt talia mutata eē tot eēnt instantia mēsurātia illa. dicamus ergo q lꝫ oīa mutata eē que fiunt in illuminatione aeris mēsurent vno instāti: quia reducunt in vnū mutatum eē celestē. nō oīa mutata eē in uacuo mēsurant multis instātibꝰ: qꝛ oīa illa mutata eē nō reducent i aliqd mutatū eē superiꝰ: est igit ꝯcedēdū q pluribꝰ mutatis eē in uacuo rñderēt plura instātia cum inter illa plura instātia nō caderet tps aliqd mediū sicut nec inter plura mutata eē in uacuo caderet moueri mediū. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū talia plura instātia mēsurātia plura mutata eē in uacuo habeāt ꝯtinuitatē adinuicē: ꝛ utrū ex eis ꝯstitueret tēpus. Dicēdū q tēpus ꝛ ea que sunt in tpe quātum est de se hñt rōnem numeri. Sed aūt dicitur qd ꝯtinuum hoc est rōne motus in quo fundat tēpus enim ꝛ que sunt in tpe non sunt qd ꝯtinuuz nisi ꝓut in continuo fundant: quare si descensus grauis in uacuo nō est motus ꝛ inter mutata eē in tali descēsu intercipit aliqd moueri mediuz: qꝛ sublatus est ipse motus uel ipm moueri a quo talia habēt ꝯtinuitatem. sequit illa instātia nec eē cōtinua nec esse terminos ꝯtinui. imo ut dictū est inter illa instātia nullū intercipit tempus sicut nec inter illa mutata eē intercipit aliqd moueri. querere autem utrū ex illis instātibus ꝯstituat aliqd tēpus nō habet dubiū: qꝛ nisi accipiat tēpus oīno equiuoce ex instātibus nō ꝯstituit tēpus sicut nec ex punctis linea nec ex mutatis eē motus: immo qꝛ si oēs pūcti cōponant nullā facerēt magnitudinem ꝛ per plura puncta nō sunt aliquid maius q̄ꝫ vnus pūctus: sic oīa illa instātia mēsurantia descēsum grauis in uacuo nullā facerēt magnitudinem nec eēnt plus q̄ꝫ vnū instās. Si ergo descēderet graue in uacuo descēderet ī nō tpe: ꝛ ꝯcedi pōt quodāmodo q descēderet in instāti: qꝛ ꝛ si eēnt ibi plura instātia ꝓpter plura mutata esse: tñ qꝛ oīa illa instātia non facerēt tps: nec eēnt plus q̄ꝫ vnum instās ꝯcedi posset descēsum talem fieri in instāti. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs dato q in tali descēsu essent plura instātia ꝓpter plura mutata eē utrū illa plura instātia differrēt re uel rōne solū. Dicēdū q instās fm rem fundat in substātia rei mobilis. plura aūt mutata esse nō diuersificant instātia nisi ꝓut illa mutata esse diuersificāt ipsum mobile. cum ergo mobile ꝓut cōpetit ei aliud ꝛ aliud mutatum esse nō sit aliud fm rationē. sequit q si esset descēsus grauis in uacuo: lꝫ esset tñ ibi plura mutata esse. tamen quia vnū eēt corpus mobile graue qd mutaret fm oīa illa mutata esse oporteret dicere oīa instātia eē idē fm rem ꝓpter vnitatē corpis mobilis. esse tamē diuersa mutata esse que hñt diuersificare ipm mobile fm rōnē. Nam ꝓut mobili cōpetit q sit in alio ꝛ alio mutato esse sequit q fm rōnē sit aliud ꝛ aliud a seipso. ¶ Ulterius si pluribus mutatis esse in uacuo rñderēt plura instātia dubitaret forte aliquis utrū in illis pluribus instātibꝰ dici possit q sit ibi successio. Dicendū q hꝫ videt eē quasi labirinthus quedam enī dicamus videmꝰ incidere in incōueniēs. si enī dicimus q sibi nō sit successio: tūc cū illa instātia mēsurēt oīa mutata eē ipsiꝰ grauis in uacuo si in illis instātibꝰ non est successio. sequit q graue sit simꝰ in diuersis ptibꝰ spatij uacui. Si enī aliqd mobile ptrāseat aliqd spatiū q̄ꝫcūq; illud sit uacuū dicē q nō ptrāseat illud successiue: ꝛ dicē q sit simul in diuersis ptibus illiꝰ spatij videt eē oppositū in adiecto. rursus si ꝯcedimus inter illa instātia cadē successionē cū oīa illa istātia nō sunt plus q̄ꝫ vnū istās qꝛ iter ea ut dictū est nullū cadit tps mediū sequit ut videt q in eodē instāti possit eē successio: postq̄ꝫ iter illa istātia est successio que nō sunt plus q̄ꝫ vnū instās. Dicamus ergo q si graue descēderet in uacuo eēt ibi dare plura istātia absq; tpe medio sicut eēt ibi dare plura mutata esse absq; moueri medio ꝛ iter illa plura istātia eēt successio: nec esset simꝰ corpus graue in diuersis ptibꝰ spatij: sed fm illa plura istātia successiue eēt in pluribus ptibꝰ spatij nō obstāte q oīa illa istātia nō eēnt plus q̄ꝫ vnū instās. ¶ Ad cuiꝰ euidentiā ꝯsiderādū uel sciēdū q in ꝯsideratione huiꝰ veritatis imaginatio dupliciter decipit. Nā si eēt dare uacuū ꝛ nihilominꝰ moueret celū esset dare qddā tps fundatū in motu celi. rursus si in illo uacuo descēderet aliqd graue: qꝛ ille descensus nō reduceret in motū celi: sequeret ut dictum est q illa mutata eē in uacuo hērēt ꝓpria instātia qbꝰ mēsurarent nec reducerent in instās celestia ipsius tanq̄ꝫ in mensurā ꝓpriā. arguit ergo imaginatio lꝫ mutata eē in uacuo hēant instātia ꝓpria: nec reducātur in instās celeste tanq̄ꝫ in mēsurā ꝓpriā. tñ est instans celeste qñ sunt illa mutata eē: ꝛ qꝛ oibꝰ illis mutatis eē nō rñdet nisi vnū instans tpis celestis. Nā si illis mutatis eē rñderēt plura istātia in tpe celesti cū iter illa plura istātia cadat tps mediū sequeret q descēsus in uacuo fieret in tpe: cuiꝰ oppositū diximus. dicere ergo iter illa instātia mēsurātia mutata eē in uacuo eē successionē ut videt: est dicere q in vno ꝛ eodē instāti tpis celestis possit esse successio. Nā ut dictū est oibus illis instātibus nō rñderet nisi vnū instās in celo sicut oibus illis mutatis esse in uacuo nō rñderet nisi vnū mutatum esse celeste. Amplius arguit imaginatio si oīa illa instantia nō sunt plus q̄ꝫ vnū instās: qꝛ in vno instāti nō pōt esse successio. sequit q nec in oibus illis instā-

ribus posset eē successio. Sz q̄ hec imaginationes fallat de leui ostēdit. Nā successio nō est attēdēda sm mēsurā corrīdentē uel assistētē: sed sm mēsurā ppriā q: si hoc esset in toto tpe nō posset eē successio. Nō est enim magis simplex ⁊ indiuisibile nūc q̄ nūc eternitatis: ⁊ cū toti tpi non rīderet nisi vnū nūc eternitatis. ipm enim nūc eternitatis sim plex ⁊ indiuisibile oīa tpa cōprehēdit ⁊ assistit oībus tpibus. Sicut ergo nō ualeret in nūc eternitatis non esse pōt successio. Sed qm̄ sunt diuersa tpa nō est nisi vnū nūc eternitatis. ergo in diuersis tpibus non pōt eē successio. Sz qm̄ sunt plura instātia mēsurantia plura mutata esse in uacuo non est nisi vnū motus celeste. ergo in illis pluribus instātibus nō pōt esse successio ppter qd̄ amota est sophisticatio p^a aūt de leui tollit. naz pōt esse successio vbi interuenit maior q̄titas anter tps enim ⁊ instās est successio: q: si aliqd de albo fiat nigrū nō erit simul albū ⁊ nigrū. Sed per totū tps erit albū ⁊ in instāti ad qd̄ copulat erit nigrū. erit ergo successio inter tps ⁊ instās. sicut igit inter tps ⁊ instans est successio nec tn̄ tps ⁊ instās est plus q̄ tps solū: q: instās nullā addit magnitudinē supra tps: sicut punctus supra lineā. sic etiā inter plura instātia mensurātia mutata esse in uacuo pōt esse successio nō obstāte q̄ illa plura istātia nō sunt plus q̄ vnū instans. ex hoc aūt patere pōt qualis mot⁹ fieret in uacuo ⁊ quale tps mēsuraret motū illuz. Nā motus ille cōponeret ex solis mutatis esse ⁊ tps illud ex solis instātibus. si ergo pprie loquēdo ex mutatis esse nō sit motus ⁊ ex solis instātib⁹ nō resultat tps. Si uolumus pprie loq debemus dicere q̄ descensus grauis in uacuo non sit motus ⁊ q̄ talis descensus sit in nō tpe. fatendū est ergo q̄ impossibile est ponere aliqua mutata esse que nō reducunt i mutatū celeste ⁊ īpossibile est esse aliqua plura instātia inter que nō cadat tps mediū: ppter qd̄ ipossibile est ponere aliqd̄ spatiū uacuū in quo sit descensus alicui⁹ leuis: tn̄ si tale impossibile poneret sequeret q̄ essent aliqua mutata esse nō reducta in motū celeste ⁊ q̄ essent aliqua instantia inter que non caderet tempus mediū ⁊ ulterius inter illa plura instantia esset successio non obstāte q̄ non essent plus q̄ vnum instans. Lectio. XXVIII.

Dignū aūt ↄsideratione est ⁊ quō igit se habet tēpus ad aiam: ⁊ propter quid in omni videt esse tēpus ⁊ in terra ⁊ in mari ⁊ in celo.

Postq̄ phs determinauit de tpe sm se ⁊ per cōparationē ad mēsurata: ⁊ ostēdit quō se habet tēpus ad nūc olim iaz ⁊ cetera talia que dicūt quasi intētiones tēporis. in pte ista ut dicebat mouet quasdā qōnes circa tps. Sunt aūt h^c qōnes tres quarum prima est de entitate eius. 2^a de uītate. 3^a de vnitate ipsius. duo aūt facit q: p̄ querit sil' duas qōnes de tpe. Querit enim de entitate ei⁹ ⁊ de vniuersalitate ipsius. 2° querit per se separatim de vnitate tpis qd̄ erat tertiū quesitū circa ipsum ibi Dubitabit aūt aliqs. Circa primū duo facit: q: primo p̄mittit dictas duas qōnes. 2° exequit de illis ibi aut motus est. Dicit ergo q̄ dignū est cōsideratione quō tps se habet ad aiam: est et go prima questio de entitate tpis ut utrū tps sit solū ens apud aiam. scđa questio est de vniuersalitate tpis: ideo querēdū est ppter qd tēpus videt esse vniuersaliter in omni re sensibili: q: videtur esse ⁊ in terra ⁊ in mari ⁊ in celo. Deinde cum dicit.

Aut quia motus est passio quedam uel habitus numerus existens. Hec aūt mobilia oia in loco enim sunt omnia. Tempus autem ⁊ motus simul sunt ⁊ sm potentiam ⁊ actum.

Exequit de predictis qōnibus. circa qd̄ duo facit q: primo exequit de qone scđa. 2° exequit de questione p̄ma ibi utrū aūt cuz nō sit. Dicit ergo q̄ aut ideo supra tēpus habet quādā vniuersalitatez ⁊ habet esse in oib⁹: q: est quedā passio motus uel est qdā habit⁹ motus uel est exñs numerus ipsius mot⁹. Sed hec oia. s. celuz terra mare ⁊ alia oia in loco sunt ⁊ sunt mobilia localiter. tps aūt ⁊ motus simul sunt sm potētiā ⁊ sm actū. tēpus enim nō solū mēsurat qd̄ mouet in actu: sed etiā qd̄ mouet in potētia: q: tpe mēsurant etiā quiescētia: si ergo oia ista que videmus uel mouent actu uel potētia: oportz q̄ tēpus habeat quādam uītatem circa oia talia. Notādū aūt q̄ specialiter ait oia esse in loco: q: nullus motus est uīis apud oia nisi motus localis: uolēs ergo pbare vniuersalitatē tpis ex vniuersalitate motus specialiter facit mētionē de loco: q: oia corpalia sunt mobilia sm locum. non tn̄ sunt mobilia motibus alijs. Notādū etiā q̄ cum dicit oia esse in loco accipiēdū est esse in loco large: put etiā celū dicit esse in loco qd̄ per se ⁊ pprie non est in loco: sed solū per acciñs ut supra ostendebat. cū enim hic faciat mētionē de loco ppter motū localē. cum celum moueat tali motu per se. sufficit aūt q̄ accipiat esse in loco large sm quem modū cōpetit celo esse in loco. Notādum etiā q̄ tēpus dicit esse simul cū motu ⁊ cuz quiete: uel dicit esse simul cum motu in actu ⁊ cuz motu in potētia: sed nō est accipiēdū h^c simul put passio est simul cuz subiecto. tēpus enim non fundat in quiete tanq̄ passio in subiecto nec etiā est passio cuiuslibet motus: accipiendū est ergo illud sil' sicut mēsura est simł' cū mēsurato: q: tps mensurat quēlibet motū hic iferi⁹: ⁊ ēt nō solū mēsurat motū in actu sed in potētia. Dubitabit forte aliqs utruz tps sit uīr idē apd̄ oia ista sensibilia. Dicēdū q̄ ut supra dicebat mensura aliqñ accipit sm equalitatē: ⁊ hoc modo habet esse in rebus quātis: q: mesura quāta per sui replectionem adequat mensurato ut ulna replicata adequat pāno. Aliquādo v° accipit mēsura ratione cognitiōis ut album est mēsura oium colorz nō q̄ albuz replicatum mēsuret oēs colores. sed q: cognitio albi facit ad cognitionē oium colorz. ⁊ primū ens deus ipse gloriosus est mēsura oium substātiarz ⁊ etiā oium entium nō q̄ ipso replicatus mēsuret entia: sed q: cognitio ipsius facit ad cognitionē oium. cum igit tēpus equet motui ⁊ mensuratio tēporis accipiat sm quandā equalitatē: q: ppriū est q̄titati sm eaz equale uel inequale dici pōt. tēpus erit mēsura nō quocūq; modo. sed erit mēsura quāta. rursus quia quātitas tpis nō manet cuz hoc q̄ tēpus est mēsura quāta est ⁊ successiua. tēpus igit tripliciter pōt ↄsiderari. p̄mo ut est mēsura. sc̄do ut est qd q̄ cum. tertio ut est qd successiuū ut ex mensura fundat in aliquo. p̄mo q: semp primū in quolibet genere est

mēsura ⁊ rō alioꝝ oīum: ut aūt est qd q̄ntū fundaē aliq̄ modo in p̄ q̄nto. ueꝝ qꝛ nō est q̄ntum quocūq̄ modo: ſꝫ est qd successiuū ⁊ fundaē in p̄ q̄nto successiuo: nō in p̄ quāto simpliciter. Cū ergo p̄mū quātū successiuū sit mot⁹ p̄mus: opꝫ tēpus fundari in motu p̄. ⁊ qꝛ oīa mobilia siue moueantur actu siue potētia hñt ordinē ad p̄m motū: opꝫ tēpus habere quādā uītatē respectu oium mobiliū siue accipiātur mobilia in actu siue in potētia. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs de eo qd in lr̄a dicit. vꝫ q tps est passio mot⁹ utrū hēat vitatē. Dicēdū q tps est passio mot⁹ nō cuiuslibet: sed solū mot⁹ p̄mi. Sed si sic dicimus qd credimus hñ dictū duplex dubitatio ꝯsurgit. Nā cū tps sit idem mālitet cum tali motu cū idꝫ nō fundeē in seipso videē q tps nō hēat eē in tali motu. ut sua cuꝫ passio sit alia a sbto dicere tēpus esse idē māliter cū motu ⁊ eē passionē mot⁹ videē dicere oppositum in adiecto. Sciēduꝫ ergo q sufficit q aliqd distinguaē ab alio sm̄ intētionē formalem ad hoc q dicaē fundari in illo uel eē in eo. videmus eni q uīa sunt idē māliter cuꝫ pticularib⁹. sm̄ enim esse māle qd habet uīe in re extra est ip̄m particulare. attamē qꝛ intētio uīis ⁊ rō formalis ei⁹ est altera ab intētione pticularis dicūtur uīa esse in pticularibus. sic lꝫ sm̄ esse māle qd habet tps in re extra sit idē cum p̄ motu: tñ qꝛ rō formalis tpis est alia a rōne motus pōt dici vnū esse alio ⁊ fundari in alio. ꝓpter qd soluta est obiectio p̄ma. 2ª tñ obiectio ut videē magis urgit. Nā lꝫ ꝓpter aliā ⁊ aliā rōnē tpis ⁊ motus possumus ꝯcedere vnū fundari in alio non tñ ꝓpter hoc ut videtur ꝯcedere possumus q vnū sit passio alteri⁹. uīa eniꝫ ⁊ si sunt in pticulari nō tñ videē q possit dici passio pticularis. Aduertēdū tñ q qñ aliquoꝝ est alia ⁊ alia rō uel ille diuerse rōnes non collocāt ea in alio ⁊ alio genere: ⁊ tūc vnuꝫ nō debet dici passio alterius. passio eni ⁊ sbm semꝑ sunt in alio genere saltē ꝓpinquo. inde est ergo q qꝛ uīe ⁊ pticulare sm̄ qd huiusmodi nō diuersificāt genus: ⁊ si ꝯcedimus q vniuersalia sunt in pticularibus. non tñ dicimus q hec sint passio illoruꝫ. qñ ṽo aliqua existētia idem māliter sic habēt sm̄ diuersas rationes q etiā collocanē in diuersis generib⁹ uel in diuersis p̄dicamētis cū ea que sunt diuersoꝝ generū sm̄ quēdā ordinē reducanē in sbam: ita q sba subiicitur vni mediāte alio nō est incōueniēs que sic se hñt ad inuicē vnū eē passionē respectu alteri⁹. videmus eniꝫ q actio ⁊ passio ⁊ mot⁹ sunt idē māliter ut in tertio dicebaē. tñ qꝛ hec ptinet ad diuersa p̄dicamēta actio ⁊ passio reducunē in sbam mediāte motu: pōt dici q hec sunt quedaꝫ ꝓprie passiones mot⁹: ita q actio fundata in motu est quedā passio mot⁹ nō obstāte q est idē māliter cū ipso: sic etiā qꝛ tps reducit in sbam mobilis mediāte motu locali ⁊ qꝛ tēpus ⁊ talis motus ptinet ad diuersa genera q̄ntitcūq̄ sint idem māliter si bñ cōsideranē p̄dicta dici pōt q tps fundaē in motu ⁊ q est quedā passio motus. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū nūc possit dici passio mobilis. videē aūt q sic. Nā si nūc cōparaē ad mobile sicut tēpus ad motū. Si ꝯcedimus q tēpus sit passio mot⁹ videē q debeamus ꝯcedere q nūc sit passio mobilis. Dicēdum q non sufficit q aliqd fundeē in aliquo ad hoc q sit ei⁹ passio. Sed et ulterius reqrit q habent rōnem accñtis. ueꝝ est eniꝫ q nūc fundaē in sba rei mobilis sicut tps fundaē in motu. ⁊ ueꝝ est etiā q nūc est idē māliter cum sba rei mobilis sicut tps est idē māliter cū motu. uerum qꝛ ip̄m mobile est sba: motus aūt est accñs nūc qd est idem māliter cum sba nō sic hēt rōnē accñtis sicut illud qd est ideꝫ māliter cum accñte. nūc ergo nō sic pōt dici passio mobilis sicut tēpus passio motus: qꝛ nūc nō sic habet rationē accidentis cum sit idem materialiter cum ipsa substantia sicut tempus quod est idem materialiter cum accidente. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utrū aūt cum non sit aīa: erit tūc tēpus: an nō dubitabit uniq̄ aliquis: impossibile enim cū sit numerantē esse aliquē: impossibile ⁊ numerabile esse aliqd. Quare manifestuꝫ est: qꝛ neq̄ numerus. Numerus enim: aut quod numeraē est: aut numerabile. Si aūt nihil aliud aptū natum est q̄ꝫ aīa numerare ⁊ aīe intellectua: impossibile est tempus esse: anima si non sit.

¶ Exequiē de scdā questione utrū tēpus sit solū cum apud aīam. circa qd duo facit: qꝛ p̄mo ꝓbat tēpus nō esse si aīa nō sit. scdo soluit questionē quesitā ibi [Sed aūt hoc.] Dicit ergo q dubitabit uniq̄ aliquis utrū cum nō sit aīa: si uniq̄ erit tēpus aut nō videē enim nō esse tēpus cuꝫ nō sit aīa: qꝛ cū impossibile sit esse aliquē numerātē impossibile est eē aliquod numerabile: quare manifestuꝫ est q neq̄ est numerus numeratus uel numerabilis: si nō sit aīa numerās. numerus aūt oīs: aut est qd numeratur in actu: aut qd est numerabile in potētia. Si auteꝫ nihil aliud q̄ꝫ aīa est aptuꝫ natū numerare ⁊ aīe intellectua: qꝛ numerabile est opus rōnis ⁊ intellectus. sequiē si aīa per itellectū est numerās tēpus: aut est numerus numeratus uel numerabilis impossibile est esse tēpus si nō sit aīa numerās ipsuꝫ. ¶ Notandū autē q sicut ponunē esse effectus: sic oportet q ponanē ⁊ cause. Si ergo effectus sunt in actu hñuerūt causas in actu. Si aūt sunt in potētia habēt causas in potētia. ꝓpter qd si impossibile est eē causas nō erūt effectus in actu nec in potētia. Si igiē impossibile est esse numerās nō erit numeratuꝫ aliqd in actu nec numerabile in potentia quare si non pōt esse aīa numerāꝫ non videē q esse possit nec tempus ut est numerus numeratus nec ut est numerus numerabilis. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Sed autē hoc quod utcūq̄ ens est tps: ut si ꝯtingit motū esse sine aīa. Prius aūt ⁊ posterius in motu sunt: tempus aūt hec sunt: sm̄ quod numerabilia sunt.

¶ Soluit ad qōneꝫ quesitā dicens: q aut hoc qd est tēpus est utrūq̄ ens. i. est aliquo modo ens supple sic nō sit: aut qꝛ si ꝯtingit esse motū sine aīa ⁊ prius ⁊ posterius in motu sunt absq̄ eo qd sit aīa: erit tēpus aliquo modo absq̄ eo q sit aīa. Nam h. s. prius ⁊ posterius in motu sm̄ q sunt numerabilia sūt tēpus. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū tēpus sit solū ens apud animā. Dicēdū q aliqua sunt ad quorū esse nihil facit aīa cuiusmodi iste res sensibiles ut habēt esse in esse reali: aliqua ṽo sunt que totū esse qd habent: hñēt ab aīa ⁊ nō sunt nisi entia apud aīaꝫ: ut chimera ⁊ tragelaph⁹ ⁊ cetā talia figmēta

aliqua aũt sunt ad quoꝝ eẽ aliq̃ modo facit aĩa. nõ tñ totũ eẽ qḋ hñt. hñt ab aĩa ut ulĩa que ſm eẽ mã le qḋ hñt sunt in re extra formaliu ateʒ aũt ꝛ cõple mẽtuʒ recipiũt ab aĩa. ulĩe enim mãliter est ipsa nã rex pticulariũ. formaliter aũt est hm̃ nã put ↄside rat absq; ↄditionib9 mãe: ꝛ qꝛ itellectus est qui ↄsi derat talia absq; ↄdīnõibus mãe: intellect9 est qui facit ulĩtatẽ in rebus: ut vult ↄᵗᵒʳ in p̃ de aĩa. facit ergo itellectus ad esse ulĩuʒ. nõ tñ totũ esse qḋ ha bẽt: hñt ab aĩa. essent eniʒ ulĩa mãliter etiam si nõ esset aĩa: sic ẽt suo modo ꝛ ad esse tp̃is facit aĩa. nõ tñ tẽpus totũ esse qḋ habet: hent ab ea. esset enim tp̃s mãliter ꝛ si aĩa non esset que numeraret illud ipsa eniʒ p̃us ꝛ posterius in motu sunt tp̃s mãlıter cõplet tñ ratio formalis ipsius tp̃is ex eo ꝙ talia sunt numerabilia ab aĩa. hñ ergo dictuʒ est ꝙ si nõ esset aĩa ꝙ esset tp̃s utcũq;: qꝛ esset mãliter nõ esset tñ ſm suũ formale cõplemẽtũ. essent enim ip̃a p̃us ꝛ posterius in motu ut sunt mãliter. tp̃s etiã si nõ esset aĩa. nõ tñ essent talia ut cõplet formalẽ rõnẽ tp̃is: qꝛ nõ essent ut sunt numerata ſm quẽ moduʒ cõplet formalis ratio tp̃is. ℭ Ulterius forte dubi taret aliqs ad qḋ oportet p̃us ꝛ posterius in mo tu numerari ab aĩa ad hoc ꝙ cõpleat formalis ra tio tp̃is. Dicẽdũ ꝙ cum motus sit ↄtinuus ip̃a p̃i us ꝛ posterius in motu sunt in potẽtia ꝛ si sunt in actu hoc est per signationẽ aĩe: sicut in linea conti nua pũcta sunt in potẽtia ꝛ fiũt in actu: eo ꝙ signa mus illa: opʒ ergo ipsa p̃us ꝛ posteriuʒ in motu nu merari ab aĩa: ꝛ aĩa facit ad quoddã cõplemẽtum tp̃is. inquantum numerando ꝛ signando ipsa p̃i us ꝛ posterius in motu facit ad quandam actuali tatem eorum. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Dubitabit aũt aliqs: ꝛ q̃lis mot9 tp̃s nu merus sit aut cuiuslibet. Et nãq; fit in tẽ pore ꝛ augmentatur: ꝛ alterat in tempo re ꝛ fert. Scḋm igit ꝙ mot9 est: sic ẽ vni uscuiusq; mot9 numer9: vñ mot9 simpli citer numer9 est ↄtinui: sed nõ cuiusdaʒ.

ℭ Mouet qõnem de vnitate tp̃is. Ad cuius euiden tiã sciẽdum ꝙ vnitas numeralis ipsius tp̃is sumẽ da est ex vnitate motus. Si eniʒ videre uolumus utrũ sit tp̃s vnũ: vidẽduʒ est utrum tp̃s sit passio ꝛ nũs cuiuslibet motus. tria ergo facit p̃hs: qꝛ p̃mo īngrit utruʒ tp̃s sit passio: ꝛ p̃bat ip̃m esse numerũ etiã cuiuslibet motus. 2° obijcit in ↄtrium. 3° qꝛ ex his depẽdet questio de vnitate tp̃is. ostendit quõ sit tẽpus vnũ. 2ª ibi⌊ Sed est nunc moueri. ⌋3ª ibi ⌊ aut nõ omne nãq;. ⌋Dicit ergo ꝙ dubitabit aũt aliqs qualis motuʒ. i. cuius mot9 tp̃s sit numerus uel passio: aut cuiuslibet. i. videt ꝙ tp̃s sit passio ꝛ numerus cuiuslibet mot9: qꝛ nãq; fit. i. generat ali quid in tp̃e ꝛ augmẽtat ꝛ alterat in tp̃e ꝛ fert loca liter in tp̃e. ſʒ igit ꝙ mot9 est simpliciter ꝛ absolute sumptus videt habere analogiã ad tp̃s: sic qꝛ tp̃s est numerus ꝛ passio vniuscuiusq; mot9: vnde tp̃s est numerus simpl'r motus ↄtinui. sed nõ est nu merus cuiusdã motus tñ. ℭ Notãdũ aũt ꝙ cum diffinit tp̃s ꝙ est numerus mot9 li motus non stat pro vnoq;q; motu. sed soluʒ stat pro motu p̃. Non eniʒ q̃libet motus cadit in diffinitiõe tp̃is: sed solũ mot9 p̃mus. rõ ergo facta h̃ nõ arguit ꝙ q̃libet mo tus ponat in diffõne tp̃is. nec ꝙ tp̃s diffiniat per hoc ꝙ est numerus cuiuslibet mot9. mẽsurat enim q̃libet motus tp̃e: qꝛ quilibet motus depẽdet a p̃i mo motu. tẽpus tñ solum diffiniri habet per h̃ ꝙ est numerus primus motus. ℭ Deinde cuʒ dicit.

ℭ Sed est nũc moueri vnũ ꝛ aliud quoꝝ utriusq; mot9 erit numerus. Alteꝝ ꝛ al terũ igit tp̃s ꝛ simul duo tp̃a eq̃lia erunt.

ℭ Obijcit in ↄtriũ ostẽdẽs tp̃s nõ esse diffinẽdũ per hoc ꝙ est numerus cuiuslibet motus. d. ꝙ est. i. ꝙ ↄtingit nũc moueri vnũ ꝛ aliud. p̃nt eniʒ simul mo ueri diuersa mobilia quoꝝ mobiliũ utriusq; mot9 erit numerus supple tp̃s. erit igit alteꝝ ꝛ alteꝝ tp̃s p̃pter alterũ ꝛ alteꝝ motũ: ꝛ erũt simul duo equalia tp̃a qḋ est incõueniẽs. Nõ ergo tẽpus est numerus cuiuslibet motus. ℭ Notãdũ ꝙ si tẽpus diffiniret per hoc ꝙ est numerus cuiuslibet mot9 ꝛ q̃libet motus numerat9 esset tp̃s cuʒ ↄtingat mo ueri vnũ ꝛ aliud mobile uel cuʒ contingat moueri diuersa mobilia. ꝛ per ↄsequẽs ↄtingat esse diuer sos motus per ↄñs ↄtingeret esse diuersa tp̃a. hec ergo ratio 2° facta soluit primã rõnem. Nã nõ p̃ pter h̃ ꝙ q̃libet motus sit in tẽpore tẽpus diffiniri habet per hoc ꝙ sit numerus cuiuslibet motus: qꝛ tũc ad diuersitatẽ motuum sequeret diuersitas tẽ poꝝ qḋ est inconueniens. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Aut nõ omne nãq; tempus vnũ simili ter ꝛ simul est. Spẽ autẽ ꝛ quẽ nõ simul.

ℭ Quia ex his que dixerat dependet quodãmodo quõ de vnitate tp̃is: ideo ostẽdit quõ sit vnum tp̃s circa qḋ duo facit: qꝛ primo p̃ponit qḋ intendit. 2° manifestat qḋ dixerat ibi⌊ Si enim ꝛ hi sunt ca oes. ⌋Dicit ergo ꝙ omne nãq; tẽpus simul ꝛ sil'r est. vnum autẽ pro se. sed ꝙ species supple est vna tẽpoꝝ eoꝝ motuũ qui nõ sunt simul. ℭ Notãdum aũt ꝙ cum tp̃s nõ habeat diffiniri per h̃ ꝙ est nu merus cuiuslibet motus: sed solũ per hoc ꝙ est nu merus motus p̃mi qualẽ vnitatem dabimus mo tui ultimi celi talẽ vnitatem dabimus tẽpori. vide mus eni ꝙ dictus motus simul est vnus numero. successiue aũt simul est vnus specie. reuolutio eni hodierna nõ est vna numero cũ reuolutione exter na. põt tñ esse vna ſm spẽʒ sic simul nõ est nisi vnũ tẽpuʒ numero. Sed si accipiat tẽpus successiue ut si accipet tẽpus diuersaꝝ reuolutionũ uel diuer soꝝ motuũ qui nõ sunt simul sic esset tp̃s idem spe cie nõ numero. tp̃s enim posterius est aliud nume ro a p̃ori: lʒ possit esse ideʒ specie. ℭ Dubitaret for te aliqs utrũ sit vnum tp̃s oium tp̃aliũ. Dicẽdũ ꝙ vnitatẽ rerũ dupliciter inuestigare possumus. s. ex eẽ ꝛ ex rõne q̃dditatis. Sed vnitas ex eẽ facit vni tatẽ numeralẽ. vnitas aũt ſm rõnẽ q̃dditatis facit vnitatẽ spẽi. De vnitate aũt generis nõ est curãdũ ad p̃ñs: qꝛ gen9 nõ dicit p̃prie formã vnã. q̃re si de vnitate spẽi ꝛ de vnitate nũali ingrẽ uolumuʒ dice mus ꝙ illa sunt vnũ spẽ quoꝝ est vna rõ q̃dditat. Sed illa sunt vnũ nũo quoꝝ est vnũ eẽ. Si ergo h̃ accñtia adaptare uolumus cũ tp̃s sit de gñe accñ tiũ p̃p qḋ mota est qõ: qꝛ accñns eẽ est in esse dice mus ꝙ vnitas nũalis accñtiũ q̃rẽda est ex sbiis eis insunt. vnitas aũt spẽi q̃rẽda est ex vnitate for mali sumi ex eadẽ rõne q̃dditatis. albũ eni differt spẽ a nigro: qꝛ ratio q̃dditatis hui9 ꝛ illi9 est alia ꝛ alia. Sʒ albũ qḋ est in pariete differt nũo ab albo

qd est in ligno nõ ppter aliã et aliã rõnẽ qdditatis sed ppter aliud et aliud eẽ qd hẽt albũ in hoc sbio et in illo. cũ ergo ipa formaliter et fm suã rõnẽ qdditatis sit nũs. mãliter autẽ et ut in sbio fundat in motu vnitas spẽi ipsi9 tpis querẽda est ex nũo. ex quo sumit ei9 formalitatis gdditatis. Sz vnitas nũalis ipius querẽda est ex motu. p in quo fundat tanqz in sbio: qz igitur idẽ est nũs. vij. canũ. et vij. equoz. cũ septenarius a septenario nõ differat spe septẽ dies seqntes sunt idẽ ips spe cũ. vij. diebus pcedẽtibus: ita qz vnitas spẽi tpis querẽda est ex vnitate nũi. Sed vnitas nualis eius querenda est ex vnitate mot9 in quo fundat: ut qz pmus motus in quo fundat ipa et vnus nũo. adeo ipe est vnũ numero. ¶ Est eni diligẽter notãdũ qz cũ vnitas spẽi sit vnitas formalis. vnitas aũt fm nũm sit magis mãlis eo qz spẽs respectu indiuiduoz se hẽat qua si forma. indiuidua vo respectu speciei se hẽant. q. mã cum ipa sit formaliter numerus. materialiter aũt sit motus vnitas speciei tẽporis accipiẽda est ex numero. Sed vnitas numeralis ipsius est considerãda ex motu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si eniz et hi sunt canes: illi vo equi: utriqz aũt sptẽ. idem numerus est. Sic enim et motuũ simul terminatoz idem tps est. Sed hic velox fortassis: alius vo nõ et alius qdẽ loci mutatio est. Hic aũt alteratio. Tẽpus tñ idem est: siqdẽ et numerus equalis sit et simul alterationis et loci mutationis: et ppter hoc motus qdem alteri sunt: et seorsum sunt: tempus aũt ubiqz idem: qz et numerus vnus et idem ubiqz est: qui est equalium et simul.

¶ Manifestat que dixerat de vnitate tpis. Circa qd tria facit: qz p ostẽdit qz tps est vnũ spe: qz est vnũ sic ex eo qd est numerus. 2° declarat quõ ipa est vnũ nũo: qz est sic vnũ rõne mot9 in quo fundat. 3° quoddã qd supposuerat pbat. 2° ibi qm autẽ loci mutatio. 3° ibi dr aũt recte. ¶ Continuetur aũt sic bñ dictũ est qz tps est vnuz spe: qz si hi qdẽ sunt canes illi aũt equi: utriqz aũt sunt. vij. fm spẽm idez est nũs utrorũqz sic qz tps est nũs idẽ erit ips motuũ simul terminatoz. pñt ergo ipsi mot9 terminari per tps differre specie nõ aũt tps: adeo subdit qz hic mot9 fortassis est velox. alius vo nõ velox et aliz9 qdem motus est loci mutatio. hic aũt est alteratio ita qz motus pñt eẽ differẽtes specie. tñ tps idẽ est siqdẽ nũs sic simul et equaliter alterationis et loci mutatiõis. ppter h ergo mot9 qdẽ alteri sunt et seorsum sunt. tps aũt ubiqz est: qz et nũs vnus et idẽ est qui est equaliũ et simul. ¶ Notãdũ aũt qz si motus dz esse idez specie in eo qz nũo: opz qz accipiat equalis. Nã numeri eqles fm qz hmõi sunt semp idẽ specie. qz vo addit simul nihil facit ad vnitatẽ tpis inqztũ est numerus. sed facit ad vnitatem eius inquãtũ fundat in p motu. nã qz tales mot9 non pñt esse plures simul. ideo ipa equalia plura simul esse nõ pñt. põt ergo ips simul mẽsurare mot9 differentes spe. Attamẽ si ips accipiat equale et simul opz esse vnũ et idẽ: qz lz sunt diuersa numerata. tñ si illa sunt equalia numerus eoz fm qz hmõi est vnus et idẽ. ¶ Dubitaret forte aliqs: qz lz tps numerus sit nõ tñ est numerus quo nũamus: sed numerus numerat9 est ut supra ostẽdebat. numerus aũt numeratus nõ est idẽ diuersoz numeratoz qñtũcũqz numerata sunt equalia. Dicẽdũ qz numerus numeratus etiã si sit equalis qñtũcũqz habeat eẽ in diuersis numeratis est idẽ specie: lz nõ sit idẽ numero: sicut eni lz lignũ et paries differãt specie. albũ tñ in hoc et in illo differt solũ nũo. sic lz canes et equi differãt spe: septenarius tñ in canibus et in eqs nõ est ali9 septenarius spe sed numero. Qñtũcũqz ergo eni iste septenarius et ille sit nũs numeratus. nõ est tñ alius septenarius spe sed numero. pbs ergo ex eo qz tps est numerus nõ hẽt qz ips sit vnũ numero si accipiat tps equale: sed solũ qz sit vnũ specie motus ergo numerati per tps possunt differre specie. non autem specie tẽpus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam aũt loci mutatio et huiusmodi circularis: numeratur aũt vnũquodqz vno quodam pximo vnitates vnitate: equi vo equo: sic et tempus tpe quodam finito. Mensuratur aũt sicut diximus tẽpusqz motu: et motus tempore. Hoc aũt est: qz determinato motu: et tempore mẽsuratur motus quantitas et temporis.

¶ Ostẽdit tps eẽ vnũ nõ solũ ex eo qz est numerus: sed etiã ex eo qz fundat in motu. Circa qd duo facit: qz p facit qd dictũ est. 2° qd dixerat manifestat per alioz dicta ibi vnde et videt tps. Circa primuz duo facit: qz pmo pmittit qdã necessaria ad ppositũ. 2° ex his que dixerat pcludit intẽtũ ibi. Si igit qd pmũ. Premittit aũt quasi tria: quoz pmũ est qz loci numeratio et hmõi circularis mutatio supple ẽ maxime regularis: scdz est qz vnũqdqz numerat vno quodã pximo sui generis: ut vnitates numerant vnitate equi vo equo. ips eni numerat quodã tpe finito. videmus eni qz per vnitatẽ numeramus vnitates plures et etiã ipm nũm: et per vnũ equuz multos equos et per qñtitatẽ vnius ulne mẽsuramus qñtitatẽ multaz ulnarũ et tpe aliquo finito: ut vno die numeramus aliqd magnũ tps ut totuz annum. 3m est qz sicut diximus prius tẽpus mẽsurat motu et motus tẽpore. hoc aũt est qz determinato i. certo tempore mensurat motus fm ipos motus vel ipsum motuz: siue per ipsum motum mensuratur quantitas temporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igit qd pmum mẽsura oium pximoz circulatio: que regularis mensura maxime: qa numerus huiusmodi notissimus est. Alteratio qdẽ igit neqz augmentatio non sunt regulares. Loci aũt mutatio est.

¶ Ex his que dixerat pcludit intẽtũ. d. qz si igit pmũ in quolibet genere est mẽsura oiuz pximoz: qz circulo est mensura maxime regularis: et qz numerus hmõi mẽsure est notissimus ut hẽt alia lra vel est notissimus: qz in talẽ motũ reducunt oẽs alij motus: qz supple ita est tps qz est mẽsura motuũ fundabit in p motu. erit ergo tps vnũ. qz hmõi motus regularis in quo fundat ipa est vnuz. addit aũt qz alteratio qdẽ: neqz augmẽtatio nõ sunt motus regulares loci autez mutatio est supple regularis et maxime circulatio. tẽpus ergo sequet hũc motũ et erit vnũ

ꝓpter vnitatem eius. pʒ ergo ꝙ tps est vnū spe: qꝛ
est formaliter numerus. sed est vnū simpliciter: qa
mäliter est motus pmus regulariter in quo fun-
datur tanq̄ʒ in subiecto. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde ⁊ videt̄ tps eē spere mot⁹: qꝛ hoc
mēsurant̄ alij motus: ⁊ tēpus hoc motu.

¶ Q̄ȯ dixerat manifestat per dicta alioꝝ. Circa qȯ
duo facit: fm ꝙ ex modo dicendi alioꝝ dupl'r de-
clarat itētuꝫ. 2ª ibi[,] ꝓpter h̄ aūt. ¶ Cōtinuet̄ sic. h̄ñ
dictū est ꝙ tps sequit̄ motū circularē: vñ ⁊ qꝛ ita
ē videt̄ aliqb⁹ tpꝭ eē idē qȯ spere mot⁹. qȯ ideo cō-
tingit: qꝛ hoc. s. motu spere mēsurant̄ alij motus: ⁊
etiā tps mēsurat̄ hoc motu. mēsuramus enīʒ aliqȯ
tēpus ut mēsem: aut annū attēdētes ad motū celi.
¶ Notādū aūt ꝙ ut sup̄ patuit: qdā posuerūt tps
esse ipm motū celi ⁊ h⁹ opinionis dicit̄ fuisse Pla
to. h⁹ aūt opinio lʒ nō sit oīno uera aliq̄ modo ro-
borat positionē phi. vʒ ꝙ tpꝭ accipiēdū est fm mo
tū celi siue fm circularē motū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Propter hoc aūt ⁊ ꝯsuetuʒ dici accidit.
Dicūt enim circulū esse humanas res: ⁊
alioꝝ motū habēnū nālem: ⁊ gñationē: ⁊
corruptionē. Hoc aūt est: qꝛ oīa hec tpe
iudicant̄ ⁊ accipiūt finē ⁊ p̄ncipiuꝫ: sicut si
fm circulationē ſit. Et tps enim ipm vi-
det̄ circulus qdā. Hoc aūt iterū videt̄ ob
hoc: ꝙ huius loco mutationis mensura
est: ⁊ mēsurat̄ ipsuꝫ ab huiusmodi. Qua-
re dicere esse rerū que fiunt circulū: dice-
re est tēporis esse quēdam circuluꝫ. Hoc
aūt est: qꝛ mensurantur circulatione. Ex-
tra enim metruꝫ nihil videtur esse: q̄ʒ qȯ
mensuratur. Sed aut multa metra totū.

¶ Cōfirmat positionē suā ex alio modo dicēdi. conti
nuet̄ sic. h̄ñ dictū est ꝙ tps sequit̄ circularē motuꝫ
⁊ ꝓpter hoc qꝛ sic est accidit id qȯ ꝯsuetū est dici.
dicūt enim coīter loq̄ntes res humanas ⁊ fortunā
humanā esse quēdā circulū: sic etiā motū alioꝝ. i.
aliaꝝ rerū h̄ñtium nālē generationē ⁊ corruptio-
nē dicunt etiā esse quēdā circulū. hoc aūt ideo est:
qꝛ hec oīa inferiora iudicant̄ tpe ⁊ accipiūt finem
⁊ principiū in tpe: sicut si omne qȯ hic inferi⁹ agit̄
sit fm quādā circulationē. nam ipm tēpus videtur
esse qdā circulus: ideo oīa hic īferius acta vidētur
esse circularia. iteꝝ aūt hoc. s. ꝙ tēpus sit circulus
videt̄ ab hoc: qꝛ est mēsura loci mutationis qȯ est
huius. i. circularis ⁊ mēsurat̄ ipm tēpus ab huius
i. a mutatione circulari: quare dicere esse quēdam
circulū ipsarū rerū que fiūt est dicere quēdā circu-
lū ipsius tpis. h̄ aūt. s. qȯ sit qdā circulus ipsaꝝ re
rū est: qꝛ cetera talia mēsurant̄ circulatione. Nāq̄ʒ
⁊ ipm tēpus circulatione mēsurat̄ ⁊ ecōuerso. mē
suramus enim motū tpe ⁊ tpe motū. Addit aūt ꝙ
id qȯ mēsurat̄ nihil videt̄ esse extra suū metruꝫ. i.
extra suā mēsurā: sed ipsum totū qȯ mēsuratur est
multa metra. i. multe mēsure. ¶ Notādum aūt ꝙ
coīter res humane ⁊ oīa hec īferiora: qꝛ vulgo ere
dit̄ esse quādā rotā fortune fm quā h̄ oīa disponū-
tur. hec aūt vulgaris positio ex hoc videt̄ sumpsis-
se originē: qꝛ oīa talia mēsurant̄ tpe qȯ est qdaꝫ cir
culus eo ꝙ sequit̄ circularē motuꝫ. ex quo patet ꝙ

h̄. s. vulgaris opio quodāmodo roborat positionē
phi. vʒ ꝙ loquēdū est de tpe, put loqmur de circu-
lari motu: ⁊ ꝙ tps sequit̄ huiusmodi motū. ¶ No
tādum etiā ꝙ nō videt̄ esse ꝙ mēsurat̄ aliud a sua
mēsura: qꝛ tēpus qȯ mēsurat aliquo modo pⁱmū
motū mäliter est ipse motus. dicit̄ m̄ totū mēsura
tū esse multa metra: qꝛ semp mēsuramus q̄ntitateꝫ
magnā per q̄ntitatē minorē: ꝓpter qȯ mēsura plu-
ries ꝯtinet̄ in suo mensurato. uel possumus dicere
ꝙ nō solū mēsuramus motum tpe ⁊ ecōuerso. sed
etiā mēsuramus motū motu: ⁊ tēpus tpe. ⁊ tñ qȯ
sic est mēsuratuꝫ nō differt a sua mēsura nisi ꝙ mē
suratuꝫ habet rōnem totius: ⁊ mēsura habet ratio
nē ptis: ut qꝛ dies est pars mēsis ⁊ mēsis anni: ta-
sum mēsuramus mēse ⁊ mēsem die. ¶ Dubitaret
forte aliqs utrū tēpus sit mēsura p̄mi motus. Dicē
dum ꝙ si ille motus accipiat̄ fm suā totalitatē nō
ꝓprie mēsurat̄ tpe: qꝛ nō ꝯtinet̄ a tpe. nō enim fuit
ante tēpus q̄ʒ esset ille motus: ideo fm sui totalita
tē motus ille nō est ꝓprie in tpe. Si ṽo accipiat̄ fm
ptialitatem: sic quelibet pars illius motus ꝯtinet̄
tpe ꝓpter qȯ aliquo modo mēsurat̄ a tēpore. desi-
cit tñ tēpus aliquo modo a rōne mēsure: qꝛ mensu
ra non proprie dependet a mensurato: sed ecōuer-
so. tempus autē magis dependet ab illo motu q̄ʒ
ecōuerso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dicit̄ aūt recte qȯ numerus qdē idē est:
⁊ ouiū ⁊ canū: si equalis utriq̄ʒ sit. Deceꝫ
autem nō idē. Neq̄ʒ decē eadē sunt: sicut
neq̄ʒ triāguli idē qui est eq̄laterus ⁊ gra-
datus: ⁊ m̄ eadē figura est: qꝛ utraq̄ʒ triā
guli sunt. Idē enim dicit̄ a quo nō differt
dr̄ia. Sed nō a quo differt ut triāgulus a
triāgulo dr̄ia differt. Alteri qdē enim triā
guli sunt. A figura aūt non. Sed in eadē
diuisione ⁊ vna. Figura enī hec qdē talis
circulus. Alia ṽo huiusmodi triāgulus.
Huiusmodi aūt alia qdē eq̄laterum. Alia
ṽo huiusmodi gradatū. Figura qdē igit̄
eadē: ⁊ hec triāgulus enīʒ est. Triāgulus
aūt nō ideꝫ est. Et numerus iam silr. Nō
enī differt a numero dr̄ia numerus hoꝝ.
Decē aūt nō idē est. In qbus enim dicit̄
differunt. Hec qdē enim canes. Alia ṽo
equi. Et de tpe qdē ipso: ⁊ de circa ipsum
proprietatibus hac intēnone dictum est.

¶ Probat qȯ supposuerat. vʒ ꝙ si accipiat̄ numer⁹
equalis ut denarius uel septenarius nō differt for
maliter ⁊ in eo ꝙ numerus: lʒ possit differre mäli
ter ⁊ in eo ꝙ denarius: ⁊ ideo ait ꝙ recte dicit̄ ꝙ
numerus qdē idem est ouiū ⁊ canum si sit equalis
utriq̄ʒ. i. ex utraq̄ʒ pte: ut si utercq̄ʒ sit denari⁹. est er
go idē numerus hic ⁊ ibi: sed nō est idē. x. nec sunt
eadē. x. que numerant̄: sicut nec sunt idem triāguli triā
gulus qui est eq̄laterus: ⁊ triāgulus qui est grada
tus. tñ est eadē figura. uterq̄ʒ enīʒ. s. tam gradatus
q̄ʒ equilaterus sunt a triangulo: sed supple nō sunt
ideꝫ triāgulus. Quod aūt sic sit patet. Nam illud
est idē cum alio a quo nō differt differētia aliqua:
sed nō est idē cum eo a quo differt: ut triangulus a

triangulo differt dña. gradatus enim et equilaterus sunt alteri triãgulu: et differũt fm q sunt trianguli. sed nõ a figura. i. nõ differũt fm q sunt figura. Nam si diuidat figura per suas dñas oẽs species triãguli cadunt ex eadẽ preideo ait q in vna et eadẽ diuisione. i. ex eadẽ parte cadunt oẽs spẽs triãguli. Nam figura sic diuidit q alia est talis. s. circulus. alia vo huius ut triãgulus: alia quadrãgulus. nunq̃ ergo diuidẽdo figurã per suas differẽtias habebimus q vna spẽs trianguli differt ab alia: ut q eqlaterus differat a gradato: ideo subdit q huiusmodi. s. triãgulum: alia spẽs est equilaterũ alia vo species huius est gradatus. hec igit. s. equilaterus et gradatus sunt eadẽ figura: q: utrũq; est triãgulus. Sed nõ sunt idem triãgulus. subdit autẽ q et tam numerus sil'r se habet. numerus autez hoz. s. x. canũ nõ differt a numero. x. ouiũ siue. x. equoz differentia numeri. Sed sunt idẽ numerus x. aũt non est idẽ. differt ergo denarius hic ab illo lz nõ differt in eo q numerus. sic etiã differũt ea in qbus dicit esse talis numerus. Naz h qdẽ sunt canes: alia vo sunt equi uel oues. ¶ Notandũ aũt q equilaterus et gradatus sunt spẽs trianguli. sicut homo et leo sunt spẽs aialis. triãgulus aũt aut habet ois equalia latera. et tũc dicit equilaterus. aut hẽt ois inequalia. et tũc dicit gradatus: aut habet duo equalia: et tertiũ ineq̃le. et tũc dr equicrurius. ¶ Notãdum etiã q spẽs generis inferioris nõ distinguit per dñas generis supioris. nec etiã ad inuicem species distinguunt per dñas generis. videm9 enim q homo et leo que sunt spẽs aialis. nõ distinguunt per sensibile et isensibile que sunt differẽtie corpis aiati. Sed distinguunt per rõnale et irrationale que sunt differẽtie aialis. Sic etiã eqlaterus et gradatus que sunt species trianguli nõ differũt per dñas figure: sed per differẽtias triãguli: et quia nõ differunt per differẽtias figure sed triãguli dicunt esse eadẽ figura nõ idẽ triãgulus. eodem aũt modo denarius: q: est quedã spẽs numeri nõ diuidit nisi per differẽtias males: q: alius est denari9 canũ alt9 ouiũ. x. ergo canes et. x. oues nõ differũt dña formali numeri nec in eo q numerus. Sz solũ differũt differentia materiali: ut q: h denarius repit in alia materia q̃ ille: q: differẽtia materialis est ppria speciei specialissime. diuidit enim species ex eo q est in alia et alia ma. sicut diuiditur genus per differẽtias formales ut per aliam et aliaz formã. cum ergo. x. canes et. x. oues differãt differentia denarij nõ differẽtia numeri dicunt esse idẽ numerus. ¶ Notãdũ etiaz hoc dictũ sic facere ad ppositũ. Nam cũ numerus equalis nõ differat in eo q numerus nec formaliter: sed solũ possit differre mãliter: ut si repiat in diuersis materijs. denarius enim nunq̃ differt a denario nisi rõne materie in qua repit: ut q: hic denarius repit in canib9. alle vo in ouib9 siue in eqs. cuz g tps sit nũs si accipiatur tpa eq̃lia nõ differt vnum tps ab alio nisi rõne mãe uel rõne sbti in quo fundat. Cuz g tps nõ fundet nisi in p motu: q: sil' nõ pñt eẽ plures mot9 primi. seq̃ q plura tpa eq̃lia sil' eẽ nõ pñt. ¶ Ultimo epilogat circa determinata. d. q de ipso qdẽ tpe et de ppzijs. i. de pprietatib9 circa ipsuz tps intẽtioni i. fm intẽtionẽ et psiderationem nostram dictũ est. Et in hoc terminat sentẽtia quarti libri phisicorũ.

¶ Explicit liber quartus phisicorum.

¶ Incipit quintus liber phisicorum.

Lectio. I.

Ransmutat aũt trãsmutãs omne. Aliud qdẽ fm accñs: ut cum dicimus musicuz ambulare: qm̃ cui accidit musicũ esse: hoc ambulat. Hoc autez in hmõi aliqd mutari et simpl'r dr mutari: ut quecũq; dicũtur fm partes. Sanat eniz corpus q: oculus: aut thorax: he aũt partes totius corpis sunt.

In hoc qnto libro ut supra dicebat pħs intẽdit determinare de speciebus motus. uerũ q: de his que sunt per accidẽs nõ est cure arti: et q: pħs nõ intẽdit determinare nisi de speciebus motuz per se: ideo tria facit: q: pmo diuidit motum in per se et per accidẽs. 2° ait q dimittẽda est mutatio per accidẽs et determinãdũ est de motu per se. 3° incipit determinare de speciebus mot9 per se. 2a ibi [quomodo qdẽ igit.] 3a ibi [qm̃ autẽ ois mutatio.] In motu aũt põt accipi per se et per accñs tripliciter: ex parte mobilis: ex parte mouentis: et ex pte termini. pmo ergo determinat de per se et per accidens ex parte mobilis. 2° ex parte mouẽtis. 3° ex parte forme siue ex parte termini. 2a ibi [est aũt et in mouente.] 3a ibi [qm̃ aũt est aliqd.] Dicit ergo q omne trãsmutans. i. omne trãsmutatiũ siue omne trãsmutabile trãsmutat. aliud qdem fm accidẽs: ut cuz dicimus musicũ ambulare: qm̃ accidit musicuz eẽ hoc qd ambulat. alio modo dicit supple aliqd mutari: q: in aliqd ut in sanitatem uel in aliqd aliud dicit mutari h. i. pars que est in huius. i. in toto: et q: mutat pars alicuius toti9 dicit simpliciter mutari totum: ut pz in his. quecũq; dicunt mutari fm partes ut sanatur. i. dicit sanari corpus simpliciter: q: sanat oculus ul' thorax. i. pectus. hoc aũt. s. pectus et oculus sunt partes toti9 corporis. Est autẽ tertius modus trãsmutandi qñ aliquid nec mouet fm accidẽs nec mouet in eo q aliqd ipsius. i. aliq pars ei9 mouet. Sed mouet primũ nõ ratione partis: sed in eo q ipsuz. i. per se. est ergo hec diuisio q quicqd trãsmutat uel trãsmutatur per accidẽs uel per partẽ uel per se. Addit aũt q hoc qd est mobile fm seipsum fm aliũ et aliũ motum est alterũ. i. diuersum. diuersificat enim mobile ex diuersificatiõe motus ut alterabile est qd est fm alterationẽ et sanabile et calefactibile sunt qd alterũ admutem. ¶ Notãdũ aũt q simpliciter dicit id qd sine additamẽto dicit. Cuz ergo cois modus loquẽdi admittat q dicit simpliciter et absolute sanari sortes si sanetur eius oculus: ideo qd est fm ptez talẽ fm modũ loquẽdi absq; additione dicit esse simpliciter tale. ¶ Notandũ aũt q fm motũ per se diuersificat mobile. nõ aũt fm motuz per accidẽs. per se eni est q calefactibile calefiat sanabile sanet augmẽtabile augmẽtet. opz ergo per se loquẽdo fm diuersos motus diuersificari mobile Sed si uellemus loq per accñs. tũc vnũ et idẽ mobile posset moueri motibus oibus. per accñs enĩz augmẽtabile sanat dealbat denigrat: et sic de ceteris motib9. uolẽs ergo pħs distinguẽ motũ per se et per accñs ait fm diuersos mot9 per se diuersificari mobile: q: fm diuersos mot9 per accñs non opz q mobile sit diuersuz. ¶ Dubitaret forte aliqsiga

vī ꝙ hec diuisio. vꝫ mobile per se ⁊ per accidēs ⁊ per ptē nō sit per opposita. mobile eni per ptē non vī ponere in mām cū mobili per accñs. accidimus enim aligd esse per accñs qđ est per ptē. Dicēdum ꝙ ut vī uelle ꝯᵗᵒʳ qđ est per ptē est .q. mediuꝫ iter per se ⁊ per accidēs. pars enim nec est oīno diuersa a toto nec oīno idem. prout ergo nō est omnino diuersa qđ est per ptē nō est oīno per accñs: q: ꝟo nō est oīno idē qđ est per ptē etiam nō est oīno per se. Si ergo qđ est per ptē nec est simpl'r per se nec simpl'r per accñs: esse per ptē distinguit ab esse per se ⁊ ab esse per accidens. Qđ ꝟo dicit ꝙ dicimus aliqñ esse per accidēs qđ est per ptē: dici pōt ꝙ nō oportet ꝙ semꝑ cōis modus loquēdi sit locutio ꝓpria. esse ergo ꝭm partem est aliud ab esse per accidens. lꝫ ꝭm cōmunem modū loquendi aliquando vnum accipiatur pro alio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est aūt etiā aliqd: qđ neqꝫ ꝭm accñs mouet neqꝫ in eo qđ aliqd ipsius: sꝫ in eo qđ ipm mouet pmo. Et hoc est ꝭm seipsum mobile. Secūdū aūt aliū motū ⁊ aliū alterū est: ut alterabile: ⁊ alteratiōis sanabile: ⁊ calefactibile alterū. Est aūt ⁊ in mouente silr. Aliud qdē enim ꝭm accñs mouet: aliud ꝭm partē in eo quod huiusmodi aliqua. Aliud ꝟo per seipm pmum: ut medicus qdeꝫ sanat. Manus aūt pcutit.

¶ Ostēdit ꝙ ē ex pte mouētis pōt accipi per se ⁊ p accñs ⁊ per ptē. d. ꝙ est aūt ⁊ in mouēte silr. Naꝫ aliud qdē mouet ꝭm accidēs. aliud ꝟo mouēs mouet per ptem in eo ꝙ aliqua pars mouet. alius ꝟo mouet per seipsum primū: ut medicus qdem sanat per se. manus autem pcutit tanqꝫ pars musicū suple sanat per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ aūt est aliqd mouēs pmuꝫ. Est aūt ⁊ aliud qđ mouet. Adhuc in quo tps. Et pter hec ex quo ⁊ in qd. Oēs eni motus a quodā ⁊ in qddā. Alteruꝫ eni est quod pmū mouet ⁊ in quod mouet: ⁊ ex quo: ut lignum ⁊ calidum ⁊ frigidū. Hoꝝ aūt aliud qdeꝫ mobile est: aliud ꝟo in quod. Aliud ex quo. Mot⁹ aūt manifestuꝫ ꝙ in ligno nō in spē est. Neqꝫ eniꝫ mouet: neqꝫ mouet spēs: aut locus: aut qꝫtuꝫ hoc. Sed est mouēs qđ mouet: in qđ mouet.

¶ Ostēdit quō pōt accipi per se per accñs: ⁊ per ptē ex pte forme siue ex pte termini. Circa qđ duo facit: q: p pmitit qdā necessaria ad ꝓpositū. 2° ex his que dixerat manifestat intētū ibi⸤ Est autē ⁊ in illis.⸥ Circa pᵐᵘᵐ tria facit ꝭm ꝙ tria pmittit: q: p ostēdit ꝙ mobile est alteꝝ ab utroqꝫ terminoꝝ. 2° ostēdit ꝙ ipsi termini sunt diuersi ⁊ alteriiter se. 3° circa ea que dixerat mouet dubiuꝫ qđdā. 2° ibi⸤ magis aūt in qđ.⸥ 3° ibi⸤ Dubitabit aliqs.⸥ Dicit ḡ ꝙ ad motū quqꝫ ꝯcurrūt: qm̄ est ibi aliqd qđ est pmū mouēs. est aūt ⁊ aliud qđ mouet .i. mobile ad hoc aūt. 3° est ibi tps in quo mot⁹ est ⁊ pter h̄ .i. pter mouēs mobile ⁊ tps est ibi terminus ex quo ⁊ terminus in quē. oīs eniꝫ mot⁹ est a quodā in qddā .i. omni eni motu sunt duo termini a quo ⁊ ad quē. cuꝫ ḡ ad motū ꝯcurrāt tā mobile qꝫ terminus a quo ⁊ in quē qđ mouet pᵐ .i. mobile est alteruꝫ ab eo in qđ mouet ⁊ ab eo ex quo mouet: ut lignū calꝫ ⁊ fridū sunt altera ⁊ diuersa. Hoꝝ aūt aliud qdē est mobile ut lignū. aliud ꝟo in qđ mouet ut calm̄. aliud ꝟo ex quo mouet ut fridū: si fiat mot⁹ ex calido i fridū uel ecōuerso calm̄ erit ex quo mouet ⁊ fridū in qđ si fiat mot⁹ ex calo in fridū. Qđ aūt differat mobile ab utroqꝫ terminoꝝ pꝫ: q: manifestū est ꝙ mot⁹ est in ligno .i. i mobili: sꝫ nō est in spē .i. in calore uel in frigiditate uel in aliq̄ terminoꝝ mot⁹: ideo sꝫdit ꝙ spēs ⁊ locus: aut qꝫtū: aut hoc quoꝝ qđlibet pōt eē termin⁹ mot⁹: neqꝫ mouet neqꝫ mouet. Sed mouēs qđ mouet .i. mobile: ⁊ in qđ mouet .i. termin⁹ supple sunt altera ⁊ diuersa adinuicē. ¶ Notādūꝫ aūt ꝙ ait ꝙ alteꝝ est qđ mouet pᵐ ⁊ in qđ mouet ⁊ ex quo mouet. Naꝫ id qđ mouet est ipm ꝭm id ex quo mouet ⁊ in qđ mouet sūt opposita uel ꝯria trāsmutatio enim fit ex oppositis in opposita: ideo ḡ alterū est qđ mouet pᵐ ⁊ ex quo mouet ⁊ in qđ q: ꝭm est alteꝝ ab utroqꝫ ꝯrioꝝ. tn̄ si debet accipi ꝭm alterū dꝫ accipi ꝭm pᵐ ⁊ per se: q: si accipiat ꝭm per accñs ⁊ ex ꝯñu. sic ipm ꝯriū uel etiaꝫ ipsa ꝑuatio pōt esse illud qđ mouet. per se eniꝫ ⁊ p ꝭm ꝑm ut albū in potētia fit albū: ⁊ ex ꝯñti nō albū fit albū ⁊ etiā nigrū fit albū. hñ ergo dictū est ꝙ id qđ mouet pmo est alteruꝫ ab utroqꝫ terminoꝝ uel ab utroqꝫ ꝯrioꝝ: q: ut patuit id qđ mouet ex ꝯñti pōt esse suū ꝯriū. ¶ Notādū etiā ꝙ accipiēdo trāsmutatiōnē large: sic est in 4ᵒʳ gñib⁹: q: 4ᵒʳ sunt ea que acqrunt per trāsmutationē ⁊ motū. vꝫ ꝭa quantitas qlitas ⁊ ubi. he aūt que acqrunt per motum ⁊ que sunt termini motuꝫ nec mouent nec mouēt. nō eni mouent talia: q: mot⁹ nō est ut in ꝭto in ipa forma acqrēda per motuꝫ: sꝫ est in ipso mobili. tūi sua forma acqrēda per motū nō mouet: sꝫ ꝑm efficiēs uel ꝑm mouēs est qđ mouet: iō ait ꝙ spēs .i. qualitas: aut locus: aut qꝫtū: aut hoc .i. foia ꝭalis. vnūquodqꝫ enim taliuꝫ ut est terminus motus ⁊ ut est finis motus nec mouet nec mouetur. eo enim ꝙ talia sunt finis motus ꝭm ꝙ huiusmodi sunt nō mouentur nec mouent ꝓprie nisi forte acciperetur mouere methaphorice. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Magis autē in quod qꝫ ex quo mouet: denoīabit mutatio. Vñ corruptio in non eē mutatio est qꝫuis ex eē mutet: qđ corrūpit. Et gñatio in eē: qꝫuis ex nō eē. Quid qdem igit motus sit: dictū est prius. Spēs aūt ⁊ locus ⁊ passiones in que mouent: q̄ mouent: imobilia sunt ut scientia ⁊ calor.

¶ Postqꝫ ostendit ꝭm eē alteꝝ ab utroqꝫ terminoꝝ. ondit ipos terminos eē alteros iter se. sicut eniꝫ ex ipo motu accipitur dīa ꝭbi ad utrūqꝫ terminū: q: nō mouet aliqs t'minoꝝ: sꝫ mouet ipm ꝭm uel ipꝫ mobile. sic ex h⁹ motu pōt accipi dīa ipsoꝝ terminoꝝ adinuicē. differt aūt termin⁹ ad quē a termino a quo p cōparationē ad motū: q: mot⁹ recipit spēs ⁊ denoiationē a termino ad quē nō a t'mino a quo. Ideo ait ꝙ mutatio magis denoiatur ex eo in qđ aliqđ aliqd mouet qꝫ ex eo ex quo: vñ corruptio ē mutatio in nō eē ⁊ recipit denoiationē ⁊ spēm ab ipso nō eē qꝫuis id qđ corrūpit mutet ex eē ⁊ gña-

tio est mutatio in esse: et recipit denoīationē ex esse
q̄ꝫ incipiat ex nō eē. Addit aūt q̄si per modū epi
logi q̄ dictū est p̄us q̄d sit mot⁹: q2 est act⁹ mobilis
et est in eo sicut in sbto. spēs aūt .i. forma et locus et
passiōes nō sunt ipsa mobilia nec sunt sbm mot⁹. ꝫ
sunt termini mot⁹ et sunt ea in que alia mouent. ta-
lia aūt que sunt termini mot⁹. ut scia et calor et que-
cūq3 alia q̄ acqrūtur per motū sunt imobilia: q2 nō
sunt sbm mot⁹: ꝫ termini mot⁹. ¶ Notādū aūt q̄
accipit hic moueri et pati large. f̄m q̄ etiā q̄ talia se ex
tēdūt ad ipsa itellectualia dicimus eni q̄ itellect⁹
mouet a fantasmatib⁹. sbm g̃ h⁹ mot⁹ est itellectus
possibilis. id aūt qd̄ sic acqrit per talē motū et qd̄
terminat ipm̄ est cognitio et scia sciētia g̃ nō est id
qd̄ mouet f3 h⁹ motū ꝫ ē id qd̄ terminat talē mo
tū. quō aūt calor siue forma caloris nō sit id quod
mouet: ꝫ sit termin⁹ mot⁹ nō hēt dubiū. ¶ Dubita
ret forte aliqs utrū mot⁹ recipiat spēz et denoīatio-
nē a forma ad quā uadit siue termio ad quē: et vi aūt
q̄ nō. spēs eni vniuscuiusq3 accipiēda est ex nā rei
siue ex diffōne ei⁹. cū ergo mot⁹ nō diffinit per cō
paratione ad formā ad quā uadit: ꝫ per cōparatio
nē ad mobile: q2 est act⁹ mobilis. vi q̄ mot⁹ nō acci
piat spēm a forma in quā uadit ꝫ a mobili. ¶ Am-
plius ad h̄ idē vi facere qd̄ dicebat in 4°. si enī3 de
rōne mot⁹ est facē distare cū faciat distare a termi-
no a quo: q2 illū tollit et faciat appropiqre ad ter-
minū ad quē: q2 illud inducit. vi q̄ magis mot⁹ re-
cipiat spēz a termino a quo q̄ꝫ a termino ad quē cū
magis ꝑp̄e cōpetat ei corrūpere et facē distare q̄ꝫ
appropinqre et gñare. Dicēdū q̄ mot⁹ ex quacūq3
pte accipiat nō est in gñe per se ꝫ per reductionē.
mot⁹ enī ut supra dicebat per se et f̄m se accept⁹ fa-
cit distare et corrūpit et p̄uat: ꝫ ut est specificat⁹ per
agēs: et ut est organū agētis sic facit appropiqre
et gñat. nā ut dicebat nō pōt itelligi q̄ aer trāsmu
tet s̄baliter nisi icipiat distare a nā in qua est et nisi
icipiat corrūpi. Sed q̄ ex tali trāsmutatiōe gene-
ret ignis uel aq̄ uel aliqd̄ aliud h̄ nō cōpetit trāns-
mutationi s̄bali aeris f̄m q̄ h⁹. sed hoc cōpetit ei
ꝑut dicta trāsmutatio specificat et determinat per
aliqd̄ agens ꝑp̄ hoc f̄m q̄ aer trāsmutat ab alio et
alio agēte. sic gñat inde aliud et aliud: ut ꝑut trās-
mutat ab igne fit ignis ꝑut ab aq̄ fit aqua. ꝑut vō
trāsmutat ab alio fit aliud. Si g̃ cōparet mot⁹ ad
terminū a quo quē p̄uat et corrūpit. sic nō est in ge
nere per se ꝫ per reductionē: q2 sic nō dicit aliquā
nāz positiue sed p̄uatiue. p̄uationes aūt et negatio
nes in gñe per se et directe esse nō pñt. Si vō cōpa
ret ad terminū ad quē: sic ē est in genere per redu
ctiōez. Nā l3 mot⁹ sit q̄dā pticipatio forme ad quā
uadit. nō tñ ex hoc hēt q̄ sit per se et directe in gñe:
q2 talis non est talis pticipatio: nec cōpetit ei hēre
habitudinē ad terminū ad quē uadit: nisi ut est or-
ganū agētis et ut specificat et determinat p agēs.
Rursus si ꝯsiderat f̄m se ut est q̄dā act⁹ incōpletus
adhuc nō est per se et directe in gñe: q2 incōpleta
f̄m q̄ h⁹ sunt: sunt in genere per reductionē: vnde
ꝯ¹ᵒʳ supra p̄ᵐ celi et mundi. vult motū ꝑp̄ie nō eē
per se et ꝑp̄ie nec in genere s̄be: nec ē in genere ali
cui⁹ accñtis: ꝫ eē viā3 ad illa. an eni q̄ oīa existētia:
aut sūt s̄be: aut accñtia: aut via ad eē istoꝝ: et ut sub
dit h⁹ vie sunt mot⁹ et alie transmutatio. l3 g̃ mot⁹
q̄cūq3 mō accept⁹ nō sit in genere directe. et l3 ma
gis cōpetat ei p̄uare et corrūpere q̄ꝫ gñare. tñ q2

vnūqdq3 magis reponit in genere per id qd̄ dicit
positiue: q̄ꝫ per id qd̄ dicit p̄uatiue: mot⁹ magis po
nit in gñe et in spē per terminū ad quē respectu cu-
ius dicit aliqd positiue q̄ꝫ per terminū a quo respe
ctu cui⁹ dicit aliqd p̄uatiue. bñ dictū est g̃ q̄ mot⁹
est in eodē genere: et ē in eadē spē cū reb⁹ ad quas
est mot⁹. et ē bñ dictū est q̄ mot⁹ recipit spēz et de-
noīationē a termino ad quē. Qd̄ vō obijciebat q̄
mot⁹ diffinit per cōparatione ad mobile nō per cō
paratione ad formā ad quā uadit. Dicēdum q̄ in
diffōne mot⁹ ponit utraq3 habitudo. ponit eni ibi
habitudo ad formā: q2 est act⁹. et ponit ibi habitu-
do ad mobile: q2 nō est glibet act⁹ sed act⁹ mobilis
eiꝫ g̃ nō sit act⁹ nisi per habitudinē quā hēt ad for-
mā: in diffōne mot⁹ magis ponit in recto habitudo
ad formam q̄ꝫ habitudo ad mobile. magis est er-
go mot⁹ in eodē gñe cū forma ad quā uadit q̄ꝫ cū
mobili in quo existit. Qd̄ vō addebat q̄ de rōne
mot⁹ est facē distare solutū est per iā dicta: q2 ut di
cebat et si motui magis cōpetat corrūpere q̄ꝫ gña-
re: vnūqdq3 tñ magis reponit in genere uel in spē
per id qd̄ dicit positiue q̄ꝫ per id qd̄ dicit p̄uatiue.
¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrū corruptio re-
cipiat spēz et denoīationē a nō eē. vi q̄ nō. Nā3 ut
dicebat l3 mot⁹ magis hēat p̄uare et corrūpere q̄ꝫ
generare. magis tñ est in eodē genere cū forma ad
quā uadit et inducit q̄ꝫ cū forma a q̄ icipit et quā pri
uat. q2 vnūqdq3 magis reponit in genere per id qd̄
dicit positiue q̄ꝫ priuatiue. g̃ a sili l3 corruptio ma-
gis dicat nō eē q̄ꝫ eē. nō tñ reponeret in eodē gene
re cū nō eē et cū p̄uatiōe. ꝫ cū eē qd̄ dicit aliqd po
sitiue. Dicēdū q̄ aliud est q̄rere a quo denoīat ali-
quid et in quo genere uel in qua spē reponit illud.
Si ergo q̄rat a quo denoīat corruptio cū iustū sit
oīa appellari et denoīari a fine: ut dī in 2° de aia. co
ipo q̄ corruptio terminat ad nō eē et nō eē est finis
corruptiōis: ut accipiam⁹ finez pro omni eo qd̄ hēt
rōnē termini dignū est ipsaz corruptionē denoīari
a nō eē. Sed si querat utrū corruptio sit in genere
nō entis. dicēdū q̄ nō entis nō sunt spēs neq3 oīe
Nō entia em̄ f̄m q̄ h⁹ et directe nō sunt in genere
nec sunt gña alioꝝ. Sed talia sunt solū in genere p
reductionē. p̄uatio ergo quantūcūq3 sit eēnnaliter
q̄d p̄uatiuū est tñ in eodē genere cū habitu et nō eē
et negatiōes reducunt ad illud genus in quo hñt
eē ipse affirmationes. ex h̄ aūt magis inotescit qd̄
p̄missa. vz q̄ mot⁹ nō collocat in genere neq3 in spē
ut dicit quid p̄uatiue. sed ut dicit q̄d positiue. nos
ergo aūt p̄bā q̄ corruptio sit in genere nō entia: q2
nō ens nō est genus: ut dictū est. et nō entis nō sunt
spēs neq3 dīe: ꝫ aūt q̄ denoīat a nō eē. pōt eni de-
noīari aliqd a p̄uatiōe. l3 ipsa p̄uatio nō sit genus
alioꝝ. nec f̄m q̄ h⁹ sit directe in genere: sed solum
sit in genere per reductionem: q2 reducitur ad ge-
nus in quo est suus habitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et dubitabit aliquis si passiones motus
sunt. Albedo autem passio est. Erit enim
in motu mutatio. Et fortassis non est al-
bedo motus: sed albatio.

¶ Monet q̄dā dubitationem circa p̄missa. d. q̄ du-
bitabit aliqs si mot⁹ sunt passiones .i. si mot⁹ sunt ip
se forme: et nō subdit q̄ albedo q̄dā passione. est ergo
qd̄ utrū mot⁹ ad albedinē sit ipsa albedo uel mot⁹
ad aliquā ꝑprietatē uel ad aliquā passionē sit ipsa

ꝓprietas uel ipsa passio. Sed ꝙ motus nõ sit forma pꝫ: qꝛ si motus est ipsa forma erit mot⁹ uel mutatio in motū ⁊ terminabit motus ad motū cū terminet mot⁹ ad formā. Ideo subdit ꝙ fortassis motus non est albedo nec est forma, sed est albatio ⁊ via in formā. ℂ Notandū aūt ꝙ dicit fortassis: qꝛ ut cōmuniter ponit nōdum manifestū est motū nō est esse formam: quia motus non terminat ad motum sed ad formam. erit ergo hoc in sequentibus manifestum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ **Est aūt ⁊ in illis ⁊ qđ est ꝭm accñs: ⁊ qđ est ꝭm ptē: ⁊ ꝭm aliud: ⁊ quod primo est: ⁊ nō ꝭm aliud: ut quod fit albuꝫ: in id quod intelligit: mutat ꝭm accidēs. Colori enim accidit intelligi: in colorē aūt qꝛ pars albū coloris est ⁊ in europam: qꝛ pars europe athene sunt. In albū aūt colorez per se.**

ℂ Ostēso quō inuenit per se ⁊ per accñs ⁊ per ptes i mobilib⁹ ⁊ in mouētib⁹. ostēdit quō inueniunt talia in ipsis terminis. d. ꝙ nullis. i. in terminis motus est aliqd qđ est ꝭm accñs ⁊ qđ est ꝭm ptē ⁊ ꝭm aliud. 3° est ibi quod est primo ⁊ non ꝭm aliud: ut id qđ fit albuꝫ ꝭm accñs mutat in id qđ itelligit. i. in aliqd intelligibile. accidit enim colori albo intelligi. i. eē qd intelligibile. Qđ ergo mutat in albuꝫ mutat in reꝫ intelligibilē per accñs. Sed mutat in colorē per ptē: qꝛ albū est pars coloris. sic etiā qui uadit in athenas uadit in europā per pteꝫ: qꝛ athene sunt pars europe: sed ꝙ fit albū lꝫ mutet in colorē gñaliter ⁊ simpliciter sumptū per ptē in rem intelligibilē per accidēs: in colorē isti albū mutat per se. ℂ Dubitaret forte aliqs: qꝛ videt eē falsuꝫ ꝙ colori accidit intelligi ⁊ ꝙ colori albo accidat esse qd itelligibile. per se eniꝫ est ꝙ qcqd habet rōnē entis habet rōnē itelligibilis. Dicēdū ꝙ aliqd eē per accidēs pōt intelligi dupl'r uel simpliciter ⁊ absolute: uel respectu alicui⁹ attributi. eē eniꝫ intelligibile per se ⁊ simpliciter nō accidit albo: tñ put albū stat sub isto attributo qđ est termin⁹ trāsmutationis accidit ei esse qd intelligibile: qꝛ nō trāsmutat aliqd in albū ut est qd intelligibile: sed ut est qd sensibile ut enim diximus in elenchis cū determinauimus de fallacia accñtis si accipiat accñs respectu tertij attributi ꝭm quē modū peccat fallacia accñtis. superiora pñt accidere īferiorib⁹ ⁊ inferiora superioribus ⁊ equalia eqlibus ⁊ quodāmodo oia oibus: ut eniꝫ hō stat sub isto attributo spēs accidit sibi ⁊ est extraneuꝫ ab eo ꝙ sit spēs uel ꝙ pdicet de sorte uel ꝙ sit risibile uel ꝙ hēat habitudineꝫ ad cetera talia: qꝛ nō est spēs ut habet habitudinē ad ista. sic si ex nigro fit albū albo ut est terminus dicte mutationi accidit ⁊ extraneū est ab eo ꝙ sit color uel ꝙ sit qd itelligibile: quia nō est hm terminus ut est talis. sed ut est ꝯtrarium nigro. ℂ Deinde cuꝫ dicit.

ℂ **Quō qdē igit per se mouet: quō ꝭm accidēs: ⁊ quō ꝭm aliud aliqd: ⁊ quō ipsum pmū in mouēte: ⁊ in eo quod mouet manifestuꝫ est: ⁊ ꝙ mot⁹ nō in specie: ꝫ in eo qđ mouet ⁊ mobili ꝭm actū sit. Secūduꝫ qdem igit accidens mutatio dimittat. In oibus enim est ⁊ semp ⁊ omniuꝫ. Quod uo non ꝭm accidens est: nō est in oibus: ꝫ in ꝯtrarijs ⁊ medijs ⁊ in ꝯtradictione.**

ℂ Ostenso quō repit per se ⁊ per accñs in motu. hic ostēdit dimittendū esse qđ est per accidens. Circa qđ duo facit: qꝛ pmo facit qđ dictum est. 2° quod dū qđ supposuerat ꝓbat inductiue ibi Huius aūt fides. Dicit ergo quō mouet aliquid per se ⁊ quō per accidēs: ⁊ quō ꝭm aliqd aliud ut ꝭm partes: ⁊ quō repit ipsum qđ est esse pmū ⁊ etiā qđ est esse supple per accidēs tam in mouēte ꝙ̄ in eo qđ mouet. i. i mobili. manifestū est per iam dicta ⁊ etiam manifestū est quō motus nō est in specie siue in forma ⁊ in termino motus tanꝙ̄ in sbto: sed motus ut in subiecto. est in eo qđ mouet ⁊ in mobili cuꝫ ꝭm actū sit. motus eniꝫ est actus mobilis. cū ergo mobile est in suo actu ⁊ est in motu. tūc motus est in eo tanꝙ̄ in subiecto. cuꝫ ergo repiat in motu per se ⁊ per accidēs ex pte mobilis ⁊ ex pte mouentis: ⁊ etiā ex pte ipsoꝝ terminoꝝ. mutatio qdem igit ꝭm accidēs dimittat ⁊ accipiat supple mutatio per se. est enim dimittendū qđ est per accidēs: qꝛ est in oibus ⁊ semp ⁊ in omni. i. est qd indeterminatū. mutatio vo que nō est ꝭm accidēs nō est in oibus nec est quid indeterminatū. sed est in ꝯrijs ⁊ medijs ⁊ in cōtradictione. ℂ Notādum aūt ꝙ mutatio per accidēs dicit esse in oibus ⁊ semp: qꝛ semp ⁊ indifferēter ⁊ ex quolibet pōt fieri qđlibet per accidēs. per accñs enim albū pōt fieri ex dulci ⁊ amaro ex musico ⁊ grāmatico ⁊ ex quolibet. sed per se albū nō fit nisi ex aliq determinato: ut ex nō albo ⁊ non ex qlibet nō albo: sed ex nigro ⁊ ex medio colore. Cū ergo indeterminata nō cadūt sub rōne nec sub arte que sunt per accñs sunt dimittēda. ℂ Notandū etiā ꝙ motuꝫ fit ex ꝯrio uel ex medio. Sed mutatio fit ex priuatione uel ex ꝯdictione: ut infra patebit. Ideo accipiēdo trāsmutationeꝫ large ad mutationē ⁊ motū dicit transmutatio fieri uel ex ꝯtrarijs uel ex medijs uel ex ꝯtradictione. quō autē fit aliquid ex forma uel ex priuatione: uel quomodo aliquid fieri cōtingit ex ꝯtrario uel medio: uel etiā ex ꝯtradictorio fiat per se te talis factio: ⁊ quomodo non fit per se talis factio in pmo libro fuit sufficienter ostensum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ **Huius aūt fides ex inductiōe est. Ex medio aūt mutat: utit eni ipso: sicut quod est ꝯrīū ad utrūqꝫ. Eteni q̄dāmodo mediū ultima: vnde ⁊ hoc ad illa ⁊ illa ad hoc quodāmodo dicunt ꝯria: ut uox media: grauis ad ultimā: subtilis ad extremaꝫ: ⁊ fuscū album ad nigrū: ⁊ nigrū ad albuꝫ.**

ℂ Probat inductiue qđ supposuerat. vꝫ ꝙ nō soluꝫ ex contrario. sed etiaꝫ ex medio possit fieri trāsmutatio: vnde ait ꝙ fides huius. s. ꝙ fiat trāsmutatio ex medio talis fides est ex inductiōe. ex medio qdē aliqd mutat uel mutat ut habet alia lrā: qꝛ utit ipso medio qđ est sicut ꝯtrariū ad utrūqꝫ. contrarioꝝ enim est quodāmodo mediū ultima. i. extrema vnde mediū est hō ad illa ⁊ illa ad hō. Nam mediū respectu vnius extremi est aliud extremū: ut pallidū respectu nigri est albū respectu albi est nigrū: ideo subdit ꝙ quodāmodo de medio dicuntur ꝯtraria ut media uox est grauis ⁊ subtilis. Sed grauis est

cōparata ad uocē ultimā.s.ad subtilem: & subtilis est cōparata ad uocē extremā.i.ad grauez: & fuscū est albū cōparatū ad nigrū: & est nigrum cōparatū ad albū.ex medio ergo pōt fieri trāsmutatio in cōtrariū.q: medium cōparatū ad vnū ɔtrariū habet rationez alterius ɔtrarij.ex inductione ergo patet q̄ potest aliquid transmutari ex medio: quia trāsmutari ex medio est quodāmodo transmutari ex contrario. Lectio.II.

Quoniā aūt ois mutatio est a quodā & in qddā: manifestat enā unqȝ nomē: post aliud eni aliqd: & aliud qdē prius: aliud aūt mōstrat posteri⁹: & mutabit mutās quadriphariē. Aut enim ex subiecto in subiectū: aut ex subiecto in nō subiectū: aut ex nō subiecto in subiectuz: aut ex nō subiecto in non subiectū. Dico aūt subiectum affirmatione monstratuz.

Ostenso q̄ mutatio per accidēs dimittenda est: in parte ista determinat de mutatione per se diuidendo eā in suas species. Ad cuius euidētiā sciēdū q̄ si mutatio accipiat large ut includit motum. sic mutatio tripliciter diuidit.s.in generationē & corruptionē & motū. rursus motus triphariā diuidit motus eniz ,pprie sumptus nō habet esse in substātia: sed in qualitate quātitate & ubi. nō ḡ erūt species motus generatio & corruptio. Sed augmentatio uel diminutio alteratio uel loci mutatio. duo ergo facit: q: primo diuidit mutationē in suas spēs. secūdo diuidit ipsum motū ibi[Si igit̄ p̄dicamenta.] Circa primū duo facit: q: pri[m]o ostēdit quot modis potest aliqd itel igi mutari. scdo ex his que dixerat concludit tres esse species mutationis ibi [Quare necesse est.] Dicit ergo q̄ oīs mutatio est a quodaz in quoddā manifestat unqȝ h̄ nomen.i. per hoc nomē ipsius mutationis. ipsum eni nomē mutationis designat q̄ sit aliud post aliud ipa mutatio mōstrans q̄ sit aliud quidē. primū aliud posterius: q: ergo sic est mutās mutabit uel mutabit̄ ut habet alia lr̄a quadriphariē. aut enim h̄ erit ex subiecto in s̄bm in nō subiectū: aut existēs subiecto in subiectū: aut ex s̄bto: aut ex non subiecto in non subiectū. addit autē dico.i. expono subiectū id qd̄ est ex affirmatione mōstratū. Notādum aūt q̄ q̄diu mouet aliqd eodē modo nō dicitur mutari. sed qn̄ est prius vno modo et posterius alio modo & habet in se diuersitatē: tūc cōpetit ei mutari. ipsuz ergo nomē mutationis ostēdit q̄ nomini mutato sit dare aliud qdez prius & aliud ꝟo posterius. Dubitaret forte aliqs: vnde sequit̄ h̄ ɔsītia q̄ si nomē mutationis iportat diuersitatē quādā: & dicit aliud post aliud q̄ ex hoc mutatio quadrupliciter sumi possit ut in lr̄a dicit̄. Dicendū q̄ alietas & diuersitas sumit̄ ex actu uel ex p̄uatiōe actus siue sumit̄ ex forma & ex p̄uatione forme. In pura eniz potētia s̄m q̄ h⁹ non est distinctio. iuxta illud. xi° Meth. in fundamēto nature.i. in p̄ma mā & in prima potētialitate nō est aliqd distinctū. oīs ergo distinctio uel sumit̄ ex forma: ut h̄ est diuersum ab illo: q: habet aliam formā: uel sumit ex p̄uatione: ut dicat̄ hoc eē diuersuz ab alio: q: p̄uatur aliquo nō p̄uat̄ aliqd. Si igit̄ sic est oīs mutatio & oīs diuersificatio erit quadriphariā: q: ul' erit ex s̄bto in subiectū.i. ex forma in formā: ul' erit ex subiecto in nō s̄bm in s̄bm.i. ex p̄uatiōe in formā: ul' ex nō s̄bto ex forma in p̄uatione: uel ex nō s̄bto in nō s̄bm.i. ex p̄uatione in p̄uationē. Nā ut dī xi° meth. dīia est inter s̄bm & nō s̄bm. nō eni dicit qd solū in potētia & est uel existit magis negatiue q̄ affirmatiue: q: qd̄ est solū in potētia magis nō est q̄ sit. s̄bm ꝟo dicit aliqd i actu & dicit aliqd affirmatiue. dicit eni aliqd exn̄s & aliqd formatū forma per s̄bm. ḡ itelligēdū est q̄ aliqd affirmatū & aliqd in actu siue aliqd exn̄s sub forma. per nō s̄bm ꝟo itelligēdū est aliqd negatū & p̄uatū existēs sub p̄uatiōe. bn̄ igit̄ dicitū est q̄ quadriphariā pōt itelligi eē diuersificatio uel mutatio q: ut patuit s̄m p̄uationē & formā q̄druplicit ecpōt accipi termini mutationum. Deinde cum dicit.

Quare necesse est ex his que dicta sunt tres esse mutationes. s. ex subiecto in subiectum: & ex subiecto in non subiectuz: & ex non subiecto in subiectum. Que enim est ex non subiecto in non subiectum: nō est mutatio: propter hoc q̄ nō est s̄m cōtrapositionem. Neqȝ enim cōtraria neqȝ contradictio est.

Quia dixerat 4°r eē mōs mutationū cū vn⁹ illorū modoȝ sit dīao per accn̄s & iproprī⁹. vȝ cū dicam⁹ aliqd mutari ex nō s̄bto in nō s̄bm siue ex p̄uatione in p̄uationē. ideo ɔcludit tres eē spēs mutationuz circa qd̄ facit duo: q: p̄ ait tres eē mutatiōes.: ° determinat de vnaquaqȝ illaȝ mutationuz. 2° ibi [ex nō s̄bto qdē.] Dicit ergo q̄re necesse est ex his que dicta sunt accipiēdo mutationē per se tres eē mutatiōes. s. in s̄bto.i. ex s̄bto in s̄bm.i. ex forma in formaz & ex s̄bto in nō s̄bm.i. ex forma in p̄uationē. & ex nō s̄bto in s̄bm.i. ex p̄uatione in formam. sic ergo supplēdū est: q: ex nō s̄bto in nō s̄bm siue ex p̄uatione in p̄uationē ,ppter nō est mutatio. que aūt eā est q̄ ex nō s̄bto in nō s̄bm.i. ex p̄uatione in p̄uationē nō est mutatio ,ppter h̄ qd̄ nō est s̄m ɔtrapositionē.i. q: nō est ibi ɔtrapositio uel oppō. neqȝ enim est ibi ɔ̄dictio neqȝ e st ɔ̄ria p̄uatio p̄uationi. Notādū aūt q̄ q: ph̄s nō intēdit determinare nisi de mutationib⁹ per se ut supius dicebat̄. ideo lȝ quo[r] sint modi mutationū. si iter mutatiōes uellemus cōputare mutationē per accn̄s. tn̄ nō sunt nisi tres mutatiōes. si uellem⁹ accipe mutatiōes per se. Nā ut statim declarabit̄ mutatio ex nō s̄bto in non s̄bm & ex p̄uatione in p̄uationē nō est per se: sȝ per accn̄s. Dubitaret forte aliqs: quare ex nō s̄biecto in nō s̄bm nō dī esse mutatio. si eniz itelligat̄ q̄ talis mutatio nullo mō est mutatio nec per se nec per accn̄s est locutio falsa. Nā cū albū sit nō nigrū & nigrum sit nō albū qd̄ mutat̄ ex albo in nigruz per accidēs mutat̄ ex nō nigro in nō albū. Si ꝟo intelligat h⁹ mutationē nō eē mutationē: q: nō est mutatio per se sȝ per accn̄s. sic etiā mutatio ex forma in formā uel ex forma in p̄uationē uel econuerso semp vī eē per accn̄s. Nā ut in p̄ libro tāgebat̄ ex ente in potētia fit aliqd per se. Sȝ ex forma & p̄uatiōe fit aliqd per accn̄s: quare qua rōne mutatio ex p̄uatione in p̄uationē dī eē nō mutatio: q: est per accn̄s pari rōne mutari ex forma in formā. & ét alij modi mutationū assignari nō debēt dici mutatiōes: q: fiunt qd

per accñs. Dicendũ ꝙ fieri aliqd ex foꝛa vel ex puatione põt itelligi dupl'r. vel tanq̃ ex subo motꝰ vl' tanq̃ ex t'mino motꝰ: sȝ si accipiat' h' eẽ tanq̃ ex subo mutationis ꝛ motꝰ tũc ex foꝛa ꝛ ex puatione fit aliqd per accñs: qꝛ motꝰ ꝛ puatio ut in subo sũt in ente in potẽtia ut i moͭ. Nõ aũt sũt in foꝛa uel in puatione. forma eni ꝛ puatio nõ sũt illð in quo est motꝰ ꝛ mutatio ut in pcedẽti lectione dicebat'. sed si accipiat' aliqd fieri ex aliq̃ nõ tanq̃ ex subiecto mutationis ꝛ motꝰ sed tanq̃ ex termino: sic ex forma ꝛ puatione fit aliqd per se: qꝛ forma ꝛ puatio per se pñt esse termini mutationũ ꝛ motuũ mutari. ergo ex foꝛa in formã uel ex forma in puationẽ uel ex puatione in formaȝ est mutari per se: si li ex ipoꝛtet habitudineȝ nõ eiꝰ qð subijcit' in motu. sed eiꝰ qð est terminus motꝰ. per se eni est ꝙ mutatio sũpta large ut icludit motuȝ uel incipiat a foꝛa ꝛ terminet' in formã: uel icipiat a foꝛa ꝛ terminet' in puationẽ uel a puatione ꝛ terminet' in formaȝ. Qð aũt incipiat a puatione ꝛ terminet' in puationẽ que est oĩo per accñs: cũ motꝰ ꝛ ul'ter mutatio per se reqiat terminos differẽtes nunq̃ sunt p se termini motꝰ uel mutationis: qꝛ possunt in ideȝ coincidere. Zria ḡ ut forma ꝛ foꝛa cuiusmodi sũt albũ ꝛ nigrũ uel ẽt alia Zria. sic etiaȝ Zdictoria ut forma ꝛ priuatio cuiusmodi sũt albũ ꝛ nõ album ꝛ nigrũ ꝛ nõ nigrũ ꝛ cetera talia possunt esse termini motus per se uel mutationis: qꝛ nõ possunt in idẽ coincidere. priuatio nõ ꝛ puatio per se huiꝰ termini nõ sũt: qꝛ possunt in idẽ coincidere. idem eni põt esse nõ albũ ꝛ nõ nigrũ uel nõ albũ ꝛ nõ pallidũ ut ḡ pħs ostẽderet ꝙ priuatio cũ priuatiõe possit in idẽ coincidere ꝛ ꝙ nõ sunt per se termini motus ait ꝙ inter ea nõ est Zrietas nec Zdictio. puatio eni puationi p se loquẽdo nõ Zdicit nec Zriat' qre possunt talia in idẽ coincidere ꝛ nõ sunt per se termini motꝰ. pter qð mutari ex puatione in priuationem uel ex nõ subiecto in non subiectum nullo modo est mutatio per se sed per accidens. Si ergo relinquẽdũ est quod est per accñs huiusmodi trãsmutatio iter mutationes cõputari nõ debet. ℂ Deinde cũ dicit.

ℂ **Ex nõ subiecto qdẽ igit' in subiectũ mutatio fm Zdictionẽ gñatio est. Alia quidẽ simpl'r simplex. Alia vo quedã cuiusdã: ut ex nõ albo in albũ: gñatio qdẽ huiusmodi est. Que vo ex non esse simpl'r in substãtiã est: gñatio simpl'r est: fȝ quã fieri ꝛ nõ fieri simpl'r dicimus.**

ℂ Omissa mutatiõe per accñs que est ex nõ subo in nõ subm uel ex puatione in puationẽ exequit' de alijs trībꝰ mutationibꝰ. ℂ Ad cuiꝰ euidẽtiã sciẽdũ ꝙ hay termini mutationũ de qbꝰ imẽdit exequi due attendunt' fm oppositionẽ Zdictoriã. 3ª vo attendit' fm oppositionẽ Zriã. mutari eni ex nõ subiecto in subiectũ ꝛ ex sbto in nõ subiectũ siue mutari ex puatione in formã ꝛ ex forma in puationẽ dicit oppositionẽ Zdictoriã. sed mutari ex foꝛa in formã ut ex albo in nigrũ dicit oppositionẽ Zriaȝ. duo ḡ facit: qꝛ p determinat de mutatione fm oppositionẽ Zdictoriã. 2º determinat de mutatiõe fȝ oppositionẽ Zriã ibi [qm̃ aũt motꝰ.] Circa pmuȝ duo facit: qꝛ p ostẽdit duas eẽ hꝰ mutatiões sũptas fm oppositionẽ Zdictoriã. 2º declarat nullã talem mutationẽ esse motũ ibi [Si igit' qð nõ est.] Circa pm̃ duo facit fȝ ꝙ sunt due mutatiões accepte fm Zdictionẽ. p eni determinat de mutatione ex nõ sbto in subiectũ que dr̃ gñatio. 2º de mutatione ex sbto in nõ subiectũ que dr̃ corruptio ibi [Que vo ex sbto.] Dicit ḡ ꝙ mutatio fm Zdictionẽ que est ex nõ sbto in subiectũ. i. ex negatiõe in affirmationẽ ꝛ ex puatiõe in formã talis mutatio gñatio est ꝛ hꝰ mutatio alia qdẽ ẽ simpl'r ꝛ simplex. Alia vo est quedã ꝛ cuiusdã ut gñatio accñtis que est ex nõ albo in albũ. est quidem generatio hꝰ idest generatio quedã uel cuiusdam sed generatio que est ex nõ eẽ simpliciter ut generatio in substãtiam est generatio simpl'r fm quam generationem substãtialeȝ dicimus aliqd fieri ꝛ nõ fieri simpliciter. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ **Que vo ex subiecto in nõ subiectũ corruptio est. Simpl'r qdẽ que ex substantia in nõ esse est. Quedã aũt est que est in oppositã negationẽ: sicut dictũ ẽ i gñatiõe.**

ℂ Determinat de mutatione ex sbto in nõ subiectuȝ que dr̃ corruptio dicẽs ꝙ mutatio que est ex sbto in nõ subiectũ. i. ex foꝛa in puationẽ uel ex affirmatiõe in negationẽ talis mutatio corruptio est ꝛ hꝰ mutatio simpl'r qdẽ est ex substãtia in nõ esse simpliciter. fȝ nũc est mutatio qdã ul' corruptio qdam que nõ est in nõ eẽ simpl'r. sed que est in negationẽ oppositã. i. in negationẽ qlẽcũq; ut est negatio in formis accñtalibꝰ. mutatio eni ex albo in nõ albũ uel ex alia forma accñtali in eiꝰ negationeȝ nõ est corruptio simpl'r sed quedã. sic enim dicẽdum est de corruptiõe sicut etiã dictũ est in gñatione. Nã sicut gñatio simpl'r est generatio quedã: sic est corruptio simpl'r ꝛ quedã corruptio. Quð aũt distinguunt' gñationes ꝛ corruptiones ut accipiuntur simpl'r ꝛ nõ simpl'r in secundo de generatione satis ostendimus. ℂ Deinde cũ dicit.

ℂ **Si igit' qð non est: dicit' multipl'r: ꝛ neq; quod est fm cõpositionẽ aut diuisionem cõtingit moueri: neq; quod est fm potẽtiã: ꝙ ei quod est simpl'r fm actũ oppositum est. Hoc q dẽ enim nõ albũ: aut nõ bonum: tamen cõtingit moueri fm accidens. Erit enim homo non albus.**

ℂ Ostẽdit hꝰ mutatiões que accipiunt' fm oppositionẽ Zdictoriã nõ esse motꝰ sed mutationes solũ. Circa qð duo facit fm ꝙ due sunt tales mutationes gñatio s. ꝛ corruptio. p ergo ostẽdit ꝙ gñatio nõ est motꝰ. secũdo ostẽdit h' idem de corruptione ibi [neq; tam corruptio motꝰ est.] gñatio autẽ est mutatio ex nõ esse in esse. Ne ergo laboret in equiuoco. pmo ostẽdit quð ꝛ quot modis accipit' non ens. 2º ex his que dixerat arguit gñationẽ non eẽ motum ibi [Qð aũt simpl'r.] Dicit ergo ꝙ si qð nõ est dr̃ simpl'r. eẽ cui ꝛ nõ esse simpl'r põt sumi ꝛ fm duas acceptiones nõ põt esse motus fm eẽ ꝛ nõ esse. sed fm tertiã acceptionẽ põt ibi esse motꝰ. ideo ait ꝙ neq; qð est uel qð nõ est fm cõpositionem ꝛ diuisionẽ. i. fm ppositionẽ affirmatiuã ul'

negatiuã ɔtingit moueri neqꝫ ẽt ɔtingit moueri id qđ est ẜm potẽtiã qđ est oppositũ ei qđ est ẜꝫ actũ simpl'r. sed hoc qđ est ẜm eẽ accñtale ut qđ nõ est albũ: aut qđ nõ est bonũ tale qđ nõ est ɔtingit moueri p accñs: q: tale nõ ens accidit alicui enti. ¶ Nã qđ nõ est albũ uel qui nõ est alb' erit tñ homo uel erit aliqđ aliđ ens. tale ergo nõ ens rõne entis cui accidit moueri poterit ¶ Notãdũ aũt q eẽ ⁊ nõ esse tripl'r põt sumi. vno mõ põt sumi esse ut nõ dicit esse reale: sꝫ ut dicit habitudinẽ pdicati ad subiectũ ut cũ dicim' chimera est opinabilis. nõ eni ex hoc possumus iferre q chimera sit. ibi eni esse nõ dicit esse reale. sed solum dicit quãdã habitudinẽ pdicati ad subm. sic ergo acceptũ esse ul' nõ esse nõ dicit nisi vitatẽ uel falsitatẽ cõpositionis ⁊ diuisionis siue affirmationis ⁊ negationis. cũ ĝ ueꝝ ⁊ falsũ sunt in aĩa tale esse ⁊ nõ esse magis se tenet ex pte itellectus q̃ ex pte rei. Alio mõ põt accipi esse uel nõ eẽ ut dicit qđ reale ⁊ hoc est dupl'r. q: uel accipiunt in subalib' ⁊ accidẽtalib'. Si in substãtialib' tunc esse sic acceptũ dicit actum simpl'r. nõ esse vo dicit potẽtiã simpl'r. ul' dicit potẽtiã oppositã actui simpliciter. qđ enim nõ est actu substãtia ẜm q est huiusmodi simpl'r est nõ ens. Sed si accipiat eẽ ⁊ nõ esse ẜm accidẽtalia sic esse nõ dicit actũ simpl'r sed quẽdam nõ esse dicit potẽtiam simpl'r. Qđ enim subijcit forme accidẽtali nõ est in potentia simpl'r sed dicit aliqđ in actu. puatio ergo forme accñtalis ut puatio albi fundat in aliq̃ ente in actu ut est homo uel leo ul' aliqđ aliud ens in actu qđ non est albũ in quo puatio albi fundat. est ergo intẽtio phi q ex nõ esse in esse nõ est mot'. Si accipiat nõ esse ẜm cõpositionẽ ⁊ diuisionẽ siue ẜm habitudinẽ predicati ad subm: q: talia se tenẽt ex parte mẽtis siue ex parte itellect' ẜm quẽ modũ nõ hẽt esse motus. Rursus nõ est motus ex non esse in esse. si accipiat nõ esse in subalibus ẜꝫ quẽ modũ nõ esse opponit actui simpl'r ⁊ dicit porã potẽtiã: q: pura potentia nõ põt esse subm mot'. Sed si accipiat nõ esse tertio mõ, put repit in accidẽtalib' sic ex nõ esse in esse põt esse mot': q: nõ esse sic sumptũ nõ opponit actui simpl'r nec dicit potẽtiã simpl'r. Sꝫ tale ens ⁊ talis puatio fundat in aliquo ente in actu rõne cuius põt ibi esse motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod aũt simpliciter nõ hoc aliqđ est: hoc nullo modo ɔtingit moueri. Impossibile est enim qđ nõ est moueri. Si aũt hoc in gñationẽ esse motũ impossibile erit. Fit eni quod nõ est. Si eni quod nõ est si eni ⁊ quod ex nõ ente maxie ẜꝫ accñs fit. Sꝫ tñ uerũ est dicẽ: quod est: quod nõ est: de eo quod fit simpliciter. Similiter autẽ ⁊ quiescere. Hec igitur accidunt incõueniẽtia: si moueatur quod non est.

¶ Ostẽso quot modis accipit esse ⁊ nõ esse ostẽdit q gñatio simpl'r que est ex nõ eẽ in eẽ nõ est motus. Circa qđ duo facit ẜm q duas rõnes adducit. 2ª ibi [⁊ si oẽ qđ mouet.] Dicit ĝ q id qđ simpl'r nõ est hoc aliqđ hoc nullo mõ mouet. Impossibile enim est moueri qđ nõ est simpl'r ⁊ qđ est simpl'r in potẽtia. si aũt h. a. si qđ est simpl'r in potentia ⁊ qđ simpliciter est nõ ens nõ mouet ipossibile est gñationem esse motũ: q: fit ⁊ gñatur qđ non est simpliciter. Addit aũt q si. i. q̃uis supple ex nõ ente fit maxime aliqđ ẜm accidẽs. lꝫ ergo ita sit q ex nõ ente nõ fiat aliqđ per se sed per accidẽs sed tamẽ uerũ est dicere de eo q fit simpl'r ⁊ qđ est ⁊ qđ nõ est. i. q est nõ ens simpliciter. tũc ergo supplenda est rõ q cũ simpliciter nõ ens ⁊ ens simpliciter in potẽtia nõ possit eẽ subm mot' ⁊ generatio nõ est motus ⁊ generari nõ est moueri. Subdit aũt q similiter generari nõ est qescere. hec ĝ incõueniẽtia accidũt si ponat q generatio sit qes ul' mot': q: tũc qđ est simpl'r in potẽtia gescit uel mouebit. ¶ Notandũ autem q lꝫ ex nõ ente ⁊ ex priuatione fit aliqđ per accidẽs ex ente aũt in potẽtia fiat aliqđ per se tamẽ qđ est simpliciter in potẽtia nõ mouet. factio eni illa que ex ente simpl'r in potẽtia nõ est motus sed mutatio. Nã qđ est simpl'r in potẽtia: simpliciter veꝝ est dicere q nõ est pp qđ subm mot' eẽ non põt. ¶ Notãdũ ẽt q ens simpl'r in potẽtia qđ subijcit in gñatione subarũ de quo ente in potẽtia hic loqmur h' ens in potẽtia ẜm q tale est nec mouet nec est aptũ natũ moueri. Cũ ĝ oẽ gescẽs sit aptũ natũ moueri dicere possumus q generatio subarum de qua hic loqmur nec est motus nec est quies: q: ens in potẽtia simpliciter quo tali generationi subijcit ẜm q huiusmodi est nec moueri põt nec gescere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et si oẽ quod mouet: in loco est: qđ autẽ nõ est: nõ est in loco. Esset enĩ alicubi.

¶ Adducit secũdã rationẽ ad ppositũ dicens oẽ qđ mouet est in loco. Sed qđ nõ est: nõ est in loco ergo qđ nõ est nõ mouet. Qđ aũt qđ nõ est nõ sit in loco patet: q: si eẽt in loco esset alicubi ⁊ determinaret ad aliquẽ locũ qđ de nõ ente dici nõ põt. est ĝ supplẽda rõ q cũ ens simpl'r in potẽtia qđ est generationis subiectũ sit nõ ens ⁊ non sit in loco nec moueat sequit q generatio nõ sit mot'. ¶ Notandũ aũt q semp primũ in aliquo genere est rõ ⁊ cã oium eoꝝ que sunt post. ubi ergo nõ reperit qđ est primũ nec reperiri põt qđ est posteri': q: ergo mot' localis est mot' pm' qđ nõ mouet localiter non mouet aliquo alio motu. q̃re si ens simpliciter i potẽtia qđ est generationis subiectũ nõ põt moueri localiter sequit q nullo alio motu moueri possit. ¶ Notãdũ ẽt q sufficiẽter pbat phs q si ens i potẽtia qđ est gñationis subm nõ mouet q gñatio nõ sit mot'. est enim qsi per se notũ q si subm alicuius forme nõ est albũ q illa forma nõ sit albedo. Nã si illa forma eẽt albedo daret subo suo q eẽt albũ: sic eẽ si subiectũ gñationis nõ mouet gñatio nõ est mot'. Nã cũ qcqd est subm motui mouet si gñatio esset mot' de necessitate moueret qđ est gñationis subm. ¶ Dubitaret forte aliqs utrũ ens simpl'r in potẽtia huiusmodi est yle qđ est maxie gñationis subꝫ moueri possit. Dicẽdum q tripliciter via uenari possum' q ens simpl'r in potẽtia ẜm q h' est moueri nõ possit. pma via sumit ex pte mot'. 2ª ex parte mobilis. 3ª ex pte mouentis. motus enim ut dicebatur in tertio est quidã actus: q: est actus entis in potẽtia siue est actus mobilis. Cũ ergo nõ sit intelligibile q in aliquo subiecto sit aliqs act' ⁊ subm illud sit omnino in potẽtia quãuĩsq̃ mot' sit act' incõpletus ⁊ iperfectus. tñ ex quo aliquis actus est qđ mouet oĩno in potẽtia esse non põt. scđa via

sumit ex parte mobilis. omne eni qđ mouet ptim est in terminos quo ⁊ ptim in termino ad quē. eo ipso qđ de rōne mobilis est qđ aliquid ptincipet de actu ⁊ de forma ad quā mouet: nihil qđ est oino in potētia fm qđ hm⁹ est pōt esse subiectū mot⁹. tertia via sumit ex pte mouentis. nihil eni est mouēs aliqd nisi sit aliqua resistētia mobilis ad mouens. Nam si nulla esset ibi resistētia ut dicebat in 4° capitulo de uacuo nō esset ibi mot⁹ sz mutatio. omne enim mouēs si mouet: mouet in tpe. q̄re est ibi resistētia aliqua: qz si nulla esset ibi resistētia nō fieret in tpe sed in instāti. ens ḡ oino in potētia: qz nō habet vñ resistat nō pōt esse subiectū mot⁹ qui fit in tpe lz posset esse subiectū mutatiōis: qz fit in instāti gñatio ergo cui subijcit ens oino in potentia per se loquēdo nō est motus nec mēsurat tpe: sed est mutatio ⁊ mēsurat instāti. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrum ens oino in potētia possit esse in loco. Dicendū qđ q̄trum ad p̄sens tria cōpetunt loco ex quib⁹ arguere possum⁹ qđ ens oino in potētia in loco esse nō possit. pmum est: qz locus equat locato. scdm est qđ posito loco oportet nos ponē differētias loci ut sursū ⁊ deorsum. ideo dicebat in 4° qđ oportet omnē locū hēre sursum uel deorsū. tertium est qđ unūquodqz corpoz fert ⁊ manet nāliter in pprio loco. hec aūt tria dicta de loco ⁊ si nō cōpetunt loco ut ponimus celū eē in loco. cōpetūt tñ locis gñabiliū ⁊ corruptibiliū ppter que inducta est questio. Querim⁹ enim an ens oino in potentia possit eē in loco pp gñationis subiectū qđ est oino in potētia. de quo forte dubiū est apd aliqs an possit esse in loco. qđ aūt tale ens in potētia in loco esse nō possit osidere possum⁹ ex p̄dictis trib⁹ que diximus loco cōpetē. nā si de rōne loci est qđ equet locato cū pprium sit q̄titati fm eā equale uel inequale dici ens oino in potētia non pōt esse in loco: qz nec est q̄tū nec quale nec est aliqd in actu: ut possit eq̄ri locato. rursus si de rōne loci est habere sursū ⁊ deorsum ⁊ eidē locato cōpetit habere diuersitatē partiū ⁊ reptiatur in eo sursum ⁊ deorsum: cū tn ente oino in potētia nulla sit distinctio nec in tali ente possumus assignare ordinē partiū in loco ut dicamus aliquas ptes eius esse sursum. aliquas uo deorsum: sequit qđ tale ens in loco eē nō possit. tertio qz unūqđqz gñabilium corpoz manet ⁊ mouet naturaliter ad suū locū: qz ens oino in potentia non habet aliquā nām per quā determinet ad aliquē locū. Sequit qđ in nullo loco nāli esse possit ⁊ si nō possit esse in loco nāli nō erit in violēto: qz loc⁹ violentus p̄supponit nālem sicut mot⁹ violētus p̄supponit nālē. nullo ergo modo erit in loco. bene igitur arguit phs qđ tale nō ens qđ scilicet simplr est ens in potētia non est in loco: qz si esset in loco esset alicubi ⁊ determinaret ad aliquē locū: q̄re cū tali enti nō cōpetat hēre determinatā formam ⁊ determinatā nām nō cōpetit ei esse alicubi ⁊ determinari ad aliquē locū ⁊ per p̄ns non cōpetit ei esse in loco nec moueri localiter. ⁊ si nō mouet localiter nō mouetur aliquo modo. si igit subiectū gñationis qđ est in potētia simplr nullo mō mouet sequit qđ gñatio nō sit motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqz iā corruptio mot⁹ est. Cōtrariū quidē enī motui: mot⁹ aūt quies. Corruptio aūt generationi cōtrarium est.

¶ Quia pbauerat gñationē non esse motū pbat qđ et corruptio nō est mot⁹ dicēs qđ neqz iā corruptio mot⁹ est. Nam contrariū motui est mot⁹ aut quies. quicqd ergo nō est ɔtrariū motui nec est mot⁹ nec est quies. corruptio aūt nō est ɔ̄riū motui sed est cōtrariū generationi que nō est mot⁹. sequit ergo qđ corruptio nec sit motus nec sit quies. ¶ Notādū aūt phm hic supponere oēm motū ⁊ oēm quietē ɔtrariari motui pp qđ arguit gñationē nō esse motū nec quietem: qz nō cōtrariat motui. ualet aūtē hec ratio gr̄a materie. Nā lz sit aliqs motus non habēs ɔtrariū ut motus celi. tamē qz nos loqmur de subiecto gñationis: cui gñabilibus nō competat pprie moueri nisi motu habēte ɔtrariū sufficit de tali motu arguere ut ad ppositum spectat. uel possumus dicere ⁊ forte melius qđ cum corruptio habeat cōtrariū ⁊ nō cōtrariet motui. sequit qđ nō sit mot⁹ neqz quies: qz nihil habēs cōtrariū est motus aut quies nisi cōtrariet motui. eo ergo ipso qđ corruptio nō cōtrariat motui sed mutationi: qz est ɔ̄ria generationi que est mutatio ⁊ nō est motus. Sequit etiam qđ corruptio non sit mot⁹ sed mutatio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam aūt mot⁹ mutatio quedā est mutationes aūt tres sūt dicte. Harū autē que sunt fm gñationē ⁊ corruptionē nō sunt mot⁹. He aūt sunt fm ɔ̄dictionē: necesse est ex subiecto i subiectū mutationē motū eē solū. Subiecta aūt: aut ɔ̄ria aut media. Et pruatio enī ponit ɔ̄riū ⁊ mōstratur affirmatione nudū: ⁊ albū ⁊ nigrum.

¶ Determinat de illa mutatiōe que est a subo in subz dicēs qđ qz mot⁹ q̄dā mutatio est. mutatiōes aūt dicte ut patuit sunt tres. harū aūt triū mutationū due mutationes que sunt fm gñationē ⁊ corruptionē nō sūt mot⁹. Nā he sunt fm ɔ̄dictionē fm quā nō attendit mot⁹. necesse est ergo ex quo ille due non sunt mot⁹ solū tertiā mutationē eē motū que est ex subiecto in subiectū siue ex forma in formā ⁊ ex contrario in ɔtrariū. addit aūt q̄lia debēt eē sba qz debēt esse ɔtraria aut media. subdit et qđ pruatio ponitur esse sicut ɔtrariū ⁊ mōstrat affirmatione. i. designat ⁊ significat aliqđ per affirmationē. nudum eni qđ dicit qd pruatiū ɔsignat per affirmationē sicut ⁊ albū ⁊ nigrū que sūt ɔtraria. ¶ Notādū aūt qđ cū per sbm intelligat aliqd in actu ⁊ aliquid informatū forma accn̄tali qdē eni subijcit forē substāntiali nō debet dici subiectū: sed ma. nec est qd in actu sed in potētia. Cū ḡ forme accn̄tales inter q̄s intēdit mot⁹ possint eē ɔtraria. ⁊ media. iō exponēdo qd itelligit noie subiecti: ait sba esse cōtraria uel media. ¶ Notādū et qđ qz in p̄ dictū fuit qđ oportet p̄ncipia esse cōtraria. ⁊ et ibi dicebat ɔtrarietatē esse inter pruationē ⁊ formā cū nō sit ɔtrarietas nisi inter ea que signant per affirmationē. ideo ait qđ et ipsa pruatio aliq mō hēt rōnem ɔtrarij ⁊ quodāmō pōt designari per affirmationē. sicut eni nigrū ⁊ albū dicit aliqd affirmatiue: sic et nudū qđ pruationē iportat si ɔsideramus modū nois per affirmationē designat. ex q̄ apparet qđ si accipiat cōtrarietas large put se extēdit ad opposita pruatiue ois mot⁹ ⁊ ois mutatio fit aliq mō iter contraria.

Lectio. III.

I igitur pdicamēta diuisa sūt substātia z q̄litate z ubi: z qñ: z ad aliquid: z quantitate: z facere: z pati: necesse est tres esse motus quātitatis z q̄litatis z secūdum locum.

C Postq̄ pbs oñdit mutationē cōtinet sumptam in gñatione corruptione z motuz. in pte ista diuidit ipsum motum in suas species determinare aut de specebus motus est determinare in quibus pdicamētis habet ec mot⁹ z que sunt illa pdicamenta que acquirunt per motū. nā mot⁹ recipit spēm a termino z est in eodē gñe cū teb⁹ ad q̄s est mot⁹. z sicut mot⁹ recipit spēz a termino sic recipit ab eo quodāmodo ɔrietatē z vnitatē. sūt enim mot⁹ ɔrij habētes motus ɔrios. albari eni z denigrari ɔriant q: albedo z nigredo que acquirunt per tales motus ɔrietatez hñt. rursus mot⁹ quodamodo habet vnitatē a termino: q: vnius mot⁹ per se est vnus terminus acqsit⁹ per motū. determinate igit de spēbus mot⁹ z de eius vnitate z ɔrietate sum q̄si cōuersi possumus q̄ totū istū gntū diuidē in ptes tres: q: p determinat de spēb⁹ mot⁹ siue determinat in q̄bus gñib⁹ est mot⁹. 2° determinat de vnitate eius. 3° de ɔrietate ipsius. 2ª ibi [post h aūt dicamus.] 3ª ibi [Ampli⁹ aūt determinādū est.] Circa pmuz duo facit: q: p pponit qd̄ intēdit. 2° manifestat qd̄ dixerat ibi [sm substantiā aūt.] Dicit ergo q̄ si pdicamēta sunt diuisa. i. distīcta a suba. i. per subaz z per q̄litatē per ubi z per qñ z per ad aliqd z per q̄ntitatē z per facere z pati. dicunt eni pdicamenta distingui per ista: q: sm h accipit diuisio. x. pdicamētoz: q: q̄ sic distinguuntur predicamēta necesse est tres esse motus. s. quātitatis qualitatis z sm locū. Nam sm alia pdicamenta non est motus. C Deinde cum dicit.

C Scdm substātiā aūt nō est mot⁹: ppter nullū entium substantie contrarium esse.

C Probat qd̄ dixerat. Circa qd̄ duo facit q: p ostēdit q̄ sm alia pdicamēta ab illis trib⁹ nō est mot⁹. 2° declarat q̄ sm illa. s. qualitatem quātitatē z ubi bēt esse mot⁹ ibi [Qm̄ autē neq̄ suba.] C Ad eui dētiā aūt pme ptis sciendū q̄ oia alia pdicamenta a qualitate q̄titate z ubi q̄dāmō reducunt ad substātiā relatione z motū. Nā habere z sit⁹ reducūtur ad relationē. habit⁹ eni dicit q̄dā habitudinē z q̄dā relationē ad hñtē. Sit⁹ aūt est q̄dā ordo ptiū in loco. ordo aūt quādā relationē iportat actio z passio z qñ reducuntur ad motū. Nam z actio z passio sunt idē mālit cū motu: qñ vo id qd̄ relinquit ex adiacētia tpis. tps aūt ut supra ostēdebat est idem mālit cum motu. pbs q̄ uolēs ostēdere q̄ nō est mot⁹ in pdicamētis alijs a q̄litate qualitate z ubi tria facit: q: p ostēdit q̄ mot⁹ nō est in substātia. 2° q̄ nō est in relatiōe. 3° pbat q̄ mot⁹ nō est in actione z passiōe z q̄ vniuersal'r in motu nō est motus neq̄ is motione motio. 2ª ibi [neq̄ in ad aliqd.] 3ª ibi [neq̄ agētis.] Dicit q̄ q̄ sm sbām nō est mot⁹ pp nullū entiū eē ɔriū sube. si eni motus est a ɔrio in cōtrariū in substātia nō est mot⁹: q: in ea nō est cōtrarietas. C Dubitaret forte aliqs utruz substātie sit aliquid cōtrariū. Dicendū q̄ sz Alex substātiā substātie cōtrariā ūt uez est sm formā. nō est autem uerū sm māz. hec aūt responsio lz in se continet aliquā ueritatē: q: accipiēdo cōtrarietatē large, put puatio z habit⁹ cōtrarietatē importāt forme subales sibiinuicem cōtrariant: q: vna est acbilior alia z vna habet rōnem habit⁹. alia vo rōnem puatiōis. imo eo ipso q̄ substātiales forme mutuo se expellūt z in eodē subiecto vna nō cōpatit secū aliam vna habet rōnem puationis respectu alteri⁹ z inueniūt q̄dam cōtrarietas inter eas. uerū est ergo formas substātiales habē aliquā cōtrarietatez ad seinuicē. nō aūt huiusmodi forme habēt contrarietatē ad māz sed psupponūt eaz tanq̄ pprium susceptiuū. hec tñ uerius nō est in parte ista sz mētem pbi: sufficeret eniz in formis subalib⁹ esse ɔrietatē ut ɔ^{tor} ait ad h q̄ in substātia eēt mot⁹. rursus si negarem⁹ esse ɔtrarietatē in substātia que nō est cōtrarietas sm māz z subiectū oportet nos negare esse cōtrarietatē in accidētib⁹. oia enim ɔtraria quodāmō sūt apta nata fieri circa idē. nunq̄ enim ex vno cōtrario fieret aliud nisi esset aliqd̄ vnuz z idē subiectū qd̄ posset esse susceptiuū oīuz cōtrariorum. sicut ergo forme substātiales hñt inter se aliquā cōtrarietatē. nō tamē est ibi cōtrarietas rōne materie: q: vna z eadem mā habet esse sub utraq̄ forma. sic z in accidētib⁹ est ibi vnitas ex pte subiecti ɔtrarietas ex pte forme. quare si ppter carētiā talis cōtrarietatis negarem⁹ motū in substātia deberem⁹ negare motū in accidētib⁹. ampli⁹ hec via peiit qd̄ est is cōtrario. nā si ponerem⁹ cōtrarietatem in substātia rōne materie ut ɔ^{tor} ait. nullaz eēt ibi mot⁹ nec mutatio. oīs eniz trāsmutatio psupponit vnitatē ex parte subiecti. Nō ergo debem⁹ negare motū in substātia: q: nō est ibi cōtrarietas ex pte materie. talis eniz cōtrarietas nihil facit ad eē mot⁹. imo si poneremus talē cōtrarietatē tolleret oīs trāsmutatio possumus ergo dicere q̄ cōtraria sūt que posita sub eodē gñe maxime a se distāt ut declarari habet x° metha^{cc}. Quis ergo videt esse qd formale is cōtrarijs ipsa distātia dici pōt: quia pbs hic loquit de cōtrarietate put illa dicunt esse cōtraria inter que sunt quidā gradus z quedā distātia ita q̄ nō statim cū aliqd incipit recedere ab vno est in altero. Sed ppter illos gradus z pp illam distātiā si aliqd debet ire de vno in aliō oportet q̄ interueniat ibi quidā mot⁹ z quedā successio. Sic enim loquēdo de cōtrarietate ppositio h adducta q̄ in substātia nō est mot⁹: q: in ea nō est cōtrarietas nō solū est famosa ut videt ɔ^{tor} dicē. sed etiā est demōstratiua z necessaria. Nā cum de rōne mot⁹ sit q̄ fiat in tpe ipossibile est aliqd moueri ab vno in aliō nisi inter illa sit quedā distātia z quidā gradus sm quos successiue eat in illō. unde est ergo q̄ pūcto in linea nō posset eē mot⁹: q: punct⁹ imediate cōiungit linee: z in puncto nō est assignare aliqd spatiū nec aliquā distātiā sm quam possit ibi esse successio: ppter qd̄ dato q̄ a pūcto in linea posset esse mutatio que fit in instāti. nō tñ posset ibi eē mot⁹ qui fit in tpe. Cū ergo in forma substātiali nō sint aliqui gradus nō possumus intelligere q̄ pprie sit distātia inter duas formas subales nisi vellemus accipere distātiaz sm q̄ vna nō est alia. sed h distātia nō facit oppositionē ɔtrariā: sed magis facit oppōnē ɔdictoriā vel puatiuā. pōt ergo iter foias sbales accipi oppositio cōtradictoria vel puatiua put vna nō est alia uel put vna habet annexā puationē alteri⁹: nō tñ inter eas pprie est op-

positio 9ria nisi accipeř 9rietas large put se extē-
dit ad opposita pvatiue. rō aūt quare in suba non
est ppe 9rietas ē qr inter foias subales non est assi
gnare illā distantiā graduū que requiritur ad con
traria. ꝛ qr nō est ibi assignare hmōi distantiam cū
sine ea non sit motus sequitur ꝙ in substantia mo
tus eē non possit. ¶ Ulterius forte dubitaret ali-
quis quare in formis substātialibus nō est assigna
re hmōi gradus ꝛ hmōi distantiā que requiritur
ad contraria. ¶ Dicendū ꝙ ut i de generatiōe dif
fusius diximus ubi declarauimus ꝙ forme susci-
piūt magis ꝛ minus. gradus i formis dupliciter ac
cipi pūt: uel quantū ad essentiā uel quantū ad esse.
in formis aūt accidentalibus ꝛ si nō assignamus
gradus quantū ad eēntiā qr forte oēs tales forme
ex simplici ꝛ inuariabili essentia cōsistēt assigna-
mus in hᵒᵘ gradus q̄tū ad eē. intēdūtur enim ꝛ re
mittunť hᵒ foīe ꝛ dāt magis ꝛ minᵒ eē suo suscepti
uo pat iu eatū ipm magis ꝛ minᵒ dispositū. s3 hos
eni gradus attēdiť motᵒ uer hᵒᵘ formas. Nā qr est
assignare tales gradus in forma albi ꝛ nigri ꝛ in
aliis formis 9riis. iō nō statim cū aliqd incipit re-
cedere ab vno 9rio est in alio 9rio: s3 successiue re-
mittiť vna foia 9ria donec hēat esse ita debile ꝛ ita
remissū ꝙ cū esse magis remisse nō pōt stare esse
talis foie. cū g̃ peruētū est ad eē ita remissū expel
liť vna foia 9ria ꝛ introduciť alia: ꝛ qr h̄ fit in tpe
ꝛ successiue pp diuersos gradus in eē seqiť ꝙ in
ter talia hēat eē motᵒ. ¶ Dupliť g̃ possumᵒ assigna-
re distātiā inter formas 9rias. p̄ q̄tū ad gradus
in esse. Nā si 9sidereť utrūq3 9rioꝝ in suo potissi-
mo esse op3 inter utrūq3 illoꝝ intelligē multos gra
dus in esse ꝛ magnā distantiā ꝛ oportet oēs illos
gradus in esse successiue ptrāsire ꝛ deuenire ad eē
oino remissū anteq̄3 ex vno 9rio fiat aliud. ꝙ aū-
tē distātia fm tales gradus in esse sit attēdēda ad
9rietatē. patet qr forme nō habēt 9rietatē adinui-
cem nisi inq̄tum sunt apta nata fieri circa idem ꝛ
pūt hūt habitudinē ad vnū ꝛ idē susceptiuū. al-
bedo enī in manu nō ppe 9riať nigredini in pe-
de. sed 9riať nigredini que est apta nata esse in ma
nu. Rō g̃ 9rietatis aliq̄ mō accipiēda est ex habi-
tudine ad subm. pp̄ter qđ cum talis habitudo acci
piať s3 esse qr forme est dare esse suo susceptiuo di
stātia que attēdiť inter 9ria vno mō accipiēda est
fm gradus in esse. alio mō accipi pōt fm foias me
dias. Sicut sint 9ria mediata nō solam vnū dista
bit ab alio fm esse qđ hūt in mā ia qua esse est assi-
gnare multos gradus ꝛ magnā distantiā. s3 ēt di
stabit vnū ab alio rōne formaꝝ mediaꝝ. nunq̄3 eni
de vno 9rio mediato transibiť ad aliō nisi trāseať
per oīa media uel per quedā. talem aūt distātiam in
ter formas sbales assignare nō possumᵒ. nō est eni3
in eis assignare gradus in esse. Nam cum talia di-
cāt esse specificū nō posset itelligi ꝙ intendereť uľ
remittereť eoꝝ esse nisi uariareť spēs. rursus inter
hᵒ formas nō est distātia q̄tum ad formas medi-
as. per se enim loquēdo ꝛ ut pᵒᵗᵉʳ vult ꝛ in sequenti
q̄one patebit nō oportet si trāseať de vna foia sub-
stātiali ad aliā ꝙ eatur per formas medias: per se
eni3 loquēdo nō oportet si ex aq fiat ignis ꝙ prius
cōuertat in aerē q̄3 in ignē. ¶ His visis facile est
videre q̄re uer formas substātiales ppe nō est 9
rietas: qr nō est ibi distātia que reqriť ad 9rietatē.
¶ Amplᵒ facile est videre q̄re ex hoc sequiť ꝙ in

substātiis nō sit motᵒ sed mutatio solum. nā si in for
mis substātialibᵒ nō sūt gradus successiue tolli nō
pūt hᵒ forme. sed uel nihil amittiť de substantiali
forma nec q̄tū ad eē nec q̄tū ad essentiā. uel si tol
liť talis forma tota siľ tolliť: ꝛ qr nō tollitur in tpe
sed in instāti nō erit ibi motᵒ qui mēsurať tpe: s3 ut
dictū est poterit ibi eē mutatio que mēsurať instā-
ti. ¶ Ulteriᵒ forte dubitaret aliqs utrū3 de qlibet
forma substātiali possit iri ad q̄libet aliā formam
substātialē absq3 eo qđ transeať per aliqs formas
subales medias. Dicendū ꝙ forma sbalis dupľr
cōparari pōt. p̄ ad suū susceptiuū. 2ᵒ ad accn̄tia cō-
comitātia ipaz. si cōparare ad pp̄iū susceptiuū sic
pp̄iū susceptiuū eiᵒ est p̄ᵃ mā. foia eni sbalis ime-
diate fundať in ipa mā ita ꝙ in via pficiēdi ꝛ in dā
do eē nihil est mediū uer formā substātialē ꝛ mām
utrū aūt h̄ uerū sit in oībᵒ substātialibᵒ formis: uel
falsitatē hēt in aia rōnali nō est psentis speculatio-
nis. Nō eni3 intēdimus loqui de rōnali aia sed de
aliis substātialibᵒ formis. scđo pōt cōparari substā-
tialis forma ad accidētia cōcomitātia ipaz. si ergo
substātialis forma imediate fundať in ipsa mā seq
tur ꝙ hᵒᵘ forma det esse simplex ꝛ indiuisibile ꝛ ꝙ
nō possit intendi nec remitti q̄tum ad esse. Na3 ꝙ
vna ꝛ eadē forma det eē aliqā magis remissum ꝛ
nō semp det esse pūctale. h̄ ideo est: qr inuenit subie-
ctū magis ꝛ minᵒ dispositū. mā autem p̄ma fm ꝙ
huiusmodi est nō pōt intelligi magis ꝛ minᵒ dispo
sita. s3 ergo esse nō intēdeť nec remitteť forma sub
stātialis: qr sic accepta imediate habet habitudinē
ad ipam mām. fm tñ suū3 agere recipiet intēsionē
ꝛ remissionem: qr l3 imediate det esse ipi materie.
agit tñ mediantibᵒ virtutibᵒ actiuis ꝛ passiuis. ꝙ
aūt reqratur mā aliter ꝛ aliter disposita put susci-
pit aliā ꝛ aliā formā pōt esse per se in accn̄talibus
formis. In substātialibᵒ uō nō est per oēm modu3
per se: sed quodāmō per accn̄s. Nā qr nō est dare
aliquid ociosa3 in na. Si expoliet mā ab aliquibᵒ
qualitatibᵒ actiuis ꝛ passiuis que sūt pp̄ria alicui
forme oportet ꝙ expolieť ab illa forma. forma eni
substātialis non hēt esse in mā nisi sit disposita per
pp̄rias passiones cōsequentes formā illā. s3 h̄ nō
pōt esse simplr per se: qr per se loquendo non tolliť
p̄us per allationē posterioris. Ex hac ergo via per
quā ostēdimus formā substātialē dare esse pūcta-
le ꝛ nō habere latitudinē nec habē gradus in esse
ostēdere possumᵒ ꝙ de q̄cunq3 forma substantiali
per se loquēdo pōt pcedi ad aliā absq3 eo ꝙ eatur
per formas medias. Nā cū substātialis foia ime-
diate pficiat mām ipam: qr nō est aliud subiectum
vniᵒ foie substātialis q̄3 alterius: qua rōne de vna
forma substātiali pōt iri ad aliā imediate pōt ime
diate iri ad quālibet. Sic ergo loquēdū est per se.
ista tñ 9sītia aliqā ipediť per acciděns. Nā si nā cū
ex vno gn̄at aliō imediate inciperet a forma substā
tiali posset ex qualibet substātia gn̄abili facere q̄li
bet substātiā generabilē nec oporteret dare huiu
modi gn̄ationes medias q̄s aspicimus in gn̄atio-
ne aliquoꝝ ꝛ maxie in gn̄atiōe aīaliu3 ꝛ brutoꝝ in
quibus nō est dubiū esse vnā substātialem formā.
p̄us eni q̄3 huiusmodi aīal sit pfectū cōcurrūt illuc
plurime gn̄ationes. s3 natura nō sic agit nec icipit
a forma substātiali. imo ab accidētali ꝛ p̄rius expo
liat mām ab accidentalibᵒ formis cōpetentibᵒ vni
foie subali ꝛ iducit ibi accn̄tia cōpetētia alteri for

ne q̄ facto expoliat mãm ab vna for̄a ⁊ iduit eam alia for̄a. Cū g̃ in ipsis accñtib⁹ sit trãsire p mediū nec possit eē trãsit⁹ a qbuslibet accñtib⁹ ad q̄libet nisi transeat per aliq̃ accñn a media cõtingit q̄dãmõ per accñs ut in gñatione aliquarū subarum sit assignare gñationes medias. patet g̃ q̄ de vna forma subali trãseūdo ad aliã si ↄsiderem⁹ ipas for̄as substãtiales fm se nõ oportet trãsire per aliqs formas substãtiales medias. Sed si ↄsiderem⁹ ipa accñtia annexa a qb⁹ incipit oparī nã oportet aliqū talem trãsitū fieri per media. Ex hoc autē q̄cq̃ patē pōt melⁱ q̄stio p̄missa. Nã ut aliq̃ mõ patet p̄ bita distãtia itēt for̄as pōt q̄drupl'r accipi. p̄ma fm affirmatione ⁊ negatione inq̄tū vna non est alia. 2ª est fm p̄uatione ⁊ bitus inq̄tū vna hēt rōnē p̄uationis ⁊ alia rōnē habit⁹. 3ª accipit fm gradus in eē. 4ª fz trãsitū formaꝝ mediaꝝ. posset etiã assignari 5ª distãtia que accipit fm ptes q̄titatiuas siue fm ptes magnitudinis. Sed de hac aliqd infra dicet. p̄dicte sūt q̄tuor distãtie sic se habēt q̄ fm p̄mam distãtiã accipit oppositio ↄdictoria. sed fm scd̄am accipit oppositio p̄uatiua. fm 3ᵃᵐ ⁊ 4ᵃᵐ oppositio ↄtria. p̄pter qd̄ cū in formis subalib⁹ nõ inueniat distãtia ⁊ latitudo fm gradus in eē sec p̄ se loquēdo sit in eis distãtia fm trãsitū mediaꝝ formaꝝ: sz solum sit in eis distãtia fm affirmatione ⁊ negatione: qr vna for̄a subalis nõ est alia: ⁊ fm p̄uationē ⁊ habitū: qr vna est p̄uatio respectu alteri⁹. Dicere possum⁹ q̄ in subalib⁹ formis pōt accipi oppositio ↄdictoria ⁊ p̄uatiua fm quã hēt eē mutatio: sz nõ pōt sibi accipi p̄prie oppositio ↄtria sz quã accipit ratio mot⁹ q̄ si aliquo mõ uolumus saluare ↄrietatē in substantia oportet q̄ accipiat ↄrietas large put se extēdit ad p̄ua. ⁊ habitū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Neq̃ est in ad aliqd: cõtingit eni altero mutãte uerum esse alterū nihil mutans. Quare fm accidēs motus horum est.

¶ Dicit q̄ neq̃ in ad aliqd est mot⁹: qr cõtingit uerū esse aliqd relatiue dici de aliq̃ altero mutãte. i. per mutationē alterius. ipsum tamē alterū de quo dicit aliqd relatiue nihil erit mutãs. pōt enim qs fieri similis si ipse non mutetur: mutato tamē altero: quare quia sic est sequit motus horum idest relatiuorum esse fm accidens. Dubitaret forte aliquis vnde est q̄ potest fieri aliquid de nõ relatiuo relatiuum ipo nõ mutato: mutato tamē altero. Dicēdū q̄ relatiuū dupl'r pōt ↄsiderari. s. q̄tū ad eē ⁊ q̄tū ad rōnē sue q̄ditatis. si ↄsideret q̄tū ad eē sic nõ distinguit a suo fūdamēto. eē eni silitudinis vel in eē ei⁹ nõ est aliō q̄ȝ in eē ipsi⁹ albedinis in qua fundat. Sed si cõsideret fm rōnez sue q̄ditatis sic relatio differt a suo fūdamēto: qr fūdamētū suū est qd absolutū. Ratio v̄o relationis sumit in ad aliō se habere: cū g̃ forma fm esse qd̄ hēt faciat cõpositionē in subo fm rōnem sue q̄ditatis reponat in p̄dicamēto sequit q̄ relatio sit in alio p̄dicamēto q̄ȝ suuz fundamētū. silitudo eni est in alio p̄dicamēto q̄ȝ albedo: tñ qr nõ hēt aliud esse ul' aliō in esse q̄ȝ albedo nõ facit aliquã cõpositionē aliã q̄ȝ ipa. absurdū ē eni dicē q̄ aliqd sit cõposit⁹ ex eo qd̄ est albū ⁊ sile q̄ȝ ex eo qd̄ est albū solū. qd̄ tñ si silitudo cõparata ad subȝ hēret aliō eē ul' aliō inesse q̄ȝ albedo faceret nouã cõpositionē sup ipaȝ. cū g̃ falsū sit ⁊ subm nõ sit cõpositi⁹ ex eo qd̄ est albū ⁊ sile q̄ȝ ex eo qd̄ est albū solū nõ op₃ si aliqd de nõ sili fiat simile q̄ aliq̃ mutatio facta sit in eo cū in ipo non sit facta aliq̃ noua cõpositio. Sufficit eni q̄ aliqd habeat albedinē q̄ si postea aliqd aliō fiat albū illud erit ei sile nulla mutatiõe facta in ipo: sz mutatiõe soluz facta in alio. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrū ex h̄ sequat q̄ in relatiõe nõ sit mot⁹ p se sz p accñs. Dicēdū q̄ aliqd ex eo q̄ mouet ad formaz reqrat aliqd̄ esse per formã illã ex q̃ relatio nõ hēt p̄p̄riū esse vel p̄p̄riū inee. sz suū eē qd̄ hēt in subiecto sit eē fundamēti nõ poterit per se acqri relatio per aliquē motū. sz p se acqrit fundamētū quo acqsito acqrit ⁊ relatio. per se enim aliqd pōt moueri ad albedinem: ⁊ qd̄ mouet ad albedinē per se pōt moueri ad similitudinem per accidens que fundatur in albedine. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq̃ agētis neq̃ patiētis. neq̃ ois qd̄ mouet aut mouēns: quia non est mot⁹ motus: neq̃ generationis generatio: neq̃ omnino mutationis mutatio.

¶ Ostēdit q̄ mot⁹ nõ est in actione ⁊ passione ⁊ ul'r mot⁹ nõ est in motu nec motio in motiõe. Circa qd̄ duo facit. qr p̄ p̄ponit qd̄ intēdit. 2° p̄bat qd̄ dixerat ibi [p̄mū qdē.] Dicit g̃ q̄ mot⁹ neq̃ est agētis neq̃ patiētis. i. nec est in actiõe nec in passiõe. neq̃ eni ul'r mot⁹ est ois ei⁹ qd̄ mouet. i. nõ est in motione passiua: aut ēr mot⁹ nõ est mot⁹ mouētis. i. nõ est in motiõe actiue sup̄. mot⁹ eni nec est in mouē: nec in mouerit: qr q̄litercūq̃ sumat mot⁹ sequit q̄ mot⁹ nõ est mot⁹ neq̃ gñationis gñatio. neq̃ oino. i. ul'r mutatiõis mutatio est. ¶ Notãdū aūt q̄ actio ⁊ passio sūt idē mãliter cū motu. rursus mot⁹ sumpt⁹ actiue ⁊ passiue idem est real'r. idem eniz est mouē ⁊ moueri. Si g̃ ōndat q̄ mot⁹ nõ est in motu ⁊ q̄ mot⁹ nõ est mot⁹ neq̃ motiõis motio ostēsum erit q̄ mot⁹ nõ est in actiõe ⁊ passiõe nec est in motiõe sūpta actiue ul' passiue: qr oia h̄ q̄dãmõ idē dicūt. ¶ Notãdū ēt q̄ mot⁹ est in plus q̄ȝ agē ut declaratum⁹ i de gñatiõe. Nõ eni p̄p̄rie q̄cq̃d mouet agit: qr nõ q̄cq̃d mouet patit. celū eni mouet sz nõ proprie patit. rursus mutatio sumpta large est in plus q̄ȝ mot⁹. Cū g̃ h̄ se hēant per ordinē actio ⁊ passio mot⁹ ⁊ mutatio. iō ait q̄ mot⁹ nõ est agētis vel patiētis ⁊ ois. i. ul'r nõ e⁹ est q̄ mouet aut mouēns. ⁊ subdit q̄ oino. i. ul'r mutationis non est mutatio. nã ut dictum est mutatio large sūpta est magis q̄d cõe ⁊ magis vniuersale q̄ȝ actio ⁊ mot⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primū quidē eni cõtingit dupl'r motus eē motū. Aut sicut subiectū: ut homo mouet: qr ex albo in nigrū mutat sic ⁊ mot⁹: aut calescit: aut frigescit: aut locū mutat: aut augmētat: aut diminuit. Hoc aūt ipossibile est. Nõ eni subiectoꝝ aliqd̄ est mutatio.

¶ Probat qd̄ dixerat. Circa qd̄ duo facit. fm q̄ duplicit̄ p̄t itelligi q̄ mutatiõis sit mutatio ul' q̄ motus sit motus. p̄io eni potest hoc itelligi tãq̄ȝ subiecti vt dicamus mutationis esse mutationē ⁊ motus eē motū tanq̄ȝ subiecti. qr motus fūdat in motu tanq̄ȝ in subiecto ⁊ mutatio etiã in mutatione. scd̄o hoc pōt intelligi tanq̄ȝ terminū ut dicamus motus esse motū ⁊ mutationis mutationē: qr mo-

tus terminat ad motū ꝛ mutatio ad mutationē. Primo ergo ostēdit mot⁹ non esse motum nec mutationis mutationē tanꝗ subiecti. scḋo ostendit hoc nō esse tanꝗ termini ibi⌊ aut in mutādo alterū aliquod.⌋ Dicit ergo ꝙ primū distinguēdū est: qꝛ cōtingit mot⁹ esse motuȝ dupliciter. primo sicut subiectū ut sicut homo mouet: qꝛ mutatur ex albo in nigrum. sic ꝛ mot⁹ cōtīgit esse motū: qꝛ. s. ipse mot⁹ mouebit ꝛ subiiciet vnus mot⁹ alteri motui. ꝛ tūc motus aut calescit aut frigescit aut locū mutat aut augmētat aut diminuit aut mouet ſm aliquā speciē motus. hoc aūt est ipossibile: qꝛ mutatio nō est aliqd de numero subiectoꝝ. ℭ Notandum aūt ꝙ ſm ꝯᵗᵉᵐ mot⁹ non subiiciat motui: qꝛ subiectū mot⁹ pōt quiescere. si ergo mot⁹ subiiceret motui motus posset quiescere. posset ergo mot⁹ esse cū quiete uel esse in quiete qḋ est incōueniēs: qꝛ vnū oppositoꝝ nō est in alio. possumus tamē aliter dicere ꝛ forte magis ſm intentionē phi: qꝛ subiectū mot⁹ non est de gn̄e successiuoꝝ. mutatio ergo qꝛ non est de numero subiectoꝝ idest de numero ꝑmanētiū sed est de numero successiuoꝝ. ideo mutatio non potest eē mutationis subiectum. Lectio. IIII.

Ut in mutando alterū aliqḋ subiectum ex mutatione in alteraȝ speciem: ut homo ex egritudine in sanitatem. a

ℭ Hic ut dicebat ostēdit ꝙ mutatio nō pōt esse mutationis terminus nec gn̄ationis gn̄atio pōt esse terminus. gn̄ationis aūt terminū possum⁹ accipe dupliciter: simplicē ꝛ cōpositum. simplex aūt termin⁹ gn̄ationis est ipsa forma que per gn̄ationē iducit. Sed gn̄ationis termin⁹ ut dicit qd cōpositum est ipm cōpositum qḋ generat. generatio enim leonis terminat ad leone qui gn̄atur ꝛ ad formā leonis que per generationē iducit. duo ꝫ facit. qꝛ pᵒ ostēdit ꝙ mutatio nō terminat ad mutationē sicut gn̄atio terminat ad formā. 2ᵒ ostēdit ꝙ mutatio nō terminatur ad mutationē nec gn̄atio ad gn̄ationē sic gn̄atio terminat ad rē gn̄atam siue ad rē que gn̄at ibi ⌊ ampli⁹ aūt in ifinitum.⌋ Circa pᵐ duo facit. qꝛ pᵒ ostēdit mutationē nō eē hᵒ terminuȝ mutationis ꝑ se. 2ᵒ ostēdit ꝙ nihil ꝓhibet eā eē hᵘ terminū per accidēs ibi ⌊ Sȝ ſm ꝙ accidit.⌋ Circa pᵐ tria facit ſȝ ꝙ tres rōnes adducit ad ꝓpositū: 2ᵃ ibi⌊ manifestū aūt.⌋ 3ᵃ ibi⌊ ꝛ ampli⁹.⌋ cōtinuet autē sic. nō solū mutationis nō est mutatio tanꝗ subiecti sed ēt nō est tanꝗ termini. nō eni possum⁹ dicē ꝙ subiectū in mutādo aliqḋ alteꝝ. i. in mutādo aliquā formā ex mutatione vna tēdat in alterā mutationem ſm speciem: ut sicut homo ex egritudine uadit in sanitatē sic ex vna mutatione uadit in aliā. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Sed neqȝ hᵒ possibile est nisi ſm accidēs Hic eni mot⁹ ex alia specie in aliā mutatio est. Et gn̄atio ꝛ corruptio sil̓r: pter qḋ he sūt in opposita sic. Mot⁹ aūt non sil̓r. Similiter igitur mutabitur ex sanitate in egritudinē ex ipsa hac mutatione in aliā.

ℭ Ideo subdit ꝙ nec hᵒ est possibile nisi ſȝ accn̄s. hic eni mot⁹. s. qui est ab egritudie in sanitatē est mutatio ex alia spe. i. ex alia forma in aliā spēȝ oppositā ꝛ gn̄atio ꝛ corruptio sil̓r est mutatio ex vno opposito in aliū oppositū ꝑꝑ qḋ in hoc differāt ꝙ hec. s. gn̄atio ꝛ corruptio sūt in opposita. sic. i. in opposita ꝯdictorie: sed mot⁹ non sil̓r est in opposita ꝯdictorie: ſȝ est in opposita ꝯrie. his ꝑmissis patet subiectū nō posse ire ex mutatione in mutationē sicut uadit ex foꝛa in foꝛaȝ: qꝛ hoc posito sil̓ mutabit ex sanitate in egritudinē ꝛ ex ipsa hac mutatione sil̓ ibit in aliā mutationē oppositā. sil̓ ꝫ mouebit oppositis motib⁹ qḋ est incōueniēs. Notādū aūt cū aliqd mouet ſȝ aliquā mutationē denoiatur a termino illius mutationis. ut si mouet ad sanitatē possum⁹ dicere ꝙ sanet. si ꝫ mutatio terminat ad mutationē ꝛ subiectū uadat de mutatiōe in mutationē sicut de foꝛa in formā cū oīs mot⁹ ꝛ oīs mutatio sit de opposito i oppositū ut de sanitate in egritudinē uel ecōuerso si subȝ hᵒ mō uadit de mutatione in mutationem: sequit ꝙ uadit de mutatione in mutationē oppositā. ibit ꝫ de sanatione in egrotationē uel de alia mutatiōe in aliā oppositam mutationē. Cū ꝫ termin⁹ denoiet id qḋ uadit ad terminū si aliqd cū sanat uadit ad egrotationē ꝛ egrotatio est termin⁹ sanationis. sequit ꝙ egrotatio denoiet id qḋ sanat. Quare uerū est dicē ꝙ id qḋ sanat egrotat qḋ nō eēt nisi aliqd sil̓ sanaret ꝛ egrotaret: qre simul mouebit ſm hāc mutationem que est sanari: ꝛ ſm aliam mutationē oppositā que est egrotari qḋ est inconueniēs. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Manifestū aūt qḋ cū infirmet mutatus erit in quālibet. Contingit enȝ quiescere.

ℭ Ponit scḋaȝ rōnē dicēs ꝙ si mutatio terminat ad mutationē manifestū est cū aliqs ifirmet mutatus erit in quālibet ꝛ in qḋlibet idifferēter: qꝛ nō soluȝ mutabit in mutationē. sed ēt mutabit in gereȝ. qre ꝯtinget ꝙ sic mouet gescere. sil̓ igit mouebit ꝛ gescet. ℭ Notādum aūt ꝙ si aliq̄ cā est ꝑꝑ quā dicamus mutationē terminari a mutatiōe est hᵒ: qꝛ finita vna mutatiōe forte incipit alia. Cū ꝫ post mutatiōe ꝯtingat aliqñ ges dicem⁹ ꝙ mutatio terminatur ad getē: qꝛ cum termin⁹ denoiet id qḋ uadit ad ipsuȝ si ges est termin⁹ mot⁹ seq̄ret ꝙ ges denoiet id qḋ mouet. poterim⁹ ꝫ dicē qm̄ id qḋ mouet gescit ponēdo mutationē eē mutationis terminū nō solū ducimur ad hᵒ icōueniēs ꝙ idē sil̓ moueat oppositis motib⁹. sed ēt opoꝛtet nos dicē ꝙ idē possit sil̓ moueri ꝛ gescere: qꝛ si cōtingit post mutationē mutari multo magis ꝯtingit post mutationem gescē: cū semꝑ iter mot⁹ ꝯrios oportet dare getem mediā. ℭ Dubitaret forte aliqs qꝛ nō vr̄ incōueniens ꝙ ges ponat termin⁹ mot⁹. qḋ tamē si rō phi exponēdo textū ei⁹ ut exposu⁹ est debet hēre uitatē vr̄ ꝙ hᵒ ponē sit incōueniēs. Dicēduȝ ꝙ sicut nō sufficit ad rōnē finis ꝙ solū sit aliqd ultimū qꝛ tūc mors eēt finis reꝝ qḋ est incōueniēs: qꝛ finis ꝛ bonū idē. ſȝ nō sufficit ad hᵒ ꝙ aliqd sit termin⁹ mot⁹ ꝙ solū sit post motū. ſȝ loquēdo de termino ut hic de eo loqmur illḋ est termin⁹ mot⁹ qḋ denoiat motū ꝛ dat ei spēm: ut sanitas denoiat ꝛ determinat motū ad sanitatē ꝛ hᵘ mot⁹ recipit spēȝ a tali termino ꝛ hui⁹ termin⁹ est ꝓprie ꝛ per se termin⁹ motus. potest ergo contingere ꝙ finito vno motu inchoet alius motus lȝ hoc nō possit esse in motibus oppositis inter quos oportet cadere quietem mediā in illo instanti in quo quis plene sanatus est posset in

cipere dealbari. dealbatio ergo esset post motū sanationis sed nō proprie esset terminus eius: quia non denominaret eā nec collocaret eā in spēm. ex hoc eni q̄ post sanationē inciperet mot⁹ dealbatiōis sanatio nō denoiatur a dealbatiōe nec recipet spēz ab ea. Suus igit̄ post vnā mutationez pōt eē alia sic ꝛ post mutationem ꝯtingit quiescere. Sed ꝗo nō ꝓp hoc erit termin⁹ mot⁹ ut hic de termino loquimur. mot⁹ enim nō reponit in gn̄e per quietem nec denoiatur a quiete: q2 tūc q̄d moueret q̄esceret q̄d erat inconueniens in rōne adducta. exponit autez aliter dictus textus. Sed q2 videtur esse extra mētem ph̄i dimittatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amplius non in contingētē semper. Et illa ex quodā in quoddā alterum est. Quare ꝛ opposita erit sanatio.

¶ Ponit tertiam ratiōnē dicens. Et amplius supple mot⁹ sem ꝛ ꝑ per se est in terminū nō ꝯtingētem sed in oppositū: ꝛ illa. i. ꝛ mutatio ex quodā i quoddā alterū. i. in quoddā diuersum ꝛ oppositum. Si ergo de rōne motus ꝛ mutationis est q̄ nō habeat terminos qualescūq3 cōtingētes sed oppositos opposita erit sanatio illi mutationi in quā terminabit̄ q̄re simul mouebit̄ aliq̄d oppositis motib⁹. ¶ Notandū aūt hāc rōnem intm̄ differre a prima: q2 hic redditur causa eius q̄ ibi quodāmodo supponebat̄ per accidēs enim ꝛ aliqū mot⁹ terminat̄ in terminū non oppositū sed contingentē. ut cum fit motus ab albo in dulce sed semp ꝛ per se tam mot⁹ q̄ꝫ mutatio sunt ex opposito in oppositū ut ex albo in nigrum ꝛ ex sano in egrū. Cum ergo nos hic loquimur de termino mot⁹ per se nō per accidens. si per se uadit aliq̄d ex sanatione uel ex aliqua alia mutatione in aliā ibi in mutationē nō cōtingētē: sed oppositā. nō ergo mutabit̄ ex sanatione in albationez sed in egrotationē et oppositā: ꝑ q̄d cū dictū sit q̄ termin⁹ determinat mobile dum mouet̄ ad ip̄m si egrotatio est termin⁹ sanatiōis sequit̄ q̄ aliq̄d dum sanat̄ egrotet̄ ꝛ moueat̄ sil' oppositis motib⁹ q̄d est incōueniēs. Signāter ꝗ ph̄s ut assignaret cāz q̄re mot⁹ ꝛ mutatio sūt in opposita. ait q̄ mot⁹ semp id est quātū ad id cōuenit eis semp ꝛ per se est in terminū nō ꝯtingētem sed oppositū. Nā q̄tum ad id q̄d cōpetit ei aliqū ꝛ per accidēs nel ꝓhibet motū esse in terminum cōtingentem. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sed s̄m q̄ accidit: ut si ex recordatione in obliuionē mutat: qm̄ cui inest illud mutat aliquando in scientiaz aliquando vero in sanationem.

¶ Ondit q̄ lz per se mutatio nō possit esse terminus mutationis. pōt tn̄ esse per accn̄s. ideo ait q̄ s̄m q̄ accidit. i. s̄m accn̄s supple nihil ꝓhibet mutationē ad mutationē terminari: ut si aliq̄d s̄biectū mutat uel mutat̄ ex recordatione in obliuionē obliuio aliquo mō erit termin⁹ recordatiōis: sed h̄ nō erit per se sed erit ꝑ accn̄s ꝛ rōne subiecti. ideo eni recordatio ad obliuionē terminat̄. qm̄ id. i. subiectū cui inest recordatio mutat siue mutat̄ in obliuionē. q2 ergo h̄ est per accidēs ꝛ rōne subiecti iō indifferenter q̄libet mutatio pōt terminari ad q̄ālibet mutationē. Nā sicut subm̄ cui inest recordatio mutat̄ in obliuionē. sic aliqū mutat̄ in sciētiā. aliqū vo in sanationē. aliqū vo in aliquam aliam mutationez.

¶ Notādū aūt q̄ sicut subiectū aliq̄d in illo instāti in quo est plene sanatū incipiat dealbari sanatio terminabit̄ ad dealbationē: sed hoc nō erit per se ꝛ ut sanatio est sed per accidens ꝛ rōne subiecti. Nam q2 subiectū cui inest sanatio incipit dealbari ꝛ habet ordinē ad dealbationem. ideo sequit̄ q̄ per accidēs vna mutatio habeat ordinē ad aliam mutationem. cū ergo h̄ sit per accidēs sequit̄ q̄ sit aliquid indeterminatū ita q̄ quelibet mutatio indifferenter poterit terminari ad q̄ālibet mutationē tā ꝯtingētē q̄ꝫ oppositā: sed differēter. q2 ad cōtingentē poterit terminari imediate. in illo eni instanti in quo q̄s est dealbat⁹ poterit incipe calefieri: sed ad oppositā terminabit̄ nō imediate sed interueniente q̄ete media. nō enim in illo instāti in quo est q̄s sanat̄ poterit incipe egrotari egrotatiōe oppositā illi sanationi. sed inter illos duos mot⁹ ꝯrios interueniet quies media. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt in infinitū uadit si erit mutationis mutatio: ꝛ gn̄ationis gn̄atio. Necesse est igit̄ eē p̄mā si ultima erit ut si simpliciter gn̄atio fiebat aliqū: ꝛ q̄d fit fiebat.

¶ Ostenso q̄ mutatio nō terminat̄ ad mutationez sicut mot⁹ terminat̄ ad formā a qua recipit denoiationē ꝛ spēm. in parte ista ōndit q̄ mutatio nō terminat̄ ad mutationē nec gn̄atio ad gn̄ationē tanq̄ꝫ ad id q̄d gn̄at̄ ꝛ mutat̄. Nam nō solum vna generatio nō recipit spēm ꝛ denominationē ab alia. sed etiaz vna gn̄atio nō generat̄ per aliā. Diuidit̄ aūt hec pars in partes sex s̄m q̄ adducit sex rationes ad ostēdendum q̄ gn̄atio nō gn̄atur nec mutatio mutat̄. scd̄a ps incipit ibi ⌊ Amplius eiusdē. ⌋ tertia incipit ibi ⌊ Amplius oportet. ⌋ q̄rta incipit ibi ⌊ ꝛ iterū aliq̄d. ⌋ quinta incipit. ⌊ Simul aūt ꝛ q̄d mō. ⌋ sexta incipit ibi ⌊ ampli⁹ si tres. ⌋ p̄mittit aūt primo duas propositiones: quarū vna est q̄ si mutationis est mutatio ꝛ generationis gn̄atio. i. si mutatio mutat̄ ꝛ gn̄atio gn̄atur in infinitū uadit i. erit processus in infinitū: q2 enim rōne vna generatio generat̄ generabit̄ nihilominus alia ꝛ etiam alia ꝛ sic in infinitū. secūda propositio est q̄ si erit ultima gn̄atio necesse est esse gn̄ationē p̄maz. q2 si gn̄atio simpl'r fiebat. i. gn̄abatur fiebat q̄d fit: ꝛ q2 quod fit non est generatio illa dum fiebat nō erat.

¶ Quare nondum erat quod fit simpliciter sed aliquid fit ꝛ factū est iam ꝛ iterum fiebat hoc aliquādo. Quare nondū erat tunc quod fit. Quoniam autem infinitorum non est primuz: non erit quid ultimū Quare neq3 habituz neq3 fieri igitur neq3 moueri possibile est: neq3 mutari nihil

¶ Ideo subdit. Quare nondum erat q̄d fit simpliciter: sed cum aliquid fit ꝛ factum est iam tunc supple primo est. ꝛ q2 tunc primo est ideo qn̄ādo hoc iterum aliquādo fiebat nondū erat tunc q̄d fit opz q̄ si generatio debet eē q̄ suum fieri sit completū ꝛ q̄ precedat prima generatio ad hoc q̄ sit generatio sequens. Ex his aūt duab⁹ ꝓpositionib⁹ concludit ph̄s q̄ si generatio generatur q̄ nihil generatur. Nam si generatio generatur est ꝓcessus in infinitum ut dicebat ꝓpositio prima. ꝛ ulterius si nō est dare generationē p̄mā nō eē dare sequētē

ut dicebat ratio secūda. q̄n̄ aūt infinitoꝝ nō est p̄mū nō erit ibi qd̄ est p̄mū nō erit ibi qd̄ est habitus qd̄ est cōsequēter. quare si nō est dare gn̄ationē p̄mā neq; sequentē nulla erit generatio neq; factio. id subdit[neq; igit̄ fieri neq; moueri possibile neq; mutari nihil.] C Notādū aūt q̄ si gn̄atio gn̄aret nō esset dum generat̄ sed esset gn̄atione cōpleta sicut ignis nō est dū gn̄at̄ neq; domus enim sed talia sunt postq̄ eoꝝ factiones sūt iam completę ꝛ terminatę. patet ḡ q̄ si gn̄atio sequēs generat̄ per gn̄ationē p̄cedentē q̄ oportet generatio p̄mā ꝛ p̄cedētem esse cōpletā ꝛ terminatā ad hoc q̄ sit gn̄atio sequēs. C Dubitaret forte aliq̄s: q̄ videt̄ q̄ rōnes hic facte nō improbēt scd̄m mēbrum diuisionis p̄dicte. videlicet q̄ generationis sit generatio tanq̄ terminus. sed solū videt̄ improbare p̄mū membrū videlicet q̄ generationis est generatio tanq̄ subiectū. Nam cū hec ratio ꝛ alie sequētes probēt q̄ generatio nō generatur vident̄ p̄bare q̄ generationis nō sit generatio tanq̄ subiectū. Dicēdū q̄ id qd̄ generationi subijcit̄ generat̄ ꝛ ecōuerso. In generatione enī ignis ipse ignis est qd̄ generat̄. subiectū tamē in h' generatione nō est ipse ignis. sed est ma ꝛ ens in potētia. vnde ꝛ in de generatione ostēdimus q̄ maxime p̄prie subiectum generationis est yle. id ergo qd̄ generat̄ magis est generationis termin' q̄ generationis sub̄m. Dicebamus enī sup̄ q̄ generationi dupl'r cōpetit terminus simplex ꝛ cōposit': simplex terminus eius est forma. cōposit' aūt terminus est res que generat̄. q̄re p̄bare generationē generari nō est p̄bare q̄ generatio nō sit generationis sub̄. scd̄ q̄ nō sit generatiōis terminus. C Ulterius forte dubitaret aliq̄s: q̄ nō videt̄ sequi si generationes vadūt in infinitū ꝛ nō est gn̄atio sequēs nisi sit gn̄atio precedens q̄ p̄pter hoc oporteat nos ponere gn̄ationē p̄mā. nec videt̄ q̄ possim' arguere q̄ q̄ in infinitis nō est p̄m q̄ nulla erit gn̄atio neq; factio: videm' enim q̄ f̄m sniā p̄hi p̄terite reuolutiōes celestes sunt isinite nec est dare reuolutionē sequentē nisi p̄us fuerit reuolutio p̄cedens. nunq̄ enī esset reuolutio hodierna nisi p̄cessisset hesterna: nō tamē f̄m p̄hm ex hoc possumus arguere q̄ necesse sit dare reuolutionē primā. Nec possumus cōcludere q̄ si nō est dare reuolutionem primam: q̄ nō sit dare reuolutionem vltimā. Dicēdum q̄ in ordinatis per acciñs f̄m ꝯ'em nō oportet dare p̄m. nā q̄ accidit huic reuolutioni q̄ p̄cesserint reuolutiones infinite nō opꝫ in reuolutionib' dare reuolutionē p̄mā. sic etiā qi vna generatio terminat̄ ad aliā generationē per acciñs f̄m ꝯ'cēdo opinionē p̄hi hanc generationē p̄cesserūt generationes infinite. nec oportet f̄m p̄hꝫ in generationib' dare generationē primā. sed si generatio per se generaret̄ ꝛ generatio per se terminaret̄ ad generationē. tūc in generationib' esset ordo essentialis ꝛ per se. cū ergo in ordinatis per se nō sit dare vltimū nisi sit ibi dare p̄m oportet nos ponē generationē primā si esset generatio ultima. talis est generatio p̄hi si generatio per se generaret̄ generationes irēt in ifinitū: q̄ q̄ua rōne generaret̄ vna ꝛ alia. Sed si generatiōes irēt in ifinitū nō eēt ibi dare generationē primā. ꝛ si nō eēt ibi dare generationē primā nulla eēt ibi generatio: q̄ i ordinatis p̄ se qui tollit primū tollit ordinē. Dicēs ḡ generationem per se generari tollit omnē generationē. C Deinde cum dicit.

C Amplius eiusdē motus cōtrarius est: ꝛ adhuc quies: ꝛ generatio ꝛ corruptio.

C Ponit secūdā rōnem dicēs q̄ eiusdē mot' est ꝯrius mot' ꝛ quies. sic etiā ꝛ generatio ꝛ corruptio habent oppositionē adinuicē. q̄ ergo sic est qd̄ generat̄ oportet q̄ corrūpat̄. si ergo generatio generabitur corrūpetur: sed nō corrūpetur nisi cum generatur: q̄ nec est nisi cum generatur. simul ergo corrūpetur ꝛ generabitur. C Deinde cum dicit.

C Quare quod fit cum fiat qd̄ fit: tunc corrumpit̄. Neq; enim cū mox fit: neq; posterius. Esse enī oportet qd̄ corrūpitur.

C Ideo subdit[Quare cū fiat qd̄ fit.]idest cū generetur tūc corrūpat̄. simul ergo generat̄ ꝛ corrūpit̄ Nō enim est dicendū q̄ generatio corrūpat̄ mox cū fit. i. q̄ corrumpat̄ statim cū est facta. nec etiam dici pōt q̄ posterius. i. diu post factionē suā corrūpat̄. sed oportet generationē corrūpi in ipso fieri. esse enim oportet qd̄ corrūpit̄. Cū ergo generatio nō sit nisi in ipso fieri ꝛ in ipso generari si corrūpetur generatio corrūpet̄ cū fit ꝛ cū generat̄. C Notandū aūt p̄hꝫ p̄termisisse q̄ motui ꝯriat̄ motus ꝛ quies ꝛ q̄ generatio ꝛ corruptio habēt oppositionē adinuicem ut ex hoc haberet q̄ si generatio generat̄ q̄ corrūpetur ꝛ si mouet̄ quiescit: ꝛ si mouet̄ vno motu ꝯrio q̄ moueri pōt alio ꝯrio. Nam cū opposita nata sint fieri circa idē si mot' mouetur mot' quiesceret. si generatio generaret̄ generatio posset corrūpi. imo de necessitate corrūperet̄: q̄ oē generabile est corruptibile ꝛ oē corruptibile de necessitate corrūpet̄. C Notādū ēt q̄ sil'r opponit̄ mot' motui ꝛ quies motui ꝛ generatio corruptioni. Nā mot' pōt opponi motui ꝯrie si mot' illi sunt ad formas ꝯrias. sed q̄es opponit̄ motui priuatiue: generatio aūt ꝛ corruptio q̄dāmodo opponunt̄ ꝯdictorie ꝛ f̄m affirmationē ꝛ negationē: q̄ generatio est ad eē. corruptio aūt ad nō eē. C Notādū ēt q̄ al'r sunt p̄manētia aliter successiua. nam esse successiuoꝝ est in fieri ꝛ nō in facto esse: q̄n enī cōplet' est mot': tunc ulterius nō est mot' sed esse p̄manētiū est in facto esse nō in fieri. cū enim fit domus tūc nō est sed ea facta ꝛ cōpleta tunc incipit esse: cū ḡ corruptio icipiat ab eē ꝛ terminet̄ ad nō esse ꝛ cū oporteat esse qd̄ corrūpit̄: si debēt corrūpi p̄manētia cū talia nō habeāt esse nisi in facto eē nō poterunt corrūpi nisi cū facta sunt. sed si corrūpunt̄ successiua: q̄ nō h̄nt eē nisi in fieri: ꝛ si nō corrūpunt̄ nisi cū fiūt oportet qd̄ fiūt corrūpant̄. Si ḡ generatio corrūpit̄: q̄ generatio nō habet esse nisi in ipso fieri ꝛ in ipso generari oportet q̄ cū fit ꝛ cū generat̄ q̄ tūc corrūpat̄: pp qd̄ si ipossibile est sit' aliqd̄ generari ꝛ corrūpi ipossibile est generationē corrūpi: ꝛ si ipossibile est eā corrūpi ipo'le est eā generari. C Dubitaret forte aliq̄s q̄ videt̄ hec rō ꝯdicere rōni p̄misse. in p̄missa enī rōne supponebat̄ q̄ si generatio generat̄ q̄ generatio nō erit nisi cōpleta generatione sua. hic aūt videt̄ uelle q̄ si generatio generat̄ q̄ generatio nō sit nisi cū est in generari ꝛ cū est in fieri. Dicēdū q̄ dicēs generationē generari quodāmodo opposita implicat. Nā eo q̄ dicit generationē dicit aliqd̄ de gn̄e successi-

noꝝ: q: uo dicit eã generari dicit eã esse de genere per se existẽtiũ. Cũ enim gñatio termineẽ ad esse illa per se generant quibus cõpetit per se esse ꝛ per se existere. ꝙ dicẽtes generationes generari utraq3 via impugnari possunt. Nã cũ dicãt eã de genere per se existẽtiũ: q: talia nõ sũt nisi in facto esse. sequitur ꝙ generatio nõ sit nisi sua gñatiõe cõpleta. tuꝰ sus q: ꝯdictoria implicãt ꝛ dicũt gñatione esse de gñe successiuoꝝ. sequit ꝙ gñatio nõ sit nisi cum generat ꝛ cum est in fieri. ℭ Deinde cũ dicit.

ℭ **Amplꝰ oportet mãm subesse: ꝛ ei qd fit ꝛ mutanti. Que igit erit materia sicut alterabile: aut corpus: aut aia: sic aliqd qd fit motus: aut motus: aut generatio.**

ℭ Adducit tertiã rationẽ ꝙ generatio generari non possit dicens. Amplius oportet mãm subesse ꝛ ei qd fit. i. ei qd generat ꝛ mouenti. i. ei qd mouet: q: oportet imaginari mãm intre mota: ut dicit 2º methaᵉᵉ. Si ergo generatio generat gene motus est aliqua materia: que igit erit huiꝰ mã ꝗsi dicat nulla. Nõ enim sicut alterabile est aliqd ut corpꝰ: aut aia: sic motꝰ: aut generatio est aliqd qd fit. i. est aliquid qd mouet: aut generat. Si enim corpꝰ alteratur corpus est subiectum ꝛ mã alterationis. ergo si generatio generat: generatio erit materia generationis. ꝛ si motus moueat motus est subiectum motꝰ. ℭ Notandũ aũt ꝙ hic accipit alteratio large ẜm ꝙ in anima alterationẽ quãdam cõcepimꝰ. ℭ Nã ipm intelligere est quoddã pati. vult ergo phs dicere ꝗ̃uiscunq3 extẽdamus nomẽ alterationis concedere nõ poterimus ꝙ generatio sit aliqd qd generetur. ℭ Deinde cũ dicit.

ℭ **Et iterũ aliquid in qd moueẽ. Oportet enim aliquid esse huiusmodi ex hoc in ꝩ motum non motum aut generationem**

ℭ Ponit q̃rtam rationẽ dicẽs ꝙ iteꝝ in motu est dare aliqd in quod moueẽ ꝛ supple in generatiõe est dare aliqd in qd generatio tendit. oportet eni aliquid esse huius qd est motũ. i. qd mouet ex hoc in hoc. i. ex existẽte in existẽs: generatio enim incipit ab aliquo exñte ꝛ terminaẽ in aliqd existẽs. ut si ex aere fit aqua generatio icipit ab aere qui corrũpit ꝛ terminaẽ in aquã que generaẽ. hꝰᵘ aũt existẽs nõ possumus ponere motũ aut generationẽ. Cũ ergo generatio nõ sit quid existẽs sed sit de genere successiuoꝝ generatio nõ generabitur nec generatio terminabitur a generatione. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ **Similiter autẽ ꝛ quomodo erit. Nõ eni erit doctrina: que doctrine gñatio. Quare neq3 generatiõis generatio neq3 quedam cuiusdam.**

ℭ Ponit quintũ rõnẽ dicẽs. simul aũt ꝛ quõ erit generatio generationis. non eni erit doctrina ea que est generatio doctrine: ex doctrina eni nõ generaẽ doctrina ꝫ scia. qua ergo rõne doctrina que est generatio scie nõ terminaẽ ad doctrinã sed ad sciẽtiã pari rõne nec generatio simplr ꝛ absolute erit terminus gñationis. ultra ꝙ generatio nõ terminabitur ulr a generatione nec generatio quedã terminabiẽ ad quãdã generationẽ. ℭ Notandũ aũt ꝙ si videmus in specialibus generationibꝰ generatio terminaẽ ad formã non ad generationẽ: ut calefactio terminaẽ ad calorẽ nõ ad calefactionem: ꝛ doctrinatio terminaẽ ad formã nõ ad doctrinam arguere debemꝰ ꝙ ulr ꝛ simplr gñatio nõ terminaẽ ad generationem. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ **Amplius si tres species sunt motꝰ: harum aliqua necesse est esse subiectam naturam ꝛ in quã mouetur: loci ergo mutationem alterari aut ferri.**

ℭ Adducit sextã rationẽ ꝛ ultimã. Circa qd duo facit. q: p̄ ponit huius rõnẽ. scdo ex his que dixerat cõcludit ꝙ generationem terminari ad generationẽ nõ est uerũ neq3 per se neq3 per partẽ sed per accidẽs soluz ibi [oino aũt.] Dicit ergo ꝙ si tres sũt spẽs motus. hoꝝ aũt motuũ siue harũ mutationũ necesse est aliquã esse nãm subiectã alicui mutationi: ꝛ esse in qua moueẽ aliq mutatio. dicemus ergo loci mutationẽ alterari: aut ferri. Si eni mutatio subiicitur mutationi cũ nõ sint nisi tres maneries motuũ. s. alteratio loci mutatio ꝛ augmẽtũ uel diminutio oportebit ꝙ vna istaꝝ ulr subiicieẽ alteri uel termineẽ in alterã cuiꝰ ꝯriũ videmus inducẽdo in singulas mutationes. loci enim mutatio nõ ferẽ nec alteraẽ ꝛ alteratio nõ augeẽ nec ferẽ ꝙ ꝛ c̃. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ **Omnino autẽ quoniam mouetur: omne quod mouetur tripliciter: aut in eo qd est ẜm accidens: aut q: pars aliqua: aut q: per se ẜm accidens solum contingit mutare mutationem: ut siquis sanus fi curat: aut discat. Hanc aũt ẜm accidens dimisimus olim.**

ℭ Concludit ex dictis ꝙ mutationis esse mutationẽ ꝛ motus motũ nec est veꝝ per se nec per ptẽ sed p accñs solũ dicẽs ꝙ oino. i. ulr omne qd mouetur: moueẽ tuplr: videlz aut in eo qd moueẽ ẜz accñs: aut q: pars aliq̃ eius moueẽ: aut hoc est q: moueẽ per se. Cũ ergo his tribꝰ modis dicaẽ aliqd mutari solum per accidẽs ꝛ rõne subiecti contingit mutare mutationẽ ut dicitẽ sanatio curatur: aut discere q: is qui fit sanus. i. subiectũ cui accidit sanatio curat: aut discit. sicut enim musica edificat ꝩ est p accidẽs rõne subiecti: sic mutatio mutat ul mutatio mutaẽ est per accñs rõne subiecti. Sed hãc mutationem que est ẜz accidẽs dimisimus olim ꝛ diximus de ea non esse cure arti. ideo dimittatur.

Lectio. IIII.

Q**Voniam autem neq3 substãne: neq3 ad aliquid: neq3 ipsius facere: aut pati: relinquit ẜm q̃le: aut q̃tũ ꝛ ubi motum esse solũ: in vnoquoq3 eni horum motus est contrarietas.**

ℭ Postq3 phs ostendit ꝙ in aliis generibꝰ a q̃litate q̃titate ꝛ ubi nõ est motꝰ. in pte ista declarat ꝙ in his tribus gñibus est motꝰ. uerũ q: motui videẽ repugnare imobilitas ꝛ quies: ideo tria facit: q: p̄ ostendit in dictis tribꝰ generibꝰ esse motũ. scdo ostendit quot modis aliqd dicitẽ imobile. tertio determinat de ipsa quiete. 2ᵒ ibi [imobile aũt.] 3ᵒ ibi [Sed qdẽ gescere.] Circa pᵐ duo facit q: p̄ ostẽdit in tribꝰ dictis gñibꝰ esse motũ. 2ᵒ determinat de vnoq3 tali motu singulr ꝛ p se ibi [motꝰ qdẽ igr.]

Dicit ergo quod mot' nō est neq; sube neq; ad aliqd neq; ipsius face: aut ipsi' pati relinquit motū esse solū fm q̄le: aut quātū: aut ubi. in vnoquoq; eni hoꝝ est ꝯrietas. ¶ Dubitaret forte aliqs utrum vere sit q in q̄litate q̄̄titate ⁊ ubi sit ꝯrietas. vr enī phs ꝯ dicere. Nā in p̄dicamētis dicit q q̄̄titati nihil est cōtrariū. Dicendū q ut superi' tāgebat ꝯrietas est q̄dā distātia. huiꝰ aūt distātia itelligit hēre aliquā latitudinē. Si enī imaginemur sub eodē gn̄e esse plures foīas ut in gn̄e coloris albū nigrū fuscū in h gn̄e illa erūt ꝓprie ꝯria iter que itelligit eē maius spatiū ⁊ maior mot' aut q: eundo ab albo in nigrū est maxim' mot' qui possit repiri in gn̄e colorū: nō in tali gn̄e ꝓprie albū ⁊ nigrū ꝯrietatē hñt: q: posita sub eodē gn̄e maxīe a se distāt. ut ergo videm' q̄lis ꝯrietas est in dictis gn̄ib' distinguēdū est de distātia. possum' eni distinguē triplicē distātiā in foīs fm q foīa tripl'r ꝯsiderari pōt. p̄ eni cōparari pōt foīa ad suā eēntiā p quā collocat in spē. 2° ad suum eē qd hēt in ma. 3° vo cōparari pōt ad motū p quē educit. ois ergo distātia in formis vl' est accipiēda fm eēntiā uel fm eē uel cōparationē ad motū. Si accipiat distātia per cōparationē ad eēntiā fm eā non poterit accipi oppositio ꝯraria: sz solū ꝯdictoria. forme eni distāt per eēntiā inq̄ātū vna nō est alia. Nā cū foīa sit simplici eēntia ꝯsistēs fm talē distātiā: non ꝓprie poterit accipi spatiū ⁊ latitudo nec ꝓprie dicet talis distātia eē maxia: q: ꝓprie nō est quāta. foīa eni sic accepta magis itelligit simplex ⁊ indiuisibilis q̄ hñs ptes. Sz si accipiat distātia fm eē uel fm motū sic poterit ibi eē ꝯrietas. Nam fm h foīe aliq̄ vident quādā latitudinē hēre. pñt eni foīe quādā latitudinē hēre fz eē qd hñt in mā: q: quedā intēdunt ⁊ remittunt in suis subiectis: sic ēt repit in formis distātia hñs latitudinē fm motū: q: q̄dā per trāsmutationē ⁊ motū successiue acqrunt. Cū ergo q̄rit quō repiat ꝯrietas in p̄dictis generib' dici pōt q in q̄litate repit cōtrarietas q̄̄tū ad esse inq̄̄tum in eis repit intēsio ⁊ remissio. albedo eni ⁊ nigredo q: pñt in ma hēre eē intēsum ⁊ remissum. io repit in eis oppositio ꝯrietatis: q: fm esse qd hñt in mā albū ⁊ nigrū maxie a se distāt. in q̄̄titate vo ⁊ ubi repit ꝯrietas nō per cōparationē ad eē: q: talia nō suscipiūt magis ⁊ min' nec intensionē ⁊ remissionē. Sed repit in eis ꝯrietas q̄̄tū ad motū: q: fm motū talia successiue acqrunt. itelligit ergo iter talia eē distātia q̄̄tū ad motū, ꝓut regrit magn' uel puus mot' fm quē acqrunt. mobile eni nō mutat sil' totū suum ubi: sed mutat ptē post ptē: ⁊ augmētabile nō acqrit totā suā q̄̄titatē sil'. sed acqrit ptem post ptē. Cū ergo ibi sit mot' ⁊ successio: q: huiꝰ mot' pōt eē maior ⁊ minor: in talibus pōt accipi distātia pua magna ⁊ maxia. ppter qd ibi pōt attēdi q̄dā ꝯrietas p cōparationē ad motum ꝓut fm talē acceptionē repit ibi distātia hñs latitudinē nō q̄cūq; sz latitudinē maximā. ¶ Ulteri' forte dubitaret aliqs utrū simpl'r cōcedendū sit in q̄̄titate ⁊ ubi eē ꝯrarietatē sicut absolute ꝯcedim' q qualitati est aliqd ꝯrariū. Dicendū q distantia maxia ⁊ distātia hñs latitudinē fm quā acqrit cōtrarietas ut tactū est: nō est accipiēda in formis fz eēntiā ꝓut hñt esse simpl'r ⁊ q̄si pūctale. Sed accipi pōt fm eē ul' fm motū: q: fm h pōt cōpetē foīs hēre latitudinē q̄dā. cū ergo q̄rit in qb' formis cōcedi dz cōtrarietas simpl'r ⁊ absolute: patet q cum forme māles diffiniri hēant per cōparationem ad mam ⁊ fm esse qd habēt in ma. nō aūt diffiniri habeāt per cōparationē quā habēt ad motū cōtrarietas que cōpetit formis per cōparationē ad eē ꝯtrarietas simpl'r: sed que cōpetit eis per cōparationē ad motū est ꝯtrarietas fz qd. in q̄litate ergo est cōtrarietas simpl'r: q: qualitates quedā intēdunt ⁊ remittunt ⁊ hñt cōtrarietatē fm esse. in q̄̄titate vo ⁊ ubi est cōtrarietas q̄dāmō ⁊ per cōparationem ad motū phs ergo q: in p̄dicamētis loquit de cōtrarietate. simpl'r ait q q̄̄titati nihil est ꝯrariū fz qualitati fm eūdē ibidē est aliqd cōtrariū. hic aūt ubi loquit de ꝯtrarietate per cōparationē ad motū ait q ꝯtrarietas est in q̄̄titate qualitate ⁊ ubi. in oibus enim istis est cōtrarietas fm motū. Sed in q̄̄titate ⁊ ubi est cōtrarietas fm motū tm̄ ⁊ nō fz esse. in qualitate vo est ꝯtrarietas tā fm esse q̄̄ fm motū. eo eni ipso q albedo ⁊ nigredo ⁊ cetere tales qualitates fm quas habet eē mot' nō habēt eē punctale ⁊ si intēdunt ⁊ remittunt fm eē qd hñt in mā dicunt hēre cōtrarietatē fm motū. Nā a distātia fm esse sumi pōt fz motū: q: que plus distāt fm esse si esse debeat trāsit' ab vno in aliud erit ibi maior mot': quare quecūq; sūt ꝯtraria fz eē sūt cōtraria fm motū. sed nō cōuertit ut patet per habita. ¶ Ulteri' forte dubitaret aliqs quare magis accipienda est ꝯtrarietas q̄̄tū ad distātiā fm esse q̄̄ q̄̄tū ad distātiā fm eēntiā. Dicendū q triplici via venari possumus cōtrarietatē in formis accipiendā esse fm distātiam in esse. Prima via q̄dāmodo tacta est. nā ut dicebat distātia faciēs cōtrarietatē nō est distātia quelibet sed distātia maxima ⁊ hñs latitudinē. Nō ergo fm talē distātiā statim cū recedimus ab vno extremo sumus in alio. Cū ergo forme sint simplices fm essentiā nec q̄̄tū ad essentiā tollat in eis pars post partē. sed tollat tota essentia simul oportet q fm distātiā essentiaꝝ statim cū recedimus ab vna forma sim' sub alia forma. talis ergo distātia nō hēt latitudinē ꝓpter qd nō faciet cōtrarietatē. imo si fm talē distātiā cōparemus multas formas adinuicē ordinatas: q: magnitudo non cōponit ex indiuisibilib' nunq̄ fm hāc viā latet formas accipiet distātia magna ul' distātia habēs latitudinē. Si enim statim cū recedim' ab albo essemus in palido ⁊ postea statī in fusco ⁊ postea statim in nigro fm hūc modū inter albū ⁊ nigrū non esset distātia magna nisi magnitudo cōponeret ex indiuisibilib'. imo ab albo in nigro fm hūc modū nō iretur in tpe nisi tps cōponeret ex instātib'. Sz si cōsiderent forme ꝯrarie fm eē sic cōpetit eis habere latitudinē. lz eni tota essentia albedinis simul tollat. nō tamē simul tollit totū eius eē. Sed albedo ⁊ cetere tales forme fm esse habēt magnā latitudinē quare fm esse in huiꝰ formis pōt accipi distātia maxima ⁊ habēs latitudinē. ꝓpter qd cum huius distātia faciat cōtrarietatē accipiēda est in eis cōtrarietas fm esse: sicut etiā accipi pōt cōtrarietas in formis fm motū: q: ut supra dicebat ⁊ ēt ut infra clarius patebit inter formas fm motū accipi pōt distātia maxima quare ⁊ cōtrarietas. Secūda via ad ostēdēdū cōtrarietatē in formis accipienda est fm esse ⁊ nō fm essentiā: q: ut plane patet albū in ligno nō cōtrariat nigro in pariete: sed nigro qd est aptum natū esse in ligno. cōtrarietas enim accipiēda est respectu eiusdē subiecti qd non

esset si contrarietas in formis accipienda esset sm essentiam uel sm rationem qdditatis. nigrum enim ut habet eē in pariete uel in ligno uel in aliquo alio subiecto per se sʒ ꝙ huiusmodi diuersificaŧ quātū ad esse: qꝛ in alio ꝛ alia maᵃ hēt aliud ꝛ aliō eē. Nō autem diuersificanŧ q̄tum ad rationem quidditatis. tertio qꝛ talis ꝯrietas accipienda est sʒ esse. ex hoc patet ꝙ si huius forme accipianŧ non sm esse materiale qō habent nō ulterius intelliganŧ esse cōtraria. vnde in intellectu spēs albi ꝛ nigri ꝯrietatē non habent ꝛ in aere similitudines diuersorum colorū sibi nō ꝯrianŧ adinuicē. Dicamus ergo ꝙ ipsa albedo est ꝯria nigredini ꝛ essentie horū colorū ꝯrietatē habent adinuicē sed nō ut essentie sunt sed sm eē qō habent in maᵃ propter qō si esset possibile ꝙ haberēt esse separatum nō ulteriꝰ mererenŧ dici cōtraria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Motus quidē igiŧ sm quale alteratio sit huic enim alludit cōmune nomē. Dico autem quale non in substātia ꝛ nāqʒ differentia quale est: sed qō passiuum sm qō dicitur pati: aut impassibile esse.**

¶ Exequiŧ de vnoquoqʒ tali motu per se circa quod duo facit: qꝛ primo facit qō dictū est. secundo mouet quādā questionē circa determinata ibi. Que autem est in eadē. Circa primū tria facit: qꝛ pmo exequiŧ de motu in qualitate. tertio de motu sʒ locum. secūda ibi. qui vō sm quātū. tertia ibi. qui autē sm locum. Dicit ergo ꝙ motꝰ qui est sm quale alteratione sit. ꝛ subdit ꝙ huic alludit cōe nomē motus enim in qualitate habet vnū cōmune nomē quia cōmuniter dicitur alteratio. Adducit autē. dico autem quale nō in substātia: qꝛ qualitas de qua hic loquimur nō est accipienda in substātiis ꝛ nāqʒ differentia substātialis est quid quale sed sic nō accipiŧ hʼ qualitas sed accipiŧ sm ꝙ est quid passiuū ꝛ sm qō diciŧ pati. aut sm ꝙ esse habet impassibile. a qualitatibus enim dicit aliquid esse passiuum ut si sit molle. uel eē impassiuū ut si sit durū. ¶ Notandū autē ꝙ forma substātialis ut differētia substantialis dicitur qualitas non rōne rei sed ratione modi: quia habet quendā modum qualē. sed de tali qualitate nō loquimur cū dicimus ꝙ motꝰ est in qualitate. Nam si in qualitate tali esset motus sequeretur ꝙ motꝰ eēt in predicamento substātie cū tales q̄litates sm rem substātie quedā sunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Qui vō sm quātum cōe quidem innominatus est: sed sm utrunqʒ aut augmētū: aut decrementum. Qui quidē est in perfectam magnitudinem augmentū est. Qui vō ex hoc decrementum.**

¶ Determinat de motu in quātitate dicēs ꝙ motus qui est sm quantum sm cōmune nomē est innominatus. Non enim habemꝰ vnū cōmune nomē per qō nominemus motū in q̄titate. Sed sm utrūqʒ motū nominamus ipʒ duplici nomine. videlicet: aut augmentum: aut decremētū. ut motꝰ qui est in magnitudinem perfectam dicitur augmētum motꝰ autem qui est ex hoc. i. ex magnitudine pfecta ꝛ tendit in imperfectā dicitur decrementū. ¶ Dubitaret forte aliquis quare non habemus vnū nomen cōmune quo nominemus omnē motus factū in quantitate sicut habemus vnum nomē commune quo nominamus omnē motum factum in qualitate. Dicendū ꝙ motus non reperitur nisi in habentibus aliquo modo cōtrariū. cōtrarietas autē aliter reperitur in qualitate ꝛ aliter in quantitate. Nam in qualitate ut dictum est reperitur cōtrarietas sm esse qō habet in materia. in quātitate vō solum reperitur contrarietas q̄tum ad motum quare cū vna sit materia que habet esse sub utroqʒ cōtrariorū. Non autē est vnus motꝰ per quem acquiritur utrūqʒ cōtrariorū. immo qꝛ motus recipit speciē ex forma ad quā est motus: ubi repitur ꝯrietas solum ex parte motus ꝓpter diuersitatem formarū motꝰ ille denominabiŧ diuersis nominibꝰ. Sʒ ubi reperiŧ cōtrarietas per cōparationē ad esse qō habent forme in subiecto propter vnitatē subiecti huius motus denominari poterit vno cōmuni nomine. in qualitate ergo motꝰ habet vnū nomē cōmune ꝓpter vnum cōmune subiectum. Sed in quātitate nominaŧ motus diuersis nominibꝰ ꝓpter diuersitatē formarū acqsitarum per motum. uel possumus dicere ꝛ clarius ut accipiaŧ hʼ diuersitas non ex diuersitate cōtrarietatis sed ex diuersitate denominationis que est in motu. motꝰ enim in qualitate non denominat ipsam formā sed solum denominat subiectū. Nō enim dicimꝰ scḋo modū phī ꝙ albedo albaŧ sed ꝙ subiectū albaŧ: utrū autē possimus cōcedere ꝙ albedo sit alba uel ꝙ albedo albeŧ cū augeŧ concedat candorem esse candidū nō est p̄sentis speculationis. sufficit enim hic loqui sʒ modum phī ꝛ dicere ꝙ motus in qualitate nō denominat formam sed subiectū. in quantitate vō denominat ipsam formam. cōcedimꝰ enim ꝙ quātitas sit magna ꝛ ꝙ sit paruā ꝛ ꝙ quātitas augeŧ ꝛ ꝙ minuitur. cū ergo in trāsmutatione ꝛ motu sit vnitas ex parte subiecti ꝛ diuersitas ex parte formarū in qualitate ubi motꝰ denominat solum subiectum qō est vnum ꝛ cōmune habebit motus vnū cōmune nomen in quantitate vō ubi motus denominat ipsas formas oppositas ꝓpter diuersitatē formarū nō reduceŧ in vnum nomen cōmune. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum in quantitate sit inuenire maximam distātiam. Dicendū ꝙ quātitas ut quātitas est non hēt statū in minus nec in maiꝰ ut in tertio ꝓbatur. sed ut est q̄titas nālis hēt statum ꝛ in minus ꝛ in maius. sʒ hoc ergo poterit in motu augmēti repiri maxima distantia: qꝛ erit dare in aliqua specie aliqd ita minimū ꝙ si ultra descenderet nō remaneret in illa spē est assignare ibi q̄titatē ita magnā ultra quā nō erit trāscendere in illā: qꝛ omnium natura ꝯstantium positus est terminus. ꝛ rō eorū magnitudinis ꝛ augmēti erit ergo maxima distātia in q̄titate: ꝓut est ibi repire minimū ꝛ maximū. sic et erit maxima distātia in ubi: qꝛ est ibi reperire locū oīno inferiorē ꝛ oīno supiorem. Cū ergo maxima distātia inducat ꝯrietatē in quātitate est ꝯrietas per cōparationē ad motū: qꝛ ibi est procedere a minima q̄titate ad maximā. ꝛ in ubi est ꝯtrarietas ēt per cōparationē ad motū, ꝓut imaginamur ꝓcessū a cētro ad orbē uel ab ubi oīno superius ad ubi oīno inferius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Qui autē est sm locum ꝛ sm ꝓpriū ꝛ cōe innoiatꝰ est. Sit autē loci mutatio uocata:**

qd cõe est. Quãuis dicant ferri hec sola ꝓprie: cũ nõ in seipsis sit stare mutantib⁹ locum. Et quecunqꝫ non ipsa seipsa mouent sm locum.

¶ Determinat de motu sꝫ locũ dicẽs ꝙ mot⁹ qui est sm locũ est inoiat⁹ ꝫ sm nomẽ ꝓpriũ ꝫ sm nomẽ cõe. ꝫ q: h⁹ mot⁹ est oino inoiatus talis mutatio sit uocata latio q̃tũ ad id qd est ei cõe q̃uis latio nõ sit nomẽ oino cõe oi motui qui est sm locũ cum ꝓprie dicant ferri hec sola in qbus mutãtib⁹ locuꝫ nõ sit in seipsis stare uel quiescere. quecũqꝫ eni nõ ipsa seipsa mouẽt sm locũ eis ꝓprie competit ferri latio ḡ nõ est nomẽ cõe oi motui sed solũ competit motui nõ mouẽtũ seipsa. ¶ Dubitaret forte aliqs cũ q̃ pdicamẽto sit mot⁹ sm locũ. vi ꝙ sit in q̃titate. Nã mot⁹ est in eodẽ gñe cũ reb⁹ ad quas est motus. cũ ergo locus sit in q̃titate mot⁹ per quẽ acqrit locus erit in gñe q̃titatis. Dicendũ ꝙ mot⁹ localis est in pdicamẽto ubi nõ in pdicamẽto quãtitatis. Nã cũ mot⁹ sit in corpe mobili sicut in subiecto per se ꝫ p per h⁹ motũ acqrit aliqd in sbto nõ aliquid extra subiectuꝫ. Cum ergo locus sit in corpore locante: ubi autem sit in ipso corpore mobili per motũ localẽ per se ꝫ pmo acqrit ubi: ꝫ acqsito ubi acqrit locus cũ ubi sumat in ordine ad locũ. Qꝫ ergo h⁹ motus dicat motuꝫ localis nõ h est ꝙ sit in eodẽ pdicamẽto in quo est mot⁹ loc⁹ nec h est ꝙ per talẽ motũ per se ꝫ p acqrat locus. Sed q: notior est nobis locus q̃ ipm ubi cũ ubi sũptuꝫ sit in ordine ad locuꝫ sit h denoiatio a notiori ꝫ dr motus sm locũ. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrũ h⁹ mot⁹ inominatus est tam sm nomẽ cõe q̃ sm propriũ. Dicendũ ꝙ q: nõ est nobis oino notũ ubi qd acqrit per talem motũ. iõ h⁹ motum noiamus per circulationem tam sm nomẽ cõmune q̃ sm proprium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que aũt est in eadem specie mutatio: in magis ꝫ min⁹ alteratio ẽ. Aut eni ex ꝯrio aut in ꝯriũ mot⁹ est: aut simplr aut sic.

¶ Remouet quãdã dubitationẽ. crederet enim aliqs ꝙ moueri in eadẽ forma ut moueri a magis calido in minus calidũ uel ecõuerso nõ deberet dici alteratio uel mot⁹. ad hoc ergo remouendũ ait ꝙ mutatio que est in eadẽ spẽ in magis ꝫ in min⁹ alteratio est ꝫ mot⁹ est. Nã mot⁹ aut est ex ꝯrio aut in ꝯriũ. ꝫ h aut simplr ut cũ itur a calido in frigidũ uel eꝫ uel sic cũ itur a magis calido in min⁹ calidũ uel eꝫ. lꝫ eni magis calidũ nõ sit simplr ꝯriũ minus calido. est tñ ei ꝯriũ sic. i. aliquo mõ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In min⁹ qdẽ eni uadẽs in cõtrariũ dicetur mutare. In magis aũt tanqꝫ ex ꝯrio in ipsum. Differt eni nihil sm qd mutare aut simplr: nisi ꝙ sic indigebit ꝯria esse. Magis aũt ꝫ minus est qd plus aut min⁹ cõtrarij insunt aut nõ. Qd qdeꝫ igitur hi tres soli motus sunt: ex his mãfestũ est.

¶ Ideo subdit ꝙ uadẽs quidem in minus dicit mutare in ꝯrium. Nã uadẽs in minus calidũ approṗinquat frigido ꝯrio ꝫ dr ire in frigidũ: sed uadẽs in magis uadit tanqꝫ ex ꝯrio in ipm: q: uadens in magis calidũ recedit et frigido ꝫ ṗgit in ipm calidum. vñ ait ꝙ nihil differt q̃tum ad motũ mutare in ꝯriũ sm qd aut mutare in ꝯriũ simplr: nisi ꝙ mutãs sic. s. in ꝯria simplr indigebit esse ꝯria. i. eẽ ꝯrias formas sꝫ qs attendit ille mot⁹. magis aũt ꝫ minus est ꝙ plus aut minus insit ꝯrij aut nõ isit. Ire eni de minus calido ad magis calidũ. lꝫ nõ sit ire de forma ꝯria in formã ꝯriam simplr est tñ ire ab eo qd hẽt plus de ꝯrio ꝫ qd est magis ṗmixtuꝫ in id qd hẽt minus de ꝯrio ꝫ est magis impmixtũ ꝓp qd aliquo modo ꝯrietas reseruatur ibi. subdit autẽ quasi epilogando ꝙ manifestuꝫ est ex his ꝙ hi soli tres sunt motus: videlicet in quãtitate q̃litate ꝫ ubi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Immobile aũt est qd oino ĩpossibile est moueri: sicut son⁹ inuisibilis. Et qd multo tpe vix mouet: aut qd tarde incipit: quod dicitur grauiter mobile. Et quod aptum natũ est moueri ꝫ possibile: nõ mouetur aũt tunc: cũ aptũ natũ est ꝫ ubi ꝫ sic.

¶ Ostẽdit quot modis dicit imobile dicẽs ꝙ mobile dicit tripliciter. nã vno modo dicit imobile qd ĩpossibile est moueri ut sonus est inuisibilis. scdo mõ dr imobile qd in multo tpe vix mouet aut qd tarde incipit moueri. uel ẽt dicit sic imobile qd est grauiter mobile. i. de difficili mobile. 3⁰ mõ dr imobile qd est aptũ natum moueri ꝫ possibile moueri. nõ tamẽ mouet tũc tñ est aptũ natũ moueri. ꝫ ubi est aptũ natũ moueri nõ mouet sicut est aptũ natum moueri. hoc ergo mõ accipiẽdo imobile qcqd est aptũ natũ moueri dũ nõ mouet dicit imobile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod quidem quiescere uoco imobilium soluꝫ. Cõtrarium enim quies motui est. Quare priuatio erit susceptiuum.

¶ Ostẽdit quõ accipiẽda sit qes dicẽs ꝙ hoc solum imobiliũ. in h soluꝫ de numero imobiliũ qd qdem est aptũ natũ moueri ꝫ nõ mouet dico qescẽ. ꝫ est rõ: q: qes est ꝯriũ motui. q̃re qes erit ṗuatio susceptiui mot⁹. id ergo qd est susceptiuũ mot⁹ ꝫ est aptum natũ moueri ꝫ nõ mouetur: sed est priuatum motu id propter quiescit. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quid quidem igitur motus: ꝫ quid qes: ꝫ quot mutationes: ꝫ quales motus: manifestum ex dictis.

¶ Ultimo epilogat circa determinata dicẽs. Quid qdem igit est mot⁹ ꝫ qd qes ꝫ quot sunt mutationes ꝫ quõ diuidit mutatio in suas spẽs ꝫ q̃les sũt motus. i. in qualibus generib⁹ habet esse motus ꝫ quot sunt species mot⁹ manifestũ est ex dictis.

Lectio. v.

Post hec aũt dicamus qd est sĩl: ꝫ qd est tãgere: ꝫ qd est mediũ: ꝫ cõsequẽter ꝫ qd habitũ: ꝫ qd cõtinuum. ꝫ in qualibet re vnumquodqꝫ horũ esse aptum natum sit.

¶ Ut dicebat in hoc qnto de trib⁹ intendit. videlicet de diuersitate specierũ mot⁹: ꝫ de vnitate mot⁹: ꝫ de ꝯrietate ipsi⁹. expedito ergo pmo qd determinatũ est in quib⁹ pdicamẽtis est mot⁹ ꝫ que sunt spe

ties eius. In parte ista exequit̃ de secũdo. videlicet de vnitate ipsius mot᷒. circa qd̃ duo facit: q: p̃mo p̃mittit quedã necessaria ad ꝓpositũ. 2° determiat de vnitate mot᷒ ibi[vnus aũt mot᷒ dicit̃.] Circa p̃m duo facit: q: p̃ narrat ea de qb᷒ est determinatu rus. 2° icipit determinare de illis ibi[Simul q̃dẽ igit̃.] Dicit ḡ q: post h̃ que dicta sũt dicam᷒ qd est sil᷑ τ qd est extrã. i. qd est esse sepatũ ut hẽt alia lr̃a τ qd tãgere τ qd mediũ τ qd ꝯñter τ qd habitũ τ qd ꝯtinuũ τ q̃libet. i. in q̃libet uel in q̃cũq: re vnũqdq: hoꝝ sit aptũ natũ esse. dicet eni nõ solũ qd est vnũqdq: dictoꝝ sed ẽt ondet̃ in qb᷒ rebus habent esse predicta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul q̃dẽ igit̃ dicunt̃ hec esse ꝓm locũ: quecũq: in vno loco sunt p̃rimo.

¶ Exequit̃ de vnoquoq: dictoꝝ. Circa qd̃ duo facit: q: p̃ ostẽdit qd sit vnũquodq: p̃dictoꝝ. 2° declarat in quib᷒ rebus hñt esse p̃dicta ibi[manifestum aũt τ qd p̃mũ.] p̃ma pars posset diuidi in ptes septẽ ꝓm q: septẽ p̃miserat esse dicẽda. p̃ eni ostẽdit qd est sil᷑ esse. 2° qd sepatũ. 3° qd tangere. 4° qd mediũ. 5° qd ꝯsequẽter. 6° qd habitũ. 7° qd continuũ. 2° ibi [separatũ aũt.] 3° ibi[tãgere aũt.] 4° ibi[mediũ vo.] 5° ibi[ꝯñter aũt.] 6° ibi[hitũ aũt est.] 7° ibi[ꝯtinuũ aũt est.] Dicit aũt q: sil᷑ q̃dẽ igit̃ dicunt̃ esse ꝓm locuꝫ quecũq: in vno loco sunt p̃ τ ꝓprio. nã si uellemus accipe simul quecũq: sunt in eodeꝫ loco cõmuni. sic oĩa sunt simul: q: oĩa sunt in celo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Separatim aũt quecũq: sũt altero. Tãgere aũt quorum ultima simul.

¶ Deinde ondit qd est ẽẽ sepatim dicẽs q: esse sepatum hñt quecũq: sũt in loco altero. ¶ Deinde ostẽdit qd est tãgere τ que se tãgũt. dicit q: tãgere aũt se dicunt̃ illa quoꝝ ultima sũt sil᷑. ¶ Dubitaret forte aliqs utrũ corpa se tãgẽtia hẽant ultima sil᷑. Dicendũ q: q̃ñcũq: aliq̃ duo sic se hñt q: totũ attingit totũ de necessitate illa sic se hñt q: sunt in loco eodẽ p̃ τ in eodẽ situ. Si eni duo lapides sic se haberẽt q: vn᷒ totũ attingerẽt altũ τ eꝫ de necessitate illis lapidib᷒ cõpeteret idẽ sit᷒ τ idẽ loc᷒ nõ solũ cõtinuus sed ẽt idẽ loc᷒ ꝓprius τ p̃mus. Nã si vnus lapis ul᷑ aliqd de illo lapide eẽt in vno loco in q̃ nõ eẽt alt᷒ tũc ille lapis saltẽ ꝓm illã ptẽ ꝫ quã poneret̃ in alio loco nõ attigeret̃ ab illo lapide cui᷒ ꝯtrãi ponebat̃. Si eni bñ attendim᷒ vim dicti est q̃si per se notũ: q: q̃ñcũq: aliq̃ duo sic se hñt q: totum attingit totũ de necessitate illa sũt simul τ eis cõpetit idẽ sit᷒. Sic ḡ linee se tãgũt tãgũt se ꝓm ultia pũcta. Cũ ergo pũct᷒ nõ hẽat ptem τ ptẽ opꝫ illa pũcta esse ꝯtingẽtia se ꝓm totũ. erũt ergo illa pũcta simul: q: totuꝫ vnius attinget totũ alteri᷒. rursus si supficies se tangãt tãgẽt se ꝓm ultimas lineas. Cũ ergo linee ut sũt termini supficieꝝ sint idiuisibiles: q: carẽt latitudine in tali cõtactu tota illa linea ꝓm quã est cõtact᷒ vnius supficiei attinget totã altã lineã ꝫ quã est cõtact᷒ alteri᷒. Sic ẽt si corpa se tangãt: q: supficies ut sũt termini corporũ sũt indiuisibiles cũ nõ hẽant ꝓfunditatẽ opoꝛtebit q: supficies illa ꝓm quã est cõtact᷒ vnius corpis attingat totaꝫ altã ꝓm quã est cõtact᷒ alterius: q̃re ille due supficies simul erunt. Siue ergo se contingẽtia sint linee siue supficies siue corpora de necessitate habebũt ultima simul. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Mediũ vo in qd̃ aptũ natũ est p̃mũ ꝑtingere mutã s: q̃ i q̃d ultimũ mutat ꝫ nãꝫ ꝯtinue mutãs. In minimis aũt ẽ mediũ i trib᷒: ultimũ q̃dẽ eni mutationis ꝯtrãũ est.

¶ Ostẽdit qd est mediũ: τ q: diffinit mediũ per cõparationẽ ad motũ cũ mediũ videat̃ facẽ ad continuitatẽ τ ad ꝯtrietatẽ mot᷒. ideo tria facit. q: p̃ ostẽdit qd est mediũ. 2° ostẽdit quõ ex spatio medio accipiẽda est ꝯtinuitas in motu. 3° manifestat quõ ex h᷒ spatio medio accipiẽda est ꝯtrietas in ipo motu. 2° ibi[cõtinue aũt mouet̃.] 3° ibi[ꝯtrãũ aũt.] Dicit ergo q: illd̃ est mediũ in qd̃ mutãs. i. id qd̃ mutat̃ siue mobile p̃m est aptũ natũ ꝑtingere. Nã mutãs ꝯtinue ꝓm nãm. i. ꝓm nãlem mutationẽ p᷒s mutat in quod mediũ q̃ in qd̃ ultimũ. Addit aũt q: medium in minus est in trib᷒. nõ põt enim intelligi mediũ nisi intelligant̃ duo extrema τ vnũ medium. Subdit etiã q: ultimum quidẽ eniꝫ mutatiõis est ꝯtrãũ. illud eni est ꝯtriuꝫ in qd̃ mutãs ultimo mutat τ quod maxime distat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cõtinue aũt mouet̃: quod nihil aũt paucissimũ deficit rei: nõ tpis. Nihil eni ꝓhibet deficiẽtẽ rei nõ tpis: τ statim aũt post hypatim. i. p̃mã sonare ultimaꝫ sed rei in quã mouet̃. Hoc aũt τ in his que sũt ꝓm locũ: τ in alijs mutationib᷒ manifestũ est.

¶ Quia fecerat mẽtionẽ de motu ꝯtinuo ondit quõ ex medio spatio accipit̃ ꝯtinuitas. Nã modica intercisio in spatio medio: dũ tamẽ non sit ibi intercisio tpis nõ tollit cõtinuitatẽ mot᷒. id aũt q: ꝯtinue mouetur qd̃ nihil aut paucissimũ deficit rei. i. de cõtinuitate spatij nõ tpis: q: nihil debet ibi deficere de ꝯtinuitate tpis. ponit̃ enim coiter exẽplum q: si in aliqua via ponant̃ lapides nõ se tãgẽtes: dũ tamẽ illi lapides nõ multũ distent ab inuiceꝫ poterit qs sup illos moueri ꝯtinue. Nã lꝫ sit ibi quedã intercisio spatij super qd̃ mouear̃. nõ tamẽ discõtinuatur mot᷒ si nõ discõtinuat̃ tp̃s. nihil enim ꝓhibet deficiente rei nõ tpis esse motũ cõtinuũ. videm᷒ eni q: statim post hypatim. i. post p̃mã chordã ꝯtingit sonare ultimã. absq: eni discõtinuatiõe tpis τ absq: discõtinuatiõe mot᷒ manus põt qs sonare p̃mam chordam τ postea sonare ultimã absq: eo q: sonet chordas itermedias. h̃ aũt discõtinuatio nõ discõtinuabit motũ: q: nõ est tpis sed rei. id subdit q: h̃ est rei in quã mouet̃ τ ꝓm quã est mot᷒. Nã taꝫ in his que sunt ꝓm locũ q̃ ẽt in alijs mutationib᷒ ut in tactu chordaꝝ põt eẽ ꝯtinuitas mot᷒ si sit ibi aliqualis intercisio rei: dum tamẽ nõ sit ibi intercisio temporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Contrariũ aũt ꝓm locũ est: ꝓm rectitudinem distans plurimum. Minima enim finita. Metrum aũt finitum est.

¶ Quia diffinẽdo motũ fecerat mẽtionẽ de ꝯtrio eũ ꝯtrietas dicat quãdã distãtiã. ondit quõ talis distãtia est accipiẽda dicẽs q: ꝯtrãũ ꝫ locũ uel ẽt ꝫ motũ localẽ plurimũ distãs. i. plurima τ maxima distãtia in talib᷒ accipiẽda est ꝓm rectitudinẽ. i. ꝓm lineã rectã. nã linea recta est minima τ est finita. metrũ aũt. i. mẽsura qd finitũ τ supple qd minimũ oꝫ esse. ¶ Notãdũ aũt q: linea recta dicit̃ eẽ minima

ꝙ inter duo puncta non pōt ꝓtrahi linea ita breuis sicut recta. cursus linea recta dr̄ eē finita: q: iter aliqua duo pūcta non pōt ꝓtrahi linea recta nisi vna ⁊ eq̄lis. Sꝫ circulares linee iter duo pūcta pñt ꝓtrahi infinite. Si ḡ id per qḋ mēsuram⁹ alia dꝫ esse qd finitū ⁊ qd minimū. si uolum⁹ mēsurare distātā iter aliq loca debem⁹ illā distātā mēsurare ꝫ lineā rectā ⁊ nō ꝫm curuam. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Cōseqūēter aūt ꝙ cū post ꝑmū solū sit: aut positione: aut specie: aut aliquo sit determinatoꝝ: nullū mediū est eoꝝ que sūt in eodē genere: ⁊ cuius ꝯseqūēter est. Dico aūt ut linea linee: ꝫm ꝙ sunt linee: aut vnitaꝭ vnitas: ꝫ ꝙ sūt vnitates: aut dom⁹ dom⁹. Aliud aūt nihil ꝓhibet esse mediū.

ℂ Ostdit qd sit esse ꝯ́iter dicēs ꝙ ꝯ́iter est cū aliqd sit solū post p̄ⁿ aut positiōe sicut ꝯtinuū est post cōtinuū: aut spē sicut nūs est post nūm sicut binari⁹ est post vnitatē aut quocūq aliō mō ordinis ita ꝙ que sūt ꝯ́iter debēt eē de aūo sic determinatoꝝ ꝙ inter ea nullū est mediū eoꝝ que sūt in eodē gn̄e ⁊ ei⁹ cui⁹ est ꝯ́iter. dico aūt ut linea linee est ꝯ́iter si ꝫm ꝙ sūt linee nulla linea cadit media inter eas aut vnitas est ꝯ́iter alteri⁹ vnitatis. Si ꝫm ꝙ sunt vnitates non cadit vnitas alia media iter eos: aut vna dom⁹ est ꝯ́iter alteri⁹ dom⁹ si iter illas domos nō sit alia dom⁹ media. m̄ nihil ꝓhibet eē ibi aliqd aliud in medio. dato enim ꝙ iter duas dom⁹ essent arbores uel esset aliqd aliō in medio qḋ nō eēt domus nō obstāte tali intermedio diceret vna dom⁹ esse cōsequenter alteri. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Cōsequenter enim alicui: cōseqūēter ac posterius aliquid. Non enim vnum consequenter est duobus: neq nona luna secunde consequenter: sed hec illis.

ℂ Subdit aūt ꝙ ꝯ́iter alicui eē est illi esse aliqd consequēter ac esse aliqd posterius. ꝑus eni nō est consequēter posteriori sed ecōuerso. iō ait ꝙ vnū non est ꝯ́iter duob⁹ nec noua luna est ꝯ́iter scđe lune i. lune sequēti sed ꝯ sunt ꝯ́iter illis. Naꝫ dualitas est ꝯsequeuter vnitati ⁊ scđa reuolutio lune est cōsequenter priori. ℂ Deinde tum dicit.

ℂ Habitum autez est: quod consequenter est: cum tangat.

ℂ Ostēdit qd est eē habitū. Circa qḋ duo facit. q: ꝑ facit qḋ dictū est. scđo q: fecerat mētionem de medio ⁊ de opposito ostēdit que opposita habēt media ⁊ que nō dicēs ꝙ habitū est qḋ est ꝯ́iter cum tāgat. est ergo habit⁹ spēs ei⁹ qḋ est ꝯ́iter eē. Nā si aliqua se tangāt siue nondū inter ea nō sit mediū eiusdem gn̄is dicunt esse ꝯ́iter. Sed ad hoc ꝙ dicatur hita oportet ꝙ se ꝯtingāt. ℂ Deinde cū dicit

ℂ Qm̄ aūt ois mutatio in oppositis est: opposita aūt cōtraria: ⁊ que ꝫm cōtradictionem sūt: ꝯdictionis aūt nihil mediuꝫ: manifestum est ꝙ in cōtrarijs erit medium.

ℂ Ostendit ꝙ inter que opposita est mediuꝫ ⁊ inter que nō dicit ꝙ ois mutatio est in oppositis. i. ꝫ opposita. opposita aūt sunt que sunt ꝯtria ⁊ que sunt ꝫm ꝯdictionez. ꝯdictionis aūt nihil est mediū. manifestū est ergo ꝙ si est mediū in aliquibus oppositis ꝙ erit in contrarijs. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Cōtinuum aūt est quidem qḋ quidē habitum aliquid. Dico aūt esse cōtinuū: cuꝫ idem fiat ⁊ vnus utriusq terminus eoꝝ que tangunt: ⁊ sic significat nomē continueatur. Hoc aūt esse nō pōt: cuꝫ duo sint ultima. Sed hoc determinato manifestū est ꝙ in his est cōtinuū: ex qb⁹ vnū aliqḋ aptū natū est fieri ꝫm cōtactum. Et sicut aliqn̄ fit continuum vnum: sic ⁊ totū erit vnuꝫ: ut aut penetratione aut eleuatione aut colla aut tactu: aut adnascentia.

ℂ Ostendit quid est cōtinuum dicēs ꝙ cōtinuuꝫ est habituꝫ aliqd. sicut enim habitū erat spēs eius qḋ est consequenter. sic continuuꝫ est species eius qḋ est esse habitum. ostendit autem quid addat continuum sup esse habitum dicens. ꝙ continuū autez esse dico cum fiat vnus ⁊ idem terminus utriusq eoꝝ que tangunt. Nam sic ⁊ nomē significat. i. ꝙ ꝯtinuat. cōtinuum enim dr̄ a continendo. illa ergo sunt cōtinua que sib' se tenēt ⁊ que cōtinent in vno aliquo toto. hoc aūt esse nō pōt cū duo sint ultima oportet enim ꝙ cōtinua habeāt ultima. uliter enīꝫ nō se cōtinerent nec se tenerēt adinuicē. ꝯ ergo determinato ꝙ cōtinua habēt ultima vnū: manifestū est ꝙ in his qdē est continuuꝫ ex quib⁹ est aliquod aptum natū fieri aliqḋ vnū ꝫm cōtactuꝫ. sicut ergo fit aliquādo vnū cōtinuū sic ⁊ totum illḋ erit vnuꝫ per cōtactū. ꝯ ergo erit aut colla aut tactu aut per inclauationē: aut adnascētiā sicut foliū cōtinuat ramo cui est adnatū aut aliquo alio mō. ℂ Notādū autē ꝙ cōsequēter habitum ⁊ cōtinuū se habētper ordinē. ad ꝯ eni ꝙ aliqua sint ꝯ́iter duo requirunt ꝑ ꝙ sit ibi ordo prioritatis ⁊ posterioritatis. semꝑ enīꝫ quod est ꝯ́iter dicit aliqd qḋ est posterius eo ꝙ se habet tanꝙ ꝑus ⁊ tanꝙ ꝑncipiuꝫ. 2° ꝙ sit ibi ordo prioris ⁊ posterioris ꝙ iter illḋ prius ⁊ posterius non cadat mediū eiusdē gn̄is. Sed ad hoc ꝙ aliqua sint habita uel ad hoc ꝙ sint ꝯtinua plus requirit ꝙ ultra hoc qḋ inter ea nō dꝫ esse mediuꝫ eiusdē gn̄is oportet ꝙ illa sint adeo approximata ꝙ se tangant. Sed ulterius ad hoc ꝙ sint cōtinua et plus requiritur: q: oportet ꝙ sic se tangant ꝙ habeant ultima vnum. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Manifestum aūt ⁊ qḋ primū cōsequenter. Cōtactum quidē enim est necesse cōsequēter esse. Qḋ cōseqūēter aūt nō omne tāgere: vn̄ in priorib⁹ rōne cōseqūēter est: ut in numeris. Tactus autē non est.

ℂ Postꝙ ostēdit qd est mediū ⁊ qd cōtinuū ⁊ quid cetera talia. ostēdit in quib⁹ talia habēt esse. ℂ Aduertēduꝫ aūt ꝙ inter ꝑdicta quedā sunt intēta q̄si principaliter. Quedam aūt fuerūt adducta ad declarationē alioꝝ. Nā de ꝯ́iter de habito ⁊ de cōtinuo intēdebat q̄si ꝑncipaliter determinare. Nam hoꝝ cognitio maxie deseruire videt ad cognoscēdā vnitatē mot⁹. de medio aūt ⁊ de separato ⁊ de tangere ⁊ de simul determinauit: q: cognitio hoꝝ deseruit ad cognitionem eoꝝ que sunt ꝯ́iter ⁊ que sunt habita ⁊ cōtinua: q: ergo de his intēdebat q̄si

principaliter ideo ostendit in quibus talia habent esse circa hoc aūt tria facit. quia primo ostēdit q esse cō sequēter est in pluribus q esse habitū. scdo declarat q esse habitum est in pluribus q esse cōtinuū. tertio ex his que dixerat dat differentiā inter vnitatem et punctum. scda ibi [et si cōtinuū.] tertia ibi [quare est vnitas.] Dicit ergo q manifestū est q cōsiter est primum. i. pcedit ois talia. est enim eē prius q esse cō tactum uel q esse habitum. ideo subdit q est cōta ctum. i. qd est habitum uel qd est cōtiguum necesse est cōsiter: sed nō cōuertit. Nā qd est cōsequēter nō oportet esse tāgere. i. esse tactum uel habitū: vnde esse cōsiter est in prioribus ratione ut in nūis que sūt priora sm rationem q cōtinua tactus: aut nō est in numeris sed in cōtinuis solum. ¶ Notandū autez q hic accipit prius pro eo a quo nō cōuertitur cō sequentia. cum ergo omne cōtactum et omne habi tum sit cōsiter et nō econuerso sequit q esse cōsequē ter sit primū uel sit prius q esse cōtactum. ex hoc aūt apparet in quibus hēt eē cōsiter: qz habet esse in pluri bus q esse contactum: qz habet esse taz in cōtinuis q in numeris: et etiam habet esse in prioribus sm ra tionem: qz numeri sm ratione sunt priores cōtinuis. ¶ Dubitaret forte aliqs utruz numerus sit prior cō tinuo. videt q nō: qz numerus causat ex diuisione cōtinui ut probatum fuit in tertio. Sed effectus est prior sua causa ergo. Dicēdum q cū vnitas sit prior puncto cum pūctus se habeat ad vnitatē per addi tionē: qz addit supra eā situ et positionē: oportet q qntitas discreta et vniuersalr ois numerus cuius prin cipium est vnitas prior est quātitate continua cuius principiū est punctus: imo qz numerus est ipse vnita tes collecte. Si ratio vnius pcedit rōnem cōtinui oportet q ratio nūi pcedat rōnem cōtinui. qd vo di citur q numerus causat ex diuisione cōtinui h est aliter et qsi per accidēs. numerus enim causatur ex collectione vnitatū. qd autē causet ex diuisione cōtinui: hoc ideo est: qz diuiso cōtinuo resultant ibi plures vnitates. ex h aūt nō debemus arguere cō tinuum esse prius nūo. nā sicut nūs quasi per accūs causat ex diuisione cōtinui: sic et cōtinuū causari pōt ex coniunctione aliorz uel ex numeris. sicut eniz vi idēdo continuum efficit nūs: sic si numerata con iungerentur uel clauo uel colla uel aliquo alio mo do resultaret tamē continuum. ¶ Deinde cū dicit.

Et siquidē cōtinuū est: necesse est tāgere Si vo tangit: nondū cōtinuū est. Nō eni necesse est vnū esse ipsorz ultima: si simul sunt: sed si vnuz sunt: necesse est et simul.

¶ Ostēdit in quibus habet esse cōtinuuz. est enim esse cōtinuū in paucioribus q esse cōtactū. ideo ait q si cō tinuū eē necesse est tāgere. sed nō cōuertitur. Nā si tangit nōdum est cōtinuuz. Non enim si ultima ip sorū tangēciū sunt simul necesse est ea esse vnū sed econuerso. Si ultima sūt vnū necesse est esse simul. ¶ Deinde cum dicit.

Quare insertus ultimus est sm genera tionem. Necesse est enim tāgere: si adna ta erunt ultima. Contacta aūt nō oia ad nata sunt. In quibus aūt nō est tactus: ma nifestum est q non est consertus in his.

¶ Ideo subdit q insertus idest id qd inseritur alteri per continuationem necesse est esse ultimuz sm ge nerationem et necesse est supple tangere id cui inse ritur et cui cōtinuat. ergo si ultima erūt adnata. i. in serta et cōtinua per naturā necesse est ea tāgere. cō tacta aūt nō omnia sunt adnata. nō enim quecūqz se tangūt habent insertionem et continuitatez. ideo subdit q in quibus nō est cōtactus in his nō est cō sertus idest continuitas. patet ergo q cōtinuū pre supponit esse cōtactum et in pluribus est contactū q continuum. ¶ Notādū aūt q translatio noua ha bet. contraria aūt oia non sunt adnata. et est littera corrupta. debet enim dicere. contacta aūt ut patet in alia translatione et ex littera cōmenti. ¶ Notā dum etiā q ait insertus est ultimus sm gnationem. nā cū cōtinuū sit spēs cōtacti et habiti: habituz vo sit species eius quod est esse cōsiter cuz in esse cōsiter ut supra dicebat requirat ordo prioris et ultimi opz q in contacto et in cōserto siue in cōtinuo reseruet aliquo modo talis ordo. ¶ Notāduz ēt q hic per cōsertum et per adnatum intelligit ulr esse cōtinu um qd sit vnum per aliquā adnationem uel per ali quē cōtactum: vnde ubi nos habemus adnatuz lit tera cōmēti habet adunatū: et ubi nos habemus cō sertus ibi habetur cōtinuatio. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quare si est vnitas et pūctum: qualia di cūt separata. Non possibile esse vnitatez et punctum idez. His quidē inest tāgere: vnitatibus autem cōsequenter. Et horū quidem contingit esse medium. Omnis enim linea medium pūctorum est. Harū autem non est necesse. Nulluz enim me dium est dualitatis et vnitatis.

¶ Quia dixerat cōsiter reseruari in nūis et nō cōtactū dat ex h differētiā inter vnitatē et punctū. vnitates aūt nō se tāgunt sed possunt se hēre cōsiter. pūcta autez nō se habent cōsiter: qz inter quelibet duo pūcta ca dit linea media et per cōns inter quelibet duo pun cta cadūt infinita puncta. pūcta aūt nō se habēt cō sequēter. tn sm ea habet esse contactus. ideo ait q si vnitas et pūctū sunt sepata qlia. Quidā dicūt qui posuerūt mathematica sepata esse nō possibile est vnitatē et pūctuz esse idez. Nā his quidē. s. pūctis inest tāgere: qz pūcta sunt nō cōtactus. vnitatibus aūt inest esse cōsiter. 2o differt vnitas et pūctus: qz horū s. pūctorz cōtingit esse mediū. ois enim linea est me dia aliquorz punctorz. harū aūt. s. vnitatū nō neces se est esse mediū. Nullū enim mediū est dualitatis et vnitatis inter duas ergo vnitates cōponētes dua litatē nulla vnitas intercipit in medio. ¶ Dubitaret forte aliqs: qz nō videt q in hoc differat vnitas a pūcto. videlicet q inter vnitatē nō oporteat esse me diū. nā si due linee cōtiguant cū cōtigua sint quorz ultima sunt simul erit ibi dare duo pūcta inter que non cadet linea media. Dicendū q si qrat utrū possint esse duo pūcta simul absqz medio. Si accipiantur illa duo pūcta in eodem cōtinuo: est impossibile assignare duo pūcta sine linea media. Sed in nō cōtinuis nō est incōueniens assignare duas superficies sine corpe medio et duas lineas sine superficie media uel etiaz duo pūcta sine linea media. Duo ergo pūcta sine li nea media nō pūt significari in magnitudine cōtinua. sz in nō cōtinua. Cū ergo ex diuisione cōtinui cause tur nūs accidit pūctis q inueniant duo pūcta sine

linea media: quia puncta per se non habēt habitudinē ad quantitatē discretā: τ ad quātitatē nō ɔtinuā sed ad cōtinuam: sed ꝙ possint reperiri vnitates inter quas nō cadit aliqd mediū h̄ est per se. nā cū vnitates per se habeāt habitudinē ad numerū per se cōpetit vnitatibus ꝙ possint reperiri sine medio cū in ipso numero signari possint alique vnitates iter quas nō cadit aliquod mediū. Si accipiatur ergo qđ est per se dimisso eo quod est per accidēs bona est differētia ph̄i: qa iter puncta oportet cadere aliqd mediū. nō autē inter vnitates. posset aūt littera ph̄i aliter saluari. Nā differētiā quā assignat inter vnitates τ pūcta non assignat iter illa quocūqz modo sumpta sed prout habēt esse separatū. Si enim mathematicalia haberēt esse separatū a naturalibus possent dari due vnitates iter quas nō caderet aliquid mediuz. Sed hoc posito nullo modo nec per se nec per accidēs esset dare duo pūcta inter que nō caderet linea media. Naz ut diximus in quarto τ ut cōmētator ait in hoc quīto magnitudines mathematice si sunt ɔtigue sunt continue. τ si habēt ultima simul habēt ultima vnū. ultima enim mathematicaꝝ magnitudinū nō possunt distingui eē diuersa natura substantiaꝝ in quibus existunt sed solū distinguunt̄ ex diuersitate situs. Cū ergo ultima taliū magnitudinuz sunt simul τ non distinguunt̄ ex diuersitate situs. sequit̄ ꝙ tollatur in eis ois distinctio τ ꝙ fiant vnū: ppter qđ si in magnitudine cōtinua nō pn̄t dari duo puncta sine linea media. qꝛ mathematica nō pn̄t esse contigua nisi sint ɔtinua. si talia haberēt esse separatum nullo modo nec per se nec per accn̄s esset ibi signare duo pūcta sine linea media. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Quod qdez igit̄ est simul τ extra. Et qd tāgere: τ qd medium: τ quid cōsequēter: τ quid habitum: τ quid ɔtinuuz: τ in quālibet vnūquodqz eoruz inest: dictum est.

ℭ Ultimo epilogat circa determiata. d. qđ qdē igit̄ est simul τ qd extra. i. qd separatū τ qd tangere τ qd mediū τ qd ɔn̄ter τ quid habitū τ qd ɔtinuū τ in qualibet. i. in qua re τ in quo subiecto vnumquodqz eoꝝ inest dictum est. Lectio. VI.

Nus autē motus dicitur multipliciter: vnum qdem enim multipliciter dicimus. Genere qdez igitur vnus est f̄m figuras predicamenti. Loci mutatio quidez enim omni loci mutatio in genere vna est. Alteratio autem a loci mutatione altera genere est.

ℭ In pte ista ut dicebat̄ determinat de vnitate mot⁹. Circa qđ duo facit. qꝛ p̄ ostēdit quot modis dr̄ motus vnus. 2° assignat rōnē eoꝝ que dixerat ibi[qm̄ aūt ɔtinuus.]Mot⁹ aūt vnus dr̄ tripl'r gn̄e spē τ nūo. Circa p̄m tria fac. qꝛ p̄ osn̄dit quō dr̄ mot⁹ v⁹ gn̄e. 2° quō vn⁹ spē. 3° quō vnus nūo. 2ᵃ ibi[spē aūt vnus est.]3ᵃ ibi[simpl'r aūt vnus.]Dicit ḡ ꝙ motus dr̄ vnus multipl'r. nā vnū dr̄ multipl'r. vz genē spē nūo. gn̄e qdez est mot⁹ vnus f̄m figuras p̄dicamēti. ois enī ille mot⁹ per quē acqrit̄ vnū p̄dicamētū est vnus gn̄e. loci enī mutatio est vna gn̄e oi loci mutationi. s₃ alteratio est altera gn̄e a loci mutatione: qꝛ per alterationē nō acqrit̄ idē p̄dicamētū. sed per alterationē acqrit̄ q̄litas per loci mutationē ubi. ℭ Dubitaret forte aliqs: qꝛ si mot⁹ est in eodē genere cū reb⁹ ad quas est mot⁹: sicut ex hoc arguimus ꝙ diuersi mot⁹ sunt idē genere si per eos acqrāt res eiusdē p̄dicamēti sic v̄r ꝙ possimus arguere eūdē motū eē in diuersis gn̄ib⁹ si per eū acqrant̄ res diuersoꝝ p̄dicamētoꝝ. erit ergo mot⁹ localis in gn̄e q̄titatis τ in ubi τ in situ. per motuz eni locale acqrit̄ locus qui est in gn̄e q̄titatis: τ ēt per ipm acqrit̄ ordo ptiū in loco: qui est p̄dicamētū sit⁹ per h⁹ ēt motū acqrit̄ ubi. erit ḡ dict⁹ motus in tripliei gn̄e qđ v̄r oino incōueniēs. Dicēdū ꝙ res nō sumit spēz ex eo ꝙ est per accn̄s τ ex ɔn̄ti. s₃ ex eo ꝙ est per se τ p̄. Ex motu aūt locali ut sup̄ dicebat̄ per se τ p̄ acqrit̄ ubi. ex ɔn̄ti autē acqrit̄ ordo τ locus ptiū in loco. dici⁹ ergo motus non sumit spēm ex loco nec ex p̄dicamēto situs: s₃ ex ubi. erit ergo solū in genere ubi. non aūt erit in p̄dicamēto q̄titatis uel in p̄dicamento situs. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Specie aūt vnus est: cuz genere vnus τ indiuidua specie sit: ut coloris qdem sunt dr̄e. Jam igit̄ alius spē denigratio τ dealbatio. Ois aūt dealbatio omni dealbationi idē f̄m spēm erit: τ ois denigratio denigrationi. Albedini aūt nō amplius: vnde specie vna dealbatio albationi omni.

ℭ Determinat de motu qui est vn⁹ spē. Circa qđ tria fac. qꝛ p̄ osn̄dit quō mot⁹ est vn⁹ f̄m spēz spālissimā. 2° quō est vn⁹ f̄m spēz subalternā. 3° mouet dubitationē quādā circa p̄tacta. 2ᵃ ibi[si aūt sint q̄dā.]3ᵃ ibi[dubitabit autē aliqs.]Dicit ḡ ꝙ spē est mot⁹ vn⁹ cū est vnū gn̄e: τ ēt cū sit vnus f̄z indiuiduā spēz ex quo p₃ ꝙ hic loqt̄ de vnitate mot⁹ f̄z spālissimā spēz: qꝛ sola illa est indiuidua. ad exēplificādū aūt de tali motu subdit ꝙ coloris qdē multe sunt dr̄e τ multe spēs: τ qꝛ sic est iā igit̄ erit alius mot⁹ spē denigratio τ dealbatio. sed ois dealbatio idez erit f̄m spēm oi dealbationi. τ ois denigratio denigrationi. sed denigratio nō amplius erit vnū specie albedini siue dealbationi. sed solum est vnum specie dealbatio dealbationi. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Si aūt sunt quedā que τ genera simul τ spēs sunt: manifestū est ꝙ ut specie vnus erit simpl'r vnus specie non ut doctrinatio: sed scientia qdez species existimationis: genus autem scientiarum aliarum.

ℭ Ostēdit quō mot⁹ est vn⁹ f̄m spēz subalternā. d. ꝙ si sūt q̄dā que sunt simul gn̄a τ spēs cuiusmodi sūt spēs subalterne manifestū est ꝙ f̄m talia mot⁹ erit vnū spē supple subalterna. simpl'r aūt h⁹ mot⁹ nō erit vnū spē ut doctrinatio que est mot⁹ in sciaz est vn⁹ mot⁹ spē subalterna sed nō spē spālissima. ideo subdit ꝙ scia que supple acqrit̄ per doctrinationez est spēs extimationis. i. cognitionis. sed est gen⁹ aliaꝝ sciaꝝ. ℭ Notādū aūt ꝙ sicut mot⁹ est in eodē gn̄e cū rebus ad quas est motus sic est in eadem specie cuz re que acquirit̄ per motū illū. omnes ergo motus per quos acqritur vnū p̄dicamentū sunt vnuz genere. sed oēs per quos acquirit̄ vna spēs specialissima sunt vnū spē spālissima. oēs vō per q̄s acqrit̄ vna spēs subalterna sūt vnū f̄m spēz subalterna. Ois ḡ alteratio oi alterationi ē vnū gn̄e qa q̄litas

que acquirif per alteratione͂ noiat vnu͂ genus. oia enim dealbatio omni dealbatiōi est vnus mot⁹ ſm ſpe͂m ſpālissim͂: q2 albedo que acgrit per tale͂ motu͂ noiat ſpe͂m ſpālissimā. ois aūt doctrinatio omni doctrinationi est vnus mot⁹ ſm ſpe͂m ſubalternā: q2 sciētia que acgrit per tale͂ motus est ſpe͂s ſubalterna. est eni ſpe͂s ⁊ genus: q2 est ſpe͂s cognitionis. nō enim sciētia cognitio ſon quelibet: sed cognitio per causam siue cognitio certa. est etiam sciētia genus ad grammaticā logicam ⁊ ad ceteras alias ſcientias. ℭ Deīde cum dicit.

ℭ Dubitabit autem aliquis: si specie vnus motus sit: cum ex eodem idem in idem mutetur: ut vnum punctum ex hoc loco in hunc locum iterum ⁊ iterum. Si autem hoc est: erit circulatio rectitudini eadem: ⁊ uolutatio ambulationi.

ℭ Mouet qōne͂ quādā circa p̄dicta. circa qō duo facit. q2 p̄mo mouet h⁹ qōne͂z. 2° soluit eam ibi ⌊ aut determinatu͂ est. ⌋ Dicit ergo ꝙ dubitabit aliquis si semp sit vnus mot⁹ specie cu͂ aliqd mutet ex eodē in idē: utputa si vnu͂ pūctuz uel si aliqō aliud mobile mutet ex hoc loco in hūc locū. ⁊ iteru͂ mutet ex eodē loco in eūdez locū utrū talis motus sit semp idē specie. ostēdit ꝙ nō: q2 si hoc est tūc circulatio erit idē specie rectitudini. i. motui recto ⁊ uolutatio. i. mot⁹ spicus erit idē ſpe ambulatiōi recte. ℭ Notādū aūt ꝙ cum ab eodē loco in eundē locū possit qs ire per chordā ⁊ arcū. Si mot⁹ ab eodez loco in eūdē locū semp eēt idez specie. sequeret ꝙ mot⁹ circulus ⁊ rectus nō differrēt ſpe. ℭ Notādū etiā ꝙ h̄ qstio habet ortuz ex p̄dictis. supponebat enī supple ꝙ dealbatio semp eēt eadē ſpe cuz dealbatione: q2 albedo que acgrit per talē motū noiat unā ſpe͂m. ergo si per duos mot⁹ locales semp acqrit idē termin⁹ ⁊ idē. ubi dato ꝙ vnus illoꝝ motuū sit rect⁹ alius circulus. q2 nō est incōueniēs ad eundē locum ire per chordam ⁊ arcum videbit ꝙ illi duo motus sint vnum specie. ℭ Deinde cuz dicit.

ℭ Aut determinatu͂ est id in quo est: si alterū est specie: qm̄ alter motus est. Circulare aūt a recto alterum specie est. Genere quidē igitur ⁊ specie motus vnus sic est.

ℭ Soluit dicēs: ꝙ q2 determinatū est. i. distinctū ⁊ diuersuz id spatiū in quo est motus. si alterū est h⁹ spatiū ſpe manifestuz est: ꝙ ⁊ mot⁹ est alter ſpe circulare. ḡ a recto est alteꝝ specie: q2 l3 bi duo motus possint eē ad eūdē terminū. nō tū pnt esse per eandē lineā: nec per idez spatiū. ℭ Subdit aūt qst per modū epilogi ꝙ motus qdez igit est vnū ſpe ⁊ genere. sic qdē igit sicut dictū est. ℭ Dubitaret forte aliqs: quare semp mot⁹ in albedinez est idē specie. mot⁹ in in idē. ubi nō est semp idē specie: q2 dato ꝙ eūdo per lineam rectā ⁊ per lineā circularē acqrat idē. ubi nō tū erit idē mot⁹ specie: q2 rectū ⁊ circulare differūt specie. Dicēdū ꝙ nō est mot⁹ in aliquo genere. ubi nō est in aliquo ꝯrietas nec est cōtrarietas alicubi nisi ibi sit aliq distātia: q2 ꝯrietas distātiā p̄supponit. Si ergo ratio mot⁹ depēderet ex ꝯrietate ⁊ ꝯrietas ex distātia loquēdum est de ipso motu sicut loqmur de ꝯrietate: ⁊ de ꝯrietate sicut loquendū est de distātia. in qualitate aūt est distātia qūtuz ad gradus in esse. in ubi vō est distātia rōne ptiū spatij. Cum ergo eē ⁊ dispōnes materie hēant oino essentialē habitudinē ad formā: q2 per se loquēdo semp ab eadē forma est idē esse: ut albedo semp ⁊ dat esse albū. l3 illud esse nō sit punctale: sed possit intēdi ⁊ remitti. sic etiaz respectu eiusdē forme per se loquēdo sunt eedē dispōnes: l3 h⁹ dispōnes possint intēdi ⁊ remitti ⁊ esse maiores ⁊ minores sicut intēdit ⁊ remittit eē ipsius forme: in spatio aūt nō sic. Naz ptes spatij nō hoc modo habēt essentialē habitudinē ad ipsum terminū: q2 ab eodē termino ad eūdem terminū per diuersa spatia ⁊ per diuersas lineas pōt quis ptingere ut ab vno eodē puncto ad aliū eundē pūctuz. pōt qs ire per diuersas distātias ⁊ per diuersas lineas: ut per chordā ⁊ arcū. q2 ergo in talib⁹ est alia ⁊ alia distātia erit alia ⁊ alia ꝯrietas: ⁊ per ꝯñs alius ⁊ alius mot⁹ specie. Dicamus ergo ꝙ cū in ubi nō sit ꝯrietas ſm se: sed per cōparationē ad motū ⁊ per cōparationē ad spatiū qūtūcūq3 sit idez. ubi qō per motū acqrit si nō acqrat per idē spatium. nō op3 ꝙ sit idē mot⁹ specie: imo ut spectat ad ꝓpositū acqrere idē ibi per spatiū rectū ⁊ circulare magis est acqrere diuersum ubi qz idē: in qlitatibus vō est ꝯrietas non solū per cōparationē ad motū: sed etiā ſm se. Nā ⁊ si h⁹ formis siue in h⁹ qualitatib⁹ est cōtrarietas ſm esse qō hn̄t in mā. hoc nō tollit qn in eis sit ꝯrietas ſm se. Nam males forme ⁊ si nō diffiniunt per cōparationē ad motū: sed magis motus diffinit ut hēt habitudinez ad illas ꝓpter qō hēre ꝯrietatē ſm motū non sit habere ꝯrietatē ſm se: tū q2 males forme diffiniunt ſm esse qō habēt in mā habere ꝯrietatē ſm tale eē nō tollit ꝯtrarietatē ſm se. Quare bn̄ dictū est ꝙ in qualitatibus est cōtrarietas ſm se. in ubi vō est ꝯtrarietas per cōparationē ad spatiū. Quotiēscūq3 ergo acqrit eadē qualitas specie: erit idē motus ſpe: q2 in talibus ꝯtrarietas ⁊ ſpe͂s motus sumēda sunt ex qualitatib⁹ ſm se: sed si acqrit idē ubi nō semp erit idē motus specie nisi acqrat per idē spatium: q2 motus nō sumit ſpe͂m ab ubi ſm se. sed sumenda sunt talia per comparationem ad spatium. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Simpliciter aūt vnus motus est: qui substātia quidem vnus ⁊ numero est. Quis autem huiusmodi sit manifestum est diuidentibus. Tria enim sunt ſm numerū: circa que dicimus motum vnum quod ⁊ in quo: ⁊ quando.

ℭ Ostēdit quō accipit vnus mot⁹ numero. Circa qō duo facit. q2 p̄ facit qō dictū est. 2° mouet quādam qōne͂ circa p̄dicta ibi ⌊ Socratē ſm alterationē. ⌋ Circa p̄mū tria facit: q2 ostēdit ꝙ tria regrunt ad vnitatē motus simplr. 2° declarat quō accipienda est idētitas in illis tribus ibi ⌊ simpliciter aūt vnū in oibus. ⌋ Dicit ergo ꝙ simplr est vnus motus ille qui sbā. i. ſm sbam ⁊ ſm nām suā: siue ſm id qō est vnus numero. Quis aūt sit h⁹ motus manifestū est diuidētibus. i. distinguētib⁹ ea que regrunt ad motū. tria enim sunt ſm numerum. circa que ⁊ ſm que dicimus motū vnū. h̄ aūt tria sunt qō mouet. i. mobile in quo mouet. i. res acquisita per motum. ⁊ qn̄ mouet. i. tempus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Dico aūt qō: qm̄ necesse est aliqd eē qō

mouet: ut hoiem: aut aurū. Et in aliquo hoc moueri: ut in loco: aut in passiōe. Et qñ. In tpe enim omne mouet. Hoc aūt genere qdem: aut specie esse vnum est in re in qua mouet. Habituz erat in tēpore.

¶ Ideo sbdit. Dico aūt qd mouet: qm necesse est aliquid eē qd mouet. i. aliqd eē mobile: ut hoiez: aut aurū: z h mobile necesse est moueri in aliq̄ ut in loco: aut in passione: aut in q̄ntitate: aut in aliq̄ alia re acquisita per motū. z h mobile necesse est moueri qñq3: qz oīe mobile mouet in tpe. ¶ Subdit aūt q hoz triū. i. de nūo hoz triū in re in qua mouet ē reperire vnū genere: aut spē. in tpe erat reperire vnuz habitū. i. fm ɔ̄nitiā. ¶ Notādū aūt q tps est vnū oiuz tpaliū. diuersitas ergo in tpe nō accipit q sit dare simul plura tpa spē uel genere. sed accipit hͤ diuersitas fm q̄ndā iterpellationē z discōtinuationem. put accipimus duo tpa distātia z nō se hūtia ɔ̄nter: quare vnitas in tpe accipiēda est fm esse habituz. i. fm eē ɔ̄nter. s. put vna pars tpis imediate z ɔ̄nter annectit alteri pti. ¶ Ut ergo phūs daret dr̄iam inter vnitatē rei ad quā est mot⁹: z vnitatē tpis: ait q in re ad quā est mot⁹ que est de nūo illoꝝ triū que reqrunt ad vnitatē mot⁹ pōt accipi vnitas fm genus: uel fm spēz: uel ēt fm num. s3 in tpe est accipiēda vnitas soluz fm esse habitū. i. fm esse ɔ̄sequenter. v3 cum vna pars tēporis consequēter annectitur alteri parti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simpliciter aūt vnuz in oibus his esse. Et nāq3 in quo est vnū: oportet eē z indiuisibile ut spēm. Et ipsum qñ vnū tēpus z nō deficiens. Et qd mouet vnum esse: nō fm accidens ut album nigruz fieri: z coriscum ambulare: vnum autez est coriscus z album: sed fm accidens.

¶ Ostēdit qñ in motu est vnitas simpl'r ex idēmtate illoꝝ triū. d. q simpl'r aūt accipit vnuz in motu in oib⁹ his trib⁹: z nāq3 illud in quo est motus op3 vnū eē idiuisibile: ut op3 eē vnā spēm z vnā formā ad quaz est mot⁹ ad h q sit mot⁹ vnus. rursus tpm qñ z ipm ubi tps d3 esse vnū z nō deficiēs: z etiaz qd mouet. i. mobile d3 eē vnū nō fm accñs. Nā si idē sit coriscus z alb⁹: z ut hēt esse albū dicamus ipm fieri nigrū. ut aūt dicamus ipm eē coriscū cōpetit ei ambulare. nō tñ qz sic est ambulare z dealbari erūt vnus motus: nec habebūt idem subiectū nisi fm accidēs. Nam vnū est esse coriscū z albū non per se sed per accidens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nec3 cōe. Esset eni3 duos hoies simul sanari fm eandē sanitatem ut obtalmie: sed non vnus hic est: sed specie vnus est.

¶ Rursus fm nō d3 eē qd cōe sed d3 eē indiuiduū: qz si sufficeret ad vnitatē mot⁹ simpl'r vnitas mobilis fm speciez uel fm eē cōe esset. i. ɔ̄tingeret duos hoies sil' sanari fm eā dē sanitatez: ut obtalmie ab obtalmie siue ab infirmitate oculoꝝ. sed tñ hic motus nō eēt vnus simpl'r sed vnus spē. ¶ Notādū aūt q ad h q sit motus vnus simpl'r duo requirit ex pte mobilis. p̄ q sit vnū per se. 2° q sit vnū fm eē indiuiduale. Nā si in eodē tpe z ab eadē infirmitate sanaret sor. z Plato sanatio utriusq3 non esset vnus motus simpl'r. Nā l3 sor. z Plato sint vnuz mobile simpliciter fm eē cōe: qz uterq3 est hō non tñ sunt vnū fm eē indiuiduale: qz si tñ vnitas mobilis fm eē cōe sufficeret ad vnitatē motus simpliciter. sequeret q hec sanatio z illa esset vnus motus simpliciter qd falsum est. ¶ Deinde cu3 dicit.

¶ Socratem autem fm alterationem eādem alterari in specie: in alio autem tempore: z iterum in alio: siquidem contingit corruptum iterum vnum fieri numero: erit z hic vnus: si vo non: adem quidem: vnus autem non.

¶ Mouet quādā qōnē circa p̄tacta. circa qd tria facit. qz p̄ mouet dictā qōnē z soluit eam apparēter. Scdo mouet qōnē aliā annexā illi. 3° determinat ṽitatē quesitarum. 2ª ibi ⌊ habet aūt dubiū. ⌊3ª ibi ⌊ eadē eni3 ratio est. ⌋ Dicit ergo q Socratē alterari fm eādē alterationē specie: utputa si sanet de obtalmia z hoc in alio tpe. z iteꝝ in tpe hoc posito erit supple alio modo h iterata sanatio sit idē motus simpl'r z idē motus nūo. soluit h quesitū apparēter dicēs: q si qdē ɔ̄tingit corruptū fieri iteꝝ vnū numero erit: z hic mot⁹ vnus nūo. Si vo nō cōtingit qd est corruptū esse idē nūo. non erit aūt vnus mot⁹ nūo. est ergo vis solutionis hui⁹ q si sanitas recupata erit eadē nūo z sanatio reiterata erit idē mot⁹ nūo: z qd dictū est de sanitate respectu sanationis itelligēdū est de ceteris formis respectu motuū per q̄s iducunt. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū sanitas corrupta redeat eadē nūo. Dicēdū q hāc qōnē soluit phs circa finē scdi de gn̄atiōe: ubi vult q quoꝝ sba depit nō redeūt eadē nūo. sol eni cum ab occidēte redit ad oriēs: qz sba ipsi⁹ non pit redit idē nūo: l3 ergo in motu ad ubi fm quem motū nō piji sba possit eē reditus eiusdē nūo in motu. aū ad formā fm quē sba forme ɔ̄rie corrūpit nō pōt esse reditus eiusdē nūo. Si ergo qo amittat albedinē: qz ipsa eētia albedinis nō manet facta tali amissione si postea iterū dealbet non redibit eadē sanitas nūo. h aūt z si bñ dictū est. hēt tñ dubiū: quare ubi est amissio sbe nō pōt esse redit⁹ eiusdē nūo. Ad qd dixerūt qdā q per se d̄ria entis z nō entis eo ḡ ipso q forma que cessit in potētia mãe nō est: forma ēt de nouo itroducta est. h aūt z illa nō sunt eadē nūo. S3 hec positio dupl'r deficit. p̄ qz petit qd est in p̄n°. De hoc eni est qō: utrū forma que cessit in potētiā mãe z fuit nō ens possit redire eadez nūo: z eē ens. facto ḡ tali reditu nō erit ibi d̄ria entis ad nō ens. sed dr̄ q forma illa que cessit redit z ens est: q si supponat illā nō redisse nec esse ens petit qd est in p̄n° z supponit qd d3 pbari. ¶ Ampl⁹ nō ens fm q hͤ nō est per se in gn̄e. sed q̄tescūq3 aliq̄ duo sic se hñt q vnuz est per se in genere z nō aliud illa ad eādē spēz ptinē nō pñt. Si ḡ inter formā p̄ itroductā z formā reiteratā vellemus assignare d̄riam que est nō entis ad ens. diceremus q hͤ forma nō solū nō rediret eadē nūo: s3 ēt non rediret eadē spē. cui⁹ oppositū determinat phs circa finē scdi de gn̄atiōe: ubi vult q quoꝝ sba corrūpit l3 nō redeāt eadē nūo: redeūt tñ eadē spē. Dicam⁹ ergo q forme ut forma est: non repugnat qn possit redire eadē nūo: ut patebit in fine lectionis huius tñ qz huiusmodi forme si cedāt in potētiam mate-

rie ⁊ postea redeant: q̃ nõ redeãt nisi per trãsmutationẽ ⁊ motũ oportet q̃ motus ille qui est via ad formã ⁊ per quẽ inducit forma aliquẽ modũ iporat ipsi forme. ppter qḋ cũ motus reiteratus nõ sit idẽ numero sed idẽ specie forma iterũ introducta per talẽ motũ nõ erit eadẽ numero sed eadẽ specie. Dicamus ergo q̃ intẽtio phĩ est q̃ forma corrupta nõ redit eadẽ numero redit tamẽ eadem spẽ: q̃ si forma prius corrupta haberet esse nõ differret spe a forma secũdo introducta sed numero. Nõ autem quare talia nõ redeãt eadẽ numero est: quia introducuntur per motum qui si iteretur idem numero esse non potest. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Habet aũt dubitationẽ huic similez: ⁊ utrũ vna sanitas ⁊ oĩo habit⁹ ⁊ passiones substantie sint in corporibus. Mouerĩ nãq̃ videntur habentia ⁊ fluentia. Si igiẽ eadẽ ⁊ vna que diluculo ⁊ nũc sanitas: quare non ⁊ cum deficiens accipiat iterũ sanitatem ⁊ hec ⁊ illa vna numero erit.

Mouet questionem quãdã annexã per quã roboraẽ questio prima. d. q̃ habet dubiũ similem huic i. similẽ dubitationi premisse: videlicet utrũ sit vna sanitas numero in toto tpe in quo durat: ⁊ ẽ utruz omino habitus ⁊ passiones substãtie sint eodẽ numero quãdiu durant. videtur q̃ nõ: q̃a nãq̃ h⁹ accidẽtia que sunt in corporib⁹ videnẽ moueri ⁊ eẽ fluentia sicut ipsa habẽtia idest sicut ipsa substãtia videnẽ moueri ⁊ esse fluentia. ppter h̃ huc ɔtinuũ fluxũ nõ videnẽ talia remanere eadẽ numero q̃ tamẽ aliqs diceret q̃ vna ⁊ eadẽ est sanitas que fuit diluculo idest in mane ⁊ que est nũc idest in meridie uel in sero: quare nũc cũ aliqs deficiẽs a sanitate rerũ accipiat sanitatẽ h̃ ⁊ illa sanitas nõ erit vna numero. q. d. q̃ si sanitas existẽs in ɔtinuo fluxu ⁊ ɔtinua trãsmutatione põt esse eadẽ numero. ergo pari rõne sanitas per trãsmutationẽ amissa: ⁊ iterum per trãsmutationẽ recupata poterit esse eadez nũo fortificaẽ ergo pcedẽs questio per hãc qõnẽ sequẽtem: q̃ si sanitas iterata põt esse eadẽ forma ⁊ idez habitus nũo: sed sanatio iterata poterit esse eadez alteratio ⁊ idẽ motus numero. ℭ Dubitaret forte aliqs utrũ toto tpe quo durat sanitas sit eadez numero. videẽ q̃ nõ: q̃ sicut diuersitas spẽi sumiẽ ex alia ⁊ alia rõne qdditatis. sic dũa numeralis sumitur ex alio ⁊ alio esse. Si ergo vniuersa caro. q. ad modum fenĩ decidat ⁊ nunq̃ in eodem statu permanet: sed est in continuo fluxu. videtur q̃ quecũq̃ sanitas in quacunq̃ carne semper sit sub alio ⁊ alio esse: quare semper erit alia ⁊ alia numero. Dicẽdũ q̃ lz ex alia ⁊ alia rõne qdditatis sumaẽ differẽtia ẽm formã ⁊ spẽm ⁊ ex alio ⁊ alio esse sumaẽ diuersitas numeralis. huiusmodi tñ esse in oĩbus formis nõ oportet esse pũctale. sed in aliqbus habet latitudinẽ magnam: q̃ intẽdiẽ ⁊ remittiẽ. huius ergo esse cũ tota sua latitudine respõdet vnitas forme numero. nisi ergo tale esse interrũpereẽ quãtũcũq̃ varieẽ per intensionẽ ⁊ remissionem nõ tolliẽ vnitas numeralis ipsius forme. q̃stio ergo de vnitate numerali forme habet maiorem dubitationẽ in his que suscipiunt intensionẽ ⁊ remissionẽ: q̃ in his que habẽt esse pũctale. ⁊ maxime dubium habet in sanitate que. q. semp videẽ variari in suo esse huiusmodi tñ variatio ut dictũ est nõ tollit vnitatẽ numeralẽ ipsius forme simpliciter nisi esset tãta variatio q̃ interrumperetur ipsuz esse q̃ ulterius non posset stare ipsa forma. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Eadẽ eniz rõ ẽ: nisi qḋ iterũ differt. Quia siqdẽ duo idẽ: sicut numero vnus ⁊ habitus esse necesse est: vnus enim numero act⁹ vnus numero: si vo habit⁹ vnus est fortassis nõ alicui videbiẽ vn⁹ ⁊ act⁹ esse. Cũ eniz pauset ambulãs: nõ amplius est hoc ambulano. Iterum aũt ambulante erit: si igiẽ vnus ⁊ idẽ est: ɔtingit vnũ ⁊ idẽ corrũpi: ⁊ eẽ multotiẽs. He qdẽ igiẽ sunt dubitationes: extra que nũc est intẽtionẽ.

ℭ Soluit ad quesita: sed nõ soluit ad questionẽ secũdã: q̃ huiusmodi questio videẽ trãscẽdere metas nãlis philosophie. soluit aũt ad questionẽ primam ɔtinueẽ sic. dictũ est enim q̃ si est vna forma iterata q̃ est vnus motus. eadẽ enim ratio est: ut videẽ de forma ⁊ de motu nisi q̃ vnũ differt q̃ siquidez duo motus ut motus primo factus ⁊ motus scḋo factus. si huiusmodi duo mot⁹ sunt sicut idẽ numero ⁊ habitus necesse est q̃ sit vnus ⁊ idem. vnus enim nũo actus. i. motus vnus numero facit q̃ habitus sit vnus numero. sed si habitus est vnus siue si forma est vna fortassis nõ alicui videbiẽ q̃ necesse sit actus vnus eẽ. duo enim motus numero pñt esse ad eũdẽ terminũ numero. Nam cũ pauset ambulãs: nõ amplius est ambulatio. Iterũ autem eo ambulante erit ambulatio. sed h̃ ambulatio ⁊ illa nõ erit idẽ motus nũo. Nam cũ ille motus sit corrupt⁹ si ille motus corruptus ⁊ iste motus iterũ factus est vnus ⁊ idẽ numero ɔtingit vnũ ⁊ idẽ corrũpi ⁊ esse multotiẽs. Due ergo ambulationes inter quas cadit quies ⁊ pausatio in medio nõ sunt vna ambulatio nũo. possunt tñ ille due ambulationes ordinari ad vnum finalẽ terminũ. ⁊ sicut due ambulationes pñt ordinari ad vnũ silẽm terminũ sic duo motus pñt ordinari ad vnã formam numero. Non ergo opz q̃ si sanitas uel aliqua alia forma siue aliqs alius habit⁹ sit vnus ⁊ idez numero q̃ motus sit vnus numero. ppter qḋ soluta est questio pma. Nam cũ querit utrũ Socrates iterũ ⁊ iterũ sanatus in alio ⁊ alio tẽpore saneẽ eadẽ sanatione numero. patet q̃ nõ. Naz dato q̃ ille due sanationes ordinarentur ad eandẽ sanitatẽ numero nõ tñ oporteret q̃ ille sanationes essent vna numero. Nõ enim valet si forma est vna numero q̃ motus sit vnus numero. ℭ Ultimo per moduz epilogi ait q̃ he qdem dubitationes sunt extra que nũc est intẽtionẽ. Excedũt enim talia aliquo modo nãles metas: q̃ determinare de vno ⁊ multo ẽm q̃ sunt differẽtie entis ⁊ determinare de formis put variate in suo esse ɔtrahũt vnitatẽ ⁊ multitudinez magis spectat ad mathematicũ q̃ ad naturalem. ℭ Dubitaret forte aliqs utrũ motus iteratus ⁊ in alio ⁊ alio tẽpore factus possit esse vnus numero. Dicẽdũ q̃ vnitas numeralis alr repugnat motui iterato ⁊ aliter forme iterate. Nã aliter sunt pmanẽtia aliter successiua. Nam vnitas ⁊ esse permanẽtium est in simultate ptiuz. sed vnitas ⁊ eẽ successiuoz est in cõtinuitate ⁊ ordine ptium itã qḋ per

se loquēdo ↄtinuitas durationis nō est de ratione ↄtinuantiū. Si enim aer nūc corrūperet̃ ⁊ interrū peret̃ in suo esse. si posset redire eadē forma aeris numero in eadē mā in qua prius fuit esset idē aer numero nō obstāte qȝ esse suū fuit interruptū. sed de rōne successiuoꝝ est cōtinuitas. eo ipso ergo qȝ motus interruptus est: qȝ discōtinuatus est nō potest esse idē numero. Discōtinuatio ergo per se ⁊ pmo repugnat vnitati successiuoꝝ: qȝ de ratiōe vnitatis eoꝝ est cōtinuitas. Sed huiusmodi discōtinuatio per se ⁊ pmo nō pōt repugnare vnitati permanentiū ut vnitati forme uel vnitati ipsius ↄtinuiti: qȝ de rōne vnitatis taliū nō est ↄtinuitas. Si ergo talia iterata nō redeunt eadē numero: ut aer corruptus nō redit idē numero: uel si forma corrupta nō redit eadē numero. hic est ex ↄñti. Nā talia generant̃ per motū cū motus iteratus nō possit esse idē numero talia iterata nō redeūt eadē nūo. Ex hoc ergo apparet vitas determinata a phō. vȝ qȝ dato qȝ forma eēt vna numero ad quā ordinaret̃ motus iteratus nō oporteret qȝ hꝰ motus esset vnus numero. Nā qñ aliqd cōpetit alicui pmo alijs autē ex ↄñti. qȝ pmo est cui aliter per ipsum non ipī per alteꝝ: ut dicit̃ ꝑ posterioꝝ. nō oportet si remoueat̃ aliqd ab his qbus cōpetit ex ↄñti qȝ remoueat̃ ab eo cui cōpetit primo. discōtinuata aūt fm ipse non esse eadē numero per se ⁊ primo cōpetit successiuis. si aūt ħ cōpetit pmanētibus ħ est ꝓut talia accipiūt esse per successionē ⁊ motū. Dato ergo qȝ forme uel alia pmanētia hītia ordinē ad motum discōtinuatū essent eadē numero: nō tñ oporteret qȝ motꝰ discōtinuatus esset idē nūo: qȝ discōtinuatio pmo ⁊ per se repugnat vnitati successiuorū: ꝓpter qȝ dato qȝ pmanētia discōtinuata in suo esse eēnt eadē numero. nō oporteret qȝ successiua sic discontinuata eadē eēnt: qȝ huiusmodi discōtinuatio nō sic repugnat pmanētibus sicut successiuis. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs dato qȝ motus discōtinuatus nō possit eē idē numero utrū iplicet cōtradictionē motū discōtinuatū esse eūdē nūo. ⁊ utrū aliqd agēs sit illius potētie qȝ possit facere qȝ motus redeant idē nūo. uel qȝ motus discōtinuatꝰ sit vnus numero. Dicēdū qȝ sicut est in ↄtinuis pmanētibus. sic suo modo est in cōtinuis successiuis. si enim aliqȝ ↄtinuū pmanēs: ut puta linea aliqua diuideret̃ in plures ptes. ptes aūt ille separarent̃ ab inuicē ita qȝ esset aliqua distātia ⁊ aliqȝ spatiū inter eas si aliqȝ agēs esset illiꝰ potentie qȝ posset sic lineā diuisam reintegrare oporteret qȝ posset ptes sic ↄiūgere adinuicē qȝ nulla eēt distātia inter eas: qȝ manētibꝰ ptibus sic diuisis ⁊ distātibus eas cōtinuari est ipossibile. A siīli ergo si aliqs ambulās pauset ⁊ quiescat postmodū iterū ambulare incipiat iter ambulationē scḋam ⁊ pmā īterpositū est spatiū quoddā tpis. Si ergo vna deberet ↄtinuari alteri oporteret qȝ vna ↄiungeret̃ alteri sublato ipso tpe medio. sed tēpus positū in medio nō pōt remoueri ⁊ per ↄñs ptes motus discōtinuate nō pñt cōtinuari nisi fieret qȝ ꝑteritum nō esset preteritū. Cum ergo ħ sit oīno ipossibile esse non pōt qȝ motus discōtinuatus redeat idē nūo nisi fieret qȝ tps rediret idē numero ⁊ qȝ ꝑteritū nō eēt ꝑteritū ꝓpter qȝ si eēt aliqȝ agēs qȝ posset agē sine trāsmutatione ⁊ motu tale agēs oīa pmanētia corrupta posset restaurare eadē nūo. posset enī facere qȝ aer corruptꝰ rediret idē numero ⁊ qȝ hō corruptus rediret idē nūo. Nam ut dicebat̃ qȝ talia nō redeant eadē numero: hoc nō est qȝ de rōne vnitatis ipsoꝝ sit ↄtinuitas. sed qȝ talia accipiūt esse per viā motꝰ: ideo cū motus iteratus nō sit idē numero talia nō redeunt eadē nūo. Sed pmū agēs deus ipse qui absqȝ trāsmutatione ⁊ motu res in eē ꝓducere pōt quecūqȝ pmanētia qūtumcūqȝ sint corrupta qūtūcūqȝ sint discōtinuata in suo eē pōt ea eadē numero restaurare: qȝ ↄtinuitas tpis nō est de rōne vnitatis pmanētiū: lȝ sit de rōne vnitatis successiuoꝝ. Ex hoc autē meliꝰ apparet questio supra dicta. vȝ qȝ dato qȝ forma iterata esset eadē numero. nō tñ oporteret qȝ motꝰ iteratus esset idē numero. phs aūt qȝ loquit̃ de iteratione forme ut pōt redire eadē numero excedit limites nālis phie: ideo non ait qȝ forma iterata sit eadē numero. sed dicit qȝ nō opȝ qȝ si forma est vna numero qȝ motꝰ ordinatus ad illā formā sit vnus numero. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū ħ sit possibile qȝ sit vna forma ⁊ vnus habitus nūo ad quā ordinent̃ plures motus numero. Dicēdū qȝ hꝰ motus ordinari pñt simpliciter ad ipsam essentiā forme ita qȝ sicut est motꝰ iteratus. ita sit sbā forme iterata: ⁊ tūc est ipossibile fm viam nature. forma enim iterata qȝ naliter non iterat̃ nisi per trāsmutationē ⁊ motū cum motus iteratus nō sit vnus numero fm naturā: forma iterata nō erit vna nūo. sed si huiusmodi motus ordinant̃ non ad ipsam sbam forme simpliciter sed ad esse eius nō est incōueniens plures motꝰ ordinari ad eandē formā. Si enim aliqs calefiat ⁊ accipiat formam caloris. si postea accepta hꝰ forma quiescat ⁊ post quietē incipiat intēdi in calore erūt ibi duo motus quoꝝ vnus erit a frigido in calidū. Alius aūt a calido in magis calidū. uterqȝ aūt hoꝝ motuū erit ad eādē formā: sed per vnū introducet̃ ipsa sbā forme. per aliū vō intēdet̃ forma in esse eius. pȝ ergo quō duo motus ordinari pñt ad vnum terminū ⁊ ad vnā formā. ꝓpter qȝ bona est ↄñtia phī: qȝ si motus est vnus forma est vna: sed nō ualet. si forma est vna qȝ motꝰ sit vnus. possunt enim duo motus ordinari ad eandem formam modo quo dictum est. Lectio. VII.

Quoniam autem cōtinuus est omnis motus: simpliciter quidē vnū necesse est continuum esse: siquidem omnis diuisibilis est: ⁊ si continuus vnus. Non enim omnis fiet continuus omni: sicut neqȝ aliud nullum cōtingenti contingens: sed quoꝝ vnum sunt extrema: ultima autem alioꝝ non sunt quidē alioꝝ autem sunt: sed specie differentia ⁊ equoca sunt. Quomodo aūt tanget: aut vnū fiet ultimum linee ⁊ ambulationis. Habiti qdem igitur sunt: ⁊ qui neqȝ idē specie: neqȝ idem genere sunt. Currens enim aliquis statim febricitabit.

¶ In pte ista ut dicebat̃ philosophus assignat rationē eoꝝ que dixerat. Dixerat enim qȝ ad vnitatē motus requirit̃ vnitas termini mobilis ⁊ tēporis. tria ergo facit. qȝ primo ostendit qȝ ad vnitatē motus

regrit vnitas termini. scdo probat q requirit ibi vnitas mobilis. tertio q vnitas tēporis. secūda ibi [z ut lāpas.]3ª ibi[vnde necesse est.]Dicit ergo q quā ois motus ɔtinuus est adeo supple mot⁹ nō est vnus idiuisibilitate sicut pūct⁹ est vnus. sed est vnus ɔtinuitate: īo subdit q sigdez ois mot⁹ est diuisibilis. si dicimus motū eē qcq3 simplr vnū neces se est ipm esse ɔtinuū z ɔuertit q si est ɔtinuus q est vnus. Si g mot⁹ est vnus ɔtinuitate: op3 ipsum hēe vnū terminū: q2 nō ois mot⁹ fiet ɔtinuus omni motui: sicut neq3 aliud nullū ɔtinuatur ɔtingēs ɔtingēti. Nō enim qdlibet ɔtinuaẜ cuilibet. ß illa ɔtinuātur quoꝝ ultima sunt vnū. Duo ergo requirūẜ ad h q aliqua ɔtinuenẜ. p̄ q habeāt ultima. 2° q hēant talia ultima q possint fieri vnū. īo subdit q aliorū qdē nō sunt ultima. itelligēte enī ɔtinuari nō pūt: q2 eoꝝ nō sunt ultima. alioꝝ aūt. i. aliquarū rerum sunt ultima: sed sunt equocā z spē dīa: ppter qd l3 talia hēant ultima. nō tñ ɔtinuanẜ: q2 ex eis nō resultat aliqd vnū. Nā quō tanget: aut quō vnū fiet ultimū linee z ultimū ambulatiōis: sicut ergo non ɔtinuaẜ cū ambulatione: q2 nō hñt ultima ex qbus possit fieri vnū. sic mot⁹ differētes spē z nō hñtes eūdē terminū nō ɔtinuanẜ: q2 nō hñt ultima ex q̄bus possit fieri vnū. ideo subdit q motus qui neq3 sunt idē spē nec sunt idez genere sunt habiti. i. pñt esse habiti z ɔñter se habētes: q2 currens aliqs statim post cursuz febricitabit. Sed huiusmodi mot⁹ differētes spē uel genere nō pñt esse ɔtinui. C Notādum aūt q indiuisibilia sunt vnū per ɔuatione ptium: sed diuisibilia fm magnitudinē nō pñt esse vnū per ɔuatione ptiū. Sed talia sunt vnū per ɔtinuatione ptiū. ideo phs ait. q si ois motus est diuisibilis simpliciter vnitas eius accipiēda est non ex ɔuatione ptiū: sed ex ɔtinuitate. motū ergo esse vnū est ipm esse ɔtinuū: z ipm esse ɔtinuū est ipm esse vnū. C Notādū etiā q cū uera z uniuocatio sit solum in specie spāl ssima: ut pbabiẜ in 7° huius si accipiaẜ equocatio large ad esse nō vniuocum. tūc oia dīa specie dicunẜ hēre ultima equoca. Lu3 ergo ex talibus ultimis nō fiat vnū talia ɔtinuari nō pñt. C Notādum etiā vim rōnis phi in hoc ɔsifie ter q q2 vnitas motus est ex ɔtinuitate cu3 motus differētes specie z hñtes plures terminos ɔtinuari nō pñt: opoꝛtet q ad vnitatē motus requiraẜ vnitas termini. C Dubitaret forte aliqs: q2 cum phs hic loquaẜ de vnitate motus simpliciter cū motus vnus simpliciter nō solū requirat vnitatē termini fm spēm: sed etiā reqrat hm vnitatez fm nūm. videẜ q insufficiēter pbet vnitatem termini que reqriẜ ad vnitatē motus cū ipse nō arguat nisi de vnitate termini fm spēm. tales enim mot⁹ ɔtinuari nō pñt qui hñt terminos spē differētes. Dicēdū q si in motu est vnitas termini fm spēm nō fm numeꝝ op3 q hoc sit uel ppter dīam mobilis uel ppter dīam tpis. pñt enim duo diuersa mobilia moueri ad duas albedines nūo. sic etiā vnū z idē mobile in vno z eodē tpe moueri pōt ad vnā albedinez s quā si decidat poterit iterū dealbari z moueri in aliquo tpe ad aliā albedinē in numero. uerūtamen z idez mobile in vno z eodē tpe moueri ad diuersas albedines nūo: uel ad quascūq3 alias formas solū numero differētes est impossibile. Sufficit ergo pbare q ad vnitatē mot⁹ reqriẜ vnitas termini fm speciez: nec op3 pbare q reqraẜ vnitas termini fm nūm: q2 eo ipso q pbabiẜ q ibi reqriẜ vnitas mobilis z vnitas tpis: sufficiēter erit ostēsum q si terminus ille est vnus specie q est vnus nūo. Nā ut dicebaẜ vnū z idem mobile in vno z eode3 tpe ad diuersos finales terminos solo numero differēter moueri non potest. C Deinde cum dicit.

C Et ut lampas ex diffusione loci mutatio est habita. Continua aūt non. Ponitur enim continuum quoꝝ ultima vnū sunt Quare habiti z ɔsequenter sunt: quo tēpore continuum est. Continuum autem est quo motus. Hoc autem est cum vnū ultimum fiat ambobus.

C Ostēdit q ad vnitatē mot⁹ reqriẜ vnitas mobilis dicēs: q lāpas ex diffusione loci. i. si lāpas uel candela uel lumē cādele diffundat se fm locū cōburēdo diuersa mobilia hm loci mutatio est habita alterius loci mutatiōe nō ɔtinua. Na3 ɔtinuū poniẜ siue ɔtinua ponunẜ esse quoꝝ ultima sunt vnū specie dicti mot⁹ sunt habiti z ɔñter se hñtes. Na3 eo ipso ɔñter se hñt q tēpus in quo fiunt est ɔtinuu3. Nam q2 in diffusione nūs per diuersa mobilia. si statim cū vnus mot⁹ eēt cōpletus inciperet alius hm motus ɔtinuus se habebūt: q2 tps in quo fiunt est ɔtinuū. tps aūt est ɔtinuū eo modo quo motus est ɔtinuus hoc aūt est cum ex ambobus fiat ultimū vnū. C Notādū aūt q lāpas uel lumē ex loci diffusione: ut hic phs loquiẜ sic intelligi potest. ponamus q diuersa combustibilia ut diuersos globos stuppe qs seriatim z oꝛdinatim poneret. si postea aliqs accēderet cū lāpade uel cum cādela primu3 globū z pmo globo pfecte accēso statim accenderetẜ scds globus. 2° aūt pfecte accenso accenderetẜ tertius z sic deinceps. in tali aūt adustione videretur q ignis per stuppā curreret z pgeret mutādo locū. B enim posito p3 q dicte mutationes non essent mutatio ɔtinua. Nā cum eēnt ibi diuersa mobilia z diuersi globi stuppe qui accēderenẜ essent ibi diuersi motus z diuerse adustiones. eēnt ergo ille mutationes nō ɔtinue: sed ɔñter se habētes: q2 statim ad vnā sequereẜ alia. ad vnitatem ergo motus reqriẜ vnitas mobilis: q2 motus diuersoꝝ mobiliū ɔtinuari nō possunt l3 esse ualeant ɔseqñter. C Notādum etiā q ut ostēdit predictas mutationes que fiūt ex tali diffusione luminis esse habitus z ɔñter ut q ɔtinuitas tpis habet esse sicut continuitas motus. Nā sicut motus continuaẜ motui quādo ultima eoꝝ fiunt vnu3: sic tēpus ɔtinuaẜ tēpori qñ habēt ultima vnū. Si ergo in illo eodē instāti in quo cōsumpta est adustio primi globi stuppe inciperet adusti scds globus: tūc tēpus pme adustionis ɔtinuabiẜ tēpori secūde adustionis q2 illa duo tēpora habebūt ultima vnū. q2 eēt vnum instans cōtinuatiuū utriusq3 tēporis: quare ille due adustiones non solū erunt cōsequenter sed etiam erunt habite: q2 vna statim z immediate sequetur ad aliam. C Deinde cum dicit.

C Unde necesse est eundem fm speciem esse z vnu3 z in vno tempore simpliciter continuum motum z vnum. Tpe quidē ut non immobilitas intersit. Indeficienti enī3 quiescere necesse est. Multi igiẜ z nō

vnus motꝰ est: quoꝝ quies in medio est. Quare si aliqs motꝰ statu occupet: neqꝫ vnus est: neqꝫ cõtinuus. Intercipit autẽ: si in medio tps est. Qui aũt specie nõ vnitur: nõ vnus motꝰ est: ꝛ si nõ deficiat tps. Tps quidẽ enim vnũ est: specie aũt alius vnuz quidẽ enim necesse est ꝛ specie vnũ esse. Hunc autem simpliciter vnum esse non est necesse. Quis igitur motꝰ quidez simpliciter vnus: dictum est.

C Ostẽdit ꝙ ad vnitatẽ motꝰ requirit vnitas tpis. d. ꝙ ut motus ↄtinuet necesse est terminũ eius eẽ eũdẽ fm specẽ ꝛ etiã motũ illũ esse vnius mobilis: ꝛ in vno tpe. Qñ ergo hec cõcurrũt motũ dicimꝰ eẽ simpliciter cõtinuũ ꝛ vnũ. Qꝺ aũt ad vnitatẽ motus reqrat vnitas termini ꝛ mobilis patet per iaz dicta. Quod ṽo reqrat ibi vnitas tpis declarat. d. ꝙ in tpe quidẽ dr motꝰ vnꝰ ꝛ nõ itersit ibi imobilitas. i. qes. Nã in tpe deficiẽti. i. si iterſit uel deficit ibi tps in illo necesse est qescere. Erũt igit multi motꝰ nõ vnus quoꝝ est qes in medio. qre si aliqs motꝰ occupet statu. i. iterrũpat per quietẽ talis motus nec est vnus nec ↄtinuus qꝛ iterrũpit hꝰ motꝰ si in medio eius sit tps ad vnitatẽ. ergo motꝰ reqritur taz vnitas termini ꝙ̃ vnitas tpis. qꝛ si motꝰ eẽt alius spe ꝛ nõ haberet eũdẽ terminũ quãtũcunqꝫ esset ibi ↄtinuitas tpis nõ esset vnus motꝰ. iõ ait ꝙ motꝰ qui nõ vnit spe nõ est vnꝰ motꝰ. ꝛ si nõ deficiat ibi tps talis eni motꝰ tpe qdẽ enim est vnũ sed spẽ est alius ꝛ differẽs necesse est eni vnũ motũ eẽ vnũ spe sed nõ ↄuertit ꝙ si est vnũ spe ꝙ sit vnum simpliciter. ideo subdit ꝙ hunc. s. motũ vnũ specie nõ necesse est eẽ vnũ simpliciter. Addit aũt per modum epilogi ꝙ dictum est quid sit motus simpliciter vnus. C Deinde cum dicit.

C Amplius autem dicitur minus ꝛ perfectus: siue fm genus siue fm speciez: siue fm substantiã sit: sicut ꝛ in alijs perfectuz ꝛ totũ vnius est. Est autem aliqñ ꝛ si im perfectus sit: vnũ dicit si solũ sit ↄtinuus.

C Ostẽso qũo accipit in motu vnitas nũ alis simpl'r ostẽdit qũo sit accipienda talis vnitas fm cõparationẽ circa quod duo facit fm ꝙ tales duas vnitates ponit. 2ᵒ ibi_ amplius aũt aliter. Dicit ergo ꝙ amplius aũt dicitur motus vnus si est ꝛ perfectus siue hꝰ ꝑfectio sit fm genus ut quia hꝫ ea que sunt de perfectione generi siue sit fm spẽm siue fꝫ substãtiã. i. fm dignitatẽ. nã sicut in alijs totũ ꝛ perfectũ est vnius idest habet rõnem vnius sic ꝛ in motu. sicut ẽ nõ dr vnꝰ equus nisi sit totꝰ equus. Nã si deficeret ibi medietas equi nõ esset vnus equus sed medius equus: sic ẽr fm quẽdã modũ accipiendi vnũ nõ dicit vnus motus nisi sit totus ꝛ perfectꝰ. subdit aũt ꝙ est. i. ↄtingit aliqñ ꝙ ꝛ si iperfectꝰ sit motus dicit qd vnũ si solũ sit ↄtinuꝰ. C Notanduz aũt ꝙ vnitas motus simpliciter accipiẽda est ex ↄtinuitate. dicit eni motꝰ simpliciter ꝛ absolute vnus si solũ sit ↄtinuus. vnitas tñ eius fꝫ quãdã cõparationẽ põt accipi ex perfectione vel etiaz ex alijs causis. Nam lꝫ imperfectiõ nõ tollat vnitatẽ motus simpliciter tamẽ motus ↄtinuus iperfectus est minus vnus ꝙ̃ ↄtinuus ꝛ perfectꝰ. perfectio ẽ ꝛ impfectio ꝛ si nõ faciũt ad vnitatem vel ad pluralitatẽ motus simpliciter faciũt tñ ad vnitatẽ eius ut accipit fm magis ꝛ minus ꝑꝑ qꝺ bene dicebat in ↄtinuãdo ꝙ sup̃ egit pħs de vnitate motꝰ simpliciter. hic aũt agit de vnitate eius fꝫ cõparationẽ quãdã. vel agit de vnitate eius cõparata fm magis ꝛ minus. C Dubitaret forte aliqs utrũ faciat perfectio ad vnitatẽ i ei. Dicẽdum ꝙ rõ vnius cõsistit in diuisionẽ: in iperfectione aũt itelligit eẽ diuisio quedã. cuilibet eniz iperfectio deficit aliqd ꝛ a quolibet qꝺ habet esse impfectũ intelligit aliquid esse diuersuz ꝛ separatũ qꝺ ptinet ad ꝑfectionẽ eius siue huiusmodi ꝑfectio accipiatur fm ꝑfectionẽ generis siue fm ꝑfectionẽ speciei siue fm aliquẽ aliuz modũ ꝑfectionis: quare si ab omni impfecto intelligit aliqua ꝑfectio eẽ diuisa ꝛ separata: qꝛ diuisio ꝛ separatio diminuunt de rõne vnitatis relinquitur quodlibet imꝑfectum esse minus vnũ ꝙ̃ id quod est perfectum. C Deinde cum dicit.

C Amplius autẽ aliter preter ꝑdictos dicit motus vnus regularis: irregularis enim nõ videt vnus: sed magis regularis sicut rectus. Irregularis eniz diuisibilis est: videtur autẽ differre: sicut magis ꝛ minus.

C Determinat de alia vnitate accepta fm magis ꝛ minus. Accipiat aũt hec vnitas fm regularitatẽ ꝛ irregularitatẽ. duo ergo facit. qꝛ ꝑmo determinat de huiusmodi vnitate. 2ᵒ ostẽdit quomodo regularitas ꝛ irregularitas cõparant ad motuz ibi_ Est aũt ꝛ in omni. Dicit ergo ꝙ amplius ꝑter dictos motus dicit aliter motus vnus qui est regularis. Nam irregularis nõ videt vnus: sed magis videtur vnus qui est regularis. sicut motus rectus magis est vnꝰ ꝙ̃ obliquus uel circũflexus. Ratio autez quare irregularis nõ videt vnus est: qꝛ huiusmodi motus est diuisibilis. Subdit autẽ ꝙ huiusmodi vnitas accepta fm regularitatẽ ꝛ irregularitatem videt differre fm magis ꝛ minus. C Notãdum aũt ꝙ sicut ꝑfectio ꝛ impfectio nõ faciũt ad vnitatem motus simpliciter: sed faciunt ad huiusmodi vnitatem fm magis ꝛ minus. sicut regularitas ꝛ irregularitas faciunt motũ magis ꝛ minus vnuz. Nam motus irregularis est minus vnus ꝙ̃ regularis. C Dubitaret forte aliqs quid faciat regularitas ad vnitatẽ motus. Dicẽdum ꝙ ut supra tãgebat ratio vnius cõsistit in quadam indiuisione. fm ergo ꝙ motus plus ꝛ minus habet de indiuisione plus ꝛ minus participat de vnitate. motꝰ autez tripliciter cõsiderari põt. primo ut est qd quantũ: qꝛ de ratione motus est ut habeat ꝑtes: ꝛ ut sit quid diuisibile. scꝺo cõsiderari põt ut est quidam actus: qꝛ ut dicebat in tertio motus est actus mobilis. tertio cõsiderari põt motus ꝙ̃tũ ad modũ existendi quẽ habet. põt enim in motu attẽdi modus vniformis ꝛ difformis. Si ergo cõsideret motus ut est qd quantũ sic vnitas eius accipit ex ↄtinuatione: qꝛ oium quantoꝝ ꝛ oium diuisibiliũ fm magnitudinem: ut dicebat accipit vnitas nõ ex priuatione ꝑtiuꝫ: sed ex ↄtinuatione earuz. Si ṽo ↄsideret motus: ut est actus ꝛ ut est quedam ꝑticipatio forme: sic vnitas eius accipitur fm perfectionem. Nã quãto motꝰ plus accedit ad terminũ ꝛ ad for-

mā plus hēt de cōplemēto ꝛ ꝑfectione: ppꝫ qꝺ ſm huic modū vnitatis dī magis vnus: ſꝫ ſi 3° cōparet mot⁹ ad modū exn̄di quē hēt: ſic vnitas ei⁹ accipit̄ ex regularitate: ꝛ diuerſitas ex irregularitate: qa q̄to mot⁹ eſt magis regularis: tāto hēt modū exn̄di magis vniformē ꝛ per ꝯñs eſt magis vnus. quāto vō magis eſt irregularis tāto hēt modū magis difformē: ꝛ tāto eſt min⁹ vnus. Nā ſi de rōne vni⁹ eſt indiuiſio ꝛ indiñia: cū maior diuerſitas ꝛ maior diña ſit in motu irregulari q̄ȝ regulari: ꝫ ꝙ regularitas faciat ad q̄ndā vnitatē mot⁹. He aūt due ſe quētes vnitates ſic differūt a p̄°: qꝛ ſm p̄mā vnitatē ut ſm ꝯtinuitatē accipit̄ in motu vnitas ſimplr. Sed ſm alias vnitates ut ſm ꝑfectionē ꝛ regularitatē accipit̄ vnitas magis ꝛ minus. mot⁹ eni diſcōtinuus ſimplr nō eſt vnus: ſed motus imꝑfect⁹ ſi ſit continuus vnus eſt. ſed eſt minus q̄ȝ ꝑfectus. Sic etiā motus irregularis vnuſ eē pōt: ſed eſt minus vnus q̄ȝ regularis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autem ꝛ in omni motu quod regulariter eſt: aut nō. Et nāqꝫ alterabitur regulariter: ꝛ fertur irregulariter ut circulo aut rectitudine. Et circa augmentum ſimiliter ꝛ decrementum.

¶ Determiat de regularitate ꝛ irregularitate per cōparationē ad motū. Circa qꝺ duo facit. qꝛ p̄ facit qꝺ dictū eſt. 2° aſſignat modos irregularitatis ibi [Irregularitatis aūt.]Dicit ḡ ꝙ eſt. i. ꝯtingit ꝙ in oī motu eſt regulr: aut nō regulariter. ꝛ nāqꝫ alterabit̄ aliqd regulariter ꝛ ſupple alterari pōt nō regulariter ꝛ fert̄ aliqd in ſpatio regulari ut in circulo: aut in rectitudine ꝛ ſupple fieri poterit nō regulari. ꝛ ſilr circa augmētū ꝛ decremētū eſt. ſ. accipe regularitatē ꝛ irregularitatē. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Irregularitatia autem differentia eſt aliquando quidē in quo mouetur. Impoſſibile enim eſt regularem eſſe motum nō in regulari magnitudine: ut reflexi motus: aut obliqui: aut alias magnitudinea quarum non conuenit contingenea in cōtingentem partem.

¶ Aſſignat modos irregularitatiſ circa qꝺ duo facit: qꝛ p̄ aſſignat hu⁹ modos irregularitatis. 1° oſtēdit quō modus irregularitatis hēat eē vnū ibi [vnus quidē igit̄.]Circa p̄m tria facit: qꝛ p̄ ponit vnuꝫ modū irregularitatis ſumptū ex pte ſpatij ſiue ex pte ei⁹ in quo eſt mot⁹. 2° ponit modū aliū ſumptum ex uelocitate ꝛ tarditate. 3° qꝛ mētionē facit de uelocitate ꝛ tarditate: oñdit quō uelocitas ꝛ tarditas cōparant̄ ad motū. 2° ibi [Aliqn̄ aūt.]3° ibi [vnde neqꝫ ſpēs.]Dicit ḡ ꝙ aliqn̄ qdē diña irregularitatis eſt accipiēda reſpectu euiſ in quo eſt mot⁹. Impoſſibile eſt enim eē regularē motū in nō regulari magnitudine ut mot⁹ ſpatij reflexi: aut mot⁹ ſpatij obliqui: aut mot⁹ alicui⁹ alterius magnitudinis quarū magnitudinū nō ꝯuenit pars ꝯtingēs in ptē cōtingēte. i. q̄libet pars cū pte q̄libet in talib⁹ magnitudinib⁹: qꝛ irregulares ſunt nō pōt eē regularis motus. ¶ Notādū aūt ꝙ magnitudo regularis dꝫ eē vniformis ꝛ dꝫ quelibet pars ꝯuenire cū qualibet pte. Rectū ḡ ꝛ circulare ſunt magnitudines regulares. qꝛ q̄libet pars recti eſt recta ꝛ in q̄libet circulo ſecādo eq̄les arcus inueniemus eos eq̄liter curuos. Sꝫ ſi ſit magnitudo circūflexa ꝛ hñs angulū uel ſit aliter curua q̄ȝ circulariter nō poterit in tali magnitudine ꝛ in tali ſpatio ꝑpter irregularitatē eius eſſe regularis motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aliquando autem neqꝫ in ubi: neqꝫ in quando: neqꝫ in quod: ſed in eo quod ut eſt: uelocitate enim ꝛ tarditate aliquādo determinatur. Cuiua quidem enim uelocitas eſt eadem: regularis eſt: cuiua auteꝫ non: irregularia eſt.

¶ Determinat de irregularitate ſm uelocitatē ꝛ tarditatē dicēs: ꝙ aliqn̄ eſt irregularitas: neqꝫ in ubi: neqꝫ in q̄to: neqꝫ in qꝺ: qꝛ nōs eſt irregularitas in re in qua eſt mot⁹ ſiue illa reſ ſit: ubi ſiue aliqꝺ aliō p̄dicamētū: nec ēt eſt ibi regularitaſ in tpe ꝙ ſit ibi diſcōtinuatio tpis. Sed hu⁹ irregularitas eſt in eo ꝑut. i. ex rōne modi nō rōueret. Naꝫ uelocitate ꝛ tarditate determinat̄ aliqn̄ regularitas ꝛ irregularitas. Nā motus cuius eſt uelocitas eadē eſt regularis: cuius aūt nō eſt eadē: eſt irregularis. Sic ēt ſi mot⁹ habeat eandē tarditatē ut ꝙ ſit eq̄liter tardus q̄tū ad hoc erit regularis. Si vō nō ſit equaliter tardus erit irregularis. ¶ Notandū aūt ꝙ uelocitas ꝛ tarditas ut ſtatim dicet̄ nō ſunt ſpēs motus nec diñe motus. Sed magis dicūt quēdā modū motus. aſſignare ergo regularitatē ꝛ irregularitateꝫ ex uelocitate ꝛ tarditate eſt aſſignare talia non ex re in qua eſt motus: ſed ex modo motus in eo ꝙ ut eſt motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde neqꝫ ſpecies motus neqꝫ differētie ſunt uelocitas ꝛ tarditas: quia oēs ſequuntur differentea ſm ſpeciem. Quare neqꝫ leuitas neqꝫ grauitaa que in ideꝫ eſt: ut terre ad ipſam: aut ignia ad ipſum.

¶ Oſtēdit quō uelocitas ꝛ tarditas ſe habēt ad motuꝫ dicēs ꝙ uelocitas ꝛ tarditas nec ſunt diñe motus nec ſpēs mot⁹: qꝛ ſequunt̄ oēs mot⁹ ēt differēteſ ſm ſpēm. Jō oñdit ꝙ neqꝫ grauitas terre que eſt in idē ut ad ipſaꝫ terrā: aut leuitas ignis que eſt in idem ut ad ipm ignē hu⁹ grauitas ꝛ leuitas uel hu⁹ mot⁹ facti per grauitatē ꝛ leuitatē: neqꝫ. ſ. ſunt ideꝫ ſpecie tales mot⁹: ſed differūt. ꝛ m̄ ſupple hu⁹ mot⁹ determinant̄ per uelocitatē ꝛ tarditateꝫ. poſſet aūt ſic formari rō pbī ꝙ eſt ſpēs motus uel ꝙ eſt diña ſpecifica mot⁹ nō repit̄ in diuerſis ſpēb⁹ mot⁹. Sꝫ uelocitas ꝛ tarditas repit̄ in motu grauiū ꝛ leuiū uel in motu ſurſū ꝛ deorſuꝫ uel in alijs ſpēb⁹ mot⁹. ḡ talia nec ſunt ſpēs nec diñe ſpecifice motus. Qꝺ ergo ait: q̄re neqꝫ grauitas ut cōmēta. innuit eſt redditio cauſe ei⁹ qꝺ dixerat. Naꝫ dī. ꝑbat̄ ꝙ neqꝫ uelocitas neqꝫ tarditas ſunt ſpēs aut diñe motus: qꝛ talia reperiunt̄ in motu grauiuꝫ ꝛ leuium ꝛ in diuerſis ſpeciebus motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unus quideꝫ igitur irregularis eſt quo eſt continuuꝫ. Minus autem qꝺ quidem reflexiuo accidit in motu. Quod auteꝫ minua ꝛ commixtio ſemper contrarij.

¶ Determinat de vnitate motus regularis. Circa quod duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo ex his que dixerat oſtendit ꝙ motus

differẽs spe vn⁹ mot⁹ eẽ põt ibi Si aũt oẽs. Dic ergo ꝙ mot⁹ irregularis eo qdẽ ꝙ est cõtinu⁹ vn⁹ est: mi⁹ aũt est vn⁹ ꝙ̃ regularis qd qdẽ accidit motui reflexiuo ubi nõ est tanta vnitas sicut in motu recto. Sz qd est min⁹ tale semp est in eo admixtio contrarij ꝙ̃ qz motus irregularis est min⁹ vn⁹ hẽt aliqd admixtũ de cõtrario vnitas ut de diũa ꝛ de diuersitate. est enim irregularis hñs plus de diffe rẽtia ꝙ̃ irregularis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si aũt omnẽ vnũ cõtigit ꝛ regularẽ eẽ ꝛ nõ: nõ erũt qui nõ ẽm speciẽ habiti ipsi vn⁹ ꝛ cõtinuus. Quomodo enim erit regularis ex alteratiõe cõposit⁹: ꝛ loci mutatione indiget enim cõuenire.

Ex his que dixerat ostẽdit ꝙ mot⁹ differentes spe vn⁹ mot⁹ eẽ nõ põt dicẽs ꝙ si oẽs motũ cõtigit eẽ regularẽ ꝛ nõ regularẽ ipsi mot⁹ q sũt habiti. i. cõsequẽter ꝛ nõ sũt idẽ ẽm spẽz tales mot⁹ nõ erunt vn⁹ mot⁹ ꝛ cõtinu⁹: qz in eis nõ põt attẽdi regularitas. Nã mot⁹ cõposit⁹ ex alteratiõe ꝛ loci mutatiõe quõ erit regularis q̃si dicat nullo modo. Nã mot⁹ regularis idiget ꝯuenire. i. regrit cõuenientiã partiũ. mot⁹ aũt differẽtes spe ẽz ꝙ h⁹ sũt nõ ꝯueniũt adinuicẽ ut ex eis possit fieri vn⁹ motus cõpositus regularis: q̃re ex talib⁹ motib⁹ sic differẽtib⁹ nõ põt fieri mot⁹ vn⁹: qz oĩs talis mot⁹ põt eẽ regularis ꝛ nõ regularis. ¶ Dubitaret forte aliqs qz vĩ uelle phũs ꝙ oĩs mot⁹ vn⁹ possit eẽ regularis ꝛ nõ regularis: cui⁹ ꝯtrũ videm⁹ in motu celesti qui cũ sit mot⁹ vn⁹ nõ regularis eẽ nõ põt. ¶ Dicẽdũ ꝙ sufficit ad hoc ꝙ phũs habeat itẽtũ ꝙ oĩs mot⁹ q est vn⁹ u'l sit regularis uel possit eẽ regularis. Est enĩ intẽtio ei⁹ ꝓbare ꝙ mot⁹ cõposit⁹ ex pluribus motib⁹ differentib⁹ spe nõ possit eẽ vn⁹ qz nõ põt eẽ regularis ita regularitas enĩ in nullo suffragat pho ut ꝓbet intẽtum: sed regularitas tñ. uel possũ⁹ dicẽ ꝙ hic phs agit de motu in se ꝯsiderato: nõ aũt agit de motu cõtracto ad mãz spãlem. oĩs aũt mot⁹ vn⁹ inquãtũ mot⁹ est põt regularis ꝛ irregularis eẽ. Si aũt alicui motui q est vn⁹ repugnat irregularitas hoc nõ est rõne qua mot⁹: nec ratione qua vn⁹. sz h solũ est ex eo ꝙ cõtrahit ad tale mãz ut ad celestem uel ad aliquã aliã cui irregularitas repugnat omnino. Lectio. VIII.

a Amplius aũt determinandũ est: q̃lis mot⁹ cõtrari⁹ motui: ꝛ de mãsiõe eodẽ mõ. Sz primo determinandũ est utrũ cõtrari⁹ mot⁹ sit: q est ex eodẽ: ei q est in idẽ: ut q est ex sanitate: ei q est in sanitatez: ut gñano ꝛ corruptio videt. Aut qui est ex cõtrarijs: ut qui est ex sanitate: ei qui est ex egritudine. Aut qui in cõtraria: ut qui est in sanitatẽ: ei qui est ex egritudie Aut qui est ex ꝯtrio: ei qui est in ꝯtriũ: ut q est ex sanitate: ei q est in egritudinẽ. Aut qui est ex ꝯtrio in ꝯtriũ ei qui est ex ꝯtrio in ꝯtriũ: ut qui est ex sanitate in egritudinez: ei qui est ex egritudine in sanitatẽ. Necẽ est enĩ aut vnũ quẽdã hoꝝ eẽ modoruz aut plures. Nõ enĩ est aliter ꝯtraponere

¶ Ut dicebat in toto hoc q̃nto de trib⁹ ꝓ̃ncipaliter agit vz de speb⁹ motus: de vnitate ei⁹: ꝛ de cõtrarietate ipsi⁹. expeditis igit duab⁹ ꝑtib⁹ hic incipit pars tertia ubi agit de ꝯtrarietate mot⁹. põt aũt hec ps diuidi in partes tres. qz primo agit de ꝯtrarietate motus. secũdo agit de cõtrarietate q̃etis que est ꝑuatio motus. tertio mouent quedã dubitationes circa ꝑtacta. secũda ibi q̃m aũt aliqs. Circa primuz duo facit. qz ꝑ cõtinuat se ad dicẽda ꝛ enumerat q̃nq; modos ẽm quos dici põt ꝙ mot⁹ cõtrariet motui. secũdo exequit de modis illis ibi e aũt q dẽ. Dicit ergo ꝙ ampli⁹ supple ꝑter h qd ostẽsũ est in quib⁹ ꝑdicamẽtis est mot⁹ ꝛ que sũt spẽs ei⁹ ꝛ ẽt ꝑter hoc ꝙ ostẽsũ est quõ mot⁹ est vn⁹. determinandũ est qualr mot⁹ est cõtrari⁹ motui ꝛ eodẽ mõ determinandũ est de mãsione. i. de q̃ete. qz vidẽdũ est quõ q̃es cõtrariat motui uel etiã quõ cõtrariet q̃es q̃eti. Sed ꝑus determinãdũ est de motu q̃̃ de q̃ete. ꝑ ergo videndũ est utrũ mot⁹ qui est ex eodẽ aliquo termino sit cõtrari⁹ ei qui est in idẽ uel in eũdẽ terminũ ꝛ utz mot⁹ qui est ex sanitate sit cõtrari⁹ ei motui qui est in sanitate, ꝑut gñatio ꝛ corruptio videnť eẽ ꝯtraria. Nã mot⁹ in formã est generatio. mot⁹ a forma est corruptio. primus ergo modus accipiẽdi cõtrarietatẽ in motu ex eodẽ termino in eũdẽ terminũ: aut secũdo accipiẽda est talis cõtrarietas ut dicať mot⁹ cõtrari⁹ qui est ex cõtrarijs: ut qui est ex sanitate dicať cõtrarius ei motui qui est ex egritudine. Aut tertio dicať mot⁹ cõtrari⁹ qui est in contraria ut qui est in sanitate ei qui est in egritudinẽ. Aut quarto motus qui est ex cõtrario diceť cõtrari⁹ ei qui est in cõtrariũ: ut qui est ex sanitate ei qui est in egritudinẽ. Aut quinto mot⁹ qui est ex cõtrario in cõtrariũ est cõtrari⁹ ei qui est ex cõtrario in ꝯtrariũ: ut qui est ex sanitate in egritudinẽ ei qui est ex egritudie in sanitatẽ. hoꝝ aũt modoꝝ vnũ quendam: aut plures necesse est ponẽ esse ꝯtrarios: qz aliter nõ est ꝯponere. i. alio mõ nõ põt accipi cõtrarietas uel cõtrapositio in motu nisi aliquo istoꝝ q̃nq; modorum. ¶ Notãdũ aũt hos. v. modos sic accipi posse qz contrarietas in motu uel accipiť ex vno termino tñ uel ex plũb⁹ terminis: si ex vno tñ sic est prim⁹ modus ut dicam⁹ motũ qui est ex sanitate eẽ cõtrariũ ei qui est in sanitatẽ. Si vero cõtrarietas motuz accipiť ex pluribus terminis uel hoc erit ex duob⁹ terminis tñ uel ex plũb⁹ duob⁹: si ex duob⁹ tñ h erit tripl'r qz uel illi ambo accipienť ut termini a quo: uel ambo accipienť ut termini ad quẽ. uel vn⁹ accipieť ut terminus a quo: ꝛ alius ut termin⁹ ad quẽ. si aũt ambo accipiãť ut termini a quo sic est secũdus modus ut dicam⁹ motũ qui est ex sanitate eẽ cõtrariũ ei qui est ex egritudine. si vero ambo accipianť ut termini ad quẽ sic est terti⁹ modus ut dicať mot⁹ qui est ad sanitatẽ cõtrari⁹ ei qui est ad egritudinẽ. Sz si vn⁹ illoꝝ terminoꝝ accipiãť ut termin⁹ a quo alius aũt ut termin⁹ ad quẽ: sic est quart⁹ modus ut dicam⁹ motũ qui est ex sanitate eẽ cõtrariũ ei qui est in egritudinẽ. Si aũt cõtrarietas mot⁹ accipiť ex plurib⁹ terminis q̃̃ ex duob⁹ sic est quint⁹ ꝛ ultimus modus nisi quilibet motus cõtrari⁹ denominať a duob⁹ terminis ẽm quẽ modũ dicim⁹ ꝙ motus qui est ex vno cõtrario in aliud cõtrariũ cõtra

riatur illi motuiqui est ex illo alio contrario in illō cōtrariū ut qui est ex sanitate in egritudinē et qui est ex egritudine in sanitatē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est aūt qui qdē ex ɔ̄rio: ei qui est in ɔ̄riū nō cōtrari⁹: ut qui est ex sanitate: ei qui est in egritudinē. Idē enī ꝛ vn⁹ est. Esse qui dē ȝ igitur nō idē est ipsis: sicut non idem est ex sanitate mutare ꝛ in egritudinem.

¶ Exequit̄ de istis modis sed tñ oēs isti modi non sūt utiles ideo duo facit. q: p̄ separat modos utiles ab inutilib⁹. secūdo facta tali sepatione exeqt̄ de ipsis modis utilib⁹ ibi[qm̄ aūt differt.] Circa p̄m̄ duo facit. q: p̄ ostēdit qui modi sūt inutiles. secūdo cōcludit qui modi reliquunt̄ eē utileȝ ibi[relinquit̄ ergo.] Prima ps diuidit̄ in duas ꝫ q: duos modos inutiles assignat. secūda ibi[neqȝ igit̄ est ex cōtrario.] Dicit ergo q̄ est .i. cōtingit q̄ motus qui quidē est ex cōtrario nō sit cōtrari⁹ ei qui est in cōtrariū ut mot⁹ qui est ex sanitate nō cōtrariat̄ et qui est in egritudinē: q: tūc idē cōtratiaret̄ sibiipsi. idē enim ꝛ vn⁹ motus est qui est ex cōtrario in cōtrariū. sed ipsis motib⁹ sic acceptis nō est idē esse nec eadē ratio sicut nō est idē mutare ex sanitate ꝛ mutare in egritudinē. ¶ Notādū aūt q̄ iter cōtraria debetur assignare dr̄iā realē nec sufficit inter ea assignare differentiā ꝫ rationē. lȝ ergo mot⁹ ut īcipit ab vno termino differat a seipso ꝫm eē ꝛ ꝫ rōnē ut terminat̄ ad aliū terminū tñ q: ꝫm rē idē, est mot⁹ incipiēs ab vno termino cōtrario ꝛ terminās in aliū terminū ɔ̄riū: nō pōt accipi ɔ̄rietas in motu ut dicat̄ mot⁹ qui est ex cōtrario eē cōtrari⁹ ei qui est in cōtrariū: q: ut dicebat̄ tūc idem eēt cōtrari⁹ sibiipsi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqȝ qui est ex cōtrario: ei qui est ex cōtrario. Simul quidē enim accidit mutari ex cōtrario in cōtrariū: aut in mediū. Sȝ de hoc quidem posterius dicemus.

¶ Assignat aliū modū inutilē. ostēdit enī nō eē accipiēdā cōtrarietatē in motu ex cōtrarietate terminorū a qb⁹ nō est simplr̄ asserēdū q̄ mot⁹ qui est ex albo cōtrariet̄ ei qui est ex nigro. circa qd̄ tria facit ꝫm q̄ ad hoc tres rationes adducit. secūda ibi[Sed magis in cōtrariū.] tertia ibi[ꝛ dicit̄ aūt.] Dicit ergo q̄ neqȝ mot⁹ qui est ex cōtrario est ɔ̄trari⁹ ei qui est ex albo ɔ̄trario q: sic̄ .i. similiter accidit mutare ex cōtrario in cōtrariū: aut mediū. Sȝ de hoc qdē posteri⁹ dicem⁹. Nam in fine lectionis hui⁹ dicetur q̄ pōt eē mot⁹ ex cōtrario in mediū: poterit ergo eē q̄ ex duob⁹ ɔ̄trarijs fiat mot⁹ in idē mediū. Si ergo mot⁹ ex albo cōtrariet̄ motui ex nigro cū ex albo possit eē mot⁹ in colorē palidū ꝛ ēt ex nigro possit eē mot⁹ in palidū sequeret̄ q̄ duo mot⁹ cōtrarij terminarent̄ ad eundē terminū. Est ergo vis rationis: q̄ ɔ̄trarietas motuū nō est accipiēda a terminis a quibus q: taliū motuū pōt esse vnus terminus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed magis in ɔ̄riū mutare videbit̄ utiqȝ cā eē cōtrarietatis q̄ȝ ex ɔ̄rio. Hic quidē enī mutatio ɔ̄rietatis ille ꝟo acceptio

¶ Ponit secūdā rationē dicēs q̄ mutare in ɔ̄trariū videt̄ eē magis cā cōtrarietatis q̄ȝ mutare ex contrario: q: hoc .s. mutare ex cōtrario est mutatio .i. est recessus ꝛ separatio cōtrarietatis: ille ꝟo .s. motus ad cōtrariū est acceptio cōtrarietatis. est ergo vis hui⁹ secūde rōnis q̄ nō est accipiēda cōtrarietas in motu ex terminis a quib⁹ sed ex terminis ad quos. q: ire ex cōtrarijs est relinquere cōtrarietatē sed ire ad contraria est accipere contrarietatem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et dicit̄ autē vnusqsqȝ in qd̄ mutat magis: q̄ȝ ex quo: ut sanatio in sanitatē: egrotatio autem in egritudinem.

¶ Ponit tertiā rationē dicēs q̄ vnusqsqȝ mot⁹ dr̄ .i. magis denominat̄ ꝛ magis suscipit spēm ex eo in qd̄ mutat̄ q̄ȝ ex eo a quo mutat̄: ut sanatio est motus in sanitatē a q̄ denomiat̄ ꝛ egrotatio est mot⁹ in egritudinē a qua etiaȝ denominat̄. ergo vis huius tertie rōnis q̄ cōtrarietas in motib⁹ accipienda est magis ex terminis ex quib⁹ mot⁹ recipiunt denominationē ꝛ spēȝ q̄ȝ ex quib⁹ nō recipiūt: sed huiusmodi sūt termini ad quos nō termini ex quibus ergo ꝛc̄. ¶ Notādū aūt q̄ vult cōtrarietateȝ in motib⁹ magis accipiēdā eē ex terminis ad q̄s q̄ȝ ex qb⁹. nā lȝ ɔ̄rietas mutationū accipi possit ex solis terminis ad quos tñ ut in ꝓsequēdo patebit cōtrarietas motuū accipit̄ ex utrisqȝ terminis. sed in huiusmodi cōtrarietate lȝ cooperent̄ utriqȝ termini: magis tñ cooperant̄ ibi termini ad quos q̄ȝ ex quibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Relinquit̄ aūt qui est in ɔ̄traria ꝛ qui est in cōtraria ex cōtrarijs. Fortassis quideȝ igitur accidit hos qui in cōtraria ex contrarijs eē: sed esse forsitā nō idē. Dico aūt qui in sanitateȝ: ei qui ex egritudine: ꝛ qui ex sanitate: ei qui in egritudinem.

¶ Exclusis modis inutilib⁹ ad ɔ̄rietatē motuū ostēdit qui modi sūt utiles ad talē ɔ̄rietatē dicēs. relinquit̄ ergo q̄ mot⁹ sit cōtrari⁹ qui est in cōtraria ꝛ qui est ex contrarijs in cōtraria. addit autē q̄ fortassis quideȝ accidit hos mot⁹ qui sūt in cōtraria eē illos mot⁹ qui sūt ex ɔ̄trarijs. Sed eē huiusmodi motib⁹ nō est idē. Q̄ aūt mot⁹ qui est ex cōtrario sit idē ei qui est in cōtrariū patet: q: mot⁹ qui est in sanitatē est idē ei qui est ex egritudie ꝛ qd̄ est ex sanitate est idē ei qui est in egritudinē. ¶ Dubitaret forte aliqs q: videt̄ q̄ ex terminis ad quos nō sit accipienda cōtrarietas motuū uel mutationū. sic enī arguebat ph̄s q̄ motus ex cōtrarijs terminis sibi nō cōtrariant̄ q: terminari pñt ad eundē terminū. ergo pari rōne mot⁹ in ɔ̄trarios terminos sibi nō cōtrariant̄ q: icipe pñt ab eodē termino. ex palido enī pōt fieri mutatio ꝛ in nigrū ꝛ in albū. Dicēdum q̄ nō est sile de terminis a qb⁹ ꝛ de terminis ad quos. Nā ex terminis a qb⁹ mot⁹ nō suscipiūt denominationē ꝛ spēȝ. Sed ex terminis ad quos. q̄ȝtūcūqȝ ergo incipiāt mot⁹ a terminis cōtrarijs si enī terminent̄ in eandē formā ꝫm q̄ huiusmodi sūt nō proprie erit ibi contrarietas motuū nec mutationū. Sed si terminant̄ mot⁹ ad terminos cōtrarios q: ab hui⁹ terminis suscipiūt spēm poterit ibi cōtrarietas attēdi. ¶ Utrū autē ex sola cōtrarietate terminorum ad quos accipiatur contrarietas motuū uel mutationū ꝛ qualiū mutationū accipit̄ cōtrarietas ex tali cōtrarietate

in prosequēdo patebit. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs q̄r cū enumerasset quinq̧ modos f₃ quos potest accipi cōtrarietas quia in prosequēdo de illis modis vnū illoꝝ modoꝝ ꝑtermisit. modū eni illū qui est ab eodē termino in eundem terminum. ut a sanitate in sanitatē ꝑtermisit. De alijs aūt quatuor est ꝓsecut⁹ quoꝝ duos dixit eē inutiles duos ꝟo utiles. Dicendū ꝙ ad hoc dixerūt qdā pħm illuꝫ ꝑtermisisse q̄r cū ibi semꝑ accipiaꝛ eadē forma nō ꝑt ibi accipi aliq̄ oppositio vn̄ videnꝛ uelle modū illū eē inutilē. Sed hoc nō videꝛ sufficere. q̄r lꝫ sēper accipiaꝛ ibi eadē forma nō m̄ ibi accipitꝛ huius modi forma ut hēt rationē eiusdē termini. Nā moueri ex sanitate est ponere sanitatē tanq̄ꝫ terminuꝫ a quo. moueri aūt ad sanitatē est eaꝫ ponere tanq̄ꝫ terminū ad quē. Ampli⁹ ut in ꝓsequendo patebit aliqua oppositio mutationū accipiꝛ ex eo ꝙ itelligit aliqd mutari ex eadē forma in eandē formam. Sciendū ergo ꝙ cū quinq̧ modi fuerint numerati ⁊ solū duo sint exclusi tanq̄ꝫ inutiles oēs alij tres modi sūt utiles sed nō ex oib⁹ trib⁹ accipiꝛ oppositio eodē modo. Nā si accipiaꝛ oppositio ex utrisq̧ terminis sic accipiꝛ cōtrarietas in motu. nunq̄ꝫ eni ꝓprie noiaꝛ ꝯtrarietas motuū nisi accipiaꝛ oppositio f̄m utrosq̧ terminos ut mot⁹ qui est ab albo in nigrū cōtrariaꝛ ei qui est a nigro in albū. Si ꝟo accipiaꝛ oppositio ex sola cōtrarietate terminorū ad quos uel ex eo ꝙ est ab eadē forma in eandē formā sic accipiꝛ cōtrarietas mutationū aliter tñ ⁊ aliter q̄r ex cōtrarietate terminoꝝ ad quos accipiꝛ oppositio mutationū in accidētib⁹: ut ire in albū ⁊ ire in nigrū sūt cōtrarie mutatiōnes accidentales. ꝓut ꝟo itur ab eadē forma in eandē formaꝫ accipiꝛ oppositio mutationū substātialiū: de qbus oib⁹ in ꝓsequēdo patebit. ire eni a forma ignis est corruptio ignis. ire aūt ad formā ei⁹ est ei⁹ ḡnatio. Ideo eni in substantialib⁹ accipiꝛ oppositio mutationū ex eo ꝙ itur ab eadē forma in eandē formā q̄r ibi accipiꝛ oppositio f̄m generationē ⁊ corruptionē. Cū ergo queriꝛ quare pħs ꝑtermisit hūc modū qui est ab eadē forma in eandē formā patet ꝙ hoc nō fecit ꝙ ille modus sit inutilis nec fecit ꝙ f̄m talē modū nulla oppositio sumaꝛ. sed forte hoc iō fecit ut qdā dixerūt ⁊ bene q̄r f̄m talē motū nō accipiꝛ ꝓprie cōtrarietas. q̄r ⁊ si in substantia est aliquis modus oppositionis nō tamen est ibi proprie contrarietas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniā aūt differt mutatio a motu: ex quodā eni subiecto in qodā subiectū mutatio est mot⁹ qui est ex cōtrario in cōtrariū ei qui est ex cōtrario in cōtrariū mot⁹ cōtrari⁹ est: ut qui est ex sanitate in egritudinē ei qui est ex egritudine in sanitatē.

¶ Exequiꝛ de oppositione motuū quātū ad modos utiles. Circa qđ duo facit. q̄r p̄ exequiꝛ de oppositione motuū ꝓut extrema cōparanꝛ adiuicē. secūdo ꝓut cōparanꝛ ad mediū ibi ⌊ Qđ aūt in medium. ⌋ Circa p̄mū tria facit f̄m ꝙ tres modos utiles adducit f̄m quos accipiꝛ oppositio mutationū ⁊ motuū. p̄ ergo exequiꝛ de oppositione utrorūq̧ terminoꝝ f̄m quos accipiꝛ oppositio motuū. secūdo exequiꝛ de oppositione respectu terminorū ad quos f̄m qđ accipiꝛ oppositio in mutationibus ac cidētalib⁹. 3⁹ exequiꝛ de oppositiōe que est ex forma eadē in eandē formā f̄m ꝙ accipiꝛ oppositio mutationū substantialiū. secūda ibi ⌊ qui aūt in cōtrariū. ⌋ tertia ibi ⌊ quidā ꝟo est ꝯtrariū. ⌋ Circa p̄mū duo facit f̄m ꝙ dupl'r ꝓbat cōtrarietatē motuum accipiēdā eē ex utroq̧ termino. p̄mo eni ꝓbat hoc rōne. secūdo inductione ibi ⌊ manifestū est autē. ⌋ Dicēs ꝙ q̄m differt mutatio a motu eo ꝙ mot⁹ est mutatio nō quelibet sed est mutatio ex quodā subiecto in qodā sbiectū. In motu ergo uterq̧ terminus dicit aliqd affirmatiue ad significandū cōtrarietatē in motu opoꝛtet noiare utrūq̧ terminū. nō ergo dicemus ꝙ motus in cōtraria sūt cōtrarij uł ꝙ mot⁹ ex cōtrarijs sūt cōtrarij: sed dicem⁹ ꝙ motus qui est ex cōtrario in cōtrariū est ꝯtrari⁹ ei qui est ex cōtrario in cōtrariū: ut mot⁹ qui est ex sanitate in egritudinē est cōtrari⁹ ei qui est ex egritudine in sanitatē. ¶ Dubitaret forte aliquis quare ad significandū oppositionē motuū opꝫ noiare utrūq̧ cōtrariū. videlicet tam termini a quo q̄ꝫ terminū ad quē. Dicēdū ꝙ i motu est duo ꝯsiderare, videlicet q̄ꝫtitatē ei⁹: ⁊ spēꝫ ipsi⁹: utrūq̧ aūt istoꝝ facꝛ ad cōtrarietatē mot⁹. Nā si mot⁹ nō eēt q̄ꝫtus ⁊ nō diuisibilis nō ꝓprie acciperetꝛ in motib⁹ oppositio cōtrarietatis que requirit distātiā. rursus nō sufficit ꝙ mot⁹ sit quāt⁹ ad hoc ꝙ in motu possit accipi ratio ꝯtrarietatis. Sed requiriꝛ ꝙ mot⁹ determineꝛ ad aliquā spēm. Nā si sola q̄ꝫtitas mot⁹ sufficeret ad cōtrarietatē cū quilibet mot⁹ sit quāt⁹ quilibet mot⁹ opponeretꝛ cuilibet motui. Nō ergo soluꝫ q̄r in motib⁹ reperiꝛ ratio quātitatis hēt in eis eē cōtrarietas. sed q̄r motus cū qđ quāti sūt ꝯrecipiunt denominatione ⁊ spēꝫ cōtrarijs formis. iō in eis hēt eē cōtrarietas: quare si ad ꝯtrarietatē motus utrūq̧ cōsiderādū est. videlicet quātitas ei⁹ ⁊ species ipsi⁹ cū motus spēꝫ habeat a termino ad queꝫ quātitateꝫ aūt habere videaꝛ a termino a quo. ad accipiēdā cōtrarietatē motuū opoꝛtet noiare utrūq̧ terminū. nō ergo dicem⁹ ꝙ mot⁹ in sanitatē cōtrarieꝛ motui in egritudinē: q̄r f₃ hūc modū magis accipiꝛ oppositio mutationum q̄ꝫ motuū. nec dicemus ꝙ mot⁹ ex sanitate ꝯtrarieꝛ motui ex egritudine: q̄r hic modus accipiendi oppositionem ut supra dicebaꝛ videꝛ eē inutilis. Nominabim⁹ ergo utrūq̧ terminū ⁊ dicem⁹ ꝙ mot⁹ a sanitate in egritudinē cōtrariaꝛ ei qui est ab egritudine in sanitatē. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrū uerū sit ꝙ mot⁹ recipiat quātitatē a termino a quo. Dicēduꝫ ꝙ in p̄missa qōne supponebaꝛ ꝙ mot⁹ haberet spēciē a termino ad quē. q̄ꝫtitatē a termino a quo. Qꝫ aūt mot⁹ recipiat spēm a termino ad quē in precedētib⁹ est sufficiēter ostēsū. Sed ꝙ recipiat quantitatē a termio a quo forte hꝫ dubiū. ¶ Sciēdū g̃ ꝙ ratio quare mot⁹ est quātus est q̄r mēsuraꝛ tp̄e ratio aūt q̄r requiriꝛ in transmutatione tp̄s ut ostēdebaꝛ in quarto est ꝓpter cōtrariā dispositionem mãe. nā ut dicebaꝛ ibidē si nō eēt cōtraria dispositio in materia in instanti ꝓduceretꝛ in ea forma: cū ergo cōtraria dispositio materie se teneat ex parte termini a quo ꝙ mot⁹ fiat in tp̄e ⁊ ꝙ sit quātus habet ex parte termini a quo. de ratione ergo motus est ꝙ sit de subiecto in subiectuꝫ ⁊ ꝙ f̄m utrunq̧ terminū dicat aliquid affirmatiue. Nā f̄m terminuꝫ a quo dꝫ dicere aliqd affirmatiue ⁊ aliqd cū dispositione contraria q̄r aliter nec esset q̄ꝫtus nec

fieret in tpe. Fm aũt terminũ ad quẽ debet habere aliqd affirmatiue q2 aliter nõ eẽt in specie. Si ergo de rõne mot⁹ est ꝛ q̃ sit diuisibilis ꝛ q̃ sit in spe de ratione ei⁹ est q̃ sit a cõtrario in ↄtrariũ. ex hoc aũt meli⁹ inotescit qõ pmissa. Nã sit accipienda est cõtrarietas in reb⁹ fm q̃ habent eẽ: cũ3 motus sit a cõtrario in cõtrariũ ꝛ cũ mot⁹ fm utrũq3 terminũ dicat gd affirmatiue oportet accipere cõtrarietatẽ motuũ fm utranq3 terminũ ut supra ostendebatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestũ est aũt ex iductiõe qlia videtur ↄria eẽ. Egrotari eni ipsi sanari ꝛ ipsi adiscẽ decipi ꝑmutatũ vo nõ per ip3. In ↄria eni sicut enim in sciẽtia est: sic ꝛ in deceptione ꝛ per ip3 hẽre ꝛ per aliũ. Et sursũ mot⁹ ei qui est deorsũ. Cõtraria enim hec sũt in lõgitudinẽ. Et qui est ad dextrã ei qui est ad sinistrã: cõtraria eni hec sunt in latitudine. Et qui est ante: ei qui est retro. Cõtraria enim hec sunt in altitudine

¶ Ostendit inductiõe motus illos eẽ cõtrarios qui hñt cõtrarietatẽ fm utrunq3 terminũ dicẽs q̃ manifestũ est ex inductione qualia videant eẽ ↄtraria q2 egrotari cõtrariũ est ipsi sanari: ꝛ ipsi adiscere ↄriũ est decipi nõ per ip3 s3 per aliũ. ista eni cõtrariant q2 sũt in cõtraria ꝛ ẽt sũt supple ex cõtrarijs ¶ Addit aũt q̃ sicut est in scientia q2 cõtingit scire per se ꝛ per aliũ: sic etiã est in deceptione q2 cõtingit habere deceptionẽ per ip3 ꝛ per aliũ. In oib⁹ g̃ motib⁹ accipit hoc mõ ↄrietas q2 mot⁹ sursũ cõtrari⁹ est ei qui est deorsũ: q2 hoc. s. sursu3 ꝛ deorsũ sũt ↄria in magnitudie. mot⁹ qui est ad dextrũ est ↄri⁹ et qui est ad sinistru3. q2 dextrum ꝛ sinistrum sunt cõtraria in latitudine. mot⁹ qui est ante cõtrarius est ei qui est retro. q2 hec. s. ante ꝛ retro sũt cõtraria in profunditate. patet ergo q̃ in motib⁹ omnibus cõtrarijs accipit cõtrarietas fm utrũq3 terminũ. Nam egrotari incipit a sanitate ꝛ terminat ad egritudinẽ. sanari vo qõ est ei ↄtrariũ icipit ab egritudie ꝛ terminat in sanitatẽ. ꝛ qõ dictũ est de sanari ꝛ egrotari intelligendũ est de omnib⁹ aliis cõtrarijs motib⁹. semp eni cõtrarij mot⁹ ↄtrarie incipiũt ꝛ cõtrarie terminant. ¶ Notandũ aũt q̃ oẽ qõ quis nouit uel nouit discens per aliũ uel nouit inueniẽs per seipsu3. Adiscere ergo ꝓprie dicit scientiã quã quis hẽt ex alio. Si ergo uolum⁹ accipere proprie oppositũ ei⁹ qõ est adiscere nõ dicem⁹ q̃ opponat ei decipi per seip3. Nã huiusmodi deceptio opponit inuentioni que dicit notitiã habitã per seip3. sed decipi per aliũ opponit ei qõ est adiscere qõ nominat scientiã habitã per aliũ. ut ergo phũs ostẽderet quõ accipienda sit oppositio inter scientiã ꝛ deceptionẽ ait q̃ cõtingit scire per se ꝛ per aliũ ꝛ decipi per se ꝛ ꝑ aliũ. opponunt g̃ singula singulis decipi per alium opponitur ad scire per aliũ decipi per se ad scire per se. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Qui aũt est in cõtrariũ solũ: nõ est mot⁹ s3 mutatio: ut fieri albũ nõ ex quoda3 est.

¶ Ostẽdit quõ accipiat in mutatiõib⁹ accidẽtalib⁹ dicens q̃ qui est solũ in cõtrariũ nõ est mot⁹ s3 mutatio ut fieri albũ nõ est ex quodã. Nam si dicatur aliqd fieri albũ nõ denoiat ibi ad termin⁹ ad que3 ideo talis trãsmutatio est in q̃odã. sed nõ est ex q̃odã. nõ ergo est mot⁹ sed mutatio. fm ergo hũc modũ ut plane innuit phũs nõ accipiet oppositio motuum sed mutationũ: ꝛ nõ mutationũ quarũlibet sed solum accidẽtaliũ: q2 in solis accidentib⁹ reperitur cõtrarietas. ¶ Notandũ aũt q̃ ut est per habita manifestũ differentia est inter mutationẽ ꝛ motũ: q2 mot⁹ fit ex subiecto in subiectũ ꝛ fm motũ accipit uterq3 termin⁹ affirmatiue sed fm mutationẽ non accipit affirmatiue nisi alter terminoꝝ tñ quare si nominent trãsmutationes opposite solũ fm cõtrarios terminos ad quos ut dicim⁹ fieri albũ opponiet qõ est fieri nigrũ cum fieri albũ ꝛ fieri nigrũ nõ dicãt mot⁹ sed mutationes s3 hũc modum nõ accipient oppositiones motuũ sed mutationũ. transmutari ergo in cõtraria dicit oppositionẽ mutationũ accidentaliũ. Nã eo q̃ sic nominamus talia solũ per alteros terminorũ non sunt ibi motus sed mutationes solum: eo vo q̃ illos terminos dicim⁹ esse cõtrarios sunt ibi mutationes non quelibet sed accidentiũ quib⁹ cõpetit habere ↄtraria. ¶ Dubitaret forte aliquis utrũ nominãdo trãsmutationẽ solũ ex termino ad quẽ fit ibi solũ mutatio. vĩ q̃ nõ. Nã dicẽdo fieri album l3 in tali factione nominet solus termin⁹ ad quem cum cõtingat aliqd fieri albu3 in tempore sit mot⁹ mensuret tpe ꝛ nõ mutatio non erit ibi mutatio sed mot⁹. Dicẽdũ q̃ ut supple dicebat tota causa quare requiritur in transmutatione tpe est dispositio cõtraria. Non albũ ergo ut nõ albũ est nõ hẽt ut resistat qa statim fiat albũ in tpe hoc non ratione qua non album. sed hoc erit q2 illõ nõ albũ cõtingit eẽ nigrũ uel cõtingit tñm habere aliquã aliã dispositionem cõtrariã per se ergo loquẽdo a cõtrario in ↄtrariũ itur in tpe. sed a nõ cõtrario in cõtrariũ ut a nõ albo in albũ per se loquendo itur in instãti. Si ergo utrũq3 terminoꝝ noiam⁹ affirmatiue erit ibi mot⁹ s3 si solũ alterũ terminoꝝ noiam⁹ affirmari siue nõ erit ibi motus per se loquẽdo s3 mutatio. Si autẽ est ibi mot⁹ h erit per accñs. v3 put termin⁹ negat⁹ hẽt annexã dispositionẽ cõtrariã: ut si ire ex nõ albo in albũ mẽsuret tpe ꝛ est ibi mot⁹ hic nõ erit ꝑ se ꝛ ut est nõ albũ sed erit per accñs ꝓut. s. ipsi nõ albo annexa est ↄtraria dispositio albi. negatio eni ut negatio est nõ habet per quid resistat agenti nec transmutationi nisi solũ alter terminoꝝ noiatur affirmatiue ꝛ per se loquendo nõ est mot⁹ sed mutatio solum. Si ergo oppositionẽ transmutationum accipim⁹ fm utrunq3 terminum erit ibi oppositio motuum. Sed si transmutationes opposite sumãtur solũ fm cõtrarietatẽ terminoꝝ ad quos ut dicam⁹ fieri albũ cõtrariari ei qõ est fieri nigrũ nõ erit ibi oppositio motuũ sed trasmutationũ. erunt tñ ille mutationes accidentales q2 cõtrarietates terminoꝝ nõ repetiunt ꝓprie nisi in accidentib⁹. ex hoc aũt patere põt quare phũs supple sub dubio loquebatur cũ ait q̃ trãsmutari in cõtraria ꝛ trãsmutari ex contrarijs in contraria forte est idem. non ut patet per habita transmutari ex contrarijs in ↄtraria dicit motum: sed transmutari solum in contraria per se dicit mutationem: l3 per accidens possit dicere motum. non est ergo simpliciter concedendũ q̃ idẽ sit trãsmutari in cõtraria qõ transmutari ex cõtrarijs in cõtraria pñt tñ talia esse idem inquãtũ trãsmutari ex nõ ↄrijs in ↄria põt aliq̃ mõ dicẽ

motū ut est per habita manifestū. ¶ Deinde cū dicit

¶ Quidā aūt nō est ɔtrariū: qui est ex ipso ei qui est in ipsum mutatio contraria est. Unde generatio corruptioni contraria est ꝛ remotio acceptioni. Hę autem mutationes quidē: motus autem non sunt.

¶ Ostendit quō accipit oppositio in mutationibus subartiū in qb⁹ nō est ɔrietas dicēs ꝙ quidā aūt nō ɔriū. i. quedā sūt que nō hnt cōtrariū. vn̄ alia lra hēt ꝙ quib⁹. i. aliquib⁹ nō est cōtrariū. in talib⁹ ergo in qb⁹ nō est accipere cōtrariū ei⁹ sūt substātie dicem⁹ ꝙ q est ex ipso ei qui est in ipm est mutatio cōtraria ut mutatio que est ex igne que est corruptio ignis cōtrariat mutationi que est in ignē que est generatio ignis. ideo ait ꝙ gn̄atio est ɔria corruptioni ꝛ remotio forme est ɔria acceptioni. ¶ Addit aūt ꝙ hee trāsmutationes sūt mutationes sed nō sūt mot⁹. ¶ Notādū aūt ꝙ in sub̄a nō est ɔrietas etsi accipiat ɔrietas large pro priuatione ꝛ habitu. priuatio aūt ꝛ habit⁹ sumunt respectu eiusdez forme. Nā habit⁹ est habere formā. priuatio aūt est carere illa forā. ex quo patet ꝙ differūt mutatiōes accidētalib⁹ in qb⁹ est cōtrarietas: ꝛ in sub̄alib⁹ in qb⁹ est oppositio forē ꝛ nō forme ut in qb⁹ est oppositio priuationis ꝛ habit⁹. In accidentalib⁹ ergo sumunt mutationes cōtrarie respectu formarum ɔriar ut fieri albū cōtrariat ei qd est fieri nigrum in sub̄alib⁹ aūt accipiat oppositio respectu eiusdē forme ut mutari ab igne ꝛ recedere ab igne qd est corruptio ignis oppōit ei qd ē mutari ad ignē ꝛ accipe ignē: qd ē gn̄atio ignis. vn̄ ꝙ dicebat sup̄ ꝙ inter illos quatuor modos enūeratos duo erāt inutiles ꝛ tres utiles. Nā ex eo ꝙ itur a ɔrijs i ɔria accipit oppositio motuū. ex eo vo ꝙ itur in ɔria solū accipit oppositio mutationū accidētaliū: sed ex eo ꝙ itur ab ipso in ipz accipit oppositio mutationū substantialium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qui aūt in mediū mot⁹: sūt quibuscunqꝫ ɔtrarioꝝ est mediū. tanqꝫ in ɔria quodā modo ponēdi sūt: sicut eni ɔrio utit medio mot⁹ in utraqꝫ uniqꝫ utet: ut ex fusco quidē in albuz tanqꝫ ex nigro: ꝛ ex albo in fuscū tanqꝫ in nigrum ex nigro autem in fuscū tanqꝫ in albū fuscū mediū autē ad utrunqꝫ dicit quodāmō utrūqꝫ ultimorū: sicut dictū est pri⁹. Mot⁹ quidē igit motui cōtrari⁹ est: sic qui est ex cōtrario in cōtrariū: ei qui ex cōtrario in cōtrarium.

¶ Ostēdit quō accipit ɔrietas in motib⁹ ex eo ꝙ extrema cōparant ad mediū dicēs ꝙ si mot⁹ qui sūt in mediū supple hnt aliquo modo ɔrietatē. Nā quibuscūqꝫ cōtrarioꝝ est mediū mot⁹ in mediū quodā mō sūt ponēdi tanqꝫ mot⁹ in cōtraria. Nā medio utit sicut ɔrio mot⁹ utiqꝫ in mediuz est. Unqꝫ sicut qd mouet in utraqꝫ ɔria ut si mutet ex fusco quidē i albū: mutat tanqꝫ ex nigro ꝛ ecōuerso. si mutet ex albo in fuscū mutat tanqꝫ in nigrū ita ꝙ fuscū cōparatū ad albū hēt rōnē nigri: cōparatū ad nigrū hēt rationē albi. q: ex nigro in fuscū est mutari tanqꝫ in albū: fuscū aūt qd est mediū ad utrūqꝫ extremoꝝ cōparatū dicit quodāmō utrūqꝫ respectu cui utriusqꝫ cōtrarij quodāmodo dī utrūqꝫ cōtrariū sicut dictū est pri⁹. hoc eni magis supra in hoc eodē quinto fuit ostēsum. ¶ Notandū aūt ꝙ lꝫ mediū cōparatū ad utrunqꝫ cōtrarioꝝ fungatur vice utriusqꝫ cōtrarij magis tn̄ est accipienda ɔrietas motuū ex eo ꝙ ex eodē medio itur ad ɔtraria qꝫ ex eo ꝙ ex contrarijs itur ad idem medium q: motus ut supra dicebat magis recipiūt spēz ꝛ cōtrarietatē ex terminis ad quos qꝫ ex terminis a quibus. ¶ Ultimo epilogat circa determinata dicēs ꝙ mot⁹ quidē est cōtrari⁹ motui sic q: mot⁹ qui est ex cōtrario in cōtrariū est cōtrari⁹ ei qui est ex contrario in cōtrariū. dꝫ eni ɔrietas in motu accipi ex utroqꝫ terminoꝝ ut supra ondebat. Lectio. IX.

Quoniā autem motui non solū videtur esse mot⁹ cōtrari⁹: sed ꝛ quies: hoc determinādū est: simpliciter quidē contrarius est mot⁹ motui. Opponitur aūt ꝛ quies. Priuatio enim est.

¶ Postqꝫ phs determinauit de oppositiōe mot⁹. in parte ista determiat de oppositione quietis. ad cuius euidētiā sciēdū ꝙ sicut qes opponit motui sic imutatio opponit mutationi: ita ꝙ imutatio lꝫ nō sit qes est tn̄ aliqd sile qeti. Duo ergo facit. q: p̄mo ondit quō qes opponit motui secūdo declat quō imutatio opponit mutationi ibi [qb⁹ aūt nō sūt.] Circa p̄mū duo facit. q: p̄mo ondit quō qes opponit motui. secūdo quō qes opponit qeti ibi [simul aūt ꝛ adinuicē.] Ips p̄ma diuidit in duas. q: p̄ ait ꝙ motui nō solū opponit mot⁹ sed quies. secundo declarat que qes cui motui sit opposita ibi [est aūt sic.] Dicit ergo ꝙ qm̄ motui nos solū mot⁹ vī esse qd ɔtrariū sed etiam ꝛ quies. ideo hoc determinādū hic. videlicet qliter qes oppōit motui. Subdit aūt ꝙ simpliciter qdē mot⁹ est cōtrari⁹ motui: tn̄ quies supple aliquo mō opponit motui: q: est priuatio ei⁹. ¶ Notandū aūt ꝙ pprie accipiendo cōtrariis oppositio priuationis ꝛ habit⁹ est genus oppositiōis distinctuz ab oppositione cōtrarietatis. tn̄ si large accipiant ɔria tūc opposita priuatiue dicūt opponi ɔrie. lꝫ ḡ mot⁹ simplr̄ ɔriet motui: tn̄ aliquo mō quies cōtrariat motui q: est priuatio ei⁹. ꝛ opposita priuatiue aliquo modo dicuntur opponi contrarie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est autem sic ꝙ priuatio contraria dicitur. Qualis autem quali: ut ei qui est fm locū que fm locum. Sed hoc non dicitur simpliciter: utrum enim ei qui est hic mansioni qui est ex hoc aut qui est in hoc motus opponitur.

¶ Ondit que qes cui motui opponit. Circa qd duo facit. q: p̄ ostēdit hoc in gn̄ali. secūdo q: determinare aliqd in generali ꝛ sub modo cōfuso est determinare illud isufficienter. ostēdit in spāli que qes cui motui opponit. :² ibi [manifestū est igit.] Dicit ḡ ꝙ est aūt sic ꝙ qes dī priuatio cōtraria motui ꝛ qualis quies. i. aliqua qes opponit qli motui. i. aliquali motui. nō eni qlibet qes opponit cuilibet motui ut ei motui qui est fꝫ locū opponit qes que est fm locū. sic etiā motus fm aliud gen⁹ opponit qes fm illud gen⁹. Subdit aūt ꝙ hoc non dicit simplr̄. i. sic dicēdo nō dicimus simplr̄ ꝛ sufficiēter utrū ei

mansioni. i. utrū ei qeti que est hic. i. que est in hoc termino opponat mot⁹ qui est ex hoc. i. ex illo termino: aut ei opponat motus qui est in hoc. i. in illū terminū. Notandū aūt q̄ dicere qetē fm locū opponi motui fz locū ul' qetē fz qualitatē opponi motui que ē fz q̄litatē nō ē dicē simplr̄ ꝛ sufficienter q̄lis qes q̄lt motui opponat. Nā cū mot⁹ ex sanitate ꝛ mot⁹ in sanitatē sint mot⁹ in qualitate ex eo q̄ dictū est nōdū habet utrū qeti que est in hoc. i. qeti que est in sanitate opponat motus qui est ex hoc. i. qui est ex sanitate: aut motus qui est in hoc idest in sanitatem. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Manifestū igit̄ est: qm̄ in duob⁹ motus subiectis est. Huic quidē qui ex hoc in cōtrariū: que est in hoc quies. Huic aūt qui ex contrario in hoc que in cōtrario qes.

ℭ Ostendit magis in spāli que qes cui motui opponat̄ dicēs q̄ manifestū est igit̄ qm̄ mot⁹ est in duob⁹ subiectis. est eni mot⁹ ex sbo in sbz: ñō mot⁹ dī eē in duob⁹ sbis q̄z est īter duos terminos quoꝝ quilibet dī hēre rōnē subiecti. q̄z quilibet dicit aliquid affirmatiue. per sbm eni intelligit̄ aliqd affirmatiue dictū ut supra dicebat̄. Cū ergo sic se hēat mot⁹ q̄ est ex subiecto in sbm ꝛ ex cōtrario in cōtrariū manifestū est q̄ huic motui qui est ex cōtrario in hoc. i. in aliō ꝯrni opponit̄ qes que est in illo cōtrario motui ḡ qui est ex sanitate in egritudie opponit̄ q̄es que est in illo cōtrario ex quo incipit mot⁹. i. qes in sanitate nō qes in egritudine. sicut ēt qeti in sanitate opponit̄ mot⁹ ex sanitate nō mot⁹ in sanitatē.
ℭ Dubitaret forte aliqs que qes opponat̄ motui cū eni mot⁹ sit īter duos terminos videt̄ q̄ qes in utroq̄z termio opponat̄ motui ut motui qui est ex egritudie in sanitatē oppōit̄ qes tā in egritudie q̄z in sanitate. Nā cū qes sit ꝑuatio mot⁹ cū qes utriusq̄z termini tollat motuz vī q̄ qes utriusq̄z termini oponit̄ motui. ℭ Amplī⁹ vī q̄ magis opponatur motui qes in termino ad quē q̄z in termino a quo Nā qes opponit̄ ꝑuatiue. cū ergo habit⁹ p̄cedat ꝑuationē nō ꝓprie opponet̄ motui ꝑuatiue nisi qes in termino ad quē: qes ergo in sanitate opponatur motui ad sanitatē q̄z h⁹ qes sequit̄ tale motū. Dicēdū q̄ ut dicebat̄ in p̄ hui⁹ ꝑuatio de se est nō ens ꝑuare ḡ est remouē ꝛ tollere entitatē aliquā. sicut ḡ cōpetit rei hēre spēm ꝛ entitatē sic cōpetit ei q̄ aliquid opponatur ei priuatiue ꝛ q̄ aliqd ei tollat spēz ꝛ unitatē illā: mot⁹ aūt recipit entitatē spē ciē ꝛ denominationē a forma ad quā uadit. fm ḡ q̄ accipit̄ ꝑuatio forē ad quā est mot⁹ sic accipit̄ ꝑuatio mot⁹ q̄ est in illā formā. ꝑuatio aūt forē ad quā ē mot⁹ nō ē in termio ad quē fz ē i termio a q̄. Nā si ꝑuatio forme ad quā ē mot⁹ eēt i termio ad quē cū ipa forā ad quā est mot⁹ sit termi⁹ ad quē sequeret̄ q̄ sil' eēt forma cū sua ꝑuatiōe qđ est icōueniens. si ergo accipiēda est ꝑuatio mot⁹ sicut accipit̄ ꝑuatio forme ad quā est mot⁹: cū ab h⁹ forā recipiat mot⁹ denominationē ꝛ spēz cū dictum sit q̄ forme ad quā est mot⁹ nō opponat̄ ꝑuatio in termio ad quē fz in termio a quo: sequit̄ q̄ motui nō opponit̄ ꝑuatiue qes que est in termio ad quē. sed que est in termino a quo qđ declarare volebam⁹.
ℭ Qđ vō obiciebat̄ q̄ utraq̄z qes tollit motum. Dicēdū q̄ lz cessat mot⁹ per qetē in termio ad quē q̄z habitib⁹ ꝯsecutiv⁹ in eā cessat mot⁹ ut vult ph̄s ꝑ de gn̄atione. tñ h⁹ qes nō opponit̄ motui ꝑuatiue: q̄z ꝑuatio nō est filius suo habitui nec ꝑficit nec cōsumat ipz: mot⁹ aūt habet similitudine cuz qete i termino ad quē: q̄z mot⁹ est quedā ꝑticipatio forme ad quā est mot⁹: rursus mot⁹ ꝑficit ꝛ cōsumat̄ per talē qetē. arguebat ergo ratio ab insufficiēti q̄z nō oīs qes per quā cessat mot⁹ est ꝑuatio ei⁹. plus eni dicē ꝑuatio mot⁹ q̄z cessatio mot⁹ ut patet p̄ habita. ℭ Qđ vō addebat̄ q̄z habitus p̄cedit ꝑuationē ḡ mot⁹ debet p̄cedere qetē que opponit̄ ei priuatiue. Dicēdū q̄ ꝑuatio aliqñ respicit ipz subiectū mediante motu. aliqñ aūt respicit ipz mediante forā. Tūc em ꝑuatio respicit sbz mediāte forā qñ aliqd est informatū aliq̄ forā respectu cui⁹ pōt accidere ei ꝑuatio. ut oculus q̄z est apt⁹ nat⁹ informari visu pōt ei cōtingere cecitas ēt in talib⁹ naturaliter ꝛ per se vī habitus p̄cedere ꝑuationē. Sed tūc ꝑuatio dicit̄ respicere sbm mediāte motu qñ aliqd est priuatū aliquo ēt mediante motu ꝛ transmutatione pōt acqrere illō. ꝛ cuz sic est opz q̄ ꝑuatio natur aliter p̄cedet transmutationē ꝛ motū: ꝛ q̄z sic est in ꝓposito iō nō hēt dubiū qđ dicebat̄: uel possum⁹ dicē q̄ priuatio uel cōparari pōt ad subiectū uel ad intellectū: si cōparet̄ ad intellectū sp est posterior habitu. q̄z cū de se sit nō ens nō hēt intelligi nisi per habitū. Sed si cōparet̄ ad subiectū cui⁹ est negatio aliqñ p̄cedit aliqñ sequit̄. Nā aliqñ est processus a ꝑuatione ad formā: ut cū est generatio. aliqñ vō a forā ad ꝑuationē ut est corruptio. potest enim esse in aliqbus regressus a ꝑuatione ad formaz. Sz in aliquibus hoc est imediate. in aliqb⁹ vō per multa media. ostēdere aūt in qb⁹ ꝛ q̄liter hoc sit transcendit p̄sens negociuz. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Simul aūt ꝛ adinicē cōtrarie he sūt. Et nāq̄z in cōtrarijs est: si mot⁹ q̄dē cōtrarij sūt. Quietes autem opposite nō sunt.

ℭ Determinat de oppositione qetis ad qetez. Circa qđ duo facit. q̄z p̄mo facit qđ dictū est. secūdo qđ dixerat manifestat in terminis ibi Sunt autem in oppositis. Dicit ergo q̄ si motus contrariat motui ꝛ quies motui simul autem manifestum est q̄ adinuicem contrarie sunt hee. s. quietes que sunt supple contrariorum motuuz. Namq̄z quidē incōueniens est si mot⁹ quidē cōtrarij sunt qetes autē opposite non sunt. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Sunt autez in oppositis he: ut qui est ex sanitate in egritudinē: et qui est ex egritudine in sanitatez: que aūt est in sanitate ex egritudine quies. Motui aūt ei qui est ex sanitate in egritudinem: ei enim qui est ex egritudine in sanitatē irrationabile. Qui enim in ipso mot⁹ est: in quo stetit: quietatio magis est: fm q̄ accidit sil fieri motui. Necesse autem est: aut hanc: aut illaz esse. Non enim que est in albedine quies contraria est ei que est in sanitate.

ℭ Qđ dixerat manifestat in termis. exēplificat eniz quō qetes opponūt̄ adiuicē ꝛ quō opponunt̄ motui iō ait q̄ he quietes sūt in oppositis ꝛ hūt oppositionē adinuicē: ut quies que est in egritudine supple opponit̄ queti que est in sanitate. Motui autē

ei qui est ex sanitate in egritudinez supp^9 e opponi tur ges est in sanitate. et ēt motui q est ex egritudi ne in sanitatē opponit ges que est in egritudine ir rationabile est supple q ei opponat ges in sanita. Nā mot^9 qui est in ipso termio sanitatis est ma gis id in quo sterit getatio et cōsumatio illi^9 mot^9 ē bui^9 getatio est fm q accidit fieri similis motui quasi dicat q ges in sanitate nō opponit puatiue motui ad sanitatē. tū q: illa ges gescat et cōsumat pficit illū motū: tū et q: illa ges bēt similitudinē cū illo motu. ¶ Addit aūt q motui qui est in sanita te nec est eē oppositā: aut hāc getē que est i sanita te aut opz eē oppositā illā. s. gtē que est in egritudi ne. Nō eni possumus dicere q ges in alio genere opponat motui in sanitatē. nō eni est dicēdū q g. que est in albedine cōtraria est ei transmutatio que est in sanitatē. opz g q motui in sanitate ul' opponit ges in sanitate ul' in egritudie: q: ges in alio genere ei nō pōt eē opposita. cū g motui in sanita tē nō opponat ges in sanitate opponet ei ges in egritudine. ¶ Notandū aūt q iste ultim^9 text^9 g exposit^9 est de oppositione getis ad motū exponi posset de oppōne getis ad getē ut diceremus q ges in sanitate de necessitate opponit ges in egritudi ne. Nō eni dicere possum^9 q geti in sanitate oppo nat ges in albedie uel ges in alio genere geti. g in sanitate uel opponit ges in ipsa sanitate uel ges i egritudie. cū ergo getis in sanitate nō possit opponi ges in sanitate q: tunc idem opponeretur sibiipsi oportet et q ei opponatur quies in egritudine. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quib^9 aūt nō sūt ꝯria: hoꝝ mutatio gdē est opposita: que est ex ipo: ei q ē in ipz mot^9 aūt nō est ut que ex eē: ei q est i esse Quies gdē hoꝝ nō est. Immutatio āt ē

¶ Ostēso quō ges opponit motui ondit quō imuta tio opponit mutatioi. Circa qd tria fac. q: p^o ait q oppositū puatiue ipsi^9 mutationis nō est ges s3 im mutatio. secūdo ostēdit q huiusmodi imutationi opz aliqd eē sb3. tertio qd dā qd supposuerat pro bat. 2^a ibi [et sic gdē.] tertia ibi [et ges.] Dicit g q qb^9 nō sūt supple ꝯria ut alia lr'a supplet. i. i sub stantijs in qb^9 nō est ꝯrietas hoꝝ. i. hāꝝ substantiarum mutatio gdē que est ex ipo opposita est ei que est i ipz: mot^9 aūt nō est in talib^9 sed mutatio ut muta tio que est ex eē ut. i. corruptio opposita est ei mu tationi que est in eē. i. opposita est ei generatiōi: si ut ergo hoꝝ. i. hāꝝ sbarū nō est mot^9 sed mutatio sic horū gdē ges nō est: imutatio aūt est. ¶ Notā dū aūt q ut supra dicebat q: in substātijs nō est ꝯ rietas. io in eis nō pōt accipi oppositio mutationū fm terminos ꝯrios. Sed accipiat ibi talis opposi tio respectu eiusdē forme. Nā sicut in substantijs nō est oppositio cōtrarietatis sed puatōis et habi t^9: sic in eis accipiunt mutatiōes opposite fm hēre aliquā formā et puari illa forma. Ideo in talibus mutatio que est ex eē uel ipsa forma opponit mu tationi que est in ipz eē uel in ipaz formā. In sub stātijs eni corruptio que icipit a forma et eē opponit gnationi que terminat ad eē et formā. ¶ Notādū aūt q sicut ges est puatio mot^9 sic imutatio est pri uatio mutationis. puatio ergo trāsmutationū sub stantialiū est imutatio nō ges: q: in substātijs non est motus sed mutatio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et si qdē aliqd erit subiectū: que met nō mutatio ei que est i nō eē ꝯria erit. Si ꝟo nō est aliqd ei qd non est: dubitabit aliqs cui sit cōtraria que est in esse mutatio.

¶ Probat q in talib^9 immutationib^9 opz aliqd esse sb3 dicēs q si qdē: nostra aūt lr'a hēt sic qdē: sed lit tera est falsa ut patet ex alia littera. Dicit ergo q si qdē aliqd eē sb3 imutatiōi ipsi que est in nō eē: uīe non mutatio. i. imutatio que est in esse erit ꝯtraria mutationi que est in nō eē: s3 si nō est aliqd sbm ei qd nō est. i. ipsi imutationi que est in nō eē. ¶ Du bitabit aliqs cui sit ꝯtraria imutatio que est in esse qsi dicat talis imutatio nulli erit ꝯtra: opz g ipsiz q nō est dicere aliqd subiectū: uel opz q ipsi imu tationi que est in nō eē dem^9 aliqd sb3. Sed in ta lib^9 uolum^9 aliquo mō saluare ꝯrietatē. ¶ Dubi taret forte aliqs utrū mutatiōes uel imutationes subales opponant adinuicē ita q mutationi sbali oppōat tā mutatio q̄3 imutatio. Dicēdū q sic ima ginari debem^9 q sicut in accidētib^9 accipit mot^9 et ges sic in substātialib^9 accipit mutatio et imutatio Si eni aliqd mo^{re} pcedat ab ubi deorsū ad ubi sur sū q̄diu erit in ubi sursū dicet gescere. postq̄3 aūtē inde mouebit dicet moueri: motui ergo deorsū re pugnat mot^9 sursū et ges sursū sic et motui sursū re pugnat mot^9 deorsū et ges deorsū. In substātiali b^9 aūt nō est mot^9 et quies: sed est mutatio imutatio Si ergo aer corrūpat est ibi mutatio ab esse aeris ad nō eē. si aūt generet erit ibi mutatio a nō eē ad eē. Quādiu ergo aer durat in suo eē est ibi muta tio fm eē. si aūt corrūpat aer et fiat aliqd aliud cor pus q̄diu ex illo corpore non iterum regenerabit aer erit imutatio in nō eē aeris. ipi ergo generatio ni aeris repugnat corruptio que est mutatio ad nō eē et repugnat illa imutabilitas uel ille stat^9 que ē in nō eē. Nā si fiat pcessus a nō eē in eē nō statiz a nō eē erit regressus ad eē. Sed opz ibi dare aliquā morā. huiusmodi aūt mora si sit puatio mot^9 dicit ges. sed si sit puatio mutationis di imutatio. bene ergo dictū ē q mutatiōi ad eē repugnat mutatio ad nō eē: et ēt mutatio illa siue mora illa que ꝯtra bit in nō eē anteq̄3 sit ibi regressus ad eē: sicut etiā mutationi ad nō eē repugnat mutatio ad eē: et ēt mora illa que contrahit in ipso eē anteq̄3 sit ibi re gressus ad nō eē. omo ergo videt eē simile de moti bus respectu getis: sicut de mutationib^9 respectu imutationis. Nā sicut inter duos mot^9 cōtrarios est dare getē mediā: q: cū qs ab egritudine uadit ad sanitatē: non stati regredit ad egritudinē s3 ge scit in sanitate: sic iter duas mutationes oppositas est dare imutationē mediā. Nō eni cū aliqd gnat et pcedit ad eē corrūpit et pcedit ad nō eē: s3 co trahit morā in ipo eē adeptio: illa aūt mora q: non est opposita motui s3 mutationi. Cū g sic se hēat i mutatio respectu mutatiōis sicut ges respectu mo t^9: q: motui nō solū opponit mot^9 s3 ges mutationi nō solū opponeret mutatio s3 imutatio. ¶ Ulteri us forte dubitaret aliqs utrū iter ista reseruet op positio pure ꝯtradictoria. uī aūt q sic: q: in eis est oppositio fz eē et nō eē. Nā mutatiōes subales op ponunt q: una est ad eē alia ē ad nō eē. Sic ēt et i mutationes opponunt q: una est mora in eē alia i nō eē. Cū ergo fm eē et non eē accipiat oppositio cōtradictionis ergo et c. Dicēdū q hec est ꝯria m-

ter purā negationē ⁊ p̄uationē: q2 pura negatio nihil ponit: sed p̄uatio aliqd ponit saltē ex parte sbī presupponit eni p̄uatio subʒ in quo fūdet. vnde in quarto metha^ce dicit q̄ p̄uatio est negatio in sbo. Cū g in substātialib⁹ pcedit ab eē in nō esse si iret ad nō eē per oēʒ modū uel si iret ad pure nihil eēt ibi pura oppositio cōtradictoria sʒ erit ibi opposi. tio ꝯtraria accipiēdo ꝯtrariū large ad oē p̄uationē ⁊ ad oēʒ negationē in sbo. volendo ergo pbare q̄ in talib⁹ mutationib⁹ ⁊ imutationib⁹ psupponitur materia sbm: ⁊ q̄ nō est in eis pcessus ad nō esse q̄d sit pure nihil: aut q̄ nō eēt dare quō immutatio que est in eē opponeret ꝯtrarie imutationi que est in nō eē nisi illi nō eē eēt aliqd sbʒ. nā si illud nō eē diceret pure nihil nō eēt ibi aliquo modo oppositio cōtraria qūtūcūqʒ acciperem⁹ talē oppositionē large prout se extēdit ad p̄uationē ⁊ ultra ad omnē negationem in subiecto. Sed esset ibi oppositio pure cōtradictoria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qes est. Si aūt hoc est: aut nō omnis qes motui cōtraria est: aut gñatio ⁊ corruptio mot⁹ sūt. Manifestū igit q̄ qes non dicēda est: si nō ⁊ hec mot⁹. Simul aūt aliqd ē ⁊ imutatio. Cōtraria aūt est: aut nulli aut ei que est in non eē: aut corruptioni. Hec eni ex ipsa generatio: aut in ipsam.

¶ Probat qd̄ supposuerat. supposuerat eniʒ q̄ imutatio que opponit mutationi nō debet dici qes: volens ergo pbare hoc ait q̄ ⁊ qes est. deficit aūt ibi vnū si ut patet ex alia lr̄a dicat ergo q̄ ⁊ si qes est ipa imutatio. Si aūt hoc est sequit incōueniens: q2 aut sequit q̄ nō oīs qes est cōtraria motui. aut generatio ⁊ corruptio sunt mot⁹. Si eni imutatio est qes cū opponat generationi ⁊ corruptioni uel generatio ⁊ corruptio sūt mot⁹ uel est aliqua quies nō opposita motui. Sed utrū horꝫ est īpossibile manifestū est q̄ imutatio nō est dicēda qes si hec sʒ generatio ⁊ corruptio nō sunt mot⁹. est ergo imutatio nō qes sed est aliqd simile qeti q2 se hēt imutatio ad mutationē sicut qes ad motū. addit āt q̄ ipsa imutatio q̄ est in eē: aut nulli est ꝯria: aut est ꝯria ei imutationi que est in non eē: aut est ꝯria corruptioni. Nā h̄.s. corruptio est ex ipa entitate siue ex ipso eē: generatio aūt est in ipaʒ entitatē siue in ipm esse. ¶ Notandū aūt q̄ sicut quies in vno termino cōtrariat motui ⁊ qeti in aliū terminū ut quies in sanitate cōtrariat motui ⁊ qeti in egritudine: sic imutatio in vno termino cōtrariat imutationi ⁊ mutationi in alio termio ut imutatio que est in eēt accipiēdo ꝯriū large cōtrariat corruptioni que est in nō eē: ⁊ ēt cōtrariat ipsi imutationi ⁊ ēt ipsi motui que cōtrahit in non esse.

Lectio. X.

Dubitabit autē aliqs: q̄re i mutatiōe qdē fm locū sūt: ⁊ fm naturam: ⁊ extra nām ⁊ qetes ⁊ mot⁹: in aliis aūt nō: ut alteratio: hec qdē fm nām: illa aūt extra nāʒ: nihil eni magis sanatio aut egrotatio fʒ nāʒ: aut extra nāʒ neqʒ dealbatio: aut denigratio. Similiter aūt est ⁊ in augmēto ⁊ decremēto. Neqʒ adiuicē hi ꝯria: ut fʒ nām: aut extra nām. Neqʒ augmētū augmēto. Et in gñatione aūt ⁊ corruptiōe eadē ratio est. Neqʒ gñatio qdē fm naturā: corruptio aūt extra naturam. Senescere eni fm nāʒ est. Neqʒ generationē videm⁹ aliam quidē fm naturam: aliam v̄o extra naturam.

¶ Postq̄ phūs determinauit de vnitate ⁊ de contrarietate mot⁹. in parte ista ut dicebat mouet qūdā dubitationes circa p̄dicta. Sūt aūt huiusmodi dubitationes. iiij. uerū q2 due illaꝝ vident esse annexe ideo totū istud capitulū possum⁹ diuidere in partes tres. q2 p̄mo phūs mouet quādā questionē per se ⁊ soluit eam. secūdo mouet duas questiones que vident eē annexe ⁊ soluit eas. tertio mouet questionē quartā ⁊ soluit ipaʒ. secūda ibi⌋ hēt aūt dubiū si est oīs qetis. ⌋tertia ibi⌋ qm̄ aūt est qbusdā. ⌋Circa p̄mū tria facit. q2 p̄mo mouet dubitatione. secūdo soluit ipaʒ. tertio manifestat qddā qd̄ videbat esse dubiū in solutione quā dederat. 2ª ibi⌋ aut si est q̄ violēta. ⌋tertia ibi⌋ erūt ergo corruptiones. ⌋Dicit ergo q̄ dubitabit aūt aliqs quare immutationes quidem fm locū sunt tam quietes q̄ motus fm naturā ⁊ extra naturam. in aliis autē mutationibus non sic est assignare q̄ aliqua sint ibi fm nāʒ: aliqua v̄o p̄ter nāʒ ut alteratio nō dicit q̄ hec qdē sit fm nāʒ: illa aūt extra nāʒ. nihil eni magis sanatio q̄ egrotatio est fʒ nāʒ aut extra nāʒ. neqʒ dealbatio neqʒ denigratio est vna magis fm nāʒ q̄ alia. Silr̄ aūt ⁊ in augmēto ⁊ decremēto neqʒ adiuicē hi mot⁹ sūt ꝯtrarij ut dicam⁹ q̄ hi mot⁹ sūt fm nāʒ. hi aūt extra nāʒ. nō eni mot⁹ augmenti sunt fm nāʒ. mot⁹ aūt decremēti cōtra nām uel ēt ecōuerso. utroſqʒ eni videm⁹ naliter ꝯtigere nec ēt augmēti sic vi ꝯriari augmēto ut vnū sit cōtra nāʒ: aliud v̄o fʒ nāʒ. ⁊ in gñatione ⁊ corruptione eadē est ratio: q2 neqʒ gñatio est qdē fʒ nāʒ: corruptio aūt extra nāʒ. Sed utrūqʒ videt eē qd nāle. nā senescere per ꝯñs corrūpi fm nāʒ est sic etiā ⁊ gñatio semp̄ videt fm nām eē: q2 nō videm⁹ aliam generationē esse fm nām: aliā v̄o extra nām. Sʒ quelibet videt eē fm nām. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū corruptio sit qd nāle. Dicēdū q̄ de hoc in de gñatione diffusi⁹ dixim⁹: ostēdim⁹ eni ibi corruptionē eē qd nāle q2 nullū malū fm q̄ huiusmodi pt eē qd itētū. q2 qd eni itēdit hēt rationē finis uel est bonū uel apparens bonū. corruptio ergo fʒ q̄ h⁹ nō pōt eē per se intēta pp̄ter qd̄ nō erit corruptio nālis: q2 fit de intētione nature. sed est naturalis q2 nāliter euenit. euenit eni per naturā materie. nā mā est per quā res pōt eē ⁊ nō eē. corruptio g nō est cōtra nāʒ māe. est aūt ꝯ nāʒ forme nō forme que inducitur. sed forme que expellit. ut si aer corrūpat ⁊ generet ide ignis in huiusmodi corruptione est tria cōsiderare. formā aeris que expellit: formā ignis que inducit: ⁊ materiā utriqʒ cōmunem erit ergo dicta corruptio ꝯtra nāʒ ⁊ nō cōtra nām nā nō erit cōtra nāʒ mā e sic ēt nō erit cōtra naturā cuiuslibet forme. nā lʒ sit cōtra naturā forme aeris que expellit nō eē tamē cōtra nāʒ forme ignis que inducitur. Cū ergo corruptio aliquo modo sit ꝯtra nāʒ ⁊ aliquo modo nō sit cōtra naturam: aliqu an-

do dicitur esse naturalis: aliquādo non naturalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut si est quod violenta sit extra naturam tunc ꝛ corruptio erit corruptioni cōtraria: que violēta. ut que extra naturam ei que ſm naturam. Ergo nature ꝛ generationes quedam sunt violēte: ꝛ non moderate: quibus contrarie sunt que sunt ſm naturam. Et augmenta sunt violenta ꝛ detrimenta: ut augmenta que velociter propter alimentum pubescentium sūt: ꝛ triticea cito ꝛ adducta ꝛ nō cōstricta. In alteratione autem sic aut similiter. Erunt enī alie quidem violente: alie vero naturales: ut dimissi non in creticis diebus: alij autem in creticis. Alij quidem extra naturam alterant: alij vero ſm naturam.

¶ Soluit questionē pmissā per interēptionē. ostēdit eni ꝙ in oībus mutationibus reperit aliqd ſm nāʒ ꝛ aliqd extra nāʒ cuius cōtrariū supponebat in ratione pmissa: vnde ait ꝙ si est. i. si cōtingit ꝙ aliqd sit corruptū extra naturā tūc corruptio que est violenta est ꝯria corruptioni: ut corruptio que est extra nāʒ est ꝯria ei que est ſm nāʒ. ergo ꝛ gñationes quedā sūt violēte ꝛ nō fatate. i. nō ordinate ſʒ ordinē celestē quibus gñationibus ꝯtrarie sūt gñationes que sūt ſm nāʒ. igit tā in gñationibus q̃ in corruptionibus reperit ibi cōtrarietas: qꝛ aliqd est ibi nāle: aliqd violentū. ꝛ qꝺ dictū est de gñatione ꝛ corruptione intelligēdū est de augmēto ꝛ decremēto ꝛ de alteratione. ideo ait ꝙ quedā augmēta ꝛ decremēta sūt violēta ut augmēta pubescētiū ꝛ iuuenū que sunt velociter ꝛ citius q̃ debeāt ppter abūdātē alimentū: ꝛ triticea ppter abūdātiā pluuie. aliqñ sūt citoaucta ꝛ nō sūt cōstricta. i. nō sūt cōsolidata qꝛ humor ille in tanta abūdantia tractus nō puenit ad debitā digestionē nec potuit ꝯsolidare: addit aūt ꝙ in alteratione ꝗliter. i. aliqualiter erit ibi nāle ꝛ violentū ꝛ nō solū aliq̃liter in alteratione nāle ꝛ violētū: sed aut ēt reseruat in alteratione nālitas ꝛ violētia sicut in gñatione vel in augmēto. nā alie qdē alterationes sūt violēte alie nāles: ut aliq sunt dimissi a febribus q̃si violētet ut in diebus nō creticis. alij aūt liberant in diebus creticis. ꝛ qꝛ sic est seqnir ꝙ alij quidē alterant extra nāʒ. alij vero ſm naturā. ¶ Notādū aūt ꝙ fatū pōt hic appellari vis siderū ſm quā pcedūt nāliter gñationes istoꝝ inferiorū. cū ergo possunt ex artificio fieri alique gñationes preter celestē cursū dicunt gñationes ille nō fatate ꝛ q̃si violēte. pōt eni ex artificio fieri ꝙ rose fiant in hyeme. Sic ꝛ cucurbite in hyeme fieri pñt cū tñ ſm celestē circulū talia fieri debeāt in estate sic ēt ꝛ corruptiones quedā videnť eē nāles cū qs morit senio. quedā aūt violēte ut cū aliqs perimit gladio. ¶ Notādū ēt ꝙ oīa mēsurant suo piodo in ipsis eni febribus pōt distingui tps augmēti tempus status ꝛ tps diminutionis. oīs eni morbus ex quo quis curat p augeť: deinde est in statu: postea decrescit: ꝛ ad ultimū cessat. dies ergo illi in quibus cōpleť periodus morbi dicunť cretici. cōtingit eni aliqñ ꝙ natura fortificata a deo habet victoriā super morbū ꝙ expellit ipm ante diē creticū: pp qꝺ sanatio illa videť eē violenta que si fieret in die cretico eēt q̃si nālis. ꝛ qꝺ dictū est de alteratione intelligendū est de augmento ꝛ de diminutione. Naʒ sicut liberatio vel aliqua alia alteratio regrunt certū tps: sic augmentū ꝛ diminutio certū tps regrūt ppter qꝺ si nō fiant in tpe debito si ppter aliquas cōditiones cōtingāt citius q̃ debeant dicunť fieri q̃si violente. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū cōcedendū sit ꝙ eque simpl'r inueniať violentum ꝛ nāle in alijs mutationibus sicut in motu locali. Dicendū ꝙ ut dicit tertio ethi. violentū est cuius pncipiū est ab extra nō cōferēte vim passo. nō ergo differt violentū a nāli ꝙ in motu naturaliū nō possit eē pncipiū ab extra. Naʒ elemēta nāliter mouenť a generante: generans tñ est aliqd differens a re generata sicut agens est aliquid pter passum. Differentia ḡ iter motū violentū ꝛ naturalē est qꝛ in motu nāli ꝯfert vis passo: ut si generās mouet aliqd sursū cōfert sibi formā q̃dā ꝛ viʒ q̃dā ut leuitatē ipaʒ per quam superius tendat. Nam generans quantum dat generato de forma tantuʒ dat sibi de loco. generans ergo formam in aliquo dicitur naturaliter mouere illud quia confert sibi vim quandam ꝛ formam quandam per quam competit sibi talis motus. Sic etiaʒ ꝛ sol naturaliter trahit vapores sursum quia calefacit eos propter qꝺ vapores calorē illum incorporatum ꝛ propter vim illaʒ a sole collatam naturaliter mouentur sursum. Sed si quis proijciat sursum lapidem vel aliquod aliud graue dicitur hoc fieri violenter: quia ex tali proiectione nulla virtus nulla leuitas nulla forma cōfertur ipsi lapidi per quam sursum tendat. hoc ergo si bene aduertimus patet ꝙ nunq̃ motus ad formam potest esse ita violentus sicut motus ad ubi. nam motus ad formam simpliciter ꝛ ſm rem nunq̃ est violentus cuʒ in omni tali motu conferatur aliqua virtus ꝛ aliqua forma ipsi passo. potest autem eē violentus quemadmodum introducendi formam illam: ut quia introduciť citius q̃ debeat. Sed motus ad ubi potest esse simpliciter violentus: quia ex tali motu mouetur mobile ad aliquod ubi ſʒ queʒ motum nulla virtus ꝛ nulla forma confertur passo propter quam competat ei dictus motus ut patuit de motione lapidis sursum. nam lapis sic sursum impellitur quia tamen ei nulla confertur leuitas per quam habeat talem motum. bona ergo fuit questio philosophi quare violentum ꝛ naturale non sic reperitur in alijs motibus sicut in motu ad ubi. ꝛ bona fuit solutio eius ꝙ in omnibus motibus reperitur aliquo modo violentum ꝛ naturale: sed hoc non est eque simpliciter sicut in motu locali ut est per habita manifestum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Erūt igiť corruptiones cōtrarie adinuicem: nō gñatio: ꝛ qd phibet: est enim sic. Et namq; si hec quidē dulcis: alia vero tristis est. quare non simpliciter corruptioni corruptio contraria est: sed ſm hoc quidem huiusmodi: alia vero huiusmodi harum est.

¶ Quia in solutioē pdicta supposuerat ꝙ corruptio sit ꝯria corruptioni cum hic videať esse dubium.

id declarat qd supposuerat. Circa qd tria facit: qr pmo ostendit ꝙ corruptio aliquo mō ꝯtrariat corruptioni. 2° declarat simplr ꝙ cōtrarietas reperit in motib°. tertio qr fecerat mētionē de cōtrarietate motu⁊ et quietū ostēdit quō mot° ꝯtriet motui ⁊ quō qes qeti ⁊ quō qes motui. 2ª ibi [oino quidē igit. 3ª ibi [et cōtrari° est qui est. Dicit ergo ꝙ corruptiones erūt cōtrarie adinuicē ⁊ nō gnationi tm̄. corruptio enī nō solū opponit generationi sed ēt opponit pōt corruptioni. io subdit ⁊ qd ꝓhibet supple corruptionē eē cōtrariā corruptioni. est enī sic ꝙ corruptio corruptioni cōtrariat. Nā si hec corruptio est qdē qst dulcis ut illa que est naturalis: illa vō est tristis. s. que est violenta op3 ꝙ corruptio aliquo mō cōtrariet corruptioni: io subdit ꝙ simplr corruptio est cōtraria corruptioni sed hoc. i. s3 hoc ꝙ hec corruptio est huiusmodi qr est naturalis. alia vō huiusmodi qr est violenta. tō qr si est hec. s. corruptionū est supple cōtrarietas. [Notādū aūt ꝙ nō est incōueniēs ꝙ eidē s̄m nō unū ⁊ eundē modū opponant multa. corruptio g̃ naturalis duplr cōsiderari pōt. uel ut corruptio est. uel ut nālis est. si cōsideret corruptio ut corruptio est nūq3 corruptioni opponit corruptio sed semp. corruptioni oppōit gnātio. Sed si cōsideret corruptio ut est naturalis opponit ei corruptio violenta. corruptioni ergo nālı nō ut corruptio est: sed ut nālis est hēt oppositam corruptionē violentā. bene ergo dictū est ꝙ corruptio nō opponitur corruptioni simplr: qr nō opponit ei ut corruptio nec opponit absolute ⁊ ulr accepta: sed opponit ei ut est hᵉᵉ. i. ut cōsiderat sub esse speciali. videlicet ut est corruptio talis. i. ut est nālis uel violenta. [Deinde cum dicit.

[Oino quidē igit contrarij mot° ⁊ qetes dicto mō sūt: ut qui est sursū ei qui est deorsū. Loci enī cōtrarietates he sunt. Fert aūt sursū qdē est motū nā ignis. deorsū vō terra. Et cōtrarie ipsorum loci mutationes sūt. Ignis aūt sursū quidē natura. Deorsum autem extra naturam.

[Ostēdit in quib° reperit simplr ⁊ oino cōtrarietas dicēs ꝙ oino qde ⁊ simplr mot° sunt cōtrarij quietes aūt. sunt ꝯtrarie eo ꝙ sunt termini oppositoꝝ motuū. ꝙ aūt in motib° reperiat simplr eē cōtrarietas patet qr mot° qui est sursū est cōtrari° simplr ei qui est deorsū. Nā he differentie. s. sursū ⁊ deorsū sunt cōtrarietates loci ⁊ he mutationes cōpetūt corporibus ꝯtrie motis. nō aūt ꝙ motū. i. s̄m motū ignis fert nā sursū: ꝯtra vō deorsū ⁊ ipoꝝ terre ⁊ ignis sūt: sūt ꝯtrie loci mutationes. Nā ignis fert nā sursū: extra nāz vō fert deorsū. terra aūt ecōtrario: qr nāliter fert deorsū: extra naturā vō sursū [Dubitaret forte aliqs q̄re in motib° dicit oino eē contrarietas. Dicēdū ꝙ accipiēdo large ꝯtrietatē mutatio ꝯtrat mutationi ⁊ mot° motui ⁊ qes qeti ⁊ qes motui: in nullis tn̄ istoꝝ oino reperit ꝯtrarietas nisi in motu. Nā cōtraria sūt que posita sub eodē genere maxime a se distant. utrūq3 ergo ꝯtrarioꝝ d3 dicere aliqd positiue ⁊ debet dicere aliqd in genere: qes ergo ut qes vīt ⁊ ut p̄uatio est qr nō dicit aliqd positiue nō pōt simplr hēre cōtrarietatē ad aliqd. non ergo simplr nec qes ꝯtriat motui nec qes qeti. Quieti ergo ad qetē ul' qetis ad motum nō est ꝯtrietas simplr eo ꝙ deficit ibi eē in gñe. nā ut dictū est utrūq3 ꝯrioꝝ debet dicere aliqd positiue: sed mutationis ad mutationē nō est oino ꝯtrietas qr deficit ibi rd qd est de rōne distātie. mutationes enī mensurant instāti nec inter mutationes pōt attendi illa distātia que reqrit ad ꝯtrietates. in tp̄is g̃ motib° oino ⁊ magis reseruat rō ꝯtrietatis qz in aliqb° p̄dictoꝝ. posset aūt assignari spālis rō q̄re motus oino ꝯtriat motui qes tn̄ nunq3 oino ⁊ simplr contrariatur motui. sed de hoc infra patebit. [Deinde cum dicit.

[Et cōtrari° est qui est s̄m naturā ipsius: ei qui est extra naturā. Et qetes autem similiter. Que nāq3 est sursū qes: qui est de super. Deorsū motui cōtraria est. Fit aūt terre. Illa quidē qnies extra naturā: motus aūt his s̄m naturā: quare motui qes cōtraria que est extra naturā: ei qui est s̄3 nāz eiusdē. Et mot° enī eiusdē cōtrarius sic est. Alia qdē s̄m naturā ipsoꝝ erit sursum aut deorsum: alia aūt extra naturā.

[Quia fecerat mētionē de cōtrarietate qetū ⁊ motuū: ostēdit quō respectu eiusdē rei talia hñt ꝯtrarietatē adinuicē dicēs ꝙ ipsi° eiusdē rei mot° qui est s̄m nāz ꝯtri° est ei motui qui est extra nāz ⁊ qetes aūt silr. nā eiusdē rei qui est ꝯtra naturā ꝯtriat motui qui est s̄m nāz. Nā ipsi° terre uel alteri° corporis grauis qes que est sursū ꝯtriat ei motui qui est de sup. i. de sursū deorsū. [Subdit aūt ꝙ ipsi terre illa qes que est sursū fit extra nāz. mot° aūt hic qui est de sursū deorsū est ipsi terre s̄m nāz qre eiusdē rei ut ipsi° terre qes est extra nāz ꝯtria est ei motui qui est s̄3 nāz. [Addit aūt ꝙ ⁊ mot° eiusdē rei ꝯtri° est ei sic: nā sicut eiusdē rei qes cōtra nāz ꝯtriat motui s̄m naturā sic eiusdē rei mot° s̄m nāz ꝯtriat motui cōtra naturā. [Subdit ēt ꝙ ipoꝝ mobiliū alia qdē supple qes sursū aut deorsū erit s̄m nām alia aūt extra nām. ex hoc aūt hēre vult ꝙ qes extra nām ꝯtriat qeti s̄m naturā sicut mot° contrariatur motui ⁊ qes motui. Lectio. XI.

Habet aūt dubitationē: si est oīs qetis que nō semp est gñatio ⁊ ipsa h' ip3 stare. Manētis igit extra naturā ut terre sursū erit generatio. Cū ergo ferebat sursū violentia stetit. Sed qd semper stat: videt ferri uelocius. Qd āt violentia est: contrarium est. Non factum ergo quiescens erit quiescens.

[Premissa questione p̄ma ⁊ ea soluta. in parte ista ut dicebatur exequitur de duabus questionibus que videntur eē annexe. Circa qd duo facit: quia primo premittit huiusmodi questiones. secūdo soluit eas ibi [aut sic quiescit. Circa primum duo facit: s̄m ꝙ duas questiones premittit. secūda ibi [habet aūt dubitationē sᵉ cōtraria. Est autem prima questio utrum omnis quies que non est semper aggeneretur per totum. Circa hoc autem duo facit s̄m ꝙ dupliciter ostendit ꝙ non omnis talis quies est gñata per motū. 2ª ibi [Amplius aūt vī stare. Dicit g̃ ꝙ hēt dubitationē si ois quietis que

nõ semp est:est generatio ꝛ hēt dubitationē utrū hoc stare uel hoc quiescere qḋ nõ est semp sit aggeneratū per motū: quis si dicat ꝙ sic tūc erit generatio qetis terre manentis sursū extra suū locū qḋ est incōueniens. incōueniens enī videt esse ꝙ quies terre sursū generet uel sit gñata. Nā cū gñatio sit termin⁹ mot⁹ cū mot⁹ semp debeat eē fortior in suo cōplemēto ꝛ in suo termino si qes illa eēt gñata sequeret ꝙ terra uel qḋcunqȝ graue q̃to magis appropinquaret sursū tanto uelocius ferret: nō aūt ꝙ cū extra ferebat sursū violenta stetit. i. quieuit ibi. Sed qḋ stat. i. quiescat alicubi. q̃to magis appropinqt ad suū statū semp vī uelocius ferri. Sed ꝯriū est in re que est lata cū violentia. nõ ergo factū est ꝙ quiescēs erit quiescēs. i. quies ei⁹ qḋ qescit violēter nõ est facta. i. nõ est generata. ¶ Notādū aūt ꝙ nulli dubiū est ꝙ si graue moueat sursū qescit ibi antequā moueat deorsū: qꝛ semp inter duos mot⁹ ꝯrios est dare qetē mediā. Sed dubiū est: utrū illa qes debeat dici eē generata. Nā cū generatio sit terminus ꝛ cōplemētū mot⁹ cū omne qḋ est sit magis in suo vigore quāto est ꝓpinquius suo cōplemēto si illius qetis eēt gñatio sequeret ꝙ motus violentus per quē generat huiusmodi qetes esset fortior in fine q̃ in pricipio. cui⁹ contrarium patet ad sensum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Amplius videtur stare: aut omnino esse in ipsius locū ferri: aut accidere simul.**

¶ Ponit secūdam rationē dicēs ꝙ ampli⁹ ipꝫ stare ꝛ ipꝫ qescere si supple sit aggeneratū per motū h⁹ stare. i. per h⁹ stare aut vī oīno eē. i. oīno cōtingē ferri in locū ipi⁹ aut tale stare aut tale qescere vī accidere supple sil' cū motu. cū ergo ex eo ꝙ terra qescit sursū per hoc nec ferat in suū locū qꝛ suus loc⁹ nõ est sursū nec ēt per hoc sil' ferat ꝛ quiescat sequitur ꝙ qes illa nõ sit aggenerata per motū. expōit aūt aliter dict⁹ text⁹ sed hec est expositio cōmēti ꝛ vī oīno cōsona lr̃e. ¶ Notādū aūt ꝙ qes que aggenerat per motū ꝛ est finis mot⁹ e͛t intēta ab ipso mobili. Si ergo terra mouet sursū ꝛ per motū illū aggenerat qes opꝫ ꝙ terra intēdet quietē sursū. sꝫ oē intendens qetē uel itendit eā ut cesset a motu uel ut hēat eā sil' cū motu. q̃re stāte hipotesi uel terra simul qesceret sursū ꝛ moueret qḋ est incōueniēs: uel intēderet qetē sursū a motu. Sed oē qḋ intendit quiescere alicubi ut cesset a motu ille loc⁹ est ei naturalis. qꝛ q̃diu res est extra locū suū naturalē semp intēdit moueri ad ipm: quare si dicta qes aggeneraret per h⁹ motū ul' terra moueret sursū tanq̃ in suupsi⁹ locū: ul' accideret ꝙ terra sil' moueret ꝛ quiesceret quare cū utrūqȝ sit incōueniēs illi⁹ qetis nõ ē gñatio. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū sil' aliqd moueat nāliter ꝛ quiescat. Dicēdū ꝙ mot⁹ duplex est rect⁹ ꝛ circularis. mot⁹ aūt rect⁹ ē nālis elementis. circularis ṽo est nālis ipsi celo: ꝛ sic mouēt al'r elta ꝛ aliter celū: sic ꝛ aliter quiescit celū ꝛ elta. naꝫ elta cū qescūt cessāt a motu ꝓprio. celū aūt sil' mouet ꝛ qescit. nā oē motū circul'r f͛ꝫ se totū est in eodem situ. vñ qḋlibet tale mouet totū ꝛ qes erit oē ut ostēdet in. viij. pꝫ g̃ quō aliqd pōt sil' moueri ꝛ quiescē. ex hoc autem patere potest intentio ph̃i. nā tam per motum rectum q̃ per circularē aggenerat qes. ꝛ tā mota motu recto q̃ mota motu circulari intēdūt qescere: sed mota motu recto intē dūt qescere ut cessant a motu: ꝓp qḋ qes intēta a talibus est in suo loco ꝓprio. sꝫ q̃ talia nō itēdūt cessare a motu nisi cū sūt in ꝓprijs locis: sꝫ celū intēdit qetē sil' cū motu. Est ergo intēto ei⁹ dicē ꝙ si per motū terre sursū aggeneret qes uel terra itēderet qetē illā sicut itēdūt quiescere mota motu recto ꝛ tūc terra ferret sursū i͛ suū ꝓpriū locū. uel terra itēderet qetē illā ꝓut itēdūt qescere mota circul'r ꝛ tūc sil' moueret ꝛ qesceret qḋ cū utrūqȝ sit icōueniēs sequit qetē illā nõ eē gñatā per motū illū: utrū aūt he rōnes cōcludāt ꝛ que sit ṽitas quesiti cum dissoluet hec qḋ apparebit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Habet aūt dubitationē: si ꝯria est qes: que est hic: qui huic est motui. cū eni moueat ex h͛ aut reijciat: adhuc vī hēre: qḋ abiectū ē. q̃re si hec qes ꝯria est ei q̄ huic est in cōtrariū motui sil' erunt cōtraria.**

¶ Mouet qōnē quādā que est quodāmodo annexa premisse. nā quies sicut ad quā terminat mot⁹ est cōplemētū mot⁹. sic qes a qua icipit mot⁹ est opposita motui. Similē ergo questionē hēt utrū quies ad quē terminat motus generata per motū: ꝛ sic complementū motus. ꝛ utrū quies a qua icipit mot⁹ sit opposita motui. quesita g̃ qōne pma querit hic qōnē sequētē dicēs ꝙ hēt dubitationē si qes que est hic. i. que est in termino a quo est ꝯtraria motui que est hinc. i. qui est ab illo termino. videt ꝙ nõ: qꝛ cū aliqd moueat ex hoc. i. ex termino a q̃ aut reijciat aliqd de termino illo mobile adhuc vī hēre aliqd de eo qḋ est ad rectū. nō eni cū mobile incipit moueri relinqt statim totū terminū a quo. Si ergo termin⁹ a quo cōtrariat motui cū mobile sil' moueat ꝛ hēat aliqd de termio a quo sil' hēbit contraria. ¶ Ideo subdit ꝙ si hec quies que est in termino a quo cōtraria est ei motui qui est in hinc. i. qui est ab illo termino in terminū ꝯtrariū ipi mobili simul inerunt cōtraria: qꝛ simul mouebit ꝛ habebit de termino a quo. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Aut sic qescit: aut adhuc manet. Omnino autē eius quod mouet: aliud qdē ibi: aliud aūt est in quod mutat. vnde ꝛ magis motus motui contrarius est q̃ qes.**

¶ Solvit has duas qōnes. Circa qḋ duo fac. qꝛ p̄ soluit qōnē scḋā. scḋo soluit p̄⁹ ibi [dubitabit autē.] Dicit g̃ ꝙ aut mobile sic qescit in termino a q̃ f͛m ꝙ adhuc manet ꝛ f͛ꝫ ꝙ adhuc hꝫ aliqd de illo termino: oīno aūt. i. ul'r ei⁹ ꝙ mouet. i. ipi⁹ mobilis aliō qdē. i. alia ps ei⁹ est ibi. i. in termino a quo. aliud aūt. i. alia ps est in qḋ mutat. i. est in termino ad quē. qꝛ oē qḋ mouet ptꝫ est in termino a quo ꝛ partim in termino ad quē. Nō ergo mobili insūt ꝯtraria simpl'r: sed f͛ꝫ qd: qꝛ huiusmodi termin⁹ uel huiusmodi qes nõ simpl'r cōtrariat mobili. iō subdit ꝙ mot⁹ magis est cōtrari⁹ motui q̃ quies. ¶ Notandū aūt ꝙ eidē inesse ꝯtraria simpl'r est incōueniēs. nihil est eni qḋ sit simul pure albū ꝛ pure nigrū: sed eidē ineē cōtraria f͛ꝫ esse annexū nõ est incōueniēs. Nā quicquid est medio colore coloratū est quodāmodo partim albū ꝛ ptim nigrū. Qꝫ ergo mobile totū sit in termino a quo ꝛ in moueatur est incōueniēs. Sed ꝙ cū mouet habeat ptim de termino a quo nō solū non est incōueniens sed

est necessariū: q2 oē qđ mouet̄ ut dicebatur partiz ecu in termino a quo ꝛ partī in termio ad quē. Cū ergo arguit̄ q̄ simul eidē terūi ꝯtraria: patet q̄ nō insunt et cōtraria sil' sed insūt et ꝯtraria sic .i. ẜm partē ꝛ ẜz esse admixtū: quia mobile cū mouetur nō est ẜm se totū in termino a quo qui ꝯtriat̄ motui sed est ibi solū ẜz partē. ¶ Notādū ēt q̄ qes in termino a quo uel ēt ip̄e termin⁹ min⁹ ꝯtriat̄ motui q̄z mot⁹ motui. Nā cū aliqd mouet̄ motu sursū nihil hēt de motu ꝯrio: q2 per se sil' nō mouet̄ ꝯriis motib⁹. Sz cū aliqd mouet̄ a termino a quo aliqd hz de ip̄o termino a quo mouet̄. Ex hoc aūt patet illa sp̄ālis rō que supr⁹ dimissa fuit. vz q̄re mot⁹ oīno ꝯtriat̄ motui. qes tñ nō sic oīno ꝯtriat̄ motui: q2 cuz mobile mouet̄ aliquo modo nō opz ip̄z hēre aliqd de motu ꝯrio. Sz necesse est ip̄z hēre aliqd de termino a quo: q̄re sic put albuz oīno opponit̄ nigro q2 nihil hēt admixtū de ip̄o medi⁹ autē color nō oīno opponit̄ et q2 aliqd hēt admixtū de utroq3 extremoꝝ. sic mot⁹ ꝯrii sūt oīno oppositi q2 per se loquēdo nō hñt admixtionē adinuicē. Sz qes in termio a q̄ uel ip̄e termio nō oīno oppōit̄ mot⁹. q2 qđ mouetur aliquid habet de ipso termino a quo mouet̄ ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dubitabit autem utiq3 quis ꝛ de stare si ꝛ quicunq3 preter naturam mot⁹. Huis est quies opposita: siquidem igitur: non erit inconueniens: manet enim violēta quare quiescens aliquid erit non semper si non fieri. Sed palam qđ erit: sicut enim mouetur preter naturam: ꝛ quiescet utiq3 aliquid preter naturam.

¶ Soluit qōnē p̄mā ꝛ p̄ri⁹ repetit qōnē ip̄az dicens dubitabit aūt utiq3 aliqs de ip̄o stare siue de ip̄a cessatione mot⁹ ut hēt alia lr̄a. Dubitabit. s. si gcūq3 mot⁹ sūt p̄ter naz his talib⁹ motib⁹ est qes opposita. i. diuersa. Est ergo qđ utrū mot⁹ p̄ter nām habeant qetē que sit opposita. i. q̄ sit diuersa ab eis ꝛ que sit agg̃nata p̄ tales mot⁹. accipit̄ eñ hic oppositū large pro oī diuerso. Subdit aūt q̄ siqdē non erit talis qes sic agg̃nata est icōueniēs: q2 videm⁹ q̄ aliqd manet violētia q̄re si illa qes violēta nō ē agg̃nata p̄ motū aliqd qđ nō semp̄ qeseit qescet si ne fieri. i. hēbit qetē nō factā nec g̃natā. Repetita g̃ qōne soluit eā dicēs q̄ palā erit supple q̄ tal' qes ē agg̃nata p̄ motū sz e agg̃nata p̄ter nāz: q2 sicut moueret̄ p̄ter nāz sic qescet p̄ter nam ꝛ est agg̃nata talis qes p̄ter nāz. ¶ Notādū aūt q̄ iste text⁹ dubitabit aūt utiq3 ad finē hui⁹ quinti libri ut dr̄ nō hētur in exemplarib⁹ grecis ꝛ ēt nō hētur coīter in trāslatione ueteri apud latinos: ēt ꝯ̄tor narrat q̄ nō inenit̄ in gbusdā exēplarib⁹ arabicis ꝓpter qđ credit̄ ab aliqbus q̄ nō sint uerba Ari. qcqd tñ sit de hoc nō uariat sniaz. modus tñ loquēdi satis isinuat modū Ari. vñ satis credi pōt q̄ sint uerba eius. ¶ Dubitaret forte aliqs q̄lis sit qes violēta ꝛ quō sit agg̃nata talis qes. Dicēdū q̄ h⁹ qes violēta agenerat̄ per motū violētū. Sed ut coīter ponit̄ sic aliqd g̃nat̄ p̄ motū talē q̄ magis hz cāz p̄uatiuā q̄z positiuā: ut si lapis ꝓiciat̄ sursū qescet ibi. Sz h⁹ qes magis est ex p̄n⁹ defectiuo ut ex defectu ipulsionis q̄z ex aliquo p̄n⁹ effectiuo ꝛ positiuo. sic eñ imaginari debem⁹ q̄ lapis mouet̄ sursū per ipulsū maior impulsus requirit̄ ad mouendū ip̄z uelociter q̄z tarde. rursus maior ipulsus requirit̄ ad mouendū ip̄z superi⁹ q̄z ad sustinēdū ip̄m in loco iam adepto. Cū ergo talis ipulsus in p̄n⁹ sit magn⁹ ꝛ fortis ꝛ postea cōtinue deficiat lapis ꝛ uel' oē proiectū sursū per violentiā in p̄n⁹ mouet̄ fortiter deficiēte ipulsu mouet̄ debiliter. postea aūt tantū deficit ipulsus q̄ nō sufficit aer sic pulsus ad faciēdū lapidē plus ascēdere: sed sufficiet ad sustinēdū ip̄m in illo loco supiori quē adept⁹ est lapis. denuq3 aūt ꝛ ad ultimū in tantū deficit pulsio illa aeris q̄ nō sufficit ad sustinendū corp⁹ graue supius ꝓiectum ꝓpter qđ opz tale corp⁹ descēdē. plane ergo patet q̄ qes illa cāz hēt p̄uatiuā ꝛ defictiuā magis q̄z positiuā ꝛ effictiuā: ꝛ hoc ut videt̄ innuebat ph̄us cuz ait quietē illā nō esse generatā per nāz .i. per cāz positiuā sz magis p̄ter nāz ꝛ p̄ cām p̄uatiuā. ex h̄ aūt soluunt̄ rōnes superi⁹ facte. nā cū dicit̄ q̄ mot⁹ sēper est fortior in suo termino. itelligēdū est cū qes illa uel termin⁹ ille sit generat⁹ per motū qui hēt magis cāz positiuā q̄z p̄uatiuā. qđ nō est uerū de qete violēta. Qđ vo secūdo obiciebat̄ q̄ ois qes generata a motu est itēta a mobili. Sz ut dicebat̄ nū q̄z mobile itēdit qetē nisi uel ut cesset a motu ꝛ tūc sic itēdēs qetē fert̄ in suū locū: q2 nihil itēdit cessare a motu ut dicebat̄ nisi cū est in loco proprio. uel s'r nō itēdit qetē ut cessat a motu sil' mouet̄ ꝛ quiescit. Sed cū terra uel aliud corp⁹ graue cū fert̄ sursum nō ferat̄ in suū locū nec cū sic fert̄ sil' mouet̄ ꝛ qescat videt̄ sequi ut ostēdebat̄ q̄ qes illa non sit intēta a mobili nec sit generata per motū. patet q̄ hec ratio soluit̄ per iā dicta. Nā tunc qes generata per motū est intenta a mobili qñ cōpetit nec ip̄sius mobilis ꝛ qñ hēt cāz positiuā nō p̄uatiuā: q2 qđ nō sit a p̄n⁹ positiuo ꝛ effectiuo sed magis hēt eē a cā p̄uatiua ꝛ defectiua ẜm q̄ h⁹ est naturaliter ꝛ per se itentū eē nō pōt. ¶ Deide cum dicit.

¶ Quoniam autem est quibusdam mot⁹ ẜm naturaz ꝛ preter naturā. Puta ignis qui sursum ẜm naturā: qui autez deorsū p̄ter naturā: utrū hic cōtrari⁹ aut qui terre: hec enim fertur ẜm naturam deorsū.

¶ Tūc seqt̄ illa pars [qm̄ āt est gbusdā.] in qua ut dicebat̄ mouet qōnē q̄rtā. Circa qđ tria facit: q2 p̄mo mouet h⁹ qōnē. secūdo soluit ip̄az ibi [aut palam q2.] tertio addit quedā ad manifestationē eorū que dixerat superi⁹ ibi [forte aūt qes.] Dicit g̃ q̄ qm̄ gbusdā est mot⁹ ẜm nāz ꝛ p̄ter nāz utputa motus ignis qui est sursū ẜz naturā: qui aūt est deorsum est p̄ter nāz. querit̄ igit̄ utrū hic. s. mot⁹ deorsum ignis cōtrariet̄ motui ei sursū: aut mot⁹ qui est terre deorsū cōtrariet̄ motui ignis sursū. fertur eñ terra hic deorsū ẜm naturā. ¶ Notādū aūt q̄ motui ignis sursum magis ꝯtriat̄ mot⁹ eius deorsū q̄z mot⁹ terre deorsū. Nā magis sunt contraria que sunt respectu eiusdez subi ꝛ que sunt modo ꝯrio ꝛ ad contrarias differentias q̄z que sunt ad contrarias differentias solū. motus ergo ignis sursū tripliciter cōtrariat̄ motui eius deorsum. p̄mo q2 est respectu eiusdem subiecti. secundo q2 est modo ꝯrio q2 vn⁹ naturalis alius violētus. tertio q2 est ad cōtrarietates dicens q2 vn⁹ sursū alius deorsū. Sed motus terre deorsum motui ignis sursum non con

trariat q sit respectu eiusdem subiecti nec contrariatur ei q sit modo contrario: quia uterq naturalis: sed solum contrariatur illi qz est ad contrarias differentias: qz vnus sursum alius deorsum: uterq ergo motus contrariatur motui illi. Sed motui .i. motui ignis sursum magis contrariatur motus eius deorsuz qz motus terre deorsum ut patet per habita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut palā qz ambo: sed nō eodē mō: sed qui qdē fm naturā existēns: ei⁹ aūt qz ipsius qui sursū ignis ei⁹ qz deorsū: ut fz naturam existens preter naturam existēti: similiter autem z mansionibus.

¶ Soluit ad qōnē factā dicens palam eē q illi duo mot⁹ ȝtrianť motui ignis sursū sed nō eodē mō. sed qd est fm naturā existentis ut mot⁹ terre deorsū qui est fm naturā terre est cōtrariū eius mot⁹ qui est ipsius ignis qui est sursū supple mō nāli. Sed motus ignis qui est sursū est contrari⁹ motui ei⁹ .i. motui ipsius ignis qui est deorsū modo innāli: vñ ȝtriať ei ut existens fm nāz ȝtriať existēti ṗter nāᷓm addit aūt q similiter est in mansionib⁹ .i. in quieti bus .nā quedā quietes opponunť mō nāli. quedaz modo innaturali. ut quies sursū ignis quieti ei⁹ deorsum opponiť mō innaturali. Sz ques terre deorsum quieti ignis sursum opponitur modo naturali. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Forte aūt quien motus aliquaten⁹ opponiť. Cū enim moueať ex hoc: z abijciat adhuc videť habere qd abijciť. quare si ip ȝria ei huic cōtrariū motui sit existāt ȝtria: si aliqten⁹ gescit: aut adhuc manet. Totaliter autē ei⁹ qd moueť hoc quidem ibi: hoc aūt in qd mutatur: propter quod magis motus motui cōtrariuz qz quies.

¶ Quia dixerat superi⁹ q motui nō ita opponiť qes sicut motus. ideo ut hec exponat ait q forte motuj aliquaten⁹ opponiť qeti. Nam cū aliquid moueať ex hoc .i. ex termino a quo z abijciat aliqd de illo termio adhuc videť aliqd hēre de eo qd obijcitur quare si ipsa quies ȝtraria est ei motui qui est hinc quť est ab illo termio in cōtrariū terminū. Simľ ideē existūt cōtraria sed hoc est fm qd z fm qdaz participationē uel fm eē admixtū. nō aūt fm esse purū. qz ut dicebať mobile dū moueť nō est totaliter in termino a quo: sed solū fm partē. ideo ait q aliquo modo z fm quid existunt contraria eidē. Si qd moueť aliquaten⁹ gescit z aliquaten⁹ adhuc manet z aliqd retinet de termio a quo qz totaliter aľr ei⁹ qd moueť. hec quidē .i. aliqua pars est ibi in termino a quo: hec aūt .i. aliqua pars ei⁹ est in qd mutať .i. in termino ad quē. motus ergo aliqd hēt admixtū de quiete z de termino a quo. sed ui hēt admixtū de motu ȝrio ṗpter qd mot⁹ magis est quid cōtrariū motui qz qes motui ut superius sufficienter ostendim⁹.

¶ Quis qdē igiť motus simpliciter vnus: dictū est: z de motu qdē z qete quō uniqz vnus: z qui contrarij qbusdā: dictum est.

¶ Ultimo epilogat circa determinata dicens q dictum est quid sit mot⁹ vnus simpliciter: z dictū est de motu z quiete quō uterqz est vn⁹ z quō nō est vnus: z quomodo supple hñt cōtrarietatē z quō nō hñt: z in hoc terminať scientia quinti libri phisicorum Egidij romani.

¶ Incipit liber sext⁹ phisicorum Egidij Romani.

Lectio .I.

Si aūt est cōtinuū: z qd tāgit: z ȝsequēter sicut diffinitū est prius: ȝtinua quidem quorz ultima vnū. Que vo tāgunť quoruz simľ. Cōsequenter aūt quoruz nihil est mediū ṗximi generis: impossibile ex indiuisibilibus esse aliquid cōtinuū: ut lineā esse ex punctis si uera linea quidē cōtinuum est: punctū autē indiuisibile.

Ut dicebať in tertio hui⁹ ad naturalē ptiet nō solū cōsiderare de motu sed et de infinito loco tpe z continuo. Cū ergo ostensum sit quid sit mot⁹ z determinatū sit ibi de infinito in quarto aūt determinatū sit de loco uacuo z tpe. in hoc sexto ut dicebať determinať de cōtinuo. osñdiť eni quō mot⁹ hēt eē cōtinuuz. Fm ergo hūc modū diuidendi iste sextus recipit cōtinuationē suaz ex dictis in tertio libro: possumus tñ si volum⁹ ut ȝtor z Alex. cōtinuant ipm continuare hunc sextū ad quintū librum imediate precedentē. Nā cuz in quinto determinatū sit de motu ut hēt diuidi in suas spēs z in suas partes subiectiuas. in hoc sexto determinať de eo put hēt diuidi in suas partes itegrales uel in suas partes quantitatiuas. Motus eni dupľr pōt ȝsiderari. ṗmo ut hēt eē in predicamēto z sic accipiunť diuersa genera z diuerse spēs motus. secūdo cōsiderari pōt ut est qd quantuz z sic accipi possūt diuerse partes integrales z diuerse partes quātitatiue ipsi⁹ mot⁹. Quint⁹ ergo liber magis ȝsiderat de motu ut determinať ad gen⁹ z spēs z ut diuidiť per ptes subiectiuas: hic aūt sextus cōsiderat de eo ut est quid quantū z ut est qd cōtinuū z ut diuidiť per suas ptes itegrales. in hoc ergo sexto libro intendit determinare de continuitate mot⁹. uerū quia mot⁹ circularis qui fz ipm est eternus potissime est cōtinu⁹: ideo duo facit. qz ṗmo determinat de cōtinuitate motus. secūdo inquirit an sit dare motū eternum ibi in ṗn⁹ septimi ibi ⌊ oē qd moueť. ⌋ In septimo eni ultra incipit ingrere de eternitate mot⁹. Nam per hoc q oē qd moueť ab alio moueť z in mouentibus non est abire in infinitum. sed est deuenire ad motorem immobilē probat q est dare motū eternū. Circa pmū duo facit qz primo probat motū esse quid cōtinuū. secundo ostendit quō mot⁹ diuidi habeat in suas partes integrales ibi ⌊ necesse aūt z ipm nūc. ⌋ Ad euidētiā aūt ṗme partis sciendum q tempus hēt cōtinuitatē a motu z motus a magnitudine. ideo eni tps est continuū qz motus est continuus. z ideo mot⁹ est continuus qz magnitudo est diuisibilis in semper diuisibilia. duo ergo facit: qz primo ostēdit omnē magnitudinē eē diuisibilē in semper diuisibilia. secundo ostēdit hoc idē de motu z tēpore ibi ⌊ eiusdē aūt rōnis est. ⌋ Circa ṗmū duo facit. qz ṗmo ṗponit qd intendit. secundo probat qd dixerat ibi ⌊ neqz eni vnū sunt. ⌋ Dicit ḡ q si cōtinuū z qd tā

gitur ꝛ qđ cōsequenter est.i.habet esse sicut diffinitum est prius quia cōtinua sunt quorum ultima sunt vnū .cōsequēter vo sunt quoꝝ nihil est mediū primi generis ꝛ supple ut supplet alia littera se tāgentia sunt quorum ultima sunt simul. ¶ Si ergo sic debēt talia diffiniri ut prius in quinto diffinita sunt patet ꝙ impossibile est aliqd cōtinuū eē ex indiuisibilibꝰ ut lineā eē ex pūctis. hoc dico si uere linea est qd cōtinuū ꝛ pūctū qd indiuisibile. ¶ Notandū aūt ꝙ nomina sūt ad placitū. ne ergo equocet noīe linee uel noīe pūcti ait lineā nō cōponi ex pūctis si noīe linee significamꝰ qd cōtinuū ꝛ noīe pūcti nō qd idiuisibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqꝫ eni vnū sūt ultia pūctoꝝ. Nō est eni hoc qdē ultimū pūctorū aliud aliqđ. illud aūt aliq̄ ps idiuisibilis. Neqꝫ sif sūt ultima: nō eni est ultimū nihil ipartibilis: alterū eni est ultimuz: ꝛ cuiꝰ est ultimum.

¶ Probat qđ dixerat. Circa qđ tria facit sꝫ ꝙ tres rationes adducit ad ostēdēdū lineā nō cōponi ex pūctis nec magnitudinez ex indiuisibilibꝰ. 2ª ibi Amplíꝰ necesse est. tertia ibi Amplíꝰ diuidif. Prouef sic. bene dictū est ꝙ ex pūctis nō sit cōtinuum nec ex indiuisibilibꝰ magnitudo: qꝛ ultima pūctoꝝ nō sunt vnū. nō eni possumꝰ dicere ꝙ ipsiꝰ indiuisibilis ꝛ ipiꝰ pūcti hoc qdē sit ultimū. illa aūt sit aliqua ps eiꝰ neqꝫ ipsoꝝ indiuisibiliū ultima sūt sīl: qꝛ ipsiꝰ ipartibilis nihil est ultimū. nā alterū est ultimū ꝛ illđ cuiꝰ est ultimū. est ergo vis rationis ꝙ cū nō fiat cōtinuū nisi ex habentibꝰ ultimū indiuisibilia cū nō hēant ultima cōtinuari nō poterūt ¶ Dubitaret forte aliqs quō idiuisibilia carēt ultimis. Dicēdū ꝙ ultimū ordinē quēdā iportat. dr̄ eni ultimū respectu pcedētiū. nihil ergo hꝫ ultimū nisi in quo est signare aliqd priꝰ ꝛ aliqd posterius ipꝫ ergo indiuisibile in quo nō est signare aliqd pꝰ ꝛ aliqd posteriꝰ ultimū hēre nō poterit. pōt ergo qđ est indiuisibile eē ipꝫ ultimū ꝛ eē ipe ordo ptiū. Sꝫ nō cōpetit ei hēre ultimū qꝛ non cōpetit ei hēre ptes ordiatas: qre qđ ē diuisibile hēt ultimū qꝛ qđ est tale hēt ptes ꝛ habendo ptes si ptes ille sint finite ꝛ terminate hn̄t ultimū: qꝛ terminꝰ illaꝝ ptiū ultimū dici pōt. est ergo ultimū qd idiuisibile ꝛ est ordo ptiū qđ est indiuisibile sed nō hēt ultimū ut hic de ultimo loquif nisi qđ est diuisibile ꝛ hēt partes ordinatas. Duplicē igif cāz tāgit phūs in littera q̄re ipartibilis nō est ultimū: pma eni est qꝛ ipartibile nō hēt ptes. 2ō aūt ꝙ ipiꝰ ipartibilis nō est hoc qdē ultimū aliđ aūt aliqua pars. secūda est qꝛ differt ultimū ab eo cuiꝰ est ultimū. Sicut eniz aliđ est albedo ꝛ aliud est qđ est albū ꝛ qđ hēt albedinē: sic aliud est qđ est terminꝰ ꝛ aliud qđ hēt terminū ꝛ qđ est terminatū. Si eni idē eēt ꝛ terminꝰ ꝛ id cuiꝰ est terminꝰ idē terminaret seipꝫ. cū g̃ ipartibile sit ipꝫ ultimū ꝛ sit ipe terminꝰ sequif ꝙ ipartibile sꝫ ꝙ hꝰ nō terminef nec hēat terminū. h ergo volēs pbare phūs aīt ꝙ ipartibile non hēt ultimū: qꝛ aliđ est ultimū ꝛ aliđ cuiꝰ est ultimū uel ad idē est aliud est terminus ꝛ aliud cuius est terminus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplíꝰ necesse est aut cōtinua eē pūcta aut tāgētia se adinicē: ex qbꝰ est cōtinuū Eadē aūt ratio est: ꝛ in oibꝰ idiuisibilibꝰ.

Cōtinua qdē igif nō erūt pp̄ter p̄dictaz rōnē. Tāgit aūt oē: aut totū totiz: aut ps partē. aut totū pars. Qm̄ aūt ipartibile: est idiuisibile: necesse est totū tāgē totiz. Totū aūt totū tāgēs nō est cōtinuū. Cōtinuū eni hēt h qdē aliā: illud v̄o aliā ptē ꝛ diuidif in sic diuisibilia ꝛ loco discreta.

¶ Ponit secundā rationez que talis est. illa ex qbus fit aliqua magnitudo uel sunt cōtinua uel se tāgūt uel se hn̄t cōsequēter. Sed ipartibilia ꝛ pūcta nec pn̄t continuari nec se tangere nec se hēre cōsequenter ergo ex talibꝰ nō pōt fieri magnitudo. est autē hec ratio ualde cōis: qꝛ nō solū pbat ex ipartibilibus nō posse fieri magnitudinē continuam: sed etiā ostēdit ꝙ ex eis nō pōt fieri magnitudo contigua nec etiam alia magnitudo. Circa hāc aūt rōnē sic procedit: qꝛ p̄mo ostendit ꝙ pūcta ꝛ impartibilia nec possūt cōtinuari nec se possunt tāgere. secundo pbat ꝙ nō possint se hēre cōsequenter ibi At v̄o neqꝫ cōsequēter. Dicit ergo ꝙ amplius si ex pūctis debet fieri magnitudo necesse est pūcta: aut esse cōtinua aut eē se tangentia adinuicē: ex quibꝰ se tangentibus est id.i.opꝫ ꝙ sit cōtinuū uel eī cōtiguum. ꝛ qđ dictū est de pūctis eadē ratio est ꝛ in oibus indiuisibilibus. Nunqꝫ ergo ex indiuisibilibus fit magnitudo nisi talia ut sint cōtinua uel se tangant. sed indiuisibilia quidē nō erūt continua pp̄ter rationē predictā: qꝛ.s. nō habent ultima. qđ aūt talia non se tangant ita ꝙ possīt facere magnitudinē. patet: qꝛ omne qđ tangit aliud uł totū tangit totū aut pars tangit partē aut pars tangit totū Quoniā ergo impartibile est indiuisibile ꝛ nō habet partē necesse est totū tangere totū. totū aūt totum tangens nō est cōtinuū nec ex tali tactu resultat magnitudo aliqua. nā continuū est qđ hēt hoc i. fm hoc quidē partē aliā. illud v̄o .i. fm illud hēt etiā aliā partē nunqꝫ enim est aliqđ cōtinuū nisi sit in eo signare diuersos situs ꝛ fm vnum situz hēt vnā partē: fꝫ v̄o aliud hēt aliā partē. ideo aīt ꝙ cōtinuū diuidif in diuisibilia.i. in partes diuisibiles, diuisibiles v̄o dico sic ꝙ sūt talia loco distincta ꝛ discreta. ¶ Notandū aūt ꝙ hic accipif cōtinuum large proūt se extendit ad cōtiguum arguif enim hoc ratio ꝙ ex punctis ꝛ vniuersaliter ex indiuisibilibus nō potest fieri magnitudo non solum continua sed etiam cōtigua. nā tam cōtigua q̄ȝ continua hn̄t partes distinctas fm sitū: sed cuz aliqua duo sic se habent ꝙ totuz tāgit totum eis competit idē situs. ex talibꝰ ergo nec cōtinuū nec contiguum fieri pōt quare ex ipartibilibꝰ nulla fiet magnitudo nec continua nec cōtigua. ¶ Dubitaret forte aliqs q̄re se tāgentibus fm totū cōpetit idē situs. Dicendū ꝙ cum totū tangit totum oportet ꝙ sic se tangentibus competat equalis ꝛ idem situs. Nam si vni competet maior situs q̄ȝ alij tūc vnum illorum nō attingeret aliud fꝫ se totū. rursus si in alio situ eēt vnū quā aliud tūc vnū illoruz eēt extra aliud q̄re nō attingeref ab eo fm se totū. sic eni dicebamus in quarto ꝙ duo lapides nō possent se tangere fm se totos nisi vnus subitraret aliū quare lapides illi essent equales ꝛ eēnt in eodē situ. ex hoc aūt patere pōt quare ex talibꝰ non fit magnitudo. omnis eni magnitudo pluf occupat de spatio q̄ȝ aliq̄ suaꝝ

partiū nō tñ plus occupat q̄ oēs sue partes simul sūpte. oportet ergo partes magnitudinis esse distinctas loco ⁊ situ ⁊ plus occupare de spatio plures partes sił sumptas q̄ vnā solā ex agenn bꝰ. si ergo ꝓm torum non fit magnitudo: q: talia non sunt distincta loco uel situ. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ At vo neq̄ cōsequēter merit pūctū pūcto: aut ipȝ nūc ipsi nūc: ut ex his fit lōgitudo: aut tp̄s: cōsequēter eni est quoꝝ nullū est mediū ꝓximū. Pūctoꝝ aūt semper est mediū linea: ⁊ ipsoꝝ nūc tempꝰ.

ℂ Ostendit q̄ ipartibilia se nō hn̄t cōsequēter dicēs q̄ neq̄ pūctū ierit ꝯñter alteri pūcto aut ipȝ nō alteri nūc ut ex his. i. ut ex talibꝰ sit lōgitudo. i. linea aut tp̄s. nā cōsequēter est aliqd alicui quoꝝ nullū est mediū ꝓximū. pūctoꝝ aūt semp est mediū linea ⁊ ipoꝝ nūc tp̄s. Si ergo vnq̄ ex aliquibꝰ sit magnitudo nisi illa uel cōtinuētur uel cōtiguenꝭ uel ꝯsequēter se hēant ex ipartibilibꝰ nullo modo fiet magnitudo. ℂ Dubitaret forte aliqs: q: videꝭ pħs insufficienter arguere. ait eni q̄ ipsa nūc nō se hn̄t ꝯsequēter q: iter ea cadit tp̄s: nec pūcta se hn̄t cōsequēter q: iter ea cadit linea. Sed cū linea sit aliud a pūctis ⁊ tp̄s ab ipsis nūc ut vȝ hoc non tollit quin se possint hēre cōsequēter. Nā ut dicebaꝭ in quinto due domꝰ se possēt habere cōsequēter dato q̄ inter eas eēnt arbores uel q̄dcūq̄ aliud qd̄ nō eēt domꝰ. Dicēdū q̄ cū in qualibet linea sint infinita pūcta ⁊ in quolibet tp̄e īfinita nūc. Sed iter quelibet duo nūc cadit tp̄s inter quelibet duo nūc cadūt infinita nūc. Et si iter quelibet duo pūcta cadit linea inter quelibet duo pūcta cadūt īfinita pūcta. duo ergo pūcta nō se hn̄t cōsequēter. q: inter ea cadit linea. Sed hoc nō est rōne qua linea: sȝ q: ex eo q̄ est ibi linea media sūt ibi īfinita pūcta media. ⁊ qd̄ dictū est de pūctis itelligēdū est de ipsis nūc ⁊ ēt de qbuslibet ipartibilibꝰ q: in eodē cōtinuo semꝑ inter duo ipartibilia cadūt īfinita ipartibilia: sȝ ergo possint dari duo ipartibilia in re non cōtinua inter que nō cadit mediū in re tñ cōtinua ut supra ostēdebaꝭ nō est dare duo ipartibilia imediate: ꝑꝑ qd̄ q: si ex ipartibilibꝰ fieret cōtinuū illa ipartibilia eēnt in illo cōtinuo qd̄ resultaret ex eis. si in eodē cōtinuo ipartibilia nō pn̄t nec cōtinuari nec cōtiguari nec se habere cōsequēter ex talibꝰ nō fiet aliq̄ magnitudo. ipartibilia ḡ nec pn̄t eē actu cōiūcta ut faciāt cōtinuū: nec pn̄t actu diuisa ⁊ postea se tāgere ita q̄ ex tali cōtactu itelligaꝭ fieri aliqd̄ cōtinuū q: tūc in illo cōtinuo huiusmodi ipartibilia uł se tāgerēt uel hērēt ꝯñter qd̄ eē nō pōt. patet ergo q̄ pūcta nō pn̄t eē cōtinua nec ēt esse pn̄t taliter cōtigua uel ꝯñter se habētia q̄ ex eis possit fieri aliqua magnitudo. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ampliꝰ diuidenꝭ idiuisibilia: siquidē ex quibꝰ est utrūq̄ in ipsa diuidetur sed nullū est cōtinuorū in ipartibilia diuisibile.

ℂ Ponit tertiā rationē circa qd̄ duo facit. q: ꝑmo facit qd̄ dictū est. secūdo quedā que supposuerat ꝓbat ibi [aliud aūt genꝰ.] Dicit ergo q̄ ampliꝰ supple si cōponiꝭ magnitudo ex idiuisibilibꝰ diuideꝭ in indiuisibilia. siqdē ex qbꝰ est utrūq̄ i. vnūq̄dq̄ diuidetur in ipsa: sed nullum continuorum est diuisibile in impartibilia. ergo nullū tale componitur ex impartibilibus. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Aliud aūt genꝰ nō pt̄ eē mediū pūctorū ⁊ ipoꝝ nūc nullū: si nāq̄ erit manifestū q̄ aut ēt diuisibile aut idiuisibile erit: ⁊ si idiuisibile aut in idiuisibilia: aut in semꝑ diuisibilia hoc aūt est ꝯtinuū. Manifestum aūt ⁊ q̄ oē cōtinuū diuisibile in semꝑ diuisibilia.

ℂ Probat q̄dā que supposuerat. Supposuerat eniȝ q̄ inter pūcta cadit linea. Supposuerat ēt in hac vltima ratione q̄ cōtinuū nō est diuisibile in indiuisibilia. duo ergo facit ꝓm q̄ hec duo declarat. ꝑmo eni ostēdit q̄ mediū cadēs inter pūcta est linea secūdo ostēdit cōtinuū in indiuisibilia nō posse diuidi ibi [si eni idiuisibilia.] Dicit ergo q̄ aliud genꝰ nō pōt eē mediū ipsoꝝ pūctoꝝ supple nisi linea ⁊ ipsorū nūc nullū pōt eē mediū supple nisi tp̄s. nā si erit aliqd̄ mediū inter pūcta. manifestū erit q̄ illud aut erit diuisibile aut erit indiuisibile. nō idiuisibile q: tūc pūcta sila sił eēnt. opȝ ergo q̄ sit diuisibile. ⁊ si est diuisibile aut indiuisibilia sunt ea in que diuiditur. aut diuidiꝭ in semꝑ diuisibilia: ⁊ q: hoc est cōtinuū qd̄ diuidiꝭ in semꝑ diuisibilia. opȝ supple q̄ inter pūcta cadat aliqd̄ cōtinuū: cū ergo nō sit ibi dare aliqd̄ aliud cōtinuū nisi lineā oportet inter ea cadere lineā. qd̄ ergo dictū est de punctis respectu linee intelligendū est de ipsis nūc respectu tp̄is. ℂ Notādū aūt q̄ si inter duo idiuisibilia caderet mediū indiuisibile nunc illa nō distarent ab inuicē: sed q: qd̄libet eoꝝ tangeret totū aliud oia illa essent in eodē situ. opȝ ergo si indiuisibilia debēt habere distāciā aliquā q̄ inter ea cadat aliqd diuisibile. rursus illud diuisibile debet diuidi in semꝑ diuisibilia: q: si diuidereꝭ in indiuisibilia sequereꝭ idē qd̄ priꝰ. videlicet q̄ q: se attingerent fȝ totum nō distarent ab inuicē sed eēnt oia simul. oia ergo impartibilia si nō sūt simul inter ea cadit aliqd̄ cōtinuū quare cū inter pūcta nō possimꝰ imaginari aliud cōtinuū q̄ lineam ⁊ inter nunc q̄ tempus: oportet inter puncta cadere lineā ⁊ inter ipsa nūc tp̄s. ℂ Notādū etiā ex hoc qd̄ dictū est posset formari ratio noua ad ostēdēdū q̄ cōtinuū nō cōponiꝭ ex indiuisibilibꝰ. nā si inter idiuisibilia oportet cadere aliquid qd̄ est diuisibile in semꝑ diuisibilia cū inter indiuisibilia cadat cōtinuū opȝ hoc esse cōtinuū qd̄ est diuisibile in semꝑ diuisibilia. cōponetur ergo cōtinuū nō ex idiuisibilibꝰ: sed ex semper diuisibilibus. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Si eni i idiuisibilia diuidereꝭ: ꝯtinuū eēt idiuisibile idiuisibili contactū: vnum eniȝ ultimum ⁊ que tanguntꝭ continuoruȝ.

ℂ Ostendit continuum nō esse diuisibile in indiuisibilia qd supple supponebatur dicēs q̄ si in indiuisibilia diuideretur. s. continuum esset vnum indiuisibile contactum alteri indiuisibili idest vnū indiuisibile contingeret aliud. Naȝ ipsorum continuorū ⁊ eorum que tangūtur ab inuicem ut fiant continua illorum est vnum ultimuȝ. sed que habēt vnū ultimū se contigunt. ergo ea in que resoluitur continuum se contingunt cuȝ talium sit vnum ultimū quare si resolueretur cōtinuum in indiuisibilia in eodem cōtinuo indiuisibilia se contingerēt qd̄ est inconueniens. Lectio. XI.

e Eiusdē aūt rōnis est τ magnitudinē τ tps τ motū ex idiuisibilib⁹ cōponi τ diuidi in idiuisibilia aut nihil.

¶ Postq̄ phūs ostendit magnitudinē nō cōponi ex indiuisibilib⁹ ostēdit hoc idē de tpe τ de motu. circa qd̄ duo facit: qr p̄mo ait q̄ eiusdem rationis est magnitudinē eē cōpositā ex indiuisibilib⁹ τ tp⁹ τ motū cōponi ex indiuisibilib⁹. scd̄o ꝓbat qd̄ dixerat ibi[manifestū est aūt.]Dicit ergo q̄ eiusdē rōnis est magnitudinē tps τ motū ex indiuisibilib⁹ cōponi τ dīdi in idiuisibilia. aut ergo qdlibet istoꝝ ex idiuisibilib⁹ cōponit̄ aut nihil eoꝝ est ex idiuisibilib⁹ cōpositū. ¶ Notandū autē q̄ p̄dicta tria cōponi ex indiuisibilib⁹ dicit̄ eē eiusdē cōnis: qr q̄titas τ diuisio vni⁹ dependet a q̄titate τ diuisione alteri⁹. q̄titas eni temporis dependet a quātitate mot⁹: τ quātitas motus a quātitate magnitudinis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestū est aūt ex his. Si eni magnitudo ex idiuisibilib⁹ cōponit̄ τ mot⁹: qui hmōi ex equalibus erit motib⁹ idiuisibilibus: ut si ipsa. a. b. c. ex. a. b. c. est idiuisibilibus motis in quo. d. e. z. fm quē motuz est ipsum. o. in spatio qd̄ est. a. b. c. vnamquamq̄ partem habet indiuisibilem.

¶ Probat qd̄ dixerat. Circa qd̄ duo facit. qr p̄ ꝓbat motū diuidi prout diuidit̄ magnitudo. secūdo ostēdit q̄ tps diuidit̄ ꝓut hēt diuidi magnitudo τ motus ibi[sil'r aūt necesse est longitudini.]Circa p̄m duo facit: qr p̄ ostēdit q̄ mot⁹ diuidit̄ ꝓut diuidit̄ magnitudo. secūdo ꝓbat q̄ mot⁹ ex indiuisibilib⁹ cōponi nō pōt ibi[Si ergo necesse est oē qd̄ mouetur vnū τ ubi.]Circa p̄m duo facit: qr p̄mo fac̄ qd̄ fm ēdic. secūdo ꝓbat qd̄ dixerat ibi[Si igit̄ p̄sentis mot⁹.]Dicit ergo q̄ manifestū est ex his q̄ si magnitudo cōponit̄ ex indiuisibilib⁹ q̄ τ mot⁹ qui est hm̄. i. qui est circa hāc magnitudinē erit ex equalib⁹ motib⁹ idiuisibilib⁹: ut si ipa magnitudo que est. a. b. c. est ex. a. τ. b. τ ex. c. indiuisibilibus motum in quo est. d. e. z. fm quē ipm. o. i. ipsuz mobile motū est in spatio qd̄ est. a. b. c. habet vnā quandā partē idiuisibilē. vult ergo ꝓbāre q̄ si magnitudo super quā mouet̄. o. mobile cōponit̄ ex trib⁹ ptib⁹. s. ex. a. b. c. mot⁹ qui fiet super magnitudinē illā diuidit̄ etiā in tres ptes. s. in. d. e. z. τ alteri⁹. s. a. b. c. q̄ sunt partes magnitudinis sūt indiuisibiles sequit̄ fm ipz q̄ etiā. d. e. z. que sunt partes motus sūt etiam indiuisibiles. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igit̄ p̄sentis mot⁹ necesse moueri aliquā partē: τ si mouet̄ aliquid ad eē motū τ mouere erit ex indiuisibilib⁹: fm quidez igitur. a. motum esse ipsum. o. motu quo d. mouetur secūdum vo. b. quo ipsuz. e. Et secundum. c. quo ipsum. z.

¶ Probat qd̄ dixerat. dicēs[si igit̄ p̄sentis mot⁹.] ponitur ibi genitiu⁹ pro ablatiuo. est ḡ sēsus q̄ si p̄sente motu necesse est moueri aliquā ptē. i. per aliquā ptē magnitudinis τ eōu: qr si mouet̄ aliqd per aliquā ptē magnitudinis necesse est aliud eē motū qr ergo sic mot⁹ rn̄det magnitudini moue. i. mot⁹ erit ex idiuisibilib⁹ supple si magnitudo cōpōit̄ ex idiuisibilib⁹: nō cōcludit q̄ ip̄z mobile fm quidem igit̄. a. motū est motu quo. d. mouetur cātio fm. b. motu quo est ipz. e. τ mouet̄ fz. c. motu quo est ipz z. ¶ Notādū aūt q̄ tota vis cōnis p̄bi in h̄ ꝯsistit videlicet q̄ qr nō pōt eē mot⁹ p̄sēs nisi moueat̄ aliqd per aliquā partē magnitudinis nec pōt moueri aliqd per aliquā ptē magnitudis nisi p̄sential'r fiat mot⁹ in illa parte qr ita est sequit̄ fm ipz q̄ cuilibet parti magnitudis rn̄deat aliq̄ pars mot⁹. quāta ergo erit pars magnitudinis tāta erit ps ipi⁹ motus: qre si. a. b. c. que sunt ptes magnitudinis sunt idiuisibiles. d. e. z. que sūt ptes mot⁹ correspōdentes p̄dictis partib⁹ idiuisibiles erūt. ¶ Dubitaret forte aliqs qr videt̄ hic uelle phūs q̄ sola quātitas spatij sufficiat ad quātitatē mot⁹ ita q̄ si spatiū est quātū ops q̄ mot⁹ sit quāt⁹ τ mensuret̄ tpe cuius ꝯriū dicebat in q̄rto ubi ostēdebat̄ q̄ si eēt dare uacuū quācūq̄ spatiū illō eēt magne distātie uel magne quātitatis mot⁹ ibi factus nō eēt quātus qr fieret in nō tpe. uel ut magis ꝓprie loquamur nullus eēt ibi mot⁹. Dicendū q̄ ut supra dicebat̄ τ hīc sola quātitas spatij nō sufficit: nec ad motū ad formā nec ad motū ad ubi. sed ultra huiusmodi quātitatē reqrit̄ ibi ꝯrīa dispositio i. mā uel aliq̄ resistentia ex parte medij uel ex pte mobilis: unde ꝓbat ibidē q̄ lux se multiplicat in toto aere in instāti: qr aer est in pura ꝑuatiōe respectu lucis. nihil est eni in aere qd̄ sit ꝯtraria dispositio: τ q̄ oporteat abijci ab aere ad hoc q̄ ꝑficiat̄ forma lucis. sic etiā si grauia mouerent̄ in uacuo nō mouerent̄ in tpe: qr nō eēt resistentia in tali motu. q̄ ergo hic phūs ait q̄ mot⁹ diuidit̄ fm quantitatē spatij nō loquit̄ de quātitate spatij uacui nec de quantitate mathematica. sed loquit̄ de quātitate corporis naturalis ad quantitatē semp intelligit̄ eē aliqua resistentia uel medij ad mobile uel mobilis ad motorē. hm̄ ergo quantitas magnitudinis de qua hic loquimur hēt annexam resistentiā ratione cui⁹ mot⁹ circūcernēs tale spatiū fit in tpe τ diuidit̄ quātitas mot⁹ fz q̄titatē magnitudinis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igit̄ necesse est qd̄ mouet̄ vnum τ ubi nō simul moueri τ motū esse quo mouit quādo mouit: ut si thebas aliquis it: ipossibile est sil' ire thebas: τ itum eē thebas.

¶ Ostēdit motū nō posse cōponi ex indiuisibilibus circa qd̄ duo facit: qr primo p̄mittit q̄ādā suppositionē necessariā ad propositum. secūdo illa suppositione p̄missa arguit intentū ibi[fm aūt quidē.] Dicit ergo qd̄ mouet̄: vnde ubi. i. cū aliqd mouet̄ ex aliquo loco ad aliqd̄ ubi siue ad aliquē locū nō est possibile quo mouit τ quando mouit sil' moueri τ motū eē: ut si aliqs eat thebas ipossibile est simul ire thebas τ eē itū thebas. ḡ si ab aliquo loco mouit ut iret thebas quādo sic mouit nō simul cōpetebat ei moueri τ motū eē. ¶ Notādū aūt fz ꝯ̄ntes q̄ si mobili simul cōpeteret moueri τ motū eē motus esset ociosus. Si ergo nihil est ociosū in nā impossibile est aliquid sil' moueri τ motū eē. ¶ Dubitaret forte aliquis utrū uera sit hec suppositio. videlicet q̄ nō pōt aliquid sil' moueri τ motū eē. vr̄ q̄ nō: videtur eni q̄ moueri mēsurat̄ tpe. motuz eē mensurat̄ in instāti. si ergo simul est tps τ instans simul erit moueri τ motū esse. q̄ aūt simul sit tps τ istans patet: qr de tpe nō est nisi instans. nō est

ergo tps nisi qd est instans. Si ergo non eet tps sil' cu3 in instanti uel oino tps nihil eet uel simul eet z no esset. Dicendu q ut dicebat in quarto aliter accipienda est totalitas permanentiu z aliter totalitas successiuor. totalitas eni permanentiu accipit ex simultate partiu. sed totalitas successiuor ex ordine partiu accipit. tps ergo est no qz partes ei' simul sunt: sed qz partes ei' fm queda ordine fieri hnt. to ergo est tep' qd est instans qz partes temporis hnt aliquē ordinē ad ipz instans. cu ergo h'ri ordo dicat ꝑoritatē z posterioritatē opz partes tpis uel precedere instans uel subsequi ipm. inde est igit q istans dicit finis pteriti z pncipiu futuri: qz partes preterite ꝑcedunt ipz. partes futur e ipm sequunt. ratio ergo facta arguebat oppositu. Na si moueri mensurat ipe q mutatu esse mensurat instanti sicut istans qd mensurat mutatu ee sequit tps qd mensurat sic mutatu3 ee sequit ipsum moueri: bene ergo dictu est q no het aliqd simul moueri z motu ee qz nec tps est sil' cu instanti: eo eni3 ipso q de tpe no est nisi instans uel partes tpis pterite z tuc no sut sil' cu instanti sed precedut ipm. uel sut future z tunc et no sut sil' cu eo: sed sequunt illd. C Ulteri' forte dubitaret aliqs utru uerū sit dictu cōmēti q motus esset frustra si simul cōtingeret moueri z motu ee. Dicēdu q frustra z uanu z cetera talia ut in secūdo hui' dixim' dicunt per cōparatione3 ad finem. ex hoc ergo aliqd est frustra z ociosu3: qz per illud nō cōsequimur finē ad quē ordinat: ppter qd cu moueri ordinet ad mutatu esse si simul cōtingeret aliqd moueri z mutatu esse per illud moueri non cōsequeret mutatu ee. ociosus ergo esset ille mot' ex quo non cooperaretur ad consequendum finez ad quem ordinatur. C Deinde cum dicit.

C Secūdu. a. qde igit ipartibilē mot: est ipsum. o. fm qd ipm. d. motus aderat. Quare siquidē posteri' deuenerit q ueniit: diuisibilis utiqz erit. Cu. a. eni ueniret neqz qescebat: neqz transierat: sed mediu erat: si aut sil' uenerit z ueniit ueniēs: cu ueit: uētu ibi erit z motu ee: ubi mouet

C Premissa suppositōe ꝑdicta arguit iteru siue probat propositu. ostēdit eni motu ex indiuisibilib' cōponi nō posse: uel qd ide est ondit q sup magnitudinē cōpositu ex idiuisibilib' partib' mot' esse nō possit. dicere aut super magnitudinē cōposita ex indiuisibilib' fieri motu dupliciter pōt itelligi: ul' q sup qualibet ptē idiuisibilē fiat mot': ul' q fiat huiusmodi motus super totu magnitudinē sic cōposita nō at sup qlibet ptē. duo g facit: qz p ondit motu nō posse fieri sup huiusmodi magnitudine3 ita q fiat sup qualibet partē ei'. secūdo probat motuz nō posse fieri sup talē magnitudinē tota3 absqz eo q fiat super ptes ipsius ibi [si vo fm totu.] Dicit ergo q fm. a. quidē ipartibile ipm. o. i. ipm mobile mouebit z mot' eius aderat super talē partē qz si quidē posteri' uenerit q ueniit. i. si in tali motu pri' z moueri q mutatu ee diuisibilis utiqz est. a. na cu mobile ueniret. a. i. cu moueret per illa ptem magnitudis q est. a. nec qescebat in termino a quo nec transibat. i. nec erat transiēs in termino ad quē qz non cōpetebat ei mutatu esse sed mediu erat inter utruqz terminu: z partim habebat de termio a quo z partim de termio ad quē: quare si per partē magnitudinis que est. a. non simul cōpetit moueri z motu ee erat ipm. a. diuisibile z hēbat partes z partē. Si aut simul uenerit z uenit z ueniens. i. simul est ibi moueri z motu ee cu ueniēs uenit. i. cu ueniēs est in spatio medio z in motu ibi est uentu. i. ibi erit mutatu ee z erit in termino. erit ergo motu ee ubi mouet qd est incōueniēs qz moui esse est in termino moueri est in spatio medio. nō ergo ubi est moueri ibi est motu ee. qz nō est ibi spatiu mediu cu ipso termino. C Notandu aut q mobile pri' acquirit una partē q aliā: immo quālibet partē spatij acquirit successiue. quare opz talē partem diuisibilē ee: qz si nō eet diuisibilis uel non eet motus aliqs ibi uel simul eet ibi moueri z motu esse: qz spatiu indiuisibile nō pōt acqri successiue ita q ibi moueri ꝑcedat motu ee. Si ergo ipossibile est aliqd simul moueri z motu ee in parte indiuisibili mot' ee nō pōt. ppter q si. a. b. c. que ponunt ptes magnitudinis eent indiuisibiles in nulla tali parte esset motus. C Deinde cum dicit.

C Si vo fm totum. a. b. c. moueat aliqd z mot' quo mouet. d. e. z. est fm aut ipartibile. a. nihil mouet: sed motu est. erit utiqz mot' : nō ex motibus sed ex momētis

C Quia forte diceret aliqs magnitudinē. a. b. c. cōpositā ex indiuisibilib' z fieri motu sup eu: huiusmodi tn mot' fit super magnitudinē tota: nō aut sup aliquā ptē ei'. qz ut dicēt aduersarij' tota magnitudo est diuisibilis quelibet tn pars ipsi' est idiuisibilis ideo iprobat circa qd quatuor facit fm q quatuor ratiōes adducit. secūda ibi [z motu ee aliqd.] tertia ibi [si igit necesse est.] quarta ibi [z siqde idiuisibilia.] Dicit ergo q si totu spatiu3 qd ē. a. b. c. moueat. o. qd est aliqd mobile z mot' quo mouet est. d. e. z. fm aut impartibilem. a. nihil mouet. sed motu est. Sequit hoc incōueniēs q erit utiqz motus nō ex motib' sed ex momentis uel ex mutatis esse. C Notandu aut q sicut partes magnitudis cōponut magnitudinē sic mot' facti in partib' huiusmodi cōponut ipm motu: qua si in qualibet illarum partium nō est moueri sed mutatum esse sequit motu esse ex mutatis esse qd est incōueniēs. C Deinde cum dicit.

C Et motu ee aliqd nō motu. fz eni. a. trāsiuit nō trāsiens. Quare erit aliqd trāsitu ee nō aliquando iens uel transiēs. Hāc enim transiuit non transiens hanc.

C Adducit secūdu ratiōnē dicēs q sequit ex dicta positione aliqd nō motu esse motu. dicere eni per magnitudinē fieri motu z nō per aliquā partē est dicere q aliqd simul sit motu z nō motum. nā fm hāc positionē mobile trāsiuit. a. nō trāsiens ipsum quare aliqd erit trāsitu. i. pertrāsitum qd tn nō est aliqn aliqd iens. i. uadens uel transiēs per ipz. hāc enim partē que est. a. mobile trāsiuit nō transiens hanc. i. nō transiens ipam. C Notandum autez q qui transit aliqd totum oportet q trāseat quamlibet partem eius. si ergo transitur tota aliqua magnitudo composita ex idiuisibilibus partib' qz totum est omnes partes transibut quelibet pars ei' rursus qz per indiuisibile nō pōt ee transit' z motus sequit q. a. sit pertransitu ita tamen q per ipz

tibili transiuit. erit ergo idem transitum et non transitum et per hanc eandem partem que est .a. contingit aliquid esse motum et non esse motum quod est inconueniens.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igitur necesse est aut quiescere aut moueri omne: quiescit aut per vnumquodque eorum que sunt .a.b.c. ergo est aliquid continue quiescens simul et quod mouetur: per totam enim .a.b.c. mouebatur .o. et quiescebat secundum quamlibet partem. Quare et per omnem est

¶ Adducit tertiam rationem dicens. si igitur necesse est mobile aut quiescere aut mouere siue moueri ut habetur alia littera: quia ipsum mobile quiescit vnumquodque eorum que sunt .a.b.c. ergo est aliquid continue quiescens et simul: cum hoc est quod mouetur. nam per totam .a.b.c. mouebatur: et quiescebat secundum quamlibet partem quare et quiescit per omnem .i. per totam magnitudinem. simul ergo mouebitur et quiescet. ¶ Dubitaret forte aliquis: quia non videtur esse verum quod quolibet mobile uel quiescat uel moueatur secundum quodcunque signatum. Nam secundum punctum nec est motus nec quies. Cum ergo .a. et cetere partes magnitudinis ponantur indiuisibiles secundum nullam earum erit motus aut quies cuius oppositum supponebatur in littera. Dicendum quod licet ex simplici negatione non possimus inferre affirmationem tamen ex negatione cum aptitudine potest inferri priuatio non enim ualet hoc non videt ergo est cecum. ualet tamen si non videt et est aptum natum videre: ergo est cecum sic quia quies est priuatio motus non valet hoc non mouetur in hoc ergo quiescit ibidem. ualet tamen hoc est aptum natum moueri in hoc et non mouetur. ergo quiescit ibidem: igitur .a.b.c. eo quod ponuntur partes magnitudinis in qua est motus super eas erit aliquid aptum natum moueri. quia vero ponuntur indiuisibiles in nulla earum erit motus. sequitur ergo quod in qualibet illarum sit quies cum secundum vnamquamque earum sit aptus natus esse motus et tamen non sit motus hic. ergo arguit philosophus quod super totam magnitudinem .a.b.c. mobile simul mouetur et quiescit. mouetur enim per totam quia hoc ponit aduersarius. quiescit enim per totum quia quod quiescit in qualibet parte oportet quod quiescat in toto cum totum sit omnes partes. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis: quia non videtur quod in qualibet parte illius magnitudinis mobile sit aptum natum moueri. nam cum quelibet illarum partium ponatur indiuisibilis in indiuisibili autem nec est motus nec est aptus natus esse motus falsum est ergo quod supponebatur in questione premissa. Dicendum quod ex dicta positione sequitur quod in qualibet illarum partium sit motus et non sit motus: et etiam in qualibet illarum partium sit aptus natus esse motus et non sit aptus natus esse motus. Nam cum ponantur partes magnitudinis sic in alia est motus oportet quod etiam secundum qualibet earum contingat moueri et quod etiam secundum quamlibet earum contingat moueri sit aptus natus esse motus rursus quia ponuntur indiuisibiles sequitur quod secundum quamlibet earum nec sit motus nec sit aptus natus esse motus ex omni ergo parte impugnari potest predicta positio.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et siquidem indiuisibilia que sunt .d.e.z. motus sunt: motu presente continget utique non moueri sed quiescere. Si autem non sunt motus: motum non ex motibus esse.

¶ Adducit quartam rationem dicens quod si indiuisibilia que sunt .d.e.z. sunt motus contingit utique presente motu non moueri sed quiescere: quod est inconueniens. Si autem .d.e.z. non sint motus continget utique motum esse ex non motibus quod fuit inconueniens ad quod adducebat ratio prima. ¶ Notandum autem quod .d.e.z. ut dicebatur supple sunt partes motus correspondentes partibus magnitudinis que sunt .a.b.c. non enim dici potest quod .d.e.z. non sint motus: quia cum motus factus supple dicta magnitudine constet ex predictis partibus sequeretur quod motus esset ex non motibus. Si ergo .d. est motus cum .d. respondeat ipsi .a. quia in .a. non contingit moueri cum sit indiuisibile: et etiam cum hoc ponat aduersarius sequitur quod in .a. presente motu uel presente .d. non contingat moueri. et quod dictum est de .d. intelligendum est de .e. respectu .b. et de .z. respectu .c. ¶ Notandum etiam quod dicit .d.e.z. esse indiuisibilia: quia ex quo .a.b.c. que ponuntur partes magnitudinis sunt indiuisibilia oportet quod .d.e.z. que sunt partes motus correspondentes predictis partibus indiuisibilia sint. ¶ Notandum etiam quod ponentes per totam magnitudinem .a.b.c. esse motum non tamen esse per aliquam partem eius ut patet ex littera: philosophus per quatuor rationes ducit ad quatuor inconuenientia: quia hoc posito motus erit ex non motibus. rursus erit aliquid pertransitum quod nullus pertransiuit. amplius simul idem mouebitur et quiescet ulterius presente motu continget aliquid non moueri. ¶ Notandum etiam quod quia motus et magnitudo non possunt componi ex indiuisibilibus nec diuidi in indiuisibilia oportet talia diuidi in semper diuisibilia. et quia hec est ratio continui sequitur magnitudinem et motum esse quid continuum: imo quia motus quod sic diuidatur et quod sic componatur habet a magnitudine continuitas motus est ex continuitate magnitudinis. Si igitur consideremus predicta sufficienter ostenditur magnitudinem et motum esse de genere continuorum et quod continuitas vnius dependet ex continuitate alterius.

Lectio. III.

Similiter autem necesse longitudini et motui indiuisibile esse tempus et componi ex ipsis nunc existentibus indiuisibilibus.

¶ Postquam philosophus ostendit motum esse continuum et diuidi in semper diuisibilia: quia magnitudo super quam est motus est continua et est sic diuisibilis. in parte ista ostendit tempus esse continuum: quia magnitudo et motus sunt quid continuum. Circa quod duo facit: quia primo proponit quod intendit. secundo manifestat quod dixerat ibi si enim omnis diuisibilis est. ¶ Dicit ergo quod necesse est tempus esse indiuisibile: similiter longitudini et motui: et necesse est tempus esse compositum ex ipsis nunc entibus indiuisibilibus sicut supple componitur magnitudo et motus. quasi dicat quod si magnitudo et motus componuntur ex indiuisibilibus sequitur quod et tempus esse sic compositum. ergo ab oppositis cum magnitudo et motus sint quid continuum et diuidi habeant in semper diuisibilia tempus erit quid continuum et erit diuisibile in semper diuisibilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim omnis diuisibilis est in minore autem equaliter uelox transibit minorem diuisibile erit et tempus. Si autem tempus diuisibile erit: in quo fertur aliquid per ipsum .a. et que est ipsum .a. erit diuisibile.

¶ Probat quod dixerat. ad cuius euidentiam sciendum quod tempus quantitatem quam habet habet a motu et magnitudine. rursus quantitatem quam habet tempus a motu et a magnitudine est quantitas continua. Amplius tum ratio infiniti quantitati congruat oportet quod finitas et infi

finitas in tpe sint affinitate & infinitate magnitudie & motu. ex eo ergo q tps hēt q̄titatē a magnitudine cū oē q̄ntū sit diuisibile sequit q tps sit diuisibile sicut & magnitudo. ex eo vo q q̄titas quā habet tps a magnitudine nō est quātitas quecūq3 s3 ptinua sequit q sicut magnitudo est diuisibilis in semp diuisibilia sic diuisibile sit & tps. tria ergo facit: q2 pmo ostēdit tps eē diuisibile. secūdo declarat ipm eē diuisibile in semp diuisibilia. tertio ostēdit tps eē finitū & infinitū sicut ipa magnitudo a qua hēt q sit q̄ntū & ptinuū. secūda ibi. qm aūt ois motus. tertia ibi. & si q̄cūq3 infinitū. Circa pmū duo facit sm q dupl'r ostēdit tēpus eē diuisibile pmo eni ofidit hoc ex uelocitate equali. secūdo ex uelocitate maiori: ibi. qm aūt ē ois. Dicit g q si magnitudo est diuisibilis in minori tpe equaliter uelox trāsibit minorē magnitudinē diuisibile erit tps. patet ergo q ex diuisibilitate magnitudinis sequit diuisibilitas tpis. q2 quāto min' accipit de magnitudine min' apponit ibi de tpe. Si igit magnitudo est diuisibilis & tps erit diuisibile & econuerso. si tps erit diuisibile in quo tpe fert aliqd per ipm.a.i. per ipm spatiū uel per ipa3 magnitudinē Si ita est sequit q magnitudo que est ipm.a. erit quid diuisibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniā aūt omnis magnitudo in magnitudines diuisibilis ostensū3 est eni qm ipossibile est ex athomis ptinuū eē aliqd magnitudo aūt ois ptinua necesse est uelоci' in equali tpe mai' & in minori plus moueri: sicut diffiniūt quidā ip3 uelocius.

¶ Adducit scdam rōnē. Circa qd duo fac. q2 p pmit tīt necessaria ad ppositū. secūdo illis pmissis arguit itērū ibi. Sit eni tp3 in quo.a. Dicit ergo q ois magnitudo est diuisibilis in magnitudines & q ostēsū3 est pri' q ipossibile est ptinuū aliqd eē ex athomis.i. ex idiuisibilib'. magnitudo aūt ois ptinua est. nō igit erit magnitudo ex idiuisibilib' sed diuidet in semp diuisibilia. q2 g sic est necesse est qd est ueloci' in equali tpe ire per mai' spatiu3 & ēt in minori tpe plus moueri.i. ire per mai' spatiū: & supple necesse est h' uelox per eq̄le spatium ire in minori tpe sicut quidā diffiniūt ip3 ueloci'. ¶ Notādū aūt q ex diuisibilitate magnitudinis mot' hēt eē uelox & tardus. nā nisi eēt magnitudo maior & minor & equalis & nisi eēt magnitudo ptinua & diuisibilis nos eēt assignare qd ueloci' in minori tpe trāsit mai' spatiū & quod trāsit equale ēt in minori tpe. ut ergo hoc arguēt phūs pmittit magnitudinē eē ptinuā & eē diuisibilē in semp diuisibilia. ¶ Dubitaret forte aliqs: q2 videt q hic dicitur oino eē extra ppositū. Nā cū hic phūs pbare uelit tps eē diuisibile videt oino ire extra ppositū designando pportionē uelocis ad tardū. Dicēdū q si tps reperitur maius & minus & magnitudo reperit maior & minor op3 tā tps q̄3 magnitudinē esse qd diuisibile. Cū ergo nō possit ueloci' in eq̄li tpe moueri per mai' spatiū & in minori tpe moueri per eq̄le spatiū nisi reperiat tps mai' & mi' & magnitudo maior & minor. & per pñs sit tā tps q̄3 magnitudo sit qd diuisibile ex pportiōe quā hēt uelox ad tardū arguit tps & magnitudinē qd diuisibile esse posset g sic formari ratio: si ueloci' in eq̄li tpe transit mai' spatiū & eq̄le spatiū trāsit in minori tpe: & mai' spatiū trāsit in minori tpe de necessitate reperit tps mai' & mi' & magnitudo maior & minor: & per pñs de necessitate talia sūt diuisibilia: sed e necessariū sit uelox hēre dictas pportiones ad tardu3 ergo necessariū est talia diuisibilia eē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit eni ip3 in q.a. eo qd in quo.b. ueloci' Qm igit ueloci' quod primum mutat in quo tempore ipm.a. mutatū est ab ipo.c. in ipsum.d.s. in tempore.3.i. in hoc ipsu3 b. nō erit iuxta ipm.d. sed deficiet. Quare in equali tempore abibit uelocius.

¶ Ostēdit tales pportiones necessarias eē. circa qd tria facit: q2 p ondit q ueloci' in eq̄li tpe trāsit maius spatiū. secūdo declarat q in minori tpe transit plus de spatio. tertio manifestat q equale spatiu3 trāsit in minori tpe. 2a ibi. at vo. 3a ibi. manifestū aūt ex his. Dicit ergo. sit eni tp3 in quo est.a. ueloci' eo qd ē i quo est.b. qm igit ueloci' est qd mutat supple citi' ul' qd mutat pmū ut hēt alia lra. q2 ergo sic est in tpe in quo ipm.a. mutatū est ab ipso c. in ipm.d.s. in tēpore.3.i. in hoc tpe ip3.b. qd est tardius nō erit iuxta ip3.d. sed deficiet ab ipo: q̄re in eq̄li tpe ueloci' plus hēbit de spatio. est g vis rōnis q q2 de rōne uelocioris est q citi' ptingat ad terminū in illo tāto tpe in quo uelox attingit terminū nō attinget ip3 qd est tardū: quare in equali tpe mouebit tardū per min' spatium & uelox per maius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo & in minori plus. In quo eni ip3 a. factū est iuxta ipm.d. ipsu3.b. erit iuxta e. cū tardius est. Ergo quoniam ipsu3.a. ad ipsum.d. factū est in omni in quo est.3.i. tēpore ad ip3.t. erit in minori hoc: & erit in quo.3.k. Ipsum quidē igitur.e.t. quod transierit ip3.a. maius est ipso.c.e. Tempus aūt q̄d est.3.k. minus est omni eo q̄d est.3.i. Quare in minori abibit maius.

¶ Ostēdit q uelox in minori tpe plus ibit de spatio d. At vo in minori.s. tpe plus supple ibit de spatio uelox q̄3 tardū. nā in tpe in quo ip3.a. qd est uelox factū est iuxta ipm.d. ip3.b. cū sit tardi' erit iuxta ip3.e. itelligit eni per.e. aliqd spatiū citra.d. qm g ipm.a. factū est ad ipm.d. in oi tpe.i. in toto tpe in quo est.3.i. hoc.s.a. erit in minori tpe ad ip3.t. erit g in tpe in quo est.3.k. Intēdit eni per.3.k. tps minus q̄3.3.i. & itēdit per.t spatiū mai' q̄3.e. & min' q̄3.d. q2 g ipm qdē.c.t. qd transit ipm.a. est maius ipo.c.e. qd trāsit ip3.b. tēpus aūt qd est.3.k. in quo uelox trāsit.c.t. min' est oi.3. toto tpe qd est.3.i. in quo tardū trāsit.c.e. q2 ita est seqt q ueloci' in minori tpe hēbit mai' spatiū. ¶ Notandū aūt hanc demonstrationē sumere originē ex pmissa. nā si ueloci' in eq̄li tpe attigit ad ulteriorē terminū: ut q2 attingit ad.d. tardū vo attingit magis citra: q2 ad e. si signet termin': utputa si signetur.c. inter.d. & e. ad illū terminum attingit uelox in minori tpe q̄3 ad.d. q2 ad terminū magis citra idē mobile citius attinget: erit ergo ibi min' de tpe: & tamē spatium illud maius erit spatio qd trāsit tardum in mino-

ri tempore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestum autem ex his: et quod velocius in minori tpe abibit equale. Quoniam quidẽ enĩ maiorẽ in minori trãsit tardiori: ipsum autẽ fm seipsum acceptum in pluri tempore maiorem minori.

¶ Ondit φ velox trãsit equale spatiũ in minori tpe. Circa qd duo facit: pz qd duplr pbat itẽtũ. secũda ibi, amplius aũt si oẽ. Circa pm duo facit. qz pmo pmittit quedã necessaria ad pposituũ. secũdo illis pmissis arguit itẽtũ ibi, ut que est. l.m. Dicit ergo φ manifestũ est ex his φ velocius in minori tpe habebit equale spatiũ. ad hoc aũt pbãdũ pmittit duo quoꝝ primũ est qm quidẽ velox trãsit maiorẽ magnitudinẽ in minori tpe tardiori. i. φ faciat tardius ut pz ex pcedẽtibus. scdm aũt qd pmittit est φ ipm q. i. a pz mobile qd cũqz sit fz se acceptũ in pluri tpe transit maiorẽ magnitudinẽ minori aũt. i. in minori tpe trãsit minorẽ magnitudinẽ. Est aũt hoc qd 2m pmittit. q. per se notũ: qz semp plus de spatio p se loquẽdo plus regrit de tpe. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Ut que est. l.m. ea que est. l.x. plus utiqz erit tps: qd. p.r. in quo ipz. a. transit. l.m. qz quod est. p.s. in quo transit ipsum. l.x. Quare siquidẽ est. p.r. tps: minus est eo in quo est. h. in quo quod est tardius trãsit ipm. l.x. et quod est. p.s. tẽpus minus est eo in quo est. h. ipo enĩz. p.r. minus est. minore autez minus: et ipsũ minus est. Quare in minori movebit equale.

¶ Ex his que pmiserat arguit itẽtũ dicẽs φ magnitudo que est. c.l.m. maior est ea magnitudine que est. l.x. et qz ita est plus utiqz erit tps qd est. p.r. in quo ipz. a. trãsit. l.m. qz qd ẽ. p.s. i q trãsit. l.x. supponebat enĩ supple φ idẽ motũ i maiori tpe ptrãsit maiorẽ magnitudinẽ et i minori minorẽ qz. p.r. qd ẽ tps i q trãsit magnitudo maior erit plus qz. p.s. i q trãsit minor. Ondit aũt φ si tps qd est. p.r. minus est eo in quo est. h. in quo tpe qd est tardius trãsit ipz. l.x. si ita est sequit φ tps qd est. p.s. mlto magis est minus tps eo tpe in q est. h. Nã si. p.s. minus est tpe p.r. ergo multo magis est minus ipso. h. qz qcqd est minus minore et ipm est minus maiore. sequit ergo φ velocius in minori tpe movebit per equale spatium. est igit vis demõstrationis hmõi φ qz velocius trãsit maius spatiũ in minori tpe. qz eqle spatiũ adhuc trãsibit in minori. ¶ Notãdũ aũt ad intelligentiã demonstrationis predicte φ phus imaginat tps qdã divisoz in tres partes: vel imaginat tria tps se habere per ordinẽ. vz. p.s. p.r. et. h. ita φ est maius tps qz. p.r. et. p.r. qz. p.s. rursus imaginat magnitudinez dividi in duas ptes. s. in. l.m. et in. l.x. ita φ. l.x. est ps magnitudinis. d.l.m. ulterius aũt supponit φ velox transeat. l.m. in tpe. p.r. et tardũ trãseat. l.x. qd est minus qz. l.m. in tpe. h. qd est maius tps qz. p.r. supponebat enĩ supple φ velocius trãsit maius spatiũ in minori tpe. ex hoc ergo argoit φ si velox trãsit. l.m. qd est maius spatiũ in minori tpe trãsibit. l.x. qd est equale spatiuz ad hoc in minori tpe: quare equale spatium transibit in minori tpe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aũt si oẽ necesse qdẽ: aut in eqli: aut in minori: aut i pluri moveri: et qd q dẽ in pluri: tardius est. Qd aũt in equali eq velox. Velocius aũt nõ est equaliter velox neqz tardius: neqz utiqz in pluri aut eqli movet ipm velocius relinquit igitur in minori. Quare necesse est equalẽ magnitudinem minori tempore trãsire velocius.

¶ Adducit secũdã rationẽ dicẽs φ si oẽ qd movetur necesse est moveri aut in equali tpe aut in minori aut in pluri. et φ qdẽ in pluri tpe trãsit aliqd est tardius. qd aũt in eqli eque velox. sequit ergo ex his φ velocius qz neqz est equaliter velox neqz tardius est qz tardũ. ideo sequit φ per equale spatiũ nõ movet ipm qd est velocius neqz utiqz in pluri tpe neqz in equali. relinquit ergo φ in minori: quare necesse est φ est velocius magnitudinẽ equaliter sic habẽtẽ trãsire in minori tpe. est ergo vis rõnis huius φ qz velocius magnitudinẽ equalẽ nõ põt trãsire in eqli tpe: qz tũc nõ eẽt velocius nec in pluri: qz tũc esset tardius. relinquitur ergo φ eã trãseat in minori. ¶ Dubitaret forte aliquis: qz videt φ phus demonstret circulariter. probat enĩ per velocitatẽ et tarditatẽ divisionẽ tpis et magnitudinis. Nã ut supra dicebat si est dare velocitatẽ et tarditatẽ est dare tẽpus maius et minus et magnitudinẽ maiorẽ et minorẽ et per 9ñs ut dicebat est dare talia divisibilia eẽ. arguit ergo ex velocitate et tarditate quãtitatẽ tpis et magnitudinis. rursus ex quãtitate tpis et magnitudinis arguit velocitatẽ et tarditatẽ: qz illd est velox qd in pauco tpe transit multũ. tardũ vo in multo parũ. Si ergo qtitas tpis et magnitudinis probat velocitatẽ et tarditatẽ et velocitas et tarditas pbant quãtitatẽ tpis et magnitudinis ergo quantitas tpis et magnitudinis pbat qtitatem tpis et magnitudinis et idẽ pbat seipm qd est icõveniẽs. Dicẽdũ φ tũc est circularis demõstratio qñ itur ab eodẽ in idẽ per idẽ. ipossibile est ergo circulo demõstrare. qz per idẽ genus cãe et fm eũdẽ modũ demõstrãdi nõ 9vertunt demõstrationes. pbat enĩ cã effectũ et hic effectus cãm nõ tñ pp hoc est demõstratio circularis. qz nõ est ibi idẽ modus demonstrandi. Nã cũ per cãm demõstremus effectũ est ibi demonstratio ppter qd et a priori: sz cũ per effectũ ostẽdimus cãm est ibi demonstratio qz et a posteriori: quare cũ imus a cã ad effectum et ab effectu ad cãm quodãmodo imus a cã ad cãm et ab eodẽ in idẽ. Sed qz hoc nõ est per idẽ nec fz eundẽ modũ demõstrandi. ideo nõ ppter hoc arguit φ contingat circulo demõstrare. et qd dictũ est de cã respectu effectus intelligendũ est in his que sunt sibi cãe adinvicẽ. Nã et potio est cã sanitatis et sanitas potionis. cũ ergo per potionẽ pbat sanitas et per sanitatẽ potio quodãmodo itur a cã ad cãm per cãm et utrũqz respectu utriusqz hẽt rationẽ cãe. sive enĩ per potionẽ pbet sanitas sive econverso semp est demonstratio per cãm nõ tñ ppter hoc est ibi proprie circulus. nã lz hmõi conversio plus accedat ad circulationẽ qz pma: nõ tñ in tali 9versione est ibi cõpleta rõ circulationis: qz qñ ia eãmus a cã ad cãz et per cãm nõ tñ pprie imus ab eodẽ in idẽ et per idẽ qz nõ est fm idẽ genus cãe. potio enĩ causat sanitatem ut efficiẽs. sed sanitas est cã potionis tanqz

finis. nūc ergo eēt ibi ꝓprie circulatio aut aliq̄ duo se inferret adinuicē eodē mō ita q̄ vnū eēt cā alteri⁹ z ecōuerso ſm idē gen⁹ cāe q̄ eē nō pōt. Nō est ḡ cōueniēs ꝓcedere ab eodē τ idē si hoc nō sit eodē modo. cū ḡ uelocitas τ tarditas ꝓbēt q̄titatē tēporis τ magnitudinis. aīr vo q̄titas tp̄is τ magnitudinis ꝓbēt uelocitatē τ tarditatē nō est icōueniēs vnū ꝓbare per aliud τ ecōuerso. Nā cū p q̄titatē tp̄is τ magnitudinis ꝓbam⁹ uelocitatē τ tarditatē ꝓcedim⁹ a priori. Dū aūt facim⁹ eō facim⁹ demōstratioē q̄z τ ꝓcedim⁹ a posteriori: vñ ꝯ^{tor} ait q̄ diuisibilitas magnitudinis est cā diuisibilitatis uelocitatis τ tarditatis. Sȝ uelocitas τ tarditas sunt signa diuisibilitatis τ magnitudinis in τ ipse aūt huiusmodi signa sūt demōstrata τ cōuertunt cū suis causis ita q̄ si ponat uelocitas τ tarditas ponitur diuisibilitas temporis τ magnitudinis τ econuerso. Lectio. IIII.

Qoniā aūt ois mot⁹ in tp̄e est: possibile est moueri. Oē autē illud qd̄ mouet: ɔtigit τ ueloci⁹ moueri τ tardi⁹: in oī tp̄e erit ueloci⁹ τ tardi⁹ moueri. Hec aūt cū sint: neċe est ēt tp̄s ɔtinuū eē. Dico aūt cōtinuū eē diuisibile in semp diuisibilia. Huiusmodi enī supposito cōtinuo necesse est τ tempus cōtinuū esse.

¶ Ut dicebat ā ō qōlibet diuisibile hēt rōnē ɔtinui Sed illud diuisibile est ꝓprie cōtinuū qd̄ diuidit in semp diuisibilia. ꝓbatū est enī supra q̄ op3 tp̄s eē diuisibile: q̄z magnitudo est diuisibilis. Sed ex hoc nō pfecte habet q̄ tp̄s sit qd ɔtinuū: ut ḡ pħs perfecte ostēdat tp̄s eē cōtinuū ꝓbat ip3 eē diuisibile in semp diuisibilia. Circa hoc aūt duo facit fȝ q̄ dupl'r ꝓbat intētū. 2ª ibi ⌊ amplı⁹ aūt τ ex ɔsuetis. ⌋ Circa pᵐ duo facit: q̄z p̄ p̄mittū quedā accessaria τ ad ꝓpositū. secūdo illis p̄missis arguit itētū ibi ⌊ qm̄ enim ostēsum est. ⌋ Dicit ḡ q̄ ois mot⁹ fit in tp̄e τ in omni tp̄e possibile est moueri. si enī tēp⁹ est numer⁹ mot⁹ op3 q̄ semp mot⁹ fiat in tp̄e cum nō sit dare motū sine priori τ posteriori ad que seqt tp̄s. rursus in omni tp̄e possibile est moueri: q̄z semper in ꝓprio nūo τ in ꝓpria mensura possibile est eē ꝓpriū mēsuratū. Addit aūt q̄ oē qd̄ mouet cōtingit moueri ueloci⁹ τ tardius τ in omni tp̄e cōtingit ueloci⁹ τ tardi⁹ moueri. hec ergo cū sint necesse est tp̄s eē cōtinuū: q̄z necesse est ip3 diuidi in semp diuisibilia: ideo ait dico aūt cōtinuū id qd̄ est diuisibile in semp diuisibilia. Supposito enim hᵒ ɔtinuo. i. supposito ɔtinuū eē tale necesse est tēpus eē ɔtinuū. ¶ Dubitaret forte aliq̄s: q̄z non vī uerū eē qd̄ hic pħs ait. videlicet q̄ ois mot⁹ pōt eē uelocior τ tardior. q̄z ut ɔ^{tor} ait mot⁹ mobiliū naturaliter est terminat in uelocitate τ tarditate τ ut ipse subdit īpossibile est q̄ aliq̄s mot⁹ sit uelocior motu celi. Dicēdū q̄ ut ɔ^{tor} ait ad hāc qōnē Alex. respondet dupl'r. ꝓmo sic. q̄z mot⁹ celestiū corporū est uoluntari⁹: q̄z talia corpa mouent ab intelligētia uel ab aīa que mouet per intellectū τ uolūtatē τ q̄z uoluntari⁹ est hᵘ mot⁹ in tp̄e aliq̄ nō pōt esse uelocior τ tardior. Nā ut ponit exēplū sicut boni possunt moueri ad operādū3 nō bona lȝ nō moueant sic mot⁹ ille pōt eē uelocior τ tardior nunq̄; tamē erit uelocior aut tardior. ¶ Hec aūt respōsio utrū cōtinet in se aliquā ueritatē nō est p̄sentis speculationis: q̄z videt expositio in superiorē scientiā. Ad p̄ns tñ intantū dictū sit sic cōtra eā: q̄z huiusmodi respōsio nō est fȝ mētē pħi. nā fȝ ip3 in celo nō est possibilis peregrina ip̄ressio nec aliqua iordinatio qd̄ enī celū de necessitate semp hēt equalē motum huiusmodi necessariū naliter loquēdo nō est sicut oē qd̄ est qñ est necesse est eē. ¶ Sed q̄z fȝ hūc naturalē ordinē quē3 videm⁹ impossibile est aliter se habere. nō ergo est ibi possibilitas ad oppositū ut imaginatur Alex. utrū aūt deus posset hūc ordinē īmutare negare eēt oīno ridiculū: sed hoc declarare nō postulat p̄sens negociū. sufficit enī ostēdere q̄ dicta positio nō sup. pħiam idē Alex. aliter respondet τ dicit q̄ mot⁹ ut motus est semp τ non possit eē uelocior τ tardior hoc non est ratione: q̄z motus: sed ratione mobilis in quo hēt eē. positio ḡ pħi uera est per se. videlicet q̄ ois mot⁹ pōt eē uelocior τ tardior per accidēs: tñ pōt habere aliquam falsitatē. respondet enī aliter a quibusdam videlicet q̄ in hoc libro intendit de motu in cōi. motus aūt in cōmuni nō repugnat quin possit eē uelocior aut tardior. Sed si hoc repugnat et hoc est ratiōe qua cōtrahit ad naturā specialē. possum⁹ aūt τ etiā aliter respōdere τ forte magis per se. nā si diuisio fm uelocitatē τ tarditatē causat ex diuisione magnitudinis sicut cōcedim⁹ magnitudinē diuidi in infᵐ: sic ꝯcedē possumus q̄ mot⁹ pōt eē uelocior τ tardior in infinitū. magnitudo enī diuidit in infiᵐ rōne qua cōtinua nō ratione qua est qd nāle: q̄z ut est qd nāle hēt statū in mai⁹ τ in min⁹. est enī dare minimā carnē τ minimā aquā ut probat in p̄mo hui⁹. Sic τ mot⁹ si cōsideret ut cōtinuus est semper pōt esse uelocior τ tardior τ uelocitas ei⁹ pōt augmentari in infinitū: nunq̄; tñ erit actu in infinitū uelox. Sic nō pōt eē magnitudo actu in infinitū diuisa. Si ergo ɔsideret mot⁹ ut est quid nāle sic nō oportet q̄ possit esse uelocior τ tardior sed est ibi dare statū. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliq̄s cum falsum sit q̄ omnis motus pōt esse uelocior τ tardior: lȝ sit falsum per accidēs utrū tale falsum per accidēs posset supponi. Dicendū q̄ sermones sunt semp inquirendi fm materiā. in omni enī materia possum⁹ arguere ex his que per se cōpetūt illi materie. cū ergo pħus intendat hic loqui de diuisione mot⁹ ratione qua est qd cōtinuū omnia illa que cōpetunt motui ut est quid cōtinuū ipse pōt supponere τ arguere ex illis. cū ergo augeri fȝ uelocitatē τ tarditatē ut dictum est cōpetit motui ex eō q̄ est quid cōtinuū ratione materie in qua loquitur pōt supponere omnē motū posse esse uelociorē τ tardiorē. ¶ Ulterius forte dubitaret aliq̄s utrū hoc possit supponere pħus naturalis. videt q̄ nō nā augmentari sic fȝ uelocitatē τ tarditatē cōpetit motui ut est qd cōtinuū nō ut est qd nāle videt q̄ possit hoc supponere mathematic⁹ qui ɔsiderat de cōtinuo ut ɔtinuū est. nō aūt ut videt pōt hic supponere nālis pħus qui cōsiderat de cōtinuo ꝓut habet esse in materia naturali. Dicendū q̄ ut dicebatur motus pōt eē semp uelocior τ tardior sicut magnitudo pōt semper diuidi. est autē magnitudo semp diuisibilis ut est cōtinua nō ut est naturalis: nō q̄z per diuisionē naturalis magnitudo possit fieri mathematica ɔtinua. ergo diuisio per se loquendo nō repugnat magnitudini naturali simplr

citer sed repugnet magnitudine nāli ꝑut hēt eē in tali specie uel in tali:ut q2 est dare minimā carnē ⁊ minimā aquā:sicut etiā ꝙ mot⁹ possit eē semp uelocior ul' tardior repugnat ei ut est qd naturale nō simplr̄ ⁊ absolute loquēdo sed ꝑut hēt esse in tali uel in tali corpe nāli.si eni cōsideret mot⁹ ut hēt eē in corpe nali ſm se cōsideratū nō repugnat ei quin possit esse semp uelocior aut tardior:sȝ si repugnat ei hoc est ꝑout hēt eē in tali corpore nāli:intantū ergo cōmunis modus loquēdi ꝙ magnitudo ut ē nālis nō diuidit in infinitū.⁊ ꝙ mot⁹ ut est nālis nō pōt semp eē uelocior aut tardior:q2 natura magis ꝓprie dicit de foīa spēi ꝙ̄ de forma gnīs.diuisio aūt in infinitū si repugnat naturalib⁹ reb⁹ per se loquēdo repugnat magis forme spēi ꝙ̄ foīe gnīs: ⁊ ꝙ mot⁹ nō possit esse uelocior aut tardior nō repugnat ei ſm ꝙ hēt eē in corpe gnāli nāliter sumpto.sed ſm ꝙ hēt eē in corpe cōtracto ad aliquam spēm:ꝓpter qd plane patet ꝙ ꝯsiderare sic de motu nos pōt semp esse uelocior aut tardior simpliciter ⁊ absolute loquendo nō subterfugit consideratione ꝑhi nālis ⁊ maxime nō subterfugit considerationem huius libri ubi agitur de corpore mobili in cōmuni. ℭDeinde cum dicit.

ℭ Qm̄ eni ostēsum est:ꝙ uelocius in minori trāsibit equale sit qd quidē in quo est.a. uelocius,Qd aūt est in quo est.b.tardius: ⁊ sit motū tardius que est.c.d.per magnitudinē in quo est.z.i.tpe.Manifestū igit est ꝙ uelocius in minori ꝙ̄ hoc mouebit per eādē magnitudinē.Et sit motū.a.in quo est.z.t.Iterū aūt qm̄.a.q̄d uelocius in eo q̄d est.z.t.trāsiuit totā que est.c.d.ꝑȝ tardius in eodē tpe minorē trāsit.Sit igit in qua.c.k.Qm̄ aūt tardius q̄d est ipm.b.in eo quod est.z.t.tpe ipam que est.c.k.trāsiuit:uelocius in minori trāsibit.Quare iterū diuidit q̄d est.z.t.tps:hoc āt diuiso ⁊.c.k. magnitudo diuidet ſm eandē ratonē: si ṽo magnitudo ⁊ tēp⁹ ⁊ hoc semp erit a uelociori tardius:⁊ a tardiori uelocius:⁊ eo demōstratū est utentib⁹.Diuidet aūt q̄d est uelocius tps:tardius aūt longitudinē. Si igit semper in natura est ꝯuerti:cōuersio autem semper sit diuiso:manifestū qm̄ omne tēp⁹ cōtinuū est.Similiter aūt manifestū ⁊ ꝙ magnitudo omnis cōtinua est:per easdē eni ⁊ equales diuisiōes tempusq3 ⁊ magnitudo diuiditur.

ℭ Premissis ꝓdictis suppositionib⁹ arguit itētū ostēdēs ꝙ tam magnitudo ꝙ̄ tps sūt quid ꝯtinuū ⁊ diuidunt in semp diuisibilia.d.qd ostēsū est ꝙ uelocius in minori tēpore transibit equale.i.equalem magnitudinē.qm̄ ergo ita est sit qd quidez in quo est.a.uelocius qd.a.est i quo est.b.tardius ergo id qd est tardius sit motū.i.moueat per magnitudinē que est.c.d.in tpe in quo est.z.i.manifestū est igit ꝙ uelocius mouebit per eandē magnitudinē in minori tpe ꝙ̄ sit hoc.i.ꝙ̄.z.i.sit ꝯ motū per totā magnitudinem.c.d.in tpe in quo est.z.t.iterum aūt qm̄ qd est uelocius in eo tpe ꝙ est.z.t.transibit totā magnitudine que est.c.d.ipm tardius in eodē tpe transibit minorē magnitudinem.sit ergo huiusmodi magnitudo in qua est.c.k.ita ꝙ.c.k.erit pars magnitudinis de.c.d.rursus qm̄ tardius est ipsum.b.sequitur ꝙ id qd est ipm.b.in eo tpe qd est.z.c.trāsiuit magnitudinē que est.c.k.uelocius ergo transit eandē magnitudinē in minori tpe quare iterū diuidit tps ꝙ est.z.i.hec aūt diuisio diuidet ⁊ magnitudo que est.z.k.que est ſm eandē ratonē.Si ṽo diuidit magnitudo ⁊ tps hoc aūt erit semp accipientib⁹ a velociori tardius ⁊ a tardiori uelocius.Nā si post tardius semper accipimus uelocius ⁊ ecōuerso semper diuidemus magnitudinē ⁊ tempus.ut eaubus eni eo ꝙ demōstratū semp fiet diuisio magnitudinis ⁊ temporis.nā qd est uelocius diuidet tps:qd ṽo est tardius diuidet lōgitudinē.si igit semp uerū est cōuerti:q2 semp post tardū accipit uelox ⁊ ecōuerso facto aūt sic ecōuerso semp fit diuisio igit ⁊ magnitudinis ergo manifestū est ꝙ oē tps est cōtinuū.similiter ēt est manifestū ꝙ omnis magnitudo est continua.Nā semper per easdē ⁊ per eqles diuisiones diuidet magnitudo ⁊ tēp⁹.est igit vis rationis ꝙ q2 semper tardū uadit minus de spatio ⁊ uelox ponit min⁹ de tēpore in tanto spatio:quando accipim⁹ uelox accipim⁹ min⁹ de tpe:qm̄ tardū min⁹ de magnitudine: ⁊ q2 semp post uelox possumus accipe tardū ⁊ eȝ in īfinitū poterit diuidi tps ⁊ magnitudo in infinitū. ℭDeinde cum dicit.

ℭ Amplius autem ex cōsuetis rationibus dici manifestū est:ac si tempus quidez cōtinuū:q2 ⁊ magnitudo. Siquidem in medio tēpore mediū transit: ⁊ simpliciter in minori minus.Eedem namq3 diuisiones temporis ⁊ magnitudinis sunt.

ℭ Adducit secūdā ratonē ostēdēs ꝙ si magnitudo diuidit in infinitū ꝙ ēt ⁊ tēp⁹ sic diuidit dicens ꝙ ex cōsuetis rōnib⁹ manifestū est qd dici solet.s.ꝙ ac si tps ꝯtinuū ē q2 ⁊ magnitudo ꝯtinua est.ꝗsi dicat ꝙ iō tps ꝯtinuū est:q2 magnitudo ꝯtinua est ⁊ ideo tēpus est diuisibile in infinitum: q2 ⁊ magnitudo est diuisibilis in infinitū.qd aūt sic sit patet. Nam siqdē in medio tpe mobile trāsit mediū magnitudinis ⁊ simpliciter in minori tpe min⁹ de magnitudine.nā eedē sunt diuisiōes magnitudinis ⁊ tēporis.est ergo vis rationis ꝙ tēp⁹ diuiditur ꝑut diuidit magnitudo.nā mediū magnitudinis trāsitur in medio tēporis ⁊ quarta pars magnitudinis in quarta parte temporis:quia ergo simpliciter ⁊ ul'r tempus diuidit sicut diuidit magnitudo cū magnitudo diuidet in infinitū oportet ꝙ ⁊ tempus diuisibile sit in infinitum. Lectio.v.

Et si quodcunq3 infinitum est ⁊ alterū:⁊ sicut alterum ⁊ alterum est ut siqui dez ultimis infinitum est tēpus ⁊ longitudo ultimis:si ṽo diuisione: diuisione ⁊ longitudo:si autem in utrisq3 tempus:utrisq3 ⁊ longitudo.

ℭ Postq̄ ꝑhs ostendit ꝙ simile est de continuitate tpis ⁊ magnitudinis:q2 si vnū est continuum ⁊ ali

ad. in parte ista ꝓbat ꝙ simile est etiā de infinitate utriusqꝫ: ostēdit eni ꝙ si vnū est īfinitū ⁊ aliud. circa qð tria facit: qꝛ p̄ ꝓponit qð intēdit. secūdo ex hoc descendit ad soluendū ratione ȝenonis. tertio ꝓbat ꝙ dixerat. secūda ibi [vnde ⁊ ȝenonis rō.] tertia ibi [neqꝫ iam infinitū.] Dicit ergo ꝙ tps ⁊ magnitudo sic se hñt ꝙ si qðcūqꝫ eoꝝ est infinitū ⁊ alterū est infinitum ⁊ cursus sicut est infinitum alteꝝ sic est infinitū ⁊ alteꝝ: ut siquidē tps est infinitū in ultimis. i. fm quātitatē ⁊ extēsionē: ⁊ longitudo. i. magnitudo erit īfinita in ultimis. Si vo tēpus sit infinitū diuisione: ⁊ longitudo erit infinita diuisione. Si autē tēpus est infinitū in utrisqꝫ. s. tam diuisiōe q̄ȝ extēsione similiter ⁊ lōgitudo erit infinita in utrisqꝫ. cū ergo tps sit īfinitū ⁊ lōgitudo erit infinita in utrisqꝫ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde ⁊ ȝenōis ratio falsū opinat ꝙ nō est possibile īfinita ptrāsire: aut tāgere īfinita fm vnūqðqꝫ īfinito tpe. Dupl'r eniȝ dicitur ⁊ longitudo ⁊ tps infinitū: ⁊ oīno omne cōtinuū: aut fm diuisionē: aut ultimis. Infinitis quidē igitur fm quātitatē cōtingit sese tāgere īfinito tpe: eis aut que sunt fm diuisionē cōtingit: ⁊ nāqꝫ tps sic infinitū. Quare ⁊ in infinito tpe ⁊ nō finito accidit transire infinitum: ⁊ tangere infinita in ipsis infinitis ⁊ non finitis.

¶ Soluit ex hoc ratione ȝenonis. ad cui' euidentiā sciēdū ꝙ ȝeno negabat motū: qꝛ dicebat ꝙ in tpe finito nō possunt pertransiri īfinita. Sed in quolibet spatio sunt infinita spatia: qꝛ qðlibet cōtinuū est diuisibile in infinitū. ergo nullū spatiū contingit pertrāsiri: quare nō cōtingit moueri. hec autē ratio soluit: qꝛ qðlibet spatiū est finitū nō extēsione: sicut non est incōueniens in aliquo tpe pertransiri aliqð spatiū. hoc est q̄ð qð ait ꝙ ratio ȝenonis opinat falsū que erat ꝙ nō est īpossibile ptransire īfinita aut tāgē īfinita fꝫ vnūqðqꝫ ī tpe finito. Nā ꝙ vnūqðqꝫ infinitoꝝ transeat in tpe finito est incōueniēs. hec ergo ratio ȝenonis soluit: qꝛ lōgitudo ⁊ tps ⁊ oīno. i. ul'r oē cōtinuū dupliciter dicit infinitū aut fm diuisionē aut infinitis ultimis. i. aut fꝫ quātitatē ⁊ extēsionē ut qꝛ hēt īfinita ultima. fꝫ igit quātitatē nō cōtingit se se tangere īfinita īfinito tpe. nā ꝙ aliqð mobile tangat que sūt fꝫ sese infinita in tpe finito est incōueniēs. Sed eis. i. fm ea que sunt infinita fm diuisionē cōtingit. s. pertrāsire qꝛ ⁊ ipm tps est infinitū sic. s. diuisione qre in tpe infinito ⁊ nō in tpe finito accidit trāsire infinitū ⁊ tangere infinita cōtingit in ipsis infinitis ⁊ non in ipsis finitis. qꝛ sicut sunt ibi infinite ptes spatij sic sunt ibi infinite partes tpis. ¶ Dubitaret forte aliquis utꝝ hec solutio sit recta uel nō recta. Dicēdū ꝙ ut īfra dicet hec solutio est ad hominē. ad cui' euidentiā sciendū ꝙ si per aliquē motū transit in īfinitū in infinito tpe oportet motū illū nō icepisse qꝛ si mot' ille incepit habuit initiū. si ponitur etiaȝ habere finē de necessitate est finitus. ꝙ aūt sit finitus motus super infinitū spatiū est incōueniēs. ꝓpter qð si īfinitū spatiū est pertrāsitum nō sufficit dicere ꝙ hoc fuit factū in infinito tempore. Sꝫ ulteri' oportet addere ꝙ mot' per illud spatiū nō inceperit. nullū enī infinitū pōt pertransiri ⁊ cōpleri sed habet initiū: qꝛ nō est intelligibile aliquid hēre initiū ⁊ cōplemētū nisi hēat esse finitū. Cū ergo ȝeno negaret omnē motū ⁊ poneret ꝙ nullū spatiū posset pertransiri qꝛ aliquis mot' inciperet ⁊ transitus alicuius spatij hēt initiū nō sufficit dicere ꝙ ille transitus fiat in tempore infinito. implicat enī opposita si dicat ꝙ infinita possunt pertransiri si ille trāsitus initiū habeat. ideo hec ratio ȝenonis infra soluet rectius. ostendet enī ꝙ nō est incōueniens pertransire infinita in potētia. in quolibet enī spatio sunt īfinite partes: sed huiusmodi partes nō hñt esse in actu sed in potētia. qꝛ ergo qð est in potentia magis nō est q̄ȝ sit ponere ergo īfinita in potentia est magis ponere non īfinita q̄ȝ infinita. quare sic transire infinita non est inconueniens. qꝛ hoc non est transire īfinita simpliciter sed fm quid. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqꝫ iam infinitum pōt īfinito tempore transire: neqꝫ in infinito finitum: sed si quidē tēpus infinitū sit: ⁊ magnitudo erit infinita: sicqꝫ magnitudo ⁊ tempus.

¶ Probat qð dixerat. videlicet ꝙ si magnitudo est īfinita ⁊ tps ⁊ ecōuerso. Circa qð duo fac: qꝛ p̄mo ostēdit ꝙ nō pōt esse magnitudo finita extensione quin tps ēt sit finitū nec ecōuerso. secūdo ostendit ꝙ tps magnitudo ⁊ ul'r oē cōtinuū est infinitū diuisione ibi [manifestū igit ex dictis.] Circa p̄mū duo facit: qꝛ p̄ ꝓponit qð intēdit. secūdo ꝓbat qð dixerat ibi [sit eni magnitudo.] Dicit igit ꝙ neqꝫ infinitū spatiū pōt aliqd pertransire in tpe finito neqꝫ in tēpore infinito pōt pertransire spatiū finitum. Sed siquidem temp' infinitum sit ⁊ magnitudo infinita erit sicqꝫ magnitudo est finita ⁊ tēp'. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit eni magnitudo finita in qua est. a. b. Tēpus aūt infinitū: in quo est. g. Accipiat igitur tēporis aliquid finitū in quo sit. g. d. In hoc igit trāsibit aliquid magnitudis. Et sit quod transitum est: in quo est. b. e. Hoc autem aut mensurabit in quo est. a. b. aut deficiet: aut excellet. Differt eniȝ nihil: si enim semper equalē que est in. b. e. magnitudinē in equali tempore trāsibit Hoc autem mēsurat totum. Finituȝ erit omne tempus: in quo trāsibit: in equalia enim diuidetur: sicut ⁊ magnitudo.

¶ Probat qð dixerat. Circa qð tria facit fm ꝙ tres rationes adducit ad ostendendū ꝙ non pōt poni magnitudo finita nisi ⁊ tps in quo trāsitur magnitudo illa habeat etiā esse finitū. secunda ratio incipit ibi [Ampli' aūt.] tertia ibi [qð aūt infinito tēpore.] Dicit ergo. sit igit magnitudo finita in qua est. a. b. tps aūt infinitū in quo est. g. hoc posito nō est possibile supple ꝙ. a. b. supple magnitudo finita transeat in. g. qð est tps īfinitū qð sic patet: accipiat igit illius temporis infiniti aliquid finituȝ. i. aliqua pars finita que sit in quo est. d. in hoc igitur. i. in hac parte tēporis finite mobile transibit aliqd illius magnitudinis. sit autē qð est pertransitu in quo est. b. e. hoc autem. i. hec pars que est. b. e. aut

mensurabit totū in quo est.b.a.aut deficiet ab ip so aut excellet ipm. differt aūt nihil. Nā.b.e.que ponit pars de.a b.aut aliquoties sumpta reddet ita equaliter totū.a.b. ꝛ tūc mensurabit ipm. aut reddet min⁹: ꝛ tūc deficiet ab ea.aut reddet plus ꝛ tunc excellet ipm.qꝛqd eni ponat nō refert quā tū ad ꝓpositū. Nā semꝑ erit aliqua ꝓportio inter illā partē ꝛ suū totū cū utrūqꝫ ponat eē finitū illa eni pars totiēs poterit sumi qꝫ uel reddet totū uel plus qꝫ totū.si ergo semꝑ sumamus eq̄lē magnitudinē ei magnitudini que est.m.b.e.semꝑ talē magnitudinē transibit in eq̄li tpe.hec aūt.s.magnitudo.b.e. mēsurat totū idest totā magnitudine.a.b. ergo supple tempus.g.d.qd̄ est finitū in quo trāsitur.b.e.mēsurabit totū tpˀs in quo trāsitur .b.a.finitū ergo erit omne.i.totū illud tpˀs in quo mobile trāsibit.b.a.in equalia eni i.in equales ptes dividet illud tpˀs sicut ꝛ magnitudo. ¶ Notandū aūt qꝫ tota vis rōnis hui⁹ in hoc cōsistit:qꝛ ex quo b.e.que est pars magnitudinis de.b.a.trāsitur in tpe finito oportet qꝫ tota magnitudo.b.a.trāseat in tpe finito.nā totū tpˀs in quo trāsitur tota magnitudo.a.b.sic se habebit ad ptē tpoꝛis in quo trāsitur.b.e.sicut se hēt totū.b.a.ad partē eius que est b.e. Nā qꝛ semꝑ in equali tpe trāsitur equalis magnitudo in equalia cū dividet tpˀs: ꝛ magnitudo quotiēs.b.a.cōtinebit.b.e.totiēs tēp⁹ in quo transitur.b.a.cōtinebit tpˀs in quo trāsibit.b.e.quare si.b.a.est magnitudo finita ꝛ finities cōtinebit.b.e.tpˀs in quo trāsitur.b.a.erit finitum ꝛ finities cōtinebit illud finitū tpˀs in quo transit.b.e.nō ergo pōt poni magnitudo finita nisi ꝛ tpˀs in quo transitur sit et finitū. ¶ Dubitaret forte aliquis,qꝛ videtur hic phūs supponere qꝫ si dicat adversari⁹ qꝫ tota magnitudo.b.a.transitur in tpe infinito qꝫ.b.e.que est pars illi⁹ magnitudinis transeat in tpe finito: hoc aūt nō videt sequi. Nā si tota magnitudo b.a.transitur in toto tpe infinito pars illius magnitudinis transitur in parte tpis infiniti. Sed quelibet pars infiniti est infinita ut ostendebat in pmo hui⁹.ergo pars magnitudinis.a.b.nō transibit in tpe finito sed in infinito. Dicēdū qꝫ ut supra dicebat pars pōt accipi ꝓprie uel improprie.proprie eni accepta parte semꝑ est aliqua ꝓportio partis ad totū ita qꝫ quelibet pars ꝓprie sumpta replicata sꝫ aliquē finitū numerū uel reddit totū uel plus qꝫ totū. Sic enim accipiēdo partem ipossibile est qꝫ infiniti sit pars finita:qꝛ ifiniti ad finitū nō est ꝓportio.nec aliqd̄ finitū finities sumptum pōt reddere ifinitū ꝛ multo min⁹ pōt reddere plus qꝫ ifinitum. Si ergo infinitū haberet partem ꝓprie sumptam de necessitate pars illa esset infinita.sed ut supra dicebat talis pars in infinito eē nō pōt. Nā sicut infinitū nō est ꝓprie totū:sic nec habet partem ꝓprie sumptā ut cūqꝫ a phō.videlicet qꝫ pars infiniti est ifinita ꝛ qꝫ in ifinito pōt accipi ps finita.sꝫ ꝓ ps dictū est ex suppositione est enim sensus qꝫ ps ifiniti est infinita.qꝛ si infinitū haberet partē ꝓprie sumptā oporteret partē illā infinitā eē. Sed sꝫ qꝫ dictū est magis ꝛ sꝫm veritatē.naꝫ cū pars sit minor toto ꝛ infinitū nō sit min⁹ infinito si esset dare aliquid infinitū pars ibi accepta de necessitate finita eēt sꝫ illa pars nō eēt ꝓprie sumpta.tū qꝛ nō haberet ꝓportionē ad suū totū cū infiniti ad finitum nō sit ꝓportio:tū etiā qꝛ pars illa nō posset in aliqꝫ

nūo finito sumi qꝫ redderet totū uel plus qꝫ totuꝫ. Est ergo intentio phi qꝫ dato per ipossibile qꝫ tota magnitudo.b.a.que ponit esse finita transeatur in tpe infinito de necessitate pars illius magnitudinis transibit in tempore finito quia transibitur in parte illius temporis:ergo transibitur in tēpore finito.quia infinitum nō habet partē ꝓprie sumptā nec habet partē nisi finitam.immo qꝛ in minori tēpore transit pars qꝫ totum oportebit partē illā trāsiri in tempore finito:quia qd̄ est min⁹ ifinito oportet esse finitum.quia ergo pars illa trāsibitur in tēpore finito:ex hoc ulterius philosophus arguit qꝫ ꝛ tota magnitudo transeatur in tempore finito. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampli⁹ aūt si nō oēꝫ magnitudinē in infinito tpe trāsibit:sed cōtingit aliquā ꝛ in finito tpe trāsire:ut quod est.b.e.hec aūt mensurabit totam ꝛ equaleꝫ in equali trāsibit. Quare ꝛ finitum erit tempus.

¶ Adducit secūdā rationē dicens qꝫ si nō omnē magnitudinē transit mobile aliqd̄ in tpe infinito: sed cōtingit aliquā magnitudinē finitā transire in tpe finito: utputa ꝯtingit trāsire in tpe finito qd̄ est.b.e.qꝛ sic est quelibet magnitudo finita transibit in tpe finito. Nā si.b.e.trāsibit in tpe finito qꝛ hoc.s.b.e.mēsurabit totā.a.b.uel totā aliā quātācunqꝫ magnitudinē finitā ꝛ in equali tpe semꝑ transibit mobile eq̄lē magnitudinē. qꝛ ei tēp⁹ supple in quo trāsit quecūqꝫ magnitudo finita finitū erit. ¶ Notandū aūt eē viꝫ rationis hui⁹ qꝫ quecūqꝫ magnitudo finita ponat transiri in tpe finito de necessitate quelibet magnitudo transibit in tpe finito. Naꝫ cū quelibet magnitudo finita habeat ꝓportioneꝫ ad quālibet aliā finitā ꝛ hēat eā mēsurare uel excellere de necessitate tpˀs in quo trāsit quecūqꝫ magnitudo finita habebit ꝓportionē ad omne aliud tempus in quo transit quecunqꝫ alia magnitudo finita: erit ergo omne tale tpˀs finitū. ¶ Notandū etiā hanc rationē differre a prima:qꝛ in pmo ratione ex eo qꝫ pars transibat in tpe finito ꝓbabat qꝫ oportebat etiā ipꝫ totū trāsiri in tpe finito .hic aūt ex eo qd̄ quecūqꝫ magnitudo trāsitur in tpe finito ꝓbat qꝫ oportet magnitudinē quālibet finitā trāsiri in tpe finito.aliud eni est ex finitate ptis arguere finitatē toti⁹: ꝛ aliud ex finitate uniꝰ alteri⁹ magnitudinis arguere finitatē alterius. ¶ Dubitaret forte aliqs qꝛ videt hec ratio superfluere.naꝫ sive b.e.ponat pars magnitudinis de.b.a.sive ponat quedā alia magnitudo diversa ex quo semꝑ ponit b.e.mēsurare.b.a. ꝛ habere ꝓportionē ad ipm ꝛ ex hoc arguit qꝫ si.b.e.transit in tpe finito qꝫ ꝛ.b.a.etiaꝫ trāseat in tpe finito ut videt nō variat modus arguendi nec aliquā ulteriorē certitudinē faciat demonstratio secūda ad demōstratione pmā. Dicendū qꝫ hec ratio secūda aliquā certitudinem addit supra demōstrationeꝫ pmā. Nā sensus noster nō experit omnē magnitudinē finitā trāsiri in tpe finito:nec etiā experit partē cuiuslibet magnitudinis finite trāsiri in tpe finito.sunt enim plures magnitudines in universo que nec sꝫm se totas nec sꝫm suas partes se obtulerunt sensui alicui⁹ hominis.sed qꝫ aliqua magnitudo finita transeat in tpe finito continue possumus experiri per sensum.lꝫ ꝫ

tam demostratio pma q̄ demōstratio secūda ali quo modo ex sensib⁹ procedat. secunda tamen ma gis ex sensibilibus procedat: q2 magis experimur per sensū q̄ aliqua magnitudo finita trāseat in tpe finito q̄ q̄ ps cuiuslibet magnitudinis finite tran seat in tpe finito. ¶ Ulteri⁹ forte obuiaret aliqs q̄ videt hic phūs arguere ex isufficiētī. arguit eni q̄ si quelibet magnitudo finita habet ꝓportionē ad quālibet aliā magnitudinē finitā q̄ ꝛ tēpus in quo transit quecūqꝫ magnitudo finita est ꝓportio natū tpi quo trāsit quecūqꝫ magnitudo aliq finita. ꝓportio enim tpis ad tps nō sumit solū ex propor tione magnitudinū. sed ēt ex uelocitate mobiliū. Nā sicut maior magnitudo plus requirit de tpe: ꝛ mobile tardi⁹ magis requirit tps. Dicendū q̄ uelocitas ꝛ tarditas mobiliū sumit originē ex diuisiōe magnitudinū. Nā ideo mobile est uelox: q̄ in equali tpe plus uadit de spatio: ꝛ ideo est tar dū q2 in equali tpe min⁹. q2 ergo semp pōt accipi min⁹ ꝛ min⁹ de magnitudine ideo semp pōt acci pi mobile qđ est magis ꝛ magis tardū. q2 quanto min⁹ trāsit de spatio in equali tpe tāto magis ē tar dū. Sublata ergo diuisione magnitudinis ꝛ tollit ꝓportio uelocis ad tardū. Si ergo ꝓportio ueloci tatis ad tarditatē sumit originē ex ꝓportione ma gnitudinū sufficit arguere ꝓportionē tpis ad tps ex ꝓportione magnitudinis ad magnitudinē. Nā si ꝓportio tēpoꝝ uariat ex uelocitate ꝛ tardita te mobiliū nō ꝓpter hoc reddit ratio phī insuffici ens q2 uelocitas ꝛ tarditas mobiliū sumit originē ex ꝓportione magnitudinū. imo q2 nulla finita fini ties sūpta reddit aliqđ totū infinitū siue illa finita accipiat magna siue parua dato q̄ vna pars ma gnitudinis ꝛ transiret a mobili ueloci alia a tardo ex quo quelibet talis ps transit in tpe finito opꝫ to tam magnitudinē finitā in tpe finito transiri. tales ergo uarietates demōstrationes phī nō impediūt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod aūt nō in infinito tpe trāsit qđ est. c. b. manifestū est si accipiat in altera finitū tps: si eni in minori parte transit: hanc ne cesse est finitā eē altero termino existēte. Eadē aūt demōstratio est: ꝛ si longitudo quedā infinita sit: tempus autem finitū.

¶ Adducit ratiōnē tertiā dicēs. q̄ aūt nō tpe isinito sed in tpe finito mobile trāsit spatiū qđ est. c. d. ma nifestū est ex hoc q̄ accipiat tps finitū in altera pte .i. ex pte ante. Nā si tps i quo trāsit. c. d. que est ps magnitudinis transeunde est finitū ex pte añ erit finitū ex parte post. q2 in minori tpe mobile trāsit hāc partē q̄ totū. necesse est ergo hanc partē tpis in qua transit pars magnitudinis finita eē supple ex parte post existēte finito altero termio .s. ex pte ante. tunc supplenda est ratio q̄ postq̄ tps in quo transit pars magnitudinis finite est finita tam ex parte post q̄ ex parte ante opꝫ q̄ tps in quo trāsit tota magnitudo sit etiā sic finitū. Addit aūt q̄ ea dē demōstratio est si lōgitudo est isinita tps aūt in q̄ trāsit est finitū. Nā sicut nō pōt eē q̄ sit magni tudo finita tps aūt in quo trāsitur sit infinitū sed ex finitate magnitudinis arguim⁹ finitatē tpis. sic eē nō pōt q̄ sit magnitudo infinita tps aūt finitū. q2 ex quo partes tpis respōdēt partib⁹ magnitudinis ex finitate tpis ꝓbari pōt finitas magnitudinis. ꝓ oēs eni tres rationes dictas per quas ostēsum est q̄ si magnitudo est finita q̄ tps est finitū ꝓbari pōt q̄ se habet etiā ecōuerso. videlicet q̄ si tps est fini tū q̄ est etiā magnitudo finita. ¶ Notādū aūt pdi ctā rationē philosophi fundari sup duob⁹. quoꝝ pmū est q̄ tps in quo transit. c. d. que ponit eē ps magnitudinis finite ꝛ finitū ex parte ante hec aūt supponit quasi manifestū sensui: q2 ex quo mot⁹ in quo trāsitur talis pars incipit tempus illud in quo transitur talis pars habet terminum ex parte an te: immo eo ipso q̄ magnitudo est finita oportet q̄ trāsitus illius magnitudinis incipiat in initio ei⁹. Si ergo transitus ille hēt initium opꝫ q̄ ꝛ tēpus mensurans talem transitū hēat initiū ꝛ sic sit fini tū ex parte ante. Secūdum aūt super quo fūdatur predicta ratio est q̄ si tēpus in quo transitur talis pars est finitū in altero termino idest ex parte ante q̄ oportet q̄ sit ēt finitum in altera parte .i. ex par te post. qđ ꝓbat ex hoc q2 in minori tempore tran situr pars q̄ totum. non esset aūt minus tps nisi es set finitū ꝛ nisi haberet terminū ex parte post. imo si accipiat. c. d. que ponit pars magnitudinis si ta lis pars accipiat a pncipio magnitudinis simul in cipere transitū talis pars ꝛ tota magnitudo. cum ergo minus ponat de tempore in trāsitu partis q̄ totius oportet pri⁹ finiri transitū partis q̄ totius qđ esse nō posset nisi temp⁹ in quo transitur ps eēt finitum ex parte post sicut ex parte ante. Si ergo pars transit in tēpore simpliciter finito oportet q̄ ꝛ totū transeat in tpe simpliciter finito. q2 sicut est proportio partis ad totū sic oportet esse proportio nē tpis in quo transitur pars ad tempus in q̄ tran situr totū. ¶ Notandū etiam hanc ultimam ratio nem aliquid speciale addere supra alias. tum quia magis exprimit finitatem temporis cum oportet tpꝫ oportere esse finitū ex utraqꝫ parte siue ex utro qꝫ termino. tum etiā quia nō solum arguit ex pro portione partis ad totum: sed etiā arguit ex incho atione motus. sic ergo distigui possunt he tres de monstrationes. quia prima arguit ex proportione partis ad totū. secūda ex ꝓportiōe cuiuslibet finiti ad quodlibet finitum. tertia vō ex inchoatione mo tus. ex hoc eni arguit tempus esse finitū ex altero termio idest ex termino anteriori q2 supponit mo tum illum ꝛ transitum illum qui mensuratur tali tempore incepisse ꝛ habuisse principium. ¶ De inde cum dicit.

¶ Manifestū igit ex dictis ē: q̄ neqꝫ linea: neqꝫ planū: neqꝫ oino nullū continuoꝝ erit athom⁹ nō solū ꝓpter id quod nūc dictū est: sed q2 accidit diuidi athomum.

¶ Ostenso q̄ neqꝫ tempus nec magnitudo sint infi nita extensione ostendit q̄ utrūqꝫ illorum sit infi nitum diuisione. ꝓbare autē magnitudinē tps ꝛ vniuersaliter oē continuum eē infinitum diuisione est ostēdere talia nō cōponi ex indiuisibilib⁹. duo autē facit. q2 pmo ait q̄ si ponantur talia componi ex indiuisibilibꝫ q̄ oportet q̄ indiuisibile diuida tur. secundo probat qđ dicerat ibi [illegible] qm̄ eni in oi [illegible] Dicit ergo q̄ manifestū est ex dictis q̄ neqꝫ linea neqꝫ planum idest superficies neqꝫ omnino .i. vni uersaliter nullum continuoꝝ erit athom⁹ .i. erit ex athomis ꝛ ex indiuisibilib⁹ nō solū ꝓpter id qđ nūc

dictum est ut q2.s.opz eẽ pportionẽ partis ad totũ ⁊ idiuisibilis ad ꝯtinuũ nõ est pportio sz ẽt icõuenĩẽs est ꝯtinuũ cõponi ex idiuisibilib⁹: q2 hoc posito accidit diuidi athomũ.s.sequitur ꝙ diuiditur id qđ est indiuisibile. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Qm̃ eni in omni tpe uelocı⁹ ⁊ tardi⁹ est. Ueloci⁹ aũt plus trãsit in eq̃li tpe: ꝯtingit autẽ ⁊ duplicẽ ⁊ emioliã trãsire in lõgitudinẽ. Sit eni hec rõ uelocis. Adducatur igit uelocius fm emioliũ in eodẽ tpe ⁊ diuidanẽ magnitudines: que qdẽ uelociores sũt. a.b.c.d. i tres athomos. q̃ vo sũt tardioris i duos: i qb⁹ sũt. e.z. Itaq3 ⁊ tẽpus diuidet in tria athoma. Eq̃le eni i eq̃li tpe i ãsibit. Diuidat igitur tps in ea que sunt. K.l.m.n. Iterũ aũt qm̃ deductũ est tardius per. e.z.i. ⁊ tps secabit in gemina Diuidet ergo athomũ: nõ eni ipartibile i athomo trãsit: sz i pluri. Mãifestũ ergo est ꝙ nihil cõtinuoꝝ ipartibile est.

❡ Probat qđ dixerat dicẽs ꝙ in oi tpe est assignare ueloci⁹ ⁊ tardi⁹. ueloci⁹ aũt est qđ in eq̃li tpe plus trãsit spatiũ uel plus trãsit de spatio. ꝯtingit ãt ⁊ duplicẽ ⁊ emioliã .i. sexqualterã ꝫ trãsire longitudinẽ Si eni accipiat mobile: dupl'r uelox in equali tpe trãsibit duplicẽ lõgitudinẽ. Si vo accipiat mobile fz uelocitatẽ sexqalterã in eq̃li tpe trãsibit lõgitudinẽ sexqalterã. sic eni rõ uelocis hec. s. fz pportionẽ sexqalterã. adducat ḡ ueloci⁹ fm emioliũ .i. fm pportionem sexqalterã ⁊ diuidantur .i. distinguant magnitudines que sũt uelocioris ⁊ tardioris ita ꝙ magnitudines uelocioris diuidant in tres athomos. s. in. a.b.c.d. que nõ sũt tardioris diuidantur in duos athomos in qb⁹ sũt. z.e.i. itaq3 ⁊ tẽp⁹ in q̃ uelox trãsit tres athomos de magnitudie diuidet ẽt in tria athoma q2 equalẽ magnitudinẽ trãsibit in equali tpe. diuidat ḡ tps in ea athoma que sũt. k.l.m.n. patet ḡ ꝙ in trib⁹ athomis tpis in qbus uelox trãsit tres athomos de magnitudie trãsibit idẽ tardũ duos q2 positũ est ꝙ tardũ sit in sexqualtera pportione ad uelox. Jõ subdit ꝙ iterũ supple per tres athomos tpis in quib⁹ uelox trãsit tres athomos magnitudis p3 ꝙ tardi⁹ deductũ est per. z.e.i.i. per duos athomos magnitudis. sic ḡ tardũ transit duos athomos magnitudinis in tribus athomis tpis. ḡ vnũ athomũ magnitudis trãsibit in vno athomo ⁊ dimidio tpis. secabit ḡ tps in gemina .i. in duas ptes. diuidet ḡ athomũ ⁊ impartabile q2 tardũ nõ trãsit athomũ magnitudis i athoma tpis sed in pluri q2 in athomo cũ dimidio Si ḡ ipossibile est athomũ ⁊ ipartibile diuidi manifestũ est ꝙ nihil cõtinuoꝝ est ipartibile .i. est cõpositũ ex ipartibilib⁹. ❡ Notandũ aũt ꝙ pportio emiolia ul' pportio sexquialtera est qñ ꝯtinet totũ ⁊ medietatẽ vñ tria se hñt in emiolia pportiõe ad duo q2 ꝯtinẽt totũ duo ⁊ ꝯtinẽt vnũ qđ est medietas duoꝝ. quare si accipiant mobilia fz emioliam pportionẽ in illo tpe in quo uelox trãsibit tria opz tardũ trãsire duo. ❡ Notãdũ ẽt ꝙ. a.b.c.d. nominãt tria athoma. Nã si per lras uellem⁹ itelligere athoma eẽnt quatuor athoma. nõ ergo per lras debem⁹ intelligere athomos: sz per id qđ est iter lras ita ꝙ per id qđ ẽ iter. a. ⁊ .b. uelliget vn⁹ athom⁹ per id qđ est iter. b. ⁊ .c. itelliget secũdus athom⁹ per id vo qđ est iter. c. ⁊ .d. uelligeret terti⁹ athomus. ita ꝙ. a.b.c.d. que sũt q̃tuor littere noiabunt athomos magnitudis uelocioris. z.e.i. duos athomos magnitudinis tardioris. K.l.m.n. tres athomos temporis.

Lectio. VI.

Necesse autẽ ipsum nunc quod nõ fm alterum sed per se ⁊ pmũ dictum indiuisibile ⁊ in omni tempore huiusmodi esse.

❡ Postꝙ phũs ostẽdit motũ eẽ ꝯtinuũ. in pte ista determinat de ptib⁹ ipsi⁹ mot⁹. Mot⁹ aũt dupl'r diuidit. p̃ per cõparationẽ ad mẽsurã. eo eni ipo ꝙ mẽsurat mot⁹ tpe sequit tps diuidi diuisione tpis. secũdo mot⁹ diuidit per cõparationem ad subz. Si eni mobile qđ est subiectũ mot⁹ est diuisibile sequitur ipm motũ diuidi fz ptes ipsius mobilis. uolẽs ḡ phs determinare de partib⁹ ipsi⁹ mot⁹ ita facit q2 p̃ ostẽdit mẽsurã mot⁹ nõ esse quid indiuisibile sed diuisibile. secũdo ostendit subiectũ motus esse ẽt qd diuisibile. tertio determinat de partib⁹ mot⁹ tã per cõparationẽ ad mẽsurã ꝗ̃ etiã per cõparationẽ ad sbm. secũda ibi [Qđ mutat autẽ oẽ.] tertia ibi [mot⁹ aũt est diuisibilis.] in p̃o ḡ p̃mo pñs est ꝙ mot⁹ nõ sit in nũc nec in istãti nec mẽsurat mensura idiuisibili sz diuisibili. Duo ḡ facit. q2 p̃ ostẽdit ꝙ in ipo tpe est dare aliqd indiuisibile qđ dicit nũc. secũdo probat ꝙ in huiusmodi nũc ⁊ in h⁹ indiuisibili mot⁹ esse nõ põt. secũda ibi [ꝙ aũt nihil.] Circa p̃mũ tria facit. q2 p̃ ostẽdit qd pprie significat noie ipsius nũc. secũdo cõparat h⁹ nũc ad preteritũ ⁊ futurũ. tertio quedã que supposuerat pbat. secũda ibi [est eni aliqd.] tertia ibi [necesse est ergo.] Dicit ergo ꝙ necesse est ipz nuc qđ non fm alterũ sed per se ⁊ p̃mũ dictũ est nunc h⁹ nũc necesse est esse indiuisibile ⁊ necesse est eẽ supple ibidẽ huiusmodi nũc in omni tpe. ❡ Notãdũ aũt ꝙ aliqd dr per se ⁊ pprie tale qđ fz se totũ est tale. aliqd vo dr per accñs ⁊ fz alterũ tale qđ fz aliqd sui est tale ut dr sanari sortes q̃si per accñs ⁊ fz alterum si sanat ei⁹ thorax ⁊ nõ sanat fm se totuz Cũ ergo nũc dicat aliqd pñs illđ per se ⁊ p̃ est nũc qñ nihil est ei⁹ qđ nõ sit in p̃senti sed fz se totũ est presens illud nũc di eẽ nũc fm alterũ ⁊ q̃si per accidẽs qñ nõ fz se totũ est presens. sed q2 est aliqd eius est in p̃senti. quare cũ in p̃senti aliđ de tpe nõ sit nisi idiuisibile aliqd per se ⁊ p̃ nũc dic qd idiuisibile. Sz si accipiat pñs ul' ẽt ipz nũc nõ per se. sed fm alteꝝ: sic tps aliqđ dicit eẽ pñs ⁊ dr eẽ nũc nõ q2 fm seipm sit pñs. sed q2 est propinquũ pñti nũc uel ẽt dicit ipm aliqđ eẽ pñs: q2 nũc qđ est presens est aliquid eius. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Est enim aliquid ultimum eius quod factũ est: cui⁹ sup hoc nihil futuri est: ⁊ iterũ futuri est: cui⁹ sup hoc nihil est illius quod factũ est: qđ unq3 diximus utriusq3 esse terminũ. Hoc aũt si demõstret: qm̃ hoc huiusmodi est per se. ⁊ ipsum simul manifestum erit: ⁊ quod indiuisibile est.

❡ Cõparat ipm nũc ad preteritũ ⁊ futurũ. d. ꝙ ip-

Sit nunc est aliquid ultimum eius quod factum est .i. est finis preteriti cuius preteriti semper hoc .i. ultra hoc nihil est futuri. ipsum enim nunc ita preteritum terminat quod ultra illud nihil est de preterito: quia nunc preteritum esset futurum et iterum ita est terminus futuri cuius futuri supra hoc nihil est illius quod factum est quia ipsius futuri nihil est preteritum. Addit autem quod ipsum nunc quod diximus esse terminum utriusque temporis .s. preteriti et futuri si hoc .s. nunc demonstretur quod hoc est huius .i. est unum per se et secundum ipsum simul manifestum est quod est indivisibile. qui enim cognoscit nunc quod est terminus preteriti et futuri esse unum cognoscit ipsum esse indivisibile et econverso. ¶ Notandum autem quod nunc ita terminat preteritum et quicquid est post ipsum totum est futurum. Ergo oportet quod nihil de preterito sit supra ipsum nunc vel ultra ipsum nunc: quia nunc illud preteritum esset futurum. Rursus huius nunc terminat sic futurum quod quicquid est ante ipsum nunc totum est preteritum nihil ergo ipsius futuri est supra ipsum nunc .i. ante ipsum nunc quia tunc quod est futurum esset aliquid quod est factum sive esset aliquid preteritum. ¶ Notandum autem quod secundum commentatorem nunc esse unum et esse indivisibile non se habent per ordinem secundum cognitionem ita quod quis prius cognoscat nunc esse unum et postea cognoscat ipsum esse indivisibile. Sed simul et statim cum quis scit nunc esse unum scit ipsum esse indivisibile. ¶ Dubitaret forte aliquis quomodo veritatem habet dictum commentatoris videlicet quod simul cognoscimus nunc esse unum et esse quid indivisibile. Dicendum quod hoc dupliciter via venari possumus. prima via sumitur si consideretur qualiter nunc est unum. secunda autem accipitur si comparetur nunc ad preteritum et futurum. prima via sic patet: non enim omnia sunt unum uno modo. aliter enim sunt unum ipsa continua in linea et tempus et aliter termini continuorum ut nunc et punctus. linea enim et tempus sunt unum continuitate partium. punctus autem et nunc sunt unum secundum indivisibilitatem et per privationem partium. Sicut ergo intelligens lineam unam intelligit simul ea esse continuam: quia hoc est eam esse unam ipsam esse continuam: sic intellectus intelligens nunc esse unum intelligit simul ipsum esse indivisibile quia hoc est ei esse unum esse indivisibile. patet ergo prima via videlicet quod ex ipso modo unitatis qui competit ipsi nunc et aliis indivisibilibus statim cum intelligimus talia esse unum intelligimus esse indivisibilia. Secunda via sic patet quia nunquam due partes alicuius continui consequenter se habent si inter eas sit aliquid continuum vel aliquid divisibile: nunquam enim due partes linee consequenter se habent si inter eas cadat linea media. sed enim inter duas tales partes cadit solus punctus: ex eo enim ipso quod intelligimus esse unum nunc inter preteritum et futurum intelligimus quod preteritum se habeat consequenter ad ipsum futurum et quod inter ea non cadat aliquod continuum nec aliquod divisibile. quando ergo intelligimus ipsum nunc quod cadit medium inter ipsa intelligimus ipsum esse quid indivisibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Necesse est igitur ipsum idem esse ipsum nunc: quod utrisque temporibus ultimum est. Si enim alterum est: consequenter non erit alterum alteri: propter id quod non est continuum ex impartibilibus.**

¶ Que dicta que supposuerat probat. duo ergo facit secundum quod duo supposuerat. primo enim probat ipsum nunc quod est terminus preteriti et futuri esse unum. secundo probat ipsum esse indivisibile ibi [si autem divisibile est.] Circa primum duo facit. quia primo ostendit non posse esse plura nunc inter preteritum et futurum si illa nunc se habeant consequenter. secundo declarat talia nunc non posse esse plura si se habeant seorsum ibi [si autem seorsum.] Dicit ergo quod necesse est igitur idem esse ipsum nunc quod est ultimum .i. quod est terminus utrisque temporibus. quia si est alterum .i. si sint plura nunc inter utraque tempora. videlicet inter preteritum et futurum alterum non erit consequenter alteri propter id quod continuum non est compositum ex impartibilibus. nunquam enim in eodem continuo sunt aliqua plura consequenter se habentia nisi illa sint partes continui et nisi ex eis componatur continuum. Si ergo in tempore essent plura nunc consequenter se habentia sequeretur quod ipsum esset compositum ex ipsis nunc et quod continuum componeretur ex impartibilibus quod est inconveniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Si autem seorsum est utrunque: intererit. Omne enim continuum huiusmodi est. Quare erit univocum medium terminorum.**

¶ Ostendit talia nunc non posse se habere seorsum. Circa quod duo facit secundum quod dupliciter probat intentum. secundo ibi [at vero si tempus.] Dicit ergo quod si ista plura nunc que ponuntur esse inter preteritum et futurum non sunt consequenter se habentia sed utrunque est seorsum et separatum ab alio tempus est inter ea. omne enim continuum est huiusmodi videlicet quod cadit inter duo indivisibilia seorsum se habentia: non est enim dare duo puncta seorsum se habentia nisi inter ea cadat linea nec duo nunc nisi inter ea cadat tempus quare ipsorum terminorum .i. inter ipsos terminos sive inter ipsa nunc que sunt termini preteriti et futuri et per consequens inter preteritum et futurum caderet medium univocum. Nam hoc posito caderet tempus aliquod inter preteritum et futurum quod est inconveniens. ¶ Dubitaret forte aliquis quare inter extrema tempora est inconveniens caderet medium univocum. Dicendum quod hic philosophus supponit preteritum et futurum esse tempora consequenter se habentia. illa autem consequenter se habent ut superius dicebatur inter que non cadit medium univocum vel inter que non cadit medium eiusdem generis: igitur inconveniens est inter preteritum et futurum cadere aliquod tempus propter quod esse non potest quod inter preteritum et futurum cadant duo nunc seorsum se habentia: quia tunc inter illa duo nunc que sunt termini preteriti et futuri et per consequens inter preteritum et futurum caderet tempus medium: quare tempus preteritum et futurum non se haberent consequenter quia inter ea caderet tempus vel inter ea caderet medium univocum et eiusdem generis quod est inconveniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **At vero si tempus medium est: divisibile erit. Omne enim tempus ostensum est quod divisibile sit. Quare divisibile est ipsum nunc.**

¶ Adducit secundam rationem dicens. at vero supple si ponuntur duo nunc inter preteritum et futurum seorsum se habentia et tempus est medium inter ea illud tempus erit divisibile. ostensum est enim quia omne tempus est divisibile quare si divisibile est huiusmodi tempus divisibile erit ipsum nunc tunc ergo supplenda est ratio quod cum inconveniens sit ipsum nunc esse divisibile inconveniens est ponere sit duo nunc inter preteritum et futurum. ¶ Notandum autem quod ex his rationibus sufficienter arguitur quod inter preteritum et futurum non potest esse nisi unum nunc quia si essent ibi plura nunc vel illa plura se haberent consequenter et tunc continuum esset ex impartibilibus vel se haberent seorsum et tunc inter preteritum et futurum caderet tempus et etiam ipsum nunc esset quid divisibile que omnia sunt inconvenientia quia non est intelligibile esse plura nunc inter preteritum et futurum nisi illa plura se haberent consequenter vel

seorsū cū utrūqʒ hoꝝ sit ipossibile: impossibile erit eē plura nūc iter ꝑteritū ⁊ futurū. erit ḡ vnū nūc iter ea qḋ declarare uolebam⁹. ℂ Dubitaret forte aliqd vñ ꝯsequitꝰ hec ꝯsequētia ꝙ si tp̄s aliqḋ cadit iter ꝑteritū ⁊ futurū cū illḋ tp̄s sit diuisibile ꝙ oporteret ip̄ʒ nūc eē diuisibile. Dicēdū ꝙ iter ꝑteritū ⁊ futurū nō pōt eē nisi nūc: sicut iter duas ꝑtes linee ꝯsequēter se hn̄tes nō pōt eē nisi pūct⁹. Si ḡ solū nūc est id qḋ nec est ꝑteritū nec futurū ⁊ ēt si solū nūc est mediū iter ꝑteritū ⁊ futurū: dicē tp̄s aliqḋ eē mediū iter ea est dicē tp̄ʒ aliqḋ eē idē qḋ nūc q̄re cū oē tp̄s sit diuisibile oportebit ip̄ʒ nunc eē qd diuisibile. est ḡ intētio p̄hi ꝙ si inter ꝑteritū ⁊ futurū cadēt duo nūc seorsū se habēt: a inter illa duo nūc caderet tp̄s mediū qḋ tēpus mediū eēt idē qḋ nūc. qꝛ nihil pōt poni iter ꝑteritū ⁊ futurū nisi nūc. Cū ḡ omne tēpus sit diuisibile sequeꝛ ꝙ ipsum nūc sit quid diuisibile qḋ est inconueniens. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Si aūt diuisibile est ip̄ʒ nūc: erit aliqd qḋ factū est in futuro: ⁊ futuri in eo q̄d factū est. Secundū q̄d eni videtur hoc: determinat preteritū ⁊ futurum tempus.

ℂ Ostēso ꝙ opʒ eē vnū nūc inter ꝑteritū ⁊ futurū ostēdit ꝙ illud nunc opʒ eē idiuisibile. Circa qḋ tria facit ꝯm ꝙ tripl'r ꝓbat intētū. secūda rō incipit ibi [sil' aūt.] 3ª ibi [ad hoc aūt.] Dicit ḡ ꝙ ipossibile est ip̄ʒ nūc eē diuisibile. qꝛ si ip̄ʒ nūc est diuisibile aliqd eēt factū qḋ est i futuro. i. qḋ est futurū. ⁊ aliqd eēt futurū in eo qḋ est factū. Nā hoc. i. ip̄ʒ nūc qḋ videꝛ. i. qḋ poniꝛ eē diuisibile determiat ꝑteritū ⁊ futuꝝ tp̄s. ⁊ qꝛ determinat ꝑteritū ⁊ futurū tp̄s si eēt diuisibile eēt sil' ꝑteritū ⁊ futurū. Si ḡ icōueniēs est qḋ factū eē futurū ⁊ qḋ futurū est esse factū incōueniens est ip̄ʒ nūc eē qd diuisibile. ℂ Dubitaret forte aliqs vñ sequiꝛ hec ꝯñia ꝙ si nūc est diuisibile tūc qḋ est futurū eēt in ꝑterito ⁊ qḋ est preteritū eēt in futuro. Dicēdum ꝙ ut patet ex littera. hoc iō cōtingit qꝛ ip̄ʒ nūc determinat ꝑteritū ⁊ futurum. dicebaꝛ eni supra ꝙ nūc sic determinat ꝑteritū ꝙ qcqd est post nūc totū est futurū ⁊ sic determinat futurū ꝙ qcqd est ante nūc totū est ꝑteritū. Si ḡ nūc qḋ determinat ꝑteritū ⁊ futurū est qd diuisibile ⁊ est alicui⁹ q̄titatis ꝑter hoc ꝙ est termin⁹ ꝑteriti ⁊ futuri hēbit aliqd in medio. illḋ aūt qḋ erit in medio erit post terminū ꝑteriti ⁊ añ terminū futuri. ꝓut ergo erit post terminū ꝑteriti erit futuꝝ. ꝓut aūt erit añ terminū futuri erit ꝑteritū. idē erit ḡ ꝑteritū ⁊ futurū: quare qḋ est in ꝑterito erit futurū ⁊ qḋ est in futuro erit ꝑteritū. Nō eni est itelligibile ꝙ sit aliqd diuisibile añ futurū nisi illud sit ꝑteritū. Si ḡ nūc est ante futurū ⁊ post ꝑteritū si ponaꝛ eē qd diuisibile erit sil' ꝑteritū ⁊ futurū qḋ est icōueniēs. ℂ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs qꝛ videꝛ ꝙ possit nūc poni eē qd diuisibile ⁊ tñ nihil uel vnū ⁊ idē erit añ terminū futuri ⁊ post terminū ꝑteriti. Nā si nūc diuideret in duo indiuisibilia ⁊ ꝯm vnū idiuisibile terminaret ꝑteritū. ꝯ alud vō terminaret futuꝝ nō posset ibi signari aliqd vnū ⁊ idē qḋ eēt simul ꝑteritū ⁊ futuꝝ. qꝛ hoc posito nihil vnū ⁊ idē eēt post terminū ꝑteriti ⁊ ante terminum futuri. Dicēdū ꝙ cū in cōtinuo duo indiuisibilia nō pñt se ꝯsequēter habere nisi cadat ibi aliqd in medio nō pōt itelligi nūc esse quid diuisibile ⁊ terminare ꝑteritū ⁊ futurū: etsi inter huiusmodi terminos sit dare aliqḋ in medio. qꝛ si nihil eēt ibi in medio eēt ibi dare duo idiuisibilia ꝯsequēter se hn̄tia absqʒ alio medio. cū ḡ semꝑ termin⁹ hēat rōnē indiuisibilis nō pōt poni nūc eē diuisibile nisi ponaꝛ eē: qꝛ cōtinuū clausū inter duo indiuisibilia ita ꝙ ꝯ vnū idiuisibile terminet ꝑteritū ⁊ ꝯm aliud terminet futurū. illḋ ḡ qḋ erit in medio inter illa duo idiuisibilia que ponunꝛ esse termini ꝑteriti ⁊ futuri erit simul ꝑteritū ⁊ futurū ⁊ erit in ꝑterito ⁊ futuro qꝛ erit ante futurū ⁊ post preteritū. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sil' aūt ⁊ nō per se erit hoc nūc ꝯ ꝯ alterum. Diuisio enim nō ꝯm ipsum est.

ℂ Ponit secūdā rōnē que talis est. ꝙ si nūc est qd diuisibile tūc nō accipieꝛ ꝯm suā significationē ꝓpriam qꝛ nihil diuisibile in tp̄e ꝯm se totū est nūc. iō ait ꝙ simul cū ꝑdicto incōueniēti sequiꝛ hoc incōueniēs si nūc ponaꝛ qd diuisibile qꝛ tunc hoc nunc nō erit per se sed ꝯm alterū. Diuisio aūt nō est ꝯm ip̄m nūc: qꝛ ip̄ʒ nūc ꝯm se nō est qd diuisibile sed idiuisibile. ℂ Notandū aūt ꝙ ut supra dicebaꝛ eē aliqd tale ut eē aliqd p̄ns uel eē aliqḋ nūc pōt itelligi dupl'r ꝯm se ⁊ tūc est ꝯm se totū tale uel ꝯ alterū: ⁊ tunc est ꝯm aliqd sui tale. ꝑma acceptio est per se ⁊ ꝓpria. secūda est q̄si per accñs ⁊ trāsūptiua. si ḡ accipiaꝛ nūc ꝓprie qḋ ꝯm se totum est p̄ns sic est qd idiuisibile ⁊ sic ꝯm ip̄m nō est diuisio qꝛ repugnat ei diuisio. Sed si accipiaꝛ ut est diuisibile sic nō accipiꝛ nūc ꝯm se sed alterū qꝛ nullū diuisibile in tp̄e ꝯ se totū est p̄ns. Est ergo hoc incōueniēs ad qḋ dicit p̄hs ꝙ si dicaꝛ nunc eē diuisibile accipieꝛ nō ꝓprie ut hic de eo loquimur sed transumptiue. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Adhuc autem ipsius nunc hoc quidem erit illud autem futurum: ⁊ non semper idem factum est ⁊ futurum. Neqʒ itaqʒ ipsuʒ nunc idem est simul. Multipliciter enim diuisibile est tempus.

ℂ Ponit tertiā rōnē circa qḋ tria facit. qꝛ ꝑ pōit hꝰ rōnē. secundo ex his que dixerat ꝯcludit ꝙ si nūc est idiuisibile est vnū: ⁊ si est vnū ꝙ est idiuisibile tertio epilogat circa determinata. secūda ibi [q̄re si hoc.] 3ª ibi [ꝙ qdē sit aliqd.] est aūt hec rō talis ꝙ si nūc est qd diuisibile nō erit simpl'r idē sibi sed hēbit successionē in ꝑtib⁹ ⁊ nō erit totū sil'. Iō ait ꝙ adhuc si nūc ponat qd diuisibile tūc ipsi⁹ nunc h qdē erit factū. i. aliq ꝑs ipsi⁹ erit ꝑterita illḋ aūt. i. alia ꝑs ei⁹ erit qd futuꝝ. hoc ḡ posito nūc nō per se est idē sibi. sed hʒ successione in ꝑtib⁹ ⁊ est factū ⁊ futurū. Nā si nūc est diuisibile aliqua ꝑs ei⁹ preterita ⁊ aliqua est futura. itaqʒ ip̄ʒ nūc neqʒ est idē neqʒ sil' est ent tp̄s. i. est se hn̄s q̄si tp̄s qꝛ est multipliciter diuisibile. ℂ Notandū aūt ꝙ de rōne ipsius nūc est ꝙ nō hēat successionē in ꝑtib⁹ ꝯ sit idē sibi ⁊ totū sil'. hoc eni dicaꝛ eē nunc qḋ est in ꝑsenti. nihil ḡ ꝯ se totū est nūc nisi ꝯ se totū sit in ꝑsenti. Sed omne tale est totū sibi ergo de rōne ipsi⁹ nūc est ꝙ sit totū simul. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Quare si h ipossē ē icē ip̄i nūc: nec ē idē cē et q̄d i utroqʒ nc ē. At vō si idē ē manifestū est ꝙ ⁊ idiuisibile. si eni diuisibile ē ite

rum contingent eadem que ꝛ prius.

¶ Cõcludit ex dictis ꝙ si nunc est indiuisibile ꝙ est vnũ ꝛ eꝫ vicẽs quare si ĩpossibile est inesse ipsi nũc hoc ꝙ.s. qd sit diuisibile necesse cõpetere ei eẽ idẽ ꝛ vnũ nũc in eodẽ tpe.s.in pterito ꝛ in futuro ꝗ si nũc est indiuisibile est vnũ ꝛ idez ꝛ eꝫ. Ideo ait. at ꝟo si idẽ est nũc manifestũ est ꝙ est ĩdiuisibile.q: si eẽt qd tãgibile.i.si eẽt qd ꝯtinuũ uel si eẽt qd diuisibile ut hẽt alia lr̃a itez ꝯtigeret ponere eadẽ ĩcõuenientia que ꝛ pri⁹ diximꝰ de eo.n̄r̃a lr̃a hẽt que ꝛ ipsi⁹. ꝫ vult dicẽ que ꝛ ꝑus ut patet tã ex lr̃a cõmẽti ꝗꝫ ex alia trãslatione. fuerũt eni pri⁹ plura incõuenientia adducta si poneret ipm nũc qd diuisibile esse. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Quod quidẽ igitur sit aliquid in tempore indiuisibile: qꝺ dicimꝰ esse ipsum: nunc manifestum est ex his que dicta sunt.

¶ Ultimo epilogat circa determinata dicẽs ꝙ qdẽ igit sit in tpe aliqd idiuisibile qꝺ dicimꝰ eẽ ipꝫ nũc manifestũ est ex his que dicta sũt. Lectio. VII.

Quod autem nihil in ipso nunc moueatur: ex his manifestũ est. Si nãqꝫ est: contingit ꝛ uelocius moueri in ipso nũc ꝛ tardius: sit ipꝫ nũc in quo enim moueat aũt uelociꝰ in ipso per.a.b. ergo tardius in ipso per minorẽ ꝗꝫ sit.a.b. mouebitur ut per.a.g. Qm̃ aũt tardius in toto ipso nũc mouebaẽ per.a.g. uelocius in minori ꝗꝫ hoc mouebiẽ. Quare diuidet ipsuꝫ nũc: sed erat indiuisibile. Nõ ergo est moueri in ipso nunc.

¶ Postꝗꝫ phs ostẽdit ꝙ ipm nũc tpis est qd indiuisibile. ĩpte ista pbat ꝙ in hꝰ nũc nõ pt eẽ motꝰ. Circa qꝺ duo facit. qꝛ p ostẽdit ꝙ in nũc nõ pt eẽ motus. secũdo ostẽdit ꝙ nõ pt ibi eẽ qes ibi at ꝟo neqꝫ qescere. Dicit ꝗ ꝙ manifestũ est ex his.i.ex dicẽdis ꝙ in ipso nũc nihil moueẽ si nãqꝫ est.i.si põt eẽ motꝰ in nũc ꝯtingit in ipso nũc aliqd moueri uelociꝰ ꝛ tardiꝰ. qꝛ ut supra dicebaẽ oĩs motꝰ põt eẽ uelox ꝛ tardius sit igiẽ ipꝫ nũc in quo eni in ipo: aut eni siue in ipo nũc uelociꝰ moueẽ per.a.b.ꝗ tardiꝰ in ipo nũc moueẽ per minorẽ magnitudinẽ ꝗꝫ sit.a.b. utputa mouebiẽ per.a.g. que est pꝯ de.a.b. Qm̃ aũt tardꝰ in toto ipso nũc mouebaẽ per magnitudinẽ.a.g. qꝺ ẽ velociꝰ mouebiẽ p.a.g. in minori ꝗꝫ hoc.i.ꝗꝫ nũc quare diuideẽ ipm nũc. Sꝫ hoc est ĩpossibile qꝛ erit.i.ponebaẽ eẽ indiuisibile nõ ꝗ est moueri in ipo nũc. ¶ Notãdũ ꝗ totã vi rõnis huiꝰ in hoc ꝯsistẽ ꝙ si in ipo nũc est motꝰ qꝺ est ueloci⁹ mouebiẽ in nũc per maiorẽ magnitudinẽ ꝛ tardiꝰ per minorẽ. Si ergo uelociꝰ mouebiẽ per maiorez magnitudinẽ in ipso nũc per minorẽ magnitudinẽ mouebiẽ in minori ꝗꝫ in nũc. erit ꝗ diuisibile ipsuꝫ nũc qꝺ est inconueniẽs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ꝟo neqꝫ quiescere. Quiescere eni diximꝰ aptũ natũ moueri: qꝺ nõ moueẽ: qñ aptũ natũ est: ꝛ quo ꝛ sic. Quare quoniã in ipso nunc nihil aptum natuꝫ est moueri: manifestum qꝛ neqꝫ quiescere.

¶ Probat ꝙ ĩ nũc nõ possit eẽ qes. Circa qꝺ tria facit ꝫ ꝙ tres rõnes ad hꝫ adduc. 2ª ibi amplꝰ si idẽ. 3ª ibi amplꝰ aũt qescere. Dicit ergo ꝙ at ꝟo neqꝫ qescere supple ꝯtingit in nũc: qꝛ diximꝰ id qescere qꝺ est aptũ natũ moueri nõ tamẽ moueẽ quãdo aptũ natũ est ꝛ quo est aptũ natũ ꝛ sic aptũ natũ: quare qm̃ in ipso nunc nihil est aptũ natũ moueri manifestũ est etiã ꝙ neqꝫ qescere cõtinet in nũc. ¶ Notãdũ aũt ꝙ qes est ꝑuatio motꝰ. ꝑuatio aũt ꝛ habitꝰ nata sũt fieri circa idẽ. Qꝺ ꝗ nõ est aptũ natũ moueri ꝛ qñ nõ est aptũ natũ moueri: nõ pt qescẽ pp qꝺ cũ ĩ nũc nihil sit aptũ natũ moueri in ipo nũc nihil qescere poterit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius si idem quidez nunc in utrisqꝫ tẽporibꝰ est: contingit autẽ hoc quidẽ moueri: aliud aũt qescere totum. Quod aũt moueẽ tpe toto: in quolibet mouebiẽ: hoc ẽm quod aptum natuꝫ est moueri: ꝛ quiescens similiter quiescit contingit idem simul quiescere ꝛ moueri. Idem enim ultimum temporum utrorũqꝫ ipsum nũc.

¶ Adducit secũdã rõnẽ dicẽs ꝙ si idẽ nũc ẽ terminꝰ in utrisqꝫ tpibꝰ ꝯtigit aũt hoc qdẽ ꝛ ẽꝫ hoc totũ tps moueri aliꝫ idẽ.i.ẽm aliud totũ tps qescẽ. Qꝺ aũt moueẽ in toto tpe mouebiẽ in quolibet eiꝰ ẽm ꝙ ẽ aptũ natũ moueri ꝛ qescẽs in aliq̃ toto tpe: siliẽ qescet in quolibet eiꝰ ẽm ꝙ est aptũ natũ toto qescere cũ ꝗ vnũ ꝛ idẽ nũc sit aliqd tam tẽporis in quo est motus ꝗꝫ etiã tẽporis in quo est qes cõtingit idez impositio nũc qescere ꝛ moueri cuius ratio est: qꝛ ipm nũc est idem ultimũ.i. idẽ terminus utrorũqꝫ tẽpoꝝ. ¶ Notandũ aũt ꝙ phs ĩmaginaẽ duo tempora ꝯsequẽter se habẽtia utputa.a.b. ita ꝙ in toto.a. sit motꝰ ꝛ in toto.b. qes. si ergo cũ.a. ꝛ.b. cõsequenter se hñt erit idẽ nũc utriusqꝫ tpis. in illo ꝗ nũc erit siliẽ motꝰ ꝛ qes qꝛ put illud nũc est aliqd ipsius.a. erit ibi motꝰ qꝛ positũ est eẽ motũ in toto.a. ꝛ in oĩ eo qꝺ est aliqd ipiꝰ.a. put ꝟo dictũ est nunc est aliqd ipsiꝰ.b. erit qes qꝛ siliẽ erit ibi motꝰ ꝛ quies qꝺ est inconueniẽs. ¶ Dubitaret forte aliqs: qꝛ videẽ rõ nõ solũ eẽ cõtra aduersarios sed et eẽ cõtra ueritatẽ. Cũ eni uerũ sit ꝙ in duobꝰ temporibꝰ cõsequẽter se habentibꝰ possit quis sic se habere ꝙ in toto vno tpe illoꝝ quiescat ꝛ in toto alio moueatur videẽ semper sequi hoc inconueniens ꝙ ex quo vnũ ꝛ idem poniẽ esse aliqꝺ utriusqꝫ tẽporis ꝙ simul quiescat ꝛ moueaẽ. Dicendũ ꝙ cũ dicitur ꝙ quiescit in toto.b. uel in toto aliquo tẽpore quiescit in quolibet eiꝰ. itelligẽdũ est de eo qꝺ sic est aliquid ipsius.b. ꝙ ibi sit aptũ natũ quiescere. Dato ergo ꝙ aliqd qescat in toto.b. ꝛ in quolibet eius nõ tamẽ ꝑpter hoc qescet in termino illiꝰ tẽpus qꝛ in hꝰ termino nõ posset esse quies. Iꝫ ergo vnus ꝛ idẽ terminus sit aliqd utriusqꝫ tẽporis tam si temporis in quo est motꝰ ꝗꝫ etiã tẽporis in quo est qes nõ tñ ꝑpter hoc sequiẽ ꝙ in huiusmodi termino sit siliẽ motus ꝛ qes nisi supponaẽ ꝙ in hꝰ termino sit aliqd aptũ natũ qescere uel moueri. nõ est ergo ista ratio cõtra ueritatẽ sed cõtra aduersarios ponẽtes in nũc temporis posse eẽ quietẽ ꝛ motũ. Siliẽ ergo phs nõ absolute ait qꝺ mouetur in toto tẽpore mouetur in quolibet eiꝰ. sed dicit qꝺ mouetur in quolibet tẽpore moueẽ in quolibet eius in

quo aptum natū est moueri ꝛ q̄escit similiter in quo libet ei⁹ in quo est aptū natū q̄escere. Si ergo in instanti sit apta nata eē q̄es uel mot⁹: cū vnū ꝛ idem instās possit eē q̄d duoꝝ tēpoꝝ quoꝝ vno ſm ſe totū est mot⁹, in altero vō ſm ſe totū est q̄es. Sꝫ ḡ posito in illo instāti qd̄ est aliq̄d utriusqꝫ tp̄is erit simul mot⁹ ꝛ quies. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt quiescere q̄dē dicimus: q̄d similiter se hēt ꝛ ipsum ꝛ partes ꝛ nūc ꝛ prius: in ipso aūt non est pri⁹: quare neqꝫ quiescere. Necesse est ergo ꝛ moueri q̄d mouetur in tēpore: ꝛ quiescere quiescēs.

¶ Adducit tertiā rationē dicēs q̄ ampli⁹ illud q̄dē dicimus q̄escere qd̄ sil'r se hēt ꝛ ipm̄ ꝛ partes ei⁹ ꝛ nūc ꝛ pri⁹. Na cū q̄es sit p̄uatio mot⁹: sicut illd̄ dr̄ moueri qd̄ nō sil'r se hēt nūc ꝛ p̄us: uel qd̄ non sil'r se hēt nūc p̄us: ul' qd̄ nō sil'r se hēt p̄us ꝛ posteri⁹ illd̄ dicet ꝛ q̄escere qd̄ sil'r se hēt pri⁹ ꝛ posteri⁹. In ipso aūt nūc nō est pri⁹ neqꝫ posteri⁹ neqꝫ successio q̄re neqꝫ q̄escere ꝯtingit in nūc. necesse est ḡ qd̄ mouet moueri in tp̄e ꝛ qd̄ est quiescens quiescere in tempore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod mutat aūt oē: necesse est diuisibile eē. Oīm eni ex quodā in q̄ddā ois mutatio: ꝛ cum quidē sit in hoc in quod mutatum est: nō ampli⁹ mutat. Cū aūt est in eo ex quo mutatū est: ꝛ ip̄m ꝛ partes oēs nō mutant. Quod enim similiter se hēt ꝛ ipsū ꝛ partes oēs nō mutat. Necesse igitur hoc quidē aliquid in hoc eē: aliud vō i altero mutāns. Nō eni i utrisqꝫ neqꝫ in neutro possibile est eē. Dico āt in qd̄ mutat p̄mū ſm mutationē ut ex albo in fuscū nō in nigrū. Nō eni necesse ē qd̄ mutatur i quocūqꝫ eē ultimoꝝ. Manifestū igit' est: q̄ oē quod mutat erit diuisibile.

¶ Tunc sequit' illa p̄o q̄ mutat aūt oē: in qua postq̄ phūs ostēdit q̄ mot⁹ nō mēsurat mēsura idiuisibili sed diuisibili: q2 mot⁹ nō fit in nūc sed in tp̄e: ostēdit q̄ mot⁹ non hēt sbm̄ indiuisibile sed diuisibile dicēs qd̄ omne qd̄ mutat .i. oē qd̄ est sbiectū mot⁹ necesse est eē diuisibile: q2 oīs mutatio est ex quodā in q̄ddā .i. est ex termino a quo in terminum ad quē: ꝛ cū quidē mobile sit in hoc in qd̄ mutatū est .i. in termino ad quē: nō ampli⁹ mutat sed cōplet⁹ est mot⁹: cū aūt in eo ex quo mutatū est .i. termino a quo: ꝛ ip̄m ꝛ partes ei⁹ oēs nō mutant: q2 nōdū incept⁹ est mot⁹: q2 qd̄ similiter se hēt ꝛ ip̄m ꝛ oēs partes eius nō mutat. Necesse est igit' cuꝫ mobile mouet' q̄ ip̄ius mutantis .i. ipsi⁹ mobilis hoc q̄dē aliq̄d .i. aliquā partē ei⁹ eē in hoc .i. in termino a q̄ aliud vō .i. ſm aliā partē eius eē in alio termino .i. in termino ad quē. Si ergo oē qd̄ mutat partiꝫ est in termino a quo partim in termino ad quē omne tale est diuisibile. nō eni est possibile ip̄ꝫ mobile ſꝫ se totū eē in utrisqꝫ terminis: neqꝫ possibile est ip̄m eē in neutro termino per omnē modū: sed parti est in termino vno partim in alio. Addit autēꝫ de quo termio ad quē intelligendū est q̄ mobile parti est in illo termino partiꝫ in alio: dicēs hoc intelligēdū esse de illo termino ad quē in qd̄ mutat p̄mum ſm mutationē ut ex albo in fuscū nō in nigrū. Qd̄ eni mutat ex albo aliqui hr̄t de fusco. in qd̄ p̄m mutat nō tn̄ opꝫ q̄ liquid hēat de nigro in qd̄ ultimū mutat. ideo ait q̄ nō est necesse qd̄ mutat eē in quolibet ultimoꝝ: q2 nō opꝫ q̄ sit in ultimo termino sed sufficit q̄ sit ſꝫ aliquā sui p̄tē in termio p̄ximo. cōcludit aūt ex dictis q̄ mānifestū est qd̄ oē qd̄ mutatur erit diuisibile. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū uerū sit q̄ oē qd̄ mutat partiꝫ est in termino a quo ꝛ parti in termino ad quē. vr̄ aūt q̄ nō sunt eni aliq̄ mutationes indiuisibiles sicut patet i mutationib⁹ substātialib⁹. Si eni aer debeat mutari i ignē nō opꝫ q̄ partiꝫ sit aer ꝛ partim sit ignis. forme eni substātiales sūt simplices q̄tū ad eēntiā ꝛ q̄tū ad eē. Nō ergo h⁹ forme ita inducunt' in materia q̄ prius iducat' vna p̄s forme q̄ alia. lꝫ ḡ de aliq̄ uerū sit parti est in termio a q̄ ꝛ p̄ti in termio ad quē. nō tn̄ vr̄ eē bene dictū q̄ oē qd̄ mutat hēat aliq̄d de termino a quo ꝛ aliq̄d de termio ad quē. Dicēdū q̄ ꝯ̄ tor ad saluandū hāc lr̄aꝫ phi uarias solutiōes recitat. ait eni Alex. sensisse q̄ oīs mutatio mēsurat' tp̄e quo posito vr̄ seq̄ cū in tp̄e sit successio q̄ oē qd̄ mutat successiue mutet. ꝛ per partes acq̄rat qd̄ acq̄rit. Sed hoc videt' eē cōtra itētionē Aristo. qui ponit aliq̄s mutationes subitas ꝛ indiuisibiles. aer eni subito illuminat' ut patet ex secūdo de aīa. sic ēt oīs mutatio sbālis est diuisibilis. Themisti⁹ āt ut patet ex eodē cōmētō aliter soluit. ait eni q̄ aliqua trāsmutatio fit subito. Sed latet nos Aristotiles ergo utit' eo qd̄ est manifestū. ꝛ q2 mānifestū est aliq̄s mutatiōes eē diuisibiles. iō ex diuisibilitate mutationū arguit diuisibilitateꝫ mobiliū. Sed nec hoc videt' sufficere: q2 si sunt alique mutatiōes diuisibiles alique vō indiuisibiles lꝫ hoc nos lateat sicut ex indiuisibilitate mutationū arguim⁹ diuisibilitatē mobiliū: sic ex indiuisibilitate mutationis debem⁹ arguere indiuisibilitatē mobilis. Nō ergo oē quod mutat quacūqꝫ mutatione mutet' ſm q̄ h⁹ est idiuisibile: cui⁹ oppositū innuit' in lr̄a. Auēpace autēꝫ ut ibidem ꝯ̄ tor ait aliter soluit. vult eni q̄ phūs hic nō loquit' de diuisibilitate subiecti ſm quātitateꝫ. Sed de diuisibilitate ei⁹ ſm formas ꝯtrarias. hāc aūt diuisibilitatē multū videt' sonare lr̄a. vult enim phūs q̄ si aliq̄d mutet' de albo in fuscū partim hēt de albo ꝛ parti de fusco. Sꝫ hui⁹ solutio nō remouet dubitationē inductā. nā in aliq̄b⁹ mutationib⁹ ut in his que fiūt subito nō est diuisio subiecti ſm formas ꝯtrarias. in talib⁹ eni sil' expoliat' subiectū tota vna forma ꝛ induit' alia ꝛ nō est parti in vna ꝛ parti in alia. rursus ut in ꝓsequēdo patebit diuisio que attendit' i mutationib⁹ nō semp accipiēda est ſm formas ꝯtrarias sed in aliq̄b⁹ accipiēda est ſm q̄ntitatē sbi. Immo in oīb⁹ mutatiōib⁹ q̄dāmō accipiēda est diuisio ſꝫ q̄ntitatē subiecti. Ideo dr̄ aliter a quibusdā q̄ in oīb⁹ mutationib⁹ est aliqua diuisio ꝛ i mutationib⁹ sbalib⁹. Sed in aliquib⁹ mutationibus est diuisio ſm esse. in aliquibus vō ratione annexi. i mutatione ergo substātiali lꝫ nō sit diuisio ſꝫ se q2 huiusmodi mutatiōe subiectū totū expoliat' vna forma ꝛ induit' alia. est tn̄ ibi diuisio rōne dispositionis annexe q2 subiectum lꝫ in istāti suscipiat substantialē formā successiue tamē disponitur ad successionē eius. ¶ Commentator autem aliā solutionē adducit. ait eni q̄ per se omnis trās-

mutatio est in tpe. Si aũt ɔtĩa git aliquid transmutari nõ in tpe hoc est per accidens. videbcet prout huius trãsmutatio est finis transmutationis facte in tẽpore. omnis eni mutatio facta in instãti est terminus alicui⁹ motus factus in tpe. Ille ergo mot⁹ factus in tpe est id per qd aliquid per se trãsmutatur. Si aũt dicat aliqd transmutari per mutationẽ factã in instãti hoc est q̃si per accidẽs. vz prout transmutatio est finis trãsmutatiõis facte in tpe. ¶ Ad euidẽtiã ergo dictoꝝ ⁊ ut appareat qd est de q̃one tenẽdũ sciẽdũ q̃ in oĩb⁹ si uolum⁹ hẽre mẽtẽ philosophi considerandus est modus processus eius hoc eni modo probat phũs oẽ qd mutat eẽ diuisibile: q: cũ est in termĩo a quo nõdũ incept⁹ est motus: cũ est in termino ad quẽ nõ mutat̃ ß est ibi mutatũ esse. quare ß ips sequit̃ q̃ oẽ qd mutat̃ diuisibile sit q: parti est in termino a quo parti in termino ad quẽ. Oĩs g̃ illa mutatĩo que dicit mutatum eẽ nõ opz ßm intẽtionẽ phi q̃ sit qd diuisibile. arguit eni phũs qd mutat̃ eẽ diuisibile, put mutari distinguit̃ a mutato eẽ uel ut patet ex litera qd mutat̃ est qd diuisibile, put mutari nõ dicit solũ mutatũ eẽ. Cũ ergo oĩs mutatio instãtanea dicit solum mutatũ eẽ ⁊ ibi mutari non differat a mutato esse patet q̃ per h⁹ mutationes nõ ipedit̃ demonstratio phi. Si eni illuminatio aeris est in instãti h⁹ illumĩatio nõ differt ab illuminato eẽ. Cũ ergo querit̃ utrũ oĩs illuminatio sit diuisibilis ⁊ utrũ omne qd mutat̃ parti sit in termino a quo ⁊ partiz in termino ad quẽ: patet si loqmur de mutatiõe que est finis mot⁹ que dicit solũ mutatũ esse q̃ sic mutatur ßm q̃ h⁹ nõ partim est in termino a quo ⁊ partim in termĩo ad quẽ nec de tali mutatione sic accepta loquit̃ phũs. Si ṽo loqmur de h⁹ mutatiõe nõ ut dicit solũ mutatũ eẽ sed ut icludit motũ p̃cedẽtem sic rõne mot⁹ p̃cedẽtis est ibi assignare diuisionem id eñ qd mutat̃ subaliter siue id qd generat̃ prout g̃natio est finis mot⁹ nõ sumit̃ ut dicit solũ mutatũ eẽ sed ut icludit motũ p̃cedẽtẽ qui fit in tpe ⁊ successiue dĩ accipe ptẽ post ptẽ: pp qd sic mutat̃ ptẽ hẽt de termĩo a quo ⁊ ptẽ de termĩo ad quẽ. eo eni ipso q̃ per h⁹ motũ quod mutat̃ magis ac magis accedit ad terminũ ad quem dicitur magis ac magis hẽre aliqd de ipo hoc g̃ forte uoluit Auerrois dicẽ cũ ait q̃ mutatio que fit in nõ tpe nõ debet dici trãsmutatio nisi inq̃tũ est finis mot⁹ ⁊ ut icludit motũ p̃cedẽtẽ q: ßm hoc est ibi accipe partẽ ⁊ partẽ: hoc ẽt forte uoluerunt dicẽ dicentes q̃ mutatio aliq̃n hẽt partẽ ⁊ partẽ ßm se. aliq̃n ṽo rõne dispositionis annexe. Nã pp̃ter h⁹ dispositionẽ est assignare motũ in transmutationib⁹ subalib⁹. Qd eni sbaliter trãsmutat̃ ß nõ hz aliqd de termĩo ad quẽ q: hẽt aliqd dispositiõe forte ad quã uadit. patet g̃ quõ hz eẽ diuisio in trãsmutatiõib⁹ ⁊ quõ oẽ qd trãsmutat̃ parti est in termĩo a q̃ ⁊ ptĩ i termĩo ad quẽ. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs cũ oẽ qd mutat̃ partim sit in termino a quo ⁊ partim in termĩo ad quẽ utrũ h⁹ ps ⁊ ps accipiẽda sit ßm formas contrarias uel ßm q̃titatẽ subiecti. Dicẽdũ q̃ ß Auẽ pace ut patuit in q̃one precedenti huiusmodi pars ⁊ ps accipienda est ßm formas cõtrarias. sed hoc in motu locali videt̃ eẽ falsum. q: ut patebit in h⁹ trãsmutatione accipiẽda est pars ⁊ ps ßm q̃titatẽ sbi adeo dixerũt aliq̃ q̃ talis pars semp accipiẽda est ßm quãtitatẽ subiecti q: aliter non habet intentio philosophi. vult phũs pbare ipm mobile eẽ diuisibile ex eo q̃ partiz est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quez. intelligendum est ergo de partibus ipsius mobilis. Sed huiusmodi sũt partes q̃titatiue ergo ⁊c. Sed h⁹ ratio nõ videt̃ concludere. nõ eni oĩs diuisio subiecti est ß partes q̃titatiuas ß etiã opz dare aliquã diuisionẽ in subiecto ßm partes formales ut ßm q̃ hẽt aliquid ⁊ aliquid de formis cõtrarijs. Qualitercunq̃ ergo accipiatur pars ⁊ pars siue ßm partes formales siue ß partes q̃titatiuas semp qd mouet̃ intelligit̃ eẽ quid diuisibile. Cũ ergo utroq̃ modo arguat̃ mobile esse qd diuisibile questio est utrum p̃dicte partes accipiende sunt ßm quantitatẽ uel ßm formas contrarias. Ad qd dicendum est q̃ in omnib⁹ considerandũ est q̃ est per se. Ex hoc eni argum⁹ mobile nõ ßm se totũ eẽ in termino a quo nec ßm se totũ eẽ in termĩo ad quẽ. q: successiue ⁊ per ptes acquirit qd acquirit. in motu g̃ locali ubi mobile ßm partes suas q̃titatiuas se cõmensurat ptib⁹ spatij q: ßm unã partẽ q̃titatiuã est in termĩo a quo. ßm aliam ṽo in termino ad quẽ ibi partẽ ⁊ partem accipere debem⁹ ßm q̃titatẽ. In motu ṽo ad formaz ut in motu ad qualitatẽ ubi nõ est necesse q̃ successiue ßm partes q̃titatiuas mobile moueat̃ ibi ps ⁊ pars per se ⁊ p̃mo accipiẽda est ßm formas cõtrarias ⁊ nõ ßm partes q̃titatiuas. Si eni aliqd totum simul alteratur quod sic mouetur partiz est in termino a quo ⁊ partiz in termino ad quem: nõ q: ßm unã suã partẽ quãtitatiuã sit in uno termĩo ⁊ ßm aliã in alio q: positũ est istud totũ alterari sil' sed dũ alterat̃ hoc modo partim est in hoc ⁊ ptim in illo: q: partim hẽt de una forã cõtraria ⁊ partiz de alia. Nã si ßm se totũ ⁊ per oẽz modum eẽt sub forma que est termin⁹ a quo nõdũ inchoat⁹ est motus. Si ṽo ßm totũ esset sub forma alia iam eẽt ibi mutatũ esse ⁊ cõplet⁹ esset mot⁹. q̃diu ergo durat mot⁹ aliqd hẽt una forma ⁊ aliqd de alia. in huius ergo motib⁹ per se ⁊ p̃mo accipiẽde sũt partes ß formas cõtrarias nõ ß quãtitatẽ. patet ergo quõ accipiẽde sunt dicte partes q: in aliquo motu accipiẽde sunt ßm q̃titatẽ. in aliquo ṽo ßm formas ɔrias. ¶ Ulteri⁹ aũt cũ mobile diuidi possit ia ß partes foales q̃ ß ptes q̃titatiuas ⁊ cũ ex diuersis motib⁹ utrãq̃ diuisionẽ arguẽ possum⁹. ¶ Dubitaret aliqs cũ phũs ex ipso motu arguat mobile esse diuisibile utrũ itelligat de diuisione ei⁹ ß ptes q̃titatiuas ut ß ptes foiales uel ßm utrasq̃. Dicendũ q̃ aliud est querere quõ mobile dũ mouet̃ ptim est in termino a quo ⁊ parti in termĩo ad quẽ: ⁊ q̃rere quõ mobile sit dĩsibile. Nã loquẽdo de motu phũs loqt̃ oẽ mobile est quãtũ ⁊ oẽ mobile est diuisibile ßm partes q̃titatiuas. Nã cũ oĩs mot⁹ p̃supponit motũ localẽ ⁊ cũ oẽ mobile ßm alios motus sit mobile localiter q: mo^le localiter de necessitate est quãtũ ⁊ diuidit̃ ßm ptes q̃titatiuas opz ult' oẽ mobile eẽ diuisibile ß⁹ ptes q̃titatiuas. oẽ ergo mobile de necessitate hẽt partes quantitatiuas. nõ tamen oẽ mobile quocũq̃ modo moueat̃ ßm unã partẽ q̃titatiuaz est in termino a quo ⁊ ß aliam est in termino ad quẽ. q: ßm phũm in de sensu ⁊ sensato lationes ⁊ motus locales rõnabilr' in medio attigũt pri⁹. ß quecũq̃ alterant̃ nõ adhuc similiter se hñt. cõtingit eni simul aliqd alterari ⁊ nõ dimidiũ prius uelut omnẽ aquã coagulari sil'

quare qd alterat͂ lz sit de necessitate q̄tū nō tn̄ de necessitate fm vnā pte q̄titatiuā est in termino a quo ꝛ fm aliā in termino ad quē. sed sic pti est in termino a quo ꝛ ptim in termino ad quē. q2 pti habet de vna forma ꝯtra ꝛ partim de alia. omne enī qd mouet͂ bēt aliqd de utrisqȝ formis ꝯtrarijs uel fm se uel fz dispōnes annexas. cū igit͂ querit͂ utrū intētio Aristotelis sit arguere mobile eē diuisibile fm ptes q̄titatiuas uel fm partes formales dicendū q̄ sua ꝑncipalis intentio est arguere mobile esse diuisibile fm partes q̄titatiuas. Nā sicut omnes alij mot⁹ ꝑsupponūt motū localem: sic partes fz formas cōtrarias fm quas accipiunt͂ alij mot⁹ ꝑsupponūt ptes q̄titatiuas fm quas accipit͂ motus localis. Si ergo qd mouet͂ ptīz est in termino a quo ꝛ pti in termino ad quē: siue ille partes sint fz formas cōtrarias siue fm q̄titatē. sem̄p tn̄ sequit͂ mobile eē diuisibile fm q̄titatē q2 ptes fm formas cōtrarias ut ostensum est ꝑsupponere hn̄t ptes q̄titatiuas. C Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis cū nō necesse sit oē qd alterat͂ alterari successiue fm ptes q̄titatiuas q2 pt totū alterari sil͂ utrū hoc aliqn̄ cōtingat. Dicēdū q̄ cū oē alterabile de necessitate sit q̄tum ꝛ sit diuisibile fm q̄titatiuas ptes: tn̄ ut dictū est nō de necessitate alterat͂ successiue fm tales partes. pōt tn̄ totū alterari: lz ergo nō sit necessariū pōt tn̄ cōtingere. possunt͂ aūt contingere duo modi qb⁹ hoc aliqn̄ accidit. p̄ ex debilitate agentis. secundo ex distātia ptiū mobilis. Nā q2 agēs aliqn̄ est debile non simul inducit formā in toto passo. sed p̄mo imutat vnā ptē passi ꝛ illa pars imutata imutat aliā ut ignis p̄mo calefacit vnā partē aeris ꝛ illa pars calefacta calefacit aliam ꝛ sic successiue calefit aer donec cōplet͂ calefactio tota. Rursus q2 ptes passi hn̄t aliquā distātiā ꝛ magis approꝑinquat agenti vna pars passi q̄ alia nō opz q̄ totū illd passū qd mutat͂ ab agente eque perfecte sil͂ mutet͂ sed pfectius recipit formā agentis ps ꝓpinqua q̄ remota propter qd pars illa ꝓpinqua fortius imutata immutat ptē aliā imutatā debili⁹ quare successiua successio forme nō solū q̄tum ad ipsā formā sed etiaȝ q̄tum ad ei⁹ eē intēsum ꝛ remissū. Sed hec omnia sunt per accñs: q2 successio in alteratione nō de necessitate sit fm partes q̄titatiuas. sed fm formas contrarias prout. s. mobile successiue uadit ab vna forā ꝯtraria in aliā ꝛ parti hēt de vna forā ꝛ parti de alia. C Esset aūt ulteri⁹ dubitādū de eo qd ꝓbȝ ait. vȝ q̄ oē qd mutat͂ pri⁹ hēt de termino ad quē nō de termino ad queȝ mutat͂ ultimo sed de eo ad quē mutat͂ p̄mo: q2 rē videt͂ ponere q̄ sit dare p̄mū mutatū eē qd inferi⁹ negat. Sed tūc cū disputabimus infra utrū sit dare in motu in p̄mū mutatū esse ꝛ quomodo est ibi dare primum mutatum esse apparebit qd queritur. Lectio. VIII.

M Otus aūt est diuisibilis dupl͂r. Uno quidē modo tpe. Alio vo fm partium illius qd mouetur.

C Postq̄ ꝓbāa ostēdit mēsurā mot⁹ eē diuisibilē q2 motus sit in tpe nō in instāti ꝛ ꝓbauit ipm mobile siue ipm subiectū motus eē diuisibile. in parte ista determinat de diuisione mot⁹ ostēdēs motū eē diuisibilē tam ex pte mobilis q̄ et ex parte tpis. Circa qd duo facit. q2 p̄ determiat de diuisibilitate motus. secūdo remouet quasdā obiectiōes factas cir ca motū. Soluit eni quasdā sophisticas rationes zenonis per quas probat motū nō eē. secundo ibi ¶ qm̄ aūt oē qd mouet͂ in tpe mouet͂ ꝛ ex quodā. ¶ Circa p̄mū duo facit. q2 p̄ determiat de diuisibilitate mot⁹. secūdo de diuisibilitate quietis ibi ¶ qm̄ aūt oē aut mouet͂ aut quiescit. ¶ Circa p̄mū duo facit. q2 p̄mo determiat de diuisibilitate mot⁹. secūdo de ei⁹ īfinitate ibi ¶ qm̄ aūt oē qd mouet͂ in tpe moueatur. ¶ Prima pars diuidit͂ in tres: q2 p̄ determiat de diuisibilitate mot⁹. secūdo determiat de ordine ipsaꝝ mutationū. tertio de ordine ipsoꝝ moueri. 2ª ibi ¶ qm̄ aūt oē qd mutat͂ ex quodā in aliud mutat͂. ¶ tertia ibi ¶ qm̄ aūt oē qd mutat͂ in tpe mutat͂. ¶ Circa p̄m duo facit. q2 p̄ ostēdit motū diuidi tā diuisibilitate mobilis q̄ etiā diuisibilitate tpis. secundo enumerat ea fm que diuiditur ipse mot⁹ ibi ¶ qm̄ aūt oē qd mouet͂. ¶ Circa p̄m duo facit: q2 p̄ ꝓpōit qd intēdit. secūdo ꝓbat qd dixerat ibi ¶ ut si ipz. a. c. ¶ Dicit ergo q̄ mot⁹ est diuisibilis dupl͂r. vno quidē mō mot⁹ diuidit͂ tpe. alio vo modo diuidit͂ mot⁹ fm diuisionē ptiū illi⁹ qd mouet͂. i. fz diuisionē mobilis. C Deinde cum dicit.

C Ut si ipsū. a. c. mouet͂ totū: ꝛ. a. b. mouebitur: ꝛ. d. t. Sit igit͂ ipsius quidē. a. b. qui est. d. e. ipsius. b. c. qui est. e. z. mot⁹ partiū. Necesse est igit͂ totū in quo est. d. z. ipsius a. c. eē motū. Mouebit͂ eni fm hunc: quoniam quidē utrasqȝ partiū mouebitur fm utrunqȝ. Nulla enim mouebitur fm alterius motum. Quare totus motus totius est magnitudinis motus.

C Probat qd dixerat. Circa qd duo facit. q2 p̄ ꝓbat motū diuidi fm diuisionē mobilis. secūdo ostēdit q̄ mot⁹ diuidit͂ fm diuisionē tpis ibi ¶ Illi⁹ aūt fz tps. ¶ Circa p̄m tria facit fm q̄ tres demonstrationes adducit ad ꝓbādū motū diuidi fm diuisionē mobilis. secūda ibi ¶ ampli⁹ aūt si oīs mot⁹. ¶ tertia ibi ¶ ampli⁹ aūt si qdē. ¶ Dicit ḡ q̄ si ipz. a. c. mouet͂ totū mouebit͂. a. b. q̄ ē vna ps de. a. c. ꝛ ēt mouebit͂. b. c. q̄ ē alia ps et⁹. Sit igit͂ ipi⁹. a. b. mot⁹ q̄ ē d. e. ipi⁹ āt. b. c. sit mot⁹ q̄ ē. e. z. mot⁹ ptiū supple respōdet ipsis ptib⁹. ergo mot⁹ tot⁹ respōdet toti mobili. necesse est igit͂ totū motū in quo est. d. z. eē ipsius toti⁹ magnitudinis que est. a. c. mouebit͂ eni totū. a. c. fm hāc mētionē que est. d. z. qm̄ qdē utrasqȝ partiū. a. c. mouebit͂ fz utrasqȝ. i. mouebit͂ fm utrāqȝ ptē mot⁹ que est. d. z. nulla enim partiū. a. c. mouebit͂ fm modū alteri⁹ ptis. ꝛ q2 quelibet ps mot⁹ respondet sue parti magnitudinis q̄re tot⁹ mot⁹ est toti⁹ magnitudinis ꝛ per cōsequēs diuidit͂ mot⁹ fz diuisionē magnitudinis. C Notādū aūt q̄ mot⁹ diuidit͂ diuisione mobilis sicut act⁹ ꝛ forma diuiditur diuisione subiecti. huiusmodi aūt mot⁹ ad ꝓbandum q̄ forma diuidit͂ diuisione materie est si ps forē respōdeat parti materie eo ipso q̄ alia pars forme est in vna parte materie q̄ in alia sequitur formā diuidi diuisione materie. ergo eo ipso q̄ alia pars mot⁹ est in vna parte mobilis q̄ in alia. quia vna pars mobilis non mouet͂ motu alterius partis sed quelibet pars mouet͂ suo ꝓprio motu: sequitur motum diuidi fm diuisionem partium mobilis. C Deinde cum dicit.

¶ Amplius aũt si oĩs motꝰ alicuius est: totus aũt motus qui ꝯsiter. d.z. neq3 ptium est neutre: pars enĩ utraq3 neq3 alterius nulliꝰ: cuius enĩ3 totus totius ꞅ ptes ptiũ sunt: partes aũt ipsius. d.z. sunt ipsarum que sunt. a.b.c. ꞅ nullaꝝ aliarũ. Pluriũ3 enim nõ erat vnus motus: ꞅ utiq3 totus motus erit ipsius. a.b.c. magnitudinis.

¶ Adducit scḋaз rõnẽ. d. amplius si oĩs motꝰ. i. si totus motꝰ est alicuiꝰ magnitudinis totus motꝰ. d.z. qui est ꝯsiter. i. qui est ꝯtinuus neq3 est ptiũ neutre i. totus hꝰ motꝰ nõ cõpetit alicui pti mobilis. Nulla enĩ3 pars mobilis est cui cõpetat totus motꝰ: q2 utraq3 pars motꝰ rñdet utriq3 pti mobilis. Si ergo totꝰ motus nõ est alicuiꝰ ptis. a.c. neq3 hꝰ totus motꝰ alterius nulliꝰ magnitudinis q̃3. a.c. cuiꝰ igit̃ est totꝰ motꝰ. d.z. sequit̃. s. q̃ sit totius magnitudinis. a.c. ꞅ sequit̃ q̃ ptes dicti motus sunt ptiũ magnitudinis. sunt aũt ptes ipsiꝰ totius motꝰ. d. ꞅ z. ꞅ hꝰ ptes motꝰ sunt ipsaꝝ ptiũ que sunt ipsius magnitudinis. a.b.c. ꞅ nullaꝝ aliaꝝ: q2 pluriũ nõ erat vnus motꝰ. ptes enĩ3 motꝰ magnitudinis. a.b.c. nõ possint rñdere nisi ptibꝰ ipsiꝰ mobilis ꞅ nõ ptibus alterius mobilis: q2 vnus motꝰ ꝯtinuus nõ põt rñdere pl'ibus ptibus diuersoꝝ mobiliũ. Si ergo totus motꝰ. d.z. nõ rñdet alicui pti ipsius magnitudinis. a.b.c. sed q̃libet pars motꝰ rñdet cuilibet parti magnitudinis: quare sequit̃ q̃ totus utiq3 motꝰ erit totiꝰ ipsius magnitudinis. a.b.c. ¶ Notãdum aũt q̃ formã diuidi diuisione mãe dupliciter põt ostẽdi. p̄ si vna pars illius forme sit in vna pte materie ꞅ alia pars in alia: ita q̃ illud qḋ est in vna pte nõ sit in alia. 2° h̃ põt ostẽdi si tota forma non sit in q̃libet pte materie. Ideo enim aĩa rõnalis nõ diuidit̃ diuisione corporis: tum q2 nõ est vna pars aĩe totalis in vna pte corporis ꞅ alia pars in alia. tum etiã q2 huiusmodi aĩa est tota in qualibet pte corporis. ̃Fm has duas vias, pceduñt he due demõstratiões adducte ostendẽtes motũ diuidi diuisione mobilis. nam p̃ma demõstratio ostẽdit motũ diuidi diuisione mobilis: q2 cuilibet pti rñdet suus motus: ita q̃ motus vnius ptis mobilis nõ est in alia pte mobilis. 2ª aũt via hoc ostẽdit ex eo q̃ totus motꝰ totius mobilis cõpetit neutre parti ipsius. oportet enĩ si motus nõ diuideret̃ diuisione mobilis: q̃ totus motꝰ cõpeteret cuilibet pti mobilis: sicut q2 aĩa rõnalis nõ diuidit̃ diuisione corporis tota aĩa est in qualibet parte corporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampliꝰ aũt si qdẽ est totꝰ alius motꝰ: ut in quo. t.i. remouebit̃ ab eo: q̃ utrarũq3 ptiũ motꝰ. Hi aũt eq̃les erãt his que sunt d.e.z. vniꝰ enĩ vnus motꝰ. Quare si totꝰ qdẽ diuidet̃: qui est. t.i. in ptiũ motꝰ: eq̃lis erit qui est. t.i. ei qui est. d.z. Si vo deficit aliqd ut qḋ est. K.i. Hic nulliꝰ erit motꝰ: neq3 enĩ totius: neq3 ptiũ: ppter qḋ vnus vniꝰ est: neq3 alteriꝰ nullius est. Cõtinuus enĩ motus est ꝯtinuoꝝ q̃rũdã. Silr aũt est: ꞅ si excellat ̃Fm diuisionem. Quare si hoc ĩpossibile est: necesse eũdẽ eẽ ꞅ equale. Hec qdem igit̃ diuisio ̃Fm partiũ motus est: ꞅ necesse oĩs esse partibile ipsum.

¶ Adducit tertiã rõnẽ dicẽs: q̃ si totius magnitudinis. a.c. sit aliꝰ motꝰ q̃3. d.z. utpu ta sit hꝰ motus in quo est. t.i. h̃ posito remouebit̃ ab eo. i. a magnitudine. a.c. motꝰ. s. qui est utrarũq3 ptiũ. hi aũt motꝰ erũt equales his que sunt. d.e.z. Nã si totꝰ motus qui est. d.e.z. est eq̃lis magnitudini. a.b.c. si motꝰ t.i. ponit̃ esse motꝰ illius magnitudis: opz q̃. t.i. sit eq̃lis. d.e.z. q2 h̃ vniꝰ ptis est vnus motꝰ: ita q̃ pluribꝰ ptibꝰ mobilis nõ rñdet vnus motꝰ: q̃re si totus qdẽ motꝰ qui est. t.i. diuidit̃ in motꝰ ptiũ3 mobilis eq̃lis est motus qui est. t.i. uel motui qui est. d.z. ꞅ si motꝰ. t.i. equat̃. d.z. cũ. d.z. positũ sit equari. a.c. sequit̃ q̃ totꝰ motꝰ. t.i. equat̃ toti magnitudini. a.c. ꞅ si totũ equat̃ toti pars eq̃bit̃ pti ꞅ diuidet̃ motus ̃Fm diuisionẽ mobilis. si vo totus motus non equat̃ toti mobili: tũc aut deficiet: aut excellet qḋcũq3 ponat̃ sequit̃ icõueniẽs. Ideo ait si vo deficit i. si. d.z. uel si magnitudo. a.c. q2 h̃ duo ponunt̃ eq̃lia si. s. hꝰ magnitudo uel si hꝰ motꝰ deficit aliqd. i. ̃Fm aliqd. a.c. i. ut si deficiat ̃Fm. k.t. seq̃t̃ uel q̃ motus qdẽ est. k.i. nulliꝰ erit motꝰ. neq3 enĩ3 erit motꝰ totiꝰ neq3 ptiũ: ppter id qḋ vnus motꝰ est vniꝰ mobilis: neq3 hꝰ motꝰ erit nullius alteriꝰ multitudis: q2 motꝰ ꝯtinuus est quorũdã ꝯtinuoꝝ. Sequit̃ ergo q̃ si motus. t.i. supat magnitudinẽ. a.c. in. r.i. q̃ motꝰ. r.i. sit nullius mobilis. silr aũt si magnitudo a.c. ̃Fm diuisionẽ excellat motũ. t.i. sequit̃ icõueniẽs: q̃ tũc erit aliq̃ pars illius mobilis sine motu q̃re si h̃ est ĩpossibile necesse est illũ eũdẽ motũ esse ꞅ eq̃lẽ. ꞅ opz diuidi hꝰ motũ ̃Fm diuisionẽ mobilis. iõ ait q̃ h̃ diuisio mobilis est ̃F3 diuisionẽ ptiũ motꝰ ꞅ necesse est ipm totũ motũ eẽ oĩs ptibilis. i. eẽ totiꝰ mobilis qḋ est ptibile ̃F3 diuisionẽ motus: uel ut hẽt alia lrã necesse est oẽ3 motũ. i. totũ motũ eẽ ptibilẽ supple ̃F3 diuisionẽ mobilis. ¶ Notãdũ aũt totã3 vim rõnis huiꝰ in h̃ ꝯsistẽ: q̃ q2 nec motꝰ excedit mobile nec mobile motũ: opz motũ equari mobili: ꞅ opz ipm diuidi ̃Fm diuisionẽ mobilis. q̃ ẽt motꝰ nõ excedat mobile pz: q2 si motꝰ se extenderet ultra mobile eẽt dare motũ qui nõ eẽt alicuius mobilis. Rursus si moꝰ se extẽderet ultra motu3 seq̃ret̃ silr incõueniẽs: q2 seq̃ret̃ q̃ est aliq̃ pars ipsius mobilis in qua nõ eẽt motus: ꞅ eẽt aliqḋ totũ ꝯtinuũ ̃F3 se totũ actu motũ qḋ nõ moueret̃ ̃F3 oẽs ptes suas qḋ est icõueniẽs. ¶ Notãdũ ẽt q̃ sñ q̃ vniꝰ motꝰ est vnius ꞅ q̃ vnius ꝯtinuꝰ est ꝯtinuoꝝ: q2 posset aliqs dicẽ q̃ si motꝰ. c.i. excedit magnitudinẽ. a.c. in aliq̃ pte ciꝰ ut. in. r.i. nõ opz q̃ motus. r.i. nõ sit motꝰ alicuiꝰ mobilis. posset enĩ pãnus maior q̃3 baculus applicari baculo si replicaret̃ pãnꝰ: ita q̃ plures ptes pãni rñderẽt vni pti baculi: ita forte aliqs diceret: q̃ l3 motꝰ sit maior q̃3 mobile. non tñ pp h̃ est aliqs motꝰ nõ applicatꝰ alicui pti mobilis: iõ ad h̃ excludẽdũ ait q̃ vnus motꝰ est vniꝰ mobilis ꞅ vna pars motꝰ cõpetit vni pti mobilis. Rursus si qs diceret q̃ motꝰ. r.i. nõ est sine mobili: q2 cõpetit alij mobili q̃3. a.c. ait q̃ motꝰ ꝯtinuꝰ est ꝯtinuoꝝ. ex quo enĩ3 totꝰ motꝰ. t.r.i. ponit̃ eẽ ꝯtinuus nõ põt cõpetẽ alicui magnitudini que nõ ꝯtinuat̃ cũ magnitudine. a.b.c. relinqt̃ ergo illã ptẽ motus eẽ sine mobili qḋ est icõueniẽs. ¶ Notãdũ aũt q̃ q2 ̃Fm vnũ modũ motus: semp vnũ mobile mouet̃

vno motu: q2 impossibile est idem mobile moueri per se motibus ꝯtrarijs. Si.d.3.ponit̃ esse motus magnitudinis.a.c. ⁊ ponit̃ esse equalis illi magnitudini.si dicat̃ q etiã.c.1.sit motus illius magnitudinis ex quo fm eũdez modũ motus vnus motus est vnus: oportet motũ.c.1.esse eũdẽ motũ cum.d.3.⁊ esse equale illi motui: ⁊ oportet motũ.c.1.diuidi fm diuisionẽ mobilis sicut diuidebat̃.d.3. Ideo aũ q necesse est motũ.s.c.1.eũdẽ ⁊ equalẽ esse supple cum motu.d.3.⁊ oportet hec quidez igit̃ diuisio mobilis sit fm diuisionem partium motus.c.1.sicut.s.ponebatur esse fm diuisionem partiuz motus.d.3. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius aũt fm tẽpus. Qm̃ enim ois motus in tẽpore. Tẽpus aũt omne diuisibile est: in minori aũt minor motus: necesse est omnem diuidi motum fm tempus.

¶ Ostẽdit motum diuidi fm diuisionẽ tpis dicens: q alius aũt est supple modus diuidẽdi motum: ⁊ est fm tps. Nam omne tps est diuisibile ⁊ in minori tpe est minor motus. nõ autez esse posset q in minori tpe eẽt minor motus ⁊ in maiori maior nõ diuideret̃ mot⁹ fm diuisionẽ tpis. necesse est ergo motum diuidẽdi fm tempus. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Qm̃ autem omne qđ mouet̃: in aliquo mouetur: ⁊ quodam tẽpore: ⁊ omnis est motus: necesse est easdem diuisiones esse tẽporis ⁊ motus ⁊ ipsius moueri: ⁊ quo mouetur: ⁊ in quo motus est. Sed nihil omniũ similiter est: in quibus motus est: sed quãti quidem fm seipsum: qualis autem fm accidens.

¶ Enumerat ea fm que diuidit̃ motus. Sunt autez quatuor fm que diuidit̃ motus. diuiditur aũt motus fm diuisionem mobilis spatij tẽporis: ⁊ fm diuisionẽ ipsius moueri: ita q.v. sunt que cum diuidunt̃ simul.s. mobile spatiũ tẽpus motus ⁊ moueri. duo ergo facit: q2 pmo enumerat hec fm que diuidit̃ motus. 2° probat qđ dixerat ibi [accipiatur enim tẽpus.] Dicit ergo qm̃ omne qđ mouet̃: mouetur in aliquo spatio uel in aliquo ubi uel in aliquo alio acqsito per motũ: ⁊ etiam ois.s. motus fit in tẽpore quodã. q2 ergo sic est: oportet hic eum diuidi adinuicẽ. necesse est ergo easdem esse diuisiones tpis ⁊ motus ⁊ ipsius moueri ⁊ eius qđ mouet̃ ⁊ illius in quo est motus: sed nõ omni illoꝝ in qbus est motus est diuisio: similiter q2 quãti est diuisio fm seipsum. qualis aũt fm accidẽs. ¶ Notandum autem q illud in quo est motus appellat̃ hic res acqsita per motũ. Nam motus est in eodez genere cuz rebus acqsitis per motũ. Si ergo per motuz acquirit̃ qualitas ille motus est in q̃litate sicut quãtitas in quãtitate: ⁊ sic de alijs. ex quo patet q cum qualitas sit diuisibilis per accidẽs quantitas aũt per se: ea in qbus est motus nõ sil'r diuidunt̃. ¶ Dubitaret forte aliqs quomodo qualitas diuidit̃ per accñs. Dicẽdũ q qualitas dupl'r põt cõparari. pmo ad q̃titatẽ in qua fundat̃. 2° ad esse qđ habet in mã utroqȝ modo qualitas põt habere diuisionẽ aliter ⁊ aliter: q2 respectu quãtitatis cõpetit ei diuidi fm extẽsionẽ maiorem ⁊ minorẽ: q2 q̃to maior est superficies tãto maior est albedo que fundat̃ in ipsa. fm aũt esse qđ habet in mã cõpetit ei diuidi per intẽsionẽ ⁊ remissionem: q2 quãto est mã magis disposita tãto habet esse magis intẽsuz: q̃to minus disposita magis eẽ remissum. Sed oia hec accidũt albedini: q2 si albedo haberet esse separatũ nec uariaret̃ per maiorez ⁊ minorẽ extẽsionẽ nec per intẽtionẽ ⁊ remissionẽ: ideo dicit̃ qualitas indiuisibilis per se eẽ dicit̃ diuisibilis nõ per accidẽs. ¶ Ulterius dubitaret aliqs utrũ eadẽ sit diuisio motus fm diuisionẽ mobilis ⁊ fm diuisionẽ tẽporis ⁊ spatij. Dicẽdũ q ista siuz cõpetit alicui diuidi inq̃tũ cõpetit ei habere aliquã q̃titatez ⁊ habere aliquẽ modũ quãtitatiuũ. cum ergo alia sit q̃titas motus quã habet a mobili: ⁊ alia sit quãtitas eius quã habet a spatio ⁊ a tpe nõ est idẽ diuidere motũ fm diuisionẽ mobilis ⁊ diuidere ipsuz fm diuisionẽ spatij ⁊ tpis. quãtitas eniz qm̃ habet mot⁹ a mobili habet quodãmodo esse simul: q2 motu aliq̃ ꝯtinuo simul mouentur oẽs ptes eius: ⁊ q2 mot⁹ habet esse in qualibet pte mobilis dicit̃ tãtus esse motus q̃tũ est ipm mobile. talis est ergo quãtitas motus quã habet a mobili: qualis est quantitas albedinis quaz habet a supficie: uel qualis est q̃titas cuiuslibet actus mãlis existẽtis in mã. quãta est ergo h⁹ quãtitas.q. simul. sed quãtitas quã habet motus a spatio ⁊ a tpe est qd successiuuz: q2 nõ simul sunt oẽs partes tpis nec mobile sil' acquirit oẽs partes spatij. Nõ est ergo idẽ diuidere motũ fm diuisionẽ mobilis ⁊ fm diuisionẽ spatij uel tpis. ¶ Ex hoc autẽ apparere põt quomodo accipiunt̃ tres demõstrationes habite qbus pbat̃ motũ diuidi fm diuisionẽ mobilis. Naz sicut albedo diuidit̃ diuisione supficiei: q2 in qualibet pte supficiei habet eẽ albedo: sic motus diuidit̃ fm diuisionẽ mobilis: q2 in qualibet pte mobilis habet mot⁹ formã ⁊ actũ sic existẽtez in mã uel in subiecto. tripliciter potest ostẽdi q diuidat̃ diuisione materie uel sbi. pmo si huiusmodi actus fz aliud sit in vna parte sbi ⁊ fm aliud in alia. 2° si huiusmodi actus fm se totuz nõ sit in qualibet pte sbi. 3° hic ostẽdit̃ si h⁹ actus fm extẽsionez equet̃ sbto ita q tãm sit extẽsio actus q̃ta est extẽsio sbi. his eniz trib⁹ modis modo opposito põt argui aiam rõnalẽ nõ diuidi diuisione corpis. pmo q2 nõ aliud de essentia h⁹ aie est in vna pte corpis q̃ in alia. 2° q2 in huiusmodi aia fm esse totã est in qualibet parte. tertio quia huiusmodi aĩa fm extensionẽ non equat̃ corpi ita q tanta sit extẽsio aie quanta corporis. Aia enim illa omni extẽsione caret. fm hec ergo tria tres demõstrationes predicte arguũt motuz diuidi diuisione subiecti. Nam prima hoc arguit ex eo q de ipso motu aliud est in vna parte subiecti ⁊ aliud in alia. secũda pbo ex eo q motus fm se totum nõ est in qualibet parte subiecti. tertia quidẽ hic ostẽdit: q2 extensio motus equatur extẽsioni subiecti. motus enim sic est immobilis q nõ se extẽdit ultra mobile: q2 tũc esset motus sine mobili nec deficit ab eo: q2 tũc esset aliquid actu motũ fm se totũ cuius nõ oẽs partes mouerẽtur: ⁊ q2 sic equatur extẽsio motus extẽsioni subiecti: opz motũ diuidi diuisione subiecti. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrũ sit idem diuidere motũ diuisione spatij ⁊ diuisione tpis. Dicẽduz q motus ab utroqȝ habet quantitatẽ ⁊ a spatio ⁊ a tẽpore: q2 quãto maius est spatiũ maior est mot⁹. Si enim motus est in qualibet

parte spatij nō est intelligibile spatiū esse multuz ꝛ motū nō esse multū: sic etiā mot⁹ habet q̄titatez a tpe: q: cum in qualibet pte tpis sit aliqua pars motus si tēpus est multū opz motū multū esse. Si ergo mot⁹ habet q̄titatē iam a tpe q̄ a spatio oportet motū diuidi iaz diuisione tpis q̄ diuisione spatij. uerū q: hec q̄titas nō est illa: sequit ꝙ nec diuisio h̄ habeat eē illa. alia enī est quātitas quā habet motus a spatio ꝛ tpe: q: fm̄ dīam ueloci ad tardū ꝯtingit trāsire magnū spatiū in tpe paruo ꝛ paruū in magno. Si enī trāseat magnū spatiū in paruo tpe: ille motus habebit magnā q̄titatē ꝛ paruaz: magna qdē est quātitas ꝛ extēsio eius put habet q̄titatē ꝛ extēsionē a spatio: ꝛ parua qdē put hēt eaz a tpe qd̄ esse nō posset nisi eēt alia quātitas motus quā habet a tpe: ꝛ alia quā habet a spatio. ꝛ si alia est q̄titas eius h̄ ꝛ illa: alia est diuidere motū diuisione tpis ꝛ aliud diuisione spatij. ℂ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: q: incōueniēs uidet esse dicere motū diuidi fm̄ diuisionē ipsius moueri: cuz ipm̄ moueri sit idē qd̄ motus. Dicēdū ꝙ lz mot⁹ habeat extensionē ꝛ quātitatē a spatio uel a mobili uel ab alijs: ut dictū est: tñ alia est q̄titas motus ꝛ alia spatij uel mobilis: sicut lz albedo nō habeat extensionē nisi a superficie: alia tñ est extēsio albedinis ꝛ alia superficiei: q: ptes albedinis nō sunt ptes superficiei. utroq; ergo modo posset qs ꝯsiderare diuisionē albedinis uel ut diuidit fm̄ extēsionē superficiei: uel ut diuidit fm̄ extēsionē ppriā. est enim aliquo modo alia dicit hec ꝛ illa sicut est extensio h̄ ꝛ illa depēdet tñ hec diuisio ab illa sicut ꝛ extēsio depēdet ab extēsione. aliud est enīz ꝯsiderare albedinē esse magnaz: q2 superficies in qua existit est magna: ꝛ aliud est ꝯsiderare eā magnā: q2 sua extēsio magna est. lz ergo nunq̄ dicamus albedinē multā nisi superficies multa sit: q: nec est albedo extensa: nisi q2 superficies est extensa. tñ sicut alie sunt ptes albedinis a partibus superficiei. sic alia est extēsio illius ab extēsione illius: ꝛ quodāmodo aliud est ꝯsiderare diuisionē albedinis fm̄ hāc extēsionez uel fm̄ illā. qd̄ ergo dictū est de extēsione albedinis respectu extēsionis superficiei intelligendū est de quātitate motus respectu mobilis ꝛ spatij: q: lz quantitas motus habeat eē a q̄titate mobilis uel spatij. alia tñ est quantitas motus a q̄titate illoꝝ sicut ꝛ alie sunt ptes motus a ptibus illoꝝ. motus ergo nō solū habet diuidi fm̄ q̄titatez mobilis uel spatij. sed etiā habet diuidi fm̄ ppriam quātitatē. differt tñ hec diuisio ab illa: sicut differt aliqd ꝯsideratuz in seipso ꝛ in sua causa: q̄titas enim mobilis est quātitas mot⁹ causaliter. sicut etiaz ꝛ q̄titas spatij est quātitas motus causaliter. q̄titas u̓o tpis est quātitas motus fm̄ mensurā sicut ꝛ quātitas ulne est q̄titas pāni mēsurati per ulnā. Quātitas u̓o ipsius moueri est quātitas motus propria. uult ergo phūs dicere ꝙ motus diuidit fm̄ mobile fm̄ spatium fm̄ tēpus ꝛ fm̄ moueri. i. fm̄ ppriā quātitatē. ℂ Ulterius forte dubitaret aliqs: q: uidet sibi philosophus ꝯtradicere. pmo enim tetigit solū duos modos diuisionis qbus dicebat diuidi motū. s. diuisione mobilis ꝛ tēporis. hic aūt tangit quatuor modos ut patet per habita. uel ergo sibi ꝯtradicit uel ibi fuit diminutus uel hic superfluus est. Dicendū ꝙ motus ut supra dicebat habet quātitatem a tēpore successiuā. sed quātitas quam habet a mobili est. q. simul. Cum ergo oīs quātitas motus uel oportet ꝙ sit simul uel successiue omnes quantitates motus quecunq; sint ille ad has duas reduci possunt. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Accipiat enim tēpus in quo mouetur: in quo sit. a. ꝛ motus in quo. b. Si igitur per totum in omni motum est tēpore in medio per minorē: ꝛ iterum hec diuisio per minorem huic: ꝛ sic semp. Similiter autē ꝛ si motus diuisibilis sit: ꝛ tēpus diuisibile. Si enim per totuz in omni: per mediū in medio: ꝛ iteꝝ per minorem in minori.

ℂ Probat qd̄ dixerat. circa qd̄ duo facit. quia pmo ostēdit ꝙ oia enumerata simul adinuicē ꝯdiuiduntur. scdo declarat ꝙ simul adinuicē habet finitatē ꝛ infinitatē ibi ⌊ ꝛ in ipso finita esse. ⌋ Circa pmuz quatuor facit fm̄ ꝙ quatuor sūt illa fm̄ que habet diuidi ipse motus. pmo enim ostēdit ꝙ motus diuidit fm̄ tempus. scdo ꝙ fm̄ moueri. tertio ꝙ fm̄ spatiuz. quarto ostēdit ꝙ diuidit fm̄ mobile. scda ibi ⌊ eodē aūt modo. ⌋ tertia ibi ⌊ similiter aūt demōstrabitur. ⌋ quarta ibi ⌊ ꝙ enim mutat. ⌋ Dicit ergo ꝙ accipiat tēpus in quo mouetur aliqd ꝙ sit in quo. a. ꝛ motus sit in quo. b. Si igitur mobile motuz est in omni. i. in omni tēpore per totū motuz ꝛ in medio tēpore per minorē motum. ꝛ iterū diuiso hoc medio tpe ibit h̄. s. mobile in huiusmodi minori tēpore per minorē motum ꝛ sic semp cum minorat tēpus minorat ꝛ motus qd̄ esse non posset nisi diuideret motus diuisione tpis. Addit aūt ꝙ etiā tēpus diuidit diuisione motus dicēs: ꝙ similiter si mot⁹ est diuisibilis ꝙ etiaz tēpus est diuisibile: q: si per totum motū uadit in omni tpe: ꝛ per mediū motū ibit in medio tpe. ꝛ iterū per minorē motū in minori tpe qd̄ esse nō posset nisi diuideret tēpus sicut diuidit ꝛ motus. ℂ Deinde cuz dicit.

ℂ Eodem autez modo ꝛ ipsum moueri diuidetur. Sit enim in quo est. c. ipsum moueri. Secūdum igitur medium motum minor erit toto: ꝛ iterum fm̄ medietatis medium: ꝛ sic semper.

ℂ Ostendit motū diuidi fm̄ ipsuz moueri. Circa qd̄ duo facit fm̄ ꝙ dupliciter ostendit intētuz. secūda ibi ⌊ est aūt ꝛ ponētem. ⌋ Dicit ergo ꝙ eodē autez modo ꝛ ipsum moueri. i. fm̄ ipsuz moueri diuidet supple motus. sit enim in quo. c. ipsum moueri fm̄ igti mediū motū. i. fm̄ mediuz moueri minor erit motus q̄ in toto moueri: ꝛ iterū fm̄ mediuz. i. fm̄ medietatē medietatis adhuc erit minor: ꝛ sic semper: quāto minus erit ipm̄ moueri: minor erit ipse motus: qd̄ esse nō posset nisi diuideret mot⁹ fm̄ diuisionē ipsius moueri. ℂ Notādum aūt ꝙ accipit motū pro moueri: q: idē est diuidere motū fm̄ moueri ꝛ diuidere motum fm̄ seipsum. i. fm̄ propriā quantitatē diuidit motus fm̄ ppriam quātitatē: q: quāto maior est motus maior est quātitas eius ꝛ quanto minor minor. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Est aūt ꝛ ponētem fm̄ utrūq; motuz ipm̄ moueri: ut fm̄. d. c. ꝛ. c. e. dicere ꝙ totum erit fm̄ totū. Si nāq; aliud plus erit

ipsum moueri fm eūdem motū: sicut de terminauimus ⁊ motū diuisibilem in par tium motus esse. Accepto enim ipso mo ueri fm utrūq; continuum erit totum.

¶ Adducit scđam rōnem. d. est aūt ponētem ꝯtīngit ponere ipm moueri fm utrūq; motū. i. fm utrāq; ꝑtem motus. Quot enim habet partes motus tot erūt ꝑtes ipsius moueri ⁊ ecōuerso: ut si motus habet ꝑtes duas. d. c. ⁊ c. e. ⁊ moueri habebit duas ꝑtes ⁊ fm. d. c. erit vna pars moueri ⁊ fm. c. e. erit alia: quare erit dicere ꝙ totū moueri erit fm totū motū. si nāq; aliud plus et ꝗ ipsū moueri fm eundē motū: ita ꝙ moueri sit plus ꝙ̄ motus uel ecōuerso: sicut determinauimus prius cōtingit motū esse diuisibilē in motus ꝑtiū. i. in mot⁹ qui sunt partiū mobilis. Accepto enim ipso moueri fm utrūq; i. fm utrāq; ꝑtē motus ꝯtinuū erit totū. s. ipm moueri: ⁊ etiam supple ꝯtinuus erit ipse motus. ⁊ tn̄ erit vnū ꝯtinuū quāttū aliud qđ nō esset nisi vnū diuideret fm diuisionē alterius ⁊ ecōuerso. pꝫ ergo ꝙ hec ratio adduci pōt ꝙ mot⁹ diuidat fm diuisionē moueri: uel ꝙ ecōuerso. ita ꝙ sicut prius ostēdit ꝙ motus diuidit fm diuisionē tpis ⁊ ecōuerso. sic pōt ꝯtinuari hec lrā ꝙ in prima ratione ostēdat motū diuidi fm diuisionē moueri: hic aūt ꝙ ecōuerso. quōcūq; tn̄ legat nō multū variat ꝓpositū. ¶ Notādū aūt ꝙ si ꝑus ex ꝯtinuitate mobilis ⁊ motus ostēdebat ꝙ oportebat partes motus rn̄dere ꝑtibus mobilis: ⁊ tantū esse motū quātū est mobile. multo magis ex continuitate ipsius moueri ⁊ ipsius motus possumus arguere ꝙ ꝑtes vnius rn̄deāt ꝑtibus alterius. naꝫ si motus nō superat q̄ntitatē mobilis: nec ecōuerso: multo magis nō supat quātitatē ipsius moueri. i. nō supat quātitatē ꝓpriā nec ecōuerso. diuidit ergo motus fm diuisionem proprie quantitatis: ⁊ tantū se extendet motus quantum se extendit ꝓpria quātitas ⁊ respondebunt partes motus partibus proprie quantitatis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter aūt demonstrabit ⁊ lōgitudo diuisibilis: ⁊ oīno illud omne in quo est mutatio preter quedā: que fm accidens.

¶ Ostendit motū diuidi fm diuisionē spatii uel fm diuisionē eius in quo est motus. d. ꝙ sir̄r demōstrabit ꝙ lōgitudo est diuisibilis. i. ꝙ spatiū est diuisibile ⁊ oīno id omne in quo est mutatio est diuisibile ꝑter ꝙ̄ quedaꝫ talia que diuidunt fm accn̄s ⁊ q: supple talia sunt diuisibilia. ideo motus est diuisibilis. ¶ Notādū aūt ꝙ dicit quedam in qbus est motus eē diuisibilia per accidēs: q: qualitates per accn̄s diuidunt tn̄ sicut in talibus pōt reꝑiri diuisio. ita habet esse motus: q: semꝑ in motu intelligitur esse successio: ⁊ intelligitur esse acceptio partis post partem quod sine diuisione aut eius esse non potest. ¶ Deinde eum dicit.

¶ Quod enim mutatur est diuisibile: vno enim diuiso omnia diuidentur.

¶ Ostēdit ꝙ motus diuidit per diuisionē mobilis d. qđ eniꝫ mutat est diuisibile: ⁊ q: mobile est diuisibile: ideo supple motus diuidit. vno enim diuiso diuident oīa: q: ad diuisionē mobilis seqt diuisio oīuꝫ aliorꝫ. ꝓpāliter ꝗ cū loquit de diuisiōe mobilis alt. ꝙ vno diuiso oīa diuidūt: q: diuisio mobilis est magis eā alioꝝ q̄ ecōuerso. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Et in ipso finita esse: aut infinita similiter se habebit de oibus. Secutum autē maxime est diuidi oia: ⁊ infinita esse ab ipso mutante. Mox enim inest mutanti diuisibile ⁊ infinitum. Diuisibile quidem igit ostensum est prius. Infinitum autēꝫ in sequentibus erit manifestum.

¶ Ostēdit ꝙ talia nō solū se sequunt fm diuisionē motus. sed etiā fm finitatē ⁊ īfinitatē. d. ꝙ in ipso eē finita aut infinita. i. q̄tū ad ipm eē finitatis ⁊ infinitatis sir̄r se hēbit de vno ⁊ de oibus. Addit aūt in quo maxime inuenit diuisio ⁊ īfinitas dicēs: ꝙ secutū est. i. sequit maxime diuidi oia ⁊ infinita eē ab ipso cōmutāte. i. ab ipo mobili. Ex eo eni ꝙ mobile est q̄tū ⁊ diuisibile reqrit spatiū q̄tuꝫ: ⁊ diuisibile ⁊ mot⁹ eius est q̄tus: ⁊ mouet in tpe quātū ⁊ diuisibili. Ideo ait ꝙ mox ipsi mutāti. i. ipsi mobili inest eē diuisibile ⁊ eē qd infinitū fm diuisionē sed ꝙ mobile qdē sit diuisibile ostēsum est prius. Quod aūt sit infinitū fm diuisionē in sequētibus erit manifestū: q: ⁊ si de hoc supple tactum est magis tamen tāgetur inferius. Lectio. IX.

Q Uoniam autē omne quod mutat: ex quodaꝫ in aliquid mutatur: necesse est quod mutatur: cum mutatum est: esse in quo mutatum est.

¶ In pte ista ut dicebat determinat de ordine ipsaꝝ mutationū. ostēdit eni quē ordinē hēāt ipsa mutata esse. mutata eni esse ad tria cōparari pñt. vꝫ ad suū terminū: ad suū mēsurā: ⁊ ad se inuicē. Si cōparētur ad suū terminū: sic id qđ mutatū est habet hūc ordinē: q: est in termino in quem mutatū est. si aūt cōparent ad ipsam mēsurā: sic cōpetit ei mēsurari mēsura indiuisibili. si aūt cōparent ipsa mutata eē ad se inuicē: sic in ipso motu aliq̄ modo est dare ꝑmum mutatū esse ⁊ aliq̄ modo nō est ibi dare ꝑmū mutatū esse. tria ergo facit. q: ꝑ ostēdit ꝙ omne qđ mutatū est: est in termino ad quē mutatum est. 2° declarat ꝙ oē mutatū eē mēsurat mēsura indiuisibili. 3° ostēdit quō in ipso motu est dare ꝑmū mutatū eē ⁊ quō nō est ibi dare ꝑm̄ mutatū esse. 2ª ibi, in quo aūt primo mutatuꝫ est. 3ª ibi, dr̄ aūt in quo. Circa ꝑmū tria facit. q: ꝑ ait ꝙ omne qđ mutatū est: est in termino ad quē mutatū est. 2° declarat qd importat per h̄ qđ est mutatuꝫ est. 3° ꝓbat qđ dixerat. 2ª ibi, qđ mutat eni. 3ª ibi, qm̄ ḡ vna mutationū. Dicit ḡ qđ q: oē qđ mutat: mutat ex q̄dā in aliqd necesse est qđ mutat cū mutatū est eē in termino in quo mutatū est. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Quod mutat enim ex quo mutat distat: aut deficit ipsum: ⁊ aut idem est mutari ⁊ deficere: aut sequitur ad mutari ipsuꝫ deficere. Nam qđ est mutatū esse defecisse: similiter eniꝫ utrūq; se habet ad utrūq;.

¶ Exponit quid importat noīe eius qđ est mutatuꝫ esse. d. qđ mutat ex eo termino ex quo mutatū est uel ipsuꝫ qđ mutat ab eo termino ex quo mutatur distat aut deficit. vnde subdit qđ deficere: aut idē est qđ mutari: aut seqtur ad ipsum mutari. si ergo

deficere sequitur ad mutari. ꝯñs nāq; est ꝙ defecisse sequaẜ ad mutatū esse. Silr enim utrūq; se habebit ad utraq;. sicut eni mutari se habet ad deficere sic mutatū esse se hēt ad defecisse. patet ergo qḋ importaẜ noīe eius qḋ est mutatum esse ab aliquo termino: q2 idē est esse mutatū ab aliquo termino ꝙ distasse uel defecisse ab illo termino. ℂ Dubitaret forte aliq̄s utrū idem sit defecisse ab aliquo termino qḋ mutari ab illo. Dicēdū ꝙ mutari ⁊ deficere idē sunt mālter. qcqd enim mutaẜ ab aliq̄ termino deficit ab illo. In quacūq; ergo materia uel in quocūq; sbto habet esse mutari in illo habet esse ipm deficere. mālter igiẜ idē est h̄ cum illo. formaliter tñ nō est idē: q2 deficere ut coiter poniẜ sumitur per respectū a termino a quo. mutari ṽo per respectum a termino ad quem. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Qm̄ ergo vna mutatio neq; est ſm contradictionē: qđ mutatum est ab eo qḋ nō est inesse: deficit nō ens erit igitur inesse. Omne enim necesse est esse: aut non esse. Manifestum igiẜ ꝙ in mutatione ſm cōtradictionem quod mutatum est: erit in quo mutatū est: si autem in hac ⁊ in alijs est: similiter enim in vna ⁊ in alijs.

ℂ Probat qḋ dixerat. s. ꝙ omne qḋ mutatū est: est in termino ad quē mutatū est. Circa qḋ duo facit ſm ꝙ duas rōnes ad h̄ adducit. 2ª ibi [amplius.] Dicit ergo ꝙ vna mutatio est ſm ꝯdictionē: ut qm̄ mutatū est ab eo qḋ nō est inesse. Qḋ ergo sic mutatum est deficit nō ens. i. distat ⁊ deficit a nō esse. erit ergo in ipso esse: q2 omne qḋ est necesse est esse: aut nō eē. manifestū est igiẜ ꝙ i mutatione ſ3 ꝯdictionē qḋ mutatū est necesse est esse in termino in quo mutatū est. Si autē h̄ est in hac mutatione est ēt ⁊ in alijs mutationib⁹: q2 silr est in vna mutatione ⁊ in alijs. ℂ Notādū aūt vim rōnis huius in h̄ ꝯsistere: ꝙ q2 inter ꝯdictoria nō est mediū qcqd recedit ab vno extremo ꝯdictionis de necessitate est in alio. Cū ergo mutari a nō eē ad esse sit recedē ⁊ deficē a nō esse ꝙ sit mutatū est qm̄ mutatū est: q2 iam defecit ⁊ recessit a nō eē a quo mutatū est: ergo de necessitate est in esse ad qḋ mutatū est. eodē aūt modo se hēret si inciperet mutatio ab esse ⁊ terminareẜ ad nō esse. Nam ꝙ sic mutatū est: q2 defecisset ab esse de necessitate esset in nō esse. Patet ergo ꝙ in mutationibus ſm ꝯdictionē omne qḋ mutatū est qm̄ mutatū est: est in termino ad quem mutatū est: ⁊ q2 quātū ad hoc simile est de hac mutatione ⁊ de alijs arguere debemus ꝙ in oībus mutationibus sic se habeat. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Amplius aūt ⁊ ſm vnāquāq; accipiētibus manifestū est: siqdē necesse est quod mutatū esse alicubi: ex quo mutatum est: aut in aliquo. Qm̄ aūt ex quo mutatū est deficit: necesse est autē esse alicubi: aut in hoc: aut in alio erit: siqdem igiẜ in alio ut in ipso. c. quod in ipsum. b. mutatū est: iterū3 ex. c. mutatur in. b. Nō enim erat habitum ipsi. b. Mutatio enim cōtinua est. quare quod mutatum est qm̄ mutatū: mutatur in quod mutatum est: hoc autē impossibile. Necesse ergo quod mutatū est esse in hoc in quod mutatum est.

ℂ Adducit scḋam rōnē. circa qḋ duo facit. q2 p̄ facit qḋ dictū est. 2° ꝯcludit q̄sdā ꝯnes que sequunẜ ex dictis ibi [manifestū igiẜ est.] Dicit ḡ ꝙ amplius ſm vnāquāq; mutationē accipiētib⁹ manifestū est supple qḋ dictū est. v3 ꝙ oē qḋ mutatū est: est i termino in quo mutatū est: q2 siqdē necesse est qḋ mutatū est eē alicubi: aut ḡ erit in termino ex quo mutatū est: aut in aliquo alio. Qm̄ aūt qḋ mutatū est deficit a termio ex quo mutatū est: ideo supple nō erit in illo termino. S3 necesse est h̄ qḋ mutatū est alicubi eē: aut ḡ erit inchoatio. s. in termino ad quē mutatū est: ⁊ tūc hēbiẜ itētū: aut erit in alio t̄mino si aūt est in alio t̄mino: utputa qḋ mutatū est in ip3 b. nō est in ipso. b. s3 in ipo. c. q2 iterū ex. c. mutaẜ. i. poterit mutari aliqd in. b. q2 nō erit ipm. c. habitu3 i. ꝯnter se hñs ipi. b. Nā mutatio ꝯtinua est. Nō ḡ est ibi dare t̄minos ꝯnter se hñtes: q̄re si qḋ mutatū est in. b. nō est in. b. s3 in alio: ⁊ pōt mutari in. b. seqẜ qḋ mutatū est qm̄ mutatū est mutaẜ in id i qḋ mutatū est: q2 aūt h̄ est ipoīe necesse est qḋ mutatū est eē in h̄ qḋ mutatū est. ℂ Notādū aūt totā vim hui⁹ rōnis in h̄ ꝯsistē: q2 si qḋ mutatū est in. b. nō est in. b. s3 in aliq̄ alio termio. sequiẜ q2 qḋ est in alio t̄mino a. b. pōt mutari in. b. seqẜ ꝙ id qḋ mutatū est in. b. cū mutatū est in. b. pōt mutari in. b. ⁊ mutatū eē in. b. qḋ est icōueniēs. Nō ḡ dici pōt ꝙ id qḋ mutatū est in. b. sit in alio termio a. b. ℂ Notandū ēt hāc rōnē multipl̄r differre a pmissa. p̄ q2 illa est ostēsiua. h̄ aūt ducēs ad ipoīe. 2° q2 illa arguit sine medio. ostēdit eni ꝙ q2 iter ꝯdictoria nō est mediū. ideo statī cū aliqd recedit a nō eē est in eē ⁊ eꝯ. Jō si aliqd muteẜ ex nō eē in eē: q2 deficit a nō eē ex quo mutatū est. Jō de necessitate est in esse ad qḋ mutatū est. h̄ aūt arguit per mediū ut si aliqd mutatū est in. b. q2 nō est in t̄mino a quo mutatū est cū ab eo defecerit: s3 ēt nō est in. b. i qḋ mutatū est poneẜ eē in medio t̄mino: ut in. c. q2 ḡ ex. c. pōt mutari in. b. silr erit mutari. s. in. b. ⁊ mutatū eē in. b. qḋ est icōueniēs. has autē duas dñas tāgit ꝯtor. assignaẜ aūt coiter tertia dña. v3 ꝙ h̄ demonstratio est ulꝰior. p̄ª q2 illa arguit directe de mutatione ꝯdictoria. h̄ autē applicari pōt quodāmodo ad oēs demōstrationes. S3 forte h̄ tertia dña hēt calūniā: q2 cum h̄ demōstratio arguat rōne medij forte nō ꝯueniēter applicari pōt ad mutationē ꝯdictoriā ſm quā nō repiẜ mediū. ℂ Notādū aūt ꝙ he demōstratiōes sunt ꝯueniēter adducte. Nā cū p̄ª arguat directe de mutatiōe ꝯdictoria. 2ª ṽo de mutatiōib⁹ alijs cū in mutatione ꝯdictoria nō sit mediu3. in alijs ṽo hēat esse mediū recte p̄ma demōstratio arguit nō per medium. 2ª ṽo arguit per mediū. ℂ Notādū ēt qḋ mutatū est qm̄ p̄ mutatū est de nēcitate est in termio ad quē mutatū est. S3 postea pōt recedē ab illo termino ⁊ ire ultra illū ⁊ eē in alio termino: q̄re si qḋ mutatū est in. b. nunq̄ fuit in. b. seqẜ ꝙ nō erit ultra. b. Cū ḡ qḋ sic mutatū est nō possit eē in termino a quo: q2 ab illo defecit nec ponaẜ eē uel fuisse in termino ad quem op3 ꝙ sit in termino medio: utputa in. c. ⁊ q2 ex. c. iterū pōt mutari in. b. simul erit mutari in. b. ⁊ mutatum esse in. b. qḋ est incōueniēs. ℂ Deide cū dicit.

¶ Manifestū igiť est: ꝛ quod factum cum factum est: erit ꝛ quod corruptum est: nõ erit: vniuersaliter enim dictū est ꝛ de omni mutatione: ꝛ maxime est manifestum in ea que est ſm cõtradictionem. Quod qdem igitur quod mutatum est: cuȝ mutatum est: ꝑmuȝ in illo est: manifestū est.

¶ Cõcludit q̄dã que sequunť ex dictis .d. ꝙ manifestū est ꝙ oē qđ factū est cū factū est erit: ꝛ qđ corruptū est: cū corruptū est nõ erit. ul'r aūt dictuȝ est de oī mutatiõe: q: semꝑ qđ mutatū est: est i termino ad quē ꝛ maxie h̄ manifestū est in ea mutatiõe que est ſm ꝯdictionē tñ in oī mutatione h̄ hēt vitatē: lȝ magis lateat in alijs mutatiõib⁹ q̄ȝ in mutatione ꝯdictoria: tñ ꝯcludit ex dictis qđ manifestū est ꝙ id qdē qđ mutatū est cum mutatū est: in illo termino in quem mutatū est ꝑm. ¶ Notādū aūt ꝙ si qđ mutatū est: est in t'mino ad quē cū factio terminet ad eē. corruptio aūt ad nõ eē qđ factū est erit. qđ vo corruptū est nõ erit. ¶ Notādū ēt ꝙ q: inter ꝯdictoria nõ est mediū: ꝗa quod deficit a termīo a quo stati manifestū est ipm eē in termīo ad quē: q: nõ põt eē in aliq̄ alio t'mīo: s; in alijs mutatiõib⁹ ubi ꝓter terminū a quo est dare aliū terminū q̄ȝ terminū ad quē nõ sic manifestū est qđ di. ¶ Notādū ēt ꝙ ait in qđ mutatū est ꝑm: q: qñ aliqđ mutatū est in aliquē terminuȝ ꝑm necesse est ibi eē sed postmodū põt i de ab eo recedē. ¶ Deide cū dicit.

¶ In quo autē ꝑmo mutatum est: quod mutatum est: necesse est athomū esse. Dico autem primum quod non per alterū: aliquid ipsius esse huiusmodi sit.

¶ Oñdit quõ cõparať mutatū eē ad suā mēsurā. circa qđ duo facit. q: ꝑ ait ꝙ mutatū eē mēsurať mēsura idiuisibili. 2° ꝓbat qđ dixerat ibi, sit igiť diuisibile. Dicit ḡ in quo aūt ꝑ mutatū est qđ mutatū est: necesse est illud eē athomū ꝛ eē nūc tꝑis: ita ꝙ ꝑ mutatū eē nõ est in tꝑe: sed in nūc tꝑis. Exponit aūt qđ appellat ꝑm mutatū eē. d. ꝙ ꝑm mutatuȝ eē est in quo appellat qđ sit h⁹: nõ per aliqđ alteȝ ipsi⁹ s; per seipm. ¶ Notādū aūt ꝙ põt qđ dici mutatū eē in tꝑe: q: mutatuȝ est in instāti qđ est aliqd tꝑis. Sed tūc nõ ꝑ mutatū est in tꝑe: sed tūc ꝑ mutatū esse in tꝑe aliquo qñ illud mutatū eē tanq̄ mēsura ꝓpria mensurať tēpore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit igiť diuisibile quod est .a.c. ꝛ diuidatur ſm .b. siqdem igitur in .a.b. mutatum est: aut iterum in .b.c. non vnq̄ȝ in primo quod est .a.c. qđ mutatum est erit: si autez transmutabať in vtroq̄ȝ: necesse est enim in vtroq̄ȝ trāsmutatuȝ esse: aut trāsmutari: ꝛ vnq̄ȝ in toto transmutabať: sed erat mutatū. Eadem aūt ratio ꝛ si in hoc qdē mutatur: in hoc autem mutatuȝ est. Erit enim aliquid ꝑmo ꝑus. Quare non erit vnq̄ȝ diuisibile in quo mutatum est. Manifestum est igiť: q: ꝛ quod corruptū est: ꝛ quod factum est in athomo hoc qdem corruptum: hoc autem factum est.

¶ Oñdit ꝙ opȝ mutatū eē est in istāti ꝛ mēsurari mēsura idiuisibili: nõ aūt si igiť qđ est .a.c. diuisibile ꝛ diuidiť ſm .b. si igiť in .a.b. mutatū est: aut iterū in .b.c. nr̄a l'ra hēt: aut rõnē in .b.c. Sȝ est corrupta ut pȝ ex alia l'ra. vult ḡ dicē ꝙ si qđ mutatuȝ est in .a.c. diuisibili ꝛ mutatū est in q̄libet ꝑte ei⁹. vȝ in .a.b. ꝛ iterū ēt in .b.c. nõ vnq̄ȝ qđ mutatū est erit ꝑ mutatū in eo qđ est .a.c. sed ꝑ mutabiť in ꝑte eius. Si aūt trāsmutať in vtroq̄ȝ necesse est i vtroq̄ȝ trāsmutatū esse: aut mēsuratū: l'ra est corrupta ut pȝ ex l'ra cõmēti. oȝ enīȝ eē necesse est in vtroq̄ȝ trāsmutari. vnq̄ȝ ḡ in toto trāsmutabiť: s; erat mutatū esse. i. h̄ est ꝯtra hypothesim: q: ponebať ꝙ in toto .a.c. eēt trāsmutatū eē nõ trāsmutari. Addit aūt ꝙ eadem rõ est si in h̄ ꝙ. i. in hac ꝑte ipsi⁹ .a. mutať in h̄ .a. i. in alia mutatū est: ꝗa tunc nõ ꝑ mutatū erit in toto .a.c. q: eēt aliqđ ꝑus. ꝓpter qđ nõ vnq̄ȝ est qđ diuisibile in quo ꝑ aliqđ mutatū est. Mutatiões ḡ oēs mēsuraťistāti ꝛ mēsura idiuisibili. cū ḡ factio ꝛ corruptio dicāt mutatiões: opȝ talia mēsurari instāti. Jõ ait ꝙ manifestū est ꝙ factū ꝛ qđ corruptū est i athomo .i. in istāti est h̄ corruptum. hoc aūt factū. ¶ Nõndū aūt vim rõnis hui⁹ in h̄ ꝯsistē ꝙ si in .a.c. est post mutatū eē ꝛ .a.c. est diuisibile: ul' in vtraq̄ȝ ꝑte eius erit mutatū eē uel in vtraq̄ȝ erit mutari uel in vna ꝛ in alia mutatū eē: si in vtraq̄ȝ sit mutatū eē cū ꝑtes tꝑis se hēant per ordinē ꝛ vna sit ꝑor alia tūc ꝑ fuit mutatū eē in ꝑte ꝑori. nõ ḡ toto .a.c. ꝑ mutabať. sed in ꝑte ei⁹. Si aūt in vtraq̄ȝ ꝑte erat mutari tūc in .a.c. nõ erat mutatuȝ eē. s; solū mutari. si aūt in vna ꝑte erat mutari. in alia aūt mutatuȝ eē tūc idē qđ ꝑus. vȝ ꝙ nõ erat mutatuȝ eē in toto .a.c. sed solū in ꝑte ei⁹: ꝗa mutatū ꝑ uel eē aliqđ primo in aliq̄ toto est esse in qualibet ꝑte eius. ¶ Notandū etiā ꝙ si ponať aliqđ in toto .a.c. mutatum esse. ꝑmo erit aliqđ mutatū esse ꝑus. primo q: prius mutatum erit in parte ipsius .a.c. q̄ȝ in toto .a.c. in quo ponebatur mutari post. Lectio .x.

Dicitur autē in quo ꝑmo mutatum est dupliciter. Aliud qdem in quo ꝑmo ꝑfecta est mutatio. Tūc enīȝ naturam est dicere qđ mutatū est. Aliud vo in quo primo cepit mutari.

¶ Postq̄ȝ ꝑhs cõparauit ipsas mutationes uel ipsa mutata eē ad suū terminū ꝛ ad suā mēsurā. In ꝑte ista dicebať cõparat ipsa mutata esse ad se inuiceȝ ostēdēs quõ in talib⁹ est dare ꝑm mutatū esse ꝛ quõ nõ. circa qđ duo facit. q: ꝑ distinguit quot modis põt itelligi ꝙ aliqđ ꝑ mutatū sit. 2° exeqtur de modis illis ibi, ſm qdē igiť. Dicit ḡ ꝙ in quo aliqđ mutatū est. s. ꝑ di dupl'r. aliud qdem in quo ꝑ ꝑfecta est mutatio. tūc eñ sic. s. accipiēdo mutatū eē. ꝑ ex ꝑte finis ut cū ꝑ finita ꝛ ꝑfecta est mutatione cessantū est dicē ꝙ mutatū est supple aliqđ ꝑ ergo vno modo di mutari. ꝑ ex ꝑte finis ut cuȝ ꝑ finita est mutatio. aliud vo. i. ſm aliū modū dī aliqđ mutari primo ex parte ꝑncipij ut id in quo primo aliquid cepit mutari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secūdum qdem igitur finem mutationis ꝙ ꝑmum dicitur existit ꝛ est: contingit enim perfici mutationeȝ: ꝛ est muta-

nonis finis: quod ostensum est indiuisibile esse: propter id quod finis est.

¶ Exequitur de dictis modis. circa qd duo facit. quia primo ostendit q est dare primum mutatum esse ex parte finis motus. 2° q non est ibi dare huiusmodi primu ex parte principij ibi. Quod aut sm principium. Dicit ergo qd sm qdem igit finē mutationis qd dicit primu existit dare. i. est dare tale primum mutatu esse. otingit enim pfici mutationē: r est aliquis finis ipsius mutatiōis. Si ergo otingit aliq̄ mutationez cōpleri r finiri in illo instāti in quo talis mutatio est cōpleta. nec est dicere nūc. pmo cōplete. i. mutatum est. i. est. Addit aūt qd ostensum est huiusmodi finē mutationis esse qd indiuisibile ppter id qd finis. i. est ppter id qd habet rōnē termini. finis enī r terminus incōtinuus sm qd huiusmodi sunt dicūt qd indiuisibile: r illud in quo primo finit mutatio est instās r indiuisibile: q: ut supra dicebat in quo primo aliquid mutatum est qd indiuisibile nominat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem sm principium omnino non est: non enim principium est mutationis: neq in quo primo ipso mutabatur.

¶ Exequitur de scdo modo ostendēs q sm pncipium motus nō est assignare pmo mutatū esse. circa qd duo facit: qa pmo ppōit qd intēdit. 2° pbat qd dixerat ibi. Sit enim pmū. Dicit ergo q sm principiū motus oino nō est supple dare pmum mutatū eē. nō enim est dare pncipium mutationis. i. ex parte principij nō est dare pmum mutatū esse nec est dare in quo primo qs mutabit. ¶ Dubitaret forte aliquis: quare est dare ultimo mutatū eē in motu: ita q ex pte finis r cōplemēti est assignare in quo primo cōpletus est motus. ex pte aūt principij nō est dare in quo primo aliqd sit mutatum. Dicēdum q loquēdo de motu locali: q: de alijs motibus infra queret: triplici via qstū ad pns uenari possumus: quare est ibi dare ultimo mutatū esse. nō tn̄ est ibi dare primo mutatum esse uel qd idē est: est ibi dare qn̄ pmo cōpletus est motus. nō tn̄ est ibi dare qn̄ pmo inchoatus est motus: ut appellemus pmā inchoationē motus ptem illā motus que p est actu. ¶ Prima via sumit si cōparent mutata esse ad potētiā r ad actum. ¶ Scda si cōparent mutata esse ad ipsa moueri. ¶ Tertia si cōparent ad ipsam magnitudinē. p³ via sic pz. nā ipsa mutata eē dicūt qd indiuisibile in motu. hn̄t enī se mutata eē ad motū sicut puncta se hn̄t ad lineā. Sic enī videmus in ipsis pūctis q si accipiant puncta in actu est ibi assignare pm punctū r ultm. linea enī recta claudit inter duo pūcta in actu quorum vnū se hēt ut pm. reliquū vo ut finis. Sz si accipiant pūcta in potētia: nec est ibi assignare pm nec ultm. Nā ante oēz punctū in potētia sunt ifinita pūcta r post oēz talē punctū sunt ēt ifinita pūcta. Nā punct9 in potētia semp est otinuatiu9 linee. nunq̄ qn est signare talē punctū nisi sit iter duas ptes linee otinuās eas adinuicē. nūq̄ ergo in linea pōt signari pūct9 in potētia quē nō pcedat aliq pars linee r quē nō sequat aliq linea. Cum ergo in qualibet linea sunt ifinita pūcta si semper hm punctū pcedit r sequitur lineam: ops q semp talē pūctū pcedāt r sequant ipsa pūcta: quare nullus talis pūctus poterit eē pmus: q: eum pcedūt infinita pūcta: nec ēt poterit esse ultimus: q: eū infinita puncta sequunt. in linea ergo recta est assignare pm punctū r ultimū: q: tā ex parte principij q̄ etiā finis est ibi dare punctū in actu: sed si oia pūcta pcedētia essent in potētia solum q pūctus ultimus eēt in actu: ita eēt ibi dare pūctum ultimū qd nō esset ibi dare pmuz. Nā si oēs puncti pcedētes inessent in potētia cum oēm talē punctū pcedāt infinita puncta ex pte principij nō esset assignare primū punctū: q: nō esset ibi dare aliquē pūctum quē nō precederent infinita pūcta. Sic est aūt in pposito. Nā in omni motu otinuo oia mutata esse pcedentia sunt in potētia solū mutatum esse ultm in actu: ideo ex pte finis est ibi dare ultimo mutatū eē: sed ex parte pncipij nō est ibi dare pmo mutatum esse. Nā si oēm punctū in potētia pcedūt infinita puncta: sic omne mutatū esse in potētia pcedūt infinita mutata eē. Si ergo ex pte principij oia mutata eē sunt in potētia nō est ibi dare primum mutatū esse q: omne tale mutatū esse pcedunt r sequunt infinita mutata esse: patet ergo prima via. vz q si cōparemus mutata esse ad potentiā r ad actū est dare in motu ex parte finis ultimo mutatū esse: q: solum tale mutatum esse est in actu. ex parte tn̄ principij nō est ibi dare primo mutatū esse: q: oia talia sunt in potētia. ¶ Scda via sic patet. Nā mutatum esse est motus terminus. nō est aūt terminus quocūq modo sumptus. sed sic est terminus motus q est acqsitus per motū. cum ergo nihil acqratur per motum nisi ipsum pcedat motus de necessitate omne mutatum esse precedit aliqs motus. Q: autem mutatum esse sequat aliqs motus: hoc est quodāmodo per accidēs. sed q mutatū esse pcedat motus: h est per se. Nam motus nō acqrit ex mutato esse, sed ecōtrario mutatum esse acquirit ex motu per se ergo omne mutatū esse pcedit motus. Sed quodā modo est per accidēs q ipsum mutatū esse sequat motus: r qa qd est per accñs separabile est: r qd est per se est semp r inseparabile in motu poterit signari aliquod mutatū esse post qd non erit ulterior motus: sed nō poterit ibi signari aliquod mutatū esse qd nō precessit aliqs motus. Cum ergo in quolibet motu sunt infinita mutata eē sicut in qualibet linea sunt infinita. Si quodlibet mutatū esse pcedit motus nō est dare in motu primo mutatum esse: qa nō est ibi dare aliquod tale qd nō precesserint infinita mutata eē. Est tn̄ ibi dare ultimo mutatū esse: qa quādo cōpletus est motus tunc illud mutatum eē: nō ulterius sequitur motus quare in illo motu post illud mutatum eē nō est dare aliud mutatum eē. cōparando ergo mutatū esse ad motum patet q ex pte principij nō est ibi dare primo mutatum esse. tamē ex parte finis est ibi dare ultimum mutatū esse. ¶ Tertia via sumpta ex parte magnitudinis sic patet. accipiat enim magnitudo pro spatio r sit. a. b. durer ergo mot9 ab. a. in. b. huiusmodi igitur motus incipit in. a. r terminat in. b. si in a. ergo esset motus uel mutatum eē nō esset incōueniēs q in motu esset dare primo mutatum esse: sed in. a. r in termino a quo nec est motus nec mutatū esse: qa qdiu mobile totaliter est in termino a quo nondū inchoatus est motus. Si ergo ibi sit mutatum eē hoc erit post. a. Cum ergo in nullo otinuo indiuisibilia se habeāt oñter nullus punctus poterit accipi post. a. inter quez r. a. non cadāt infinita

puncta. Sicut ergo quodlibet punctū post .a. precedens infinita pūcta sic quodcūqꝫ mutatū esse signetur post .a. oportet ꝙ illud mutatū esse precedāt infinita mutata esse. patet ergo ꝙ nō est dare primo mutatuz eē in motu: quia in .a. ꝛ vniuersaliter in termino a quo nō est dare nec motū nec mutatum eē et sic in motu dare ultimo mutatuz esse: quia in .b. ꝛ in termino ad quē est mutatum eē. Est igitur dare principiū motus in quo nec est motus nec mutatuz esse. sed nō est dare principiū in motu in quo sit motus vel mutatū esse: quia quādiu mobile sm̄ se totū est in termino a quo nec est ibi motus nec mutatuz eē immo quādiu sic est nōdum inchoatus est motus. sed in termino ad quē nō sic se habet: quia qn̄ mobile est in termino ad quem tūc cōpletus est motus: ꝛ tunc est ibi dare mutatū esse. Si ergo in principio motus nō est mutatuz eē. est aūt in fine motus ex parte principij nō est dare primo mutatum eē. sed ex parte finis est dare ultimo mutatū eē. posset autem hoc idem sumi ratio ex pte tēporis ꝛ ex parte mobilis. sed de his patebit in littera. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs dato ꝙ in motu nō sit dare simpliciter mutatū esse ex parte principij utruz sit ibi dare aliquo modo p̄ mutatū esse. Dicēdū ꝙ mutatū esse: licet semp mensuretur instanti sicut motus mensuratur tēpore cum ipsa mutata eē possint accipi uel sm̄ spatiū indiuisibile uel sm̄ aliqd indiuisibile. nā cum mobile acqsiuit aliquid de spatio semp est ibi mutatum esse: ꝛ sm̄ ꝙ plus ꝛ plus acqsiuit de spatio est ibi aliud ꝛ aliud mutatū eē. ipsum ergo mutatū esse uel pōt accipi sm̄ spatiū acquisitū. ut dicatur mutatū qn̄ tanta uel tāta spatij pars est acqsita: uel huiusmodi mutatum eē pōt accipi sm̄ aliqd pūctuz termini: uel sm̄ aliqd indiuisibile terminās aliqd spatiuz acqsitū: ut dicatur eē mutatum esse qn̄ peruentū est ad aliquod punctū uel ad aliqd indiuisibile terminās aliquod spatiū acqsituz. Si ergo accipiantur mutata eē sm̄ spatiū aliquod diuisibile: tūc illa diuisibilitas uel sumeretur sm̄ eādez pportionē uel sm̄ eādē q̄titatem. si sm̄ eandē pportionē: sic nō erit ibi dare primo mutatū esse: quia sm̄ hunc modū diuisio magnitudinis uadit in infinitū: ut si mutatuz eē per palmū primo mutatū fuit per dimidiū palmi ꝛ adhuc primo dimidiū dimidij ꝛ sic in infinitū. sed si accipiantur ptes spatij sm̄ eandē quātitatē sic: quia diuisio magnitudinis nō uadit in infinitū: aliquo modo est ibi dare p̄mo mutatū eē: ut si mobile aliquod sit quātitatis unius palmi: ꝛ debeat moueri per spatiū qnqꝫ palmoꝝ: tūc sit debet ibi accipi p̄mum mutatū esse: qn̄ mobile p̄mo relīgt totū locum suū: cū hoc nō fecerit nisi qn̄ acqsierit tantā q̄titatez spatij quāta est q̄titas mobilis cū spatiū accipiēdo ptes quantitatis nō sit diuisibile in infinitū erit ibi dare primo mutatū esse: qn̄ acqsiuerit p̄muz palmū de spatio. ꝛ scd̄o mutatū eē qn̄ acqsiuerit sm̄ ꝛ tertiū qn̄ tertiū. ꝛ sic deinceps. ꝛ qd̄ dictū est de ptibus diuisibilibus intelligēdū est de terminis indiuisibilibꝰ. Nā si accipiantur huiusmodi termini put terminant ptes eiusdē rōnis: sic nō erit ibi dare p̄mo mutatum eē. Si uero put terminānt partes eiusdē q̄titatis sic erit ibi dare primo mutatū eē. Ex hoc aūt patere pōt cōtrouersia huius textus ad p̄cedentē. Dicebatur enim supra ꝙ accipiēdo id in quo mobile mutatur primo sic oē qd̄ mouetur pum est in termino a quo ꝛ partim in termino ad quē. hic aūt dicitur qd̄ non est dare in motu p̄mo mutatum eē: quia hic accipitur mutatuz eē p ꝛo quātocūqꝫ spatio acqsitu. ꝛ sic nō est ibi dare primū: quia pūnuū est diuisibile in infinituz: ibi aūt accipitur primo mutatū eē quādo mobile primo tantā quātitatez acqsiuit de termino ad quem ꝙ nihil habet de loco in quo p̄us erat sm̄ quē modū in motu est dare primo mutatū esse: quia spatiuz nō diuidit in infinitū accipiēdo partes sm̄ eandez quātitatē. Ex hoc etiā patere pōt quomodo in motu locali qd̄ mouetur partim est in termino a quo partim in termino ad quē. accipiēdo terminuz ad quē in qd̄ mutatur primo. naz si mobile sit unius palmi accipiēdo post mutatū quādo primo dimisit totum locū in quo erat: nō erit ibi primo mutatū nisi quādo primo acqsiuit unū palmū de spatio. duz ergo acqrit illum palmū semper partim est in loco in quo erat ꝛ ptim in loco quē acqrit donec totaliter dimisit illū locū ꝛ acqsiuerit alium locū. Si vō ulterius debeat alium palmū acquirere de spatio semp partim erit in palmo quē acqsiuit ꝛ partim in palmo acqrēdo donec totaliter acqsiuerit aliuz palmū. Semp ergo accipiēdo primo mutatū pro tāto spatio ppinquo ipsi mobili quātum est ipm mobile semper qd̄ mutatur partim est in termino a quo partim in termino ad quē mutatur primo: quia successiue sm̄ quātitatē suā mobile se cōmensurat spatio donec cōpletus sit motus totus. quō aūt in alijs motibus mobile partim est in termino a quo ꝛ partim in termino ad quē sufficiēter supra ostedimus. ubi diximus ꝙ cum aliqd mouetur ab una forma in aliam quādiu durat motus uel sm̄ se uel sm̄ dispositiones annexas aliquid habet de utraqꝫ forma. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit enim primū in quo sit .a.d. hoc igitur indiuisibile qdem nō est: accidit enim habita esse ipsa nunc.

¶ Probat qd̄ dixerat. videlicet ꝙ in motu ex parte principij nō est dare primo mutatū esse. circa qd̄ tria facit sm̄ ꝙ in motu tria est cōsiderare. videlz tēpus mobile ꝛ rem ipsaz acqsitā per motū. primo ergo pbat h̄ ex parte tēporis. secūdo ex parte mobilis. tertio ex pte rei acqsite per motum. scd̄a ibi [Neqꝫ itaqꝫ in eo.] tertia ibi [ipsum autez qd̄ mutatur.] ¶ Ad euidentiā prime partis sciēduz ꝙ si cōtingit primo mutatū esse in aliquo tēpore uel illud in quo primo mutatū est: est diuisibile uel indiuisibile. Duo ergo facit. quia p̄mo ostēdit ꝙ id in quo primo mutatuz est nō pōt esse nunc nec qd indiuisibile. secūdo pbat ꝙ non pōt esse tēpus nec qd diuisibile ibi [qm̄ aūt non est.] Circa primū duo facit sm̄ ꝙ duas rationes adducit ad propositūz. secūda ibi [amplius si in .c.a.] Dicit ergo sit enim in quo p̄mo mutatū sit .a.d. hoc igitur .s. a.d. si indiuisibile .s. si est idiuisibile ꝙ nō est .i. ꝙ h̄ nō possit esse patet: quia hoc posito accidit ipsa nūc in tpe eē habita .i. esse cōiter se habētia. Si ergo nūc tēporis nō se habet cōiter impossibile est ꝙ indiuisibile est ul' ꝙ nunc tpis sit aliqd primo mutatū eē. ¶ Dubitaret forte aliqs: unde seqtur hec cōntia ꝙ si in nunc tēporis esset p̄mo mutatū eē qd̄ ipsa nunc se haberent cōsequenter. Dicēdum ꝙ hoc dupliciter declarari pōt. nam sicut est de spatio sic suo modo est de tēpore. Si enim fiat aliquis motꝰ per aliquod

spatiū io pn⁹ illi⁹ spatij nec est mot⁹ nec mutatū eē: sic si fiat aliqs mot⁹ vl' incipiat in aliquo tpe in nūc qđ est pncipium tpis nec erit motus nec mutatum esse. Si ergo erit mutatū esse erit in alio nunc: quare si erit dare nūc aliquod in quo pmo mutatū sit erit dare aliqđ nūc qđ se habeat pñter ꝛ imediate ad pm nunc: qꝛ si bm nūc esset distās a nunc caderet inter ea tps. cū ergo in quolibet tpe sint infinita nunc inter illa nūc essent ifinita nūc ꝛ per pñs illđ mutatū esse pcederet ifinita mutata esse: qꝛ qñdiu durat tps in quo est mot⁹ semp in quolibet nūc illius tpis est dare aliqđ mutatū esse excepto p nunc in quo nō est mot⁹ nec mutatū esse. Non ergo pōt poni pmo mutatuꝫ esse in aliquo nūc tpis nisi dicat qꝫ illa nūc se habeāt imediate: uel nisi dicat qꝫ sit dare aliqđ nūc qđ se habeat pñter ꝛ imediate ad pmū nūc qđ est icōueniēs. Assignat aūt alia via ad inuestigādū hͨ idē: qꝛ si esset dare p mutatū esse in nunc tpis sequeret qꝫ in nūc tpis posset esse mot⁹. Cōponeret ergo mot⁹ ex momētis ꝛ ex diuisibilibus: ꝛ qꝛ idē est motū cōponi ex momētis ꝛ tēpus ex ipsis nūc sequeret qꝫ tps esset cōpositū ex ipsis nūc qđ esse nō posset nisi ipsa nūc in tpe se haberēt pñter. credo aūt pmam viam esse de intētione phi magis qꝫ hanc. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampli⁹ si in. c. a. tpe oino qescit. ponat eni quiescēs in. a. qescit. Quare si ipartibile est. a. d. sil' quiescet ꝛ mutatū erit. In a. quidē eni qescit. In. d. aūt mutatū est.

¶ Adducit scđam rōnez dicēs qꝫ si in omni. c. a. tpe quiescit. ponat eni quiescēs ꝛ in. a. qre si ipartibile est. a. d. sil' quiescit ꝛ mutatū erit: qꝛ in. a. qdem quiescit in. d. mutatū est ergo simul qescit ꝛ mutatū est. ¶ Dubitaret forte aliqs vđ sequit pñtia qꝫ si est dare p mutatū esse qꝫ simul aliqd quiescat ꝛ moueat. Dicēdū qꝫ fm qsdā hec pñtia nō sequit simplr sed sequit ꝯ eos qui ponūt qꝫ mot⁹ ꝛ quies possit fieri in istāti: ꝛ qꝛ hͨ ponūt ponētes qꝫ sit dare p mutatū esse. iđ hoc incōueniēs est ꝯ illos. quod aūt pungeret idē sil' quiescere ꝛ moueri si mot⁹ ꝛ quies possent esse in istāti supra cū pbauimus qꝫ in nūc tpis nō est mot⁹ sufficiēter ostēdimus. possumus tn̄ aliter dicē qꝫ hic phs accipit quietē large f. nūc sꝫ qꝫ opponit motui: sꝫ sꝫ qꝫ opponit ad mutatū esse qđ pꝫ ex eo qꝫ ait qꝫ sil' qescit ꝛ mutatū est igit ibi qescere idē sonat qđ nō eē mutatū. Si enim eēt dare aliqđ nūc in quo p aliqd esset mutatum sequeret qꝫ aliqd simul esset mutatū ꝛ nō mutatum naꝫ qđ qescit in aliq tpe nō est mutatū in istāti ad qđ copulat illud tps. Nā cum mutatū esse pcedat aliqs mot⁹ nō pōt esse qꝫ in instanti qđ pcessit sola quies possit esse aliqđ mutatū eē: quare si aliquid quiescat in tpe. c. a. i. dato qꝫ. a. sit qđdā idiuisibile terminās illđ tps illđ nō mutatū erit in. a. qꝛ si eēt in. a. mutatū tūc eēt mutatuꝫ eē sine motu pcedente. nā stāte hypotesi illđ mutatū esse non pcessisset mot⁹ sed sola qes quare si. a. d. est qd ipartibile tūc a. d. nō est aliđ qꝫ. a. Si ergo in. a. nō est mutatuꝫ in. d. aūt est mutatū simul est mutatū ꝛ nō mutatū uel sil' erit qescēs ꝛ mutatū quod est incōueniēs. ¶ Ulterius aūt dato qꝫ si eēt dare pm mutatū esse qꝫ sequeret idē sil' esse mutatū ꝛ nō mutatū. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū sequeret qꝫ idē moueret ꝛ quiesceret. Dicēdū qꝫ sic. ponamus enim qꝫ essent aliq duo tpa pñter se hñtia utputa. c. a. ꝛ. d. ꝫ. ita qꝫ. a. ꝛ. d. nominēt vnū ꝛ idem instās qđ est finis tpis precedētis ꝛ initium sequentis. illud ergo instans dicat. a. c. inqñtum est finis tpis precedētis ꝛ dicatur. d. inqñtum est pncipiū sequētis: hoc posito ponat aliqđ mobile qescere in toto. c. a. ꝛ moueri in toto. d. ꝫ. Si ergo in hoc motu cōmensurat tpe. d. ꝫ. est dare pm mutatū eē: sicut est ibi dare ultimuꝫ oporteret qꝫ sicut in ultimo instanti illius tēporis est dare ultimū mutatū esse: sic in. d. ꝛ in primo instāti illius tpis esset dare primo mutatū esse. Non enim est intelligibile qꝫ in motu sit dare primo mutatū esse sicut est ibi dare ultimū nisi ponamus qꝫ sicut in ultimo in instāti tpis mēsurantis illum motum est dare ultimū mutatū esse sicut in p instanti illius tpis sit dare pmo mutatuꝫ esse quare si iā motu quo mēsurat. d. ꝫ. est dare pmo mutatum esse oportet qꝫ in. d. qđ est pmum instās illius tpis sit pmum mutatum esse: sed cū nō sit mutatuꝫ esse sine motu pcedēte. ergo in tpe quod pcessit tēpus. d. ꝫ. contingebat moueri. Sed illud tps erat c. a. qꝛ ponebatur qꝫ tempus. d. ꝫ. cōsequēter se haberet ad. c. a. ergo mouebat in. c. a. sed dicebat ibi quiescere. ergo in illo tpe simul quiescebat ꝛ mouebat. est enim diligēter notandum qꝫ nō pōt poni pmo mutatū esse in aliquo instāti nisi in tpe qđ precedit illđ instās: simul quiescat ꝛ moueat. Nā dicēs pmo mutatū esse dicit duo. s. mutatum esse ꝛ pmo. etenim qđ dicit mutatū esse oportet qꝫ precedat illud aliqs motus: qꝛ nō est dare mutatū eē sine motu precedēte. ea vō qđ est primo nō pcedit illud aliqs motus. Nā cum in quolibet motu sint infinita mutata esse si illđ mutatū esse pcederet aliquis motus pcederent ipm ifinita mutata eē: quare nō esset pmo mutatū esse. instās ergo in quo est pmo mutatū esse precedit mot⁹ ꝛ nō pcedit mot⁹ quare in tpe quod est ante illud instans contingit simul moueri aliqd ꝛ nō moueri: uel pñgit simul aliqd moueri ꝛ quiescere qđ declarare nō uolebamus. ex hoc aūt magis pōt patē littera phi. Naꝫ ut dictuꝫ est nō pōt poni qꝫ in aliquo instāti sit primo mutatū esse nisi in tpe qđ precedit illđ instās simul aliquid moueat ꝛ quiescat ut si tempus. c. a. sit illud tps ad qđ copulat instās in quo cōtingit primo mutatū esse. tūc in illo tpe erit simul quies ꝛ motus. prout ergo in illo tempore erit quies in instāti qđ est terminus illius tpis nō erit mutatū esse: sed prout in illo tēpore erit motus erit ibi mutatum esse. ¶ Nominetur ergo illđ instans duplici nomine ꝛ uocet. a. ꝛ. d. ita qꝫ prout est termin⁹ illius tpis ut in eo hēt esse quies uocet. a. put vō est terminus illius tpis ut in eo habet esse mot⁹ uocet. d. hoc posito. i. a. erit nō mutatum eē in. d. erit mutatū esse. ꝛ qꝛ idē est. a. ꝛ. d. simul erit mutatū esse ꝛ non mutatū ꝛ simul erit quies ꝛ mot⁹ ut est per habita manifestum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autē non est impartibile: necesse est diuisibile eē: ꝛ in qlibet huiusmodi mutatū esse: diuiso eni ipso. a. d. siqdeꝫ in neutro mutatuꝫ est: neqꝫ in toto est. a. d. si aūt in ambobus mutatur in omni: si vō in altero tm̄ mutatuꝫ est non in toto pmo. Quare nec̄e est in qlibet mutatuꝫ

esse: manifestū igit̄ est: q̄ nō est in q̄ p̄mo mutatū est: infinite enim diuisiones sunt.

¶ Ostenso q̄ non pōt poni impartibile illō in quo contingit p̄mo moueri. ostēdit q̄ nō pōt esse qd partibile ⁊ diuisibile dicēs. qm̄ aūt non est ipartibile. i. nō pōt poni esse ipartibile uł nō pōt poni esse in instāti illud in qō ɔtingit p̄ moueri necesse est diuisibile eē. i. si ɔtingit aliqd p̄ moueri in aliquo ex h̄ q̄ nō pōt esse in instanti ⁊ in idiuisibili opʒ q̄ h̄ sit in tpe qō est diuisibile ⁊ oportet in quolibet hꝰ tpis mutatū est. Nā diuiso ipso. a. d. i. diuiso tpe i quo ponit̄ aliquid p̄ mutatū eē si in neutro. i. in neutra parte eius mutatum est neqꝫ in toto mutatū erit. si aūt mutatū est in ambobꝰ. i. in ambabꝰ ptibus ⁊ in omni. i. in toto mutatū erit. si v̄o in altero. i. in altera parte tm̄ mutatū est nō est mutatū in toto p̄mo: q̄re si in toto. a. d. mutatū est aliqd p̄mo necesse est in quolibet. i. in qualibet parte eiꝰ mutatuʒ esse. Si aūt mutatū est in q̄libet parte ipsius p̄us mutatuʒ erit in parte p̄ori. nō ergo in toto p̄mo. ⁊ q̄ꝛ infinite sunt decisiones ⁊ quodlibet cōtinuū est diuisibile infinitum manifestū est q̄ nō est dare in quo p̄mo aliqd mutatū est. ¶ Notanduʒ aūt q̄ ex oībꝰ his p̄dictis sumit̄ vna cōpleta demōstratio sumpta ex parte tpis q̄ nō est dare p̄mo mutatū eē: q̄ꝛ si hoc esset uel eēt in diuisibili ⁊ in instāti uel eēt in diuisibili ⁊ in tpe. Cū ḡ p̄batū sit per duas rōnes p̄missas q̄ nō cōtingat aliqd p̄ mutari ⁊ in indiuisibili tpis ⁊ in instāti: ⁊ cū per hāc rōnē tertiā p̄batū sit q̄ nullo modo cōtingit aliqō p̄mo mutari in diuisibili ⁊ in tpe sufficiēter cōcludit̄ ex his oībus demōstratione sūpta ex parte tpis q̄ nō est dare aliqd p̄mo mutatū esse. ¶ Notādū et̄ q̄ ad hoc q̄ in aliquo toto tpe sit aliqd p̄mo q̄tū ad p̄sens duo requirunt̄. s. q̄ sit in q̄libet parte illius tpis: ⁊ q̄ non sit p̄us in parte q̄ꝫ in toto: q̄ꝛ si eēt p̄us in pte q̄ꝫ in toto nō esset in toto p̄mo. hoc ergo posito nullo modo in aliquo toto tpe cōtinuo uel in aliquo diuisibili pōt aliqd moueri p̄: q̄ꝛ uel mouebit̄ in qualibet pte totius illiꝰ tpis uel nō. Si nō mouet̄ in q̄libet parte ergo nō mouet̄ in toto p̄mo. si aūt mouet̄ in toto ⁊ in qualibet parte cū partes tpis se habēt ordinate ⁊ semp̄ pars sit p̄or toto adhuc nō mouebitur in toto p̄mo: q̄ꝛ p̄mo mouebit̄ in parte q̄ꝫ in toto: imo q̄ꝛ infinite sunt decisiones ⁊ q̄ōlibet continuum est diuisibile in infinitū nō poterit ita accipi modicū de tpe quin semp̄ sit diuisibile ⁊ qn̄ semp̄ sit p̄us mutatū eē in pte q̄ꝫ in toto. nunq̄ꝫ ergo erit deuenire ad p̄mum mutatū esse: q̄ꝛ non contingit euacuare diuisionem continui. Lectio. XI.

Nec itaqꝫ in eo quod mutatū est: aliquid ipsius prius est: quod mutatum est: sit enim. d. e. quod p̄mo mutatū est ipsius. d. e. omne enim diuisibile eē demōstratuʒ est: qō mutatur. Tēpus autem in quo. d. ʒ. mutatuʒ est. t. i. si ergo in omni. d. ʒ. mutatū est: medio minus est q̄d mutatū est: ⁊ p̄us est ipso. d. ʒ. iterū hoc aliud: ⁊ illo alterū: ⁊ sic semper: q̄re nihil erit primū mutāns: quod mutatū est. Quod igit̄ neqꝫ in eo quod mutatur: neqꝫ in quo mutat̄ tempore: nihil prius sit manifestū ex his que dicta sunt.

¶ Postq̄ꝫ p̄hūs probauit q̄ non cōtingit dici primo mutatū esse demōstratione sumpta ex parte tpis. in parte ista p̄bat hoc idē demr̄atione sumpta ex parte mobilis. d. q̄ neqꝫ itaqꝫ in eo q̄ mutatū est i. in ipso mobili est q̄ p̄us mutatū est. nā ex pte ipsius mobilis p̄bari pōt q̄ nō est dare p̄mo mutatum esse. sit eni. d. ʒ. quedā pars ipsius mobilis. d. e. qō. i. que pars p̄mo mutatum est. i. que ponit̄ primo mutatū esse. demōstratum est eniʒ q̄ omne qō mutatur. i. omne mobile esse diuisibile. si igit̄. d. ʒ. que est pars ipsius mobilis. d. e. primo mutata est in aliquo tempore primo mutata erit: si aūt tēpus in quo p̄mo mutatū est. d. ʒ. in quo est. t. i. si ergo in omni. i. in tempore. t. i. mutatū est. d. ʒ. in medio tēpore minus est quod mutatum est q̄ꝫ sit. d. ʒ. ⁊ hoc prius mutatū erit ipso. d. ʒ. semp̄ cum pars est minor toto ⁊ semp̄ contingit prius mutatū esse in parte q̄ꝫ in toto. Cū ergo. d. ʒ. ⁊ quodlibet cōtinuū sit diuisibile in infinitū sicut mediū ipsius. d. ʒ. prius mutatum est in ipso toto. d. ʒ. sic itez hoc aliud videlicet dimidium dimidij p̄mo mutatuʒ erit ⁊ adhuc illo dimidio dimidij. primo mutatum erit alterum. i. altera pars minor illa ⁊ sic semp̄ in infinitū: q̄ꝛ nō contingit euacuare diuisionē ɔtinui: quare nihil ipsius mutantis. i. ipsius mobilis erit qō p̄mo mutatū est. Addit aūt q̄si epilogādo q̄ manifestū est ex his que dicta sunt q̄ neqꝫ in eo qō mutat̄. i. neqꝫ ex parte mobilis neqꝫ in tpe in quo mutat̄. i. neqꝫ ex parte tpis sit. i. contingit nihil p̄us mutatū esse. ¶ Dubitaret forte aliquis: q̄ꝛ videtur hec demōstratio fundari super falso. supponit̄ enim q̄ prius f̄m tp̄s moueat̄ pars mobilis q̄ꝫ totū utputa si totuʒ mouet̄ in toto tpe medietas mouebitur adhuc p̄us: q̄ꝛ mouebit̄ in medietate tpis: ⁊ q̄ꝛ nō est euacuare diuisionem cōtinui: ideo arguit q̄ ex parte mobilis nō est dare p̄mo mutatū esse. videt̄ autē esse falsum qō supponit̄: q̄ꝛ ex quo mobile est qd cōtinuū simul mouebit̄ totū ⁊ pars. Dicēdum q̄ motꝰ pōt cōparari ad mobile dupliciter: uel f̄m se: uel ut cōparat̄ ad spatium qō acqrit. si uersatur motus ad mobile f̄m se sic si mobile est qd cōtinuum simul mouet̄ totū ⁊ singule ptes eius. si v̄o accipiatur motꝰ mobilis per cōparationē ad spatiuʒ sic est ibi successio: q̄ꝛ mobile prius acqrit aliqd de spatio f̄m partes eius q̄ꝫ f̄m se totū. Nam mobile nō simul f̄m se totum derelinquit illud in quo p̄us erat: nec simul f̄m se totum acquirit locum in quo non erat: sed successiue ⁊ per ptes sit acqsito: ⁊ quātuʒ ad hoc hēt ueritatē qō dicit̄: q̄ꝛ si totum aliqō mobile mutet locū suū in toto tpe medietatem illius loci mutabit in medietate tpis ⁊ sic deinceps. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipsum aūt quod mutat̄: aut f̄m quod mutatur: non etiam similiter se habebit: tria nāqꝫ sunt que dicunt̄ f̄ʒ mutationē: quod mutatur: ⁊ in quo: ⁊ in quod mutatur ut homo: tp̄s: ⁊ albū: homo quidē igitur ⁊ tp̄s diuisibilia sunt. De albo autem alia ratio est: propter id quod f̄ʒ accidēs omnia diuisibilia sunt: cui enim accidit

album aut quale:illud diuisibile est.

¶ Tunc sequit illa pars ipz ast qd mutat in quo ut dicebat ostēdit quō est dare p̄ mutatū eē ex p̄te rei que per motuz acqrit. Circa qd duo facit: qr p̄mo aut q̄ nō silr est diuisibile mobile et tēpus et res acqsita per motū. 2° ostēdit quō ex parte reru acqsitarum per motū est dare in motu p̄mo mutatū eē et nō est ibi dare p̄ mutatū eē ibi [q̄m quecūqz.] Dicit ergo q̄ id in quod mutat.i.ipm mobile aut illud qd mutat.i.s3 rē quā per motū acqrit nō silr se habebit. Nā ipe res acqsite per motū nō sp silr diuisibiles: et etiā ipm mobile nō est semp silr diuisibile sicut res acqsite per motū.iō subdit q̄ tria a[n]ōqz sunt que dicunt s3 mutationē.s.qd mutat.i. mobile in quo mutat.i.tps et id in qd mutat.i.res que per motū acqrit:ut homo est qd mutat ipz in quo mutat et albuz est id in qd mutat uel est id qd per motū acqrit.homo quidē igit et tps sunt diuisibilis s3m se.de albo aūt est alia rō p3 id qd s3 accidēs oia.i.oēs hu[ius] qualitates diuisibilia sūt. Naz album aut quale diuisibile est per accñs.videlicet q: diuisibile est illud cui accidit album aut quale. ¶ Notādū aūt q̄ tō ph[ilosoph]s h[ic] p̄misit q̄ subm qd mouet et tps in quo aliqd mouet sunt diuisibilia per se. Res vō ad q̄s est mot[us] p̄nt esse diuisibiles per accñs ut ostēdat q̄ in motu nō esset dare p̄ mutatū esse:nos similiter contingit hoc p[ro]bare ex parte rerum ad quas est motus et ex parte mobilis et tpis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ q̄cūqz diuidunt s3m seipsa diuisibilia et nō s3m accñs:neqz in his erit p̄mū:ut in magnitudinib[us]:sit enim in quo est.a.b. magnitudo:motū aūt sit ex.b.c.p̄mū igit siqdem īdiuisibile erit.b.c.īpartibile īpartibili erit cōiūctū:si v[er]o diuisibile erit aliqd ipso.c.p̄us in qd mutatū est:et in illo iterum aliud:et sic semp propter id q̄d nullo mō deficit diuisio in.b.si p̄mo motuz sit.a.b.in c.Quare nō erit p̄mū in quod mutatum est:similiter autem et in quantitatis mutatione:et hec quidē enī in cōtinuo est:manifestum igitur q̄ in sola mutatione que est s3m qualitatem contingit indiuisibile per se esse.

¶ Ostēdit quō s3m res ad quas est mot[us] est dare primo mutatū esse et quō nō est ibi dare p̄ mutatū eē dicēs q̄ quecūqz diuidunt et sunt diuisibilia s3 se ipsa nō s3m accñs neqz in his est dare p̄ mutatū eē: ut patet in magnitudinib[us] que mouent s3m locū.sit eni magnitudo.i.mobile in quo est.a.b.h[oc] aūt mobile sit motū ex.b.in.c.p̄mū quidē igit si indiuisibile est.b.c.erit īpartibile cōiunctū īpartibili qd est incōuenīēs.Si vō erit diuisibile.b.c.erit aliqd prius ipso.c.in quo mutatū est:q: erit dare aliquod signum p[ro]pinquius ipsi.b quoniā sit.c.et in illud signū prius mutabit mobile q̄ in.c.et iterū erit dare aliud signū p[ro]pinquius illo:et sic semp infinitum p[ro]pter id qd nullo modo deficit diuisio cōtinui quare in loci mutatione rōne spatii acqsiti non erit ibi assignare in quod p̄mo mutatū.silr aūt est et in mutatione quātitatis est diuisibilitas per se: et per se nō est ibi dare p̄mo mutatū esse. Naz hec mutatio est in cōtinuo idest s3m cōtinuum. manifestū est igit q̄ in sola mutatione que est s3m qualitatem cōtingit aliqd esse indiuisibile per se.diuisibile aūt per accidēs.De mutatiōe aūt que est in substātia nō facit m[enti]ōne h[ic].q: in sub[stanti]a p[ro]prie nō est motus et per p̄sequēs s3m q̄ huiusmodi nō est ibi dare p̄us et posterius.sup[er]fluuz ergo videt esse q̄ querat utrū ibi sit dare p̄mo mutatum esse ex p̄te p̄ncipij motus cū ibi negeť esse mot[us]. ¶ Dubitaret forte aliqs vnde sequit hec cōsequētia q̄ si.b.c.est qd īpartibile q̄ impartibile est cōiunctū impartibili. Dicendū q̄ spatiū in quo est mot[us] et omne cōtinuū terminat ad aliqd indiuisibile ita q̄ illud a quo incipit mot[us] in quo nō est mot[us] nec mutatū esse intelligit esse aliqd indiuisibile et ad huiusmodi indiuisibile copulatū est id in quo est mot[us]. Si ergo.b.qd ponit esse id in quo est mot[us] esset quid indiuisibile sequeret q̄ indiuisibile esset copulatū indiuisibili qd est icōueniēs.Declarat aūt aliter a q̄busdā hec p̄sna. dicūt enī qua rōne i vno īpartibili posset eē mot[us] pari rōne posset eē in alio īpartibili.eēt ergo mot[us] cōposit[us] ex īpartibilib[us]: qua ergo rōne mot[us] eēt cōposit[us] ex īpartibilib[us] magnitudo eēt cōposita eēt ex īpartibilib[us] qd esse non posset nisi īpartibile cōiunctū esset īpartibili. ¶ Ulteri[us] forte dubitaret aliqs utrū in motu in q̄litate sit dare p̄ mutatū esse. Dicēdū q̄ de h[oc] in de generatione diffusius dixi mus:tn̄ q̄tū ad p̄ns spectat dicē possum[us] q̄ q̄litas que per motū alterationis iducit dupl[icite]r p̄siderari pōt q̄tū ad essentiā et q̄tū ad esse.si p̄sideret q̄tū ad eēntiā et per se sic est qd īdiuisibile.S3 si p̄sideret q̄tū ad esse qd hēt in m[ateri]a sic est diuisibile.p̄mo g[itur] mō nō habet locū qd q̄rit cū īdiuisibilis sit per se loquēdo essentia albedinis et cuiuslibet qualitatis nō est ibi dare p̄us et posteri[us]:q: non est ibi assignare partē post partē.Si vō p̄sideret qualitas 2° modo.videlicet q̄tū ad esse qd hēt in m[ateri]a sic per accñs cōpetit et diuidi.Sumit enī hec diuisio dupliciter s3m intēsionē et extensionē.put enī q̄litas in m[ateri]a existit utroqz modo diuidit. Naz put subm in quo hēt eē albedo uel alia qualitas hēt esse magis uel min[us] extensum: et qualitas illa est magis et minus extēsa et diuisa et diuidit per maiorē et minorē extēsionē.s3 put huiusmodi subz est magis et minus dispositū q̄litas sūdata in ipso est magis et minus intēsa et diuidit per maiorē et minorē intēsionē. ¶ Duob[us] g[itur] modis p accñs diuidit q̄litas s3 extēsionē et s3 intēsionē.3° aūt mō p se nō diuidit. v3 s3 eēntiā.illis aūt duob[us] modis q̄bus p accñs diuidit q̄litas est ibi accipe successionē et est ibi accipe p̄tē post partē.pōt enī cōtingē q̄ s3 extēsionē inducat qualitas in m[ateri]a s3m p̄tez ut in calefactione aeris p̄us p̄tingit calefieri vnā p̄tē et postea aliā et sic deinceps.Sic ēt q̄tū ad intēsionē et remissionē est ibi successionē accip[er]e:q: h[uius] qualitates p̄us in[tro]ducunt in m[ateri]a subesse min[us] intēso et postea subesse magis extēso donec tota cō[n]g[re]gatio sit p[er]fecta. Cū g[itur] querit utrū in talib[us] motib[us] sit dare p̄mū mutatū esse.dici pōt q̄ tota cā quare in motu nō est dare p̄mo mutatū esse est q: mot[us] est quid cōtinuum. put ergo in talib[us] motib[us] reseruat p̄tinuitas nō est ibi dare p̄mo mutatuz esse. Sed put nō habet ibi esse p̄tinuitas quodāmō est ibi dare p̄mo mutatū esse.nō aūt p[ro]prie est ibi p̄tinuitas in dictis motib[us]

ꝓut hu̇ qualitates diuidunt̄ fm extēsionem:ut ꝑu ta ꝓut successiue introducunt̄ in mā fz diuersas par tes subi. Nā si aliqd calefactibile debeat calefieri nō opz ꝙ aliqd calefactibile ꝑus calefiat fm medi um q̄ȝ fm totum ꝛ adhuc ꝑus fz medietatē medie tatis ꝛ sic in infinitū ita ꝙ in tali motu fz ptes sub iecti sit ꝯtinuitas ꝛ ꝙ nō sit assignare ibi ꝑ calefa ctū eē. opz enī dicere ꝙ sit aliq̄ pars aeris que sil' tota calefit. Nā fm extēsionem est dare minimum calidū ut ꝯ or plane vi uelle. hoc ergo mō debem⁹ intelligē motuȝ in qualitate ꝙ mā ꝯtinue disponit̄ ad aliquā qualitatē suscipiēdam ꝛ cū est sufficien ter disposita sil' introducit̄ qualitas illa in aliq̄ par te subiecti ꝛ postea cōtinue dispont̄ pars alia do nec ibi introducat̄ qualitas illa ꝛ sic deinceps est ibi talis alteratio donec tota gn̄atio sit cōpleta. est g̃ ibi assignare aliquā ptē subi. ꝑ calefactū. nō g̃ sic est in motu fm qualitatē sicut in motu fz locū. Nā in motu locali ꝯtinue ptransit̄ spatium semp. ꝑ per ptē minorē q̄ȝ per partē maiorē: nec est ibi assigna re partē ꝑ ptrāsitaȝ: q₂ nulla pars est ibi ita mo dica cuiusmodi medietas nō fuerit ꝑ ptrāsita q̄ȝ to tum. Sȝ in calefactione ꝛ in alijs alterationib⁹ nō sic. nā lȝ nulla pars spatij simul ptranseat̄. aliqua tn̄ pars calefactibilis sil' calefit. ad saltē oportet sil' calefieri tantā partem calefactibilis ꝙ possit ibi re seruari forma caloris. nō g̃ cōtinue successiue calefi unt ptes subiecti sed est ibi assignare partē aliquaȝ simul totam calefactā quare ꝓut habet diuidi for ma fm extēsioneȝ subiecti in motu alterationis nō est ꝯtinuitas: q₂ cōtinuuȝ fm ꝙ hu̇ est diuisibile in infinitū sed hu̇ mot⁹ fm partes subiecti nō est diui sibilis in infinitū: sed est dare qd̄ est ꝑ calefactū ut partem illā que simul tota calefit. Sed si cōsidere tur huiusmodi mot⁹ q̄ȝtum ad dispositionem mate rie uel q̄ȝ ad intensionē ꝛ remissionē ipsius for me sic est ibi aliqua ꝯtinuitas: q₂ mā cōtinue dispo nitur ad susceptionem talis forme ꝛ hu̇ forma con tinue pōt intendi ꝛ remitti in mā. ꝛ q₂ hoc mō est ibi aliqualiter ꝯtinuitas saluare possum⁹ ꝙ non sit ibi dare ꝑ mutatū esse ut si aliqua dispositio mate rie fit in aliquo tpe: q₂ illud tp̄s est diuisibile in infi nitū ante oē dispositū esse ꝑcesserūt infinita disposi ta esse: q₂ dispositum esse in medietate illi⁹ tpis pri us est q̄ȝ dispositio facta in toto tpe ꝛ adhuc prius est dispositū esse in medietate medietatis illi⁹ tpis. ꝛ q₂ tempus est diuisibile in infinitū fz dispositio nē māe uel fm intēsionem ꝛ remissionē forme non est assignare ꝑ alteratuȝ esse. patet g̃ ꝙ rōne eētie forme nō hēt locū qd̄ querit̄. ꝓut aūt diuidit̄ for ma extēsione māe in alteratione assignari pōt ꝑ al teratū esse. ꝓut aūt diuidit̄ per intensionē ꝛ remis sionē est ibi quodāmodo mot⁹ ꝯtinuus ꝛ nō est ibi assignare ꝑ mutatū esse. ¶ Ulterius forte dubita ret aliquis utrū in motu in quantitate sit assignare ꝑ mutatū esse. Dicēdū ꝙ augmētū ꝛ diminutio du pliciter possunt fieri. ꝑ per rarefactionē ꝛ ꝯdēsatio nē ꝛ sic nō est assignare in augmēto ꝑ mutatū esse: q₂ rarefactio pōt esse mot⁹ continuus. pōt enim ali quid in aliquo tpe continue rarefieri: q₂ in toto tpe totaliter erit rarefactū ꝛ in medio tpe medio mo do erit rarefactū. ꝛ sic deinceps poterit diuidi rare factio fz diuisionē tpis quare nō erit ibi assignare ꝑ rarefactū esse ꝛ per ꝯñs nec ꝑ augmentatū esse. si vō fiat augmētum nō per rarefactionē sed per cō uersionē alimēti sic. lȝ per se quātitas sit diuisibilis in infinitū: q₂ ad hu̇ motū augmēti ꝯcurrit gn̄atio ꝛ alteratio per accñs erit ibi quodāmodo assignare ꝑmo augmētatū esse. Nā sicut in alteratiōe opor tet dare aliquā partē totā sil' alteratā. sic cū ꝯuerti tur alimētum in carnē oportet ꝙ aliq̄ quātitas ali menti tota sil' cōuertat̄ in carneȝ quare aliq̄ modo est ibi assignare ꝑ augmētatuȝ esse. si ergo motus augmēti uel gn̄atio forme subālis ul' ēt alteratio ꝯ siderent̄ q̄ȝtuȝ ad dispositionē ꝑcedentē introdu ctionē forme est ibi assignare quodāmō motū con tinuū. Nam lȝ alia pars aeris tota simul suscipiat formā caloris. cōtinue tn̄ disponitur mā ad susce ptionem talis forme. sic etiā lȝ aliqua pars alimen ti tota simul cōuertat̄ in carnem. cōtinue tn̄ dispo nitur mā ad talē cōuersionē. sic ꝛ in gn̄atione sube lȝ forma subālis tota sil' introducat̄. cōtinue tn̄ dis ponit̄ mā ad huiusmodi formam: q̄re in oīb⁹ talib⁹ possumus saluare ꝙ nō est ibi dare ꝑmū mutatuȝ esse rōne dispōnis annexe: imo q₂ ꝓpter talē dispo sitionē reseruat̄ in talib⁹ rō mot⁹. simpl'r cōcedere possum⁹ ꝙ in oīb⁹ talib⁹ ut ibi hēt eē mot⁹ ꝛ ut trās mutatio taliū mēsurat̄ tpe sō est ibi dare ꝑmo mu tatum esse.

Lectio. XII.

Quoniā aūt oē qd̄ mutat̄ in tpe mu tat̄. dr̄ autē in tpe mutari ꝛ sicut in ꝑmo: ꝛ sicut fz alterū: ut in āno: q₂ in die mutat̄: in quo primo tpe mutat̄ qd̄ mutat̄: ꝛ in q̄libet huiusmodi necesse mu tari: manifestuȝ igitur ꝛ ex diffinitione pri mum enim sicut diximus.

¶ Postq̄ȝ pħs determinauit de ordine ipsaꝝ muta tionuȝ. ꝛ ośdit quē ordinē hn̄t ipsa mutata esse. in ꝑtēsta vult ośdē quē ordinē hn̄t ipsa moueri. Cir ca qd̄ duo facit: q₂ ꝑmo declarat quoddā necessa riū ad ꝓpositū. 2° exeq̄t de itēto ibi [ośso aūt h.] declarat enī ꝑmo ꝙ oē illud qd̄ mouet̄ in toto ali quo tpe ꝑmo ꝙ mouet̄ in quolibet illius tpis. Cir ca qd̄ duo facit fm ꝙ dupliciter h̄ ostendit. 2ª ibi [Sed ex his manifestū.] Dicit g̃ ꝙ oē qd̄ mutat̄ in tpe mutat̄: sȝ dicit̄ aliqd mutari in tpe dupl'r sic in ꝑmo ꝛ sicut fm alterū .i. fm partem ut dicat̄ ali quid mutari in anno: q₂ mutat̄ in die que est pars anni. qd̄ ergo mutatur in tēpore in quo mutat̄ pri mo necesse est ipsuȝ mutari in quolibet huiusmodi .i. in qualibet parte illius tēporis. manifestū est igit̄ igit̄ h̄ ex diffinitione ipsius ꝑmi. Sic enī diximus ꝛ diffinim⁹ ꝑmū. videlicet ꝙ illud est ꝑmo tale qd̄ fm qd̄libet eius est tale. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed ꝛ ex his māifestū fit enī in quo pri mo mouetur. qd̄ mouetur. x. r. ꝛ diuidat̄ fm. k. omne enīȝ tempus diuisibile est in x. r. tempore aūt mouetur: aūt no mouet̄ ꝛ iterum in. r. k. similiter siquidem igitur in neutro mouet̄: quiescet itaq̄ȝ in oī mo ueri enim in nullo huiusmodi qd̄ mouet̄ ipossibile: si vō in altero solū mouet̄: non utiq̄ȝ in primo mouet̄: qd̄ est. x. r. fm enīȝ utrū q̄ȝ motus est: necesse est igitur in quo libet ipsius. x. r. motum ipsum esse.

¶ Declarat h' idē in terminis. ptinuet aūt sic. nō solū pz ex diffōne ipsius pmi q nihil monet in aliq tpe pmo nisi moueat in qlibet ei⁹. sed ex his dicēdis ē hic manifestū. sit eni tps in quo p mouetur id qd mouet. i. mobile. x. r. i. h⁹ tps nocat. x. r. diuidat autē h⁹ tps fm. r. naz oē tps diuisibile est igit in. x. r. tpe que est pars pdicti tpis: aut monet mobile aut nō mouet etiā in. k. r. que est alia ps illi⁹ tpis: aut supple monet mobile: aut nō mouet. Si qdē igit simpliciter monet in neutro. i. in neutra pte: gesceret in oi. i. in toto tpe: qz ipossibile ē qd mouet in aliquo tpe moueri in nullo. i. in nulla pte illi⁹ tpis. nō igit pōt eē q aliqd moueat in tpe. x. r. z tn̄ moueat in neutra pte ipsius. uel ergo mouebit in utraqz uel in altera solū. Si uo mouet in altero solum. i. in altera pte tm̄ nō utiqz mouet in p fz tēpus qd est. x. r. p eui utrūqz. i. fm utrāqz partē illius tpis motū est si dz esse mot⁹ in eo p necesse est igit motū esse in quolibet ipsi⁹. x. r. si in. x. r. debeat aliqd p moueri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ostēso aūt hoc manifestū est q omne qd mouet: necesse est motū esse pus: si eni in. x. r. pmo tpe. r. l. mota est magnitudo Immediate quod eque velociter mouetur: z sil inceptū est: mediū erit motū: si āt eque uelox in eodē tpe motū est aliqd: z alterū necesse eandez motā eē magnitudinē: qre erit motū prius quod mouet.

¶ Descendit ad declarādū ppositū ostēdens quē ordinez hēt ipa moueri ad ipsa mutata eē. Circa qd duo facit: qz p ostēdit q añ oē moueri pcedit mutatū eē. 2° declarat q ēt est ecō. vz q añ oē mutatū eē pcedit moueri ibi [nō solū aūt.] Circa p^m tria facit. fz q tres rōnes adducit ad ppositū. 2° ibi [amplius aūt z sitn oi.] 3° ibi [ampli⁹ aūt si ptinue.] Dicit ḡ q ostēso h. vz qd monet in aliq tpe p q mouet in qlibet ei⁹ mājfestū est q oē qd mouet necesse est motū eē pus. i. manifestū est q añ oē moueri pcedit mutatū eē. Si eni in. x. r. tpe p ipm. k. l. i. per ipm. k. l. ut hēt alia lr̄a siue per ipsum spatiū mota est magnitudo. i. mobile aliqd in medietate illius tpis magnitudo que eque uelociter mouet supple mouebit in medietate ipsi⁹ spatij. io subdit q qz sil inceptū est moueri hui⁹ uelocis z illi⁹ cū z vnū erit motū per mediū spatiū aliud supple eq uelox motū est per mediū spatium. io aūt q si eq uelox in eodē tpe: qz in eadē medietate tpis. x. r. motuz est aliqd: qz motū est per mediū spatij. k. l. z alterū. i. fm alterū mobile eq uelox necesse ē eādē magnitudinē. i. eādē medietatē spatij motū esse qre qd mouet. i. moueri pus erit motū esse. opz eni q ipm moueri pcedat mutatū esse: qz mutatū eē fm mediū spatij pcedit moueri fm totū spatiū z fz mutatū esse fm minorē ptē spatij pcedit ipm moueri fm maiorem partē spatij: qre cū spatiū z ul'r ois magnitudo sit diuisibilis in ifinitū sp añ oē moueri est pus aliquod mutatū eē. ¶ Dubitaret forte aliqs cū hec demr̄atio leuiori mō hēret si fieret in eodē mobili: qz tūc haberet statim totētū. Nā si aliqd mobile mouet in toto tpe in toto spatio pus mouebit in medietate finis spatij: qz mouebit in medietate tpis. z qz semp ptē minorem pus ptrāsibit cū ptinuū sit diuisibile in ifinitū sp añ oē moueri in maiori pte spatij pcedet mutatū esse in minori. Si ḡ tāz de facili habet itentū per vnuz mobile qre phs hanc demr̄ationē posuit in duob⁹ mobilib⁹. Dicēdū q fm ptes ea que sūt in potētia inestigare debem⁹ per ea que sunt in actu. Si igit eēt aliqd vnū mobile motū cōtinue per aliqd totū spatiū z aliq toto tpe in medietate illi⁹ spatij nō eēt mutatū eē in actu sed in potētia: qz in oi motu ptinuo oia mutata esse sūt in potētia excepto ultimo mutato esse. ut ḡ in medietate spatij eēt aliqd mutatū eē in actu pter illd mobile qd dz moueri p totū spatiū. k. l. in tpe. x. r. accepit aliud mobile eq uelox q nō moueret nisi p medietatē spatij ita q in medio spatio eēt mutatū esse in actu. Si igit illa duo mobilia sūt eque uelocia z simul icipiūt moueri in eodē tpe trāsibūt eandē medietatē spatij: qz pus transit medietas qz totū pus est mutatuz eē fm mediū spatij qz moueri fm totū z adhuc pus fm mediū dimidij z sic in infinituz. semp ḡ añ moueri erit dare aliqd pus mutatū esse in totuz ḡ facit exemplificare de duob⁹ mobilibus eque uelocib⁹ quoz vnū sit motū fm mediū spatij z aliud fm totuz ut in medio spatij sicut mutatum eē in actu arguat de mutato eē in potētia: qz semp ex eo qd est in actu inestigādū est qd est in potētia qre si fm mobile eque uelox pus est mutatum esse per mediū spatij qz moueat aliud mobile eque uelox fm totū z fm aliud mobile eque uelox pus erit mutatū eē per mediū spatiuz qz per totū. differt tn̄ qz in eodē mobili mutatuz esse in medio spatio erit in potētia. sed in alio mobili est in actu. argum⁹ ergo q in medio spatio mutatū esse eiusdez mobilis qd est qd in potētia precedit suū moueri fm totaz: qz in alio mobili mutatū esse fm medium spatij qd est qd in actu pcedit illud moueri fm spatiū totum z qd dictuz est de mutato esse fm mediū respectu moueri fm totū. itelligēdū est de omni mutato eē fm minorē partem respectu moueri fm maiorem ita q semper ante moueri oportet precedere aliqd mutatum esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem z sitn omni tēpore qd est. x. r. motum esse dicimus: aut omnino in quolibet tpe: in accipiendo ultimū ipsius temporis nunc. hoc enim determinās est: z medium ipsorum nunc tps est: z in alijs similiter dicetur motum esse: medietatis autem ultimū diuisio est: quare z in medio motuz erit: z omnino in qualibet partium. semp enīz similis diuisionis tēpus est determinatum ab ipsis nūc: si igit omne tempus diuisibile est: mediū aūt ipsorum nunc tempus est: omne quod mutatur infinite mutatuz erit.

¶ Adducit secūdam rōnem dicēs q si in omni tpe qd est. x. r. dicimus motum esse aliquid aut omnino in qualibe tpe. i. in qualibet parte illius temporis dicimus aliqd esse motuz oportet q h sit in accipiēdo tēpus fz ultimū ipsius qd est nūc. hoc enī s. tps determinatū est per nūc z mediū ipsoz nūc est tps. claudit enim tēpus inter tpa nunc z cum diuiditur tēpus inter duas ptes semp inter ea in-

telligitur esse nūc. tunc ergo supplēdo est littera q̄ si nunc est terminatū ⁊ diuisiuum tpis sicut nunc qd̄ est in medio tpis p̄cedit nunc qd̄ est finis ei⁹ ⁊ terminatiuum alicuius totius tpis sic mutatū esse in medio tpe p̄cedit moueri in toto tpe ⁊ qd̄ dictū est de medio tpe ⁊ de toto intelligēdū est de alijs partib⁹ tpis. ideo ait q̄ ⁊ in alijs ptibus tpis simi liter dicit̄ motū esse. i. mutatū esse. diuisio aūt me dietatis est ultimū. i. f̄m ultimū ⁊ f̄m ipm nūc. Si cut eni aliqd̄ totū tp̄s diuidit̄ in duas ptes copu latas per ipm nūc ⁊ mutatū esse in illo medio tpe p̄cedit moueri f̄m totū: q̄ nunc terminās mediuz tp̄s p̄cedit nunc quod est terminatuz toti⁹. Sic ēt q̄ mediū tp̄s potest diuidi in duas partes ⁊ ulti mū nunc terminans mediū diuidi est p̄us q̄ nunc terminās ipsaz medietatē op3 q̄ mutatum esse f3 medietatē medietatis tpis sit p̄us q̄ moueri f̄m medietatē ipsius: ⁊ q̄ tp̄s est diuisibile in īfinituz semp ante oē moueri est dare mutatū esse. tō ꝯclu dendo ait q̄re in medio tpe motū erit p̄us q̄ in to to oino in qualibet p̄tiū tpis supple p̄us motuz erit q̄ in toto: ⁊ semp in minori pte p̄us motū erit q̄ in maiori. Nam semp simul in diuisione. i. f3 di uisionē tēpus determinatū est ab ipsis nūc simul eni. i. statim cū diuidit̄ tēpus in h⁹ diuisione est as signare ipm nūc. Si igit̄ omne tēpus diuisibile est ⁊ mediū ipsoꝝ tempoꝝ est nūc: q̄ tēpus. i. f̄m tp̄s mutat̄. s. oē qd̄ mutat̄: q̄ tp̄s est diuisibile in infini tū ⁊ in omni tpe est assignare īfinita. nūc sequit̄ q̄ omne qd̄ mutat̄ īfinite. i. īfinities mutatū erit. igit̄ ante oē moueri erit dare aliqd̄ mutatū esse. C Notādū aūt vim rōnis h⁹ is hoc ꝯsistere v3 q̄ q̄ om ne tp̄s est diuisibile ⁊ semp inter duas ptes tpis est assignare aliqd̄ nūc: q̄ nūq̄ sit diuisio in tpe ni si f̄m ip̄m nūc oportet q̄ sicut nunc in medio tpis precedit nūc qd̄ est in fine tpis i sic mutatū esse f̄m mediū tp̄s precedit moueri f̄m totū tp̄s. nullus ḡ est moueri qd̄ nō precedat aliqd̄ mutatum esse: q̄ si oē moueri mēsurat̄ tpe ⁊ omne tp̄s est diuisibi le oportet q̄ mutatū esse f3 mediū tēpus precedat qd̄cūq̄ moueri f̄m tp̄s totuz. C Notādū aūt hōc demōstrationē f̄m ꝯ̄sēm sic differre a premissa: q̄ il la arguebat ex diuisiōe spatij: ut q̄ spatiū est diui sibile in infinitū ⁊ semp mutatum eē f̄m minorem partē spatij precedit moueri f3 maiorē partē opor tet omne moueri precedere mutatū esse. hoc autē arguit de diuisione tpis. C Notādum ēt q̄ id qd̄ ph̄s p̄miserat. videlicet q̄ nō mouet̄ aliqd in to to tpe p̄ nisi moueat̄ in q̄libet pte illius tpis sic de seruit ad demōstrationes factas. Supponit enim ph̄s q̄ in minori tpe est minor motus ⁊ in minori minus mouet̄ aliqd de spatio qd̄ nō est uez nisi ac cipiat̄ tēpus sicut mēsurāns motū q̄ in q̄libet par te illius tpis habeat esse mot⁹. Nā si aliqs dicatur moueri in anno: q̄ mouet̄ in die: ⁊ etiā moueri di catur in mēse: q̄ mouetur in die non plus mouet̄ in anno q̄ in mense. C Deinde cū dicit.

C Amplius aūt si cōtinue qd̄ mutat̄: ⁊ nō corrūpitur: neq3 pausat a mutatione: aut mutari: aut mutatū esse: necesse est in q̄li bet: in ipso aūt nūc nō est mutari necesse mutatū esse f̄m vnūqd̄q3 ipsoꝝ nūc: q̄re si ipsa nūc infinita sunt: necesse est omne quod mutatur infinite mutatuz esse.

C Adducit tertiā rōnem dicēs q̄ si mutat̄ ꝯtinue in aliquo tpe ⁊ nō corrūpit̄ neq3 pausat. i. neq3 cessat a mutatione illa necesse est in quolibet illius tpis: aut mutare aut mutatū eē. in ipso aūt nūc nō ē mu tari neq3 mutare. necesse ergo mutatū eē f̄m vnuz qd̄q3 ipsoꝝ nūc: q̄ si ipsa nūc in q̄libet tpe infinita sūt necesse ē oē qd̄ mutat̄ in īfinitū mutatū eē: q̄re in quolibet mutari sunt īfinita mutata eē: ⁊ sic qd̄ libet mutari precedit mutatū eē. C Notādū autē vim rōnis hui⁹ in hoc ꝯsistere q̄ si aliqd mouet̄ cō tinue in aliq̄ tpe in q̄libet nūc illi⁹ tpis est dare ali qd̄ mutatū esse. Si ḡ oē moueri mēsurat̄ tpe ⁊ in quolibet tpe est dare infinita nūc qd̄libet moueri precedunt infinita nunc ⁊ per cōsequens precedūt ipsum infinita mutata esse. Lectio. XIII.

N On solum autē qd̄ mutat̄ necesse est mutatum esse: sed etiam muta tū necesse prius mutari.

C Postq̄ ph̄s ostendit q̄ qd̄libet moueri precedit mutatum esse. in parte ista. pbat cōuersaz h⁹ vide licet q̄ omne mutatū eē p̄cedit moueri. Circa qd̄ duo facit: q̄ p̄mo ꝓponit qd̄ intēdit. scd̄o. pbat qd̄ dixerat ibi. omne autē.] Dicit ergo q̄ nō solum qd̄ mutat̄ necesse est mutatū esse. s. p̄us. sed etiā oē qd̄ mutatū est necesse est mutari p̄us. q. d. q̄ nō so lum moueri p̄cedit mutatuz esse sed eꝯ̄ ante omne mutatū esse precedit moueri. C Deinde cū dicit.

C Omne eniz quod ex quodā in quoddā mutatū est: in tempore mutatum est. Si enim in ipso nunc ex. a. in. b. mutat̄ ergo in eodē quidem nūc in quo est in ipso. a. nō mutatū est: similiter eniz eēt in ipso. a. ⁊ in. b. Quod enim mutatū est: q̄n muta tum est: quod non est in hoc ostensuz est prius: si v̄o in alio est: in medio erit tēpus Nō enim contiūcta erant ipsa nunc.

C Probat qd̄ dixerat. Circa qd̄ duo facit f̄m q̄ du as rōnes adducit ad ꝓpositū. 2⁹ ibi. Amplius au tē.] Circa p̄mum duo facit: q̄ p̄mo. pbat q̄ omne qd̄ mutat̄ in tpe mutat̄. scd̄o ex hoc ostēdit inten tum. videlicet q̄ ante oē moueri p̄cedit mutatū eē ibi. quoniā igitur in tpe.] Dicit ergo q̄ omne qd̄ mutat̄: mutat̄ ex quodā in quoddā. ꝓpter hoc sup ple oē qd̄ mutatum est in tpe mutatum est. si enim in ipso nunc mutat̄ aliqd ex. a. in. b. ergo in eodem nūc in quo est in ipso. a. nō mutatum est in ipm. b. q̄ tunc simul esset in ipso. a. ⁊ in. b. ostēsum est eni p̄us q̄ illō qd̄ mutatuz est nō est in hoc. i. in termi no a quo sed est in termino ad quē mutatū est. in il lo ergo nunc in quo est in. a. nō mutatū est ab. a. in b. Si v̄o hoc est in alio nūc in medio illoꝝ nūc erit tēpus: q̄ ipsa nunc nō erūt ꝯtinuata nec cōsequēter se habētia. oportet ergo qd̄ mutatū est in tpe mu tatum eē. C Notandū aūt q̄ hic accipit̄ mutatuz esse nō ut dicit terminū mot⁹ tm̄: q̄ planū est ut su pra dicebat̄ q̄ tale mutatū eē mēsurat̄ instāti. acci pit̄ ḡ hic mutatū eē ut icludit motū p̄cedētez qui de necessitate mēsurat̄ tpe. C Dubitaret forte ali qs: q̄ nō vi verū q̄ oē qd̄ mutatur ex quodam in quoddaz mutetur in tempore: itaq3 ibi sit signare

duo instātia in quoruꝫ vno ⁊ sit in termino a quo in alio vō in termino ad quē: qꝛ in ḡnatione est trāsitus a non esse ad esse. Si ergo in ḡnatione esset assignare hͤ tps mediū esset dare mediū iter ꝯdictoria. eēt eni dare tps in q̄ id qd̄ ḡnaꝭ nec esset in nō eē. i. in t̄mino a q̄ nec in eē. i. in t̄mino ad quem qd̄ est icōueniēs. Dicēdū ꝙ cū dr̄ ꝙ oē qd̄ mutaꝭ ex q̄dā in qd̄dā ibi qd̄dā ⁊ qd̄dam dꝫ accipi affirmatiue. Est enī sensus ꝙ oē qd̄ mutaꝭ ex termino affirmatiuo in terminū affirmatiuū uł ex subo in subiectū moueꝭ in tpe. ḡnatio aūt ⁊ corruptio nō dicūt motū sed sūt termini mot⁹ nec hͤ mutatiōes sūt ex q̄dā in qd̄dā: sed uel sūt ex q̄dā in nō qd̄dā ut corruptio: uł ex nō quodā i qd̄dā ut ḡnatio. de talib⁹ ḡ nō itēdit pħs nec talia mēsuranꝭ tpe f̃m se ꝫ si mēsurenꝭ tpe h̄ est rōne mot⁹ annexi rōne cui⁹ ut infra patebit et in talib⁹ saluare possum⁹ ꝙ nō ē ibi dare p̄ mutatū eē: ꝫ añ oē fieri p̄cedit factū eē ⁊ añ oē factū esse fieri ⁊ sic in infinitū. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: qꝛ vr̄ ꝙ talia tpe mēsurenꝭ. Nā ut arguiꝭ coīter si ex aere fit ignis accipiaꝭ ultimū instās in quo est aer ⁊ p̄m in q̄ est ignis. uel ḡ h̄ duo instātia sūt vnū instās. ⁊ tūc sił eēt aer ⁊ ignis qd̄ est icōueniēs. uel sūt aliud ⁊ aliud instās: ⁊ tūc cadit ibi tps. in medio ḡ est dare tpꝭ in q̄ nec erit aer nec ignis qd̄ eē nō posset nisi ḡnatio eēt mot⁹ ⁊ sic per se mēsuraretꝭ tps cui⁹ oppositum dicebaꝭ in qōne p̄missa. Dicendū ꝙ hͤ rō coīter soluiꝭ ut eā soluit pħs in 8° hui⁹. vult eni ꝙ nō sit dare ultimum instās in quo est aer qui corrūpiꝭ. Sꝫ est dare p̄m instās in quo est ignis ḡnat⁹. non debem⁹ ḡ f̃m ipm ibi dare duo instātia. Sꝫ si ex aere fiat ignis dicidꝫ ꝙ in toto tpe p̄cedēte est aer ⁊ in instāti ad qd̄ copulaꝭ illd̄ tps incipit eē ignis. Sꝫ hec cōis solutio nō vr̄ sufficē. nam ut dicebaꝭ in 4° tps mēsurat motū. sed instans mēsurat moᵗᵉ. cū ḡ aer sit qd̄dā mobile si nō est dare mēsuratū sine ꝓpria mēsura semp est dare aliqd̄ istās qd̄ sit mēsura ipsi⁹ aeris. vr̄ ḡ ꝙ sit dare ultimum instās in quo est aer sicut est dare p̄mum in quo est ignis. quō aūt hec difficultas soluatur in 8° ubi h̄ ma tractabiꝭ appebit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ igiꝭ i tpe mutatū ē tps āt oē diuisibile: i medio aliō erit mutatū: ⁊ iteꝝ i illi⁹ medio aliō ⁊ sic semꝑ. Quare mutabiꝭ p̄us.

¶ Ex eo ꝙ ꝓbauerat oē motū eē in tpe oñdit ꝙ añ oē mutatū est p̄cedit moueri dicēs. qm̄ igiꝭ in tpe mutatū est supple oē qd̄ mutaꝭ. tps aūt oē diuisibile ē sequiꝭ ꝙ in medio tpe aliō mutatū erit p̄us q̄ꝫ i toto. ⁊ iterū in medio tpe illi⁹ medij tpis aliō mutatū erit p̄us ⁊ sic sp̄ in infinitū: qꝛ sp̄ p̄us mutabiꝭ i medio q̄ꝫ i toto tpe ⁊ i minori pte tpis q̄ꝫ i maiori. sp̄ ḡ añ mutatū eē p̄cedit moueri. qꝛ moueri f̃ꝫ medietatē tpis ē p̄us q̄ꝫ mutatū eē f̃ꝫ totū: qꝛ oē tps ē diuisibile nō erit dare aliqd̄ mutatū eē qd̄ nō p̄cedat moueri. ¶ Notādū āt ꝙ moueri dupli͛r cōparari pōt ad mutatū eē. vꝫ ut accipiaꝭ moueri qd̄ immediate cōparaꝭ ad mutatum eē. ⁊ sic moueri p̄cedit mutatum eē. sicͭ qd̄ ē ad finē p̄cedit ipꝫ finē. moueri i toto tpe p̄cedit mutatū eē qd̄ sequiꝭ ad illd̄ tpꝭ sicͭ ⁊ tps p̄cedit istās ꝙ sequiꝭ ipm. 2° pt accipi moueri nō respectu mutati eē ad qd̄ copulaꝭ. ⁊ sic adhuc moueri p̄cedit mutatū eē: qꝛ moueri f̃ꝫ mediū tpꝭ p̄cedit mutatū eē f̃ꝫ totū. ꝫ illd̄ moueri nō immediate copulaꝭ ad illd̄ mutatū eē. Rō āt pħs arguit de moueri. 2° sūpto magis q̄ꝫ de moueri accepto p̄ mō. ¶ Notādū ēt ꝙ cū i motu duo hēant eē 4ᵒʳ cōparatiōes uł 4ᵒʳ hitudines ibi sumi poterūt: qꝛ cōparabiꝭ moueri ad moueri uł mutatū eē ad mutatū eē uł moueri ad mutatū eē uł eꝯ mutatū esse ad moueri. q̄cūqꝫ mō sumaꝭ hͤ hitudo ⁊ analogia nunq̄ꝫ i motu ē dare p̄m ex pte p̄ncipij: qꝛ sp̄ añ oē moueri p̄cedit moueri. nā cū oē moueri mensureꝭ tpe sp̄ moueri f̃ꝫ mediū tps p̄cedet moueri f̃m totū. sic ēt añ oē mutatū eē p̄cedit mutatū eē: qꝛ mutatū eē f̃ꝫ mediū p̄cedit mutatū eē f̃m totū. ⁊ rursus añ oē mutatū eē p̄cedit moueri: qꝛ moueri f̃m mediū p̄cedit mutatū eē f̃m totū. Sic ēt añ oē moueri p̄cedit mutatū eē: qꝛ mutatū eē f̃ꝫ mediū p̄cedit moueri f̃ꝫ totū. ex h̄ āt appere pt q̄re pħs potꝰ ꝓbauit moueri f̃ꝫ mediū tps ꝙ p̄cedat mutatū eē f̃ꝫ totū q̄ꝫ h̄ ꝓbaret de moueri f̃m totū ꝙ immediate cōparaꝭ ad mutatū eē f̃ꝫ totū: qꝛ ut pꝫ f̃ꝫ hitudinē sūptā ex moueri medio accipi pñt oēs prioritates que ꝯsideranꝭ in motu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplꝰ āt i magnitudīe mãifestū ē q̄d dr̄: ꝓpꝫ id q̄d ꝯtinua ē magnitudo i q̄ mutaꝭ q̄d mutaꝭ. Sit eni mutatū ex. c. in. d. Ergo si idiuisibile ē ipꝫ. c. d. ipartibile erit ipartibili ꝯiūctū. Qm̄ āt h̄ ipossibile ē: neċe ē magnitudinē eē. q̄d iterest ⁊ i infinita diuisibile. Quare si illa mutaꝭ p̄us: neċe ḡ oē quod mutatū ē mutari p̄us. Eadē eni demōstratio est in nō cōtinuis: ut in ꝯrijs ⁊ contradictione. Accipimus eniꝫ tempus in quo mutatum est: ⁊ iterum eadem dicemus.

¶ Adducit scd̄ā rōnē. Circa qd̄ tria faē. qꝛ p̄ adducit hͣ rōnē. 2° ꝯcludit ꝯnē itentā. 3° qd̄ dixerat adaptat ad ḡnationē ⁊ corruptionē. 2ᵃ ibi ⌊ q̄re neċe est. 3ᵃ ibi ⌊ mãifestū igiꝭ. Dicit ḡ ꝙ amplꝰ i magnitudine mãifestū ē ꝙ dr̄ ꝓpꝫ id qd̄ ꝯtinua est magnitudo i q̄ mutaꝭ qd̄ mutaꝭ. ꝓpꝫ id qd̄ ꝯtinuū est spatiū i q̄ moueꝭ moᵇˡᵉ. sit eni aliqd mutatū ex. c. in d. ḡ si idiuisibile ē ipꝫ. c. d. ipartibile erit ipartibili cōiūctum. ꝓbaꝭ eniꝫ sup̄ ubi oñdebaꝭ quō ē dare p̄mū mutatū f̃ꝫ res ad q̄s ē mot⁹ ꝙ nō pōt eē mot⁹ ipartibili nisi ipartibile ipartibili ꝯiūctū sit. qm̄ ōt h̄ ē ipoᵇˡᵉ ꝙ ipartibile ipartibili ꝯiūgaꝭ neċe est esse magnitudinē ⁊ eē spatiū aliquod qd̄ est iter utrūq̄ꝫ t̄minū ⁊ hͤ magnitudinē neċe est eē qd diuisibile in infinita. i. i infinitas ptes: qꝛ si i illa. i. si i illas ptes mutaꝭ p̄us q̄ꝫ mutatū sit i toto neċe ē āt oē qd̄ mutatū ē aliqd mutari p̄us. addit aūt ꝙ eadē demōstratio ē in mutationib⁹ nō ꝯtinuis ut i ꝯrijs ⁊ in ꝯdictiōe. accipiem⁹ enī tps in quo mutatū est f̃m tales mutationes ⁊ iterū eadē dicem⁹: qꝛ semp diuidemus tps ⁊ semp mutari f̃m mediū erit p̄us q̄ꝫ mutatū esse f̃ꝫ totū. ¶ Notādum aūt ꝙ per mutationes cōtrarias intelligit mutationes in qualitate ⁊ ⁊ q̄ntitate. per mutatiōes vō cōtradictorias intelligit mutatiōes factas in sūba. appellat aūt has mutatiōes nō ꝯtinuas: qꝛ in hͤ mutationib⁹ nō est tanta cōtinuitas q̄ꝫ ta in motu locali. ¶ Notandū etiam ꝙ in motu locali ostēdiꝭ ꝙ non est dare p̄mū mutatum esse tam ex parte spatij q̄ꝫ ex parte tēporis. sed in alijs mutationibus magis ꝓprie hoc

pbat ex pte tpis. io phs ait q̄ accipiemus tps z erit demōstratio eadē. i. idē ɔcludēs in oibus his mutationib⁹: qꝛ per diuisionē tpis pbabit q̄ nō est ibi dare p̄ mutatū esse. ℂ Dubitaret forte aliqs de eo qd phs ait q̄ manifestioꝛ est hec demr̄atio de magnitudine eo q̄ magnitudo cōtinua sit. Cum ḡ tps sit ēt ɔtinuū vr̄ q̄ demr̄atio facta de tpe sit eq̄ manifesta sic̄ demr̄atio facta de magnitudine. Dicēdū q̄ ad h̄ rn̄det Alex. ait eni q̄ nō est intelligē dū q̄ demr̄atio de magnitudine sit magis manifesta q̄ demr̄atio de tpe: vn̄ nō cōparat phs secūdā demr̄ationē ad p̄mā: sz cōparat demr̄atione de motu locali ad demr̄ationes alioꝝ motuum. vult eni q̄ magis sit manifestū de motu locali q̄ nō sit ibi dare p̄ mutatū eē eo q̄ h⁹ mot⁹ sit in magnitudine cōtinua z in spatio cōtinuo q̄ hoc sit manifestū in alijs motib⁹ ubi nō est ita ɔtinuitas. possumus dicē tn̄ q̄ ēt cōparādo scd̄aꝫ demr̄ationē ad p̄mā v̄itatē hēt qd̄ dr̄. Nā z si tps est cōtinuū cōtinuitatē quam habet: hēt a magnitudine. pp id ergo q̄ magnitudo s̄m se est cōtinua. tps aūt nō sic est ɔtinuū. ideo manifestioꝛ est demr̄atio sūpta ex magnitudine q̄ ex tpe. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Quare necē ē mutatū oē mutari p̄us: z qd̄ mutat̄ mutatū esse: z est in ipso mutari mutatū eē p̄us. Ipso aūt mutatum eē mutari. z nullo mō cōp̄rehēdit̄ p̄mum. Cā aūt hmōi est: nō eē ipartibile ipartibili cōtīuctū. In ifinitū eni diuisio est: sicut in his que augmētant̄ z minuunt̄ ligneis.

ℂ Cōcludit ɔnē intentā dicēs q̄ necesse est mutatū esse mutari p̄us z eꝫ qd̄ mutat̄ necesse est mutatū esse p̄us ipm. ergo mutatū eē est p̄us ipso mutari z eꝫ ipm mutari est p̄us ipso mutatū esse. Nullo ḡ mō ex pte p̄ncipij cōp̄rehēdit̄ p̄m in motu. Causa aūt huius est ut dicebat̄ p̄us: qꝛ nō ɔtingit esse ipartibile ipartibili cōiunctū. in infinitū eni est diuisio ipsi⁹ ɔtinui sicut p3 in his que augmētant̄ z diminuunt̄ in lineis. linea eni vna q̄dā mō pōt minui in ifinitū: z qꝛ qcqd mutat̄ ab vna p̄t addi alij q̄dā mō alia augmētari poterit in infinitū. Sicut ergo q̄ linea est diuisibilis in infinitū z in q̄libet linea sūt ifinita pūcta sic: qꝛ q̄libet mot⁹ cōtinu⁹ est diuisibilis in ifinitū in q̄libet motu sunt ifinita mutata esse z añ omne moueri p̄cedit mutatū eē z eꝫ ita q̄ in motu nō est reperire p̄m ex parte p̄ncipij. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Manifestū igit̄ q̄m q̄d factū ē: necē ē fieri p̄us: z q̄d fit factū eē: q̄cūq3 diuisibilia z ɔtinua sūt. Nō tn̄ sp̄ q̄d fit: sz aliō aliq̄n ut illi⁹ aliqd: sic̄ dom⁹ fūdamētū. Silr̄ aūt z in eo quod corrūpit: z quod corruptū ē.

ℂ Qd̄ dixerat adaptat ad ḡnationē z corruptionē. Circa qd̄ duo facit: qꝛ p̄ p̄ppōit qd̄ itēdit. 2⁹ assignat rōnē dicti ibi [mox eni iest.] Dic̄ ḡ manifestū est igit̄ q̄ oē qd̄ factū est necē est fieri p̄. z eꝫ qd̄ fit factū est p̄us. ita q̄ añ oē fieri p̄cedit factū esse z eꝫ hēt eni h̄ v̄itatē in oib⁹ q̄cūq3 sr̄ diuisibilia z cōtinua. ℂ Addit aūt q̄ nō sp̄ qd̄ fit factū ē ipm p̄us: sz factū ē aliq̄n aliō ut factū ē aliqd illi⁹ ut cum fit dom⁹ factū est fūdamētū p̄us. ℂ Dubitaret forte aliqs q̄re phs addidit q̄cūq3 diuisibilia z ɔtinua sūt. Dicēdū q̄ lauit ɔ⁹ᵒʳ q̄ h̄ dixit dupliē de cā. p̄ ad excludēdū mutationes illas que nō fiūt cū motu cōtinuo ut intelligē z sentire que nō ppꝛie dr̄ mot⁹. 2⁹ h̄ dixit ut nō excludēt a mutatiōib⁹ motus ɔtinuos q̄rū sūt t̄mini. ut ḡnatiōe eni z corruptiōe z in alijs mutatiōib⁹ si volum⁹ saluare q̄ nō sit ibi dare p̄m mutatū eē opꝫ q̄ accipiant̄ mutatiōes ille ut includūt motū p̄cedētē s3 quē modū sp̄ añ fieri p̄cedit factū eē: qꝛ rōne dispōnū annexaꝝ nō ē ibi dare p̄m mutatū eē: qꝛ oē qd̄ dispositū est p̄us disponebat̄ z oē qd̄ dispōit p̄us dispositū fuit. ℂ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis quō veꝝ sit q̄ in ot factiōe añ oē fieri p̄cedit factū eē z eꝫ. ℂ Dicēdū q̄ hic duplex distinctiō eē op⁹ est. p̄ eni distinguēdum est de factiōe: qꝛ factio aliq̄n est t̄minus mot⁹ eius de ḡnis ut calefactū est t̄minus de calefieri. aliq̄n ēo est t̄min⁹ mot⁹ alteri⁹ ḡnis. ut p3 in factione substātiali. h⁹ eni factio nō pōt eē t̄min⁹ mot⁹ eiusdem ḡnis que in sub̄a nō est mot⁹ sed terminus mot⁹ alteri⁹ ḡnis: qꝛ est t̄minus alterationis. z illuminatio aeris que fit in instāti est termin⁹ mot⁹ localis. z rursus distinguēdū est de eo qd̄ fit: qꝛ aliq̄n in ḡ fit dr̄ fieri s̄m se totū. aliq̄n dr̄ fieri qꝛ facta est aliq pars ei⁹. ḡ añ oē factū eē p̄cedit fieri: z añ oē mutatū eē p̄cedit moueri z h̄ vl̄ s̄m idē gen⁹ vl̄ s̄m aliō: z oē qd̄ fit p̄us fiebat uel s̄m se totuꝫ uel s̄m aliquā sui ptē. in oib⁹ ḡ factiōib⁹ z in oib⁹ reb⁹ factis saluare possum⁹ q̄ sp̄ añ oē fieri p̄cedit factū eē z eꝫ. Signāter ḡ phūs addidit q̄ nō semp añ oē fieri p̄cedat factū eē rei s̄m se. sed sufficit q̄ p̄cedat s̄m aliquā sui partē: ut dr̄ dom⁹ esse in fieri cū factū est fūdamentū uel aliqd de fundamēto qd̄ est pars ei⁹ z dicit̄ animal fieri cū factū est coꝛ qd̄ est p̄ncipale membrū in ipso. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Mox eni iest ei q̄d fit: z q̄d corrūpit̄ ifinitū q̄ddā: cū sit cōtinuū: sz nō est in fieri: nisi aliqd factū sit p̄us. Neq3 factū eē: nisi fiat aliqd: silr̄ aūt z in corrūpi z in corruptū eē. Semp eni erit ipso corrūpi corruptū eē p̄us. Corrupto autē eē corrūpi. Manifestū igit̄: qꝛ qd̄ factū ē: necesse ē fieri p̄us: z q̄d fit factū eē. Ois eni magnitudo z oē tps sp̄ diuisibilia sūt. Quare in q̄cūq3 fit aliqd: nō erit unq3 sicut in p̄mo.

ℂ Assignat cām quō s. añ oē fieri p̄cedit factū eē z eꝫ dicēs q̄ mox eni iest ei qd̄ fit z ei qd̄ corrūpit̄ qd̄ est ifinitū qd̄dā ɔtinuū est. i. qꝛ ɔtinuū ē. vl̄ ut hēt alia lr̄a cū ɔtinuū sit h⁹ fieri. io subdit q̄ nō ē neq3 fieri nisi aliqd factū sit p̄us: neq3 factū esse nisi fiat aliqd p̄us. silr̄ aūt z in corrūpi z in corruptū eē. sp̄ eni ipso corrūpi erit p̄us ipꝫ corruptū eē: z corrupto eē erit p̄us ipꝫ corrūpi: nō cōcludit. manifestū est igit̄: qꝛ qd̄ factū est necesse est fieri p̄us. z qd̄ fit factū eē p̄us. nā ois magnitudo z oē tps sūt semp diuisibilia: qꝛ in quocūq3 tpe fit aliqd nō erit unq3 factū in illo tpe sicut in p̄. nā cū illō tps sit diuisibile nō est ibi assignare p̄m factū eē nec p̄m fieri.

Lectio. XIIII.

Q uoniā aūt oē quod mouet̄ in tpe mouet̄ z i pluri maioꝛ magnitudo in ifinito tpe ipossibile est moueri

magnitudinē finitā non eandez semper ꝛ illius aliqd qđ mouet̄:sed in oi omne.

Postq̄ phs determinauit de diuisione mot⁹ ꝛ de diuisione eoꝝ que ꝯcurrūt ad motū.in pte ista determinat de finitate ꝛ īfinitate mot⁹ ꝛ de finitate ꝛ īfinitate cōcurrētiū ad motū. ¶ Ad motuz aūt reqrit̄ ꝛ cōcurrit ibi spatiū tpˢ ꝛ mobile.tria ḡ facit: q2 p̄ determinat de finitate ꝛ infinitate spatij respectu tpis ꝛ eꝯ.2° determinat de finitate ꝛ īfinitate mobilis respectu spatij ꝛ tpis.3° determinat de finitate ꝛ infinitate mot⁹ respectu spatij tpis ꝛ mobilis.2ª ibi⌊ demr̄atis aūt.⌋ 3ª ibi ⌊ qm̄ aūt finit.⌋ Circa pᵐ duo facit:q2 p̄ ostēdit q̄ nō pōt eē tpˢ infinitū si magnitudo sit finita.2° pbat cōuersam huius.vz q̄ nō pōt esse magnitudo īfinita si tpˢ sit finitū.Ex quib⁹ duob⁹ apparet q̄ finitū ꝛ īfinitū reperit̄ simr̄ in magnitudine ꝛ tpe.2ª ibi ⌊ eadē autez rō.⌋ Circa pᵐ duo facit.q2 p̄ pmittit qdā necia ad ppositū.2° illis pmissis pbat intētū ibi ⌊ q̄ quidez igit̄.⌋ pmittit aūt duo necessaria ad ppositū. pmū est q̄ oē qđ mouet̄ in tpe mouet̄.2ᵐ est q̄ in pluri tpe mouet̄ maior magnitudo.his positis sequit̄ q̄ nō est possibile in tpe ifinito moueri.i.transire magnitudinē finitā.i.spatiū finituz.ita m̄ q̄ id qđ mouet̄.i.mobile nō trāseat eādē magnitudinē sp reiterādo eā ꝛ nō trāseat aliqd illi⁹ magnitudis reiterādo partē ei⁹:s3 in oi tpe.i.in toto tpe trāseat oēz i.totā magnitudinē absq3 eo qđ reiteret eā ul' partes eius. ¶ Notādū aūt q̄ s3 ꝯrēs ideo pmittit q̄ oē qđ mouet̄ in tpe mouet̄:q2 cū ꝓbare intēdat q̄ magnitudo finita trāsit̄ in tpe finito:q2 trāsiri in tēpore finito p̄supponit trāsiri in tpe.ideo pmisit q̄ trāsit⁹ ꝛ motus de necessitate reqrit tpˢ. ¶ Notādū ēt q̄ cū ipse per h̄ pbet q̄ magnitudo finita trāsitur in tpe finito:q2 in maiori tpe transit̄ totuz q̄ꝫ pars.iō pmisit q̄ in pluri tpe trāsitur magnitudo maior qđ itelligēdū est de eodē mobili.sp eni idez mobile in eodē motu ꝯtinuo se hn̄te plus apponit de tpe in trāseūdo totū q̄ꝫ ptē. ¶ Notandū aūt q̄ fm ꝯrēs iō ait q̄ magnitudo finita nō trāsit̄ in tpe finito nisi reiterat̄ ipa uel ptes ei⁹ ut p̄seruarei se a corpib⁹ celestib⁹ q̄ circa terrā reiterādo eā s3 suiaz pbēmota sunt p infinitū tpˢ. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Quod qdē igit̄ si aliqd moueat̄ eque uelociter:necesse est finitū infinito moueri: manifestū est. Accepta eni pte que mēsurabit totū in eq̄lib⁹ tpib⁹ tantis quot ptes sunt per totā motū est. Quare q̄m he finite sunt ꝛ quātitate vnaqueq3 ꝛ tot modis oēs:ꝛ tpˢ utiq3 erit finitum. Totiens enim erit tantum q̄ꝫtū tpˢ : quod est ptis multiplicatio fm multitudinē partiuz.

Probat qđ dixerat. Circa qđ duo facit:q2 p̄ ostēdit magnitudinem finitā nō trāsiri in tpe īfinito si mobile moueat̄ regul'r ꝛ eque uelociter.2° ostendit h̄ si moueat̄ irregulariter ꝛ non eque uelociter ibi⌊ sed si nō sit.⌋ Dicit ergo q̄ qdē igit̄ si aliquid moueat̄ eque uelociter.i.regul'r necesse est moueri finitū.i.per finitū spatiū in tpe finito.manifestū est ex dicēdis.accepta eni3 pte aliqua illi⁹ spatij finiti que mēsurabit totuz h⁹ spatiū in tpibus equalibus ꝛ in tantis tpibus quot sunt ptes illius spatij mobile motū est per totū spatiū:q̄re q̄m he partes sunt finite ꝛ vnaqueq3 est finita q̄ꝫtitate.ꝛ tot modis.i.tot ptib⁹ supple ipsius tpis oēs.s.partes magnitudinis transeunt̄ quot supple sunt ptes ipsius magnitudinis.ꝛ q2 oēs he ptes sūt finite tpˢ utiq3 in quo trāsit̄ tota magnitudo finitū erit.nam in h⁹ tpe mēsurare totū motuz totiēs erit tātū tpˢ quātum est tpˢ qđ est ptis q̄uens supple pars illa ꝯtinet̄ in toto uel quot sunt h⁹ ptes in toto.multiplicatio eni partiū tpis erit fm multiplicationem partiū magnitudinis. ¶ Notandū aūt vim rōnis huius in h̄ ꝯsistere:q2 si aliqđ spatiū finitū transit̄ totū in tpe infinito cū pars transeat̄ in minori tpe q̄ꝫ totū pars transibit̄ in tpe finito. Cum ergo si sit mobile eque uelox in equali tpe semp trāseat equalem partē totū tpˢ in quo trāsit̄ totū illud spatiū finitū ꝯstabit ex tot tpibus equalib⁹ quot sunt tales ptes in illo spatio:q̄re cū spatiū illud positū sit esse finitū ptes eius finite erūt taz multitudine q̄ꝫ magnitudine ꝛ per ꝯñs ptes cōponentes tpˢ in quo trāsit̄ tota illa magnitudo finite erūt:transibit̄ igit̄ h⁹ totū spatiū in tpe finito. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed si nō sit eque uelociter:differt nihil Sit eni in quo.a.ꝛ.b.spatiū finitū.qđ motum sit in ifinito tēpore:ꝛ tempus infinitum in quo.c.d. Sugitur necesse est p̄us alterum altero motū eē. Hoc aūt manifestū:q̄ tpis in priori ꝛ posteriori alteruz motū est. Semp enz in pluri alterū erit motū esse:siue eque uelociter mutet:siue nō eque uelociter mutet:ꝛ siue itēdat̄ motus:siue remittat̄:siue maneat nihil min⁹.

¶ Ostēdit q̄ oportet esse tpˢ finitū in quo trāsit̄ magnitudo finita.dato ēt q̄ per illā magnitudinē nō sit mot⁹ regularis nec eque uelox.circa qđ duo facit.q2 p̄ ꝓpōit qđ itēdit.2° declarat qđ dixerat ibi ⌊ accipiat̄ igit̄.⌋ Dicit ḡ s3 si mobile nō sit eque uelociter motū per h⁹ spatiū qđ ponit̄ eē finitū.differt nihil:q2 semp op3 q̄ finitū spatium transeat̄ in tpe finito nō ifinito.iō s3 dicit sit eni3 spatiuz in q̄ est a.ꝛ.b.finitū q̄ sit motū.i.ptrāsitū in infinito tpe:ꝛ tpˢ ifinitū in quo trāsit̄ tale spatiū sit.c.d. Sugitur necesse est p̄us eē motū.i.ptrāsitū alteꝝ altero i.alterā ptē spatij q̄ꝫ altera.h̄ aūt q2 sic est manifestū est q̄ in pte p̄ori tpis ꝛ in pte posteriori de spatio est alterū motū.i.ptrāsitum. Nā cū mot⁹ spatij ꝛ trāsit⁹ ei⁹ mēsuret̄ tpe op3 q̄ in alia ꝛ in alia parte tpis trāseat̄ alia ꝛ alia pars spatij.ita q̄ in p̄ori parte tpis trāsibit̄ pars spatij p̄or:ꝛ in posteriori posterior:ꝛ q2 sic semp partes spatij r̄ndent ptib⁹ tpis semp in pl'i tpe erit alterū motū.i.pertrāsitū de spatio:q2 in pluri tpe oportet plus per trāsiri de spatio siue mobile eque uelociter mutet siue nō eq̄ uelociter mutet siue intēdat̄ eius mot⁹ siue remittat̄ siue supple aliq̄n itēdat̄ aliq̄n remittat̄ siue remaneat semper eodē mō nihil min⁹.i.nihilominus semp op3 ptes tpis r̄ndere ptib⁹ spatij ꝛ op3 spatiū finitū trāsiri in tēpore finito. ¶ Notādū aūt q̄ hoc qđ pmissuz est:est p̄ambulū ad demr̄ationē sequentē. Nā iōta demōstratione sequenti pbabit̄ q̄ spatiū finitū op3 trāsiri in tēpore finito:q2 partes tēporis r̄ndent partib⁹ spatij ita q̄ in altero tēpore

trāsit altera pars spatij ut in priori tpe prior ps spatij τ in posteriori posterior τ in plū tpe maior pars spatij τ in minori minor. ¶ Notādū aūt q mot⁹ aliqñ est regulr̄ τ eque uelox. aliqñ irregulr̄ τ nō eque uelox. τ mi est irregulr̄ τ nō eq̄ uelox s3 ptes est in triplici dñia: qr uel semp intēdit uel semp remittit uel aliqñ intēdit τ aliqñ remittit. qcqd g̃ cōtingat ut innui pħs in lr̄a siue semp mot⁹ siue eque lox siue semp itēdat siue semp remittat siue aliqñ intēdat aliqñ remittat semp ptes spatij rn̄dēt ptibus tpis τ opz finitū spatiū trāsiri in finito tēpore. ¶ Dubitaret forte aliqs q: nō vi esse uerū qd pħs ait. vz q ipsi⁹ magnitudinis prius alterū altero motū sit. Nā si magnitudo est ptinua mota vna parte simul mouebunt singule ptes ei⁹ ita q nō prius altera pte altera mota est. Dicēdū q ad h ptor rn̄dē vī distinguēdo de ipsis motib⁹. vult eni q lz in motu locali nō prius moueat vna pars q̄ altera si magnitudo sit ptinua: qr oportebit oēs ptes sil' moueri. tn̄ in alijs motib⁹ h pōt ptingere. pōt eni3 esse q magnitudine existe ptinua sit calefacta in vna pte altera parte remanēte frigida. Sed h est ire pter mētē pħi. possum⁹ g̃ dicē q mot⁹ cōparari pōt ad magnitudinē mobile dupli. ul' s3 se. uel ut cōparat ad spatiū. lz g̃ in magnitudine ptinua sil' moueant oēs ptes eius τ mota vna pte moueant singule. nō in sil' ptrāsit oēs ptes spatij: nec simul sm se totā mutat totū locū suū. imo prius mutat hu⁹ locu3 sm vnā ptē τ postea sm aliā τ sic successiue. qd vo dr̄ q ipsius magnitudinis prius alterū altero motū est uel hoc itelligēdū est de magnitudine spatij. τ tūc nō hēt calūniā. qr prius mouet. i. transit vna ps spatij q̄ alia. ul' si hoc referat ad magnitudinē mobilē itelligendū est. put hu⁹ magnitudo cōparat ad spatiū: qr prius acqrit aliquid de spatio sm vnā partem sui q̄ sm aliā. ¶ Ulterius dubitaret aliqs: qr ut dicebat in sentētiādo in plū tpe plus trāsit de magnitudine. vī aūt hoc ēē falsū: qr si moueret mobile eq̄ velociter sp in plū tpe plus trāsit de magnitudine. Sed cū hic arguat de mobili nō eq̄ velociter moto poterit ptingē q in minori tpe plus trāseat de spatio. nā ut supra dicebatur velox in minori tpe trāsit plus. Dicēdū q hoc itelligēdū est de motu eiusdē mobilis. ulteri⁹ accipiēdū est tps maius τ minus: nō put dicūt diuersa tpa oino: sed ut vnum est pars alterius. pōt eni3 ptingē q vnū τ idē mobile nō motum eque velociter plus moueat in vna hora q̄ in vna die si illa hora nō sit pars illi⁹ diei. Sed si aliqd mobile cōtinue moueret per totā diē q̄ticūq3 diuersificaret mot⁹ eius ita q mō eēt velox modo tardus. semp tn̄ in tota die aliqd alterū i. aliquid plus moueret q̄ in pte diei τ hoc sufficit pħo ut habeat intētū. vult eni q in toto tpe in quo aliqd ptinue mouet semp plus mouebit in toto q̄ in parte: quātumcūq3 diuersificetur motus eius. ¶ Deīn de cum dictū.

¶ Accipiat igit aliqd. a. b. spatij: qd sit. a. c. qd mēsurat. a. b. Hoc itaq3 i finiti in qdā factū est tpe. In i finito eni3 non pōt esse. Omne eni in i finito est. Et iterū alteꝝ iā si accipiam⁹ q̄tū est. a. c. necesse in finito tpe esse. Omne eni in i finito: τ sic accipiens qm̄ i finiti qdē nulla pars que mēsuret. Impossibile eni i finitū eē ex finitis τ eq̄lib⁹ τ ineq̄lib⁹: pp id quod mēsurant finita multitudine τ magnitudine a qdam vno siue eq̄lia siue ineq̄lia: finita aūt magnitudine nihil min⁹. Spatiū aūt finitū tantis que sunt. a. b. mēsuratur: ergo in finito tpe. a. b. mouetur: similiter aūt τ in quiete. Quare neq3 fieri neq3 corrumpi possibile est semp aliqd vnum τ idem.

¶ Declarat qd dixerat ostēdēs q si mo^{lc} nō eq̄ velociter moueat. oportebit tn̄ q spatiū finitū trāseat in tpe finito. iō ait. accipiat g̃ aliqd alia ps ipsi⁹ spatij. a. b. qd. i. eq̄ ps sit. a. c. τ q. a. c. sit talis ps q mēsurat totū. a. b. hoc itaq3. s. a. c. est factū. i. est per trāsitū in qdā tpe. i. in qda pte tpis ipsius tpis infiniti. Nam si totū. a. b. trāsit in toto illo tpe i finito ps eius. a. c. qr transibit in minori tpe erit trāsacta in tpe finito. iō ait q in tpe i finito nō pōt esse transactū. a. c. qr oē. i. totū. a. b. est trāsactū in tpe i finito si igit. a. c. trāsit in tpe finito τ iteꝝ iā sic accipiam⁹ alteꝝ q̄tū est. a. c. i. alterā partē q̄ta est. a. c. necē ē talē partē eē ēt trāsactā in tpe finito: qr oē. i. totū. a. b. trāsitū est in i finito tpe: qlibet g̃ pars: qr trāsit in minori trāsibit in tpe finito pp qd si q̄libet pars. a. b. tāta q̄tā est. a. c. trāsitur in tpe finito cū totū. a. b. hēat finitas tales ptes tā magnitudine q̄ multitudine opz tps in q trāsit totū. a. b. finitū eē. imo qr ex quo aliqd totū cōstat ex aliqb⁹ ptib⁹ finitis tā multitudine q̄ magnitudine siue ille ptes sint eq̄les siue ineq̄les opz q in illo toto sit accipe aliquā partē mēsurātē ipam: quare nullū tale est infinitū. ideo ait q sic accipiēs ptes ipsius tpis in q trāsit. a. b. qm̄ infiniti qdē nulla pars est que mēsurat ips3 ipossibile est i finitū aliqd eē ex ptib⁹ finitis τ eq̄libus τ ineq̄lib⁹ ppter id qd finita mlt'itudine τ magnitudine siue sint eq̄lia siue ineq̄lia mensurant a qdā vno. iō subdit q finita magnitudine. i. sm magnitudinē nihil min⁹ supple siue sint eq̄lia siue ieq̄lia mēsurant mēsura vna. Cū igit spatiū. a. b. finitū sit hu⁹ spatiū mēsurat tātis ptib⁹ ipis q̄te sunt ptes que sunt ipsius que sunt. a. b. τ qr tales ptes sūt finite sequit q totū. a. b. mouet. i. trāsit in tpe finito. Nō g̃ pōt eē mot⁹ finit⁹ nec pōt trāsiri magnitudo finita in finito tpe. τ qd dictū est de motu silr̄ itelligēdū est de qete. cōcludit aūt ex dictis q qr finitū nō trāsit in tpe infinito nō est possibile aliqd vnū τ idē semp per infinitū tps neq3 fieri neq3 corrumpi. ¶ Notādū aūt q si mo^{lc} nō moueat eq̄ velociter plus apponet de tpe in trāsitu vni⁹ ptis q̄ alterius tn̄ q̄libet ptē trāsibit in tpe finito cū in minori tpe trāseat ptē q̄ totū: qre si q̄libet pars mēsurās totū. a. b. trāsit in tpe finito cū in minori tpe trāseat ptē q̄ totū qre si q̄libet pars mēsurās totū. a. b. trāsit in tpe finito: qr dictū erat q ipsius. a. b. accipere nt ptes mēsurātes ipm oportebit q totū tps in q trāsitur. a. b. sit finitū. nā cū. a. b. ptes mēsurātes ipm nō hēat i finitas nec mlt'itudine nec magnitudine totū tps mēsurans. a. b. pstabit ex finitis ptib⁹ tam multitudine q̄ magnitudine. cū g̃ ex hu⁹ ptib⁹ siue sint eq̄les siue ineq̄les nō possit resultare aliqd totū in infinitū ipo^{lc} est tps in quo trāsit. a. b. infinitū esse. ¶ Notādū ēt pħm spālem vīm facē q tēpus

mēsurās.a.b.nō sit īfinituz:qr oē totū ↄ̄stās ex ptibus finitis multitudie ⁊ magnitudine siue ille sint eq̄les siue ineq̄les mēsurat mēsura vna.q̄cūq; eni ptes sic iungant ⁊ efficiant aliqd totuz siue ille partes sint eq̄les siue ineq̄les dūtū sint finite m'titudine ⁊ magnitudine repit vna q̄ntitas mensurans hu⁹ totuz:qr ḡ qd sic mēsurat īfinitū eē nō pōt ipo' est tps mēsurās.a.b.īfinitū eē. ¶ Dubitaret forte aliq̄s vn̄ sequit hec ↄ̄nīa. vz q̄ si finitū nō pōt trāsiri in tpe īfinito q̄ nihil vnuz ⁊ idē sp ⁊ per īfinitū tps pōt fieri aut corrūpi. Dicēduz q̄ h duplici via declare possumus.p̄ ex pte mo'is.2⁹ ex pte rez ad q̄s ē mot⁹.dictū eniz fuit in 3⁹ hui⁹ q̄ īfinitū opz eē ingenituz ⁊ icorruptibile. Si ḡ aliqd fit aut corrūpit opz eē finituz:q̄re si fieri uel corrūpi alicui⁹ finiti duraret p īfinituz tps seq̄ret q̄ factio aut corruptio uel mutatio q̄cūq; alicui⁹ finiti mēsuraret tpe īfinito qd ē icōueniēs. ¶ Est ḡ diligēter notādū q̄ aut vnū ⁊ idē nō posse fieri aut corrūpi sp p tps in īfinitū:qr finituz n̄ si iteret nō trāsit in tpe infinito iterat tn̄ nō est icōueniēs hēre trāsitū īfinitū.sicut ḡ s̄m pħm lz terra sit finita:celū tn̄ mouet motu īfinito pp reiteratiōnē quā hēt circa ipaz. sic s̄m tpm lz totū s̄bm ḡnatōis sit finitū.ḡnatio tn̄ est īfinita ⁊ ppetua:qr pties eadē foia s̄m spēm reiterat in eadē mā.ḡnatio ḡ vni⁹ ⁊ eiusdē nō mēsurat tpe īfinito.sed ḡnatio diuersoz ⁊ ḡnatio reiterata s̄m pħz nō est icōueniēs q̄ ppetuet p īfinitū tps. ¶ Scd'a via ad inuestigādū q̄ ḡnatio vni⁹ ⁊ eiusdē non pōt esse sp per īfinitū tps sumit ex pte rez ad q̄s ē motus.in oī eni ḡnatione itelligit eē trāsit⁹ ab vna forma in aliā. Cū ḡ iter illas formas nō sit distātia īfinita si h⁹ ḡnatio duraret p īfinitū tps in trāsitu finite distātie apponeret tps īfinitū qd est icōueniēs cū finitū nō reiteratū p īfinitū tps trāsire nō possit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eadē aūt rō:⁊ q̄ neq; īfinito tpe īfinitū possibile est moueri:neq; qescere:neq; qd regul'r mouet:neq; q̄d irregul'r. Accepta eni q̄dā pte que mouet:menet totuz tps:ī hac aliqd tātū trāsibit magnitudis ⁊ nō totā. In oī eni totā:⁊ iterz ī eq̄li aliā: ⁊ ī vnoq̄z sil'r:siue eq̄lis erit:siue ieq̄lis ei que ē a pncipio. Differret āt nihil:si solū sit finita aliq̄ vnaq̄eq;. Maīfestū eni q̄ diuiso tpe īfinitū non aufert finita disione facta:⁊ quāto ⁊ eo qd tot modis. Quare nō trāsibit īfinito tpe īfinitū. Nihil āt differt magnitudinē in altera:aut in utraq; esse īfinitam. Erit eni eadem ratio.

¶ Postq̄ pbauit q̄ si magnitudo est finita tps est finitū. pbat ↄ̄uersā hui⁹ vz q̄ si tps est finitū magnitudo est finita.nō aū q̄ eadē rō est q̄ neq; in tpe finito possibile est moueri.i.trāsire īfinitū spatiū.neq; ēt qescē s̄m qetē īfinitā in tpe finito.io subdit q̄ neq; qd mouet regul'r neq; qd irregul'r supple pōt trāsire spatiū īfinitū in tpe finito. Nā accepta q̄dā pte ipsius tpis que metiet.i.que mēsuret totū tps in hac pte tpis trāsibit mo'le aliquid magnitudinis nō totā magnitudinē:qr in oī.i.in toto tpe trāsit totū ⁊ iterz in alia eq̄li pte tpis trāsibit aliā ptē magnitudinis ⁊ in vnoq̄z.i.in vnaquaq; pte tpis sil'r transibit aliqd de magnitudine siue sit eq̄lis ei pti que est a p̄n⁹ siue nō. differt āt nihil si soluz vnaquaq; aliq talis ps sit finita.nō refert eni utrū in eq̄libus ptib⁹ tpis sp trāseant eq̄les ptes magnitudis. Nā si tps est finitū ⁊ sumunt ptes ei⁹ finite ex q̄ sp in vnaquaq; taliuz partiū trāsit ps magnitudis finita siue h⁹ ptes sint eq̄les siue ineq̄les nō refert:q̄ sp opz totā magnitudinē ptrāsitā in tali tpe finitū esse.io subdit q̄ diuiso tpe per ptes finitas facta finita ablatiōe a magnitudine nō auferet infinitū. nō eni esse poterit q̄ s̄m finitā ablationē ⁊ s̄z finitū tps abscindat uel trāseat īfinitū spatiū:⁊ q̄nto supple existe tpe opz magnitudinē esse q̄ntā ⁊ finitā eo q̄ tot modis supple diuidit magnitudo q̄t tps ⁊ ptes vni⁹ opz eē ꝓportionales alteri⁹:q̄re nullum mo'le trāsibit īfinitū spatiuz in tpe finito. Addit aūt q̄ nihil differt facē magnitudinē eē infinitā in alterā ptē aut in utraq;.eadē eni est ratio.nā siue spatium sit infinituz in alterā ptē siue in utrāq; sp ostēdit q̄ h⁹ spatiū in tēpore finito transiri non possit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Demōstratis eni his manifestū est q̄ neq; finitam magnitudinem īfinitū cōtigit trāsire in finito tpe ꝓpter eandē cām. In parte eni tpis finitum transibit:⁊ in vnoquoq; sil'r. Quare in omni finitum.

¶ Postq̄ ostēdit q̄ finitū ⁊ īfi^m sil'r hñt eē in tpe ⁊ in spatio:ostēdit talia sil'r eē in mobili sicut in spatio ⁊ in tpe. Ad cui⁹ euidētiā sciēdū q̄ ponēdo īfinitatē ī mo^b uel in spatio uel dicem⁹ q̄ spatiuz sit īfi^m ⁊ mobile finitū:uel eē q̄ mobile sit īfi^m ⁊ spatiū finitū:ul' q̄ utrūq; sit īfinitū.tria ḡ fiunt ⁊ qr p̄ ostēdit q̄ mobile finitū nō trāsit spatiū īfi^m in tpe finito.2⁹ declarat ↄ̄uersāz hui⁹.s.q̄ mo'le īfi^m nō pōt trāsire spatiuz finituz in tpe finito.3⁹ pbat q̄ mobile īfinitum nō trāsit spatiuz īfi^m in tpe finito.2^a ibi⌊ q̄m autez finituz.⌋3^a ibi⌊ at vo neq; īfi^m.⌋ Dicit ḡ demrātis aūt his manifestū est q̄ neq; magnitudinē.i.neq; mobile aliqd supple finitū cōtingit trāsire īfi^m.s. spatiū in tpe finito ꝓpter eandē cām que dicta est pus:qr h⁹ mobile in vna aliq̄ pte tpis trāsibit finitū spatiū ⁊ in vnoq̄z.i.in vnaquaq; pte ill'⁹ tpis similiter transibit finitū spatiū:q̄re cū totuz tps sit finitū in oī.i.in toto tali tpe finitū trāsibit spatiuz. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ aūt finitū nō trāsibit īfinitū ī finito tpe māifestū ē:sicut neq; īfinitū finitū. Si eni īfinitū finitū:necesse est ⁊ finitum īfinitum transire. Nihil enim differt quodlibet esse quod mouet:utrobiq; eni finitū pertransibit infinitum.

¶ Probat ↄ̄uersam huius.vz q̄ mobile īfinitum nō trāsit spatiū finitū in tpe finito. Circa qd duo facit:qr p̄ adducit h⁹ rōnez.2⁹ qd dixerat manifestat in terminis ibi⌊ cū eni moueat.⌋ Dicit ḡ q̄m ostēsuz est q̄ finitū mobile nō trāsit īfi^m spatiū in tpe finito manifestū est sic.vz per hāc eādē rōnē q̄ neq; īfi^m mobile finitū.s.spatiū trāsibit in tpe finito.nā si īfinitum trāsit finitū nece est finituz trāsire īfinitū.nihil enim differt q̄libet.i.qd cūq; esse qd mouet.i. mobile. Nā siue mobile ponat īfinitum ⁊ spatium

finitū siue ecōuerso utrobiq₃ accidit ꝙ finitū transibit infinitum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cū eni moueat̄ ifinitū i quo est .a. erit aliqd ipsi⁹ ꝑm .b. finitū ut .c.d. ⁊ iterū aliud: ⁊ aliud: ⁊ semp sic. Quare simul accidit ifinitū motū esse per finitū: ⁊ finitū transire ifinitū. Neq₃ eni fortassis possibile est aliter ifinitū mutare finitū: q̄₃ ꝙ finitū trāseat ifinitū: aut ita qꝺ ferat̄: aut metiat̄. Quare quoniam hoc ipossibile est: non transibit infinitum finituz.

¶ Qꝺ dixerat manifestat in terminis dicēs ꝙ cum enim moueat̄ ifinitum sit bꝰ ifinitum in quo est .a. erit aūt aliqd .i. aliq̄ pars ipsius .a. ptrāsita ꝑm .b. ꝙ ponit̄ esse spatiū finitū ut puta .c.d. que ponit̄ ps ipsius .a. ifiniti post trāsibit sup .b. ⁊ iterū aliud ⁊ aliud .i. alia ⁊ alia pars ipsius .a. trāsibit sup .b. ⁊ sic semp donec totū trāseat .a. q̄re sit accidit infinituz mobile motū esse per finitū spatiū ⁊ finituz spatiū trāsire ifiᵐ mobile. Nā nō est possibile ifiⁿ mobile trāsire ifinitū spatiū nisi illꝺ spatium successiue mēsuret illꝺ mobile ⁊ vice uersa trāseat ipz: iꝺ subdit ꝙ fortassis neq₃ ē aliter possibile ifiᵐ mutare .i. trāsire finituz q̄₃ ꝙ vice v̄sa finitū trāseat ifiᵐ: aut ita ꝙ finitū ferat̄ sup ifiᵐ ut eū mobile est finitū ⁊ spatiū ifiᵐ: aut ita ꝙ finitū nō ferat̄ sup infiᵐ s₃ metiet̄ ipsum ⁊ trāseat ipm cōmēsurādo se ei ꝙ ꝯtingit cū spatium est finitum ⁊ mobile ifinitū: q̄re qm̄ hꝰ est ipossibile nō trāsibit ifiᵐ mobile finitum spatium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At v̄o neq₃ ifinitū i ifinito tp̄e transibit ifinitum. Si eni ifinitū ⁊ finitū: iest eni ifinito finitū. Amplius aūt ⁊ tempore accepto eadem erit demonstratio.

¶ Ostēdit ꝙ infinituz mobile nō pōt trāsire ifinituz spatiū in tp̄e finito dicēs ꝙ at v̄o neq₃ infiᵐ mobile trāsibit infiᵐ spatiuz in tp̄e finito: q₂ si est infiᵐ spatium ptrāsitū ⁊ finituz supple est ptrāsitū: q₂ finitū .i. pars finita inest ipsi finito. est eni accipe in ifinito partē finitā. sꝫ ḡ esse nō pōt ꝙ in tp̄e finito ifiᵐ trāseat finitū eē nō poterit: q₂ in hꝰ tp̄e trāseat infiᵐ ⁊ q₂ trāseūdo totū aliqꝺ infinitū trāsibit ēt finitū cū trāseat quālibet partē eiꝰ. Addit aūt ꝙ amplius ⁊ tp̄e accepto eadē erit demōstratio. Naz ꝑter hanc rōnē factā posset fieri demōstratio suprius facta ex acceptione tp̄is diuidēdo ips per suas ptes ⁊ ostēdēdo ꝙ in q̄lbet illarū partium trāsit̄ aliqꝺ finitū spatiū quare spatium ptrāsitum in toto huiusmodi tempore finitum est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam aūt neq₃ finitū transibit ifinitū: neq₃ ifinitū finitū: neq₃ ifinitū in finito tp̄e mouet̄. Manifestū est ꝙ neq₃ motus erit ifiniꝰ in finito tp̄e. Quid enim differt motū aut magnitudinē infinitū facē. Necesse eni si qꝺlibet ifinitū alterū ⁊ alterum ifinitū esse. Omis eni loci mutatio i loco ē.

¶ Ostēdit ꝙ in motu silr̄ se hēt finitas ⁊ infinitas sicut ⁊ in aliis dicēs ꝙ qm̄ autē neq₃ finitū trāsit infinituz neq₃ infinitū finitū neq₃ ēt infinituz mouet̄ .i. transit infinitū in tp̄e finito manifestū est ꝙ neq₃ motꝰ erit infinitꝰ in tēpore finito: q₂ qd̄ differt motū aut magnitudinē aut spatiū aliqꝺ facere infinituz quasi dicat ꝙ nō differt q₂ necesse est qꝺ si hꝰ est infinitū ⁊ alterū infinitum esse. si eni magnitudo aut spatiū est infinitū ⁊ motus factꝰ in illo spatio infinitus est ⁊ si qꝺ spatiū est finitū ⁊ motꝰ finitꝰ erit. Nā ois loci mutatio est in loco aliquo ⁊ in aliquo spatio uel circa aliqꝺ spatiū. tātus ḡ erit motus q̄tuz erit spatiū qꝺ ꝑagit mobile: q̄re si tale spatium est finitum opꝫ motū finituz esse. Lectio .xv.

Q Uoniā aūt oē aut mouet̄: aut quiescit: qꝺ aptū natū est: q̄n aptum est: ⁊ quo ⁊ sic: necesse oē q̄d stat cum stat moueri: si enim nō mouetur: quiescit: sed nō contingit quiescere quiescens.

¶ Post q̄₃ pħs determinauit de diuisiōe motꝰ. in parte ista ut dicebat̄ determiat de diffinitiōe quietis. intēdit eni ostēdere ꝙ sicut in motu nō est dare p̄mum mutatū esse: sic nec in q̄ete est dare p̄ᵐ q̄etatuz esse. neq₃ q₂ statꝰ est q̄dā imꝑfecta quies. iō ostēdit etiā de statu ꝙ non est dare in statu p̄ statū esse duo ḡ facit: q₂ p̄ ostēdit ꝙ in statu nō est dare p̄mo statū esse. 2ᵒ declarat ꝙ in quiete nō est dare p̄muz quietatū esse ibi [neq₃ igit̄ quiescēs.] Circa p̄muz tria facit. q₂ p̄ ostēdit ꝙ stare est idē maliter cū motu: ⁊ ꝙ oē qꝺ stat mouet̄. 2ᵒ ex hoc ostēdit ꝙ omne qꝺ stat in tp̄e stat. 3ᵒ ex his que dixerat ꝓbat intentū. v₃ ꝙ omne qꝺ stat in tp̄e stat. 2ᵃ ibi [hoc aūt demōstrato.] 3ᵃ ibi [in quo autē tp̄e.] Dicit ergo ꝙ q₂ omne qꝺ aptū natū est ⁊ q̄n aptum natū est moueri ⁊ quo .i. ubi aptū natuz est moueri. ⁊ sic .i. eo mōꝺ q̄ aptuz natū est moueri: q₂ .s. oē tale aut mouetur aut q̄escit: q₂ ergo sic est oē qꝺ stat cū stat necesse est moueri. nā cuz stās nō q̄escat opꝫ ꝙ moueat̄ iō subdit. si eni stās nō mouet̄ q̄escet sed q̄escēs .i. stās uel tēdēs ad q̄etē nō ꝯtingit q̄escere. ḡ supple necesse est ipz moueri. idē est igit̄ maliter stare qꝺ moueri ⁊ oē qꝺ stat cum stat mouet̄. ¶ Dubitaret forte aliq̄s utrū differat stare a moueri. Dicēdū ꝙ ꝯᵐᵗ duplicē dr̄iam assignat iter ea. p̄ma est ꝙ stare sumit̄ respectu q̄etis. moueri v̄o respectu forē. 2ᵃ est ꝙ stare sumitur respectu habiti. moueri v̄o respectu hn̄di. he autē due dr̄e sic accipi p̄nt: q₂ si motꝰ ⁊ statꝰ cōparant̄ ad diuersos terminos sic habet̄ p̄ma dr̄a. v₃ ꝙ motꝰ sumit̄ respectu forme. statꝰ v̄o respectu q̄etis. Si v̄o cōparant̄ ad eūdez terminū sic habet̄ dr̄a 2ᵃ. v₃ ꝙ statꝰ ē respectu habiti. motꝰ v̄o respectu habēdi. Sicut eni imaginari debemꝰ ꝙ motꝰ hēt duplex cōplemētum q̄etē ⁊ formā. ipsa eni forma ad quā est motꝰ est qꝺdā cōplemētuz eiꝰ qꝺ patet ex eo qꝺ motꝰ recipit d̄noiatiōnē ⁊ speciē a tali forma. sic ēt ipsa q̄es que est in termino ad quē est qꝺdā cōplemētū motꝰ. Naz ut dicebat̄ in 5ᵒ motꝰ opponit̄ quieti que est in termino a quo nō ei que est in termino ad quē: q₂ hꝰ q̄es nō est opposita motui sed est cōplemētū eiꝰ. Cū ḡ vniꝰ ⁊ eiusdē rei ꝑm vnā ⁊ eandē rōnem nō sit duplex cōplemētū oportet ꝙ motꝰ sumat̄ sub alia ⁊ alia rōne ut cōplet̄ p formā ⁊ p quietē. Eadē ḡ res maliter cōplet̄ per formā ⁊ per q̄etē. sed illa res ut cōplet̄ per formā dr̄ motꝰ: ita ꝙ motꝰ est quedā icōpleta forma uel est quedā via in formā: uel est quedā ḡnatio forme: put v̄o illa res cōplet̄ per quietē dr̄ statꝰ: statꝰ

ergo uel est q̃dā impfecta quies: uel est via in quietem: uel est q̃dā gn̄atio quietis. Sunt ḡ idez mālr mot⁹ et status sed differūt ſm rōnem: q: vnū sumit respectu forme. aliud vo respectu quietis. declarata est ḡ p̄mis differētia iter statū et motū. dr̄a autē scd̄a sic declarari pōt: q: q̃ndiu aliqd mouet continue nunq̃ amittit aliqd de eo qd̄ acqsiuit per motū: ita q mobile dū mouet semp stat et pseuerat in acqsito per motū. q: si deficeret ab eo qd̄ acqsiuit motū tūc desisteret ab illo motu et moueret motu ꝯtrario. dū eni aliqd dealbat q̃ndiu durat mot⁹ albe nunq̃ amittit aliqd de eo qd̄ acquisiuit de ēē albo: q: si aliqd amittēt de eo: tūc desisteret moueri motu dealbationis et moueret motu ꝯtrario. vz motu denigrationis vl' aliquo alio motu opposito. Si igit q̃ndiu durat mot⁹ semp est ibi quedā perseuerātia et quedā stat⁹ respectu acquisiti. Cū cōparam⁹ motū et statū ad eundē terminū ut ad ipsam formā ad quā est mot⁹ sic mot⁹ est respectu acq̄rēdi: q: mot⁹ est act⁹ entis in potētia ut in potētia. status vo est respectu acqsiti: q: ut dictū est in oi motu q̃ndiu durat est eni quedā pseuerantia et qdā stat⁹ respectu ei⁹ qd̄ est acqsitū. patet ergo quō ꝯuenitūt et differūt mot⁹ et stat⁹. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs eū h' videat ēē ꝯ oēz coēm modū loquēdi: cū aliqd cū mouet dicat stare vnde potuit oriri h' nomē ut māliter diceret idē mot⁹ et stat⁹. Dicēdum ꝙ nomina simpliciter sunt ad placitū nō ꝯtigit simplr demōstrare qd ē qd̄ significat per nomē. tamē quātū ad p̄ns spectat dicere possum⁹ q stare ſz cōmunē modū loquēdi nominat aliqd manēs erectū. sedēntia eni et iacētia ſz cōēz modū loquēdi stare nō dicunt. qd̄ enim erectū manet iperfectū quiescit. ideo ergo hoc nomē trāsmutat ut iperfecta quies possit dici stat⁹. Cū ergo via in quietē fit quodāmodo imperfecta qes. et cū ēr aliqd habem⁹ de termino ad quē si nō habeam⁹ ipm totū rōne habiti iperfecte quiescam⁹ sequit q id qd̄ est via in quietē stat⁹ qdaz dici possit. et ēt cū aliqd iperfecte habem⁹ de termino ad quē rōne habiti pōt ibi ēē stat⁹ quidā. nō est tñ ꝯtra rationē hui⁹ nominis stat⁹ q id qd̄ mouetur dicat stare non tñ sub ratione qua mouet: q: ut dicebat mot⁹ sumit ut est via in formā et ut aliqd restat habēdū. Sed stat⁹ accipit ut est via in quietē et ut aliquid est acquisitū. utroq eni modo stare dicunt: q: utroq mō impfecte quiescim⁹. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū stare differat a quiescere. Dicēdū est aūt q ſm ꝯ^rcs differt stat⁹ a quiete q: stare est tēdere in quietē. cū ergo tēdere in quietē nō sit ipsa quies sed magis sit quoddā moueri stare nō est ipm quiescere: sed magis est quidā motus. stare ergo ut hic de eo loquimur differt a quiete et a motu a quiete qdez differt sicut via a termino vl sicut icōpletū a cōpleto. a motu vo differt formaliter et ſm rōnem. Nā lz sit idē mālr cū motu. nō tñ ſm eandē rōnem sumit mot⁹ et stat⁹. possumus ergo dicere q mot⁹ et stat⁹ idem sunt mālr sed differūt formaliter et ſm rōnem. in trāsmutatione eni duo est cōsiderare: terminū a quo receditur: et terminū ad quez itur. rursus terminus ad quē itur dupl'r pōt accipi. p̄ ut aliqd est acquisituz de ipo. 2° ut aliqd restat acgrendū. trāsmutatio aūt pōt dici defect⁹ mot⁹ et stat⁹: sed defect⁹ est ratione termini a quo recedit. stat⁹ est ratione ei⁹ qd̄ est acquisitū de termino a quo. mot⁹ vo dicit rōne ei⁹ restat ulteri⁹ acgrendū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc autem demōstrato manifestum q̄ in tempore necesse est stare. Qd̄ eni mouetur in tempore mouet. Qd̄ autem stat ostensum est omne quod mouet. Quare necesse est in tempore stari.

¶ Ostēdit q quicqd stat in tpe stat. Circa qd̄ duo facit ſm q dupl'r pbat intētū. 2° ibi [Amplius aūt.] Dicit ergo q hoc aūt demōstrato. videlicet q stare sit quoddā moueri manifestū est qd̄ stat stare in tpe. Nā qd̄ mouet in tpe mouet: q̄re si stat⁹ est quidam motus necesse est qd̄ stat in tpe stare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt si veloci⁹ et tardius in tpe dicim⁹: stare aūt est velocius et tardius.

¶ Adducit scd̄am rōnem dicēs q si velocius et tardius dicimus esse in tpe et que fiūt velocius et tardius dicimus q mēsurant tpe: q: est. i. cōtingit stare velocius et tardius: oportet q stare fiat in tpe et mēsuret tpe. ¶ Notādum aūt q siue accipiat stare ſm q est via in quietē siue ſm q dicit aliqd acqsitum in motu semp ꝯtingit stare velocius et tardius: q: cōtingit velocius et tardius ire ad quietem et ꝯtingit veloci⁹ et tardi⁹ alia esse acqsita in motu. Si ergo nihil fit velocius aut tardi⁹ nisi fiat in tpe oportet qd̄ stat q in tpe stet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In quo aūt tempore primo quod stat et statur: in quodlibet huiusmodi necesse est stari. Diuiso enim tpe siquidez in neutra partium statur: neq in toto. Quare neq utiq stat qd̄ statur. Si vo in altera nō in primo toto statum est. Secūduz eni utrūq in hoc statur sicut dictuz est: et in eo q̄d mouetur prius. Sicut autez quod mouetur non est in quo primo mouetur: sic utiq neq in quo statur quod stat. Non eni in ipso moueri neq stari aliqd est primuz.

¶ Ostendit q in statu nō est dare p̄mo statum esse. Circa qd̄ duo facit. q: p̄mo facit qd̄ dictū est. 2° qd̄ dixerat manifestat in terminis ibi [Sit enim in q̄ p̄mo.] Dicit ergo q in tpe in quo p̄mo stat q stat: necesse est stare in quolibet huiusmodi. i. in qlibet parte illius tpis. nunq eni stat in aliquo tpe p̄mo nisi stetur in qlibet parte illius: q: diuiso tpe siquidem in nulla illarū partiū statur neq stabit in toto: quare nō utiq stat qd̄ statur. i. qd̄ dicit stare in aliquo tpe nō stabit in illo tpe cuz nō stet in aliqua parte eius. Si vo stat in altero. i. in altera pte tm̄ nō est statum. i. non stabit in toto illo tpe p̄mo. patet ergo q ſm utrūq. i. ſm utranq partē statur in hoc. i. in illo tpe in quo statur p̄mo sicut dictuz est prius in eo qd̄ mouetur: q: ut prius dicebat qd̄ mouetur in aliquo tēpore p̄mo mouet in quolibet ei⁹ hoc viso de leui patet q nō est dare p̄mo statū ēē: q: sicut in eo qd̄ mouet non est dare in quo mouet p̄mo sic utiq neq in quo statur est dare qd̄ stat p̄mo. nō enim in ipso moueri neq in ipso stari est aliqd p̄mū. Nā si talis mensurent tpe cum tps illud in quo statur sit diuisibile in infinitum non erit ibi dare primum statum esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit enim in q̄ p̄mo stat in q̄ est.a.b. Hoc q̄d ē ipartibile nō cōtingit eē. Mot⁹ enī nō est in ipartibili ꝑpter id q̄d motū est aliqd ipsius. Nō aūt stat demōstratū est eē quod mouet. At vō si diuisibile in q̄libet ipsius p̄mū stat. Hoc enī ostēsū p̄us ꝙ in q̄ p̄mū stat: in quolibet illius stat. Quoniam ergo tp̄s est in quo p̄mo statur: ꝛ nō atbomū est: omne aūt tempus in infinitū partibile non erit in quo p̄mo statur.

¶ Qd̄ dixerat manifestat in terminis dicēs. sit enim tp̄s in quo p̄mo statur in quo est.a.b. hoc autē.i.h⁹ tp̄s nō cōtingit esse ipartibile: q̄ mot⁹ nō est in impartibili ꝑpter id qd̄ in oi motu est.i.cōtingit ipsius mobilis aliqd eē motū p̄us ꝛ aliqd posteri⁹. nunq̄ enī cōtingit imaginari motū nisi imaginamur ibi esse p̄us ꝛ posterius ita ꝙ aliq̄ pars ipsius mobilis p̄us trāseat aliquā partē spatij. aliquā vō posterius. Cū ḡ hoc nō possit esse sine tp̄e nullus mot⁹ est in ipartibili. Sed ois mot⁹ est in tp̄e: q̄ ante dictū est id qd̄ stat eē id qd̄ mouet opꝫ ꝙ stet in tp̄e nō indiuisibili cū stat⁹ sit quidā mot⁹. at vō si diuisibile est id in quo stat ut patet ex dictis stat in q̄libet partium ipsius. Nā hoc ostēsum est p̄us. vꝫ ꝙ s̄m illud tp̄s in quo p̄ stat: stat in quolibet illius. Quoniā ergo tp̄s est id in quo stat ꝛ nō est atbomū ꝛ indiuisibile. cū omne tp̄s sit partibile in infinitū nō erit dare in quo p̄mo stat: q̄ nō est dare aliquā partē tp̄is que sit p̄ma: q̄ nulla pars tp̄is est adeo parua quā nō possit accipi alia minor: ꝛ per ɔ̄ñs nulla pars in aliquo tp̄e est ita p̄ma: q̄ nō possit accipi alia prior: q̄ semper minor pars precedit maiorem partem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq̄ igit̄ q̄escens cū p̄mo quieuit est. In impartibili enim non quieuit: propter id ꝙ nō motus in athomo. In quo autē quiescere ꝛ moueri. Tunc enim dicimus quiescere: quando ꝛ in quo aptum natū est moueri: nō mouet q̄d aptū natū est.

¶ Ostēso ꝙ in statu nō est dare p̄mū ostendit ꝙ nec in quiete est dare p̄m. Circa qd̄ duo facit: q̄ p̄ ostēdit ꝙ q̄cq̄d q̄escit in tp̄e q̄escit. 2° ex hoc ꝓbat ꝙ in q̄ete nō est dare p̄ q̄etatū eē ibi [Si vō ptibile.] Circa p̄mū duo facit s̄m ꝙ dupl'r ꝓbat ꝙ quicq̄d q̄escit in tp̄e quiescit. 2ª ibi [Amplius aūt.] Dicit ḡ ꝙ neq̄ igit̄ quiescēs est cū p̄ quieuit.i. in q̄ete nō est dare p̄m quietatū esse qd̄ pꝫ ex h̄ ꝙ ois q̄es fit in tp̄e. Qd̄ aūt sic sit ꝓbat dupliciter rōne quā dupliciter rōnē ēt supra tetigerat p̄ est nā in impartibili ꝛ in instanti nō q̄escit aliqd ꝑpter id qd̄ in athomo ꝛ in indiuisibili nō est mot⁹. in quo aūt cōtingit q̄escere cōtingit ꝛ moueri. Nā tūc dicimus aliqd q̄escere cū id qd̄ aptū natū est moueri nō mouet q̄n ꝛ in quo est aptū natū moueri. Cū ergo mot⁹ ꝛ quies sicut apta nata fieri circa idē si mot⁹ non pōt esse in indiuisibili neq̄ quies erit in indiuisibili sed in tempore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt id dicimus q̄escere cū similiter se habeat nunc ut p̄rius: tanq̄ non vno quodā indicātes: sz duob⁹ nunctis.

Quare nō erit in quo q̄escit impartibile.

¶ Adducit scd̄am rōnē ad idē dicēs ꝙ amplius id dicim⁹ q̄escere cū sil'r se habeat nunc ut p̄us tanq̄ nō iudicātes q̄etē in vno quodā nūc sed in duob⁹ nunctis.i. in duob⁹ nūc. nō possum⁹ enī imaginari aliqd se habere sil'r nūc ut p̄us nisi imaginaremur duo nūc quoꝝ vnū sit p̄us ꝛ aliud posterius. Cū ergo semꝑ inter duo nūc cadat tp̄s: q̄re si quiescē est se habere sil'r nūc ut p̄us illud in quo q̄d quiescit nō erit ipartibile neq̄ instās: sed oportet ꝙ sit diuisibile ꝛ tempus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si vō partibile tp̄s utiq̄ erit: ꝛ in q̄libet partium istarum q̄escit. Eodē enī modo demōstrabit̄ quo ꝛ in p̄orib⁹. Quare nullum erit p̄mum. Hec autem causa est: q̄ q̄escit q̄dem ꝛ mouet omne in tp̄e. Tempus aūt non est p̄mum: neq̄ magnitudo neq̄ oīno nullum continuum. Omne enim continuum in infinita diuisibile.

¶ Ex his que dixerat vꝫ ex eo ꝙ quies fit in tp̄e qd̄ est q̄d ptibile ostēdit ꝙ nō est dare p̄m q̄etatū eē dicēs ꝙ si utiq̄ erit ꝑtibile tp̄s illud in quo est q̄es ꝛ qd̄ q̄escet in q̄libet istaꝝ partium tp̄is supple si sic est non erit dare in q̄ete p̄m q̄etatū esse: q̄ eodē mō debebit̄ q̄ ꝛ in p̄orib⁹ demōstrabat̄: q̄ sicut supra ostēdebat̄ ꝙ nō est dare p̄mo statū eē nec p̄ motū esse: q̄ talia fiunt in tp̄e eodē mō nō erit dare p̄mū q̄etatū esse. Ideo subdit q̄re nullū erit p̄mū quietatū esse. h⁹ aūt cā est: q̄ qd̄ q̄escit ꝛ qd̄ mouet q̄escit in tp̄e ꝛ mouet in tp̄e. tp̄s aūt nō est p̄mū neq̄ magnitudo neq̄ nullū continuū est q̄d p̄mū. uel in nullo cōtinuo est accipere ptē p̄mā: q̄ oē continuum est diuisibile in infinitum. semper ergo minor pars in continuo erit ante maiorem.

Lectio.XVI.

Q Uoniā aūt omne quod mouet in tēpore mouet: ꝛ ex quodā in q̄dam mutat: in quo tp̄e s̄m se ꝛ nō quo in illius aliquo ipossibile est tunc s̄m aliquid esse primum quod mouetur.

¶ Postq̄ p̄hs determinauit de cōtinuitate mot⁹ ꝛ ostēdit quō mot⁹ habet diuidi in suas partes. In parte ista ut dicebat̄ remouet quedā dubia circa motū. Intēdit enim iprobare rōnes Zenonis per quas ꝓbabat nō eē motum. duo aūt facit: q̄ p̄mo iprobat positionē Zenonis in se. scd̄o improbat ipsas q̄ntum ad ea que sequebant̄ ex positione illa ibi [ostēsis aūt his.] Ad euidētiam aūt p̄me partis scīēdum ꝙ vna ratio ꝑpter quā Zeno negauit motū fuit: q̄ dicebat ꝙ omne mobile q̄ntūcūq̄ sit velociter motū semꝑ est in loco eodē ꝛ in loco sibi eq̄li. Sed qd̄ est tale nō mouet. ideo negabat motū dicēs ꝙ etiā id qd̄ videt̄ velociter moueri non mouet. ideo duo facit: q̄ p̄mo ostēdit ꝙ nullum mobile dū mouet est in tp̄e in aliquo eodē loco sibi equali. sed semꝑ solum hoc cōtingit esse in instāti. scd̄o ex hac veritate declarata descēdit ad iprobandā rōnē Zenonis. Zeno aūt deratiocinat̄. circa p̄mū tria facit: q̄ p̄mo ait ꝙ nullū mobile dum mouet est in tp̄e in aliquo eodem. scd̄o qd̄ dixerat ꝓbat. tertio ostendit ꝙ lꝫ h̄ nō cōtingat esse in tp̄e

cōtingit tñ esse in instãti. 2° ibi [quiescere enĩ.] 3° ibi [si enĩ non sic est.] Dicit ergo q̃ oē qđ mouet᷑ mouet᷑ in tpe ꝛ mutat᷑ ex quodã in quoddã in quo tpe ꝑm se totũ ꝛ nõ quo in aliquo illius idest in aliqua alia pte illius tpis. ꝑm ergo tps sic acceptum impossibile est qđ mouet᷑ idest mobile tũc. s. qñ mouet᷑ esse ꝑmũ ꝛ per se ꝑm aliqd idẽ. ¶ Notandum aũt q̃ ois motus est alietas quedã. omne ergo qđ mouet᷑ q̃diu mouet᷑ semp h̄et in se quãdã alietatẽ vnde dũ mouet᷑ semp est in alio ꝛ alio ita q̃ nõ est signare tps in quo ꝟ3 q̃ huiusmodi est sit in aliquo eodẽ. ¶ Notandũ etiã q̃ nõ at pħs q̃ mobile dũ mouet᷑ nõ sit in aliquo eodẽ loco uel in aliq̃ eadem forma: ꝟ3 simpl'r ait q̃ oẽ mobile dũ mouet᷑ nõ habet esse ꝑm vnũ ꝛ idem aliqd: q2 in oi motu ꝑm q̃ est ibi cõtinuitas ꝛ ꝑm q̃ mẽsuratur tpe semp est ibi successio ꝛ semp est ibi accipe aliud ꝛ aliud. ut si sic mot⁹ ꝑm locũ nunq̃ mobile dum mouet᷑ est in tpe in eodem loco sed semp est in alio ꝛ alio loco. Si uo sit mot⁹ ꝑm formã: q2 in tali trãsmutatiõe ut supra ostẽdebat᷑ accipit᷑ ꝯtinuitas mot⁹ rõne dispositionis annexe ꝑm huiusmodi dispõnez semp est accipe aliud ꝛ aliđ ita q̃ nunq̃ mobile dũ mouet᷑ ad formã q̃diu cõtinuat᷑ mot⁹ ei⁹ est ꝑm aliqđ tps in vna ꝛ eadẽ dispõne. hñ q̃ ul'ter dictũ est q̃ nul lũ mobile h̄et esse ꝑm aliquã. i. h̄et esse in aliquo eodẽ q̃diu durat mot⁹ eius. ¶ Notandũ ẽt q̃ cũ in quo tpe ꝑm se ꝛ nõ quo in aliq̃ illi⁹: q2 si debet esse uex qđ dr̃ videlicet q̃ nullũ mobile in tpe in quo mouet᷑ est in aliquo eodẽ accipiẽdum est tps in qđ mouet᷑ ꝑm se nõ in quo mouet᷑ ꝑm aliqd illius: q2 si quid diceret᷑ moueri in die: q2 mouet᷑ in hora nõ esset incõueniẽs accipe aliqđ tps ut accipere aliq̃ partẽ diei in qua esset in eodẽ loco. Sed si accipiatur tps in quo aliquid mouet᷑ ꝟ3 se totũ ꝛ nõ rõne partis eius nõ erit accipe aliquã partẽ illius tpis in qua mobile sit ꝑm aliqd idẽ uel in aliquo eodez. ¶ Notãdũ ẽt q̃ sicut oz accipi tps in quo aliquid mouet᷑ ꝑm se ad h̃ q̃ ũificet᷑ ꝓpositio dicta sic accipiẽdum est illud aliqd in quo est ꝑ ꝛ per se ad hoc q̃ habeat ueritatẽ qđ dicit᷑. cõtingit enim aliquid dũ mouet᷑ esse in eodẽ loco nõ ꝑmo sed ꝟ3 ptẽ: mobile enim dũ mouet᷑ nõ simul deserit totũ locũ suũ sed deserit ipm successiue ꝛ ꝑm ptes q̃re dũ ẽe motu est assignare aliqđ tps in q̃ mobile est in eodem loco sed hoc nõ est simpl'r ꝛ per se ꝛ ꝑmo sed ꝑm quid ꝛ rõne ptis. put videlicet aliquã ptẽ retinet de priori loco. Jnde est ergo qđ ait q̃ ipossibile est mobile tũc cũ mouet᷑ esse ꝑm aliqd ꝑmũ q2 non est icõueniẽs mobile dũ mouet᷑ esse in aliq̃ eodem loco rõne ptis: utq2 partim retinet de illo loco uel q2 ꝟ3 aliquã sui partẽ est in illo loco: sed q̃ sit signare tempus in quo mobile dũ mouet᷑ per se ꝛ ꝑmo ꝛ ꝑm se totũ sit in aliquo eodẽ est oino ipossibile. ¶ Notãdũ etiã q̃ hoc qđ dictũ est ut ẽt ꝯ̃ter videt᷑ innuere potissime ueritatẽ h̄et in motu locali: quia ibi maxime h̄et eẽ cõtinuitas ꝛ ibi semp est accipe aliã ꝛ aliã partẽ spatij ꝑm quã mouet᷑ mobile: ita q̃ nunq̃ mobile dũ mouet᷑ est per aliqđ tps in aliquo eodẽ loco. Jn alijs aũt motib⁹ intantũ h̄et ueritatem q̃ dictur inq̃tum reseruat᷑ in eis cõtinuitas motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quiescere enim est eo q̃ in eodez sit tẽpore quodam ꝛ ipsum ꝛ partiũ vnaqueq3. Sic enĩ dicimus quiescere: cũ3 in alio ꝛ in alio ipsorũ nunc uerũ sit dicere q̃ in eodem ꝛ ipsum ꝛ partes. Si aũt hoc gescere non contingit quod mutatur ꝟ3 aliquid esse totum ꝑm primuz tempus. Tẽpus enim diuisibile omne. Quare in alia ꝛ alia ipsius parte uerum erit dicere q̃ in eodem sit ipsum ꝛ partes.

¶ Probat qđ dixerat videlicet q̃ nõ est signare tps in quo mobile dũ mouet᷑ sit in aliquo eodẽ: q2 tunc mobile dũ moueret᷑ quiesceret. ideo ait q̃ quiescẽ est eo q̃ aliqd sit in eodẽ aliquo tpe quodaz. i. per aliqđ tps ꝛ ipm ꝛ vnaqueq3 partiũ eius. Sic enĩ dicimus quiescẽ aliquid cũ in alio ꝛ alio ipsorum nũc uex sit dicẽ q̃ sit in eodẽ ꝛ ip3 ꝛ partes eius. si aũt hoc est gescere nõ ꝯtingit q̃ mutat᷑ totũ esse ꝑm aliqđ. i. eẽ in aliquo eodẽ ꝑm ꝑmũ tps. i. ꝑm tẽpus in quo mouet᷑ ꝑmo. Naz tps oẽ diuisibile est quare si qđ mouet᷑ dũ mouet᷑ per aliqđ tps est per se ꝛ ꝑmo ꝛ ꝑm totuz in aliquo eodẽ in alia ꝛ alia parte ipsius tpis erit uerum dicere q̃ mobile ipm partes ei⁹ sint in eodẽ aliquo. cũ hoc ergo sit gescere sequit᷑ q̃ aliquid dum mouet᷑ quiescat qđ est inconueniẽs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim nõ sic est sed in vno solo nunc non erit tempus nullum ꝑm aliquid est ꝑm terminum temporis: in ipso autem nunc est terminus quod semp ꝑm aliqđ mouẽs: non tamen quiescit. Neq3 enim moueri neq3 gescere est in ipso nũc. Sed non moueri quidez est uerũ in ipso nũc: ꝛ esse ꝑm aliqd. Jn tempore autẽ nõ contingit esse ꝑm aliquid gescens: accidit eni quod fertur quiescere.

¶ Ostẽdit q̃ l3 mobile dũ mouet᷑ nõ sit in tpe in aliquo eodẽ. est tñ ibi in instãti. ideo ait q̃ si nõ est ꝛ sic q̃ mobile dũ mouetur non sit per aliqđ tps in aliquo eodẽ. Sed hoc sit in vno solo nũc nõ erit tẽpus nullũ nũc in quo mobile dũ mouet᷑ sit ꝑm aliquid. i. sit in eodẽ aliquo. Sed hoc erit solũ ꝟ3 terminũ tẽporis: q2 in ipso nũc qđ est terminus tpis mobile est manẽs ꝑm aliqd idẽ est ꝛ est in aliq̃ eodẽ. Sed nõ tamẽ ꝓpter hoc gescit: q2 neq3 moueri neq3 quiescere est in ipso nũc. Jdeo subdit q̃ nõ est uerũ aliqd moueri in ipso nũc est ueri mobile duz mouet᷑ esse ꝑm aliquid. i. esse in eodẽ aliquo supple per aliqđ tps: q2 aliqd dũ mouet᷑ nõ ꝯtingit ip3 eẽ quiescẽs in aliquo tpe ꝑm aliqd: idẽ q2 hoc posito accidit qđ fert᷑ quiescere dũ fertur ꝛ dũ mouet᷑ qđ est inconueniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Zeno autẽ deratiocinat᷑ ꝛ paralogizat. Si eni semper dicit gescit omne autem mouet᷑ cũ sit ꝑm equale. Est autem semper quod fertur i ipso nũc imobilẽ eẽ sagittam que fert᷑. Hoc aũt falsuz est. Non eni cõponit᷑ tps ex ipsis nunc idiuisibilibus sicut nec alia magnitudo in illa.

¶ Ostendit mobile dũ mouet᷑ nõ esse in loco eodem

in tpe sed in instāti. ex hac ueritate ostēsa descēdit ad soluēdū quādā rōnem Zenonis per quā negabat motus. mot⁹ aūt quidā est ad ubi. quidā vo ad formas. Rursus mot⁹ localis sive moc⁹ ad ubi duplex est: q2 quidā est rect⁹ quidā aūt circularis. tria ḡ facit: q2 p̄ solūt rōnes Zenonis per q̄s negabat motum localē rectum. scđo soluit rōnem eius per quā negabat motū ad formā. tertio soluit rōnē ei⁹ per quā negabat motū circularē. 2ª ibi [neq3 igitur fm mutationē.] 3ª ibi [Itez in circulo.] Circa primū duo facit: q2 p̄mo ex eo qđ p̄miserat soluit quādā rationē Zenonis per quā negabat motū localē rectū. scđo narrat oēs rationes eius per q̄s negabat h⁹ motū ⁊ soluit eas ibi [Quatuor aūt sūt.] Dicit ergo q̄ Zeno deratiocinaf. i. male rōcinaf ⁊ paralogizat. dicit enim q̄ semp omne: aut quiescit aut mouef. Sed cū aliqd sit fm eq̄le. i. sit in loco sibi equali supple 9stat cū sic se hēt. nō mouef ḡ quiescit: sed qđ fert semp erit in ipo nūc sup. in loco sibi equali ergo qđ fert. i. qđ videf ferri nō mouef sagittā ergo que fert. i. que videf ferri ut dicebat cōtingit eē immobilē: q2 semp est in loco sibi eq̄li. soluit aūt hanc rōnem Zenonis dicēs q̄ hoc falsuz est. s. sagittam que fert nō moueri. nā l3 in q̄libet nūc sit in loco sibi eq̄li. nō m̄ 9tingit pp̄ter hoc eā quiescere q2 tps nō cōponif ex ipsis nūc nec ex ipsis īdiuisibilib⁹ sicut nec alia ulla magnitudo ex indiuisibilibus cōponif. ¶ Notādū aūt q̄ ad solutionē hui⁹ rōnis ueritas ualet p̄missa. Nā si aliqd dū mouef non est signare in quo sit in eodē loco sed solū hoc est in istāti sequif q̄ mobile dū mouef nō sit in tpe in loco sibi eq̄li. Nā si nō est signare tp̄s in quo mobile dū mouef nō sit in plurib⁹ locis cū plura loca simul sumpta excellāt q̄ntitatē ipsius mobilis nullū mobile dū mouef in tpe est in loco sibi equali. Sz solū hoc est in istāti paralogizabat Zeno cum dicebat mobile semp est in loco sibi equali ḡ nunq̄ mouef. Nā cū nō sit in loco sibi eq̄li nisi in istāti in tpe sit in plībus locis ⁊ per cōsequēs nō sit in loco sibi eq̄li debebat arguere q̄ mobile in instāti nō mouef. nō aūt debebat negare q̄ nō moueret in tēpore nisi forte tps esset compositū ex instantibus. ¶ Notādū aūt q̄ 2ᵒʳ alr̄ soluit rōnem Zenonis. ait eni q̄ est in loco sibi eq̄li in actu nō mouef: mobile aūt dū mouef nō est in loco sibi eq̄li in actu: q2 durāte motu cōtinuo oīa mutata eē sūt ibi in potētia nō in actu. solū enī ultimū mutatū eē est in: motu in actu. Deficiebat ḡ rō Zenonis p equocationē: q2 exn̄s in loco eq̄li sibi nō mouetur uez est si respiciat h⁹ locū tanq̄ ens in actu. Sed mobile dū mouef respicit locū in quo est tanq̄ ens in potētia: q2 motus est actus entis in potētia fm q̄ h⁹. solutio tñ p̄ß magis videf ire ad mentem Zenonis: q2 ex hoc negabat motum: q2 videbat mobile in quolibet instāti esse in loco sibi eq̄li. h̄ ergo arguebat motū nō esse in instāti. Sed nō pbabat motū non esse in tpe nisi ut dicebaf tps esset cōpositum ex instantibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quatuor aūt sunt rationes de motu zenonis habentes difficultatem soluētib⁹. Prima quidem de eo quod non mouef propter hoc q̄ prius in mediuz oportet accedere quod fertur: q̄ ad finē: de qua diuisimus in prioribus rationibus.**

¶ Narrat omnes rationes zenonis per quas negabat motum localem rectum ⁊ soluit rationes illas circa qđ quatuor facit fm q̄ quatuor tales rōnes posuit. secunda ibi [secūda aūt.] 3ª ibi [que nūc.] quarta ibi [quarta autem.] Dicit ergo q̄ quatuor sunt rationes zenonis de motu habentes difficultatem soluentibus. i. gerentes difficultatē his qui uolunt eas soluere. prima autē est de eo q̄ nō mouetur propter hoc q̄ prius oportet quod fertur. i. mobile accidere in medium spatiū q̄ ad finē spatij de qua ratione diuisimus. i. distinximus in prioribus rationib⁹. ¶ Notandum autez q̄ ut supra dicebatur zeno negabat motū q2 dicebat q̄ mobile prius oportet transire medium spatium q̄ totum ⁊ ad hoc prius dimidium dimidij quare cum cōtinuū sit diuisibile in infinitum ⁊ nō 9tingat infinita pertransiri: dicebat autē q̄ nō 9tingit moueri: hec aūt ratio soluebatur superius per diuisionem sup distinctionem. Dicebatur enim q̄ est infinitum duplex diuisione ⁊ extēsione pp̄ter hoc nō est icōueniēs magnitudinē aliq̄ trāsiri in aliquo tēpore q2 sicut magnitudo illa nō est ifinita extēsione sed diuisione sic est tps in quo transit est ifinitum diuisione: trāsire aūt infinitū in tpe infinito nō videf icōueniēs. ¶ Dubitaret forte aliqs quō habeat solui hec ratio Zenonis fm ueritatez. Dicēdū q̄ ut dicebaf sup h⁹ solutio est ad hoiem. nā nō 9tingit transiri aliqđ infinitū in tpe infinito nisi supponatur transitū illū ⁊ motū illuz nō icepisse: q2 nō tps infinitum 9tingit pertrāsire si h⁹ tps incepit. Ideo ut dicebatur ibi q̄ nō sufficit dicere ad soluēdū rōnē Zenonis q̄ spatiū infinitum pōt trāsiri in tpe infinito nisi distinguaf de ifinito. possumus ergo dicē q̄ ifinita in potētia nō est icōueniēs ptrāsire sed infinita in actu est icōueniēs. in q̄libet eni spatio sunt infinita spatia: q2 qđlibet cōtinuū est diuisibile in infinitas ptes ⁊ in q̄libet motu sunt ifinita mutata eē in oī ḡ motu est dare infinita eē ptcāsita sed h⁹ ifinita sunt in potētia nō in actu. Nā in quolibet spatio sunt ifinita spatia in potētia. Nā ptes sūt in potētia in toto sic eē in q̄libet motu sunt infinita mutata eē in potentia nō in actu ut dicebaf. i. q̄ in motu solū mutatū eē ultimū est in actu. cetera vo sunt in potētia. qui ḡ sic imaginaf motū q̄ sint ibi infinita mutata esse in actu ponit q̄ per motū aliquē nunq̄ possit trāsiri magnitudo finita: utputa siqs moueretur per mediū spatij ⁊ ibi sisteret ita q̄ eēt ibi mutatū eē in actu ⁊ postea moueref p dimidiū dimidij ⁊ ibi sisteret sic faciēdo nunq̄ ueniret ad finē spatij: q2 cōtingeret ipm trāsire infinita mutata esse in actu. Sed cū mot⁹ cōtinuef ⁊ mutata eē que sūt in singulis ptibus spatij sint solū in potētia nō est icōueniēs motū eē nec est icōueniēs trāsire spatiū quodcūq̄ infinitū. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs pp̄ qđ est icōueniēs trāsire ifinita in actu nō autē in potētia. Dicēdū q̄ h duplici via uenari possum⁹ q̄rū p̄ma talis est mutātū est icōueniēs infinitū trāsiri inq̄tum per h⁹ transitū infinitū finif. Nā per se loquēdo quicqd nō facit de infinito finitū s3 q̄ h⁹ nō repugnat infinito: facere aūt de infinito finitum ⁊ finire infinitū: h est ponere ipm inter fines ⁊ in terminos. oīs ḡ ille trāsitus qui nō ponit ⁊ nō claudit ifinitū iter ceteros fines ⁊ iter ceteros limites

ſm q̃ hꝰ ꝛ per ſe nõ repugnat īfinito:quare ſi aliqḋ mobile ferret per mediū ſpatiū ꝛ ibi ſiſteret: ꝛ poſtea per mediū dimidij ꝛ ibi ſiſteret ſi ſemꝑ ſic faciēdo poſſet attingere aliqñ ad finē ſpatij eēt ibi dare īfinita mutata eē in actu inter que eēt eēt dare ꝑmū mutatum eē in actu. q2 ꝑmum mutatū eſſe in actu:ſuit in medio ſpatij.2m aūt in medio dimidij. 3m aut eſt in medio reſidui ꝛ ſic deinceps.ergo ſi talis trāſitꝰ aliqñ cōpleret ſeq̄ret q̃ eēt dare infinita mutata eē in actu clauſa ꝛ terminata inter duo mutata eē in actu:quoꝝ vnum eēt in medio ſpatij.reliquum vo in fine.ponere ḡ īfinita mutata eē in actu ptrāſiri eſt incōueniēs:q2 ponit q̃ īfinita ſunt finita ꝛ q̃ infinita claudunt inter duas fines:q2 ut dictū eſt. Jn mutatis eē in actu eſt dare ꝑmum mutatū eē:ſed ponere q̃ īfinita in potētia trāſeant cum talia mutata eē ſic ſint ptrāſita q̃ nõ eſt ibi dare ꝑ mutatū eſſe talis trāſitus nõ repugnat infinito hꝰ: q2 nõ facit ipſum eſſe finitū nec claudit ipm iter duos fines ꝛ inter duos terminos.v3 inter ꝑmū ꝛ vltimū. Jncōueniens enim eēt ſi ibi eſſet dare primū mutatū eſſe q̃ ꝯtingeret aliqñdo infinita ptranſiri ꝛ infinita eſſet finita cū haberēt duos fines.ſ.primū ꝛ vltimū.patet ergo q̃ trāſire infinita in actu eſt incōueniēs:q2 in tali trāſitu eſt dare ꝑmū ꝛ vltimum,ꝓpter q̃ hꝰ trāſitus repugnat infinito:ſed cū infinita mutata eē in potētia ſic trāſeant q̃ per hꝰ trāſitū nõ eſt ibi dare primo mutatū eē ſic trāſire infinita nõ eſt incōueniēs:q2 ex hoc nõ ꝯſtituantur īfinita inter duos terminos ꝛ iter duos fines. v3 inter ꝑmū ꝛ vltimū. ¶ Scḋa via ad inueſtigandū hoc idē patet ſic.nã ſi aliqua cā eſt ꝓpter quam ſit incōueniēs trāſire infinitū ex hꝰ ſumit:q2 trāſire īfinitū eſt quodāmodo finire ipm ꝛ facē ipm finitū.ſicut ḡ eſt incōueniēs īfinitū eē finitū ſic eſt incōueniēs trāſire īfinitū.finitū aūt ꝛ īfinitū opponuntur.oppoſita aūt nõ pñt eſſe in eodē actu. Jncōueniēs eni eſt vnū ꝛ idē eē actu ſimul albū ꝛ nigrū: ſꝫ vnū oppoſitoꝝ ſit in aliq̄ in actu.aliud aūt ſit in potētia nihil eſt incōueniēs.videmꝰ eni3 qḋ eſt potētia album actu eē nigrū.īfinita ḡ in actu ptrāſiri eſt incōueniēs:q2 tūc actu aliq eēnt ſimul īfinita ꝛ finita.ſꝫ īfinita in potētia nõ vr̄ incōueniēs: q2 nil īpoſſibile ſi aliqḋ ſit in potētia vnū oppoſitoꝝ ꝛ actu aliud ut qḋ ſit potētia īfinitū.actu vo finitū ergo nõ eſt incōueniēs trāſire infinita in potentia. tū q2 ex tali trāſitu non ꝯſtituunt infinita inter duos fines:ut q̃ ſit ibi dare dare ꝑmum ꝛ vltimū:tū etiam quia nõ eſt incōueniens aliquid eſſe potētia vnū oppoſitoꝝ ꝛ actu aliud. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secūda aūt uocata Achilles. Eſt autē hoc q̃ tardius nequaq̄ iungetur currens a uelociſſimo. Ante autem neceſſe perſequēs ire vnde mouit fugiēs. Quare ſemper aliquid habere neceſſe eſt tardius.

¶ Ponit ſcḋam rōnē.circa qḋ tria facit.ꝑmo ponit huiuſmodi rōnem.2° cōparat hāc rationē ad precedentē.tertio ſoluit ipſam.ſcḋa ibi. Eſt autē hec eadē. Jtertia ibi. Uelle autem q̃ precedēs. Dicit ergo q̃ ſecūda ratio eſt uocata Achillea.ſ.fortis ꝛ immeabilis.ſequit autē in lra noſtra eſt.a.b. qḋ tardius ꝛ eſt corrupta.debet eni3 dicere eſt antē hoc qḋ tardiꝰ.eſt aūt hec ratio que uocat Achilles q̃ nihil contingit moueri:q2 ſi poneret moueri eſſe:ſequeret hoc incōueniens q̃ tardius currens nequaq̄ iūgeretur a uelociſſimo. Nam uelox perſequēs tardum anteq̄ iungat ipſum neceſſe eſt ipſum ire uſq̄ ad locū.vnde tardum fugiēs mouit. dum ergo uelox trāſibit ſpatium illud tardū inter dū aliquid mouebit. Rurſus ergo oportebit uelox ptrāſire illud ſpatiū q̃ tardū acquiſiuit ꝛ dum per trāſit ipſum interdū tardū aliqḋ acquiret de ſpatio:quare neceſſe eſt tardius ſemper habere aliqḋ de ſpatio ante uelox. nunq̄ ergo uelox iunget ipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt aūt hec eadē ratio in decidendo in duo. Differt aūt in diuidendo nõ in duo acceptā magnitudinem. Nõ quidem igitur ꝯiungi tardius accidit ex rōne. Fit autē ad idē in duo deciſio. Jn utriſq̄ enim accidit nõ attingere ad terminū diuiſa quodāmodo magnitudine. Sed apponitur in hoc:q2 neq3 uelociſſimum qḋ cum tragedia dictum eſt: in perſequendo tardius. Quare neceſſe eſt eādem eſſe ſolutionē.

¶ Cōparat hāc rōnē ad ꝑcedētē.d.q̃ hec rõ eſt quodāmodo eadē in decidēdo in duo.i.eſt eadē cū rõne ꝑmiſſa que negabat motū decidēdo ſpatium in duo media. ¶ Dicebat eni ibi q̃ opꝫ mobile ꝑus ptrāſire mediū ſpatij ꝛ ad ꝑus mediū dimidij: ꝛ ſic in īfinitū q̄re nõ ꝯtingat moueri:q2 nõ ꝯtingit īfinita ptrāſire. hꝰ aūt rõ q̄dāmodo eſt eadē cū illa:ſꝫ differt in nõ diuidendo in duo accepta magnitudine. Nõ eni arguit hec rõ ex diuiſiõe in duo:ſꝫ ex ꝓportiõe uelocis ad tardū. Accidit qdē igitur ex rōne iſta:2ª tardiꝰ nõ ꝯiūgi cū velociori.lꝫ ḡ q̄tū ad modū arguēdi differat hec rõ ab illa.m̄ q̄tū ad v̄tutē medij hec rõ fit ad idē deciſionē in duo.i.eadē cū rōne que deſcēdit. Nã in utriſq̄ diuiſa q̄dāmodo magnitudine accidit nõ iūgē terminū.utraq̄ eni3 rõ arguit ex diuiſione magnitudinis. Sed pª diuidebat ſpatiū in duo media.2ª vo arguit ex diuiſione magnitudinis ſiue ex diuiſiōe ſpatij nõ diuidēdo ipm in duo media.ſꝫ diuidēdo ipm ſm ꝓportionē uelocis ad tardū.v̄tualiter tñ eſt eadē rõ hec cū illa. Sed ponit in hac 2ª rōne q̃ neq3 uelociſſimū in pſeq̄ndo tardiꝰ iūget ipm qḋ dictū eſt cum quadā tragedia.q̄ſi dicat.q̃ hꝰ appoſitū nõ auget rōnis difficultatē:ſꝫ ſolū facit ad quēdā ornatū ꝛ ad quādā vboꝝ magnificētiā:quare cū hec rõ ſit eadē cū illa q̄tū ad v̄tutē medij neceſſe eſt eādē eē ſolutionē huiꝰ ꝛ illꝰ. ¶ Notādū aūt hāc rōnē ſcḋā ꝛ ꝑmā deficē:q2 accipiebat q̃ in motu eēnt mutata eē in actu. Dicebat enim ſupra q̃ ſi mobile moueret uſq̄ ad mediū ſpatij ꝛ ibi ſiſteret: ꝛ poſtea ad mediū dimidij ꝛ ibi ſiſteret: ꝛ ſic deinceps nunq̄ perueniret ad terminū nec poſſet attingere finē ſpatij.ſicut etiā ſi tardū ꝑcederet uelox per aliqḋ ſpatium ꝛ uelox prius iret ad locū.vnde mouit tardū ꝛ ibi ſiſteret: ꝛ poſtea iret ad terminū ad quē interdum iuit tardū: ꝛ ibi etiā ſiſteret: ꝛ ſic deinceps nunq̄ iūgeret ipſū nec ꝑtingeret ad terminū aliquē vnū ſimul cum tardo.v̄tualiter ergo eadē eſt hec rõ cū pª:q2 q̄libet arguit ex diuiſiõe ſpatij in īfinitū ꝛ q̄libet ponit q̃ mobile nõ poſſit uenire ad terminum:

et etiā quelibet ponit qđ in motu debeant esse infinita mutata esse in actu. differt tñ hec ab illa quantum ad modū diuidendi spatium: qz prima arguit q̄ mobile non possit peruenire ad terminū spatij diuidendo ipsum in duo media. secūda vero arguit q̄ velox nō possit peruenire ad eūdem terminum simul cum tardo diuidēdo spatium scḋm proportionem velocis ad tardum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uelle aūt q̄ precedens nō tangat falsum est. Cū enim precedit: nō contingetur: sed tñ contingetur siquidem dabitur transire finitam. Hec quidem igitur rationes sunt due.

¶ Soluit hanc rōnē dicēs: q̄ velle q̄ tardū precedens nō tangat a veloci falsum est. Nā cū precedit nō tangetur. Nō em̄ hec duo sil' erūt q̄ precedit et sit ei contactum: sꝫ tñ aliquā contingetur: qz aliquā velox perueniet ad eūdem terminū cū tardo. Siquidē dabitur .i. si concedatur mobile posse trāsire magnitudinē aliquā finitā. Addit autē q̄ he quidē rōnes due sunt. sunt enim due quātū ad modū arguēdi. vna tñ sunt quātū ad radicē et quātum ad virtutē medij. ¶ Notandū aūt virtutem solutionis huius in hoc consistere. vꝫ qz pōt trāsire magnitudo finita: qz in motu nō sunt infinita mutata eē in actu: sed in potētia. Ideo mobile pōt peruenire ad finem spatij et velox poterit attingere tardū. supposito enim q̄ infinitū spatiū possit pertransiri cū velox sit qđ in equali tempore vadit plus nō hēt dubiū quin velox possit attingere tardū dato q̄ antecedat ipm. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tertia aūt que nūc dicta est: quoniam sagitta que fertur stetit. Accidit aūt scḋm q̄ accipit tempus componi ex ipsis: nūc non dato enim hoc non erit sillogismus.

¶ Ponit tertiā rōnē dicēs: q̄ 3ª rō est que et nūc dicta est: quoniam et sagitta que fert velociter stetit .i. quiescit qz semp est in loco sibi equali. Accidit autē hoc vt dicebat: scḋm q̄ zeno accepit tps cōponi ex ipsis nūc. nā sagitta mota in nūc est in loco sibi equali: sꝫ in tpe est in inequali. nō ḡ sequitur q̄ sagitta mota quiescat: qz est in loco sibi equali nisi supponeretur q̄ motus et quies possent eē in instāti et q̄ tps cōponeretur ex ipsis nūc. Hoc aūt nūc dato .i. non cōcesso non est sillogismus .i. non cōcludit huiusmodi ratio. Lectio. XVII.

Quarta autem est ex his que mouentur stadio ex contrarietate equalium magnitudinū iuxta equalia. Horum quidem a fine stadij: illorū autē a medio equali velocitate. In quo accidere opinatur equale tēpus duplici medium. Est autem deceptio in eo q̄ hoc quidem secus motum: illud autē secus quiescens equalē magnitudinem velle equali velocitate scḋm equale fieri tēpus. Hoc autem falsum est.

¶ In parte ista vt dicebat ponit phs quartam rōnē zenonis per quā negabat motū esse. circa qđ duo facit. qz p° ponit hui' rōnē et soluit eā. 2° qđ dixerat manifestat in terminis ibi ut sint stātes. Dicit ḡ q̄ quarta rō zenonis est ex his magnitudinib' que mouentur in stadio .i. in spatio aliq. et hoc ex contrarietate equaliū magnitudinū iuxta equalia. Horū quidē nāqꝫ .i. harū magnitudinū motarū a fine spatij. illorū aūt a medio et hoc equali velocitate in quo motu opinatur zeno accidere mediū tps eē equale duplici tpi. imaginabatur enim zeno tres magnitudines equales duas mobiles et ties contrarias et vnā quiescētē. mobiles aūt coaptabat a principio: ita q̄ primum vni' magnitudinis mobilis erat iuxta principiū alteri' mobilis: sed magnitudinē quiescētē coaptabat magnitudinib' mobilib' scḋm mediū. Dēs aūt has ponebat equalis velocitatis. constat aūt q̄ cū eque velox trāsit mediā magnitudinē quiescētē trāsit duplā magnitudinē contra motā. Ex hoc ergo arguebat zeno q̄ idē tps eēt mediū et duplū. Idem enim tps erat: qz simul trāsiit media magnitudo quiescēs et dupla magnitudo contra mota. Supponebat enim zeno q̄ dupla magnitudo transiret in duplo tpe et media in medio: quare cum in eodē tpe trāsiret dupla magnitudo contra mota et media quiescēs dicebat eē idē tps et equale tēpus duplū et tps dimidiū. Soluitur aūt hec rō et est deceptio circa ipm in eo q̄ hoc quidē mobile mouetur secus mobile motū. illud aūt secus quiescēs. velle aūt equalē magnitudinē equali velocitate fieri vel ferri nō hēt aliā rōnem scḋm equale tps. verū est ceteris paribus. Sed si vna trāseat magnitudinē aliā vero trāseat quiescētē nō fiet scḋm equale tps hic trāsitus et ille. ideo sbdit q̄ hoc aūt est falsum. vꝫ q̄ fiat trāsitus talis scḋm equale tps cum dicte magnitudines nō eodē modo se habeant: sed vna sit mobilis altera vero quiescens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ut sint stantes equales magnitudines: in quibus sunt .a.a.a. alie autem in quibus ipsa .b.b.b. incipientes a medio ipsorū .a. que equales scḋm numerū his entes et magnitudinē. Alie autem quibus ipsa .c.c.c. ab vltimo equales numero his et magnitudinem eque veloces ipsis .b. Contingit igitur primum .b. simul cū vltimo .a. esse et primum .c. secus inuicem motorū. Accidit autem ipsum .c. iuxta oia .a.a.a. trāsire ipsum .b. secus media .a. Quare medium esse tēpus: equale enim vtrūqꝫ est: secus vnūquodqꝫ. Simul autē accidit ipsum .b. secus oia .c. trāsactū esse. Simul enim erit primum .b. et primum .c. in contrarijs vltimis in equali tēpore ad vnūquodqꝫ factū ipsorū .b.b.b. quantum quidem ipsorū .a. vt ait propter ambo equali tempore secus ipsa .a. fieri. Ratio quidē igitur hec est. Accidit autem ad dictam falsitatem.

¶ Qđ dixerat manifestat in terminis dicēs: vt sint magnitudines stātes in quibus sunt .a.a.a. magnitudo enim .a.a.a. debet intelligi stās et imobilis. rursus aūt sint alie magnitudines in quibus sunt ipsa .b.b.b. incipiētes a medio magnitudinū .a.a.a. entes equales his scḋm num et magnitudinē. Nā magnitudines .b.b.b. debēt hēre tot partes scḋm nūm et equales scḋm magnitudinē quot hnt .a.a.a. Iterū aūt sunt alie magnitudines in quibus sunt .c.c.c. mouētes ab vltimo et equales nūo et magnitudine et eque veloces his q̄ sunt .b. vel his que sūt .b.b.b. Aduertēdū aūt q̄ .a.a.a. pōt dici magnitudo et magnitudines: ma

gnitudo autem intelligitur esse magnitudo continua. Per hoc quod dicit. a. a. a. esse magnitudines ratione diversarum partium: quia. a. a. a. intelligitur habere tot partes et equales quot habet. b. b. b. vel. c. c. c. quelibet ergo harum potest dici magnitudo ratione continuitatis et magnitudines ratione diversarum partium. ¶ Advertendum etiam quod. a. est magnitudo stabilis. b. et. c. sunt magnitudines mobiles: tamen b. et. c. si sint magnitudines mobiles quod aliter. b. incipit moveri a medio et aliter. c. ab ultimo. Nam. b. incipit moveri a medio ipsius. a. sed. c. dicitur incipere moveri ab a. ultimo non respectu ipsius. a. sed respectu ipsius. b. advertendum etiam quod cum philosophus nominat unam litteram intelligit totam magnitudinem nominando solum. c. intelligit totam magnitudinem. c. c. c. et nominando solum. b. intelligit totam magnitudinem b. b. b. his igitur sic dispositis patet quod contingit primum. b. simul esse cum ultimo. a. et primum. c. quod est de numero secus invicem motarum erit supple simul cum ultimo. b. Ideo ait accidit autem ipsum. c. iuxta omnia. b. transisse aliqui autem textus habent iuxta omnia. a. transisse. sed debet dicere iuxta omnia. b. ipsum autem. b. accidit transisse secus media a. simul ergo. c. transit omnia. b. et. b. transit media. a. sed medium est tempus in quo et. b. transit media. a. et supple tempus in quo. c. transit omnia. b. est duplum. nam utrumque secus unumquodque est equale. nam. a. comparatum secus. b. et secus. c. est equale ad utrumque. Si ergo. a. est equale ipsi b. tempus in quo transit medium. a. est medium et tempus in quo transit totum. b. est duplum. cum igitur similiter accidat. b. transire media. a. et. c. transire totum. b. sequitur quod tempus duplum sit equale dimidio. Subdit autem quod accidit ipsum b. simul secus omnia. c. transactum esse et supple. c. secus omnia b. attamen. c. et. b. non transierunt nisi media. a. Ideo subdit quod similiter erit primum. b. et etiam primum. c. in contrariis ultimis ipsius. a. et etiam in equali tempore factum erit primum. c. ad unumquodque ipsorum. b. quantum quidem ipsorum. a. et hoc ut ait propter hoc quod ambo. scilicet. c. et. b. accidit fieri in equali tempore secus ipsa. a. i. et secus ultima ipsius. a. addit autem. quasi solvendo quod hec ratio accidit ad dictam falsitatem. videlicet quod. a. ponitur stabilis. b. et. c. ponuntur mobiles. ideo simul transit medium. a. et totum. b. non tamen propter hoc tempus medium est equale duplo. ¶ Notandum autem quod dispositis magnitudinibus ut dictum est contingit. b. transire medium. a. et totum c. et contingit. c. transire medium. a. et totum. b. verumtamen aliter. b. transit medium ipsius. a. et aliter. c. quia. b. transit medium ex parte una et. c. ex parte alia. Ita quod accidet. b. et c. esse in contrariis ultimis ipsius. a. quia cum. c. et. b. contrarie moveantur primum. b. veniet ad unum ultimum ipsius. a. et primum. c. veniet ad aliud ultimum. completo igitur motu primum. b. et primum. c. erunt in contrariis ultimis ipsius. a. ¶ Notandum etiam quod quia ambo. scilicet. b. et. b. fiunt in equali tempore secus contraria ultima ipsius. a. simul accidit. c. factum esse circa unumquodque ipsorum. b. et circa media. a. sic etiam. b. simul sit circa omnia. c. et circa omnia. a. et quia totum. c. vel totum. b. transitur in duplo tempore quam medium. a. arguebat zeno tempus duplum esse equale dimidio. Sed hec ratio accidit ad dictam falsitatem. Nam verum est quod dupla magnitudo transitur in duplo tempore quam dimidia cetera conditionibus paribus: sed in proposito non ponuntur conditiones pares: quia. a. ponitur magnitudo stabilis. b. et. c. ponuntur magnitudines contra mote. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Neque igitur secundum mutationem in contradictione nullum erit impossibile: ut si ex non albo in album mutetur: et in neutro est. Tanquam ergo neque album erit: neque non album.**

¶ Ostendit quomodo zeno negabat motum ad formam. circa quod duo facit. quia primo innuit rationem eius defectivam. secundo assignat causam defectus ibi [Non enim si non.] Ostendit ergo quod neque igitur secundum mutationem in contradictionem neque secundum mutationem ad formam nobis nullum erit impossibile: ut si aliquid mutetur ex non albo in album. Arguebat zeno quod cum sic mutatur in neutro est tanquam erit album neque non album. ¶ Notandum autem zenonem sic negasse motum ad formam. Nam in omni motu ad formam est aliqua generatio et corruptio et in omni tali est assignare mutationem secundum opposita contradictionis sive hec sit in accidentibus: ut cum ex non albo fit album: sive in substantialibus ut cum ex non aere fit aer. Si igitur secundum talia opposita est transmutatio: quia quod transmutatur dum transmutatur est in neutro terminorum: oportebit quod ex non albo fit album: neque esse in non albo: neque in albo sic est aliquid quod neque erit album: neque non album: quia ut dicebat zeno si est dare motum ad formam est dare medium inter contradictoria quod est inconveniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Non enim si non totum in quolibet est: non dicetur album: aut non album. Album enim dicitur: aut non album: non quod totum sit huiusmodi: sed quo plures: aut magis proprie partes. Non idem autem est non esse in hoc: et non esse in hoc totum. Similiter autem est et in esse et in non esse: et in aliis que secundum contradictionem sunt. Erit quidem enim ex necessitate altero oppositorum. In neutro autem semper totum.**

¶ Assignat causam defectus dicens: quod non enim si totum mobile non est in quolibet terminorum non propter hoc non dicetur album: aut non album. Nam album dicitur aut non album non quod totum sit huiusmodi: sed quod plures: aut magis proprie i. magis principales partes: aut huiusmodi. si ergo aliquid de non albo fiat album poterit contingere quod cum dealbatur partim sit in albo. partim in non albo: nec tamen propter hoc illud quod dealbatur nec dicetur album nec non album: quia si plures partes eius vel principaliores fiat albe quam non albe dicetur album. Si autem e converso dicetur non album. Nam non idem est aliquid non esse in hoc et non esse in hoc secundum se totum. Non ergo idem est aliquid non esse album et aliquid non esse album secundum se totum. poterit enim contingere quod aliquid secundum aliquas partes sit album et non dicatur simpliciter non album si secundum plures partes et secundum principaliores habeat esse album et quod dictum est de albo et non albo intelligendum est quod similiter est autem in esse et non esse: ut in contradictionibus secundum substantiam et in aliis mutationibus que sunt secundum contradictionem ut in calido et non calido et in ceteris huiusmodi. erit enim quod transmutatur ex non calido in calidum vel ex non albo in album ex necessitate in altero extremorum: quia quodlibet est vel est album vel non album semper tamen dum durat motus in neutro terminorum est secundum totum. ¶ Notandum autem virum solutionis huius in hoc consistere: quod non oportet quod si aliquid de non albo fit album quod oporteat dare medium inter contradictoria. Non enim oportet quod dealbatur nec simpliciter esse album nec simpliciter non esse album. Sufficit secundum aliquas partes esse album et secundum aliquas non album: et sic successive movetur ad albedinem donec secundum se totum sit album. ¶ Dubitaret forte aliquis: quia non videtur quod philosophus non vitet inconveniens ad quod volebat ducere zeno. Nam si quod secundum plures partes vel

pricipaliores est nõ albũ dato ꝙ ſm pauciores partes uel minus pncipales ſit album ſimpliciter debet dici nõ album. Si autẽ ſit ecõuerſo eſt ecõuerſo. ergo ſi aliqd dealbaẽ etiã cum dealbaẽ ſimpliciter ⁊ abſolute ſm philoſophũ debet dici albũ uel nõ albũ: ita ꝙ nunꝗ erit dare medium iter ꝯdictoria. vꝫ ꝙ neq; tale ſit albũ nec nõ album: qꝛ qđ ſic dealbaẽ qꝫdiu ſm plures ptes uł pncipaliores erit nõ albũ diceẽ nõ albũ. qñ aũt inũtuꝫ erit dealbatũ ſm plures ptes ſit albũ diceẽ ſimplr albuꝫ. Hꝫ aũt nõ vꝫ ſufficeẽ: qꝛ poterit ꝯtingere ꝙ id qđ dealbaẽ ſit corpuꝫ hõgeneũ: ita ꝙ nõ hẽat ptes magis uel min⁹ pncipales. Cũ ꝗ tale corp⁹ ſm mediũ erit dealbatuꝫ: tũc nec ſm plures ptes nec ſm pncipaliores erit albuꝫ uel nõ albũ. ꝗ ſaltẽ tunc erit dare mediũ iter ꝯdictoria. Dicẽdũ ꝙ ipoſſibile eſt cadẽ mediũ iter ꝯdictoria. cum ꝗ aliqd dealbeẽ ẽt dum dealbaẽ nunꝗ erit ſignare iſtãs ꝙ nec ſit albũ nec nõ albuꝫ. Nã ſi ſm plures ptes uel ſm pncipaliores ſit album dato ꝙ ſm aliquas ptes ſit nõ albũ diceẽ ſimplr albũ. Si aũt ſit corp⁹ hõgeneuꝫ ⁊ ſm medietatẽ ſit albuꝫ ſm medietatẽ nõ albũ: tũc ſimpliciter dꝫ dici nõ albuꝫ. nã ſiłe erit tũc de eo ſicut eſt de copulatiua cui⁹ vna pars eſt uera reliq̃ falſa. Nã tũc ſimplr tota dꝛ falſa uel tota dꝛ nõ uera: ut oſtẽſis duob⁹ quoꝝ vn⁹ ſit vidẽs ⁊ alter cecus dici põt iſte ⁊ iſte nõ vidẽt: ſic ſi corp⁹ aliqđ ſm mediuꝫ ſit albũ ſm mediuꝫ nõ albũ totũ dꝫ dici nõ albuꝫ. Nã nunꝗ pars ſimplr denoiat totum niſi illa ſit pncipalioꝛ uel maioꝛ. potẽtioꝛ eſt ꝗ in hoc negatio ꝗ affirmatio: quare corp⁹ ſm ꝙ mediuꝫ eſt albuꝫ ſimplr nõ erit albũ. ꝗ erit ſimplr nõ albũ. pꝫ ergo ꝙ nunꝗ eſt dare medium iter ꝯdictoria: ut rõ zenonis ꝯcludebat. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: qꝛ vꝫ ꝙ phs oĩno ſophiſtice ſoluat rõnez zenonis. ꝙ eni de nõ albo moueẽ in albuꝫ: nõ opꝫ ꝙ pꝰus altereẽ ſm vnã ptẽ ⁊ poſtea ſm aliã: ut vꝫ ipſe ſupponere. põt eni totuꝫ alterari ſił. Dicẽdũ ꝙ ſm qſdã hec ſolutio phi lꝫ nõ ſit ſufficiẽs in ſe eſt tñ ſufficiens ad repellẽdã rõnẽ zenonis. Sed ſufficiẽtia ſolutiõis hui⁹ hẽbiẽ in 8° ubi diceẽ ꝙ ſi de nõ albo fit albũ: nunꝗ erit ſignare tꝑs uel iſtãs in quo nec ſit albũ nec nõ albũ: lꝫ per totũ tꝑs erit nõ albuꝫ ⁊ in iſtãti ad qđ copulaẽ illud tꝑs icipiet eẽ albũ. uolũt ergo iſti ꝙ hec ꝟitas tradita in octauo hui⁹ ſufficiẽtius ſoluat rõnẽ zenonis ꝗ ꝙ dꝛ in hꝫ 6°. Sed ꝗtuꝫ itellect⁹ nr̃ põt attingẽ nõ videẽ nobiꝫ ꝙ per tradita in octauo ſoluaẽ hec rõ zenonis. Zeno aũt nõ arguebat de mutatiõe ut dicit terminum mot⁹ uel ut diẽ mutatũ eẽ: qꝛ planum eſt ꝙ cũ talis mutatio mẽſureẽ iſtãti. idẽ eſt enim ibi mutari ⁊ mutatũ eẽ ꝑpter ꝙ ſic mutaẽ cum mutaẽ mutatũ eſt ꝑpter qđ opꝫ ipm eẽ in altero termioꝝ: qꝛ qđ mutatũ eſt qñ mutatuꝫ eſt: eſt in eo ad qđ mutatũ eſt. intelligebat ꝗ zeno de mutatione nõ ut eſt terminus mot⁹: ſꝫ ut eſt ipſe mot⁹: qꝛ qđ moueẽ dum moueẽ nõ eſt in altero terminoꝝ. Si ergo de nõ albo moueẽ aliqd in albũ: neq; eſt in albo: neq; in nõ albo: quare ut arguebat zeno erit mediũ iter ꝯdictoria. Ad hoc aũt ſoluit phs qđ moueẽ de nõ albo in album qꝫdiu durat mot⁹ ptim eſt nõ albũ ptim albũ nec tñ ꝑpter hꝫ eſt dare medium iter ꝯdictoria: qꝛ ſemp qđ dealbaẽ uel eſt ſimplr albuꝫ ſi ſm plures ptes. uel ſm pncipaliores ſit tale: uel eſt ſimplr nõ album ſi ſm tales ptes nõ ſit tale: ſed ſic dicẽdo lꝫ referamus mentẽ phi. nõ tñ ſoluemus ad qõnẽ factã: qꝛ ut dicebaẽ qđ alteraẽ non ſemp alteraẽ ſucceſſiue ſm ptes: ſꝫ ꝯtingit aliqd ſm ſe totuꝫ alterari ſił. ꝑpter qđ ſciendũ ꝙ mot⁹ ſemp mẽſurat tꝑe quare alteratio ut eſt mot⁹ ſemp ſit ſucceſſiue ⁊ ſm ptes ⁊ h⁹ partialitas nõ ſemp ſumiẽ ſm ptes ipſius mobilis: ſed aliqñ ſumiẽ ſm ea que ſunt annexa ipſi forme itroducẽde per motuꝫ. Qđ ergo de nõ albo trãſmutaẽ in albuꝫ ſi talis trãſmutatio ſit motus: opꝫ ꝙ ibi ſit ſucceſſio uel ſm ptes ipſius mobilis: ut ꝙ ipm mobile pꝰus ſm vnã ptẽ dealbeẽ: ⁊ poſtea per aliuꝫ donec totũ fiat album: uel erit ibi ſucceſſio ſm annexa ipſi forme. Nã qđ de nõ albo fit albũ dum dealbaẽ pꝰus acqrit aliqd de diſpõnibus albi: ⁊ poſtea acqrit aliqd ulteriuꝫ de diſpõnibus illis donec totũ fiat albuꝫ. Qualitercũq; aũt fiat iſta ſucceſſio nunꝗ erit dare medium iter ꝯdictoria: qꝛ ſi accipiaẽ talis ſucceſſio ſm ptes mobilis: ut patet per habita ſemp qđ dealbaẽ uel erit albuꝫ ſi ſm plures uel pncipaliores ptes ſit tale uel erit nõ albũ: ſi ſꝫ talem ptes nõ ſit tale. Si ꝟo qꝛ talis ſucceſſio ſm diſpõnes ad formã uel ſm annexa foꝛe: tũc qꝫdiu mo[bi]le nõ acqſiuit tales diſpõnes ad q̃s de neceſſitate ſequaẽ foꝛa diceẽ nõ tale ut diceẽ nõ albũ uel nõ calꝫ. qñ ꝟo acqſiuit tales diſpõnes uel acqſiuit tãtuꝫ de diſpõnib⁹ ꝙ ad eas de neceſſitate ſeqtur forma ⁊ tunc dꝛ eẽ tale ut diciẽ eẽ album uel calidũ. Nunꝗ ergo eſt dare mediũ iter ꝯdictoria qualitercũq; accipiaẽ ſucceſſio in motu phũs exẽplificauit de ptibus ipſi⁹ mobilis potius ꝗ de his que ſunt annexa forme: qꝛ ibi eſt magis manifeſtũ qđ dꝛ. ut taq; tñ modo ut pꝫ per habita ueritatẽ habet ꝙ imobile dum moueẽ ſic eſt ibi ſignare ptẽ poſt ptẽ ⁊ ſucceſſionẽ. ꝙ tñ inter ꝯtradictoria non eſt dare medium. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Siłr autẽ eſt in circulo ⁊ in ſpera ⁊ oĩno que in ipſis moueẽ: qꝛ accidet ipſa qeſcere. In eodẽ loco ſm tꝑs qđ dã ſunt ⁊ ipſa ⁊ ptes. Quare qeſcũt ſimul ⁊ mouebunẽ.

ℭ Oſtẽdit quõ zeno negabat motuꝫ circularẽ. circa qđ duo facit. qꝛ ꝑ ponit rõnez zenonis. 2° deſtruit euꝫ ibi [Primo quidẽ.] Dicit ergo ꝙ ſimiliter in circulo ⁊ in ſpera ⁊ oĩno in his que mouẽtur in ſe ipſis ſupple zeno negabat motum: qꝛ ut dicebaẽ accidet ipſa que ſic moueẽ qeſcere. Nã ſm quoddam tẽpus in quo diciẽ talia moueri ſunt in eodem loco ⁊ ipſa ⁊ partes eorum: qꝛ ſic tamen ſe habent mouentur ſimul ⁊ quieſcunt ⁊ mouebuntur quod eſt inconueniens. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Primũ qdẽ eni ptes non ſunt in eodẽ nullo tꝑe. Poſtea ⁊ totũ mutaẽ ſemp in alteꝝ. Nõ eni eadẽ eſt ab ipſo. a. accepta circulatio: ⁊ que eſt ab ipſo. b. ⁊. c. ⁊ alioꝝ vnoquoq; ſignoꝝ: niſi ſicut muſicus homo ⁊ homo: qꝛ accidit. Quare mutatur ſemper altera in alterã: ⁊ nequaꝗ quieſcet. Eodem autem modo eſt ⁊ in ſpera ⁊ in alijs que in ipſis mouentur.

ℭ Soluit h⁹ rõnez. d. ꝙ circulariter mota dum mouenẽ nec ſm ſe tota nec ſm ſuas partes ſunt in eodẽ loco. dicit ꝙ primum qdẽ enim ratio zenonis nõ

ↄcludit: q2 partes nō sunt in eodē loco nullo tpe. i. per nullū tps. postea ē nō ↄcludit: q2 ꝛ totū semp mutat̄ in alteꝝ ꝛ alteꝝ locū. Nā nō est eadē circulatio accepto circulo ab ipso. a. ꝛ circulatio que ē accepta ab ipso. b. ꝛ ab ipso. c. ꝛ ad alioꝝ vnūq̄ḋq3 signoꝝ nisi dicat̄ eadē3 sicut est idē musicus hō ꝛ hō: q2 musicū accidit hoi. est enim musicū in hoie tanq̄3 in sbto: q2 musicus ꝛ hō differūt rōne: s3 sunt idē sbto sic circulatiōes in eodē circulo accepte fm diuersa pūcta sunt idē sbto: sed differūt rōne. ergo qḋ mouet̄ circulariter etiā fm se totū mutat locū: q2 semp mutat̄ altera circulatio in alteram circulationē: q̄re qḋ mouet̄ circulariter semp est in alio ꝛ alio loco circulari. nequaq̄3 ḡ q̄esceret. ꝛ qḋ dictū est de circulo eodē modo itelligēdū est ꝛ in spera ꝛ in alijs que mouent̄ in seipsis ut in colūna. Qḋ eni3 orbiculariter mouet̄: siue sit circulus: siue spera: siue colūna: siue qḋcūq3 aliud eē possit nunq̄3 dum mouet̄ est in eodē loco nec fm totum nec fm ptes. ¶ Notādū aūt q̄ ut in 4° diximus qḋ mouet̄ circulariter mutat locū tū fm totu3 q̄3 fm ptes: s3 fm ptes mutat locū q̄3tum ad sbam. fm totu3 vō q̄3tū ad dispōnē. motu3 eni circulariter l3 semp itelligat̄ eē in eodē loco fm sbam: tñ qz circulus ei⁹ incipit ab alio ꝛ alio puncto: est in illo loco fm aliā ꝛ aliā dispōnē. ¶ Dubitaret forte aliqs cum motu3 circulariter fm se totū q̄dāmodo mutet locum fm se totū ꝛ q̄dāmodo nō mutet hui⁹: q2 mutat ipsu3 fm dispōnē nō fm sbam: qḋ simpl'r ↄcedēdū ꝛ de eo qḋ sic mouet̄ utrum q̄ sit in eodē loco vel q̄ nō sit in eodē loco. Dicēdū q̄ magis simpl'r ↄcedēdū est ipm nō eē in eodē loco q̄3 eē in eodē loco. Nam ad idētitatē localē magis est ↄsiderāda dispō ꝛ ordo loci q̄3 sba ei⁹: ut si aliqd sit in aere magis est in eodē loco ꝑpter eūdē ordinē quē habet ad vniuersum q̄3 ex eo q̄ idē aer fm sbam circūdat ipm. Nā ut dicebat̄ in 4° si uēto flāte poneret̄ aer circūdās ꝛ nō tolleret̄ ordo ad vniuersum nō tolleret̄ idētitas loci nisi mālr ꝛ fm qd: q2 si ordo ꝛ dispositio pncipal'r ↄsiderāda sunt in idētitate loci si motu3 circulariter fm se totum mutat locu3 fm dispōnē quātumcūq3 nō mutet ipsum fm subam magis dicēdum est qḋ sic mutatur non esse in eodem loco q̄3 esse in eodem loco. Lectio. XVIII.

Sētēsia aūt his dicim⁹ q̄ ipartibile nō ↄtingit moueri nisi fm accidēs ut in corpe moto: aut magnitudīe in qua est: sicut utiq3 erit qḋ in naui mouet̄ a nauis motu: aut pars totius mot⁹. Impartibile aūt dico: qḋ est fm q̄3titatē indiuisibile.

¶ Postq̄3 phs iprobauit positionē zenonis fm se: soluēdo rōnes suas per quas negabat motum. in pte ista disputat ↄtra dicā dispōnē q̄3tu3 ad ea que sequunt̄ ex positione illa. ¶ Ex pōne aūt zenonis sequebant̄ duo. pͦ q̄ ipartibile moueret̄. dicebat eni sagittā uelociter motā non moueri: q2 in q̄libet instāti est in loco sibi eq̄li: sed qḋ est in loco sibi equali nō mouet̄ ergo sagitta uelociter mota nō mouetur. erat ḡ vis rōnis hui⁹ q̄ si sagitta nō mouet̄ in aliq̄ instanti q̄ nullo modo mouet̄: sed hͦ nō sequitur nisi supponat̄ q̄ motus possit eē in instāti. hͦ ergo ↄcludebat rō eius q̄ sagitta q̄3tumcūq3 uelociter mota nō mouet̄ in nullo instāti alicuius tpis: q2 in q̄libet istāti est in loco sibi eq̄li. nō tñ ꝑpter hoc eō eludit̄ q̄ si nō mouet̄ in aliq̄ instāti q̄ nō moueat̄ nisi supponat̄ q̄ mot⁹ possit eē in instāti: sed idē est dicere q̄ mot⁹ sit in instāti ꝛ q̄ ipartibile moueat̄ sequebat̄ ergo ex rōne zenonis q̄ ipartibile moueri posset. Rursus seq̄bat̄ ex dictis eius q̄ mutatio eēt infinita ex pte terminoꝝ. Nā cum fm ipm pͥus oporteret trāsiri mediū spatij q̄3 totu3 ꝛ adhuc pͥus mediū dimidij ꝛ sic in ifinitū seq̄bat̄ fm ipm q̄ per motu3 nunq̄3 qs posset ꝑuenire ad terminum erat igit̄ fm pōnē suā mutatio ifinita ex pte termini: q2 erat iterminata. duo ḡ facit ph3 q̄ hec duo destruit que seq̄bant̄ ex dictis zenonis. pͦ ḡ ostēdit q̄ nullū mouet̄. 2° ꝓbat q̄ nulla mutatio est infinita ex pte termini ibi mutatio aūt nō est. ¶ Circa pͫ duo facit: q2 pͦ ꝑponit hāc ↄnē iprobādā3: q2 per se nullum ipartibile mouet̄. 2° ꝓbat eā per multa media ibi sicut ḡ dicebā3. ¶ Circa pͫ duo facit. q2 pͦ facit qḋ dictum est. 2° qḋdā qḋ supposuerat declarat ibi ꝛ nāq3 ꝑtiu3. ¶ Dicit ergo q̄ ostēsio his. i. iprobatis rōnib⁹ zenonis in se restat iprobare eas q̄3tu3 ad ea que sequunt̄ ex rōnibus illis. dicimus ḡ q̄ nō ↄtingit ipartibile moueri nisi fm accñs: ut ↄtingit impartibile moueri nisi toto corpe: aut magnitudine in qua est illud impartibile. sed hͦ nō est per se. Addit aūt quot modis mouet̄ aliqd in aliq̄. na3 vno modo mouet̄ aliqd in aliq̄ oino per accñs sicut utiq3 qḋ erit in naui mouet̄ per accñs ad motū nauis: aut mouet̄ alio modo aliqd in aliq̄ sicut pars mouet̄ in toto uel mouet̄ motu. i. per motum toti⁹. Subdit aūt q̄ ipse uocat ipartibile qḋ est indiuisibile fm q̄3titatē. ¶ Notādū aūt q̄ ideo phs distinxit q̄ dupl'r mouet̄ aliqd in aliquo: aut per accñs: aut sicut pars ne laboret in equoco. Nā impartibile sic mouet̄ in aliq̄ ut in corpe q̄ nō mouet̄ sicut pars ei⁹: sed solū mouet̄ per accñs. ¶ Notandū aūt q̄ ideo sbdit q̄ ipartibile uocat qḋ est indiuisibile fm q̄3titatē. ne etiā equocet̄ in impartibili: q2 si accipet̄ impartibile fm forma3 sicut dicimus aquā aliqua3 esse impartibilē si fit ita modica q̄ si accipiat̄ minus non remaneat ibi forma ꝛ species aque. sic enim accipiēdo impartibile nō est incōueniens ipartibile moueri. Sed si accipiat̄ ipartibile fm q̄3titatē cuiusmodi est punctus ipossibile est q̄ tale impartibile moueatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et nāq3 ꝑtiū mot⁹ alij sunt fm q̄ ꝑtiū ꝛ fm q̄ toti⁹ mot⁹. Videbit aūt in spera aliquis maxime diuā3. Nō enim eadē erit uelocitas eoꝝ que iuxta cētrū sunt: ꝛ que extra: ꝛ que toti⁹: sicut nō vni⁹ existe motu.

¶ Quoddā3 qḋ supposuerat declarat. dixerat enim q̄ pars mouet̄ motu totius in quo innuebat motū partis quodāmodo esse aliu3 a motu totius. Ideo ostendit motum partis quodāmodo esse alium a motu totius. d. nāq3 motus partiū alij sunt fm q̄ sunt partium est fm q̄ sunt motus totius. videbit aūt utiq3 aliquis maxime differentiā in motu circulari: q2 in tali motu nō eodem erit uelocitas eorum. i. earum partiū que sunt iuxta cētrum ꝛ que sunt extra ꝛ que totius. Nā partes iuxta centrum habēt tardiorē motum. partes vō extra habet uelociorem. uelocitas aūt totius nō accipit fm uelocitate3 partium interioꝝ: sed exterioꝝ. ergo est ibi

diuersitas iter talia sicut nō existēte motu vni⁹ uel ut habet alia lr̄a: sicut nō existēte motu vno toti⁹ ꝛ ptis: q: motus tonus ꝛ ptuꝫ exterioꝝ est alius a motu ptiuꝫ interioꝝ. ℂ Dubitaret forte aliqs utrū ptes moueanť per se. Dicēdū ꝙ cum ptes nō sint nisi in potētia in toto ꝛ cum ptes ſm ꝙ huiusmodi nō habeant esse per se: per se moueri non pñt. tñ ut ꝯter iouit ꝛ ut supra in qnto ostēdimus sufficiēter in his que sunt per accñs est gradus dare. lꝫ ergo ptes moueanť per accidens. nō tñ sic moueať per accidēs: sicut accñtia ꝛ forme que nullo modo per se moueri pñt. Inde est ergo ꝙ motus ptis distinguiť a motu per accñs ꝛ dicit esse nō pure per accidēs: quia motus partium nō est omnino per accidens: sicut motus accidētium ꝛ formaꝝ ꝛ cum partes moueanť in toto ꝙ pñt moueri per se. accidentia autem ꝛ forme sic moueatur in corpore ꝙ per se moueri non possunt. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sicut igiť dicebaꝫ: sic qdem ꝯtingit moueri impartibile: sicut in naui sedēs naue cunte. Per se aūt non ꝯtingit. Mutatur enīꝫ ex. a. b. in. b. c. siue ex magnitudine in magnitudineꝫ: siue ex specie in spēm: siue ſm ꝯtradictionem. Tēpus aūt sit in quo pmo mutatur. d. Ergo necesse est ipsum ſm ꝙ mutatur tēpus: aut in. a. b. esse: aut in. b. c. aut aliqd qdeꝫ huius in hoc: aliud ꝟo in altero. Omne enīꝫ quod mutatur sic se habuit. In utroqꝫ qdem igiť nō erit aliqd ipsiꝫ: partibile enim utiqꝫ esset. At ꝟo neqꝫ in. b. c. mutatū enim erit. Cōcessum est aūt mutari. Relinqtur igiť ipsum in. a. b. esse ſm ꝙ mutatur tempus: quiescet ergo. In eodem enim esse per tēpus quoddaꝫ qescere est. Quare non ꝯtingit impartibile moueri neqꝫ oīno mutari.

ℂ Probat ꝯclusionē quā pmiserat. vꝫ ꝙ per se nullū ipartibile moueť. circa qd̄ quatuoꝝ facit ſm ꝙ quatuoꝝ rōnes adducit ad ppositum. 2ª ibi [solū enim sic esset.] 3ª ibi [Amplius aūt ex his.] 4ª ibi [Amplius aūt si omne.] Repetit ergo pmo ꝯclusioneꝫ itētā. d. ꝙ sicut dicebat sic quidē ꝯtingit moueri impartibile. vꝫ per accñs sicut sedēs moueť in naui naue mota ꝛ eunte: per se aūt h̄ non ꝯtingit ꝙ si dicat aduersariuꝫ h̄ esse possibile per se muteť igiť qd̄ est impartibile ex termino. a. b. in terminū. b. c. siue hoc sit ex magnitudine in magnitudinem siue ex specie in spēꝫ siue ſm ꝯdictionem. quocūqꝫ enīꝫ modo accipianť dicti termini siue accipiantur ſm magnitudinē ꝛ ſm augmētum ꝛ diminutioneꝫ siue ſm formā ꝛ spēm. i. ſm alterationē siue ſm quantitatē siue accipianť ſm ꝯtradictionē. i. ſm eē ꝛ nō esse: uel ſm generationem ꝛ corruptionē que est in sb̄a. uel accipiant ſm motū localē: quocūqꝫ modo accipianť nō ꝯtingit impartibile moueri. Naꝫ sit tēpus in quo primo mutatur qd̄ in quo est. d. necesse est ergo ipm̄ impartibile ſm tp̄s ſm ꝙ mutať: aut esse ſm se totum in termino. a. b. aut in. b. c. aut aliquid hu⁹. i. aliqua pars illius ipartibilis erit in h̄. i. in vno termino. aliud aūt in altero termino. Nam omē qd̄ mutať necesse est ꝙ sic se habuerit: in utroqꝫ qdem igiť nō erit aliqd ipsiuꝫ impartibilis. Nō enīꝫ possumus dicere ꝙ aliqua pars ipsius impartibilis sit in vno termino ꝛ aliqua in alio: q: partibile utiqꝫ eēt. Si ergo impartibile est: uel totū est in. a. b. uel totuꝫ in. b. c. At ꝟo neqꝫ erit totū in. b. c. q: tūc mutatum erit ꝯcessum. est aūt ipm̄ impartibile mutari ꝛ moueri. Relinqtur ergo ipm̄ totum esse in. a. b. in toto illo tp̄e ſm ꝙ mutať. quiescet ergo ibidē: q: esse in eodē termino per quoddā tēpuꝫ est idē qd̄ qescere: quare nō ꝯtingit ipartibile moueri neqꝫ oīno mutari: q: tunc qd̄ moueť qesceret. ℂ Notādum aūt vim rōnis huiuꝫ in hoc ꝯsistere: ꝙ si impartibile moueť in toto illo tp̄e dum moueretť nō est in termino ad quē: q: ibi est mutatum esse nec est partiꝫ in vno termino nec partim in alio: q: caret partibuꝫ. relinqtur ergo ꝙ in toto tp̄e dū moueť sit in termino a quo hoc ꝙ est in aliquo eodem termino per aliquod tempus quiescet ibideꝫ. ergo in toto tempore duꝫ mouetur quiescit quod est inconueniens. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Solum enim sic eēt ipsius motus: sic tēpus esset ex ipsis nunc. Semper enim in ipso nūc est motū esse ꝛ mutatuꝫ. Quare moueri qdem nequaqꝫ est: motum autē esse semper. Hoc autem ꝙ impossibile sit: ostēsum est. Neqꝫ enim ex ipsis nunc tēpus: neqꝫ linea ex ipsiꝫ pūctis: neqꝫ motus ex momētis est. Nihil enim aliud facit hoc dicens: aut motum ex indiuisibilibus: sicut si tempus ex ipsiꝫ nunc: aut magnitudinem ex punctis.

ℂ Adducit ſcd̄am rōnē. d. ꝙ solum sic eēt motus ipsius ipartibilis si tēpus eēt ex ipsiꝫ nūc: ꝛ si supple motus posset esse in ip̄o nunc. Sed utrūqꝫ hoꝝ est impossibile: ergo ipossibile est ipartibile moueri. Qd̄ autē motus nō possit eē in nunc patet: q: in ipso nunc semꝑ est motū eē. i. mutatuꝫ esse: q: moueri qdem nequaqꝫ est in nūc: motuꝫ aūt esse. i. mutatum semꝑ est in ipso nunc. h̄ aūt qd̄ sit impossibile vꝫ ꝙ moueri sit in ipso nunc ostēsuꝫ est pus. addit aūt ꝙ neqꝫ tēpus est ex ipsis nunc neqꝫ linea ex ipsis punctis: neqꝫ motus ex momentis. i. ex mutatis eē. d. enīꝫ h̄ vꝫ ꝙ ipartibile moueať nihil aliud facit nisi aut motū esse ex indiuisibilibus. ꝛ etiā h̄ est dicere sicut si tēpus sit ex ipsis nūc: aut sicut dicere magnitudinē esse ex pūctis. Cuꝫ ergo oia hec sunt ipossibilia: impossibile est ꝙ ipartibile moueatur. ℂ Dubitaret forte aliqs: vnde seqtur hec ꝯsītia ꝙ si impartibile moueretť ꝙ magnitudo eēt cōposita ex indiuisibilibus. Dicēduꝫ ꝙ omne spatium per qd̄ moueť aliqd̄ mobile: oportet esse ꝓportionatum ipsi mobili. Nā mobile successiue se cōmensurat spatio: ita ꝙ pͦ trāsit spatium eq̄le sibi q̄ꝫ maius: ꝛ postea aliud spatiū eq̄le sibi donec sic totum spatiū sit ptrāsitū qd̄ eē nō posset nisi spatiū eēt cōpositū ex equalib⁹ partib⁹: uel ēt ex minorib⁹ q̄ꝫ sit q̄titas ipsius mobilis. nunq̄ꝫ enīꝫ mobile trāsiret aliqd̄ spatiū nisi mobile ipsum aliquotiēs sumptū redderet illud spatiū uel plus q̄ꝫ illud spatiū. Cum ergo nunq̄ꝫ indiuisibile aliquotiēs sumptū reddat aliqd nisi illud sit cōpositū ex indiuisibilibus. Si

mobile eēt aliqd ipartibile ⁊ trāsiret aliqd spatiū: oporteret illud spatiū eē cōpositū ex ipartibilibus. patet ḡ q̄ si mobile eēt qd indiuisibile. linea. i. magnitudo uel spatiū per qd fieret mot⁹ eēt cōpositū ex pūctis uel ex ipartibilib⁹. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: vnde sequtur h̄ ꝯñtia: q̄ si ipartibile moueret q̄ tps eēt cōpositū ex ipsis nūc: ⁊ q̄ mot⁹ esset cōpositū ex momētis uel ex mutatis eē. Dicēdū q̄ ut patet ex qōne pmissa: si mobile eēt qd ipartibile spatiū per qd fieret mot⁹ eēt cōpositū ex ipartibilibus. Cū ergo in ipartibili nō possit eē nisi mutatū eē si aliqd spatiū per qd fieret motus eēt cōpositū ex ipartibilib⁹: oporteret et motū illū qui fieret in illo spatio cōponi ex momentis uel ex mutatis esse. Rursus qa mutatū eē tuēsūt ad istāti ut supra ostēdebaf: si aliqs mot⁹ cōponeref ex mutatis eē: oporteret tps tuēsurū motū illū cōponi ex instātibus. patet ḡ q̄ qui ponit ipartibile moueri ponit q̄ spatiū cōponaf ex ipartibilibus: ⁊ q̄ mot⁹ cōponif ex mutatis eē: ⁊ q̄ tēpus cōponaf ex istātib⁹. est ergo hec ratio phi q̄ cū oia h̄ sint impossibilia: ipossibile est impartibile moueri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt ex ipsis manifestū: q̄ neq̄ pūctū: neq̄ aliud idiuisibile nullū ꝯtingit moueri. Oē enī qd mouef: ipossibile est prius mai⁹ moueri ipsi⁹ q̄ aut eq̄le: aut minus. Si igiř hoc manifestū: qr ⁊ pūctū minus: aut equale mouebif primū. Qm̄ aūt idiuisibile est ipossibile est minus moueri prius. Eq̄le ergo ipsi. Quare erit linea ex pūctis: semp eni per equalē motū oēm lineā pūctū mēsurabit. Si aūt hoc ipossibile est: ⁊ moueri indiuisibile ipossibile est.

¶ Adducit tertiā rōnē. d. ampli⁹ ex his aūt. i. ex dicēdis. manifestū est q̄ neq̄ punctū neq̄ nullū aliud indiuisibile ꝯtingit moueri. Naz omne qd mouef ipossibile est prius moueri per spatiū maius ipsi⁹. i. maius ipso q̄ moueri per spatiū: aut eq̄le sibi: aut minus ipso. Si igiř h̄ est qd mobile prius trāsit spatiū eq̄le sibi: aut min⁹ q̄ mai⁹. manifestū est q̄ ⁊ punctū uel qdcūq̄ aliud idiuisibile: qd ponif mobile prim̄ mouebif per spatiū minus: aut eq̄le q̄ per maius. Sed qm̄ h⁹ mobile est indiuisibile: ipossibile est ipm̄ moueri prius per spatiū minus se. trāsibit ḡ prius spatiū equale sibi: quare linea erit cōposita ex pūctis. Nā semp punctū uel qdcūq̄ aliud ipartibile motū per aliqd spatiū uel per aliquā lineā mēsurabit oēz h⁹ lineā per eq̄le. impartibile eni illud accidēdo ⁊ trāseundo prius semp partē equalē. Si aliqn̄ mēsurabit totā lineaz qd nō eēt nisi linea cōponeref ex pūctis uel ex ipartibilibus. si aūt h̄ est ipossibile: ipossibile est indiuisibile moueri. ¶ Notādū aūt hāc tertiā rōnez differre a scđa: qr addit aliqd supra ipsam. declarat eni quādā ꝯñtiā que ibi supponebaf. Supponebaf eni ibi q̄ si ipartibile moueref q̄ linea cōponeref ex pūctis. h̄ aūt hic declarat per hoc q̄ mobile prius trāsit spatiū equale sibi q̄ maius se: qd nō eēt nisi mobile cōmēsuraret se spatio: ⁊ qr nunq̄ ipartibile cōmēsurat se alicui nisi illud sit cōpositū ex ipartibilib⁹: si ipartibile moueref linea cōponetef ex ipartibilibus. in rōne ḡ pcedēte supponēdo hoc impossibile supponebaf intētū. h̄ aūt declarādo hoc ipossibile manifestaf ppositū. Rursus differt hec ratio ab illa: qr in hac rōne ex vno solo ipossibili ꝯcludiť ppositū: ut qr vz ipossibile est lineā cōponi ex pūctis ipossibile est impartibile moueri. in pmissa aūt rōne ex tribus ipossibilib⁹ ꝯcludebaf intētū. dicebaf eni q̄ qa ipossibile est lineaz cōponi ex pūctis tps ex nūc ⁊ motū ex momētis uel ex mutatis eē. ideo ipossibile est ipartibile moueri. ¶ Dubitaret forte aliqs qr nō videf q̄ hec ꝯñtia sequaf q̄ si ipartibile moueref q̄ linea cōponeref ex pūctis. bñ enī sequitur q̄ si ipartibile mouef q̄ mot⁹ eius ꝯstitueret lineā. Nā si spericū absq̄ ꝯstone mouetef supple planū: qa spericū tāgit planū in pūcto: pūct⁹ ille sic fluens ꝯstitueret lineā. non tñ pp̄ter h̄ linea cōponeref ex punctis. Dicēdū q̄ cū dicimus si ipartibile moueref linea cōponeref ex pūctis: intelligēdum est de motu ipartibili per se. nō aūt itelligēdū est de motu eius per accñtia. phs nō itēdit negare ipartibile moueri per accñs ⁊ in alio. sed negat ipm̄ moueri per se. spericū aūt positū supra planū tangit planū in puncto: tñ si moueref h⁹ spericū pūctus ille in quo fit ꝯtact⁹ ad planū nō moueref per se: sz moueref per accñs: qr moueref ad motū spere. Cū ergo diciť q̄ mobile se cōmēsurat spatio intelligēdū est de mobili per se. spera ergo posita supra planū per motū suū cōmēsuraret se aeri circūstāti illi plano: sed pūct⁹ in quo fit ꝯtactus ad planū lz per fluxū eius ꝯstitueret lineā. nō tñ cōmēsuraret se illi lineē: qr nō moueref per se sed per accñs. Nā cū motus ipsius spere per se eēt diuisibilis cū mota spera moueaf per accñs: q̄cqd est in spera opz fluxuz ipsi⁹ pūcti existētis in spera eē qd diuisibile per accidēs: si ex idiuisibili cōstitui diuisibile nō est incōueniens. ideo ex tali fluxu ꝯstituef linea. Si ergo fluxus pūcti qui est qd diuisibile ⁊ faciēs lineam hēret talē diuisibilitatē ab ipso pūcto: oporteret illū pūctū se cōmēsurare ipsi linee quā fluendo ꝯstituit. sed cū effect⁹ nō sumat modū ⁊ mēsuraz a causa per accñs. ex quo accidit ipsi puncto moueri cū accidat et ꝯstituere lineam per motū suū nō oporteret lineā sic ꝯstitutaz cōponi ex punctis: neq̄ oportet q̄ huiusmodi linea se cōmensuret puncto: ⁊ h̄ ad ista sufficiant. Nam hāc materiam in questionibus quas supra de generatione edidimus diffusius pertractauimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampli⁹ aūt si oē in tpe mouef in ipso nūc nihil: oē aūt tps diuisibile erit utiq̄ aliqd tps min⁹ q̄libet eor̄ que mouentur in quo mouef q̄tū ipm̄ motū est. Hoc qdē enī erit tps in quo mouef: pp̄ter id quod mouef omne in tpe. Tps aūt omne diuisibile ostensuz est prius. Si igiř pūctū mouef: erit aliqd tps minus in quo ipm̄ motū est. sz ipossibile est. In minori eni necesse minus moueri. Quare erit diuisibile idiuisibile in min⁹: sicut ⁊ tps in tpe. Solūmodo enī mouebiť ipartibile ⁊ indiuisibile: si erit in ipso nūc possibile moueri atbomo. Eiusdē enim rationis est in ipso nūc moueri: ⁊ indiuiduum aliquod moueri.

¶ Adducit aũt quartã rõnẽ. d. q̃ amplius: sed omne qđ mouetur: mouet in tpe: ⁊ in ipso nũc nihil mouet qa omne tẽpus est diuisibile. erit utiq̃ dare aliqđ tps minus q̃ sit tps in quo mouet tãtũ corp' quãtũ est ipm. ⁊ h̃ qđlibet. i. qđcũq̃ sit h'' mobile qđ est de nũo eoꝝ que moueri. hoc qdẽ cui erit ipsũ tps in quo mouet tantũ corpus q̃tũ est ipm mobile. Nã ppter id qđ mouet necesse est eẽ motum in tpe: tps aũt omne eẽ diuisibile. ostẽsum est: quare pũo si qđlibet mobile mouet per tãtũ spatiũ quãtũ est ipm in aliquo tpe ⁊ omne tẽpus est diuisibile: oportet dare tẽpus aliqđ minus q̃ sit tẽpus in quo mouet mobile per tãtũ spatiũ q̃tũ est ipm qđcũq̃ sit illud mobile. Si igitur mouet punctũ vel qđcũq̃ aliud indiuisibile erit aliqđ tẽpus minus q̃ sit tẽpus in quo motũ est ipsum punctũ: sed hoc est ipossibile: qa semp in minori tpe necesse est moueri minus mobile. sequit ergo q̃ indiuisibile erit diuisibile in minus. Nã sicut tẽpus in quo mouet diuisibile diuidit in tẽpus minus sicut indiuisibile diuidit in aliqđ minus: qa si in toto tpe mouet totũ indiuisibile: ⁊ tãmen spatiũ q̃tũ est ipsum cũ tẽpus illud sit diuisibile: ⁊ sit dare aliqđ minus tẽpus oportebit q̃ in illo minori tpe moueat aliqđ qđ sit minus q̃ ipm indiuisibile: ⁊ oportebit q̃ in illo minori tpe indiuisibile trãseat minus de spatio q̃ sit ipsũ: ⁊ cũ oĩo hec sint impossibilia ipossibile est ipartibile moueri. Addit autẽ q̃ solũmodo mouet impartibile ⁊ indiuisibile. Sed in ipso nũc erit mot': ⁊ sic erit possibile motũ in athomo i. in instãti ⁊ in indiuisibili. nã eiusdẽ rõnis est moueri. i. q̃ sit motus in ipso nũc ⁊ moueri aliqđ mobile indiuiduũ. ¶ Notãdũ aũt q̃ si mobile eẽt indiuiduũ q̃ motus eẽt in instãti. nam ut dicebat si ipartibile moueret q̃ motus cõponeret ex mutatis eẽ. Cũ ergo motus nõ cõponeret nisi ex motibus sicut nec cõponitur linea nisi ex lineis nec corpus nisi a corporib'. Si motus cõponeret ex mutatis esse oporteret q̃ ipsum mutatũ esse esset quidam motus. Cum ergo mutatum esse sit in instãti motus esset in instanti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Mutatio aũt non est: neq̃ vna infinita. Ois eni erat ex q̃dã in qddã ⁊ que est in ɔdictiõe ⁊ in ɔ̃rijs. Quare coꝝ que sunt ꝑm ɔdictionẽ affirmatio ⁊ negatio terminus est: ut gñationis qdẽ eẽ: corruptionis aũt nõ eẽ. Eoꝝ aũt que sunt in ɔ̃rijs ɔ̃ria: hec enĩ ultima sunt mutationis: quare ⁊ alterationis ois. Ex ɔ̃trarijs enim q̃buſdã est alteratio. Silr aũt augmenti ⁊ decremẽti. Augmẽti qdẽ terminus est: qui est ꝑm ppriam naturã pfecte magnitudinis. Decrementi qui est ab hac remotio.

¶ Probato q̃ nullũ ipartibile mouet qđ sequebat ex dictis zenonis. ostẽdit q̃ nulla mutatio est infinita. qđ ẽt sequebat ex dictis eius. circa qđ duo facit ꝑm q̃ motus ⁊ mutatio dupliciter sumi pñt ad formã ⁊ ad ubi. p̃ ergo ostẽdit q̃ nõ est infinita mutatio ad formã. 2° declarat q̃ nõ est infinita mutatio ad ubi ibi [loci autem mutatio.] Dicit ergo q̃ mutatio nõ est neq̃ vna infinita. Nã ois mutatio est ex quodã in quoddã. i. est ex termino in terminũ. Sed nihil qđ claudit inter duos terminos est infinitũ ⁊ interminatũ. nulla ergo mutatio est infinita. q̃ aũt mutatio claudat inter duos terminos ostẽdit exẽplificãdo de mutationib' ꝑm formã. d. q̃ mutatio que est in ɔdictione. i. in sbã: ⁊ mutatio que est in cõtrarijs. i. in qualitate ⁊ q̃titate ois talis mutatio est inter duos terminos: qa eoꝝ que sunt ꝑm ɔdictionẽ terminus est affirmatio ⁊ negatio: ut gñationis qdem que incipit ante esse terminus est eẽ. corruptionis autẽ que icipit ab eẽ terminus est nõ eẽ. eoꝝ aũt que sunt in ɔ̃trarijs termini sunt ipsa ɔ̃ria. Nam h. s. ɔ̃ria sunt ultima talis mutationis: quare ois alterationis sunt aliq̃ termini. Nã ex ɔ̃trarijs q̃buſdã est ois alteratio. similiter aũt ⁊ augmẽti ⁊ decremẽti sunt aliq̃ termini. Nã augmenti qdẽ terminus est qui est ꝑm ppriã materiã pfecte magnitudinis. Nam omnium ɔ̃stãtium est dare determiatã magnitudinẽ ad quãtũ punctũ est terminat motus augmẽti. mot' ergo augmẽti est accessus ad quãtitatẽ pfectã. decremẽti autẽ mutatio est que est remotio. i. recessus ab hac. i. a quãtitate pfecta. Si ergo tam mutatio ꝑm ɔ̃tradictionẽ que est in sbã q̃ etiã ꝑm contraria que est in qualitate ⁊ q̃titate est inter duos terminos ⁊ est finita. Seq̃tur q̃ nulla mutatio ad formã sit ifinita. Quomodo aũt motus in quantitate sit in contradictione ⁊ quomodo in quantitate habet esse contrarietas prout sufficit ad motum. in quinto sufficienter ostendimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Loci aũt mutatio sic qdẽ non erit finita. Nõ eni ois in ɔ̃rijs est: sꝫ qm̃ qđ ipossibile decisũ eẽ: eo q̃ nõ ɔtingit decisum eẽ. Multipr eni dr ipossibile: non ɔtingit sic ipossibile decidi: neq̃ oĩo ipossibile factũ eẽ fieri neq̃ mutari: ipossibile ɔtingit utiq̃ mutari in qđ impossibile est mutari. Si ergo qđ fert mutat in aliqđ: ⁊ possibile est mutari: q̃re nõ infinit' mot'. Neq̃ fert infinito. Impossibile est enim trãsire ipsũ. Qđ qdẽ igit sic nõ sit infinita mutatio: ut nõ finiat terminis: manifestum est.

¶ Ostẽdit q̃ loci mutatio est etiã finita. circa qđ duo facit. qa p̃mo ostẽdit q̃ oportet talẽ mutationẽ eẽ finitã ꝑm terminũ. scđo declarat q̃ nihil prohibet eã esse infinitã ꝑm tẽpus ibi [Sed si sic cõtingit.] Dicit ergo q̃ loci autẽ mutatio nõ erit finita. i. non poterit ostẽdi q̃ sit finita sic. i. per rationes iam dictã. Nõ enim possumus dicere q̃ loci mutatio sit finita: q: est a ɔ̃trario in cõtrariũ uel a cõtradictorio in cõtradictoriũ sicut dicebat de motu ad formã. Nõ ergo est sic finita mutatio ad ubi sicut mutatio ad formã: qa nõ ois talis mutatio est in cõtrarijs uel in ɔ̃tradictorijs: q: circularis est ab eodẽ in idem. Sed ideo supple talis mutatio est finita: quoniã impossibile est decisum esse in eo qđ cõtingit esse decisũ. nunq̃ enim descinditur nisi qđ possibile est descindi. nunq̃ eni natura incipit nisi qđ põt perficere ⁊ qđ põt perducere ad terminũ. Ois ergo mutatio naturalis terminata est ⁊ habet aliquẽ terminum: qa aliter nõ inciperet a natura. Addit aũt q̃ multiplicìter dicitur impossibile. nõ enim ɔtingit sic impossibile descindi qđ eniꝫ. i.

nullo modo est possibile descindi nunq̃ descindi-tur: neq; qđ omnino impossibile est factũ esse ɔtin-git fieri: neq; qđ impossibile est mutari ɔtingit mu-tari. Si ergo qđ fertur mutaẽ in aliquod impossi-bile est mutari in id: q: ergo sic est motus nõ est in-fini-tus neq; ferẽ aliqđ in infinito. i. ad terminũ non finitum: q: impossibile trãsire ipsum ⁊ puenire ad ipsũ. si ergo motus aliqs esset infinitus fm termi-nũ: natum inciperet qđ nõ posset pficere. immo q: omne motuz localiter tendit in aliquid si talis mu-tatio esset infinita fm terminum aliquid mouere-tur ad aliquid ad qđ nõ posset peruenire quod est incõueniens. concludit ergo ex dictis. d. q̃ quidẽ igitur mutatio fm locum non sit infinita sic ut non finiatur eius terminus manifestum est ex dictis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed si sic cõtingit ut tẽpore sit infinitus idem existens ⁊ vnus ɔsiderandum est. Nõ vno qdem enim facto nihil fortassis ɔhibet: ut si post loci mutationem altera-tio sit: ⁊ post alterationẽ augmẽtum: ⁊ ite-rum generatio. Sic enim semp̃ qdez erit tempore motus: sed nõ vnus propter id quod non est vnus ex omnibus: ut autẽ fiat vnus: non contingit infinitum esse tempore preter vnũ. Hic autẽ est vnus scilicet circulatio.

¶ Ostẽdit q̃ l3 nulla sit loci mutatio infinita fm ter-minũ. potest tamẽ aliqua esse infinita fm tẽpus. d. q̃ sic contingit esse infinitũ motũ ut vnus ⁊ idẽ exi-stens sit infinitus tẽpore cõsiderãdum est. naz non vno quidẽ facto nihil fortasse prohibet q̃ sit infini-tus. in infinitũ enim possunt durare motus fm tẽ-pus si huiusmodi mot⁹ sint alius ⁊ alius: ut si post loci mutationẽ sit alteratio ⁊ post alterationẽ aug-mentũ. ⁊ iterũ post augmentũ generatio. sic enim semp̃ qđ erit motus tẽpore. i. fm tẽpus. sed nõ erit motus vnus, ppter id qđ nõ est vnus motus ex oĩ-bus his motibus. Sed ut fiat vnus motus nõ cõ-tingit motũ esse infinitũ tẽpus preter vnum motũ qui vnus ⁊ idem existẽs ɔtinuari põt per infinitũ tẽpus. hic autẽ vnus est. s. circulatio. ¶ Notãduz aũt intẽtionẽ philosophi in hac parte in hoc ɔsiste-re. q̃ l3 oĩs motus sit finitus fm terminũ. aliqs ta-men motus ut circularis põt esse infinitus fm tẽ-pus. Nã sicut alteratio est augmẽtũ gñatio ⁊ cete-ra talia sunt infinita fm terminũ cũ talia se possint habere ɔsiter fm tẽpus: q: statim post vnũ motuz põt accipi alius. sic quelibet circulatio celestis est finita fm terminuz. tñ huiusmodi circulationes se habẽt ɔsequẽter fm tẽpus: q: statim finita vna cir-culatione incipit alia. Differt aũt hec infinitas a p̃o-ri: q: ex oĩbus his circulationib⁹ efficiẽ vnus mot⁹ ɔtinuus. Sed ex augmẽto ⁊ alteratione ex huius-modi motibus quãtumcũq; se habeant consequẽ-ter fm tẽpus vnus motus ɔtinuus esse nõ potest. ¶ Notãdũ aũt q̃ ait si vnus ⁊ idẽ motus existẽs sit infinitus tẽpore ɔsideãduz est. s. post: q: de hoc queref in 8° utrũ sit dare motuz eternũ. ostẽdetur enim ibi q̃ sic. Sed q̃ hoc nõ sit uetum ⁊ q̃ ratio-nes pħi non ɔcludant ostẽdemus ibidem. In hoc aũt terminatur sententia sexti libri phisicorum.

¶ Incipit liber septimus phisicorum Egidij Ro-mani. Lectio. I.

Omne aũt qđ mouef: necesse est ab aliquo moueri. Siqdem igiẽ in ipso non habet principiũ mo-tus: manifestuz q̃ ab altero mo-uetur: aliud enim erit mouens. Si au-tez in seipso accipiatur. a. b. quod moueã-tur fm se: sed non eo q̃ eorum que hoc aliquid mouetur.

Quia mot⁹ circularis qui fm pħm etern⁹ est marie est vnus ⁊ ɔtinu⁹. Ideo postq̃ pħs in 6° lib° determinauit de ɔtinuitate ipius mot⁹. In his duobus libris ultimis. vz in 7° ⁊ 8° vult determinare de eẽnitate eius. ostẽdit aũt pħs motũ eẽ eternũ per h̃ q̃ est deuenire ad vnũ moto-rẽ p̃m oĩno immobilẽ. Q; aũt sit deuenire ad moto-rẽ p̃m ⁊ imobilẽ. pz per h̃ q̃ omne qđ mouef ab alio mouef. Nã si in mouẽtib⁹ ⁊ motib⁹ nõ est pcedere in infinitũ si omne qđ mouef ab illo mouef. Nã si in mouẽtibus ⁊ motib⁹ nõ est pcedẽ in infinitũ si oẽ qđ mouef ab alio mouef est deuenire ad aliquem motorẽ p̃m ⁊ imobilẽ. fm ĝ pħm h̃ tria se hñt fm ɔñtiã. vz q̃ si omne motũ mouef ab alio est deue-nire ad motorez p̃m ⁊ imobilẽ: ⁊ si est deuenire ad hm̃ motorẽ est dare motũ eternũ: tria ĝ facit fm q̃ h̃ tria declarat. p̃ enĩ oñdit q̃ omne motũ: mouef ab alio. 2° pbat q̃ est deuenire ad motorẽ p̃m imo-bilẽ. 3° pbat q̃ si est deuenire ad motorẽ p̃m ⁊ imo-bilẽ est dare motũ eternũ. 2ª incipit in fine lectionis ibi ⌊ qm̃ autẽ omne qđ mouetur. ⌊3ª incipit in p̃a° 8ˡ ibi ⌊ utrũ aũt fact⁹ sit. ⌊ Circa p̃m duo facit. q: p̃ pponit qđ intẽdit. 2° manifestat ppositũ ibi ⌊ p̃mũ qdẽ igiẽ. ⌊ Dicit ergo q̃ omne qđ mouef necesse est moueri ab aliq̃. s. aliud uel aliq̃ altero: ⁊ subdit q̃ siqdẽ igiẽ hm̃ motũ nõ hẽt in seipso p̃ncipiũ motus manifestũ est q̃ mouef ab altero. Si aũt in seipso hẽt hm̃ p̃ncipiũ mot⁹: l3 supple nõ sit sic manifestũ q̃ tale moueaẽ ab altero: tñ ut patebit per seq̃ntia opz ẽt sic mota moueri ab altero: ut si accipiaẽ mo-bile. a. b. qđ moueaẽ aliqđ eoꝝ. i. aliq̃ pars de nũo eoꝝ que sunt hui⁹. i. que sunt ptes hui⁹ mobilis. a. b. tale enĩ mobile si moueaẽ fm se totũ ⁊ nõ fm p-tẽ tñ siue hẽat in se p̃nm̃ motus siue nõ hẽat de ne-cessitate mouef ab alio. ¶ Notãdũ aũt q̃ sicut ni-hil est in seipso p̃ ⁊ fm se totũ: sed hoc ɔtingit rõne diuersaꝝ ptiũ. sic nihil mouef a seipso p̃ ⁊ fm se to-tũ. Sed solũ h̃ põt ɔtingẽ fm diuersas ptes. sicut ergo totũ hoc. s. lagena ⁊ vinũ fm se totũ nõ est ɔti-nẽs ⁊ ɔtẽtũ: sed totũ rõne vini hẽt rõnẽ ɔtẽti: ⁊ to-tũ rõne lagene hẽt rõnẽ ɔtinẽtis: sic nullus mobile fm se totum mouef a seipso qđ sit simul mouẽs ⁊ motũ. sed totũ rõne vnius ptis mouet. ⁊ rõne alte-rius mouef. ⁊ ut totũ aĩal mouet rõne aĩe: ⁊ mouef rõne corporis. nihil ergo mouef ex se uel mouef a p̃ncipio intra: q: totũ totũ moueat per se ⁊ primo. Sed ideo dicitur aliquid moueri ex se: q: est diui-sibile in talia duo quorum vnum est per se mouẽs aliud per se motum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primũ qdem igiẽ opinar. a. b. a seipso moueri, ppter qđ totum mouef: ⁊ a nullo exterioꝝ sire est: sicut siqs ipso. d. e. mouẽ

te.e.z.ꝛ ipso moto opinet.d.e.z.a seipso moueri pp id qd non videt utrũ ab utro moueatur utrũ.d.e.ab.e.z.aut.e.z.a.d.e.

¶ Declarat qd dixerat. circa qd duo fac. qꝛ p̃ ostẽdit vñ accidit h̃ deceptio q credim⁹ aliqd a seipso moueri. 2⁹ adducit rõnẽ pbãtẽ q nihil a seipso mouet ibi[amplius qd a seipso.]Dicit ḡ q p̃ᵐ qdẽ igit decipimur ꝛ cõngit nos opinari.a.b.moueri a seipso pp id qd totuz.a.b.mouet ꝛ a nullo exteriori.sic est ḡ sicut ipo.d.e.mouẽtis id qd.e.z. ꝛ ex h̃ ipo toto.d.e.z.moto. Sigꝫ ḡ ex h̃ opinet totũ.d.e.z.moueri a seipso pp id qd nõ vi utrũ ab utroqꝫ moueat qꝛ ḡ nescimus isti⁹ toti⁹.d.e.z.que ps quã ptẽ moueat. credim⁹ aũt q totũ seipm moueat: ut qꝛ nescimus utrũ.d.e.moueat.a.d.e.z.aut.e.z.moueatur supple.a.d.e. ꝛ qꝛ h̃ est credim⁹ totũ.d.e.z. seipm mouẽ. ¶ Aduertẽdũ tñ q i termio hui⁹ ptis noua trãslatio est corrupta. imo pl'ies in hac trãslatione appet corruptio. ¶ Notãdũ aũt q nihil mouet se ipm per se: mouet tñ seipm per accñs: ut qꝛ aia mouet per se corp⁹ ꝛ corpe moto mouet aia: sequitur q aia moueat seipam per acñs. aia ḡ mouẽte corp⁹ per se seqt ex hoc q ẽt totũ aial moueat: qꝛ ẽt ipsa aia mouet lꝫ per accñs: ignorãtes ḡ que ps aialis quã ptẽ moueat ꝛ vidẽtes totũ aial moueri credũt q totũ aial seipm moueat fm se totũ. accidit ḡ deceptio in bts ꝛ credim⁹ totũ mouere: qꝛ ignoramus que pars quã partẽ moueat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius qd a seipso mouet: nullo modo pausabit cum mouet: in stando aliqd alteruz quod mouet. Necesse est ergo si aliqd pausat quod mouet in stãdo aliqd alterum: hoc ab altero moueri. Hoc aũt manifesto facto necesse est omne quod mouet cum diuisibile moueri ab aliquo.

¶ Adducit rõnẽ q nihil a seipso mouet. circa qd duo facit. qꝛ p̃ manifestat quãdã ppõnẽ necessariaz ad ppositũ. 2⁹ ex manifestatiõe ppõnis illi⁹ pbat intẽtũ ibi[qm̃ eni acceptũ est.]Dicit ḡ ampli⁹ qd a seipso mouet cum mouet nullo mõ pausabit in stãdo aliqd alteꝝ qd mouet. q.d. qd mouet a seipso non pausat nec qescit per statũ.i.per qetez alteri⁹ mobilis. Necesse est ḡ si aliqd qd mouet pausat in stando aliqd alteꝝ.i.p qetẽ alteri⁹ necesse est.s. h̃ qd sic qescit moueri ab altero. h̃ enim manifesto facto necesse ẽ oẽ qd mouet moueri ab aliq̃ altero. ¶ Notãdũ aũt hanc ppõnẽ quã p̃misit ph̃s qdãmõ per se eẽ notã. Nã si aliqd mouet a seipso: ḡ est sibi p̃ sufficiẽs cã mot⁹. qcqd ḡ aliud qescat uel qcqd aliud pauset pp h̃ nõ pausabit illud. bñ ḡ dictũ est: q qescẽs per qetẽ alteri⁹ nõ mouet a seipso p̃ sꝫ ab altero. ¶ Notãdũ ẽt q h̃ ppositio lꝫ videat eẽ per se nota. ꝛ lꝫ ualde in prõptu appareat ṽitas ei⁹: declarari tñ põt per id qd habet p̃ poste⁰ʳ ubi di. q p̃ est cui alteri per ipm nõ ipsi per alteruz. Si ergo aliquid ꝯuenit alicui p̃ a quocũqꝫ remoueat illud nõ remouebit ab eo. Si ergo mouere seipm cõpetit alicui p̃ a quocũqꝫ remoueat mot⁹ nõ remouet ab eo. Q̃dcũqꝫ ergo aliud qescat non oportebit illud quiescere: quare bñ dictuz est qd mouet a seipso p̃mo nõ quiescat per quietẽ alterius. sed ut patebit omne mobile quiescit per quietẽ alterius. ergo nullũ mobile mouet seipsum p̃mo. immo omne qd mouetur ab alio mouet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̃ eniꝫ acceptũ est.a.b. quod mouet: diuisibile erit. Diuidat igit in.c. Necesse igit.b.c. qescẽte quiescere: ꝛ.a.b. Si enim nõ accipiat moueri.b.c. igit qescente mouebit utiqꝫ.b.a. Non ergo mouet per se a.b. sed ꝯcessuz est per seipm moueri p̃ᵐ. Manifestuz igit q.b.c. qescẽte quiescet: ꝛ.b.a. ꝛ tũc pausabit quod mouet. Sed si aliqd in qescendo aliud stat ꝛ pausat moueri: hoc ab altero mouet. Manifestũ est igit omne quod mouet ab aliquo mouet ꝛ nõ a se. Diuisibile enim est omne quod mouetur ꝛ parte qescente qescet totum.

¶ Premissa necessaria ppõne ad ppositũ. in pte ista ex ea pbat intẽtũ. d. qm̃ eni receptũ est.a.b. esse qd mouetur supple a seipso p̃. dicebat eniꝫ supra q.a.b. mouet a seipso p̃. si ergo.a.b. sit seipm mouet diuisibile erit: qꝛ omne qd mouet erat.i. ponebat eẽ diuisibile. diuidat ergo h⁹ mobile.a.b. in pũcto.c. necesse est igit qescen͠te.b.c.i. qescẽte pte qescere ꝛ a.b.i. qescere totũ. si enim nõ.i. si nõ qescit totũ accipiat moueri ipm totũ.b.c igit qescẽte.i. qescente vna pte mouebit utiqꝫ.c.a. ꝛ moueri poterit alia. nõ ergo qescẽte vna sui pte mouebit totũ.a.b. per se ꝛ p̃mo.i. fm se totũ: sed solũ moueri poterit per motũ alterius ptis. Sed ꝯcessum est ipm totuz.a.b. moueri p̃mũ per seipm. manifestũ igit q qescente.b.c.i. qescẽte vna pte quiescet ꝛ.b.a.i. qescet totuz: qꝛ nõ mouebit per se ꝛ p̃mo. ꝛ tũc pausabit.i. quiescet qd mouet.i. ipm mobile.b.a. per qetez alterius.i. per quietez ptis: sed si aliqd stat ꝛ pausat in qescẽdo aliud per quietẽ alterius manifestũ est hoc moueri ab altero: ꝛ qꝛ sic est manifestũ est igit q omne qd mouet: mouet ab aliquo altero. Naz omne qd mouet est diuisibile ꝛ quiescẽte pte quiescit totũ. ¶ Notandũ aũt vim rõnis huius in hoc ꝯsistere. vꝫ q omne qd qescit per quietẽ altert⁹ nõ mouet a seipso p̃mo: sed omne mobile quiescit per qetẽ alterius: qꝛ per quietẽ ptis. ergo nullũ mobile mouet a seipso p̃mo. ¶ Dubitaret forte aliquis utrũ qescẽte pte dicat totũ qescere. videt q nõ: qꝛ si mobile diuidit in duas ptes qua rõne dicat totũ qescere: qꝛ quiescit vna parꝫ. pari rõne dici poterit q totũ motũ moueat eo q poterit moueri alia pars. Dicẽduz q in hoc Galien⁹ ꝯtradicit Aristo. ut ꝯᵗᵉʳ narrat. voluit enim q quiescẽte vna pte adhuc moueret totũ per se: qꝛ posset moueri per aliã ꝛ moueri per ptẽ: ut dicebat nõ est moueri per accidẽs: sꝫ per se. ad ꝯfirmationẽ huius rõnis videt facere qd dicebat in 5⁰ ubi moueri per ptẽ distinguebat a moueri per accñs: sed hoc nõ bñ dictum est. nã moueri per ptẽ magis est moueri per accñs q̃ per se. nam moueri per accidens est moueri per aliud. Quelibet cuꝫ pars in se accepta magis est alia a toto q̃ sit eadẽ toti. Si enim oẽs ptes simul sumerent dubiũ forte esset utrũ oẽs ptes sic sumpte eẽnt eedẽ toti: sumẽdo tñ quãlibet ptẽ sigillatim in se: nõ est dubiũ quãlibet ptẽ sic sumptã magis eẽ aliã a toto q̃ eãdẽ toti. moueri ergo per ptẽ

magis est moueri p accñs τ per aliud q̃ per se tñ in eo qđ est eẽ per accñs sunt gradus. Nã lʒ ps sit magis alia a toto q̃ eadẽ. nõ tñ est oĩno alia. ideo moueri p ptẽ nõ est oĩno moueri p accñs. tñ in quo moueri per ptẽ distinguit̃ a moueri per accñs. Pʒ ergo q̧ quiescere per qeteẽ pns est quiescere per qetẽ alteri⁹: q2 pars magis est alia a toto q̃ eadẽ toti. Rursus quiescẽte altera pte nõ ulterius moueṫ totũ per se τ p pp̄ter qđ dĩ totũ quiescere quiescẽte pte. Qđ ṽo obijciebat̃ q̧ qua rõne dicit̃ totum quiescere quiescẽte vna pte dʒ dici totũ moueri pp̄ter motũ alterius. Dicẽdũ q̧ nõ est si'le de qete τ de motu. Nã mot⁹ dicit aliqd per modũ alteratiõis τ per modũ habit⁹. Sed qes dicit aliqd per modũ p̄uationis τ negatiõis. Nã qes est p̄uatio mot⁹. ℭ Ad hoc aũt q̧ aliqd ↄueniat alicui toti p opʒ q̧ ↄueniat ei ẜm q̃libet ei⁹ ptẽ. Sed ad hoc q̧ nõ ↄueniat ei p sufficit q̧ nõ ↄueniat ei ẜm aliq̃ ptẽ eius. mouẽte ergo vna pte τ nõ alia falsum est moueri p. τ verũ est ip̃m nõ moueri p. sic ergo accipit̃ hic q̧ quiescẽte vna pte quiescit totũ: q2 nõ ulteri⁹ moueṫ totũ per se τ p si altera pars ei⁹ quiescat. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrũ aliqd possit moueri ab alio p. Dicẽdũ q̧ p dĩ per oppositũ ad posteri⁹. excludit eñ p ordinẽ posterioritatis. h⁹ aũt ordo posterioritatis dupl'r pot accipi vel respectu ꝑtiũ vel respectu tẽporis. si accipiat̃ respectu ꝑtiũ τ respectu mobiliũ sic non est incõueniẽs moueri aliqd ab alio p. põt eñ aliqđ mobile moueri ab aliq̃ motore imediate nõ mediãte alio mobili. τ tunc qđ sic mouetur ab alio moueṫ ab eo p. Si vero p excludat ordinẽ mobiliũ. sed si p̄mo excludat ordinẽ ꝑtiũ tpis dicẽ possumus q̧ nõ est ibi dare p mutatũ esse. Nã semp p̄us tpe mutat locũ pars minor q̃ maior. cũ ergo ↄtinuũ sit diuisibile in ĩfinitũ nõ erit ibi dare p̄mo mutatũ eẽ. Si ergo accipiẽdo p per a seip̃o nec ab alio est dare p⁹ᵐ mutatũ. tñ ne laboremus in equo eo possumus dicere q̧ ptes mobilis dupl'r põt accipi. p̄rimo ut cõparant̃ ad mobile. 2° ut cõparant̃ ad spatiũ. Si accipiant̃ p̄mo modo ẽ per cõparationẽ ad tps est dare aliqd p mutatũ: q2 oẽs ptes mobilis ↄtinue mouent̃ simul. Nõ eñ p̄us moueṫ pars minor q̃ maior nec pars q̃ totũ. sed totuʒ τ oẽs ptes ei⁹ mouent̃ simul. Sed si accipiant ptes per cõparatiõnẽ ad spatiũ: q2 p̄us acqrit de spatio pars minor q̃ maior τ mobile p̄us mutat locũ ẜm ptẽ minorẽ q̃ ẜm ptẽ maiorẽ nõ erit ibi dare p̄mo mutatũ eẽ cũ ↄtinuũ sit diuisibile in ĩfinitũ. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrũ aliqd possit moueri a seip̃o p̄mo. ita q̧ totum moueat totũ nõ pars ptẽ. videt̃ q̧ sic: q2 si aliqua cã est pp̄ter quã ip̃ʒ seip̃m mouere nõ possit: est q2 tũc idẽ ẜm ideʒ τ ẜm seip̃m eẽt in potẽtia τ in actu. Sed hoc nõ videt̃ obstare. põt enim ↄtingẽ q̧ aliqd sit ṽtualiter tale. τ tñ formaliter nõ sit tale. sʒ ad hoc q̧ aliqd moueat τ agat sufficit q̧ sit virtualiter illud. ad hoc aũt q̧ moueat̃ τ patiat̃ videt̃ sufficẽ q̧ nõ sit formaliter illud. Si ergo aliqd ẜm se totũ sit ṽtualiter tale τ ẜm se totũ nõ sit formaliter tale poterit tũc totum ẜm se totũ mouere. Illa g̃ ꝓpositio q̧ idẽ ẜm ideʒ nõ põt eẽ in potẽtia τ in actu videt̃ esse defectiua. Est eñ ibi addẽdũ eodẽ modo. dʒ eñ dici q̧ ideʒ ẜm idẽ τ eodẽ modo nõ põt eẽ in potẽtia τ in actu igit ut videt̃ nõ est incõueniẽs q̧ aliqd totũ ẜm se totũ moueat: si aliter τ aliter sumptũ ẜm se totũ sit in potẽtia τ in actu. Dicẽdũ q̧ idẽ mouere seipsuʒ est idẽ agẽ in seipso. cũ ergo opʒ esse aliquẽ ↄtactũ agẽtis ad patiẽs τ semp sit aliq̃ ↄuersio agẽtis sup patiẽs nõ est ĩtelligibile idẽ seip̃m mouere nisi idẽ sit supra se ↄuersiuũ: sed nihil corpeuʒ τ nihil diuisibile pp̄ter distãtiã ptiũ est in seip̃m ↄuersiuũ. ut patet in ꝓpõnib⁹ ꝓculi. põt ergo in corpeis rebus pars attingẽ ptẽ τ pars ↄuerti ad ptẽ: sed nõ poterit totũ ↄuerti ad totũ nec totuʒ attingẽ totũ: q2 si totũ attingeret totũ: q̃libet pars attingeret q̃libet partẽ. nõ ergo ibi eẽt distãtia ptiũ: quare illud nõ eẽt corpeuʒ τ diuisibile. bñ ergo dictũ est q̧ in rebus corpeis τ diuisibilib⁹ totũ nõ attingit totũ nec ↄuertit̃ ad totũ. sed pars ad ptẽ: quare si omne mouẽs τ omne agẽs aliq̃ modo attingit passuʒ τ cõuertet̃ supra ip̃m. in h⁹ corpalib⁹ nunq̃ totuʒ mouebit totũ sicut pars ptẽ. sicut ergo videmus in talibus duo genera ptiũ sic dicẽ possumus q̧ dupliciter in talib⁹ pars mouet ptẽ. diuidit̃ aũt aliqñ totũ aliqđ corpeuʒ in suas ptes eẽntiales. ut diuidit̃ aĩal in aĩam τ corpus. diuidit̃ ẽt in suas ptes q̃titatiuas: ut diuidit̃ aer in diuersas ptes aeris. utroq̃ ergo modo in talib⁹ pars mouet ptẽ ut in motu locali vna pars eẽntialis mouet aliã: ut aĩa mouet corpus. sic ẽt in motu h⁹ vna ps q̃titatiua mouet aliã: ut musculi mouẽt chordas τ neruos τ chorde τ nerui mouent digitos vel alias ptes corpis. Sic ẽt in motu ad formã vna pars q̃titatiua mouet aliã. ut vna pars aeris calefacta calefacit aliã. cũ ergo queritur utrũ aliqd possit mouere seipsum: aut loquimur de motu sumpto ꝓprie qui nõ cõpetit nisi rebus corpalib⁹ τ diuisibilib⁹: aut loquimur de motu sumpto methaphorice ẜm q̧ ĩtelligẽ dĩ esse quidaʒ mot⁹ τ amare quidã mot⁹. Si ergo loquimur de motu sumpto methaphorice sic nõ est incõueniẽs idẽ mouere seip̃m. Nã hui⁹ mot⁹ cõpetit reb⁹ indiuisibilib⁹. ipse eñ intelligẽtie que sunt ꝑba que non diuidit̃: seipsas intelligũt τ seipsas diligũt. Si ergo nõ est incõueniẽs ĩtelligẽtias τ incorpalia esse ad seipsa ↄuersiua nõ est icõueniẽs aliqd mouere seip̃m motu methaphorico. nã h⁹ mot⁹ ipsis itelligẽtijs cõpetit. Si ṽo loquamur de motu ꝓprie dicto cuiusmodi est mot⁹ localis vel mot⁹ ad formã. tũc aut loquimur per se aut per accñs. si loquimur per accñs: sic nõ est incõueniẽs ideʒ mouere seip̃m: ut aĩa mouet corpus. corpe autẽ moto moueṫ aĩa. q2 mouẽtib⁹ nobis moueñt oĩa que in nobis sunt: ut habet̃ in topicis. aĩa ergo mouẽdo corp⁹ per se mouet seipsam per accñs. Sic ẽt graue sursus positũ cũ descẽdit mouet seip̃m per accñs. nã graue scindit mediũ τ scindẽdo mediuʒ remouet id qđ ꝓhibet ipsum eẽ deorsuʒ. remouẽdo aũt hui⁹ ꝓhibẽs mouet seip̃m deorsum. sic g̃ graue moueṫ a seip̃o deorsum sicut aliqd moueṫ a remouente ꝓhibẽs. Sed remouẽs ꝓhibens est cã per accñs. ideo graue moueṫ deorsuʒ a seip̃o per accñs. Nõ g̃ incõueniẽs est sumpto motu ꝓpe mouere aliqd seipʒ per accñs. Sʒ si loquimur per se: aut accipiet̃ per se large: aut ꝓpe. si accipiat̃ large ẜm q̧ moueri per ptẽ est moueri per se: sic nõ est icõueniẽs aliqd mouẽ seip̃m per se: q2 totũ per vnã ptẽ mouet seip̃m per aliã. ut totũ aĩal mouet rõne aĩe τ totũ mouet rõne corpis. Si ṽo accipiat̃ per se ꝓp̄rie ut dicat̃ esse per se tale qđ est ẜm se totuʒ tale: sic sumpto motu ꝓp̄rie nihil mouet seip̃m: q2 motus sic sumpt⁹ nõ

cōpetit nisi reb⁹ corꝑalib⁹. in corꝑalib⁹ aūt ut dice
baṫ nunꝗ̄ totū ꝯuertiṫ ad totū: sed pars ad ptē. io
in talib⁹ per se loquendo totū nō mouet totū: sꝫ pars
ptē. est ꝗ̄ intētio phi ꝙ sumpto motu ꝓprie qui nō
cōpetit per se nisi reb⁹ corꝑalib⁹ ⁊ diuisibilib⁹ nun-
ꝗ̄ per se ⁊ p̄ totū mouet totū sꝫ pars ptē. Q̄ð ꝯo
obijciebaṫ ꝙ aliqd qð est ṽtualiter ⁊ non formaliꝛ
pōt moueꝛ seipm ut sit tale formaliter. Dicēdū ꝙ si
ex hīs maliter tale sit agēs per se: qꝛ de tali actione
hic loqmur nunꝗ̄ mouebiṫ ut fiat formaliter tale:
qꝛ hēt illud altiori mō: ut sol qui est ṽtualiꝛ calidus
nunꝗ̄ recipiet calorē formaliter: qꝛ hēt calorē altio-
ri mō hn̄do ipm. sic ṽtualiter ꝗ̄ si hēret ipꝫ forma-
liter ⁊ itellect⁹ agēs in cui⁹ ṽtute sunt oēs spēs itelli
gibiles nunꝗ̄ aliā spēꝫ itelligibilē recipit. Nā hn̄-
do sic h⁹ spēs ṽtualiter ⁊ causaliter hēt eas altiori
mō ꝗ̄ si hēret eas formaliꝛ. sol enīꝫ qui est calidus
ṽtualiter est ꝑfectior: ⁊ est in altiori gradu ꝗ̄ ignis
qui est calidus formaliꝛ. ⁊ itellect⁹ agēs in cui⁹ ṽtu
te abstrahūṫ spēs itelligibiles est ꝓstantior ⁊ ꝑfe-
ctior ꝗ̄ itellect⁹ potētialis qui formaliter iformaṫ
illis. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: qꝛ vi ꝙ ratio
phi nō plus ꝓbet ꝙ aliqd nō moueaṫ a seipso p̄ ꝗ̄
ꝙ nō moueaṫ ab alio p̄. Arguit eīm si aliqd moueṫ
a seipso p̄. tūc gescēte pte nō gesceret totū: qꝛ qð mo-
ueṫ a seipso p̄mo nō gescit per getē alteri⁹ ptis. per
hāc aūt rōnē videṫ argui ꝙ nihil moueṫ ab alio p̄.
Nā si aliqs moueṫ ab alio p̄. tūc mot⁹ ineṙit illi s p̄
passiue. ꝗ̄ a quocūꝗ̄ alio modo remoueaṫ mot⁹ passi-
ue nō remouebiṫ a toto. dato ergo ꝙ mot⁹ passiue
sumpt⁹ nō insit pti ut dato ꝙ pars nō moueaṫ ad-
huc mouebiṫ totū qð falsum est: qꝛ gescēte pte nō
moueṫ totū. incōueniēs ꝗ̄ est per hanc rōnē arguē
ꝙ nihil moueaṫ a seipso p̄. cū per eādē hn̄ eque cō
cludaṫ ꝙ nihil moueṫ ab alio p̄. ¶ Amplius pars
est aliqd totius. Tūc ꝗ̄ hn̄ argueret phs ꝙ nullꝫ
mobile moueret a seipso p̄. Sꝫ qðlibet mobile ge-
sceret per pausationē alicui⁹ qð esset oīno aliud ab
eo ⁊ ꝙ nullo mō clauderet in ipso. Arguē aūt ꝙ to
tū nō moueṫ a seipso: qꝛ gesīt per getē ptis nō vi-
deṫ ꝯueniēs ꝙ pars nō est oīno alia a toto. Jmmo
pars claudiṫ a toto ⁊ est aliqd ei⁹. Dicēdū ꝙ si ali
quid cōpetat alicui p̄ ut dicebaṫ supra tūc illud a
quocūꝗ̄ alio remoueṫ. non tn̄ ꝓpter hoc h⁹ remoueṫ
ab eo: ut si hēe tres cōpetit triāgulo p̄. tūc a quocūꝗ̄
alio remoueaṫ h⁹ ꝓprietas nō ꝓpter hoc remoueṫ a
triāgulo. ¶ Aduertēdū tn̄ est ꝙ cū aliq̄ passio cō-
petit alicui p̄. passio illa potest remoueri ab oī alio
absꝗ̄ eo ꝙ remoueaṫ ab illo. Si tn̄ illud aliud sit
extraneū ab eo ⁊ accidat ei inꝗ̄tū stat sub illa pas-
sione uel sub illo attributo. qð si tn̄ illud aliud non
accideret ei nec eēt extraneū ab eo inꝗ̄tuꝫ stat sub
illo attributo. tūc si h⁹ ꝓprietas remoueret ab h⁹
alio non oporteret ꝙ remoueret ei cui dicebaṫ cō
petere p̄: ut triāgulus cui cōpetit hēe tres p̄mo est
figura ⁊ est pncipiū figuraꝝ: ⁊ est hn̄s vnuꝫ angu-
lū extrinsecū. tn̄ ut triāgulus cōparaṫ ad hoc attri
butū ⁊ ad hāc ꝓprietatē que est hēre tres nō est eo
dē modo ad oīa p̄dicta. Nā inꝗ̄tuꝫ triāgulus hēt
tres accidit ei ⁊ extraneū est ab eo ꝙ sit figura ⁊ ꝙ
sit figuraꝝ pncipiū. nō tn̄ accidit ei nec extraneum
est ab eo ꝙ sit hn̄s angulū extrinsecuꝫ. imo ex hoc
triāgulus habet tres: qꝛ habet angulū extrinsecuꝫ
dato per ipossibile ꝙ figura nō hēret tres ⁊ ꝙ triā-
gulus nō eēt figura. nihilominus tn̄ adhuc trian-
gulus hēret tres: qꝛ nō haberet tres in eo ꝙ figu-
ra. imo accidit ei ⁊ extraneū est ab eo ꝙ sit figura
in eo ꝙ habet tres. Sic etiā dato ꝙ triāgulus nō
eēt pncipiū figuraꝝ: ⁊ dato ꝙ hēre tres remoue
reṫ a pncipio figuraꝝ. nō tn̄ hoc remoueṫ a triāgu
lo ꝙ extraneū est a triāgulo ꝙ sit pncipiū figuraꝝ
inꝗ̄tū habet tres. sed si hēre tres remoueṫ ab ha-
bēte angulū extrinsecuꝫ ⁊ si triāgulus nō eēt hn̄s
angulū extrinsecū nō ulterius hn̄s tres eēt: qꝛ non
habet tres nisi inꝗ̄tū habet angulū extrinsecū. Cū
ergo dī ꝙ cum aliqua passio uel aliqð attributum
cōpetit alicui p̄mo a quocūꝗ̄ alio remoueaṫ nō
remoueṫ ab illo. intelligēdū est de tali alio qð acci
dit ei ⁊ extraneum est ab eo inꝗ̄tuꝫ stat sub tali at
tributo. Hoc viso de leui patet ꝙ si aliqd moueret
a seipso p̄mo. tūc pte quiescēte adhuc moueret to-
tū per se ⁊ p̄mo qð est incōueniēs. Sed si aliquid
moueret ab alio p̄mo. nō oportet ꝙ quiescēte pte
adhuc moueaṫ totū per se ⁊ p̄mo. Nā ut supra di
cebaṫ qð est ad seipsum ꝯuersiuū ⁊ qð agit in seip
sum extraneum: est ab eo hēre ptes: quare si aliqd
moueret a seipso: qꝛ illud ageret in seipm ⁊ ꝯuerte
reṫ ad seipm extraneum eēt ab eo hēre ptes. Sed
si aliqd moueaṫ ab alio nō est extraneū ab eo hēre
ptes. imo sm ꝙ huiusmodi est per se cōpetit ei ha-
bere ptes motū ergo a seipso p̄mo pte eius nō exi
stēte uel pte eius gescēte adhuc cōpeteret ei moue
ri per se ⁊ p̄mo. qꝛ extraneum esset ab eo hēre ptē.
Sed si aliqd moueṫ ab alio p̄mo. nō oportet ꝙ ge
scēte pte moueaṫ totū per se ⁊ p̄mo. qꝛ qð tale est
⁊ qð moueṫ ab alio sm ꝙ huiusmodi est nō est ex
traneuꝫ ab eo hēre ptes. Tota ergo ratio phi in h⁹
ꝯsistit ꝙ cū in toto a seipso accidat ⁊ sit extraneum
ab eo hēre ptes nullū partibile pōt moueri a seip-
so: qꝛ si aliqð ptibile in seipso moueret per se ⁊ p̄i
mo tūc gescēte pte adhuc moueret totū per se ⁊ p̄
mo qð est incōueniēs. Cū ergo omne mobile sm
ꝙ hic de mobili loqmur sit partibile: ipossibile
est aliqð mobile moueri a seipso p̄mo. Q̄ð ṽo obij
ciṫ: qꝛ per hāc eādē rōnē pōt argui ꝙ nihil moue
tur ab alio p̄mo. patet ꝙ non est simile: qꝛ in motu
ab alio cum moueṫ totuꝫ nō possumus supponere
ptē gescere nec debemus remouere motū a pte: qꝛ
qð sic moueṫ nō est extraneum ab eo hēre partes:
sed in motu a seipso p̄mo etiā cū moueṫ totū possu
mus supponere ptē gescere: ⁊ possumus remoue-
re motū a pte: qꝛ ei qð sic moueṫ accidit ⁊ extrane
um est ab eo hēre ptes. ¶ Q̄ð aūt addebaṫ ulteri
us ꝙ pars claudiṫ in toto ⁊ pars est de rōne totī-
us. dicēdū ꝙ aliud est ꝯsiderare totū in se ⁊ aliud
est ꝯsiderare ipm ut cōparaṫ ad aliqð attributum
uel ad aliquā ꝓprietatē. videmus enim ꝙ figura
est de rōne triāguli ⁊ figura claudiṫ in triāgulo. tn̄
qꝛ triāgulus nō habet tres in eo ꝙ figura. imo ac-
cidit ei ⁊ extraneū est ab eo ꝙ sit figura inꝗ̄tū ha
bet tres. Jdeo dato per ipossibile ꝙ triāgulus nō
eēt figura: ⁊ ꝙ hēe tres remoueret a figura. nihilo
minus tn̄ hēre tres adhuc cōpeteret triāgulo pri-
mo. sic in ꝓposito ꝗ̄tūcūꝗ̄ pars sit de rōne totius
⁊ ꝗ̄tūcūꝗ̄ pars claudaṫ in toto. tn̄ qꝛ accidit ei ⁊
extraneum est ab eo hēre ptes inꝗ̄tū est ad seipm
ꝯuersiuū ⁊ inquantū moueṫ a seipso dato ꝙ pars
eius gesceret ⁊ ꝙ motus remoueret a pte. nihilo
minus tn̄ adhuc motus cōpeteret toti per se ⁊ pri-
mo. Cum ergo ipossibile sit ꝙ gescēte pte moueaṫ

totū per se ⁊ ꝑmo impossibile est aliqđ ꝑtibile moueri a seipso ꝑ. Sed cū mot⁹ ꝓprie sumptus nō cōpetat nisi rebus corꝑalib⁹ ⁊ ꝑtibilib⁹. patet ꝙ sumpto motu ꝓprie nihil mouet a seipso ꝑmo. qđ declarare volebamus. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs cū demōstratio Aristo. sit ꝯditionalis utrū ꝯditionalis habeat semꝑ añs falsū vel impossibile. nūc enī phs tali modo loquēdi ꝙ si totū moueat a seipso gescēte pte ⁊ si pars quiescat gescet totū. imerito ergo dubitabat aliqs utrū talis suppositio sit falsa uel ipossibilis. Dicēdū ꝙ fm ꝯ^{tes} aliqñ sūt ꝓpōnes cathegorice ⁊ ꝯditionales: aliqñ hñt añs vez aliqñ falsum. ꝓpositio eñi hypothe. ⁊ ꝯditionalis pōt eē uera utroqȝ mō. vez est enim si sor. est hō ꝙ est aial. verū est et ꝙ si sor. volat hēt alas ꝑdicatuz ꝯditionalis sic est verū ꝙ tñ hēt añs verū. sola aūt sic est vera ꝙ habet añs falsum ⁊ ipossibile. Hergo ꝯditionalis fm ꝯ^{tes}. si pars gescat totū gescat: q2 nō mouet per se ⁊ ꝑmo. aliqñ habet añs verum ut in his in qb⁹ est possibile ptē gescere. Aliqñ vō habet añs ipossibile ut in corpe celesti in quo impossibile est gescere ptē. dato tñ per ipossibile ꝙ pars eius gesceret nō mouet totuz per se ⁊ ꝑmo. sed gesceret. Illa ğ hypothetica ꝓpositio per quā phs ꝓbat intētū. vz ꝙ si gescat pars gescit totū semꝑ est vera: lz hēat aliqñ añs impossibile: q2 pōt eē ꝯditonalis vera: cui⁹ añs est ipossibile. possumus tñ dicere ꝙ si ꝯsideret tota mens phi supponere partē gescere semꝑ est falsum ⁊ iposs bile. Nā phus supponit ꝙ moto toto per se ⁊ ꝑ gescat pars qđ est impossibile tñ ut dicebat tale ipossibile pōt supponi: q2 accidit toti ut moueat a seipso ꝑ ꝙ hēat ptes. sicut si triangulus habet tres ipossibile ⁊ figurā non hēte tres posset tñ supponi ꝙ remoueret a figura hñte tres remanente tali ꝓprietate ipsi triāgulo: q2 accidit ipsi triangulo ꝙ sit figura in eo ꝙ habet tres. Si ğ ponat totū moueri per se ⁊ ꝑmo. ipossibile est gescere ptē. tñ possumus distinguē de impossibili sicut distiximus demōstratio. Nā duplex est necessariū qđdā simpl'r. qđdā ex suppōne: sicut omne qđ est qñ est necesse est eē: sic duplex est ipossibile qđdā simpl'r. qđdā aūt ex suppōne. sicut omne qđ nō est qñ nō est ipossibile est eē. ponere ergo gescere ptez ipossibile est simpl'r in corpe celesti. est tñ ipossibile ex suppōne in alijs corꝑib⁹. Nā in quocūqȝ alio corpe si ponat totū moueri per se ⁊ ꝑmo ipossibile est gescere ptē. tñ qđcūqȝ corpus a seipso moueret per se ⁊ ꝑmo dato per ipossibile ꝙ pars ei⁹ gesceret adhuc moueret totū per se ⁊ ꝑmo. Sed cū gescēte pte nō moueat totū per se ⁊ ꝑmo impossibile est aliquod mobile per se ⁊ ꝑmo a seipso moueri. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū demr̄atio phi per quaz ꝓbat nihil moueri a seipso ꝑmo sit de gñe demōstrationū simpl'r uel sit de genē demr̄ationū que dicunt demr̄ationes signi. Dicendū ꝙ fm ꝯ^{tes} demōstratio Ari. nō est demonstratio simpliciter: sed est demōstratio per signū. hoc aūt qdā iprobant dicētes ꝙ demr̄atio ꝑdicta est demr̄atio simpl'r ⁊ ꝑtinet cām. dicūt enim ꝙ ꝑ^{m} in quolibet genē est cā oium alioz. nec inest sibi illud per aliō. sed motus inest mobili per ptes: q2 pars ꝑus mutat locū q̄ȝ totū. vnde ꝓbatum fuit in 6° ꝙ in motu nos inuenit ꝑ^{m} nec ex pte tꝑis: neqȝ mobilis: neqȝ spatij. ꝓp hoc ꝙ diuisibilia hoz vadit in ifinitū. Nulla ergo mobile mouet seipm ꝑmo: q2 non pōt eē aliqđ mobile cuius mot⁹ nō depēdeat a ptibus fm istos. ergo tale est dicere nullum diuisibile mouet a seipso ꝑmo quale si diceret. Nullū diuisibile est a seipso ꝑmo. Nā sicut nullū ꝑtibile est a seipso ꝑmo: q2 entitas eius dependet ex ptibus. sic nullū diuisibile mouet a seipso ꝑmo: q2 mot⁹ eius dependet ex ptib⁹. ¶ Possumus tñ si volumus tenē cū ꝯ^{tes}. Nā si hec demōstratio esset simpl'r ⁊ per cām. ut ideo diceret nihil moueri a seipso ꝑmo: q2 mot⁹ totius depēdet ex ptib⁹: ⁊ q2 pars ꝑus mutat locū q̄ȝ totū: ut ꝓbat in 6°. ratio phi ut supius tāgebat nō plus ꝓbaret ꝙ aliqđ nō mouet a seipso ꝑmo q̄ȝ ꝙ non mouet ab alio ꝑmo. Nā in motu quo aliqđ nō mouet ab alio mot⁹ totius depēdet ex ptib⁹ ꝓut isti sumūt depēdētiā ex ptibus. Nam in tali motu nō est dare ptē ꝑus motā: ⁊ cū aliqđ mouet ab alio semꝑ pars ꝑus mutat locū q̄ȝ totū. Sciēdum ergo ꝙ dare per signū est dare per effectū: demonstrare simpl'r est demōstrare per cām. Causa ergo quare si here tres remoueat ab alijs non remouet a triāgulo: est q2 competit triāgulo ꝑmo. qui ergo sic argueret here tres cōpetit triangulo ꝑmo. ergo si remouet ab alijs nō remouet a triāgulo argueret a ꝑori ⁊ simpl'r. Sȝ si diceret hīe tres remouet ab alijs nō remouet a triāgulo. ğ cōpetit triāgulo ꝑ arguere a posteriori ⁊ per signū. ⁊ sicut est in affirmatiuis sic suo modo est in negatiuis: q2 negatiua ex affirmatiuis sumunt robur. Si ergo habete tres nō cōpeteret triāgulo ꝑmo qui argueret hēre tres nō cōpetit triāgulo ꝑmo. ergo si remouetur a triāgulo: non opȝ ꝙ remoueat ab alijs argueret a priori ⁊ simpl'r: q2 argueret ex diffōne eius qđ est nō ꝑmo: q2 sicut ꝑmo diffinit: q2 primo est cui alij per ipm nō ipsi per aliud. sic nō ꝑmo diffiniri pōt: q2 nō primo est qñ nō est alij per ipsum: sed ipsi per aliud. Si ergo phūs argueret nullum mobile mouet per seipm, primo ergo qđlibet mobile pōt gescere per quietē alterius argueret simpliciter ⁊ q. per cām. Nam hec est cā quare mobile gescit per quietem alterius: q2 nō mouet ipm primo: sed ipse arguit ecōtrario. ait enim ꝙ q2 quodlibet mobile quiescit per quietem alterius: ut per quietem ptis ideo nullū mobile mouet seipsuz primo. ratio ergo eius est a posteriori ⁊ per signum. Lectio. II.

Q Uoniam autē omne quod mouetur: ab aliquo mouetur: necesse est ⁊ quod mouet omne in loco moueri ab altero. Et mouens igitur ab altero: quoniam ⁊ ipsum mouetur ⁊ iterum hoc ab altero. Non autem in infinitum abibit: sed stabit alicubi: ⁊ erit aliqđ quod primo causa erit motus.

¶ Postq̄ȝ phūs ostendit ꝙ omne qđ mouet ab alio mouet. in pte ista ex hoc ostēdit ꝙ est deuenire ad aliquē motorē imobilē. circa qđ duo facit. q2 ꝑmo per nām mot⁹ ostēdit ꝙ est deuenire ad aliquē motorē imobilē. 2° cōparat ipsos mot⁹ adinuicē ostendens qui motus sunt comparabiles ⁊ qui nō sunt cōparabiles ibi [Dubitabit utiqȝ aliquis.] Circa ꝑ^{m} duo facit. q2 ꝑmo facit qđ dictū est. 2° q2 ꝓbando ꝙ est deuenire ad ꝑ^{m} motorē immobilē supposuerat ꝙ mouēs ⁊ motū sunt simul. ostēdit quō mouēs ⁊ motū simul existūt ibi [ꝑmuȝ aūt mouēs.]

Circa primū duo facit. qr primo ostēdit φ cū nō sit abire in infinitū in mouētibus τ motis si omne qd mouet ab alio mouet: oportet deuenire ad primū motorē imobilē. 2° pbat hoc qd supposuerat s. φ in mouētibus τ motis nō est abire in infinitū ibi. Si enim nō. Dicit ergo φ qr omne quod mouet: mouet ab aliquo alio necesse est qd mouet supple localiter eē in loco τ moueri ab altero τ mouet illud localiter necesse est moueri ab altero: qm̄ τ ipsum mouet. q. d. φ si h qd mouet illud mouet necesse est φ moueat ab altero. τ iterum qd ponit esse mouēs si mouēs necesse est φ moueat ab alio. nō aūt in infinitū abibit. sed stabit alicubi τ erit aliqd φ primo est causa motus. i. erit aliqd qd erit primus motor imobilis. ¶ Notādum aūt φ sicut omne aial ergo hō: qr homo est quoddā aial sic omne qd mouet ab alio mouet. ergo qd mouetur localiter mouet ab alio: qr motus localis est qdaz motus. ¶ Descēdit aūt hic spāliter ad motū locale: qr cū itēdat inuestigare motorē primū ɔgruē ius hic inuestigare habet per motū localem qui est motus primus ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim nō: sed in infinitū pcedet: sit. a. qdez qd ab ipso. b. moueat. b. vo ab ipso. c. c. aūt ab ipso. d. τ hoc igit modo in infinitum ascēdat. Qm̄ ergo simul mouēs τ ipsum qd mouet: manifestū est: qm̄ simul mouet τ. a. τ. b. qm̄ aūt omne quod mouet: ab alio mouet: necesse est. a. τ. b. Cū enī mouet. b. mouebit. a. τ cū mouet. a. τ ipm. c. τ cū. c. ipm. d. Erit igit simul mot⁹ qui est. a. τ. b. τ reliquorū vniuscuiusqz.

¶ Probat φ in mouētibus τ motis non est abire in infinitū qd fuerat suppositū in demōstratione pmissa. Circa h aūt duo facit. qr pmo pmittit quasdam suppōnes necessarias ad ppositū. 2° ex illis suppōnibus pbat intētum ibi. accipiat igit. Primo aūt pmittit duas suppositiones. pma est φ mouens τ motū sunt simul. 2ª aūt est φ si ponant mobilia infinita φ vniuscuiusqz mobilis est accipere aliquē vnum motū numero. tria ergo facit. qr primo ponit primā suppōnem. 2° ponit scdam. tertio qr fecerat mētionē de motu qui est vnus numero ostēdit quō motus habet eē vnus nūo. τ quō non est vnus numero. Sed aliqn̄ est vnus specie uel genere. 2ª ibi. τ accipe igit. 3ª ibi. qm̄ aūt qd mouet. Dicit ergo si enim nō. i. si nō est status in mouētibus τ motis. sed in infinitū pcedet supple hoc stare nō pōt ut patebit. nā sit qdē. a. qd ab ipso. b. mouet. b. vo φ ab ipso. c. c. aūt qd ab ipo. d. τ hoc igit modo in infinitū accidat. i. in infinitū pcedat. Qd h ergo nō possit stare supponat: qm̄ simul est mouēs τ ipsum qd mouet. Si ergo aliqd mouēs mouet motū cum simul est mouēs τ mobile: τ simul mouet mouēs τ mobile. qm̄ ergo sic est manifestū est: qm̄ simul mouebit τ. a. τ. b. Nā cum mouebit τ. b. mouebit τ. a. τ cū mouebit. b. mouebit τ ipm. c. τ cum mouebit. c. mouebit τ ipm. d. oia ergo mobilia τ mota simul mouebunt. erit igit simul mot⁹ ipsius. a. τ ipsius. b. τ vniuscuiusqz aliorū. ¶ Notandū aūt φ loquēdo de motu pure locali: de quo hic phūs loq intendit nō est intelligibile φ aliqd nō moueat nisi motum. τ tamē nō: simul moueat mouens τ motum. utrum aūt in aliis motibus hic locum habeat in hoc 7° τ in 8° declarabitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et accipe igit vnūquodqz istoꝝ poterimus. Et nāqz si vnūquodqz ab vnoqqz mouet: nihil minus vnus numero vniuscuiusqz motus τ non infinitu in ultimis.

¶ Ponit scdam suppōnem. d. φ accipe poterimus vnūqdqz istoꝝ. τ sm vnūqdqz istoꝝ mobiliū motū sm aliquē vnum numero τ finitū. τ nāqz si vnūqdqz istoꝝ mobiliū mouet ab vnoqqz τ nō est ibi dare mouēs nisi moueat ab alio nihil minus. i. nihilominus poterit accipi vniuscuiusqz mobilis motus vnus nūo τ h' motus nō erit infinit⁹ ultimus i. in ultimis. ¶ Notādū aūt hāc scdam suppōnez in hoc ɔsistere φ qūuncūqz mouētia τ mota sint infinita sm numerū. tn̄ cuilibet mobili sm se cōpetit aliqs mot⁹ vnus nūo qui motus nō est infinitus in ultimis: qr est terminat⁹ τ finitus. Nā oīs mot⁹ ut dicebat in 6° est ex quodā in qdā τ ex termino in terminū. τ ad h φ pueniat ad terminū aliquez determinatū in illo motu ponit infinitū tēpus ipse mot⁹ circularis: ut terminat ad aliquē terminū nō durat per infinitū tēpus. Si aūt duret sm philosophum per infinitum tempus hoc est: qr semp reiteratur circulatio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ qdē quod mouet omne ex quodā in qddā mouet. Aut enim numero accidit eūdē eē motū: aut genere: aut specie. Numero qdē igit dico eūdem motū: qui ex eodē in idez numero: τ in tpe eodē fit ut ex hoc albo quod est vnū numero in hoc nigrū sm hoc tps qd est vnū numero. Si eniz sm aliud nō adhuc vnus erit numero sed specie. Genere aūt motus vnus est: qui in eodez predicamēto substantie uel generis est. Specie autem qui ex eadem specie in idem specie: ut ex albo in nigrum: aut ex bono in malū. Hec autem dicta sunt τ in prioribus.

¶ Quia fecerat mētionē de motu vno numero. ostēdit quō mot⁹ est vnus numero τ quō nō est vnus nūo: sz est vnus specie uel gnē: ideo ait qm̄ aūt omne qd mouet: mouet ex quodā in qdam. i. ex termino in terminū: ideo rōne terminoꝝ τ rōne alioꝝ que ɔcurrūt ad motum accedit motū: aut esse eūdē nūo: aut genere: aut specie. Numero qdē igit dico eūdem esse motū: qui est ex eodē in idem numero τ qui fit in eodez tpe numero: ut motus qui est ex hoc albo qd est vnū nūo in hoc nigrū: τ sm hoc tēpus qd est vnū numero. Nā si fit sm aliud tēpus uel sm aliū terminum differētē nūo nō adhuc erit vnus motus nūo: sed specie. Naz ad diuersos terminos sm nūm τ in alio τ alio tpe sm numerum nō potest esse idem motus numero: lz possit eē idē specie. Subdit aūt φ vnus motus genere est qui est in eodē predicamēto substātie uel qui est in eodem predicamēto generis. s. alterius. Sed specie est idem motus qui est ex eadē specie in idē specie

uel in eandē spēm ut ex albo in nigrū:aut ex bono in malū.oīs enim desputatio que est ex eadē specie boni in eādez spēm mali est eadē specie. Addit aūt ꝙ hec dicta sunt in prioribus. Nam in qnto de talibus determinatum est. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Accipiaṫ igiṫ qui est motus ipsius.a.ꝛ sit in quo est.e.ꝛ qui est ipsius.b.sit in quo.z. ꝛ qui est.c.d.in quo.i.t.Et tempus in quo moueatur .a.sit.r. Determinato aūt motu ipsius.a.determinatū erit ꝛ tempus ꝛ nō infinitū quod est.r.Sed in eodem tēpore motū est.a.b.ꝛ reliquoꝝ vnūquodq̄ꝫ.Accidit ergo motum qui est.e.z.i.t.cū sit īfinitus in tēpore finito moueri quod est.r.In quo enim.a.motū est:ꝛ que sunt ipsius consequenter omnia mota sunt in finita. Quare in eodem mouetur.

ℂ Premissis suppōnib' pdictis.in pte ista pbat intētū.ondēs aūt ꝙ in mouētib' ꝛ motis nō est abire in infinitū. Circa qḋ duo facit.q2 p̄ adducit quā dā demōstratonē ad ppositū.2° dat instantiā ꝯtra demōstratonē illā.3° supplet demōstratonē quā fecerat.2ª ibi [sic igiṫ gdē.]3ª ibi[s3 si qḋ mouet.] ꝯtinueṫ sic. Suppositum est ꝙ si aliqd mouet motū simul est mouēs ꝛ motū ꝛ simul est motus mouētis ꝛ moti:ita ꝙ qn̄ cessat mouere mouēs cessat moueri qḋ moueṫ ab illo.rursus suppositū est ꝙ si eēnt mobilia infinita ſm nūm qḋlibet ill mobile in se acceptū posset habere vnū motū numero qui esset terminatus ꝛ finit':ꝛ qui fiet in tpe finito his suppositis:patet ꝙ in mouētib' ꝛ motis nō est abire in infinitū.nā accipiaṫ igiṫ motus qui est ipsius a.ꝛ sit in quo est.c.ꝛ qḋ est ipsius.b.sit motus in quo.z.ꝛ ꝙ est.c.ꝛ.d.sint motus in quo est.a.ꝛ tps in quo moueaṫ.a.sit.k.determinato aūt motu ipi' a.determinatū erit ꝛ tps.ꝛ nāq3 nō est infinit' motus ipsius.a.nō erit infinitū tēpus qḋ est.k.in quo tpe sit ille motus.a.ergo moueṫ in tpe:sed in eodē tpe motū est.a.ꝛ.b.ꝛ vnūqḋq3 reliquoꝝ mobiliū: sed motus ipsius.a.fit in tpe finito.ergo motus infinitoꝝ mobiliū fit in tpe finito:ideo subdit.accidit ergo motū qui est.e.z.i.t.motū oēm mobiliū cū sit infinit' moueri.i.fieri in tpe finito qḋ est.k.in quo enim tpe motū est.a.ꝛ oīa mobilia infinita que sūt ipsius ꝯsr mota sunt:quare in eodē tpe mouētur huiusmodi mobilia cum ipso.a.sed.a.mouetur in tempore finito.ergo infinita mobilia ꝛ per consequens infinitus motus erunt in tempore finito qḋ est inconueniens. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et nāq3 aut equalis motus erit qui est ipsius.a.ipsi qui.b.aut maior. Differt autem nihil:penitus enim infinitum motū infinito tēpore accidit moueri. Hoc autem impossibile est.

ℂ Addit aūt ꝛ nāq3 mot' qui est ipsius.a.ꝛ qui est ipsius.b.aut ponaṫ ꝙ erit eq̄lis aut ꝙ erit maior: nihil differt:q2 penit' q̄cūq3 modo ponaṫ accidit infinitū motū moueri.i.fieri in tpe finito.h aūt est impossibile.ḡ ꝛ illud ex quo sequitur.v3 ꝙ possint eē mobilia ifinita ꝛ in mouētib' ꝛ motis eatur in ifinitū. ℂ Notandū aūt ꝙ ut patet ex dictis h rō fundat in duob' fundamētis.p^m est ꝙ nō plus durat mot' oīu3 mobiliū q̄ȝ mot' ipsiu3.a. Nā si simul est mot' mouētis ꝛ moti ꝛ ea que simul ꝛ in eodē tpe fiūt hūt equalē durationē in eodē ꝛ per equale tps durabit mot' ipsiu3.a.ꝛ oiu3 alioꝝ.scḋ3 fūdamētū est ꝙ mot' ipsius.a.est finit' ꝛ fit in tpe finito quare si h' mobilia sunt infinita:seqtur ꝙ in tpe finito fit mot' infinitoꝝ mobiliū uel fit motus infinit' qḋ est incōueniens. ℂ Dubitaret forte aliqs:q2 videṫ phs innuere ꝙ motus ipsius.b.possit eē maior aut minor q̄ȝ mot' ipsius.a.hoc aūt videṫ falsu3.nā cū simul moueaṫ.a.ꝛ.b.ꝛ vnūqḋq3 alioꝝ mobiliū ꝛ tantū duret mot' oium mobiliū q̄ātū motus vnius seqtur ꝙ nō erit maior aut minor vnus mot' q̄ȝ alius. Dicēdū ꝙ hic phs loqtur de motu pure locali in quo nō itercipiṫ aliqs alius mot'. Nā ubi simul cu3 motu locali ꝯcurrit motus ad formā q̄ātitūuq3 mouēs mouet motū:nō oportet ꝙ simul finiantur motus mouētis ꝛ moti:ut si qs cū bacculo uel cum aliq̄ alio instrō vberet aerē ꝛ rarefaciat ipm ppter rarefactionē aggeneratā in aere:nō oportet ꝙ q̄ātūs vberās desinit vberare uel qn̄ vberans desistit a motu suo ꝙ aer desistit a motu suo. non desinit eni aer moueri statim cum vberāś desinit vberare. Sed si sit ibi pure mot' localis si non moueṫ mobile nisi motū ab alio statim cū mouēs desinit mouere:oportet ꝙ mobile desinat moueri:quare si mouēs illud mouet motū simul ꝛ in eodē tpe erit motus mouētis ꝛ moti.ꝓut ergo mot' diuidiṫ ſm q̄ātitatē tpis stāte hypothesi phi mot' ipsius.z.a.nō pōt esse minor nec maior q̄ȝ mot' ipsius.b.imo ſm hūc motū tātus erit motus vniuscuiusq3 mobilis ut in arguēdo tāgebaṫ q̄ātū mot' oīum alioꝝ.uerū q2 mot' nō solu3 diuidiṫ ſm tps.sed ēt diuidiṫ ſm diuisionē mobilis:ideo l3 motu3.a.ꝛ.b.sunt eq̄les q̄ātū ad tps:nō oportet ꝙ sint equales ꝓut diuidūtur ſm diuisionē mobilis. Est ergo intentio phi ꝙ mot' ipsius.a.pōt eē maior uel minor q̄ȝ mot' ipsius.b.non ſm ꝙ motus diuidiṫ diuisione tpis.sed ꝓut diuidiṫ diuisione mobilis:q2 nō op3.a.ꝛ.b.eē mobilia eq̄lia.possumus aūt qḋ diximus manifestare per exēplū.videmus eni in supcelestib' ꝙ spera supior reuoluit sperā iferiorē tpe.ergo q̄ātū durat mot' spere supioris tātū durat motus iferioris loq̄ndo de motu que3 hēt supple iferior a supiori. oēs eni spe raptu firmamēti:ut coiter opinanṫ astrologi circa terrā ifra diē ꝛ nocte vtunt semel.loquēdo ergo de tali motu q̄ātō tpe durat mot' spere iferioris:tāto tpe durat motus oiu3 aliaꝝ.attamē ꝓut mot' diuidiṫ diuisione mobilis cu3 spera supior sit maior spa iferiori.loquēdo ēt de hoc motu quē hūt spere a raptu firmamenti maior ꝛ uelocior est mot' spere supioris q̄ȝ inferioris:q̄re patet solutio ad q̄situ3.imo si bn̄ ꝯsidereṫ que dicta sunt clari' inotescit intētio phi.quō in mouētibus ꝛ motis se hūtib' ſm ordinē q̄ātū durat mot' vnius tantū durat mot' oiu3 alioꝝ.ut q̄ātū durat mot' orbis lune loq̄ndo de motu q fit raptu firmamēti tātu3 durat mot' oiu3 aliarū speraꝝ loquēdo de motu quē habet a tali raptu.cū ergo mot' cuius mobilis fiat in tpe finito.si talia mobilia ponerenṫ infinita motus ifinitoꝝ mobiliū fieret in tpe finito qḋ est incōueniens.loquēdo ergo de motu sic accepto motus vniuscuiusq3 mobilis est equalis motui alterius ꝓut

motus dividitur divisione temporis. non tñ opor
tet q sit equalis: ut patet per iam dicta prout divi
ditur divisione mobilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sic qdem igitur videtur demonstrari:
quod est a principio: non tamen demon
stratur: propter hoc quod nullum incon
veniens accidit. Contingit enim in finito
tempore infinitum motum esse. Non eũ
dem autem: sed alterum ꝛ alterum mul
tis ꝛ infinitis motis: quod quidem acci
dit ꝛ in his que nunc.

¶ Instat ꝯtra demõstrationẽ p̄dictã. d. q sic qdem
igit̃ videt̃ demõstrari qđ est a p̄ncipio. i. qđ est p̄n
cipale intētũ. nõ tñ demõstrat efficaciter ꝓpter id
q nullũ incõveniens accidit. i. nullũ incõveniens
videt̃ accidẽ ꝓpter ea que dicta sunt. ꝯtingit eni. i.
ut videt̃ põt ꝯtingẽ in tp̄e finito esse motũ infinitũ
nõ eũdẽ aũt. i. nõ eiusdẽ mobilis: sed alterũ ꝛ alte
rũ. i. alteri⁹ ꝛ alterius. existẽtib⁹ enĩ motis. i. mobi
lib⁹ multis ꝛ infinitis q qdẽ accidit in his que nũc
. i. in ꝓposito supple nõ videt̃ icõveniẽs q taliũ isi
nitoꝝ mobiliũ fit mot⁹ isinit⁹ in tp̄e finito. ¶ No
tãdum aũt hãc instantiã in hoc ꝯsistere. q si oĩa il
la mobilia quoꝝ motus dicit̃ esse isinitus eẽnt vnũ
mobile esset incõveniẽs q motus eius fieret in tẽ
pore finito: q magnitudo infinita nõ põt moveri
in tẽpore finito. Sed cum positũ sit talia mobilia
nõ esse vnũ mobile: sed esse divisa ꝛ separata nõ vi
det̃ incõveniẽs q huiusmodi motus isinit⁹ possit
eẽ in tẽpore finito. ¶ Notandũ aũt q sive oĩa hu
iusmodi mobilia sint vnũ mobile sive sint divisa ꝛ
separata semꝑ est incõveniẽs motum infinitũ fieri
in tẽpore finito. tñ magis evidẽter ꝛ magis exp̄s
se apparet tale incõveniẽs si illa mobilia ponãtur
esse vnũ mobile q̃ si dicant̃ esse divisa ꝛ separata
ideo instat̃ cõtra predictã demonstrationẽ ꝛ dicit̃
q non efficaciter arguit: q non sit manifestum esse
esse hoc incõveniens per demõstrationem predi
ctam sicut manifestũ est per illud qđ supplebitur
in sequentibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed si quod movetur p̄mo ſm locũ ꝛ
corporalem motum: necesse est tangi aut
ꝯtinuum esse movẽti: sicut videtur hoc
in oibus contingere. Erit enim ex oibus
vnum ipsum totum aut cõtinuum. Hoc
igit̃ contingens accipiatur: ꝛ sit magnitu
do quidem aut cõtinuum in quo sunt. a.
b. c. d. Huius autem motus est. e. z. i. t.

¶ Supplet demõstrationẽ p̄dictã. d. q si qđ movet̃
p̄mo. i. imediate ab alio movẽte ſm locũ ꝛ ſm cor
poralẽ motũ si tale sit motũ necesse est tãgi: aut eẽ
ꝯtinuũ movẽti sicut videt̃ hoc in oibus ꝯtingere: q
semꝑ movẽs attingit motũ. oĩa ergo h⁹ mobilia se
ꝯtingũt sicut oẽs spere celestes se ꝯtingũt. semper
enĩ vna attingit aliã eo q vna revolvit aliã. Si ḡ
h⁹ mobilia isinita se ꝯtingũt: eo q vnũ movet aliud
erit enĩ. i. poterit ꝯtingere in oib⁹. i. ex oib⁹ vnũ. po
terit enim ex oibus talib⁹ mobilibus fieri ipm vnũ
totum aliqđ aut vnum ꝯtinuũ corpus. hoc igit̃ q
est ꝯtingẽs ꝛ possibile accipiat̃. i. ponat̃ in esse ꝛ sit
magnitudo qdem vna: aut vnũ ꝯtinuũ corpus in
quo sunt. a. b. c. d. mot⁹ aũt h⁹ magnitudinis sit. e.
z. i. t. differt aũt nihil h⁹ magnitudinẽ finitã aut in
finitã facẽ. q si ſr tota h⁹ magnitudo movebit̃ in
tp̄e finito qđ est. r. aut sit finita: aut isinita. ḡ q̃tũ
ad h q moveat̃ talis magnitudo in tp̄e finito non
refert utrũ sit finita vel isinita. sed ſm utrũq; eoꝝ
. i. ſm magnitudinẽ finitã ꝛ infinitã fieri supple mo
tũ in tp̄e finito est ipossibile. ipossibile est ḡ h⁹ mo
bilia se movẽtia ꝛ se tãgentia eẽ infinita: q accidit
ex hoc q magnitudo infinita moveat̃ in tp̄e finito
sicut magnitudo finita: ꝛ q hoc est incõveniẽs ma
nifestũ est q stabit aliqñ. i. q erit status in movẽti
bus ꝛ motis ꝛ nõ abibit in infinitũ in eo qđ semꝑ
movet̃ ab altero. nõ enĩ est ponere q hoc movea
tur ab altero: ꝛ illud ab altero ꝛ sic in infinitũ: sed
erit aliqđ qđ movebit̃ p̄mum. i. qđ erit p̄mũ mo
tũ. Sic etiam supple erit aliquid qđ erit p̄mo mo
vens immobile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Differt autem nihil magnitudinem fini
tam aut infinitam esse: similiter enim in fi
nito tempore quod est. r. movebit̃ aut fi
nita aut infinita. Hoꝝ autem ſm utrũq;
impossibile est. Manifestum igitur quia
stabit aliquando: ꝛ non in infinitum abi
bit: quod semper ab altero: sed erit aliqđ
quod primum movebitur. Nihil autem
differat concesso quodam hoc demon
strari. Contingenti enim concesso nullũ
inconveniens poterit accidere.

¶ Addit aũt q differt nihil demõstrari hoc cõcesso
qđ ẽ possibili: q ꝯcesso ꝯtingẽti ꝛ possibili nullum
oportebat accidẽ incõveniens. i. ipossibile. ¶ No
tãdũ aũt q ipossibile non sequit̃ ex possibili. dato
ẽt q illud possibile sit falsũ oĩa illa mobilia conti
nuari erat possibile. Si ḡ sequit̃ ipossibile: ut si seq
tur q magnitudo isinita moveat̃ in tp̄e finito h im
possibile nõ sequit̃ ex possibili posito. vz ex ꝯtinua
tione illoꝝ mobiliũ. sz sequit̃ ex eo q talia mobilia
ponunt̃ eẽ isinita. cũ ergo ipossibile nõ sequat̃ nisi
ex ipossibili ipossibile est talia mobilia infinita esse
ipossibile est ḡ q in moventib⁹ ꝛ motis eatur in isi
nitũ. ¶ Dubitaret forte aliqs: q nõ videt̃ possibi
le oĩa q̃cũq; mobilia eẽ ꝯtingẽtia ꝯtinuari posse. vi
demus enĩ q elemẽta se ꝯtingũt. celũ etiã ꝯtingit
ipsa elemẽta: q supremũ ignis attingit infimũ spe
re lune. sz ḡ forte nõ sit incõveniẽs elemẽta ꝯtinua
ri ad invicẽ: incõveniẽs tñ est celũ ꝯtinuari cũ ipsis
elemẽtis. Nõ enim verũ est qđ hic dicitũ. vz q oĩa
mobilia se ꝯtingẽtia ꝯtinuari psũt. Dicẽdũ q ad h
rñdet̃ coĩter ꝛ bñ. pħs enim hic intendit arguẽ de
motu in cõi ꝛ de mobilibus in cõi. Qđ aũt mobi
lia se ꝯtingẽtia nõ possunt ꝯtinuari hoc nõ est rõ
ne qua corpus vel rõne qua mobile: sed ratiõe qua
tale corpus vel tale mobile. corpi enim vnde cor
pus est nõ repugnat qu ꝯtinuari possit corpori cõ
tingẽti. i. corpi qđ ꝯtingit. ¶ Sed ꝯtra hoc cõe di
ctũ obijceret forte aliqs. Nã intẽtio philosophi est
q est devenire ad motorem p̄mũ ꝛ q in movẽ
tibus ꝛ motis nõ est abire in infinitũ. cum ergo in
ter primuꝫ motorẽ ꝛ corporalia sint intelligẽtie ꝛ
substãtie separate. si oĩa movẽtia ꝛ mota ordinata

cōtinuari debent continuabuntur intelligētie cū corporib⁹ qđ est impossibile nō solū rōne qua tale corp⁹ sed etiā ratione qua corp⁹. corpori enī vnde corp⁹ est repugnat q̄ cōtinuet cū substātiis separatis. Ad quod dicēdū q̄ si cōsideratur text⁹ phūs nō plus arguit nisi q̄ est deuenire ad aliqđ imobile per se ꝛ ꝓprie. Nam ideo ꝓbat qđ est deuenire ad motorē imo^{bile}. qꝛ oē qđ mouet ab alio mouetur. Nō autem uerum est q̄ omne quod mouetur ab alio mouet nisi accipiat motus proprie s꜡ q̄ reperit in corporalibus ꝛ in rebus partibilib⁹. Nō plus ergo arguit ratio philosophi nisi qđ in mouētibus ꝛ motis corporalib⁹ in quib⁹ motus reperit proprie nō est abire in infinituꝫ. Sed est deuenire ad aliqđ corp⁹ p̄mo motū qđ nō mouet ab alio aliquo corpe qđ moueat motu per se ꝛ ꝓprio ut hic de motu loquimur. q̄ vō in istis substātiis separatis sit ordo ꝛ q̄ sit deuenire ad motorē penitus immobilē per se ꝛ per accñs ꝛ ab intra declarabit in octauo. sufficit em ad habēdā intētionez phi q̄ ipsa corpora se atingentia ɔtinuari possint. ℭ Ulterius forte dubitaret aliqs: qꝛ nō videt incōueniēs magnitudinē infinitā cōtinuā moueri in tpe finito. Nā corp⁹ cōtinuū simul totū mouet nec prius moueatur pars q̄ totū. dato ergo q̄ esset corp⁹ infinitū ex quo simul totū mouet nō est incōueniēs ip꜡ moueri in tpe finito. Dicendum q̄ hic phūs supponit q̄ tunc dicat corp⁹ moueri qñ pertransit aliqđ spatiū. supponit enī q̄ ipossibile sit esse aliqđ mobile qđ nō possit pertrāsire aliqđ spatiū. imo per cōparationē ad spatiū nō dicit corp⁹ mutare locū s꜡ se totū nisi s̄m se totū pertranseat aliqđ spatiū. cū ergo impossibile sit īfinitū pertrāsire aliqđ spatiū in tpe finito ut ꝓbabat in 6⁹ ipossibile est magnitudinē aliquā infinitā moueri localiter s̄m se totam ꝛ pertransire aliqđ spatiū in tēpore finito. sic enī intelligenda est mens phi. Nam videm⁹ in supercelestibus speris q̄ semper vna reuoluit aliā ꝛ loquēdo de raptu firmā. ut superius dicebat quelibet spera istā diē ꝛ noctē cōpler circulū ita q̄ q̄tūcūq̄ ipsi apponit in huiusmodi motu vna spera tantū apponunt oēs alie spere simul. si ergo essent infinite tales spere ꝛ oēs cōtinuarent ꝛ fierent vnū corp⁹ ɔtinuum tunc illi corpori deberet infinitus mot⁹. infinitū ergo corp⁹ uerteret s̄m se totū in tpe finito ꝛ eēt infinit⁹ motus in tpe finito. qꝛ quotcūq̄ ponant tales spere etiā si infinite essent stāte hac hypothesi mouerent in tpe finito. Qd̄ vō dicebat q̄ tota magnitudo cōtinua mouet sil' ut patet ꝑ superius dicta motus magnitudinis ɔtinue per cōparationē ad locū est successiuus: qꝛ nō tota sil' mutat locū l꜡ ptes magnitudinis oēs simul moueant: quare cū ex dicta hypothesi ut patet ꝑ habita sequat q̄ magnitudo infinita s̄m se totū mutet locū ꝛ ptrāseat aliqđ spatiū utputa ut circuit totā terrā in tpe finito: qꝛ hoc est incōueniēs: incōueniens est illud ex quo sequit: v꜡ q̄ talia mobilia pn̄t esse infinita ꝛ q̄ in corpib⁹ mouentibus ꝛ motis sit abire in infinitū. huiusmodi enim incōueniēs apparet maxime in his que se mouent adinuicē circulariter ut patet per tā dicta: qꝛ forte ideo phūs talez demōstrationē adducit: qꝛ motus pure localis magis reperitur in corpib⁹ motis circulariter q̄ in aliis. rursus magis dubiū est utrū corpora supcelestia uadant in infinitū q̄ corpora elemētaria que oia ɔtinent intra globū lunarem. in huiusmodi ergo supcelestibus corporibus maxime efficax est demonstratio phi: qꝛ motu illo quo vna reuoluit aliā oēs mouent in tpe equali ꝛ in tpe finito: quare si tales spere essent infinite esset mot⁹ īfinitus in tpe finito qđ est icōueniēs. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliquis de eo qđ phūs ait. videlicet q̄ nihil differt ponere huiusmodi magnitudinē finitā ul' īfinitā. hoc aūt vr̄ falsū: qꝛ si ponatur finita nō est incōueniēs eam moueri in tēpore finito. Sed si ponat infinita est incōueniens. Dicēdū q̄ sic intelligendus est textus phi q̄ ponere talem magnitudinē finitam uel infinitā stante tali hypothesi nihil differt. i. nulla differentia est quātuꝫ ad tempus in quo mouet talis magnitudo. nam in tēpore finito mouebit talis magnitudo siue sit finita siue infinita. Nō ergo intelligendū est nullā eē ibi differentiā q̄tum ad cōsecutionē ipossibilis. Sed nulla est ibi differentia ratione tpis quo mensurat mot⁹ h⁹ magnitudinis ꝛ illius. cū ergo hoc sit impossibile q̄ s̄m utrūq̄. i. s̄m q̄ corpus finitū ꝛ infinituꝫ fiat mot⁹ in tpe finito impossibile est illud ex quo sequit. videlicet q̄ in corporibus mouentibus ꝛ motis sit abire in infinitum. Lectio. III.

Primum autem mouens non sicut quod cuius causa sed vnde est principium motus est simul cuꝫ eo qđ mouetur. Simul autem dico: qꝛ nihil ipsorum medium est. Hoc enim cōmune in omni quod mouetur ꝛ mouente est.

ℭ Quia phūs supposuerat in rationib⁹ p̄cedentibus mouens ꝛ motū simul eē. in parte ista ꝓbat qđ supposuerat. circa qđ duo facit. qꝛ p̄mo ꝓponit qđ intēdit. 2⁹ ꝓbat qđ dixerat ibi [qm̄ aūt tres sūt ꝛc.] Dicit ergo q̄ mouens primum idest mouēs immediatum nō sicut qđ est cā eius motus. i. nō tale mouens qđ se hēt ut finis qui dicit esse causa ei⁹ mot⁹ qꝛ finis est causa causaruꝫ. Sed illud mouens qđ est vnde p̄ncipium motus. i. qđ est causa efficiens mot⁹ tale mouēs est simul cū eo qđ mouet. Subdit aūt. simul aūt dico q̄ nihil est medium ipsorū i. nihil est mediū inter ipsa. Nam hoc est commune in omni qđ mouetur ꝛ in omni mouēte: semper enim mouens ꝛ motum si accipiatur mouens primuꝫ sunt imediata ꝛ inter ea non est mediū. ℭ Notandū aūt q̄ l꜡ mouēs efficienter si sit primum sit semper imediatū ei qđ mouetur: mouens tamē ut finis qđ dicit esse causa motus: quia finis est causa causarum tale mouens non oportet semper attingere id qđ mouetur. videmus enim q̄ pomum mouet amantem sub ratione finis: l꜡ separatū ab eo ꝛ distās ab ipso. ℭ Notandum etiā sic intelligendū esse mouens ꝛ motū esse simul. nō qꝛ sunt in eodeꝫ loco: ut si manus impellit lapidē nō oportet q̄ manus ꝛ lapis sint in eodem loco. Sed sufficiet q̄ inter manū ꝛ lapidem non cadat aliquod corp⁹ mediū ad hoc q̄ manus p̄mo ꝛ imediate moueat lapidē. corpus ergo mouens aliud corpus si sit mouens proximū dicit esse simul cū eo: nō qꝛ sit in eodem loco cum eo. sed qꝛ inter illa duo corpora nō cadit medium corpus. Sed si itelligētia aliq̄ moueret corpus aliquod ut cōmentator ait esset simul cū eo qđ esset in eodē loco cū illo corpore. nam intelligentia s̄m ipm non determinatur ad locū nisi

rōne corporis qd mouet.i.rōne corpis circa quod operat qd determinat a loco. ¶ Notandū ēr ꝙ hoc ꝓbat sic deseruit ad demonstrationes ꝓmissas.nā ibi supponebat ꝙ mouēs ꝛ motū se attingebāt ꝙ poterat sil' ꝯtinuari ꝛ fieri inde vnum corp⁹.sꝫ hic hoc ꝓbat.s.ꝙ mouēs ꝑmū ꝛ ꝓximū ꝛ qd mouet simul sunt ꝛ se attingūt ꝛ inter ea non cadit medium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quā aūt tres sūt mot⁹:qui ſꝫ locū:ꝛ qui ſm ꝗlitatē:ꝛ qui ſm ꝗtitatē necesse est ꝛ ea que mouent tria esse. Qd qdē igit ſm locū loci mutatio:qui vō ſm ꝗlitatē alteratio. Qui vō ſm ꝗtitatē augmētuꝫ vel decremētū.ꝑmū quidē igitur de loci mutatione dicam⁹.Hic eni ꝑm⁹ motuꝫ est.**

¶ Probat qd dixerat.circa qd duo facit.qꝛ ꝑ distinguit tria gn̄a motuū.2° exequit de eis ōndēs in qli bet tali motu sil'esse mouēs ꝛ motū ibi. oē igit qd fert. Dicit ergo ꝙ tres sunt mot⁹.vꝫ ꝙ mot⁹ est ſm locū ꝛ qui est ſꝫ ꝗlitatē:ꝛ ſm ꝗtitateꝫ: ꝗ sic est necesse est ut ea que mouent tria sint. ꝗ necesse est eē tria gn̄a mobiliū in qb⁹ supple oib⁹ est simul supple mouēs ꝛ motū. ¶ Addit aūt quō h⁹ mot⁹ noiant dicēs ꝙ qdē igit mot⁹qui est ſꝫ locū dr loci mutatio. Qui vō est ſm ꝗlitatē dr alteratio.qui vō est ſm quātitatē dicit augmētū ꝛ decremētū.de his ergo oibus est dicēdū. Sed ꝑmum dicam⁹ de loci mutatione:qꝛ talis est ꝑmus motuū. ¶ Notandū aūt ꝙ hic ꝑtermittit gn̄atione ꝛ corruptionem qd forte iō fecit:qꝛ gn̄atio ꝛ corruptio nō sūt mot⁹ sed termini mot⁹.uel forte ut ꝯter. est magis manifestū est in gn̄atiōe ꝙ gn̄ans est sil' cū genito ꝗ̄ in alijs motib⁹. Nā si ignis corrūpens aerē gn̄at ignē opꝫ ignē esse ꝓximū aeri quē corrūpit. Sed in alijs motib⁹ nō sic est manifestū.videmꝯ eni adamātē trahē ferrū ēt si sit distās ab ipso.uel possumus dicē ꝙ gn̄atio ꝛ corruptio sunt termini alteratiōis. Si ḡ ꝓbabit ꝙ in alteratione sil' est mouēs ꝛ motuꝫ ꝓbatū erit ꝙ simul opꝫ:tet esse gn̄ans ꝛ generatum. ¶ Deinde cum dicit,

¶ **Omne igit qd fert:aut ipm a seipso mouet:aut ab altero. Sigdē igit a seipso:manifestū ꝙ in ipso mouēte exn̄te sil' mouēs ꝛ qd mouet erit ꝛ nullū illius medium.**

¶ Exequit de ꝑdictis motib⁹. Circa qd tria facit ꝗ ꝙ tres sunt h⁹ mot⁹.ꝑmo eni ōndit ꝙ in motu locali simul est mouēs ꝛ motū.2° ostēdit hoc in motu alterationis.3° ōndit h in augmēto ꝛ decremēto.2° ibi. at vō neqꝫ alterati. 3° ibi. ꝛ qd auget ꝛ auge. Imouētia aūt localiter dupl'r diuidunt:quia quedā mouent ex se.i.a ꝑncipio intrinseco.quo extra.qꝛ ꝑ ostēdit ꝙ sil' mouēs ꝛ motuꝫ sunt in his que mouent a ꝑncipio intrinseco.2° ostēdit hoc in his que mouent a ꝑncipio extrīseco ibi. qd aūt ab alio. Dicit ergo ꝙ oē igit qd fert aut ipsuꝫ a seipso aut ab altero. Sigdē a seipso igit fert manifestū est ꝙ in ipso mouēte exn̄te sil' est mouēs ꝛ qd mouet ꝛ nullū est mediuꝫ illius.i.inter illō qd mouet ꝛ qd mouet. ¶ Notandū aūt ꝙ hic phūs dicit aliqd posse moueri a seipso nō ꝙ aliqd moueat seipsum ꝑmo.sed dicat hic moueri a seipso quod mouet a ꝑncipio itrinseco:ꝛ qd est diuisibile in talia duo quoꝝ vnuꝫ est per se mouēs ꝛ aliud per se motū:ut aial qd diuidit in aiam ꝛ corpus ꝛ aia est ibi per se mouēs ꝛ corpus per se motū.in talibus ergo mouētib⁹ est mouēs ꝛ quod mouet:ut in ipso aiali est aia ꝛ corp⁹ sicut ptes sūt in toto ꝛ nihil est mediū inter illa:qꝛ nō est aliqd mediuꝫ inter aiam mouentē ꝛ motum corpus.aia eni per suā virtutē imediate attingit corpus.qꝛ ergo virt⁹ motiua aīe imediate attingit corp⁹ aia nō solū ut est forma sed ēt ut est motor quodāmō imediate attingit corp⁹. ¶ Notanduꝫ aūt ꝙ aliter attingit aia corpus imediate ut est forma ꝛ aliter ut est motor:qꝛ ut est forma attigit ipm imediate per suā essentiaꝫ. Sed ut est motor attingit ipm imediate per suā ṽtutē. nec valet ꝓpter hoc ꝙ aia ut est motor nō attingat corpus imediate:qꝛ attingit ipꝫ mediante virtute:qꝛ aliqd ut est agēs ꝛ ut est motor nō dꝫ separari a sua virtute.suba eni ut est ꝯiuncta virtuti habet rationē agētis ꝛ mouentis.ipse ergo motor dr attingere aliquid imediate si virtus eius imediate attingit illud. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quod autem ab alio mouet:ꝗdrifarie mouetur. Qui eni ab altero mot⁹ quatuor sunt:pulsio:tractio:uectio:uertigo.Et nāqꝫ oēs alios in hos reduci accidit.**

¶ Ostēdit simul esse mouēs ꝛ motū in his que mouent ab alio. Circa qd tria facit:qꝛ ꝑmo distinguit h⁹ motus.scdo exequit de vnoquoqꝫ talium motuū ostēdens qlia habeat esse vnusqsqꝫ illoꝝ.3° probat ꝙ in omnibus talibus motib⁹ simul habeat esse mouēs ꝛ motū.scdā ibi. pulsionis qdē. 3° ibi. Manifestum igit est. Dicit ergo ꝙ illō qd mouet ab alio mouet quadrifarie.mot⁹ enim qui sunt ab altero sunt ꝗtuor.videlicet pulsio tractio vectio ꝛ vertigo:ꝛ nāqꝫ oēs alios motus sicut cōgregatio ꝛ segregatio inspiratio ꝛ expiratio ꝛ ceteros alios motus tales accidit reduci in hos ꝗtuor. ¶ Notādū aūt ꝙ hi ꝗtuor mot⁹ sic accipiunt:qꝛ quidam sunt per se.quidā per accidēs.tres eni sūt per se ꝛ vnus per accidēs. Qd enim trahit ꝛ qd pellit ꝛ qd uertitur habet moueri per se.sed qd uehit ꝛ qd portat nō mouet nisi per accidēs:ꝛ ꝑ mot⁹ per accidēs inuit motū per se qd uehitur ꝛ qd portat ut patebit.al' existit in eo qd pellit uel in eo qd trahitur uel in eo qd uertit. Si enim aliqd existēs in ligno portaret ibidē uel oporteret ꝙ lignū illud traheret uel ꝙ pelleret uel ꝙ uerteret.posset eniꝫ aliqa existēs in dolio portari ibidē si doliū uerteret.patet ergo uectioneꝫ differre ab his trib⁹ sicut qd est per accidēs differt ab eo qd est per se. ¶ Notādū aūt alios tres mot⁹ sic differre ab inuicē:qꝛ qdā eoꝝ sūt simplices.qdā cōpositi.tractio eni ꝛ pulsio sūt mot⁹ simplices.ṽtigo aūt est mot⁹ cōposit⁹.cōponitur eni uertigo ex tractu ꝛ pulsu.uertēs eni aliqd simul trahit ꝛ pellit.trahit eni partes inferiores ꝛ pellit superiores. Sic ḡ differt uertigo a pulsu ꝛ tractu.sicut cōposit⁹ a simplici. Nā lꝫ gliber hoꝝ motuū possit esse per se.ṽtigo tn̄ est mot⁹ cōpositus. pulsus aūt ꝛ tract⁹ sunt simplices. ¶ Notādū aūt pulsum a tractu quantū ad presens differre dupliciter.primo qꝛ ubi terminat pulsus ibi incipit tractus.pulsus enim semp terminat ad aliud.tractus semp incohatur ab alio.secūdo differt qꝛ in pulsu sunt duo termini a quo ꝛ vnus ad queꝫ.quicunqꝫ

enim pellit semp pellit ad aliud. Sed pōt pellere a se uel ab alio vnus est terminus ad quē impulsio: q: semp est terminus id qd est aliud. Sed duo sūt termini a quo. vz ipse uel aliud. pulsus enī pōt incipere uel a se uel ab alio. in tractu aūt e9 est vnus terminus a quo 7 duo ad quē. tract9 aūt sp incipit ab alio. Sed pōt terminari uel ad se uel ad aliud. C Deinde cum dicit.

C Pulsionis quidem igitur alia impulsio alia expulsio. Impulsio quidem est: cum mouens ei quod mouet non deficit. Expulsio cum expellēs deficit.

C Exequit de h9 motib9. Circa qd quatuor facit: q: pmo exequit de pulsione. 2° de uectiōe. 3° de tractu. 4° de uertigine. 2ª ibi [uectio aūt.] 3ª ibi [tractio aūt.] 4ª ibi [uertigo autē.] Dicit ergo q pulsiōs quidē igit due sunt spēs. alia quidem est impulsio alia expulsio. Nā impellēs pellit 7 ēt expellēs pellit uel differt ipulsio ab expulsione: q: ipulsio qdē est cū moti9 nō deficit ei qd mouet. expulsio aūt est cū expellēs deficit ei qd expellit. qui vo pellit lapidē dimittēdo ipm dicit illū expellē. Sed pellēs ipsum si semper coniungatur eidē 7 nunq dimittit illum dicit ipsū impellere. C Deinde cū dicit.

C Uectio aūt in tribus erit motib9. Quod quidem uehit: non fm se mouet: sed fm accidens. In eo enī quod est: in eo quod mouet: aut semp id quod mouet: mouet ipz. Uehens aūt mouet: aut pulsū: aut tractū aut uertigine ductum. Manifestū igit quoniā uectio in tribus motib9 erit.

C Determinat de uectione dicens q uectio aūt erat in trib9 actib9. i. in trib9 motib9 ut hēt alia lrā. Nā oportet q uehitur nō esse q per se mouet. sed qd fm accñs. Nā qd uehit mouet in eo qd est. i. in eo in quo existit aut in eo qd mouet. nunq enī mouetur qd uehit 7 qd portat nisi fm motū ei9 qd uehit uel qd portat ipm: sed ipm uehēs 7 ipm portans cū mouet pulsum aut tractū aut uertigine ductū manifestū est igit q uectio necesse erit in trib9 motib9. C Dubitaret forte aliq: q: nō videt q semp uehēs 7 portās moueat pulsū aut tractū aut uertigine ductū. vidimus enī aial aliqd uel equum portare ascensorē. ipm tamē aial mouet ex se neq oportet q moueat pulsū aut tractū aut uertigine ductū. Dicendū q semp ea que sunt per accidēs reducunt in per se: q: ergo qd uehit 7 qd portat semp mouet per accidēs sic loquēdum est de uectione sicut loquimur de motu per se in quē reducit huiusmodi mot9 per accñs. Ille aūt qui uehit pōt uehi 7 portari sup eo qd mouet ex se 7 sup eo qd mouet ab alio. Cum ergo portat sup eo qd mouet ex se utputa si portet sup aliquo aiali: tunc huiusmodi uectio reducitur in motū ex se. si ergo in motu ex se simul est mouens 7 quod mouet oportet q 7 in tali uectione sit simul mouēs 7 qd mouet de tali ergo uectiōe nō loquit phs. sed q in huiusmodi uectione simul sit mouēs 7 qd mouet psupponit ex dictis in hīs que mouent ex se. loquit ergo hic de eo qd uehit sup eo qd mouet ab alio: 7 q: motū ab alio si nō moueat ab illo p accidēs uł est pulsū uel tractū uel uertigine ductū ideo oportet huiusmodi uectionē esse aliq hoz triū motuū. C Deinde cum dicit.

C Tractio autem est: cum enim ad ipsum: uel ad alterum uelocior sit motus trahēns non separatus ab eo qui trahitur. Et nāq ad ipm est tractio 7 ad alterum.

C Determinat de tractu circa qd duo facit: q: primo ostēdit quot modis hēt fieri tract9. 2° declarat oēs alios modos tract9 reduci ad illos duos modos: ibi [Et reliqui tract9.] Dicit ergo q tractio est cū sit mot9 uelocior ipsi9 trahentis ad seipm uel ad alterū 7 h9 mot9 trahētis sic debet esse uelocior q motus tracti: q: nō debet esse sepatus ab eo qui trahitur. q aūt tract9 sit ad ipm uel ad alterū pz: q: nāq ad ipm 7 ad alterū est tractio. C Notandū aūt q aliqñ aliqd trahit ad partē illā ad quā inclinat ut graue pōt trahi deorsū: tūc ergo oportet q motus trahētis sit uelocior q mot9 tracti: q: si trahēs graue deorsum nō moueretur uelocius q ipm graue nullo modo traheret ipz. Sed si aliqd trahat contra inclinationē suā ut 2tor ait nō oportet q uelocius trahat q si moueret naturaliter. Nō enī oportet q uelocior sit tractus lapidis sursum q motus eius deorsum: ut ergo in oī tractu ueritatē hēat q uelocior sit motus trahētis q tracti debet exponi uelocior. i. uehemētior 7 fortior ut 2tor innuit. Nā nisi vtus trahētis eēt uelocior 7 fortior q vtus tracti nullo modo traheret ipz. C Deinde cum dicit.

C Et reliqui tract9 idē specie in hos reducuntur: ut inspiratio 7 expiratio 7 sputitio 7 quecunq corpoz emissiui aut receptiui sūt 7 ipathesis 7 kerkesis. Aliud est qdē ipsoz congregatio: aliud disgregatio. Et ois igit motus qui est fm locum: aggregatio 7 disgregatio est.

C Ostēdit q alij modi tract9 reducunt in hos duos modos. vz in tractū ad se 7 tractū ad aliū dicēs q reliq tract9 sūt idē spē cū his duob9 tractib9 7 reducunt i hos tract9. ut ispiratio ē tract9 aeris 7 ad se: 7 expiratio est tract9 aeris 7 ad aliō: 7 sputio est missio sputi ad aliō 7 qcūq corpoz. i. de mo corpaliū m sūt emissiui aut receptiui sūt supple tractum ad se inqtū sūt emissiui uel tractum ad aliō inqtū sūt receptiui ut ipathesis. i. ductio spate 7 kerkesis. i. ductio cuiusdā textoris. in oībus ḡ his aliō est cōgregatio ipoz. i. qd est tract9 ad se. aliō vo qd est disgregatio qd est tract9 ad aliō. milites enī ducētes spatā uł trahūt ipam ad se uel pellūt ipam ad aliū. 7 textores kerkesim. i. instr̄z quo terūt trahūt ad seipz uel pellūt ipm ad aliō: oia ḡ mot9 localia quodāmodo redit ad hos duos tract9. s. ad se uel ad aliō: nō ait q oia igit mot9 qui est fm locum uel est cōgregatio. i. tract9 ad se: uel est disgregatio. i. tract9 ad aliō. C Dubitaret forte aliq: q: vi h phs pulsionē collocare sub tractu. Nam expiratio est qdā pulsio aeris: 7 sputio est qdā pulsio sputi. Dicēdū q lz tract9 7 pulsio sint mot9 simplices. pulsio tñ est qdā tract9. pulsio enī qdāmō reducit in tractū nou e9. nā mot9 recipiūt spēz ex termio ad quē pulsio aūt nō hz nisi vnū terminū ad quē: q: pulsio sp est ad aliud: sz tract9 hēt duos terminos ad quē. pōt enim esse tract9 ad se uel ad aliud: 7 quia

non pōt esse motus aliquis localis qui non sit uel ad se uel ad aliud nullus est mot⁹ localis qui nō in cidat in terminos ipsius tract⁹: q̄re ois mot⁹ localis q̄ qdāmō reducit in tractū ipsū ergo pulsio quodāmodo reducitur in tractuz: τ est qdaz tract⁹ τ est q̄dāmō eadē spē cū tractu inq̄ztū semp̄ hēt eūdē ṫminū ad quē cū tractu. Si eni mot⁹ reciperēt spēm a termino a q̄ ois mot⁹ reducerēt in pulsum: q: pulsus habet duos terminos a quo. vz a se τ ab alio. Cū ergo nō possit esse mot⁹ aliqs qui incipiat a se uel ab alio nullus esset mot⁹ qui nō eēt qdā pulsus. ue᷑ q: mot⁹ nō recipiūt spēz a termino a quo: sed a termino ad quē nō debet ois mot⁹ reduci in pulsuz qui habet duos terminos a quo: sed debet reduci in tractū qui habet duos terminos ad quē ad quos duos terminos ad quē oportet oēz motū terminari cū ois mot⁹ uel sit ad se uel ad aliud.

C Deinde cum dicit.

C Uertigo autem componitur quidez ex tractu τ pulsione. Hoc quidem eni pellit mouens: illud autem trahit.

C Determinat de ūtigine dicēs q̄ ūtigo cōponit ex tractu τ ipulsione. Nā mouēs aliqd motu uersionis hᷓ quidē eni. i. hāc partē vz inferiorē trahit: qd quō fit est per habita manifestuz. Lectio. IIII.

Manifestū igitur est q̄ siqdez sit pellens τ trahēs cū eo q̄d pellit τ trahitur nullū mediū eius q̄d mouetur τ mouēns est. Hoc aūt manifestū ex dictis. Pulsio qdē eniz aut a seipso aut ab alio ad aliud mot⁹ ē. Tract⁹ āt ab alio ad ipz: aut ad aliud ē: ampli⁹ eni i piectis.

C Postq̄ phūs distinxit quot modis mouet aliqd ab alio τ declarauit q̄lis esse hēat vnusqsq; talis mot⁹. in pte ista ut dicebat intēdit ondere q̄ in oībus talib⁹ motib⁹ simul est mouēs τ motū. C Ad cuius euidentiā sciēdū q̄ cū quatuor sint mot⁹ ab alio pulsio tractio ūtigo τ uectio. hi q̄tuor reducūtur ad duos. nā uectio reducit ut dicebat ad aliorum tres sicut qd ē p accīs reducit ad per se. ūtigo autē reducit ad pulsionē τ tractuz sicut cōpositū ad simplex. cōponit eniz ut dicebat ūtigo ex tractu τ pulsu. Si ḡ ostēdere poterim⁹ q̄ in tractu τ pulsu sil' sunt mouēs τ motū: ostensum erit q̄ in oi motu ab alio sil' est mouēs τ motū. Nā oēs mot⁹ ab alio reducunt ad pulsionē τ tractū. duo ergo facit. q: p̄ ostēdit q̄ in tractu τ pulsu sil' sunt mouēs τ motū. 2⁹ remouet quādā cauillationē que fieri posset de motu piectoꝝ ibi[:] piectio aūt. [Dicit ergo q̄ manifestū igitur est q̄ siqdē simul est pellēs τ trahēs cū eo qd pellit τ trahit si ita est nullū est medium mouētis τ eius qd mouet supple ab alio. Nā ois mot⁹ ab alio reducit i pulsuz τ tractū. si ergo in his nō est mediū iter mouēs τ motū nec in aliis. Hᷓ aūt q̄ ita sit vz q̄ nō sit mediū inter pellēs τ pulsuz τ inter trahēs τ tractū manifestuz est ex dictis pulsio. qd eni ut dicebat est mot⁹ aut a seipso ad aliud aut ab alio ad aliud. Sz nullus posset pellere aliqd a seipso ad aliud uel ab alio ad aliud: nisi esset cōiunctū ei qd pellit. ergo simul est pellēs τ pulsum. tractus aūt est mot⁹ ab alio ad ipm uel ad aliud qd eē nō posset nisi trahēs esset cōiunctū tracto adhuc si

nosis. i. ꝯgregatio qui est qdā tract⁹ τ dyale. s. disgregatio que est qdā pulsus in talib⁹ supple est mouēs cōiunctū mouēti. in oi ḡ motu ab alio sil' sūt mouēs τ motuz. nihil eni cōgregaret nisi esset congregās cōiunctū cōgregato nec aliqd disgregaret nisi esset disgregās cōiunctū disgregato. C Notādū autē q̄ ꝭm ꝯ[ter] trahēs trahit ad se uel ad aliud q: trahēs uel est nāle uel uolūtariū. Si est nāle trahit ad se. si est uoluntariū pōt trahē ad se τ ad aliud. C Dubitaret forte aliqs de hᷓ q̄re agēs nāle semp̄ trahit ad se. uolūtariuz aūt trahit ad se τ ad aliud. Dicēdū q̄ agēs nāle trahit ip̄m imprimēdo formā ignis τ vniuersaliter omne calidū sic trahit aliqd sursuz rarefaciēdo ipm τ incorporādo ei calorē τ dando ei formā leuitatis τ ꝭm q̄ plus uel minus dat ei de forma leuis sic plus τ minus dat ei de loco sursum. si igit agēs nāle trahit assimilādo ei passum τ dādo ei quodāmodo similē formā quā habet cum res nāles determinent ad locum per suas formas dādo ei similē formā dat et similem locū. idē est ergo querere q̄re agēs nāle semp trahit aliquid ad se τ semp dat et similez locū loco quē habet: τ querere q̄re agēs naturale assimilat sibi passum τ dat ei similē formā forme quā hēt: cū aūt omne agens agat per formā suā τ ut est in actu oportet agens naturale assimilare sibi passum in forma τ per cōsequēs assimilare sibi passum in loco τ trahere ipz ad seipm: τ ad locum suū. est aūt ista similatio nō semp in idētitate spēi: sed pōt eē in identitate generis. ideo τ loc⁹ ad quē trahit agēs naturale non semp est idē specie. Sed sufficit q̄ sit idem genere uel sit idē ꝭm quādā analogiā: ut sol nāliter trahit uapores ad se: q: trahit eos sursuz. nō trahit tamē eos ad illū locum sursum in quo est ipse: nec trahit eos tantū sursuz quātū est ipse. patet ergo oē agēs nāle trahere quodāmō ad se. Sed agēs uolūtariū q: agit ꝭm formā apprehēsam pōt trahere ad se τ ad aliud: q: pōt apprehēdere hunc motuz uel illū. C Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs q: videt uelle phs q̄ oēs motus locales reducant ad pulsum τ tractū. erūt ergo ꝭz hoc duo mot⁹ simplices pulsus s. τ tractus. oppositū aūt huius vult in libro celi τ mundi ubi ait tres mot⁹ esse simplices a medio: ad mediū: τ circa mediū. i libro ergo celi τ mūdi vult q̄ uersio τ q̄ mot⁹ circularis sit mot⁹ simplex. hic aūt videt uelle q̄ uersio sit mot⁹ cōpositus ex tractu τ pulsu. Dicēdū q̄ in oibus accidētib⁹ est duo cōsiderare. videlicet rē ipsam in qua existūt: τ modū existētie quē hūt in ea. mot⁹ ergo dupl'r cōsiderari pōt: uel q̄ntum ad subiectuz in quo existit: uel quātum ad modū existētie quē habet in eo. Dupliciter ergo poterit accipi sufficientia motuū simpliciū: uel rōne subiectoꝝ: uel rōne modi existēdi quē habēt in subiecto. cū igit subiecta motuū simplicia ad tria genera reducunt: q: quedā sunt grauia ut terra τ aqua. quedā leuia ut aer τ ignis. quedam nec grauia neq; leuia ut supercelestia corpora. ergo rōne subiectorū simpliciū tres erūt motus simplices ad medium ut grauiū a medio: ut leuiuz circa mediū: ut eorūq; nec grauiū neq; leuiū. ꝭm hūc ergo modū. s. rōne subiectoꝝ uel rōne corporū simplicium in quibus existunt motus accipitur sufficiētia motuū simpliciū in libro celi τ mūdi ꝭz quē modum accipiendi ut ꝯ[ter] innuit. motus circularis est simplicior motu recto: q: corp⁹ supceleste est

corpus simplici⁹ q̃ sint elemēta. ¶ Scḋo nō pñt accipi mot⁹ simplices rōne modi exñdi quē habēt mot⁹ in suis subis ꝛ sic mot⁹ simplices sūt duo tractus ꝛ pulsus. uertigo aūt ꝛ mot⁹ circularis lȝ ſm illud qḋ est sit magis simplex q̃ mot⁹ recti. hēt tñ quēdā cōpositū. nā cū aliqd circl'ariter vṫuř sil' pelliř ꝛ trahiř. nō est eni incōueniēs q̄ aliqd realiter sit vnū ꝛ tñ hēat motū alterius sicut foꝛa subalis ſȝ id qḋ est: ꝛ est suba: hēt tñ quēdā modū accñtalē ꝛ quēdā modū q̄lē in q̄ñ nō per se existit: sic motus circularis qui ſm se est simplex: hēt tñ quēdā motū cōpositū inq̄ñtum intelligiř ibi tract⁹ ꝛ pulsus. patet ḡ q̄ dicta hic nō ꝯtrariāt dictis in de celo ꝛ mūdo: q: aliter accipiunř mot⁹ simplices hic ꝛ aliter ibi. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis: q: videř hic phs uelle q̄ trahēs semp est cōiūctū tracto. videm⁹ aūt oppositū in magnete que attrahit ferrū cui nō est ꝯiūcta. Dicēdū q̄ mot⁹ ferri ad magnetē nō ē mot⁹ localis ad locū qḋ ex triplici signo patere pōt ut ꝯ^{tor} ait. pmūȝ est q̄ requiriř ibi quātitas mobilis. nō eni q̄ñtūcūq̄ȝ ferrū trahiř ꝛ q̄ñtacūq̄ȝ magnete. q̄ si tñ moueret ferrū ad magnetē sicut locatū ad locū q̄ñto maius esset ferrū magis moueret ad ipsaȝ. cui⁹ ḡ ꝯriū ad sensuȝ patet. scḋs requiriř ibi q̄ñtitas spatij. Nō eni ferrū q̄ñtūcūq̄ȝ a remotis positū uadit ad magnetē q̄ tñ si moueret ad ipam sicut locatū ad locū remotio ꝛ distātia nō īpediret h⁹ motū. tertiū signum est: q: ut ꝯ^{tor} ait si magnes fortiter pungař alleo durūte tali punctione nō ulterius trahit ferrū. oīa ergo hec arguūt q̄ magnes attrahit ferrū alterādo ipm. in tali ḡ motu mouēs est ꝯiunctū mobili: q: magnes pmo alterat aerē iuxta ipaȝ ꝛ alterando aere puenit h⁹ alteratio usq̄ȝ ad ferrum. ferrū aūt alteratuȝ trahiř ad magnetē: q: ḡ nō qḋlibet alterās alterat q̄ñtūcūq̄ȝ alterabile nec alterat tp̄ȝ q̄ñtūcūq̄ȝ a remotis: adeo opȝ ferrū esse in pꝛopoꝛtionata q̄ñtitate ꝛ esse in distātia pꝛopoꝛtionata ad hoc q̄ altereř ab adamante uel a magnete. rursus q: virtus alteratiua aliquādo īpediř ꝓpter appositum īpedimētū: adeo si magnes pungař alijs pōt īpediri ab h⁹ tractu. posset aūt assignari quartū signū q̄re h⁹ tractū per alterationē fit: q: si ferrū ꝯfricaret ad magnetem meli⁹ postea trahiř ab ea qḋ nō eēt nisi per cōfricationē illā ferrū magis alteraret ꝛ magis alteratū magis traheret. in hoc ergo tractu simul est mouēs ꝛ motū: q: sil' est alterās ꝛ alteratū. eēt aūt ulteri⁹ dubitādū de motu ꝓiectionis: q: ꝓijciens lapidē lapis moueret absq̄ȝ eo q̄ ꝓijciēs contingat ei. sed de hȝ patebit statim post: q: ꝓijciēs lapidē simul īpellēdo lapidē īpellit aerē ꝛ aer īpulsus īpellit lapidē. nō ergo opoꝛtet lapidē cessare a motu statim cū dimittiř a manu. Sed postq̄ȝ recesserit a manu adhuc moueř: q: īpelliř ab aere. tādiu ergo durat iste motus q̄ñdiu motus aeris īpulsi superat nalē grauitatē lapidis siue nālem motuȝ eius. in tali ergo motu semp īpulsū est ꝯiunctū īpellēti: q: lȝ lapis nō semp sit ꝯiunctus manui expellēti ipm. est tamē semp cōiūctus alicui parti aeris que impellit euȝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Pꝛoiectio aūt qñ uelocioꝛ mot⁹ fiat: q̄ȝ qui ſm nām lati foꝛtiori facta pulsione. ꝛ hoc facto tādiu accidit ferri: quousq̄ȝ foꝛtioꝛ sit mot⁹ eiuȝ qḋ fertur. Manifestū igitur quoniam qḋ moueř ꝛ mouens simul sunt: ꝛ nullum mediuȝ est ipsorum.

¶ Remouet quādaȝ cauillationē que posset fieri de ꝓiectione dicēs q̄ pꝛoiectio aūt fit qñ fit uelocioꝛ mot⁹ aeris īpulsi q̄ȝ si fit mot⁹ ſm nam lati. i. ſm naturā ꝓiecti. facta ergo tali foꝛtioꝛi īpulsione mouetur ꝓiectū ꝛ hoc facto tādiu accidit ferri qḋ ꝓijciř quousq̄ȝ foꝛtioꝛ sit mot⁹ eius qḋ ferř. i. ipsius pꝛoiecti q̄ȝ supple sit mot⁹ aeris īpellentis. in talib⁹ ergo ꝓiectū nō separař a mouēte: lȝ separeř a manu: q: semp in cōiunctū manui īpellēti ipm. in oi ergo motu locali siue sit tractiu⁹ siue īpulsiuus siue quicūq̄ȝ ali⁹ sil' est mouēs ꝛ qḋ moueř: nō rōcludit ex dictis dicēs. manifestū est igiř qm̄ supple in motu locali qḋ moueř ꝛ mouēs sil' sūt ꝛ nullū mediū est ipsi⁹. s. mouētis ꝛ moti. ¶ Deinde cū dicit.

¶ At ṽo neq̄ȝ alterati neq̄ȝ alterātis nullum mediū. Hoc aūt manifestū ex inductione. In oib⁹ eni simul esse accidit alterans ultimū: ꝛ pmūȝ qḋ alterař. Quale eni alterař in eo qḋ sensibile est. Sensibilia aūt sunt qb⁹ differūt coꝛpa ad se inuicē ut grauitas: leuitas: durities: mollities: sonus: nō sonus: albedo: nigredo: dulcedo: amaritudo: humiditas: siccitas: densitas: raritas: ꝛ hoꝝ media. Silr aūt ꝛ alia que sub sensu sūt: q̄rū est ꝛ caloꝛ: ꝛ frigus: ꝛ leuitas ꝛ asperitas. Hec enim sunt passiones subiecte q̄litatis. His eniȝ differūt sensibilia coꝛpoꝝ: aut ſȝ aliqḋ hoꝝ mai⁹ ꝛ minus ꝛ in patiēdo aliqd hoꝝ. Calefactiua eni aut frigefactiua: aut dulcefactiua: aut amaricatiua: aut ſm aliquid aliud pꝛedictorum.

¶ Ostēdit h̄ idē ṽitatē hēre in motu alteratiōis. Circa qḋ duo facit. q: pmo ostēdit q̄ sil' sunt mouēs ꝛ motū in alteratione insistoꝝ. 2° ostēdit hoc idē in alteratione aiatoꝝ ibi [silr aūt ꝛ aiata.] Dicit ergo at ṽo neq̄ȝ alterati ꝛ alterātis est nullū mediū. hoc aūt manifestū est ex inductione. in oib⁹ eni alterationib⁹ sil' accidit eē ultimū alterās ꝛ p^{m} qḋ alteratur. alterās eni ꝓximū semp est ꝯiunctū ei qḋ pmo ꝛ immediate alterař ab eo. Q: autem ita sit patet inducendo. nā quale aliqḋ opoꝛtet esse qḋ alterař ꝛ nō q̄le qḋcūq̄ȝ ſȝ q̄le sensibile eo q̄ sensibile qḋdā est illḋ qḋ alterař. discurramus ergo per oēs sensibiles passiones ꝛ per oēs sensibiles alteratiōes apparebit inducēdo q̄ sp alterās ꝛ alteratū sil' sunt sensibilia autem. i. sensibiles passiones siue sensibiles qualitates sunt quibus differūt coꝛpora sensibilia ad se inuicē ut grauitas leuitas durities mollities sonus ut quādo aliqd est bñ sonoꝝ nō sonus quādo nō est bñ sonoꝝ. Q: aūt aliquid sit bñ sonorū uel male sonoꝝ ꝓcedit ex diuersitate aliquarū qualitatū sensibiliū. huiusmodi etiā q̄litates sensibiles sunt albedo nigredo dulcedo amaritudo humiditas siccitas densitas ꝛ raritas ꝛ hoꝝ media. Similiter autem ꝛ alia. i. alie sensibiles q̄litates que sub sensu sunt de quoꝝ nūo est caloꝛ frigus le-

nitas asperitas. hec enim sunt passiones subiecte qualitates. i. que subijciunt͂ & subsunt generi qualitatis. his enim qualitatibus differunt sensibilia de numero corporum. corpora enim sensibilia differunt aut secundum has qualitates aut secundum aliquid horum magis aut minus. Nam non solum calidum differt a frigido sed etiam differt magis calidum a minus calido: & differunt etiam corpora in patiendo aliquid horum: ut quia sunt calefacta & infrigidata aut amarifacta: aut quia passa sunt secundum aliquid aliud predictorum: & tunc supplenda est modo quod in patiendo secundum quodcunque talium est similiter alterans & alteratum. ergo in motu alterationis similiter est alterans & alteratum. ¶ Notandum autem totam hanc rationem in hoc consistere: videlicet quod quia inducendo per omnes has qualitates sensibiles videmus in alteratione omnium earum similiter est alterans & alteratum. ergo ex inductione patet quod in alteratione horum sensibilium corporum similiter est movens & motum. ¶ Dubitaret forte aliquis de hoc motu alterationis. nam ut dicitur magnes attrahit ferrum alterando ipsum. cum ergo non attrahat aerem videtur quod alteret ferrum absque alteratione aeris qui est medius inter ipsam & ferrum. ergo in tali alteratione non oportet alterans esse coniunctum alterato. Dicendum quod magnes si ferrum sit distans ab ea prius alterat medium quam alteret ferrum. tamen alterando aerem non sic attrahit aerem sicut alterando ferrum attrahit ferrum. nam actus activorum sunt in patiente & disposito. est enim aliqua virtus incompleta in ferro que est completa in adamante propter quod cum ferrum alteratur a magnete movetur ad ipsam sicut incompletum ad completum. videtur enim hoc esse tractus a tota specie: quia aliqua proprietas sequitur speciem magnetis: ut alterando ferrum abstrahat ferrum licet alterando aerem non abstrahat aerem: quia non est illa proportio adamantis ad aerem que est eius ad ferrum. Sicut etiam videmus quod sol calefacit aerem licet non attingat aerem oportet ergo orbes celestes inter medios aliquid pati a sole ad hoc quod influentia solis per illos orbes intermedios deveniat usque ad aerem. sed illa passio in orbibus intermedijs non est alteratio proprie sumpta licet in aere sit alteratio. ¶ Orbes enim celestes sic illuminantur a sole quod non proprie alterantur ab eo. Aer vero cum illuminatur ab eo patitur ab ipso. Sic etiam dicitur de quodam pisce quod cum capitur a piscatoribus facit tremere manus eorum. Sed piscis ille si non immediate tangatur a manibus piscatorum non potest alterare eas nisi alteret corpus intermedium. Sicut ergo alteratio ab illo pisce in aere non est tremor: & in manibus piscatorum est tremor: & sic illuminatio facta a sole in corporibus supercelestibus non est calefactio in aere est calefactio. Sicut alteratio facta a magnete trahit ferrum licet non oportet quod sic trahat aerem alterat non magnes aerem & ferrum sicut piscis ille alterat aerem & manum & sicut sol illuminat supercelestia corpora & aerem. Sed propter diversitatem recipientium magnes per hanc alterationem non sic attrahit aerem sicut ferrum & piscis ille non sic facit tremere aerem sicut manum. & sol non sic calefacit orbes celestes cum illuminat eos sicut calefacit aerem cum illuminat illum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Similiter est animata corporum & inanimata. Et animatorum quecunque partium sunt inanimate. Et ipsi sensus alterantur. Patiuntur enim. Actio ipsorum motus est per corpus patiente sensu aliquid. Secundum quecunque quidem igitur inanimata alterantur: & animata secundum omnia hec alterantur. Secundum autem quecunque animata alterantur: non secundum hoc alterantur inanimata. Secundum enim sensus non alterantur. Et latet cum alterantur inanimata.**

¶ Ostendit specialiter quod in alteratione animatorum similiter est alterans & alteratum. Circa quod duo facit: quia primo dat convenientiam & differentiam inter alterationem animatorum & inanimatorum. secundo probat hoc videlicet quod in alteratione animatorum est similiter alterans & alteratum ibi [siquidem igitur.] Dicit ergo quod animata de numero corporum & etiam inanimata similiter alterantur & etiam quecunque partium animatorum sunt inanimate. i. sunt insensibiles ut pili & capilli & etiam ipsi sensus similiter alterantur. Dicuntur ergo hec alterari: quia alterantur alteratione proprie dicta. Nam per alterationem in eis factam corrumpi possunt. Quod autem sensus alterentur patet: quia patiuntur. actio enim ipsorum est quidam motus & quedam passio ratione organi. fit ergo hec passio patiente sensu aliquid per corpus. i. per organum. Est ergo convenientia inter animata: quia omnia quodammodo similiter alterantur inquantum per alterationem patiuntur. Est differentia inter ea: quia secundum quecunque quidem igitur. i. secundum quascunque alterationes inanimata. sed hec omnia alterantur & animata: sed non convertitur: quia secundum quascunque alterantur animata non secundum hec omnia alterantur inanimata quia inanimata non alterantur sensibiliter quod sentire possint huiusmodi alterationes: ideo ait quod secundum sensus non alterantur inanimata. Nam latent ipsa inanimata cum alterantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Nihil autem prohibet & animata latere cum alterantur: cum non secundum sensus accidit quod alterationia ipsa.**

¶ Addit autem quod nihil prohibet ipsa animata latere cum alterantur: quia non secundum sensum accidit ipsis animatis quod est alterationis tunc potest latere ea. Nam cum accidit eis alteratio secundum illas partes secundum quas non sentiunt non oportet quod tales alterationes percipiant. possent enim comburi capilli alicuius absque eo quod ipse talem alterationem sentiret. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Siquidem igitur sensibiles passiones. Per hec autem alteratio: ex hoc ergo manifestum est quod passio & patiens simul: & horum nullum medium est. Huic quidem igitur aer est continuus. Aeri autem continuatur corpus. Et superficies quidem terminatur ad lumen. Lumen autem ad visum: similiter & auditus & odoratus: & movens ipsa primum. Eodem autem modo simul & gustus & sapor est. Similiter autem & in animata & in sensibilibus.**

¶ Ostenso quomodo conveniunt & differunt alterationes animatorum cum alterationibus inanimatorum ostendit quod cum alterantur animata similiter sunt alterans & alteratum dicens quod siquidem igitur sensibiles sunt passiones & per has. i. per has sensibiles passiones supple est alteratio animatorum manifestum est ex hoc quod in tali alteratione similiter est passio. i. id quod passionem causat & patiens & horum nullum est medium. Nullum enim est medium inter visum & illud a quo patitur visus. nam huic s. visui aer continuus est & aeri continuatur corpus coloratum. ergo corpus coloratum immediate immutat aerem. aer autem immediate immutat visum. Semper enim in talibus coniunctum est agens patienti & superficies quidem colorata terminatur ad lumen. i. attingit aerem illuminatum. lumen autem. i. aer illuminatus attingit ad visum. Similiter autem auditus & odoratus immediate attingunt ad movens ipsum primum. i. ad id quod immediate alterat ipsum. Eodem autem modo est simul gustus & sapor qui alterat ipsum. ergo similiter est

alteratio in rebus aiatis ꝛ in rebus sensibilib⁹ vel vrbē: alia lrā in reb⁹ insensibilib⁹ .i. in reb⁹ inaiatis: q2 iā in alterāte nō est aiatoꝝ q̄ʒ inaiatoꝝ semꝑ est sil' alterans ꝛ alteratum. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Et quod augetur ꝛ augens. Appositio enī quedā est augmentū. Quare simul sunt: ꝛ quod augetur ꝛ augens ꝛ detrimentum. Detrimenti enim causa est ablatio quedā. Manifestū igitur ꝙ mouentis vltimi ꝛ moti primi nullum est medium ſm medium mouentis ꝛ eius quod mouetur.

ℭ Ostēdit hic idē in augmēto ꝛ decremēto. circa qđ duo facit: q2 ꝑ pbat ꝙ in augmēto ꝛ decremento sil' est mouēs ꝛ motū. 2° q2 dixerat alteratiōnē fieri ſm q̄litates sensibiles declarat qđ supposuerat ibi, q̄m aūt que alterant. Dicit ḡ qđ auget ꝛ augens sil' sūt. nā augmētum est q̄dā appositio: q2 sil' est qđ auget ꝛ augēs: q2 h⁹ appositi opꝫ eē cōiūctū et cui apponit. ꝛ decremētum ēt sic fieri hēt: q2 simul est minuēs. ꝛ ꝙ diminuit. Nā decremētū eē est ablatio q̄dā ꝙ fieri nō posset nisi h⁹ ablatū eēt adiūctū ei a quo aufert. ꝯcludit ḡ ꝯnē pncipaliter intētam dicēs ꝙ manifestū est igit ꝙ mouēns vltimi .i. primi ꝛ moti pmi .i. imediati nullū est medium. ꝛ manifestū. et ḡ ꝙ nullū est mediū inter mediū mouētis ꝛ ei⁹ qđ mouet ſm qđcūq3 gen⁹ motus. ℭ Notādū aūt ꝙ augmētū possum⁹ attribuere duplici agēti: q2 vel attribuem⁹ ip̄m vtuti augmētatiue ꝛ calori nal'i qui est in mēbro qui attrahit ip̄m alimētū: vel attribuem⁹ ip̄i cibo ꝛ ip̄i alimento: q2 alimētū in eo ꝙ qđ nutrit. in eo ꝙ est quātū auget. Quocūq3 mō dicam⁹ semꝑ sil' est augens ꝛ qđ auget: q2 vtus augmētatiue ꝛ calor nālis est sil' cū mēbro ꝛ alimētū ēt nunq̄3 auget nisi ꝯiungat ip̄i mēbro. ꝛ qđ dictū est de augmēto itelligēdū est de decremēto. Nā siue attribuam⁹ decremētū ip̄i calori nali ꝯsumēti mēbrū: siue attribuamus ip̄suꝫ decrementū illi pti q̄ recedit a mēbro cū diminuit mēbrū sꝑ talia sil' sunt: q2 sil' est calor nālis cū mēbro ꝛ nūq̄3 aliqđ recedēt a mēbro rōne cui⁹ diceret mēbrū diminui: nisi eēt ꝯiūctū ei. Lectio. v.

Quoniam autem que alterantur: alterantur omnia a sensibilibus: ꝛ solum horum alteratio est quecunq̄3 ſm se dicuntur pati ab his: ex his considerabimus.

ℭ Quia phs in p̄cedētib⁹ rōnib⁹ supposuerat alterationē soluꝫ fieri ſʒ q̄litates sensibiles .i. ſʒ q̄litates que sunt in 3ª spē q̄litatis: ideo in pte ista pbat qđ dixerat. ostēdit eni ꝙ alteratio ꝑprie sumpta solū hēt eē in 3ª spē q̄litatis. Circa qđ duo facit: q2 ꝑ proponit qđ intēdit. 2° pbat qđ dixerat ibi, aliorꝫ enim maxime. Dicit ḡ q̄m aūt que alterant a sensibilibus q̄litatib⁹ ꝛ solū est alteratio eoꝝ .i. ſm has vꝫ q̄litates sensibiles ꝛ ſm tertiā spēm q̄litatis. q̄cūq3 ergo dicunt pati ſm se ab his qualitatib⁹ supple patiunt. qđ aūt ita sit considerabimus ex his .i. ex dicēdis. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Aliorum enim maxime vtiq3 quis existimabit in figuris ꝛ translationibus ꝛ habitudinibus: ꝛ horum remotionibus ꝛ acceptionibus: vꝫ enim esse ꝙ alterationis.

ℭ Probat qđ dixerat. intēdit aūt talē rationē si esset alteratio ſm alias spēs qualitatis q̄ʒ ſm tertiā maxime hoc videt esse ſm p̄mā ꝛ quartam. Sed nec ſm primā spēm qualitatis nec ſʒ quartā est ꝑprie alteratio ergo alteratio nō hēt eē nisi ſʒ tertiā spēꝫ qualitatis. in hac aūt ratione sic ꝓcedit: q2 ꝑ proponit hanc ꝯsequētiā: q2 si eēt alteratio ſm alias species q̄litatis q̄ʒ ſm tertiā maxime hoc videret esse ſʒ primā ꝛ q̄rtā. secūdo pbat ꝙ ſm p̄mā ꝛ quartā spēꝫ q̄litatis alteratio esse nō possit ex qb⁹ sequit ꝙ solū sit alteratio ſm tertiā spēm qualitatis. secūda ibi, nō est neq3 in his. Dicit ergo ꝙ si debeat eē alteratio in alijs specieb⁹ ꝙ in tertia vnq̄3 aliqs existimabit talē alterationē eē maxime aliorꝫ in figuris ꝛ trāslationib⁹. littera est corrupta debet dicē in figuris ꝛ formis ut patet ex alia trāslatione ꝛ ex lrā cōmēti in figuris ergo ꝛ formis in q̄rta spē qualitatis que est forma ꝛ circa eam cōstans figura ꝛ in habitudinibus .i. in p̄ma spē qualitatis que est habitus ꝛ dispositio. in talib⁹ ergo specieb⁹ qualitatis videt eē qđ est alterationis .i. videt eē alteratio ꝛ hoc in remotionib⁹ ꝛ acceptionib⁹ horū magis q̄ʒ in alijs: q̄si dicat ꝙ in alijs spēb⁹ q̄litatis q̄ʒ in 3ª maxie videt eē alteratio in p̄ma. ꝛ q2 ex eo ꝙ qs ꝑdit vl' accipit huiusmodi qualitates: sed ut patebit nō est alteratio nec in p̄ma nec in quarta spē qualitatis. ergo in nullis alijs specieb⁹ qualitatis est alteratio nisi in sola tertia. ℭ Dubitaret forte aliqs q̄re de secūda spē qualitatis nō facit mētionē. Dicēdū ꝙ duplex potuit eē cā q̄re de secūda specie qualitatis mētionē nō fecit. p̄ma est q2 valde est manifestū ꝙ in secūda spē qualitatis per se ꝛ ꝑprie eē nō possit alteratio. Nā alteratio per se ꝛ ꝑprie est in illa spē qualitatis que per se ꝛ ꝑprie per alterationē accipit. Si ergo ex eo ꝙ aliqđ alterat ſʒ vnū ꝯtingat ip̄sum accipere aliud ſm illō nō erit ꝑprie alteratio neq3 mot⁹: q2 si hoc eēt tunc ad aliqđ eēt mot⁹. cōtingit eni ex eo ꝙ aliqđ mutat ad albedinē fieri simile ꝛ accipe similitudinē. Cū ergo ꝯtingat aliquē accipere vel ꝑdere que sūt in secūda spē q̄litatis ex eo ꝙ alterat in alijs: in secūda spē q̄litatis ꝑ se ꝛ ꝑprie alteratio eē nō poterit. est ēt 2ª spēs q̄litatis nālis potētia vel impotētia. in nāli ḡ potētia vel impotentia fit variatio ex eo ꝙ fit trāsmutatio in nā vel in ꝯsequētib⁹ nāꝫ: ut ex eo qđ quis acquirit qualitates debitas ꝛ ꝓportionatas nāe sue: ut ex eo qđ fit calidus vl' frigidus acqrit nālē potētiā vl' īpotētiā ut sit salubris vl' īsalubris fit pugil vl' nō pugil cursor vl' nō cursor. vna ḡ cā q̄re de 2ª spē q̄litatis mētionē nō fecit eē potuit: q2 manifestū est ꝙ in ea ꝑprie nō est alteratio cū cōtingat aliqđ variari in talib⁹ solū variatione alioꝝ. vel possum⁹ dicere ꝛ forte meli⁹ ꝙ cū quatuor sint spēs q̄litatis habitus ꝛ dispositio nālis potētia vel impotētia passio vel passibilis q̄litas forma ꝛ circa eā ꝯstās figura lꝫ ḡ ſm veritatē nō hēat esse alteratio nisi in tertia spē qualitatis. videlicet ſm passionē ꝛ ſm passibiles q̄litates. tñ si deberet eē alteratio in alijs spēb⁹ magis vꝫ ꝙ deberet eē in p̄ma ꝛ in q̄rta q̄ʒ in secūda. Nā ex eo ꝙ fit variatio in p̄ma ꝛ in q̄rta ꝯtingit fieri variationē. circa secūdā: ut ex eo ꝙ qs acquirit bonū habitū ꝛ bonā dispositionē corꝑis efficit pugil vl' cursor. sic etiā ex eo ꝙ hēt debitas formā

uel debitā figurā corporis est magis apt⁹ ⁊ magis dispositꝰ ad currēdū uel ad pugnādū. est ergo itētio phi. q magis vi q debeat esse alteratio ꝓprie fm pria in pma uel in 4ª specie q̄litatis q̄ in scḋa cū fiat uariatio circa scḋaz ex variatione facta circa pmā ⁊ q̄rtā. sed ut patebit non est alteratio ꝓprie fm pmā ⁊ quartā spēz. ergo nec fm scḋaz. q̄re si alteratio est circa ea que sunt in gne q̄litatis ⁊ nec est circa pmam nec circa scḋaz nec circa q̄rtā spēz q̄litatis relinquitur q sit circa tertiam. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Non est autez neq; in his: sed fiunt hec cum quedam alterant. Densata eniz aut rarefacta: aut cum fiat calida: aut frigida materia: alteratio autem non est.

Probat q circa pmā ⁊ q̄rtā spēm q̄litatis alteratio esse nō possit. duo ergo facit. q: p̄ ꝓbat q nō sit alteratio ꝓprie sumpta circa q̄rtā spēm q̄litatis. Secūdo ꝓbat q nō sit circa pmā ibi⌊ neq; eni in habitib⁹. ⌋Circa pᵐ tria facit fm q tres rōnes adducit ad ꝓpositū. 2ª ibi⌊ ex quo qdē eni. ⌋3ª ibi⌊ amplꝰ ⁊ atr. ⌋Dicit ergo q neq; ē alteratio ꝓprie in his que fiūt h.i. in his que accipiūt formā uł figurā. siue in his que fiūt formata uel figurata: q: supple tūc circa formā ⁊ figurā fit uariatio cū quedā alterant. i. cū fit alteratio in qbusdā alijs. dēsata enim ⁊ rarefacta aut cū fiat calida aut frigida mā supple fit uariatio circa formā ⁊ figurā. ℭ Dubitaret forte aliqs quō hec rō cōcludat circa formā ⁊ figurā non esse alteratione. Dicēdū q circa nihil cuiꝰ rō ꝯsistit in indiuisibili ꝯtingit alteratione esse. ratio autē forme ⁊ figure ꝯsistit in indiuisibili. quocūq; enim situ ⁊ q̄cūq; dispōne partiū mā̄e uariata uariatʳ figura. ea aūt quorū rō ꝯsistit in esse pūctali uariant ex uariatione facta in alijs: forma ergo ⁊ figura: q: ratio talium ꝯsistit in eē pūctali uariant eo q fiat uariatio circa alia: ut q: uariatʳ mā fm caliditatē ⁊ frigiditatē uel fm raritatē ⁊ dēsitatē uł fm alias uariationes: iō fit uariatio fm formā ⁊ figurā. videmus eni aīalia cōplexionis calide habē aliā formā mēbroꝝ ⁊ aliā figurā q̄ que sūt cōplexionis frigide. in eadē eni spē cōspicim⁹ q colerici hñt formaz faciei magis tenuem. flegmatici ūo hñt eā magis corpulētā: sic ēt que sunt cōplexionis rare diuersificantʳ in forā ab his que sūt cōplexionis dēse. q̄re si uariatio in forma ⁊ figura fit ex eo q accidit uariatio circa alia per se ⁊ fm q hᵘ circa formā ⁊ figurā alteratio esse nō poterit. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Ex quo quidē eni est forma statue: non dicimus formā: neq; ex quo figura piramidis est: aut lecti: sed denoīatione sūt h quidē eneū: illō ūo terreū: aliō aūt ligneum. Qō aūt alteratʳ es dicimus. Es qdez eni humidū esse dicimus: aut forte: aut calidum. Et nō solū sic: sed humide ⁊ calide es equiuoce dicētes passioni materiā. Qm̄ igitʳ ex quo qdē forma ⁊ figura ⁊ qū factū est equiuoce nō dicunt cuz figuris: que ex illo sunt: que aūt alterant: cum passionibus equiuoce dicunt: manifestum q in solum sensibilibus alteratio est.

ℭ Adducit scḋam rōnem dicēs q illō ex quo qdem est forma statue nō dicimus statuā. i. nō p̄dicatʳ de statua: neq; illud ex quo est figura piramidis aut lecti est piramis aut lectꝰ. sed denoīatiue sūt h qdē eneū: illō aūt terreū: aliō aūt ligneū. Si enim ex ligno aut ex ere fiat lectꝰ aut statua aut aliq̄ alia figurarū nō dicemus q hec sint illō ex q̄ facta sunt: ut q statua sit es: aut lectꝰ sit lignū: sz denoīatiue fiet talis p̄dicatio. Dicetʳ eni q statua est enea ⁊ q lectus est ligneꝰ uel terreꝰ: sed illō qō alteratʳ. i. circa qō ꝯtingit alteratio dicim⁹. i. p̄dicamus de eo qō subijcitʳ alterationi ut si es per alteratione fiat humidū aut forte aut calidū. dicem⁹ qdē eni hᵘ es sic alteratū eē humidū aut forte. i. durū aut calidū ⁊ nō solū sic. i. nō solū humidum uł aliq̄ alia passio p̄dicatʳ de mā uel de eo qō tali passioni subijcitur. sed ēt eꝯ ipsa mā p̄dicatʳ de tali passiōe. dicem⁹ eni humidū ⁊ calidū eē es equiuoce dicētes. i. equiuoce ⁊ eq̄li p̄dicatione p̄dicātes passioni. i. de passione materiā sicut sup̄ eꝯ dicamus de mā passionem. Qm̄ igitʳ illō ex quo qdē fit forma ⁊ figura ⁊ q factum est. i. ⁊ hᵘ formā ⁊ figuram que facta est nō dicuntʳ equiuoce. i. nō p̄dicātur de inuicē equa uoce ⁊ equa p̄dicatio est. Que aūt alterant cū suis passionibus dicuntʳ eque. i. eq̄ p̄dicatione de se inuicē p̄dicantʳ: q: ergo sic est circa formā ⁊ figuram nō erit alteratio manifestū est q in solis sensibilib⁹. i. in tertia spē q̄litatis est solū alteratio. ℭ Notandū aūt totā vim rōnis huiꝰ in hoc ꝯsistē. vz q ea circa que est alteratio p̄dicant de suis subiectis ⁊ eꝯ. forma aūt ⁊ figura nō predicatʳ de subō ex q̄ fiūt nec eꝯ. ergo circa formā ⁊ figurā nō hēt esse alteratio. ℭ Dubitaret forte aliqs: q: videtʳ q ea que sūt in 4ª spē q̄litatis eq̄ p̄dicentʳ de suis subōis sicut que sunt in 3ª. Non eni dicimus q es sit calor uel q sit humiditas. sed denoīatiue p̄dicam⁹ h de illo dicētes hoc esse calidū aut humidū. sic nō dicim⁹ q es sit forā uł figura sz q ē formatū ⁊ figuratū. Dicēdū q nō fit caliditas nec humiditas sz fit calidū aut humidū. non eni gnatʳ forā sz cōpositū. dz tū fieri ipsa statua ⁊ ipse lectꝰ uł ēt ipsa piramis que sūt noīa figuraꝝ. Si ergo eēt silʳ de 3ª spē q̄litatis ⁊ 4ª: sicut q: fit humidū. iō hᵘ hūidū qō gnatʳ ⁊ fit p̄dicatʳ de eo qō subijcitʳ tali factioni: ut si es subijciatʳ tali factioni dicemus es esse humidū ⁊ hūidū es. Si ergo q: ipsa statua fit si eēt silʳ in his ⁊ in alijs dicerem⁹ q statua p̄dicaretʳ de ere: qō tali factioni subijcitʳ. diceremus eniz q statua eēt es ⁊ eꝯ qō cū falsū sit nō silʳ que sunt in 4ª spē q̄litatis p̄dicant de suis subiectis sicut que sunt in 3ª. ℭ Ulteriꝰ forte dubitaret aliqs vñ sequitur hec ꝯñtia q si que sūt in 4ª spē q̄litatis nō p̄dicantʳ de eo ex q̄ fiūt q circa ea nō ꝯtigat alteratio. Dicēdū q motꝰ recipiūt speciem ⁊ denoiationem ex forma ⁊ ex termino ad quē sunt: iō q̄dāmō silʳ iudiciū est q̄ntū ad denoiatione subiecti de motu ⁊ de forma. ut si dealbari p̄dicatʳ de subō opꝫ q ⁊ albū: q: per talē dealbatione angritʳ ēt de subō p̄dicatʳ. opꝫ ēt q id dicatʳ eē albū cui cōpetit dealbari. dicere ergo aliqō subm alterari ⁊ subijci alicui factioni ⁊ tamē formā aliquā nō p̄dicari de subō illo est dicere formā illā per se ⁊ p̄ nō esse terminū illius factionis uel illiꝰ alterationis. nō eni est itelligibile q aliqd subijciatʳ humectationi ⁊ tū illō nō possit dici humidū. Nā cū humectari p̄ se ⁊ p̄ terminetʳ ad formaz humidi quod humectatur in fine talis

trāsmutationis opʒ esse humidū. Nunq̄ ergo aliquid pōt subiici humectationi nisi de eo possit p̄dicari humidū: q̄re si forma statue uel q̄cūq̄ alia forma uel figura per se ⁊ p̄ esset terminꝰ alicuiꝰ alterationis uel alicuius factionis opʒ hꝰ statuā uel hꝰ formā ⁊ figuram p̄dicari de eo q̄d subiicit tali factioni. diceret̄ ḡ es esse statuā q̄d falsum est. patet ergo q̄ cū aliqd nō p̄dicat̄ de eo q̄d subiicit factioni q̄ circa tale factū nō hēt esse motꝰ uel alteratio. Ergo nō alteratio ⁊ motus terminant̄ ad formā ⁊ figuram: q̄ꝛ es calefit ⁊ liquefit ⁊ postea emittit̄ per fistulā aliquā ⁊ format̄ inde idolū. cōcurrit ḡ ibi duplex motꝰ. s. alterationis ⁊ localis. nullius autē talis motꝰ est terminus per se ⁊ p̄ forma ⁊ figura: sed motꝰ alterationis cū calefit uel liquefit es terminat̄ ad calorē ⁊ ad mollitiē. motꝰ aūt localis cū es est liquefactū per fistulā trāsmutat̄ ⁊ terminatur ad ubi eo q̄ per ptes erit liquefacti acquirit talem situm ⁊ tale ubi resultat ibi talis ⁊ talis figura. forma ergo ⁊ circa eā cōstās figura: q̄ꝛ nō est terminus alterationis ⁊ motꝰ per se ⁊ p̄ ideo ip̄m subiectū q̄ tali factioni subiicit̄ nō dicimꝰ esse q̄d factuz est ut si per talē factionē fit statua dicemꝰ esse statuam. cum ergo nō sit alteratio ꝓprie nisi circa ea ad que per se ⁊ p̄ terminat̄ alteratio cū talia p̄dicent̄ de eo q̄d tali alterationi subiicit̄ statua ⁊ lectus ⁊ alia que ptinent ad quartā spēm qualitatis nō p̄dicent̄ de eo ex quo fiunt per se ⁊ p̄mo: nō erunt alterationis terminus quare circa talia ꝓprie alteratio esse non potest. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius ⁊ aliter dicere incōueniēs est. Dicere enī hoīez alteratū eē: aut domuz accipientē finē ridiculū est: si ꝑfectionem domus tectionē: aut laterationē domus alterationem esse: domo aūt laterata aut cooperta alterari domū: manifestū aūt ē: q̄ꝛ q̄d est alterationis nō est in his que fiūt.

¶ Adducit tertiā rōnē dicēs q̄ amplius ⁊ alr̄. i. alio mō ostēdit̄ hoc idē: q̄ꝛ incōueniēs est dicē hoīez ⁊ domū alteratū esse accipiētē finē ⁊ ꝑfectionē. ridiculū eni est dicere si perfectionē domꝰ ut tectionez eius aut laterationē ipsius dicimus esse alterationē. domo eni laterata cū domꝰ laterat̄ incōueniēs est supple domū alterari. ⁊ q̄ꝛ sic est manifestū est: q̄ꝛ q̄d est alterationis. i. alteratio nō est in his que fiunt. i. nō est in rebꝰ factis siue supple f̄m totā spēm q̄litat̄. ¶ Dubitaret forte aliq̄s quō hec rō arguit alterationē nō eē circa q̄rtā spēz q̄litatis. Dicēdū q̄ si alteratio eēt circa aliquā ꝑfectionē ⁊ circa aliquā formā illō maxime diceret̄ alterari cuiꝰ est illa pfectio ⁊ illa forma. Cū ḡ tectio ⁊ lateratio sint q̄dā ꝑfectiones domꝰ. si f̄m tectionē uel f̄m laterationē diceret̄ esse alteratio: tūc ipsa domꝰ que dī tegi uel laterari diceret̄ alterari: sed ipsa domus que laterat̄ uel tegit̄ nō dū est ergo alterat̄ q̄d nōdum est ⁊ subm alterationis esset eius in potētia: q̄d est incōueniēs. ¶ Est aūt diligēter notandū q̄ forma ⁊ figura cōsistūt in quodā situ ⁊ in quodā ordine partiū. nō rō hoꝶ ꝯsistit in quodā esse pūctali: q̄ꝛ situs ⁊ ordo partiū q̄d pūctale noiat. Ex hoc ergo possunt accipi p̄dicte rōnes q̄re circa talia non est ꝓprie motꝰ ⁊ alteratio. Nā circa esse punctale nō ꝯtingit uariatio per se nisi uariatio facta in aliis. ⁊ f̄m h̄ ꝓcedebat rō p̄ma. rursus q̄ꝛ circa id q̄d ē pūctale nō est accipe priꝰ ⁊ ptē: id q̄d subiicit̄ tali factioni nō pōt dici q̄ ptim hēat de termino ad quē ⁊ ptim de termino a q̄: sed itelligit̄ esse simplr̄ aliq̄d iforme respectu eiꝰ q̄d dꝫ fieri ex ipso ut es f̄m q̄ hꝰ itelligit̄ eē simplr̄ q̄d informe respectu statue q̄re nō hū dicit̄ es est statua nec de ere p̄dicabitur statua: q̄ꝛ nūc oppositum p̄dicaret̄ de opposito. q̄d est ergo iforme eēt q̄d formatū. q̄d est incōueniēs ⁊ f̄m h̄ ꝓcedebat rō scd̄a. Amplꝰ q̄ꝛ motꝰ dicit q̄d diuisibile. ꝑfectio uō dicit q̄d indiuisibile sit rō talū ꝯsistit in indiuisibili f̄m ea magis accipit̄ ꝑfectio q̄ꝫ motꝰ. ridiculū ergo est dicere alterationē ⁊ motū eē circa talia: q̄ꝛ q̄d accipit ꝑfectionē uel aliq̄d indiuisibile f̄m q̄ hꝰ moueri nō dicit̄. ⁊ f̄m hoc ꝓcedebat rō tertia. ¶ Est ēt notādū q̄ q̄rta spēs q̄litatis dī forma ⁊ circa eā ꝯstās figura. Sed forma dī ut dat eē ⁊ ut est q̄dā ꝑfectio. figura uō dī ut est terminus q̄ntitat̄: q̄ꝛ figura est que termino uł t̄minis ꝯtinet̄ ut dī circa p̄m geometrie: ⁊ q̄ꝛ terminatis dicit̄ eē aliq̄d circa aliud adeo quarta spēs q̄litatis dicit̄ esse forma rōe ꝑfectionis ⁊ dicit̄ esse figura circa aliq̄d rōe terminationis. Lectio. VI.

Nec̄ i hitibꝰ: hitꝰ eni ꝟtutes ⁊ malitie sūt. Virtꝰ aūt oīs ⁊ malitia ad aliq̄d sūt: sic sanitas q̄dē calidoꝝ ⁊ frigidoꝝ mēsuratio q̄dā est: aut coꝝ que sūt ifra ad aliq̄d ꝯtinēs. Silr̄ āt ⁊ pulchritudo ⁊ macies ad aliq̄d sunt. Dispōnes eni q̄dā ꝑfecti ad optimū sūt. Dico autē ꝑfectū: q̄d sanat ⁊ dispositū est circa nāꝫ. Nō ergo ꝟtutes ⁊ malitie sunt ad aliq̄d. Nec āt neq̄ gnatiōes sūt: neq̄ gnatiōes ipsoꝝ: neq̄ alteratio oīno manifestū ē q̄ nō est oīno: q̄d ē alterationis circa habitꝰ.

¶ Postq̄ ph̄s ꝓbauit q̄ nō est alteratio in 4ª spē q̄litatis que est forma ⁊ figura. in pte ista ondit q̄ nō est alteratio circa p̄mā spēm q̄litatis que est habitus uł dispositio. circa q̄d duo facit. q̄ꝛ p̄ ꝓbat hoc de habitibꝰ corpis. scd̄o de habitibꝰ aīe ibi. Neq̄ tamē circa aīe ꝟtutes. Dicit ḡ q̄ neq̄ in habitibꝰ ⁊ in p̄ª specie q̄litatis hēt eē alteratio. Nā habitꝰ sunt ꝟtutes ⁊ malitie. virtus aūt oīs ⁊ malitia sūt ad aliq̄d sicut sanitas q̄dez que est ꝟtus corpis ad aliq̄d est: q̄ꝛ est q̄dā cōmēsuratio calidoꝝ ⁊ frigidorū ⁊ hoc aut est coꝝ que sūt infra corpus ut respectu humoꝝ qui sunt in corpe: aut per respectuz ad cōtinēs. i. per respectū ad totū ꝯtinēs uel ad cōplexionē corpis. sanitas eni est q̄dā cōmēsuratio uel ipsoꝝ humoꝝ in se uel ipsoꝝ humoꝝ p cōpositionē ad corpꝰ in q̄ ꝯtinent̄. Silr̄ aūt ⁊ alii hitus corpales ut pulchritudo ⁊ macies ad aliq̄d sūt. pulchritudo eni est ad aliq̄d: q̄ꝛ est q̄dā ꝓportio mēbrorū. Macies aūt. i. dispositio illa corpis q̄ aliq̄s est dispositꝰ ad aliq̄d agēdū ēt ad aliq̄d est. oēs eni tales hitudines sūt q̄dā ꝟtutes ⁊ sūt q̄dā dispōnes ꝑfecti ad optimū. sūt eni talia q̄dā ꝑfectiōes respectu optimi idest respectu finis. ideo ait: dico autez ꝑfectū q̄d sanat idest q̄d mēsurat ⁊ q̄d est dispositū circa nām ut habet alia littera q̄d est dispositū f̄m naturam. ex hoc enim habet aliquis bonos habitus ⁊ bonas dispōnes: q̄ꝛ ē cōmēsuratū ⁊ ꝓportionatū

ſm nām. eſt ergo tota vis rōnis ꝙ qm̄ ĝ hͦꝛ vtutes ⁊ malitie corpales ſūt ad aliqd. ⁊ hec aūt que ſūt ad aliqd neqꝫ ſūt ipſe ḡnationes neqꝫ ipſoꝝ ſūt generationes neqꝫ taliū eſt oīno alteratio per ſe loquēdo: qꝛ ergo ſic eſt manifeſtū eſt ꝙ non eſt oīno qd eſt alterationis. i. alteratio circa hͦꝛ habitꝰ. ¶ No tandū aūt ꝙ ea que ſūt ad aliqd nō ſūt ipe ḡnationes ⁊ ipſi motꝰ: qꝛ motꝰ ⁊ ḡnationes ꝓcedūt formas. ea aūt que ſūt ad aliqd ſequunť actiones ⁊ formas. rurſus nō ſolū talia nō ſolū ḡnationes ⁊ motꝰ: qꝛ ḡnationes ⁊ motꝰ terminanť ad formā ⁊ nō ad relationē. ¶ Dubitaret forte aliqs quō ſanitas ⁊ pulchritudo ⁊ habitꝰ huiuſmodi uel hͦꝛ vtutes ⁊ malitie corpales: qꝛ ſūt ad aliqd. iō ſm eas nō hēt eē motꝰ ⁊ alteratio. vī eni ꝙ cū talia ſint ad aliqd ſꝫ dici: qꝛ talia nō ſūt in ꝑdicamēto relationis ſed in ꝑdicamēto qlitať ꝙ ꝑꝑ hͦ nō ipediať qn circa eas poſſit eē alteratio. Dicēdū ꝙ motus ⁊ relatio terminanť ad aliquid qd abſolute tale. ablatio eni nō terminať ad aliqd qd ſit albedo in vno ⁊ nigredo in alio. illud eni ad qd terminať dealbatio in qcūqꝫ fuerit erit albedo. ¶ Nā cū motꝰ recipiat ſpēm ex termino ⁊ ex forma ad quā ſunt opꝫ formā illā eē aliqd ſimplr̄ abſolutū. ſi eni eēt aliq̄ forma que eēt albedo in vno ⁊ nigredo in alio nullā ſpēꝫ poſſet dare motui: qꝛ tūc motꝰ per quē acqriť vna eadē forma in aliquo eēt dealbatio in aliq̄ denigratio qd eſt incōueniēs. hͦ viſo pꝫ ſolutio eiꝰ qd qriť. Naꝫ lꝫ ſanitas ⁊ pulchritudo ⁊ hͦ habitꝰ corpales ſint relatiua ſꝫ dici. tn̄ nō dicant aliquā formas ſimplr̄ abſolutaꝫ. Nā aliq̄ commēſuratio humoꝝ eēt ſanitas in ceruo que eēt īfirmitas in leone. ⁊ aliqua ꝓportio mēbroꝝ eēt pulchritudo in vno aliq̄ que eēt turpitudo in alio. circa talia ergo per ſe ⁊ ꝑ motꝰ ⁊ relatio eē nō pōt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nec ꝫ itaqꝫ circa aīe vtutes ⁊ malitias. Uirtꝰ eni qdā ꝑfectio eſt. Unūqdqꝫ eniꝫ tūc maxie ꝑfectū eſt: cū attigit ꝓprie vtuti: ⁊ tūc eſt maxime ſꝫ nāꝫ: ut circulus tūc maxime ſm nām eſt: cuꝫ maxie circulus ſit. Malitia aūt corruptio boꝝ ⁊ remotio ē

¶ Dicit hoc idē de habitibꝰ aīe: habitꝰ aūt aīe diſtinguunť: qꝛ qdā ſūt morales ut qui ſūt in pte appetitiua. quidā cognitiui ut qui ſunt in pte intellectiua duplex eni eſt vtus aīe: moralis ⁊ itellectualis ut declarari hēt 2ͦ ethiͦꝝ. duo ĝ facit: qꝛ ꝑ oſtēdit ꝙ nō eſt alteratio circa hiͦꝛ morales ⁊ circa ptē appetitiuā. 2ͦ declarat ꝙ nō eſt hͦꝛ alteratio circa habitꝰ cognitiuos ⁊ circa ptē aīe intellectiuā ibi ⌊ ſed ꝟo neqꝫ itellectiua. ⌊ Circa ꝑm tria facit ſm ꝙ tres rōnes adducit ad ꝓpoſitū. 1ͣ ibi ⌊ ſit qdē igiť. ⌊ 2ͣ ibi ⌊ ⁊ totā moralē vtutē. ⌊ Dicit ĝ ꝙ neqꝫ itaqꝫ circa aīe vtutes ⁊ malitias ſupple habet eē alteratio ꝓprie ſūpta. Nā vtus qdā ꝑfectio eſt: qꝛ vnūqdqꝫ tūc maxie ꝑfectū eſt cū attingit ꝓprie vtuti: ⁊ tūc eſt aliqd maxime ꝑfectū ſm nām cū attingit ꝓprie virtuti nālı: ⁊ nō ſolū hoc eſt in nālibꝰ ſed in mathematicis ut circulus tūc maxime eſt circa naꝫ. i. ſꝫ nām ſuā: cū ſit maxime circulus. i. cuꝫ ſit circulus ꝑfectꝰ ⁊ cū habet formā ꝓprie ſpēi. cū ĝ vtutes ſint in qdā ꝑfectione: circa eas nō ꝯtinget motꝰ ⁊ alteratio: qꝛ malitia eſt qdā corruptio ⁊ qdā remotio boꝝ. i. huiꝰ vtutū. ¶ Dubitaret forte aliqs: vnde

ſequiť hec ꝯſña ꝙ qꝛ vtus ꝯſiſtit in qdā ꝑfectiōe iō circa eā nō eſt motꝰ nec alteratio. Dicēdū ꝙ ſm ꝯmͦꝝ hͦ iō ꝯtingit qꝛ ꝑfectio qd idiuiſibile dicit. ratio eni ꝑfectiōis ꝯſiſtit in idiuiſibili. motꝰ aūt ⁊ alteratio hēt eē circa aliqd diuiſibile. iō circa vtutē motus uel alteratio eē nō pōt: ſed hͦ iprobari pōt: qꝛ vtus lꝫ ꝯſtat in qdā ꝑfectione media. illa tn̄ ꝑfectio media ſiue illd mediū in q̄ hēt eē vtus nō eſt qd punctale ut poſuerūt ſtoici: qꝛ tūc pauci uel et nulli eēnt vtuoſi. Nō ĝ rōne huiꝰ ꝑfectionis debemꝰ negare circa hͦꝛ vtutē alterationē ⁊ motū. iprobať et hͦ alr̄ qꝛ ⁊ ſi eſſe vtutis ꝯſiſtit uel in aliq̄ punctali: qꝛ rō eiꝰ eſt in qdā ꝑfectiōe. eſſe tn̄ malitie nō ꝯſiſtit in aliq̄ pūctali cū ſit ibi receſſus a ꝑfectiōe a qua ꝯtingit magis ⁊ minꝰ recedē. ſi ĝ bona eēt rō cōmenti lꝫ forte ꝑꝑ eā deberemꝰ negare alterationē ⁊ motū circa vtutē: nō tn̄ deberemus negare talia circa malitiā. ꝑꝑ hoc dī alr̄ a qbuſdā: dicūt eni ꝙ ſicut arguebamꝰ in artificialibꝰ: qꝛ ridiculū eſt dicē ꝙ cū domꝰ ſit ⁊ accipit ꝑfectionē ꝙ alteret: ſic ridiculū eſt dicere cū aliqs efficiť vtuoſus ⁊ accipit ꝑfectionē ꝙ alteret. Sꝫ nec hoc vī ſufficē: qꝛ cū domꝰ ſit ⁊ accipit ꝑfectionē: tūc nō ē iō alterari nō pōt. Sꝫ cū hic efficiť vtuoſus ⁊ accipit ꝑfectionē talē tūc eſt: qre nō eſt icōueniēs ꝙ alteret: iō poſſumꝰ dicē ꝙ ꝑfectio quā ĝ iportat vtus ⁊ iperfectio quā iportat malitia ꝯſiſtē in qdā relatione: qꝛ vtus ꝯſiſtit in diſpōne ꝑfecti ad bonuꝫ. malitia in diſpōne imꝑfecti ad malū: imo qꝛ eſt vtuoſum ⁊ laudabile in vno eſt inuirtuoſum ⁊ vitupabile in alio: ut eſſe furibūdū lꝫ ſit laudabile in cane. eſt tn̄ vitupabile in hoīe. ꝙ ſi tn̄ ad aliqd nō eſt alteratio neqꝫ motꝰ circa vtutē ⁊ malitiā motꝰ uel alteratio eē nō pōt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit qdē igiť cū qddā alterať: ⁊ acceptio vtutis ⁊ remotio malitie: alteratio tn̄ horū neutrū eſt. Qd aūt alteret aliqd: manifeſtū eſt. virtus qdē eniꝫ aut ipaſſibilitas quedā eſt: aut paſſibile eſt ſic. Malitia aūt paſſibilis: aut ꝯtraria paſſio vtuti eſt.

¶ Adducit ſcḋam rōnē dicēs ꝙ acceptio vtutis ⁊ remotio malitie ſit quidē igiť in nobis cū quoddam aliō alterať. neutrū tn̄ hoꝝ. i. circa neutrū hoꝝ eſt alteratio: qd aūt nō ſit alteratio nec circa vtutē nec circa malitiā ſm aliqd aliō alteret ut fiat in nobis vtus aut malitia manifeſtū eſt. Naꝫ vtus qdē aut eſt qdā paſſibilitas: aut eſt qddā paſſibile ſic. ſ. reductū ad mediū ⁊ cōmēſuratū. malitia aut ecōtrario: aut eſt qd dō paſſibile: aut eſt qdaꝫ paſſio ſic. ſ. que eſt contraria virtuti. opoꝛtet ergo ſi debeat in nobis fieri virtꝰ aut malitia ꝙ fiat alteratio ⁊ trāſmutatio circa aliqd aliō ut circa ipſas paſſiones. Eſt igiť in hoc virtꝰ huius rōnis. vꝫ ꝙ vtus ⁊ malitia ſit in nobis trāſmutatione facta circa aliō. iō circa talia motꝰ ⁊ alteratio ꝓprie eē nō pōt. ¶ Notādꝫ aūt ꝙ de vtute ⁊ malitia duplex fuit opinio vna ſtoicoꝝ dicētiū virtutē eſſe ipaſſibilitatē qdā dicebāt eni illum eſſe vtuoſum in quo nulla paſſio ſurgit. uolebāt eni ꝙ in ſapietē virū nullo mō caderet turbatio. Alia fuit opio Ari. ⁊ ꝑipathetticoꝝ ponētiū ꝙ nō ſpectat ad vtuteꝫ oēs paſſiones tollerare: qꝛ tūc virtus de hoīe faceret nō hoīeꝫ. Nō enim eſſet homo qui nullas paſſiones ſentiret: ſed

magis eē agristis bestialis ⁊ insensibilis sed spe ctat ad virtutē habere passiones .s. moderatas ⁊ laudabiles. Est eni virtus q̄dā medietas passionū ⁊ spectat ad virtutē ponē mediū in h⁹ passiōib⁹. sive ḡ sit vera positio stoicoꝝ ꝙ virtus sit q̄dā ipassibilitas ⁊ malitia passibilitas. sive sit v̄a positio pħi ꝙ virtus sit passibilitas. v3 moderata ⁊ laudabilis. ⁊ malitia sit passibilitas ei opposita ⁊ ꝯtra: q̄cunq; mō ꝯtingat semp semp sit in nobis virtus ⁊ malitia alteratione facta circa aliud ut alteratione facta circa huiusmodi passiones q̄s uel virtus penit⁹ expellit f3 stoicos: uel eas moderat̄ ⁊ reducit ad mediū ſm pħm. ¶ Notādū aūt ꝙ ut pōt patē per iā dicta alteratio per se ⁊ p̄ sit circa passiones ⁊ circa passibiles q̄litates. facta aūt alteratione circa talia sit variatio ⁊ trāsmutatio circa dispōnem ⁊ habitū uel circa p̄mā spē3 q̄litatis ⁊ hoc uel circa habit⁹ corporales si ex illis passionib⁹ resultāt dispōnes corporis: uel circa habit⁹ aīe si ex illis passionib⁹ resultant dispōnes aīe. in p̄ᵃ ḡ specie q̄litatis nō est alteratio per se sed per accn̄s. ¶ Dubitaret forte aliqs de eo qd hic ꝯᵗᵒʳ querit: q2 vi pħs uelle ꝙ passiōes laudabiles p̄cedāt virtutē circa q̄s facta trāsmutatione fit in nobis virtus. Sed ꝯᵗᵒʳ ait passiones laudabiles sequunt̄ virtutē. nō ḡ p̄cedūt eā. Dicēdū ꝙ sicut act⁹ boni p̄cedūt virtutē ⁊ sequunt̄: sic passiōes laudabiles p̄cedūt virtutē ⁊ sequunt̄. virtus eni politica fit in nobis ex eo ꝙ bona facim⁹. ita bona opa p̄cedūt virtutē politicā ſ3 pħm: q2 ex silib⁹ actib⁹ gn̄ant̄ siles habit⁹. sic ēt bona opa sequunt̄ hᵃˢ virtutes: q2 hn̄do virtutes politicas tēdim⁹ in bonū op⁹. boni ḡ act⁹ p̄cedūt ⁊ sequunt̄ virtutē politicam ⁊ alij p̄cedūt ⁊ alij sequunt̄. Nā p̄cedētes sūt impfecti. sequētes aūt pfectiores sūt sic passiones laudabiles p̄cedūt ⁊ sequunt̄ virtutē. Sed p̄cedētes sūt impfecte: sequētes sunt pfectiores. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et totā moralē virtutē in voluptatibus ⁊ tristitijs accidit esse. Aut eni ſm actū ꝙ voluptatis: aut per memoriā aut spem. Siqdē igit̄ ſm actū sensus est cā. Si vō per memoriā: aut per spe3 ab ipso est: aut eni invit q̄lia passi sum⁹ reminiscētib⁹ voluptatis: aut q̄lia patiemur sperātib⁹.

¶ Adducit tertiā rōnē dicēs ꝙ totā moralē virtutē accidit eē in voluptatib⁹ ⁊ tristitijs. ⁊ hoc aut eni qd est p̄actū voluptatis q̄tū ad p̄ntiā: aut p memoria3 q̄tū ad p̄terita aut a spe q̄tū ad futura. Siqdē igitur est ibi voluptas ſm actū illi⁹ voluptatis cā est sensus qui est ſ3 actū. Si vō est ibi voluptas aut p memoria3 aut per spe3 h̄ ēt est ab ipo sensu. put. s. memoramur p̄terita ul' put speram⁹ futura: nō subdit ꝙ aut eni delectamur reminiscētib⁹ nobis q̄lia voluptatis passi sum⁹ i p̄terito i supple delectamur sperātib⁹ nobis q̄lia patiemur in futuro. ¶ Notādū aūt hāc rōnē tertiā in radice eē eandē cū scdā. Nā i° ḡ pbat ꝙ circa virtutē ⁊ malitiā nō est alteratio p se: q2 talia fiūt in nobis alteratiōe facta circa alia. differt aūt hec tertia rō a 2ᵃ: q2 illa arguit virtutē ⁊ malitiā fieri in nobis alteratiōe facta circa passiōes. hic aūt pbat talia fieri in nobis alteratiōe scā circa delectationes ⁊ tristitias. ¶ Notādū aūt ꝙ virtus ⁊ malitia dicit eē in voluptatib⁹ ⁊ tristitijs: q2 ut pbat̄ 2° ethi°: signū gn̄ati hit⁹ est delectationē ⁊ tristitiā fieri in ope. oīs eni hn̄s hitū vitiosū ul' virtuosū delectat̄ in his que ſm hitū illū: ⁊ tristat̄ in his que sūt ſm oppositū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ At vō neq; in itellectiva pte aīe est alteratio. Sciēs eni ad aliqd maxie dī: h̄ aūt manifestū. Scōs eni nullā potētiā motus factū est qd est sciētie: sed cū extiterit qdam. Ex ea eni que est ſm partē experiētia accipimus universalem scientiam.

¶ Probat ꝙ non pōt esse alteratio in hitib⁹ cognitivis ⁊ circa ptē itellectivā. circa qd duo facit ſ3 ꝙ dupl'r pbat intētū. 2° ibi, neq; igit̄ act⁹. Dic ḡ ꝙ at vō neq; in itellectiva pte aīe est alteratio q2 sciēs ⁊ ul'r hit⁹ itellectiv⁹ maxie dī ad aliqd. circa aliqd aūt nō est alteratio neq; mot⁹. i. circa talia alteratio eē nō hēt. hic aūt. i. ꝙ sciēs ⁊ hit⁹ cognitiv⁹ sit ad aliqd manifestū est: q2 ſ3 nullā pōnē nob mot⁹. i. si nullus mot⁹ fiat in pō nr̄a itellectiva factū ē in nobis ꝙ est scīe. i. fit in nobis scia. S3 cū extiterit quidā. i. cū fuerit q̄dā expiētia in pte sensitiva aggn̄at̄ in nobis scia: nō subdit ꝙ ex ea expiētia que est ſm ptē sensitivā accipim⁹ ul'e3 scia3. ¶ Dubitaret forte aliqs: q2 vī hic pħs uelle ꝙ hit⁹ cognitiv⁹ sit oīno ad aliqd ita ꝙ nulla inovatio fit in itellectu ex eo ꝙ hēt eē in eo scia: ſ3 solū fit talis variatio circa ptē sensitivā sic colūna que erat sinistra al'r fit ei dextera nulla mutatiōe facta in colūna ſ3 solū mutatione facta in illo. Dicēdū ꝙ ſm q̄sdā pħs hic loquit̄ ſm opiōnē Platōis qui posuit spēs tractas aīe ex pticipatiōe formaꝝ sepataꝝ ſ3 quā positiōe3 manifeste sequit̄ ꝙ nulla inovatione scā in itellectu fiat in nobis scia. S3 ſ3 hoc nr̄3 scire erit q̄ddā reminisci ⁊ fieri in nobis scia nō recipiēte itellectu aliquid ab extra. Dicūt ḡ isti ꝙ tō h̄ scē pħs ꝙ loquit̄ ſm positionē Platōis: q2 ꝯsuetudo sua est anteq̄, probet positionē ppriā uti positiōib⁹ alioꝝ. S3 nō v3 bn̄ credibile ꝙ iprobādo v̄itate3 pħs se fūdet sup fūdamētis falsis. nūq̄3 eni licet argue expōnib⁹ falsis nisi uellem⁹ arguē ꝯ ponētes positiōes illas: q2 tūc ex dict eoꝝ licitū est arguē ꝯ eos. ¶ Possum⁹ ḡ dicē ꝙ in pte itellectiva absq; alteratione ppriē sūpta recipiunt̄ spēs sic a corpe triso ⁊ polito uel ab ipso speculo ut ꝯᵗᵒʳ ait fit reverberatio uel in eo receptio itētionū sensibiliū. veꝝ est ḡ ꝙ scia est ad aliqd: ⁊ veꝝ est ꝙ sic in ad aliqd nō est mot⁹ p accidēs: q2 alteratione scā circa aliō acqrit̄ ipa relatio sic veꝝ est ꝙ alteratiōe scā circa aliō ut circa pte3 sensitivā acqrit̄ in nobis scia. nō ḡ est itētio pħi ꝙ nulla receptio fiat in itellectu: sed itētio ei⁹ est ꝙ talis receptio alteratio dici nō debet. q̄re circa scia3 nō est alteratio p se ſ3 p accn̄s: q2 nō facta alteratione uel passiōe in itellectu: ſ3 facto in eo aliq̄ qd est falus ⁊ receptio ⁊ facta relatiōe in alio fit in nobis scia ⁊ hitus cognitivus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq; igitur actus generatio est: nisi aliqs respectionem ⁊ tactum generationes dicat huiusmodi enim actus.

¶ Probat hoc idē alia rōne sūpta ex pte actuū itellectivoꝝ. circa qd duo fac. q2 p̄ pbat h̄ put act⁹ itellectivi sequunt̄ scia3. 2° put p̄cedūt ipa3 ibi, ꝙ aūt ex pu°. ¶ Ad evidētiā āt p̄ᵉ rōnis sciēdū ꝙ alteratio est q̄dā act⁹ icōplet⁹ ⁊ est via in forma. Si ḡ

habitus scie acgrit p alterationē per se opꝫ dare ali quos act⁹ qui sint q̄dā alteratio per q̄s acgrat scia. ¶ Nō autē possum⁹ dicē q̄ act⁹ itellectiui sequentes habitū sint gnātio scie vl' sint alteratio que sit via in sciā: q̄ tales actus nō sunt ad sciā: nec sūt via in sciam sed magis fm q̄ h⁹ sunt a scia sunt ꝛ sunt effect⁹ scie. sic igit per act⁹ sensitiuos nō gnāt sensus nec sunt tales act⁹ generatio sensus nec sūt alteratio que fit via in sensus. Sic act⁹ sequētes habitū nō gnāt habitū p̄cedētē. imo sunt via in talē habitum. hoc est ḡ q̄d ait q̄ neqꝫ igit act⁹ supple sequēs habitū est gnātio illi⁹ habit⁹ nisi aliqs dicat respectionē. i. visū ꝛ tactū esse gnātionem sensuū huiusmodi eni act⁹ nō gnāt sensū sed magis generant ab eis: sicut in itellectu act⁹ sequētes habitū nō efficiūt habitū illū sed magis efficiunt ab ipso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que aūt ex p̄ncipio acceptio scie nō est generatio neqꝫ alteratio. Inquietari enim ꝛ residere anima sciens fit ꝛ prudens.

¶ Ostēso q̄ nō est alteratio circa sciā q̄tū ad actus sequētes eā: q̄ tales act⁹ nō sūt mot⁹ nec alteratio qui sunt via in sciā nec qui generēt eā: osndit q̄ nō est alteratio circa sciā q̄tū ad act⁹ p̄cedētes ipsā per q̄s gnāt scia. Est aūt sua rō talis q̄ gnāt magis per getē q̄ per motū act⁹ gnātes illā nō sunt p̄prie alteratio neqꝫ mot⁹ q̄ scia magis efficit per quietē q̄ per motū. ḡ actus p̄cedētes sciam ꝛ generantes ipsā nō sūt p̄prie alteratio. Nullo ergo mō est p̄prie alteratio circa sciā nec q̄tū ad actus p̄cedētes nec q̄tū ad sequētes. in hac aūt rōne sic p̄cedit: q̄ p̄ ait q̄ scia magis acgrit in quiete q̄ in motu. 2° q̄ dixerat manifestat ibi [sic igit neqꝫ.] Dicit ergo q̄ ea que est acceptio scie ex p̄n° q̄tum ad actus p̄cedētes ipā per q̄s acgrit scia h⁹ act⁹ qui est via in sciā nō est p̄prie alteratio neqꝫ generatio: q̄ aīa fit sciēs ꝛ prudēs in quietari. i. per getē ꝛ residentiā. actus ergo p̄cedētes ꝛ efficientes sciam non p̄prie sunt alteratio: neqꝫ motus: q̄ scia nō efficit per alterationē ꝛ motū sed magis efficit per residentiā ꝛ quietem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sicut igit neqꝫ cū dormiēs excitet aliqs aut ebri⁹ pauset: aut infirmās ordinet factus est sciēs: q̄uis p̄us nō poterat uti: ꝛ fm sciā agere: sed mutata pturbatione ꝛ in statū reueniēte mente inerat potētia ad sciētie congruitatē. Hoc igitur aliqd fit ex p̄ncipio in sciente existētia. Turbationis enim quies quedam ꝛ residentia.

¶ Probat q̄ dixerat. vꝫ q̄ magis fit ꝛ magis cōuenit cū getē q̄ cū motu. circa q̄ duo facit fm q̄ dupliciter p̄bat itētū. p̄ eni p̄bat h̄ ex motu ipediēte accūtalr. 2° ex motu ipediēte nālr ibi [neqꝫ igit isfantes.] Dicit ḡ sicut igit neqꝫ dormiēs pōt uti scia sua nec ēt ifirm⁹ nec ebri⁹: sed cū aliqs dormiēs excitat: aut ebri⁹ pauset: aut ifirm⁹ ordinet fact⁹ est sciēs. i. pōt uti scia sua q̄uis p̄us nō poterat uti ea ꝛ nō poterat fm sciam. s. agere. Sꝫ mutata pturbatione p̄ueniēte mente in statū. i. in getem inerat ei potētia ad cōgruitatē scie. Sicut ḡ in visu scie potior est qui eā. i. tranglitas q̄ mot⁹ ꝛ turbatio: sic ꝛ acceptio scie a p̄n° magis fit cū corp⁹ est trāquillū q̄tū est in motu ꝛ pturbatione. id ait q̄ existia igit scie a p̄n° fit aliqd h⁹ fit aliqd h⁹ q̄ fit magis per getē q̄ per motū. Nā supple ipsa acceptio scie est quedā quies pturbationis ꝛ quedā residentia. i. quedā trāquilitas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqꝫ igit infantes possunt adiscere: neqꝫ iudicare sensib⁹ sil'r seniorib⁹. Multa eni pturbatio circa ipos ꝛ mot⁹. Stat autē ꝛ pulsat turbatio: aliqn̄ q̄dē a nā: aliqn̄ aūt ab alijs. In utrisqꝫ autē his alterari aliqd accidit: sicut cū surgat ꝛ fiat vigilās ad actū. Manifestū igit q̄tū ipꝫ alterationis in sensibilibus est ꝛ in sensibili pte aīe. In alio aūt nullo nisi fm accidēs.

¶ Probat h̄ idē ex motu ipediēte nālr. dicit q̄ neqꝫ igit ifantes pp hoc q̄ hñt h⁹ores magis in motu ꝛ in pturbatione ideo non pñt ita adiscere. i. ita intelligē nec ita iudicare sensibus: sil'r senioribus: q̄ mlta pturbatio ꝛ mult⁹ mot⁹ accidit circa ipos. addit aūt q̄ stat ꝛ pulsat. i. expellit h⁹ mot⁹ ꝛ h⁹ pturbatio aliqn̄ q̄dē a nā ut cū p̄ueniūt ad p̄fectā etatē. aliqn̄ aūt h̄ fit ab inuicē. i. ab usu ꝛ exercitio q̄ hñt ad se inuicē. cū eni pueri se inuicē assuescūt ad exercitiū studij tranqllat i eis mot⁹ mētis ꝛ efficiūtur min⁹ uagabūdi. in utrisqꝫ ḡ his. i. in utroqꝫ mō vꝫ a nā ꝛ ab exercitio accidit aliquid alterari circa pueros: q̄ sedant mot⁹ eoꝝ sic sedant mot⁹ dormientis cū surgat ꝛ fiat vigilās ad actū. ꝯcludit autē q̄ manifestū est igit ex dictis: q̄ q̄ est alterationis i. ipa alteratio est in sensibilib⁹ ꝛ in pte sensibili aīe. In alia aūt nulla pte est h⁹ alteratio nisi fꝫ accñs. Nā in pte itellectiua que est alia a pte sensitiua nō est alteratio nisi per accidens. Nam q̄ itelligēdo utimur sensu ꝛ fantasia. dicit esse in itelligēdo alteratio per accñs: q̄ nō est ibi alteratio rōne sui sꝫ rōne sensus ꝛ fantasie. ¶ Notādū aūt q̄ iā h̄ q̄ dictū est de ifantib⁹ q̄ illō q̄ dicebat de dormiente ebrio ꝛ ifirmo p̄bāt q̄ acceptio scie ꝛ usus eētis magis hñt fieri corpe exñte in getē ꝛ in tranqllitate q̄ in pturbatiōe ꝛ motu. sed pturbatio ꝛ mot⁹ ille q̄ fit in infantib⁹ est magis nālis. In ifirmo vō ꝛ ebrio est magis per accñs ꝛ extra nām. ¶ Notādū etiā q̄ in dormiēdo v̄tus nutritiua maxime est in actu suo pp q̄ tūc est tātus mot⁹ humoꝝ q̄ si aliqd per imaginationē apprehēdim⁹ ualde violēter apprehēdim⁹ illud: q̄ nō possumus figē imaginationem nr̄am ad aliqd imo glibet in seipso expit q̄ imaginat nūc vnū nūc aliō. Infantes ḡ pp nimiū motū in eis: q̄ mētē suā nō pñt hēre fixā ad aliqd in cōsiderādo sunt sil'es q̄si dormiētib⁹. sicut ḡ cū dormiēs surgat ꝛ fiat vigilās ꝛ ueniat ad actū. i. utatur actu suis sensib⁹ trāquillant in eo mot⁹ illi ꝛ pōt ex tūc mentē suā magis hēre fixā ad aliqd: sic cum infantib⁹ sedant motus uel per nām uel per exercitiū possunt figere mētē suā ad ꝯsiderationes scientificas. ¶ Notandū ēt q̄ in pte sensitiua fit alteratio rōne organi nō aūt rōne virtutis sensitiue: q̄ fm p̄bm si sen ex acciperet oculū iuuenis videret sicut ꝛ iuuenis. In intellectu aūt nō fit alteratio nec rōne sui nec rōne organi: q̄ nō est virtus organica. sed si cōtingit alteratio in intelligendo hoc est oīno per accidēs. cōtingit eni hoc ratione sensus ꝛ fantasie

quibus utimur in intelligēdo. in sensibus ergo nō est alteratio oīno per accidēs cū contingat hoc ratione organi in quo fundaf sensus tanq̄ȝ in subiecto sed in itelligēdo ut patet per habita est hoc omnino per accidēs. Lectio. VII.

¶ Dubitabit aūt utiq̄ȝ aliqs utrūȝ ois motus omni comparabilis sit: aut nō. Si igitur ois cōparabilis est: et equaliter uelox est: qd̄ in equali tpe equale mouef: erit circularis aliqs equalis recto: et maior etiā et minor. Amplius altera- tio et loci mutatio quedā eq̄lis cū in equali tpe: aliud quidez alteretur: aliud vero ducatur. Erit ergo passio equalis longitudini. Sed impossibile est. Si ergo in equali tpe sm̄ equale moueaf: tunc equaliter uelox est: equalis aūt non est passio omnis lōgitudini: q̄re non erit alteratio loci mutationi eq̄lis neq̄ȝ minor. Quare nō omnis comparabilis.

¶ Postq̄ȝ phūs per aāȝ mot⁹ et cōparādo ipsos motus et ipsa mobilia adinuicē ꝓbauit q̄ est deueniend ad motorē primum: qz in probatione illa supposuerat motus et mobilia esse cōparabilia adinuicē. In parte ista inuestigare intēdit qui mot⁹ quibus motib⁹ cōparabiles sint. ¶ Possumus aūt si uolumus sm̄ cōm̄ hanc partē sic continuare ad p̄cedentia. Nā sm̄ ipsum in toto hoc libro intēdit phūs inuestigare quatuor q̄ōnes. Prima est utruȝ aliqd a se ipso moueaf. secūda utrū sit deuenire ad motorez primum uel sit abire in infinitū in mouētib⁹ et motis tertia est utrum mouēs et motū sint simul. Quarta aūt est quō reperiaf cōparatio in motib⁹. ¶ Expeditis ergo tribus questionib⁹ hic sequif de quarta circa qd̄ duo facit: qz primo de hac quarta q̄ōne exequif dubitādo. secūdo ueritatē determinando ibi sed quecūq̄ȝ nō equiuoca. Circa primum duo facit: qz p̄mo arguit ad hanc quartā questionem q̄ oīs omnis mot⁹ omni motui sit cōparabilis. secūdo arguit ad partē cōtrariā ibi in circulo aūt. Dicit ergo q̄ dubitabit aliqs utrū omnis mot⁹ omni motui sit cōparabilis: aut nō. et q̄ nō ois omni sit cōparabilis patet. q̄ si igif ois mot⁹ omni motui est cōparabilis. et equaliter uelox est qd̄ in equali tpe mouef per aliqd eq̄le cū ꝯtingat per eq̄le tp̄s durare motū aliquē rectū et circularē. sed si hec sūt cōparabilia erit aliqs motus circularis eq̄lis recto. et etiā erit maior et minor si duret per maius tp̄s uel per minus tp̄s. ¶ Amplius adhuc sequif maius inconueniēs: qz si quilibet mot⁹ est cōparabilis cuilibet erit alteratio quedā: et loci mutatio equalis cuȝ in equali tpe aliud qdez alteraf: aliud vero ducaf idest moueaf localiter. Erit igif si hec est passio que acquirif per alteratione equalis lōgitudini .i. spatio qd̄ acquirif per motū localē. sed hoc est impossibile et ideo et illō videlicet q̄ quilibet mot⁹ sit cōparabilis cuilibet. ideo subdit. si ergo cuȝ in eq̄li tpe moueaf aliqd per equale tūc est equaliter uelox nō poterit accipi equalis uelocitas nec poterit esse cōparatio inter alteratione et motum localē: qz passio omnis que acqritur per alteratione nō est eq̄lis longitudini .i. spatio qd̄ acquirif per motū q̄re nō erit alteratio eq̄lis loci mutatiōi neq̄ȝ erit minor neq̄ȝ maior ea que nō est cōparabilis ei. quare si sic est nō omnis motus cōparabilis est omni motui. ¶ Dubitaret forte aliqs vnde sequif hec cōsequētia q̄ si motus rect⁹ esset cōparabilis curuo q̄ rectū spatiū uel recta linea eēt eq̄lis curue. et vnde etiā sequif q̄ si loci mutatio esset cōparabilis alterationi q̄ passio esset eq̄lis lōgitudini. Dicēdū q̄ illa ꝓprie sunt cōparabilia circa que reperif magis et minus et eq̄le. si ergo mot⁹ rectus posset esse comparabilis curuo tūc motus rect⁹ posset esse equalis curuo. cū ergo motus trahat quātitatē ex magnitudine et sit rect⁹ aut curuus: qz magnitudo circa quā fit est recta uel curua nō pōt esse q̄ quātitas mot⁹ recti sit cōparabilis curue magnitudini. imo qz mot⁹ sumūt mensuram et spēm ex terminis ad quos sunt: nō est itelligibile motus ipsos esse cōparabiles adinuicē nisi et termini acq̄siti per motū adinuicē cōparari possunt. quare si alteratio est cōparabilis loci mutationi: passio acq̄sita per alteratione cōparabilis erit lōgitudini et spatio acquisito per motū. poterit ergo dici per se loquēdo q̄ passio sit maior q̄ȝ lōgitudo: aut q̄ sit equalis: que omnia inconuenientia sunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In circulo autem et recto quomodo cōtinget. Inconueniens quidez enim est: nisi sit in circulo similiter hoc aliqd moueri: et hoc in recto. Sȝ mox necesse est: aut uelocius: aut tardius: sicut si hoc deorsū: hoc autem sursum.

¶ Obijcit ad partē cōtrariā. circa qd̄ duo facit. qz p̄mo ostendit motū rectū esse comparabilē circulari sm̄ magis et minus. secūdo ꝓbat huiusmodi mot⁹ esse cōparabiles sm̄ equalitatē ibi amplius nihil differt. Dicit ergo in circulo autē et recto quō cōtinget supple nō fieri cōparationē: incōueniēs quidē est enim nisi sit in circulo cōparatio respectu recti: qz videmus silr̄ aliquid moueri et hoc in recto sicut in circulo. Sicut ergo mot⁹ rect⁹ est comparabilis recto: qz ibi potest esse uelocius et tardius. similiter motus circularis erit cōparabilis recto: quia poterit ibi esse uelocius et tardius. Ideo subdit q̄ mox necesse est supple in motu circulari moueri: aut uelocius: aut tardius. sicut necesse est uelocius aut tardius moueri si hoc quidē feratur sursum illud autē deorsum. ¶ Notādum aūt vim rationis huius in hoc cōsistere: qz sicut si duo mobilia moueanf motu recto vnum sursum aliud deorsum statim apparet q̄ vnus motus est uelocior alio: sic si vnum mobile moueatur recte et aliud circulariter statim apparere potest q̄ vnū moueri pōt uelocius alio. Si ergo mot⁹ recti ꝓpter hoc sunt cōparabiles adinuicez. qz in eis reperif maior et minor uelocitas motus rect⁹ erit comparabilis circulari: qz inter eas maior et minor uelocitas eē pōt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius nihil differret in ratione: si aliquis dicat necessariuȝ esse uelocius mox: aut tardius moueri. Erit aūt maior et minor circularis recto: quare et equalis. Si enim in. a. tpe ipsum. b. trāsit: aliud autez

ipsum.c.maius erit.b.ipso.c.sic eni velocius esse dictum est. Ergo si et in minori eq̄le velocius est. Quare erit aliq̄ pars ipsius.a.in quo ipsius.b.circuli trāsibit: cū in toto.a.ipm.c. At vō si sūt cōparabilia: accidit mō dictū equale esse rectū circulo: sꝫ non cōparabilia sunt: neqꝫ ergo motus.

¶ Ostendit q̄ si mot⁹ circularis et rectus sunt cōparabiles ſm magis et minus q̄ sunt cōparabiles ſꝫ eq̄litatē: ut si iuenit linea curua maior linea recta inuenit linea curua eq̄lis recte et per ꝯñs mot⁹ curuus eq̄lis recto. Jō subdit q̄ nihil differt in rōne. l.ſm rōnem si aliqs dicat q̄ mouet circulariter necessariū mox eē veloci⁹ motū: aut mox moueri tardius est: aut ſm h̄ circularis maior et minor recto: q: si est maior et minor rōnabilit̄ sequit q̄ sit et eq̄lis. Si eni in.a.tpe aliqd mo[tū] ptrāsit ipm b.i.spatiū aliqd circulare.aliō vō mobile in.a.trāsiet ipm c.spatiū rectū.si ergo motū circulariter est veloci⁹ q̄ qd mouet motu recto.b.est mai⁹ ipso.c.q: h̄ est de rōne velocioris qd in eq̄li tpe ptransit mai⁹ spatiū. ergo in minori poterit transire equale spatiuꝫ. quare in minori tpe.a.poterit tātū trāsiri a velociori ve ipso.b.quātū est ipꝫ.c. Jdeo subdit qd dictū est.i.diffinituꝫ est sic esse velocius qd.s.in eq̄li tpe trāsit plus et in minori equale. Si ergo in minori tpe est equale spatiuꝫ ptrāsitum a velociori quare erit aliqua parꝫ ipsius tpis.a.in quo trāsibit velocius tantam partē ipsius.b.quātum supple et.c. Ad dū aūt q̄ ipm.c.transit in toto tpe.a.s am cum motum circulariter positꝫ sit moueri velocius plus apponet de tpe in transeundo.c.q̄ in trāseūdo tantū de.b.quātum est ipꝫ.c.quare si in toto.a.transit c.in parte tpis.a.transibit tantū de.b.quātū est ipsum.c. Jdeo subdit q̄ at vō si circulare et rectum sunt cōparabilia: supple ſꝫ magis et minus accidit q̄ modo dictū est.videlicet q̄ sint cōparabilia ſm equalitatē.accidit aūt rectū eē eq̄le circulo. ¶ Notandū aūt q̄ circulare et rectū nō possunt cōparari ſm maioritatē et minoritatē gn etiam cōparant ſm equalitatē. Nā si ꝓpter hoc spatiū circulare dicimus esse maius recto.qm̄ motū est ibi velocius et in eq̄li tpe plus trausit de spatio minorādo tps a velociori minorabit et spatiuꝫ ita q̄ in minori tpe trāsibit equale spatiū.q̄re sicut est dare maiorē vl' minorē lineā circularē q̄ rectam est dare et eq̄lem ¶ Dubitaret forte aliqs utrū verꝫ sit qd hic dr̄.videlicet q̄ circa qdcūqꝫ est dare maius et minus qd circa illud est dare equale.vr̄ autē q̄ nō. Nam angulus qui fit ex circūferentia circuli et a diametro est oium angulorꝫ acutorū amplissimus ut ꝓbatur in 3° geometrie. Reperit ergo angulus rectilineus minor tali angulo ꝯtingētie ois angulus rectilineus acut⁹ et reperit angulus maior ut ois angulus rectilineus et obtusus.nullus tamē repit̄ tali angulus equalis: q: nullū est dare angulū rectilineū quin sit acutus rect⁹ aut obtusus. Dicendū q̄ hec ꝓpositio circa qdcunqꝫ reperit maius et minus et equale nō est vera nisi in his que sunt eiusdē rōnis et que sunt ꝓprie cōparabilia et in quib⁹ ꝓprie reperit maioritas et minoritas. Si ergo angulus rectus rectilineus et angulus cōtingētie eēnt ꝓprie cōparabilia et essent eiusdē rōnis de necessitate reperiret equale: q: si eadē rō q̄titatis esset in utroqꝫ liceret a lōgiori breuiorē abscindē. Amputato ergo excessu remaneret equalitas. Angulus ḡ contingētie ꝓprie nec est maior nec minor angulo rectilineo.q: ꝓprie tales anguli nō sūt cōparabiles nec eiusdē rōnis: q̄re nō oportet inter talia equalitateꝫ repiri.itenuo ḡ ꝓbāt est q̄ si linea recta ꝓprie eēt cōparabilis linee circulari ut q̄ ꝓprie dici possit maior: aut minor: eadeꝫ necessitate posset dici et equalis: q: cū falsū sit pꝫ talia nō esse cōparabilia.

Lectio.VIII.

b Ec quecūqꝫ nō equoca oia cōparabilia sunt: putā q̄re nō cōparabile: utrū acutius stilus: aut vinū: aut ultima. Quia eni equoca non cōparant. Sed ultima ei que iuxta ultimā cōparabilis est: qm̄ idē accidit acutum in utrisqꝫ ergo nō idem velox et hic et ibi. Multo aūt adhuc min⁹ i alteratiōe et loci mutatiōe.

¶ Postq̄ executū est de cōparatione motuū dubitādo et obiiciēdo ad utrāqꝫ ptē.in parte ista exequit de tali cōparatione ṽitatē determinando.circa qd tria facit: q: pmo venat ea que reqruit ad h̄ q̄ aliqua sint cōparabilia.2° ex hoc inuestigat quō motus sunt adinuicē cōparabiles.3° dat quasdā maximas et quasdā regulas de cōparatione motuū.2° ibi[ ] et circa motū. [3° ibi[ ] qm̄ āt mouēs mouet.] Ad euidentiā aūt pme partis sciendū q̄ ad hoc q̄ aliqua sint cōparabilia tria reqrunt.p̄ q̄ nō sint equoca.2° q̄ dicāt idē subiectū pmū.3° q̄ habeāt eādē nām.tria ḡ facit.q: pmo ostēdit cōparabilia debent esse nō equoca.2° q̄ debēt hēre idē subiectū p[m].3° q̄ debēt habē eandeꝫ nām.2° ibi[ ] aut pmus qdem. [3° ibi[ ] aut manifestū est.] Dicit ḡ q̄ q̄cunqꝫ nō sunt equoca oia cōparabilia sūt: utputa q̄re non cōparabile est utrū acutius stilus: aut aliquid aliō est acutius: ut vinū: aut aliō ut ultima chorda ista enim nō sunt cōparabilia: q: equoca nō cōparant adinuicē.acuta ergo i chorda cythare siue in sono nō est cōparabile acuto in vino vel acutū in magnitudine. Sꝫ acutū in vna chorda ē cōparabile acuto i alia chorda. Jdeo subdit q̄ ultia chorda est cōparabilis ei chorde que est iuxta ultimā.pōt enim dici q̄ vnius chorde sonus sit acutior q̄ alterius.qm̄ accidit acutum idē.i.ſm eādē rationem reperiri in utrisqꝫ chordis. Cuꝫ ergo circulare et rectum nō sunt eiusdē rationis nō est idem velox hic et ibi nec talia sunt cōparabilia. Sꝫ si velox in motu locali recto nō est cōparabile veloci in motu locali aliquo adhuc multo minus velox in alteratione est cōparabile veloci in loci mutatione. ¶ Notandū q̄ acutum equoce dicit ut reperit in magnitudinibus et saporib⁹ et in sonis: aliter enim dicit corpus acutū aliter sapor et aliter sonus. Nā acutuꝫ in corporibus opponit obtuso. acutū in saporibus opponit dulci vel amaro vel alicui differētie saporum.acutū eni in voce opponit graui. et q: talia nō sunt cōparabilia ideo acutū in stilo.i.in magnitudinibus et in vino.i.in saporib⁹ et in chorda.i.in vocibus nō est cōparabile. ¶ Notādū aūt q̄ ex hoc soluit rō facta in cōtrariū.arguebat enim q̄ q: in motu recto et circulari repit maior et minor velocitas. Jdeo tales motus compatabiles sunt hoc

aūt sic soluit̄ q̄ velocitas hic ꝛ ibi nō est ꝓprie maior neq̄ minor: q: nō dicit̄ qd̄ vniuocū. sicut enim acutū in voce nō est maius aut minus q̄ acutum in sapore q: acutū hic ꝛ ibi nō est eiusdē rōnis: sic velocitas in motu locali recto nō est maior aut minor q̄ velocitas in motu locali obliquo. q: velocitas hic ꝛ ibi nō est eiusdē rōnis. Arguebat ergo rō illa ex suppositione falsa ostēdebat enim tales motus esse cōparabiles: q: velocitates eoꝝ cōparabiles sunt qd̄ patet esse falsū: q: si velocitates in h' motib' localib' nō cōparabiles sunt nec ētipsi motus cōparabiles sunt multo magis nec erūt cōparabiles velocitates in alteratiōe ꝛ in motu locali ꝛ multo minus tales mot' cōparabiles erūt. ℂ Dubitaret forte aliq̄s utrū inter equoca possit eē comparatio. ꝛ vr̄ q̄ sic. Nā acutū in magnitudinib' saporib' ꝛ sonis dr̄ equoce. ꝛ tn̄ hec vident̄ cōparabilia. acutū eni i magnitudinib' ex h' vr̄ eē sumptū q: velociter pūgit tactū. In saporib' vo q: velociter pūgit gustum. In sonis aūt q: velociter mouet auditū. Si ergo acutū in sonis veloci' moueat auditū q̄ in saporib' moueat gustū ꝛ in magnitudinib' moueat tactū vr̄ eē h' acutū acutius illis q̄re inter talia acuta poterit esse cōparatio nō obstāte q̄ iter ea hēat eē equocatio. Dicēdū q̄ hic duplici distinctiōe opus est. Nā quedā sūt pure equoca iter ea que ꝯueniūt in sola voce. Quedā aūt sunt pure vniuoca ut sunt eiusdē speciei specialissime. Quedā aūt sūt analoga ꝛ hec sūt in duplici gradu: ꝛ q: q̄dā analoga magis appropiquāt ad vniuocatiōnē ut analoga generꝫ. q̄dā vo magis appropiquāt ad equocationē ut analoga i qua sꝫ q̄ h' nō reseruat̄ vnitas gn̄is. inde est q̄ q̄ logic' dicit gn̄a vniuoce ꝑdicari: nō q: sic sit ꝓprie loquēdo sꝫ q: analogia que latet in gn̄ib' multum appropinquat ad vniuocationē. dr̄ aūt ens equoce ꝑdicari nō q: sic sit sꝫ q: h' analogia appropiquat ad equocationē. Distīcto de mōis ꝑdicādi restat distīguē de cōparatiōe. cōparatio aūt attēdit̄ iter hn̄ia aliq̄ꝫ vnitatē adinuicē. vnitas aūt aliqrū dupl'r pōt accipi ul' sꝫ ꝓportionē uel sꝫ ꝓportionalitatē. illa aūt utimur sꝫ ꝓportionē que ad se inuicē hn̄t aliquā hitudinē ul' aliquā cōparationē. Nā ꝓportio est duaꝝ q̄ntitatū alteri' ad alterā certa hitudo: ex q̄ apparet q̄ nō est ꝓportio nisi iter ea que sūt eiusdē rōnis. nūi eni ad supficiē ul' linee ad corpus nō est ꝓprie proportio sed linee ad lineā supficiei ad supficiē pōt eē ꝓportio dupla uel tripla uel eq̄lis uel aliq̄ alia specie ꝓportionis. 2° pōt reseruari vnitas ꝛ analogia sm̄ ꝓportionalitatē ꝛ h' est nō reꝝ ad se inuicē sed per cōparationē ad aliā. est eni ꝓportionalitas ut tradit Euclides in 5° geometrie q̄dā sl'itudo ꝓportionū q̄re nō est incōueniēs ꝓportionalitatē reseruari iter res diuersoꝝ generꝫ ꝛ iter ea que nō sunt eiusdē rōnis ꝑꝑ qd̄ lꝫ nō sit ꝓportio nūi ad supficiē q: nō est iter ea determinata habitudo. pōt tn̄ iter talia eē ꝓportionalitas. i. sl'itudo proportionū: q: sicut se hēt vna supficies ad aliā ita se habē pōt vnus nūs ad aliū. ex hoc aūt apparet q̄ cū cōparatio ꝑsupponat aliquā vnitatē sicut duplex est vnitas. s. ꝓportionis ꝛ ꝓportionalitatis. duplex poterit esse cōparatio. s. sm̄ ꝓportionē ꝛ sm̄ ꝓportionalitatē. veꝝ q: vnitas sm̄ ꝓportionē dicit habitudinē reꝝ ad se inuicē ꝛ sꝫ se. vnitas vo sm̄ ꝓportionalitatē dicit habitudinē reꝝ per cōparationē ad aliā ꝛ non sm̄ se. Ideo que sunt cōparabilia sm̄ ꝓportionē sunt cōparabilia ꝓprie. sed que sūt proportionabilia sm̄ ꝓportionalitatē sm̄ q̄ h' sūt cōparabilia abusiue. cū ergo q̄rit̄ que sunt cōparabilia ꝛ que nō dicēdū q̄ vere vniuoca sunt cōparabilia ꝓprie ꝛ sm̄ ꝓportionē: q: iter talia ad se inuicēꝫ eē pōt certa ꝛ determinata habitudo. analoga vo sunt cōparabilia large ꝛ sm̄ ꝓportionalitatē: q: lꝫ iter talia nō possit esse ꝓpria ꝓportio est tn̄ iter ea sl'itudo ꝓportionū. tanto tn̄ analoga magis ꝛ minus recedūt a cōparatiōe ꝓprie sūpta q̄to magis ꝛ minus recedūt a vera vniuocatione ꝑꝑ qd̄ analogia trāscēdētiū magis impedit cōparationē proprie sumptā q̄ analogia generū: q: illa magis recedūt a vera vniuocatione q̄ ista. Que aūt sunt pure equoca sm̄ q̄ h' nullo mō sunt cōparabilia nec sm̄ ꝓportionē nec sꝫ proportionalitatē: q: pura equocatio nō dicit nisi solā vnitatē nois: q̄re cū noia sint ad placitū ens ꝛ nihil eodē mō noiari possent. esset ergo proportio uel ꝓportionalitas inter ens ꝛ nihil si inter pure equoca cōparatio esse posset. Ex hoc aūt soluit̄ rō in ꝯriū facta. Nam acutū in magnitudinib' in saporib' ꝛ in sonis nō sumitur oino equoce sed est ibi aliq̄s modus analogie ꝑꝑ qd̄ lꝫ inter talia nō possit esse ꝓportio ꝛ cōparatio ꝛ proprie poterit ibi esse q̄dā ꝓportionalitas ꝛ cōparatio large. iter acutū eni in voce ꝛ in sapore non est ꝓportio ꝛ habitudo sm̄ se. est tamē ibi ꝓportionalitas ꝛ habitudo per cōparatiōnē ad alia: q: sicut acutū in voce mouet auditū sic in saporib' mouet gustū ꝛ in magnitudinib' mouet tactū: q̄re est ibi ꝓportionalitas ul' sl'itudo ꝓportionū nō ꝓportio ꝛ est ibi cōparatio nō ꝓprie sed large. ℂ Ulterius forte dubitaret aliq̄s: q: nō videt̄ esse verum quod phs ait. videlicet q̄ oia nō equoca sunt cōparabilia. Nam ut diximus tria requirunt̄ ad hoc q̄ aliqua sint cōparabilia. videlicet q̄ sint nō equiuoca q̄ habeat idē subiectū ꝑmum. ꝛ q̄ dicāt eandē naturā. Nō ergo sufficit aliqua nō esse equiuoca ad hoc q̄ sint cōparabilia sm̄ q̄ phs velle videt̄. Dicendū q̄ lꝫ illa tria regrant̄ ad hoc q̄ aliq̄ sint comparabilia. tn̄ illa se cōsequunt̄. Nā phs h' appellat equoca que nō sunt vere vniuoca. Est tn̄ iterio et' q̄ quecūq̄ nō sunt equoca. i. quecūq̄ sūt vere vniuoca sunt cōparabilia: q: ergo vere vniuoca ut patebit habent idē subiectū primū ꝛ dicūt eādē naturam. bene dictū est q̄ quecūq̄ sunt nō equoca sūt cōparabilia: q: ad esse sic nō equiuoca ut ipse accipit sequitur habere idem subiectū primum ꝛ dicere eandem naturam. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Aut primū quidē hoc nō verum est q̄ si nō sint equiuoca cōparabilia. Multū eni idem signat in aqua ꝛ in aere ꝛ nō sūt cōparabilia. Si aūt nō multū q̄dē idē. Duo enim ad vnum: ꝛ nō comparabilia sunt.

ℂ Uenat̄ sm̄ q̄ requirit̄ ad verā cōparationē. videlicet q̄ cōparabilia debēt habere idē subiectū ꝑmū circa qd̄ tria facit: q: ꝑmo obiicit cōtra determinata. 2° soluit obiectū illud. 3° ex huiusmodi solutione cōcludit intētū. videlicet q̄ ad hoc q̄ aliq̄ sint cōparabilia oportet hēre idē subm̄ ꝑmum. 2° ibi. [aut ꝛ ex his.] 3° ibi. [qn̄ ꝓpter quid.] Dicit ergo q̄ aut ꝑm̄ q̄dem hoc q̄dē qd̄ dictum est nō est verum

vz ꝙ si sunt equiuoca ꝙ nõ sint cõparabilia. Nã ut suppleat alia lr̃a multũ qdẽ in aq̃ et aere idẽ significat et tñ multũ hic et ibi nõ sũt cõparabilia. si autez nõ .i. si nõ est ita ꝙ multũ in aere et in aq̃ idẽ significet. duplũ qdẽ idẽ significat qsi dicat ꝙ si dubiũ est de multo utrũ significet idẽ hic et ibi. de duplo tñ nõ est dubiũ. duplũ enĩ siue sumat̃ in aere siue in aq̃ semp idẽ significat. sp enim dicit aliqd qd se hẽt sicut duo ad unum. Si igit̃ duplum hic et ibi idẽ significat et nõ sũt cõparabilia nõ oĩa nõ equiuoca sũt cõparabilia. ¶ Notãdũ aũt totã vim rõnis hui' in h cõsistẽ: qz vniuoca sm̃ idẽ nomẽ hñt eandẽ rõnẽ. Cũ g̃ duplũ in aere et in aq̃ eodẽ mõ diffiniat̃: qz utrobiqz diffinit̃ ꝙ est pportio duo ad vnũ utrobiqz sumit̃ vniuoce q̃re si duplum h et ibi nõ sũt cõparabilia nõ oĩa vniuoca ul' nõ oĩa nõ equiuoca sunt cõparabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut et in his eadẽ rõ. Et nãqz multum equocũ. Sed quorũdaz et rõnes equoce sunt: ut si dicat̃ aliqs ꝙ multũ est tantũ et adhuc et si aliud aliqd tantũdez et equale equiuocũ esset. Et vnũ aũt si cõtingit statim equiuocum. Si autez et hec et duo.

¶ Soluit dubitationẽ factã dicẽs ꝙ aut et in his .i. in multo et in duplo est eadẽ rõ put hñt eẽ in aere et in aq̃ nihilomin' supple talia dicunt̃ equoce hic et ibi. io subdit ꝙ et nãqz m'ltũ equocũ est et ẽt supple duplũ est equocũ hic et ibi. Sz q̃rtũdã rões equoce sũt ut si dicat aliqs .i. diffiniat m'ltũ est tm̃ et adhuc sigs diffiniat duplũ est tãdẽ et eq̃le equocũ .i. talis diffõ dupli et m'lti erit equoca: qz aut si ꝯtigit diffiniri vnũ statĩ est equocũ. Si aũt h .i. si vnũ et eq̃le in aere et in aq̃ sumit̃ equoce sequit̃ ꝙ duo .i. duplũ et ꝯ ꝯñs ẽt multũ sumat̃ equoce. ¶ Notãdum aũt vim solutiõis hui' in hoc ꝯsistẽ. Nã qñ di habẽtia eãdẽ rõnẽ sunt vniuoca. Intelligẽdũ est ꝙ illa rõ nõ dz esse eadẽ solo noĩe nec dz eẽ equoca sed vniuoca: duplũ g̃ et m'ltũ in aere et in aq̃ di equoce. Nã si diffõ dupli est ꝙ est pportio duoz ad vnuz. lz hec diffõ ꝯueniat duplo in aere et in aq̃ tñ hec diffinitio est equoca: qz vnũ hic et ibi non di vniuoce: q̃titas aũt vni' pugilli aq̃ et aeris nõ dicit eandẽ rõnez q̃titatis: qz nõ est tm̃ de mã in vno pugillo aeris sicut est in vno pugillo aq̃. q̃re si vnũ hic et ibi di equoce et duo: et si vnũ et duo dicunt̃ equoce tota ista diffõ dupli s. pportio duoz ad vnũ equoca erit. sic ẽt si diffinirer m'ltũ et diceret multuz qd est tm̃ .i. ꝙ hẽt tãtã q̃titatẽ dato ꝙ hec diffinitio ꝯueniret multo in aere et in aq̃: tñ hec diffõ esset equoca qz tm̃ in aere et in aqua nõ sumit̃ vniuoce. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ duplũ di tantũdẽ et eq̃le: qz aliqd di eẽ duplũ ad aliud in q̃tũ ꝯtinet bis illõ put cõtinet ipm iterũ est et tantũdẽ et ad hoc eq̃le. Cũ g̃ tantũdẽ idẽ sit qd eq̃le idẽ est esse tãtũdẽ et eq̃le: qd ẽ bis tantũdẽ uel qd est bis equale uel qd est duplũ. duob' g̃ modis põt diffiniri duplũ uel qd est tãtũ et eq̃le ul' qd est pportio duoz ad vnũ. Utraqz enĩ diffinitio aliquo mõ tangit̃ in lr̃a. ¶ Notãdũ ẽt ꝙ ut habet̃ in 2° de gñatione si elemẽta sunt cõparabilia sm̃ q̃titatẽ necesse est esse aliqd idẽ in oĩbus h' cõparabilib' q̃ mẽsurant̃. Nã ut ibi di ex vno pugillo aque fiũt .x. aeris. tantũ ergo in aqua et tantũ in aere uel vnũ in aqua et vnũ in aere non sumũtur vniuoce: qz vnum in aqua equipollet .x. in aere.

¶ Notãduz etiã ꝙ ex solutione q̃onis pposite plane ostẽdit̃ ꝙ cõparabilia debẽt habere idẽ subiectũ. Nã cũ uarietas subiecti uariat diffõnẽ et facit eã equiuocã: qz diffinitio dupli applicata ad aerem et aquã nõ vniuoce sumit̃ si cõparabilia nõ haberẽt idẽ subm nõ haberẽt eãdẽ diffõnẽ nisi forte equoce quare non esset vniuoca et per cõsequẽs nõ essent comparabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare vniuocoz cõparabilia alia qdẽ sũt: alia vo nõ si qdẽ erat vna nã. Aut qz sũt in alio pmo susceptiuo. Equ' qdẽ igit̃ canis cõparabilia sũt utrũ alb'. In q̃ enĩ pidẽ ẽ supficies et magnitudo sir'. Aq̃ ãt et uox nõ. in alio nã qua subiecto sunt.

¶ Ex solutione questionis premisse ostendit ꝙ comparabilia oportet habere idem subiectum pmum dicẽs ꝙ qm̃ supple ita est sicut dictũ est patet q̃re vniuocoz alia qdẽ compat abilia sunt alia vo non. Nam siquidem erit vna nã eoz .i. si dicent̃ vniuoce: aut qz sũt in alio .i. in aliq̃ ut hẽt alia lr̃a pmo susceptiuo sũt cõparabilia: cõparabilia g̃ dicunt̃ vniuoce et hñt aliqd idẽ p susceptiuũ. tamẽ si susceptiuum remotũ esset aliud nõ oporteret ppter hoc cõparationẽ impediri. Equ' quidẽ igit̃ et canis cõparabilia quidẽ sunt utrũ vnus sit alb' amplius alio. Nam lz equus et canis differãt spẽ. pmuz tñ subm albedinis est supficies. io ait ꝙ in quo enĩ est p albedo est idẽ subz: qz supficies. albedo ergo in canẽ et equo ẽ cõparabilis et sic ẽt magnitudo hic et ibi est cõparabilis. Nã pmuz subiectũ magnitudinis equi et canis est idem .s. substãtia corpalis mixti. aqua aũt et uox nõ supsunt cõparabilia sm magnitudinẽ ut dicat̃ uox est maioz q̃z aqua. Nã magnitudo hic et ibi sunt in alio naturarũ .i. sunt in alia et alia nã siue in alio et alio subiecto. magnitudo enĩ aque ut in subiecto fundat̃ in substãtia. sed magnitudo uocis ut in subo fundat̃ in sono. ¶ Dubitaret forte aliqs quare cõparabilia regrunt idẽ subiectũ primũ nõ idẽ subiectũ remotũ. Dicẽdũ ꝙ intãtũ aliq̃ sunt cõparabilia inq̃tũ sunt eiusdez rõnis. quicqd ergo diuersificat rõnem et diffinitionẽ cõparabiliũ impedit eoz cõparationẽ. Cum ergo subiectum remotũ nõ ingrediat̃ diffinitionẽ accidẽtis sed subiectũ pm̃ nõ diuersificat diffinitionẽ accidẽtiũ subiectũ remotũ sed pm̃. homo enĩ nõ igredit̃ diffinitionẽ simi: sed nasus. regrit̃ ergo ꝙ cõparabilia habeãt idem subiectũ pm̃ ꝙ diuersificatis talib' subiectis diuersificant̃ diffõnes eoz et per ꝯñs impeditur eoz comparatio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut manifestũ est ꝙ erit omnia sic vnũ facere. In alio autem vnũquodqz dicere esse: qd erit idez equale et dulce et albũ. Sed in alio.

¶ Inuestigat tertiũ qd regrit̃ ad cõparationẽ. vz ꝙ cõparabilia habeãt eãdẽ mãm. circa qd duo facit qz p pbat ꝙ ad cõparationẽ regrit̃ in cõparabilibus idẽtitas nãe. 2° cõcludit ex dicl̃ ꝙ ad comparationẽ tria regrunt̃. vz vniuocatio vnitas sbiecti et idẽtitas nãe ibi [s g̃ nõ solum.] Circa pm̃ duo facit ꝙ duplr pbat intẽtũ: 2° ibi [ampli' susceptiuũ.] in pma pte intẽdit talẽ rõnẽ debẽt cõparabilia esse

vnitas ꝛ debēt qd vnū dicē. Si ergo sola vnitas sbīi regreref ad cōparationē sequeref ꝙ oia de se ecīt qd vnū ꝛ nō diuersificarenf nisi ppter diuersitatē sbtoꝝ. Nā si reo nō solū ex subis: sed ēt ex seipsis ꝛ ex nā ppria hñt diuersitatē nō solū diuersitas sbtoꝝ: sed et diuersitas nāꝝ ipediret cōparatonē ꝛ ad h ꝙ aliq̄ eēnt cōparabilia regreref nō solū ꝙ hērēt idē sbm pᵐ: sed ēt ꝙ hērēt eādē nām. dicē g ꝙ sola diuersitas suboꝝ cōparationē ipedit ꝛ nullā mētionē facē de diuersitate nāꝝ est dicē ꝙ res qᵗū est de se ꝛ ex nā ppria nō diuersificanf: sed tota diuersitas eaꝝ erit rō suboꝝ. h est ergo ꝙ aut ꝙ manifestū est etiā ꝙ sic supple dicē ꝙ sola diuersitas suboꝝ ipedit cōparatiōez ꝛ nullā mētionē facē de diuersitate nāꝝ est oia vnū facē. fm g hoc vnūqōqꝫ est dicē eē aliud: qꝛ est in alio. manifestū est g ex eo ꝙ idē erit ꝛ eq̄le ꝛ dulce ꝛ albū: sed in alio ꝛ alio. ā est diuersitas ibet ista h rō ꝯtingit: qꝛ sunt in alio ꝛ alio subo. ℭ Notādū aūt ꝙ ideo phs forte hoc ait ꝙ ad h ꝙ aliq̄ sint cōparabilia non sufficit dicē ꝙ hēant idē sbm pᵐ. sed ꝙ hēant eādē formā ꝛ eādē nāz ut destrueret errores platonis qui posuit idētitatē rerū quātuz ad formā ꝛ ideam ꝛ diuersitatē quātum ad mām ꝛ subiectū. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ **Amplꝰ susceptiuū cuiuslibet secūns nō ꝯtingēs est. Sed vnum vnius est pmū.**

ℭ Ponit scdā rōnē que talis est. aliud ꝛ aliud susceptiuū regrit aliā ꝛ aliā mām. ꝛ alia ꝛ alia nā aliaz ꝛ aliā formā: quare si ad cōparationez regrif idētitas subiī ut ostēsum est. pꝫ ꝙ regrif ibi idētitas nature: qꝛ si eēt ibi diuersitas nature esset ibi diuersitas subiectoꝝ. de hac autē rōne nō plus ponit nisi ꝙ susceptiuū non est cōtingens. i. nō est quodcūqꝫ ꝛ indifferēs: sed est vnuz pmū susceptiuū vnius nature: qꝛ diuersificato pmo susceptiuo diuersificatur natura ꝛ ecōuerso. ꝛ si ad comparationez requiritur vnitas vnius requiritur ibi vnitas alterius ꝛ econuerso. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ **Sic ergo non solum oportet cōparabilia non equoca esse: sed non habere differentiā neqꝫ quod: neqꝫ in quo. Dico aūt sicut color habet diuisionez: non ergo cōparabile fm hoc: ut utrum coloratū magis sit album q̄ꝫ nigrum. Hec enim comparantur non fm aliquem colorem sed inquantum color: sed fm album.**

ℭ Ex his que dixerat ꝯcludit pdicta tria que regrūtur ad cōparationē. d. sic ergo qꝛ ita est oportet cōparabilia nō solū nō esse equoca: sed etiaz nō habē ditaz neqꝫ ꝙ. i. qᵗū ad mām neqꝫ in quo. i. qᵗū ad subiectū. dico aūt sicut color hēt diuisionē ꝛ nō dicit vnā nām neqꝫ formā vnā qꝛ genus nō dicit formā vnā. nō ergo fm h. i. fm colorez est cōparabile aliqd ut dicaf ꝙ albū videf ꝙ sit magis coloratū q̄ꝫ nigrū. hec eniz sic cōpata nō cōparanf fm colorē aliquē. i. fm colorē spālē: sed cōparanf inq̄tum color. i. cōparanf fm colorē in cōi: quare nō potest fieri cōparatio: sed fm albuz. i. fm colorē spālē poterit supple eē cōparatio. ℭ Dubitaret forte aliqs quō se hēant adinuicē hec tria q̄ regrunf ad cōparationē. Dicēdū ꝙ se hñt fm ꝯñtiam. nā scdm sequitur ex tertio ꝛ pmū sequif ex tertio ꝛ scdo. forma enim iponit necessitatē materie. que ergo hñt eandez nām sequif ꝙ habeāt idem subiectū pmū. primum aūt sequif ex scdo ꝛ terno. Nam hñtia eādē nām ꝛ idem subiectū habēt eādem diffinitionē ꝛ sunt nō equiuoca. utrūqꝫ enim ingredif diffinitionē accñtium. vꝫ ꝙ partiuz ad essentiā eius ꝛ subiectū ipsius. habere ergo eādem mām ꝛ idez subiectum ꝛ esse non equoca: sed habere eandē diffōnē ut patet se hñt fm cōsequētiam. Lectio. VIII.

Ic ꝛ circa motuz eque uelox qō in equali tpe mouetur equale tm longitudinis in hac. Si autem aliud quidem alteratum est: aliud vo ductuz. Equalis ergo hec alteratio: ꝛ similiter uelox loci mutatio: sed inconueniens. Causa autem quia motus habet species.

ℭ Postq̄ꝫ phs enumerauit ea que requirunf ad hoc ꝙ aliqua sint cōparabilia. in pte ista ut dicebaf inuestigat quō motus sunt adinuicem cōparabiles. Circa qō duo facit. qa pmo in generali pponit ꝙ nō qlibet motus cuilibet est cōparabilis. scdo descēdit ad diuersa genera motꝰ quomodo in eis habet eē cōparatio ibi Quare si que in equali. Dicit ergo ꝙ sicut est in alijs cōparabilibus sic est ꝛ circa motuz: qꝛ eque uelox est qō mouef in equali tēpore ꝛ per equale spatiū magnitudinis ꝛ hoc in tali lōgitudine que sit eiusdē speciei. qꝛ ergo sic est si autē aliud qdē est alteratū. aliud vo ductū localiter: quia tales motus nō solū differūt specie: sed etiā genere nō sunt cōparabiles. ideo an erit ne ergo equalis ꝛ erit ne similiter uelox hec alteratio ꝛ loci mutatio: sed incōueniēs est talia eē eque uelocia uel esse cōparabilia. causa aūt est: qꝛ motus habet plures spēs. ℭ Notādū ꝙ sicut est in alijs cōparabilibus ꝙ inter ea nō potest esse cōparatio nisi sint eiusdē speciei sic ꝛ circa motū. oportet eniz eē tātū ꝛ tale aliqd. i. esse eiusdē spēi qō acqrif per motus aliquos ad hoc ꝙ motus illi sint cōparabiles. cuz ergo motus habeat plures species nec oēs motus sint eiusdē speciei non quilibet motus cuilibet motui comparari potest. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ **Quare si que in equali tpe ducta equali longitudine eque uelocia erit equalis rectus ꝛ circularis.**

ℭ Exequif de diuersis generibꝰ motꝰ quō in eis habet fieri cōparatio. circa qō tria facit. qꝛ p ostendit quō habet fieri cōparatio in motu locali. 2ᵒ quō est in alteratione. 3ᵒ quō in gñatione ꝛ corruptione. 2ᵃ ibi De alteratione aūt. tertia ibi ꝛ in generatione autē. De augmēto autē ꝛ de diminutione mētionez nō facit: qꝛ fm quosdā eadē ratio est de augmento ꝛ diminutione ꝛ de motu locali: uel possumus dicere ꝛ forte melius ꝙ per ea que dicunf de cōparatione alterationū sufficiēter haberi poterit quō habet esse cōparatio in diminutione ꝛ augmēto. Circa pmū tria facit. qꝛ pmo ostēdit ꝙ nō quilibet motus localis cuilibet est cōparabilis. 2ᵒ inquirit cām ppter quaz ipedif cōparatio in motu locali. tertio ex his que dixerat ꝯcludit motus locales nō eē cōparabiles nisi sint eiusdē spēi. 2ᵃ ibi utrū ergo causa. tertia ibi quare que in equali. Dicit ergo quare si que sūt ducta in equali tpe equali

lōgitudini sunt eque velocia. quia ergo sic diffinitur eque velox: qr in equali tēpore ptrāsit equalē lōgitudinē si supple. ppter h̄ vellem⁹ oīa mobilia ⁊ oēs mot⁹ hr̄e cōparationē adinuicē erit eqlis ⁊ erit cōparabilis rectus ⁊ circularis qḋ est incōueniēs. Nō obstāte ergo diffōne data ⁊ eque velociori nō glibet mot⁹ localis est cōparabilis cuilibet. ¶ Notādū aūt q̄ qr videmus aliqū per eq̄le tp̄s durare motū rectū ⁊ circularē credim⁹ hūc eē eque velocē illi ⁊ esse cōparabilē illi. Sz h̄ nō opz: qr velocitas hic ⁊ ibi ut supra dicebat̄ sumit̄ equoce. Ideo inter ea non pōt esse comparatio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utrū ergo cā qr loci mutatio genus aūt qr linea genus. Tp̄s qdēz enim semp idē athomus sp̄e: aut qr simul. Illa sp̄e differūt: ⁊ loci mutatio sp̄ēs habet: siqdē sp̄ēs hēt illud sup qḋ mouet̄. Aliqū aūt in quo ut si per pedes ambulatio. Si ale uolatio: aut non: sed figuris loci mutatio alia.

¶ Ingrit cām q̄re nō glibet mot⁹ localis est cōparabilis cuilibz: ut q̄re rect⁹ nō est cōpabilis circulari. d. utrū g̃ cā est q̄ supple talia nō sunt cōparabilia: qr loci mutatio gen⁹ est: aut cā est: qr linea gen⁹ est tp̄s qdē enīz nō pōt eē cā huius ipedimēti: qr semp est idē ⁊ athomū. i. indiuisibile f̄m spēz. soluit qōnē facta. d. aut sil' utrūqz est supple cā huius ipedimēti mot⁹ eni rect⁹ nō est cōparabilis circulari: qr hic mot⁹ ⁊ ille differūt sp̄etū etiā qr magnitudines ⁊ linee sup q̄s fiunt h⁹ᵒ mot⁹ specie differūt. Ideo ait q̄ illa supple spatia supra que fiunt tales mot⁹ sp̄e differūt. ⁊ loci etiā mutatio sp̄ēs hēt: qr illud. i. spatiū sup qḋ mouet̄ sp̄ēs hēt. Naz a diuersitate sp̄ei in spatio uel magnitudine sequitur diuersitas sp̄ei in motu g̃ diuersitas sp̄ei hic ⁊ ibi ipedit talē cōparationē. ¶ Addit aūt q̄ diuersitas istro₊ talez cōparationē non impedit. d. aliqū aūt aliud in alio. i. instr̄m medīaⁿᶜᵉ quo fit motus est diuersū. ut si pedes tale instr̄m est ambulatio. si ale est uolatio. Sz nunqd ppter talē diuersitatē ipedit̄ cōparatio motus soluit. d. aut nō. Sz loci mutatio est alia ⁊ differēs f̄m sp̄ēm figuris. i. ppter diuersitatē figurarū. ¶ Notādum aūt q̄ f̄m ꝯᵗᵒ diuersitas instro₊ nō diuersificat motū f̄m sp̄ēm ⁊ per ꝯñs nō ipedit cōparationē motuū: sed hⁿ diuersitas solū diuersificat motū q̄tū ad figurā. unde expositiōz figuris loci illa: qr diuersitas instro₊ facit q̄ loci mutatio sit alia figuris. i. q̄tū ad figurā: sed q̄ nō sit alia f̄z sp̄ēz: tn̄ cōis expositio uilior esse videt̄: ut dicat̄ q̄ loci mutatio nō est alia f̄m spēz instr̄is. i. ppter instrumēta: sed est alia f̄m spēm figuris. i. ppter figuras spatij. Nā si vnū spatiuz sit figure circularis ⁊ aliud figure recte mot⁹ fact⁹ hic ⁊ ibi nō erit eiusdē sp̄ei nec erunt cōparabiles adinuicē. ¶ Dubitaret forte aliqs quō diuersitas magnitudinū ⁊ quō diuersitas sb̄to₊ impedit cōparationē. Dicēdū q̄ ut supra dicebat̄ diuersitas sb̄to₊ p̄mo₊ ⁊ primoruz impedit cōparationē: sed diuersitas sb̄to₊ remotorū cōparationē nō ipedit. Ideo ut dicebat̄ albū in hoīe ⁊ in cane sunt cōparabilia. nō obstāte q̄ hō ⁊ canis differāt specie: qr hō ⁊ canis nō sunt sb̄m ppriū albedinis: sed sup̄ficies. ⁊ qḋ dictū est de sb̄to intelligi pōt de spatio f̄m q̄ spatiuz facit ad cōparationē mot⁹. Nā si accipiat̄ spatiū ppriū primuz diuersitas talis spatij cōparationez impedit. ideo rectū ⁊ circulare impediūt cōparationem motuuz lignū aūt ⁊ lapis cōparationē nō ipediunt: qr talia sunt sb̄ta remota. Si eni vnū mobile moueret̄ sup spatiū ligneum ⁊ aliud sup spatiū lapideum. dū tn̄ illa spatia essent eiusdē figure non ppter hoc ipediret̄ cōparatio taliū motuū nec ppter hoc mot⁹ hic ⁊ ille differēt f̄m speciem. sed si sic dicimus q̄ credimus bn̄ dictū. occurrit nobis quedā dubitatio: qr videt̄ q̄ etiā diuersitas sb̄to₊ remoto₊ cōparationē impediat. Nā sb̄ta prima vident̄ fundari in sb̄tis remotis. ut si qualitas fundat̄ in q̄titate q̄titas aūt fundabit̄ in sb̄a: ita q̄ sb̄a ⁊ si nō est sb̄m immediatuz q̄litatis. debet ergo accn̄tia diuersificari nō solū f̄m sb̄ta prima: sed etiā f̄m sb̄iecta remota. Naz diuersitas subiecto₊ remoto₊ facit ad diuersitatē primo₊. diuersitas aūt sb̄to₊ primo₊ facit ad diuersitatē accn̄tiū. ergo de p̄ ad ultimuz diuersificatis sb̄tis remotis diuersificabunt̄ species accn̄tiū ⁊ ipediet̄ cōparatio. ¶ Notādū aūt q̄ in causis remotū ⁊ primum vno modo accipiunt̄ sicut p̄ncipale ⁊ imediatuz: ut si floritiois arboris causa remota est sol ⁊ vr⁹ pullulatiua est causa prima. sol aūt qui dicit̄ causa remota est cā p̄ncipalis ⁊ tus aūt pullulatiua est cā sc̄daria: ⁊ qḋ dictuz est in causis efficiētib⁹ v̄itatē habet in causis mālib⁹ ⁊ in ordine sb̄to₊: ut si q̄litas fundat̄ in sb̄a mediāte q̄titate sb̄a sic dicet̄ eē sb̄m qualitatis remotū qḋ erit sb̄m eius radicale ⁊ p̄ncipale. quātitas v̄o erit sb̄m primū: qr erit sb̄m imediatū. Aliqū v̄o remotū ⁊ primū nō accipiunt̄ sicut p̄ncipale ⁊ imediatū. sed sicut per se ⁊ per accn̄s: ut dicat̄ sb̄m primū qḋ est sb̄m per se. remotū v̄o qḋ est sb̄m per accn̄s ⁊ sic accipiunt̄ ibi remotū ⁊ primuz sicut per se ⁊ per accn̄s: ppter qḋ nō habet dubiū qḋ querit̄. nā lz sb̄ta prima diuersificent̄ ex subiectis remotis. i. ex sb̄tis p̄ncipalibus. sb̄ta tn̄ per se nō diuersificentur ex sb̄tis per accn̄s. Est ergo intētio pb̄i dicē q̄ cōparabilia debēt hēre idē subiectū primū ⁊ non idē subiectū remotū: qr debēt hēre subiectū idem per se ⁊ nō oportet q̄ habeāt idē subiectuz per accidēs. ¶ Ulterius qr aius hoīs non gescit dubitaret forte aliqs: qr videt̄ q̄ in differētib⁹ specie nullo modo possit esse idē accidēs specie. ut si canis ⁊ equs dicūt diuersas sp̄ēs substātie cū substātia sit radicale ⁊ p̄ncipale subiectū accidētiū videt̄ q̄ in diuersis speciebus substātie de necessitate sint diuerse sp̄ēs accidentiū: qr in cane ⁊ equo nullū erit accidēs idē specie. albedo ergo hic ⁊ ibi differt specie nec erit eiusdē rationis sicut multū in aqua ⁊ in aere. ppter diuersitatē subiecto₊ eiusdē rōnis esse nō pōt. canis ergo ⁊ equs nō erūt cōparabiles f̄m albedinē. ⁊ qḋ dictuz est de albo intelligēdū est de motu: ita q̄ duo alia d̄ria specie f̄m uelocitatem ⁊ tarditatē in motus cōparari nō poterūt. Dicēdum q̄ nāliter ab eodē f̄m idez semp fit idē cum ab eodem realiter sub alia ⁊ alia rōne sumpto fluere diuersa nō est incōueniens. qcqd enim sit de hoīe in alijs tn̄ cōpositis est soluz vna subalis forma. imo f̄m opinionē pb̄i: ut in hac eadē lectiōe patebit forma generis nō est alia a forma sp̄ei. equs ergo per eādē formā est equs aial ⁊ corpus: ⁊ tn̄ nulli dubium est q̄ alia ppietas realiter sequitur ip̄m in eo q̄ equs ⁊ alia in eo q̄ aial ⁊ alia in eo q̄ corpus. sicut ḡ ab eodem realr̄ sub alia ⁊ alia rōne sumpta pn̄t

fluere diuersa sic a diuersis sub eadē rōne accepis pōt fluere idē. eiusdē eni rōnis q̄ ab eodem nō in eo q̄ idē fluat diuersū z q̄ diuersis nō in eo q̄ diuersa fluat idez. q̄cqd ergo fluit a cane z equo uel a quibuscūq̄ alijs differētib⁹ specie in eo q̄ diuisa sunt illud eē diuersum: sed que fluūt a talib⁹ nō in eo q̄ diuisa sunt: sed in eo q̄ eadē: nō opz talia eē diuersa. nō eni est itelligibile q̄ albedo in cane z equo fluat ab eis. in eo q̄ diuisa sunt. z tñ albedo hic z ibi dicat qd vniuocū z sit idez spē. Sed ideo albedo h̄ z ibi ē eiusdē spēi: q2 nō fluit ab eo ut equus est nec a cane: ut canis est nec fluit a cane z equo ut sūt diuisa. sed ut cōueniūt in aliq̄ modo mixtiōis. equus ergo z canis erunt s̄m albedis per accñs. corpus aūt sic mixtū z sic terminatuz erit s̄m albedis p̄ se. Ideo albuz hic z ibi erūt cōparabilia: q2 ea que sunt per accñs nō est necessariū diuersificare que sunt per se. ¶ Apparet ergo q̄ si nō est incōueniēs ab eadē s̄ba s̄m spēz. Immo ab eodē īdiuiduo fluere diuersa accñtia s̄m spēz: lz hoc nō sit s̄m idē sic nō est incōueniēs a diuersis s̄m spēz nō in eo q̄ diuersa sūt fluere eādē spēm accñtis: quare diuerse s̄be s̄m spēm cōparari poterūt s̄m aliqd accñs si illud accñs in eis sit qd vniuocū z sit eiusdē spēi. Ex hoc ergo apparet q̄ si aliqs mot⁹ sit in diuersis s̄bis uel fiat sup diuersa spatia. si diuersitas taliū s̄bāz uel spatioz per se faciāt ad diuersitatē mot⁹: oportet talē diuersitatē ipedire cōparationē motuū. Sed si talis diuersitas nō faceret diuersitatez motus per se nō oportet ꝓpter diuersitatē illā ipediri cōparationē motuū. inde est ergo q̄ mot⁹ facti sup spatiuz lapideum z ligneū sunt cōparabiles: q2 talis diuersitas per accñs se h̄et ad motuz: sed motus facti sup spatiū rectū z circulare nō sunt cōparabiles: q2 talis diuersitas s̄m se diuersificat motū. Nā motus sup spatiū rectuz est rect⁹: sup circulare est circularis. patet igit̄ quō diuersitas s̄bāz uel ēt spatiorū ipedire h̄et cōparationē motuū. z ēt patet quō ex diuersitate s̄bāz ipedit̄ cōparatio quorūcūq̄ accidētiū. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: quare diuersitas instr̄oz nō ipedit cōparationē motuū. Dicēdum q̄ hec dubitatio ex habitis pōt esse soluta. Nā istr̄m cū quo fit mot⁹ siue hoc fiat per pedes siue per alas nō igredit̄ diffōnē motus nec per se diuersificat motū. Ideo per se z s̄m q̄ h⁹ cōparationē motus ipedire nō poterit. nihil eniz per se impedit cōparationem motuū nisi illud qd̄ per se diuersificat spēm motus: z q2 ad diuersitatez instr̄oz nō de necessitate sequit̄ q̄ sit diuersa species motus non oportet q̄ ꝓpter huiusmodi diuersitatē cōparatio motus impediatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare que in eq̄li tp̄e mouent̄ s̄m eandē magnitudinē eque uelocia: sed idē in differēs specie: z moueri indifferēs spē. Quare hoc ꝯsiderādū que diuisa motus.

¶ Cōcludit ex dictis mot⁹ non esse cōparabiles nisi sint eiusdē spēi: z nisi sint etiā eiusdē rōnis. Nam vnitas generis nō sufficit ad cōparatiōez mot⁹: cū gen⁹ nō dicat aliqd vnū: sed latēt equocationes in gñib⁹. tria ergo facit. Nā p̄ ait q̄ mot⁹ non sunt cōparabiles nisi sint eiusdē spēi z eiusdē rōnis. 2° ꝓbat q̄ vnitas generis nō sufficit ad cōparationem motus. 3° ut docent nos cognoscē que sunt cōparabilia z que nō: docet nos cognoscē qd̄ in rebus reperit̄ eadē spēs z eadē rō z quō nō. 1ª ibi. z signat rō hec. 2ª ibi. 3ª ibi. qñ igit̄ altera est. Dicit ergo quare que mouent̄ in equali tp̄e s̄m eādez magnitudinē sunt eque uelocia z sunt cōparabilia: sed idez in magnitudine qd̄ facit mot⁹ esse cōparabiles debet eē indifferēs specie z motui debet ꝯuenire q̄ sit indifferēs specie. q2 ergo ita est ꝯsiderādum est que sit differentia motus z que sit differentia magnitudinis: ut accipiat̄ motus z magnitudo s̄m eādē rationem z s̄m eādem speciem: q2 aliter non posset ibi esse comparatio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et signat ratio hec: q̄ genus non vnuz aliqd est: s3 iuxta hoc latēt multa: suntq̄ equiuocationum alie quidem multuz distantes: alie vero habentes quandaz similitudinem. Alie vero proxime: aut genere: aut similitudine. Unde non vident̄ equiuocationes cum sint.

¶ Probat ex dictis q̄ vnitas generis nō sufficit ad cōparationē dicēs q̄ ratio hec que dicta est signat. i. ostendit z ꝓbat q̄ genus nō est aliqd vnū. i. nō est aliqd vniuocū z per ꝯñs s̄m vnitatē generis nō attēdit̄ cōparatio: sed iuxta hoc. i. iuxta genus latent multa. i. multe equocatiōes. Nā equocationū alie qdem sunt multū distātes: ut ille que ꝯueniūt solo noīe. alie vō nō sunt multū distātes: sed sunt habētes quādā silitudinē ut aial p̄dicat̄ de aiali uero z picto. nec est ibi sola ꝯueniētia noīs: sed est ibi quedā silitudo imitatiōis. alie vō equocationes sunt ꝓxime: ut genere ut ille que ꝯueniūt in genere nāli. sicut aial dicit̄ equoce de leone z capra: aut silitudine ut ille que conueniūt in genere logico sicut corpus di equoce de corpib⁹ inferiorib⁹ z supcelestib⁹. vnde ꝓpter hāc ꝓximitatē quā h̄nt alique equocationes nō vident̄ equocatiōes cū sint. ¶ Notādū aūt q̄ si ꝯsiderant̄ rōnes supius facte manifeste ꝓbat̄ per eas q̄ nō est de intētione ph̄i q̄ genus dicat formā vnā: q2 tunc p̄dicaret̄ vniuoce de suis iferiorib⁹ z esset cōparatio s̄m formā generis corporeitas ergo in aere nō est aliud q̄z aeritas: z corporeitas in igne nō est aliud q̄z igneitas: ꝓpter qd̄ cū aeritas nō dicat formā vnā corporeitas hic z ibi nō dicit formā vnā. Si enim corporeitas in igne z in aere esset alia forma a forma spēi: cū ex igne fieret aer eadez corporeitas nūo que fuit in igne corrupto eēt in aere generato: quare eadē forma generis s3 nūm esset in diuersis s̄m speciez: quare maior esset varietas in forma generis q̄z in forma spēi: q2 nunq̄z forma s̄balis specifica eadez nūo pōt esse in diuersis: sed eadē forma generis nō nūata esse posset in diuersis: quare maior esset vniuocatio: z per ꝯñs maior cōparatio s̄m formā gñis q̄z s̄m formā spēi qd̄ est cōtra mentē philosophi. ¶ Dubitaret forte aliqs: quare logicus dicit genus p̄dicari vniuoce de suis inferioribus. nālis vō ait q̄ predicat̄ equiuoce z q̄ latēt equocationes in generibus. Dicendū q̄ vniuocoz s̄m idē nomē est eadē ratio. equocoz vō s̄m idem nomē est diuersa ratio. Rō sīto aūt z diffinitio ex forma sumit̄. Nam oēs ptes posite in diffōne sunt forme. vnde z sm̄ diffōnem ingredit̄ hoc est ut habet analogiā ad formam eorū ergo est vna ratio quorū est vna forma ratio. gñis igit̄ sic est vna s̄m q̄ forma generis est forma vna

gñis aũt soĩa ɔsiderata ut hẽt fundamẽtũ in re ſm mẽtẽ pħi nõ dic̃ formã vnã. Nulla eni forma vna ſm ipꝫ signari põt in re q̃ sit soĩa gñis. vñ ꝛ themistius dicit ꝙ ɔceptioni gñis nõ rñdet hypostasis. Nã ꝫ intellectus de gñe formet vnũ ɔceptũ. illi tñ vni ɔceptui nõ rñdet aliq̃ vna soĩa in re ex. forma ḡ gñis est vna ſm ɔceptionẽ rõnis. Nõ ãt est vna ſm fũdamẽtũ qd hẽt in reb⁹: q̃re nõ gñis erit vna ſm apphẽsionẽ rõnis. nõ aũt ſm fũdamẽtũ reale logic⁹ qui magis est artifex rõnis q̃ꝫ realis dic̃ gen⁹ vniuoce p̄dicari pp vnã ɔceptionẽ itellect⁹ qn a rñdet rõni gñis. phicus v̓o qui est magis artifex realis q̃ꝫ rõnalis dicit gen⁹ p̄dicari equiuoce pp hoc ꝙ rõni ꝛ ɔceptiõi generis nõ rñdet in re ex vna nã ꝛ vna soĩa. forma eni spẽi per se est vna. ꝛ si diuidet ꝫ est per acc̃ns pp diuisionẽ mãe pp qd p se est ꝙ spẽs p̄dicet vniuoce de suis iferioribus: ꝛ ꝙ uera vniuocatio sit in spẽ spãlissima: q̃re sola illa que sũt eiusdẽ spẽi spãlissime per se ꝛ ɔ̃pe cõparabilia sũt soĩa v̓o gñis ẽt per se loq̃ndo nõ est forma vna: q̃re latẽt equocatiões in generib⁹ ɔpter qd vnitas generis ut aliqua sint comparabilia per se ꝛ proprie nullatenus sufficit. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quãdo igitur altera est species: si eadẽ in alio: aut alia in alio: aut alia in eodem.

ℭ Ut doceat nos cog̃scẽ q̃ sũt cõpabilia ꝛ que nõ: docet nos cog̃sci in qb⁹ repit̃ eadẽ spẽs ꝛ eadẽ rõ ꝛ in qb⁹ nõ. Nã si cõpabilia debẽt eẽ vni⁹ rõnis ꝛ eiusdẽ spẽi. si uolum⁹ cog̃scẽ qñ aliq̃ sũt cõpabilia ꝛ qñ nõ opꝫ nos scire qñ in eis repit̃ eadem spẽs ꝛ eadẽ rõ ꝛ qñ nõ. Qd q̃ fac̃ ſm ꝙ hic duo q̃rit: q: p̄ q̃rit qõnes de idẽtitate ꝛ diuersitate spẽi. 2° de idẽtitate ꝛ diuersitate rõnis ibi ꝛ qs termin⁹. Dic̃ ḡ ꝙ qñ igit̃ est altera spẽs ꝛ qñ supple est eadẽ est ne ꝫ idẽ alio. i. est diuersitas spẽrũ in reb⁹ solũ ex diuersitate sbĩ: ut sũt ne oẽs res q̃tti est de se idẽ spẽ: ꝛ differũt solũ: q: sũt in alio ꝛ alio sbto: soluit. d. aut si aliud in alio. q. d. ꝙ diuersitas spẽꝝ in reb⁹ est ꝛ ex pte rerũ ꝛ ex pte sbtoꝝ: ut vnũ est acc̃ns differẽs ab alio: ꝛ q: est aliud in se: ꝛ q: recipit̃ in alio sbiecto. utrũ ergo ɔcurrit ad diuersitatẽ speciei ꝛ diuersitas forme ꝛ diuersitas sbĩ. Nam alia ꝛ alia forma req̃rit aliud ꝛ aliud subiectũ. ℭ Deĩde cum dicit.

ℭ Et quis terminus: aut quo discernimus qd idem. est albũ ꝛ dulce: aut aliud: quia in alio videt̃ altera: aut q: oĩno nõ idem.

ℭ Mouet qõnes de idẽtitate ꝛ de diuersitate diffõ. dis. d. ꝛ qs t̃min⁹ ꝛ que rõ uel q̃ diffõ supple est eadẽ: aut talis soluit. d. ꝙ ille est ɔpri⁹ termin⁹ rei ꝛ ɔpria diffõ quo discernim⁹ idẽtitatẽ ꝛ diuersitatẽ rerũ: ut quo discernimus ꝙ idẽ est albũ ꝛ dulce: aut ꝙ aliud est albũ ꝛ dulce. cog̃scim⁹ aũt vnũ eẽ aliud ab alio ɔpter duo. p̄ rõne subiecti: ut q: in albo videt̃ eẽ alia nã subiecta q̃ꝫ in dulci. 2° hoc cognoscimus rõne sui: ut q: ſm se nõ oĩno est idẽ: nec oĩno dicit eãdẽ nãm albũ ꝛ dulce. ℭ Notãdũ aũt ꝙ illa ɔprie hñt eãdẽ rõnes que sunt eiusdẽ spẽi: q: ut dictũ est uera vniuocatio nõ est nisi in specie spãlissima. quecũq̃ ergo faciũt ad idẽtitatẽ ꝛ diuersitatem spẽi: faciũt ad idẽtitatẽ ꝛ diuersitatẽ diffinitionis. sicut ergo res dupliciter differt specie ab alia uel q: est alterius nature: uel q: est in alio subiecto sic aliq̃bus competit alia ꝛ alia diffinitio: uel q: est eis altera ꝛ altera res subiecta: ut q: sunt in alio ꝛ alio subiecto: uel q: non sunt omnino idem: sed dicunt aliam ꝛ aliam naturam. Lectio. IX.

Ed alteratiõe aũt quõ est equaliter velox altera alteri: si itaq̃ est sanari alterari. Est aũt hunc qdẽ velociter: aliũ tarde sanatũ esse: ꝛ simul quosdam: quare erit alteratio equaliter velox: in equali enim tempore alteratum est.

ℭ Postq̃ꝫ phs oñdit quõ hẽt eẽ in motu locali cõpatio. In pte ista vult oñdẽ quõ hꝫ eẽ cõpatio in motu altatiõis. circa qd duo fac̃. q: p̄ pbat ꝙ vna alteratio est cõpabilis aliĩ. 2° circa hᵒ̃ cõpatiõnẽ mouet q̃sdã dubitatiões ibi ſꝫ qd altatũ est. Dic̃ ḡ de alteratiõe ãt ꝙ quõ est eq̃lr̃ velox ꝛ quõ est cõparabilis altera alteri pꝫ ex dicẽdis. Nã si itaq̃ sanari est alterari qddã. cũ ãt ɔtingit velocit̃ sanatũ eẽ. alteꝝ aũt tarde ꝛ q̃sdã sil: q̃re erit alteratio eq̃liter velox ꝛ in eq̃li tpe est aliq̃d alteratum. est ḡ m ꝫ vis rõnis hui⁹ ꝙ cũ ɔtingat aliq̃s sanari sil̓ ꝛ eq̃ velociter: q: sanari est qddã alterari ɔtingit aliq̃s alterari sil̓ ꝛ eque velociter. erit ḡ alteratio cõparabilis alteratiõi: q: sanatio que est quedã alteratio est cõparabilis sanationi. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Sed quid alteratũ est: equale enim hic non dicit̃: sed sicut in quantitate equalitatis: ita hic similitudo: sed sit idem qd mutatum est in equali tempore eque velox.

ℭ Mouet q̃sdã dubitationes circa cõparationẽ reptã in alteratione. Circa qd duo fac̃ ſm ꝙ duas mouet qõnes. 2° ibi utrũ igit̃ in quo passio. Dicit ḡ ſm illd qd est supple qd alteratũ ꝫ. i. in motu alteratiõis nõ di eq̃le: sed q: in q̃titate est eq̃litas. hic aũt. s. in eq̃litate est sĩlitudo. est ḡ hec dubitatio ꝙ vna alteratio nõ est cõparabilis alteri: nec ẽt eq̃lis aliĩ: q: eq̃litas nõ attẽdit̃ in motu alterationis ꝛ in eq̃litate: ſꝫ in augmẽto ꝛ q̃titate. deberet ḡ vna alteratio dici sĩl̓is alteri nõ eq̃lis soluit. d. ꝙ si sit idẽ i. ſm idẽ ꝛ ſm eãdẽ q̃litatẽ qd mutatũ est. i. qd alteratũ est in eq̃li tpe: tũc est alteratio eq̃lis ꝛ eque velox. ℭ Dubitaret forte aliq̃s quõ p hec v̓ba soluit̃ dubitatio tacta. Dicẽdũ ꝙ ɔpriũ est q̃titati ſm eã eq̃le uel ineq̃le dici. Si ḡ aliq̃d di eq̃le alteri ꝛ uel opꝫ ꝙ illud sit q̃tũ uel ꝙ hẽat aliquẽ modũ q̃titatiuũ. sic ḡ vna alteratio erit eq̃lis alteri, ɔut ei cõpetit aliq̃s mot⁹ q̃titatiu⁹: ſꝫ cũ tps sit qd ɔtinuũ ꝛ qd q̃tũ nõ est itelligibile ꝙ aliq̃d per se mẽsuret̃ tpe. ꝛ tñ illd nõ sit qd successiuũ ꝛ ei nõ cõpetat aliq̃s modus q̃titatiu⁹. hñ igit̃ dictũ est ꝙ alteratio ɔut sit ineq̃le tpe di eq̃lis ꝛ eq̃ velox. Nã ꝫ alteratio rõne q̃litatis ad quã terminat̃ possit dici sĩlis. tñ ut mensurat̃ tpe ꝛ ut cõpetit ei qdã modus q̃titatiu⁹ põt dici equalis ꝛ eque velox. ℭ Deide cum dicit.

ℭ Utrum ergo in quo passio: aut passionẽ oportet comparare.

ℭ Mouet scdaꝫ dubitationẽ. circa qd duo facit. q: p̄ hᵒ̃ dubitationẽ mouet. 2° soluit eã ibi hic qdẽ igitur. Dicit ergo utrũ ergo oportet cõparare sbiectũ in quo est passio aut passiones. q. d. ꝙ ad hꝫ ꝙ vna alteratio sit equalis alteri ſm qd oportet cõsiderare ꝛ cõparare hãc equalitatẽ utrum ſm subiectum: aut ſm passionem. ℭ Deinde cum dicit.

¶ Hic qdē igit̃ ꝙ sanitas eadē sit est accipe: aut neqꝫ magis neqꝫ min⁹: sed sil̃r existit. Si autē altera passio sit qua alterat̃ qd̄ fit albū ꝛ qd̄ sanat̃. His nihil idez neqꝫ eq̄le neqꝫ sil̃e: aut iā hec spēs faciūt alteratiōis ꝛ nō ē vna sic̄ neqꝫ loci mutatio. Quare ɔsiderādū q̄t sint spēs alteratiōis: ꝛ q̄t loci mutatiōis. Siqdē igit̃ que mouent̃ spē differūt: quorū sunt motus fm ipsa ꝛ nō fm accidēs: ꝛ mot⁹ specie differūt. Si vō genere: genere. Si āt numero: numero.

¶ Soluit qōnē p̄dictā. ad cui⁹ euidētiā sciēdū ꝙ ad h̃ ꝙ alt̃atio sit eq̄lis alt̃atiōi: opꝫ ibi ɔcurrē tā eq̄litatē sbi ꝙ passiōis: ut si alt̃atio hui⁹ aeris est eq̄lis alteratiōi illi⁹: opꝫ tātū de aere eē alteratū h̃ q̄tū ibi: ꝛ opꝫ eq̄ itēse alteratū eē aerē hic sic̄ ibi. Ita ꝙ passio iducta i h̃ aere ꝛ i illo sit eq̄lis ꝛ eque itēsa. Duo g̃ fac. q: p̄ ɔ̄ndit ꝙ ad eq̄litatē alt̃atiōis ɔcurrit ibi eq̄litas passiōis. 2° ꝙ ɔcurrit ibi eq̄litas sbi ibi, ꝫ igit̃. Dic̄ g̃ ꝙ hic qdē igit̃. s. i alt̃atiōe ad h̃ supple ꝙ sit ibi cōpabilitas: opꝫ ꝙ sit eadē sāitas ꝛ supple eq̄ itēsa eo ꝙ nō ē ibi accipe neqꝫ mai⁹ neqꝫ min⁹: sꝫ h⁹ passio ī est cōpabilis fꝫ eq̄litatē sil̃r existit: sed si passio sit alt̃a: ut puta aliqd sit albū ꝛ alterat̃ ꝛ aliqd est ꝙ sanat̃ his alteratiōib⁹: q: differūt spē nihil est ibi idē neqꝫ eq̄le neqꝫ sil̃e. Sꝫ aut iā h̃ faciūt diuersas spēs alteratiōis: ꝛ nō est vna h̃ mutatio ꝛ illa: sic̄ neqꝫ loci mutatio est eadē cū alteratiōe. imo loci mutatio nō est eadē fm spēꝫ cū q̄cūqꝫ alia loci mutatione: q̄re si uolum⁹ h⁹ mutatiōes cōparare adinicē ɔsiderādū est q̄t sunt spēs alteratiōis ꝛ quot loci mutatiōes. Nā siqdē igit̃ q̄ mouent̃ i. fꝫ q̄ mouent̃ ꝛ t̃mini q̄rū sūt mot⁹ si talia fm seipsa ꝛ nō fm accn̄s differūt spē ꝛ mot⁹ differūt. si vō gn̄e: gn̄e. si aūt nūo: nūo. Nā p̄ se loq̄ndo: opꝫ differre mot⁹ fm dr̄ias rerū ad q̄s est mot⁹. ¶ Notādū aūt itētionē p̄hi in h̃ ɔsistē: ꝙ si dꝫ eē eq̄litas in alteratiōe: opꝫ ꝙ passio sic iducta sit eadē: q: si eēt alia nihil eēt ibi idē nec eq̄le nec sil̃e. idētitas eni eq̄litas ꝛ sil̃itudo nō fūdant̃ in alietate: sꝫ in vnitate. Rursus si dꝫ ibi eē eq̄litas: opꝫ ꝙ hec passio sit eq̄ intēsa ita ꝙ nō sit aut magis: aut min⁹: sed sil̃r existat. ¶ Notandū etiā ꝙ ad hoc ꝙ res ad quas est mot⁹ faciāt dr̄iam in motib⁹: opꝫ talia accipe per se nō per accidēs: q: motus nō recipiūt spēm a terminis per accn̄s: sed per se. p̄hs aūt ideo hoc itroduxit de dr̄ia motuum: q: cōparatio nō attēdit̃ inter motus quātūcūqꝫ differētes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igit̃ utrū opꝫ ad passionē respicere: si idē sit: aut sil̃es: aut equalr̃ ueloces alteratiōes: aut in id qd̄ alterat̃ ut si hui⁹ qdē h⁹ albatū sit: hui⁹ aūt tm̄: aut in utraqꝫ: ꝛ eadē qdē: aut alia passiōe fm ꝙ eadē. Eq̄lis autē: aut inequalis: fm ꝙ illa inequalis.

¶ Ōn̄dit ꝙ ad h̃ ꝙ alteratiōes sint cōparabiles fm eq̄litatē req̄rit̃ ibi nō soluꝫ idētitas passiouū: sed et eq̄litas sbiorū. Jō ait. si igit̃ supple ad h̃ ꝙ alterationes sint cōparabiles fm eq̄litatē utrū opꝫ respicē ad passionē si sit idē. i. si sit eadē passio hic ꝛ ibi. Si tales alterationes sint sil̃es: aut eq̄lit̃ ueloces: aut nō opꝫ respicē in passionē: sꝫ in idez qd̄ alterat̃. i. in sbm: ut si h⁹ qdē albatū sit h⁹. i. tm̄. h⁹ aūt tm̄: soluit ꝙ aut opꝫ respicē in utraqꝫ. i. in sbm ꝛ passionē ut si aliqd sit alteratū eadē aut alia passiōe: ꝛ fꝫ ꝙ est alteratū eadē passiōe supple dr̄ alteratio eadeꝫ. Sꝫ dr̄ alteratio eē eq̄lis aut ieq̄lis fm ꝙ illa pars sbi que alterat̃ est eq̄lis uel ieq̄lis. ¶ Utrū g̃ ad h̃ ꝙ alteratio sit cōparabilis fm eq̄litatē: opꝫ ɔcurrē vꝫ idētitatē passiōis ꝛ eq̄litatē sbi: ut per idētitatē passiōis sit alteratio eadē per eq̄litatē sbi dicat̃ eē eq̄lis. ¶ Notādū aūt ꝙ sicut in alteratiōe attēdit̃ cōparatio fm eq̄litatē ex eo ꝙ eadē passio eque itēsa in eq̄li tp̄e acq̄rit̃. sic in augmēto attēdit̃ talis cōparatio ex eo ꝙ eadē q̄ntitas eque extēsa i eq̄li tp̄e iducit̃. nō g̃ oportuit sp̄alē tractatū facē de cōparatiōe augmēti: q: per ea que dicta sunt de alteratiōe satis pꝫ qd dicēdū sit de ipo augmēto. ¶ Dubitaret forte aliquis de eo qd̄ p̄hus hic uelle vr̄. vult eni ꝙ alteratio possit dici eadē sil̃ ꝛ equalis. Nā ut scribit̃ 5° metha^ce^ ca° de relatiuis. vnū in sba facit idez in q̄litate sil̃e in q̄ntitate equale: sꝫ g̃ possumus saluare alterationes esse sil̃es: q: alteratio est mot⁹ ad qualitatē ꝛ vnū in qualitate facit sil̃e. ꝛ sꝫ forte saluare possum⁹ alteratiōes eē equales: q: cōpetit eis qdā mot⁹ quātitatiuus ex eo ꝙ mēsurant̃ tp̄e uel ex eo ꝙ passiones iducte suscipiūt magis ꝛ minus: tn̄ ut vr̄ saluare nō possumus ꝙ sit ibi idētitas: q: nō est ibi vnitas in sba. Dicēdum ꝙ sicut in aliqb⁹ reseruat̃ equalitas: q: cōpetit ei qdā mot⁹ q̄ntitatiuus: ita in aliqb⁹ reseruat̃ idētitas: q: cōpetit ei qdā modus sbstātiuus. Nā sba ut dr̄ in 5° metha^ce^ vno modo sig̃t eēntiā cuiuslibet entis. ipsa eni eēntia quātitatis est quedā sba ei⁹. ¶ Possumus ergo dicē ꝙ passio per alterationē inducta tripl̃r ɔsiderari pōt. p̄ ut habet eēntiā. 2° ut habet talē essentiā que est eēntia qualitatis. 3° ut hēt talē eēntiā qualitatis ꝙ. s. suscipit magis ꝛ minus itēsionē ꝛ remissionē. put ergo alteratio ꝛ illa terminat̃ ad vnā essentiā ꝛ ad vnā nam ꝛ reseruat̃ ibi idētitas. nā cum q̄libet eēntia sit sba q̄dā ꝛ vnū in sba facit idez habet ibi esse q̄dā idētitas. Sed put h⁹ alteratio terminat̃ ad talē essentiā que est eēntia qualitatis: ga vnū in qualitate facit sil̃e. reseruat̃ ibi q̄dā sil̃itudo. put vō talis alteratio terminat̃ ad talē essentiā q̄litatis que suscipit magis ꝛ min⁹: q: in his que sunt eiusdē rōnis. ubi est dare magis ꝛ min⁹ est dare ꝛ equale pōt ibi reseruari quedaꝫ. equalitas ergo is alterationib⁹ ex parte ipsarū passionū alter ꝛ alter acceptarum pōt ibi reseruari idētitas similitudo ꝛ equalitas. ueruꝫ q: subiectū passionis acq̄site per alterationē magis habet rōneꝫ quātitatis ꝙ passio. philosoph⁹ uolēs approp̄ate loq̄ ait ꝙ ex parte subiecti reseruat̃ equalitas. sed ex p̄te passionis reseruat̃ similitudo uel idētitas. Est tamē aduertēdū ꝙ in alterationib⁹ sic reseruatis idētitas ex parte passionuꝫ sicut est idetitas in ipsis passionibus: q: si passiones acq̄site per huiusmodi alterationes sunt eedē specie ꝛ alterationes ille erūt eedeꝫ specie. si genere: genere. ꝛ ut sit ad vnum dicere equaliter sunt eedem passiones per aliquas alterationes acquisite: quia taliter sunt eedem ꝛ passiones ille. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et in generatione autem ꝛ corruptione idē ɔsiderādū est: quomodo eque uelox

generatio est: si in equali tempore idez indiuisibile: ut homo: sed non aial. Velocior autem est: si in equali tpe alterum est. Non enim habemus aliqua duo: in quibus alteritas sicut dissimilitudo.

¶ Ostēdit quō accipiēda sit comparatio eq̄litatis in gn̄atiōe. circa qō duo facit. q2 p̄ ostēdit quō accipiēda sit talis cōparatio fm opionē ,ppria. 2° ut 2ᵒʳ inuuit quō accipiēda sit talis cōparatio fm opiones quorūdā antiq̄rū phoꝝ ibi [Et si nūs sba] Dicit ḡ q᷑ in gn̄atione aūt ꝛ corruptione idē ꝯsiderādū est quō eque uelox est gn̄atio. uel supple quō eque uelox est corruptio. Nā si in eq̄li tpe idē ꝛ idiuisibile ꝯgraf: tūc supple est eq̄lis gn̄atio. ut si in eq̄li tpe ꝯgrif hō. i. forma humana. tūc est eq̄lis gn̄atio: s3 nō est eq̄lis gn̄atio si ꝯgraf aial: q2 fm gen⁹ nō attēdif cōparatio: sed fm spēs. ḡ est gn̄atio eq̄lis si in eq̄li tpe sit fm idez: sed est uelocior si in eq̄li tpe sit fm alteꝝ. Addit aūt q᷑ in gn̄atiōe nō hēmus respicere ad duo in gb⁹ sit alteritas: sicut in alteratione hēmus respicē ad duo in gb⁹ sit dissilitudo. ¶ Notādū aūt q᷑ in gn̄atione si ex eodē fiat idez ꝛ tm̄ in eq̄li tpe: tūc est ibi eq̄lis gn̄atio. ut si ex hoc aere in eq̄li tpe fiat tāt⁹ ignis quāt⁹ ex illo erit eq̄lis gn̄atio ignis h̄ ꝛ illa: ita q᷑ fm idē attēdif gn̄atio eq̄lis: sed fm alteruz hēt eē gn̄atio uelocior. Nā si in eq̄li tpe fm alterū fiat gn̄atio siue ista alteritas attēdaf fm terminū a quo: siue fm terminū ad quē semp poterit ibi eē generatio magis ꝛ min⁹ uelox: ut uelocior erit gn̄atio si in eq̄li tpe generef ignis ex aqua q̄3 si ex aere. sicut ēt ista uelocitas pōt attendi fm alteritatē termini ad quē. ut uelocior erit gn̄atio si ex aq̄ generef ignis q̄3 si ex ea gn̄ef alterū ut aer. ¶ Notādū aūt q᷑ magis attēdif maior ꝛ minor uelocitas si in gn̄atiōe sit alteritas ex termino a quo: ꝛ idēritas ex termino ad quē q̄3 si sit ecōuerso: q2 mot⁹ ꝛ mutatiōes ul'r magis sunt cōparabiles si habeant idētitatē ex termino ad quē ꝛ diuersitatē ex termino a quo q̄3 si cōparationē hēant ecōuerso. ¶ Notādū aūt q᷑ in alteratione si debet ibi eē cōparatio fm equalitatem habemus respicere ad duo. v3 q᷑ sit eadē passio: ꝛ q᷑ sit eque intēse inducta. Sed in gn̄atiōe nō hēmus respicē ad h̄ duo. Nā si uolumus q᷑ in gn̄atiōe sit cōparatio fm eq̄litatē debemus respicere utrū in equali tēpore eadem forma sit per generationē inducta: sed nō oportet respicere utrum forma illa sit eque intensa: q2 forma substantialis intensionem ꝛ remissionem siue magis ꝛ minus nō suscipit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et si numerus substāna maior ꝛ minor numerus similis speciei. Sed equiuocuz est qō commune: ꝛ utrūq3 sicut que plus: passio autem excellens magis: quantum autem maius.

¶ Ostēdit quō cōparatio sit in gn̄atiōe fm opiones quorūdā phoꝝ. posuerūt eni gdā phi: ut Plato ꝛ Puba. q᷑ nūs erat sba reꝝ qō si hoc eēt in gn̄atione nō solū attēderef cōparatio fm idētitatē forme sed etiā fm maioritatē ꝛ minoritatē. ideo ait q᷑ ꝛ si nūs est sba rerū maior ꝛ minor nūs ꝛ silis spēi. Si enim nūs eēt sba reꝝ vnū qō est principiū nūi esset gdditas oīu3 entium: ꝛ q2 ex tali vno cōponif oīs nūs oīa entia cōposita eēnt ex eodē vno ꝛ hērēt eā dē gdditatē ꝛ eēnt silis spēi uel ea resuaref maioritas ꝛ minoritas fm q᷑ vnū ens hēret rōnē maioris nūi q̄3 aliud uel minoris. fm ergo hāc pōnē entia nō eēnt indiuisibilia q̄3 m̄ ad sba3: sed susciperent maioritatē uel minoritatē. h̄ m̄ maioritas ꝛ minoritas ,ppria noiatiōe noiari nō posset. Ideo subdit q᷑ innoiatū eēt qō est cōe ꝛ qō est utrūq3. i. nesciremus noiare utrūq3 fm talē maioritatē ꝛ minoritatē sicut scim⁹ noiare alia. Nā passio que est plus: aut que est excellēs dī magis. q̄3cu3 aūt dicif mai⁹ q̄3 fm intēsionē ꝛ remissionē q̄litatis dicimus magis ꝛ min⁹ fm augmētū ꝛ diminutionē q̄ntitatis dicimus maius ꝛ minus: sed si eēt dare maioritatē ꝛ miorītatē in sba: ut si v̄a eēt positio Platonicoꝝ ꝛ Pithagoricoꝝ nō hēremus ,ppriū nomen quo talē maioritatē ꝛ minoritatē noiare possem⁹. ¶ Dubitaret forte aliq̄s: q2 nō videf eē uerū qō dī. v3 q᷑ si nūs esset sba rerū maior ꝛ minor nūs esset silis speciei. Nā cū maior ꝛ minor nūs sit diuersarū specierū: q2 nunq̄3 sunt duo nūi inequales eiusdē spēi dato q᷑ nūs eēt gdditas subarū nō oporteret q᷑ maior ꝛ minor nūs in substātiis esset silis spēi. Dicendū q᷑ nō est silē de q̄ntitate ꝛ de sba. Nā maioritas ꝛ minoritas per se uel formal'r cōpetit q̄ntitati: sed maioritas ꝛ minoritas per accñs uel mālr cōpetit sbe. Lū ergo qō est per se ꝛ se tenet ex pte forme possit diuersificare spēm. Qō aūt est per accidēs ꝛ se tenet ex pte māe talē diuersitatez nō possit efficere: l3 nūs maior ꝛ minor diuersificēt spēcē quātitatis. tñ si nūs ptineret ad gdditatē sbalē: q2 nō ptineret ad gdditatē ei⁹: nisi sicut mā est de gdditate rei talis maioritas uel minoritas formam ꝛ spēm sbaꝝ diuersificare nō posset. Immo si nūs ꝛ vnū qō est pncipiū nūi eēt de gdditate sbarū oporteret hoc sic ptinere ad earu3 gdditatē q᷑ vnū se teneret ex pte forme ꝛ nūs ex pte materie. unde est ergo q᷑ forte Plato mot⁹ posuit vnitatē ex pte idee ꝛ ex pte forme pluralitatē: aut ut magnū ꝛ paruz posuit ex pte materie. oportebat ergo ipsu3 ponere entia formaliter esse vnum ꝛ esse similis speciei. materialiter autem differre fm maioritatem tunc ꝛ minoritatem.

Lectio. X.

Quoniam aūt mouēs mouet semp aliqd ꝛ in aliquo ꝛ usq3 ad aliqd. Dico autem in aliquo: quia in tempore. Usq3 autem ad aliquid: q2 ad quā tam aliquam longitudinem: semp enim simul mouet ꝛ mouit: quare quantu3 aliquid erit: quod motum est: ꝛ in quanto.

¶ Postq̄3 phūs uenat⁹ fuit ea que reguirūf ad cōparationē: ꝛ ostēdit quō mot⁹ sunt adinuicē cōparabiles. In pte ista ut dicebaf dat quasdā maximas ꝛ quasdā regulas de cōparatione motuū. circa qō duo facit. q2 p̄ premittit quedā necessaria ad ,ppositū. 2° ponit h̄m maximas ꝛ exequif de intentio ibi [Si igif. a.] Dicit ḡ q̄m sūt mouēs mouet semp sup aliquid. i. sup aliqō mo'le ꝛ in aliq̄ tpe ꝛ usq3 ad aliqd. i. usq3 ad aliqō spatiū ꝛ exponit se dicens. dico aūt mouēs mouet in aliq3: q2 mouet in aliquo tpe ꝛ mouet aūt usq3 ad. a. b. q2 mouet usq3 ad q̄ntā aliquā magnitudinē. i. usq3 ad aliqō spatiū. semp enī est simul hoc qō mouet ꝛ mobile quo mouit: ꝛ q᷑

in his oib⁹ resultat quedā q̄titas. ideo ↄcludit q̄ uis re q̄m erit quātū aliqd per motū est. i. ipm mobile ꝛ mouebit in quāto. i. in tpe quāto ꝛ in spatio quā to ꝛ supple vt⁹ ipsius mouētis erit etiā aliq̄ modo q̄ta. ℂ Notādū aūt q̄ p̄bs tō h̄ pmisit q̄ res fm̄ quā attēdit mot⁹ est aliq̄ mō q̄ta ꝛ q̄ mobile ꝛ etiā tps aliq̄ modo quātū: ꝛ per ↄ̄ns q̄ vt⁹ ipsi⁹ mouē tis est aliq̄ modo quāta: q̄ oēs regule ꝛ oēs maxi me isti⁹ dare p̄cedūt supponēdo q̄ntitatē mobilis spatij tpis ꝛ vtutis motiue. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Si igit̄. a. quod est mouēs. b. autē quod mouet̄. Quātūmcūq̄ aūt lōgitudo mota. c. In quantocūq̄ est tpe in quo est. d. In equali igitur tpe equalis potētia ei in quo est. a. medietatem ipsius. b. duplicem ipsius. c. transibit: ipsum autem. c. in medietate ipsius. d. sic enim erit analogia.

ℂ Ponit h̄ maximas. circa qd̄ duo facit. q: p̄ ponit maxias de motu locali. 2° de aliis motibus ibi ⌊ sit igit̄ in alteratione. ⌋ Circa p̄m duo facit. q: p̄ ponit maxias sumptas f̄z diuisionē mobilis. 2° ponit quā dā maximā sumptā penes aggregationē ibi ⌊ si vo duo. ⌋ Circa p̄m duo facit. q: p̄ ponit quādā maximā sumptā penes diuisionē mobilis. 2° ponit maximā aliā sumptā penes diuisionē vtutis motiue ibi ⌊ ꝛ si eadē. ⌋ Dicit ḡ q̄ si. a. est illud qd̄ est mouēs. b. aūt id qd̄ mouet̄. lōgitudo aūt quātacūq̄ mota sit. c. in q̄tocūq̄ aūt tpe est motus h̄ mobile sit in quo est. d. his ḡ ita dispositis in eq̄li tpe potētia ip sius. a. uel eq̄li potētia ei q̄ est. a. medietatē ipi⁹. b. i. medietatē ipsi⁹ mobilis trāsibit duplicē ipsi⁹. c. i. per duplex spatiū q̄ sit. c. ipm aūt. c. i. tātū spatiū quātū est. c. trāsibit in medietate tpis. d. sic eni erit analogia. i. ꝓportio mouētis ad mobile. ℂ Notā dū aūt q̄ in hac maxia ↄtinent̄ due maxie. Nā si diuidit̄ mobile remanēte itegra virtute mouētis: tūc illa vt⁹ que mouebat totū mobile per aliqd̄ to tū spatiū in aliq̄ toto tpe mouebit medietatē illius mobilis in toto illo tpe per duplex spatiū: s̄z per tā tū spatiū mouebit medietatē mobilis per medieta tē tpis. vna ḡ maxia est q̄ medietatē mobilis mouebit per duplex spatiū in toto tpe. alia vo per tātū spatiū mouebit talē medietatē in medietate tpis. ℂ Dubitaret forte aliqs: q: nō vr̄ h̄ uerū q̄ si aliq̄ vt⁹ mouet aliqd̄ mo^le per aliqd̄ spatiū in aliq̄ tpe q̄ accipiat̄ pars illi⁹ mobilis q̄ vt⁹ mouēs moueat illā ptē per tāto mai⁹ spatiū q̄to pars illa deficit a toto mobili. Nō eni op̄z si aliqs ꝓiciat cētū libras x. passus: q̄ ꝓiciat vnā librā p mille passus. mul ti forte reperient̄ q̄ cētū libras ꝓicerēt per. x. passus qui vnā librā nō ꝓicerēt per miliare siue per mille passus. Dicēdū q̄ oēs regule hic date sūt uere per se de motu in cōi. que m̄ si applicent̄ ad mā̄ spā. ꝑ accn̄s ↄ̄hūt aliquā falsitatē. Nā q̄tūe est ex ꝓ portiōe motoris ad mobile semp sic diminuit̄ mobile: op̄z q̄ motor hēat victoriā supra ipm: ꝛ q̄to plus supat ipm tāto mouet ipm per mai⁹ spatiū ul' tāto mouet ipm in minori tpe. ḡ diminuto mobili uel opoteret q̄ f̄z diminutionē ei⁹ augeat̄ spatium ul' q̄ minuat̄ tps. tn̄ per accn̄s hec ꝓportio ipediri ↄtīgit p̄z in ꝓiectu lapidis. Nam q: in ꝓiciēdo lapis mouet̄: s̄z circulus in aere faci⁹: nō op̄z si vt⁹ mo uēns sufficit ad faciēdū circulos in aere per. x. passus q̄ sufficiat ad faciēdū tales circulos p miliare siue per mille passus. falsificat̄ ḡ h̄ maxima nō rōne mot⁹ fm̄ se: s̄z per accn̄s ꝛ rōne annexi. in motib⁹ ḡ celoꝝ ubi talia per accn̄s nō ↄcurrūt: sed uelocitas ꝛ tarditas in eis ꝛ fm̄ ꝓportionē mobilium ad motores simpl'r habet ↄ̄uatē qd̄ dicit: ita q̄ quāto motor est maioris vtutis ↄsiderata ꝓportiōe mobiliū velociori motu mouet suū mobile: ꝛ illud idē mobile qd̄ mouet per tātū spatiū in tāto tpe si acciperet duplo minus mobile moueret ipsum per duplū spatium in minori tēpore. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et si eadē potētia idem in hoc tantūdē mouet: ꝛ medietatē in medietate mouebit ꝛ media vtus mediū mouebit in equali tēpore equale. Ut ipsius. a. potētie sit ꝛ medietas que est ipsum. e. ꝛ ipsius. b. z. sit medium. Similiter igitur se habent ꝛ fm̄ analogiā virtus ad graue. Quare equale ꝛ in equali tempore mouebit.

ℂ Ponit maximā sumptā ex diuisione potētie. circa qd̄ tria facit. q: p̄ ponit h̄ maximā uerā. 2° ponit q̄dā maximā falsam. 3° ex ꝓbatione illi⁹ maxie soluit q̄dā obōnē ȝenonis. 2° ibi ⌊ ꝛ si hoc ipm. ⌋ 3° ibi ⌊ ꝓpterea h̄ ȝenonis rō. ⌋ Dicit ḡ q̄ si eadē potentia mouet idē mobile ꝛ tātūdē in hoc tpe ꝛ medietatē illius mobilis mouebit in medietate tpis ꝛ media vt⁹ mouebit in eq̄li tpe eq̄le. i. eq̄tū ꝛ ꝓportionatū corp⁹ ill' i medietati: ut si potentie ipsi⁹. a. medietas sit potentia que est ipm. c. ꝛ ipsi⁹ mobilis. b. mediū sit ipm. z. sicut se hēt totū. a. ad totū. b. sic se hēt medietas vtutis motiue ut medietas ipsi⁹. a. ad medietatē mobilis. b. ut ad. z. in illo ḡ tpe in quo totū. a. mouet totū. b. ꝛ. c. mouet. z. sic igit̄ sil'r se hēt ꝛ fm̄ analogiā vt⁹ ad graue. i. motor ad mo^le ꝛ q: eadē est analogia toti⁹ motoris ad totū mo^le ul' toti⁹ vtutis ad totū graue q̄ est medietas ad medietatē: iḡr h̄ eq̄le fm̄ ꝓportionē siue h̄ eq̄tū ꝛ ꝓportionatū in eq̄li tpe mouebit. Nam sic equat̄ ꝛ ꝓportionat̄ mediū medio sic totū toto. ℂ Notādū aūt hāc maximā ↄtinē duas maxias q̄rū vna q̄dāmō iā habita est. vz q̄ si tota vt⁹ mouet totū mo^le in toto tpe medietatē mobilis p tātūdē spatiū mouebit in medietate tpis. Alia maxia est q̄ si tota vt⁹ mouet totū mobile per tātū spatiū in tāto tpe media vt⁹ mouebit mediū mo^le per idē spatiū in eodē tpe: q: semp adeq̄toꝝ ꝛ ꝓportionatoꝝ est idē effectus. Cū ḡ sic equat̄ ꝛ ꝓportionat̄ mediū medio: sic totū toti per tātū spatiū ꝛ in tāto tpe mediū mouebit mediū sic totū toti. ℂ Dubitaret forte aliqs utrū sit simpl'r uerū q̄ sic auget̄ potētia sic diminuat̄ tps: ut p̄hus innuit in vna istaꝝ maxiaꝝ. ubi vult q̄ si tāta vt⁹ mouet tātū mo^le per tātū spatiū in tāto tpe dupla vt⁹ mouebit idē mo^le p idē spatiū i medietate tpis. fm̄ ipm eni q̄to vt⁹ motoris plus exsupat mobile tāto citi⁹ mouet ipm. Dicēdū q̄ vt⁹ motoris duplex est q̄dā que supponit potētiā passiuā: ut vt⁹ motoꝝ agētiū. ꝛ q̄dā que nō psupponit h̄ potētiā ut vt⁹ agētis primi de qua declarabit̄ in 8°. q̄ pōt agē absq̄ psuppōne passiue potētie. cū ḡ q̄rit̄ utrū fm̄ q̄ augēt̄ vt⁹ motoris diminuat̄ tps i motu. Dicēdū q̄ in scdis agētib⁹ ꝛ i his q̄ agūt ex suppōne passiue potētie vītatē habet qd̄ dī. In talib⁹ eni si tāta vt⁹ in tāto tpe dupla vtus poterit eūdē motū efficere in

medietate tpis. Sꝫ si talia referant ad agēs ꝑmū nō opꝫ qꝛ cū illud agēs in īfinitū excedat potētiā cuiuslibet alterius actiui si sm ꝙ augeret ꝟtus alicuiꝰ actiui minueret ꝛ tps motuꝫ quē efficeret sm agēs i aliq̄ tpe ꝑᵃ cā illū motū efficeret in īstāti qḋ falsū est: qꝛ ꝯ rōnē motꝰ est ꝙ mēsuret īstāti. imo si motꝰ fieret in īstāti motꝰ nō eēt motꝰ. ¶ Ulteriꝰ dubitaret aliqs q̄ est cā qre hꝰ maxia tenet in motoribꝰ ꝑsupponētibꝰ potētiā ex pte passi ꝛ nō tenet in motore ꝑ q talē potētiā minime supponit. Dicēdū ꝙ cum motor ꝑsupponit potētiā ex pte passi qcqd agēs pōt agē passū pōt effici ꝛ q̄tū agēs pōt mouere sꝫ suā potētiā actiuā: tātū passūꝫ pōt moueri sm suā potētiā passiuā. nā si plus posset agēs agē q̄ passū effici illi potētie actiue nō rn̄deret potētia passiua. Nullū est ḡ agēs ꝑsupponēs potentiā ex pte passi qḋ nō possit ꝓducē effcm̄ ꝓportiōatū sue potētie: qꝛ ut dictū est: opꝫ ꝙ tantū possit aliqd effici q̄tū tale agēs pōt efficē: sꝫ agēs illḋ qḋ nō ꝑsupponit potētiā ex pte passi: nunq̄ ꝓducit effectū ꝓportionatū sue potētie: sed semp sua ꝟtꝰ in īfinitū supat quēcūq; effectū ab ipa ꝓductū. Ideo nō opꝫ si alia agētia mouēt in tpe: ꝙ ꝑᵃ cā moueat in īfinita. sicut nō opꝫ si alia agētia ꝓducūt effectū finitum ꝛ hn̄tē q̄titatē finitā: ꝙ ꝑᵃ cā ꝓducat effectū īfinitū ꝛ hn̄tē quātitatē īfinitā. ¶ Ulteriꝰ aūt: qꝛ itellectꝰ hoīs nō quiescit dubitaret forte aliqs: qꝛ ui ꝙ ꝑᵃ cā possit ꝓducē effectū oīno sibi ꝓportiōatū. Nā lꝫ ipa nō ꝑsupponat potētiā passiuā: tn̄ hꝰ potētiā effic ꝛ ꝓducit poterit ḡ tātā potētiā efficere ex pte passi ut passuꝫ illḋ tātū possit effici q̄tū ipe pōt efficē: ut poterit tātā dispōnē ꝛ tātā habilitatē efficē in mobili ut moꝰ illḋ sic uelocit moueat ut ipa pōt uelocit mouere. Dicēdū ꝙ de rōne cuiuslibet agētꝭ est nō facē aliqd qḋ ꝑ se repugnat effectui: qꝛ si efficeret aliqd qḋ ipi effectui repugnat. ꝛc ille effectꝰ nō eēt effectꝰ ꝛ illḋ agēs faciēdo nō faceret ꝛ efficiēdo nō efficeret. ꝛᵒ ḡ agētia faciēdo effectꝰ sibi ꝓportionatos ꝛ adeq̄tos nō faciūt aliqd qḋ ꝑ se repugnat effectui: qꝛ ut dictū est ꝟtꝰ taliū agētiū ꝑsuppōit passiuā potētiā ꝛ qcqd illa pn̄t efficere passa pn̄t effici: ꝛ q̄tū illa pn̄t mouē mobilia pn̄t moueri: sꝫ si ꝑᵐᵃ agēs faceret effectū sibi ꝓportiōatū hꝰ efficē repugnaret effectui: ut si tāto moueret uelociꝰ q̄tū ꝛᵒ agētia q̄to ꝟtꝰ sua exsupat ꝟtutē agētiū scḋoꝝ motꝰ ille fieret i īstāti qḋ est ꝯ rōnē motꝰ. ḡ mouēdo nō moueret ꝛ efficiēdo nō faceret qḋ est incōueniēs. Lꝫ ḡ q̄re talis ꝟtꝰ passiua nō pōt ꝓduci a ꝑᵃ agēte: ut sꝫ eē tātū efficiat q̄tū ipe pōt efficē. itaq; effectꝰ sit eq̄lꝰ ꝟtuti eiꝰ est: qꝛ ad nullū agēs ptinet facē aliqd qḋ ꝑ se repugnat effectui. ꝯtᵒʳ tn̄ hꝰ maximā dixit solū hēre ꝟtutē in agētibꝰ nālibꝰ ꝛ in his que mouēt mota. nō aūt in itelligētijs ꝛ in agētibꝰ īmalibꝰ: qꝛ moueret nō mota. qḋ forte iō dixit: qꝛ motꝰ ḡ est effectꝰ sensibilis est īproportiōatꝰ itelligētijs. Nā oīa sensibilia īproportionata sūt sbstātijs sepatis: qꝛ si hꝰ nō eēt per hꝰ effectꝰ sensibiles cognosceremꝰ nō solū itelligētias eē: sꝫ et q̄ditatē earū. Nā ꝓportionatꝰ effectꝰ nō solū ducit i cognitionē: qꝛ est cā: sꝫ et qd est cā. ueꝝ ē et qḋ simplr sensibilia sūt īproportionata ꝑᵃ agēti. Nā itelligētia q̄libet in tā puo tpe posset mouē alꝗ qḋ corpus qḋ nō posset ipꝫ mouē in miori qḋ in ꝑ ꝟtatēꝫ nō hēt: qꝛ tc̄ moueret illḋ in īstāti iō maxia illa de motu ꝙ sm ꝙ augetur ꝟtꝰ minuitur tps ꝟtatēꝫ hēt in oībꝰ agētibꝰ pter q̄ in ꝑmo: qꝛ cetā agētia excepto ꝑ sunt ꝟtutis finite. iō si aliqḋ agēs mouet i tpe q ōcūq; aliḋ agēs a ꝑ q̄tūcūq; sit maioris ꝟtutꝭ cū hēat ꝟtutē īfinitā mouebit illḋ in tpe: sꝫ in minori. cū ergo nō sit ꝯtra rōnē motus fieri in q̄tūcūq; modico tpe. sit aūt cōtra rationē eius fieri in īstāti qḋ dictuꝫ est nō habet ueritatē in ꝑmo: sed in oibus alijs saluari potest. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et si .e. ipm .z. mouet in ipso .d. sm .c. nō necē est in eq̄li tpe .e. duplū ipo .z. mouere sm medietatē ipiꝰ .c. Si ꝟo .a. b. mouebit i ipo .d. q̄rta est ipꝫ .c. medietas ipiꝰ .a. q̄ est in quo est .e. ipꝫ .b. nō mouebit in tpe in quo est .d. neq; in aliq̄ ipsius .d. ipsiꝰ .c. sm ꝙ est analogia ad totuꝫ .c. sicut est .a. ad .e. oīno eni si ꝯtingit nō mouebit nihil. Si eni tota ꝟtus totuꝫ mouit: medietas nō mouebit: neq; q̄ntam: neq; in quocūq;. Unus eni moueret nauē: siqdē nauem trahētiuꝫ decidit potentia in numerū ꝛ lōgitudinem: quam oēs mouerunt.

¶ Remouet quādā maximā fallatiā. d. ꝙ si .e. ipꝫ .z. mouet in ipo tpe qḋ est .d. sm spatiū nō necessariū est ipm .e. in eq̄li tpe mouere duplū ipm .z. sm medietatē ipsiꝰ spatij .c. nō eni opꝫ si aliqua ꝟtꝰ mouet aliqd mobile per aliqḋ spatiū in aliq̄ tpe ꝙ moueat duplū mobile per mediū spatiuꝫ in eodē tēpore neq; et opꝫ ꝙ si tota ꝟtꝰ mouet totū mobile per aliqḋ spatiū ꝙ media ꝟtꝰ moueat totū mobile per mediū spatiuꝫ. Ideo ait ꝙ si .a. mouebit .b. in ipso tpe d. per tātū spatiū uel per tātā magnitudinē q̄nta est ipm .c. medietas ipsiꝰ .a. que est in quo est .e. ipꝫ totū .b. non mouebit in tpe in quo est .d. nec in aliq̄ ipsiꝰ .d. i. in aliq̄ pte tpis mouebit supple per aliqd ipsius .c. sm analogiā ad totū .c. i. ad totū spatiū sicut est .a. ad .z. Nā si accipiat pars spatij que ita superet a toto spatio sicut .z. que est pars mobilis superat a tota ꝟtute ipsiꝰ .a. nō opꝫ ꝙ .e. que est pars ꝟtutis .a. qḋ .s. e. moueret .z. per totuꝫ spatiū ꝙ hꝰ e. moueat totū mobile per illā ptēꝫ spatij. Nā si oē i. si totū mobile ꝯtingit supple cōparari ad ptē ꝟtutis nō mouebit nihil. i. nō oportebit hꝰ ptē ꝟtutis mouere totū mobile per nullā ptē spatij: qꝛ tūc unꝰ hō posset trahere nauē totā. Ideo subdit ꝙ si tota ꝟtꝰ mouet totū mobile supple per aliqḋ spatiū medietas ꝟtutis nō de necessitate mouebit totū illud neq; q̄titatē. i. neq; per q̄tācūq; ptē illiꝰ spatij: neq; in q̄cūq; tpe: qꝛ tūc unus hō moueret nauē. siqdē potētia trahētiū nauē descindit in nūm ꝛ lōgitudinē qua oēs mouerēt. ¶ Notādū aūt ꝙ manēte integro spatio diuiso mobili sm diuisionē ꝟtutis pe ꝟtutis mouebit ptē mobilis per totuꝫ illud spatiū in eodē tpe in quo tota ꝟtꝰ mouebit totū illud mobile per totū illud spatiū: sed manēte itegro mobili ꝛ diuiso spatio sm diuisionē ꝟtutis nō opꝫ ꝙ ps ꝟtutis moueat totū mobile itegrū per tātā ptē spatij in tāto tpe in q̄to tota ꝟtꝰ moueret illud mobile p totū spatiū: ut si cētū hoīes trahūt nauē per cētū passus: nō oportet ꝙ unus hō trahat nauē per unū passuꝫ. Diuisa ergo potētia trahētiū sm num lōgitudinis spatij pars illiꝰ potētie non mouebit mobile illud sm illā partēꝫ spatij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Preterea hec zenonis ratio nõ est vera q sonet milij quelibet ps. Nihil enim que libet pars probet nõ mouere aerẽ in nul lo tempore tantum quantum moueret ca dẽs tot⁹ modius. Nec itaq tanta pars quantacũq mouebit cũ toto si sit per se hoc nõ mouet neq nihil ẽ potẽtia i toto

¶ Ex his que dixerat soluit rõnẽ zenonis dicens q hec zenonis ratio nõ est va. vz q si sonat modius tot⁹ milij q sonet qlibet ps milij. i. qlibet granũ milij. nihil enim phibet vnũ granũ milij nõ mouere tãtũ aerẽ i nullo tpe qtũ aerẽ moueret tot⁹ modi⁹ cadẽs. nec pars itaq tanta ps quantacũq. i. qtacũq parua mouebit cũ toto. i. dato q moueat cũ toto si sit p se nõ mouet h. i. nõ mouet h⁹ mobile qd mo uebat cũ toto. nã neq ps nõ est nisi potẽtia in toto ¶ Notãdũ aũt q nõ qtuscũq aer neq quocũq modo mot⁹ facit sonũ. z qr tãtũ aerẽ qtum moue ret tot⁹ modi⁹ nõ posset mouere vnũ granũ nec ẽt posset tantũ aerẽ mouere eque fortiter nõ opz si to tus modi⁹ facit sonũ q qlibet granũ facit sonũ ẽt qtũcunq puũ sonũ. qr vnũ granũ tra modicã ptẽ aeris z ita lete mouebit ipaz q nullũ sonũ faciet. si cut ẽt si cẽtũ hoies trahũt aliqd tantum corp⁹ vi puta nauẽ nõ opz q vn⁹ homo moueat aliquo mõ totũ illud corp⁹. sic si tot⁹ modi⁹ moueat tãtũ aerẽ in quo possit fieri son⁹ nõ opz q vnũ granũ moue at tãtũ aerẽ i quo son⁹ generari possit. ¶ Notãdũ ẽt q qcqd agit agit ut est in actu: ppter qd lz si ali qd totũ mouet aliqd mobile p oporteat q qlibet pars illi⁹ totius moueat illud mobile: tñ qr partes nõ sunt nisi potẽtia in toto z per se loquẽdo qd est in potẽtia nõ agit nulla pars per se mouebit illud mobile: quare si separet talis pars a toto nõ opor teret q actus ille qui cõpetebat parti ut erat cõiũ cta toti q cõpetat et ut hẽt eẽ p se: qr nõ opz q cõ petit alicui fz qd z potẽtialr z ut est ꝯiũctũ alteri qd cõpetat ei simpliciter z actualiter z ut habet eẽ separatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Si vo duo z utrunq hor aũt utrunq mouet tãtũ in tãto: z cõposite potẽtie cõ ponit ex grauib⁹ equali: mouebũt lõgitu dine z in equali tpe analogum namq.**

¶ Ponit quãdã maximã sũptã fz cõpositionẽ dicẽs q si aliq duo mouẽtia utrũq mouet tantũ mo^le in tato tpe z potẽtie cõposite. i. si cõponant ille virtu tes z illa mouẽtia mouebũt cõpositũ ex grauib⁹. i. mouebũt totũ aggregatũ ex illis mobilib⁹ eqlr lõ gitudine. i. per equale spatiũ z in eqli tpe z hoc fz analogũ numerũ. i. fz numeratã z mẽsuratã ppor tionẽ. qr si vtutes diuise in aliq tpe moueãt mobilia diuisa si in eodẽ tpe vtutes ꝯiuncte moueãt totũ ag gregatũ ex illis mobilib⁹ erit pportio tot⁹ ad totũ que erat ptiũ ad ptes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Sic igit in alteratione z in augmẽto ali qd qdẽ enim ẽ augẽs: aliqd aũt z qd augef. In quãto aũt tpe z quãtũ aliud qdã au get: aliud aũt augef. Et alterãs qdẽ z qd alteraf sifr aliqd z quãtũ fm magis z mi nus alterata sunt z in quãto tempore.**

¶ Dat regulas de motu alterationis z augmẽti. circa qd tria facit. qr p pmittit quedã necessaria ad pro positũ. secũdo dat quasdã regulas veras de cõpa ratione hor motuũ. tertio excludit quasdã regulas falsas. secũda ibi [in duplo dupliũ.] tertia ibi [si aũt alterãs.] Dicit ergo q sic igif est in alteratione z augmento sicut in motu locali. qr sicut est ibi aliqd mouens z aliqd qd mouef z tps in quo mouet z omnia hec sũt aliquo modo quãta vel qtitate ex tẽsiua vel qtitate vtuali. sic in augmẽto est qd qd est augens z aliqd qd augef z in tpe qto z qtũ aliqd est aliud qd auget aliud qd augef z supple alteratione similiter alterũ qdẽ est qd alteraf z al terũ supple qd alterat. vel ut hẽt alia littera est ibi alterans z qd alteraf similiter est aliqd quãtũ qd alteraf z que alterata sunt alterant fm magis z min⁹ z alterant in tpe quãto. ¶ Notãdũ aũt q si cut in motu locali sumunt regule z maxime ex eo q cõcurrũt ibi diuersa quorũ qdlibet est aliq mõ quãtũ. sic in alteratione z augmẽto sumunt maxi me qr ꝯcurrũt ibi diuersa quoz qdlibet est aliquo modo qd qtũ. Nã sicut in motu locali dicim⁹ q si tãta virtus mouet tãtũ in tãto tpe z dupla mo uebit duplũ in media mediũ z sic de alijs: sic si tã tũ augmẽtãs vel tãtũ alterãs augmẽtat vel alterat tãtũ in tãto tpe z duplũ alterabit vel augmẽtabit duplũ z dimidiũ dimidiũ z sic de alijs. Si ergo tales maxime erãt dande oportuit phm distingue re que ꝯcurrũt ad alteratonẽ z augmẽtũ z quõ in eis reperitur rõ qtitatis prius q tales maximas poneret. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **In duplo duplum z duplum in duplo. Medium autem in medio tẽpore: aut in medio medium: aut in equali duplum.**

¶ Põit h⁹ maximas dicẽs q i duplo tpe aliqd aug mẽtat vel alterat duplũ z duplũ in duplo mediũ in medio tpe: aut in medio mediũ: aut si sit dupla vtus in equali tpe augmẽtabit vel alterabit duplũ opz enim per se loquẽdo z ut in talib⁹ motib⁹ refer unt ꝯtinuitas reperiri in eis h⁹ pportiones. Si aũt tales pportiones deficiãt hoc est per accñs z ut in talib⁹ motib⁹ impedit ꝯtinuitas. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ **Si aũt alterãs: aut augẽs tãtũ i tãto tpe auget: aut alteret: nõ necesse est mediũ: z mediũ i medio z mediũ. Sz nihil si ꝯtigit augmẽtabit: aut alterabit: sicut z i graui.**

¶ Remouet qsdã maximas fallaciã dicẽs q si alterãs aut augẽs auget: aut alteret tm in tanto tpe nõ est necesse z mediũ i medio z in medio mediũ augere vel alterare. Sed sicut ꝯtigit. i. sicut põt ꝯtingẽ q mediũ nihil augmẽtabit vl' alterabit sic z in graui ¶ Notãdũ ẽt q alterabile põt diuidi p fm ptes qti tatiuas. secũdo penes itẽsionẽ z remissionem. cũ ergo dicit q si tm auget vel alterat tm q non opz q mediũ augeat vel alteret mediũ si intelligaf de medio fm partes qtitatiuas falsũ est. nã si tantus ignis alterat duos pugillos aeris in tpe medietas illi⁹ alterabit vnũ pugillũ in eodẽ tpe. Sed si ue l ligaf de diuisione fz intẽsionẽ z remissionẽ: sic ue cũ est qd dĩ. Nã si tãtũ alterans alterat tãtũ mobi le sic itẽse dãdo sibi tãtũ de eẽ calido nõ opz medi um illius alterantis alterare i llo alterabile medio modo intense dando sibi medio modo esse calidũ

sic in graui nõ opz si tãta virt' mouet tãtuz graue per tantũ spatiũ q media virt' moueat illud graue per mediũ spatiũ. Nã q acqrit in motu locali est spaciũ mor' vel min' extensũ sicut qd acqrit per alterationẽ est eqlitas magis z min' intẽsa. sicut g remanẽte mobili itegro media virt' sz motũ locatẽ nõ mouet illud mobile per mediũ spatiũ qd tota virt' mouebat per totũ. sic remanẽte alterabili itegro media vit' alterãtis nõ alterabit illud alterabile medio modo itẽse qd tota virt' alterabit totaliter intẽse z sic finit sententia 7i libri phicoꝝ.

Incipit liber octauus phisicorũ Egidij Romani.

Lectio. I.

Utruz aũt fact' sit aliqñ mot': cũ nõ esset pri' z corrũpit iterũ sic q mouerĩ nihil sit: aut neq factus est: neq corrũpit: sz erat semper z erit: z hoc imortale: z sine quiete existit in his que sunt: ut vita quedam ens natura omnibus subsistentib'.

In hoc octauo ut dicebatur phũs intẽdit uenari utꝝ sit dare motũ eternũ. Circa qd duo facit. qz p̃ pbat motũ nõ incepisse sed fuisse eternũ. secũdo ex eternitate mot' inuestigat cõditionẽ p̃mi mobilis z p̃mi motoris. secũda ibi principiũ aũt cõsiderationis. Circa p̃m duo facit. qz p̃ p̃mittit hanc qõnẽ utrũ mot' sit fact' an sit etern'. secũdo incipit exequi de qõne illa adducẽs rõnes plurimas q mot' ul'r nõ põt icipe. sz de necessitate est dare motũ eẽ eternũ ibi incipieremus aũt. Circa p̃m tria facit. qz p̃ pponit qõnẽ p̃dictã secũdo ostẽdit qd sẽserũt antiqui de factione mũdi z de eternitate mot'. tertio assignat utilitatẽ quã ꝯsequimur ex h' qõne. secũda ibi Sz quã qdẽ. tertia ibi ꝯsiderãdũ igit de h. Circa p̃m duo facit. qz p̃ ait ingrendũ eẽ an mot' sit etern' an sit fact'. Secũdo ait q nõ opz ingrẽ an mot' sit. qz oẽs naturalr loquẽtes ꝯcedunt motũ eẽ ibi eẽ qdẽ. Dicit ergo q ingrendũ est utrũ mot' sit aliqñ fact' cũ nõ eẽt pri'. z iterũ ingrẽdũ utrũ mot' sic corrũpit q omnino desinat: ita q nihil sit. i. cõtingat moueri: aut factus est mot'. qz non incepit: nec corrũpit qz non desinet: sed erat semp z erit sine qete existit in his que sunt. i. in entib' z ipe mot' est ut ens vita quedã oib' subsistẽtib' natura. i. naturaliter. Dubitaret forte aliqs quõ mot' sit vita quedã oib' subsistẽtib' naliter. Dicẽdũ q triplici via uenari possum' eẽ h' vitã. Nã natura ad naturalẽs se hẽt ut ꝯor ait sicut aia ad animata. Nã sicut aia est p̃ncipiũ motus in aialib': sic nã est p̃n͂m motus in naturalib': mot' g naliũ est qdã opus nãe z est qdã act' cui' p̃n͂m est nã. z qz ut dictũ est nã in nalib' se hẽt sicut aia in reb' aiatis cũ actus aie sit viuere: mot' qui est qdã act' nãe dicet esse quedã vita. Nãqz nã est p̃n͂m mot' z infiuit motuz in reb' nalib' sicut aia est p̃n͂m vite influit vitã in reb' viuentib'. vno ergo modo mot' dicit esse quedã vita si cõparant naturalia ad viuentia. secũdo motus põt dici quedã vita naturaliũ si cõparanẽ naturalia ad artificialia. Naturalia eni hñt in seipis p̃n͂m mot'. Ideo quodãmodo dicunt viuere qz in seipis hñt vnde moueant. mot' eni vĩ eẽ qdã op' vite: artificialia vo sm q h' sũt: nõ hñt in seipsis vnde moueri possint. Ideo quodãmõ sũt mortua nõ habentia in se p̃ncipiũ motus sm q huiusmodi sũt: pñt dici quodãmõ viuẽtia. Mot' ergo ipse est quedã vita his que nã subsistũt. tertio mot' dicit vita si nõ accipiat mot' quilibet sed referat hoc ad motũ celestẽ. mot' eni ille celestis q sz pbz ẽ ppetu' z etern' nec est fact' nec corrũpit. h' mot' est qsi vita quedã hisqz sbsistũt naliter: qz oia nalia per h' motũ subsistũt z accipiũt eẽ. Ulteri' forte dubitaret aliqs de quo motu intẽdit phũs querere utꝝ sit fact' vel sit etern': vult eni hic ingrere de motu in cõi vel de motu celesti. Dicẽdũ q sm ꝯres pbõs intẽdit querere de motu celesti an sit fact' an etern'. tãgit aũt qsi tria per que pbari põt q rõnes phi arguũt de motu celesti. p̃m est qz rõnes ei' eẽnt insufficiẽtes nisi argueret de h' motu. Nã mot' alij nõ ꝯtinuant nisi p motũ celestẽ. Eternitas g in alijs motib' nõ est insufficiẽter g pbaret phũs motũ eẽ eternũ nisi argueret de motu celesti. secũdo h idẽ appet ex mõ querẽdi. Ingrit eni an mot' qui est vita quedã hisqz subsistũt nã sit fact' an sit etern'. Cũ igit mot' ille celestis maxĩe sit huiusmodi vita rõnẽ eius de tali motu videnẽ arguere. tertio hoc pz nõ solũ ex mõ qrẽdi sz z ex mõ arguẽdi. arguit eni q iõ mot' est etern' qz ante oẽz motũ nouũ est dare aliquẽ motũ: sed mot' p̃cedẽs oẽz motũ nouũ est mot' celestis. iõ de hoc motu videt phũs intẽdere cũ arguit motuz et'nũ eẽ. hec igit ẽ via cõmẽn. alij aũt multi peripatetici huic vie cõtradixerũt. dixerũt eni rationes phi pbãtes eternitatẽ mot' nõ arguere de motu celesti sed de motu in cõi qd tripl'r ostẽdũt. p̃ ex ipis rationib' arguẽtib'. dicũt eni nullã rõnẽ hic factã arguere eternitatẽ de motu celesti sed de motu in cõi. Ulteri' inferi' phũs ingret an aliqua moueant semp frustra. igit hoc ibi ingreret si hic pbaret motũ celestẽ eternũ eẽ. tertio inferi' phũs volẽs pbare aliqua moueri semp supponit eternitatẽ mot' quã hic credidit demõstrasse. Si g hec demõstrasset eternitatẽ mot' celestis cũ ex hoc inferi' pbet corpa celestia moueri semp z eternaliter peteret q est in p̃n͂o: z pbat idez per idẽ. Possum' aũt huiusmodi diuersitatẽ qdãmõ ad ꝯcordiã reducere: dicẽdo q rõnes hic adducte pbãt utrũqz. Ostẽdit eni motũ ul'r uel motũ i cõi nõ incepisse z motũ celestẽ eẽ eternũ. Nã sm pbz rõ mot' ul'r nõ incepit qz oẽz motũ nouum p̃cedit aliqs motus. qcqd eni de nouo mouet z quicquid est in potẽtia ut moueat indiget aliquo qd mouetur actu qd faciat ipm potẽtia motũ actu motũ. h' aũt sit actu motũ a quo actu moto depẽdet oẽ potẽtia motũ est celũ. Rationes g hic facte si totã virtutem earũ cõsiderem' arguũt motũ in cõi nõ icipere z ostẽdit motũ celestẽ a quo ois mot' depẽdet et nõ icipere: qz per huiusmodi motum fit actu motũ quicqd est potẽtia motũ. utrũqz ergo ostẽdunt rõnes p̃dicte. Sed clari' z sensibili' huiusmodi rõnes ostẽdũt nõ incepisse motũ in cõi qz nõ icepisse motũ celestẽ: qz g doctrina prudentiũ dz esse clara z manifesta ut phũs clari' suũ ppositũ ostẽderet inferi' pbat supercelestẽ motũ non incipere sed esse eternũ. non ergo sunt frustra z superuacue rationes inferius inducte. Deinde cum dicit.

Esse quidẽ eni motũ oẽs affirmãt de natura aliquid dicẽtes: ppter hoc q mũdũ

facimus de generatione ꝛ corruptione eē considerationem omnibus his ipsis: quã impossibile est esse nisi sit motus.

C Ostēdit ꝙ nō opꝫ ꝓbare motū eē: qꝛ eē quidē motū ēs dicētes aliqd de na affirmant. Nā ꝑ ꝓphos ꝙ loquētes nāliter faciūt. i. gñant mūdū: opꝫ oīs illis pħis eē cōsideratione de gñatione ꝛ corruptione: q̄ sine qua ꝯsideratione īpossibile est eē nisi sit motus. Nullus eni pōt sufficiēter ꝯsiderare de generatione ꝛ corruptiōe nisi ꝯsideret de motu. C Notādū āt ꝙ eē eternū: ꝓsupponit eē q̄d eni est eternū: q̄d est. qō q̄ antes sit p̄cedū qōnez an eternus sit. Nec ꝙ p̄bs videret puertisse ordinē: qꝛ que sunt ꝯ mot⁹ sit etern⁹ nō ꝓus querēs an mot⁹ sit. āt ꝙ nāliter loquētes affirmāt motū eē. Nō ḡ opoꝛ tꝫ mot⁹ ꝙ̄ q̄ram⁹ an mot⁹ sit etern⁹ q̄rere an mot⁹ sit. ꝫ opꝫ hic supponere tāq̄ notū ꝛ tanq̄ aliqd ab oīb⁹ nālib⁹ affirmatū. C Notādū ēt ꝙ aīt oēs aliqd dicētes affirmare motū eē. Nā aliqui pħi negauerūt motū eē: ut Parmeni. ꝛ Meli. Sꝫ illi nō dixerūt aliquid de nā. qꝛ ḡ sic dicēdo nullo mō loquebant nāliter. de loquētib⁹ eni nāliter nullus vnq̄ negauit motū. C Notādū eciā ꝙ gñatio mūdi pōt itelligi dupl'r. uel ꝫ se totū: uel ꝓm aliq̄ ptē. nullus eni fuit pħs nāliter loquēs qui nō faceret: nō generaret mūdū uel ꝓm se tm̄: uel ꝫ aliq̄ ptē it in ipo. oēs ḡ nālem fecerūt mētionē ꝛ cōsiderationē de gñatione ꝛ corruptione ꝙ eē nō poterat nisi cōsiderarēt ēt de motu: qꝛ gñatio ꝛ corruptio uel sūt mot⁹ ul' terminus mot⁹ ꝓꝓ qō sine motu eē nō possunt. C Deinde cum dicit.

C Sed quātūqdē infinitos mūdos dicūt eē: quosdā qdē fieri: quosdā aūt corrūpi: sed mūdoꝝ semp dicūt eē motū. Necessarium enīꝫ generationes ꝛ corruptiones cum motu esse ipsorum.

C Ostēdit qd senserūt pħi de eternitate mot⁹ ꝛ de factione mūdi. Circa qō duo facit. qꝛ ꝓ ponit opinionē democriti ꝛ leucippi ponētes īfinitos mūdos ꝛ motū semp eē. secūdo ponit opinionē Empedo. ꝛ anaxago. ponētiū vnū mūdū ꝛ dicētiū motum nō semp esse ibi. quicūq̄ aūt vnū. Dicit ergo ꝙ pħi quātu. i. magni cuiusmodi supple fuerunt Democrit⁹ ꝛ Leucipp⁹. hi pħi dicūt mūdos eē īfinitos ꝛ quosdā quidē mūdoꝝ dicūt fieri. i. generari quosdā ūt corrūpi: ꝛ dicūt ēt motū semp eē. Nā gñationes ꝛ corruptiones ipoꝝ mūdoꝝ necessariū est eē cū motu. C Notādū aūt ꝙ Democritus ꝛ Leuci. appellat pħs q̄tos. i. magnos: qꝛ multū studuerūt in nālib⁹ ꝛ de oib⁹ uoluerūt reddē rōnē ꝙ ꝓp̄ de gñatione. C Notandū ēt hos pħos posuisse rerū pn̄ corpa īdiuisibilia semp per se mobilia: quoꝝ aggregatiōe ꝯstitut⁹ est iste mūdus. nō solū iste mūdus in quo sum⁹: ꝫ ēt infiniti alij ꝯstituti sūt ex aggregatiōe taliū athomoꝝ. pōebāt eni huiusmodi athomos per se semp mobiles rectos in infinito uacuo. ꝛ qꝛ i īfinito uacuo est de re infinitas partes dicebant ꝙ sicut in hac pte uacua sum⁹ gñat⁹ est iste mūdus: sic in īfinitis alijs ptib⁹ uacui existentis ex hoc celū qō videm⁹ gñati sūt alij mūdi. Cū ergo in īfinito uacuo ponerēt cōtinuā gñationē ꝛ corruptionē mūdorū: ꝛ gñatio ꝛ corruptio nō sint sine motu dicebant motū semp eē. imo eoipo ꝙ ponebant corpa īdiuisibilia reꝝ pn̄ sp ꝛ ꝑ se ꝛ mobilia opoꝛtebat eos ponere motū nō īcepisse ꝫ semp eē. C Deīde cū dicit

C Quicūq̄ aūt vnū ꝛ nō eē semp de motu apponūt ꝫ ratione. Si igit cōtigit aliqñ nihil moueri dupl'r necē ē h accidē. Aut eni sicut Anaxa. dic. Inqt eni ille sil' oib⁹ existētibus ꝛ quiescētibus in infinito tpe motū facere itellectū: ꝛ disgregare.

C Ponit opiones Anaxa. ꝛ Empe. ponētiū vnū mūdū ꝛ dicētiū motū nō sp eē. Circa qō tria facit. qꝛ ꝓ ponit opinionē Anaxa. secūdo narrat opinionez Empe. tertio recitat vba Empe. ꝑ que vba opinionē suā ꝓferebat ibi. ampli⁹ sic Empe. ꝛ ibi. dicēs sic. Dicit ḡ ꝙ qcūq̄ pħi faciūt mūdū vnū ꝛ h⁹ mūdū nō dicūt sp eē ꝛ de motu opponūt secūdā rationē. vꝫ qdē nō semp sit mot⁹. rōnabile eni ē si nō semp est mūdus uel. si nō semp est mobile ꝙ nō sp sit mot⁹. si igit nō sp ē mot⁹: ꝛ ꝯtigit aliqñ nihil moueri dupl'r necesse est h accidē. aut eni sicut Anaxa. dicit. inqt eni ille. i. Anaxa. qꝛ i quodā chaos ꝛ in quodā isto ꝯfuso simul existētib⁹ oib⁹ ꝛ quiescētib⁹ in īfinito tpe. i. per īfinitū tp̄s postea post tātū tēpē ꝯtigebat itellectū facere motū ꝛ disgregasse ex illo chaos ꝯfuso. mot⁹ ḡ ul'r ꝓm anaxa. est talis: qꝛ itellect⁹ quē posuit eē ul'm pn̄ mot⁹ taliter īcepit moueri ꝛ disgregare illō chaos ꝯfusū. C Dubitaret forte aliq̄s qꝛ vi hic pħus dicē ꝙ hi pħi rōnabiliter dicebant motū nō sp eē: qꝛ ponebāt mo nō semp eē. h aūt v⁹ fl'm: qꝛ oēs pħantes posuerūt mām igenitā ꝛ icoꝛruptibilē ꝛ eternā: qꝛ oēs timuerūt dicere ex nihilo fieri aliqd. rursus oēs p̄cedentes pħꝫ posuerūt mām eē aliqd in actu: dicētes eā eē corp⁹. uel si ꝓm vitatē mā nō est corp⁹ nunq̄ tñ absolute a foꝛa corpis: q̄ si mā est eterna ꝛ corp⁹ eternū ꝛ per ꝯñs mo eternū: qꝛ ꝓm pħꝫ oē corp⁹ est mobile. nullus ergo pħantiū posuit eē aliqō tēpus in quo nō eēt aliqō mobile. Dicēdū ꝙ lꝫ oēs pħantes posuerūt mām ingenitā ꝛ dixerūt eā uel nō eē corp⁹ uel nō absolui a foꝛa corpis. Aliq tñ dixerūt aliqō tp̄s fuisse in quo nullū erat mobile sub rōne qua mobile: qꝛ aliqō tēpus fuit in quo h⁹ mā uel huiusmodi corp⁹ nō hēbat illū ordinē uel aliaꝫ ꝓportionē ad intellectū uel ad litē ꝛ ad amicitiaꝫ: uel ad alia pn̄cipia mouentia ꝓm quē ordinē ul' ꝫ quā ꝓportionē ad huiusmodi pn̄ mouentia ꝯtingerent huiusmodi corp⁹ moueri. rōnabil'r ḡ huiusmodi pħi ponebāt motū nō semp eē: qꝛ ponebāt p̄ fuisse tp̄s aliqō in quo lꝫ eēt aliqō corp⁹ nō tñ erat sub rōne qua mo ꝛ ut posset in illo tpe moueri: qꝛ nō erat tūc ꝓportio illa que est motoris ad mobile ꝛ que reqrit ad motū. C Deinde cum dicit.

C Aut sic Empedocles in pte moueri ꝛ iteꝝ qescere. Moueri qdē cū amicitia ex multis faciat vnū aut discordia multa ex vno. Quiescere autē in medijs tēporib⁹

C Ponit opīonē Empe. dicēs ꝙ aut ponēdū est motū nō semp eē sicut dixit Anax. aut sicut dixit Empe. qui ait pte alia tpis moueri. i. esse motū. ꝛ iterū in alia pte tpis qescere moueri qdē cū amicitia ex multis faciat vnū: aut cū discordia facit multa ex vno. quando ergo lis uel amicitia erāt in actu suo

tūc ꝯtigebat mot⁹: sed in tpib⁹ medijs qñ nec amicitia nec lis aliqd opabat̃ ꝯtigebat gescere. ¶ No tãdū nūc ꝙ̃ Anaxa. ꝙ̃ Empe. posuisse motū nō sp aliter tñ ⁊ aliter: qꝛ Anaxa. posuit motū icepisse: ꝫ postꝙ̃ incepit sp postea ꝯtinuebat̃. Empe. vo negauit motū sp eē nō qꝛ dixerat ul'r motū icepisse. sed qꝛ ponebat aliq̃ tpa itermedia in gb⁹ nihil cōtigebat moueri. Nã ẜm eū postꝙ̃ amicitia oīa cōgregauerat ⁊ fecerat ex eis aliqd vnū prius ꝙ̃ discordia disgregaret erat dare tp̃s intermediū in quo nihil oīno mouebat̃ ꝑpter hãc iterruptionē mot⁹ dicebat motū nō semp eē. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Dicēs sic inquãtū qdē ex plurib⁹ vnū dicit nasci: inquãtū iterū ex vno geminato plurima pficiunt̃. Sic que fiunt res: ⁊ nullo modo ipi⁹ est ẜm vnū sic aūt pmutant̃: neqꝫ sit pficiunt̃. Sic aūt sp sūt imobiles ẜm circulū. Hoc eni qḋ sic pmutat̃ ab hinc inde dicere ipm opinandum est.

¶ Ponit uerba Empe. sub qb⁹ suã opionē ꝑferebat ideo ait ꝙ Empe. erat sic dicens. i. sub his uerbis suã opinionē ꝑferebat. vꝫ ꝙ inquãtū ex plurib⁹ dī dicit. i. ꝯsueuit nasci vnū qḋ fit per amicitiã ⁊ inquãtū iterū ex vno generato plurima pficiunt̃. i. plurima gñant̃ qḋ fit per discordiã sic ꝙ. i. ẜm hūc modū res fiūt. i. generant̃ ⁊ sunt in motu: imo ẜm hūc modū cū lis ⁊ amicitia sint i actu suo: sic mūdus ē in motu ꝙ nullo mō est ipsi⁹ ꝙ sit ẜm vnū statum sic ergo res pmutant̃ nec simul pficiunt̃. Nã ut dicebat pfectio. i. pfectio rerū siue fiat per litē disgregantē siue per amicitiã ꝯgregantē nō simul fit. i. in instanti sed fit in tpe. ẜm ergo Empe. fit. i. tpe litis ⁊ amicitie res sūt in motu. Sed sic tpib⁹ itermedijs qñ regnat lis nec amicitia res sunt semp imobiles ⁊ hoc ẜm circulū: qꝛ circulariter ponebat ꝙ nunc eēt lis ⁊ eēt mot⁹ disgregationis nunc amicitia ⁊ motus cōgregationis. nūc nūt erat tp̃s intermedium in quo nullus mot⁹. Addit aūt ꝙ opinãdū est ẜm Empe. dicere ꝙ eni. i. res sicut permutant̃ ab hinc inde ab vno tpe usqꝫ ad aliō tps. ponebat eni ab vno usqꝫ ad aliud eē motū modo quo dictū est qꝛ ponebat sic in huiusmodi tpib⁹ eē motū ꝙ tñ tēporib⁹ intermedijs erat qes. ¶ Notandū autem Empe. metrice fuisse locutū ⁊ phiaꝫ suã tradidisse per uersus iō mō poetarū obscure loquebat̃ ⁊ metha. qḋ apparet ex mō loquēdi. cū eni uolebat dicere ꝙ hoc ꝯsuevit nasci dicebat hoc didicit nasci sequēs modū metha. ⁊ ꝑuerbiū. nã ꝑuerbialiter dicim⁹ aliquē bñ didicisse rē quã sepe facere ꝯsueuit: qꝛ g̃ Empe. sic metrice ⁊ extranee loq̄bat̃: iō forte phūs pri⁹ narrauit potētiã suã ⁊ postea posuit vba ei⁹ ut ex vbis ipi⁹ posset sua opinio accipi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cōsiderãdū igit̃ de hoc quō se hꝫ: ꝑ ope eni nō solū ad nature cōsideratonē sed veritatē sed ad scientiã de pncipio pmo.

¶ Ostēdit quã utilitatē ꝯsequimur ex q̃ si pdicta dicēs ꝙ ꝯsiderandū igit̃ de hoc. i. de questione pdicta quō se hēt utrū. s. sit fact⁹ mot⁹ uel sit eternus. Nã inuestigare hoc est pre opere. i. est expediēs ⁊ utile nō solū ad ꝯsiderationē nãe ⁊ ad vitatē sciētie nãlis: sed ēt est utile ad mathematicã ⁊ ad scientiaꝫ de pa⁹ p̃. nã ex eternitate mot⁹ ꝑbat phūs in hoc 8⁰ ⁊ in 12⁰ metha. pm̃ pn̄m eē ⁊ hēre potentiã infinitã. ¶ Notandū aūt ꝙ ut colliḡr dī supuacuū est ex eternitate mot⁹ inuestigare pm̃ pn̄m eē. nãqꝫ tūc dicit̃ aliqḋ aliquo modo supuacuū nisi siue def illō siue ꝯtrū nihilomin⁹ habet̃ intētū. siue eni ponam⁹ motū eē eternū siue nō opꝫ pa̅m pm̃ eē ꝙ sit cã eterni mot⁹. si vo ponam⁹ motuꝫ incepisse necesse est pm̃ pn̄m eē: qꝛ oē nouuꝫ indiget aliqd in nouãte. nō ergo indigem⁹ eternitate mot⁹ ad inuestigādū pm̃ pncipium esse. Lectio. II.

Napiem⁹ aūt pmū ex diffinitis a nobis phisicis pri⁹. Dicim⁹ aūt motū esse endelichiam. i. actum mobilis ẜm ꝙ est mobile. Necesse ergo existere res possibiles moueri ẜꝫ vnūquēqꝫ motū. Et sine motus diffinitione oīs utiqꝫ cōfitet̃ necessariū esse motum possibile moueri ẜm vnūquēqꝫ motū ut alterari alterabile: ferri aūt ẜꝫ locuꝫ mutabile. Quare pri⁹ oportet eē cōbustibile ꝙ̃ cōburatur: ⁊ cōbustiuum ꝙ̃ comburere.

¶ Postꝙ̃ phūs ꝑposuit qōnē hãc an mot⁹ sit fact⁹ an sit etern⁹ ⁊ narrauit qd antiqui senserūt de factione mūdi ⁊ de eternitate mot⁹ ⁊ ostēdit ꝙ̃ utile ⁊ ꝙ̃ sūmope est iuestigare aliqd de huiusmodi qōne. in parte ista ut dicebat̃ phūs exequit̃ de qōne pdicta ostendēs per plurimas rationes motuꝫ eē sempiternū. Circa qḋ tria facit: qꝛ p̄ ponit hm̃ rōnes. secūdo iprobat opiniones ꝯdicētiū rationib⁹ pdictis ⁊ negãtiū sēpiternitatē mot⁹. tertio soluit rōnes possibiles fieri in ꝯtrū per quas qs negare posset motū eē sēpiternū. 2ª ibi [sed nō aliqñ qdē erat.] 3ª ibi [ꝯria aūt his.] ¶ Ad euidētiã prime ptis sciēdū ꝙ motū nō eē sempiternū dupl'r qs negare posset. p̄ si diceret oēꝫ motū eē nouū ul'r oēm motū incipe. secūdo si dicet oēꝫ motū aliqñ desinere. duo ergo facit: qꝛ p̄ ꝑbat ꝙ mot⁹ ul'r nō icepit. secūdo ostendit ꝙ mot⁹ ul'r nō desinit nec corrūpit ibi [eadeꝫ ratio est.] Circa pm̃ tria facit ẜm ꝙ tripl'r ostēdit motū ul'r nō eē factū nec icipe. pmo eni ōndit hoc eē ex pte ipi⁹ mot⁹. secūdo ex pte mouētiū. tertio ex pte tpis qḋ est nūm mot⁹. 2ª ibi [at vo ꝫ ampli⁹.] 3ª ibi [adhuc aut pus ⁊ posteri⁹.] Circa pm̃ duo facit. qꝛ p̄ pmittit quedã necessaria ad ꝑpositū. secūdo ex illis pmissis arguit itētū ibi [siquidē ergo ⁊ hoc factū.] pma in duo ẜꝫ ꝙ duo necessaria pmittit. 2ª ibi [ēt ergo hoc necessariū.] Dicit g̃ ꝙ ad ꝑbãdū motū eternū eē ⁊ nunqꝫ icepisse icipiem⁹ p̄ ex diffinitis nobis pus in his phisicis. i. in tertio phicoꝝ dicim⁹ ꝙ ut patuit ibi motū eē endelichia. i. actu mobilis ẜm ꝙ est mobile. necesse ergo est res possibiles moueri existere supple pri⁹ ẜꝫ vnūquēqꝫ motū. qōlibet eni accñs psupponit suū sbm. mot⁹ g̃ cū sit act⁹ mobilis psupponit mobile. Cū g̃ mot⁹ sit qōdã accñs ipi⁹ mobilis ut pꝫ ex ipa diffinitione mot⁹ opꝫ mobile pexistē suo motui. Addit aūt ꝙ sine diffōne mot⁹. i. ⁊ si nō esset diffinitio mot⁹ nihilomin⁹ apparet eē uerū qḋ dictū est. Nã oīs utiqꝫ ꝯfitebit̃ ꝙ moueri. i. ipi moueri ⁊ ipsi motui necessariū est eē supple pri⁹ possibile moueri. i. mobile ẜꝫ vnūquēqꝫ motū ut ipi al-

terari necessariū est preexistere alterabile ⁊ ipsi fieri sm locū necessariū est pexistē mutabile sm locū qꝛ opꝫ prius eē cōbustibile q̄ꝫ cōburaṫ: ⁊ nō solū mobile pcedit suū moueri sꝫ ēt motiuū ⁊ possibile agē pcedit suā actionē. nā prius necesse est eē ipꝫ cōbustiuū q̄ꝫ sit ipm cōburere. ¶ Dubitat et forte aliqs quō uerū sit ꝙ mobile sm vnūquodqꝫ motū pcedit suū moueri. Nā vꝫ hoc eē falsū. nā celū qd̄ est mobile sm locū nō pcessit motū suū localē. nā sequendo opinionē pħi nō p᷑ius fuit celū ⁊ postea mouebitur localiter. nā cū in ppetuis nō differat eē ⁊ posse statim cū fuit celū mouebaṫ localiter cū tā celū q̄ꝫ eius mot⁹ sm pħm̄ sint perpetua. ¶ Amplius cū statī gn̄atus est ignis nisi ipediaṫ ascēdit sursū. hꝰ ergo mobile nō opꝫ pcedere suū motū. Dicēdū ꝙ sm quosdā semꝑ mobile pcedit suū motū nō tē pore sed natura. Nā cū sbm ult᷑ pcedit suū accñs opꝫ mobile naturaliter pcedere motū. hoc aūt dictū multū vꝫ ꝯcordare cū uerbis pħi cū ex hoc pbat mobile pcedere suū motū: qꝛ est act⁹ ⁊ accñs ipsius: sed lꝫ hic sit quedā ueritas: ꝙ mobile naturaliter pcedit suū motū nō tn̄ huiusmodi ueritas sufficit ad declarandā mētē pħi. intendit eni pħs pbare motū tpe nō icepisse: qꝛ nunq̄ꝫ pōt dari aliqua mutatio noua quā tpe nō pcedat alia mutatio quare opꝫ motū sꝫ pħꝫ ult᷑ nō eē tēporalē. Ad hoc ergo pbandū pmisit pħs ꝙ mobile pcedit suū motū: ut si poneret ēt ꝙ eēt dare motū aliquē p̄m factū argueret hoc inconueniēs ꝙ ante illū p̄m motū eēt aliqs mot⁹: qꝛ mobile ⁊ factio mobilis que est qdā mot⁹ de necessitate pcessit motū illū. oportet ergo motū nouū sm pħm̄ pcedit aliqs mot⁹ nou⁹ tpe. Nā qꝛ icōueniēs videṫ pħs ꝙ sit mobile eternū ⁊ moueaṫ tpaliter. iō ois mot⁹ nouus sꝫ ipꝫ psupponit mobile nouū: oē aūt mobile nouū psupponit factionē aliq̄ꝫ ergo nō est dare aliquē motū nouū quē tpe nō pcedat aliqs mot⁹ ut factio mobilis ut ergo pateat intētio pħi sciēdū ꝙ mot⁹ est actus entis in potētia. duplex est tn̄ potētia. quedā eni ē abijciens actū ⁊ nō est cōiūcta suo actui sed tpe pcedit suū actū: qdā vō est nō abijciēs actū quē nō opꝫ tpe pcedere suum actū: ⁊ sicut distinguim⁹ de potētia mobilis sic distinguendū est de motu qui est actus mobilis. Nam sm pħm huiusmodi act⁹ cuiusmodi est mot⁹ pōt eē perpetuus ⁊ etern⁹ ⁊ talis mot⁹ est mot⁹ celestis ⁊ pōt eē tpalis ⁊ factus ⁊ huiusmodi est mot⁹ aliorꝫ mobiliū. Cū ergo i perpetuis tpe nō differat eē ⁊ posse: qꝛ si ppetua prius possent esse q̄ꝫ essent tā ppetuo nō eēnt. in tpalib⁹ vō ēt tpe potētia pcedit actū. his visis satis appet quō ex eo ꝙ mot⁹ est act⁹ entis in potētia pri⁹ opꝫ ꝙ sit mobile q̄ꝫ sit ipse motus. Nā si huiusmodi mot⁹ est perpetu⁹: qꝛ in perpetuis tpe potētia nō pcedit actū in huiusmodi motu mobile est pri⁹ suo motu nō tpe sed natura. Nāqꝫ qꝛ tpe ⁊ duratione nihil est pri⁹ eterno ⁊ ppetuo ipossibile est ꝙ motū eternū ⁊ ppetuū tpe pcedat aliqd̄ mobile. si vō motus ille sit nou⁹ ⁊ tpalis: qꝛ in nō ppetuis tpe potētia pcedit actū: opꝫ eē aliqd̄ mobile qd̄ tpe pcedit talē motū. intentio ergo pħi est ꝙ non est dare p̄m motū tpalē ⁊ nouū: qꝛ cū motū nouū tpe pcedat aliqd̄ mobile nouū: ⁊ oē mobile nouū pcedat aliq̄ factio si aliquis mot⁹ nou⁹ eēt p̄m⁹ tūc huiusmodi motū tpe pcedet et aliqs mot⁹ ⁊ aliqua factio ut factio ipsius mobilis qd̄ psupponit talis mot⁹. nō ergo pōt dari ꝙ mot⁹ nou⁹ sit mot⁹ p̄m⁹: nisi sm pħꝫ incidam⁹ in hoc incōueniēs qd̄ ante p̄m motū sit aliqs mot⁹. sed ꝙ hec via pħi nō ꝯcludat in sequētib⁹ appebit. Ex hoc aūt soluiṫ ꝙ hec ratio p̄a: qꝛ mot⁹ celi sm pħm̄ nō est tpalis sꝫ ppetu⁹. non ergo opꝫ talē motū pcedere aliqd̄ mobile tpe sꝫ nā. qd̄ vō addebaṫ deinde videṫ iportare maiorē difficultatē: h⁹ⁱ m̄ difficultatē soluit ꝯᶜᵒʳ distinguēdo de potētia dicēs qꝛ semꝑ in motu nouo tpe potētia pcedit actū. sed h⁹ⁱ potētia nō semꝑ fūdaṫ in ipo mobili cui⁹ est ipse mot⁹: sed aliqñ fundaṫ in alio: ut si statī cū est ignis ascēdit sursū h⁹ⁱ ascēsus ⁊ huiusmodi mot⁹ tpe prius fuit in potētia q̄ꝫ eēt in actu. sꝫ huiusmodi potētia nō fūdabaṫ in igne cui⁹ est ipe mot⁹: sed fūdabaṫ in aere ⁊ in aqua ex qua factus est ignis cui cōpetit sic moueri. Sed si uolum⁹ saluare modū loquēdi pħi possum⁹ dicere sm ꝙ vnūquodqꝫ motū nouū tpe pcedit mobile cui⁹ ē ille motus: sꝫ huiusmodi mobile qd̄ tpe pcedit suū motū aliqñ dicit qd̄ in actu: aliqñ qd̄ in potētia. ut si ferri sursū est mot⁹ ignis nulla est latio sursū si sit tpalis ⁊ noua quā nō pcedat ēt tpe uel ignis in actu uel ignis in pō: ut si nō statī cū est ignis ferṫ sursū tūc talē motū pcedit ignis in actu. Si vō statī cū est actu ignis sursū ferṫ: tūc huiusmodi motū pcedit tpe aq̄ uel aer qui est ignis in pō ⁊ ex quo fact⁹ est ignis. ⁊ hoc suffic̄ ad saluādā itētionē pħi. Nā siue statī cū est ignis feraṫ sursū siue nō. semꝑ enim motū ignis pcedit factio ignis: qre si mot⁹ alicui⁹ mobilis sit nou⁹ ⁊ sit p̄m⁹: cū semꝑ oēꝫ talē motū pcedat factio mobilis ante p̄m motū erit aliq̄ mutatio siue aliqs mot⁹ qd̄ est icōueniēs. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs utrū sic sit ex parte agētis ⁊ motiui sicut est ex parte passi ⁊ mobilis: ut utrꝫ cōbustiuū ⁊ ult᷑ oē motiuū pcedat suū cōburere ⁊ suum mouere sicut cōbustibile ⁊ ultra oē mobile pcedit suū cōburi ⁊ suū moueri. Dicēdū ꝙ quodāmō sequēdo viā pħi est dissile de motiuo respectu mouere ⁊ de mobili respectu moueri. nā sicut moueri sm ipꝫ qddā est ppetuū qddā tpale. mobile perpetuū nō pcedit mobile aliqd̄ tpe sꝫ nā. moueri vō tpale ēt tpe pcedit aliqd̄ mobˡᵉ sic duplex est mouere tpale ⁊ eternū. mouere aūt eternū pcedit motū aliqd̄ nō tpe: sꝫ nā. nā sicut nāliter celū pcedit suū moueri sic itelligentia nāliter pcedit suum mouē: mouere vō tpale ēt pcedit aliqd̄ moueri sicut moueri tpale pcedebat aliquod mobile. Aduertēdū m̄ ꝙ sicē moueri passiuū mobile cui⁹ erat illud moueri nō semꝑ pcedebat tpe actu sed potētia ut lationē ignis sursū nō semꝑ pcedit ignis in actu sꝫ aliqñ ignis in potētia. sic mouē actiue q̄ꝫ tūcūqꝫ sit tpale nō opꝫ ꝙ tpe pcedit illud mouē motiuū in actu cui⁹ est tale mouere: sed sufficit ꝙ pcedat ipm mouere in potētia. Nā sicut statim cū est ignis pōt moueri ⁊ ascēdere sursū: sic statī cū est ignis pt cōburere ⁊ mouere. moueri ergo passiuū ignis ut suū fieri sursū si sit tpale pcedit de necessitate ut ignis in actu si prius sit ignis q̄ꝫ ascēdat ut saltē pcedit ēt tpe aer uel aq̄ ex qua fact⁹ est ignis que est ignis in potētia: sic ēt mouere actiuū ipius ignis ut ipꝫ cōburere uel pcedit tpe ignis in actu si prius sit ignis q̄ꝫ cōburat uel pcedit tale cōburere aer ul᷑ aq̄ ex qua fact⁹ est ignis ⁊ que erat ignis in potētia. est ergo diligēter notādū qd̄ pħs dixerat de motu passiue sumpto siue de moueri aut ue

ritatē habere de motu actiue sumpto siue de mouere ut duplici via cōsequat̄ intētū. Nā sicut si diceret̄ q̄ aliqd mouere eēt p̄m̄ τ esset nouū duceret̄ ad hoc incōueniēs q̄ ante p̄m̄ mouere eēt aliqd mouere: sic si aliqd mouere eēt nouū τ eēt p̄m̄ duceretur ad hoc icōueniēs q̄ an̄ p̄m̄ mouere eēt aliqd mouere. Nā sic oē moueri passiue sumptū si sit nouum p̄cedit aliqd aliud moueri ut fieri ip̄ius mobilis cui⁹ est illud moueri: sic oē mouere actiue sūptum si sit nouū p̄cedit aliqd aliud mouere: q2 p̄cedit ip̄z illud mouere τ illud facere quo fiebat huiusmodi actiuū τ motiuū: quare cū oē moueri nouum p̄supponat mobile nouū: oē mobile nouū p̄supponit aliqd fieri nouū quo factū est illud mobile nullū moueri nouū erit p̄m̄ moueri: q2 tūc an̄ p̄m̄ moueri eēt aliqd moueri: sic q2 oē mouere nouū p̄supponit aliqd motiuū nouū: oē āt motiuū nouū p̄supponit aliqd mouere quo factū est illud motiuū. nullū mouere nouū poterit eē p̄m̄ mouere: q2 tūc ante p̄m̄ mouere eēt aliqd mouere: ut si cōburere ignis eēt nouū nō posset eē p̄m̄ cōburere: q2 cōburere ignis non p̄ōt eē nouū nisi ignis sit nouus ignis aūt nō p̄ōt eē nou⁹ nisi sit calefacta uel combusta aq̄ uel aliqd aliō ex quo gn̄at⁹ est ignis. sp̄ ḡ an̄ oē cōburere nouū est aliqd cōburere. ut aūt cōburere cuiuslibet ignis sit illō cōburere quo cōbustū est illō ex quo fact⁹ est ul' gn̄at⁹ h⁹ ignis. nullū ḡ cōburere τ nullū mouere h̄z p̄bz p̄ōt poni p̄m̄: q2 tūc ante p̄m̄ mouere eēt aliqd mouere qd̄ est incōueniēs. Sic ḡ vī eē dicēdū sequēdo rōnes p̄hi. Sz q̄ rōnes ei⁹ nō simplr̄ arguāt sz p̄cedāt ex suppōne falsi in p̄sequēdo patebit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ **Ergo τ hoc necessariū est aut facta aliq̄n esse cuz non essent aut perpetua esse.**

¶ Est penit⁹ aliō qd̄ est neciū ad p̄positū ostēdēduz dicēs q̄ ḡ supple cū neciū est mo^lē p̄cedē sui motū ē τ h̄ neciū q̄ mo^lia aut op̄z eē facta cū pri⁹ nō essēt aut op̄z ea eē p̄petua. de q̄libet eni nec̄ ē q̄ ul est perpetuū uel est t̄pale. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Sigdē igit̄ factū est mobiliū vnūqdq̄z necessariū est pri⁹ accepta aliā mutationē factā esse: τ motum s̄m q̄ factū est possibile motū eē: aut moueri. Si autem que sūt preerāt semp̄ motu nō existēte irrationabile quidem videt̄ τ ab insciētibus.**

¶ Ex p̄missis arguit itētū dicēs q̄ sigdē igit̄ vnūqdq̄z mobiliū supple qd̄ mouet̄ motu nouo factū est necessariū est p̄us acceptā eē τ pri⁹ factā eē aliaz mutationē τ aliū motū s̄m quē motū factū est ip̄z mobile qd̄ dicim⁹ possibile eē motuz aut possibile moueri. Nullus ḡ mot⁹ nou⁹ poterit eē p̄m⁹: q2 an̄ oēz talē motū p̄cedit alia mutatio ut factio ip̄i⁹ mobilis. Si v̄o dicat̄ q̄ aliq̄ mouent̄ motu nouo que nō sūt facta sz p̄petua vī oino irrōnabile: nō sedit q̄ si aliq̄ sint mobilia que sp̄ p̄erāt motu nō existēte. sp̄ ita q̄ sit aliqd mobile eternū cui⁹ mot⁹ sit fact⁹ τ t̄palis hoc ponere vī qdē irrōnabile ēt ab isipiētib⁹: ip̄i aūt isipiētes cogscerēt hoc eē irrōnabile. ¶ Notādū aūt viz rōnis hui⁹ ut sati p̄ōt patē p̄ho bita in hoc p̄sistere q̄ cū mot⁹ nou⁹ p̄supponat mobile nouū nullus mot⁹ nou⁹ poterit eē p̄m⁹: q2 oē motū cuiuslibet mobil' noui de necessitate p̄cedit aliqs mot⁹ s̄z quē factū est illō mobile: q2 re si talis mot⁹ eēt p̄m⁹ an̄ p̄m̄ motū eēt aliqs mot⁹ qd̄ est icōueniēs. ¶ Notandū ēt iō oino irrōnabile eē q̄ mot⁹ nou⁹ cōpetat mobili eterno: q2 que eterna sūt vniformiter se h̄nt oino. ḡ vī esse ridiculū ponere aliq̄ eterna τ nō dicere ea sp̄ immutabiliter se hēre ul' sp̄ vniformiter moueri. ¶ Dubitaret forte aliqs q2 vī q̄ hec rō p̄hi nō solū nō dēt simplr̄ sz ēt q̄ nō demōstrat ex suppōne. Supposit̄ eni oibus fūdamētis ei⁹ ut vī nō p̄bat motū nō icepisse. arguit eni q̄ cū motus p̄supponat mo^lis factionē nou⁹. si aliqs mot⁹ mobilis noui ul' aliqs mot⁹ nou⁹ eēt p̄m⁹ cū oēz talē motū p̄cedat factio mobilis tūc an̄ motuz p̄m̄ eēt aliqs mot⁹. diceret eni aliqs q̄ p̄p h̄ nō arguit̄ motū nō icepisse q2 nō poneret mot⁹ p̄m⁹ mobilis: sz ip̄a factio mobilis. Dicēdū q̄ supposit̄ fūdamētis ei⁹. i. possum⁹ ondē hāc rōnē p̄cludē duplicter. p̄ p̄p id qd̄ arguit̄ p̄ loci a maiori. Nā si itet mot⁹ nouos aliqs mot⁹ dz eē p̄m⁹ potissime vī q̄ h⁹ mot⁹ sit mot⁹ localis. Sz h⁹ mot⁹ si est nou⁹ nō p̄ōt eē p̄m⁹. ḡ nec aliqs mot⁹ nou⁹ ali⁹ poterit eē p̄m⁹. q̄ aūt mot⁹ localis nou⁹ nō possit eē p̄m⁹ sufficiēter p̄bat iō p̄hi suppositis fūdamētis ei⁹. Nā s̄m ip̄m ois mot⁹ localis nou⁹ p̄supponit mobile nouū. oē aūt mobile nouū p̄supponit factionē aliquā τ motū aliquē per quē factū est mobile. ḡ ois mot⁹ localis nouus p̄supponit aliquē motū τ nullus talis mot⁹ nou⁹ poterit eē p̄m⁹ τ per p̄ñs vn⁹ ali⁹ mot⁹ nou⁹ poterit eē p̄m⁹. Sz si nullus mot⁹ nouus poterit eē p̄m⁹ mot⁹ sp̄ an̄ oēz motū nouū est dare aliquē motū q̄ te mot⁹ ul'r nō icepit sz est eternus. ¶ Secūda via ad declarādū mēte p̄hi est ut rōnes hic facte suscipiāt supplemētū p̄ ea que dicūt in fine de gn̄atiōe. ibi eni. o. q̄ nunq̄ factio aliqua nec aliq̄ gn̄atio est mot⁹ p̄m⁹. Nā ois factio τ ois gn̄atio p̄supponit aliquā corruptionē. nunq̄ eniz aliqd fit uel gn̄at̄ nisi aliqd aliō corrūpat̄: q2 gn̄atio vni⁹ ē corruptio alteri⁹ nūq̄ eni aliqd corrūpit̄ nisi fit p̄us gn̄atū: sp̄ ḡ gn̄atio p̄suppōit corruptionē τ corruptio gn̄atione τ sic i īfinitū. Est ḡ intētio p̄hi q̄ ois mot⁹ nou⁹ q2 ē mo^lis noui p̄supponit factione mo^lis. Nullus ḡ tal' mot⁹ p̄ōt eē mot⁹ p̄m⁹ q2 tūc ante motū p̄m̄ eēt aliqs mot⁹: sed ut patebit in de gn̄atiōe sp̄ an̄ oēz factionē est aliq̄ corruptio nute oēz corruptionē aliq̄ factio. ul'r ḡ mot⁹ nō p̄t eē nou⁹ q2 semp̄ ante oēm motū nouū est dare aliquē motū. ¶ Tertio hoc idē declarari p̄ōt. Nā factio semp̄ est termin⁹ mot⁹ ut factio vni⁹ mobilis p̄supponit motū alteri⁹ mobilis qd̄ est illud mobile in potētia ut factio ignis p̄supponit alterationē aeris ul' alteu⁹ alteri⁹ qd̄ ē ignis in p̄ō. supposita ḡ q̄ sp̄ factio vni⁹ mobilis p̄supponit alterationez τ motū alteri⁹ mobilis de leui p̄bat̄ itētū. Nā motus nou⁹ ip̄i⁹ ignis p̄supponit factionē ei⁹: factio v̄o ignis p̄supponit motū alteri⁹ mobilis ex q̄ fact⁹ ē ignis ille. qd̄ aūt mot⁹ alteri⁹ mobilis si nou⁹ sit p̄supponit factionē ei⁹. sp̄ ḡ mot⁹ nou⁹ p̄supponit factionē τ factio motū. sp̄ ḡ ē mot⁹ an̄ motū τ factio an̄ factionē. nō ḡ icepit mot⁹. hāc āt viā multi vī sinare tert⁹. Nā iō p̄bat̄ q̄ mot⁹ nō est nou⁹ q2 sp̄ mot⁹ nou⁹ sp̄ ē mobilis noui τ p̄supponit motū s̄z quē factū est mobile qd̄ possibile ē moueri tali motu sp̄ ḡ ē mot⁹ an̄ motū τ factio an̄ factionē fulcat̄ tū hec tertia via τ secūda. nā iō ē mot⁹ an̄ motū τ factio an̄ factionez: q2 sp̄ gn̄atio vni⁹ est corruptio alteri⁹ τ e9. Ex h̄ ḡ appet q̄ si he rōnes p̄hi dicūt

sufficiēter ɔcludē opz q̄ arguāt nō solū de motu i
eis q̄ nunq̄ icepit: sz ēt de motu celesti. nā h' rō-
nes nō arguūt motū simplr nō icipe nisi supponat
q̄ gñatio ꝛ corruptio se hñt ꝑ3 circulum ita q̄ ois
mot' nou' ꝑsupponit factionē mo^lis. factio aūt ꝑsup
ponit corruptionē: corruptio āt factionē: ꝛ sic circu
lariť in ifi^m. Sed q̄ factio ꝛ corruptio circulariť se
ꝑcedāt in ifi^m eē nō pt nisi ꝑ motū circularē ipsi' ce
li. ꝛ i de gñatiōe sufficiēter ondit'. arguūt ḡ he rō
nes adducte motū celestē nunq̄ icepisse ꝑ quē h'
mot' inferiores ꝑpetuo circulant. ¶ Ulteri' forte
dubitaret aliqs: qz sic expouēdo rōnē phi ut expo
suim' vz q̄ nō solū arguat ex suppōne: sz ēt q̄ sim-
plr ꝓbet motū nūq̄ icepisse. Nā nullus sane mē
tis negaret q̄ si ē mot' nou' ē ꝛ mo^le nouū: huic eni
fūdamēto ēt fides catholica minime ɔdic. pōit eni
fides nr̄a q̄ ois mot' ē nou' ꝛ q̄ h' mot' nou' sp ē
mo^lis noui: sz si mo^le ē nouū de neētate est factū: fa-
ctio āt ē ťmin' mot'. oē ḡ motū nouū ꝑcedit factio
ꝛ qz factio ē sp ťmin' mot' ꝛ ꝑsupponit motū si oēz
motū nouū ꝑcedit factio añ oēz motū nouū nece ē
eē aliquē motū. ulr ḡ mot' nou' eē nō pt. Nā si ulr
mot' eēt nou' añ oēz motū eēt aliqs tuoi' qđ ē icō-
ueniēs. Dicēdū q̄ lz mlťus vijs fulciuerim' rōnem
phi. oēs tamē ꝑdicte vie ꝑcedunt ex suppōne falsi.
Supponūt eni q̄ nūq̄ sit factio aliq̄ nisi illa sit ter
min' mot' q̄ supposito ipo^le est rñdē ad rōnes phi.
Si ḡ ondē poterim' eē aliqđ agēs qđ pt ꝓducere
res i eē absq̄ motu ꝑcedēte rōnes phi appebūt vi-
lia sophismata. neq̄ ē eni q̄ mot' nou' ꝑsupponit fa
ctionē mo^lis sz factio mo^lis nō de neētate ꝑsuppōit
motū: qz ut ꝓbabiť p' cā pt ꝓducē res in esse absq̄
motu ꝑcedēte. Nō igiť añ oēm motū nouū ē aliqs
mot' ut rō phi cōcludebat. q̄ aūt p' cā absq̄ motu
ꝑcedēte res ꝓducē possit pz. nā oē agēs agit ꝑ3 mo
dū sue nae. Cū ḡ na diuina sit suū eē ꝛ in illa nā sit
admixta pō: sz sit ipz eē ꝓpri' effect' dei est dare eē.
imo qz cāl itas ei' se extēdit ad oia entia: opz q̄ pro
pri' effect' sit id q̄ oia pticipāt. h aūt ē esse. huic aūt
vitati q̄ ꝓpri' effect' dei sit dare eē ɔcordat scriptu
ra sacra dcā sctoꝝ auctates phoꝝ. Dio. eni att i de
di. no. q̄ de' maxie ꝑ eē noiare hēt tanq̄ ꝑ id qđ ē
eoissimū ꝛ qđ est ꝓpri' effect' ei'. ipe eni de' ꝑ eē se
noiat tanq̄ ꝑ aliqđ ꝓpriū ut pz scientib' scripturā sa
crā. ipe ēt ɔ^sor ob hac vitate coact' ait 2° metha^ce q̄
vnū ē ens ꝑ se ens ꝛ ꝑ se uez. cetera aūt sūt entia ꝑ
eē ꝛ vitatē ei'. dici ḡ q̄ nō est nisi eē ꝓpri' effect' est
dare eē. Sz ꝓpri' effect' alioꝝ agētiū nō ē eē sz fie-
ri. uāqz eē dic actū simplr. fieri āt dic actū admix-
tū pō e. Si ḡ modus agendi cuiuslibet agētis seqť
modū eēndi ei' cū oia agētia circa p^m nō sint actus
ꝓus: sed hēant eē admixtū pō ꝓpri' effect' ei' non
erit esse qđ ꝑm se acceptū dic actū simplr sz erit fie-
ri qđ ꝑ3 se dicit actū admixtū potētie. eē eni ꝑ se lo
quēdo sp dicit actū simplr. Si āt sit aliqđ esse qđ
hēat eē pōlitatē admixtā h nō erit rōne ipsi' esse ꝑ3
se sed rōne ei' in q̄ tale eē recipiť ꝑ se. ḡ loquēdo eē
qđ ꝑm se dicit actū simplr nunq̄ pōt esse ꝓpri' effe
ctus alicui' agētis qđ nō sit in actu simplr ꝛ nō ha
beat pōlitatem admixtā. Cū ḡ solus de' sit act' pri
mus ꝛ act' simplr. cetera ṽo agētia sint in actu ad-
mixto potētie hñ dictū est q̄ ꝓpri' effect' dei est eē
ceteroꝝ ṽo agētiū ꝓpri' est fieri. sed cū oē agēs ime
diate possit efficē ꝓpriū effectū ꝛ mediāte h' effe-
ctū possit efficere oia alia agētia ꝛ citra p^m imedia
te sunt cā ipsi' fieri. Si aūt sunt cā eē h est median
te fieri. inde est ḡ q̄ oīs effect' accipiēs esse a scďis
agentib' accipit tale esse mediāte motu ꝛ mediāte
fieri. ꝓductio ḡ reꝝ ꝛ factio eaꝝ ꝑ3 q̄ factio est ut
extēdemus nomē factionis ad oēm ꝓductionē ꝛ
ad omnē causationez nō hēt q̄ sit termin' mot' uel
q̄ sit termin' ipsi' fieri. sed si ꝓductio ꝛ factio reꝝ
ꝑsupponit fieri ꝛ motū ꝑcedentē h est inq̄tum illa
factio est scďoꝝ agētiuz que agūt mediāte motu ꝛ
mediāte fieri: sed cū ꝓprius effect' dei sit ipsuz esse
pōt deus dare eē reb' absq̄ fieri ꝛ absq̄ motu ꝑce
dēte: esse ergo qđ dat de' ꝛ factio ei' ꝛ ꝓductio ip-
sius nō opz q̄ sit termin' alicui' motus. videm' eni
q̄ 2ª agētia efficiūt fieri absq̄ fieri precedēte ita q̄
fieri scďoꝝ agētiū ꝑm q̄ h' ꝛ per se nō est termin'
alicuius fieri: qz motiōis nō est mot' ꝛ gñationis
nō est gñatio ut ꝓbabať in 5°. Si ergo 2ª agētia qz
ꝓprius effect' eoꝝ est fieri imediate huc effectum
efficiūt absq̄ aliq̄ alio ꝑcedēte. deus cui' ꝓprius
effect' est esse potent res ꝓducere in esse absq̄ mo-
tu ꝛ absq̄ fieri ꝛ absq̄ aliq̄ alio ꝑcedente. est enim
q̄si ꝑ se notū q̄ qđlibet agēs imediate efficit ꝓpriū
effectū. patet ergo q̄ rō phi nō cōcludit. Nā si uo-
lum' accipe factionē large ad oēm ꝓductionē dato
q̄ mot' nouus ꝑsupponit mobile nouū ꝛ per ɔñs
ꝑsupponit factionez ei'. nō tñ ois mot' nou' de ne
cessitate ꝑsupponit aliū motū: qz pōt eē factio que
nō est termin' alicui' mot'. Q̄ si tñ nellemus face
re viz in ṽbo accipiēdo nomē factionis ut est termi
nus ipsius mot' ꝛ ipsi' fieri dicem' q̄ nō ois mot'
nouus de necessitate ꝑsupponit factionē mobilis:
qz pōt esse mobile nouuz qđ ꝓduciť absq̄ factione
ꝛ absq̄ fieri ꝛ absq̄ motu ꝑcedēte. mot' ergo nou'
qđ nō de necessitate ꝑsupponit factionē mobilis ul'
si ꝑsupponit h' factionē nō oportet q̄ illa factio sit
terminus alicui' fieri uel alicui' mot' ita q̄ nō semp
ante oēm motuz nouū est aliqs mot' nec est motus
eternus ut phs opinatur.

Lectio. III.

Tuo magis igredientibus hoc ne-
cessariuz est accidere. Si enim alijs
quidez mobilibus existētibus alijs
motiuis aliquādo quidē erit aliquod pri-
mū mouēs: hoc autem qđ mouetur: ali-
quando quidē nihil sed quiescit oportet
hoc mutari prius. Erat enim aliqd causa
quietis. Quies eniz priuatio motus est.
Quare ante primam mutationez erit mu
tatio prior.

¶ Postq̄ phs ꝓbauit eternitatē mot' ex pte ipsi' mo
tus ostēdens q̄ ante oēm motū nouū est dare mo-
tum. in parte ista uenať eternitatē motus ex pte ip
soꝝ mouētiū. mouētia autez triplr distinguunť: qz
quedā agūt per naturā ut corpalia: quedā agūt ꝛ
mouēt a ꝓposito ut habētia intellectū. Quedā ṽo
mouēt ꝛ agūt methaphorice ut habētia rōnem fi-
nis. finis enim ut in de gñatione ostēdimus est mo
uēs methaphorice. tria ergo facit. qz ꝑmo ostendit
motū esse eternuz ex parte agētium naturaliter. 2°
ex parte agentium a proposito. tertio ex pte agen-
tium quorūcunq̄. scďa ibi [alia qdē mouer eni.]
3ª ibi [Necesse eni in his que sūt.] Dicit ḡ q̄ si ṽo

amplꝰ magis igredietibꝰ.i.pfundiꝰ ꝯsiderantibꝰ veritatē hoc necessariū est accidere.vȝ ꝙ motꝰ nū ꝙ cepit.nā si aliqs qdē mobilibꝰ existētibꝰ alijs aūt motuis supple si motꝰ sp nō fuit opȝ ꝙ aliqñ qdē hoc qdē enī pᵐ mouet hoc aūt qd mouet supple aliqñ qdē nihil mouebat̄ sȝ qesciit.i.erat nāhs qui es.si ḡ oȝ icipe motꝰ oȝ ꝙ hoc.i.mobilia mutari p̄us.nā si mobilia qescebāt aliqd erat cā qetis.nā qes est p̄uatio motꝰ.si ḡ oȝ tolli qes ꝛ debet mobilia incipe moueri opȝ ꝙ tollat̄ cā qetis que erat ipedimētū motꝰ ꝛ per quā p̄uabat̄ motꝰ.sȝ hꝰ cā ꝛ hꝰ ipedimētū nō pōt tolli nisi per motū.ḡ si motꝰ ulr̄ incepat erit aliqs motꝰ ante omnē motū ꝛ mouebuat̄ mobilia p̄us ꝙ̄ moueant̄:qre añ p̄mā mutationē est mutatio p̄or qd est incōueniēs. ¶ Notandū aūt vtȝ rōnis huiꝰ in hoc ꝯsistere:qȝ nihil ē in noua dispositione nisi per motū p̄cedētē. Nāqȝ si aliqd est in aliq̄ dispositione in qua p̄us nō erat aliq̄ cā est añ mota ꝛ aliqd ipedimētū est ablatuȝ pp cuiꝰ ablationē cōpetit ei hec noua dispō:sȝ illa ablatio ipedimēti q̄dā motus ꝛ ipȝ ipedimētū auferre qdā mouē est.ḡ ois noua dispō fit mediāte aliq̄ motu p̄cedēte:si igit̄ motꝰ ulr̄ icepit nūc mobilia fūt in noua dispōne:qȝ eē in motu est alia dispositio ꝙ̄ eē in qete.sȝ noua dispositio fit per motū p̄cedētē.ḡ ulr̄ ante oēȝ motū fuit aliqs motꝰ ꝛ p̄mū motū eniū p̄cessit aliqs motꝰ qd est incōueniens. ¶ Notādū ēt hāc rōnē sēsibiliter ꝛ euidenter arguere magis de agēte nalī ꝙ̄ de agēte a ꝓposito. nā agēs nale nō pōt in opposita sicut agēs a ꝓposito quare agēs oē per nāȝ si assit passū statīȝ agit nisi ipediat̄.si ḡ talia agētia p̄us nō mouebāt ꝛ postea mouēt aliqd ipedimētū est sublatū ꝛ aliqs motus p̄cessit rationē cuiꝰ entia sūt in motu ꝛ in noua dispōne.arguit ḡ hec ratio ꝙ ex parte agentiū nālitet nō pōt ulr̄ icipere motꝰ:qȝ nihil icidit per talia agentia nisi mediāte motu. Si ḡ per ea ulr̄ motus incipet ante oēȝ motū eēt motꝰ qd est icōueniens. ¶ Notādū aūt hāc rōnē secūdā eē supplemētū rationis p̄misse.supposuerat enī phūs ꝙ motus nouꝰ reqrit mobile nouū ꝛ p̄supponit factionē mobilis:sȝ ois factio p̄supponit motū:qȝ est terminꝰ motꝰ ḡ ois motꝰ nouꝰ p̄supponit motuȝ.ulr̄ igitur motꝰ nō icepit nec ulr̄ motꝰ p̄t eē nouꝰ:qȝ tūc ulr̄ oēȝ motū p̄cederet aliqs motꝰ qd ē icōueniēs.ꝓpparenter ḡ ꝯcludit hec rō motū nō icipe si motꝰ nouꝰ arguit mobile nouū ꝛ p̄supponit factionē mobilis siqs diceret mobilia nō eē facta sȝ eē eterna ꝛ tñ moueri tpaliter rō hec nec appeteret nec existeret ꝯcluderet rō hec secūda rō supplet rōnē illā. Naȝ p̄m eā ēt si mobilia ponant̄ eterna ut vr̄ opȝ motuȝ ulr̄ nō eē nouū:qȝ si mobilia sunt eterna ꝛ ulr̄ incipiūt moueri in tpe ita ꝙ nō sit aliqs motꝰ nisi tpalis qñ pꝰ entia iceperunt moueri aliqd ipedimētū fuit ab eis sublatū. Sȝ auferre ipedimētū q̄dā mouē ē.ḡ añ pꝰ mutationē fuit mutatio p̄or.imo si motꝰ ulr̄ ē nouꝰ siue mo'ꝛ sint eterna siue tpalia cū motꝰ nouꝰ arguat nouā dispositionē ꝛ noua dispositio fiat p motū p̄cedētē:ulr̄ añ oēȝ motū fuit aliqs motꝰ qd ē icōueniēs. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū hec rō simplr̄ ꝛ absolute ꝯcludat motū eē nū eē:vr̄ aūt ꝙ sic. Nūqȝ enī videmꝰ aliqd agēs agere si p̄us nō agebat nisi aliqua mutatio facta p̄cedat ut si ignis calefacit stupā qui p̄us nō calefaciebat vel ignis iuit ad stupā vel stupa ad ignē vel utrū-ꝙ accessit ad utrūqȝ. Cū ergo in p̄ma cā nō possit eē trāsmutatio nec in nihilo possit eē trāsmutatio dato ꝙ ꝓpriꝰ effectꝰ dei sit dare eē ꝛ ꝙ possit res ex nihilo ꝛ absqȝ motu p̄cedēte ꝓducere: imo ut vr̄ qcqd ꝓduxit ab eterno ꝓduxit:qȝ si fecisset entia in tpe aliqua mutatio facta eēt uel in deo uel in nihilo rōne cuiꝰ nūc ꝓduxit entia ꝛ nō p̄us:sȝ cū utrūꝙ hoȝ sit impossibile opȝ entia eterna eē:sed si entia sunt eterna ꝛ motꝰ eternus:qȝ si entia eēnt eterna ꝛ motꝰ ulr̄ eēt nouꝰ ut ꝓbabat̄ per rōnem nūc adductā ante omnē motū eēt aliqs motꝰ qd est incōueniēs. Dicēdū ꝙ lȝ possemꝰ hanc rōnē effugere superficialiter dicēdo eā nō arguere de agente a ꝓposito cuiusmodi est deꝰ sed de agēte nalī:nī qa phūs hāc rationē faciēdā dicit se amplꝰ ꝛ ꝓfundiꝰ ingredi ꝛ nos amplꝰ ꝛ ꝓfundiꝰ ostēdamꝰ ꝙ deꝰ absqȝ p̄cedente mutatione pōt noua ꝛ mutabilia facere. ¶ Ad cuiꝰ euidētiā sciendū ꝙ p̄ma causa quātū ad p̄sens ab oibꝰ alijs cāis in tribꝰ differt p̄ma eni differētia est qȝ nulla cā que est alia a p̄ est ulr̄is cā entis:solus aūt deꝰ cū sit pᵐ agēs est cā totius entis:vnde ꝛ in secūdo metha.ꝓbat ꝙ infiᵐ ꝛ mediū nō pn̄t esse cā totꝰ:sed ulr̄ semper pᵐ est cā totꝰ. Si ergo deꝰ est cā totꝰ entis opȝ ꝙ possit ꝓducere effectuȝ absqȝ motu p̄cedēte. Nāqȝ cum motꝰ de necessitate p̄supponat mobile ꝛ subiectū in quo recipiat̄ oē qd de necessitate agit p trāsmutationē ꝛ motū nō est cā totꝰ entis sed de necessitate p̄supponit pōȝ ex parte passi in qua suscipiat̄ eiꝰ actio ꝛ eius motꝰ:deus ergo ex quo totius entis est causa ꝛ nihil est ad qd eius cāuss se nō extēdit pōt agere absqȝ trāsmutatione ꝛ motu p̄cedēte imo ꝓductio totius entius impossibile est ꝙ fiat trāsmutatione mediāte ꝛ motu:qȝ tunc motꝰ ille eēt absqȝ omni subiecto qd si de alijs accidētibꝰ saluare possumꝰ trāscēdēdo nalē sciaȝ ꝙ possint eē sine sbo:dicere tñ hoc de motu ꝛ de qlibet alio cuiꝰ eē est in fieri est oino ridiculū.negare ḡ deum absqȝ trāsmutatiōe p̄cedēte posse aliquē effectū ꝓducē ē ponē deū nō eē cāȝ totꝰ eatȝ.pȝ ḡ ꝙ qȝ motus p̄supponit ens in pō cuȝ deꝰ ipm eas in pō. ꝛ ipaȝ maȝ ꝓduxerit necesse est ipȝ posse agere absqȝ motu p̄cedēte. igrare ḡ dm posse agē absqȝ motu p̄cedēte ē ignorare p̄mas diuis entis.eas enī pᵃ distōe diuidit̄ in pōȝ ꝛ actū in cāȝ ꝛ cātū. de qlibet enī v̄ificari pōt ꝙ vel dicit qd i actu ul' qd i pō vel hēt rōnē eē ul' cāti.cū ḡ ma dicat qd in pō ꝛ nō causet alia opȝ ꝙ sit cātū ab alio.si igiī eno i pō ꝛ mā nō pōt ꝓduci p motū p̄cedētē deꝰ qui est cā totiꝰ eatȝ differt ab alijs agētibꝰ qȝ nō agit ex suppōne mā:sed pōt ipaȝ maȝ ꝓducere ꝛ pōt agere absqȝ motu p̄cedēte qd nō pn̄t alia agētia. Secunda dñia ē qȝ in alijs agētibꝰ vtꝰ ꝛ actio differūt ab eorū suba vnde ipe itelligētie qȝ hn̄t actionē differētē ab eoȝ suba cū varia itelligūt est in eis mutatio aliq̄:sȝ cū oia que sūt in deo sint ipa diuina sba velle ꝛ itelligē de vnū nullā in deo mutationē dicunt sicut ḡ per p̄mā dñaȝ qȝ deꝰ est ulr̄is cā entiuȝ pōt agere nō p̄cedēte trāsmutatione ex pte passi. Sic p hāc secūdā dñā:qȝ sua vtus ꝛ sua actio est ipsa sua sba agit nulla mutatiōe existe ex parte agētis. Tertia dñia ē qȝ alia agētia adeo nō qcqd pn̄t mediantibꝰ agētibꝰ iferioribꝰ pn̄t sine illis:ut nō qcqd sol p̄t mediāte vtute sua:mā ma existe in aliq̄ femine pōt sine illa. Sȝ deꝰ qcqd pōt mediantibꝰ alijs

causis pōt sine illis. τ hꝰ cā est q̄ʒ nihil in alijs est causis cuiꝰ deꝰ nō sit cā τ secūdo. Iō etiāꝰ oīuʒ cāꝝ ꝑ amplīꝰ τ pfectiꝰ reseruaꝛ in ꝑ. Sʒ nō ꝗcqd hʒ martellus hēt a fabro nec ꝗcqd hñt hec agētia iferiora hñt a sole. iō nō ꝗcqd pōt faber cū martello pōt sine eo. nec ꝗcqd pōt sol mediātibꝰ agētibꝰ iferioribꝰ pōt sine illis. ex ꝑmis ḡ duabus dīsjs ut ꝓbabaꝛ plāe pʒ ꝙ nulla mutatiōe pcedēte ex pte passi nec ex pte agētis deꝰ pōt suos effectꝰ ꝓducē. sʒ diē aliqs ꝙ nec hoc pbꝰ negasset. pcederet eni ipa oīa eē effectꝰ dei τ deū oīno imutabiliter agere. Nā ut ꝓbabiꝛ in h 8ꝰ est deuenire ad aliqͦd agēs qͦd ē oīno imobile p se τ p accñs τ abi tra. sʒ diceret pbꝰ ꝙ oēs hꝰ effectꝰ deꝰ ab eterno ꝓduxerit τ h nō pcedēte mutatiōe ex pte passi. q̄ʒ añ talē ꝓductionē nihil erat ꝙ tali mutatiōi posset eē sbm nec ēt pcessit ibi mutatio ex pte agētis. q̄ʒ deꝰ est oīno imobilis eternalr ḡ absq̄ʒ oī mutatiōe deū suos effectꝰ ꝓducere pbꝰ nō negaret sʒ ꝙ noua aliq̄ efficiat ē ipoīe sʒ ad h vʒ tertia dīa nā si absq̄ʒ sui mutatiōe mediantibꝰ scd̄is agētibꝰ pt noua efficē ēt sine illis absq̄ʒ oī mutatiōe poterit noua ꝓducē. pbꝰ ḡ ut saluaret ꝙ deꝰ sp se hēt vniformiṫ ad oīa τ ꝙ idē manēs idē sp faē idē nouū ꝙ deꝰ nihil nouū ꝓducē posset nisi mediantibꝰ secūdis agētibꝰ. Sʒ ꝗcqd ꝓducit ab eterno ꝓduxit: τ cū ꝓducere sit aliud q̄ʒ cōseruare si deꝰ ab eterno res ꝓduxit nūc aūt nō ꝓduxit sʒ ꝯseruat nō eodē mō se hēt ad res nūc τ pꝰus. negādo ḡ deū posse aliqd facere nūc τ pꝰus cōcessit ipm posse facere nunc qͦd nō fecerat pꝰus uel nō facere nūc qͦd fecerat pꝰus. quō ḡ sic intelligēdū sit ꝙ deꝰ se hēt vniformiter ad oīa ut infra diceꝛ. ¶ Ad p̄sens aūt intātū dictū sit ꝙ q̄ʒ deꝰ agit uolēdo τ intelligēdo cū uolēdo τ intelligēdo diuersa mutabilia τ diuersas ptes tpis nullo mō muteꝛ: q̄ʒ suum uelle τ suū itelligere nullo mō est aliqua mutatio sʒ oīno est ipa sua suba. sicut pōt absq̄ʒ sui mutatione talia uelle τ talia itelligere: sic pōt absq̄ʒ oī mutatione talia ꝓducere. quō ḡ de ꝓductione reꝝ aliquo mō reducēda est ad q̄ōnem illā quō deꝰ uelit τ itelligit alia a se. de qua q̄ōne in ꝗbusdā nr̄is editionibꝰ theologicis diffusius diximꝰ: τ si ꝯtingeret nos scribere sup methaphisicā de hac eadē q̄ōne diffusiꝰ aliq̄ diceremꝰ. ad p̄ns aūt dicta sufficiant. ꝙ vͦ dicebaꝛ de igne τ de stupa. pʒ q̄ʒ nō est simile de alijs agētibꝰ τ de ꝑ. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Alia quidē eni mouēt singulr̄: alia autē τ ꝯm contrarios motꝰ: ut ignis quidē calefacit: frigefacit aūt nō. Scientia autēʒ videtur contrarioꝝ eē vna. Videtur igiṫ τ ibi esse aliqd simili modo: frigidum enim calefacit conuersum quodāmō τ abscōdens: sicut τ peccat uolūtarius sciēs: qm̄ econtrario utitur scientia.

¶ Probat mūdū eē eternū ex pte agētis a ꝓposito circa qͦd duo facit. q̄ʒ ꝑ dat ꝯuenientiā τ dīaʒ inter agens nāle τ a ꝓposito. secūdo ex hīs que dixerat ꝓbat intētū ibi ¶ Si igiṫ quecūq̄ʒ possibilia. Dicit ḡ ꝙ alia ꝗdē mouent singulariter. i. vno mō tm̄ ut agētia nālia. alia aūt mouēt ēt ꝯʒ ꝯtrios motꝰ ut agētia p itellectū: ut ignis ꝗdē q̄ʒ est agēs nāle potētia eiꝰ est ad alterū oppositoꝝ tm̄: iō solūʒ calefacit nō frigefacit. Sʒ scīa vī eē vna ꝯtrioꝝ. Est ḡ differentia inter agēs nāle τ a ꝓposito: q̄ʒ potētie nāles sunt ad vnū singulariter: sed potētie rōnales τ scīa sunt ad opposita. differūt ḡ hoc agēs τ illud τ ēt ꝯueniūt: iō subdit ꝙ vʒ ibi. s. in agente a ꝓposito eē aliqd simili mō sicut in agēte nāli. Nā frigidūʒ per se infrigidat sed calefacit quodāmō. i. per accñs: q̄ʒ hoc facit ꝯuersim τ abscōdēs. frigus enīʒ cōuertēdo calorē ad interiora τ abscōdendo calorē itērꝰ lʒ per se ifrigidet per accñs tm̄ calefacit. sicut ergo agēs naturale agit alterū oppositoꝝ p accidēs sic peccat uolūtarie sciēs q̄m econtrario utiṫ scīa. sīle est ḡ aliquo mō iter agēs nāle τ a ꝓposito q̄ʒ hoc τ illud agit vnū oppositoꝝ per se. aliud vͦ quodāmō per accñs ut frigidū per se ifrigidat τ p accñs calefacit ut sciēs grāmaticā uel sciēs aliam sciaʒ per se agit ꝯm artē τ loquiṫ ꝯgrue. Si autem peccat uoluntarie τ loquiṫ incongrue hoc est per accidens ut ex corruptione appetiꝰ uel ex aliqua alia causa concurrente. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igiṫ q̄cūq̄ʒ possibilia sūt facē: aut pati: aut mouē aut moueri. Hec aūt moueri nō penitꝰ possibilia sūt. Sʒ sic se hñtia τ ꝓxia alterutris sūt. Quare cū ꝓximaꝛ: aliud mouet: aliud aūt moueꝛ: cū sint ut sit h ꝗdē motiuū: illud vͦo mobile. Si igiṫ nō sp mouebaꝛ: manifestū est ꝙ nō se hēbāt sicut nūc potīa: h ꝗdē mouē: illud aūt moueri: sʒ oportuit mutari alterum illoruʒ.

¶ Ex hīs que dixerat ꝓbat intētū dicēs ꝙ quecūq̄ʒ sūt possibilia facere aut pati aut qͦcūq̄ʒ est possibile hoc mouere hoc aūt moueri nō penitꝰ possibilia sūt. actiua eni τ passiua nō quocūq̄ʒ modo se habētia agūt τ patiūtur uel sūt possibilia agere τ pati sʒ hñtia se sic τ cū sūt ꝓximatiꝰ. i. ꝓximiꝰ. i. cū sint ī debita dispōne: q̄re cū talia sūt ꝓxima. i. ī debita dispōne tūc utunṫ actione τ passione: τ aliud ꝗdeʒ mouet aliud ꝗdē moueꝛ τ cū hoc ꝗdē motiuū illud aūt moꝛ sicut ut sic. i. ut debite se hñtia supple tūc vnū mouet aliud moueꝛ: q̄ʒ ḡ sic ē si igiṫ mobile nō sp mouebaꝛ ab aliquo motiuo manifestū est ꝙ hꝰ motiuū τ hꝰ mobile nō se hēbāt sicut nūc possibilia: hoc ꝗdē mouere illud aūt moueri. sʒ oportuit mutari alterū illoꝝ: q̄ʒ si ulr̄ motꝰ icepit añ ꝑmā mutationē fuit aliq̄ mutatio qͦd est icōueniēs. ¶ Notādū aūt vʒ tōmis huiꝰ in hoc ꝯsistere ꝙ tā agēs nāle q̄ʒ a ꝓposito p se loquēdo semp facit alteꝝ tm̄ si āt faciat oppositū ut si frigidū calefacit uł si sciens agit pter sciaʒ hoc ē per accñs ut pp corruptionē appetiꝰ uł per aliqͦd ipedimētū: q̄re qͦcunq̄ʒ agens si priꝰ nō agebat τ postea agit passū τ agēs nō se hēbat in illa dispositiōe qͦ hoc posset agere illud vͦo pati. Sed aliqd erat ipediēs. Si igiṫ ulr̄ motꝰ icepit cū nō erat motꝰ aliqͦd erat ipedimētū uel ex pte agētis uł ex parte passi. pꝰus ergo q̄ʒ ulr̄ iciperet motꝰ oportuit remoueri illud impedimētuʒ sʒ hoc nō potuit fieri nisi per motū. ergo si ulr̄ oīs motꝰ incepit uł ante oēm motū fuit aliqs motus qͦd est incōueniēs. ¶ Notādū etiam ꝙ penitꝰ vult pbꝰ ꝙ motꝰ uel sit eternꝰ uel ꝙ eat in infinitū in motibꝰ τ ꝙ sit motꝰ añ motū. Nā si aliqs motꝰ incipit τ aliqͦd mobile nunc de nouo moueꝛ aliqua erit causa quare prius nō mouebatur. illā

ergo cām oportuit prius moueri. Sed si remouet cā nūc ⁊ nō remouebat prius aliq̄ erat eā. quā etiaz oportuit remoueri ⁊ sic in infinitum. nunq̄ ergo est dare aliqd nouū nisi sit dare remotionē īpedimēti uel remotionē cāe aute remotionē cause in infinitū: sȝ cū remotio cause ⁊ īpedimēti fiat per motū. nunq̄ est dare motū nouū: nisi sit dare motum ante motū in infinitū. ❡ Notādū aūt q̄ cū tres rōnes sint adducte ꝓbantes eternitatē motuū sicut ostēdebat q̄ 2ª rō erat supplemētū rōnis p̄me. sic et hec 3ª est supplemētuȝ rōnis scōe. diceret enim aliqs q̄ si agēs nale p̄us nō agebat ⁊ postea agit aliqd erat impediēs: q2 potētie nales sunt ad vnum tm̄: sed potētie rōnales sunt ad opposita: q2 in potestate agētis uolūtarie est agē et nō agere. nō opȝ si tale agēs p̄us nō agebat: ⁊ postea agit q̄ qd fuerit impediēs. potuit ergo mot⁹ uel incipe nō per agēs nāle: sed per agēs per itellectū. ad hoc ergo remouēduȝ addit p̄hs hāc rōnē tertiā ostēdēs q̄dāmodo silr̄ eē de agēte uoluntario ⁊ sm̄ sciaȝ sicut de nāli. nā agēs per intellectū semp agit alteruȝ ꝯriorū tm̄: q2 semp agit sm̄ sciaȝ. si aūt agit ꝯriū h̄ est per aliqd impedimētū ⁊ per accñs sicut frigidū per accñs calefacit: semp ergo oēȝ motū nouū a q̄cūq̄ agēte efficiat p̄cedit remotio impedimēti. cū tm̄ nō fiat talis remotio nisi per motū semp ante oēm motū nouū est aliqs motus. nunq̄ ergo uel incepit mot⁹. ❡ Dubitaret forte aliqs quare potētie rōnales dicunt eē ad ꝯria. nāles vo sunt singulariter ad vnuȝ tm̄. Dicēdū q̄ gcq̄ agit agit ut est in actu ⁊ per formā suam. sicut ergo duplex est forma que est p̄n^m actionis sicut duplex est agēs. q̄dā enim forma est rō agēdi que est p̄ncipiū eēndi ⁊ nō cognoscēdi: ⁊ h̄ꝰ forma est in nālib⁹. calor enī ex eo q̄ dat igni esse calidū est rō: q̄re ignis agat. q̄dā aūt forma sic est rō agendi q̄ est p̄n^m cognoscēdi ⁊ talis forma ꝑfecto est in agentib⁹ per itellectū. spēs enī intelligibiles uel ipsa ars existēs in artifice dādo ipsi artifici q̄ cogn̄scat artificia dat et q̄ possit efficere illa. nālia ergo agūt per formaȝ que est p̄n^m essendi. intellectualia vo per formam que est p̄ncipiū cognoscēdi. cū igit̄ forma ut est p̄ncipiū eēndi: ita det esse hoc q̄ nō det eē oppositū: q2 calor ita dat eē calidū q̄ nō dat eē frigidū. ideo potētie nāles sunt ad vnum tm̄: sed forma ut est p̄ncipiū cogn̄scēdi sic est ratio quare cognoscant opposita: q2 per rectū cognoscit̄ rectū ⁊ obliquū ⁊ per eādē artē cognoscit̄ ꝯgruū potentie rōnales nō sunt ad vnum tm̄: sed sunt oppositoꝝ. ❡ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū sit aliquo modo silr̄ de agēte nāli ⁊ a ꝓposito. Dicēduȝ q̄ nō est oīno silr̄ de hoc ⁊ de illo: q2 ut dictū est agēs nāle agit per formaȝ ut est p̄n^m essendi que nō dat esse opposita: sed dat esse alterū oppositoꝝ tm̄. agētia vo per intellectuȝ agūt per formā ut est p̄ncipiū cognoscēdi que forma vna ⁊ eadē existēs est ratio: quare cognoscātur opposita. aliq̄ tm̄ modo videt̄ esse silr̄ de hoc agēte ⁊ illo. Nā lȝ vna ⁊ eadeȝ forma sit rō: quare cognoscant̄ opposita. nō tm̄ eque primo ducit in cognitionē oppositoꝝ. h̄ndo enim spēm recti cognoscimus rectū ⁊ obliquū: sed nō eque p̄. imo per taleȝ spēm per se ⁊ p̄ cognoscimus rectū. ex ꝯñti vo obliquuȝ. ideo est quodāmodo silr̄ de agēte nāli ⁊ a ꝓposito: q2 sicut agens nāle per se agit vnū. per accidēs vo pōt efficere ꝯriū: sic agēs a ꝓposito agēdo per spēȝ intelligibilē per se ⁊ p̄mo agit illud in cuius cognitionē ducit per se ⁊ p̄mo spēs itelligibilis: ideo per se ⁊ p̄mo videt̄ agere vnum tm̄. ex ꝯñti aūt poterit agere oppositum sicut sua spēs ex ꝯñti ducit in cognitionē oppositi. agere ergo nō solū ꝓpositūȝ: sed etiā oppositū: ⁊ sic nō est oīno per accñs in agētib⁹ per intellectū sicut in nalibus. videt̄ tm̄ eē ex ꝯñti. ❡ Potuit ergo esse intētio p̄hi q̄ cū in motore primo sint oēs forme in actu que sunt in mā prima in potētia statiȝ egit sm̄ formas illas uel si nō statim egit aliqd erat impediēs. gcqd ergo deus ꝓduxit ab eterno ꝓduxit: sed q̄ hec rō nos ꝯcludit statim in sequēti q̄one patebit. ❡ Ulterius forte dubitaret aliqs utrū ex pte agētis per intellectū ꝓbari possit mundū eternū ⁊ motū nō incepisse. Dicēdū q̄ omne agēs de necessitate statim facit effectū ꝓpriū nisi impediat̄. sicut enim ignis statim calefacit: q2 calefacē est eius effect⁹ ꝓprius nisi ipediat̄: sic in agēte a ꝓposito est quedā necessitas uel quedā imutabilitas: ut statim agat effectū ꝯuenientē nisi impediat̄: effectū tm̄ nō ꝯuenietēȝ nō oportet ponere posita sua causa. si ergo res que procedunt a p̄mo sic eēnt ꝯuenietes effectus ideaꝝ siue formarū intelligibiliū existētiū in p̄mo sicut calefacē est ꝯueniens effectus ignis sicut statȝ cū est ignis calefacit nisi impediat̄. Sic q2 deus ipediri nō pōt statȝ ⁊ ab eterno oīs ꝓduxisset: sed ab illis ideis nihil ꝯuenienter ⁊ ut expedit ꝓgredit̄ nisi ut est a sua uolūtate uolitū. res ergo nō tūc esse acceperunt q̄n deus in se habuit ⁊ eaꝝ spēs ⁊ eaꝝ ideas: sed tūc effecte fuerunt q̄n ⁊ eas per illas ideas uoluit eas fieri. vñ coīter dici ꝯsueuit ⁊ bñ q̄ nihil cōparat̄ ad deuȝ tanq̄ ꝓprius effect⁹ nisi qd̄ est a deo uolituȝ ⁊ ut est a deo uolitū. que ergo deus uoluit ⁊ q̄n uoluit. tunc ꝓducit. hec aūt cois vitas sic declarari pōt. Nā omne agēs per intellectum agit itelligēdo: nō itelligēdo speculatiue sed practice: sed cū itellect⁹ extēsione fit practicus: quia ex hoc est practicus ut se extēdit ad uolūtatē: nulla spēs intelligibilis est ꝯueniēs ⁊ ꝓpria causa rei nisi ut habet ordinē ad uolūtateȝ. cū ergo sciētia speculatiua nō sit ꝓpria causa rerū: sed practica uelle ex hoc soluȝ q̄ ab eterno de⁹ habuit spēs itelligibiles rerū q̄ ab eterno res in esse ꝓduxerit est uelle q̄ posita eā nō ꝓpria ponat̄ effectus sed si sic dicam⁹ q̄ credimus bñ diceremus: nō videmus satisfacē rōni p̄hi. Nā sm̄ ipm semp agens per artē agit sm̄ artem illā: ⁊ vult agere sm̄ artē illam nisi habeat appetitū corruptū uel nisi aliquid aliud ipediat: sed h̄ de leui tollit̄. Nā uolūtas aliorū agētiū ordinat⁹ ad aliquē aliū finē ⁊ alia agentia per suos act⁹ ⁊ ex suis effectib⁹ ꝯsequunt̄ aliquem aliū finē a seipsis. et h̄ꝰ agētia in agendo aliqd presupponūt ex pte passi ⁊ p̄supponūt ipm tps: sed deus ad nullū aliū finē ordinat̄ ⁊ in agēdo nihil p̄supponit ex pte passi. nec etiā p̄supponit tps: q2 ipius tpis est actor. in p̄ma ergo ꝓdactione rerū in nullo alio debemus q̄rere cām nisi in ipso deo. si ergo nunc ꝓduxit res ⁊ nō prius nō est per mutationem aliquaȝ factā in aliquo. Sed h̄ est q2 sic ordinauit sm̄ sapientiā suā ⁊ sic uoluit ut ordinauit. In alijs aūt agētibus locū habet qd̄ querit̄ ut si homo nō facit igneȝ in estate: sed in hyeme hoc est: q2 nō est actor temporis: sed expectat tēpus in quo sit frigus. rursus si aqua rosarū qui facit in uere ⁊ nō in hyeme hoc est: q2 p̄supponit mām in quaȝ agat. rose enim que sunt materia talis aque inueniunt̄ in uere ⁊ nō

in hieme. Ampli⁹ si aliqs operaf du est san⁹ et nō cū ē eger: hoc est q: est mutabilis et nō ē tāte fortitudinis eo existēte egro sicut sano. De⁹ aūt q oīno in se est imutabilis ipse nō p̄supponit nec māz in quam agat sz totū pōt ex se p̄ducere: si nūc agit et nō prius agebat nō est per mutationē factā in seipso ul' i alio sz si h i aliquā cāz reducē volum⁹ nō otigit q: sic uoluit et sic ordinauit p sapiētiā suā. si vō querat ulterius quare sic de⁹ uoluit et sic per sapiētiaz suā ordinauit fatue dubitaf. querit eni cā cui⁹ nō est causa. opz eni esse statum in causis. cū ergo deuentum est ad diuinam uolūtatē et ad ei⁹ sapiētiā nō est ulterius procedendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Necesse eni in his que sūt ad aliqd hoc accidere: ut sicut nō est duplum: nunc autem est duplū mutari: sed nō utrunqz alterū. Erit ergo quedā prior mutatio p̄ma

¶ Probat eternitatē mot⁹ ex p̄te q̄tūcūqz agētiū dicēs q necesse est in his que sunt ad aliqd hoc accidere. vz q nō ē noua relatio sine motu p̄cedēte ut si cū nō est duplū: nūc est duplū necesse est mutari et si nō utraqz relatiua: saltē alterz relatiuoz. si eni aliqd est duplū ad aliqd et prius nō erat duplū uel necessariū illoz hēt aliā quātitatez nūc q̄z prius uel saltē alteriū illoz. si g̃ mot⁹ ul'r incepit prius q̄z mot⁹ īcideret oportuit mobilia habere nouā relationez ad suos motores: sed noua relatio nō est nisi p motū g̃ añ p̄m motū fuit aliqs mot⁹. est ergo quedam mutatio prior p̄a mutatiōe qd̄ est icōueniēs. ¶ Notandū aūt q cū quattuor rationes sint facte vna ex p̄te mot⁹ et tres ex p̄te agētiuz: he rōnes sic se hūt q: ut patuit sc̄a fuit supplemētū p̄me: et tertia secūde et hec q̄rta rō est supplemētū tertie. ¶ Diceret eni aliqs q l3 agentia p̄p̄rie si prius nō agebāt sed postea agant aliqua mutatio facta sit. tñ si sit agēs methapho. cui⁹ agens est finis q: inter tale agens et actū nō videf eē nisi quidā ordo et quedā relatio nō est incōueniēs tale agēs agere absqz motu p̄cedēte. ad hoc ēt excludēdū aīt q ēt noua relatio requirit motū p̄cedentē. cū g̃ semp inter agēs et actū sit aliqs ordo et aliq relatio cū noua relatio p̄supponat motū p̄cedētē: q: mot⁹ nou⁹ p̄supponit nouā relationē si mot⁹ ul'r eēt nou⁹ ante omnē motū eēt aliqs mu⁹ qd̄ est icōueniēs. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū hec rō de relatiōe arguat motū eē eternū. Dicedū q hec rō peccat per fallatiaz accñtis. p se eni est q noua relatio reqrit nouū fūdamētū ut si est noua sīl'itudo est ibi noua albedo in q fūdaf talis similitudo. si aūt ē ibi noua eq̄litas est ibi noua q̄titas que est equalitatis fundamētū. q vō noua relatio p̄supponit motū nouū hoc est per accñs in quantū. s. fūdamētū relationis est per motū acquisitū. cū ergo de⁹ ut ostēsum est possit naturas rez p̄ducere absqz motu p̄cedēte: q: in huiusmodi naturis rerū fūdari pnt ipse relationes l3 noua relatio arguat nouā naturā. nō tñ de necessitate arguit motū p̄cedētē: q: ita illa que ponit relationis fūdamētū virtute diuina pōt absqz motu p̄cedente produci. de⁹ igif p̄ducendo res in t̄pe fuerūt noue relationes ipsaz rez ad deū: q: de⁹ fact⁹ de nō creatore creator de nō dominus dñs sz h⁹ noue relationes nō supposuerūt originē per motū p̄cedētē: sz p nouitate naturaz p̄ductaz absqz motu. nulla ergo nouitate p̄ducta in deo sz naturis rez nouiter ab ipso p̄ductis habuerūt ortū relationes noue p q̄s diuini effect⁹ referunt ad ip̄m. patet igif q cū oēs rōnes adducte sint false i se: et ēt vna sit supplemētū et fulcitū alteri⁹ uolendo ph̄us per h⁹ rōnes arguere eternitatez mot⁹ falso arguebat et sup falso se fūdabat. arguūt ergo dicte rōnes supposito aūt falso hoc fūdamēto q nulla fiat nouitas sine motu p̄cedēte. Sz ostēso q de⁹ absqz trāsmutatione p̄cedēte pōt nouas p̄ducere qd̄ idubitāter sufficienter ostēdim⁹ appet q rōnes ph̄i p̄bantes eternitatē motus non sunt determinationes sophismata.

Lectio. IIII.

Adhuc aūt prius et posteri⁹ quō erūt tpe nō existēte. Aut tp̄s nisi sit motus. Si igif tp̄s numer⁹ mot⁹ aut motus quidā: siquidez tēpus semper est et motum necesse est perpetuum esse.

¶ Postq̄z ph̄us p̄bauit ul' potī⁹ palogisauit eternitatē mot⁹ ex p̄te ipi⁹ mot⁹ et ex p̄te agētiū. in parte ista ut dicebaf p̄bat hoc idē ex parte tp̄is. circa qd̄ duo facit: q: p̄ p̄mittit q̄dā necessaria ad p̄positū. 2⁹ ex his que dixerat p̄bat intētū ibi [at vō de tpe.] Dicit g̃ q adhuc supplepz ex p̄te tp̄is motū eternū eē: q: quō erūt prius et posteri⁹ tpe nō existēte aut quō tp̄s erit si non sit mot⁹. Si g̃ aut tp̄s est nūs mot⁹: aut mot⁹ sigdem tp̄s semp est necesse est et motū p̄petuū eē. ¶ Posset aūt ex his duab⁹ cōsequētijs sic formari rō q q: semp est prius et posteri⁹ semp est tp̄s: sed si semp est tp̄s semp est motus nunq̄z g̃ icepit mot⁹: sz est etern⁹. ¶ Notandū aūt q an qd̄ tp̄s uel est mot⁹: ul' numer⁹ mot⁹: q: de tēpore fuerūt diuerse sētētie. vna fuit ph̄i q tp̄s est nūs mot⁹. alia fuit quorūdā ph̄oz dicēnū q tp̄s est ipse mot⁹. uel possum⁹ dicere et meli⁹ q tp̄s dupliciter pōt accipi formaliter et mālitei. formaliter eni est qdā nūs: q: nūs est mot⁹. māliter vō est ip̄e mot⁹. qcqd g̃ sit tp̄s siue mot⁹ siue nus mot⁹ vera est ista p̄sequētia q si semp est tp̄s semp est mot⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō de tpe extra vnū cōcorditer itelligi videnf oēs. Ingenitū eni eē dicunt et p̄pter hoc democrit⁹ demōstrat tanq̄z ipossibilia oīa eē facta: ipossibile eniz tēp⁹ factū eē. plato āt tp̄s gnat solus. Sil' eniz cū celo factū eē. Celū aūt factū esse dicit.

¶ Premissa hac p̄sequētia q si sp est tp̄s semper est mot⁹. p̄bat tp̄s sp̄ eē ut p̄cludat motū et'nū eē. Circa qd̄ duo facit p̄z q dupl'r p̄bat intētū. Nā p̄ p̄bat sēpiternitatē tp̄is p dicta aliorz ph̄oz. 2⁹ p rōnē sūptā ex p̄ori et posteriori ibi [Si igif ipo⁹ ē.] ¶ Dicit g̃ q de tpe ex⁹ vnū. f. excepto vno g̃ dic oēs vident ip̄z habētes igenitū et dicūt ip̄m eē igenitū. et p̄p hoc democrit⁹ dicēt tāq̄z ipossibilia oīa eē facta: q: ut dicebat ipossibile est tp̄s eē factū. solus aūt Plato generat ip̄m tp̄s. dicit eni tp̄s simul eē factū cū celo. et dic celū eē factū: g̃ p locū ab auctoritate tp̄s nō est factū sed est igenitū et eternū cū oēs ph̄i hoc posuerūt excepto vno. f. Platone. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igif ipossibile est eē dicere et itelligere tp̄s sine ipo nūc: nūc aūt est medietas que

dā z ꝑncipiū z finē hñs simul ꝑncipiū āt futuri tpis finē vō pteriti necesse semp eē tps: ultimū eni finiti accepti tpis i aliquo ipoꝝ nūc erit. Nihil eni est accipe in tpe pter nūc. Quare qm̄ est finis z ꝑncipiū tps nūc: necesse est ipsi⁹ in utraq3 parte semper eē tps. At vō si tps. manifestū est: qr necesse est z motum esse. Siquidē tēpus est: passio quedam motus.

¶ Probat tps eē sēpiternū per rōnē sūptā ex priori z posteriori q̄ sine tpe eē nō pñt dicēs q si igit̄ impossibile est dicere z intelligere tps sine ipo nūc: z ipz nūc est quedā medietas hñs sil' ꝑncipiū z finē. i. hñs sil' rationē ꝑncipij z finis. Nā dicit ꝑn^m futuri tpis. finē vō pteriti. Cū ergo nūc semp sit quedam medietas iter tps prius z tps posteri⁹. i. iter preteritū z futurū: qr est finis pteriti z ꝑn^m futuri: qr ita est necesse est sp eē tps. nā ultimū accepti finiti tpis erit in aliquo ipoꝝ nūc: sic supple ꝑn^m accepti tpis est in aliq̄ nūc: qr nihil est accipe i tpe nisi nūc qre qm̄ ipz nūc sp est finis z ꝑs^m necesse est i utraq3 pte ipi⁹ nūc sp eē tps: qr g̃ nō est dare aliqd nūc an̄ qd nō fuerit tps z post qd nō sit tps opz q tps nūc icepit nec desinat s3 sit sēpitet nū. ¶ Notandū aūt q si tps ult̄r incepit: incepit in aliquo nūc. g̃ an̄ illd nūc nō fuit tps. illd g̃ nūc ita fuit ꝑn^m tpis q nō fuit finis. sic ēt si tps ult̄r deficeret deficeret i aliquo nūc. qr g̃ post illd nūc nō eēt tps h⁹ nūc sic eēt finis tpis q nō eē ꝑn^m. nunq̄ g̃ pōt poni tps ult̄r icepisse nisi ponat̄ aliqd nūc sic eēt ꝑn^m tpis q nō sit finis: nec p̄t poni tps ult̄r deficē nisi det̄ aliqd sic eē finē tpis q nullo mō sit ꝑn^m: tota g̃ vis rationis hui⁹ in hoc ꝯsistit. q cū qdlibet nūc sit sil' ꝑn^m z finis opz tps nunq̄ icipe nūc desinere. ¶ Dubitaret forte aliqs: qr vī q rō nec apparēter nec existēter arguat. diceret eni aliqs nō esse verū nec existenter nec apparenter q qdlibet nūc in tpe sit sil' ꝑn^m z finis. Dicēdū q si ꝯsideret̄ l̄ra phi nō arguit qdlibet nūc eē ꝑn^m z finē tpis: qr prius z posterius que sūt dic tpis sine tpe eē nō pñt. videbat̄ eni pho q ita eēt per se notū qdlibet nūc in tpe esse sil' finē z ꝑn^m q qui h̄ negaret hoc cōcederet. Nā si tps ult̄r incepit eē z est aliqd nunc ita ꝑn^m tpis q nō finis: tūc prius q̄ eēt illd nūc nō erat tps sed prius nō ē sine tpe cū sit dr̄a tpis. g̃ negādo an̄ illd nūc nō eē tps ꝯcedim⁹ an̄ tpm eē tps: qr ante z prius nō sūt sine tpe. dicēdo igit̄ illd nūc nō eē finē tpis sed ꝑn^m ꝯcedim⁹ tpm sil' eē ꝑn^m z finē: sic si tēpus ult̄r deficeret eēt dare aliqd nūc post qd nō eēt tps z illud nūc sic eēt finis tpis q nō eēt ꝑn^m. S3 cū posteri⁹ nō sit sine tpe qr est dr̄a tpis negādo post illd nūc nō eē tps ꝯcedim⁹ post ipz eē tpa: z negādo illud nūc nō eē ꝑs^m tpis ꝯcedim⁹ ipsum nūc eē ꝑn^m tēporis. qdlibet ergo nūc est finis z ꝑn^m temporis. nunq̄ igit̄ tps icepit nec desinet. cōmētator aūt hāc ꝯsequētiā. s3 q qdlibet nūc in tpe sit finis z ꝑn^m aliter ostendit. ait eni q tps assimilat̄ linee circulari. Nāq3 tps eē passio mot⁹ ꝑmi: qui nō est rect⁹ sed circularis. imo cū tps maliter sit ipe motus ꝑm⁹ opz itelligere tps hēre quātitatē circularē nō rectā. Nā cū tēpus hēat ꝯtinuitatē a motu z mot⁹ a magnitudine ex quo magnitudo illa z celestis est circularis opz quātitatē ꝯtinuā3 quā imaginamur in motu z tpe se' habere ad modū circuli. Cū ergo in linea circulari nō sit dare pūctū qui nō sit simul ꝑn^m z finis linee in tempore nō erit dare aliqd nunc qd nō sit simul ꝑncipiū z finis ei⁹. tempus igit̄ si assimilaret̄ linee recte nō videt̄ incōueniēs dare ibi aliqd istās qd esset ꝑncipiū z nō finis: z aliqd qd eēt finis z nō ꝑncipiū. s3 cū assimiletur linee circulari qdlibet istās simul erit principiū z finis. igit̄ ante qdlibet istās fuit tps z post qdlibet erit tps: nunq̄ ergo incepit tēpus nec desinet. patet igit̄ quō rō phi apparēter ꝯcludit. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs dato q he rōnes ꝯcludāt apparēter utrū ꝯcludāt existēter. Dicēdū q nec via phi nec via cōmēt sufficienter ꝓbar qdlibet istās esse simul finē z ꝑncipium tpis. tps eni3 qd est passio ꝑmi motus icepit z desinet: fuit eni3 aliqd istās ante qd nō fuit tps: z erit aliqd istās post qd nō erit tēpus. qd vō addebatur q ante z post sunt differētie temporis. Dicēdum q ut cōmuniter dicit̄ z bene licite z si post nō dicūt nisi tps imaginatū. si enim phūs per tales differētias tpis vult arguere infinitatē et⁹ pari ratione per differētias loci arguet̄ infinitas loci z per ꝯsequēs infinitas cōtenti in loco. quereret eni aliquis utrū sit dare aliqd corpus extra qd nō sit aliud corpus q si dicat q nō sed semp extra corpus est corpus quātitates corpoꝝ vadūt in infinitū. Si vō est dare corp⁹ extra qd nō est corpus qr extra celum fm phūm nō est ponere aliqd corpus tūc cū3 extra sit differētia loci z dr̄a loci nō sit sine aliquo loco tūc extra celū est aliqs locus: sed loc⁹ nō est sine locato z sine corpore. ergo extra celū est aliqd corpus. z pari ratione extra illud corpus est aliud corpus z sic in infinitū. ponēdo ergo esse aliqd corpus extra qd nō est aliud corpus cōcedimus extra illud corpus eē aliud corpus: sicut ponēdo esse aliqd instans ante qd nō est tps ante illud eē tps. patet ergo q cū dicim⁹ extra celū si extra dicat locū imaginatū. vnde z phs hoc modo videt̄ soluere argumētū de infinitate corporis dicēs q nō debem⁹ credere intelligētie z imaginationi: sic etiā cū dicim⁹ ante instans in quo incepit tps si ante nō dicit nisi tps imaginatū. cū ergo arguit̄ q prius z posterius sunt differētie tpis dicēdū q tales sunt huiusmodi differētie qle est illud tps cui⁹ differētie eē ponuntur: ut si illud tps est quid reale z huiusmodi differētie sunt reales. si vō est qd imaginatū z huiusmodi differētie sunt imaginate. Nō ergo arguit hui⁹ ratio fm rei v̄itatē tps nunq̄ incepisse. S3 solū ostēdit q nō pōt poni aliqd istās ante qd nō imaginemur tps: sicut nō pōt poni aliqd corp⁹ extra qd nō imaginemur locū. qd vō addebat̄ de cōmētatore q tps assimilet̄ linee circulari ēt sophistice arguit. nā circulus dupl'r pōt accipi uel ut est in facto eē z sic circulus cōpletus nō hēt in se pūctū aliquē qui nō sit simul finis z ꝑncipiū linee: sed circulus in fieri z circulus diminutus cuiusmodi est semicirculus uel aliqua alia ꝓportio circuli hēt in se pūctū qui est ita ꝑn^m q nō est finis z qui est ita finis q nō ꝑn^m. Cū ergo tempus non assimiletur circulo in facto esse sed circulo in fieri: qr sequitur motum cuius esse est in fieri z non est in facto esse erit in tempore dare aliquod instans quod est principium z non finis: z aliquod quod est finis z non

pn^m. Possum^9 g dicere cōmētatori q nō est is me thaphoricis disputare tm̄ q: methaphorice arguit ei metha. respōdēdū est. Dixerūt enī aliq ɔ^{tes} po- suisse qdlibet istās ipo eē sil' pn^m z finez ex eo q tps nō dicit gd pmanēs sz gd fluēs: sed si hec esset rō ɔ^{tis} oino eēt ridiculosa. ɔ^{tor} enim nō in eo q ips est fluēs sed ex eo q est sic fluens. s. circulariter po- suit qdlibet instās ei^9 habere rōnē pncipij z finis. Sed q hoc nō oporteat est per habita manifestuz. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eadē aūt ratio est: z de eo q corruptibi lis sit mot^9: sicut de fieri motū accidit po rē quādā eē mutationē: p^9 sic hic posteri or est posterior. Nō eni sil' gescit qd mo uet: z qd mobile est: z qd cōburit: z qd cō bustibile. Cōtigit eni cōbustibile eē: qd nō cōburit. Neqz motū z mouenz. Et corru ptibile igit' idigebit corrūpi: cū corrūpat' z huiusmodi corruptiuū iterz posteri^9. Cor ruptio eni mutatio q̄dā est. Si igit' h ipos sibile: manifestū est q est ppetuus mot^9.

¶ Probato motu nunq̄ incepisse ondit q simili mō pbari pōt motū nunq̄ deficere dicens q eadē rō est de eo qd mot^9 sit corruptibilis. q: sicut de fieri motū accidit q̄dā mutationē eē porē pma. sic hic vz de corrūpi motū z deficere motū accidit q̄daz mutationē eē posteriorē posteriori. Nā nō sil' ge- scit qd mouet. i. deficit mot^9 z qd mobile est sil' ge scit z deficit qd cōburit. i. cōburi in actu z qd est cōbustibile. nā sicut gnātio mobilis pcedit iceptio nē mot^9 sic corruptio mobilis sequit' cessationē a motu. nō enī opz si nō ē mot^9 q nō sit mobile: z si nō est qd mot^9 q nō sit mobile z si nō est qd cōbu rit' q nō sit cōbustibile. ɔtingit enī cōbustibile qd nō cōburit'. z qd dictū est de motu passiue itelligē dū est de motu actiue: q: nō sil' tollit' motiuū i pō z mouēs in actu. Si g posset cessare ois mot^9 re- manēre mobili z mo^{le} illud z corruptibile idigebit igit' corrūpi z tū corrūpat' corrūpet' iterz posteri^9 h^{oi} corruptiuū. i. h^{oi} corruptibile. g post cessationē ois mot^9 eēt posterior corruptio mobilis: sed ipsa corruptio quedā mutatio est: ergo post oēm muta tionē ē aliqua mutatio. si igit' hoc ipossibile mani festū est q mot^9 est perpetu^9 z nunq̄ īcepit z nun q̄ desinet. ¶ Notādū aūt q mot^9 passiue sūptus ad sui eē indiget mobili z depēdet a mobili: q: ac- cidēs ad sui eē indiget subo z depēdet a subo. mo bile aūt per se loquēdo ad sui eē non indiget motu nec dependet a motu: q: sbm per se loquēdo nō de pēdet ab accidēte: sed quādo duo aliqua sic se hñt q vnū depēdet ex alio z nō econuerso illud qd nō depēdet opz pus eē z ultimo corrūpi: ut si est gnā tio subiecti z accñtis pus z gnātio subiecti q̄ ac- cidētis. z si est corruptio utriusqz posterius corrū pit' subiectū q̄ accidēs z si nō ipe nā. Natura nā- q̄ si pus corrūperet' subiectū q̄ accñs remaneret accñs sine subiecto. in via g gnātionis gnātio mo- bilis pcedet gnātionē mot^9 in. via ergo corruptio nis ecōtrario corruptio mobilis sequit' corruptio nē mot^9. est ergo vis rationis phī q si ois motus posset corrūpi q: post corruptionē ois mot^9 eēt cor ruptio mobiliū post oēz mutationē eēt aliqua mu- tatio qd est incōueniēs. ¶ Notādū et phz ideo di xisse q nō simul gescit. i. nō simul cessat z corrūpit' qd mouet'. i. ipse mot^9 siue moueri in actu z qd est mobile. i. subiectū mot^9: z nō sil' cessat qd cōburit' i. ipm cōburi z qd est cōbustibile. i. subiectū cōbu stionis ut ostēdat q mot^9 z mobile nō oportet sil' corrūpi q: mot^9 dependet a mobili z nō ecōuerso propter qd pōt corrūpi motus absqz hoc q corrū pat' mobile sed nō ecōuerso. Nā cōtingit eē mobi le et si nō mot^9 q: cōtingit eē cōbustibile et si nō cō burit'. que oia videntur arguē q corruptio mobilis nō pōt pcedere corruptionē mot^9: sed de necessita te sequitur eā. quare si ult' ois mot^9 posset corrūpi post corruptionē omniū motuū esset corruptio mo biliū z post omnē mutationē esset aliqua mutatio qd est icōueniēs. ¶ Notandū et phm supponere qsi per se uerū q sicut mot^9 nouus est mobile no uita mot^9 corruptibilis ē mo^{lis} corruptibilis. Si cut g vī ridiculū q mobile sit eternū z generit per infinitū tps z postea icipiat moueri in tpe: sic videt' eē ridiculū q mot^9 alicui^9 mobilis oino deficiat z tm̄ illō mobile semp duret adeo fm ipz sicut factio mobilis de necessitate precedit factionez mot^9: sic corruptio mobilis de necessitate sequit' corruptio nē mot^9: q: sicut arguebat q si motus ult' iciperet ante omnē motū eēt motus: q: esset motus ille per quē factū fuit mobile. eodē modo fz phm argui debet q si ois mot^9 corrūperet' post oēm motū eēt aliqs motus: q: esset mot^9 ille per quē corrūperet' mobile. ¶ Dubitaret forte aliqs de eo qd phs ait q non sil' gescit. i. nō sil' desinit eē mot^9 z mobile hoc aūt videt' esse falsum. Nam quidā mot^9 abijci- ent a substantia ut cōbustio que corrumpit z de struit quod cōburit'. s. cōbustibile. i' tali ergo motu statim cum desinit esse mot^9 desinit mobile esse: ut si ignis aduri aerem z cōuertit ipm in ignem sta tim cum cōpleta est adustio corruptus est aer z fa ctus est ignis. cū z ergo phus exemplum ponat de ipsa cōbustione non videt' hēre ueritatem qd dici tur. Dicēdū q sufficit pho suppositis fundamētis suis q motus depēdeat a mobili z nō ecōuerso: vnde cum ait q nō sil' qescit. i. nō simul desinit esse uel nō simul tollit' motus z mobile hoc pro tā to. dici q qui tollit mobile tollit motū: sed nō ecō uerso. Sic enī est cōbustio z cōbustibile sed nō cō uertit'. pōt enī eē aliqd cōbustibile qd nō cōburit' q hec ergo sit intentio ei^9 patet: q: cū ait q nō sil' quiescit. i. nō simul desinit esse uel nō simul cōburi tur. i. ipm cōburi uel ipse motus cōbustionis z qd est cōbustibile statim subdit q: contingit esse com bustibile qd non comburitur. non ergo est intentio eius quin sint aliqui motus abijcientes a substan- tia quib^9 motib^9 finitis tollit' substantia mobiliuz sed vult ostendere q si ponitur motus necesse est ponere mobile. nō aūt ecōuerso. ppter hoc non de necessitate simul gescit nec sil' tollit' siue nō simul pnat' hoc z illud q: pōt tolli z non eē mot^9. nō tm̄ ppter hoc sequit' q nō sit mobile. possem^9 tm̄ dicē si uellem^9 q ēt in motib^9 abijcētib^9 a sba reseruat' h^{oi} ordo. vz q pus desinit eē mot^9 q̄ mobile ut si aduri' aer q sit ignis mot^9 adustionis mēsurabit' tpe. ipa vō corruptio aeris mēsurat' in instanti. Cū g tps in quo aduri' aer precedat instans in quo cor rūpit' sic prius de se desinit eē talis mot^9 q̄ mobile sicut tempus precedit istans qd est finis eius: sed

sic dicere est quodãmõ ire pter mẽtez phi. sufficit autẽ q nõ simul tollit̃ mot⁹ ⁊ mobile q: nõ opz motu tollit̃ ⁊ nõ est mot⁹ g̃ tollit̃ mobile ⁊ nõ est mobile. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs: q: nõ vĩ q phs habeat intẽtũ suppositis fũdamẽtis ei⁹. vult eni arguere q si mot⁹ oino tolleret̃ circa post oẽm motũ eẽt mot⁹ aliqs uel aliq̃ mutatio. q: post oẽm motũ eẽt corruptio mobilis. dicẽt eni aliqs q post q̃ desiuit eẽ ois mot⁹ mobile remanet icorruptibile ita q post oẽm motũ nõ erit aliqs mot⁹. ¶ Amplius dico q mobile sit corruptibile. dicẽt eni aliqs ipsaz corruptionẽ mobilis esse ultimũ motuz ita q post illũ motũ nõ eẽt aliqs mot⁹. ¶ Amplius nõ est sile de factione mobilis ⁊ de corruptione ei⁹. Nã factio f̃m phũz est terminus mot⁹. semp ergo f̃z ipz ante factionẽ est aliqs mot⁹. suppositis igit̃ fundamẽtis ei⁹ bene arguit̃ q mot⁹ ulr̃ nõ incepit: q: si mot⁹ ulr̃ icepisset tũc aliqs mot⁹ nou⁹ eẽt p̃m⁹: sed mot⁹ nou⁹ p̃supponit factionẽ mobilis: factio autẽ p̃supponit motũ: g̃ ante p̃m motũ eẽt mot⁹. Sz cuz corruptio sit finis mot⁹ dato q ulr̃ mot⁹ desineret ul̃ corrũperet̃ ⁊ corruptio mot⁹ argueret corruptionẽ mobilis ita q deficiente ultimo motu deficeret mobile: nõ ,ppter hoc argueret̃ q post ultimũ motũ eẽt mot⁹: q: post defectũ ⁊ corruptionẽ mobilis nõ opz eẽ motũ cũ defect⁹ ⁊ corruptio nõ sint mot⁹ p̃m sed finis. Dicẽdũ q sicut saluabam⁹ rõnem phi suppositis fũdamẽtis eius q mot⁹ nunq̃ icepit. sic saluare possum⁹ q nunq̃ desinat. Nã cuz ois mot⁹ depẽdeat a motu locali: si mot⁹ ulr̃ icipet p̃ icipet motus localis ⁊ si ulr̃ deficeret ultimo deficeret talis mot⁹. Nã si p̃ deficeret mot⁹ localis q̃ alij mot⁹ eẽt essent sine cã: q: cã ois trãsmutationis est trãsmutatio in situ: sed cuz mot⁹ localis defectiuus nõ sit nisi mobilis defectiui: ⁊ naliter pri⁹ deficiat mot⁹ q̃ mobile cũ mot⁹ p̃supponat mobile ⁊ nõ ecõuerso ponẽs motũ ulr̃ deficere suppositis fũdamẽtis phi ɔ̃dictoria iplicat. ponit eni q post motũ localẽ qui debet eẽ ultim⁹ mot⁹ sit aliqs mot⁹ ut sit mot⁹ ille quo corrũpit̃ mobile. Nã p motũ localez per se loquẽdo non est corruptio mobilis agit̃ post ultimũ motũ erit aliqs mot⁹ ⁊ mot⁹ localis erit ultim⁹ ⁊ nõ erit ultim⁹ ⁊ ẽt mot⁹ alij erũt ultimi ⁊ nõ ultimi. vĩ eni phũs q̃si tria supponere que accipiebãt q̃si per se ẽa ex qb⁹ arguit motũ nunq̃ ulr̃ deficere. p̃mũ est q mot⁹ de necessitate p̃supponit mobile. nõ ãt ecõuerso. ut si eõbustio est: est cõbustibile sed nõ cõuertit̃. ɔtingit eni eẽ cõbustibile qd̃ nõ cõburit̃. scd̃z est q mot⁹ nou⁹ arguit mobile nouũ ⁊ mot⁹ defectiu⁹ mo^le defectiuũ: ut si mot⁹ est factus ⁊ incepit ⁊ mo^le cui⁹ est ille mot⁹ est factuz ⁊ eẽ icepit: ⁊ si mot⁹ corrũpit̃ ⁊ desiuit eẽ ⁊ mobile cui⁹ est ille mot⁹ corrũpit̃ ⁊ desiuit eẽ. videbat eni q celestia que credebat eẽ eterna mouebant̃ motu sẽpiterno: hec ãt iferiora corruptibilia mouebant̃ motu uariabili ⁊ corruptibili. tertio supponebat q g̃natio ⁊ corruptio ⁊ ulr̃ ois mot⁹ cui⁹ per se ẽ termin⁹ ⁊ g̃natio uel corruptio nõ eẽt mot⁹ p̃m⁹ neq̃ ultim⁹. Nã mot⁹ p̃m⁹ ⁊ ultim⁹ debet esse mot⁹ ille a quo depẽdet ois mot⁹ ⁊ qui est cã ois mot⁹: h^mõi ãt est mot⁹ ad sitũ nõ ãt mot⁹ ad formã: his suppositis pz q mot⁹ ulr̃ nec icepit nec desinit nisi añ p̃m motũ sit aliqs mot⁹ ⁊ post ultimũ motum sit aliqs mot⁹. nãq̃ si mot⁹ ulr̃ icipit tũc ante locales motũ qui dz eẽ p̃m⁹ erit aliqs mot⁹: ut erit mot⁹ ille quo factũ fuit mobile. nã mot⁹ localis fact⁹ ⁊ nou⁹ arguit q ẽt suũ mobile sit factũ ⁊ nouũ: cui⁹ factio p̃cessit talẽ motũ. ergo ante p̃m motũ fuit aliqs motus. sic ẽt si mot⁹ ulr̃ deficeret: tũc post motũ localẽ qui dz eẽ ultim⁹ eẽt aliqs mot⁹ ut eẽt ille motus quo corrũpit̃ mobile. nã mot⁹ localis corruptibilis p̃supponit ⁊ arguit mobile corruptibile cui⁹ corruptio sequit̃ talẽ motũ. g̃ post ultimũ motũ eẽt aliqs mot⁹. qd̃ v̊o obiciebat̃ q postq̃ desinit eẽ ois mot⁹ remanet mobile icorruptibile: patet q hoc nõ est arguere supponẽdo phi fũdamẽta. Supponit eni motũ corruptibilẽ ⁊ defectiuũ nõ eẽ nisi mobilis corruptibilis ⁊ defectiui. qd̃ v̊o addebat̃ q diceret aliqs corruptionẽ mobilis ultimi eẽ ultimũ motũ patet q nec est arguere suppositis fũdamẽtis eius supponit eni q mot⁹ ad formã ⁊ ulr̃ g̃natio ⁊ corruptio nõ p̃nt eẽ mot⁹ p̃mi neq̃ ultimi. imo q: semper vno corrupto aliud g̃nat̃ ⁊ illo g̃nato postea corrũpit̃ ⁊ sic in infinitũ. Suppositis fũdamentis phi ponẽ corruptionẽ aliquã eẽ ultimũ motũ est ponẽ post ultimũ motũ eẽ aliquẽ motũ. q: f̃m ipz semp post corruptionẽ est g̃natio ⁊ post g̃nationẽ corruptio ⁊ sic in infi^m. qd̃ aũt tertio addebat̃ nõ est sile de factione mobilis ⁊ de corruptione ei⁹ pz q ut spectat ad ,ppositũ est oino sile: q: sic añ factionez mo^lis est aliqs mot⁹: sic post corruptionẽ ei⁹ ẽ aliqs mot⁹. q: ut patuit g̃natio ⁊ corruptio nõ p̃nt poni mot⁹ p̃mi neq̃ ultimi. Nãq̃ cũ sp añ g̃nationez sit corruptio ⁊ ecõ ⁊ post corruptionẽ g̃natio ⁊ ecõ sp post q̃libet corruptionẽ est aliq̃ mutatio uel aliqs mot⁹. ponẽ g̃ aliquã corruptionẽ eẽ ultimã mutationẽ uel ultimũ motũ ẽ ponẽ post ultimũ motũ eẽ aliquẽ motũ qd̃ ẽ icõueniẽs. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs cũ rõnes phi nõ sufficiẽter ,pbẽt motũ nõ icepisse utrũ sufficiẽter arguãt ipm nõ deficere. Dicẽdũ q̃sdã dixisse hoc mõ eẽ multũ ɔ̃ fidẽ nr̃am qd̃ lz aliq̃ mõ uerũ sit añ si ɔsideret̃ mẽs phi qd̃ hic dĩ de ,ppetuitate mot⁹ totũ ẽ uenenũ fidei. posuit eni g̃nationẽ ⁊ corruptionẽ nũq̃ deficẽ. q: mot⁹ localis nunq̃ deficit. mot⁹ aũt localis f̃z ipz nũq̃ deficit: q: mot⁹ corp̃alis nõ est nisi mo^lis corruptibilis. hoc aũt plane ẽ ɔ̃ fidẽ nr̃az. ponim⁹ eni q cessabit mot⁹ celi. mouebat̃ eni phs ad ponẽdũ celestia ⁊ icorruptibilia moueri motu sẽpiterno ⁊ icorruptibili: q: itelligẽtie mouẽtes ea: uĩc sint i optia dispositione cũ mouẽt: ut g̃ semp sint in optia dispositione sp mouẽt. sz q g̃natio ⁊ corruptio nõ sp cõtinuent ⁊ q h^mõi mot⁹ nõ semp extitit: imo sicut h^mõi mot⁹ icepiunt cũ tpe sic cũ tpe desinẽt in de g̃natione diffusius ,pbauim⁹: nõ cui cure est de hac mã inuestigare ulterius recurrat ad id qd̃ ibi diffuse tractauimus

Lectio. v.

Sed nõ aliquãdo quidẽ erat aliquãdo autẽ non. Et namq̃ assimulat̃ sic dicere figmẽto magis.

¶ Postq̃ phs adduxit rõnes ,pbãtes sẽpiternitatẽ mot⁹. i pte ista ut dicebat̃ iprobat opiones dicẽtiũ motũ nõ sempiternũz eẽ. ¶ Ad cui⁹ euidẽtiã sciendũ q sicut Anaxa. ⁊ Empe. negauerũt sẽpiternitatez mot⁹ aliter tñ ⁊ aliter ut superi⁹ dicebat̃. Si aũt aliq alij h^mõi sempiternitatẽ negauerũt q̃si icidebãt in positionẽ istoꝝ ut patuit de platone qui i negando sempiternitatẽ motus quantuz ad hoc incidit in positionez Anaxa. q: sicut Anaxago. posuit

motũ aliq̃n icepisse ꝛ postea nunq̃ desinere ꝫ semp ꝯtinuari. sic ꝛ Plato visus est ponẽ. hoꝝ igit̃ duorũ positionẽ. vꝫ Empe. ꝛ Anaxa. reprobat. Circa qḋ tria facit: q2 p̃ait opinionẽ eoꝝ assimilari figmẽto. secũdo ait rationẽ per quã moueri poterant in sufficiẽtẽ eẽ. tertio ꝓbat hꝰ opiniões. secũda ibi [Siṁr aũt ꝛ dĩc.] ꝫ ibi [at ṽo nihil.] Dicit ḡ ꝙ nõ est bene dictũ ꝙ motꝰ aliq̃n gdẽ erat. aliq̃n aũt nõ erat: ꝛ nãq̃ sic dicere dĩte magis assimilaṫ figmẽto q̃ dicto rationabili. figmentum enĩ phũs hic appellat oẽ dictũ nõ per se notum nec ratiõe firmatũ. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Similiter aũt ꝛ dicere: q2 aptũ natum sic est: ꝛ hoc opꝫ opinari esse principiũ: sicut videṫ vnq̃ Empedocles dicẽ: ꝙ tenere ꝛ mouere amicitiã in parte ꝛ discordiã in est rebꝰ ex necessitate: qescere aũt mediũ tps. Fortassis aũt ꝛ vnũ principium facientes sicut Anaxagoras sic vnq̃ diceret.

ℭ Ostẽdit rationẽ per quã mouebaṫ Empe. ꝛ ꝑ quã moueri poterat Anaxa. nõ eẽ sufficiẽtẽ dicẽs ꝙ similiter nõ sufficit dicere ꝙ natũ est sic eẽ nec sufficit dicere ꝙ opꝫ hoc opinari esse p̃ṁ sicut vnq̃ vꝫ Empe. dicere. vꝫ ꝙ amicitiã mouere. i. ꝯgregare ꝛ tenere. i. retinere ꝛ ꝯseruare res sic cõgregatas in ꝑte. i. in aliq̃ parte tpis ꝛ discordiã supple disgregare in alia parte tpis. mediũ aũt tps qescere ꝛ h̃ inest rebꝰ ex necessitate. Cũ eñ querebaṫ ab Empedo. quare per tãtũ tps mouet amicitia ꝛ p tãtũ lis ꝛ medio tpe est qes dicebat ꝙ sic natũ est eẽ ꝛ ꝙ opꝫ hoc supponere ꝛ opinari tãq̃ p̃ṁ. ꝛ q2 hoc inest rebꝰ ex necessitate ꝙ sic moueanṫ ꝯm talẽ rõnẽ assignare ꝛ sic dicere ut patebit nõ sufficit. Addit aũt ꝙ fortassis ꝛ facientes vnũ p̃ncipiũ sicut Anaxago. ꝛ sui sequaces sic vnq̃ diceret. vꝫ ꝙ motũ eẽ aliq̃n ꝛ non esse semp est supponẽdum tanq̃ p̃ncipiũ. ℭ Notandũ aũt ꝙ Anaxago. differebat ab Empe. q2 ipse posuit vnum principium motiuũ intellectũ. Empe. ṽo plura ut litem ꝛ amicitiam. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ At ṽo nihil inordinatũ eoꝝ que natura ꝛ ꝯm naturã sunt. Natura enĩ oĩbꝰ cã ordinationis est. Finitũ aũt ad infinitũ nullã rationẽ habet. Ordinatio aũt oĩs ratio est. In finito autem tpe quiescere: postea motũ eẽ aliq̃n. Huiꝰ aũt neq̃ vnã differentiã eẽ quare nũc magis q̃ priꝰ. Neq̃ iterũ aliquã ordinationẽ habere nõ iã nature est opꝰ. Aut enĩ simpl'r se hẽt: qḋ est nature: ꝛ nõ aliq̃n quidẽ sic: aliq̃n ṽo aliter ut ignis natura sursum fertur: ꝛ nõ aliquando quidem: aliquãdo ṽo nõ: aut rationem habet quod non est simpliciter.

ℭ Improbat huiusmodi positiones. Circa qḋ tria facit: q2 p̃ iprobat positionẽ Anaxa. secũdo cõparat eã ad positionẽ Empedo. tertio improbat positionẽ Empedo. secunda ibi [quare digniꝰ.] tertia ibi [sed ꝛ hoc dicẽtẽ.] Dicit ergo ꝙ eoꝝ que sunt ꝯm naturã nihil est inordinatũ. natura aũt oĩbꝰ est cã ordinationis. infinitũ aũt ad finitũ nullã hẽt rationẽ. i. ordinationẽ siue ꝓportionẽ. aũ ordinatio omnis est quedã ratio ꝛ quedã ꝓportio: q2 ergo sic est in infinito tpe quiescere ꝛ postea motũ aliq̃n eẽ sicut dicebat Anaxago. huiusmodi aũt dictũ nõ cõtingit neq̃ vnã esse causam: quare nũc magis cõtigat moueri q̃ p̃us: neq̃ iteꝝ huiusmodi dictũ ꝯtingit habere aliquã ordinationẽ naturalẽ. Nam hoc iã nõ est nature opꝰ. Nã qḋ est nature opꝰ aut est simpliciter ꝛ semp ꝛ non aliquãdo quidem sic aliquãdo ṽo non erat hẽt aliquam rationẽ ꝛ causã ꝙ nõ est simpl'r neq̃ semp. sꝫ ergo Anaxa. non poneret motũ neq̃ quietẽ semp: nec posset reddi ratio positionis sue oĩno nõ loquebaṫ naturaliter nec rationabiliter. ℭ Dubitaret forte aliq̃ ꝙ videṫ hec trãslatio noua ꝯdicere translationi veteri. ubi enĩ nos habemus ꝙ finitum ad infinitũ nullã habet rationẽ. alia littera habet ꝙ infinitũ ad infinitũ nullam rationẽ hẽt. Dicendũ ꝙ utraq̃ littera saluari põt posuit enĩ Anaxago. rẽs per infinitũ tps quieuisse ꝛ postea fuisse motũ. tps ergo quietis fuerit infinitum. tẽpus ṽo motꝰ põt accipi ꝛ ut finitum ꝛ ut infinitũ. Nã si accipiaṫ tps respectu motus iam facti est finitũ. respectu ṽo motꝰ fiendi est ĩfinitũ. Cũ ergo nõ sit assignare rationẽ ꝛ ꝓportionẽ temporis qetis ĩfinite ad tps respectu motus facti qḋ est finitũ nec ad tps respectu motus fiendi qḋ est infinitũ utraq̃ littera saluari põt. vꝫ ꝙ infiniti ad finitũ vel infiniti ad infinitũ nulla est ꝓportio. ℭ Ulterius forte dubitaret aliquis: q2 videṫ hoc eẽ falsũ ꝙ infiniti ad infinitum nulla esset ꝓportio. nam ꝫ finitũ nõ ꝓportionet infinito infinitũ tñ ꝓportionaṫ ĩfinito. Dicendum ꝙ hic nõ habere ꝓportionẽ idẽ significat qḋ nõ habere ordinẽ naturalẽ qḋ gd est enĩ a natura vel est simpliciter ꝛ vno modo sicut ꝙ deus semp est ꝛ ꝙ celestia sequendo opinionẽ phi semp moueanṫ: vel si nõ est simpl'r ꝛ vno modo est tñ gd ordinatũ ut si nõ semper est generatio elemẽtoꝝ frigidoꝝ nec semp est generatio calidoꝝ est tñ hoc modo ordinatio ut dominantibꝰ signis frigidis elementa frigida hñt victoriam sup calida ꝛ fit in ea parte ubi est tale dominiũ generatio frigidoꝝ. in illa ergo eadem parte transmutatis dispositionibus siderum ꝛ dominantibus signis calidis fit generatio calidoꝝ ꝛ hoc quodãmodo ordinate: q2 oĩa que dependent ad motũ celi quodãmodo mensuranṫ sua periodo. Cũ ergo finitus nõ dicat ordinẽ sed cõfusionẽ cũ in infinito ꝯm ꝙ huiusmodi nõ sit dare p̃mũ nec ordinẽ nõ põt esse in his que ordinate generanṫ ꝛ corrumpunṫ ꝛ mouẽtur ꝛ qescũt ꝙ per infinitum tps duret generatio vel corruptio. nec etiam eẽ põt q2 per infinitũ tps qescãt ꝛ postea moueanṫ: sed opꝫ talia sic diuersimode se habẽtia reduci in aliquã certã ꝛ determinatam circulationẽ ꝓpter qḋ oportet motus ꝛ qetes ꝛ ẽt generationes ꝛ corruptiones illaꝝ reꝝ naliũ in quibꝰ requiriṫ talis diuersitas mensurari certa ꝛ finita periodo: nisi forte casu ꝛ p accñs cõtrariũ accidat. Cum ergo talis certa ꝛ determinata periodus nõ possit reperiri in motu ꝛ iquietere quã ponebat Anaxa. aut p3 ꝙ infinita qes ad infinitũ motũ vel infinita qes ad finitũ nullã hẽt huiusmodi rõnẽ neq̃ ordinẽ: q2 inter talia nõ põt reseruari ꝓportio naturalis. durãte enĩ ĩfinita quiete ꝛ postea incipiente motu nullus posset assignare rõneꝫ q̃re post infinitam quietem potiꝰ incepit motꝰ nũc

q̃ prius. si enim elemēta in mixto hñt eē naliter z gescunt in eo per aliqđ tps determinatū si postea resoluto mixto quolibet elemētoꝝ tēdat in regionē ꝓpriā huiꝰ motꝰ pōt assignari ratio. Nā qꝛ elementa existētia virtualiter i mixto vniunt in eo virtute forme substalis que forma cū sit virtutis limitate per infinitū tps nō pōt hm̄ elemeta ꝯtinere in sua vnitate z in sua ꝓportione. ppꝫ qđ opꝫ mixtum corrūpi: qꝛ oē corruptibile de necessitate corrūpet. huiꝰ enim corruptio differt per magis z minꝰ tps fm q natura mixti est maioris vel minoris virtutis. ex ipa ergo cōplexione z nā mixtoꝝ pōt assignari ratio quāte mixta huiꝰ spēi fm cōmunez cursū naliter tantuz durēt: sed si elemēta per infinitū tps q̃uissēt in mixto z postea recederent in regionē ꝓpriam nullus posset ronē assignare: quare potiꝰ dissolvit mixtū nūc q̃ prius. sive ḡ motꝰ iste elemētoꝝ in ꝓprias regionē sit finitꝰ sive infinitꝰ: si huiꝰ motꝰ fiat post infinitā q̃etē nō reseruabit ibi ratio z ꝓportio nālis. ¶ Ulteriꝰ forte dubitaret aliqs: qꝛ vī q posito si derīcidat in positionē Ari. Nāqꝫ cū mūdus sit factꝰ in tpe deus eternaliter precessit mūduz. infinita ergo duratio ꝓcessit mūdi factionē. Dicēduz q ante factionē mūdi ut cōmuniter ponit nulla ꝓcesserūt tpa nisi imaginata. q vō mūdus iceperit nūc z nō prius nō opꝫ assignare cām ex aliquo ordine vel ex aliq ꝓportione naturali: nō enim hoc fuit ex ordine nature sed ex ordine diuine sapiētie z ex volūtate: qꝛ enim deꝰ sic voluit z sic p sua sapiētiā ordinauit. iō sic factꝰ est mūdus z in tali tempore ut deus ab eterno disposuit. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Quare dignꝰ est sicut Empedocles: z siquis aliter dixit sic habere in parte quiescere omne z moueri iterū. Ordīanonē enim iam habet quandam huiusmodi.

¶ Cōparat opinionē Empe. ad opinionē Anaxago. dicēs q dignꝰ est sic opinari sicut Empe. vel etiā sicut aliꝰ ab Empe. dixit aliter q̃ Anaxa. dicendo sic se hēre oē. i. vniuersū q ꝯtingit ipm in aliq ꝑte tpis quiescere z iterum moueri supple in aliq alia parte tpis. Nā qđ est huiꝰ ratonē hēt. i. videt hēre q̃dā ordinationē z ꝓportionē nālē. meliꝰ est ergo dicere q in aliqua parte tpis fiat motꝰ z in aliqua q̃es sicut dicit Empedo. vel sicut dixit aliqs aliꝰ si fuit alius qui sic sensecit q̃ dicere q per infinitum tps fuerit q̃es z postea motus sicut dixit Anaxa. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed z oportet hoc dicētē nō affirmare solū: sed cāz ipsiꝰ dicere: z nō apponere nihil: neqꝫ velle dignitatē irratiōabilē. sꝫ aut inductionē aut demōstrationē ferre. Hec quidē enim nō cāe posite sūt: neqꝫ in hoc erat amicitie vel inimicitie eē. Sed huiꝰ modi quidē ꝯgregare: illiꝰ vō disgregare. Si vō determinet qđ est in parte: dicēdū est in quibꝰ sic sūt: sicut qꝛ est aliqd: quod cōgregat hoīes amicitia: z fugiūt inimici ab inuicē. Hoc enim supponit z in toto eē. videt enim z in quibusdā eē sic. Qđ aūt z fꝫ equalia tpa idiget aliqua ratione. Omino enim existimare ꝑncipiū hoc esse sufficiens q̊d semꝑ aut est sic: aut sic: nō recte se hēt opinari. In quo democritꝰ reducit de nā cās q sic q̊d priꝰ factū est: ipsius aūt semper noluit ꝑncipiū querere in quibusdaz dicens recte. Quod aūt in omnibus nō recte. Et trigonū semꝑ hēt duobꝰ rectis equales angulos. sed tamē est perpetuitatis huiusmodi altera cā: ꝑncipioꝝ igit non est altera causa. sed perpetua sunt.

¶ Improbat positionē ipaz Empe. Circa qđ duo facit fm q duplr eam iprobat. secūda ibi [oīno quidē.] Dicit ergo q z dicētē hoc qđ dicebat Empe. nō opꝫ. i. nō sufficit affirmare soluz. sed debet cām ipsiꝰ dicere z supple non sufficit apponere nihil. i. nullā cāz assignare: neqꝫ supple sufficit velle dignitatē irrationabilē. i. sine ratiōe. sed aut debet ferre iductionē aut supple demōstrationē. sed hoc qdē enī vꝫ lis z amicitia nō sunt cāe huiꝰ posite. i. non sūt tales cāe quales ponebat Empe. neqꝫ enī erat eē amicitie vel inimicitie in hoc q. s. cōgregarēt ꝑ tātū tps vel disgregarēt. sed huiꝰ quidē. s. amicitie est cōgregare: illius vō. s. inimicitie est disgregare ratiōabile est ergo amicitiā ꝯgregare z inimicitiā disgregare. Sed qđ ꝯgreget per tantū tps z disgreget per tantū z q tps cōgregationis sit eq̃le tēpori disgregatiōis nō sufficit ad hoc assignare pro cā litē z amicitiā. Sꝫ opꝫ per aliquā iductionē vel ꝑ demōstrationē hꝫ ostēdē. iō subdit q si determinet q est i tāta pte tpis cōgregatio z i tāta disgregatio dicēdū est. i. ostēdēdū est per iductionē in quibus est: qꝛ sicut est aliqd qđ ꝯgregat hoīes ut amicitia: z aliqd qđ disgregat ut inimicitia qꝛ fugiunt inimici ab inuicē. hoc ḡ supponit in toto vniuerso qꝛ in quibusdā. i. in aliqua parte vniuersi ut in hominibꝰ videt eē sic: sed q fm equalia tpa sit supple in toto vniuerso ꝯgregatio z disgregatio indiget aliqua ratione: qꝛ nō videmus q ꝓpter amicitiaz z inimicitiā in aliqua parte vniuersi tps cōgregationis sit equale tēpori disgregationis. ¶ Notandū ꝙ q ꝑncipia vel sūt oīno ꝑma vel hñt aliqua ꝑora. si sunt oīno prima nō possunt ꝓbari nisi via iductiua: sed si hñt aliqua ꝑora ꝓbari pñt via demōstratiua: ut patet in ꝑncipiis que supponit ꝑspectiuus: que cū habeāt aliqua ꝑncipia ꝑora demōstratiue ꝓbant in supiori scīa ut in geometria. Nō sufficit ergo dicere hoc est supponedū tanq̃ dignitas z tanq̃ ꝑncipiū: si illud dictū sit irrationabile qꝛ nullus debet proponere principium aut dignitatez irrationabilem sicut faciebat Empe. sed omne huiusmodi principiū qđ supponitur debet esse tale qđ vel demonstratione vel saltem inductione manifestari possit. ¶ Notandum autem q si qđ videmꝰ in aliqua pte vniuersi supponimꝰ eē in toto est aliquo modo irrationabile. Sed supponere in toto vniuerso qđ in nulla pte videmꝰ nullo mō nec appaenter nec existenter rōnabile eē pōt. assignate ergo cās ꝯgregationis z disgregationis ex lite z amicitia vi rationabile: sed per hoc assignare causaz equalitatis tēpoꝝ nullo modo est rationabile: qꝛ in nulla parte vniuersi ꝓpter litē z amicitiam si nō assignet ulterior cā possumꝰ assignare

rationem sufficienter: quare huiusmodi tempora sunt equalia. ¶ Deinde cum dicit. Omino quidem. adducit secundam improbationem contra empe. dicebat enim Emp. quod non oportz assignare causam: quare tantum est tempus congregationis. tantum et disgregationis et tantum tempus quietis medium: quia semper ita se habet quod hec ipsa sunt equalia et eorum que sunt semper non oportz reddere rationem. Ad hoc quidem removendum ait. quod omino quidem existimare hoc esse principium sufficiens et non habere ulteriorem causam: quia semper est aut sic aut non sic non recte se habet sic opinari in quo democritus reducit causas de natura assignans causas eius quod sic. i. quod habet esse tpale et eius quod est factum prius. i. quod habet esse nouum. ipsius autem quod est semper noluit querere principium: quia in quibusdam autem est dicens recte: sed quod sic fit in omnibus est non recte dictum. trigonum enim semper habet angulos equales duobus rectis. Sed tamen huius perpetuitatis est altera causa. principiorum igitur non est altera causa: sed perpetua sunt. possunt ergo aliqua semper esse et non habere aliquam alteram causam. non ergo bene fecit Democritus: quia nullus eorum que sunt semper noluit querere causam: nec etiam bene dicebat Empe. d. quod semper tempus congregationis est equale tempori disgregationis. ideo huius non est querenda causa. ¶ Notandum autem quod ut colliter ponit l3 philosophus posuerit mundum eternum. non tamen negavit ipsum esse factum et causatum a deo: quia ut plane hic vult non quicquid est semper eternum caret causa. voluit igitur deum esse causam mundi et non esse causam motus. est ergo secundum eum mundus factus a deo non in tempore sed ab eterno. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod quidem igitur nullum tempus erit neque erat: quando motus non erit: sive non erat: tanta dicta sunt.

¶ Ultimo epilogat circa determinata. d. quod quidem igitur nullum tempus erat neque nullum mobile erat quando motus non erat sive non erit in futuro aliquod tempus in quo supple non est aliquis motus quod ita sit tanta dicta sunt. secundum ergo philosophum tempus est eternum et est dare aliquem motum et aliquod mobile eternum. nunquam ergo fuit tempus vel mobile quin esset aliquis motus: nec etiam erit quod non sit motus. Lectio. vi.

Contraria autem his non difficile est solvere. Videbitur autem ex his considerantibus contingere maxime motum esse aliquando: cum non est omino. Primo quidem quia neque una perpetua mutatio est. Mutatio enim omnis apta nata est ex quodam in quiddam. Quare necesse est omnis mutationis terminum esse contraria in quibus fit. Infinitum autem moveri nullum.

¶ Postquam philosophus probavit motum sempiternum et improbavit opiniones ponentium contrarium. in parte ista ut dicebatur solvit rationes per quas probari posset motum non esse eternum. circa quod duo facit. quia primo ponit huiusmodi rationes. 2° solvit eas ibi. Horum autem primum. Circa primum tria facit secundum quod tres rationes adducit ad propositum. primo enim probat motum non esse eternum ex parte ipsius motus. 2° ex parte mobilium inanimatorum. 3° ex parte mobilium animatorum. 2° ibi. Amplius videmus. 3° ibi. Multo autem magis. Dicit ergo quod contraria his. i. rationes probantes contrarium eius quod probatum est ostendentes motum non esse eternum non est deficere solvere. videbitur autem considerantibus ex huiusmodi. i. ex rationibus dicendis hoc maxime contingere. vz motum esse aliquando cum omino non est. primo quidem. i. prima ratio per quam supple ostenditur motum non esse perpetuum: sed incipere esse cum omino non fuerit est: quia neque una. i. nulla mutatio est perpetua: sed omnis mutatio est apta nata esse ex quodam in quiddam. i. ex termino in terminum: quare necesse est contraria esse terminum omnis mutationis in quibus. i. inter que contraria fit omnis mutatio. in infinitum enim contingit moveri nullum. Si ergo omnis mutatio finitur et terminatur et est ex quodam in quoddam nulla est perpetua et eterna. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius videmus quoniam possibile est moveri: neque quod movetur: neque habens in seipso neque unum motum: ut in inanimatis: quorum neque pars nulla: neque totum movetur: sed quiescens movetur quandoque. Convenit autem aut semper moveri: aut nequaquam siquidem fit: cum non sit motus.

¶ Adducit secundam rationem. d. quoniam nos videmus quod possibile est moveri id quod neque movetur neque est habens in seipso neque unum motum. i. nullum motum ut apparet in inanimatis quorum neque nulla pars. i. neque totum movetur: sed res aliqua inanimata quiescens secundum se totam: et secundum omnes partes suas movetur quandoque. tunc ergo supplenda est ratio quod si aliqua pars universi quiescens secundum se et secundum suas partes incipit postea moveri quod pari ratione totum universum post universalem quietem poterit incipere moveri et erit motus universaliter novus. ideo subdit quod contingit autem semper moveri aut nequaquam. siquidem non sit motus: cum sit supple universalis quies: vel ut habet alia littera. contingit autem semper moveri aut nunquam si non sit motus cum non sit motus. i. si motus non potest habere esse post non esse. ¶ Notandum etiam quod si simile est de qualibet parte universi sicut de toto universo: sed totum universum non potest incipere moveri nisi in eo prius fuerit aliquis motus. ergo nec aliqua pars universi poterit incipere moveri de novo. sed oportet quod quicquid nunc movetur quod etiam prius movebatur quo posito videtur sequi quod omne quod movetur semper moveatur et omne quod quiescit semper quiescat. quod cum sit falsum videtur esse et primum. videlicet quod in toto universo non potest esse motus universaliter novus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Multo autem magis huiusmodi esse in animatis manifestum est. Neque unus quidem in nobis: cum sit motus aliquando: sed quiescentes tamen movemur aliquando: et si nihil extra moveat. Hoc enim in inanimatis esse non videmus similiter: sed semper movet ipsa aliquid exteriorum alterum. Aliquando autem animal dicimus ipsum se movere. Quare siquidem quiescit aliquando penitus in immobile motus unquam fiet ex ipso et non ab extra. Si autem in animali hoc possibile fieri: quid prohibet idem accidere et secundum omne. Si namque in parvo mundo fit: et in magno et si in mundo: et in infinito: siquidem contingit moveri infinitum et quiescere totum.

¶ Adducit tertiam rationem. d. quod esse huiusmodi. i. incipere esse motum post universalem quietem multo magis est manifestum in rebus animatis. nam cum quidem in nobis aliquando sit neque unus motus. i. nullus motus: sed

simul oino gescētes. mouentur tñ aliqñ ⁊ sit in nobis ex nobisipsis aliqñ principiū motus etiā si aliquid exℓ moueat. hoc enī nō videmus sil'r esse. i. pure rebus inaīatis: sed semper res inaīatas mouet aliqd alterū exterioꝝ. talia enim semp mouent ab aliquo extrinseco ut a generāte uel ab aliquo alio: sed aīal dicimus ipm mouere seipsū: quare si aīal aliter alteri penit⁹ gescat fiet utiqꝫ motus in ipo aliquando existēte immobili. i. fiet motus in eo post oīmodā quietē ⁊ hoc ex ipso aīali nō ab extra: sed si hoc est ipossibile fieri in aīali. vꝫ ꝙ possit in eo eē mot⁹ post oīmodā quietē: qd phibet idē accidere ⁊ sm omne. i. sm totū vniuersum. q. d. nihil. nāqꝫ si hoc fit in paruo mūdo. i. in aīali ⁊ in hoīe erit ß. hoc est in magno mūdo ⁊ etiā poterit in mūdo infinito sig idem ꝯtingit totū aliqđ infinitū moueri ⁊ gescere. ¶ Notandū aūt ꝙ sm ꝯtes hō ⁊ etiā quodāmodo omne aīal pfectum dicit minor mūdus ppter duo primo qꝛ omne tale aīal mouet localiter ex se sicut celū ꝯtinēs mūdum ⁊ vniuersum est quodāmodo aīatū ⁊ mouet ex se. 2° dicit aīal minor mūdus: qꝛ sicut in maiori mūdo est deuenire ad motorē imobilē: sic in motu aīalis est deuenire ad motorē immobilē. nam corpus aīalis mouet ab aīa per appetitū. appetitus aūt mouet ab appetibili. appetibile vo cum moueat ut desideratū ⁊ amatū ⁊ cū moueat sub rōne finis mouet in motum. qꝛ ergo videt esse ꝯueniētia inter aīal ⁊ ipsum celū siue ipm vniuersum cū in aīali possit esse motus post uliꝫ quietem poterit hoc esse in toto vniuerso. nō ergo oportet motū esse semp ⁊ nunqꝫ deficere. ¶ Notādum etiā quosdā phos posuisse mūdum esse infinitū. uerū qꝛ infinito repugnat motus: adeo phs aīt ꝙ si totum infinitū posset moueri ⁊ quiescere. i. si infinito nō repugnaret neqꝫ mot⁹ neqꝫ quies si aīal qđ est minor mūdus posset moueri post ulīm quietē totū vniuersum etiā si esset infinitū: ut qdā phi posuerūt posset moueri per post ulīm quietē. nō ergo necessariū est semp motum esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc aūt primum qdē quod dictum est nō eūdem semp ⁊ vnū numero esse motū: qui est in ꝯtraria recte dicit. Hoc enim fortassis qdem necessariū est: siqdem nō semp vnū ⁊ eūdem esse possibile est eiusdem ⁊ vnius motū. Dico aūt sicut utrum vnius chorde vnus ⁊ idē sonus: aut separabiliter similiter se habēte ⁊ mouēte: sed tñ qualitercūqꝫ se habet: nihil prohibet ⁊ quendam eundem esse: qui perpetuus ⁊ cōtinuus est. Manifestum utiqꝫ erit magis ex his que posterius.

¶ Soluit huiusmodi rōnes. circa qđ tria facit. qꝛ primo soluit rōnē primam. 2° scđam. 3° tertiā. scđa ibi [moueri aūt. 3a ibi [maxime aūt.] Dicit ergo ꝙ primum hoꝝ qđ dictū est nō esse motū semp eūdē ⁊ vnū numero qđ est in ꝯtrariā. i. loquēdo de motu qui est inter ꝯtraria dicit recte. talis enim mot⁹ nō pōt ꝯtinuari eternaliter existēs vnus ⁊ idē numero. imo hoc enim fortassis qdē necessariū est motū hūtem ꝯtrium nō posse ꝯtinuari eundē numero. siqdē non possibile est semp esse vnū ⁊ eūdem motū nūo vni⁹ ⁊ eiusdē mobilis. dato aūt sic utrū vnius ⁊ eiusdē chorde mote in ꝯtrias partes sit vn⁹ ⁊ idem sonus siue vnus ⁊ idē motus: aut sit semp siter sil'r se hūte ⁊ mouēte. si enim chorda sil'r ⁊ eque uelociter mota in ꝯtrarias partes nō facit eūdem sonū nec eūdem motū. patet ꝙ motus hābēs ꝯtrarium nō pōt ꝯtinuari existēs vnus ⁊ idem numero: sed cū qualitercūqꝫ se habet in huiusmodi motibus hñtibus ꝯtrarium nihil phibet esse quendā motū vnum ⁊ eūdē qui est cōtinuus ⁊ ppetuus. ꝙ aūt sic sit manifestū utiqꝫ erit magis ex his que posterius dicent. ¶ Notandū aūtē ꝙ cum dicit oīs mutatio est finita sm terminos. ergo nulla mutatio est ppetua. hec ratio sm philosophū soluēda est distinguēdo de terminis. nā quedā mutatio sic est a termino in terminum ꝙ est ab eodē in idē: ut pater in motu circulari. ⁊ talis mutatio reiterata non discōtinuat motum nam cū stellis cōplent suā reuolutionē uadēs ab eodem termino in idē terminum: cum postea facit sm reuolutionē non est ibi discōtinuatio motus. sed scđa reuolutio ꝯtinuatur cū prima reuolutione. semp ergo talis motus cōtinuari poterit nō obstāte ꝙ est a termino in terminum. quedā vero mutatio est sic a termino in terminū ꝙ est a cōtrario in cōtrarium ⁊ talis mutatio si reiteret semp discōtinuat: sicut chorda iterato pcussa nō facit eūdem motū. est ergo via solutionis huius ꝙ cum arguit nulla vna ⁊ eadē mutatio est ppetua: quia quelibet talis est terminata. patet ꝙ nō quelibet terminatio impedit quin vnus motus ꝯtinuus ppetuari possit: sed solū hoc impedit terminatio que est sm terminos ꝯtrarios. ¶ Notandum etiā predictā rationē solui posse distinguēdo aliter de terminatione. Nā vno modo pōt accipi terminatio qꝫtū ad tēpus qđ est mēs motus. alio modo pōt accipi terminatio sm terminos qui acqrunt per motū. Cum ergo dicit ꝙ oīs mutatio est terminata: si intelligat de terminatione sm tēpus sequēdo viam phi nō est uerū. Sed si intelligat de terminatiōe que est per terminos acqsitos per motum sic uerū est: qꝛ oīs mutatio est a termino in terminū uel ab eodē in idē: uel a ꝯtrio in ꝯtrium. sed ppter hoc nō arguit nullā mutationē esse ppetuā: qꝛ cū pueñium est ad hm terminū. iterū pōt reiterari reuolutio ⁊ ꝯpetuari motus sm tēps. prima tñ solutio uadit magis sm mētē phi. ¶ Notandū etiā ꝙ ait fortassis vnius ⁊ eiusdē mobilis nō esse eūdem motum si reiteret motus eius: quia cōsuetudo est eius nō plene asserere que debet in sequētibus declarare. lꝫ enim quodāmodo sit per precedētia notum huiusmodi motū non esse vnū: neqꝫ ꝯtinuum. tamē qꝛ etiam de hoc aliqd infra dicitur. ideo hoc hic sub dubio profert. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Moueri aūt quod non mouet nullum incōueniens est. Si aliqñ qdem sit extrinsecus mouens: aliquando aūt non. Nihil enim aliud dubitat hoc dicens: quapropter non semper alia quidem quiescunt eorum que sunt: alia vero mouentur.

¶ Soluit scđam rōnē. d. ꝙ moueri aūt qđ nō mouet nullū incōueniēs est si aliqñ qdē sit extrinsec⁹ mouēs aliqñ qđ non sit hm mouēs ß. tñ qualiter utiqꝫ erit ingrēdū est posterius. dico aūt idē ab eodē eē sistere motiuo ppter aliā ⁊ aliā ppoꝛtiōeꝫ quā habet

gd illud aliqñ gdē moueaᵗ aliqñ autez nō. Qui ḡ ex hoc arguit supple nō ostēdit motū nō eē eternū sed hoc dicēs nihil aliud dubitat q̄z ꝑpter qd que gescunt eoꝝ que sunt nō semp quiescūt ⁊ ꝑpter qd alia que mouenᵗ nō semp mouenᵗ. ¶ Notādū aūt q̄ lapidez uel aliqd aliud qd mouet corpus in aia tū moueri posse post oimodā suā quietē per motuz factū in exteriori agēte: ut si mouēs lapidē ꝑus nō erat ꝑpinquus lapidi: postea effect⁹ ei ꝑpinquus incipit lapidez mouere mot⁹ lapidis nouus ꝑsupponit motū factuz in alio. ex hoc ḡ argui nō pōt q̄ mot⁹ sit uľr nouus. imo magis videᵗ argui q̄ mot⁹ uľr nō sit nouus. Nā ex hoc ꝑbaᵗ motū uľr nō esse nouum: qz ante oēm motū nouū ꝑcedit aliqs motus. sic ḡ arguēs nō ꝑbat intētū: sed vult q̄ sibi soluaᵗ difficultas illa q̄z aliqua semp mouenᵗ ut celū: aliq semp qescunt ut terra: aliqua aliqñ quiescūt aliqñ mouenᵗ. vult ergo sic arguens sibi satisfieri: quare que quiescūt non semp quiescunt ⁊ que mouentur non semper mouentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Maxime aūt utiqz videbiᵗ tertiuz hēre dubitationē: q̄ fit cū insit ꝑus mot⁹: q̄ accidēs est in aīans. Quiescēs enī ꝑus post hoc uadit mouente exterioꝝ nullo: sicut videᵗ: hoc aūt falsuz est. Cōspicimus enī semp aliqd motū in aiali nāluz. Huiusmodi aūt mot⁹ non aial causa est: sed ꝯtinēs forsitan. Ipm aūt dicimus ipm mouere se: nō ꝯm oēm motū: sed ꝯm locuz. Nihil igiᵗ ꝑhibet. Magis aūt forsassis necessariū est in corꝑe multos fieri mot⁹ a ꝯtinēte. Hoꝝ aūt quosdā intellectuz: aut appetitū mouere. Illū aūt totū iam aial mouere q̄le ꝯtingit circa sōnos. Sensibilis gdē enīz cū neqz vnus insit mot⁹ in existente tñ aliquo surgunt aialia iterū. Sed nāqz manifestū erit ⁊ de his ex seqñtib⁹.

¶ Soluit tertiā rōnē. d. q̄ maxime utiqz tertiū ⁊ tertia ratio videbiᵗ habere dubiū. vz q̄ fit in aliqbus supple motus cū ꝑus nō insit motus in illis qd accidēs est. i. qd accidit in rebus aiatis. aial eniz prius gescēs post hoc. i. post h⁹ quietē sicut videᵗ uadit nullo exterioꝝ: quare si in aiali ut videᵗ pōt esse mot⁹ nouus nullo motu ꝑcedēte: poterit hoc eē in toto vniuerso solum. d. q̄ hoc falsuz est. ꝯspicimus enī semp aliqd nālū motū esse in aiali. In aiali enī videᵗ semp eē aliqua alteratio ⁊ aliqua trāsmutatio nālis ꝑcedēs motum aialis appetitiuū. h⁹ aūt mot⁹ nālis ⁊ huiusmodi alterationis ipm aial nō est cā: sed forsitan h⁹ cā est ꝯtinēs. i. celū: aut aer ipm aial nō dicimus mouere seipm ꝯm oēm motuz: sed ꝯm locū. cū ergo arguiᵗ aial mouet seipsum localiter nullo motu ꝑcedēte. soluit pħs per iteremptionē. d. q̄ motū illuz localē ꝑcessit motus nālis sine alteratio facta in corꝑe aialis: qz nihil ꝑhibet. imo magis forsassis necessarius est in corꝑe aialis fieri multos nāles motus a ꝯtinēte. i. ab aere uel a celo quosdā aūt hoꝝ motuuz mouere intellectum: aut appetitū. illum autē videlicet intellectū: aut appetitū mouere iam totū animal: quale cōtingit circa somnos nāqz cum in somno neqz vnus motus sensibilis insit. in existēte tamē. i. itus existēte aliquo motu surgunt aialia quietato illo motu ut quietato motu uapoꝝ soluūtur sensus aialiuz ⁊ excitanᵗ a somno ut surgūt ⁊ pergūt: sed nāqz erit manifestū de his in sequētibus. ¶ Notādū autē q̄ hec ratio directe videbaᵗ cōcludere motū vniuersaliter icepisse. Nā si aial pōt se mouere localiter ⁊ potest esse motus aialis nouus nullo motu ꝑcedente nec in aiali nec in alio pari ratiōe in toto vniuerso poterit eē motus nouus. nullo alio motu ꝑcedēte. Ideo philosophus ait hanc rōnē maxime facē dubiuz ⁊ soluit eā per interemptionē ostēdēs q̄ motū illū quo aial se localiter mouet ꝑcedit aliqs motus: qz ꝑcedit ipsum alteratio facta in corꝑe aialis ex qua alteratione ꝑcedūt fantasie appetitus ꝯm quos aial se localiter mouet. ¶ Notandū autez q̄ sit q̄ motus nālis sine alterationis facte in aiali forsitan causa est cōtinēs qd tota alteratio quā patitur aial in toto corpore nō est ab ipso ꝯtinete ut ab aere uel a celo. sed etiā est a ꝯtrarietate miscibiliū existētiū in ipso mixto. ¶ Notandū aūt q̄ philosophus ait quosdā hoꝝ motuū naturaliū mouere intellectū ⁊ appetitū. Uidemus eniz q̄ cū intellectus ⁊ volūtas sint ꝟtutes nō organice trāsmutationes facte in corꝑe humano. lz aliquā inclinationē faciant in uolūtate nostra nō tñ necessitāt eam ut uolūtas sequaᵗ illas. qz ergo ꝯm aliquas taliuz trāsmutationū moueᵗ itellect⁹ ⁊ appetit⁹ ⁊ lz aliqs nō ideo nō sit oēs hos mot⁹ mouere itellectū ⁊ appetitū ꝯm qsdā. Est ḡ intētio pħi q̄ semp ꝑcedunt h⁹ mot⁹ etiā trāsmutationes nāles ⁊ nunqz aia mouet seipsam sine talib⁹ trāsmutationib⁹ ꝑcedētibus nō tñ semp ꝯm h⁹ motus ꝑcedētes moueᵗ humana volūtas: sed ꝯm quosdā. non ergo pōt argui ex hac via q̄ si aliqs mot⁹ nouus sine motu ꝑcedente lz posset argui q̄ nō oēs h⁹ motus ꝑcedētes mouent appetitū ⁊ intellectū: qz nō necessitāt ipm sed inclināt. ¶ Notādū et q̄ ideo pħs posuit exēpluz de somno: qz in somno maxime liganᵗ sensus ⁊ nō videᵗ eē in nobis aliqs motus sensibilis ꝑpter qd cū statim post dormitionē surgūt aialia maxime ille mot⁹ videᵗ fieri nullo motu ꝑcedēte. cū ergo talē motū ꝑcedat aliqs motus: qz ꝑcedit illū ille mot⁹ uapoꝝ qui fit ex cibis illis uel ex aliis humoribus in corꝑe quo gestato excitanᵗ aialia videᵗ q̄ multo magis omne motū quo aial se mouet ꝑcedit aliqs motus. sicut igiᵗ in aiali semp nouuz motū ꝑcedit aliqs motus sicut ꝯm pħm in toto vniuerso nō est dare motū nouū q̄z nō ꝑcessit aliqs motus. ¶ Notādū etiā q̄ lz hoc sit falsum q̄ mot⁹ nō inceperit: nō opz instare ad has solutiones pħi. nec opz nos sustinere q̄ he tres rōnes ꝑus adducte de necessitate ꝑbēt motū uľr incepisse: qz. s. ꝯtra ꝟitatem firmā ⁊ stabilē rōnes sophistice fieri pñt post q̄z dubitauimus de viis pħi: per quas ꝑbare nitiᵗ eternitatē mot⁹ ⁊ ostēdimus eas eē insufficiētes ⁊ sophisticas. restat dubitare de viis quas addidit ꝯᵗᵒʳ per quas nitebaᵗ ostēdere mūdū eternū esse. sunt autē h⁹ vie qnqz. ꝑma eniz sumiᵗ ex ꝑte termi factaꝝ. 2ᵃ ex ꝑte mot⁹. 3ᵃ ex ꝑte tpis. 4ᵃ ex ꝑte agētiuz quorūcūqz. 5ᵃ ex ꝑte agētium ꝯm uolūtatē. uerū qz vias sumptas ex ꝑte tpis ⁊ ex ꝑte motus sufficiēter distinximus: cū ostēdimus illas vias pħi insufficientes eē. ideo illas vias ꝑtermisi de aliis tribus viis

dubitet. ¶ Dubitaret forte aliqs ꝑ utrū ex pte rerū factarū possit ostēdi mūdū nunq̄ icepisse. videt q̄ sic. arguit enim ɔ^tor triplici via ex pte factionis rerū mundū nunq̄ incepisse. p^a via est talis q̄ factio est terminus mot^9. mot^9 autē ꝑsupponit mobile. nulla ḡ factio nō ꝑsupponēs mobile in quo non recipiat mot^9 ille cui^9 illa factio est termin^9. si ergo oīs factio ꝑsupponit motū τ oīs motus ꝑsupponit mobile ex nihilo nihil fit τ per ɔñs nunq̄ mūdus incepit. imo ɔ^tor hāc rōnem fulciēs ait q̄ ꝑma mā nō pōt esse sm mot^9: sed opȝ eē corpus in actu qḋ motui subijcit. nunq̄ ergo fit aliqḋ corpus nisi ei ꝑexistat aliud corpus ex quo fiat: quare corp^9 ult^r nō icepit τ mūdus per ɔñs est eternus. ¶ Ampli^9 arguit 2° sic. ex ꝑuatione nō fit forma nisi per accidens. sicut etiā ex nihilo non fit aliqd nisi per accidēs. qz ergo qḋ est per accñs: opȝ reduci ad aliqd per se sicut nunq̄ ens in actu fit ex ꝑuatiōe nisi per accñs: qz illa ꝑuatio est cōiūcta enti in potētia ex quo fit ens in actu per se: sic cū ex nihilo fit ens per accñs: opȝ esse aliqd ex quo fiat ens per se. ponēdo ergo ex nihilo fieri ens ponimus ex aliq̄ fieri ens. ¶ Ampli^9 3° arguit sic: qz turpe est ignorare cōem ɔceptionē pħoꝝ oīū. cois aūt fuit ɔceptio oīū eoꝝ fuit ex nihilo nihil fieri quare τc̄. Dicēdū ɔ^tor firmiter sensisse mūdū eternū eē τ oīno esse ipossibile ex nihilo fieri aliqd. assignat tñ duas causas: qre vulgus mouetur ut ponat possibile eē ex nihilo aliqd fieri. p^a est qz vulgus nō ꝑcipit nisi corpa sensibilia. qñ ergo ex corpe isensibili τ subtili fit corpus sensibile τ grossuȝ videt vulgo ex nihilo factū eē aliqd. Rursus qz uerū est deum nō hēre potētiā diminutā cum videat vulgo deuȝ eē diminute potētie nisi ex nihilo posset facē aliqd dicunt hoc esse possibile apud deū. sed ut ipse ait hoc nō est ex diminutione potētie diuine: q̄ nō pōt ex nihilo facere aliqd: sed hoc est qz repugnat factioni τ effectui. Est enīȝ de rōne ei^9 omne qḋ est factum fieri ex aliquo. ut ḡ appareat qd tenēdū sit de qōne ꝑdicta τ quō obuiandū est sic rōnib^9 cōmenti. sciedū q̄ inter tres rōnes assignatas: 2ª ratio videt plus facere dubiū. si enīȝ est per accñs q̄ ex nihilo fiat aliqḋ ens: opȝ eē aliquid ex quo per se ens aliqḋ fieri possit. hanc ergo rōnē qdā uolētes soluere dixerūt. q̄ lȝ in ꝑductione pticulari per se fit q̄ ex aliquo fiat aliqd. in ꝑductione tñ uli ut cum totuȝ ens in esse ꝑducat per se est q̄ ex nihilo fiat aliqd. Nā sicut cū generat qḋdam aial fit ex aiali non quodā. si ꝑ o generet aial simpliciter fit ex nō aiali simpliciter. sic si q̄ ꝑducat totuȝ ens ex nullo nō ente sine ex nihilo. In huiusmodi aūt dicto nihil possumus icidere ia aliquam ueritatē. tñ ex hoc nō videt satisfieri rationi cōmēti. Nam plus videt esse per accidēs q̄ ex nihilo fiat aliqd q̄ q̄ ex priuatione fiat forma. Ideo enī dr aliqd fieri ex alio p accñs: qz illḋ nō est ꝑn^m illius per se sed per accñs. qz ḡ ꝑuatio est ꝑo^m eius qḋ fit per accñs. mā v̄o τ ens ī potētia est ꝑn^m rei facte per se: qz eēntialr mā τ ens in potētia est de cōpositione rei facte. ideo ex priuatione fit aliquid per accidēs: sed ex ente in potētia fit aliquid per se dicere ex nihilo fieri aliqd per se est dicere q̄ nihil per se τ essentialiter fit de cōpositiōe alicuius propter qḋ cum nihil magis fit ꝑincipiū per accidēs q̄ priuatio: magis est ista per accidēs ex nihilo fit aliqd q̄ ex priuatione fit forma. sicut igitur sensus est ex priuatione fit forma nō q̄ priuatio fiat essentialiter ipsa forma uel sit de cōpositione forme: sed qz post priuationē habet eē forma: sic cum dicit ex nihilo fit aliquid nō est sensus q̄ nihil essentialiter fiat aliqd uel q̄ nihil sit de cōpositione alicuius: sȝ qz post nihil habet esse aliquid: quare cū magis habeat ordineȝ eē forma ad priuationē q̄ aliquid ad nihil eo q̄ ꝑuatio magis habeat de esse reali q̄ nihil. si tamē dicat ex priuatione fit forma est locutio per accidēns: qz h ex solū dicit ordinē τ nō dicit q̄ ꝑuatio eēntialiter fiat forma multo magis erit per accidēs ex nihilo fit aliquid: qz nihil nō pōt pertinere ad essentiā alicuius τ min^9 reperit ordo realis inter nihil τ aliqd q̄ inter priuationē τ formā: sed si sic dicimus q̄ credimus bene dictū videmur fortificare rōnē cōmēti: oportet ergo nos ostēdere quō istud per accñs ad per se reducit. sciendū igit q̄ qcqd fit: fit ex nō ente τ fieri aliqd ex nō ente est fieri per accñs τ istud per accidēs semp reducit ad per se: τ sicut diuersificant agētia sicut diuersificantur factiōes ex nō ente: τ sic diuersimode talia per accidens reducunt ad per se. Nā ut supra dicebat oīa alia agētia a ꝑmo agūt ex suppōne materie: qz agūt mediāte fieri motu q̄ de necessitate requirit materiā τ subiectū in quo recipiat. de^9 aūt ipe agit dādo eē ita q̄ ꝑprius effect^9 ei^9 est dare eē: τ qz in ꝑpriū effectū pōt agēs imediate: pōt de^9 reb^9 dare eē nō mediāte transmutatione τ motu: nec agit ex suppositione materie qz nullū agēs agit ex suppositione ꝑprij effect^9. Cū ḡ ipsa mā sit effect^9 uel qz alr de^9 nō eēt ens ꝑ^m: nō opȝ deū in actione sua materiā ꝑsupponere. factio ḡ alioꝝ agētiū non est ex non ente nullo modo sed est ex nō ente in actu. In talib^9 ergo factionib^9 hoc per accñs ex nō ente fit ens: reducit ad per se: qz reducit ad potētiā passiuā materie quā huiusmodi agētia in suis actionibus ꝑsupposuit: sȝ factio diuina pōt eē ex oīno nō ente. uerū est ḡ q̄ de^9 ex oīno nō ente pōt facere aliqd: sed h^9 ueritas est per accñs. ista enī ꝑpositio est uera per accñs de^9 ex nihilo facit aliqd qz ex nihilo de^9 facit aliqd qz facit q̄ post nihil fit aliqd non qḋ faciat q̄ nihil per se pertineat ad essentiam alicuius. huiusmodi ḡ per accñs reducit ad per se nō ad potētiā passiuā materie: qz de^9 pōt agere absq̄ suppositione materie: sȝ reducit ad potētiā agētis ita q̄ in talib^9 tota ratio facti est potētia facientis: ex hoc enī de leui soluunt obā. Nā cū dicit factio ꝑsupponit motū. ergo nihil fit nisi ex aliq̄ ente qḋ possit subijci trāsmutationi τ motui patet q̄ factio diuina nō ꝑsupponit motū cū de^9 possit agere non mediāte motu. Est enī diligēter notādū q̄ de^9: qz ꝑpri^9 effect^9 eius est eē causat fieri τ motū mediāte eē: alia v̄o agentia econuerso: qz ꝑpri^9 effect^9 eoꝝ est fieri causant eē mediāte motu τ fieri. nō enī est intelligibile q̄ ꝑmū effectū a deo sit ipe motus uel ipm fieri: qz tūc eēt mot^9 τ fieri absq̄ subo sed imediate de^9 ꝑduxit res in eē τ dādo eis eē dedit eis q̄ possent moueri τ q̄ possent alterari τ q̄ posset ex eis que sūt alterabilia fieri aliqd. causat ḡ de^9 fieri τ motū mediāte eē: alia v̄o agētia supponēdo entia ꝑducta in esse a deo mouent ea τ alterant ea τ per huiusmodi moueri τ per h^9 fieri trāsmutāt entia τ dant eis aliud eē: ita q̄ dant eē mediāte fieri. factio ḡ diuina: qz imediate terminat ad esse τ fit nō mediāte motu nō opȝ q̄ sit terminus alicuius

motus. primo ergo id non de necessitate concludebat. Quod uero secundo addebatur quod hoc est per accidens ex nihilo fit aliquid et reducitur ad per se patet quod non reducitur ad potentiam passiuam materiae sed ad potentiam actiuam agentium. quod uero tertio addebatur quod omnes philosophi timuerunt dicere ex nihilo fieri aliquid. Dicendum quod primi philosophantes crediderunt quod in omni factione praesupponeretur ens in actu: ita quod omnis generatio erat alteratio. philosophus uero alterius speculans ait esse factionem in qua per se non supponitur nisi ens in potentia ut in factione quae est generatio simpliciter in qua secundum ipsum maxime solum uidetur esse ylae. theologi uero lumine fidei illustrati profundius consperexerunt dicentes esse factionem aliquam in qua nec supponitur ens in actu nec ens in potentia ut in factione diuina. Nam quanto agens est superius tanto pauciora praesupponit. cum ergo haec agentia se habeant per ordinem ars natura et deus ars plura praesupponit quam natura et natura quam deus. Nam ars in sui factione semper praesupponit ens in actu: cum omnes formae artificiales sint accidentia. Natura uero praesupponit per se loquendo solam materiam quia tunc potest resoluere usque ad formam substantialem. deus uero tanquam primum agens nihil praesupponit sed potest rem ex nihilo producere. licet ergo repugnet factioni aliorum agentium: non tamen repugnat factioni diuinae. cognoscentes ergo sensibilia et insensibilia subtilia et grossa possumus deum producere aliquid ex nihilo quia in sua actione non oportet quod praesupposito aliquo. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum ex parte agentium quorumcumque probari possit mundum eternum esse. uidetur autem quod sic. tangit enim commentator tres propositiones per quas triplex ostendi potest mundum nunquam incepisse. prima est quod omne quod aliquando agit: aliquando non agit: est agens in potentia. secunda est quod omne agens quod non est coniunctum suo actui indiget ulteriori causa per quam tali actui coniungatur. tertia est quod si aliquod agens non agit aliquem effectum et postea agit effectum illum aliqua dispositio deficiebat quare prius talem effectum non agebat quae noua dispositio non potest incipere esse nisi uel per mutationem agentis uel per mutationem passi uel per mutationem utriusque. Si ergo deus ex nihilo produxit entia et non ab eterno produxit ea tunc quia aliquando agebat: aliquando non agebat erat agens in potentia ut patet ex propositione prima. Amplius quia non semper erat coniunctus suo effectui indigebat ulteriori causa ut patet ex propositione secunda. ¶ Amplius quia in nihilo non potest esse transmutatio si deus ex nihilo de nouo produxit entia quia noua productio arguit nouam transmutationem ut patet ex propositione tertia oportet transmutationem esse in deo: cum in nihilo transmutatio esse non possit. Dicendum quod per rationes tactas sufficienter tanguntur omnes difficultates circa hanc materiam. quamuis enim agens sit deus uidetur superficialiter considerantibus quod si mundus non est eternus et si deus produxit entia in tempore ex nihilo: quod deus sit agens in potentia et indigeat ulteriori causa: et quod sit agens transmutatum quae omnino de deo dicere est inconueniens: ex parte enim cuiuslibet agentis sufficienter probari uidetur mundum eternum esse. ut ergo appareat quod deus absque eo quod sit agens in potentia absque eo quod indigeat ulteriori causa et absque eo quod sit agens transmutatum possit entia de nouo producere. ¶ Sciendum ergo quod duplex est actus ut distinguit commentator 9 metaphysicae. quidam enim est non transiens in exteriorem materiam ut est perfectio agentis: quidam uero transiens et est perfectio acti: habent autem duplicis actus una et eadem forma ratione esse potest: siue hoc sit in rebus naturalibus agentibus quae agunt per formam ut est principium essendi. siue in agentibus per intellectum quae agunt per formam ut est principium cognoscendi. Calor enim existens in igne dat ei quod sit calidus et dat ei quod calefaciat: sed dando ei hunc actum qui est esse calidum dat ei actum non transeuntem in exteriorem materiam qui est perfectio agentis. dando uero ei quod calefaciat dat ei actum transeuntem qui est perfectio acti. Sicut est aedificator habens in se speciem domus haec forma dat ei quod domum intelligat et cogitet quod est actus non est transiens et dat ei quod domum efficiat et aedificet quod est actus transiens. aedificare enim non est in aedificante sed in aedificato. Inter hos autem duos actus haec est differentia: quia actus transiens per se et secundum quod huiusmodi cum non habeat esse in agente sed in acto nullam potentialitatem nullam diminutionem nullam transmutationem dicit in agente. Cum ergo dicitur quod omne agens quod aliquando est coniunctum actui suo aliquando non est coniunctum agens in potentia est et indiget ulteriori causa et dicitur quid transmutatum. si intelligatur de actu interiori quod est perfectio agentis uerum est. nam si agens non est coniunctum suo actui interiori et sue perfectioni est quid in potentia et indiget ulteriori causa faciente ipsum potentia perfectum actu perfectum. Rursum tale agens dicitur quid transmutatum quia hoc sine transmutatione fieri non potest. sed si intelligatur de actu exteriori qui non est perfectio agentis secundum actum per se loquendo non est uerum: quia si uerum sit quod agens non coniunctum tali actui sit potentia et sit quid diminutum uel transmutatum: pro tanto uerum est in quantum agens non coniunctum actui exteriori arguitur non esse coniunctum actui ipsum non esse calidum. deus autem licet non semper produxerit entia et non semper fuerit coniunctus effectibus exterioribus semper tamen fuit coniunctus suo actui interiori et sue perfectioni: effectus ergo illi sunt temporales: sed intelligere diuinum et suum uelle quid eternum: uoluntate enim eterna produxit res temporales quod quomodo sit in sequenti quaestione patebit. quia ergo deus semper fuit coniunctus suo actui interiori et sue perfectioni licet non semper produxerit effectus exteriores non potest argui ipsum agentem esse in potentia uel esse quid diminutum et indigere ulteriori causa: nam uirtus omnium agentium reseruatur in ipso nec etiam potest argui ipsum esse quid transmutatum ut rationes probabiliter arguebant. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum ex parte agentium per uoluntatem probari possit mundum eternum esse: et uidetur quod sic. commentator enim adducit octo rationes ostendentes quod a uoluntate diuina eterna et antiqua non potest procedere immediate effectus nouus. ¶ Prima talis omne agens siue per uoluntatem siue aliter si nunc agit et prius non agebat aliqua proportio facta est inter ipsum et effectum: sed huiusmodi proportio non potest fieri nisi per motum praecedentem ergo et cetera. ¶ Secunda talis. agens si sit per uoluntatem et a proposito si nunc agit aliquid et prius non agebat: oportet ipsum apprehendere diuersa tempora unum in quo agat et aliud in quo non agat. Sed diuersitas temporum non est sine motu: quare omnis talis actio fit mediante transmutatione et motu. nihil ergo nouum potest procedere a uoluntate eterna nisi mediate motu ergo et cetera. ¶ Tertia est talis: sicut se habet uoluntas noua ad actionem antiquam sic se habet uoluntas antiqua ad actionem nouam: sed uoluntas noua non est propria causa actionis antiquae: ergo uoluntas antiqua non est immediata causa actionis nouae. Nihil ergo nouum potest immediate procedere a uoluntate eterna. ¶ Quarta uero talis. a uoluntate antiqua non procedit aliquod nouum nisi mediante actione noua. Nam si uoluntas antiqua nihil aliud requireret ad hoc quod esset suum uolitum: statim fuisset eius uolitum: ergo uoluntati antiquae responderet uolitum antiquum. Si ergo ei debeat respondere effectus nouus et uolitum nouum oportet quod ibi aliquid aliud interueniat ut transmutatio noua mediante qua producatur effectus nouus. a uoluntate ergo eterna non nisi mediante motu aliquid nouum produci potest. ¶ Quinta talis. ostendit se accipere duo fundamenta

ta gb⁹ ut ait nullus pōt ꝯdicere per rōnē intrinsecā ꝯdicit h̄ est per rōnē extraneā ⁊ irrōnabilē: est fūdamētū tale: q̄ si uolūtas antiq̄ aliqd non ut p̄us q̄d ꝓducit postea aliqd deficiebat ei p̄: nō ꝓducebat: q: saltē deficiebat tēpus illud iq̄ bat ꝓducere: scd̄z fundamētū est: q: h⁹ volun ntq̄ si ꝓducit effectū nouū uel simul cū eo ꝑ ipsū uel nō. q̄ si nō cū ipso nō fit sine motu: ꝑ nouū fit mediāte motu: si vō ꝓducit sic ipsū tūc ritur q̄d sup nos loquitur: q: nihil ꝓducit de nō si approperet ei aliqd tps ⁊ determinet p aliqd a quo ꝓducat. Si igit tps est nouū tūc illud ndigebit alio tpe. ⁊ q: tps nō est sine motu ḡ cat a volūtate antiq̄ nō pōt ꝓcedē aliqd no si mediāte motu. ¶ Sexta talis. In habētib⁹ ē per accn̄s nō est incōueniēs infinita eē p̄trāsi ut huc hoiez infiniti patres p̄cesserūt: sed h̄ est accn̄s: q: accidit isti q̄ sit ex infinitis patrib⁹. In ntib⁹ vō ordinē per se incōueniēs est infinita eē nā. si ḡ a volūtate eterna ꝓcedit imediate ali nouū sed opz infinita eē pertrāsita anteq̄ illud ꝓducat q: inter eternū ⁊ tpale est infinita di. Rursus opz talia infinita eē p̄trāsita per se q: ⁹ imediat⁹ per se hēt ordinē ad suā cām. Si ḡ erna volūtate imediate ꝓducat aliqd nouum et se infinita eē pertrāsita q̄d est inconueniēs. ¶ Septima talis. volūtas eterna semp se hēt eodē o: vel ḡ semp ꝓducit uł' nunq̄ produxit. vel si ꝓducit aliqd nō ꝓducit hoc est mediāte trās tione ⁊ motu ḡ ⁊c. ¶ Octaua talis. si ab alīs voluntate p̄us nō ꝓducebat aliqd ⁊ postea ꝓ t aliqd ḡ tūc deficiebat in uolūtate: q: tūc nō ꝓ bat. Indiget ḡ h⁹ volūtas aliqua ulteriori cā lere talē defectū. Si ergo diuina volūtate nō fuisent entia eternaliter indiget ulteriori cā q̄d icōueniēs. Dicendū q̄ tota difficultas q̄onis se est quō a volūtate eterna nō mutata pōt ꝓ i tpalis effectus. ¶ Sciendū ḡ q̄ volūtas est a inclinatio sequēs formā apprehensam sicut las uel pondus: quedā est inclinatio ꝯsin for alē. Sicut ḡ de inclinatione ad locū: loquen et sm formā naturalē sicut aliqua hñt plus ⁊ mī de forma grauis uel de forma naturali: habēt ⁊ min⁹ de huiusmodi inclinatione: sic inclina er appetitū sequit formā apprehēsam: siue in ctū. loquēdū est de uoluntate sicut loquimur ellectu. Dubitare ergo utrū volūtate antiqua quis uelle rem tpalē: est dubitare utrū intel antiquo possit quis intelligere aliqd tpale. vi us enī q̄ artifex per suum itellectuz cognoscit sā facturus est ita q̄ intellect⁹ artificis p̄cedit smodi artificiale. sic ēt ⁊ volūtas artificis pōt rem quam facturus est. loquendo ergo de scī ut est cā rerū nō est incōueniens huiusmodi iā p̄cedere sua causata. imo q: nullus negaret deus intellectu diuino uel eterno possit intel e huiusmodi tpalia: nullus negare debet quin volūtate eterna ut cōuenientet ponit uelle pos ⁹ tpalia. ⁊ q: ut aliqd est a deo uolitū sic in eē cit: si a volūtate eterna est a deo volituz aliqd e volūtate eterna a deo causat ⁊ ꝓducit aliqd e. Si enī nos ipsi hodie vellemus facere aliqd si semp ꝑsisterem⁹ in tali volūtate ⁊ eras fa n⁹ illō volūtate hodierna nō mutata fieret cā tus crastini. Sic q: de⁹ ab eterno voluit ⁊ di sposuit facere res in tpe cū volūtas sua nō fuerit mutata: opz q̄ p volūtatē illā eternā nō mutatam fiāt res tpales. ¶ Qd̄ vō obiiciebat q̄ si nūc fiunt effect⁹ ⁊ p̄us nō fiebāt est aliq ꝓportio inter effectuz ⁊ eā q̄ue p̄us nō erat. dicedū q̄ inter deū ⁊ creaturā pōt eē ꝓportio cōmēsurationis: sz ꝓportio ordis. q̄m ḡ fuit istas illō q̄ ordinauerat de⁹ se facturū res tūc habuerit eē illa ꝓportio ⁊ tūc res fec. tū ꝓportio illa noua ⁊ ordo ille nou⁹ nō habuerit eē p motū p̄cedētē: q: sicut res nouas de⁹ pōt facere absq̄ motu p̄cedente sic nou⁹ ordo ⁊ noua relatio rez ad deū ꝯsurgere pōt absq̄ motu alio p̄cedente. ¶ Qd̄ vō addebat secūdo q̄ si deus fecit aliqd in hoc tpe ⁊ nō in priori: oportuit ipm apprehēdere tps in quo fecit ⁊ in quo nō fecit. ⁊ q: tps nō est sine motu opz q̄ factionē rez nouā p̄cedat aliqs mot⁹. Dicēdū q̄ cetera talia argumēta sūt sophistica. Nā tps q̄d p̄cessit factionē rez nō fuit tps uez sed imaginatū: sed ergo ex hoc volumus arguere q̄ factionē mūdi p̄cessit mot⁹ nō plus arguim⁹ nisi q̄ p̄cessit imaginatus mot⁹ ⁊ q̄ p̄cessit tps imaginatū mobile ⁊ q̄ fuit mundus imaginat⁹. nihil enī reale p̄cessit factionē mūdi nisi solus de⁹. Immo oēs h⁹ rōnes eē sophisticas de leui patet. Nā sicut de⁹ fecit mundū in hoc tpe ⁊ non in alio ita fecit ipm in hoc loco ⁊ nō in alio. sicut ḡ ali⁹ loc⁹ ab hoc loco in quo est mūdus nō est nisi loc⁹ imaginat⁹: q: extra celū nō est loc⁹ nisi sm imaginationē: sic aliud tps ab hoc tpe in quo fact⁹ est mūdus nō fuit nisi tps imaginatū. ¶ Qd̄ vō addebat q̄ a volūtate noua nō pōt ꝓcedere effect⁹ antiquus ḡ a volūtate antiq nō pōt ꝓcedere effect⁹ nou⁹. Dicēdū q̄ nō est simile q: causa debet p̄cedere suū effectū. Cū ḡ voluntas noua nō p̄cedat effectū antiquū sz sit posterior eo: volūtas autem antiqua p̄cedat effectum nouum: nō v3 si volūtas noua nō pōt esse causa effect⁹ antiqui q̄ voluntas antiqua nō possit esse cā effect⁹ noui: ⁊ si dicat q̄ posita causa ponit effectus: q̄re posita volūtate eterna nō ponit effect⁹ etern⁹. dici debet q̄ posita causa nō ponit effect⁹ nisi ut est effect⁹ res aūt nō sunt effectus p̄imi nisi ut sunt ab eo volite ⁊ quando sunt ab eo volite. Ideo tunc fact⁹ est mūdus ⁊ sic fact⁹ est mūdus quādo deus voluit ⁊ ut voluit. ¶ Quod vō quarto addebatur q̄ a voluntate antiqua non ꝓcedit effectus nouus nisi mediante trāsmutatione noua: solutum est per iam dicta. Nam ut patet deus nō agit mediāte transmutatiōe ⁊ motu nec opz q̄ posita voluntate antiq̄ sit effectus antiquus: uel q̄ posita volūtate eterna sit effectus eternus: q: ut dicebat effectus nō ꝓcedit a sua causa nisi ut est effect⁹. ⁊ a voluntate tanq̄ a causa ꝓpria nō ꝓcedit effectus nisi ut est volitus ⁊ quādo est volitus. ꝓpter q̄d si de⁹ volūtate eterna voluit res fieri in tpe a voluntate eterna absq̄ alia transmutatione precedente facte sunt res tpales. ¶ Quod vō quinto addebat quia dicebat se accipere duo fundamenta quibus per rationez re etiam cōtradici nō poterat. dicendum q̄ lz locutio sit ipropria cum dicitur q̄ causa nō faciens aliquod ⁊ postea faciēs deficit ei aliquid q: deficit ei tēp⁹ in quo vult facere illō: q: de eo nihil deficit. tamē quātū ad hoc verū est q̄. deus nō fecit mūdū nisi in tpe in quo disposuit deus enim simul fecit mūdū ⁊ tempus. Sed q̄ per secundū fundamētū addebatur quia si tempus est simul factū cum mūdo

ergo tp̄s idiguit tp̄e in quo fieret. Dicēdū φ sicut de⁹ faciēdo corpa fecit locuz ⁊ loc⁹ fact⁹ nō idiguit loco nisi imaginato ⁊ ante factionē corpoꝝ nō p̄cessit loc⁹ nisi imaginat⁹: sic ante factionē tp̄is nō p̄cessit tp̄s nisi imaginatū ⁊ tp̄s nō fuit factū in tp̄e nisi imaginato. De⁹ eni fecit mūdū in aliquo istāti in quo instāti simul incepit mūdus ⁊ tp̄s: ⁊ qcqd ḡ fuit ante illud instās totū fuit imaginatū. ¶ Qd̄ v̄o addebat̄ 6° φ si de⁹ fec̄ mūduz in tp̄e qn̄ factionē mūdi p̄cesserūt infinita spatia ⁊ qr de⁹ imediate ⁊ per se ponit̄ cā mūdi: ⁊ qcqd est iter cās imediatā ⁊ p̄pinquā totū est per se: per se ḡ sūt ptrāsita infinita spatia: qr infinitū spatiū fuit inter deuz eternū ⁊ mūdū tp̄alē. Dicēdū φ icōueniēs est eē pertrāsita infinita per se lȝ forte nō sit incōueniēs eē ptrāsita isinita per accn̄s. Si ḡ hoc uerū est qd̄ ɔ^{tor} ait nō tn̄ uerū est φ si mūdus sit fact⁹ in tp̄e φ p̄cessit spatiū necfinitū nec infinitū. Nā factionez mundi nō p̄cessit nisi eternitas que est aliqd indiuisibile ⁊ nullū spatiū nominat. Si aūt p̄cessit aliqd̄ spatiū uel aliqd̄ tp̄s hoc fuit imaginatū. Nā sicut extra celū ē isinitū spatiū locale imaginatū sic ante mūdū fuit ifinitū spatiū tp̄ale. ¶ Qd̄ v̄o septimo addebat̄ φ cū de⁹ semp eodez mō se habeat ab eterno fecit qcqd fecit. Dicēdū φ si de⁹ nō posset absq̄ trāsmutatione ⁊ motu aliqd nouū facere ualeret ratio. Sed cū ostēsū sit supra φ nō p̄cedente mutatione in deo faciēte nec in in reb⁹ factis de nouo res p̄duxit in esse: lȝ de⁹ ōne semp eodēmodo se hēat pōt tn̄ res nouas ⁊ tp̄ales p̄ducē. ¶ Qd̄ v̄o addebat̄ octauo φ si de⁹ p̄us nō fecit mūdū ⁊ postea fecit aliqd deficiebat ipsi rei facere ⁊ idigebat ulteriori cū supplēte defectū. Dicēdū φ si de⁹ p̄us nō fecit mūdū ⁊ postea fecit hoc non fuit p̄p aliquē defectū: qr sic uoluit ⁊ ordinauit sic per sapiētiā suā. ⁊ hec cōtra eternitatē mūdi sufficiant.

Lectio. VII.

PRincipiū aūt ɔsiderationis est qd̄ qdē ⁊ dicte dubitationis: q̄re q̄dā eoꝝ que sūt: aliqn̄ qdē mouentur aliquando autem quiescunt iterum.

Postq̄ p̄hs p̄bauit mūdi eternitatē eē. In pte ista ex his que dixerat inuestigat que digna attribuenda sūt motori p̄ ordināsquodāmō totū sequētez librū in laudē ei⁹. P̄ aūt mouēti attribuēduz est φ sit mouēs oia ⁊ φ sit qd imobile ⁊ φ sit vnū ⁊ ppetuū ⁊ φ sit ipartibile ⁊ infinitū. tria ergo facit. qr p̄ ostēdit mouēs p̄^{m} eē mouēs oia est imobile. secūdo declarat ip̄m eē vnū ⁊ perpetuū. tertio p̄bat ip̄m eē ipartibile ⁊ ifinitū. secūda ibi qm̄ aūt opz ē sp̄ motū. tertia ibi at v̄o aliō facientib⁹ p̄n^{m}. ¶ Ad euidētiā aūt p̄me ptis sciēdū φ si p̄bare uolum⁹ p̄^{m} motorē mouētē oia eē imobilē: p̄ opz nos scire quō mot⁹ repit̄ in entib⁹. nā per viā mot⁹ p̄hs uenit deuenit in cognitionē motoris p̄mi. secūdo opz nos scire φ per se ⁊ p̄ nihil a seipso mouet̄ sed qd̄ mouet̄ ab alio mouet̄. Nāq̄ ex hoc dicim⁹ motorē p̄^{m} eē imobilē qr nō est abire in isinituz in mouētib⁹ ⁊ motis. si ḡ oē qd̄ mouet̄ ab alio mouet̄ ⁊ nō est abire in talib⁹ in infinitū opz deuenire ad aliquē motorē p̄ imobilē. tria ḡ facit. nā p̄ ostēdit quō mot⁹ reperit̄ in entib⁹. 2° p̄bat φ oē qd̄ mouetur ab alio mouet̄. tertio ex his que dixerat ōndit φ ē deuenire ad motorē imobilē. secūda ibi mo

uētiū igit̄ est eoꝝ que mouent̄. tertia ibi hec aūt dupl̄r: aut nō eni p̄ter se. Circa p̄^{m} duo fac. qr p̄ ɔtinuat se ad dicēda. 2° exequit̄ de intēto ibi necesse aūt. Dicit ḡ φ p̄n^{m} ɔsiderationis est φ qdē rō dubitationis supple est solutio q̄re eoꝝ que sūt i. entiū q̄dā aliqn̄ quidē mouent̄ aliqn̄ aūt qescunt iteꝝ. i. iterato qr nō sup. mouēt̄ nec sp̄ qescūt sȝ aliqb⁹ entib⁹ iteratio p iterpellationē tēpoꝝ cōpetit eis mot⁹ ⁊ qes. ¶ Notādū aūt φ ɔsiderare quō mot⁹ sit in entib⁹ ⁊ q̄re aliq̄ entia aliqn̄ qdē qescūt aliqn̄ v̄o mouent̄ est p̄n^{m} toti⁹ ɔsiderationis sequētis. Nā cū tota sequēs ɔsideratio quodāmō ordinet̄ in laudē motoris p̄mi ⁊ ad attribuēdū q̄ ei oīa gne sunt attribuēda cū h̄ maxime possum⁹ facē sciendo quō mot⁹ reperit̄ in entib⁹. iō hoc dī eē p̄n^{m} toti⁹ ɔsiderationis sequētis. ¶ Notādū ēt φ cuz superi⁹ adducte fuerint tres dubitationes ⁊ tres rōnes dubitātes ⁊ arguētes motū icepisse qr secūda dubitatio ut dicebat̄ nō p̄bat itētū sȝ petebat sibi dari cāz q̄re aliq̄ entia aliqn̄ qdē mouent̄ aliqn̄ qdē qescūt. iō opz iuestigare quō mot⁹ ist entib⁹ ⁊ q̄re aliq̄ entis aliqn̄ qescūt aliqn̄ mouent̄ nō solū ē p̄n^{m} ɔsiderationis sequētis sȝ ēt est solutio illi⁹ secūde dubitationis p̄dicte. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Necesse autē: aut oīa qescere sp̄: aut oīa sp̄ moueri: aut alia qdez moueri: alia aūt qescē. Et iteꝝ hoꝝ: aut que mouent̄ moueri sp̄: que v̄o qescūt qescē sp̄: aut oīa apta nata sūt silr moueri ⁊ qescē: aut reliquū ampli⁹: ⁊ tertiū ē. Cōtigit eni alia qdē sp̄ imobilia eē eoꝝ q̄ sūt: alia v̄o sp̄ moueri: alia aūt cū utrisq̄ accipe: qd̄ qdē nobis dicēdū ē. Hoc eni hȝ solutiōes oiuz dubitatoꝝ: ⁊ finis nobis ē hmōi negocij.**

¶ Exequit̄ de itēto. Circa qd̄ duo facit. qr p̄ p̄mittit quādā diuisionē. secūdo exequit̄ de mēbris diuisionis illi⁹ ibi oia igit̄ qescere. Dicit ḡ φ necesse ē aut oia sp̄ quiescere: aut oia semp moueri: aut alia qdē moueri alia qdē qescere. ⁊ iō h̄ tertiū mēbrū subdiuidit̄ qr supponim⁹ nō oia moueri nec oia qescere sed aliq̄ moueri ⁊ aliq̄ qescere: aut nos dicemus de uno hoꝝ q̄ mouent̄ moueri sp̄. q̄ v̄o qescūt qescere sp̄: aut dicem⁹ φ oia sūt apta nata silr moueri ⁊ qescere: aut erit reliquū mēbruz. Ampli⁹ ⁊ tertiū qr. s. ɔtigit alia qdē eoꝝ q̄ sūt sp̄ imobilia eē alia v̄o moueri. alia aūt accipe cū utrisq̄ aliqn̄ quidē qescere aliqn̄ qdē moueri: φ qdē nobis. i. a nobis est dicēdū ⁊ ponēdū. Nā hec positio hēt solutiones oiuz dubitatoꝝ ⁊ quodāmō est nobis finis hui⁹ negocij. ¶ Notādū aūt φ cū p̄ma diuisio habuerit tria mēbra: ⁊ tertiū mēbrū iteꝝ subdiuisuz fuerit in tria mēbra ut ɔ^{tor} ait opz tria mēbra dicte diuisionis eē qsq̄: quoꝝ p̄^{m} est φ oia mouent̄. 2^{m} ē φ oia qescūt. tertiū ē φ nec oia mouent̄: nec oia qescūt: sed que mouent̄ semp mouent̄ ⁊ que qescūt sp̄ qescūt. quartū φ nec oia mouēt̄: nec oia qescūt ⁊ nihil est qd̄ semp moueat̄ uel semp qescat sȝ aliqn̄ qdlibet mouet̄ aliqn̄ qescit. qntuȝ est φ nec oia mouent̄ ut dicebat 2^{m}: nec quecūq̄ mouent̄ semp mouent̄ ul' quecūq̄ qescūt semp qescūt ut dicebat tertiū nec ⁊ uerū est φ nihil sit sp̄ qescēs ⁊ nihil sp̄ motū ut dicebat qrtū. Sed est dare qntū mēbrūz

vz q est aliqd semp gescẽs aliqd sp motũ. aliqd vo participãs utrũq; aliqñ qdẽ gescẽn aliqñ vo motũ ¶ Notãdũ aũ q hoc qrtũ mẽbrũ dicit eẽ reliquũ terciũ est eni reliquũ q: sz phz cũ diuidit ptra oia alia mẽbra q: oia alia sũt falsa z illud nec est terciũ q: est tertiũ mẽbrũ subdiuisionis facte. Noua aũt trãslatio videt hẽre q hoc mẽbrũ sit reliquũ z intiuũ sed forte est vitiũ scriptoris. posset tñ hoc trahi ad bonũ itellectũ q: hm ipso est itimũ z pam dicẽdoz. ¶ Notãdũ ẽt q ponẽdo aliqua moueri sp aliq gescere sp aliqñ vo gescere aliqñ moueri ẽ finis negocij nri q: ex h ostẽdet que sũt attribuẽda motori. p ra quo cõsumat z fiat qd intẽdit in hoc libro. ex hoc ẽt solui poterũt in mẽte dubitationes que posset fieri circa hm attributa. ¶ Dubitaret forte aliqs vñ est q aliq sp mouẽtur. aliq vo semp gescũt aliq aũt utrũq participãt. Dicẽdũ q fm pñs est dare pm motorẽ imobilẽ a quo ẽ ois mot. fm g ipz pnt aliqua magis z min distãt ab hoc motore magis z min de motu pticipant: supcelestia g q: inter corpalia sũt suprema sũt semper mota: tertia vo qsi qdam z maxie distãt a motore p est sp gescens reliq vo medio mõ se habẽtia utroq pticipãt motu. s. z qete. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Omnia igit gescere z huiusmodi ratione querere dimittentes sensum infirmitas quedã est intellectus. Et de toto aliqua sed nõ de parte ambiguitas est. Neq solum ad phisicũ: sed ad oẽs sciẽtias: ut est dicere z omnes opiniones: pter id q motu utuntur omnes.

¶ Exequit de mẽbris pdicte diuisiõis. circa qd tria facit fm q pma diuisio tria mẽbra ptinebat. pemi ostẽdit q nõ est possibile oia gescere. secũdo q nõ est possibile oia moueri. tertio ingrit quõ sit possibile entia aliqñ gescere aliqñ aũt moueri. secunda ibi fere aũ. tertia ibi ai vo neq alia. Circa pm duo facit fm q dupl'r pbat positionẽ pdictã. secũda ibi ampl' autẽ. Dicit g q oia igit gescere z querere. i. inuestigare huiusmodi rationẽ q oia gescãt z dimittere sensũ est quedã infirmitas. i. quedã itellectus debilitas: z huiusmodi ambiguitas dubitationis est de aliquo toto ente nõ de aliqua parte. z ẽt hm ambiguitas nõ solũ ad phisicũ. i. cõtra phisicũ sed ẽt est ad oẽs sciẽtias. i. ptra oẽs sciẽtias z ut est dicere cõtra oẽs opiniones z ptra oẽs sciẽtias pter illud q oẽs sciẽtie z oẽs opiniones utunt quodam motu. Posset ergo sic formari rõ q qd cõtradicit sensui z omnis illa questio. i. ois illa positio per quã apparet debilitas itellectus z erronea sz talis est positio dicẽs oia gescere g z c. ¶ Notãdũ aũt q per opiniones fz pñs itelligit artes pcticas. uel possum dice q per opiones itelligit modos sciẽdi ut dialeticã z rhetoricã. cũ g sciẽtie rõnales ut dialetica z rhetorica sint de ipo discursu rõnis siue de ipsis actib rõnis. alie vo sciẽtie utant hm discursu q: in h discursu itelligit esse quedã mot qui negat ul'r oẽm motũ negat discursum pncipioz ad pnes. quare ptradicit nõ solũ sciẽtijs speculatiuis: sed ẽt pdicit modis sciẽdi uel ptradicit ipsis sciẽtijs practicis utentib operationib quibusdã. ¶ Dubitaret forte aliqs quõ ponere oia gescere est dubitare de toto ente. Dicẽdum q triplici via inuestigaret possumus q ponẽs oia gescere dubitat de toto ente. pma talis: q: ponẽs oia gescere fm pñs dubitat de p motore a quo est ois mot sz a p motore sũt oia entia: dubitãdo de p motore dubitat de oib entib. secũda talis: nam cũ p vias sẽsus fiat inuestigatio de quolibet ente dubitans de motu dubitat de maxime sẽsibili z p pñs queas dubitat de eo per qd maxime inuestigat ueritas toti entis pter qd dubitare di de toto ente tertio põt hoc solui ut si dicat q dubitãs de motu ul'r dubitat de toto ente nõ de toto ente simpl'r sz de toto ente mobili. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampli autez de pncipijs iportunitates sic in rõnib circa doctrinas nihil sunt ad mathematicũ: silr aũt in alijs: sic neq de eo qd nunc dicit ad phisicũ. Supposito eni q natura principium motus sit.

¶ Adducit secũdã rõnẽ dicens q iportunitates de pncipijs. i. falsitates circa pncipia sicut dictuz est in rõnib circa doctrinas. i. in rationib dialecticis per quas descẽdim in doctrinales sciẽtias nihil sũt ad mathematicũ. Silr aũt z in alijs scientijs specialib se hẽt. sicut g mathematic z alie sciẽtie speciales ut declaratũ est in dialecticis nihil hũt ulteri ut disputẽt ptra iportunitates pncipioz z cõtra negãtẽ pncipia: sic neq de eo qd nunc di. vz de eo qd negat motũ ad phicũ supple spectat disputare. supposito eni ẽ in nãlib q sit mot q: nã est pam mot. Si g in nãlib supponit nãz eẽ supponit hec diffinitio nãe z per pñs supponit q sit mot q: mot cadit in diffinitione nãe. ¶ Dubitaret forte aliquis utrũ naturalis debeat supponere motũ eẽ. videt q nõ: q: si aliqua cã est pter quã nãlis supponere debeat motũ eẽ hoc io erit maxime patet sẽsui motũ eẽ. Cũ ergo cõtingat sensũ circa talia decipi q: videm q eũtes in naui si crederet sensui iudicaret q arbores in terra fixe mouerent. nõ ergo credẽdũ est sẽsui cũ decipiat circa talia. Dicẽdũ q ut tãgebat in arguẽdo nãlis dz supponere motũ eẽ q: hoc apparet ad sẽsuz. est eni debilitas itellect z maxime ipedimẽtũ ad sciãz z inuestigationẽ veritatis oĩno despicere sensũ cũ nra cognitio a sensu incipiat. Aduertendũ tñ q mot ut declarari hẽt in secũdo de aĩa est sensibile commune. sicut g in sensibilib proprijs nõ decipimur q: hec decipimur tñ ubi hoc z quid h ut non decipimur q: sonus: decipimur tñ qd sonãs z ubi sonans sit sẽsu debite disposito nõ decipimur q: mot. decipi tñ possum qd motũ z ubi motũ. sic eni imaginari debem q sicut moto speculo vi q moueat imago z mota facie videt q ẽt moueat imago: ita q idẽ effect cõtingit ex motu facie z speculi ita moto oculo fit alia ipressio spẽi exñtis in oculo: z sic etiaz moto visibili uariatur huiusmodi impressio. Idem igitur effectus contingit ex motu oculi z ex motu obiecti visibilis. io moto oculo credim aliqñ q moueat obm q: sic uariat ipressio facta in oculo ex motu oculi sicut uariat huiusmodi ipressio ex motu obi. eũtib g per naue q: cũ moueũt nobis moueant oculi nri z per pñs uariant ipressiones facte in oculo vi nobis q uariarent z moueant visibilia illa quoz sunt ille ipressiones ut vi nobis q moueant arbores si arboz ipermanẽt spẽs

in oculis nr̃is. nõ ḡ decipimur q2 mot⁹ q2 sine dubio aliq̃d mouet᷑: sz decipimur circa quē motū. credim⁹ enī q̃ mot⁹ ille sit in arborib⁹ cū mot⁹ ille sit in nobis ⁊ in oculis nr̃is. Nõ ḡ arguebat rõ quia nālis deberet supponere motū eē: sz aliqualiter cõcludet q̃ nõ oĩno deberet gn̄ supponere q̃d est q̃d mouet᷑. ¶ Ulteri⁹ dubitaret aliq̃s quare phisicus nõ põt disputare cõtra negãtes suppositiones ei⁹. Dicendū q̃ sicut ars practica se videt᷑ hēre ad rõcinationes. Nā sicut ars practica attingit bonum quod est finis ei⁹ agendo ⁊ operando: sic scientia speculatiua attingit uerū q̃d intendit tanq̃ finē rõcinando ⁊ arguēdo. sicut ḡ si arti practice tolleret᷑ illud q̃d supponit in agendo nõ haberet ut ulteri⁹ ageret: ut si arti fabrili tolleret᷑ tractū q̃d ĩ agēdo p̄supponit nullas actiones posset efficere: sic si sciētie speculatiue tollerent᷑ suppositiones ⁊ p̄n̄a que arguēdo ⁊ rõcinãdo p̄supponit nõ hēret. vnde ulterius rõcinaret uel argueret. ⁊ q2 disputatio fit loquēdo rõcinãdo ⁊ arguendo si phisico uel alij sp̄ali scie negent᷑ p̄n̄a quoꝝ nõ sint aliqua p̄ora in illa scia nõ hēt vnde ulteri⁹ disputet cõtra sic negãtē q2 huiusmodi scie sp̄ales oẽs rõnes loquelas ⁊ argumētationes fundãr sup h⁹ p̄ncipijs suppositis: illis ḡ negatis nõ hñt vnde ulteri⁹ arguãt uel rõcinent᷑ uel loquant᷑ ⁊ per p̄ñs nõ hñt ulteri⁹ vñ disputēt: uel possum⁹ dicere ut dicebat᷑ in p̄ hab⁹ q̃ si sciētia sp̄alis disputaret contra negantē principia ageret ultra suã speciē ꝑpter q̃d hoc nõ põt efficere nisi in virtute superioris agentis ut inducēdo habitū superioris p̄hi: q̃d quō sit supra diffusi⁹ dixim⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fere aūt adhuc ⁊ omnia dicere moueri falsum quidē. Min⁹ aūt hoc preter artē positum quidem enim est: q̃ nã in phisicis principium sit motus ⁊ quietis. Similiter autem phisicum est motus.

¶ Improbat scd̃z mēbrū diuisionis. vz q̃ nõ põt poni oĩa sp̄ moueri. Circa q̃d tria facit. q2 p̄ ait hãc positionē cõdicere suppositionib⁹ phicis. 2° ondit quo motiuo sic opinãtes moueri poterãt. 3° improbat h⁹ opionē. 2ª ibi ⁊ dicūt qdã. 3ª ibi neq3 enim augeri. Dicit ḡ q̃ dicere oĩa moueri ad hoc q̃dē est fere ita falsū sicut supple dicere oĩa quiescere tñ h̄ positum min⁹ est p̄ter artē. i. cõtra artē nãlē. Nã enī in phisicis sicut est p̄n̄m mot⁹ sic est ⁊ quietis: quies aūt est sil̄r phicū sicut mot⁹. ¶ Notãdū aūt q̃ cū nã sit p̄n̄m mot⁹ ⁊ quietis nõ solū cõtradicit nãe negãs oēm motū dicēs oĩa quiescere sed ēt cõtradicit et negãs oēm quietē ⁊ dicēs oĩa moueri. minus tñ cõtradicit sciētie naturali negãs oēz quietē q̃ negãs oēm motū: q2 ut d̄r̄ ⁊ ibi mot⁹ est manifestior ⁊ sensibilior q̃ quies sicut habit⁹ est manifestior q̃ p̄natio. Quies cui est p̄uatio mot⁹. magis ḡ cõtradicit sensui ⁊ plus repugnat phicis fundamētis dicere nihil moueri sed oĩa quiescere q̃ dicere econuerso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et dicūt qdã moueri eoꝝ que sunt non alia quidē: alia ṽo nõ sed oĩa ⁊ semp: sed latere hoc nostrū sensum ad quos ēt qdē nõ terminãtes qualē motū dicūt: aut oēs: non difficile est contradicere.

¶ Ostēdit quo motiuo moueri poterãt sic opinãtes dicēs ⁊ dicūt qdã ut Eraclit⁹ ⁊ sui sequaces eoꝝ que sūt. i. entiū nõ alia quidē moueri alia ṽo nõ: sz dicebãt oĩa entia moueri ⁊ semp eē in motu. Sed latere hoc sensum nr̃m motiuū ḡ quo mouebãtur ut cõtradicerēt sensui quo iudicamus aliq̃ quiescere. ⁊ q2 dicebãt oĩa eē in cõtinuo motu: sed hoc latet sensum ⁊ decipit᷑ sensus videt᷑ in iudicãdo aliq̃ aliqñ quiescere. Addit aūt ad quos. i. cõtra quos nõ determinãtes qualē motū dicūt aūt oēs. i. q2 videtur ponere oēs mot⁹. Jdeo eis nõ est difficile cõtradicere. ¶ Notandū aūt q̃ si sic opinãtes descēdissent ad aliquē sp̄alē motū ut si dixissent q̃ oĩa cõtinue alterant᷑ difficilius fuisset eis cõtradicere: sed nõ descēdēdo ad aliquē sp̄alem motū videbantur velle q̃ oĩa moueant᷑ cõtinue omni motu. facile est ḡ cõtradicere eis q2 ad sensum patet aliquā quiescere s3 aliquos motus ⁊ nõ moueri omni motu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq3 enī augeri: neq3 minui difficile est cõtinue: sed est ⁊ mediū. Est aūt similis ratio huic eo q̃d est guttã conterere apranata ⁊ lapides scindere. Nõ enī si tãtū effodit: aut remouit guttã ⁊ mediū in medio tp̄e p̄us: s3 sicut nauis tract⁹ est: ⁊ gutte tot tãtū mouēt. Pars aūt illoꝝ in nullo tp̄e tãtū. Diuidit᷑ qdē enī q̃d remotū ē est in plura: sed nihil eoꝝ motū est seorsū sed sil̄. Manifestum igit᷑ q̃ nõ est necessariū semp aliq̃d abire: q2 diuidit᷑ diminutio in infinita: sed totū aliquãdo abire.

¶ Improbat h⁹ opinionē ostēdēs aliquā aliqñ quiescere. uel q2 sic opinãtes videbant᷑ uelle oĩa cõtinue moueri s̄m oēz motū ideo ut plene hãc positionē cū acuent ostēdit q̃ cõtingit ab omni motu quiescere. tria ergo facit. q2 p̄ dicit q̃ est dare quietē in motu augmēti. secūdo ostēdit hoc de motu alterationis. tertio de motu locali. 2ª ibi similr autem. 3ª ibi ⁊ s3 q̃ fert. Dicit ḡ q̃ neq3 ē possibile aliq̃d cõtinuo augeri: neq3 minui. s3 est mediū. i. est ibi dare quietē mediã. huic ḡ positioni est sil̄r rõ de eo q̃d est guttã cõterere petrã ⁊ nascētia scindere lapides. Nõ enī si aliq̃ planta nascēs mittēs radicem suã ⁊ fodiēs lapidē si tãtū effodit in tãto tp̄e: aut si aliq̃ gutta remouit tñ in tãto tp̄e nõ op3 q̃ remouerit p̄us mediū in medio tp̄e sed sicut tractus nauis ⁊ gutte: nã sicut tot gutte tãtū mouerēt ps aūt illaꝝ guttaꝝ in nullo tp̄e moueret tãtū. diuidit᷑ qdē q̃d remotū est in plura sed nihil eoꝝ q̃d motū est seorsum remouet᷑ s3 sil̄. manifestū igit᷑ q̃ nõ necessarium est semp abire q2 diuidit᷑ diminutio in infinita sed cõtingit aliqñ abire totū. ¶ Notandū autē q̃ sicut nõ op3 si plures homines trahunt nauem per centū passus q̃ quilibet hõ trahat nauē per aliquē passum ꝑpter h̄ q̃ tota nauis sil̄r trahit᷑: ita nõ op3 si cētū gutte remouēt aliquid a lapide q̃ quelibet gutta aliq̃d remoueat ꝑpter h̄ q̃ remotū a lapide totū remoueret᷑ simul. sicut enī si nauis diuideret᷑ s̄m diuisionē trahētiū quilibet hõ traheret partē suã naue tñ existente integra. Non quilibet homo trahit partē suam sic si remotū a lapide diuideret᷑

fm diuisionē guttaꝝ quelibet gutta remoueret a lapide. cū q₂ remotū a lapide ꝑ est alicuius q̄titatis: tamē totū remoueret sꝫ nulla gutta totū illud remoueret. sed vltima gutta in virtute oīuz p̄cedētiū remouet p̄cedentes aūt gutte solū disponūt ad remotionē ip̄iꝰ. ¶ Notādū ēr q₂ sicut in fossione lapidis ē dari interpellationez ita q₂ nūc ois gutta aliq̄d remouet: sed p̄cedētes gutte ad hꝰ remotionē dispo nūt z vltima gutta in vtute oīuz p̄cedētiū remouet z sicut plāta mittēs radices suas in petrā nō sp̄ fodit petrā sed disponit ad hꝰ fossionē z postea nascēs ꝑ pꝛs petrā scīndit z fodit ipāz: sic qð augmētat nō ꝯtinue augmētaſ. sꝫ per aliqð ipa disponiſ ad augmētū z postea augmētaſ: est ḡ dare getē z iterpellationē in augmēto: sicut est dare getē z iterpellationē in remotione petraꝝ p guttas. uel sicut est dare getē z iterpellationē in fossione lapidis p radices plātaꝝ nascētiū in eis. nō ḡ qð augmētaſ semꝑ augmētaſ z per ꝯñs qð minuiſ sed est dare interpellationē in motu diminutionis sicut in motu augmēti.

Lectio. VIII.

Similiter aūt z in alteratiōe q̄libet. Nō eni si partibile in īfinitū est qð alteraſ: ꝑpter hoc z alteratio: sed uelox fit multotiēs sicut congelatio.

¶ Postq̄ phūs ostēdit motū augmēti nō eē ꝯtinuū sed est ibi dare getē mediā. In parte ista ostēdit hoc de motu alterationis. circa qð tria facit sm q₂ triplicitr ꝑbat itētū. 2ᵃ ibi [amplꝰ cū infirmeſ.] 3ᵃ ibi [lapis q₂ neq₃.] Dicit ḡ q₂ silr z in alteratio ne quelibet se hēt sicut. s. z in augmēto. Nā nō oꝫ si qð alteraſ est partibile in infinitū q₂ ꝑpter hoc z alteratio in infinitū diuidaſ sed fit multotiens alteratio uelox sicut z ꝯgelatio. ¶ Notādū aūt q₂ nō oꝫ si aliqð alterabile in tāto tp̄e alteraſ per vnuz palmū q₂ medietas eiꝰ in medietate illiꝰ tp̄is alteretur per mediū palmū: sꝫ pōt ꝯtigere q₂ totū illð alterabile per totū illð tp̄s disponiſ ad hꝰ alteratio nē z postea in fine illiꝰ tp̄is alteraſ: sicut pꝫ in ꝯgelatione aque q₂ p totū tp̄s disponiſ z postea in fine illiꝰ tp̄is ꝯgelaſ. nō ḡ motꝰ alterationis est ꝯtinuꝰ sed est ibi dare getē mediā iterpellationē mediaz. ¶ Dubitaret forte aliqs vnde est q₂ in alteratione est dare talē getē z interpellationē mediā z qð alteraſ nō ꝯtinue alteraſ sꝫ p̄us disponiſ z premissa dispositione postea alteraſ. Dicēdū q₂ ut super tetigimus in alteratione ē motꝰ ad formā. cū ḡ forma requirat materiā sibi ꝑpoꝛtionatā nō in quacūq₃ minima materia introducit quelibet foꝛa. si ḡ debeat aliqd calefieri opꝫ aliq̄s ꝑtes calefieri simꝰ: q₂ opꝫ rm̄ de calefactibili sꝫ calefieri i quo possit reſuari foꝛa caloris. Nō ḡ sic est in alteratione sicut in motu locali. In motu locali nō est dare aliqð spatiū sꝫ ꝑtrāsitū q₂ sp̄ p̄us minꝰ ꝑtrāsiſ spatiuz q̄ȝ maiꝰ. In motu uero ad foꝛmā est dare aliquā ꝑtē totā simꝰ alterataz. Nō eni i tali motu sp̄ p̄us alteraſ minoꝛ ꝑs q̄ȝ maior. q₂ posset accipi ꝑs ita modica in qua nō posset reseruari foꝛa que per alterationē iducit. opꝫ ḡ salteꝝ alterari tātā partē in qua posset reseruari foꝛma introducēda. ex quo pꝫ q₂ motꝰ alterationis nō simplr ꝯtinuꝰ sꝫ est ibi dare getē mediā z interpellationē mediaz ut pꝫ alterabilia p̄ alterata per aliqð tp̄s disponiſ z in fine illiꝰ tp̄is tota simꝰ alterata sūt illa ꝑte disponiſ z alteraſ postea alia donec totū alterabile altereſ. patet ḡ q₂ in motu alterationis iterponiſ aliq̄ ges z hꝰ motꝰ nō est ꝯtinuꝰ ut p̄dicta ponebat. Nō ḡ que alteraſ supple ꝯtinue alteranſ: quð aūt in alteratiōe sit dare ꝑmutatū eē: in sexto ostēdimꝰ. Rursus qd est dispoi p̄us alterabile z postea alterari: utrū hec dispositio aliquā trāsmutationē dicat in alterabili uł qd sit talis dispositio in q̄bꝰ quas supra i de gñatione edidimꝰ aliquid tetigimus z alibi hoc forte ostendimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplꝰ cūz infirmeſ aliquis: necesse est tp̄e fieri in quo sanabiſ: z nō in termino temporis mutari. Necesse autem in sanitatē mutari z in aliud nullū. Quare dicere cōtinue alterari z multum in manifestis est ambigere. In cōtrariū eniꝫ alteratio est.

¶ Addit secūdā ratiōnē dicēs q₂ cū infirmeſ necesse est fieri tp̄s in quo saluabiſ z nō opꝫ ipꝫ mutari. i. saluari in termino tp̄is. i. in īstāti. Nā sanatio z alteratio z ulr ois motꝰ nō mēsuraſ īstāti sꝫ tp̄e. Rursus hoc qð sanaſ necesse est mutari in sanitatē z in nullū aliud quare dicere aliqd ꝯtinue alterari z nū q̄ȝ in alteratione q̄escere est ambigere. i. dubitare in multū manifestis q₂ in ꝯtrariū est ois alteratio. ¶ Dubitaret forte aliqs vñ sequiſ hec ꝯñia q₂ qð alteraſ nō sp̄ est in ꝯtriū. iō qð alteraſ nō sp̄ alteraſ. Dicēdū q₂ semꝑ iter duos motꝰ ꝯtrarios est dare quietē mediā: quare si aliqs existēs in egritudine sanaſ de necessitate uadit ad sanitatē que est ꝯtria egritudini. Cū aūt est i sanitate nō stati recedit ab ea sꝫ q̄escit i ipsa. cū ḡ sit motū sic q₂ cū puēnū sit ad ꝯtriā formaꝫ est ibi ges z statꝰ: dubitaret aūt an q₂ alteranſ semꝑ altereſ uel sit ibi dare getē mediaꝫ interpellationē mediā est dubitare in rebꝰ multuꝫ manifestis hoc ē via cōmēti. possemꝰ tñ si uellemꝰ hoc alr declarare retorquēdo rōnē hāc ad negantes oēꝫ getē ab entibꝰ z ponētes in eis oēs motꝰ. Nā q₂ ut dicebaſ ipsi nō descēdebāt ad sp̄ales motꝰ nō ē difficile arguere ꝯtra eos. Nā si sꝫ ipos simplr loquendo qð mouebaſ semꝑ moueſ sequeſ ut qð alteraſ semꝑ altereſ z per ꝯñs qð sanaſ sp̄ sanatur. Cū ḡ motꝰ sanitatis sit ad aliquē terminū q₂ est ad sanitatē que est ꝯtria egritudini adepta sanitate cessat motꝰ sanitatis q₂ habitibꝰ p̄sentibus in ma cessat motꝰ ut dicit in p̄ de gñatione. dicere qð sanaſ semꝑ sanari z nunq̄ȝ puenire ad terminū sanatiōis est dubitare i nimis manifestis. dato ḡ q₂ inter duos motꝰ ꝯtrarios nō eēt dare q̄tē mediā sed statim quia adepta sanitate inciperet īfirmari falsū est nō determinādo de motu alterationis in generali uel in sp̄āli uel qð alteraſ semꝑ alteraſ q₂ tūc qð sanaſ semꝑ sanareſ z qð īfirmareſ semꝑ infirmareſ qð patet manifeste eē falsū: q₂ tñ hꝰ trāsmutationes sūt in ꝯtriū z cū puētū est ad hꝰ ꝯtriū cessat motꝰ: opꝫ hꝰ alterationē nō eē semꝑ ꝯtinuā z dubitare in talibꝰ est dubitare i nimis māifestis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Lapis neq₃ durior fit neq₃ mollior.

¶ Adduc tertiā rōnē dicēs q₂ lapis neq₃ fit durior neq₃ mollior. ḡ supple nō sꝫ alterationē dicēm q₂ q̄d alteraſ semper alteraſ: cū cōtingat reperiri aliquos lapides q p diuturnū tp̄s neq₃ fiūt duriores neq₃ molliores. ¶ Deinde cūz dicit.

¶ Secūdū q̄ fert̄: mirabile est: si latuit lapis deorsū latus: aut manēs in terra.

¶ Probat q̄ opz dare qetē aliquem in motu locali. circa qd̄ duo fac̄. p̄z q̄ dupl'r pbat intētū. 2° ibi [am plius ān terrā.] Dicit ḡ q̄ p̄z q̄ aliqd fert̄ supple p̄z motū localē mirabile est si latuit lapis deorsū lat⁹ aut si latēt manēs. i. qescēs in t̄ra. est ḡ vis positionis q̄ qz sensus si sit recte dispositꝰ i talib⁹ nō decipit̄. Ideo si videm⁹ aliqd deorsū ferri mirabile est si illō nō mouet̄ deorsū. ⁊ videm⁹ aliud manere in terra mirabile est si illud nō qescit ibidē. Cū ḡ videam⁹ multa manere in terra indubitabile est illa qescere: nō ḡ qcqd mouet̄ local'r semp mouet̄. Cū ḡ graue fert̄ ad terrā manēs in terra qescit ibidez. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius āt terra ⁊ aliorū vnūqd̄qz ex necessitate pmanēt qdē in pprijs locis mouent̄ aūt violēter ex his. Siqdē igit̄ q̄daz horz sūt in pprijs locis: necesse neqz p̄m locū oia moueri: qn̄ qdē igit̄ ipossibile sit: aut semp oia moueri: aut sp oia qescere. ex his ⁊ alijs huiusmodi sciet utiqz aliqs.

¶ Adducit secūdā rōnem dicēs q̄ terra ⁊ vnūqd̄qz aliorz ex necessitate qdē pmaneat in pprijs locis ⁊ violēter mouent̄ ex his. i. ex locis pprijs. Siqdē igit̄ q̄dā horz mobiliū sūt in pprijs necesse est neqz p̄m locū oia semp moueri. ¶ Patet ḡ q̄ nō solū q̄ augmētant̄ nō semp augmētāt̄ ⁊ q̄ alterant̄ nō sp alterant̄: s; ēt que mouent̄ local'r nō semp mouent̄ qz ptingit mobilia localiter eē in locis pprijs ⁊ q̄diu sunt ibi qescūt ibidē. epilogat aūt circa determinata dicēs q̄ qdē igit̄ ipo^le sit: aut sp oia moueri: semp aut oia qescere ex his ⁊ alijs q̄ supra dicēda sunt sciet utiqz aliquis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo neqz alia qdē semp ptigit qescē alia vo semp moueri: aliqn̄ aūt qescere ⁊ aliqn̄ moueri nullū. Dicēdū aūt q̄ ipossibile sit: sicut ⁊ in dictis prius ⁊ in his. Videm⁹ eni in eisdē fieri dictas mutatiōes.

¶ Postqz probauit impossibile eē oia semp qescere ⁊ oia sp moueri inuestigat quō entia aliqn̄ qescūt aliqn̄ mouent̄. entia igit̄ aliqn̄ qescere aliqn̄ moueri ut dicebat̄ pōt itelligi tripl'r. p̄ ut q̄ qescūt sp qescāt ⁊ que mouent̄ sp moueant̄. scd̄o pt eē itellect⁹ ut oia entia aliqn̄ qescāt aliqn̄ moueant̄ ⁊ hi duo itellect⁹ ut dicebat̄ sūt f̄ri. 3° h̄ pt itelligi ut q̄dā entia sp moueant̄ q̄dā vo sp qescāt. q̄daz āt aliqn̄ moueant̄ aliqn̄ qescāt. ⁊ hic itell'r ut dicebat̄ ē vi⁹. ⁊ ita ḡ facit. qz p̄ iprobat intellectū p̄m. 2° iprobat itellectū 2m. 3° resumit q̄ dicta sūt ut approbet itellectū terciū. 2ª ibi [oia aūt uelle.] 3ª ibi [p̄m aūt itez.] Circa p̄m duo facit p̄m q̄ dupl'r pbat ipo^le eē que mouent̄ sp moueri ⁊ q̄ qescūt sp qescē. 2ª ibi [⁊ ad huc qz oppugnat.] Dicit ḡ q̄ ai vo neqz ptigit alia qdē qescē sp alia sp moueri: ⁊ aliqn̄ nullus vnū ⁊ idē aliqn̄ qescē aliqn̄ moueri. Dicēdū āt q̄ sit ipo^le qz sic i dictis p̄us iplicabat aliqd ipo^le sic ⁊ i his iplicat̄ aliqd ipo^le. videm⁹ eni i eisdē dictas mutatiōes. Nā videm⁹ ad sensū vnū ⁊ idē aliqn̄ qescere aliqn̄ vo moueri. non ḡ qcqd qescit semp qescit nec qcqd mouetur semper mouetur. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et adhuc qz oppugnat manifestis dubitās. Neqz eni augmētū neqz violēt⁹ erit mot⁹: nisi mouebit̄ extra nāz qescēs p̄us Generationē igit̄ remouet ⁊ corruptionē hec rō. Ferre aūt ⁊ moueri fieri qddaz ⁊ corrūpi videt̄ oib⁹. In qd̄ qdē eni mutat̄ fit hoc aut in hoc. Ex quo aūt mutat̄ corrūpit̄ hoc: aut huic. Quare manifestū q̄ alia qdē mouent̄ alia vo quiescūt aliqn̄.

¶ Adducit secūdā rōnē dicēs q̄ adhuc sic dubitās oppugnat. i. repugnat reb⁹ manifestis. Nā si qcqd mouet̄ sp mouet̄ neqz erit augmētū neqz mot⁹ violēt⁹. Nā nō eni erit mot⁹ violent⁹ nisi p̄us qescens p̄m nām mouebit̄ postea extra naturā qz hec rō remouet generationē ⁊ corruptionē. ferre aūt vr̄ hec rō remouere oē moueri qz qd̄dā fieri ⁊ corrūpi vr̄ semp inesse in omnib⁹ motib⁹. Nā omne qd̄ mouetur fit q̄tū ad terminū ad quē ⁊ corrūpit̄ quātū ad terminū a quo. ideo subdit q̄ illud qd̄ mutatur fit hoc i qd̄ qdē mutat̄: aut. s. in hoc loco in quē. s. mutat̄ ⁊ corrūpit̄ hoc ex quo mutat̄: aut supple corrūpitur huic. i. q̄tū ad hūc locū ex quo mutat̄: quare manifestū est q̄ alia qdē mouent̄. alia vo quiescūt aliqn̄. ¶ Notandū aūt q̄ duplex est motus ad formam ⁊ ad ubi: ⁊ in utroqz motu qd̄ mouet̄ recedit a termino a quo ⁊ accedit ad terminū ad quē: quare in utroqz motu est ibi generatio q̄tū ad terminū ad quē ⁊ corruptio q̄tum ad terminū a quo. ideo sū q̄ illud qd̄ mouet̄ fit. i. generat̄ hoc in qd̄ mouetur q̄tum ad motum ad formam: aut fit in hoc loco loq̄tū mouetur q̄tum ad motum ad ubi corrūpitur hoc a quo mouetur q̄tum ad motum ad formam: aut recedit ⁊ corrūpitur huic. i. respectu loci a quo mouet̄ q̄tum ad motum ad ubi. ¶ Dubitaret forte aliquis quomodo qui negat quietē negat generationē ⁊ corruptionē. Dicēdū q̄ large accipiendo quietez cū gn̄atio sit ex nō eē ad eē nō possumus itelligere q̄ aliquid generetur nisi prius permanserit ⁊ steterit in nō esse. Negans ergo omnē quietem ⁊ omnem statum negat generationem ⁊ corruptionē: qz nō pōt esse generatio nisi aliquid p̄us stans ⁊ quiescēs in nō esse postea accedat ad eē nec potest esse corruptio nisi aliquid prius stans ⁊ quiescēs in esse postea accedat ad nō esse. patet ergo q̄ negans omnē quietem ⁊ omnē statum negat generationē ⁊ corruptionē. q̄ aūt neget augmētū etiam manifeste patet. qz ut dicebat̄ mot⁹ augmēti nō est ptinuus: sed est ibi dare quietē ⁊ interpellationē mediā. Qd̄ vo negans omnem qetez ⁊ omnē statum neget motū violentum videre nō est difficile qz semper motus violentus incipit a quiete naturali. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis vnde sequitur hec consequentia q̄ si negans omnē quietem ⁊ oēz statū negat generationē ⁊ corruptionē ꝓpter hoc neget omnē motū uel omne moueri. Dicendū q̄ hāc ꝯsequētiā cōmētator declarat dupl'r primo sic: qz ut ait ⁊ etiaz ph's innuit in l̄ra in oī motu est quedā generatio ⁊ quedā corruptio. Nā siue sit mot⁹ ad formā siue ad ubi est ibi corruptio termini a quo ⁊ generatio termini ad quē. ¶ Negās ergo gn̄ationē ⁊ corruptionē quodāmodo negat oēm motū. secundo hoc idez declarat sic: qz ut

ait gñatio mot⁹ terminat ad mutatū eē.cū ḡ ipm mutatū eē sit quedā gñatio negās gñationē negat mutatū eē. Negando aūt mutatū eē negat terminū mot⁹.negādo ēt terminū mot⁹ negat ēt ipz motū.qr si nō eēt possibilis termin⁹ in motu sic frustra ⁊ ociosus eēt mot⁹. ℂ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs qr vī pbz ex h nō hēre ītētū. Nā lz oi motu sit date aliqd mutatū eē q sit ibi date aliquez terminū ⁊ aliquā gñationē nō tñ ppter h seqt q sit ibi date aliquā qetē. Nā i motu circulari est date aliqd mutatū eē ⁊ in h⁹ motu est date aliquē terminum ⁊ aliqz gñationē. Nā stella cū cult mota recedit ab vno ubi ⁊ fit in alio ubi nō tñ pp h gescit h cōtinue movet. Dicēdū q hic phūs non loquit de gñatione ⁊ corruptione put hēt eē in motu circulari:qr h ipz circulariter mota ꝯtinue movent. nec opz ibi dare quetem mediā sed loquit hic de generatione put habet esse in motu habēte cōtrarium in quo motu cuz peruēnm est ad terminū ⁊ ad ultimū mutatū eē ul cū est ibi gñatio ultimi termini:opz ibi eē qetē:qre negās oēm qetē ⁊ oēz statū negat oē tale mutatū eē ⁊ p ꝯns negat oēz gñationē ⁊ oēz talē motū siue oē tale moveri. Jnde est ḡ q phs forte pseruās se ab h ait q hec iō fere negat oē moveri. Nā ut patuit non negat oē moveri simplr nec negat oēs motū simplr sed negat omne motū habētē ꝯtrariū. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Omnia autem uelle aliquādo quiescere:aliquando autē moveri. Hoc iam copulandum ad antiquas rationes.

ℂ Jmprobat aliō mēbrū.vz q nō ē possibile oia aliqñ qdē gescere aliqñ aūt moveri.dicēs q uelle oia aliqñ qdē gescere aliqñ aūt moveri supple est flm ⁊ hoc copulādū ē ad aliqs rōnes.iprobatio eni hui⁹ pōnis copulāda est ad aliqs rōnes iam dictas. ℂ Notādū autē oia aliqñ quidem gescere aliqñ vo moveri ut supra patuit fuit positio Empe.copulāda est ḡ hec ad illas aliqs rōnes qr per illas rōnes p qs iprobata fuit positio Empe.pōt iprobari hec positio.ul possum⁹ dicē q cū supra ostēsū sit motū eē etnū ⁊ nunqz deficē cū poneret oia aliqñ moveri ⁊ postea oia gescē ponat motū aliqñ deficere copulādū ē hoc ad aliqs rōnes supra dictas qr per illas rōnes p qs pbatū fuit motū nunqz deficere iprobari pōt ⁊ hec positio. Qrtū aūt ꝯcludāt rōnes ille supra diffusi⁹ diximus. Lectio. IX.

P Rincipiū āt iterz faciēdū a nūc determinatis idē qd qdē icepim⁹ prius. Aut eni oia gescūt aut oia movent:aut hec qdē gescūt. Hec aūt movētur eoꝝ que sūt. Et si alia qdē gescūt:alia vo movent.eorū que sūt necesse est: aut oia aliqñ quidē quiescere:aut omnia aliquando vo moveri:aut quedaz semper quiescere:alia vo moveri ipsorum.

ℂ Ut dicebat disio ꝓposita de motu qtqz mēbra habebat. Post qz igit phūs improbauit qtuor mēbra flā qr iprobauit oia gescere ⁊ oīa moveri ⁊ iprobauit qcūqz gescūt sp gescere ⁊ qcūqz movent sp moveri ⁊ ēt iprobauit qrtū mēbrū vz oia aliqñ gescere aliqñ moveri. Jn pte ista sub breuitate recolligit que dicta sūt ut approbet qntū mēbrū qd est

uerū.vz q aliq entia sp movent ut celestia:aliq sp gescūt ut terra.aliq vo aliqñ gescūt aliqñ movent ut entia alia.tria ḡ fac.qr p sb breuitate recolligit oēs diuisiones factas.2° iprobat mēbra flā.3° approbat mēbra vā.2ª ibi. q qdē igit. 3ª ibi. reliquū vo ꝯsiderādū. Dicit ḡ q iterz est faciēdū principium a reb⁹ nūc determinatis ⁊ h⁹ pam erit idē qd icepim⁹ pri⁹. Nā sicut prius icepim⁹ q mot⁹ iest entib⁹ sic ēt ⁊ nūc icipiemus:aut ḡ oia gescūt qd fuit pm mēbrū.aut oia movent qd fuit scdm:aut eoꝝ q sūt.s. entiū.hec qdē gescūt hec aūt movent. Rursus h terciū mēbrū ut dicebat diuidit in tres ptes.qr si eoꝝ que sūt alia qdē gescūt.alia vo movent necesse est aut oia aliqñ qdē gescē aliqñ vo moveri:aut necesse est qdā sp gescē alia vo ipsoꝝ sp moveri:aut est date sopra terciū mebrū ut cū h q aliq sp movent aliq vo semp gescūt est date alia que ꝯtingit aliqñ quidem quiescere aliquando vo moveri. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Qd qdē igit nō possibile sit oia gescē:dictū est prius. Dicem⁹ aūt ⁊ nūc. Si eni fm ueritatē sic se hēt:sicut qdē dicūt eē:q est īfinitū ⁊ imobile:sed nō qd videt fm sensum:h movent mlta eoꝝ que sūt. Si qdē igit opio est falsa:aut oino opio ⁊ mot⁹ est:⁊ utiqz si fantasia:⁊ si aliqñ qdē sic videatur aliquando autez aliter. Fantasia qdem ⁊ opinio mot⁹ qdam esse vident.

ℂ Jmprobat mēbra fl'a hui⁹ diuisionis.nā lz h⁹ mēbra ēt supi⁹ iprobauerit hic tñ iprobat ea alia via.circa qd duo facit.qr p iprobat h mēbrū q ipo^le ē oia gescere.2° iprobat alia mēbra fl'a ibi. sil'r ēt ⁊ ipo^le. Circa qd duo facit fm q dupl'r pbat itētū 2ª ibi. Sz de h qdē. Dic ḡ q qdē igit ipo^le sit oia gescere dictū est prius.dicem⁹ aūt nūc. Nā cū h prius pbatū sit adhuc pbabit h idē. Nā si fz vitatē sic se hēt q ē vnū ifi^m imo^le sicut dicūt qdā ut Meli. ⁊ sui seqces. Sz tñ q nihil moveat sō vī aliqd tale fm sēsū lz fz sensū movent mlta eoꝝ q sūt. Qd aūt h sit ipo^le vz q nihil moveat fz vitatē pz:q si qdē est opio fl'a:aut si oino est opio seqt q est mot⁹ et⁹ ⁊ utiqz si fātasia ē ⁊ si aliqñ qdē videat sic aliqñ aūt al'r opz ēt q mot⁹ sit. Nā fatasia ⁊ opio mot⁹ qdā videnī eē. ℂ Notādū aūt Melī.desperisse sēsū.dicebat eni credēdū eē rōni ⁊ nō sēsui ⁊ qr rōnis de qb i p hui⁹ diffusi⁹ psecuti sum⁹ videbat et q oino ꝯcludēt nullū motū eē.iō dicebat q fm vitatē nihil movet lz fm sensū multa moveri videant ℂ Notādū ēt q opio fl'a ⁊ ul'r ois opio ē qdā motus rōnis ⁊ qdā discursus ei⁹.sic ēt ⁊ fātasia est qdā mot⁹ fact⁹ ad sēsū ḡ eo ipo q Meli. opinabat nullū motū eē ⁊ eo ipso q fātasie sue videbat nō eē motū negādo oēz motū ponebat aliquē motuz qr opio ⁊ fātasia qdā mot⁹ sūt. Aduertēdū tñ q lz ul'r opio ⁊ fantasia sit qdā mot⁹ maxie tñ in talib⁹ apparet eē mot⁹ qñ fm opinionē uel fātasiā nō vī sic:nūc aut al'r.qr hoc absqz trāsmutatōe facta in reb⁹ uel in nobis eē nō potest.si ergo hec sunt opz aliquem motum esse. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sz de hoc qdē itēdere ⁊ querere ratonē quoꝝ dignius habem⁹ qz rōne idigere:male iudicare ē meli⁹ ⁊ pei⁹ ⁊ credibile

⁊ nō credibile: ⁊ principiū ⁊ nō pncipiū.

¶ Uel pbat h̄ 2ª via dicēs q̄ itendē de h̄ utruz. s. oia semp quiescāt ⁊ q̄rere rōnē hoꝝ quoꝝ habem⁹ dignius q̄ sit rō: q: habem⁹ sensuz est idigē. i. carē rōne. Nā dubitās in marie manifestis sꝫ sensuz ⁊ q̄rere ad talia rōnē rōne carē. nā h̄ isipientie attestaṫ. q̄ ḡ sic agit male pōt iudicare qd meli⁹ ⁊ qd pei⁹ ⁊ qd credibile ⁊ qd nō credibile qd pn^m ⁊ qd nō pn^m. ¶ Notādum aūt q̄ cū oīs nr̄a cognitio īcipiat a sensu ⁊ despiciēs oīno sensuz nullā sciam adiscere pōt scie aūt tripl'r distīgūt pn̄: q: quedā rōnales ut dialectica rhetorica. ⁊ q: p talia aggnāt fides ⁊ opio. ideo talia v̄sanṫ circa credibile ⁊ nō credibile. alie aūt scie sūt doctrinales ut geometria ⁊ arisme trica. ⁊ q: talia marie demr̄atiue pcedūt. ideo v̄sanṫ circa pn^a ⁊ nō pn^a. alie v̄o scie sunt morales ut ethica ⁊ politica ⁊ yconomica: q: finis moraliū sciētiarū est ut boni fiamus. ideo in talib⁹ intendeṫ qd meli⁹ un ⁊ qd peiun. est ergo intētio pħi q̄ despiciēs oīno sensum male pōt iudicare ad credibile ⁊ qd nō credibile. s. nō est apt⁹ nat⁹ ad discendū scias rōnales nec bn̄ pōt iudicare quid meli⁹ ⁊ qd pei⁹. i. est idisposit⁹ ut adiscat scias morales ⁊ qd pn^m ⁊ nō pn^m. i. nō est apt⁹ ut adiscat scias doctrinales. Sic ḡ hec sūt icōueniētia icōueniēs est despicere oīno sensū. i. negare oēm motū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter autem ⁊ impossibile est ⁊ omnia moueri: aut alia qdem semp moueri alia v̄o semp quiescere. Ad oia enīz hec sufficiens est vna fides. Uidemus enim quedā aliqn̄ quidē quiescere: aliqn̄ quidē moueri. Quare manifestū est. q̄ ipossibile sit similiter omnia quiescere: ⁊ oia moueri continue ex eo q̄ alia quidē semper mouentur: alia v̄o quiescunt semper.

¶ Improbat alia mēbra falsa p̄dicte diuisiōis dicēs q̄ sicut ipossibile est oia moueri: aut alia qdē semper moueri alia aūt sp̄ q̄scē. Ad oia aūt hec sufficiēs ē vna fides q: ad sēsū apper ↄtrariū. videm⁹ eni q̄dā aliqn̄ qdē moueri aliqn̄ aūt q̄scere. sēsus ḡ in hoc nobis facit sufficiētē fidē: q̄re manifestū est q̄ ipossibile sit semp ⁊ sīl'r oia q̄scere ⁊ oia ↄtinue moueri ex eo. i. p̄p hoc q̄ alia qdē semp mouenṫ ut celū alia v̄o semp q̄scūt ut terra. alia v̄o supple medio mō se hn̄t ut que sūt iter celū ⁊ terrā. videm⁹ enim multa que sunt inter celū ⁊ terrā aliqn̄ quidē q̄escere aliqn̄ v̄o moueri. ¶ Deīde cum dicit.

¶ Relinquitur ergo cōsiderandū est: utrū omnia huiusmodi possibilia moueri ⁊ quiescere. Aut quedaz quidē sic: ⁊ aliqua v̄o semper quiescunt: aliqua v̄o semper mouenṫ. Hoc enī demōstrādūz est a nobis.

¶ Ostenso que mēbra p̄dicte diuisionis sūt f'ıa ostēdit q̄ mēbrū est ibi uerū ⁊ qd ē tenēdū pro v̄itate dicēs q̄ reliquū v̄o ↄsiderādū est utrū oia sint h^m q̄ sint possibilia moueri ⁊ q̄scē: aut nō oia sūt talia sꝫ q̄dam qdē sic se hn̄t q̄ aliqn̄ mouenṫ aliqn̄ q̄scūt. aliq̄ v̄o semp q̄scūt aliq̄ v̄o semp mouenṫ. h̄ enim est a nobis demōstrādū. i. p v̄itate tenēdū. ¶ Notād īaūt q̄ dicit hec reliquū ⁊ ultimū mēbrū eē a nobis demōstrādū uel q: ut dictū est pro v̄itate tenēdū uel q: per ea que dicenṫ īfra demōstrabiṫ ⁊ declarabiṫ hoc eē uerū. vꝫ q̄ aliqua semp mouenṫ aliqua semper q̄scūt. aliqua v̄o aliqn̄ mouētur aliquando quiescunt.

Lectio. X.

m Ouentium igitur ⁊ eoꝝ que mouentur: alia quidem manent ⁊ mouentur s̄m accidens. alia aūt per seipsa. Secundum accidens quidem: ut quecunq̄ in eo q̄ sunt in mouentib⁹: aut in his que mouentur: ⁊ que sunt s̄m partem: alia autem per seipsa quecunq̄ nō in eo q̄ sint in mouente: aut in his que mouentur in eo q̄ pars aliqua ipsorum mouet aut mouetur.

¶ Ut dicebaṫ duo necīa p̄mittēda erāt ad ostēdēduz motorē p̄^m esse imo^{lē}. p̄ enī vidēdū erat quō mot⁹ erat in entib⁹ uel tēpiṫ: q: per viaz mot⁹ deuenīṫ in imobilitatē motoris p̄mi. 2º declarandū erat q̄ oē qd mouet ab alio moueṫ: q: ut dicebaṫ ex h̄ marie habem⁹ viā ad inuestigandū motorē p̄^m eē imo^{lem} postq̄ ḡ pħs ostēdit quō mot⁹ repiṫ in entib⁹ in pte ista declarat q̄ oē qd moueṫ ab alio moueṫ. circa qd duo facit. q: p̄ p̄mittit q̄sdā diuisiōes necīas ad ppositū. 2º illis diuisionib⁹ p̄missis exequiṫ de intēto ibi ⁊ marie moueri. Circa p̄^m tria facit s̄m q̄ tres diuisiōes p̄mittit. 2ª ibi eoꝝ aūt que mouētur. 3ª ibi ⁊ alia qdē. Dicit ḡ q̄ mouētiū ⁊ eoꝝ que moueṫ. i. mobiliū. alia qdē mouēt ⁊ mouenṫ s̄m accn̄s. alia aūt per seipsa. s̄m accn̄s qdē mouēt q̄cūq̄ mouēt in eo q̄ sūt in mouētib⁹: aut mouenṫ p accn̄s q̄cūq̄ mouenṫ ex eo q̄ sunt in his que mouenṫ: ⁊ ēt sunt mota uł' mouētia p accn̄s que sūt talia s̄m partē. talia igiṫ mouēt aut mouenṫ per accidēs. Sꝫ alia sūt que mouēt: aut mouenṫ per seipsa ut q̄cūq̄ mouēt: aut mouenṫ nō in eo q̄ sūt i mouēte: aut in his que mouenṫ. neq̄ in eo q̄ aliq̄ p aīp soꝝ mouet aut moueṫ sꝫ supple p seipsa mouēt: aut mouenṫ. hēt ḡ hec disio s̄m ↄ^{tes} quatuor mēbra. vꝫ q̄ est mouēs per se ⁊ p accn̄s ⁊ mobile p se ⁊ p accidēs. ¶ Notādū aūt q̄ hic accipiṫ per accn̄s large put icludit eē per partē. Nā per accn̄s pprie loquēdo qd ē tale ex eo q̄ ē i alio siue h̄ sit i mouēte siue i moto: ut si mota naui moueṫ hō qui ē i ipa h̄ est p accn̄s sic ēt edificātē edificatore per accidens edificet albū si albū sit ī edificatore. tn̄ si large accipiaṫ per accidēs tūc est per accn̄s qd est per partē ut si sanaṫ man⁹ per se diciṫ totus hō sanari per accidēs. qn̄ ḡ aliqd nec mouet nec moueṫ ex eo q̄ ē i aliud nec per rōnē partis tūc diciṫ mouere uel moueri per se. ¶ Notādū etiā pħm hanc distinctionē premisisse q: cū intēdat inqrere utrū aliqd moueatur a seipso cū aliqd mouere seipm sit ipossibile per se. sit aūt possibile per accidēs ⁊ rōne ptis distiguēdo inter per se ⁊ per accidēs accipiēdo per accn̄s put includit q̄ est per partē dedit viā ad inuestigādū quō aliquid moueṫ a seipso ⁊ quomodo non. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eorum autem que mouentur per se.

¶ Ponit secundam diuisionē dicens q̄ eoꝝ que mouentur per se alia mouenṫ a seipso. alia v̄o ab alio. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Alia quidem a seipso: alia v̄o ab alio: ⁊

alia quidem natura: alia quidem violenta: et extra naturam.

¶ Ponit tertiã diuisionẽ. circa qđ duo facit: q2 p̄ ponit hõc diuisionẽ q̄ q̄dã mouenẽ nã: q̄dã extra nãm. 2° ondit quõ repit̃ in reb⁹ mot⁹ nãlis: et extra nãm ibi [Qđ enim ipsm.] Ponit g̃ tertiã diuisionẽ dicẽs q̄ alia qdez mouenẽ nã. alia vo mouent̃ violẽta et extra naturam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qđ enim ipsum a seipso natura mouetur: ut quodlibet animalium: mouet̃ enim animal a seipso. Quorũcũq3 aũt pncipium motus a seipsis est: hoc natura dicim⁹ moueri. Unde animal qdez totũ natura ipsum seipsum mouet. Corpus autẽ fm q̄ est corpus contingit et natura et extra naturaz moueri. Differunt enim fz qualem motuz quod mouetur eueniat: et ex quali elemento constet.

¶ Inuestigat quõ mot⁹ nãlis et extra nãz repit̃ in rebus. Circa qđ tria facit: q2 p̄mo ostendit quõ motus nãlis et extra nãm repit̃ in aialib⁹. 2° quõ in rebus inaiatis. 3° ostendit quõ talia repiant̃ in ptib⁹ aialiũ. 2° ibi [et coꝝ.] 3° ibi [amplius aũt.] Dicit ergo q̄ ipm qđ mouet̃ a semetipso mouet̃. nã g̃ et qđlibet aialiũ supple mouet̃ nã: q2 ipz aial mouet̃ a seipso. Qꝝ aũt talis sit mot⁹ nãlis p3 q̄ quoꝝ pn^m mot⁹ est in seipsis h̄ dicim⁹ moueri nã. vñ totũ aial q2 h̄et in seipso pn^m mot⁹ ipm mouet supple seipsũ nã sed corp⁹ ꝯtingit moueri nã et extra nãm. differt enĩ fm qualẽ motũ qđ mouet̃ eueniat. i. moueat̃ et differt etiã cognoscẽduz h^m nãlẽ motũ ex quali elemẽto cõstet h^m corpus. ¶ Notãdũ aũt q̄ si motũ aiali referimus ad totũ aial cum totũ aial moueat̃ p̄ formã suã et per aiam quã h̄et in seipso op3 talez motũ esse nãlem: cũ nã sit pn^m mot⁹ eius in quo est sed si talẽ motũ referimus ad ipm corp⁹ fm se acceptũ põt eẽ nãlis et extra nãz. ¶ Notãdũ autẽ q̄ si videre volumus utrũ mot⁹ factus ab aia sit nãlis uel innaturalis suo corpi: videnduz est q̄lis mot⁹ sit ille utrum sit sursuz uel deorsuz. Rursus videndum est ex q̄li elemẽto cõstet illud corpus. i. q̄le elemẽtum dñatur in ipso. Nã si mot⁹ factus ab aia sit sursum et in corpe sic moto dñet̃ elemẽtuz graue h^m mot⁹ erit cõtra nãm illius corpis. Si vo talis motus sit deorsum erit et fm nãm. ¶ Dubitaret forte aliq̄s: q2 cũ totũ idẽ sit q̄ oẽs partes sil' sumpte incõueniens videt̃ motũ aliquẽ esse nãlem toti aiali et tamẽ esse innãle corpi cũ corpus sit pars aialis. Dicendũ q̄ corpus aialis dupl'r põt cõsiderari. p̄mo ut est quid graue. 2° ut pficit̃ per aiam et vna cõsideratio pcedit aliã. prius enĩ intelligit̃ corpus eẽ pfectũ et esse graue q̃ itelligit̃ pfici per aiaz. ois ergo motus factus ab aia est nãlis corpi ut pficit̃ per ipsaz. q2 corpus sic acceptũ est aptũ natũ obedire aie. tñ ois talis mot⁹ nõ est ei nãlis ut corp⁹ est qd graue. q2 ꝯtingit motũ factũ ab aia esse sursũ et eẽ ꝯtra inclinationez corpis. qcqd ergo est nãle toti aiali per se: est naturale ei corpori put est pars aialis et put perficit̃ per aiam. nõ tñ oportet q̄ sit ei naturale ut h^m corpus ꝯsiderat̃ fm se: et ut est qd graue: q2 sic acceptũ corpus per se et fm q̄ h^m nõ habet q̄ sit ps aialis: q2 tũc oia corpa grauia eẽnt aiata. cu3 g̃ h^m

cõsideratio excedat ꝯsiderationẽ illã nõ est incõueniẽs aliquid esse nãle corpi ut est pars aialis qđ nõ est ei naturale ut corpus et ut est qd graue: sicut aliqd est naturale homini ut homo est q̄ nõ est naturale ei ut est animal. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et coꝝ que mouent̃ ab alio: alia qdẽ mouent̃ natura: alia vo extra naturã. Extra nãm quidẽ ut terra sursũ et ignis deorsũ.

¶ Ostendit quõ repit̃ nãle et ꝯtra nãm in his que mouent̃ ab alio dicẽs q̄ eoꝝ que ab alio mouent̃: alia quidẽ mouent̃ natura alia extra naturã: extra naturã quidẽ ut terra sursuz ignis deorsuz. fm nãz ergo ignis mouet̃ sursuz et terra deorsuz. ¶ Notãdũ q̄ hic appellat moueri ab alio qcqd nõ mouet̃ ex se et qcqd nõ est diuisibile in talia duo quoꝝ vnũ est per se mouẽs et aliud per se motũ. elemẽta ergo nõ mouent̃ ex se sed ab alio. In eis autem quomodo reperiatur motus fm naturam et extra naturã non habet dubium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aũt partes animalium multotiens mouentur extra naturam iuxta positionem et modos motus.

¶ Ostẽdit quõ in partib⁹ aialiuz repit̃ mot⁹ fm naturã dicẽs q̄ partes aialiuz multotiẽs mouent̃ ex̃ natura iuxta positiones et modos mot⁹. ¶ Notandũ autem q̄ in ptib⁹ aialiũ est cõsiderare aliq̄s positiones et aliq̄s ordines siue aliquas inclinatiões et aliquos modos mot⁹: ut in hoĩe brachia inclinãtur ad anterius et sunt apta nata moueri ad ptẽ anteriorẽ. crura vo iclinant̃ retro et sunt apta nata moueri ad partẽ illã. Si ergo mẽbra aialiũ inclinant̃ et mouent̃ ut sunt apta nata erit ei naturalis. si ecõtrario est contra naturam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et maxime moueri a quodã quod mouetur in his que extra naturam mouent̃: est manifestũ propter id quod manifestũ est ab alio moueri.

¶ Premissis pdictis diuisionib⁹ exequit̃ de intento ostẽdẽs q̄ oẽ qđ mouet̃ ab alio mouet̃. ¶ Ad cui⁹ euidẽtiã sciẽdũ q̄ al'r ostẽdit̃ h̄ hic al'r in 7° ꝑpter qđ p̄hs nõ est nugatori⁹. In 7° enĩ hoc fuit ostẽsuz de motu in coi. h̄ aũt descẽdẽdo ad spãles modos mot⁹ ostẽdit q̄ oẽ qđ mouet̃ ab alio mouet̃. motus aũt duplex est naturalis et violẽt⁹. naturalis ẽt duplex aiatoꝝ et inaiatoꝝ. tria ergo facit: q2 p̄mo ostẽdit q̄ mot⁹ violẽtus est ab alio. 2° ostẽdit h̄ de motu aialiũ. 3° de motu inaiatoꝝ. 2° ibi [postea.] 3° ibi [maxie aũt dubitat̃.] Dicit g̃ qđ mouet̃ maxime manifestum est moueri a q̄dã. i. ab alio in his que mouent̃ ex̃ nãz ꝑꝑ id qđ manifestũ est ta'ia moueri ab alio. ¶ Notandũ aũt q̄ in motu violẽto et extra naturã statim manifestũ est q̄ omne qđ mouet̃ ab alio mouet̃ cũ violẽtũ sit cuius pn^m est ab extra nõ ꝯferente vim passo: ut dicit̃ 3° ethicoꝝ. Si ergo talis motus est a pncipio extrinseco manifestũ est: q2 qđ sic mouet̃ ab alio mouet̃. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Postea aũt que sũt extra nãm eoꝝ que sunt fm nãm ipsa a seipsis ut aialia: hoc enĩ non imanifestũ est si ab aliq̄ mouent̃: sed quõ op3 accipere ipsuz mouens et qđ mouetur: videt̃ enim q̄ ibi sit accipiendũ

sicut in natib⁹ ꝛ nõ natura subsistētib⁹: sic in animalibus esse diuisum mouēs: ꝛ qd mouet: ꝛ sic omne ipm seipsum mouet.

¶ Ostēdit hoc idē de motu aialium dicēs ꝙ postea que sūt ex nam magis supple manifestū est qd mouet ab alio moueri in motu eoꝝ que sic sūt sꝫ nām ꝙ ipsa a seipsis mouent ut aialia. hoc eni nõ imanifestum est ꝙ ab aliq̃ mouent. Est eni i aialib⁹ accipe p se motū ꝛ p se mouēs ita ꝙ in eis qd mouet ab alio mouet. sꝫ quō ip̄i⁹ aialis accipiēdū ē mouēs ꝛ id qd mouet. vi eni h sic eē accipiēdū sic in nauib⁹ ꝛ sic in nã subsistētib⁹. i. sic i nõ nalib⁹ sine sic in artificialib⁹. Nā sic i nauib⁹ ꝛ i artificialib⁹ diuersū ē mouens ꝛ qd mouet sic ꝛ in aialib⁹ diuersum est mouēs ꝛ qd mouetur ꝛ sic ex se ip̄m aial mouet supple seip̄z inq̄tū vna ps mouet aliā ꝛ inq̄tū est sibi repire p se mouēs ut aiaꝫ ꝛ p se motū ut corp⁹. ¶ Notādū āt ꝙ lꝫ marie sit māifestū i motū violēter ꝙ mouent ab alio. m̄ post motū violētū ē m̄ltū māifestū i motu aialiū ꝙ talis mot⁹ sit ab aliq̃. Nā in aiali aia ad corp⁹ cōpat sicn nauta ad nauēz. sic g̃ nauis p se ē mota ꝛ nauta ē p se mouēs: sic corp⁹ ē p se motū ꝛ aia ē p se mouēs. ꝛ sic nauis mota a nauta mouet n̄ a seip̄a sꝫ ab alio: sic corp⁹ motū ab aia nõ mouet a seipō sꝫ ab alio. ¶ Notādū āt ꝙ nauta ad nauē ꝛ aia ad corp⁹ se hn̄t silr ꝛ non silr. hn̄t eni se nõ silr: qꝛ ex aia ꝛ corpe fit vnū ſm eē. ex nauta āt ꝛ naui fit vnū solū sꝫ cōparionē. silr āt se hn̄t: qꝛ sicut nauta mouēdo nauē mouet seip̄z p accn̄s. sic ꝛ aia mouēdo corp⁹ mouet seip̄az p accn̄s. ꝛ sic nauta est motoꝛ ꝛ gubernatoꝛ nauis: sic aia ē motrix ꝛ gubernatrix corpis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Marie aūt dubitat reliquū dicte ultime diuisionis. Coꝝ eni que ab alio mouent: hec qdeꝫ extra nām posuimus moueri. Alia aūt reliquunt ꝯponi: qꝛ nã. Hec aūt sūt que dubitationē afferūt: a q̃ mouent: ut leuia ꝛ grauia. Hec eni in oppositos locos violēta mouent. In ꝓprios āt leue qdē sursū: g̃ue aūt deorsū nãa q̃ aūtē nõ adhuc māifestū sic cū moueant ex nãꝫ.

¶ Ondit h̄ vitatē hic i motu iaiatoꝝ ut i motu g̃uiū ꝛ leuiū. circa qd tria fac. qꝛ p̄ ait i tali motu marie eē dubiū qd q̃rit. 2° ꝓbat talia nõ moueri a seipis. 3° ingrit a q̃ mouet ondēs ꝙ mouet a g̃nante. 2° ibi [ꝛ nãq̃ ipa.] 3° ibi [sꝫ accidit h ab aliq̃.] Dicit g̃ ꝙ reliquū dicte ultie diuisiōis mēbrū marie dubitat. i. marie fac nos dubitare. Nā coꝝ que mouet ab alio h qdē posuim⁹ moueri ex nãꝫ. alia aūt reliquūt ꝯponi. i. eꝯtrio poni: qꝛ. s. mouent nã. i. sꝫ nãꝫ hoc aūt ut grauia ꝛ leuia ꝛ inaiata que nõ mouent ex se sūt que dubitationē efferūt a q̃ mouent. Naꝫ hec. s. g̃uia ꝛ leuia mouent in oppositos locon violēti aur leuia mouent deorsū ꝛ g̃uia sursū violēta in ꝓprios āt locos ut leue qdē sursū g̃ue āt deorsū nã. i. fert ſm nãꝫ. manifestū ē g̃ quō talia mouent nāliter ꝛ quō violēter. Sꝫ a q̃ mouent cū mouent nāliter nõ que adhuc ita māifestū sic māifestū est. cū moueant ex nãꝫ. ¶ Notādū āt cū graue ꝛ leue mouent ex nãꝫ statim māifestū ē ꝙ mouent ab aliquo: qꝛ lapis per seip̄m nõ uadit sursuꝫ nisi ipellat ab alio. Sed cū mouet nāliter. tūc marime est dubium a quo mouet: qꝛ nõ videt moueri ab alio sed a seipso cuꝫ lapis nullo impellente sed per seipsum deorsum tendat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et nãq̃ ipsa a seipsis dicē ipossibile est. Uitale enim hoc ꝛ animatoꝝ est ꝓpriuꝫ.

¶ Ostēdit talia nõ moueri a seipsis. Circa qd 4° facit sꝫ ꝙ 4° rōnen adducit ad ꝓpositū. 2° ibi [ꝛ facere stare.] 3° ibi [q̃re si i ipo.] 4° ibi [āpli⁹ quō.] Dicit g̃ ꝙ nãq̃ ipsa grauia ul' leuia dicē moueri a seipsis est dicē ipo⁹ qꝛ h ē vitale. i. est solū viuētiuꝫ ꝛ ē ꝓpriū aiatoꝝ mouē. s. seipsa. ¶ Notādū aūt ꝙ h nomē vita ut vult 2° 12° metha ꝓpue di de cōprehēsione. vn̄ que cōprehēdūt seipsa dicunt viuere aūt di cōprehēdē seip̄az qn̄ sue actiones ꝛ sui mot⁹ reducunt in seip̄az tanq̃ in ꝓpriū p̄m effectū. Nā cū effect⁹ cōprehēdat in sua cā tūc res seipsaꝫ cōprehēdere di qn̄ est ꝓpria cā suoꝝ motuuꝫ ꝛ suaꝝ actionū tūc viuē di. qn̄ ꝟo nõ mouet ex se nec agit ex se ꝛ nõ cōprehēdit suas actiones ꝛ suos mot⁹. tūc dicit carere vita: mouere ergo seipsū ꝛ agere ex se est ꝓpriū viuētiū ꝛ aiatoꝝ: qꝛ grauia ꝛ leuia qꝛ careat vita ꝛ anima seipsa mouere non possunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et facere stare posse ipsa ſm seipsa. Dico autem uelut si ambulandi causa inest ipsi ꝛ non ambulādi.

¶ Adducit scd̄aꝫ rōnē dicēs ꝙ si grauia possent mouere seipsa possent facere stare seipsa. si eni essent sibiipsis cā motus eēnt sibiipsis cā quietis. dico aūtē uelut si ambulādi cā inest ipsi ꝛ non ambulandi. si eni aliqd seip̄m mouet ad ambulādū pōt se mouere ad nõ ambulādū. est g̃ vis rōnis hui⁹ ꝙ illa mouent seipsa in cui⁹ ptāte est mouē uel nõ mouē seipsa. Cū g̃ nõ sit in ptāte grauiū ꝛ leuiū mouere ꝛ nõ mouere: nõ dicunt seipsa mouere. ille eniꝫ mot⁹ dr̄ sꝫ potestate nr̄a ꝛ ſm illū motū mouem⁹ nosip̄os a quo possum⁹ qescere cū uolum⁹. Cū g̃ nõ sit in potestate grauis quiescere cuꝫ vult: nõ dicetur graue mouere seipsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare si in ipo est sursū ferri: igit manifestū est ꝙ in ipso ꝛ deorsū. Irrationabile aūt est ſm vnū motum moueri solū hec a seipsis: siquidem seipsa mouent ipsa.

¶ Adducit tertiā rōneꝫ quare si igni est ferri sursū ꝛ hoc est in ipso ptāte ei⁹ manifestū est ꝙ in ipso est ꝛ ferri deorsū. Irrationabile est aūt moueri solū ſm vnū motū h que a seip̄is mouent sigdeꝫ ipsa seipsa mouēt. Est ergo vis rōnis ꝙ motus fact⁹ ab aia ꝛ mot⁹ ille quo aliqs seip̄z mouet est ad plures dr̄ias positiōis. g̃uia āt ul' leuia nõ mouent nisi ad vnaꝫ dr̄iam positiōis. ergo ꝛc̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampl'⁹ quō ꝯungit ꝯtinuū aliqd ꝛ ipsuꝫ seipsuꝫ mouere: ſm eni ꝙ vnū ꝛ ꝯtinuū nõ tactu ſm hoc ipossibile est. Sed sꝫ ꝙ diuidit: si hoc qdē aptū natū facē: illō ꝟo pati. Neq̃ ergo nulluꝫ hoꝝ ipsuꝫ seip̄m mouet. Cōtra eni sūt. Neq̃ aliō ꝯtinuuꝫ nullū: h necesse est diuidi mouēs in vno q̃ꝫ ad id qd mouetur: sicut in aiatis videmus: cū moueat aliqd animatoꝝ ipsa.

¶ Adducit 4am rōnē dicēs apls' quō otigit aliqd oti nuū ipz seipz moue. Nā ꝫ b ꝙ aliqd ē ↄtinuū ꝟm b ipossibile ē supple ꝙ ipm seipz moueat. mouēs eni ad motū nō se hēt ut tactū ꝛ ut ↄtactū sine ut ↄtinuatū: ꝫ se hēt ꝟm ꝙ diuidit. s. ꝟm ꝙ distiguit ab ipo put b. s. mouēs est. s. i actu ē gdē sic apm̄ na tū facē. illō ꝟo. s. mo'ē i po ꝛ ē aptū natū pati. ꝫ ne ꝙ nullū hoꝝ. s. nullū corpoꝝ simpliciū neqꝫ nullū aliud ↄtinuū ipm seipz mouet. talia eni sūt ↄsita. s. ↄtinuata ꝛ nō diuisa ꝫ nāꝫ. Sꝫ qꝛ in vnoqꝫ mouē te seipz nec̄e ē diuidi. s. distigui mouēs ad id. s. ab eo qō mouet. sic i reb' aiatis videm'. Nā cū aliqō aiatoꝝ moueat ipsa aiata mouēs ibi ē distictū a motu. ¶ Notādū āt totā viz rōnis hui' i b ↄsiste: qꝛ i mobili ex se ē reptire talia duo ꝙꝝ vnū ē p se mo uēs ꝛ aliō p se motū. vnū ipō aliō i actu: cū hoc in corpib' simplicib' repire nō possumus talia seipsa mouēt. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū he 4or rōnes adducte vigorē hāt. vī eni b pbs suppone qō de beret pbare. suppōit enꝫ ꝙ mouētia seipsa viuūt: pūt agē ꝛ nō agē: pūt moueri ad diuersas dr̄as po sitiōis ꝛc̄. talia ꝗ cū nō videant eē p se nota ꝫ idi geāt declaratiōe icōuenies ē talib' nō pbaꝫ ōndē p ea simplicia corpa nō mouē seipsa. Dicēdū ꝙ si cor pora simplicia ponant mouē seipsa ul' hoc est p se ꝛ p ut ꝙ totū moueat totū ꝛ hoc ē ipossibile nō so lū i grauib' ꝛ leuib' ꝫ ēt ul'r i oībus: qꝛ ut pbabat in 7o accepto motu ppric nihil ē qō seipz p se ꝛ p mo ueat. Si ꝟo corp' simplex mouet seipm nō p se ꝛ p ꝙ totū moueat totū. ꝫ qꝛ vna ps moueat aliā tūc de se mouēte seipz duo ↄcludē possum'. p qꝛ sic se mouēs seipz dermiat ad motū: qꝛ si nō dermia ret seipm aliq̄ mō ꝫ sufficiēter dermiaret ab alio sic sagitta sufficiēter dermiat a sagittāte ut ten dat i locū debitū nec ipa sagitta respcū talis t'mini aliq̄ mō se dermiat: ꝛc̄ sic dermiatū ab alio nullo mō moueret a seipō ꝫ solum moueret ab alio a q̄ sufficiēter dermiat ut tendat in aliquē t'miaū. 2o ↄcludē possum' de mouēte seipm ꝙ opꝫ ipm hēre ptes diuersaꝝ rōnū: qꝛ mouens ꝛ motū act' ꝛ pō nō dicūt rōne vnā. ꝫ ꝫ hec duo cōpetētia mouēti seipz, pcedūt oēs pdicte 4or rōnes. Nā p' tres pce dūt ex p ↄcluso vꝫ ꝙ nihil mouet seipm nisi ad mo tū aliq̄ mō dermiet. qrtū ꝟo ad 2m ↄclusū pcedit rō 4a. Dꝫ aūt sic sit pꝫ. nā si aliqd dermiat seipz ad motū hoc nō ē nisi p appetitū. appetit' aūt ꝟm quē aliqs se dermiat ad motū nō iest nisi reb' viuētib'. Rursum q̄ mouent p appetitū mouent cū volūt ꝛ cū volūt gescūt a motu. Ampli' q̄ mouent p appe titū mouent ad plres drās pōnis. mouē ꝫ seipsa pp viuētiū ut dicebat rō p'. Rursus mouētia seip sa i ptāte eoꝝ est moueri ꝛ nō moueri ut dicebat rō 2a. Ampli' mouētia seipsa: qꝛ dermiat se ad motū p appetitū pūt moueri ad plres drās pōnis: ut dice bat rō 3a. Cū ꝫ hoc nō cōpetat simplicib' corpib' talia seipsa nō mouēt. hēt igit verū est ꝙ tres p' rō nes innitunt huic fūdamēto. vꝫ ꝙ nihil seipz mouet nisi se aliq̄ mō ad motū dermiet. 4a ꝟo rō innitit hu ic fundamēto ꝙ oē qō mouet ex se hēt ptes diuer saꝝ rōnū: qꝛ est diuisibile i mouēs ꝛ motū q̄ ꝫ ꝙ hꝫ in vnā rōnē nō coicidunt. corp' ꝫ simplex sit diuidit in plres ptes ul' hoc erit i plres ptes ēntiales ut in maꝫ ꝛ formā. ul' i plres ptes qntitatiuas: qꝛ talia corpa sūt q̄ta ꝛ ↄtinua ꝛ diuidi hūt in plres ptes qnti tatiuas. si igit talia corpa seipsa mouēt ꝛ sūt diuisibi lia in plres ptes qrū vna ē p se mouens ꝛ alia p se mota. ul' hoc erit: qꝛ forma ibi erit p se mouēs ꝛ mā p se mota. ul' qꝛ vna ps qntitatiua erit ibi p se mouēs ꝛ alia p se mota. pm' āt modus stare nō pt. qꝛ mā nō pōt hēre rōnē p se motā cū dicat qd oīno pō nec ꝟm ꝙ hm' hēat aliqd per qō possit resistere mo uēti. Rursus ēt scōs modus stare nō pt. Nā ptes qntitatiue simplicis corpis ꝟm ꝙ hm' sūt eiusdē rō nis. nō ꝫ magis vna est mouēs q̄ alia. pbs ꝫ pre mittit huc modū ꝙ corpa simplicia nō moueāt se ipsa q̄si forma moueat mām cū q̄si p se notū sit māꝫ nō posse eē illō qō p se mouet cū mobile ꝛ motum nō dicat pōm purā sed dicat pōm admixtā actui. cū eni ipē mot' sit qdā actus: ampo'c est qō mouet nō esse q̄dāmō in actu. hoc igit mō ptermisso ipa bat aliū modū ꝙ corpa simplicia nō mouēt seipsa ꝙ vna ps qntitatiua moueat aliā: qꝛ tales ptes in simplicibus corpibus sunt ↄsite ꝛ cōmune ꝛ eiusdē rationis. non ergo vna est plus mouens q̄ alia. uel plus mota q̄ alia. manifeste ergo patet ꝙ sicut pme tres rōnes innitebant huic fūdamēto ꝙ nihil mouet seipm nisi se aliq̄ mō dermiet ad motū: sic 4a rō innit huic fūdamēto ꝙ nihil seipm mouet ni si sit diuisibile in plres ptes diuersaꝝ rōnū qrū vna sit p se mouens alia p se mota. ¶ Ulteri' viso quō pdicte rōnes ↄcludūt: forte dubitaret aliqs: qꝛ vꝫ ꝙ grauia ꝛ leuia seipsa moueāt p se. Nam ei qō p se mouet opꝫ rñdere p se mouēs si graue deorsū descē dēs p se mouet qō pꝫ p id qō dictū ē de p se moto. illō eni ut dicebat p se mouet qō nec mouet i alio nec mouet rōne ptis. cū ꝫ hec ambo possint cōpe tere graui descēdēti: graue deorsū descēdēs mouebit p se. opꝫ ꝫ dare aliqd qō moueat ipm actualr p se sic ipꝫ actualr p se mouet. ꝫ hoc nō pōt eē gnās qꝛ ↄtigit gnāns nō eē qn ē talis motus. ꝫ opꝫ ipm moueri p se a seipso. Ampli' ut dicebat in 2o nā est pnm motus ꝛ getis ei' i q̄ est p se p. graue ꝫ p se mouet a seipō qꝛ hēt in se nām sua q̄ p se est pnm talis mo tus. ampli' graue p se itēdit gescē deorsū. cū ꝫ talis gea seqtur p suū motū p se graue itendit in tale mo tū. ꝫ hm' mot' p se efficit a corpe graui. Dicēdū ꝙ ut scribit 5o metha'ce. c. de p se: p se dr̄ eqlr cāe: qꝛ cāe mo dis diuersificat cū tot modis pōt diuersificari qō est p se. Nā in oī gnē cāe inenit p se ꝛ p accñs. cū ꝫ qrit utrū mot' grauis deorsū sit p se: si loqmur de p se ut reducit in cāꝫ mālē sic nihil aliō ē motū uel qōcūqꝫ accñs inesse p se q̄ꝫ nō inesse mediāte aliq̄ alio subō: ut color iest supficiei p se: qꝛ pp: tū ē supficiei p loco colorari. color eniꝫ imediāte adhe ret supficiei nec iest ei mediāte alio subō. hoc ꝫ mō mot' deorsū reducī hēt i graue tanqꝫ i cām mālem p se: qꝛ ut dicebat cōpetit motuꝫ deorsū inē graui nō mediāte aliq̄ subō: q: pōt moueri graue nō i alio nec rōne ptis ꝛ sic se pōt ei cōpetē talis mot'. si ꝟo loq̄ mur de motu h' ꝟm ꝙ reducit in cām formalē sic ēt nō ē icōueniēs mot' grauis deorsuꝫ reduci in ipm graue tanqꝫ i aliqd p se. Nā ut i 2o hui' tetigim' talis mot' est grauis deorsuꝫ ut ad ppositū spectat q̄lis ē ascēsus vapoꝝ sursum. Nā sic sol icorporat calorē ipsis vaporib' ꝛ mediāte tali calore icorpato vapo res sursuꝫ tēdūt: sic gnāns dat formā grauia ipsis grauib' ꝛ mediāte tali forma grauia deorsū vadūt. ascen sus ꝟo vapoꝝ sursū ē a sole ꝛ a calore incorporato sed a sole est effectiue. a calore ꝟo icorporato ē q̄si formaliter. Nā vapores hēdo talē formā cōpetit

sicut albedo formaliter dat tale esse ut esse album sic calor i corpa' uel quecunq3 forma leuis q formalr dat esse i is h ubi ut sursum. z qd dictu e de sole respectu vapor intelligendu e de oi generate respectu grauiu z leuium. mot' eni grauis deorsu est a generante efficienter s3 e a foia grauis qsi formalr. Na ut p3 vapores no mouent seipos sursu s3 mouent a sole: nec et calor icorpat' mouet eos sursu s3 h' calor sit ro z h' pn cipiu talis mot'. no eni qcqd est p se ro z pn alicui' e p se ca effectiua illi'. na h' ro z pn no solu sumit pot in gne cae efficietis s3 et i alijs cais. albedo eni fac piete albu no effectiue formalr: pictor uel qdcuq3 alid agens generas albedine i piete facit piete albu albificatio g parietis e a pictore z ab albedine s3 a pictore effectiue ab albedie formalr. Immo qr age psupponit ee z sic loquedo de agere ut loqmur de ee qd no het ee p se s3 i alio no het age p se s3 magis e qda ro agedi. calor g icorpat' ul q cuq3 foia no pprie agit nc pprie het rone pncipij effectiui s3 magis e ro agedi z het rone pncipij formal. Qd g dictu e de vaporib' respectu solis z de albificatioe respectu pictoris itelligedu e de motu grauiu respectu generantis. na h' mot' effectiue e a generante formalr aut e a foia grauis. No g e icoueniens h' motu reducere i pa3 na3 grauis tanq3 ia pn p se s3 no tanq3 in pn effectiuu. s3 magis qsi i pn formale qre loqndo de pn' effectiuo grauia seipa no mouet. mot' g grauis reducit p se tanq3 in pprium pn in ipm graue z in forma ei' z ia generans: s3 in ipm graue reducit tanq3 in ppriu subz. In formas vo ei' tanq3 in pn formale. In generans vo tanq3 i pn effectiuu. Ridiculu eni eet dicere q graue mouet se p se deorsu pp h q het i se foia3 z na3 q e ro z pn talis mot' sicut ridiculu e dicere q paries albificaret seipz qr het i a se albedine que est illo pn albificadi. paries g effectiue no albificat seipm s3 albificat ab eo q tribuit sibi albedinem q est ro z pn albificationis: sic nec graue mouet seipz deorsu s3 mouet a generante: a quo het forma grauis q est ro z pn talis mot'. Qd vo obijcit qr graue mouet p se deorsu3 g mot' grauis reducit in ipm graue tanq3 in pn p se p3 q h' reductio p se no est in ipz graue tanq3 in pn effectiuu s3 tanq3 ia pn male nec v3 no est generas cu graue mouet deorsu. g h' mot' no est effectiue a generante. qr multa sut ca efficiedi q no sut ca pseruadi. corrupto eni generate adhuc nec est dicere q graue no est cani a seipso s3 a generante nec habet foia grauis a seipo s3 a generante. Cu g generas h mo moueat graue deorsu dado ei forma3 grauis qr dado ei tale forma dat sibi q copetat ei talis loc' z tales mot' qdiu. g est uer dicere hec foia grauis effectiue e a generate tadiu uer e dicere qd mot' grauis deorsu effectiue e a generante. z qd dicu est de grauib' respectu deorsu itelligedu e de leuib' respectu sursu. existetia igit uel no existetia generantis no tollit vitatez ppois pdicte v3 q mot' grauiu z leuiu3 est a generante. Qd vo ulteri' addebat q foia gnis e p se pn tal' mot' p3 q no obstate q h' mot' reducit i forma grauis tanq3 i p se pa formale reducit in ipz generans tanq3 in p se pn effectiuu. Qd vo z' addebat q graue intedit p se descere deorsu3. Dicedu q na p se no itedit nisi in qtu mouens nam itedit. ratio g ista l3 sit trascedes magis tn arguit oppo q ppositu. na cu graue dicat qd nale si itedit motu deorsu non valet q graue efficiat motu tale motu s3 magis arguit q aliq ca mouet effectiue ipz graue a qua itedit talis motus. Argumetu ergo istud est trascedes qr no sistit in mouete pprio s3 trascedit usq3 ad itelligetia cuius pprie est itedere. tn si psideretur vis argumeti magis arguit oppositu q ppositu.

Lectio .XI.

Sed si accidit z hec ab aliq semp moueri: fiet aut unq3 maifestu diuidentib' cas. Est aut z in mouetib' accipere que dicta sut. Alia qde eni extra natura ipsoru motiua sunt: ut uectis non natura grauis motiuus est. Alia vo natura ut actu calidu motiuu est potetia calidi: similiter aut z in alijs huiusmodi est.

Postq3 phs pbauit grauia z leuia no moueri a seipsis. In pte ista uenat a quo moueant ostedes q moueant a generate. circa qd duo facit. qr p pmittit qda necessaria ad ppositu. 2° ex illis pmissis manifestat uetu ibi. Si m qre. Ad euideriã aut pe ptis sciedu q i motu tria est psiderare moues mobile z potetialitate quada inherete ipi mobili. Na nihil mouet ad aliqne nisi aliq mo sit ia po ad illud. duo g fac. qr p distigut de ipis mouetib' z de ipsis mobilib'. 2° distinguit de ipa potetialitate siue de ipa potetia ibi qm aut p q po. Circa pm tria facit. qr p distigut de ipis mouetib'. 2° de ipsis mobilib'. 3° qd dixerat adaptat ad grauia z leuia siue ad corpa simplicia. 2ª ibi z mobile aut simplr. 3ª ibi ignis itaq3. Intinuet aut sic. dictu e grauia z leuis no moueri a seipis accidit tn z h semp que mouet moueri ab aliquo alio fiet aut unq3 h manifestu a quo mouent h' grauia z leuia diuidetib' cas motiuas in nales z violetas. Na qr est. i. ptingit accipere in mouetib' ea que dicta sut. Na3 alia qde ipor mouetiu sut motiua extra na3 ut uectis. i. virga z bacculus est motiu' na3 corpis grauis supple no nam sua uel ut het alia lra uectis no na est motiu' grauis. Alia vo mouetia sut na. i. naliter ut calidu actu est motiuu calidi potentia. i. est motiuu ei' qd est calidu in po'. 2° aut est i alijs h' qr actu frigidu mouet potetia frigidu. Dubitaret forte aliqs cu grauis z leuia no moueant a seipsis vn est q dicunt moueri a generante. Dicedu q sic est in generatione rez sic est z i motib' eaz no eni di generatio violeta si fiat a pn' extriseco nec e i di motus violent' pprie h qd sit a pn' extriseco: s3 tuc talis eent violeta si sic fieret a pn' extriseco q nulla vis nec aliq foia pferret passo utrinq3 eni de rone violeti q sit pncipiu ab extra z q no pferat vis passo. ex q appet q uectis z bacculus mouet lapide violeter qr no dat ei forma per qua ei copetat ille mot' generas. g qtucuq3 sit pa extriseco naliter tn mouet ea que generat qr cofert eis vtute z forma per qua sic mouet. sic eni imaginari debemus q sicut generatio termiatur ad esse sic motus localis terminatur ad locu3 uel ad ubi. sicut ergo res generata non dicitur generare seipam l3 habeat i se seipas formas que est pn ee s3 a generate a q habuit talem formam sic res grauis l3 heat in se formas que est pn motus deorsum z per quam competit ei dare ubi no in propter hoc dicitur mouere seipas deorsum qr a seipsa non habet talem formam sed

mouet a gn̄ante a q̄ adepta ē h⁹ forma. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliq̄s quō dicētib⁹ cās moales ⁊ violētas statim sit manifestū a quo moueant grauia ⁊ leuia. Dicēdū q̄ si ꝯsiderent p̄dicta quod queritur non hēt dubiū. Nā cū nihil sit aliud mouē naliter nisi ꝯferre passo quādā vi ⁊ iprimere ei q̄dā formā p quā cōpetat ei talis mot⁹ cū graue nō iprimat sibiipsi formā suā sȝ ipmat ei a generante q̄ fecit potētia gn̄e actu graue talia nō mouent naliter a seipsis sed a gn̄ante. Ad vidēdū igit a q̄ moueant grauia ⁊ leuia indigebat philosoph⁹ distīguē de mouente nā ⁊ nō ꝯ: qꝛ statī cū scim⁹ q̄ mouēri nāl est facē potētia tale actuale ⁊ est ei iprimere formā statī scim⁹ grauia ⁊ leuia moueri a generāte per quē ei ipmit talis forma p quā cōpetit ipsis talis motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et mobile aūt similiter natura q̄ potētia quale aut quātū: aut ubi est: cū habeat p̄ncipiū huiusmodi in seipso: ⁊ nō ꝑm accidens. Erit eni idē ⁊ quātū ⁊ q̄le. sed alteri alterū accidit: ⁊ nō ꝑm se existit.

¶ Distigwit de ipso mobili dicēs q̄ ⁊ ipsū mobile naliter est po^a q̄ quale aut q̄tū aut ubi cū habeat in se ipso aliq̄d qd est h⁹ p̄n^m ⁊ nō ꝑm acciñs. Nā sicut actu quale mouet per se ⁊ nāliter ita potētia quale mouetur per se ⁊ naturaliter ad qualitatē ⁊ quod est po^a ad ubi. sȝ qd est po^a q̄tū ꝑȝ q̄ h^m non mouetur ad q̄litatē p se: sed p acciñs eni erit qd est q̄tū quale ⁊ qd est po^a ⁊ qd est po^a q̄tū pōt moueri ad qualitatē sȝ alterū accidit alteri ⁊ nō ꝑm se existit, qꝛ q̄ q̄tū nō est eēntialr ipm quale sȝ alterū accidit alteri nō est per se q̄ potētia moueat ad aliō. ¶ Notādū aūt q̄ sicut ad h̄ q̄ aliq̄s p se ⁊ nāliter agat opȝ q̄ habeat in se p̄n^m aliqd actiuū ut qd habeat in se formā ⁊ actū qui sit rō talis actionis. ita ad hoc q̄ aliq̄d p se nāliter patiat opȝ q̄ habeat i se aliqd p̄n^m passiuum ui potētiā aliquam que sit ratio illius passionis. ideo qd est potentia aliquid naturaliter ⁊ per se mouet ad illud. si autem mouetur ad aliud hoc est per accidēs uel ex consequēti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ignis itaq̄ ⁊ terra mouent ab alio violentia quidē: cū extra naturā. Natura autem cum in ipsoꝝ actus potētia enim.

¶ Quod dixerat adaptat ad corpa simplicia ut ad ignē ⁊ ad terrā dicēs q̄ ignis itaq̄ ⁊ terra mouēt ab alio violēter ⁊ nālr. Sȝ mouent violētia cū motus eoꝝ fiāt extra nāȝ ⁊ nō ut sūt apta nata moueri. Nā aūt mouent cū mouent in act⁹ ipoꝝ ⁊ i act⁹ ⁊ mot⁹ ꝓprios ⁊ cōpetētes ipsis ad quos sūt eu.. tn in po^a. ¶ Notādū aūt q̄ ex his que dicta sunt magnā viā hēmus ad sciendū quō elta mouent a gn̄ante. Nā qd est po^a graue uł leue p se mouet a suo generāte ut suscipiat talē formaȝ ut ei cōpetat mot⁹ debit⁹ illi forme. graue ḡ gn̄at p se mouet ⁊ generās ipm p se mouet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniā aūt potētia mltiplr dr: hec cā est nō eē manifestū a quo huiusmodi mouent: ut ignis sursū: terra ṽo deorsū. Est aūt potētia alr adiscens sciēa: ⁊ hñs iam sciam ⁊ nō cōsiderans. Semp aut cū sil' actiuū ⁊ passiuū sūt: fit aliq̄n actu: qd i pōt adiscēs ex pō eē alterū fit pō: hñs eni sciam nō cōsiderās aūt pō est sciēs q̄dā mō: sȝ non sic ⁊ añ adiscē. Cū āt sic hēat: si aliq̄d nō ꝓhibeat operat ⁊ cōsiderat: aut erit in ꝯdictione ignorātia. Silr autē hec se hñt ⁊ in phisicis. Frigidū eni potēna est calidū: cū āt fuerit mutatū: iā ignis est. Ardet āt nisi aliq̄d ꝓhibeat ⁊ ipediat.

¶ Postq̄ distixit de mouētib⁹ ⁊ motis distinguit de ipsa po^a q̄ est annexa actiōi ⁊ motui. circa qd duo fac. q: p̄ fac qd dcm̄ ē. 2° qd dixerat adaptat ad res nales ibi, silr aūt hec. Dic ḡ q̄ qꝛ po^a multiplr dr iō hec est cā nō eē manifestū a quo mouent h^m grauia ⁊ leuia ut a quo mouet ignis sursū ⁊ terra deorsū. Si eni scirem⁹ quot modis dr po^a non hēret dubiū qd q̄rit. iō distīguēs po^{am} ait q̄ addiscēs alr est po^a sciēs ⁊ alr est in po^a hñs iā sciaȝ ⁊ nō cōsiderās. nā sp sūt silr actiuū ⁊ passiuū nisi aliq̄d ipediat fit actu qd est in ipo ut adiscēs fit supple sciēs ex po^a eē. i. ex po^a eēntiali. alteꝝ āt. i. altero mō fit po^a supple hñs sciaȝ qꝛ est in po^a accñtali nō eēntiali: nō subdiuidit q̄ hñs eni sciaȝ nō ꝯsiderās āt deea est po^a sciēs quodāmodo: sȝ nō sicut añ addiscere qꝛ cū sic hēat habitū si aliq̄d ꝓhibeat ⁊ uelit ꝯsiderare opat ⁊ ꝯsiderat ꝑm illū habitū. aut si cōsiderare nō pōt nō erit sciēs: sed erit in ꝯdictiōe. i. in ꝯtrio scie ⁊ ignorātie. ¶ Dubitaret forte aliquis quō nescire distinguē de potētia sit cā nō eē nobis manifestū a quo moueant grauia ⁊ leuia. Dicēdū q̄ si scirem⁹ bñ distinguē inter potētiam essentialē ⁊ accidētalē statim appereret q̄ grauia ⁊ leuia p se mouent a gn̄ante. per acciñs aūt a seipsis. eā q̄ aliq̄d nō agat actionē aliquā uł nō moueat ꝑȝ aliquē motū dup^x pōt esse cā. p̄ si deficiat ei forma uel nā ad quā sequitur talis mot⁹ ui potētia graue nō mouet deorsū. qꝛ nō hēt in se formā grauis q̄ est p̄ncipiū ⁊ ratio talis mot⁹. 2° h̄ pōt ꝯtingere si aliq̄d sit impediēs ut actu graue lȝ hēat i se formā p quam cōpetit ei eē deorsū. nō tñ sp ē deorsū: qꝛ aliq̄d pōt ipedire ⁊ ꝓhibē ne sit deorsū. qd aūt est p̄ mō i potētia esse in potētia eēntiali qꝛ deficit ei aliq̄ eēntia uel aliq̄ nā uel aliqua forma per quā ei cōpetat talis actus uel talis mot⁹. iō qd sic est in potētia indiget mouēte p se. qd ṽo est in potētia 2° mō est in po^a accidētali nō eēntiali: qꝛ non deficit ei aliq̄ eēntia uel aliq̄ forma per quā ei cōpetat talis mot⁹ uel talis act⁹. qd ergo sic est in potētia ꝑm q̄ h^m idiget solū mouente per acciñs ⁊ remouēte ꝓhibēs. cū ergo generās det ipsis grauib⁹ essentiā aliq̄ȝ ut nām ⁊ formā per quā mouent deorsū. ipsa ṽo grauia solū exerceāt talē motū scindēdo mediū qd ꝓhibet ea eē deorsū. graue mouet a gn̄ante essentialr ⁊ p se. a se ipso ṽo mouet per acciñs qꝛ causa remouens ꝓhibens est causa per acciñs. q̄re manifeste pȝ q̄ si bene scirem⁹ distinguere quō aliq̄d est in potentia eēntiali ⁊ quō in accñtali nō dubitarem⁹ graue moueri a gn̄ante ⁊ eēntialr ⁊ p se. a seipō ṽo tāq̄ȝ a remouēte ꝓhibēs ⁊ per acciñs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter aūt se hēt ⁊ circa graue ⁊ leue. Leue eniȝ fit ex graui: ut ex aqua aer: hic eni potētia p̄mū ⁊ iā leue: ⁊ opabit mox

nisi aliqd ꝓhibeat act⁹ aūt leuis ē alicui eē sursū. Prohibet aūt cū i ꝯrio loco sit similiter ⁊ hoc se habet in quāto ⁊ quali.

¶ Adaptat qḋ dixerat ad res nales dicēs q̄ sic̄r h̄ se hēt i ꝓhiētis. frigidū eni est po^a calidū. Cū aūt mutatū fuerit calidū ⁊ iā est ignis ardet nisi aliqd ipediat ⁊ ꝓhibeat: sic̄r āt se hēt ⁊ circa graue ⁊ leue. leue eni fit ex graui ut ex aq̄ fit aer. h̄ eni. s. graue p^m ē po^a leue. Sed qñ iā est factū leue actu mox opabit nisi aliqd ꝓhibeat. act⁹ āt ei⁹ est eē alicubi ⁊ eē sursū leue v̄o statī ē sursū nisi ꝓhibeat. ꝓhibet āt cū sit in ꝯrio loco ⁊ qḋ dictū ē de leui sic̄r h̄ se hz in q̄to ⁊ q̄li. ¶ Notādū aūt q̄ ꝑ hec v̄ba plane hēri pōt q̄ graue ul' leue mouet a gn̄ante ꝑ se a seip̄o ꝑ accidēs. aū qz po^a leue est in po^a eēntiali ut sit sursum indiget trāsmutāte ꝑ se ut faciat ip̄m po^a sursū actu sursū. ⁊ qz h̄ fac̄ gn̄ans qz facit po^a leue actu leue ⁊ alia mouet a gn̄ante ꝑ se. Sz qñ aliqd est actu leue sp̄ actu ē sursū nisi ipediat. actu ḡ leue ut uadat sursum: qz nō est nisi in po^a accñtali ad tale ubi non indiget nisi remouēte ꝓhibēs nō eget nisi mouēte ꝑ accñs ⁊ remouēte ꝓhibēs: nō sic leue mouet seip̄z h̄ est per accñs ⁊ ut scīdēs mediū qḋ ꝓhibebat ip̄um esse sursū. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū simile sit in q̄to ⁊ q̄li sicut est in graui ⁊ leui. Dicēdum q̄ ut spectat ad ꝓpositū simile est hic ⁊ ibi. Nam si ut aliqḋ gn̄ans dat aliquā formā rei gn̄ate ꝑ quā ꝯpetit ei q̄ graue sit ⁊ leue ⁊ q̄ hēat tale. ubi tn̄ ab illo ubi pōt retardari ꝑpter aliqḋ ꝓhibēs sic aliqd pōt ꝯferre aliquā formā passo ꝑ quā ꝯpetit ei hēre talē q̄litatē uel talē q̄titatē. ab illa tn̄ q̄titate ⁊ q̄litate pōt retardari ꝑp aliqḋ ꝓhibēs. videm⁹ eni q̄ calor ⁊ rarefacit ⁊ rarefaciēdo extēdit ⁊ tribuit maiorē q̄titatē. Si ḡ aer ul' aq̄ est in aliq̄ uase vndiq̄ clauso calor ille ꝑp latera uasis ꝓhibentia ne plene rarefaceret nec extēderet aerē uel aquā ꝯtētā in illo uase. Si ergo aqua ibi reclusa frāgeret latera illi⁹ uasis ⁊ frāgēdo ea acqreret raritatē ⁊ extēsionē per se loquēdo aq̄ illa nō faceret se neq̄ qualem neq̄ quātā: qz per se nō facet et se neq̄ rarā neq̄ extēsā sed solū hoc faceret per accñs remouēdo ꝓhibēs ut remouēdo latera uasis ꝓhibētia raritatē ⁊ extēsionē. per se aūt faceret aquā rarā ⁊ extēsā generās calorē. ia ea quē calorē nisi sit aliqd ꝓhibēs ꝯcomitat raritas ⁊ extēsio: sic graue mouet seip̄m per accñs remouēdo ꝓhibēs qḋ remouet scīdēdo mediū qḋ ꝓhibet ip̄m eē deorsū: per se aūt mouet graue deorsū generās ia eo formā grauis quā forā nisi aliquis prohibeat de necessitate ꝯcomitat tale ubi ut eē deorsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et tamen queritur hic: quare in ipsorum locum mouent grauia ⁊ leuia. Cā aūt est q̄ apta nata sunt ⁊ hoc ex graui ⁊ leui eē hoc qdē eo q̄ sursū: illud aūt eo q̄ deorsū determinatū. Potētia aūt est leue ⁊ graue multiplr: sicut dictū est. Cūq̄ eni ex aq̄ aer: potentia quodāmō est leue. Et cū aer est adhuc in potētia. Cōtingit enī impeditū nō sursū eē. Sed si auferat impedimētum agit: ⁊ semp sursum fit. Similiter āt ⁊ quale ad actū eē imutat. Mox eni

ꝯsiderat sciens: nisi aliqd ꝓhibeat.

¶ Ex his que p̄miserat manifestat itētū ostēdēs a quo mouētur graue ⁊ leue. circa qḋ tria facit: qz p̄ ostēdit q̄ talia mouet a generante per se. secundo q̄ mouet a seip̄is per accñs. tertio epilogat circa determinata. 2ª ibi[sustinēs aūt.] 3ª signat[oīs.] Dicit ergo ⁊ tamē querit hic videlicet quare grauia ⁊ leuia mouent in locū ip̄soꝝ. causa aūt: qz sunt sic apta nata hoc aūt est eē graui ⁊ leui. i. hoc est de ratione grauis ⁊ leuis. videlicet hoc quidē eē eo q̄ sursū illḋ v̄o eo. i. in eo q̄ deorsum determinatū. i. determinare. Tūc ergo est supplēda ratio q̄ si graui ⁊ leui per se ꝯuenit esse sursū idē est querere quare graue uel leue uadit in suū locū ⁊ querere quare graue est graue ⁊ leue est leue: ⁊ qz graue nō ē graue a se sed a generāte: ⁊ leue nō est leue a se sz a generāte: iō talia per se nō mouet a se sed a generāte. qḋ āt plane pateat talia moueri a generāte per se subdit q̄ sicut dictū est potētia leue ⁊ graue multipliciter dicit. cūq̄ eni sit aqua potētia quodāmō est leue ⁊ po^a est sursum: sed cū aqua facta est aer adhuc pōt esse in potētia sursum: qz cōtingit illud qḋ factū est aer impeditū esse ⁊ nō esse sursum: sed si auferat impedimētū agit. i. est in suo actu ⁊ semper est sursum. Similiter autē est quale. i. sciēs qḋ est qōdā tale mutat ad esse actum mox enim considerat sciēs nisi aliqd ꝓhibeat ⁊ quātū etiā mox extenditur nisi aliud aliqd ꝓhibeat tunc ergo supplēdū est illud qḋ transmutat talia ut sunt in potentia eēntiali: dicit eam mouere per se. ⁊ qz hoc facit generās ideo mouet ea per se. qḋ v̄o mouet ea remouendo ꝓhibēs ut patebit dicit mouere per accñs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sustinens aūt ⁊ ꝓhibens mouēs est sicut mouet est aūt sicut nō: ut est colūnas diuellēs: aut lapidē remouēs: aut a uase aquā. Secūdū accñs eni mouet: sicut repcussa spera nō a pariete mota est sed a ꝓijciēte. Qḋ q̄dē igit nihil hoꝝ ip̄m mouet seip̄z manifestū est: sed mot⁹ hūt p̄ncipiū nō mouēdi neq̄ faciendi sed patiendi.

¶ Ostendit q̄ talia mouent a seip̄is per accñs. ostēdit eni q̄ remouēs ꝓhibēs est cā per accñs: nō aūt q̄ mouēs aūt. i. remouēs sustinēs ⁊ ꝓhibēs sicut mouens est aūt sicut nō mouēs ut qḋ est colūnas diuellēs ⁊ faciēs cadere lapides qui erāt sup colūnas aut remouens lapidē a uase in aqua ⁊ faciens aquā intrare in uas quā ꝓhibebat itrare lapis apposit⁹ ad os uasis s̄m accñs eni mouet tale mouēs sicut spera. i. pila repcussa ad parietē retro cedit: cū sit retro cedēs nō est mota a pariete per se sed a ꝓhibēte. i. a ꝓijciēte ut hēt alia littera. tūc ergo supplēdū ē q̄ cū remouēs ꝓhibēs mouet ⁊ nō mouet: qz mouet ꝑ accñs nō per se cū grauia ⁊ leuia nō moueāt seip̄a nisi remouēdo ꝓhibēs se mouerēt ꝑ accñs nō ꝑ se. iō ꝯcludit q̄ manifestū est q̄ quidē igit nihil hoꝝ mouet ip̄m seip̄z supple per se sz quolibet hoꝝ hēt in se p̄ncipiū motus nō mouēdi neque faciēdi: sz patiēdi. ¶ Dubitaret forte aliqs qz videt hoc eē falsum q̄ grauia ⁊ leuia nō habeant in se p̄ncipiū faciendi. Nam lz grauia ⁊ leuia per se nō efficiāt talē motū habent tamē in seipsis

aliqd principiu per qd efficit talis mot9: q2 natura eorum est huiusmodi principium cu natura sit pn^m motus & quies ei9 in quo est p se & p. Dicendu q si cut ide est actio & passio & ide est realr mouere & moueri: ita eade res alr & alr accepta pot ee ratio mot9 actiue & passiue supti. Na g grauis alr & alr accepta est ratio qre generas moueat actiue & qre graue moueat passiue. Na sicut vna & eade res est actio & passio: sed actio ut est ab agete passio vo ut suscipit in passo: sic eade na grauis si referat ad generas a quo est ratio qre generas moueat actiue. Si vo referat ad graue in qd suscipit est ratio qre illud moueat passiue: na ut supra dicebat sol calefaciens vapores trahit ipsos superi9. calor ergo ille incorpat9 exns in vaporib9 per se est pn^m & ro talis mot9 vapores tn per illu calore no hnt p se q moueat: sed solu q moueant a sole. sol g mediate illo calore mouet vapores aut moueant. na sic vapores no hnt calores a se sed a sole sic non hnt q moueant a se: sz a sole generate calore in ipsis: imo sicu9 sol respectu illi9 caloris se het sicut pn^m effectiuu. vapores vo se hnt sicut aliqd passiuu & susceptiuu caloris illi9: sic calor ille ut copara ad soles & ro q moueat ut comparat ad vapores est ro q moueant. & qd dictu est de calore generato in vaporib9 a sole intelligedu est de foia grauia generata i grauia generate. Na foia illa coparata ad generas est ro qre moueat. Nam hoc mo mouet generas agedo & iprimedo forma ad qua sequit talis mot9. illa et eade foia coparata ad graue est ro quare patiat & moueat. Na graue illa forma no efficit sed solu respectu ei9 se het ut patiēs & ut suscipiens: no sicut gnans per illa forma mouet forma in pparando & facedo ea: sic res grauis per ipaz passiue mouet patiedo & suscipiedo ea. hu igit dictu est q graue no het in se pa^m mouedi actiue & faciendi: sz solu patiedi: q2 na grauis ut est in graui & ut coparat ad graue in quo suscipit ao est factio p se loqndo q gue moueat sz q moueat: id est g qd dicebat superi9 q mot9 grauis pot referri ad ipz graue ad suu gnans & ad sua forma & naz. h9 cui motus reducit in ipz graue tanq in caz per se materiale & tanq ia pprui susceptiuui: sz in generas reducit ia tanq in cam efficiete p se & tanq in pprui pn^m effectiuu: sed ia natura reducat tanq in illo qd est ratio talis mot9 & aliter tn & alr q2 ut hui9 na coparat ad gnans est ratio quare moueat actiue. ut vo coparatur ad ipsum graue est ratio quare moueatur passiue. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igit oia que mouent aut na mouentur aut extra na, & violetia: & que in & extra naz oia a quoda & ab alio. Eoz aut que na: ia: ceru quecuq a seipsis mouent ab aliquo mouent: & que no a seipsis ut leuia & grauia aut eni a generate & faciete leue & graue aut ab ipedietia & phibetia soluete: oia g que mouent ab aliquo mouebunt.

¶ Epilogat circa determinata. dices q si oia q mouet aut mouent ex naz & violetia. i. p violetia & eq mouent vi. i. violentia & extra nam oia mouent a quoda. i. ab alio itez eoz que mouent na mouent ab aliquo alio ut q mouent a seipsis. i. ex seipsis ut aialia & que no mouent a seipsis ut grauia & leuia na talia mouent p se a gnante & faciete graue aut leue per accides aut mouere pnt a seipsis aut ab aliq alio soluente ipedietia & phibetia quare si oia mobilia uel mouent violetia uel na: & si na ul mouent ex se uel no ex se: & cu oia talia pbatu sit moueri ab aliquo. alia omnia igit que mouetur ab aliq alio mouebuntur.

Lectio. XII.

b Hoc aut dupl'r: aut eni no pter se ipm est moues sz p alteru qd mouet moues: aut pter ipm.

¶ Postq pha ostedit quo mot9 reperit in entib9 & pbauit q oe qd mouetur ab alio mouet. in parte ista ut dicebat ondit q est deuenire ad motore immobile. Ad cui9 euidetia sciedu q motor imobilis dr ee p^m moues. p^m aut moues pot accipi dupr. ul in gne uel simplr. p^m aut moues in gne mobiliu e corp9 supceleste. p^m aut moues simplr est pma ca de9 ipe pmum. g moues in gne no mouet ab alio sz mouet a se: sz p^m moues simplr est oino imobile & a se & ab alio. duo g facit. q2 primo pbat q est deuenire ad aliqd qd no mouet ab alio qd est p^m moues in gne. 2° pbat q e deuenire ad aliqd imobile oio qd est p^m moues simplr ibi ad dicta ante. Circa pmu duo facit: q2 p de ipis mouetibus pmittit qda necessaria ad ppositu. 2° ex illis pmissis pbat itetu ibi Si g necesse est. Circa p^m iria facit fz q iria pmittit de ipsis mouetib9. 2° ibi & hoc aut primu. 3° ibi utraq g. Dicit g q hoc aut s. moues dupl'r pot ee q2 moues qd mouet aut no est moues pter seipm. i. imediate: & pter alteru i. per mediu. aut est moues pter ipz imediate. est ergo hoc pmo pmissum q duplex est mouens mediate & imediate. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc aut mouea ex se pmu post ultimu aut per plura media ut baculus mouet lapide. & mouet a manu mota ab homine. Hic autem non amplius eo q ab alio moueatur.

¶ Ponit 2^m pambulu dices & hoc aut. s. moues mediate aut mouet primu & statim post primu mouet ultimu ita q no mouet nisi p vnu mediu. aut supple mouet p plura media: ut baculus mouet lapide & mouet a manu mota ab hoie. s. h91 ao amplius est eo. i. in eo & h illo qd ab alio mouet g mouet lapide per plura media q2 mediate manu & baculo. est igit fm 2^m pambulu q duplex est moues mediatu uel q2 mouet p vnu mediuz uel p plura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utraq igit mouere dicim9 pmu & ultimu mouenu: sed magis pmum. illo eniz mouet ultimum: sed no hoc pmuz. Et si ne quidem primo ultimuz non mouebit Illud autem si non hoc: ut baculus non mouebit nisi moueatur ab homine.

¶ Ponit tertiu pambulu dices q g utraq mouetium. i. fz utraq mouentiu & fm p^m & ultimu dicimus alique moueri: fz magis dicim9 moueri aliqd p^m. i. fz aliqd p^m. i. fz moues p^m qua supple fz ultimu qd dupl'r declarat. p q2 illud. s. moues pmuz mouet ultimu: & hoc. s. moues ultimu no mouet pmu. 2° q2 sine p mouete ultimu no mouebit: illud

qō.s.pm mouebit supple sine hoc.i.sine mouēte ul timo:ut baculus nō mouebit nisi moueat ab hoie hō.s. mouē poterit sine baculo. ¶ Notādū aūt q̄ mouēs pm nō depēdet a mouēte ultimo:sed ecō.iō duplr cā primaria plus influit q̄ cā scđaria. ⁊ p̄mū mouēs magis mouet q̄ ultimū pp duo.p q: p̄mū mouēs mouet ultimū ⁊ nō ecō.: q: pm mouēs mo uere pt sine ultimo s̄ nō ecō. ¶ Notādū ēt q̄ nullū effectū pōt agere agēs ultimū sine agēte p̄.semp tn̄ aliquē effectū pōt agere agēs p̄missū ultimo.iō semp agēs primū dr plus facere ⁊ plus mouere: utrū aūt oēs effectū quē pt facere primū agēs me diātib⁹ agētib⁹ secūdis possit facere sine illis non est p̄sentis speculatiōis. Alibi āt in qbusdā editio nib⁹ nostris theologicis ostēdim⁹ q̄ agēs primus simplr qcqd pōt mediātib⁹ secūdis agētib⁹ pt nō mediātib⁹ illis:alia tn̄ agētia que nō sūt prima sim plr:s̄ in gn̄e nō qcqd pn̄t mediātib⁹ secūdis agen tibus possunt sine illis:tn̄ huiusmodi etiā agentia p̄ma semp plus mouēt ⁊ plus influunt q̄ agentia 2ª.sed h̄ alibi i nostris phisicis dictis forte diffu sius ostēdemus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si g̃ necesse est oē qō mouet ab aliquo moueri:⁊ aut ab eo qō mouet aut ab alio aut nō.Et siqdē ab alio qō mouet:neces se aliqd eē mouēs qō nō ab alio p̄mū.Si āt huiusmōi p̄mū nō necesse est eē alterū.

¶ Premissis his que sūt necessaria ad ppositū,pbat itētū ostēdēs q̄ est deuenire ad aliqō pm mouēs qō nō mouet ab alio s̄ a se. Circa qō duo facit p̄m q̄ duplr pbat itētū.2ª ibi[simplr aūt.] Circa pm duo facit:q: p p̄mittit qsdā ɔ̄ñtias.2º illas ɔ̄ñtias p̄ missis pbat itētū ibi[ipo ie eni.] Dicit g̃ q̄ si oē qō mouet necesse est moueri ab aliquo aut h⁹ mo bile qō mouet mouebit ab eo qō mouet tanq̄ ab aliquo alio aut nō:hec est vna ɔ̄ñtia.alia est q̄ siq̄ dē est aliqd qō mouet ab alio necesse est eē aliqd p̄ mus mouēs qō supple nō mouet ab alio: s̄ nō opz eē ecō:q: si est h⁹ primū mouēs qō supple nō mo uet ab alio nō necesse est eē alterū.s.mouēs qō mo uet ab alio. ¶ Dubitaret forte aliqs de prima ɔ̄se quentia q: nō videtur esse verū q̄ si omne qō moue tur moueatur ab aliquo uel mouetur ab alio aliquo uel nō mouet ab aliquo alio. Nā ut pbat in.7.⁊ etiā ut parti ante ostēsum fuit oē qō mouet mouet ad aliq̄ alio. Dicēdū q̄ s̄m ɔ̄res moueri ab alio pōt intelligi duplr. ul ab alio nō nuāto:uel ab alio nō distīcto. Si aūt itelligat aliqd moueri ab alio non numerato:falsa est locutio. Nā ēt qō mouet ex se est diuisibile in duo quoꝝ vnū est per se mouēs ⁊ aliud per se motū.ergo etiā in talib⁹ mouēs ponit in numerū cū re moto. Si aūt itelligat aliquē mo ueri ab aliquo distincto uera pōt eē diuisio. Nā lz oia mobilia moueāt a motore nūato nō tn̄ oia mo ueāt a motore distincto:sic ergo videt ɔ̄ne solucre Sed ut meli⁹ pateat ueritas quesiti possumus alr distinguere de ipo alio. Dicēdū q̄ hoc est eē aliqd aliud ab alio eē differēs ⁊ distīctū ab eo. Nam ali ud differentiā ⁊ distīctionē iportat ⁊ differētia ⁊ distīctio in reb⁹ q̄ñtū ad p̄ns spectat tripliciter pōt accipi uel s̄z rationē qditatis:uel s̄m eē:uel s̄z ubi. Si aūt itelligam⁹ oe alietate ⁊ distīctione s̄m rō nē qditatis:sic oē qō mouet ab alio mouet. Nā cū mouens s̄z q̄ huiusmodi dicit qd in actu.mobile vō quid in potētia cū alia sit ratio act⁹ ⁊ alia potē tie s̄m rōnē qditatis p se loquēdo semp mouēs est qd aliud ⁊ qd distīctū a mobili. Secūdū hoc er go in hoc octauo ⁊ in 7º pbatum fuit q̄ nihil per se mouet a se: sed oē qō mouet ab alio mouet:s̄ si loquamur de alietate ⁊ distinctione s̄m eē uel s̄m ubi sic nō omne qō mouetur ab alio mouet. Nam corp⁹ animalis nō mouet ab alio distīcte s̄z eē.cor pus vō celeste mouet ab alio nō distīncto s̄m ubi. Nam lz alia sit essentia aie ⁊ alia corpis tn̄ ex aia ⁊ corpe resultat vnū esse:sic ēt lz alia sit eēntia sup celestis corpis ⁊ alia itelligentie ⁊ aliud sit eē utri usq̄ nō est tn̄ aliud ubi hui⁹ ⁊ illi⁹.intelligētia eni ibi est ubi opat ⁊ ppter q̄ nō respōdet ei aliō ubi q̄ ubi corpis circa qō agit.moueri g̃ a motore nō alio pōt intelligi nō alio.i.nō distīncto s̄z eē uel s̄z ubi:ul qō idē est moueri a motore nō extrīseco: ⁊ sic verū ē qō h̄ dr q̄ aliqd mouet a motore alio.i.a motore extrīseco.aliqd vō mouet a motore nō alio i.nō extrīseco. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs de 2ª ɔ̄ñtia vñ hēnt vtutē ut que est cā q̄ si est qō mo uet ab alio ⁊ a motore extrinseco opz eē motū nō ab alio ⁊ motore itrīseco nō tn̄ est ecō. Dicēdū qō h̄ duplr declarare possumus.p sic q: motū ab alio ⁊ a motore extrīseco est qsi agēs 2m ⁊ qsi organū re spectu moti a motore itrinseco: ⁊ q: ut paru ān di cebat ⁊ si est ultimū est primū ⁊ nō ecōuerso:iō si est motū a motore extrīseco est id qō mouet a mo tore itrinseco sed nō est ecō. ¶ Secūdo hoc pōt de clarari sic q: oia mobilia reducūtur i mo ie celeste celū aūt nō reducit in aliud mobile.ergo cū celum moueat a motore intrinseco ⁊ mouent ex se si ɔ̄tin git aliqd moueri nō ex se: nec a motore intrinseco opz illa eē alia a corpe celesti:q̄re si mot⁹ celi nō de pēdet ex motu alioꝝ:s̄ ecōuerso. Si mouent alia loquēdo s̄m ordinē quē videm⁹ opz moueri celū:⁊ nō tn̄ sequit ecōuerso:quare si mouent mota a mo tore extrīseco mouet qō est motū a motore intrin seco nō tn̄ ecōuerso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Impossibile eni est in infinitū abire mo uēs:⁊ quod mouet ab alio ipz. Infinitoꝝ eni non est aliquid primum. Si ergo om ne quod mouetur ab aliquo mouet.pri mum autem mouēs mouetur quidē:nō ab alio aūt necesse est ipz a seipso moueri

¶ Premissis huiusmodi ɔ̄ñtijs pbat itētū ostēdēs q̄ est deuenire ad aliqō primū mouens qō nō mo uet ab alio:sed ex se.d.q̄ impossibile est abire in i finitum mouēs ⁊ ipz qō mouet ab alio.si eni hoc mouet ab alio ⁊ illud ab alio in talib⁹ mouentib⁹ ⁊ motis nō est abire in infinitū:q: infinitoꝝ nō est aliqd primum ⁊ ubi nō est primū neq̄ ultimū neq̄ aliqd aliud.ponēdo igit infinitatē in motib⁹ est ne gare omnē motū tam primum q̄ ultimum ⁊ per cōsequens est ponere nullum motum. Si ergo oē qō mouetur ab aliquo mouetur ⁊ primum mouēs mouetur quidem:q: nō mouetur ab alio necesse est ipsum moueri a seipso ergo est deuenire ad ali quod primum mouens quod nō mouet ab alio sed ex se quod declarare uolebam⁹. ¶ Dubitaret forte aliquis q: non videtur hec cōsequentia ua lere. hoc mouetur ab alio ergo necesse est ipm mo

ueri a seipso. posset eni ɔtigē q̄ nec a se nec ab alio moueretur. Dicendum q̄ philosophus duas conclusiones intendit deuari. quarum una est principalius intenta q̄ alia. intendit enim deuari q̄ est deuenire ad aliqd quod nō mouet̄ ex alio sȝ ex se: ⁊ ulteri⁹ ex hoc intēdit deuari q̄ est deuenire ad aliquid omnino imobile ⁊ a se ⁊ ab alio. has ḡ duas ɔnes intēdit sed principali⁹ itēdit secūdā q̄ p̄mā. ostēso ḡ q̄ est deuenire ad aliqd qd nō mouet̄ ab alio si aliqs diceret h̄ motū nō ab alio eē omnino imobile pħs hēret ɔnē p̄ncipalr̄ itērā. q̄cqd ergo dicat̄ pħs hēt intētū. noluit tñ cōcludere ɔnē min⁹ intētā. vȝ q̄ huc motū nō ab alio mouet̄ sȝ ex se ut ex hac ɔne min⁹ intenta deuet̄ ɔnē magis intētā. q̄ si tñ hec ɔ min⁹ intēta negaret̄ oporteret ɔcedere ɔnē magis intētā. q̄ si p̄m mouēs non mouet̄ ab alio nec ex se ipso opȝ ipȝ eē penitus imobile qd est p̄ncipalr̄ itētū. Possumus aūt aliter soluere ⁊ forte magis fȝ itētionē littere distiguēdo de p̄mo mouēte q̄ est p̄mū mouens simplr̄ ⁊ in gñe. p̄m eni mouēs in genere mobiliū nō mouet̄ ab alio: m̄ q̄ est qd mobile de necessitate mouet̄ ex se. Nā lȝ nō ualeat hec ɔsña hoc nō mouet̄ ab alio ḡ mouet̄ ex se. m̄ cum hac additione. vȝ h̄ non mouet̄ ab alio ⁊ mouet̄. ḡ mouet̄ ex se: ⁊ q̄ p̄m mouēs in genere est qd mobile ⁊ mouet̄ ḡ de tali p̄ mouēte ualet q̄ si nō mouetur ab alio q̄ necesse sit ip̄m moueri ex se. Q̄ aūt hec sit itētio lr̄e pȝ. Nā ibi dr̄ q̄ p̄m mouēs mouetur qdē: sȝ q̄ nō ab alio mouet̄ nece est ipȝ a seipso moueri. cōstat aūt p̄m mouēs qd mouet̄ nō eē p̄m simplr̄ sȝ in genere. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs unde est q̄ p̄m mouēs in gñe mobiliū opȝ moueri ex se. Dicēdū q̄ fȝ quosdā hoc tō seq̄t̄ q̄ si aliqd mouens mouet̄ ex se dignū est q̄ celū qd est p̄mū mouēs in gñe moueat̄ ex se sȝ hoc ē pbare rhetorice. tō dicēdū est alr̄ sciēdū enim q̄ alr̄ mouet corp⁹ alr̄ nō corp⁹. corp⁹ eni cū mouet aliud corp⁹ est mouēs extrīsecū: q̄ duo corpa naliter sil̄ in eodē loco eē nō pñt: sed cū corp⁹ mouet ab itelligētia uel ab aliquo nō corpe ut ab aīa nūc tale mouens est itrīsecū et qd imediate mouet. cū ḡ mobile p̄m attigat sub̄as separatas: q̄ qd est sup̄mū in corpib⁹ attigit qd est īfimū in itelligētijs opȝ p̄mū corp⁹ moueri a motore itrīseco: ⁊ q̄ hoc est moueri non ab alio ⁊ moueri ex se moueri a motore intrīseco iō p̄mū mouēs in gñe ut celū nō mouet̄ ab alio sȝ ex se. sic eni imaginari debem⁹ q̄ si aliqd corp⁹ mouet̄ ul' mouet̄ a corpe uel nō. oportet eni deuenire ad aliqd corp⁹ qd imediate nō mouet̄ a corpe q̄ alr̄ in mouētib⁹ ⁊ motis eēt abire in īfinitū. Cū āt deuentū est ad tale corp⁹ deuētū est ad p̄m in gñe corpoȝ q̄ cū nō moueat̄ a corpe: opȝ ip̄m moueri ab aliq̄ itellectuali sub̄a uel ab aīa ɔpria: ɔput motor celi hēt rōnē aīe ⁊ q̄ oīs talis motor est interi⁹ sec⁹ ⁊ qd sic mouet̄ dr̄ moueri nō ab aliq̄ sȝ ex se necesse est p̄m mouēs in gñe nō moueri ab alio sed ex se. Est eni aduertēdū q̄ hic nō itēdim⁹ loq̄ nisi de corporib⁹ mobilib⁹ de qb⁹ pħi se itromiserūt. Utrū aūt sit dare aliqd corpus imobile ⁊ utrū illud corp⁹ habeat influentiā in hec inferiora nō est pħoȝ inuestigare sed theologoȝ. ideo hoc in tēpore aliud opponat̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ampli⁹ aūt ⁊ sic ip̄aȝ hāc eādē rōnē est aggredi. Oē eni mouens aliqd qdē mouet̄ ⁊ aliquo. Aut eni seipso mouēs mouet: aut ab alio ut homo ip̄e: aut baculo. Aut uēt⁹ pieci: aut ip̄e. Aut lapis quē eni mouit. Impoīe aūt ē mouē si nō ipȝ mouēte ⁊ agēte id q̄ mouet. Sȝ ⁊ si qdē ip̄m seip̄o mouet: nō necesse est aliud eē quo mouet. Si uo sit alteȝ id quo mouet: est aliqd qd fm seip̄m mouet mouebit non quodā alio sȝ seip̄o aut in īfinitūȝ abibit.

¶ Adducit secūdā rōnē q̄ est deuenire ad p̄mū mouēs qd mouet̄ ex se. Ad cui⁹ euidētiā sciendū hāc secūdā rationē differre a prima q̄tū ad vim ɔclu dēdi: q̄ eadē vis est hic ⁊ ibi sed solū differt q̄tū ad modū q̄ sub alijs ūbis argu̇t hic ⁊ ibi. Circa qd duo facit: q̄ p̄ ponit ea i qb⁹ stat vis rōnis h⁹. 2° ex his que dixerat ɔbat itētū ibi [si ḡ qd mouetur.]Dicit ḡ q̄ ampli⁹ ⁊ sic. i. hoc mō ut dicem⁹ ē aggredi hāc eādē rōnē. nā mouēs aliqd mouet qdē ⁊ aliquo. si ḡ mouet aliquo aut illud qdē quo mouet ē idē qd ipȝ: aut aliud. tō subdit q̄ mouēs aut mouet seipso aut alio ut hō: aut ipso seipso mouet aut baculo ⁊ uētus ɔiecit: aut ip̄e seip̄o aut lapis quē uēt⁹ mouit: uent⁹ eni aut mouet seip̄o aut mouet mouēdo lapidē aut aliqd aliud quo moto mouet alia. Addit aūt q̄ idip̄ȝ qd mouet. i. instrumētū ipossibile est mouere sine mouēte p̄ncipalr̄. Sȝ si qdē ip̄m seip̄o mouet nō necesse est eē aliud quo mouet: q̄ si est agēs p̄ncipale nō necesse est eē istrȝ sȝ eē: q̄ si sit id alterū instr̄m quo aliqd mouet necesse est eē aliqd qd nō mouebit quodā alio: sed seip̄o: aut in infinitum ibit. ¶ Notādȝ aūt q̄ dicit se dicere hāc eādē rōnē quā dixerat: q̄ q̄tū ad vi īserēdi hec rō nō differt a priori. ¶ Notādȝ ēt q̄ differt hec rō q̄tū ad modū ɔnūciandi. Nāȝ pri⁹ ɔcluserat q̄ est deuenire ad aliqd qd mouet̄ ex seip̄o: q̄ nō mouet mouēs ultimū sine mobili p̄. hic aūt vult cōcludere hoc idē q̄ q̄ nō mouet mouēs instr̄ale sine mouēte p̄ncipali: nec est ḡ sola dīntia uerboȝ q̄ qd prius appellauit mouēs ultimū hic appellat instrumentū quo quis mouet. ⁊ qd p̄us appellauit mouens p̄m hic appellat mouens qd mouet seip̄o suum mouēs p̄n. sȝ cū supple ostēsuȝ est q̄ cū deuētū ē ad tale mouēs qd est p̄m mouēs in gñe deuērū est ad id qd mouet̄ ex se. Cū ḡ nō sit in talib⁹ abire in īfinitū opȝ deuenire ad aliqd mouēs qd nō mouet̄ ab alio sȝ ex se. ¶ Deīde cū dic.

¶ Si ḡ qd mouet̄ aliqd mouet necesse est stare ⁊ nō i īfinitū ire. Si eni baculus mouet: eo q̄ mouet̄ a manu: ⁊ man⁹ mouet baculū. Si aūt ⁊ hāc aliud mouet: ⁊ hāc alterū aliqd mouēs. Cū itaq̄ aliquo moueat̄ semp alterū: necesse est p̄us ip̄m seip̄m mouēs. Si igit̄ mouet̄ qdē hoc: nō aliud aūt mouēs ipȝ: necesse ipȝ seipsum mouē. Quare ⁊ fȝ hanc rōnē qd mouetur aut mox ab ipso mouēte mouebitur aut uenit aliquando in huiusmodi.

¶ Ex his que dixerat ɔbat intētū dicēs q̄ si qd mouetur motu aliqd necesse est stare ⁊ nō i īfinitū ire. Nāȝ si baculus mouet eo quod mouetur a manu

τ man⁹ mouet baculū. si aūt τ hāc .i. manuz mo-
uet aliud τ hāc aliā rē mouētē mouet aliqđ alter
mouens: cū magis moueat aliqd alterū .i. cū moueri
tur instrumētū necesse est ipm moueri .i. ab aliquo
alio: τ q: in talib⁹ nō est abire in īfinitū necesse est
aliqđ mouēs pus mouere seipz. si igr̄ mouet hō q̄
dē qđ est p̄m mouēs in genere τ nō est mouēs ipz
aliqd aliđ necesse est ipz seipz mouere: q̄re f3 hāc
rōnē qđ mouet aut mox mouebit ab ipso mouēte
p̄ aut aliqñ venit in h⁹ q̄ aliqd mouet ab aliquo
mouēte. Notādū āt q̄ licet si igit qđ mouet mouet
necesse est stare: q: hic nō intē assignare statuz nisi
in mouentib⁹ motis. vult enim pbare q̄ in mouē
tia mota est dare aliqđ mouēs p̄mū quod mouet
seipsum. Lectio. XIII.

Dicta aūt τ sic itē dētib⁹ cōtinget
a eadē hec. Si eni ab eo qđ mouet:
mouet oē qđ mouet: aut hoc reb⁹
existit f̄m accidens: ut moueat quidem
quod mouetur: nō tamen propter id qđ
mouetur ipsum aut non sed per se.

¶ Postq̄ pħs pbauit q̄ est deuenire ad aliqd qđ ē
p̄m mouēs in genere: ut ad id qđ nō mouet ab alio
sed ex se. in pte ista intendit pbare q̄ est deuenire
ad p̄m mouēs simplr̄ qđ nō mouet nec a se nec ab
alio. Ad cui⁹ euidētiā sciēdū q̄ si oē mouēs moue
ret frustra eēt inuestigare an sit deuenire ad moto-
rē imobilē. duo ḡ facit q: p̄ uerificat hāc ppositio
nez q̄ nō oē mouēs mouet. 2° hac ppōne vificata
pbat itēm ostēdes q̄ est deuenire ad motorē imo
bilē ibi [at vō si.]oz ɔsiderare uē āt mouēs moue
ri pōt itelligi dupl'r. uel per se uel p accn̄s: τ iō duo
facit: q: p̄ pmittit hāc distōnē q̄ si oē mouēs mo-
uet uel hoc ē p accn̄s ul' p se. 2° exequit de mēbris
hui⁹ diuisionis ostēdēs q̄ nec p accn̄s nec p se uer
ē q̄ oē mouēs moueat ibi [p̄m qdē igr̄.]Dicit ḡ
q̄ ad ea q̄ dicta sūt sic itēdētib⁹ hec eadē q̄ dñr ɔtī
gēte eē addēda. nā q̄ tradēt ɔuenīēter adduñt tā
dictis. est eni tradēdū τ ītēdū q̄ si oē qđ mouet
mouet ab eo qđ mouet ita q̄ nihil mouet ab imo
bili: aut hoc existit reb⁹ f3 accn̄s: ut qđ mouet mo
ueat qdē supple ab eo qđ mouet nō m̄ ppter illđ
qđ mouet ipm .i. per se: sed per accidēs. aut nō est
ita videlicet q̄ mouēs moueat sit per accidēs sed
est per se. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Primum qdem igitur si f̄m accidens
non necesse est mouere quod mouet. Si
autem hoc est manifestum quod cōtigit
aliquādo moueri nihil eorū que sūt. Nō
eni necessariuz est accidens: sed cōtingit
non esse. Si ergo ponamus possibile eē
nullum ipossibile accidit: falsum autem
fortassis. Motum aūt ipossibile est non
esse. Ostensum eniz prius est hoc q̄m ne
cesse est motum semper esse.

¶ Exequit de mēbris diuisionis ostēdēs nec per se nec
p accn̄s uerificari q̄ oē mouēs moueat. duo ḡ fa-
cit: q: p̄ pbat id nō uerificari p accn̄s. 2° q̄ nō vifi
cat p se ibi [at vō si nō f̄m accn̄s.]Circa p̄m duo
facit f̄m q̄ dupl'r pbat intētū. p̄ eni pbat hac rōne
ducēte ad ipossibile. 2° rōne ostēsiua ibi [τ rōnabi

liter.]Dicit ḡ q̄ p̄m qdē igr̄ si f̄m accn̄s est q̄ uē
mouēs moueat q: qđ est per accn̄s nō est necessa
ri .i. nō est necesse moueri qđ mouet: si aūt hoc est
manifestū est q̄ ɔtigit aliqñ nihil eoz que sūt mo
ueri. nā nō est necessariū qđ est per accn̄s: s3 ɔtigit
nō eē. si ḡ ponam⁹ possibile eē nullū ipossibile acci
dit fortassis aūt accn̄s inde falsū sed nō eē motum
ipossibile est: q: ostēsū est p̄us hoc q̄m necesse ē mo
tū semp eē. ¶ Notādū aūt vim rōnis hui⁹ in hoc
ɔsistere. q: si dicat nullū mouēs mouere nisi mo-
ueat ita q̄ cū cessat mouēs moueri cessat mouēdi
cātū hoc eēt per accn̄s q̄ mouēs moueat q: qđ ē
per accidēs cōtingit nō eē pōt poni non esse ergo
pōt ɔtingere q̄ p̄m mouēs nō moueat τ per ɔñs
q̄ nō moueat. poterit ḡ cessare oīs mot⁹ s3 est hoc i
possibile ḡ τ illud ex quo sequit. v3 q̄ nullū mouēs
moueat nisi p accn̄s moueat. ¶ Notādū ē pħm
ualde habuisse pro icōueniēti motū oīno cessare cū
ex eo q̄ mot⁹ cessare nō p̄i uenet que sūt per se va.
nā p se uez est qđ mouens moueri nō est necessari
um per se nec per accn̄s. ¶ Dubitaret forte aliqs
utrū sit per accn̄s q̄ mouēs moueat. Dicēduz q̄
oē qđ nō cōpetit aliter f̄m q̄ h⁹ nec per se v3 eē p
accn̄s: s3 q̄ mouēs moueat nec cōpetit ei p se τ f3
q̄ h⁹ nō est p accn̄s. Qđ āt sic sit p3. Nā mouēs ut
mouet dicit aliqd i actu ut mouet dicit aliqd in po⁹
cū ḡ idē f3 idē τ eodē mō nō sit actu τ potētia non
pōt eē q̄ mouēs per se τ ut est mouēs moueat. sed
si contingit mouēs moueri hoc erit per accn̄s nō
ut est mouēs. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs: q: si
mouēs moueri est per accn̄s incōueniēter pħs im
probat hāc partē diuisiōis q̄ mouēs moueat per
accn̄s. Dicēdū q̄ pħs nō negat quin mouēs pos-
sit moueri per accn̄s: s3 negat q̄ illud p accn̄s op3
vificari ul'r q̄ nō sit mouēs qđ nō moueat nec op3
si mouēs mouet q̄ si nō mouent op3 q̄ nō mouent
ita q̄ si aliqd desinit moueri q̄ stati desinat mouē
q: tc f3 ipz posset deficē oīs mot⁹ q: si ē p accn̄s q̄
mouēs moueat poterit ɔtingē q̄ nō moueat: τ q:
f3 ypothesiz datā si nō moueat nō mouet ideo sic
cessabit mot⁹ qđ est incōueniēs f3 ipm: nec uez q:
nō ē icōueniēs simpl'r motū aliqñ nō fuisse. est m̄
incōueniēs simpl'r q̄ oē mouēs moueat: τ iō possu-
mus hanc veritatez declarare dicēdo q̄ mouens
moueri est per accidens ut pbat supra. cū ḡ sit de
uenire ad aliquē motorē in quo nihil est per accn̄s
ut ad primā cām que est oīno simplicissima nō ha
bens aliquid per accidēs admixtū op3 q̄ tale mo
uens nullo mō moueat. falsum est ergo omne mo
uens moueri etiā per accidens quia est deuenire
ad aliqđ mouens in quo nō est aliqd per accidēs.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Et rationabiliter hoc accidit. Tria enim
necesse est esse: quod mouet: τ mouēs: τ
quod mouet. Quod qdē igit mouet ne-
cesse qdē moueri. Mouere aūt nō neces
se est: sed quo mouet: τ mouere: τ moue
ri. Coicat eni sit hoc τ f̄m idē existens ei
quod mouet. Manifestū aūt est in mouē
tibus f̄m locū. Tāgere eni necesse admui
cē sicut usq3 ad aliqd. Mouēs aūt sic: ut
sit: nō quo mouet imobile. Qñ aūt vide

mus ultimum quod moueri qdē pōt motus: aut pncipium non hēt: τ mouetur qdez: ab alio aūt sed nō a seipso: ranonabile est: ut nō necessariuz dicamus: τ tertiū esse quod mouet quidem cū sit imobile.

C Adducit secūdā rōnē pbā a ostēsiue q nō oē mouens mouet. Circa qd duo fac. q: p̄ adducit hāc rōnē. 2° qd dixerat cōfirmat p Anaxago. ibi[.] vn de τ Anaxago. [D]icit ḡ q rōnabilr hoc accidit. vz q nō oē moueñ moueat. Nā tria necesse est eē: qd mouet. i. res mota: τ mouēs: τ instr̄z quo mouet. qd qdē igit mouet: necesse est moueri: sz nō est necesse mouere. sed istrumētū quo monet necesse est mouere τ moueri. coicat eni hoc. i. instrumētū fz idē exñs. i. fm illud qd est instr̄z ei τ qd mouetur supple τ ei qd mouet. manifestū aūt est in mouentib⁹ fm locū. Nā necesse est talia se tāgere adinuicē sic usq ad aliquid. Nam mouēs in talibus attingit instr̄m. instr̄m eniz attingit rem motam. instrumentū ḡ qsi mediū pticipat cōditionem utriusq. s. mouentis τ moti ita q mouet τ mouet. Sz mouens sic. i. pncipalr nō aūt mouēs sicut q̄ mouet. i. nō mouēs ut istrumētalr tale mouēs pōt eē immobile. Est ḡ vis rōnis q q: res mota pōt nō mouere. instr̄m aūt mouet τ mouet ergo tertiū ut mouēs pncipalr poterit mouere absq eo q moueat. iō subdit q qn videm⁹ q τ ultimū qdē moueri pt. Nā ante mouet q nō hēt in se pn̄m effectiuum motus τ qdē mouet ab alio: sz nō a seipo ut instr̄m supple motū τ mouet: q: ḡ sic est rōnabile āt vz τ ēt videbit ut necessariū ut dicam⁹ eē tertiū ut eē mouēs pncipale qd qdē mouet cū sit imobile. C Notādū aūt hic pbz uelle si aliq duo sīt cōiuncta τ pingit vnū inenīri per se pingit ēt reliquū per se reperiri: ut si aqua repit pūcta melli i oximelle: q: repit aq sine melle τ repertt mel sine aq: sic q: etiā mouens istrumētale simul mouet τ mouet. ultimū aūt motū mouetur τ nō mouet. ergo est dare tertiū ut mouēs pncipale qd mouet τ nō mouet. si eni aliqd mouet τ nō mouet rōnale est imo necessariū est q aliqd moueat τ nō moueatur. C Dubitaret forte aliqs q: videt q nō ualeat hec pñtia pbi. vz q si aliq duo sīt pūcta τ repitur vnū sine alio q possit repiri reliquū sine illo. Nā accidēs repit pūctū sube τ repit suba sine omni accidēte ut cā p̄ª nō tñ repit naliter aliqd accidēs sine omni suba. C Ampli⁹ ut ēt coiter opponit reperit forma cū mā τ reptunt forē absq omni mā ut sube sepate que sūt forē per se subsistētes nō tñ reperit mā absq omni forma. ḡ a sīli nō opz q si aliqd sīl' moueat τ mouet τ aliqd solū mouet τ nō mouet q ppter hō sit dare tertiū q solū moueat τ nō moueat. Dicēdū q est per accñs fz q hāc est separabile. qd vo est per se fm q hāc est isepabile. si ergo aliq duo ita se habeāt q utrūq per se ordinet ad aliud qdlibet erit inseparabile a reliquo. si vo utrūq pūngat per accñs utrumq qdlibet erit separabile a quolibet. videm⁹ eni q q: nigrū per accñs cōiūgit dulci τ ecōuerso: sz eni repiat nigz pūnctū dulci ut in cassia que est nigra τ dulcis reperit tñ dulce sine nigro ut in zuccaro qd est albū τ dulce τ repit nigz sine dulci ut in carbone τ ebano que sūt nigra τ nō dulcia: sz si aliq duo sic se habeant q vnū per se ordinet ad aliud reliquū vo ordinet ad illō nō p se: sz p accñs fm q hāc sūt talia repient cōiūcta τ vnū sepabit ab alio reliquū vo nō sepabit ab illo inde est ḡ q q: nō sic dependet suba ab accidēte ut ecōtra repiat suba sine accidēte τ accñs pūctū sube non opz q repiat accñs sine suba. sic ēt q: accipiēdo formaz fm q sube sepate dicunt forme per se existētes forē nlr nō depēdet a ma. mā aūt nlr depēdet a forē iō nō opz si repit forma pūcta mae τ repit forma sine mā q repiat mā sine forma. sed cū nec motū ni motū est mouens q: nihil ut ē in po⁴ est in actu: nec mouēs ut mouens cū moueat: q: nihil ut est in actu est in poª ira est per accñs q mouēs moueat sicut p motū moueat: imo ut infra declarabit plus est per accñs q mouens moueat q̄ q motū moueat: iō ut spectat ad ppositū rō pbi de necessitate pcludit. videlicet q si est dare aliqd q sīl' mouet τ mouet τ est dare aliqd qd mouet τ nō mouet. est dare tertiuz q mouet τ nō mouet. Nā plus est per accñs q mouens moueat q̄ q motū moueat si reperit motū qd non mouet multo magis reperitur mouens q non mouetur. C Deinde cum dicit.

C Unde anaxagoras dicit recte itellectū. ipassibilem: ingens τ imixtū eē: qn qdē mot⁹ pn^m ipz facit eē: sic eni unq solū mouebit: cū sit imobile: τ ipabit cū sit imixt⁹

C Qd dixerat pfirmat p testimoniū Anara. dicens q Anara. recte τ pueniēs dicit itellectū eē ipassibilē τ imixtū: qn qdē ipe Anara. fec ipz itellectū eē pn^m mot⁹ effectiue. iō supple cū sit ipassibilis. sic eni unq solū mouebit cū sit imobilis ipeiabit aūt cū sit imixt⁹. C Notandū aūt q si itell's quez ponebat Anara. pn^m mot⁹ erat oino ipassibilis τ nullo modo erat in poª oportebat q moueret imobiliter. si aūt erat imixt⁹ oportebat q moueret imperando. Nā oē qd est imixtū mae est qd icorporeū τ ad se puersiuū τ est nāe intellectualis. sz qd ē tale mouet p itellectū τ impiū sine per itell'z τ uolūtatē: igit eo ipo q intell's ponit imixt⁹ mouebit itelligēdo τ mouēdo siue ipeīādo. C Notādū ēt spectabilr pbm hic fecisse mētionē de Anara. ponēte intellectū eē pn^m mot⁹: q: hic intendit ostēdere q est puenire ad aliqd qd mouet imobilr: imo bilr āt mouens est itell's pmus qui est oīs motus pn^m τ mouet intelligendo τ imperando τ ut desideratū τ amatum. C Deinde cum dicit.

C At vo si nō fm accidēs: sz ex necessitate mouet mouēs: nisi aūt moueat nō utiq mouet necesse est mouēs si mouet: aut moueri sicut fm eandē spēm mot⁹: aut fm alterā. Dico aūt q: aut calefaciens τ ipm calefieri: τ sanās sanari: τ ferens ferri: aut sanans ferri: ferens aūt augeri.

C Ostēso q nō opz oē mouens moueri per accñs ostēdit q nō opz oē mouens moueri per se. Circa qd duo facit: q: p̄ pponit qd intēdit τ pmittit diuisionē quādā de ipo motu. secūdo exequit de mēbris diuisionis illi⁹ ibi[.] Sed manifestū est qm impossibile. [D]icit ḡ q at vo si nō fm accñs oē mouens mouet sed ex necessitate τ per se mouet oē mouens τ nisi mouetur nō unq mouet necesse

est si mouens mouet aut moueri sic. vz fm eandem spem mot⁹ qua mouet aut fz alterã. dico ãt q: aut sãs calefaciẽs necesse est calefieri ⁊ san⁹ sanari ⁊ fe rẽs ferri ita q eadẽ spe mot⁹ moueaᷣ mouẽs ⁊ ma bile: aut fm aliam ut sanãs contingat ferri feren autem augeri. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sed manifestũ qm̃ ipossibile est. Opor tet enim usq; ad indiuidua diuidentẽ di cere: ut si aliqs docet geometrizare: hoc doceri geometrizare idem: aut si ꝓijciat ꝓijci fm eundẽ modũ proiectionis.

ℂ Exequit de mẽbris diuisionis ostendẽs q ꝑ se ⁊ necessitate mouẽs nõ mouet nec fm eadẽ spẽz mot⁹ qua mouet nec fm aliã. quod q̃ facit. q: ꝑ ostẽ dit q mouẽs ꝑ se nõ mouet fz eãdẽ spẽz mot⁹ qua mouet. 2° ꝓbat q nõ mouet fm aliã ibi, aut sic q̃. Dicit ḡ q est manifestũ qm̃ ipossibile est sup ponẽs per se moueri fz eãdẽ spẽz mot⁹ q̃ mo uet. opz eni dicere hoc diuidẽtẽ usq; ad idiuidua i. usq; ad spẽs specialissimas q̃ nõ diuidunᷣ in ulte riores spẽs: ut si aliqs docet geometrisare opz h illõ aliqd ul' illũ doctorẽ doceri geometrisa re. aut si aliqs ꝓijcit opz illũ ꝓijci fm eundẽ motũ proiectionis: q: ḡ descẽdẽdo ad idiuiduas ⁊ spãlissi mas spẽs ipi' mot' nõ videm⁹ q aliqd moueaᷣ eo motu q̃ mouet nõ est dicẽdũ mouẽs ꝑ se moue ri eadẽ specie mot⁹ qua mouet cum hoc appareat esse falsum. ℂ Deinde cũ dicit.

ℂ Aut sic qdẽ nõ: sz aliõ ex alio gñe: ut qõ fert augeri. Hoc autez augẽs alterari ab alio. Hoc ãt alterãs fm quẽdã moueri motũ. Sz necesse ẽ stare. Finiti eni sunt mot⁹. Iterũ ãt reflectẽ ⁊ alterãs dicẽ fer re idẽ facere ẽ: ⁊ si mox dicat ferẽs ferri: ⁊ docẽs doceri. Manifestũ eni qõ mouet ⁊ a supi⁹ mouente qõ mouet oẽ: ⁊ magis a ꝑ̃o mouentiũ. Arbo h ipossibile ẽ. Do cens eni accidit adiscere: quoꝝ hoc qdez hẽre: illõ aũt nõ hẽre sciaz necessariũ est:

ℂ Ostẽdit mouẽs ꝑ se non moueri alia spe mouẽs, q̃z ea q̃ mouet. Circa qõ duo fac̃ fz q dup̃ ꝓbat itẽ ibi, ampli⁹ aũt bis. Dicit ḡ q aut sic qdem non est uez q mouẽs moueaᷣ eadez specie mot⁹ q̃ mouet: q: ad sẽsũ pz q ꝓijciẽs nõ ꝓijcit ⁊ edificãs non edificatur: sed forte dicet aliqs q est aliud ex alio genere: ita q mouens mouetur fm aliã spẽm mot⁹ qua mouet ut qõ fert ꝯtigit augeri hoc ãt qõ est augẽs contigit alterari ab alio. hoc aũt qõ est alterãs cõ tingat moueri fm quẽdã aliũ motũ: sz si sic dicim⁹ necesse est stare q: finiti sũt mot⁹ fm spẽz. spẽs eniz mot⁹ nõ sũt ifinite ḡ uel est deuenire ad aliqõ ma nẽs qõ nõ mouet ab alio uel si omne mouens mo uetur ab alio necesse est iterũ reflectere spẽs mot⁹ ut necesse est dicere alterãs ferri. sed hoc. vz sic re flectẽs mot⁹ idẽ est facere q sigs mox dicat fe rens ferri ⁊ docens doceri: q: manifestũ est q mo uet oĩb3 inferioꝝ a mouẽte superi⁹: q: oẽ magis mouet a ꝑori mouẽtiũ. i. a ꝑori mouẽte q̃z a poste riori. at ṽo h ẽ ipo^le vz q docẽs doceaᷣ q: accidit docẽs adiscere quoꝝ hoc. i. docere est habere illõ i. sciaz h aũt. i. adiscere necessariũ est nõ hẽre sciaz quare si docẽs addiscit hñs sciam nõ hẽt sciaz qõ est icõueniẽs. Cũ ḡ nõ possit poni q mouẽs ꝑ se ⁊ fz q h⁹ moueaᷣ nisi ponam⁹ q ferẽs feraᷣ ⁊ docẽs doceaᷣ: q: talia sũt incõuenientia icõueniẽs est ⁊ il lud. ℂ Notãdũ aũt q ut in sequẽti lectione ꝓba biᷣ sicut ẽ deuenire ad aliqõ ꝑ^m mouẽs qõ moueᷣ ex se est deuenire ad aliqõ mouens qõ mouet nõ motũ. ponens ergo q oẽ mouens moueᷣ oportet ponere q nec sit deuenire ad aliquid qõ mouetur ex se nec ad aliqd qõ non mouetur oĩno. Sed oẽ qõ mouet ab alio moueᷣ. ℂ Notandũ etiã q si oẽ mouẽs moueᷣ ab alio nõ erit status in mouentib⁹ ⁊ motis: sed est ꝓcedẽdũ in talib⁹ in ifinitũ: quare cũ spẽs mot⁹ sint finite nõ ꝑt eẽ q oẽ mouẽs moueᷣ nisi reitereᷣ spẽs mot⁹: ut si nõ eẽnt plures mot⁹ q̃z alteratio latio ⁊ augmẽtũ si alterãs ferᷣ ferens augeᷣ ⁊ augẽs iterũ moueᷣ opz q uel augeaᷣ uel feraᷣ uel altereᷣ ita q reiterabunᷣ mot⁹ iam dicti. ℂ Dubitaret forte aliqs q: nõ videᷣ necessariũ q si mouẽs moueᷣ q oporteat fz eãdẽ spẽz mot⁹ mo ueri mouens ⁊ mobile. videmus eni q in corpori bus hoc est uez q corpus non mouet nisi moueᷣ tur ab alio ⁊ tamen non semper qõ alteratur ab al terabili nec semꝑ alterans alteratur. Nam celum est ꝑ^mũ alterans ⁊ alterat in alteratũ. Dicẽdũ q celum mouetur ex se ⁊ nõ moueᷣ ab aliquo moto re extrinseco. ⁊ idẽ est cõcedere q nõ est deuenire ad aliqõ ꝑ^m mouens qõ moueᷣ ex se ⁊ cõcedere qõ est deuenire ad motorez oĩno imobile. oportet ergo si nõ est deuenire ad motorẽ imobilẽ q celũ nõ moueaᷣ ex se. si ergo celũ alterat ⁊ nõ alteraᷣ fz ferᷣ uel moueᷣ localiter tũc quero de mouẽte celũ quõ moueᷣ cũ mouet: si moueᷣ eodẽ motu quo ce lũ uel eodẽ motu quo moueᷣ qõ alteraᷣ a celo ha beᷣ intẽtũ. vz q eodẽ motu moueaᷣ mouẽs ⁊ mo bile. si aũ nõ moueᷣ eodẽ fz alio tũc quero de mo uente illõ utrũ moueaᷣ eodẽ motu uel alio cũ spẽs motus sint finite opz q mouẽs ⁊ motũ eodẽ mo tu moueanᷣ utrũ hoc fiat imediate uel ꝑ plura me dia. nihil ad ꝓpositũ: q: mouẽs mediatũ nihilomi nus mouet imo plus mouet mouẽs supremuz q̃z sĩctiqz hoc agat per multa media q̃z mouẽs imme diate. ℂ Est igiᷣ diligenter notãdũ q nõ est per se q mouẽs moueaᷣ. ideo ꝯtigit aliqd moueri ab eo qõ nõ moueᷣ eodẽ motu ut ꝯtingit aliqd alterari ab inalterabili ut hec iferiora alteranᷣ a celo sic ẽt ꝯtingit aliqd moueri a penit⁹ imobili: immo q̃cqd moueᷣ moueᷣ a ꝑ̃ eãte in quo est nullus motus. ue rũ est ergo q nõ eodẽ motu moueᷣ mouẽs ⁊ mo bile q: est stat⁹ in motib⁹ ut q: i mobilib⁹ est deueni re ad aliqd qõ nõ moueᷣ ab alio fz ex se. in mouẽti bus ṽo ẽ deuenire ad aliqd penit⁹ imobile. Sz si nõ eẽt stat⁹ i motib⁹ ⁊ per se omne mouẽs mouere tur contingeret qõ dictũ est q idẽ fz idẽ eẽt in po^a ⁊ in actu ⁊ q eodẽ motu moueret mouẽs ⁊ mobi le ut patet per habita. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ampli⁹ aũt his magis irrõnabile qm̃ ac cidit eẽ oẽ motiuũ mobile. siquidẽ ab eo qõ mouetur: moueᷣ oẽ qõ mouetur. Erit enim mobile sicut aliqs dicat: qm̃ sanati uum et sanãs sanabile erit: et edificatiuũ edificabile: aut mox: aut per plura.

ℂ Adducit ad hoc idẽ aliã rõnẽ. Circa qõ tria facit

ca p̄ ponit hu̇ modi rōnē. 2° exponit qd̄ dixerat. 3° cōcludit itētū. 2° ibi dico aūt. 3° ibi nō ḡ neces-se. Dicit ḡ q̄ amplius est magis irrōnabile his q̄ dicta sūt q̄n accidit oē motiuū eē mobile. nā siqdē omne qd̄ mouet mouetur ab eo quod mouetur erit supple omne mouens mobile. hoc ergo est idē si aliquis dicat q̄n sanatiuū τ sanans erit sanabile τ edificatiuū τ edificās est edificabile: τ h̄ aut mox ita q̄ stati edificās edificet. aut per plura media q2 edificās imediate nō edificatur deuenire erit ad aliqd qd̄ edificat̄ ppter qd̄ uel imediate uel p plu-ra media uerificabit̄ q̄ edificās edificet. ¶ Notā-dū aūt q̄ hāc eē eādē rōnē cū p̄cedēti. dicit tn̄ hic cōclusum eē magis irrōnabile: q2 magis est notuz sensui s̄m q̄ edificans non edificatur ut concludit ratio ista q̄ q̄ docens non doceatur: ut conclude-bat ratio tacta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico aūt sic: st mobile qdē ab alio est oē motiuum: sed non s̄m eūdem motū mo-bile quo mouet primū: sed s̄m alteꝝ ut sanatiuū τ disciplinatiuū: s3 h̄ ascēdēs p̄-ueniet aliqn̄ ad eandē spēm: sicut diximus p̄us. Hoc quidē igit̄ hoꝝ ipossibile: aliud aūt figmētū est. Inconueniens eniz ē al-teratiuū ex necessitate eē augmētabile.

Exponit qd̄ dixerat dicēs dico aūt. i. dictū meum expono sic. q2 st oē motiuū est qdē mobile ab alio: sed nō mouet̄ s3 eūdē moueri q̄ mouet mobile pri-mū: s3 s̄m alterū ut sanatiuū τ disciplinatiuū: s3 h̄ ascēdēs. i. sic ascēdēdo in mouētib' p̄ueniet aliqn̄ ad eādē spētu motus sicut p̄us diximus. Contingit eni sic ascēdēdo eodē motu moueri mouēs τ mobi-le: subdit āt q̄ hoꝝ hoc qdē est ipo[le]. uz q̄ mox mo-uēs moueat̄ eni quo mo[le] mouet̄. Aliud vo ē figmē-tū. uz q̄ p multa media oporteat deuenire ad h̄ ut eodē motu moueat̄ mouēs τ mobile icōueniēs est eni alteratiuū ex nec̄itate eē augmētabile τ moueri motu alt'atiōis ita q̄ nō stati alterās alteret̄ s3 al-terās augmētet̄ τ q̄ p multa media deueniat̄ ad h̄ q̄ oporteat alterās alterari. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Nō ḡ necesse ē sp moueri qd̄ mouetur ab alio: τ ab h̄ qd̄ mouet̄: stabit ḡ. Qua-re aut a qescēte mouebit̄ quod mouet̄ p̄-mum: aut ipsum seipsum mouebit.

Cōcludit ōnē p̄n[r] intētā dicēs q̄ nō necesse est qd̄ mouet̄ semp moueri ab alio τ ab h̄ qd̄ mouet̄ ita q̄ nihil moueat̄ nisi a mobile τ ab eo qd̄ mouet̄: τ q2 h̄ ipossibile est q̄ fiat in ifinitū: talis p̄cessus sta-bit. ḡ q̄re q̄ mouet̄ p̄us aut mouebit̄ a qescēti. i. ab imobili. aut ipz seipz mouebit p̄us. p̄us eni motuz uel imediate mouet̄ ab imobili uel mouet̄ ex se: s3 siue sic siue sic dicat̄ ē deuēire ad motorē imobilē. Nā si p̄m mo[le] siue qd̄ mouet̄ p̄us mouet̄ imedia-te ab imobili ḡ ē deuenire ad aliqd imobile. si aūt mouet̄ ex se, ut patebit est ēt deuenire ad mouens imobile. i sequēti eni lectiōe ostidet̄ q̄ si ē deueni-re ad aliqd p̄m qd̄ mouet̄ ex se ē deuenire ad mo-torē imobilē de q̄ est itētio p̄n[lis]. Lectio. XIIII.

¶ Uo si oporet cōsiderare utrum causa motus sit: τ principium ipz seipsum mouens: aut q̄ ab alio: il-lud oīs utiq3 ponet. Ipsum eniz qdē qd̄ per se est causa: semp p̄or est eo qd̄ s̄m al-terum τ cum ipz sit: quare hoc conside-randum est accipientibus aliud principi-um: si aliquid mouet ipsuz seipz quō mo-uet: τ s̄m quem motum.

¶ Postq̄ p̄hs probauit q̄ est deuenire ad aliqd qd̄ mouetur non ab alio sed ex se τ ostēdit q̄ nō est ne-cesse omne mouens moueri. in parte ista ostēdit q̄ est deuenire ad motorē penitus immobilem. Cir-ca qd̄ duo facit. quia primo dat moduz proceden-di in hoc quesito. secundo uenat̄ intentū s̄m illum moduz ibi necesse igitur omne. Dicit ḡ q̄ st uo si oporet considerare utrum causa τ principium motus sit ipse mouens seipsuz aut quod mouetur ab alio illud omnis utiq3 ponet. uz q̄ ipm qd̄ mo-uetur per se est causa supple aliorū motuū. Nā qd̄ est per se cum sit ipm. i. per seipsum semp est prius eo quod est s̄m alterū: quare accipientib' aliquod principiuz supple in hoc quesito an sit deuenire ad mototem immobilem considerandū est hoc. vide-licet q̄ si aliqd̄ mouet seipm quō τ s̄m quē motuz mouet seipm. modus igit̄ inuestigādi an sit deueni-re ad motorē imobilē est hic q̄ debem' accipe tan-q̄ p̄n[m] q̄ id qd̄ mouet̄ a se est cā alioꝝ motuū q̄re videndū est quomodo τ s̄m quem motum aliquid mouetur ex se: q2 ex hoc habebimus viam ad inue-stigandū q̄ oportet deuenire ad motorem imobi-lē. ¶ Notanduz aūt q̄ celū mouet̄ a se τ alia hic inferi' mouent̄ ex se: motus tn̄ celi ex se est cā τ p̄n-cipium aliorum motuū non aūt sit motus animali-um. cum ergo ex motu celi magis habeamus viaz ad inuestigādū motorem immobilem q̄ ex motu animalium: ideo p̄ncipium cōsiderationis nostre ad inuestigandū motorē imobilē est ponēdus mo-tus ille ex se qui est cā τ p̄n[m] alioꝝ motuū. ¶ No-tandū etiā q̄ mobile illud pprie mouet̄ ex se cui' motus nō innitit̄ alij motui nec innitit̄ alij corpo-ri mobili. Sed solū innitit̄ motori pprio. ppter qd̄ l3 animalia moueantur a pprio p̄ncipio intrinseco tn̄ q2 huiusmodi p̄n[m] non est sufficiens ad causan-dum talem motum sine motore extrinseco ut sine corpore celesti per quādaz anthonomasiā celū di-citur moueri ex se: motus vo aialiū aliquo modo de-ficit cū tali motu: q2 mot' eoꝝ innitit̄ motui celesti. s̄m eni ordinē quē vidimus nō moto celo cessaret ois motus hoꝝ inferioꝝ utrū aūt deus possit illuz ordinē mutare nō est presentis speculationis. ad p̄-sens aūt sufficiat scire q̄ motus celi q̄tum ad hoc magis est ex se q̄ aliqs alius mot': unde est q̄ mo-tū ex se p̄hs appellat cām τ p̄n[m] alioꝝ motuuz: q2 motus celi qui per quādā anthonomasiā est ex se est huiusmodi causa τ p̄n[m]. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Necesse igit̄ oē quod mouet̄ eē diuisibi-le in semper diuisibilia. Hoc enim osten-sum est prius in vniuersalibus de natura q̄ omne quod per se mouetur: cōtinuum est. Impossibile est igitur ipsuz mouens seipsum penitus mouere ipsum seipsuz.

¶ Exequit̄ de itēto ostēdēs q̄ ex eo qd̄ mouet̄ ex se est deuenire ad motorē imobilē. ¶ Ad cui' euidē-tiā sciēdū q̄ aliqd moueri ex se p̄t itelligi dup[r]: ul'

rōne toti⁹ ut q̄ totū mouet totū uel rōne ptis ⁊
ß hoc est rōne partiū multipl'r eē ɔtingit: q: uel to
tū dicit mouere seip̄m rōne ptis: q: aliq ps ul' ali
que partes mouēt seipas: uel q: vna ps mouet al
terā. Et hoc ē dupl'r contingit: uel q: utraq̄ mo
uet utrāq̄ ita q̄ reciproce vna mouet ab alia ⁊ eō
uel q̄ altera mouet alterū ita q̄ vna p se ē solū mo
uens ⁊ ultima per se mota. q̄tuor ḡ modis pōt in
telligi aliqd mouere seipz. hoꝝ aūt q̄tuor modoꝝ
tres sūt falsi ⁊ vn⁹ tm̄ uerus. falsum est eniz aliqd
mouere seipz: q: totū mouet totū. ⁊ falsuz est ēt ut
totū dicat̃ mouere seipz rōne alicui⁹ ptis que mo
uet seip̄m ut sicut dicat̃ sanari hō: q: sanat̃ nasus
sic dicat̃ hō mouere seip̄m q: alia pars ei⁹ mouet
seipaz. sic ēt terti⁹ sensus falsus est ut dicat̃ aliqd
mouere seip̄m: q: utraq̄ ps mouet utranq̄ ita q̄
quelibet ps ipsi⁹ est per se mouēs ⁊ p se mota. so
lus aūt quartus sensus est uerus. vz q̄ aliqd mo
uet seipz nō rōne toti⁹ sed rōne ptiū. nō q: aliq̄ ps
moueat seipaz: uel q: utraq̄ ps moueat utrāq̄ ß
q: altera moueat alterā. ut q: altera est per se mo
uēs ⁊ altera per se mota. duo ḡ facit: q: p̄ exeq̄t de
sensib⁹ falsis iprobādo eos. secūdo exequit̃ de sen
su uero inuestigādo ex ipo ūitatē itētā ⁊ ośidēdo q̄
est deuenire ad motorē imobilē ibi ꝗm̄ āt moue
ri aliō gdē. Circa p̄m̄ tria facit fm̄ q̄ tres sunt sē
sus falsi quos iprobat. p̄ eni ośidit q̄ aliqd nō mo
uet seipz q: totū moueat totū. secūdo q̄ nō mouet
seipz: q: utraq̄ ps moueat utranq̄. tertio pbat ali
qd nō mouere seipz eo q̄ aliq̄ partes ei⁹ uel ali
qua pars ipi⁹ seip̄m moueat. 2ª ibi q̄ aūt nō ɔtin
git. 3ª ibi at vō neq̄ p̄mū. Circa primū duo fa
cit. q: p̄ ne laboret in equiuoco ostēdit de quo mo
bili intēdit: q: intēdit de mobili cōtinuo qd est di
uisibile in semp diuisibilia. secūdo adducit rōnes
ad ppositū ostēdēs tale mobile nō mouere seipz
q̄ totū totū moueat ibi totū eni fert̃ ipm. Dicit
ḡ q̄ necesse igit̃ oē qd mouet̃ eē diuisibile in semp
diuisibilia. hoc eni ostēsuz est prius in pluribus. 4. in
ulib⁹ ut hēt alia littera de nā. uā in. 7. hui⁹ ostēsuz
est q̄ oē quod per se mouet̃ est ɔtinuū ⁊ est diuisi
bile in semp diuisibilia: q: ergo sic ē ipo^le est igitur
ipz mouens mouere seip̄m supple totū penit⁹ fm̄
seip̄m ita q̄ totū moueat totū. Notādū aūt q̄
duplex est motus pp̄ri⁹ ⁊ methaphisic⁹. motu eni
metha^co p̄out intelligere ⁊ uelle dicunt̃ gdā mo
tus subē separate que nec sūt corp⁹ nec virtus in
corpore moueri dicunt̃ q: uolūt ⁊ itelligūt: mot⁹
āt pprius est duplex gdā p se quo mouent̃ corpa
gdā p accn̄s quo mouent̃ que sunt in corpib⁹. Ne
igitur phūs laboret in equoco de quo motu ⁊ de
quo mobili loqui intendit ait mobile esse diuisibile
in semper diuisibilia ex quo patet q̄ loquitur de
motu per se proprio qui non potest competere ni
si reb⁹ cōtinuis ⁊ diuisibilib⁹ in semp diuisibilia.
Nā motu methaphisico ⁊ per accn̄s idiuisibilia
moueri possunt. Notandū etiā q̄ ut in. 7. diri
mus nuq̄ȝ aliqd mouet seipz ita q̄ totuz moueat
totū nisi idē ad seip̄m ɔuertat̃ ⁊ ut ibi pbauimus
nullū corp⁹ ⁊ nullū ɔtinuū est ad seipz cōuersiuū
Cum ḡ hic phūs loquatur de motu corporū patet
vnde sequit̃ illaz q̄ ipossibile est ip̄m mouēs mo
uere seip̄m penit⁹ q̄ totū moueat totū. Nā si ipse
loquit̃ nō de motu quolibet ß de motu ɔtinuoꝛz
cū talia nō sint ad ipa ɔuersiua ipo^le est q̄ fm̄ talē
motū aliqd totū moueat se totū penit⁹. Notan
dū ēt q̄ cū hoc qd p uba p̄missa ne laboret in equo
co expssit suā itētionē innuebat rōnē q̄dā q̄ loquē
do de motu pp̄rie nihil mouet seipz ita q̄ totū mo
ueat totū: q: talis mot⁹ nō cōpetit nisi cōtinuis q̄
nō sūt ad seipa ɔuersiua. Notādū ēt q̄ libros p̄ce
dētes huc octauū auctor appellat ul'r de nā: q: cō
ter dr̄ in libris p̄orib⁹ ul'ius loq̄t de motu q̄ in h
octauo. nā in h octauo quodāmō applicat mot⁹
ad reu mobiles. hāc ḡ ɔ̄ñe q̄ mobile est diuisibile in
semper diuisibilia. dicit eē dictū p̄us in ulib⁹ de nā:
q: dicta ē i. 6. ubi de motu quē maxie ɔsiderat nā
lis ul'ius dictū ē q̄ i h octauo. Deide cū dicit.

Totū eni fert̃ utiq̄: ⁊ feret fm̄ eādē loci mutationē vnū cū sit ⁊ idiuiduū spē ⁊ alt'abit̃ ⁊ alt'abit. Quare docebit utiq̄ ⁊ docebit sil': ⁊ sanabit ⁊ sanabit̃ ß eādē sāitatē

Adducit rōnes ad ppositū ośidēs nō posse mouē
seipz ita q̄ totū moueat totū. Circa qd duo fac̄ ß
q̄ ad duo icōueniētia adducit ɔ̄ hoc ponētes. 2ª
ibi ampli⁹ determinatū est. p̄m̄ igit̃ icōueniēs:
q: si aliquis mouet seipz ita q̄ totuz moueat totū
tūc totū ferr̃ utiq̄. i. ferret̃ ß eādē loci mutationē
⁊ q̄ rōne vnū ⁊ idē ⁊ fm̄ idē pōt ferre ⁊ ferri pari
rōne vnū aliqd cū sit idiuiduū spē alterabit̃ ⁊ alte
rabit q̄re idē utiq̄ sil' docebit ⁊ docebit̃ ⁊ sanabit
⁊ sanabit̃ ß eādē sanitatem. cū ḡ hec icōueniētia
sint. icōueniēs ē aliqd totū fm̄ se totū mouē seipz
ß aliquā spēz mot⁹ q: si mouet se ß lationē idē fer
ret ⁊ ferret̃ si ß sanationē idē sanabit ⁊ sanabit̃: si
fm̄ doctrinā idē docebit ⁊ docebit̃. Notādū ēt
q̄ alterās ⁊ alteratū ß q̄ h^m semp dr̄nt fm̄ foꝛaz
nā alterās itelligit̃ aliqd habens formam. altera
tū vō intelligitur aliquid carēs foꝛa uel nō hñs eā
in eē pfecto. cū ḡ vnū ⁊ idē mobile respectu vnius
⁊ eiusdē foꝛe sit indiuiduū: q: nō pōt eē q̄ vnum
mobile hēat vnā ⁊ eādē formā ⁊ careat ea ipossi
bile est aliqd vnū ⁊ idē cū sit idiuiduū ß spēz ⁊ for
mā alterare seipaz ita q̄ totū alteret totū. Dubi
taret forte aliqs q: nō est icōueniēs q̄ aliqd seipz
moueat ad sciaz. Nā qd aliqs nouit discēs ab alio
pōt nosse iueniēs per seipz. nō est ḡ icōueniēs idē
quodāmodo seipz docere ⁊ mouere seipz ad sciaz
qd phūs hic pro icōueniēti habere videt̃. Dicēdū
q̄ sicut aial mouet seipz motu locali ita quodāmo
do aia intellectiua mouet seipsam ad sciētiaz. aial
enim nō mouet seipz ita q̄ totū totū moueat ß est
dare in aiali plures partes quaꝝ vna est p se mo
uēs ut aia ⁊ alia p se mota ut corp⁹ sic in seipa aia
est dare plures partes. nā ipe po^e aie dicunt̃ q̄daz
partes potētiales ei⁹ ⁊ ipa aia dicit̃ qddā totū po
tētiale ad suas potētias. vnde phūs uolendo loqui
de itellectu ait de parte aūt aie qua cognoscit aia
⁊ sapit. sic ergo aia mouet seipaz ad sciam nō q̄ to
ta fm̄ oēs suas potētias moueat se tota. sed q: per
vnam partem ⁊ per vnam potentiam mouet ⁊ per
aliam mouetur: ut anima per intellectū agentē est
per se mouens per intellectum potētialem est per
se mota: pōt igitur aia mouere sic seip̄am ad sciaz
sicut aial mouet seipsum ad ubi: utrum aūt ex hoc
possit hō dici docē seip̄m ⁊ eē magister sui nō est p̄
sētis speculatiōis. sufficit āt ad phm̄ scire q̄ aia nō
mouet seipaz ad sciaz ita q̄ tota moueat totā: ß q:
vna ps ei⁹ ɔ̄ētialis mouet aliā. Deide cū dicit.

¶ Amplius determinatum est: quia mouet mobile. Hoc autem est quod potentia mouetur non actu. Quod autem est potentia. vadit in actum. Est autem motus actus mobilis imperfectus: mouens autem iam actu est: ut calefacit calidum et omnino generat habens speciem. Quare simul idem et secundum idem calidum erit et non calidum. Similiter autem et aliorum vnumquodque quorumcunque mouens necesse est habere vniuocum. Hoc quidem igitur mouet illud autem mouetur ipsum seipsum mouens.

¶ Adducit secundam rationem quod idem non mouet seipsum quod totum moueat totum dicens quod amplius determinatum est supple ut in tertio huius: quia mobile est illud quod mouetur et hoc autem quod mouetur est potentia non actu. quod autem est in potentia secundum quod huiusmodi vadit ad actum: sed supple non est in actu. Motus autem est actus mobilis imperfectus. i. est actus non separatus a potentialitate quia mobile est cuius motus est actus est quid in potentia. mouens autem est iam aliquid actu ut actu calidum calefacit et omnino. i. vniuersaliter generat habens speciem. i. habens formam quare si aliquod totum totum se mouet simul idem et secundum idem erit calidum et non calidum erit in actu et non in actu. et quod dictum est de calido et non calido intelligendum est de omnibus aliis: non subdit quod similiter autem et aliorum vnumquodque mouens necesse est habere aliquod vniuocum cum ipso mobili: quia quale est mouens in actu tale est mobile in potentia. nihil enim fit nisi a sibi vniuoco et a sibi conuenienti: propter quod si idem sic mouet seipsum idem et secundum idem esset in potentia et in actu. Sed cum hoc sit inconueniens impossibile est aliquid mouere seipsum ita quod totum moueat totum: sed pars mouebit partem ipsius quidem igitur mouentis ipsum esse seipsum hoc quidem igitur. i. hec pars mouet illud autem. i. alia pars mouetur.

¶ Dubitaret forte aliquis: quia non videtur quod semper mouens habeat quid vniuocum cum re mota. videmus enim quod non solum generatur asinus ab asino sed etiam ab asino generatur mulus et calidum non solum fit ab igne sed etiam a sole vnde et commentator consueuit distinguere quod est duplex agens equiuocum et vniuocum. Non igitur omne agens est quid vniuocum. Dicendum quod ut probatur .7. methaphysice. quicquid fit fit a sibi simili semper igitur agens aliquo modo assimilat sibi passum. ista tamen assimilatio non semper est equalis et vniformis: quia aliquando est secundum speciem ut ignis generatur ab igne. aliquando est secundum genus ut mulus generatur ab asino. aliquando est secundum aliquam analogiam ut cum ignis generatur a sole. sol enim cum istis inferioribus non proprie communicat in eodem genere physico si ergo quicquid fit fit ab aliquo modo sibi simili nihil generatur ab agente penitus equiuoco. agens igitur inquantum non est penitus equiuocum cum passo dicitur habere aliquid vniuocum cum eo. distinctio igitur illa communis quod agens aliquod equiuocum aliquod vniuocum pro tanto vera est quia non semper agens est eiusdem speciei cum acto: ut quia latent equiuoces in generibus dicitur aliquod agens esse equiuocum. quod vero hic dicitur omne agens esse vniuocum accipitur vniuocum large prout quicquid habet aliquam similitudinem cum aliquo dicitur aliquo modo esse vniuocum illi cum quocunque modo dicatur semper agens ut agens est dicitur quid in actu et habens formam. passum vero dicitur quid in potentia quare si totum secundum se totum mouet et moueretur vel ageret et pateretur idem secundum idem esset in actu et in potentia quod est inconueniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem non contingat ipsum seipsum moue-re sic: ut vtrumque ab vtroque moueatur ex his manifestum est. Neque erit primum mouens nullum: si vtrumque vtrumque mouebit. Quod enim prius magis est causa mouendi quam sequens: et mouebit magis. Dupliciter enim mouere erat: aliud quidem quod ab alio mouetur ipsum: aliud autem ex seipso. Proximius autem est quod longius est ab eo quod mouetur principio quam medium.

¶ Improbat alium sensum falsum. vz quod totum non mouet seipsum ita quod vtraque pars moueat vtramque partem. Circa quod quattuor facit secundum quod quattuor rationes adducit ad propositum. 2a ibi [amplius non necesse est. 3a ibi [amplius non necesse est. 4a ibi [amplius quidem. Dicit ergo quod autem non conuenit ipsum mouere seipsum sic ut vtrumque: et vtraque pars moueatur ab vtraque parte ex his est manifestum: quia si vtrumque mouebit vtrumque neque erit primum mouens nullum. Nam quod est primum magis est causa mouendi et magis mouebit quam sequens. Nam ut supple dicebatur dupliciter erat. i. contingebat aliquid mouere. Nam aliud quidem ut dicebatur est quod mouetur ipsum. i. secundum ipsum ab alio: et hoc erat mouens 2m. aliud autem quod mouetur ex seipso et hoc erat mouens primum ut ibi dicebatur. et quod est proximius mouenti ultimo et est longius ab ipso principio. i. ab ipso primo mouente quod mouetur supple primo est minus mouens quam motum: quare patet ex superioribus dictis quod primum agens et quod est propinquius primo agenti semper plus mouet: sed si in mouente seipsum vtraque pars moueret vtramque non magis vna esset mouens quam alia. ergo non esset ibi primum mouens cum de ratione primi mouentis sit quod plus moueat: et si non esset ibi primum mouens nullus esset ibi motus. ponere igitur huiusmodi motum est negare talem motum. ¶ Notandum autem quod in omni motu ex se est reperire aliquid primum mouens: ut si aer mouetur a corpore et corpus mouetur ab anima in huiusmodi motu anima est primum mouens et si non esset ibi primum mouens non esset motus animalis qui dicitur motus ex se. Anima autem ideo est primum mouens in tali motu: quia est per se mouens corpus: et per se non mouetur ab ipso. Sed si ita corpus moueret animam sicut anima mouet ipsum ita quod vtraque pars animalis moueret vtramque non magis esset mouens vna quam alia quia non esset ibi primum mouens et per consequens non esset ibi aliquis motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius non necesse est mouens moueri nisi a seipso secundum accidens. Ergo contra mouet alterum: accipiebam igitur contingere non mouere. Ergo erit aliud quidem quod mouetur: aliud autem mouens immobile.

¶ Ponit 2am rationem dicens quod non necesse est mouens moueri nisi a seipso et secundum accidens igitur alterum. i. altera pars contra ipsum supple per accidens: sed quod est per accidens accipimus supple contingere non moueri pars igitur mouens poterit mouere existens immobilis quare in mouente per se vtraque pars non mouebit vtramque igitur erit aliud quidem. i. alia pars quod mouetur aliud autem mouens immobile. ¶ Notandum autem vim rationis huius in hoc consistere. videlicet quod quia quod est per accidens potest non esse cum in mouente per se pars mouens non mouetur nisi per accidens mouetur autem per se: poterit ergo mouere absque eo quod moueatur propter quod in huiusmodi mouente altera pars erit se-

tũ mouẽs altera vo solũ mota. ¶ Dubitaret forte aliqs vñ sequit̃ hec ↄ̃ñia q̃ in mouẽte p se ps mouens nõ mouet̃ nisi a seip̃a ⁊ p accñs. Dicẽdũ q̃ i mouẽte p se ps mota nõ mouet ptẽ mouẽtẽ nisi in q̃ñtũ mouet̃ ab ea ut in aiali corp⁹ nõ mouet aiaz nisi i q̃ñtũ mouet̃ ab aia. si ḡ aia mouet corp⁹ ⁊ corpus motũ ab aia mouet aiaz sequit̃ q̃ aia seip̃am moueat. Nã qcq̃d mouet aliqd mouet oẽ motũ ab illo: nõ igit̃ eẽ põt q̃ aia mouent corp⁹ ⁊ corp⁹ eã moueat aiaz nisi aia moueatur a seipsa: ⁊ q̃z nihil mouet̃ a seipso nisi per accñs bene dictũ est q̃ in mouẽte per se ps mouẽs nõ põt moueri eã ab alia pte mota nisi moueat̃ a seip̃a per accñs. ¶ Aduertẽdũ tñ q̃ nõ in omni qd̃ mouet̃ ex se ps mouẽs mouet seipsaz per accñs: q̃z est deuenire ad aliqd̃ motũ ex se cui⁹ pars mouẽs ꝓprie nõ mouet̃ p se nec per accñs ut patet in motore celi: tñ si cõtingat ptẽ mouentẽ moueri a pte mota ut si ↄ̃tingat aiaz moueri moto corpe h̃ est inq̃ñtũ aia mouet seip̃am per accñs. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs q̃z videtur nõ eẽ vez q̃ si pars mouẽs mouet seip̃az p accidẽs q̃ huiusmodi per accñs possit ↄ̃tingere nõ eẽ ut q̃ possit mouere imobilis. videm⁹ eni in aialib⁹ aialiũ q̃ huiusmodi aie mouẽt seip̃as p accñs nunq̃ tñ illd̃ per accñs ↄ̃tigit sic nõ eẽ q̃ possit huiusmodi aia mouere imobilis imo semp cũ mouet corpus mouet̃ ⁊ ip̃a. Dicendũ q̃ illud qd̃ est per accñs lz forte nõ separet̃ in hac mã ul' in illa nõ tñ opz ip̃z eẽ ↄ̃iũctũ in qualibet mã ut si nigrũ per accidẽs cõiungit̃ dulci lz sit dare aliquã mãz in qua nigrũ nõ separat̃ a dulci ut patet in cassia nõ tñ h̃ opz ul'r in oĩb⁹ q̃z est dare nigrũ in aliquo i quo nõ cõiungit̃ dulci ut patet in carbone qui est niger nõ tñ dulcis. Sic in ꝓposito: q̃z mouet i competit per accñs ipi pti moueri h̃ in aliqbus mouẽtib⁹ seip̃a ps mouẽs nunq̃ moueat nisi moueat̃ tñ hoc non est u'lr in oĩbus. est enim deuenire ad aliqua que mouent̃ ex se i qb⁹ pars mouẽs sic mouet q̃ nõ ꝓprie mouet nec per se nec p accñs. bene ergo dictũ est q̃ ↄ̃tigit aliqd moueri ex se in quo alia ps solũ mouet̃ alia vo mouet imobilis. ¶ Deinde cũ dic̃.

¶ Ampli⁹ nõ necesse est mouẽs cũ mouet ↄ̃ moueri: sed aut imobile mouẽ necesse: aut ipsum a seipso moueri: siquidem necesse est semper motum esse.

¶ Ponit tertiã rõnẽ dicẽs q̃ nõ necesse ẽ mouẽs cũ mouet eẽ cõtra motũ: s; aut opz eẽ aliqd̃ mouẽs imobile: q̃z necesse est motũ semp eẽ. ¶ Notandũ aũt q̃ in aliquib⁹ mouẽtib⁹ ex se pars mouẽs ecõtrario mouet̃ ut aia mouens corp⁹ ecõtra siue eã mouet̃ moto corpe. in aliqb⁹ vo mouentibus ex se pars mouens nõ ecõtra mouet̃ ut in corpe celesti ut itelligẽtia mouet celũ sed nõ ꝓprie eã mouet̃ intelligentia a celo moto nec per se nec per accidens in oĩb⁹ ḡ q̃ mouent̃ ex se ⁊ nõ gescũt a motu motores sũt imobiles. In mouẽtib⁹ vo ex se: q̃z aliqñ moueat̃ aliqñ nõ mouent̃ motores mouent̃ p accñs est igit̃ vis rationis q̃ tũ oporteat dare motũ aliquẽ ↄ̃tinuũ ⁊ perpetuũ opz dare aliqd qd̃ mouet̃ ex se cui⁹ mouens est imobilis ⁊ ꝓprie nõ mouet̃ nec per se nec per accñs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius quod mouet motum ⁊ mouebitur utiq̃. Quare calefaciẽs calefit.

¶ Adducit q̃rtã rõnẽ dicẽs q̃ ampli⁹ qdez supple si utraq̃ ps mouet utrãq̃ tũc idẽ motũ mouet ⁊ mouebit̃ utiq̃ q̃z calefaciẽs calefit qd̃ est incõueniẽs. ¶ Notandũ aũt q̃ cũ vn⁹ sit mot⁹ ei⁹ q̃ mouet̃ ex se si p se loquẽdo utraq̃ ps ei⁹ moueret utrãq̃ s; vnũ ⁊ eũdẽ motũ q̃libet ps mouẽtis ex se mouet ⁊ moueret̃: q̃re s; hũc modũ ponẽdi si qd̃ mouet̃ ex se moueret̃ motu lationis idẽ ferret ⁊ ferret̃ si moueret̃ motu calefactionis idem calefaceret ⁊ calefieret si moueret̃ motu augmẽtatiõis idẽ augeret ⁊ augeret̃. ⁊ q̃z oĩa hec sunt ipossibilia ipossibile ẽ aliqd mouere seipsum eo q̃ utraq̃ pars moueat utranq̃ partem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo neq̃ primũ ipsum seipsum mouens: neq̃ vna pars: neq̃ plures mouebunt ipsum seipsum vnumquodq̃.

¶ Improbat tertiũ sensũ sc̃z. vz q̃ nõ dr̃ aliqd mouẽ seip̃z eo q̃ aliq̃ ps ei⁹ moueat seip̃az ul' eo q̃ pl'es ptes ip̃i⁹ moueat seip̃as. oñdit eni q̃ in mouẽte se ip̃z p se ⁊ p̃m nulla ps ip̃i⁹ moueat. Circa qd̃ duo facit: q̃z p̃ ꝓpõit qd̃ itẽdit. 2⁰ ꝓbat ꝓpositũ ibi [totũ eni si mouet̃.] Dicit ḡ q̃ at vo neq̃ mouẽtis se ip̃z p̃m neq̃ vna ps supple mouet seip̃az neq̃ plures ptes mouebũt ip̃z seip̃m vnũq̃dq̃ q̃si dicat q̃ mouẽs seip̃m dr̃ seip̃z mouere eo q̃ aliq̃ ps ip̃ius moueat seip̃z uel eo q̃ alique ptes ip̃si⁹ moueãt se ip̃as ita q̃ vnũq̃dq̃ illoz uel vnaq̃q̃ illaz partiũ moueat seip̃am. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totũ eni si mouet̃ ip̃z a seip̃o aut ab aliquo que sũt ip̃i⁹ mouebit̃ aut totũ a toto

¶ Probat qd̃ dixerat. Circa qd̃ duo facit. q̃z p̃ p̃mittit quãdã diuisionẽ. 2⁰ destruit mẽbra illi⁹ diuisiõis ibi [Sigdẽ igit̃.] Dicit ḡ q̃ totũ aliqd̃. i. tota aliq̃ ps si mouet̃ ip̃z a seip̃o aut mouebit̃ ab aliq̃ q̃ sũt ip̃i⁹ aut totũ a toto. ¶ Nõndũ ãt hãc diuisionẽ i h̃ ↄ̃sistẽ q̃ si aliqd dr̃ mouẽ seip̃z eo q̃ aliq̃ ps ei⁹ moueat seip̃az ul' h̃ erit q̃z tota illa ps mouebit se totã. ul' q̃z illa ps ẽ diuisibil' i pl'es ptes ⁊ aliqd ip̃i⁹ ptis ul' aliq̃ ps ip̃si⁹ ptis mouebit aliã ptez. ¶ Deide cũ dic̃.

¶ Sigdẽ igit̃ in mouẽdo aliq̃ ptẽ ip̃m a seipso. Hoc utiq̃ erit primũ ip̃z seip̃z mouẽs separatũ qdẽ eni hoc qdẽ mouebit ipsũ seipsũ. Totum aũt nõ iam.

¶ Neq̃ iprobat mẽbra p̃dcẽ diuisiõis. Circa qd̃ duo facit: q̃z p̃mo ꝓbat aliqd nõ mouẽ seip̃m rõne ptis eo q̃ aliq̃ ps illi⁹ ptis moueat altã. 2⁰ ꝓbat aliqd nõ mouẽ seip̃z rõne ptis eo q̃ tota illa ps moueat se totã ibi [Si ãt totũ.] Dic̃ ḡ q̃ sigdẽ igr̃ i mouẽdo aliq̃ ptẽ ip̃z a seip̃o mouet h̃ utiq̃ erit p̃m mouẽs sepatũ qdẽ eni h̃ qdẽ mouebit seip̃z totũ nõ tã. ¶ Notãdũ ãt q̃ si totũ. a. b. dr̃ mouẽ seip̃m rõne ptis eo q̃. a. mouet seip̃z ⁊. a. mouet seip̃z ẽt rõne ptis q̃z vna ps ip̃i⁹. a. ẽt est mouẽs ⁊ alta mota tũc totũ. a. b. p se ⁊ p̃ iã nõ erit mouẽs seip̃z. Nã si solũ. a. ex se ⁊ p se sepatũ ab ip̃o. b. moueret seip̃z cõpositũ sit ip̃z. a. mouẽ seip̃z rõne ptis ⁊ eẽ diuisibile in talia duo quoz vnũ est p se mouẽs ⁊ aliud p se motũ. loquẽdo igit̃ de mouẽte seip̃z p se ⁊ p̃ nõ possumus dicere aliqd mouere seip̃z p se ⁊ p̃ rõne ptis eo q̃ illa ps moueat seip̃az: q̃z est diuisibilis i talia duo quoz vnũ est p se mouẽs ⁊ aliud p se motũ q̃z tũc illa ps moueret seipsã per se ⁊ p̃mo ⁊ nõ totũ.

¶ Deinde enim dicit.

¶ Si aūt totū a toto mouet̄ fm accñs uti
q̄z mouebūt hec ipsa seipa. Quare si nō
sūt necessaria: accipiant̄ nō mota seipsis.
Totus igit̄ aliud mouebit cū imobile sit
aliud aūt mouebit̄: solum enim sic possi-
bile est adhuc ipsum mobile esse.

¶ Improbat 2m mēbrū ostēdēs aliqd nō posse moue
ri a seipo rōne ptis ita q̄ tota illa ps moueat se to
tā. Circa qd duo facit: fm q̄ duplīr pbat intētū. 2°
ibi [amplius sigdē.] Dicit ḡ q̄ si aūt totū mouet̄ a
toto .i. si aligd dicit̄ mouere seipz rōne partis: q: to
ta illa ps mouet se totam s; accñs utiq̄ mouebūt
hec ipa seipa .i. illa ps mouebit seipaz fm accñs: q̄
re si nō sūt necessaria q̄ sūt s; accñs accipient̄ talia
nō mota a seipis. ps igit̄ illa q̄ dr̄ mouere aliā ptē
mouēdo seipaz totā poterit nō mouere seipam. illi
us ergo totū qd dicit̄ mouere seipz aliud mouebit
cū sit qd imobile. Aliud aūt .i. alia ps mouebit̄: nō
subdit q̄ solū enī sit possibile est adhuc ipm mobi-
le eē mouēs seipm nō q: aliqua ps moueat seipaz
sed vna ps per se mouet̄ alia vō mouet per se imo
bilis. ¶ Notādū aūt q̄ si totū aial dr̄ mouere seip
sum rōne partis ut q: tota aīa mouet corp' ꝛ mo
uēdo corp' mouet seipaz cū tota aīa nō moueat se
ipaz totā nisi fm accñs ꝛ qd est fm accñs nō repia
tur ulr̄ in oib' erit deuenire ad aliqd mouēs seipz
cui' pars mouēs erit imobilis pp qd illi' mouētis
seipsuz vna pars erit per se mota alia erit per se mo
uens immobilis nulla autē erit seipsam mouens.

¶ Deinde cum dicat

¶ Amplius sigdez tota ipsa seipsā mouet: h
gdē mouebit ipsi': illud aūt mouebit̄. Er
go .a.b. a seipa quidē mouebit̄ ꝛ ab .a.

¶ Improbat hoc idē alia rōne dicēs q̄ si aliqd totū
mouet seipm rōne partis: q: sigdē aliqua ps ipsi'
ipa tota seipaz mouet ps illa que tota seipam mo
uet erit diuisibilis in duas partes ꝛ hoc gdē ipsius
mouebit illud aūt mouebit̄. quare si pars illa que
mouet seipaz uocat̄ .a.b. sequit̄ h incōueniēs q: .a.
b. mouebit̄ gdē a seipsa ꝛ mouebit̄ ab .a. quare idē
mouebit̄ a duob' motorib' ꝛ eque imediate qd est
incōueniēs. ¶ Notādū aūt q̄ si aliqd totū dicitur
mouere seipaz: q: aliqua ps mouet seipm uocet̄ ps
illa .a.b. si ergo .a.b mouet seipaz ita q̄ tota moue
at totā uel hoc est per se uel per accñs. si per accñs
q: qd est per accñs ꝯtingit nō eē erit deuenire ad
aliqd mouens seipm cuius pars mouens erit imo
bilis ut pbabat rō p'ima. Si aūt hoc nō est per ac
cidēs sed per se cū omne mouens seipsum per se sit
diuisibile in talia duo quorū vnū est per se mouēs
ꝛ aliud per se motū .a.b. qd mouet seipm totū per
se erit diuisibile in .a. qd ē per se mouēs ꝛ in .b. qd
ē per se motū ergo hac hypothesi stante .a.b. moue
bitur a duobus motoribus fm eundem motuz: ꝛ
eque imediate videlicet a seipso toto ꝛ a parte ei'
s. ab .a. que ponit̄ eē per se mouens ut probat ratio
nunc facta.

Lectio .xv.

q Uoniā aūt mouet aliud gdē qd mo
uet̄ ab alio. aliud aūt cū sit īmobile
ꝛ mouet̄: aliud gdē mouens: aliud
aūt nihil mouēs ipsum seipm mouēs ne
cesse est ex īmobili eē mouenti autē ꝛ ad
huc ex eo q̄ mouet̄ non mouente aūt ex
necessitate sed qualiter euenit.

¶ Postq̄ phūs executurus est de tribus sensib' fal
sis fm quos aliqs dicit seipm mouere. in ista par-
te ut dicebat̄ exequit̄ de q̄rto sensu uero. Circa qd
duo facit. q: p̄ pponit qd itendit. 2° pbat qd dixe
rat ibi [Sit eni .a. mouēs.] Dicit ergo qm̄ autem
mouet supple aligd seipm. ideo in tali mouēte est da
re duo aliud qd mouet̄ ab alio aliud aūt qd mouet
cū sit imobile ꝛ mouet̄ aliqd mouēs ipm seipz: q:
hec gdē pars eius est mouēs illud aūt .i. illa alia ps
ē nihil mouēs: q: ḡ sic necesse ē oē mouēs seipm eē
cōpositū ex imobili mouenti aūt ꝛ adhuc ex eo qd
mouet̄ nō mouēte aūt ex necessitate. Sed q̄liter h
euenit statiz pbabit̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit eni .a. mouēs gdē: imobile aūt .b. qd
mouet̄ ab .a. ꝛ mouēs qd est in q̄ .c. Hoc
aūt motū gdē .a. b. nō mouēs aūt nullus
Sigdē enī ꝛ per plura media uenit aliqū
in .c. sit per vnū solū. Oē ergo .a.b.c. ipm
seipsum mouet: sed si aufero .c. a.b. ipsuz
seipsum mouebit. a. quidem est mouens
b. vō quod mouetur. c. aut non mouebit
ipsum seipsum neq̄z penitus mouebit̄.

¶ Probat qd dixerat ostēdēs q̄ oē mouēs seipm p̄
nō est incōpositū nisi ex duab' ptib'. vz ex pte que
est mouēs imobilis ex pte q̄ mouet̄ nō tm̄ ex neces
sitate mouet. Circa qd duo facit: q: p̄ fac̄ qd dictū
est. 2° mouet qdā dubiū circa p̄tacta ibi [dubita
tionē aūt.] p' in tres: q: p̄ ostēdit q̄ mouēs seipz
nō ꝯstat nisi ex duab' ptib'. 2° declarat q̄les sunt
ille ptes. 3° pbat q̄ mouere seipm nō cōpetit ipsis
ptib' s; toti. 2a ibi [at vō neq̄z.] 3a ibi [sigdē igit̄.]
Dicit ḡ sit eni .a. mouēs gdē imobile aūt .b. vō sit qd
mouet̄ ab ipso .a. ꝛ b'm .b. sit mouēs qd est in quo
c. h aūt .s. c. qd gdē ē motū a mobili gdē .b. nō sit mo
uēs nullū .i. c. sit ita motū q̄ nō sit mouēs sigdē enī
ꝛ si per plura media mouet aliqū ueniet in .c. siue
eni ponam' .a. mouere .c. per vnū mediū ut per .b.
siue per plura oportet tm̄ aliquādo deuenire in .c. i.
i aliqd qd sic mouet̄ q: nō mouet tm̄ qd uocat̄ .c. ꝛ
ut spectat ad ppositū idē est hoc facē per vnū me
diū q̄ per plura. ꝛ q: sic est sic ḡ per vnū solū medi
um. oē ḡ .i. totū qd est .a.b.c. mouet ipz seipz p̄. sed
si aufero .c. ipm .a.b. seipm mouebit. a. quidē enim
erit mouēs. b. vō qd mouet̄. c. aūt sit diuisum ꝛ se
paratū nō mouebit seipm neq̄z penitus mouebit.
Nō igit̄ totū h .a.b.c. mouebat seipm primo cū .a.
moto .c. adhuc ipsi .a.b. cōpetat mouere seipz. mo
uens ergo seipm p̄mo nō cōstat ex tribus partib'
sed ex duabus tm̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō neq̄z .b.c. mouebit ipa seipsā sine
a.b. enim mouet in eo qd mouet̄ ab alio
nō quia a suipsius parte aliq̄. a.b. igit̄ so-
lū ipz seipz mouet. Necesse itaq̄z ipz seipz
mouēs hēre mouēs imobile aūt ꝛ qd mo
uet̄: nihil aūt mouēs ex necessitate ꝯtacta
aut utraq̄z ab inuicē aut ab altero alteruz.

C Declarat q̄les sūt ille ptes:mouēs eni seipm p cō-
stat ex duab⁹ ptib⁹ sz hoc nō ē ex gbuslibet duab⁹
sz ex pte p mouēte ⁊ p mota. Nā.b.c.nō mouet se
ipm p ed.a.b.ideo alī q̄ ai ī o necz.b.c.mouebat
ipas sine.a.q:.b.mouet i eo q̄ mouet ab alio
⁊ mouet ab.a.nō q: a sup⁹ aliq parte:si ergo
b.nō mouet a pte ei⁹ sz ab ipo.a.subtracto.a.sub-
trahit eis mot⁹:q: g sic est solū igit.a.b.ipm seips
mouet.⁊ q:.a.b.cōponit ex parte mouēte imob-
ili.⁊ ex pte mota q̄ nō de necessitate mouet
ut ex.a. Cū g sic sit nece ē utiq ipm seipm mouēs
bēre mouēs imo⁹ aūt ⁊ hēre illō qd mouet qd ex
necessitate nihil est mouēs ⁊ he due ptes siue b due
sunt ut sūt ɔtacta ab inuicē:q: vnū i agit aliō ⁊
aut alterū ab altero tāgit ⁊ nō ez. C Notādū āt
q̄ mouēs seipz p nō cōstat ex trib⁹ ptib⁹ uel ex 4ᵒʳ
uel plurib⁹:sz tm ex duab⁹. q: si totū qd ɔstat ex tri
b⁹ ptib⁹ uel ex plurib⁹ cōpeteret mouere seipm
p amota 3ᵃ pte uel amotis aliis ptib⁹ p'tib⁹ nō cō-
peteret residuo mouē seipm:q: si remoueret aliqd
ab eo cui cōpetit p remouet a q̄libet alio: sed si.a.
mouet.b.⁊.b.mouet.c.⁊.c.d.⁊ q̄cūq ponant mo
bilia:utputa si aia mouet corp⁹:corp⁹ mouet bacu-
lū ⁊ baculus lapidē si auferret baculus ⁊ lapis ad-
huc aia mouebit corpus ⁊ cōpositū ex aia ⁊ corpe
mouebit seipm.nō g b totū aia corp⁹ baculus uel b
solū ex aia corp⁹ baculus lapis mouet seipm p.b
hoc totū.vz aia corp⁹ mouet seipz p mouēs seipz.g
p ɔstat ex duab⁹ ptibus tm. C Notādū ēi q̄ si aia
mouet corp⁹ ⁊ corp⁹ baculū ⁊ baculus nihil ut pz
p hoc totū b aia corp⁹ baculus nō mouet seipz p.
mo: b solū b⁵ aia corp⁹.rursus si aia mouet corp⁹ ⁊
corp⁹ baculū baculus lapidē ⁊ q̄cūq ponant talia
mobilia totū cōpositū ex oib⁹ illis mobilib⁹ nō mo
uebit seipm p.sed solū mouet se p cōpositū ex aia
⁊ corpe.ut g spectat ad ppositū idē est facere vnū
mediū q̄ plura media:q: idē est ponere tria talia
q̄ plura:q: sic totū cōpositū ex trib⁹.vz ex aia ⁊
corpe ⁊ baculo nō mouet seipm p.sed solū cōposi-
tū ex duab⁹.sic si poneret 4ᵒʳ ul' plura talia cōpo
sitū ex oib⁹ seipm p nō mouebit. C Notādū aūt q̄
l3 mouēs seipm p ɔstet ex duab⁹ partib⁹ tm.nō tm
q̄cūq due ptes cōstituūt mouēs seipm p.sed solū
ɔstitutū ipm ps imobilis ⁊ ps p mota.ut si aia est
imobilis ⁊ mouet corpus:corp⁹ aūt mouet baculū
cōpositū ex corpe ⁊ baculo non mouet seipm p.q:
amota aia nullus erit.s.ibi b⁹ mot⁹:q: re cōpositū
ex aia ⁊ corpe mouet seipm p.iō pbs cuz p'us pba
uit.a.b.c.nō moue seipm p ut ōnderet q̄ mouens
seipm p nō ɔstat ex trib⁹ ptib⁹:sed ex duab⁹.postea
pbauit q̄.b.c.nō mouet seipm.sed.a.b.ut ostēde-
ret mouēs seipm nō ɔstare ex gbuslibet ptib⁹ dua-
bus.sed solū ex pte imobili ⁊ pte p mota. C Notā
dū ēt q̄ si mouet aial seipm de necitate aia que
est ex se imobilis mouet corp⁹.sed corp⁹ nō de ne-
cessitate mouet aliqd aliud.iō mouēs seipm dī cō
stare ex duab⁹ ptib⁹.vz ex pte imobili ⁊ mouēte ex
pte mota nō de necitate mouēte. C Notādū ēt ali
qū aliqua duo sic se hēe q̄ vnū tangit aliud ⁊ ez.ut
cū vnū agit in aliud ⁊ patit ab illo ut pz in oi agēte
hñte ɔtriū. Nā si vnū ɔtriūz agit in aliud cū agit ta
ipm patit ab illo.aliqn vō loqndo de tactu mali fz
q̄ agēs nō rāgē passum vnū tāgit aliud ⁊ nō ez.ut
p3 in agēte nō hñte ɔtriū.celū eni tāgit hec inferio-
ra ⁊ agēdo in ea.nō tm tāgit ab eis:q: nō patit ab il

lis ut declarauim⁹ in p de gñatiōe. B ergo mō ptes
mouētes seipas se hñt adinuicē:q: aia dī tāgē cor
pus sed nō ez:q: aia mouet corp⁹ nō tm mouet ab
ipso nisi per accñs. Ita ergo illa q̄ ptes mouētes se
ipas uel sunt ɔtacte adiuicē uel altera tāgit alterā
vificat pro altero sensu.vz q̄ altera tāgit alterā nō
ez.nā aia per se tāgit ⁊ mouet corpus.corpus vō p
se non taugit ⁊ mouet aiam. C Deinde cum dicit.

C Siquidē igit cōtinuū est mouēs. Quod
eni mouet:cōtinuū necessariū est eē:ma-
nifestū est qd totū ipz seipz mouet:nō eo
q̄ ipi⁹ aliqd hmōi sit:ut ipz seipz moueat
sz totū mouet ipz seipz. Motū aūt ⁊ mo
uēs eo q̄ ipi⁹ aliqd ē mouēs ⁊ aliqd mo
tū. Nō eni totū mouet:neq3 totū mouet
sz mouet qdem.a.b.aūt mouet tm. Sed
c.ab ipso.b.nō iam impossibile enim.

C Ostēso ex quot ⁊ gbus partib⁹ cōstat totū mouēs
seipsūz.ostēdit q̄ mouere seipsum nō cōpetit ipsis
partibus sz ipsi toti.d.sigdem igit continuum est
motens uel supple si nō est continuū nondum est
manifestū.sz qd mouetur necessariū est esse ɔtinuū
mouēs ergo seipm hēr duas partes.vz partez per
se motaz que de necessitate est q̄ta ⁊ ɔtinua: ⁊ par
tem per se mouentem que utrū sit cōtinua uel non
nondū est manifestū.l3 ergo mouēs seipm habeat
h⁹ partes tm ipse ptes mouēt seipsas.sz manifestū
est q̄ totū ipm seipsum mouet nō eo q̄ aliquę ipsi⁹
i.q̄ aliq ps ei⁹ sit h⁹ ut ipz seipz moueat si totū mo
uet ipz seipz.motū aūt est ipz totū ⁊ est mouēs ipz
totū nō p'm se totū sz eo q̄ aliqd ipsi⁹ est mouēs ⁊
aliqd motū.non eni totū mouet neq3 totuz mouet
sz mouēs qdē ps ei⁹ ut.a.alia āt ps ei⁹ ut.b.mouet
tm:sz.c.3ᵃ .i.pars nō iā opz q̄ moueat ab ipo.b.
ipo⁹ est eni supple ut supra dicebat q̄ i mouēte se
ipz p sit dare p'tertiā. C Dubitaret forte aliqs:q:
v'r pbs hic ɔdicē bis q̄ supra in.7.dixerat .ubi vi-
debat uelle nullū totū mouē seipz p se ⁊ p sz solū
rōne p'ui.hic āt vult ipz totū mouē seipz p se ⁊ p.
Dicēdū q̄ i mouēte seipz tria ē ɔsiderare.vz motū
actiue motū passiue ⁊ ipaz reciprocatione. Cū eni
dicim⁹ aial mouē seipm tria dicim⁹.vz q̄ aial mo-
uet q̄ mouet ⁊ 3⁹ q̄ h est reciproce vz a seipo dicē
igit aliqd totū mouē seipz p uel ly p refert ad mo-
tū actiue ul' ad motū passiue:uel ad ipaz reciproca
tionē.si refert ad motū actiue sic est locutio falsa q:
in h⁹ motu totū aial p se ⁊ p nō mouet sz mouet rō
ne aie sz si referat ad motū passiue adhuc ē locutio
fl'a.q:i h⁹ motu totū aial p se ⁊ p nō mouet sz sic
aia per se mouet sic corp⁹ p se mouet. Sed si hoc
qd dico p'ᵐ referat ad ipaz reciprocationē sic ptes
nō mouent seipas p sz totū. Na l3 aia p se moueat
nō tm per se mouet seipam. ⁊ l3 corp⁹ p se moueat
nō tm per se mouet a seipo. de solo ergo toto aiali
p se vificat reciprocatio q̄.s.moueat a seipo.h e g
qd pbs aut totū mouet seipz m̄ totū sz q̄ h⁹ nō mo
uet nec ēt totū mouet.sed aliq ps ei⁹ mouet ⁊ alia
mouet tn.7.g pbat q̄ nihil mouet seipm p. Sz dē
qd mouet ab alio mouet put ly p refert ad motuz
h⁹ aūt dī totū mouere seipm p put ly p non refert
ad motū sz ad reciprocationē que est in tali motu.
C Deinde cum dicit.

¶ Dubitationē aūt hēt si auferat aliqd qȝ ab ipso.a.si cōtinuū mouēs qdē: imobile aūt aut ab ipo.b.qđ mouet. Reliqua vō ipsius.a.mouebit. Reliqua aūt ipsius.b. mouebit. Si enī hoc nō utriqȝ erit que primo mouet a seipsa q̄ē.a.b. Remota enī ab.a.b.adhuc mouebit seipsā reliq̄ .a.b.

¶ Mouet quandam dubitationem circa p̄tacta circa qđ tria facit: q2 p̄ mouet h^{9} dubitationē. secūdo soluit eā. tertio ex his que dixerat ɔcludit ɔnē p̄n^{r} intētā: vȝ qđ est deuenire ad motorē mouēs alia imobile aūt. 2^{a} ibi aut potētia quidē. 3^{a} ibi manifestū igit. Dicit ḡ q̄ dubitationē aūt hēt si auferat aliqd ab ipso.a.i.ab ipso mouente si ipȝ mouens qdem imobile aūt sit qdē ɔtinuū aut etiā auferat ab ipso.b.qđ mouet. facta ergo hac ablatione reliqua ergo pars ipsi^{9}.a.mouebit. reliqua autē pars ipsius.b.mouebit. si enīȝ hec ita se habēt nō utriqȝ erit ipsa magnitudo.a.b.que ponit moueri a seipsa: q2 remota aliqua parte ab ipsa magnitudie a.b.adhuc reliqua ps ipsi^{9}.a.b. mouebit seipsam.

¶ Notandū aūt q̄ ait si cōtinuū est ipm mouens imobile. Nā lȝ ex his que dicta sunt nondū manifestū sit utrū in mouēte seipm pars per se mouens sit ɔtinua uel nō cōtinua. ueritas tñ hui^{9} in hoc cōsistit q2 nullū tale mouēs est cōtinuū p se. Nā h^{9} mouēs est anima uel intelligentia que cōtinua per se eē nō pōt aliqd tñ tale mouēs est cōtinuū per accidēs: ut patet in habētib^{9} aiaȝ eductā de potentia materie que extendit extensione corpis. in aliqb^{9} vō huiusmodi mouens nec est cōtinuū p se nec per accidēs ut patet in motorib^{9} celoꝝ ꝛ in animabus hominū. ¶ Notādū etiā dubitationē tactā in hoc cōsistere q2 si totum.a.b.c.nō mouet seipm primo q2 autē moto.c.a.b.mouet seipsum videtur q̄ totū compositum ex.a.ꝛ.b.ut totū animal constans ex corpore ꝛ aia per se ꝛ p̄mo nō seipsum moueat. Nam lȝ tota aia nō moueat seipam nec etiā totuȝ corp^{9} tñ ps aie mouet partē corpis ut pȝ in aialib^{9} annulosis que decisa nūc ꝛ ptes decise seipsas mouent. nō ergo totū tale animal p̄mo seipsuȝ mouet q2 ablata vna pte adhuc reliqua seipam mouet nō ergo ut videt est in talib^{9} dare totū aliqđ qđ se primo moueat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut potentia quidē nihil prohibet utrūqȝ: aut alteꝝ qđ mouet diuisibile eē: actu āt indiuisibile. Si aūt diuidat nō adhuc eē hūs eādē potētiā. Quare nihil ꝓhibet ꝛ indiuisibilib^{9} potētia primum eē vnū.

¶ Soluit dubitationē tactā dicēs q̄ aut potētia quidē nihil ꝓhibet utrūqȝ esse diuisibile tam mouēs q̄ motum. aut si utrūqȝ nō est diuisibile alterum aut ut illud qđ mouet cōtingit esse potentia diuisibile actu aūt indiuisibile si aūt diuidat non adhuc est habens eandem potentiam quare nihil ꝓhibet in rebus diuisibilib^{9} potētia eē p̄muȝ vnum.i.esse aliqđ vnū totū qđ primo seipm mouet. ¶ Dubitaret forte aliqs q2 videtur hic phūs cōtradicere dictis in sexto. dixerat enī ibi q̄ in motu nō est dare aliđ p̄mo motū. hic aūt videt uelle q̄ sit aliqd a se ipso primo motum. Dicēdū q̄ f̄m quosdā phs ibi loquebat de motu in cōi f̄m quē motū nō est dare aliquid p̄mo motū nec etiā p̄mo mouēs maxime si mouēs sit cōtinuuȝ. sed hic loquit de motu ut applicatur ad determinatas naturas f̄m quē modū aliqd potest esse primo motū ꝛ primo mouēs. hoc aūt videt habere calūniaȝ quia q̄tūmcūqȝ applicetur motus ad numerū spālē nō erit ibi dare primo mutatuȝ eē. possumus ḡ aliter dicere distinguēdo de partib^{9} ꝛ de ipsa diuisione. Nā lȝ diuisio ex parte q̄titatis ꝛ materie uadit in infinitū q2 ɔtinuū f̄m q̄ h^{9} est in infinitū diuisibile. ex parte tamē forme nō uadit in infinitū sed est dare minimā carnem ꝛ minimā aquā ut dicebat in primo hui^{9}. cū ḡ moueri cōpetit rei ex parte mãe ꝛ pricipij passiui. mouere vō cōpetat ei ex parte forme ꝛ p̄ncipij actiui. sed applicādo motū ad materiā spālē uadit diuisio in īfinitū ex pte moti nō uadit in īfinitū diuisio ex pte mouētis. ꝓpter qđ cū in mouente seipsuȝ includatur forma ꝛ principiū actiuū opȝ q̄ sit dare aliqđ totū cui cōpetat mouere seipm p̄mū ut si pars aialis annulosi decisa seipsaȝ mouet poterit intātū diuidi q̄ sibi reseruari nō poterit virtus motiua quare sic diuisa nō mouebit seipam. In aiali igit annuloso ꝛ in omni mouēte seipm est dare aliquid cui p̄ cōpetit mouere seipsuȝ ut saltē illud qđ si ulteri^{9} diuidet nō ulterius seipsuȝ moueret ꝛ hoc qdē totū est q2 est diuisibile in duas partes. quaꝝ vna est p se mouens ꝛ alia per se mota. quicqd enī seipȝ mouet opȝ sic diuisibile eē. hoc est ḡ qđ phs. ait q2 talia sūt diuisibilia po^{a} actu aūt idiuisibilia. Nā lȝ ex pte materie ꝛ ex pte p̄ncipij potētialis uadat diuisio in īfinitū ex pte tñ act^{9} ꝛ ex pte forme nō uadit diuisio in īfinitū sed est deuenire ad aliquā ptē que si ulteri^{9} diuideret nō reseruaret ibi talis forā nec ulteri^{9} esset hñs talem potētiam q̄ posset seipsam mouere quare est deuenire ad aliquod vnū qđ est totum quoddaȝ cui cōpetit mouere seipsuȝ primo ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestū igitur ex his ē q̄m est primū mouēs imobile. Siue enī mox stet quod mouet: ab aliquo aūt motuȝ ad imobile primū: siue in quo mouet qdē: ipm autē seipsuȝ mouēs ꝛ stās utrobiqȝ accidit primum mouēs in oibus eē motis imobile.

¶ Ex iā dictis cōcludit ɔnē p̄ncipaliter intētā. videlicet q̄ est deuenire ad aliquod imobile mouēs alia d. manifestū est igit ex his.i.ex dictis q̄ ē aliqđ mouēs p̄^{m} imobile. nā siue q̄ mouet motū aūt ab aliq̄ mox stet ad p̄ncipiū imobile siue stet illud qđ mouet qdē. mouēs aūt seipm ꝛ stans.i.qescēs ɔ motū facto ab aliquo. q2 h^{9} mouēs mouet ex se nō ab alio quocūqȝ mō dicat utrobiqȝ accidit p̄^{m} mouens in oib^{9} motis esse imobile. q2 ipȝ mouēs imobile est eā quare oia mota moueant. ¶ Notandū aūt q̄ si hoc mouet ab alio ꝛ illđ ab alio cū in talibus nō sit abire in infinitū opȝ deuenire ad aliquid aliđ qđ nō mouet ab alio. ul' ergo mouet ex se uel est simplr imobile. si est simplr imobile tūc ꝓpositū ꝓcessuȝ mox ē stare ad p̄n^{m} imobile. si aūt illđ mouet ex se q2 in moto ex se est dare motorē imobileȝ ꝛ maxime in moto ex se cuiusmodi est corp^{9} celeste opȝ etiā q̄ sic sit stare ad motorē imobilē. quocūqȝ ergo modo dicatur est dare aliqđ primum mouēs imobile quare ꝛc.

Lectio.XVI.

Q Uoniam aũt oportet semp motũ eẽ ⁊ nõ deficere necessariũ ẽ aliqd esse qđ primũ mouet. Siue ergo vnum sit: siue plura ⁊ primum mouens imobile est.

¶ Postq̃ phũs ostdit q̃ est deuenire ad motorẽ primũ qui est mouens alia ⁊ est imobilis. In pte ista ut dicebať ostdit q̃ huiusmodi motor est vnus ⁊ perpetuus. circa qđ duo facit: qr pmo pponit qđ itendit. 2° pbat qđ dixerat ibi ⌊ sic aũt si aliqs. ⌋ Circa pm duo facit fm q̃ duo pmittit debꝫ pmo motore quoꝝ pmum spectat ad eius vnitatem. 2m ad ipsius perpetuitatem ibi ⌊ vnũquodqꝫ qdẽ igiť dicẽs. ⌋ ergo aũt oportet motũ semp esse ⁊ nõ deficẽ necessariũ est aliquid esse pm qđ mouet. siue ergo vnũ siue plura sit hoc qđ est pm mouens ⁊ est imobile supple est dicẽdũ ⁊ ostendendũ. pbabiť enĩ circa finẽ lectiõis huiusmodi mouẽs pm esse vnũ ⁊ non plura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unũquodqꝫ qdẽ igiť ppetuũ eẽ imobilium mouentiũ qdẽ nihil ptinet ad eã que nũc rõnem. Quoniã aũt necessariũ ẽ eẽ aliqd imobile qdẽ ipm ab oi iteri⁹ mutatiõe ⁊ simplr ⁊ fm accñs: motiuũ autem alteri⁹: manifestũ est ꝯsiderãtibus sic.

¶ Premittit 2m qđ spectat ad eius perpetuitatem dicẽs q̃ vnũquodqꝫ qdem igitur mouẽtiũ imobiliũ pbare esse perpetuũ nihil qdẽ ad eam rõnem que nunc est. Non enĩ hic intẽdiť pbare q̃ vnũquodqꝫ qdem mouentiũ imobiliũ sit perpetuũ sed intẽdiť pbare qm̃ necessariũ est esse qdem aliqd. s. vnũ qđ ipsum vnũ est imobile ab oi mutatione exteri⁹ idest ab oi extrinseca ⁊ peregrina impressiõe ita q̃ nihil patiť nec corrũpiť sed est perpetuũ ⁊ est imobile simplr ⁊ fm accñs. motiuum aũt alterius. Quoniã ita sit manifestũ est ꝯsiderãtib⁹ sic idest cõsiderãtibus hoc modo uel ꝯsiderantib⁹ hec que dicenť inferius. ¶ Notãdum aũt quosdam posuisse oẽs aĩas eẽ perpetuas eo q̃ sunt motores imobiles: q: mouẽdo corpus nõ mouenť per se sed p accñs: sed utruꝫ oẽs hm̃ motores imobiles sint perpetui non spectat ad hãc rõnem uel ad hũc libꝝ sed ad hũc librũ spectat ostdere q̃ est deuenire ad aliquẽ vnũ motorẽ imobilẽ qui est perpetuus. ¶ Notãduꝫ et q̃ lꝫ sint plures motores imobiles aliq̃ mõ primi: qr ois aĩa ẽ aliquo mõ pmus motoꝝ imobilis. simpliciter tñ est vnus motor imobilis ⁊ hm̃ motor nec moueť per se nec p accñs qđ de oibus aĩalibus dici non põt. ¶ Notandũ etiam q̃ per supius dicta sufficiẽter pbatur q̃ est deuenire ad motorẽ imobilem per se: qr si est deuenire ad illud qđ moueť ex se cuꝫ omne tale sit diuisibile imouẽs qđ est per se imobile ⁊ in illud qđ est per se motũ opꝫ ponẽ motorem per se imobilem. iđ ut pficeret ꝯsiderationẽ de motore pmo au q̃ huiusmodi motoꝝ nec mouetur simplr. i. per se nec per accñs. eo ergo qđ 2° premiserat de pmo motore q̃ est perpetuũ addit hoc terciũ qđ est imobile per se ⁊ per accñs. tria g̃ quodãmodo declaranda pmisit de motore imobili q̃ est vnus perpetuus imobilis per se ⁊ per accidẽs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sic aũt si aliqs uelit in qbusdã ꝯtingẽs esse ut ⁊ sit aliqñ ⁊ nõ sit sine generatiõe ⁊ corruptiõe. Fortassis enim necessariũ est: si aliquod impartibile aliqñ qdeꝫ est: aliquãdo autẽ non sine mutatione: aliqñ qdẽ esse: aliqñ quidẽ nõ esse. Et principiorũ imobiliũ qdẽ: motiuoꝝ aũt quedã aliquãdo qdẽ esse: aliqñ aũt nõ eẽ cõtingat ⁊ hoc. Sed nequaqꝫ omnia possibile est.

¶ Exequiť de intẽto circa qđ tria facit fꝫ q̃ tria premisit declarãdo de motore. pmo eni ostẽdit ipsum perpetuũ. 2° ostẽdit ipsum esse vnũ. 3° pbat ipsum esse imobilẽ per se ⁊ per accidẽs. 2a ibi ⌊ vnum autẽ magis. ⌋ 3a ibi ⌊ ⁊ iterum cõsiderãs. ⌋ Circa pmuꝫ duo facit: qr pmo ꝯtinuat se ad dicenda. 2° exequiť de intento ibi ⌊ manifestũ eni est. ⌋ Dicit g̃ q̃ si aũt aliqs sic uelit ꝯsiderare ꝯtingẽs. i. illud qđ ꝯtingit in quibusdam videbit ut aliqd aliqñ sit ⁊ aliquãdo nõ sit sine generatione ⁊ corruptione sui sed soluꝫ per generationeꝫ ⁊ corruptionẽ alterius. imo illud nõ videť esse contingẽs sed fortassis est necessariũ. Necessariũ enim est fortassis si aliqđ impartibile aliquãdo qdem est: aliquãdo aũt nõ est q̃ omne tale aliquãdo qdẽ esse aliquãdo aũt nõ esse sit sine mutatione sui. ⁊ qđ dictũ est de impartibilibus intelligẽdũ est de aliquib⁹ pncipijs imobilibus. ideo subdit q̃ ⁊ pncipioꝝ imobiliũ quidẽ motiuoꝝ aliorũ quedã aliquãdo qdem cõtingat esse aliqñ autẽ nõ esse ⁊ hoc supple sine mutatione eoꝝ. Sꝫ nequaqꝫ possibile omnia pncipia imobilia eẽ talia q̃ aliqñ sint aliqñ nõ sint. Sed est deuenire ad aliqđ pmũ mouẽs imobile qđ de necessitate est semp ⁊ est perpetuũ. ¶ Notandum aũt q̃ qr nullũ impartibile moueť per se sed solũ moueť per accidẽs si ꝯtingat aliqđ impartibile esse ⁊ postea nõ esse hoc nõ erit per se. s. per gñationem ⁊ corruptionẽ sui: sed hoc est p generationẽ ⁊ corruptioneꝫ alteri⁹ ut corrupto corpe corrũpi põt aliqđ impartibile qđ est in eo. ¶ Notandũ etiã q̃ idem iudiciũ est de aliqb⁹ motorib⁹ imobilib⁹ qđ est de ipsis ipartibilib⁹: qr sicut si desinit esse pũct⁹ hoc nõ est per corruptionẽ uel p mutationẽ sui: qr impartibilia loquẽdo de motu ut hic loquimur subiectũ mot⁹ esse nõ possunt. Sic si forma aliqua uel aĩa aliqua desinit esse hoc nõ est per gñationem uel per corruptionẽ sui: sed per gñationẽ ⁊ corruptionẽ cõpositi. Nã ut pbať 7° methaphysice cõpositũ est qđ per se gñať ⁊ corrumpiť. forma aũt ⁊ materia generanť ⁊ corrũpuntur per accidẽs ul per gñationem ⁊ corruptionẽ eius q̃re cum omnis anima sit aliquo mõ motoꝝ imobilis: qr ꝯtingit aliquas aĩas aliquãdo quidem esse aliquãdo nõ esse cõtingit aliqua pncipia imobilia nõ esse perpetua: sed nõ est sic in oibus. est enim deuenire ad aliqđ pm imobile qđ necesse est esse perpetuũ. ¶ Dubitaret forte aliqs vnde est q̃ huiusmodi pncipia imobilia cõtingit aliquãdo qdẽ esse aliquãdo nõ eẽ sine generatione ⁊ corruptione sui. Dicendũ q̃ gñatio est termin⁹ mot⁹. sicut ergo aliqbus cõpetit mouere sic cõpetere eis põt gñatio ⁊ corruptio. que ergo moueť per se possunt eẽ corruptibilia p se que per accidẽs nec moueť p se nec per accidẽs nullo mõ sunt corruptibilia nec per se nec per accñs. aduertẽdũ tamẽ q̃ loquẽdo de gñatiõe ⁊ corruptiõe ut hic loqmur. ois generatio ⁊ ois corruptio est ter

minus alicuius mot⁹. nō tñ oīs mot⁹ per se ꝛ immediate ꝉminat ad generatioñē ꝛ corruptioñē. Ideo quicquid generatur uel corrūpitur per se de necessitate moueri hēt per se sed non conuertit ꝙ quicquid mouet per se ꝙ sit corruptibile per se. celū eni lꝫ sit per se mobile naturalr tamē qꝛ caret cōtrarietate est incorruptibile. Sic etiā quicquid corrūpit per accidens mouet per accidēs. nō tñ cōuertit ꝙ quicquid mouet per accidēs ꝙ corrūpatur per accidēs. aīa enim intellectiua mouet per accidēs moto corpe. nō tamē fm subam suā corrūpit per se nec per accidēs sed sepat a corpe sicut perpetuū a corruptibili. Cum ergo oīs anima per se sit qd impartibile. sit aūt parti ꝛ diuidi ħ sit rōne materie in qua suscipitur ut patet in aīabus brutoꝝ. loquēdo ergo phūs de ipartibilib⁹ h⁹ qui sunt motores imobiles p se mobiles aūt per accidēs nō simpliciter talia asserit pus esse ꝛ postea nō esse per gñationē ꝛ corruptionē sui. sed dicit hic fortassis ꝛ sub dubio qꝛ non oīa ipartibilia que mouent per accidēs sunt corruptibilia ꝛ desinūt esse per corruptionē cōpositi. dicit ħ fortassis forte pseuerādo se ab intellectu qꝛ lꝫ alie anime desinūt esse corruptis corpibus. aīa tamen itellectiua remanet corrupto corpe. ē ħ intētio phī ꝙ lꝫ plures motores imobiles nō sunt ppetui sed esse desināt eo ꝙ plures aīe corrūpant. non tñ oīa pn⁹ imo^{lia} uel oēs motores imobiles sūt tales sed de necessitate est deuenire ad aliquē motorē oīno imo^{lē} qui necto est perpetu⁹ ꝛ icorruptibilis. Quō aūt tales aīe ꝛ tales motores imo^{les} esse desinant. patet per iā dicta ꝙ nō esse desinūt per se sed p corruptionem compositoꝝ. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Manifestū aūt est ꝙ cā quedā ipsa seipsa mouētib⁹ inest: ipsi⁹ quod est aliqñ qdē eē: aliqñ aūt nō esse. Ipm qdē eni seipsuꝫ mouēs necesse est oēm magnitudinē habere: si nihil mouet impartibile. Mouēs autem necꝫ vna necessitas est ex dictis.

ℭ Exequit de intēto circa qđ duo facit: qꝛ p̄ premittit quedā necīa ad ꝓpositū. ²ᵒ illis p̄missis ꝓbat intentū ibi. ipsius igit. ¶ P̄mittit aūt duo necessaria ad ꝓpositū quoꝝ p^{m} est: qꝛ manifestum est ꝙ quedā causa inest mouētib⁹ ipsa seipsa ipsius ꝙ est aliqñ qdem esse. aliqñ vō nō esse. si enim aliq mouentia aliqñ qdem sunt. aliqñ vō nō sunt oportet ꝙ aliqua causa sit minus qđ vꝫ aliquādo quideꝫ sūt aliquādo autē nō sunt fm qđ p̄mittit est ꝙ ipm quidem seipm mouēs necesse est omne habē magnitudinē aliquā si nihil impartibile mouet. ipm tamen mouēs ut pꝫ ex dictis necꝫ vna necessitas est aliqꝫ magnitudinē hr̄e. ut eni patet ex dictis supra mobile est esse qd partibile. Sed nulla necessitas est oē mouēs esse partibile. ℭ Notādū aūt hec duo premissa ad ħ deseruire ad qđ ħ itēdit. itēdit eni phūs ꝓbare esse aliqđ mouēs perpetuū qđ nō imediate mouet hec iferiora: sed imediate mouet supcelestre corpus quo motu causant gñatio ꝛ corruptio in hec inferiora. p^{m} ergo p̄missum ꝙ aliqua est causa quare generabilia aliqñ quideꝫ sunt. aliqñ vō non sunt deseruit ut ostēdat ꝙ est deuenire ad motorē perpetuum. Nā cum nō possit cōtinue causari esse ꝛ nō esse sine generatio ꝛ corruptio in hec inferiora sine motore ꝑpetuo oportet dare motorē perpetuū. 2^{m} vō p̄missum ꝙ mouens seipm de necessitate est partibile. mouēs vō simplr̄ nō opꝫ esse partibile deseruit ut ostēdat ꝙ a motore imobili penitus a ipartibili eodem modo sine per se habentē immediate nō causat generatio ꝛ corruptio in hec inferiora sed ab ipso celo qđ mouet ex se ꝛ est quid partibile habēs diuersitatē in partib⁹ talis diuersitas causari potest. ℭ Notādū aūt ꝙ lꝫ p̄ma causa causet in hec inferiora gñationē ꝛ corruptionuꝫ mediante supercelesti corpe. posset tamen sine tali medio hoc causare: qꝛ quicquid pōt causa prima mediāte causa efficiente. secūda pōt sine illa eo ꝙ virtus secundorum agentium per amplius ꝛ perfectius reseruatur in primo. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Ipsius igit quod est alia qdeꝫ fieri: alia vō corrūpi: ꝛ hoc ꝯtinue nulla cā ē imobiliū qdē: nō semꝑ aūt entiū: necꝫ ipsoꝝ qdē semꝑ hoc mouēnū. Hoꝝ aūt altera. Ipsi⁹ eni semꝑ ꝛ ꝯtinui: necꝫ vnūquodqꝫ ipsoꝝ cā: necꝫ oīa. Hoc eni quideꝫ sic se habere semꝑ ꝛ ex necessitate ē: oīa aūt infinita ꝛ non sunt simul omnia entia.

ℭ Ex his que dixerat ꝓbat itentū. Intendit autē talem rōnē ꝯtinuitas gñatiōis ꝛ corruptiōis nō pōt causari ab ipsis gñabilibus ꝛ corruptibilib⁹ nec ēt imediate causat ab ipso motore imobili. ħ opꝫ dare aliqđ mobile nō gñabile nec corruptibile ſꝫ perpetuū ut corp⁹ celeste p cui⁹ motū ꝑpetuuꝫ causet huiusmodi cōtinuitas. Sed si aliqs motus alicuius mobilis est perpetu⁹ oportet dare motorē perpetuū: qꝛ mot⁹ nō est sine motore. oportet igit deuenire ad aliquē motorē perpetuū. In hac aūt rōne sic ꝓcedit: qꝛ p̄mo ait ꝙ huiusmodi cōtinuitas gñatiōis causari nō pōt ab ipsis gñabilib⁹ nec etiā causat imediate ab ipso motore imobili. scđo ex ħ ostēdit ꝙ oportet dare aliquē motū alicui⁹ mobilis perpetuū cōtinēteꝫ cōtinuitatē h⁹ gñationi. 3ᵒ ex his que dixerat ꝯcludit ꝯclusionē intētam vꝫ ꝙ qꝛ est dare aliquē motum perpetuuꝫ oportet dare motorē aliquē perpetuū esse. scđa ibi. manifestuꝫ igitur. 3ᵃ ibi. siquideꝫ igit. ¶ Dicit ergo ꝙ ipsius igit ꝙ est alia quidē fieri alia vō corrūpi ꝛ hic cōtinue nulla causa est que sit de numero imobilium quidē non semꝑ aūt entiū. lꝫ igitur inter hec gñabilia ꝛ corruptibilia sit dare aliqua mouētia imobilia: qꝛ quelibet aīa est quodāmodo motor imobilis tñ cū nō quelibet aīa sit perpetua: sed multe aīe corrūpant ꝛ desināt esse nullū tale mouēs qđ nō semꝑ est ꝛ per cōsequēs nullū gñabile ꝛ corruptibile pōt esse causa cōtinuitatis gñationis ꝛ sicut generabilia ꝛ corruptibilia nō sūt talis causa ita necꝫ ħ de numero quidē ipsoꝝ supple mouentiū. s. perpetue ꝛ vniformiter est talis causa. hoꝝ aūt sic continue gñabiliū est causa altera ab ipsis gñabilib⁹ ꝛ etiaꝫ ab ipso motore supple mouēte imobiliter. ꝙ auteꝫ ipse motor supple imobilis nō sit huiusmodi causa imediata supponit phūs quasi per se notuꝫ sed ꝙ ipsa generabilia nō sint huiusmodi cā ꝓbat dicens ꝙ ipsius semꝑ cōtinui mot⁹ gñatiōis necꝫ vnūqđqꝫ ipsoꝝ generabilium per se sumptū necꝫ ipsa generabilia est. i. cōtingit esse cām semꝑ ꝛ ex necessitate sic se habere ad generationē ꝙ. s. sit cōtinua ꝛ perpetua: qꝛ omnia huiusmodi generabilia sunt in

finita ꝛ non sunt oīa simul entia. per se aūt cūe cōtinuitas gñationis supple sunt finite ꝛ simul. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū causas generabiliū oporteat esse simul. Dicēdū ꝙ duplex est causa. quedaȝ enīȝ est causa ipsius rei ſm se. quedā vō nō est causa ipsius rei ſm se nec efficit ipsam rē sed efficit aliquid aliud quo facto dicit̄ esse causa rei illius que causat̄ mediāte eo qd̄ efficit. Prima aūt harū causarū potest esse effectiua. secūda vō magis dispositiua ꝙ̄ effectiua. Cū ergo querit̄ utrū causas alicuius rei oporteat esse simul: aut loquimur de causis effectiuis: aut de dispositiuis. si de effectiuis planū est talia simul esse. nā huiusmodi causas oēs oportet tunc saltē simul esse quando causatū ab eis incipit esse. Nam si aliqua causarū ꝑmo desineret eē ꝙ̄ eius causatū inciperet: esse nō posset ꝙ illa causa causaret illum effectū ſm se si solū forte causādo aliud diceret̄ illū causare. tales ergo cās oportet simul esse. Sȝ si loquamur de causis dispositiuis huiusmodi causas nō oportet simul esse. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum causas alicuius contingat esse infinitas. Dicenduȝ ꝙ hic opus est triplici distinctiōe. Prima est que nūc facta est. vȝ ꝙ causarum alique sunt effectiue alique dispositiue. vel ꝙ idem est alique causant ipsam rem in se. alique vō causant aliud quo causato dicunt̄ causare illud. Secūda distinctio est ꝙ causaꝝ alique sūt per se alique per accidēs ꝛ hoc iam in causis effectiuis ꝙ̄ in dispositiuis siue tām in causas qs oportet eē simul ꝙ̄ in causis quas nō oportet eē simul. Nā quedā cause efficiūt per se quedā per accidēs sic etiā quedā disponūt per se quedā per accidēs. Tertio distinguedū est de ipso infinito: qꝛ quedaȝ sunt infinita ſm numerositatē. quedaȝ vō ſm determinationem. omne enim indeterminatū ſm ꝙ huiusmodi dicit̄ esse infinitū. Cum ergo querit̄ utruȝ alique cause alicuius rei possunt esse infinite: aut loquimur de causis efficientib⁹ ipsam rem: aut de causis nō efficientib⁹ eam sed efficiētib⁹ alio que facto dicunt̄ rem efficē. Si loqmur de causis efficiētib⁹ rem: aut loquimur de causis per se: aut de causis ꝑ accidens. Si de per se talia nullo mō sunt infinita nec ꝙ̄tū ad numerū: qꝛ infinita nūo simul eē nō possunt nec ꝙ̄tū ad determinationē: qꝛ oē per se ſȝ ꝙ h⁹ dicit qd determinatū. Si vō loqmur de causis ꝑ accidēs: tūc talia ꝛ si nō sunt infinita ſm nūm sūt tñ infinita ſm determinationē eo ꝙ ꝑ accidēs entia indeterminata esse ꝯungunt. Sed si loq̄mur de causis nō causantib⁹ ipsam rē sȝ de causantib⁹ aliud quo facto dicunt̄ rē causare: tūc etiā est distinguedū: qꝛ aut loqmur de talib⁹ causis per se aut ꝑ accūs. si per se tūc talia infinita esse nō possunt: qꝛ omne ꝑ se qd indeterminatum notat. sed si loq̄mur de causis ꝑ accūs sequēdo viam phi nō est incōueniens talia esse infinita etiā ꝙ̄tum ad nūm: qꝛ ſm eū contingit hūc filium ꝓcessisse ex infinitis pātib⁹. illi tñ pātes nō fuerūt cā ipsius filij in se sed fecerūt aliqd aliud: ut genuerūt suos ꝓprios filios quo facto dicunt̄ esse cause h⁹. nec etiā sunt tales cause huius per se: sed per accidēs. Est igit̄ intētio phi ꝙ ipsius ꝯtinētis gñationis ſm se causas per se opȝ esse simul ꝛ finitas. ꝛ qꝛ ul'r oīa gñabilia non sunt simul nec finita. ideo oīa talia ul'r accepta nō possunt esse h⁹ per se cause nec etiā aliqd eorū per se supple cum pōt eē talis causa: qꝛ continuitas gñationis est perpetua. nullum aūt vnū ꝛ idem generale per se acceptum cōtingit esse perpetuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Manifestū igitur ē ꝙ ꝙ̄uis milies pricipia quedam imobilium quidem: mouētiū aūt ꝛ multa ipsa si ipsa mouentiū corrumpantur: alia vō fiant ꝛ hoc quidem imobile fit: aliud vō mouet: alterum aūt hoc Sed nihilominus est aliquid quod continet ꝛ hoc extra vnūquodqȝ quod est causa eius quod est alia eē. alia vō nō ꝛ continue mutationis ꝛ hoc quidem his. Hec autem alijs causa motus sunt.**

¶ Ostēso ꝙ causa cōtinuitatis gñabilium nō est immediate ipse motor oīno imob'is nec ipsa gñabilia. ostēdit ꝙ opȝ ponere talem cām aliquem motū perpetuū cōprehēdentē oīa talia dicens. manifestū igit̄ esse ꝙ ꝙ̄uis sint milies quedā ꝑn². i. ꝙ̄uis sint multa ꝑncipia de nūo ipsoꝝ qdem imobiliū mouētiuȝ autē ꝛ ꝙ̄uis multa mouentium seipsa corrumpātur. alia vō fiant. i. generant̄ ꝛ hoc qdem in huiusmodi mouente seipm sit imobile aliud vō sit illud qd̄ mouet. i. fit motū. ꝛ alterum aūt sit hoc qd̄ mouet̄ ab eo. i. ab ipo moto. ꝙ̄uis ergo oīa ista vā sint ꝙ mouētia seipsa habēt in se quedā ꝑncipia mouētia imobilia per se ꝛ sūt diuisibilia in per se mouēs ꝛ per se motū ꝛ sunt mlta talia gñabilia ꝛ corruptibilia. Sed nihilomin⁹ tñ: qꝛ ita est aliqd qd̄ ꝯtinet oīa predicta ꝛ hoc sit incōuenēs ea extra vnūqdqȝ eorū qd̄ est cā eius ꝙ oīa esse. alia vō non esse ꝛ est cā ꝯtinue mutationis eoꝝ ꝛ h⁹ supple est ipse motus perpetuus supcelestis corpis uel ipsum supceleste corpus. hoc enī aūt supple celeste corp⁹ est cā ꝙ hec quidē gñabilia sunt cā mot⁹ his gñabilibus hec sunt cā alijs. ¶ Notādū aūt ꝙ alioꝝ generabilium sunt cā alia gñatiua ita ꝙ hec gñatiua sunt cā mot⁹ ꝛ gñationis his gñabilib⁹. alia vō gñatiua sūt cā mot⁹ ꝛ gñationis alijs gñabilib⁹: qꝛ ꝙ̄ ſȝ phȝ sꝑ ꝯtinuat̄ gñatio ꝛ hec gñantia sunt cā hoꝝ gñabiliū ꝛ alia alioꝝ ꝛ sic in infinitū cā est supceleste corpus uel cā est motus sempiternus ꝛ perpetuus supercelestis corporis qui motus ꝛ ꝙ supceleste corpus est aliquid extra oīa h⁹ gñabilia ꝛ sup oīa ipsa ꝛ continens omnia ea. ¶ Deinde cuȝ dicit.

¶ **Siquidem igitur perpetuus motus est: perpetuum erit ꝛ mouens primū si vnū: si vō plura: plura ꝛ perpetua.**

¶ Ostēso ꝙ est dare aliquem motū perpetuū ad perpetuandā gñationē ꝯtinuam. hic ōndit ut dicebat̄ ex perpetuitate talis mot⁹ concludere perpetuitatem motoris primi dicens. ꝙ siquidem igitur perpetuus est motus perpetuū erit ꝛ mouēs ꝑmum. Addit aūt ꝙ si vnū ē tale mouens ꝑmum erit vnū tale perpetuum. si vō plura erunt plura perpetua. Utruȝ autem sit vnum tale mouens aut plura statim patebit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Unum autem magis ꝙ̄ multa: ꝛ finita ꝙ̄ infinita oportet existimare. Eisdeȝ autem accidentib⁹ semper finita magis accipiendu. In his enim que sunt natura oportet finitum ꝛ melius: si contingat eē**

magis. Sufficiens autem si vnum: quod primum imobilium perpetuum cum sit erit principium alijs motus.

¶ Ostenso primum motorem esse perpetuum. in parte ista ut dicebatur ostendit ipsum esse vnum. circa quod duo facit secundum quod dupliciter probat intentum. secunda ibi [manifestum igitur.] Dicit ergo quod si vnum primum mouens magis quam multa: et finita magis quam infinita oportet existimare. tandem enim accipientibus supple eadem accipiendum est magis finita quam infinita et vnum quam multa. si enim eodem modo uel eque bene saluari potest causalitas rerum ponendo vnum primum mouens sicut multa et finita sicut infinita. melius est ponere vnum quam multa et finita quam infinita. Nam in his que sunt natura oportet ponere aliquid finitum et melius est supple ponere finitum quam infinitum et vnum quam multa si contingat i. si accidat. s. idem ponendo vnum et multa et finita quam infinita. subdit autem quod cum sit vnum quidem primum principium de numero imobilium et perpetuum erit magis vnum et magis sufficiens idest erit maxime sufficiens principium motus alijs. frustra ergo ponuntur plura talia principia ex quo ponendo vnum tale primum mouens saluare possumus quod sit sufficiens causa motus omnium aliorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestum igitur ex his est quod necesse est esse aliquod vnum et perpetuum primum mouens. Ostensum est enim quoniam necesse semper motum esse: et continuum esse. Et namque quod semper continuum. Quod autem consequenter non est continuum. At vero si continuus: vnus est. Unus autem si ab vno mouente et vnius quod mouetur. Si enim quoddam aliud et aliud mouebit: non continuus totus motus: sed consequenter. Igitur ex his sciet utique aliqua esse aliquod primum mouens imobile.

¶ Quia hec ratio assignata de vnitate primi motoris videtur esse rhetorica. assignat rationem aliam magis cogentem dicens. manifestum est igitur ex his. i. ex dicendis quod necesse est esse aliquod vnum et perpetuum primum mouens. ostensum est enim quod necesse est semper motum esse et esse continuum et namque quod semper est continuum est. quod autem est consequenter non est continuum. at vero si motus est continuus est vnus. vnus autem motus est ab vno mouente et vnius quod mouetur i. est vnius mobilis. si enim quoddam aliud esset motor et aliquid mouens mouebit: non erit continuus totus motus sed erit consequenter. Ex his utique sciet aliqua esse aliquod primum mouens imobile quod supple est vnum et perpetuum. ¶ Notandum autem vim rationis huius in hoc consistere quod quia motus celi est semper et continuus ideo est vnus. et quia est vnus est vnius mobilis et ab vno motore. diuersi enim motores per se et imediate non possunt facere motum vnum et continuum licet possint facere motus consequenter se habentes. motus igitur primi celi qui est vnus et perpetuus indicat quod est dare vnum primum motorem et perpetuum.

Lectio. XVII.

Et iterum considerans principia mouentium. Esse quidem igitur quedam eorum que sunt: que aliquando quidem mouentur: aliquando autem quiescunt: manifestum est. Et propter hoc manifestum factum est: quoniam neque omnia mouentur: neque omnia quiescunt. Neque alia semper mouentur alia semper quiescunt. Que namque sunt utrobique et potentia sunt habentia huiusmodi quod est aliquando quidem moueri: aliquando vero quiescere: demonstrat de his. Quoniam autem huiusmodi manifesta sunt: uolumus autem demonstrare et duorum utramque naturam: quoniam sunt alia quidem semper mobilia: alia autem que semper mouentur.

¶ Postquam philosophus ostendit primum mouens esse vnum et perpetuum. In parte ista ut dicebatur ostendit ipsum esse omnino imobile. et quia secundum eum motor semper imobilis mouet mobile semper motum. ideo in hoc capitulo utrumque ostendit. videlicet quod est ponere aliquid nullo modo motum sed semper imobile et quod est ponere aliquid semper motum. duo igitur facit. quia primo continuando se ad dicenda distinguit de ipsis mouentibus. secundo exequitur de intento ibi [precedentes autem in his.] Dicit igitur quod et considerans in ipsa principia mouentium possumus probare supple de ipso principio mouente non solum quod sit vnum et perpetuum: sed etiam quod sunt omnino imobile. videmus quidem igitur quod manifestum est esse quedam quedam eorum que sunt que aliquando quidem mouentur: aliquando autem quiescunt et propter hoc factum est. quoniam neque omnia mouentur supple semper neque omnia quiescunt. s. semper neque alia que quiescunt semper quiescunt. neque alia que mouentur semper mouentur. sunt enim aliqua que namque sunt habentia potentiam utrobique. i. ad utrumque videlicet eius quod est. aliquando quidem moueri et eius quod est aliquando quidem quiescere demonstrant enim de his sic esse dicendum ea supple que videmus ad sensum. quoniam autem huiusmodi mobilibus. i. per omnem modum manifesta sunt uolebamus hoc probare: sed illud utrumque duorum uolumus demonstrare videlicet quoniam namque sunt alia quidem semper imobilia alia que semper mouentur. ¶ Notandum autem quod cum supra distinguebatur de motu quomodo reperiatur in entibus dicebatur falsum esse omnia quiescere uel omnia etiam semper moueri et etiam falsum esse omnia que quiescunt semper quiescere uel omnia que mouentur semper moueri. sed uerum est aliqua esse semper imobilia. aliqua vero semper mobilia. aliqua autem aliquando quidem moueri. aliquando quidem quiescere. Quod autem aliqua aliquando quidem quiescunt aliquando mouentur non habet dubium. sed hec duo videlicet quod aliqua semper sunt imobilia. aliqua vero semper mobilia declaranda sunt. ¶ Notandum autem quod licet terra aliquo modo possit dici semper imobilis. simpliciter tamen et per omnem modum imobilis motor primus semper aute motum est supercaeleste corpus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Precedentes autem in hoc proponentes omne quod mouetur ab aliquo moueri et hoc esse: aut immobile: aut quod mouetur et quod mouetur: aut a seipso: aut ab alio: semper deuenimus in hoc accipere: quoniam eorum que mouentur: est principium quod mouetur quidem: quod ipsum seipsum mouet. Omnium autem immobile. Uidemus enim et manifeste esse

huiusmodi que mouēt ipsa seipsa: aut animatorum & animalium genus.

¶ Exegitur de intēto. Circa qđ duo facit fm q duo declaād pmiserat. Primo eni ostendit q est dare aliquid semp & oino imobile ut motorē pm. secūdo pbat q est dare aliqd semp motū ut supcaeleste corpus ibi [at vo si aliqđ.] Circa pmū ita facit: q2 pōndit q est deuenire ad aliqua que mouent ex se. secūdo mouet quādā questionem circa hm mouentia & dissoluit eā tertio ex dissolutione qōnis illius ingrit ueritatē intentā. vz q est deuenire ad aliqđ pm mouēs oino imole. scđa ibi [h aūt & opiones.] 3a ibi [vnde aūt semp mouent.] Dicit ergo q pcedētes in hoc. s. qstio & pponētes q omne qđ mouetur necesse est ab aliquo moueri & hoc a q mouet necesse est eē semp imobile: aut eē qđ mouet & qđ mouet: aut mouet a seipso aut ab alio: q: igit nō ē abire in ifinitū semp deuenientē in h est accipe qm coz que mouent est aliqđ pm qđ mouet qdē supple a seipso qđ ipz sequitur ipm mouet & ulteri9 ēt deueniem9 ad aliqd qđ est oiuz imole. i. oino imole uł oiuz imole: q: ipm seipm mouēs oium. i. ab oi alio: q: nō mouet ab alio sed a seipso. Qz aūt sit dare aliqua mouentia seipsa pz: q: videmus manifeste esse multa huiusmodi que mouent seipsa ut genus aiatorū. i. animalium. animata enim que sunt alia ipsa seipsa mouent. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Hoc autem & opionem obtulerunt ne forte contingat motuz fieri: cū nō sit omnino: propter id qđ in his videmus hoc contingere. Immobilia eniz cum sint aliquando mouentur iterum: sicut videtur.

¶ Mouet qdā qōnē circa alia seipsa mouentia & soluit eā: ex cuius solutione iuestigari ueritas pncipaliter intēta. vz q est dare mouēs aliqđ oino imole. duo ergo facit: q2 pō pponit hm qstionē. 2o soluit eaz ibi [hoc aūt opz.] Est aūt hec qđ illa eadē que superius tāgebat. vz q in maiori mūdo possit eē motus ul nouus cū in aiali siue in minori mūdo h videat ptingē. Ideo ait q h aūt. s. aialia & que mouetur ex se obtulerūt opionē. i. fecerūt nos dubitare ne forte cōtingat motū fieri ul nouuz eū oino pus non sit & hoc pp illđ qđ videm9 in his. i. in hm aialibus ptingere hoc vz q incipiūt moueri cum nullo mō prius mouerent. talia enim cum pus sint oino imobilia. iterū autez mouent sicut videt. dicit aūt sicut vz q: fm ipsum nō ita est sed videtur ita esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc aūt oportet accipe: qm fz vnū motum ipsa mouent: & qđ fm hunc nō proprie. Nō enim ex seipso est cā: sed insunt alij mot9 natura & aialibus: fm quos nō mouentur per seipsa: ut augmētum & decrementū & respiratio: quibus mouet animaliū vnūquodqz quiescens. Cum non mouetur a seipso motū. Hoz aūt causa continens & multa intrantium: ut quorūdam alimentū. Dū coquitur quidē eniz dormiunt. Disgregato aūt surgūt: & mouens seipsos: cū pmū pncipium extra sit.

¶ Soluit qōnē ppositā cui9 solutio vtualiter supius tacta fuit. dicit ģ q opz antez sic accipe. qm aialia mouēt seipsa fz vnū motū ut fm ubi & opz accipere q ēt fm hūc motū nō pprie. i. nō p oēm modū causa est in aiali ex seipso. sed ipsis aialibus insunt alij mot9 nā. i. nāliter fm quos non mouent p seipsa ut augmentū: decremētū: & respiratio qb9 motib9 mouet aialiū vnūqđqz qescēs a motu locali. aial eniz nō mouē motu locali mouet motib9 talib9 & cū mouet illis motib9 nō mouet motū a seipso nec ipsum aial est ex se cā hoz motuū: sz cā hoz motuū ē ipz ptinēs ut aer: aut celū qđ alterat aial & multa eoruz q isunt ut calor nalis & alimētant & alia p que alterat aial a qb9 alterationib9 & motib9 nālib9 sumūt originē mot9 locales: qb9 aial seipz mouet ut pz: q2 alimētū est cā qrūdā motuū qbus aial seipm mouet. dū eni coquit qdē alimētū dormiunt aialia. disgregato aūt. i. digesto alimēto & qescēte motu illo q fit ex suis digestionib9 ex alimēto surgūt aialia & mouēt seipsa. tum m pnm pm hui9 mot9 sit ex aial. i. fit aliđ extrāeū ab aiali. Nā hm pm pnm ē ipz ptinēs alterās aial uel ipz alimētū. ¶ Notā dū aūt q sic in toto vniuerso nūqz icipit ul' mot9 nou9 nisi fm pbz aliqd aliđ pus moueat ita in aiali nō icipit motus nouus nisi aliqs alius mot9 pcedat ut si aial surgat a dormitiōe hunc motū pcessit ille mot9 fact9 cū digerebat alimētū. si vo aial vigilās uadit ad aquaz frigidā. hūc motū pcessit motus calefactiōis in corpore rōne cui9 appetit frigidū. Nunqz enim est aliqs mot9 localis q aial mouet seipm nisi motū illuz pcedat mot9 aliqs nālis. utrū aūt necesse sit aial inclinari per appetitū fm ei9 passiones insurgētes ex motib9 nālib9 nō est pntis speculatiōis. nō spectat eni ad pnis scire utrū tales mot9 necessitent aial ad uolendū. sufficit eni scire tales mot9 nāliter factos pcedere mot9 qbus aial seipz mouet. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū aialia moueant seipsa. Dicendū q omne qđ mouet uel mouet a pn° intrinseco. & tūc dicit moueri ex se. uel mouet a pn° extrinseco & h dupl'r: q2 huiusmodi pnm extrinsecū uel est pferēs vim passo & sic mouent motu nāli ut grauia & leuia ul' nō est pferēs vim passo & sic mouent motu violēto. grauia enim mouent a generāte nāliter: q2 generās lz sit pnm extrinsecū cōfert tamē ipsi grauia quādā vim & quandā formā per quā mouet deorsum. Sz ipellēs grauia sursuz nullā vim cōfert eis per quā nāliter sic moueant sed soluz mouet ea impellendo. sic igit differūt hi tres motus: q2 mot9 ex se est nālis: q2 est a pn° intrinseco. mot9 vo factus a generante est ēt nālis: q2 & si est a pn° extrinseco: est tamē a pn° cōferēte vim passo. sed mot9 fact9 ab impellēte est simpl'r violētus: q2 est a pn° extriseco nō pferēte vim passo. moueri ģ ex se est moueri a pn° intrinseco: & q2 sic mouent aialia predēdum est ea moueri ex se. possum9 enim dicere q lz sufficiat ad hoc q aliqd moueat ex q habent i se pnm per qđ moueat seipm. est tamē spālis via ad oñdēdū aial mouere seipm: q2 cū ipsius mot9 nālis si sit magis causa mot9 fact9 ex se q mot9 fact9 a gñante. hec est diuīta inter utrūqz motū: q2 motū a gñante fm q huiusmodi est nō hēt in se pnm per qđ moueat per se sed solum per qđ moueat. forma eni grauis lz sit rō mouēdi. tñ ut supra pbabat. fora est rō quā generās moueat. nō est aūt p se rō per quā graue moueat actiue. sed soluz est rō ut p eā moueat passiue

graue enim per formã suã sufficienter declaraẽ ad vnam differẽtiã positionis ut deorsũ ꝓpter quod per se deorsum seipꝫ nõ mouet:sed si mouet se hoc est per accidẽs:qꝛ qđ est in actu graue nõ est in potẽtia essentiali ut sit deorsum sed solũ in accidẽtali Sed aial ut moueẽ motu aiali nõ sufficiẽter determinaẽ ad vnã dĩntiaꝫ positionis sed ipm determinat seipm per appetitũ qđ eniꝫ nõ posset nisi seipꝫ moueret. ℭ Ulterius forte dubitaret aliqs ꝙ magis moueẽ ex se an celũ an aial. Dicendũ ꝙ ſm aliqd magis moueẽ ex se aial ꝙ̃ celum. simplr tñ magis moueẽ celũ ex se ꝙ̃ aial. illud eni dicit moueri ex se qđ nõ moueẽ ab alio. corpꝰ eniꝫ aialis quodãmodo minus moueẽ ab alio ꝙ̃ celũ. simplr tñ magis moueẽ ab alio ꝙ̃ illđ. Nã si corpus aialis cõparaẽ ad motorẽ ꝓpriũ nõ inueniemus ibi minorẽ alietatẽ. aia enim in aiali que est per se mouens minus hẽt de alietate respectu corporis qđ est ꝑ se motũ ꝙ̃ intelligẽtia ꝛ aia celi respectu celi. Nã aia in aiali lꝫ habeat aliã essentiã ꝛ aliã rõnem qditatis ꝙ̃ corpus nõ tñ habet aliđ esse nec aliđ ubi. ex aia enim ꝛ corpe in aiali resultat vnũ esse sicut ex mã ꝛ forma. motor vo celi a corpe celesti nõ soluꝫ habet aliã rõnem qditatis sed etiã habet aliđ esse lꝫ non habet aliđ ubi. ex motore eni celi ꝛ celo nõ fit vnũ ſm esse ut patet per cõmẽtũ in hoc 8° ꝛ ide sub a orbis comparãdo ꝙ̃ motũ celi ꝛ aialis ad suos motores ꝓprios tãtũ inueniemus motũ aialis minus eẽ ab alio ꝙ̃ motũ celi:simplr tñ ꝛ absolute motꝰ aialis est magis ab alio: qꝛ ad hũ motũ cõcurrit ꝯtinens ꝛ alia extranea et cẽtra nãles motꝰ. simplr eni motus aialis quo seipꝫ mouet fit magis ab alio ꝙ̃ motus celi:qꝛ nõ tot extrinsec a cõcurrũt ad hoc ꝙ celũ moueaẽ sicut aial hoc ꝙ moueaẽ aial. hic est ergo ꝙ phũs ait ꝙ ſm hũc motũ ſm ꝙ aial seipsum mouet non ꝓprie idest nõ per oẽm modum cũ est animal:qꝛ primũ pncipium talis motus videẽ esse ab extra cũ motus quo animal seipm mouet psupponat motũ naturalẽ factũ a pncipio ꝛ extrinseca. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Unde non semper mouentur continue a seipsis. Aliud enim est mouens ipm qđ mouetur ꝛ mutãs ꝛ vnumquodqꝫ mouentium seipsum. In omnibus autẽ his mouetur primum mouens:ꝛ causa ipsiꝫ seipsum mouendi a seipso ſm accidens tñ. Mutat enim locum corpus. Quare enim ꝛ quod in corpore existens ꝛ necessario mouens seipsum. Ex quibus est scire qꝛ si aliquid est imobilium quidem mouentium autem ꝛ ipsorum que ſm accidens mouentur:impossibile est continuũ motum mouere.

ℭ Ex his que dixerat ostendit primũ mouens eo ꝙ moueat motu sempiterno esse imobile per se ꝛ per accidens. Ad cuius euidentiã sciẽdũ ꝙ si aliquid nõ semꝑ mouetur ſm phũm duplex est causa. uel qꝛ moueẽ a re mobili per se. uel qꝛ moueẽ a mobili per accidens. utroqꝫ enim mõ animalia nõ semper moueñ. Nã cũ moueanẽ ab aere cõtinente ꝛ a celo:qꝛ talia sunt per se mobilia nõ semꝑ eodẽ modo cõparanẽ ad aial:patet ꝙ talia nõ solum causabũt in animali motũ sed quietẽ ꝛ nõ solũ causabũt vnũ motũ sed etiã motꝰ oppositos. sic eni imaginari debemus ꝙ prout celũ habet diuersũ aspectum ad animal ꝛ prout aer diuersimode afficit aial:surgũt in animali diuerse passiones ex quibꝰ oriri habent diuersi appetitꝰ. Nã propter huiusmodi passiones aliqñ animal cõpetit quiescẽ aliquãdo moueri ad vnã partẽ aliqñ ad aliã propter qđ animal nõ semper cõtinuat motũ nec supple moueẽ eodeꝫ motu. 2° animalia nõ semper moueñ:qꝛ motor in eis ut animam mouẽdo moueẽ per accñs quare si ab aliquo motore debet esse motꝰ ꝯtinuus nõ esse debet mobile per se nec ẽt per accñs. Tria ergo facit: qꝛ pmo ex his que videmus in aialibꝰ ostẽdit ꝙ motus cõtinuꝰ nõ põt esse nec a mobili per se nec a mobili per accidẽs. 2° ex his que dixerat ostẽdit motorẽ pmo mouentẽ motũ cõtinuũ nõ moueri nec per se nec per accidẽs. 3° remouet quandã cauillationẽ possibilẽ fieri circa predicta. scða ibi quare si necesse. Tertia ibi nõ ẽ mirũ de. Dicit ergo ꝙ vnuꝫ qꝛ. s. aialia moueñ a cõtinente. sequiẽ ꝙ non semꝑ moueñ ꝯtinue a seipso. Nã in eis est mouẽs aliđ i. extrinsecũ ꝛ huiusmodi mouẽs est ipm qđ mouetur. i. est mouens motũ ꝛ est mutans aial qđ est de numero mouentiũ seipm ad vnũquẽqꝫ motũ. vna ergo causa quare aial nõ se ꝯtinue mouet est qꝛ aliqđ mouẽs ꝛ motũ extrinsecuꝫ ab aiali est cã quare aial moueaẽ ſm vnũquẽqꝫ motũ. alia aũt cã est:qꝛ in oĩbus his pmũ mouẽs qđ est causa mouẽdi ipꝫ animal a seipso moueẽ ſm accidẽs. Nã corpꝰ mutans locũ. quare ꝛ ipsuꝫ mouẽs. i. ipsa aia existens in corpe mouẽdo corpus per se mouet seipꝫ per accidens. ergo sunt ex quibꝰ est. i. ꝯtingit scire ꝙ si aliquid de numero ipsorũ mouentiũ moueẽ ſm accidens impossibile est talẽ motũ mouere motũ ꝯtinuũ. ℭ Notandũ autẽ has duas causas per q̃s ostensum est animal nõ continue mouere seipꝫ in vnã causaꝫ incidũt. nã prima roboraẽ per secũdã. aial eniꝫ nõ mouere cõtinue seipm:qꝛ mouetur a cõtinente extrinseco. ideo ueritatẽ habet:qꝛ si animal motũ naturaliter a cõtinente mouet seipm ex se in mouẽdo seipm ex se animal moueẽ per accidẽs:qꝛ si tñ animal sic moueret seipm per accidẽs motũ a cõtinẽte ꝙ in tali motu aia mouens aial nõ moueretur ꝑ accñs nõ esset incõueniens motũ aialis esse continuũ. ℭ Notandũ etiã ꝙ cũ dicimus ꝙ motũ continue oportet moueri a motore imobili per se ꝛ per accidẽs. oportet intelligi de motu illo quo aliquid moueẽ ex se siue oportet intelligi de motu causato a motore ꝓprio intrinseco. nunqꝫ enim aliqs motꝰ ex se cõtinuaẽ nisi motor ꝓprius illiꝰ sit imobilis ꝑ se ꝛ per accidẽs. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quare si necesse est quideꝫ continue eẽ motum:esse oportet aliquod primuꝫ mouens imobile ꝛ non ſm accidẽs:si debet sicut diximus in his que sunt esse incessabilis quidam ꝛ imortalis motus:ꝛ manere ens in seipso ipsi ꝛ in eodem principio manente necesse ꝛ omne manere:quod continuum est ad principium.

ℭ Ex his que dixerat concludit motorẽ primuꝫ esse imobilẽ per se ꝛ per accidẽs dicẽs ꝙ si necesse qdẽ

est aliquẽ motũ eẽ ꝯtinuũ ⁊ ꝑpetuũ opꝫ aliqd eẽ p^m mouẽs imobile omnino ⁊ nõ moueri ꝫ accñs. sed sicut diximꝰ si in hijs que sunt dĩ eẽ motꝰ imortalis ⁊ incessabilis. ostensũ eni fuit supra ꝙ in entibꝰ opꝫ eẽ motũ sempiternũ ⁊ icorruptibilẽ. ⁊ q2 sic est opꝫ ipm esse p^m mouẽs manere in seipso ⁊ in eodẽ statu. ꝓnꝰ eni manẽte in eodẽ statu necesse est qꝺ cõtinuũ est ad p^m ut corpꝰ qꝺ imediate mouet ab ipo necesse est manere semꝑ idest perpetuari semꝑ ꝫm eundẽ motũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non est autem idem moueri ꝫm accidens a seipso ⁊ ab altero. Ab altero qdẽ enim inest ⁊ eorũ que sunt in celo qbusdam principijs quecunqꝫ ꝫm plures feruntur motus: alterum autem corruptibilibus solum.

¶ Remouet quãdã cauillationẽ possibilẽ fieri circa pretacta. dixerat eni ꝙ q2 aĩal mouet ab aliquo cõtinente extrinseco. iõ nõ ꝯtinuat motꝰ eiꝰ ex quo videt seq ꝙ orbes celestes inferiores nõ semꝑ cõtinue moueant: q2 mouent ab orbibꝰ supiorbꝰ cõtinẽtibꝰ. soluit aũt hãc obiectionẽ: q2 nõ est silẽ de aĩali ⁊ de illis orbibꝰ. nã aĩal sic mouet ab extrinseco ꝙ aĩa que est motor eius mouet per accñs ꝫ se: sed orbes iferiores sic mouent per accñs a superiorbꝰ ꝙ motores ꝓprie inferiorũ orbiũ nõ mouentur per accñs ꝫ se sed solũ rõne alteriꝰ ut rõne orbiũ quorũ sunt motores. iõ ait ꝙ nõ est idẽ moueri per accñs a seipso ꝫ se ⁊ moueri ab alio ꝑ accñs ⁊ rõne alteriꝰ. ab altero qdẽ eni .i. moueri ꝑ accñs rõne alteriꝰ inest qbusdã pncipijs mouẽtibꝰ .i. quibusdã motoribꝰ siue qbusdã intelligẽtijs eorũ .i. de nũo eorũ motorũ siue de nũo eorũ pncipiorũ que sũt in celo ut quecũqꝫ spere celestes ferunt plures motus .i. ꝫ plures motꝰ. motores eorũ supple moueat per accñs rõne alteriꝰ sed alterũ per accñs ut moueri per accñs ꝫm se inest tñ solis corruptibilibus .i. inest solis motoribꝰ aĩaliũ corruptibiliũ. ¶ Dubitaret forte aliqs utrũ motores sperarũ celestiũ sint mobiles. dicẽdũ ꝙ moueri aliqd põt intelligi duplicit' uel ꝑ se uel ꝑ accñs. sed per accñs dupl'r ul' ꝫm se uel rõne alteriꝰ. oẽs enĩ motores mouẽtiũ seipsa oẽs anime sunt imobiles ꝑ se. anime m̃ corrupubiliũ aĩaliũ lꝫ sint imobiles per se tñ sũt mobiles per accidens ⁊ per se ⁊ a se. aĩe ṽo celorũ siue motores propter eorũ nõ sunt mobiles per se nec etiã mouent per accidẽs ꝫm se uel a se. aliquando tñ illorũ motorũ utputa motores sperarũ inferiorũ motarũ diuersis motibꝰ possunt dici moueri per accidẽs rõne alterius ut rõne sperarũ quas mouent ut ergo intelligat diuersitas istorũ modorũ. vꝫ ut appareat quõ differt modus per se a mõ per accidẽs. ⁊ quõ modus per accñs ꝫm se a mõ per accidẽs rõne alteriꝰ. Sciendũ ꝙ aliter dicimꝰ corpus q̃ꝫ cõtentũ in loco cõtineri a loco. ⁊ alr' subam cõtentã cõtineri a loco. ⁊ aliter celũ ꝯtineri a loco q̃ꝫ tũ eni contẽtũ a loco cõtinetur a loco per se ⁊ ꝫ ꝙ huiusmodi: q2 in eo ꝙ q̃ꝫtũ est in loco se cõmensurat ⁊ cõtinet ab ipso. subam ṽo a loco cõtentã dicimus cõtineri ab ipso loco nõ per se sed ꝑ accidens qꝺ est ꝫm se. Nã lꝫ suba ut suba est non habeat ꝙ ꝯtineat loco nec ꝙ sit hic sed ꝉ ꝯueniat ei per q̃ꝫtitatẽ. ꝓ tñ suba fortis cõtinet a loco. est igr̃ illa fortis in loco ꝫm accñs. attamẽ hoc per accñs est ꝫm se: q2 ipsa suba fortis cõtinet a loco sed celũ ꝯtinet a loco nec per se nec per accñs ꝫ se sed per accidẽs rõne alteriꝰ: sed dicimus celũ cõtineri a loco: q2 cõtinere eius a loco cõtinet. nõ ergo sic ꝯtinet a loco celũ ut suba que est in forte: q2 ipm celũ nõ cõtinet a loco sed solũ aliqd eius ut cẽtrũ sed ipsa suba fortis cõtinet lꝫ hoc cõpetat ei per accñs ut per q̃ꝫtitatẽ. qꝺ ergo dictũ est de ꝯtineri a loco dicẽ possumus de moueri in loco. Nã corpꝰ mouet in loco ꝑ se. aĩe tñ aĩaliũ corruptibiliũ mouentur in loco nõ per se sed per accidẽs: lꝫ tñ hoc per accñs est ꝫ se. Nã cũ huiusmodi aĩe sint forme corporũ motis corporibus ipse aĩe mouent. cõpetit ergo huiusmodi aĩabus moueri per accñs ut per motũ corporũ huiusmodi m̃ per accñs ⁊ est per se ⁊ est a se: per se est: q2 ipse aĩe mouent motis corpibꝰ. a se est: q2 cũ aĩa non possit mouere corpꝰ nisi moueat ⁊ ipsa que est forma corporis mouendo corpus per se mouet a se per accñs. sed aĩe celorũ nõ mouent per se: q2 nõ sunt corpa nec mouent per accñs ꝫm se: q2 nõ sunt ꝓprie forme corporũ. moto eni celo nõ mouet motor eius per accñs nec ꝫm se nec a se. nõ ꝫ se: q2 nõ mouet ipse motor ꝫm se eo ꝙ celũ moueat: nec ẽt moueat a se: q2 motor celi eũ nõ sit ꝓprie forma celi nec ex eo ⁊ celo fiat vnũ ꝫm esse mouẽdo celũ ꝑ se nõ mouet a se per accñs. Si ergo motor celi mouet per accñs hoc est solũ rõne alterius ut q2 corpus ab eo motũ mouet per accidẽs. ꝓpter hoc motor eiꝰ dicat moueri per accidẽs. accipiẽdo eni per accidẽs large ꝫ ꝙ omne nõ ꝓpriũ dĩ per accidẽs cũ orbes inferiores habeãt duos motꝰ ut patet ẽt modicũ expertis in astronomica sciẽtia quorũ vnꝰ est ꝓprius nec ille quo mouent ab occidẽte in oriens sup polos ꝫodiaci. aliũs autẽ nõ ꝓprius ut ille quo raptu supioris celi mouent ab oriente in occidens sup polos mundi. motus ergo iste qui nõ est eis ꝓprius large põt dici per accidẽs. hoc ergo viso leue est vidẽ quõ mouent motores inferiorũ orbiũ. Nã sicut terra est aliqd celi q2 est cẽtrũ eius sicut spera celestis est aliqd sui motoris: q2 est ꝓpriũ mobile ipsius: ꝙ sicut celũ continet a loco ꝑ accidens nõ ꝫm se sed solũ ratione alterius ut rõne terre que est aliqd eius. sic intelligẽtia mouens inferiorẽ orbẽ mouet per accidẽs nõ ꝫm se sed rõne alterius ut rõne orbis qui est aliqd eiꝰ ⁊ est ꝓpriũ mobile ipsius ut dicat intelligẽtia siue aĩa celi moueri per accidens: q2 spera mota ab eo motu mouet nõ ꝓprio ⁊ per accidẽs. hoc aũt apparet ꝙ si motum ex se mouet ab alio extrinseco cõtinente nõ oporteat motũ eius discõtinuari nisi sic moueat ab alio ꝙ contingat motorẽ eiꝰ ꝓpriũ moueri per accñs ꝫm se uel a se: q2 ut patet non uerũ est in aĩabus celorũ lꝫ uerũ sit in aĩabus aĩaliũ. ille ergo due cause quare motꝰ aĩalis nõ est perpetuus ⁊ cõtinuus ut dicebat supius in vnã incidũt. Nã si sic moueret aĩal a continẽte extrinseco ꝙ motor eius nõ moueret nec ꝑ se nec ꝑ accñs ꝫ se ut accidit in motoribꝰ celorũ nõ oporteret motum eius discontinuari. Esset autẽ ulterius dubitãdũ vnde sequitur hec ꝯñtia ꝙ q2 aĩe celorũ mouẽdo celos nõ mouẽt seipsas per accidẽs. iõ põt perpetuari motꝰ eorũ. nõ aũt perpetuari põt motꝰ aĩarũ aĩaliũ que mouẽtur ⁊ mouentur seipsas per accidẽs sed declaratio huius infra patebit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero si aliquod est semper huiusmodi mouens quidem: immobile autem ipsum & perpetuum necesse est & primum quod mouet ab hoc perpetuũ esse. Hoc autem est manifestum quidem: & ex eo q non possibile aliter generationẽ & corruptionem & mutationes alijs: nisi aliquid moueat quod moueat. Immobile quidem enim eundem semper mouebit eodem modo & vnum motum: velut nihil ipsum mutans ad id quod mouet. Quod autem mouetur ab eo quod mouet quidẽ: moto aũt ab imobili iã propter id quod aliter & aliter se habet ad res non eiusdẽ motus erit causa: sed propter id quod in contrarijs locis aut speciebus sunt contrarie exhibebit motũ vnũquodq alio rum: & aliquando quidem quiescens: aliquando autem motum.

¶ Ostenso quomodo primũ mouens semper mouet & est imobile olno h ostendit q pm motũ ut celum semper mouet & est perpetuo motũ. Circa qd duo facit: quia pmo facit qd dictũ est. secũdo epilogat circa determinata ibi, manifestũ igitur. Dicit ergo at vo si. i. q: est aliqd semp huiusmodi mouens imobile autẽ ipm. i. sm seipsũ & perpetuum: q: ergo sic est necesse est & qd mouetur ad hoc primũ idest imediate esse perpetuũ. hoc autẽ manifestũ est ex eo quidẽ q nõ est possibile aliter esse generationẽ & corruptionẽ & omne huiusmodi mutationẽ alijs. idest in aijs ut in huiusmodi iferiorib nisi aliquid moueat qd moueat. sm enim phm gñabilia & corruptibilia imediate moueri nõ possunt a motore imobili sed imediate mouet a motore moto. oportet igit q imediate mouet a motore imobili est perpetuũ. Nã imobile supple quidẽ mouebit eodẽ mõ & semp mouebit vnum motũ & sic ipm nihil est mutãs ad id qd mouet. i. respectu eius qd mouet: q: non mutat ipm diuersimode qd mouet ab eo qd mouet. moto qdẽ ab imobili iã propter id quod huiusmodi motũ ab imobili aliter & aliter se habet ad res hic inferius existẽtes eiusdem mot causa nõ erit sed ppter id qd in cõtrarijs locis: aut in ptrarijs speciebus. i. in cõtrarijs dispõnib sunt res hic iferi existẽtes ipm celũ motũ ab imobili ptrarie exhibebit motũ. i. cõtrarie mouebit existẽtia hic inferi ita q vnũquodq alioꝝ hic iferi existẽtiũ. aliqñ aũt erit quiescẽs aliqñ aũt erit motũ. ¶ Notãdũ aũt phm habuisse pro principio q idẽ manẽs idẽ semp facit idẽ. ideo motũ imediate ab imobili est perpetuũ & supple motũ. ut h saluaret motũ generationis & corruptionis hic inferi posuit itelligẽtiã imediate mouẽ celo imediate celo moto ppter diuersitatẽ aspectuũ causare & diuersitatẽ motuũ in his inferioribus. Sed q possint ab imobilib imediate & de nouo pduci mobilia fuit superius declaratũ. ¶ Notandũ etiã duplicem esse causam quare celũ diuersimode mouet hec iferiora. pria est diuersitas motoꝝ. Nã vn homo refrigidat a celo & alius calefit: q: est vnus in loco ubi dñantur signa calida & est pxiquius soli: utputa si sit versus meridiem. Alius aũt est ubi dñant signa frigida vel est remot a sole: ut q: est in plaga septẽtrionali. Alia causa esse pt diuersitas specierũ siue diuersitas naturarũ & dispõnũ: ut q: alteri speciei & alterius nature & alterius dispõnis est cera q lutũ. Si in eodẽ loco essent ambo: tñ vnũ induraretur a sole & aliud molificaret: q: ergo sic diuersificãtur influentie celestes in hec inferiora sequitur q aliqua quiescunt aliqua mouent vno motu aliqua alio. ¶ Dubitaret forte aliqs: q: videt hic phs demõstrare circulariter cũ per motũ perpetuũ ostendit imobilitatẽ pmi motoris & per imobilitatẽ motoris primi ostendat aliquid perpetuũ esse motũ. Dicendũ q nõ cõtingit circulo demõstrare. possumus enim per cãm probare effectũ & per effectũ cãm sed propter hoc nõ est ibi circularis demõstratio. circulus enim est ab eodẽ in idẽ per idẽ: sed nos sic demõstrando nõ pcedimus a cã in cãm per idẽ & per eũdẽ modũ. imo cũ per cãm pbamus effectũ facimus determinatione ppter qd. cũ autẽ demõstremus cãm per effectũ: tũc facimus demonstrationẽ q:. ¶ Alteri forte dubitaret aliquis: q: videtur phus petere qd est in pncipio. Nã cũ pbet celũ moueri perpetuo: q: motor ei est imobilis supponẽdo perpetuitatẽ mot celi ut pbet imobilitatẽ motoris primi. supponit qd debet probare. Dicendũ q perpetuitatẽ mot celi si considerant vie eius dupliciter pbat. primũ fuit ppter cõtinuitatem generationis. Nã q: causa cõtinue generationis est aliqd mobile cum illud mobile nõ possit esse corporale: quia nullũ corruptibile per se sumptum nec oia corpalia vniuersalit accepta ut supra probabatur potest esse causa continue generationis. opz ergo dare aliqd mobile perpetuo motũ ut celũ per cuius motũ perpetuet hic generatio & corruptio. scdo pbauit hoc idẽ per primũ motorẽ immobilẽ: q: a motore imobili perpetuo mouẽte opz imediate moueri corpus perpetuo motũ. cũ ergo phus pbat imobilitatẽ primi motus per perpetuitatẽ motus celi & postea pbaret causa: si huiusmodi perpetuitatẽ pbando absolute supponeret imobilitatem motoris primi: peteret qd est in principio. Sed supponit eam ab eo qd fuit superius declaratũ. vz q oportet esse corpus perpetue motũ ut perpetuo generationẽ causet. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Manifestũ igitur factũ est ex dictis & qd sm principia dubitauimus. Quoniã igitur non omnia: aut quiescunt: aut mouẽtur: aut alia semper quidem mouentur: alia vero semper quiescunt. Sed quedam aliquando quidẽ: aliquando non. Huius enim causa manifesta nunc est: quoniam alia quidẽ ab imobili mouent perpetuo: vnde semper mutantur. Alia vero ab eo qd mouet & mutato. Quare et hoc necessarium est mutari. Immobile autem sicut dictum ẽ: sic simpliciter & similiter et in eodem permanẽs vnũ et simplicẽ mouebit motum.

¶ Epilogat circa detmiata dicẽs q ex his dictis igit

sic factū manifestū est q̃ sm principia .i. q̃ a principio dubitauimus. videlʒ q̃ non oia: aut quiescunt aut mouent: aut alia quidē que mouētur semp mouentur. alia vo que quiescūt semp quiescere: ita q̃ nihil vnū ⁊ idē cōtingat aliquando qescere aliquādo moueri. oia enim hec falsa sunt: sed ɔtingat aliquando qdē supple moueri. aliquando aūt nō. huius enīʒ causa nūc manifesta est per iam dicta: quoniā alia quidē mouētur ab imobili perpetuo: vnde semper mutant ut celestia. alia vo ut hec inferiora mouent ab eo qḋ mouētur ⁊ a mutato .i. a celo qḋ mouetur ⁊ mutaf: quare ⁊ hoc qḋ videmus in his inferioribus necessariū est mutari. hec ergo inferiora mutant .i. non perpetuātur in suo motu: sed celū perpetuatur: q2 imobile sicut dictū est mouet sicut simpliciter ⁊ sicut sliter ⁊ sicut semp in eodeʒ statu pmanens: quare causabit vnū ⁊ simplicē motū. bene ergo dictuʒ est qḋ aliqua sunt semp imobilia ut motores celoꝝ ⁊ maxime motor pmus. Aliqua vo semp mota ut celestia mota imediate a motore immobili causante vnū ⁊ simplicē motū. aliqua vo aliquando mouentur: aliquando quiescūt ut hec inferiora non imediate mota a motore immobili: sed a motore moto ut a celo. Lectio. XVIII.

a **T**Uo aliud facientibus pncipiū magis erit de his manifestū. Cōsiderādū enī est utrū aliquē motū ɔtingit eē ɔtinuuʒ: aut nō: ⁊ si ɔtingit qs hic: ⁊ qs pmus est motuū. Manifestum aūt q̃ siqdē necessariū est semp motū esse. Primus aūt hic ⁊ ɔtinuus: q2 pmū ɔtinuum mouēs mouet ipsuʒ motū: necessariū est vnū ⁊ eundem esse ⁊ continuū ⁊ primuʒ.

¶ Totus iste octauus ut patet per precedēcia diuidi habet in quatuor partes. nā in pma parte determinatur de eternitate motus. in scd̄a de imobilitate primi motoris. in 3ª de ppetuitate ⁊ vnitate eius. in 4ª vo de ipartibilitate ⁊ infinitate ipsius. expeditis igit tribus partibus in hac quarta parte determinat philosophus de infinitate ⁊ ipartibilitate motoris primi. via aūt ipsius ad inuestigandū infinitatē ⁊ ipartibilitatē primi motoris ex eo q̃ est dare aliquē motuʒ pm continuū sm quem mouet motor primus corpus celeste tēpore infinito. duo ergo facit. q2 p̄ probat motū localē esse pmū ⁊ cōtinuū. scd̄o per huiusmodi primū motū cōtinuū probat ipartibilitatē ⁊ infinitatē motoris pmi ibi ⌊ Quod autem B necesse est ipartibile esse. ⌋ Circa pmū duo facit. q2 primo probat solū motū localē esse primū ⁊ continuū. secūdo uenatur quis sit ille motus localis quē oportet esse pm ⁊ cōtinuū. ostēdēs huiusmodi motū esse circularē tm̄ ibi ⌊ Quod aūt cōtingit ⁊c. ⌋ Circa pm duo facit. q2 primo ɔtinuat se ad dicenda. secūdo exeqtur de intēto ibi ⌊ tribus autē ⁊c. ⌋ Dicit ergo q̃ facientibus aliud principiū .i. aliā ɔsiderationē magis erit manifestū de his supple que cōpetunt motori. imo cōsiderandū est enīʒ utrū aliquē motū contingit esse continuū ⁊ si cōtingit quis est hic motus qui est ɔtinuus ⁊ qui est primus motuū. manifestū enim est q̃ siquidē necessariū est semper motū esse. primus aūt motus ⁊ cōtinuus est hic: qm̄ supple motor primus facit: ⁊ q2 ipsum pm mouens mouet ipsuʒ motū primū ⁊ continuū necessariū est vnū ⁊ eundē motū esse primū ⁊ continuū. ¶ Notandū autē q̃ semp premisse sunt principia eius qḋ cōcluditur ⁊ si nō sunt principia essendi: saltē sunt principia inferēdi. inuestigare ergo an sit dare primū motū ⁊ continuū ⁊ quoddaʒ principiū inferēdi ⁊ inuestigandi de his que cōpetūt motori primo: q2 ex hoc ꝓbabitur ipsuʒ esse impartibilē ⁊ infinitū. ¶ Notandū etiā q̃ si aliquis motus dz eē primus ⁊ ɔtinuus necessariū est q̃ sit ille quē imediate mouet motor pmus: ⁊ q2 sm philosophū motor pmus imediate nō mouet nisi vnū ⁊ eundē motum necesse est vnū ⁊ eundem motum esse continuum ⁊ primum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **T**ribꝰ aūt existentibus motibꝰ alio qdē sm magnitudinē ⁊ alio sm passioneʒ: ⁊ quodā sm locū: quē uocamus loci mutationē: hūc necessariū est pm eē: ipossibile enīʒ est augmētū esse alteratione nō pexistēte Quod enī augmētaf: est quidē tanq̃ silī augmentef: est autē tanq̃ dissilī. Cōtrariū enim alimentū dr cōtrario. Addicitur aūt omne factuʒ sile silī. Necesse est igitur alterationē in cōtraria eē mutationē.

¶ Exeqtur de intento. circa qḋ duo facit. q2 p̄ ostendit motū localē esse pm. 2º probat esse continuū ibi ⌊ q̃ aūt loci mutatio. ⌋ ¶ Ad euidentiā aūt prime partis sciendū q̃ pm quantū ad p̄sens spectat quadrupliciter dici pōt. causalitate ɔnīa tēpore ⁊ dignitate siue pfectione. Non est autē idē esse prius causalitate ⁊ ɔnīa. Nā ɔsequentia prius est a quo non ɔuertitur cōsequentia. Nā posita causa ꝓpria ⁊ imediata non ipedita ponitur effectus ⁊ ecōuerso. ois ergo cā causalitate precedit suū effectū. non aūt p̄cedit ipsuʒ ɔnīa. quomodo aūt differāt abinuicē. alij modi prioritatis nō habet dubiū. Duo ergo facit. q2 primo ꝓbat motū localē esse p̄orē alijs motibus causalitate. secundo ꝓbat ipsuʒ esse priorē alijs modis prioritatis ibi ⌊ Amplius ⁊ his cōsiderantibus. ⌋ Circa primū duo facit. q2 primo ꝓbat motū localē precedere motus alios causalitate loquēdo de motu sm opinionē ꝓpriā. secūdo ꝓbat hoc loquēdo de hoc sm opinionē aliorum ibi ⌊ amplius autē oiuʒ. ⌋ In prima parte intendit talē rationē. non sunt nisi tres motus. vz motus sm magnitudinē alteratio ⁊ loci mutatio: sed alteratio p̄cedit motū sm magnitudinē. loci mutatio p̄cedit alterationē. ergo loci mutatio precedit alterationē ergo loci mutatio precedit oēs alios motꝰ. In hac autē ratione sic procedit. q2 primo ꝓbat q̃ alteratio p̄cedit augmentū. 2º ostēdit q̃ loci mutatio precedit alterationē ex quibus seqtur motū localē esse p̄oreʒ alijs motibus. 2º ibi ⌊ at vo si alteraf. ⌋ Dicit ḡ q̃ tribus existentibus motibus: alio qdē sm magnitudinē ⁊ alio sm passionē .i. sm qualitatē ⁊ sm locū quendā quē uocamus loci mutationē hunc .s. motū sm locū necessariū est esse pm. Impossibile enim est augmētū esse alterationē nō existēte esse. augmētatū enīʒ siue qḋ augmētaf est qdē tanq̃ sile ⁊ est tanq̃ dissimile. Contrariū enim alimentū dicif ei cui addif uel adijcif. ideo cū est in fieri est dissile. factum aūt necesse est simile simili addi. Necesse igit alte-

rationē.i.per alteratione ꝯ ꝯtrariū mutare:quare necesse est alteratione precedere augmētū. ¶ Notandū aūt ꝙ ga agens facit potentia tale actu tale ꝛ ga passum tale est in po^a quale est agens ꝯ actu: oportet passuꝫ in principio passionis ꝛ dū est potētia tale esse dissimile ab agēte.ꝯ fine v° o ꝛ quando iaꝫ factū est actu tale esse sit.e:quare alimētū additū mēbro ꝙ ꝯuersum est in mēbrū ꝛ augmentat ipsum est in pncipio dissiꝉe.in fine v° quando iaꝫ est factū mēbrū ꝛ conuersum ꝯ ipsuꝫ est siꝉe: ꝛ qꝛ hoc sine alteratione fieri nō potest:oportet alteratione precedere augmentū. ¶ Dubitaret forte aliqs:qa videtur ꝙ augmentū debeat precedere alterationē.ga mot^9 est via in formā ꝛ recipit speciez a forma sicut ergo se habet forma ad formā sic se habet motus ad motū:sed quātitas que acqrit per augmentū est prior qualitate acq^sita per alterationē:qꝛ fm Themistiū ut recitat cōmentator 12° metha^ce sicut triangulus est prima figurarū ꝛ post triangulū quadrangulus:sic primū per accñs qđ adheret substātie est q̄titas ꝛ post quantitatē qualitas.opꝫ ergo augmentū alteratione pcedere. Dicēdū ꝙ augmētū dupliciter pōt sumi.pprie ꝛ large.large eni sumptū augmentū fit per solā rarefactionē absqꝫ additione alteri^s sed h fm phm̄ pmo de generatiōe.c. de augmēto.non pprie dicit̃ augmentatū:sed solū maior ꝛ minor fitus est ibi generat^9. Rursus huius modi augmētū est ꝙ per accidens:qa per se in tali trāsmutatione est mot^9 ad qualitatē ut est ibi rarefactio.ex ꝯñti aūt ꝛ quasi per accidens est ibi augmentū.pprie igit̃ ꝛ per se augmentuꝫ est ꝑexistenti quātitati additamētū. Nunqꝫ ergo fit augmentuꝫ pprie nisi ꝯcurrat ibi motus localis:ut ꝙ alimētū feratur ad mēbruꝫ ꝛ nisi ꝯcurrat ibi alteratio ut ꝙ alimētū alteretur ꝛ conuertat̃ in mēbrū.motus ergo augmēti pprie sumpt^9 nō est ita simplex ut motus alij.qꝛ magis includit alios q̄ ecōuerso.dato ꝙ simplr quantitas precedat qualitatē.nō tñ oportet ꝙ simplr augmentū precedat alterationē. tū qa non est ita simplex cū sumitur pprie.tū etiaꝫ qa fit ex ꝯñti cū sumitur large.ceteris igit̃ paribus motus ad formā priorē forte deberet dici prior. Sꝫ si vnus fit per se alius ex ꝯñti vnus simplex ali^9 nō sit simplex.qa semp est per se prius est eo qđ est ex ꝯñti ꝛ qđ est simplex ꝛ nō presupponit alia prius est eo qđ nō est sic simplex ꝛ alia ꝑsupponit alteratio oꝫ augmentū ꝑcedere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At v° si alterabit̃:indigebit eē alterāa ꝛ agēa ex potētia calido actu calidū. Manifestū igitur ꝙ mouēs nō sitr se habet. Sed aliqñ qdē ꝑpus:aliqñ aūt lōgius ei:quod alterat̃. Hec aūt sine loci mutatione non ꝯtingit esse:si ergo necesse est semp motū esse:necesse est ꝛ loci mutatiōeꝫ semp esse primā motuū. Et in loci mutatione sicut alia qdeꝫ prima:alia v° posterior prima.

¶ Ostēdit ꝙ motus localis precedit alteratione.d. at v° si alterabitur aliqd. Indigebat esse alterās ꝛ agēs ꝙ faciat ex potētia tale actu tale ex potentia calido actu calidū.manifestū igitur ꝙ mouēs non simpliciter se habet sed aliquādo quidē est ei qđ alteratur pprius.i.ꝑpinquius.aliquādo autez lōgius. hoc aūt sine loci mutatione nō contingit esse.si ergo alterās aliquādo nō alterat ꝛ postea alterat ꝑexigit̃ ibi loci mutatio que faciat agēs esse ppinquuꝫ qđ prius erat remotū mutatio ꝑcedit alterationē ꝛ per ꝯñs augmentū:ꝛ ita erit primus mot^9. Addit aūt ꝙ si ergo necesse est semp esse motū necesse est esse semp loci mutationē ꝑmā motuuꝫ ꝛ loci mutationē sicut alia gdē est prima ut circularis. alia v° posterior prima.ut recta fit supple:oportet semp esse mutationē circularē tanq̄ mutationū ꝑmā. ¶ Notandū aūt ꝙ ga posteriora non possunt esse sine ꝑmo si res alicuius generis:opꝫ semp esse opꝫ ꝙ semp sit ꝑ^m in illo genere:quare si necesse est semp esse motū:opꝫ semp esse ꝑ^m motū ut localē ꝛ nō quelibet motū localē:sed ꝑ^m ut circularē. ¶ Dubitaret forte aliqs:utrū motus localis ꝑcedat alterationē:ut a ꝙ nō possit fieri alteratio sine motu locali. Dicendū opinionē fuisse pħi ꝛ ꝯ^tis eius nullaꝫ ꝑbam separatā siue nullā intelligētiā posse imediate alterare uel imediate mouere motu ad formaꝫ qꝛ motus alterationis est motus uariabiliū ꝛ eoꝝ que nō mouent̃ semp eodē motu intelligentie:aut ꝛ multo fortius ipse deus tanq̄ motores imobiles semp mouēt eodē motu.alteratio eni quelibet imediate nō fit a motore imobili ut ab intelligētia uel a deo sed a motore moto ut a corpore.ꝑ^m ergo alterās est corpus:sed ꝑ^m alterans nō alterat̃ sicut nec ꝑ^m mouens localiter per se localiter mouet̃:ꝛ si nō alterat̃ multo fortius nō augmēt̃at̃:quare si ꝑmuꝫ alterās est mouēs motū ꝛ nō alterat̃ nec augmentat̃ cū nō sint nisi tres mot^9:opꝫ ipsum mouert motu locali.motus ḡ localis:qꝛ est mot^9 ꝑmi alterātis est prior motu alterationis ꝛ est cā eius. fuit ḡ opinio pħi ꝙ motores imobiles alterāt hec inferiora mediātecelo:ꝛ qa signa infrigidātia uel etiā calefacientia aliqñ sunt ppinquiora ei qđ alterat̃:aliqñ remotiora ꝛ successiue hñt aliū ꝛ aliū aspectū ad hec alterabilia.ꝯ causat̃ alt̃atio in hec iferiora:ꝛ qꝛ ꝯ nō fit sine motu locali:opꝫ motū localē ꝑcedere alios motus.uera est aūt opinio pħi q̄tuꝫ ad istū ordinē quez videmus. Sed siqs crederet deū preter istū ordinē facere non posse:ita ꝙ sine motu locali ꝛ sine celesti corpe non posset uerā alterationē efficere falsa esset eius opinio.patet igit̃ quō fm istuꝫ ordinē quē videmus aliquādo motus absqꝫ motu locali fieri non possunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt oium passionū ꝑncipiuꝫ dēsitas ꝛ raritas. Et graue nāqꝫ ꝛ leue:ꝛ molle ꝛ durū:ꝛ calidū ꝛ frigidū densitas videnf̃ esse ꝛ raritates quedā. Dēsitas ꝛ raritas ꝯgregatio ꝛ disgregatio sunt fm quas gñatio ꝛ corruptio dr̃ substātiaruꝫ. Que aūt ꝯgregant̃ ꝛ disgregant̃:necesse est fm locū mutari. At v° fm quā quod augmentum ꝛ decrementum patientis mutat fm locum magnitudo.

¶ Probat motū localē esse priorem alijs supponēdo opinionē alioꝝ uel loquēdo de motu ut alij loquebantur.d.ꝙ amplius aūt omniū passionū ꝑncipiū est dēsitas ꝛ raritas. Nāqꝫ ꝛ graue quidē ꝛ leue ꝛ molle ꝛ calidū ꝛ frigidū densitates qdā ꝛ raritates videnf̃ esse. Oēs enim antiq pħi per ꝯdensationē

τ rarefactionē siue per ꝯgregationem τ segregationē saluabant oēm generationē τ oēm motū. Nam ſm antiquos pħos oēſitas τ raritas videnť eē diſgregatio τ cōgregatio ſm quas generatio τ corruptio dicit̃ ſbaꝝ τ etiam alioꝝ ut ſm eos ꝯgregatis his ex qbus generabať aliqd erat ibi ḡnatio. diſgregatis ṽo corruptio. Rurſus ſi cōgregatio erat fortis τ denſa ḡnabať inde calidum τ leue τ molle. Si aūt congregatio illa erat debilis τ rara generabať inde durum frigidū τ graue. oēs ergo trāſmutationes saluabāt per ꝯgregationem τ segregationē. Sed que ꝯgreganť τ segreganť necesse est mutari ſm locum. motus ergo localis precedit alterationē. τ sic etiā precedit augmētū ſi pro qa magnitudo eius qḋ augmentať τ etiā magnitudo decrementū patientis mutatur ſm locū. ¶ Notandum etiā ꝙ siue ponamus augmentū ſm pħm siue ſm alios ſemꝑ est ibi motus localis. antiqui enim ponebāt augmentū eo ꝙ corpora aliqua subintrabāt poros uacuos qḋ sine motu locali fieri nō poterat. sic etiā τ alterationē saluabant per motū localez ut per congregationē τ segregationē corpoꝝ athomorum. uel etiaz per congregationē τ segregationem alio modo factam. Quod autez ſm philosophum motus localis sit prior augmento τ alteratione τ etiam simul sit illorum causa non habet dubium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius τ hinc ꝯſiderantibus erit manifestum ꝙ loci mutatio prima. Prima enim sicut τ in alijs: sic τ in motu dicetur utiq3 ꝑmū multipharie. Dicitur aūt prius: quod nō existēte non erunt alia: illud ṽo sine reliquis. Et quod ſm substantiam: τ quod tempore.

¶ Ostenso motū localē precedere alios motus prioritate causalitatis. In parte ista ostendit huiusmodi motū precedere alios ſm alios modos prioritatis. Circa qḋ duo facit. qa primo distinguit quosdā modos prioritatis. secūdo ostēdit motū localem precedere alios ſm oēs modos illos ibi[qua re quoniā motum.] Dicit ergo ꝙ amplius etiam hinc cōsiderātibus erit manifestū ꝙ loci mutatio prima sit prius enim sicut τ in alijs dicitur supple multipliciter. sic τ in motu ꝑmū utiq3 dicetur multipharie. dicitur autez prius vno modo ſm consequentiaz ut quo non existente non erunt alia. illud ṽo sine reliquis esse potest. τ etiā dicitur prius qḋ est prius ſm substantiā. i. ſm perfectionē τ dignitatem: τ etiā qḋ est prius tēpore. ¶ Notandū autē ꝙ ut spectat ad presens ut supra dicebatur ꝑus dicitur quadrupliciter. ut cū ostensum sit motū localē esse priorē alijs causalitate ꝯsequens est ut ostendat ipsum esse priorem ſm alios modos. videlicet ſm consequentiam ſm tempus τ ſm perfectionez τ substantiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare qm̃ motū qdē necesse est esse ꝯtinue: erit utiq3 ꝯtinue: aut qui ꝯtinuus: aut qui ꝯſiter. Magis aūt qui cōtinuus: τ dignius est ꝯtinuuz q̃3 ꝯſiter esse. Dignius aūt semꝑ accipimus in nā esse: si possibile est: possibile autē est cōtinuum esse: monstrabitur aūt posterius. Nūc autem hoc supponať: τ hūc neq3 vnū aliud possibile eē: sed aut loci mutationē. Necesse igiť loci mutationē esse ꝑmā. Neq3 vna eniz necessitas est: neq3 augmētari: neq3 alterari quod ferť: naz neq3 fieri aut corrūpi. Hoꝝ aūt neq3 vnum contingit nisi continuus sit quez mouet primū mouens.

¶ Ostēdit motū localē esse priorē alijs his tribꝰ modis. Circa qḋ tria facit. qa ꝑmo ostendit ꝙ est ꝑor ꝯſitua. 2° ꝙ est prior tpe. 3° ꝙ est prior sba τ ꝑfectione. 2ª ibi[ad hoc tpe.] 3ª ibi[si i vno.] Dicit ergo quare qm̃ quidē motū necesse est esse ꝯtinuū. i. perpetuuz erit utiq3 motus ꝯtinue. i. perpetue: aut qd ꝯtinuus: aut qd ꝯſiter. motū aūt perpetuari indeficienter dupliciter esse pōt uel ꝙ sit aliqs motus cōtinuus indeficiēſ. uel ꝙ ita ꝯſiter motus se habeat post motū ꝙ nunq̃3 sit dare horā in qua nō sit motus. sꝫ m̃ magis τ dignius est motū qui est cōtinuus esse continuū. i. perpetuū q̃3 esse perpetuū motum ꝯsequenter. Sed in natura semꝑ accipiamus. i. accipere debemus dignius ſm ꝙ est possibile: τ qa possibile est motū vnū aliquē esse ꝯtinuū τ mōstrabiť hoc posterius nūc hic supponatur τ hūc motū ꝯtinuū non est possibile esse aliū q̃3 motū localem. Sed aut qa sic est loci mutationē necesse est eē cōtinuā τ primā ſm ꝯſituaz. qr neq3 vna necessitas est neq3 augmētari neq3 alterari qḋ ferť neq3 iam fieri: aut corrūpi oportet. s. qḋ ferť. Hoꝝ aūt motuuz neq3 vnū cōtingit esse nisi sit ille primus motus localis ꝯtinuus quē mouet mouēs primū. ¶ Notādū autez ꝙ cum illud sit prius ſm ꝯsequentiā quo nō existēte nō sunt alia. alijs aūt nō existētibus nihilominus illud esse pōt: qa non existentibus alijs motibꝰ nihilominus pōt esse motus localis. motu aūt locali non existēte neq3 vnus alioꝝ motuū esse potest: oportet motū localē esse priorē alijs prioritate ꝯsequentie. ¶ Notandū etiā ꝙ cū motus primus τ ꝯtinuus nō indigeat alijs motibus. alij aūt motus indigeant eo: motus localis qui est primus τ ꝯtinuꝰ nō indigeat alijs sꝫ ecōuerso. si ergo sunt alij motus erit motus localis: sed nō cōuertiť. τ si nō erit motus localis nō erūt alij. alijs aūt nō existētibus nihilominꝰ ille esse poterit. ¶ Notāduz ēt ꝙ dignius τ ꝯgruētius est ꝑpetuari motū ponēdo motū aliquē eē ꝯtinuū q̃3 ponēdo motus eē ꝯſiter. vnde ut infra ꝓbabiť est aliqs motꝰ ꝯtinuus ut circularis quo mouet ꝑmus motor. Necesse ē talē motū esse ꝑm causalitate τ ꝯſitua τ nō indigere alijs: sed eē quare si ꝯsiderať lr̃a pħi tota deseruit huic rōni ꝙ motus localis est prior ſm ꝯſituam alijs motibus. ¶ Dubitaret forte aliqs qa videť motū localē nō esse ꝑorē ſm ꝯſituam. Naz cū ex motu celi semper causeť alteratio in hec iferiora si est motus celi est hꝰ alteratio τ econuerso. ergo nō est inter talia ꝑoritas ꝯſitie. Dicēduz ꝙ per se motus celi nō indiget alijs motibꝰ sed eē. Ideo per se loq̃ndo eo existēte nō opꝫ ꝙ sint alij sed ecōuerso. per se igiť motꝰ localis ꝯſitua ꝑcedit oēs alios lꝫ huiusmodi ꝑoritas per accidens impediatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc tēpore prior est: perpetuū enim contingit solum mouere ſm hunc.

¶ Ostēdit motū localē esse priorē tpe aliis dicēs: sed adhuc loci mutationes contingit esse primā tpe: q3 ppetuā mutationē contingit solū mouere fm hūc motū. Si ergo motus ppetuus est prius tpe motu nō ppetuo motus localis q3 est perpetuus motus precedit alios tempore. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed in vno qdem aliquo habentiū generationē loci mutationē necesse est postremam motuū esse. Post enim ipsum fieri alteratio r augmentū. Sed loci mutatio iam perfectoꝝ motus est. Sed alterū necesse motum esse fm loci mutationē prius: quod r generationis causa erit his que fiunt non factū ut generās: eius quod generaꝝ. Quoniā videtur utiq3 generatio eē pⁱma motuū: propter id qd̄ fieri oportet rem pⁱmum. Hoc in vno qdē3 quolibet eoꝝ que fiunt: sic se habet: sed alterum necesse est pⁱus aliquid moueri his que fiunt: cum r ipsum non factū: r isto alterum prius.

¶ Ostendit motū localē esse priorē aliis substātia r pfectione. Circa qd̄ sex facit fm q sex rōnes adducit ad propositū. 2ª ibi [qm̄ igiꝝ generationē.] tertia ibi [oīno enim videꝝ.] 4ª ibi [vnde alia oīno.] 5ª ibi [ppter hoc r q3.] 6ª ibi [maxime aūt manifestum.] Dicit ergo q in vno quidē aliquo habētiū generationē .i. in vno r eodē generabili r corruptibili loci mutationē necesse est esse postremā omniū alioꝝ motuū. Nā3 post ipsum fieri. pᵐ aūt est alteratio r augmētū: sed loci mutatio iam est motꝰ pfectoꝝ. in eodē ergo generabili loci mutatio posterior: r simplr̄ tn̄ est prior. ideo subdit q necesse est alterum esse motū prius fm loci mutationē qd̄ erit causa generationis his que fiūt: ut celū qd̄ non est factū neq3 generatū: sed se habet ut generās respectu eius qd̄ generaꝝ: qm̄ utiq3 generatio videꝝ esse prima motuū in eodē generabili r corruptibili ppter hoc q oportet rem fieri .i. generari primū q3 moueaꝝ localiter. igiꝝ hoc sic se habet in quolibet vno r eodē eoꝝ que fiunt. simplr̄ tn̄ nō est ita. Sed necesse est alterū moueri pⁱus que sit causa his que fiunt: r hoc esse ens ipsum nō factū: q̄ sit supple factū erit r ipse: alterū prius motū localiter. simpliciter ergo motus localis pcedit alios. ¶ Notandū aūt q in eodē generabili r corruptibili pfectiora sunt posteriora tpe. simpliciter tn̄ r respectu totius vniuersi sunt priora. videmus enim actū substātia r pfectione eē priorē potētia. In eodē tn̄ generabili r corruptibili: ut pbari hēt 11° methaᶜᵉ. poᵃ pcedit actū. generabile enim vnū r idem prius est in potētia q3 in actu. simpliciter tn̄ actus pcedit potentiā. Nāq3 si entia essent potētia r nō precederet aliqd actu qd̄ faceret ea potētia talia actu. talia etiā que essent potētia talia nunq3 essent: quare cū motus localis in eodē generabili r corruptibili sit posterior aliis: q3 generabile pⁱmo generaꝝ. postea alteraꝝ uel augeꝝ r ultimo moueꝝ localiter. simplr̄ autē sic pⁱus: q3 motū quodam localiter ut celū fm phūm nō est factū nec generabile: r pcedit oīa generabilia r corruptibilia sequꝝ motū localem substātia r pfectione esse priorem aliis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ igiꝝ generationē3 ipossibile est esse pⁱmā3: oīa enim essent que moueꝝ corruptibilia: manifestū est q neq3 ꝯsequētiū3 motuū: neq3 vnus pⁱor est. Dico aūt ꝯsequenter augmētū: postea alterationem r decremētū r corruptionē. Oēs enim posteriores generatione sunt. Quare si nō est posterior gn̄atio prior loci mutatione: neq3 aliarū: neq3 vna permutationum.

¶ Adducit 2ᵃᵐ rationē dicēs q impossibile est generationē esse primū motū: q3 tūc oīa que moueꝝ eēnt generabilia. manifestū est ergo q neq3 ꝯsequētiū motū erit vnus aliqs prius. dico aūt ꝯsequenter motū augmentū: postea alterationē r decrementū r corruptionē. oēs enim huiusmodi motꝰ sunt posteriores ipsa gn̄atione: quare si non est generatio pⁱor loci mutatione: neq3 vna aliarū permutationū erit prior. est ergo vis rōnis qd̄ cum generatio sit prior oībus aliis motibus excepto motu locali: motus localis qui pcedit generationē dignitate r pfectione r aliis pⁱoritatibus pcedit alios motꝰ. ¶ Dubitaret forte aliquis: q3 videꝝ hic phūs uelle generationē pcedere alterationē: sed ut cōmentator ait hoc nō videꝝ simplr̄ habere ueritatē. Nā sicut aliquis pⁱus generaꝝ r postea alteraꝝ: ita aliqd aliud fuit alteratū ex quo generatū nō est illud. Dicēdū q fm cōmentatorē phūs sic ait hᵉⁿ generationē alterationē precedere sicut predicamēta se adinuicē pcedūt. Nam sicut substātia prior est qualitate sic generatio que est via in substātiā est prior alteratione que est via in qualitatē. Nam ut ipse ait. si alteratio pcedit generationē hoc est per accidēs. possumus tn̄ aliter dicere q istud pcedere intelligendū est in eodē gn̄abili r corruptibili q necesse est prius eē per generationē q3 alteraꝝ per alterationē3. Qd̄ aūt hec videbaꝝ eē intētio eius patet ex eo q ipsam corruptionē appellat etiā posteriorē motū3 cum tn̄ nunq3 sit generatio vnius nisi sit corruptio alterius respectu tn̄ eiusdē generabilis semp generatio pcedit corruptionē. prima autē via sic colligi posset: q3 cū qualitates actiue r passiue fm 7ᵘᵐ 7ᵉ methᶜᵉ. sint quedā organa r instrumēta formarū sb̄aliū generatio que est via in sub3 fm hoc est prior per se causalitate r pfectione aliis. per se enim r simplr̄ semp subā r causa accidentiū. l3 per acc̄ns r respectu huius aliqd̄ per acc̄ns sit causa alicuius sube oībꝰ ergo motibus qui nō reꝑiunꝝ nisi in gn̄abilibꝰ r corruptibilibꝰ gn̄atio est aliq̄ modo pⁱor. cū ergo motus localis ipsam generationē pcedat pcedit r oēs alios: ergo motꝰ localis simplr̄ pcedit alios: op3 ipsam sb̄a r pfectione esse priorē eis. ¶ Ulteriꝰ forte dubitaret aliqs. vnde sequi hec pn̄tia q si generatio esset est prius motus oīa essent generabilia r corruptibilia. Dicēdū q semp qd̄ est primū tale in aliq̄ gn̄e uel reꝑiꝝ in oībus que sunt illius generis: uel habet causalitatē3 sup oīa illiꝰ generis: ut tactꝰ est primus sensus: q3 reꝑiꝝ in oībus sensibilibus. Nā aial est aial ppter tactū: sicut ēt calidū in igne est pⁱmum calidū: q3 aliq̄ modo est ratio r cā oīum calidoꝝ. motus ergo ille qui est pⁱmus uel reꝑiꝝ in oībus mobilibus uel est ratio r cā oīum alioꝝ

motuum. Si ergo generatio dicit primus motus: quia reperit in omnibus mobilibus planum est omnia mobilia esse generabilia. si autem dicitur primus motus: quia est ratio et causa omnium aliorum motuum cum generabile non possit esse causa nisi generabilium: oportet omnia mobilia esse generabilia. quocunque ergo modo dicatur omnia mobilia sunt generabilia: si generatio sit primus motus. imo sicut motus localis reperit in omnibus que mouent: quia est primus motus sic generatio reperiretur in omnibus mobilibus si esset motus primus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnino aut videt quod sit imperfectum ad principium iens. Quare quod generatione posterius: natura prius est. Ultimum autem loci mutatio omnibus inest que sunt in generatione.

¶ Ponit 3am rationem. dicit quod omnino videt quod illud quod fit sit imperfectum et sit iens. i. vadens ad principium sue perfectionis: et quia secundum naturam semper itur de imperfecto ad perfectum quod est posterius generatione et tempore est prius natura et complemento. Sed loci mutatio est posterior omnibus que sunt in generatione. i. per viam generationis. ergo motus localis est prior omnibus alijs motibus perfectione. ultimum ergo hic motus est natura et complemento prior. omnia enim que sunt mobilia pluribus motibus ultimo mouentur localiter quod non esset nisi motus localis esset perfectior alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde alia omnino immobilia sunt viuentium propter indigentiam organi ut plante et multa genera animalium: perfectis autem inest. Quare si magis inest loci mutatio magis comprehendentibus naturam et motus hic primus aliorum utique erit secundum substantiam propter hoc.

¶ Ponit 4am rationem. dicit quod alia viuentium sunt omnino immobilia propter indigentiam organorum: ut plante que quasi carent organis: ut quia carent pedibus per se seipsa localiter mouere non possunt: et multa genera animalium sunt talia que propter indigentiam organorum non mouent seipsa motu progressiuo ut animalia imperfecta. perfectis autem animalibus inest quod possint seipsa mouere localiter: quare si loci mutatio magis inest comprehendentibus naturam magis. i. his que magis comprehendunt naturales perfectiones. sequitur propter hoc quod hic motus erit utique primus aliorum secundum substantiam. i. secundum perfectionem et dignitatem. est ergo vis rationis huius quod cum omnia animalia generentur augmententur et alterentur. sola autem perfecta se localiter moueant: quia quod inest solis perfectis perfectius est: erit motus localis perfectior alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quia nequaquam substantiam mutat: quod mouet motu in eo quod fert. Secundum enim hunc solum nihil mutat in esse: sicut eius quod alteratur quale: eius autem quod augetur et decrementum patientis quantum.

¶ Ponit 5am rationem. dicit quod quia hic motuum. i. hic motus de numero motuum. videlicet motus localis nequaquam mutat substantiam eius quod mouet. i. ipsius mobilis in eo quod ipsum mobile fert secundum talem motum. Ideo supple hic motus est perfectior alijs. secundum enim hunc solum motum nihil mutatur in esse sicut eius quod alterat mutat esse quale. eius autem quod augetur et ipsius patientis decrementum mutatur esse quantum. solus igitur hic motus non variat esse. ¶ Notandum autem quod secundum quod mouet aliquid sic est in potentia ut si mouet ad ubi est in potentia ad ubi si mouetur ad formam: quia forme est dare esse est in potentia ad esse mobile. ergo localiter secundum quod huiusmodi non est in potentia ad esse sed ad ubi: quare et motus localis non variat esse. omnes autem alij motus variant esse ut esse quale uel quantum. ¶ Notandum etiam quanto aliquid magis est in potentia tanto est imperfectius: et quia plus est esse in potentia ad esse quam ad ubi subiectum aliorum motuum secundum quod huiusmodi est magis in potentia et per consequens magis imperfectum quam subiectum motus localis. eo ipso igitur quod motus localis nequaquam mutat substantiam eius quod fertur et non variat esse eius sed solum ubi sequitur quod requirat subiectum perfectius et per consequens quod sit perfectior alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Maxime autem manifestum: quia mouens ipsum seipsum maxime mouet hunc proprie: quia secundum locum: et etiam dicimus hic esse eorum que mouentur et mouentium principium: et primum in his que mouentur ipsum seipsum mouens. Quod quidem igitur loci mutatio prima sit: manifestum est ex his.

¶ Ponit sextam rationem dicens: quod maxime manifestum est hunc motum. s. esse priorem alijs: quia mouens seipsum maxime mouet proprie hunc. i. secundum hunc motum qui est secundum locum et etiam cum quia nos dicimus hoc ipsum seipsum mouens esse principium eorum que mouentur et esse primum in his idest inter ea que mouentur: oportet motum localem qui est proprius tali mouenti esse priorem et perfectiorem alijs. ¶ Notandum autem quod celum quod mouetur ex se est principium et causa omnium aliorum corporum tam mouentium quam motorum: quare si motus localis est proprius tali mouenti sequitur quod sit prior et perfectior alijs. ¶ Ultimo autem epilogat circa determinata dicens: quod quidem igitur loci mutatio sit prima omnium aliarum mutationum manifestum est ex his: idest ex dictis. ostensum est enim quod precedit alias mutationes causalitate consequentia tempore et perfectione.

Lectio. XIX.

Que autem loci mutatio prima sit: nunc monstrandum est. Simul autem et quod nunc et prius positum est: quod contingit quendam motum continuum esse et perpetuum: manifestum erit eadem methodo.

¶ Postquam philosophus probauit motum localem esse primum. In parte ista ut dicebatur ostendit ipsum esse continuum. Circa quod duo facit. quia primo continuat se ad dicenda. secundo exequitur de intento ibi [quod quidem igitur.] Dicit ergo quod que loci mutatio. primo sic monstrandum est nunc. idest parum post. statim enim post hoc capitulum incipit ueniari quis motus localis est primus et continuus. addit autem quod simul inuestigandum est quod dictum est nunc. videlicet que sit loci mutatio prima. et etiam inuestigandum est quod contingit quendam motum localem esse continuum et perpetuum. Nam manifestum quod hec declarari habent eadem methodo. idest eadem scientia. Declarare enim quis motus continuus et perpetuus est declarare quis motus est primus et econuerso. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod quidem igitur aliorum motuum

ꝯtinuū neqꝫ vnū ꝯtingit esse: ex his ma
nifestū est. Oēs enim ex oppositis in ꝯria
sunt motus ⁊ mutationes: ut gñationi quidē ⁊ corruptioni ens nō ens termini sūt.
Alterationi ꝯrie passiones: augmēto ⁊ decremēto: aut magnitudo: aut puitas: aut
pfectio magnitudinis: aut impfectio. Cōtrarij autem sunt: qui sunt in contraria.

¶ Exequit̃ de intēto ostendēs nullū alioꝝ motuū a motu locali esse ꝯtinuū. Circa qđ duo facit. q2 primo ostēdit vnus alioꝝ motuū est ꝯtinuus. 2° adducit q̄ndā spālē rōnem de gñatione ⁊ corruptione q̄ nō pōt eē ꝯtinuus ibi [Quod aūt ⁊ in gñatione.] Circa p̄m duo facit. q2 p̄ pbat dictā rōnem. 2° remouet quasdā cauillationes possibiles fieri circa p̄dicta ibi [nihil differt.] In p̄° pte intēdit talē rōnē: nullus mot' qui est ex oppositis in opposita hēt ꝯtinuari ⁊ esse ppetuū. Sed oēs alij mot' a motu locali sunt h'. ergo nullus alius mot' pōt esse ꝯtinuus ⁊ ppetuus. solus aūt motus localis pōt eē talis: q2 solus ille pōt esse nō ex oppositis in opposita: sꝫ ex eodē in idē. Duo ergo facit. q2 p̄ facit h'l rōnem. 2° q̄ddā qđ supposuerat pbat ibi [q̄ aūt nō semp.] Dicit ergo q̄ qdem igit̃ neqꝫ vnū alioꝝ motuū cōtingit esse ꝯtinuū manifestū est ex his. oēs enī motus ⁊ mutationes sunt ex oppositis in ꝯria ut gñationi ⁊ corruptioni sunt termini ꝯrij. q2 ens ⁊ non ens. sic ēt alterationi sunt termini passiōes ꝯrie augmento ⁊ decremēto termini sunt aut magnitudo ⁊ puitas. i. magnū ⁊ puū. aut pfectio magnitudinis ⁊ impfectio. i. aut magnitudo pfecta ⁊ impfecta. sed ꝯrij mot' sunt qui fiūt in ꝯria. ut pbabat̃ in 5°. quare si oēs tales motus ⁊ mutationes sunt in ꝯtraria ⁊ hñt ꝯrios terminos ipsi sibiinuicem ꝯtrariant̃ ⁊ per ꝯñs ꝯtinuari nō poterūt. solus igit̃ motus localis qui pōt esse sine ꝯrietate poterit eē ꝯtinuus.
¶ Notādū aūt q̄ si hec ratio bñ ꝯsideraẗ ostēdit̃ q̄ solus motus localis nō quilibet sed circularis tm̄ est ꝯtinuus ⁊ ppetuus: q2 solus ille est ab eodē in idem nō a ꝯtrario in ꝯrium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod aūt nō semp mouet̃ s̄m hūc motum existēs p̄us: necesse est p̄us quiescere. Manifestū igit̃ q̄m quiescit in ꝯrio mutans. Silr̃ aūt ⁊ in mutationibus. Opponunt̃ enim gñatio ⁊ corruptio simplr̃: ⁊ singularis singulari. Quare si impossibile est simul mutari oppositas: non erit continua mutatio: sed medium erit ipsoꝝ tempus.

¶ Quoddā qđ supposuerat pbat. Supposuerat enim mot' qui sunt in ꝯria sibiinuicem ꝯtinuari nō posse qđ pbat ex hoc q̄ inter eos intercidit qes media. ideo ait q̄ illud qđ nō semp mouet̃ existēs p̄us necesse est ipm p̄us quiescere. manifestū est igit̃ q̄m mutans p̄us q̄ mutet quiescet in ꝯrio termino. ⁊ qđ dictū est de motibus. silr̃ intelligēdū de mutationibus. opponunt̃ enim gñatio ⁊ corruptio simplr̃. ⁊ etiā singularis singulari. Nō solū enim gñatio uñr opponit̃ corruptioni. sed etiā gñatio hui' ut gñatio ignis opponit̃ corruptioni ignis: quare si nō est possibile simul mutari s̄m oppositas mutationes nō erit ꝯtinua mutatio que est in ꝯria. sed etiā erit mediū ipsoꝝ tps. ¶ Notādum aūt q̄ quies est eoꝝ que nō mouent̃ sunt tñ apta nata moueri. q2 ergo aliqd p̄us existēs si nō mouet̃: q2 illud est impossibile moueri duꝫ nō mouet̃: oportet ipsum quiescere in termino a quo ⁊ q2 terminus a quo incipit huius motus est cōtrarius ipsi motui uel est ꝯtrarius termino a quo recipit speciē huiusmodi motus. ideo dicit̃ quiescere in ꝯtrario termino. ¶ Notandū etiā q̄ si aliquid sanat̃ adeptā sanitate sine quiete media tēdat ad oppositū terminū ⁊ infirmet̃. cūꝫ quilibet motus possit denoiari a termino ad quē tendit sine intermissione motus ad sanitatē denoiaret̃ ab infirmitate ⁊ simul idē sanaret̃ ⁊ infirmaretur qđ cum sit incōueniēs: oportet ibi dare quietē mediā q̄ tales motus cōtinuari nō possunt. ¶ Dubitaret forte aliqs: vnde est q̄ motus in ꝯtraria non possunt esse ꝯtinui. Dicendū q̄ quātū ad p̄sens spectat ad ꝯtinuitatē motus requirunt̃ quatuor. vꝫ vnitas speciei mobilis tēporis ⁊ motoris. mot' enim si debēt esse cōtinui: oportet esse eiusdē spēi ⁊ eiusdē rōnis: q2 quodlibet nō cōtinuat̃ cum quolibet. scđo debet ibi esse vnus motor: q2 ut supra in hoc 8° ostēsum est motus factus a diuersis motoribus nō pōt esse cōtinuus: sꝫ forte possit esse ꝯsequēter. tertio requiritur ibi vnitas mobilis. quia in diuersis mobilibus vnus motus cōtinuus esse nō pōt. quarto oportet quod ibi sit vnitas temporis. quia motus interrupt' s̄m tēpus nō ulterius est vnus ⁊ ꝯtinuus. sꝫ enim qđcūqꝫ istoꝝ quatuor deficiat nō ulterius sit ꝯtinuus. tamē in motib' cōtrarijs quodāmodo oia ista quatuor deficiūt. ibi enim non est vnitas speciei: q2 motus cōtrarij eiusdē speciei eē nō possunt. deficit etiā ibi quodāmodo vnitas motoris: q2 s̄m istū ordinē quē vidimus vnus ⁊ idem motor per se ⁊ imediate nō mouet motus cōtrarios. Sic etiā quodāmodo deficit ibi vnitas mobilis. Nam sꝫ eadē mobilis substātia possit esse susceptibilis cōtrariarū qualitatū ⁊ idem corpus possit esse in diuersis ubi. tamē si cōsideret̃ corpus ut est mobile s̄m locū nō est eodē modo locatū cum mouet̃ sursum ⁊ deorsum. sed cū mouet̃ sursum locatur deorsuꝫ cū deorsum sursuꝫ. Sicut ergo differt corpus locatū sursum a corpore locato deorsuꝫ sic differt qđ subijcit̃ motui sursuꝫ ⁊ deorsum: ⁊ qđ dictum est de motu locali respectu cōtrarioꝝ ubi intelligendū est de quolibet alio motu respectu ꝯtrarioꝝ terminorum. Quarto deficit ibi vnitas tpis. quia ut dictū est cum idem nō possit moueri simul oppositis motibus: oportet inter duos motus cōtrarios intercidere quietem mediā ⁊ interponi ibi tempus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nihil enim differt ꝯtrarias aut nō ꝯtrarias esse s̄m ꝯtradictionem mutationes: si solum impossibile sit eidem simul ineē. Hoc enim rationi nihil utile est.

¶ Remouet quasdā cauillationes possibiles fieri circa predicta. circa qđ tria facit s̄m q̄ tres tales cauillationes remouet. 2° ibi [neqꝫ si nō necesse.] 3° ibi [nō oportet aūt.] Prima cauillatio est talis. diceret enim aliqs qđ motus cōtrarij nō possunt simul ꝯtinuari. mutatiōes tamē possunt q2 nō opponuntur cōtrarie sed contradictorie. hoc ergo remouēs ait qđ nihil differt mutationes oppositas s̄m

ↄdictionē esse ↄriasꝫ aut nō ↄrias si solū īpossibile sit eidē simul ineē. hoc eni qḋ est esse ↄrias aut nō ↄrias pñti rōni nihil est utile. ¶ Notādum aūt q̄ si aliqd statim cū generatū est corrūperet sine q̄te media cum motus ⁊ mutatio denoīari possit a termino ad quē uadit sine intermissione ⁊ sine quiete media posset gñatio denoīari a corruptione ⁊ non ēētra q̄ id qḋ generat dici posset qḋ corrūpit: ⁊ q̄z hoc est īpossibile opꝫ ibi interuenire q̄etē mediam. nā pbādū igit q̄ inter gñationē ⁊ corruptionē uel inter quascūqꝫ alias mutatiōes oppositas: opꝫ interuenire q̄etē mediā nihil est ad ꝓpositū. utrū illa opponant ↄrie uel ↄtradictorie: sed sufficit q̄ non ↄtingit ea simul esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqꝫ si nō necesse est q̄scē in ↄdictione neqꝫ est mutatio q̄eti ↄriū. Nō enim forsitassis q̄scit: quod nō est. Corruptio autē in nō ens. Sed si solum mediū sit tēpus: sic enim non erit mutatio ↄtinua. Neqꝫ enim in prioribus motibus cōtrarietas utile fuit: sed non contingere simul esse.

¶ Remouet 2ᵃᵐ cauillationē que quodāmodo ↄtinet duas cauillationes. dicebat eniꝫ supple q̄ semper mutās q̄scit in ↄrio ut mutās in sanitatē q̄scit in sanitate priusq̄ moueat in egritudinē. hoc aūt ul'r loq̄ndo videt ēē falsum. Nā mutās in ↄdictione ⁊ in nō ēē nō q̄scit in nō ēē prius q̄ moueat ad ēē: q̄a qḋ nō est non pōt q̄scere. sic ēt simul cū hoc posset aliqs cauillare. dixerat eni q̄ oportet prius mutās q̄scere in ↄrio ex quo seq̄ videt q̄ quies opponat ↄrie motui uel mutationi qḋ videt ēē falsuꝫ: q̄r eis opponat priuatiue. has aūt cauillatiōes remouēs ait q̄ neqꝫ si non necesse est q̄scere in ↄdictione. i. neqꝫ si nō est mutatio ↄria quieti. nō enim pp has cauillatiōes: opꝫ motus uel mutationes ↄrias ↄtinuari adinuicē. Nō enim fortassis q̄scit qḋ nō est qḋ aūt corrūpit uadit in nō ens. hoc aūt nō uariat ꝓpositū: sed si solū sit mediū tps inter hᵒˢ motᵘ uel mutationes nō erit ibi ↄtinuitas. sic enim existēte medio ibi tpe nō esset mutatio ↄtinua. neqꝫ ētiā vꝫ ad ꝓpositū q̄ quies nō opponit ↄrie motui ul' mutationi: q̄z neqꝫ in priorib' .s. in port cauillatiōe cōtrarietas fuit quid utile. sed solum si nō cōtingeret simul esse. Sufficit enim q̄ duo motus ↄtrarij uel q̄ due mutationes opposite nō possunt simul esse ad hoc q̄ non continuent. sed intercidat ibi tempus medium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō opꝫ aūt turbari: quod idē pluribus erit ↄriuꝫ: ut motᵘ ⁊ statui ⁊ motui qui est in ↄriū: sed hoc solū est accipe qḋ opponit quodāmodo ⁊ motui ⁊ q̄eti motᵘ ↄrius: sicut eq̄le ⁊ mēsurabile: excellenti ⁊ ei qḋ excellit: ⁊ quod nō ↄtingit simul oppositos: neqꝫ motus neqꝫ mutationes esse.

¶ Remouet 3ᵃᵐ cauillationē. dixerat enim q̄ oportet q̄scere in ↄtrario termino uel in ↄtrariā quiete. ergo quies ↄriat motui. Sed cū motus etiā ↄrietur motui idem erit ↄriū pluribᵘ. sed hec cauillatio nō tollit ꝓpositū. ideo ait q̄ nō oportet turbari q̄ idē erit ↄriū pluribᵘ ut q̄ motᵘ est ↄrius statui. i. quieti ⁊ motui qui est in ↄriū: sed hoc solū est necessariuꝫ accipe q̄ motᵘ ↄtrarius opponit motui quodāmodo ⁊ q̄eti: sicut equale ⁊ cōmēsurabile opponit quodāmodo excellenti. i. magno ⁊ ei qḋ excellit .s. puo ⁊ etiā necesse est accipe q̄ nō ↄtingit simul ēē neqꝫ motus oppositos neqꝫ mutationes oppositasꝫ quo posito sequit motᵘ ⁊ mutationes oppositas ↄtinuari nō posse. sed inter eas intercipit tēpus mediuꝫ. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū idem possit ↄtrariari pluribᵘ. Dicēdū q̄ ↄtraria ꝓprie sumpta ut declarari habet 10ᵒ methaᶜᵉ sunt que posita sub eodē genere maxime a se distāt. cū ergo in eodē genere nō possit esse nisi vna maxima distātia ꝼm vnū genus ↄrietatis ꝓprie nō ↄriat nisi vnū vni ꝼm tñ diuersa genera oppositiōis uel nō ꝼm ↄrietatē maximā nō est incōueniēs vnū opponi pluribᵘ ut q̄ vni opponit priuatiue. alij aūt cōtrarie. i. q̄ utriqꝫ opponat ↄtrarie: sed nō ꝼm ↄtrarietatē uel distātiā maximā sed ꝼm mediam sicut fuscuꝫ opponit albo ⁊ nigro: uel etiā vnū pōt cōtrariari pluribᵘ: ita q̄ ab vno distet maxime ab alio mediocriter sicut nigrū cōtrariat fusco ⁊ albo. Nō igit est incōueniēs motū opponi motui ⁊ quieti. nā l3 utriqꝫ opponat contrarie accipiēdo ↄtrarietatē large prout se extēdit ad oppositionē priuatiuā. tamē nō opponit utriqꝫ eodē modo: sed motus magis opponit motui ↄtrarie. quieti autē magis priuatiue: uel dato q̄ utriqꝫ opponat. hoc tamē nō esset ꝼm eandē distātiā: sed motus opponit motui ꝼm distātia maiorē quieti nō ꝼm minorē. nam ut supra in 5ᵒ ꝓbauimus plus opponit motus motui q̄ quieti. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utruꝫ sic opponat motus motui ⁊ quieti: sicut equale magno ⁊ paruo. Dicendū q̄ inter has oppositiōes est aliqualis similitudo nō oimoda. equale enim opponat magno ⁊ paruo priuatiue: ut declarari habet 10ᵒ methaᶜᵉ. ⁊ q̄z in ipsis ↄtrarijs reseruat aliquo modo oppositio priuationis motus opponit aliq̄ modo priuatiue tā motui q̄ q̄eti. est igit ibi aliqualis silitudo: sed maior eēt huiusmodi similitudo si diceret q̄ motus opponitur quieti ⁊ motui sicut magnuꝫ opponit equali ⁊ paruo. nam sicut magnū opponat equali ꝼm distātiam minorē. paruo vᵒ ꝼm maiorem sic motus opponitur quieti ꝼm distantiam minorem. motui ↄrio ꝼm maiorem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod aūt in generatione ⁊ corruptiōe ⁊ penitus inconsequēs esse videbit: si factum mox necesse est corrūpi: ⁊ nullo tēpore ꝑmanere. Quare ex hisuniqꝫ fides alijs fiet: phisicum enim est quod similiter se habet in omnibus.

¶ Adducit specialē rationē de generatione ⁊ corruptione dicēs. q̄ autē ⁊ in generatione ⁊ corruptione manifestum est .s. q̄ ⁊ penitus incōueniens esse videbit: si factū. i. si generatuꝫ mox necesse est corrūpi ⁊ in nullo tpe manere: quare ex his. i. ex generatiōe ⁊ corruptiōe fiet utiqꝫ fides ⁊ in alijs mutationibᵘ. phisicū enim est q̄ quātuꝫ ad hoc cōtingit se habere in oībus mutationibᵘ. nā sicut est nāle q̄ sit dare quietē mediā inter gñationē ⁊ corruptionē sic est qd phisicū ⁊ nāle q̄ sit dare quieteꝫ mediam inter oēs oppositas mutationes. ¶ Dubitaret forte aliquis: quare penitus incōueniēs est si inter generationem ⁊ corruptionē non interueniat quies

media. Dicēdū q̄ si hoc nō ponat: 3ᵒʳ adducit ad tria maxima icōueniētia. quoꝝ primū est qd̄ gnāt nō hēbit esse in actu. 2ᵐ est qd̄ nā ageret ociose. 3ᵐ est: q2 tolleret oīs gnātio. primū sic p3. Nā qd̄ nō hēt aliqd nisi in vno instāti nō hēt illud nisi in poᵃ. instās eni ut vnū est 3tinuatiuū tpis ⁊ est qd in poᵃ quare si statim eū aliqd est gnātū ⁊ adeptū est formā recederet ab ea nō hēret eā in actu sed in potētia. imo q2 cōe est omni motui q̄ sit actᵘ entis in potentia fm qd̄ in poᵃ sicut qn̄ aliqd mouet localiter: q2 nō est in loco sibi equali nisi in instanti. ideo semp est in tali loco dū 3tinue mouet in poᵃ nou in actu sic si adepta forma statī qd̄ gnāt inciperet recedere ab ea hēret hᵘ formā in poᵃ nō in actu. ⁊ q2 a forma est esse si qd̄ gnāt qn̄ generatū est nō hēret formā in actu: sed in poᵃ nō hēret esse in actu in poᵃ qd̄ est incōueniēs. 2ᵒ etiā incōueniēs est q̄ frustra eēt actio nature. si eni3 motᵘ est via in formā. s3 qd̄libet desiderat gescē in suo termīo ⁊ in suo fine frustra ageret nā si multum tp̄s apponeret in motu ⁊ per nullū tēpus gesceret in forma ad quā naliter ordinat motᵘ. 3ᵒ cessaret oīs gnātio. Nā cum gnātio terminet ad eē in actu ex quo gnātum nō posset hēre esse in actu nō posset gnāri ⁊ per ꝯñs nō posset esse gnātio. ⁊ qd̄ dctm̄ est de gnātiōe .i. de mutatiōe ad formā sbālē itelligēdu3 est de aliis mutationibᵘ ad accn̄tales formas. nā gnāta accn̄talr qn̄ gnāta habēt esse in actu fm illas formas quas per gnātionē acqrūt ⁊ nā in gnātione taliu3 nō agit frustra ut q̄ multū tēpus apponat in motu ⁊ q̄ solū per instans obtineat tales formas: sic gnāta accn̄taliter nō haberē esse in actu fm illas formas cessaret oīs gnātio accn̄talis: q2 cōe est omni gnātioni q̄ terminet ad aliqd̄ esse in actu. bn̄ igit dictū est q̄ negocium phicū quantū ad hoc q̄ inter duas oppositas mutationes est date quietem mediam simile est de generatione ⁊ mutatione substantiali ⁊ de aliis mutationibus.

Lectio. XX.

Quod aūt 3tingit esse quēdam motum infinitū vnu3 esse cōtinuum: ⁊ hic circularis: nunc dicemus.

¶ Postq̄ phūs ostēdit motū localē esse primū ⁊ pbauit nullū alioꝝ motuū esse 3tinuū. in pte ista intēdit uenari qs motus localis est 3tinuus ⁊ pmus Circa qd̄ duo fac. q2 p̄ 3tinuat se ad dicēda. 2ᵒ exequit de intēto ibi statim post ¶ omne enim qd̄ mouet. ¶ Dicit ergo q̄ 3tingit esse quēdā vnū motum existentē infinitū ⁊ 3tinuū ⁊ q̄ hic est circularis dicemus .i. ostēdemos nūc. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omne qdē enim mouet: qd̄ fert aut circulariter: aut fm rectitudinē: aut mixtu3. Quare si neq3 illoꝝ alter continuus est: neq3 ex utrisq3 possibile est 3tinuum esse.

¶ Exeqtur de intēto. ad cuius euidentiā sciēdum q̄ motus localis triplex est. v3 rectᵘ circularis ⁊ mixtus ex utroq3. Nā si aliqd̄ mobile mouet per chordam ⁊ rediret ad archū faceret motum mixtu3 ex utroq3. duo ergo facit. q2 primo ostēdit q̄ nec motus rectus nec mixtᵘ pōt esse ꝑpetuum ⁊ 3tinuus. 2ᵒ declarat q̄ motus circularis pōt eē hᵘ 3tinuᵘ ⁊ ꝑpetuus ibi ¶ qm̄ aūt in circulari. ¶ Circa p̄ᵐ duo facit. q2 p̄ ꝓbat motū mixtū nō esse 3tinuū supponēdo motū rectū nō esse 3tinuū. 2ᵒ ꝓbat ipm motū rectū nō esse 3tinuū ibi ¶ Qd̄ aūt ꝓfert. ¶ Dicit ergo q̄ omne qd̄ fert localiter aut fertur circulariter aut fm rectitudinē aut fm mixtū: quare si neq3 illorū alter .i. si neq3 rectus est 3tinuus neq3 cōpositū ex utrisq3 .s. ex recto ⁊ circulari possibile est esse 3tinuu3. ¶ Dubitaret forte aliqs: q2 nō videt q̄ hec ꝯñtia valeat. v3 q̄ si nō cōtinuat ⁊ ꝑpetuat motus rectᵘ q̄ nō possit 3tinuare nec ꝑpetuari motus mixtus. Nā l3 mobile aliqd̄ nō possit moueri 3tinue ⁊ ꝑpetue per chordā siue per lineā rectā: q2 lineā illā oportet esse finitā. posset tn̄ ut videt ꝑpetuari motᵘ eius mixtᵘ: q2 sicut iens per chordā ⁊ postea rediēs per archū iteꝝ pōt ire per chordā ⁊ sic in infinitū 3tinuare motū suum. Dicēdū q̄ nec mixtus nec rectᵘ motus ꝑpetuari pōt nisi reflectat. reflectitur enim mixtᵘ: q2 uadēs per chordā reflectit per archū. sic etiā si motus rectᵘ ꝑpetuari deberet cū oīs magnitudo sit finita. oportet etiā q̄ reflectat ut uadēs per chordā si suū motū rectū 3tinuari v3 oportet q̄ cū est in capite chorde qd̄ p eādē chordā reflectat. est ḡ intēto philosophi q̄ si motᵘ reflexus 3titataus per eādē lineam rectā nō est 3tinuus q̄ nec reflexus per archū erit 3tinuus. Nā ptes cōtinui debent esse eiusdē rationis. magis autē videt esse eiusdē rōnis rectus cū recto q̄3 archus cū chorda: quare si nec rectus nec mixtus ꝑpetuari potest nisi reflectatur bene dictū est q̄ si rectus reflexus non est continuus q̄ nec mixtum possibile est esse continuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod aūt fert fm rectū ⁊ finitū: non ferat 3tinue: manifestū est. Reflectit enim. Reflexū aūt fm rectū per 3trios motus. Cōtrarius enim fm locum est qui est sursu3: ei qui est deorsu3: ⁊ qui est ante: ei qui est retro: ⁊ qui est ad sinistrū: ei qui est ad dextru3. Loci enim 3trarietates he sunt.

¶ Quia improbādo motū mixtū nō esse 3tinuū supposuerat motū rectū nō esse 3tinuū. ideo hoc ꝓbat motū rectū nō posse esse 3tinuū ꝑpter q̄ nec mixtᵘ 3tinuus erit. Solus igit circularis poterit esse 3tinuus. duo aūt facit fm q̄ duplr ꝓbat motū rectu3 nō esse cōtinuū. primo enim ꝓbat hoc per ratiōes phicas ⁊ ꝓprias. scd̄o per rōnes quasi logicas ⁊ cōmunes ibi ¶ rōnabiliter autē. ¶ Circa primu3 duo facit. q2 p̄mo ponit huiusmodi rōnes. scd̄o mouet quedā dubia circa determinata ibi ¶ vade ⁊ ad dubitationē. ¶ Circa primū duo facit fm q̄ duas rationes adducit ad ꝓpositū. scd̄a ibi ¶ maxime autē manifestū. ¶ In p̄ma pte intēdit tale rationē. Supponit enim motū rectū nō posse ꝑpetuari nisi reflectat cum oīs magnitudo sit finita. hoc igit supposito arguat sic motus reflexi sunt 3trarij motus cōtrarij nō sunt cōtinui. ergo motus reflexus nō pōt esse cōtinuus. in hac autē rōne sic ꝓcedit. q2 primo ait motᵘ reflexos esse 3trarios. scd̄o ostēdit q̄ motus cōtrarij nō sunt cōtinui. 3ᵒ qd̄ dixerat 3firmat per quoddā signu3. scd̄a ibi ¶ qn̄ aūt est vnus. 3ᵃ ibi ¶ signū autē. ¶ Dicit ergo q̄ autē3 id qd̄ fert fm rectū ⁊ fm finitū .i. fm magnitudinē finitā q̄ tale mobile nō feratur ꝑpetue ⁊ cōtinue manifestū est sic. reflectit enim reflexū autē fm rectū mouet huiusmodi mobile fm cōtrarios motus: q2 fm locu3 cōtrarius est motus qui est sursu3 ei motui qui est

deorsuz ꝛ qui est ante ei qui est retro ꝛ qui est ad sinistrũ ei qui est ad dextruz. loci enĩ ꝯtrarietates sunt be. vz sursũz ꝛ deorsũz ante ꝛ retro dextrũ ꝛ sinistrũ. ¶ Notandũ aũt ꝙ aut ſm rectuz ꝛ finitũ: qꝛ si esset dare magnitudinẽ infinitã posset ibi ꝑpetuari motus absq3 reflexione: sed cũ oĩs magnitudo sit finita ſm rectũ nunꝗ̃ ꝯtinue ꝑpetuat motus nisi reflectat. ¶ Notandũ etiã ꝙ motus recipiũt spẽz a terminis: quare si termini sunt ꝯtrarij: oportet mot⁹ in illos esse ꝯtrios. motus ḡ reflexi ſm rectũ: qꝛ sunt in ꝯtrias dĩias locoꝝ: opz ꝙ sint ꝯtrarij. ¶ Notandũ etiaz ſm ꝯmꝫ ꝙ he sex ꝯtrie dĩie locoꝝ sumunt ſm tres diametros corꝑis. Nã sursũz ꝛ deorsum sumũtur ſm lõgitudinẽ dextrũ ꝛ sinistrũ ſm latitudinez ante ꝛ retro ſm ꝑfunditatez. ¶ Deinde cum dicit.

Quis aũt est vnus ꝛ ꝯtinuus mot⁹: prius diffinitũ est: qꝛ qui est vnus ꝛ in vno tꝑe ꝛ indifferẽs ſm speciem. Tria enim erant. Quodq3 mouet ut hõ aut deus: ꝛ qñ ut tẽpus: ꝛ tertiũ in quo. Hoc aũt est locus: aut passio: aut spẽs: aut magnitudo. Cõtraria enim differunt specie: ꝛ non vnum sunt: loci autem dicte differentie.

¶ Ostẽso ꝙ opz motũ reflexũ esse ꝯtrariũ: ostẽdit ꝙ motus ꝯtrij cõtinuari nõ possunt ex qbus sequtur ꝙ motũ rectũ oporteat reflecti ꝙ huiusmodi motus ꝯtinuari nõ põt. ideo aĩt ꝙ qs est mot⁹ vnus ꝛ ꝯtinuus prius in vno diffinitũ est: qꝛ est ille qui est vnus. i. vnĩ⁹ mobilis qui est in vno tꝑe ꝛ extra differẽt ſm spẽz. tria enĩ erant que regrebant ad motũ que mouet ut hõ aut deus. i. celũ. ꝛ qñ ut tẽpus ꝛ 3ᵐ in quo est motus ꝛ ad quẽ est motus. hoc autẽ 3ᵐ terminus aut est locus si sit mot⁹ localis aut passio. i. qualitas. si sit alteratio aut spẽs. i. forma si mutatio in subaz aut magnitudo. si sit motus in ꝗ̃titate. ꝯtraria aũt. i. ꝯtrarij termini differunt specie ꝛ nõ sunt vnũ ꝛ indifferẽs ſm spẽz. loci autẽ dicte dĩie supple sunt ꝯtrarie: quare si de rõne mot⁹ qui est vnus ꝛ ꝯtinuus est ꝙ sit in terminũ indifferentẽ ſm spẽz: qꝛ motus reflexi ꝛ ꝯtrarij sunt in terminos differentes ſm speciem. ideo tales cõtinua non poterunt. ¶ Deinde cum dicit.

Signuz aũt quod mot⁹ ꝯtrius est: qui est ab. a. ad. b. ei qui est ab ipso. b. ad. a. Et qꝛ stãt ꝛ repausant adinuicẽ: si simul fiãt. Et in circulo siliter: ut qui est ab. a. in. b. ei qui est ab. a. in. c. Sistunt enĩ ꝛ si ꝯtinui sint: ꝛ nõ fiat reflectio, ꝑpter id quod cõtraria sese corrũpunt ꝛ prohibẽt adinuicez: sed non qui est in latus: ei qui est sursum.

¶ Quod dixerat ꝯfirmat per qõdaz signũ. dixerat enĩ mot⁹ reflexos eẽ ꝯtrios qđ pꝫ per signũ: qꝛ se adinuicẽ ipediunt. ideo aĩt ꝙ signũ ꝙ est ꝯtrius mot⁹ qui est ab ipso. a. ad ipm. b. ei qui est ab ipo. b. ad ipsuz. a. qꝛ stant ꝛ repausant adinuicẽ. i. ipediũt se adinuicẽ si sil' fiant. Nõ enĩz simul põt moueri vnũ ꝛ idez mobile ab. a. in. b. ꝛ eꝯ: sed tales motus adinuicez ipediũt: ꝛ qđ dictũ est de motu reflexo super rectã lineã siliꝛ intelligendũ est ꝛ de reflexo in circulo ut si fiat circulus ꝛ signent ibi tria puncta. a. c. b. mot⁹ ab. a. in. a. ꝑ eius veniẽs in. c. ꝗ̃ in. b. opponitur motui reflexo qui est ab. a. in. a. ꝑus ueniens in. b. ꝗ̃ in. c. ideo aĩt ꝙ motus qui est ab. a. in. b. opponitur. ꝛ qui est ab. a. in. c. ꝛ nõ est vnus cũ illo sistunt enĩ se inuicẽ ꝛ ipediũt se huiusmodi motus ꝛ si cõtinui sit ꝛ nõ fiat ibi reflexio supple non erit ibi ipedimentũ ꝑpter illud ꝙ ꝯtraria sese corrũpunt ꝛ ꝓhibent se abinuicẽ. ꝯtrarij aũt se nõ ipediũt. ideo subdit: sed motus qui est latus nõ repugnat ei qui est sursũz. videmus enĩ aues non semper uolare recte sursũz: sed aliquãdo uolant sursũz. ꝛ tñ simul cũ hoc tendũt in latus absq3 repugnantia. oẽs ergo tales motus reflexi: qꝛ oppositionẽ habẽt adinuicẽ siue fiant in recto siue in circulo ꝯtinuari nõ poterunt. ¶ Dubitaret forte aliquis: qꝛ videt hic phs velle ꝙ vnus motus circularis ꝯtrariet alteri ut ꝙ motus factus in circulo uersus vnã partẽ ꝯtrariet motui reflexo in eodẽ circulo uersus aliã cuius cõtrariũ vult is de celo ꝛ mũdo ubi vult motui circulari nihil esse ꝯtrariũ. Dicendũ ꝙ ad hoc rñdet ꝯᵐᵉᵗ distinguẽs de ꝯtrarietate. d. ꝙ si accipiatur cõtrarietas ꝑprie motui circulari nihil est ꝯtrarius. Sed si accipiat large ut dicat aliquid esse cõtrariũ alteri quicqd est ipedimentũ illius sic mot⁹ reflexi in circulo sibi inuicẽ ꝯtrariãtur: qꝛ se inuicẽ sistunt ꝛ ipediant. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs: qꝛ non videt uerũ hoc ꝙ motus in circulo facti in partẽ cõtrariã se inuicẽ ipediant. videmus enĩ solẽ simul ꝛ semel moueri uersus occidentẽ motu diurno ꝛ uersus oriẽtẽ motu ꝑprio. Dicẽdũ ꝙ sicut est de alijs ꝯtrarijs sic suo modo est de ꝯtrarietate motuũ. simpliciter enĩ ꝛ absolute in eodẽ subo simul cõtraria esse nõ possunt. Non est tñ incõueniens idẽ subiectũ esse nigrũ simpliciter ꝛ albũ respectu huius sic idẽ subiectuz simul ꝛ semel simpliciter ꝯtrijs motibus moueri nõ põt. nõ tñ est incõueniẽs ipsuz moueri motibus ꝯtrarijs vno simpliciter ꝛ alio respectu huius: ꝛ hoc tã in motu recto ꝗ̃ in circulari: ut si lignũ aliqđ sit erectũ ꝛ trahat sursũz in cuius sũmitate sit formica que ꝑprio motu descendit deorsũz formica illa ibit sursũz ꝛ deorsum simpliciter: qꝛ hoc est oĩno ipossibile ꝙ simul ꝛ semel idẽ mobile moueatur sursũz ꝛ deorsũz: sed si motus ligni sit uelocior ꝗ̃ mot⁹ ꝑprius formice simpl'r respectu vniuersi formica ibit sursũz: qꝛ plus trahetur ꝗ̃ descẽdat. respectu tñ ligni ibit deorsũz. formica enim sic tracta ꝛ sic descẽdẽs erit magis sursũz simpliciter ꝛ respectu vniuersi. erit tñ magis deorsum ſm qd ut respectu ligni. Si ꝟo motus ligni esset equalis motui formice: tunc respectu vniuersi ꝛ simpl'r formica nec ascẽderet nec descẽderet: sed semꝑ maneret in eadẽ distãtia. descẽderet aũt respectu ligni. sed si motus formice superaret motũ ligni ꝛ tunc respectu vniuersi ꝛ respectu ligni descẽderet formica nunꝗ̃ ergo imaginari poterimus ꝙ simpl'r respectu vniuersi idẽ moueat ꝯtrijs motib⁹. ꝛ qđ dictuz est de motu recto ueritatẽ habet in motu circulari sol enĩ simpl'r uadit uersus occidẽtẽ: qꝛ motus firmamenti superat motũ eius ꝑpriũ ſm qd ꝛ respectu hui⁹ ut respectu zodiaci uadit ꝟsus oriẽtẽ: quia nõ sp est sub eadẽ pte zodiaci. semꝑ tñ ꝑgrat ipm eũdo ꝟsus orientẽ sicut ꝛ formica cũ ꝑgrat lignũ deorsũz põt simpl'r ꝛ respectu vniuersi moueri sursũ. fuerũt aũt qdã uolentes saluare ꝯtrietatẽ motuuz planetarũ eo ꝙ sunt sup diuersos axes ꝛ diuersos polos: sed hec via est insufficiens. diuersitas enim

diametroz z poloz nō faciet q idē simplr moueri valeat contrarijs motibus. C Deinde cum dicit.

C Maxime aūt manifestū quod īpossibile esse ptinuū esse qui est in rectitudine motū q: reflexū necesse est stare: nō solum in recta:sed z si fm circulū feratur. Nō enī illud idem est circulo ferri z circulum. Est enī aliquando qdem ptinuum quod mouetur. Aliquando autem in idem veniēs vnde motum est reflecti iterum.

C Adducit 2am rationē ad ostēdendū motū reflexuz nō esse continuū siue fiat talis reflexio in recto siue in circulo. Circa qd duo facit. q: pmo pponit qd intendit. 2° pbat qd dixerat ibi[q aūt necesse.]Dicit ergo q maxie manifestū est q ipossibile est esse ptinuū motū qui est in rectitudine:q: talis motus ppetuari non pōt nisi reflectat. reflexū aūt necesse est stare.i. oportet q cadat ibi status z quies media. non soluz aūt in recto:sed etiā si feratur fm circulū. quocūq: eni modo fiat reflexio oportet ibi cadere quietē mediā. addit aūt q non est idē ferri circulo.i. in circulo z ferri circulū.i. circulariter. aliquādo aūt qd mouetur fm ptinuū circuluz supple facit motū. aliqū aūt qd mouet in circulo reueniēs per reflexionē in idē est.i. ptingit vnū z eundē motū reflecti. motus g ibi factus circulariter pōt esse continuus z nō est reflexus:sed in ipso circulo pōt quis moueri motu reflexo. nō est ergo idē moueri circulo z fm circulū siue circulariter. C Notandū aūt q inter motus reflexos z ptrarios oportet dare quietē mediā. dato tn q nulla eēt ibi quies media. adhuc hi motus nō eēnt ptinui:q: motus cōtrarius suo ptrio ptinuari nō pōt. prima ergo ratio ostēdit mot reflexos nō esse ptinuos ex eo q sunt ptrarij. hic aūt ostendit hoc idē ex eo q inter eos cadat quies media. C Notandū etiā q q: motus circularis pōt eē ptinuus mot reflexus in circulo nō pōt esse ptinuus. ne qs crederet oēz motū factū in circulo esse circularē dedit differētiā inter motū factū in circulo z fm circuluz. C Deinde cum dicit.

C Quod aūt necesse est stare:fides est non solū in sensu:sed in ratione. Principium autez hoc est. Tribus enī existentibus pn cipio medio z fine mediū ad utrūq: est z vnū numero:rōne autem duo. Amplius aliud est quod est potētia:z qd est actu.

C Declarat qd dixerat ostendēs q inter motus reflexos oportet dare quietē mediaz. Circa qd tria facit. q: pmo pmittit quasdā diuisiones de ipso medio. 2° ex diuisionibus pmissis pbat intentū. 3° qd dixerat manifestat in terminis. 2a ibi[quare recte.] 3a ibi[dico aūt.]Dicit ergo q aūt necesse est stare .i. quiescere inter mot reflexos fides est nō soluz in sensu.i. fm sensuz. q: sensibiliter videmus pilā per cussam ad terrā qescere ibi pus q ppter huiusmodi repcussionē a terra in altū eleuet. Sz etiā hoc est manifestū in ratione.i. fm rationē q oportet dare huiusmodi quietē mediā. pncipiū aūt ad ostendēdū istud hoc est:q: tribus existentibus in quolibet motu pncipio medio z fine. mediū ad utrūq: extremoz est quodāmodo utrūq::q: aliquid de utroq: participat. nl' est utrūq: ad utrūq::q: est finis vnius z pnm alterius:quare respectu utriusq: est utrūq: q: respectu principij z finis est finis: z principiū z huius mediū numero z subiecto est vnū. rōne aūt z fm esse est duo ei. est igitur vna distinctio de ipso medio q pōt accipi ut vnū z ut duo. Amplius aūt alia distinctio eius est q mediū quidē aliud q est potētia z aliud q est actu. C Notandū aūt q philosophus has duas distinctiōes de medio. ideo pmisit:q: per eas habemus viā ad inuestigādū motus reflexos nō esse ptinuos. sed opz ibi dare quietē mediā. Nā mediū ut est vnū in potentia est cōtinuatiuū:sed ut est duo z in actu est diuisiuū: z q: inter motus reflexos est dare mediū in actu z mediū hñs rationē duoz. ideo motus illi sunt discōtinui z cadit ibi quies media. C Deinde cum dicit.

C Quare recte que infra sunt terminoz quelibet:si igit po gdē est mediū. Actu autez nō est:nisi diuidat hāc sic z istās iterū incepit moueri. Sic aūt mediū pnm fit z finis pnm gdē posterioris. Finis autez pncipij.

C Ex diuisionibus pmissis pbat intentū. intēdit aūt talē rationē. in nullo tali motu cōtinuo est dare mediū in actu z hñs rationē duoz:sed est ibi dare mediū in potētia z hñs rationē vnius. in motu aūt reflexo est dare mediū in actu z hñs rōnez duoz. ergo z c. hoc est g qd ait:quare recta pūcta que sunt infra quelibet terminoz linee z que sunt ptinuatiua linee supple sunt pūcta in potētia. si ergo mediū cōtinuatiuū est quodāmodo in potētia. actu aūt non est nisi diuidat hāc.s. lineā sup quā est motus: z ēt nisi diuidat ipsuz motū z nisi stans.i. quiescēs iterū incepit moueri. sic aūt qn motus interrūpit per quietē mediā. mediū est quid in actu z habet rōnē duorū. fit enī tūc mediū z pnm z finis. pnm quidē posterioris motus. finis autem pmi: z q: h supple est in motu reflexo. ideo opz ibi qescē z dare ibi mediuz in actu: z opz interrūpi talē motū. C Notādū aūt q non dicit aliqd esse actu alicubi si sit solū ibi per instās:ut pcor ait. sed opz ibi signare duo instātia in quoz vno incipit ibi esse ppter qd est finis motus pcedētis. in alio vo incipit inde moueri z est principiuz motus sequentis. C Deinde cum dicit.

C Dico aūt ut si ferat.a. stet in.b. z iterū ferat in.c. Cū aūt ptinue ferat:neq: factū esse neq: abesse possibile est.a. z.b. signū:sed solū esse nūc. In tpe aūt nullo pter cuius ipsum nunc est diuisio in toto.a.b.c.

C Qd dixerat manifestat i terminis. Circa qd duo facit. q: p exponit in tīminis quō in motu discōtinuo oportet dare mediū in actu. in continuo vo mediū in po. 2° qd dixerat pfirmat demōstratiōe ducēte ad ipo. 2a ibi[si aūt ad eē.]Dicit g q dico aūt.i. expono q in motu discōtinuo est mediū in actu.i cōtinuo vo in po ut si.a. qd fert.i. si.a. mobile stet.i. qescit in.b.i. in aliq medio signo. z iterū hoc mobile post talē qetē ferat in.c. supple ibi h signū.b. q: sic ibi quies erit mediū in actu z fuit.a. actu in.b. sz si.a. cōtinue feratur usq: ad.c. z non stet in.b. neq: possibile est.a. factū eē neq:.a.b.c. est fm hoc signū b. sed solū ptingit ipsuz esse in tali signo in nūc z in potētia. in tpe aūt nullo ppter id qd ipsuz nunc est

diuisio totius tpis. q̄diu igit durat motus ꝯtinu⁹ in nullo signo in termino mobile nec factum est nec recedit .i. nec adest ibi neq̧ abest actu: sed solū potētia nec est ibi in tpe: s; in nūc tpis. ppter qd̄ si uellemus dicere ꝙ est ibi in tpe: q2 est ibi in nunc qd̄ est aliqd tpis: q2 est diuisio tpis. si sic enī uellemus accipere esse in tpe: q2 est ibi in eo qd̄ est aliqd tpis in motu ꝯtinuo mobile est in quolibet intermedio signo in tempore: quia est ibi in nūc qd̄ est aliquid temporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem adesse concedat aliqs ⁊ abesse semper stabit. a. quod fertur. Impossibile enī est. a. simul adesse in. b. ⁊ abesse: in alio ergo ⁊ alio signo temporis est. Tēpus itaq̧ erit quod in medio. Quare qesceret. a. in. b. Sil'r autem et in alijs signis. Eadem enī ratio in oibus. Cum autem utat'. a. qd̄ fertur ipo. b. medio et pncipio et fine: necesse est stare propter id qd̄ duo facit: sicut utiq̧ si ⁊ itelliget. Si ab. a. quidem signo absuit pncipio: in. c. autem affuit: cum perficiat et stet.

¶ Quia dixerat ꝙ cū quis fert' ꝯtinue fm̄ signa media nec adest nec abest: sed solu; est ibi in po³. ideo hoc pbat ducēdo ad ipossibile. d. ꝙ si aliquis ꝯcedat. a. mobile qd̄ fert' ꝯtinue adesse uel abesse fm̄ signa media. a. qd̄ fert' semp stabit .i. quiescet ponendo enī sic esse tollit' motus. Nā si. a. adest ⁊ abest in b. qd̄ ponit' esse mediū signū. impossibile est enī. a. simul adesse in. b. ⁊ abesse. est ḡ hic in alio ⁊ alio. st ergo tpis .i. in alio ⁊ alio nūc: ita ꝙ iter adesse ⁊ abesse erit tēpus qd̄ est in medio: quare qesceret. a. in. b. silr' autē quiesceret in alijs signis intermedijs: q2 eadē ratio est in oibus alijs signis medijs. Nā pars semp erit dare tps inter instās quo p̄ adest ⁊ quo p̄mo abest. Sed si in oibus signis qesceret ergo. a. dū mouet' nō mouei. nō est igit' ꝯcedendū ꝙ in signis intermedijs mobile assit uel absit actu. q2 eē in aliquo signo solū in nūc nō est esse in actu: sed solu; in potētia. ergo. a. qd̄ fert' est in medio signo in potentia ⁊ utit' eo tanq̧ vno. cu; aūt. a. qd̄ fertur utat'. b. medio ut duobus ⁊ utat' eo ut pncipio ⁊ fine actu necesse est ipsu; stare .i. quiescere ppter illud qd̄ facit ipsu; mediū duo sicut in intelligēdo si aliqs intelligeret punctu; mediū tanq̧ vnū intelligeret ipsum semel: sed si intelligat ipsu; seorsu; ut pncipiū ⁊ ut finē non ꝯtingeret h̄ simul. Si ergo aliqd feratur ab. a. in. c. per. b. in medio. ergo si mobile dū fertur ꝯtinue nec adfuit nec abfuit: sed ab. a. signo qd̄ est in principio abfuit in. c. aūt .i. in ultimo signo cū stet ⁊ pficiat motū affuit. ¶ Notādū aūt oia hec adduxisse pħm ad ostēdēdū ꝙ non pōt esse in mediū in actu ⁊ ꝙ aliquod mobile assit actu in medio nisi motus ille interrūpat' per qetē mediā: ⁊ q2 iter motus reflexos est dare mediū in actu. ideo tales motus ꝯtinuari nō possunt: sed op; ibi dare qete; mediā. ¶ Dubitaret forte aliqs: utrū inter duos mot⁹ ꝯtrios sit dare quietē mediā. videt' aūt ꝙ nō: q2 ut coiter arguit' si lapillus aliqs pūus ſ turri magne cadenti obuiaret ꝯstat ꝙ lapillus ille turrim illā retineret per nullū tēpus. oportet et ergo lapillū illum sic piectū in altū descendere sine quiete media. Di

cendū ꝙ vie pħi ad duo reduci pūt per que ostendi habet ꝙ inter motus ꝯtrios intercidit quies media. quor; p̄ᵐ sumit' ex parte motus. 2ᵐ v̄o ex parte mobilis. p² via sic p;. nā cū motus recipiat spē; et termino per se loquendo: op; motu; terminari ad aliqd in actu: q2 terminus in potētia per se loquendo spē; motui dare nō poterit: quare si mot⁹ reflexi nō sunt eiusdē spēi per se ad eundē terminū in actu terminari nō poterūt: sed cuilibet r̄ndebit su⁹ terminus. ḡ cu; finit' est vnus mot⁹ ꝯtrius antequ̧ incipiat alius: op; ibi dare terminū in actu. Sed h̄ sicut dictū est sine qete media esse nō pōt. Scd̄a via sumit ex pte ipsius mobilis. Nā ut supp'e dicebatur mot⁹ mobilis denoiat' ab illo termino finali ad quē sine iterruptione uadit: q̄re sicut mobile uadit sursum sine iterruptione mot⁹ descēderet deorsu; motus sursu; denoiari posset a termino deorsu;: quare cū mobile uadit sursu; dici posset ꝙ iret deorsū ⁊ ꝙ mouet' sil' oppositis motib⁹ qd̄ est icōueniēs op; igit' ibi dare qetē mediā. Sed pp rōnes po'es fieri in ꝯtri. sciēdū ꝙ aliqd moueri motib⁹ ꝯtrijs sine qete media pōt intelligi dupl'. uel motu ppio ⁊ per se. uel motu alteri⁹ ⁊ per accñs. motu aūt ppo ⁊ per se h̄ nō ꝯtinget ꝙ sufficiēter arguunt rōnes adducte: sed motu alterius ⁊ per accñs nō est incōueniēs ut si pilla in terrā piciat' ⁊ per vim piectionis eleuet' in altū p̄us q̧ mouet' ꝯtrio motu quiescit in terra. Sed si terra in illo instāti in quo attingit eā pilla ascēderet nulli dubiū est ꝙ terra eleuaret pillā: quare pilla absq̧ quiete media ascēderet: sed h̄ eēt per accñs. Na; pilla per se qesceret in terra. per accñs aūt moueret' terra mota. nō est enī inconueniens aliqd̄ existēs in re mobili qescere per se moueri per accñs. pilla ḡ absq̧ tpe medio moueretur sursu; per accñs: s; per se qesceret in terra. imo si motus terre eēt lētus postq̧ pilla qeuisset in ea; per aliquale tps: atq; mouet' in altū ⁊ cōpelleret motū suū terra sic lente ascēdēte que cōpleuisset eā qescēre. ⁊ qd̄ dictū est de pilla piecta in terrā intelligēdū est de lapillo piecto ad turrē existēte in alto si eni; turris uel aliqs magnus lapis in aere uel in alto staret ⁊ inde se nō moueret ⁊ piceret' ibi lapillus vnus quiesceret ibi p̄us q̧ descēderet: sed si lapis ille uel turris descēderet qn̄ lapillus eam attingit ⁊ lapillus ille mouet' motu turris per accidēs nō per se immoderato per ipossibile ꝙ mot⁹ turris eēt magis lētus q̧ lapilli cū lapillus fuisset ꝯiūct⁹ turri per tātu; tps q̄tū debuisset apponere in qete extūc separaret se ab ea. nō est igit' incōueniēs aliquid absq̧ tpe medio moueri motu ꝯtrio nō per se sed per accñs: uel nō motu ppo sed alteri⁹: utputa si turris cadens magnā cōmotionē faceret in aere lapillus in altū piectus p̄us q̧ ad turrim attingeret inciperet descēdere nō motu ppo: sed aeris. esset aūt ulterius dubitādū. quare nō dicitur aliqd esse actu alicubi si non sit ibi nisi in instanti. sed de hoc in sequenti lectione patebit. Lectio. XXI.

Vide et ad dubitationē hoc dicendū: habet enī dubitationē hāc. Si enī sit quod est. e. ei qd̄ est. z. equale et. a. feratur continue ab. e. extremo ad. c. Silr' autem sit. a. in. b. signo: ⁊. d. ferat' cōtinue a. z. extremo ad. i. regulariter ⁊ ue-

locitate simi ipsi.a.ipsum.d.ante ueniet in
i.q̃z.a.in.c. Prius enim mouens et disce-
dens prarium uenire necesse est.

¶ Postq̃ philosophus ostēdit motus reflexos non
esse cōtinuos. in pte ista mouet quedā dubia circa
pdicta. Circa qd facit tria fm q̃ tria dubia mouet
2ª ibi[eodē autē modo.]3ª ibi[manifestū autē.]
Circa pm tria facit: qz primo mouet hm dubitatio-
nē. 1º soluit eā. 3º ex solutione data ostēdit uez esse
qd dixerat. vz q̃ inter motus reflexos est dare ge
tē mediā. 1ª ibi[nō ergo ponēdū.]3ª ibi[sed in re-
flectēti.]Dicit ergo q̃ 1ª ad dubitationē est dicēdū
hic q̃. s in motu ptinuo mobile nō est in signo me-
dio nisi in poª. habet eni hāc dubitationē. si eni sit
vna magnitudo uel vnū spatiū qd sit.e.b.c. et hui9
spatij qd est.e.i.qd est.e.b.c.accipiaf supple aliqd
equale.i.aliqua pars eq̃lis ei qd est.3.i. et a.feraf
ab extremo.e.ad.c.similiter autē.i.simul sit.a.in.b.si-
gno: et d.feraf cōtinue a signo.3.extremo ad.i.re-
gulariter et uelocitate simi ipsi.a.est ergo hec posi-
tio q̃ in spatio.e.b.c.q̃ est maius q̃z spatiū.3.i.acci-
piaf aliqd equale.3.i.utputa.b.c. et a.mole prius in
cipiat moueri ab extremo.e.q̃z.d.ab extrēo.3.ita
tn̄ q̃ nullo instāti in quo.a.incipiet eē in.b.d.icipi-
at recedere.a.3.hoc posito ante ueniet ipsum.d.in
i.q̃z.a.in.c.prius enim mouēs et discedēs pm necesse
est uenire: sed.d.prius recessit.a.3.q̃z.a.a.b.nā nō si-
mul affuit.a.i.b. et affuit ab eodē. vnde posteri9 fit.
si eni simul nō est posteri9 si necessitas erit stare: q̃re
a.quiescet in.b.q̃si igif.d.moueſ.a.quiescet: sed cū sint
simies in uelocitate citius pueniet.d.ad suuz termi-
nū q̃z.a.qd est incōueniēs. ¶ Notādū autē q̃ si mo
bile motū equali uelocitate moueſ per maius spa-
tiū et aliud mobile eque uelox moueſ per min9: sed
in illo instāti in quo mobile illud ptrāsiuit q̃titatē
illā spatij in qua mai9 spatiū excedebat minus inci
piebat moueri aliud mobile per suū spatiū vn9 eque
cito attingit suū terminū vnū sicut aliud: quia sunt
eque uelocia in eq̃li tpe mouebunf per eq̃le spatiū
quare positiōe pdicta stāte nō citi9.d.mouebif.a.
3.in.i.q̃z.f.a.mobile moueaf ab ipso termino.b.in
c.sic ergo se hēt stāte tn̄ si mobile eēt actu in signo
medio citius pueniet.d.ad.i.q̃z.a.ad.c. ¶ Dubi-
taret forte aliq̃s: vnde sequitur q̃ si.a.motū ab extre
mo.e.actu fuit in.b.d.p recessit.a.3.q̃ p.d.pueni-
et ad.i.q̃z.a.ad.c. Dicēdū q̃ hoc duplici via decla
rari pōt. pª via talis. Nā esse nō pōt q̃.a.simul fue
rit et recessit ab ipso.b.g̃ prius ibi fuit q̃z inde reces
sit. Sed cū.a.p fuit in.b.d.post recessit ab ipso.3.s3
cū.a.primo fuit in.b.q̃z inde recessit.d.prius recessit
ab ipso.3.q̃z.a.ab ipso.b. Sed supposita eq̃li uelo-
citate et equali spatio qd prius recedit prius attingit
terminuz.d.g̃ ante puenit ad.i.q̃z.a.ad.c. 2ª via sic
p3 q̃ si.a.prius fuerit in.b.q̃z recessit ab eo.g̃ quie
uit ibi uel steterit ibi.g̃ cū.a.quiescebat.d.mouebaf cū
positum sit tunc recedere.d.ab ipso.3.quādo.a.in-
cepit esse in.b.oportuit igitur.d.anticipare ipsum
a. et citius peruenire ad suum terminum. cū etiam
citius ire inceperit. mouebatur enim cū illud quie-
sceat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non ergo simul affuit.a.in.b. et abfuit
ab eodē. Unde posterius fit. Si eni simul
nō posterius est: sed necessitas erit stare.

Nō ergo ponenduz est cum.a.affuit fm
b.ipsum.d.moueri.a.3.ultimo. Si eni af-
fuit.a.in.b.erit et abesse et nō simul: s3 erat
in decisione temporis: et non in tempore.
Hoc quidem igitur est impossibile sic di-
cere et in continuo.

¶ Soluit per interēptionē.d.non ergo ponenduz est
q̃ cuz.a.affuit sup.b.ipsum.d.moueri.a.3.ultimo
nō eni.a.affuit in.b.actu: qz in motu cōtinuo mobi
le nō est in signo medio nisi in poª tm̄. si eni.a.affu-
it in.b.erit et abesse ab ipso.b. et h̄ nō simul.g̃ quiesce-
bat ibi et fuit ibi in tpe qd falsuz est: s3 erat ibi in de-
cisione tpis.i.in nūc tpis et nō in tpe. hoc igif ipoſſe
est dicē in motu ptinuo. q̃ si g̃ medio mobile adsit
uel absit: sed soluz est ibi in poª. ¶ Dubitaret forte
aliq̃s: vnde est q̃ si aliqd nō est in aliquo nisi in istāti
q̃ est ibi in poª solū et q̃ nō di: ibi nec esse nec abeē
Dicēdū q̃ difficultas huius q̃onis est in idiuiduo
quō eē differat a motu. Sciēdū igif q̃ moueri hēt
quādā oppōnē ad eē sicut imperfectū: et qd est in poª
habet quādā oppōnē ad pfectū et ad illud qd dicit
actū fm se. moueri eni et fieri et cetera talia et si dicūt
aliquē actū. dicūt tn̄ actū iperfectū et admixtū poª.
ideo qd moueſ cū moueſ nō est i eo ad qd moueſ.
eē autē dicit actū fm se. ideo qd hēt eē cū hēt eē est
in eo fm q̃ hēt esse: ut qd hēt esse sanū est in sanita
te fm q̃ moueſ ad sanitatē: ut moueſ ad eā nō est
in ea. alia g̃ est ratio ipsi9 moueri et ipsius esse: sed h̄
est per se moueri qñ nō est per se signare duo instā
tia in qb9 ita se hēat nūc ut prius. g̃ erit esse cū dicaſ
per oppositū ad moueri qñ erit signare duo istan-
tia in qb9 ita se hēt nūc ut prius: et qz h̄ sine tpe eē nō
pōt si aliqd sit in aliquo solū fm istās.i.nō fuit nisi
solū fm qd ut dicaſ ibi fuisse in nūc uel dicaſ ibi fu
isse in poª et in motu. nō est igif moueri fm locuz et
esse in loco et moueri fm formā et eē in forma. Sed
tūc di aliqd moueri fm locū qñ nō est in loco aliq
nisi in instāti. dū eni mobile ptinue moueſ in oibus
locis medijs est solū in instāti et in poª solū: qz in q̃li
bet loco medio posset quiescere et ibi eē. nō di tn̄ esse
in aliq loco nisi sit signare duo instātia uel sit signa
re aliqd tps in quo sit in eodē loco. his eni3 qui vi-
derit pclu3 h̄ difficilta esse nō pūt: qz ibi plane op
ponit q̃ eē entis di per oppositū ad esse mobilis et
per pñs eē habet quādā oppōnē ad motū. est igif
intētio phi q̃ q̃diu motus ptinuaf mobile non est
alicubi nisi in instanti et in poª solū. cōpleto autē mo
tu: op3 mouere eē actu per se loquēdo in eo qd acq
rit per motū qd esse nō posset nisi eē ibi in tpe: qua
re si post vnum motū incipiat ptrarius mot9: opor
tet ibi dare quietē mediaz in fine et in termino ade
pto per illum motum: quare tales motus cōtinua-
ri non possunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed in reflectenti necesse est sic dicere.
Si eni quod est.i.feratur ad ipm.d et iteꝝ
reflectēs deorsum feratur: ultimo.d. et si
neuter et pncipio vno signo ut duobus.
Unde stare necesse ē. Neq3 simul affuit
in ipso.d. et abijt ab ipso.d. ibi enim simul
esset et non esset in eodem nunc.

¶ Ex solōne data ostēdit ueꝝ eē qd supius dixerat.

vz q in motu reflexo: opz dare geterz mediã. Circa
qd duo facit. qz p facit qd dictũ est. 2° ex his que di
xerat dat dĩam inter motũ continuũ z reflexũ ibi
[at vo oliz.] Dicit ergo sed in reflectẽti necesse est
hoc dicere q cũ aliqd puenerit ad aliquẽ terminũ
z reflectit ab eo q in illo sit actu z geuit ibidẽ. Nã
si mobile qd est. a. feraf sursum ad. d. z iterũ refle
ctẽs deorsum feraf ab ultimo qd est. d. sumptũ ad
infimũ terminũ in quo est. c. tunc hm mobile utetur
vno signo. vz ipso. d. ut duobus z ut fine z ut pncipio
vnde necesse est ipsuz stare z gescere supius in ipso
d. neqz simul affuit in ipso. d. z abijt. i. recessit ab ip
so. d. qz tũc simul in eodẽ nũc esset ibi z nõ esset qd
est icõueniẽs. Dicẽdũ est ergo q in. d. fuit in tpe z
q aliud fuit instãs in quo pmo fuit ibi z aliud in
quo incepit inde recedere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo olim solutio nõ dãda est: nõ eniz
9tingit dicere: q fm ipsum. d. sit tpm. i. in
decisione. Nõ affuit aũt neqz defuit. Ne
cesse eni est in finẽ uenire qui actu est nõ
potẽtia. Quod qdẽ igif est in medio: po
tẽtia est. Hoc aũt actu: z finis qdem deor
sum: pncipium autẽ sursum: z motuũ ergo silr.
Necesse est ergo stare reflectens in recto.
Non ergo contingit continuum motuz
in recto z perpetuum esse.

¶ Ex his que dixerat dat dĩam inter motũ 9tinuũ
z reflexũ: qz in motu reflexo est mediũ in actu: sed
in 9tinuo est in potẽtia. ideo aut q at vo in motu. s.
reflexo nõ est dãda solutio que oliz dabaf in motu
cõtinuo. nõ eni 9tingit dicere q fm terminũ. d. qd
est mediũ inter motũ sursum z deorsum ipm affue
rit in decisione tpis. i. in nũc: ita q ibi actu nõ affu
it neqz defuit. necesse est eni in finem uenire qui est
terminus in actu nõ in po^a. qui qdez igif est in me
dio po^a est. Sz hoc qd est in fine motus: utputa. d.
qd est mediũ inter motus reflexos est actu z acci
pif ut duo: qz accipif ut finis qdẽ motus qui inci
pit a deorsum z ut pncipium motus qui incipit a sursum.
Seqtur ergo est z aliorum motuũ q si reflectanf erit
ibi mediũ in actu. reflectẽs ergo in recto necesse est
stare. nõ ergo 9tingit esse 9tinuũ motũ ppetuuz in
recto: qz ppter reflectionẽ: opz mobile stare z opor
tet ibi interponi gescẽ mediã. ¶ Notandũ aũt q ut
pz per habita si. a. 9tinue moueaf ab extremo. c. in
c. per mediũ. b. cũ est in. b. est in potẽtia nõ in actu:
sed si mobile. i. moueaf. a. c. in. d. z iterũ. a. d. refle
xo motu moueaf in. e. cum fuit in. d. fuit ibi in actu
nõ in potẽtia. nõ est ergo soluẽdum uel dicendũ q
motũ reflexũ q non sit ibi mediũ in actu sicut dici
tur ad motũ esse 9tinuũ. ¶ Notãdũ etiã q motus
rectus qñdiu durat donec reflectaf põt eẽ 9tinuus
nõ est igif intẽtio phi negare motũ rectũ nullo mo
do esse 9tinuũ: sed vult q nõ põt esse 9tinuus in p
petuo. Nã cum talis motus etiã non possit perpe
tuari nisi reflectaf z reflexus discontinuetur perpe
tuo continuus non poterit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eodẽ aũt modo obuiãdũ est ad iterro
gãte a zenonia rõnẽ: z uolẽtes si semp me
diũ trãsiri opz. Hec aũt ifinita sunt: ifinita
aũt transire ipossibile est. Aut sicut ipsam
hãc eãdẽ qdã rõnẽ aliter iterrogãt: uolẽ
tea simul eum mouere medietatẽ pus nu
merare fm vnũquodqz factũ medium.
Quare ab eũte totã ifinitũ accidit nume
rare numerũ. Hoc aũt 9sitenf ipoẽ esse.

¶ Exequitur de scdo dubio qd etiã sumit originẽ ex
pdictis. est autẽ hic dubium zenonis quo pbat: qz
nõ 9tinet moueri: qz nõ 9tingit infinita ptrãsire. so
lutio aũt huius dubij dependet ex dictis: qz ut di
ctũ est in motu 9tinuo nõ sunt media in actu: sed in
potẽtia. pertrãsire aũt ifinita in potẽtia nullũ incõ
ueniens est. Circa hoc duo facit. qz p mouet hm du
biũ z docet ipsuz dupl'r formare. scdo soluit ad du
bitationẽ factã ibi [in primis.] Dicit ergo q eodẽ
aũt modo quo soluebamus rationẽ factã ostẽden
do q in motu 9tinuo media sunt in potẽtia non in
actu B eodẽ modo obuiãdũ est ad interrogãtes ra
tionẽ. i. obm zenonis: z ad uolẽtes q sic opz prius
trasire mediũ qz pueniaf ad terminuz hec media
sunt infinita. ifinita aũt nõ 9tingit ptransire: quare
nõ 9tingit moueri. aut alio modo põt hec ratio for
mari sicut qdẽ hãc eandez rõnem aliter interrogãt
uolẽtes q mouẽdo simul. i. silr 9tingit pus nume
rare. i. pertrãsire medietatẽ fm vnũqdqz factũ me
diũ prius qz totũ: ita q prius pertrãsiuit mediũ z
adhuc prius mediũ dimidij z sic vnũqdqz mediũ:
z qz talia media sunt infinita: quare ab eunte. i. ab
eo qui uadit z trãsit magnitudinẽ accidit numeraf
se. i. pertrãsisse infinitũ numerũ medietatũ. i. infini
tas medietates. B aũt 9cesso ipossibile est moueri:
qz nõ 9tingit infinita ptrãsire. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ In pmis igif rõnibus de motu soluimus:
per id quod tẽpus ifinita habet in seipso.
Non eni incõueniens est: si in ifinito tẽpo
re ifinitum transit aliqs. Silr autem ifini
tum utiqz in longitudine est z tempore.

¶ Soluit hãc obiectionẽ factam. Ad cuius euiden
tiã sciendũ q B eadẽ ratio soluebaf in sexto: sed ut
dicebaf ibi soluebatur ad hominez. hic autẽ soluif
ad ueritatẽ. tria ergo facit. qz pmo petit solutionez
illã. scdo ostendit eã esse ad interrogãtẽ nõ ad rez.
3° dat sol'onẽ rectã. 2ª ibi [sed solutio.] 3ª ibi [B ue
rũ.] Dicit B q in pmis rõnibus de motu. i. in. 7. sol
uimus hãc rõnẽ zenonis p illud q tps hẽt in seip
so ifinita sicut z magnitudo. nõ est eni icõueniẽs si
aliqd in ifinito tpe trãsit ifinitũ spatiũ ifinitũ uiqz
est. i. repif silr in lõgitudine z in spatio siue magni
tudine z in tẽpore. tẽpus igif illud in quo trãsitur
aliqua magnitudo: ita est ifinitũ sicut z magnitu
do: quare in tali tẽpore transire tale spatium nullũ
est inconueniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed hec solutio ad iterrogantẽ qdem se
habet sufficiẽter. Interrogabat eniz si in
finito tẽpore infinitũ transire atqz nume
rare 9tingit ad rem aũt z ad ueritatẽ non
sufficiẽter. Si eniz aliqs omittẽs magni
tudinẽ z iterrogauerit si in finito tpe 9tin
git infinita transire: interroget in ipo tpe
eadẽ: habet enim tẽpus infinitas diuisio
nes: nec adhuc sufficiens hec solutio.

¶ Ostēdit hāc solutionē nō eē ad rē sed ad īterrogātes. d. sed hec solutio ad interrogātē qdē sufficienter se hēt. Interrogabat eni zeno si in tpe finito cōtingit ptrāsire atq3 nūare infinita. pz ergo q in tpe finito qd habet in se talia īfinita qualia sunt īfinita ptrāsita in tali tpe nō est incōueniens talia finita trāsire. iō sufficiēter hec solutio obuiat īterrogāti: sed ad rē aūt ad vitatē nō sufficiēter: q2 si aliquis dimittēs magnitudinez dimittēs īterrogare si in tpe finito ptingit īfinita ptrāsire: sed īterroget de ea dē in ipso tpe. querat eni utrū ptingat ptrāsire infinitas ptes tpis. hēt eni ipm ips īfinitas diuisiōes i. est diuisibile in infinitū querēdo dictā qōnē non de tpe in cōparatione ad magnitudinē: sed de ipso tpe in se adhuc. i. nō ulteri' est sufficiēs hec solutio. ¶ Notādū q lz in infinito tpe possit trāsiri īfinitū spatiū. tn̄ q2 infinitū tēpus trāsiri nō pōt nō ptingeret aliquod spatiū ptrāsiri: sed in trāsitu cuiuslibet spatij apponit̄ infinitū tpo. si g realr rōni zenonis satisfacere uolumus: opz distinguē de īfinito quō cōtingit ptrasiri z quō non. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed uerum dicendū est: quod qdem diximus in rōnibus. Si enim aliqs cōnnuum qdez diuiserit in duo media: hic vno signo tanq3 duobus utitur. Facit eni ipsum pncipium z finē. Sic autez facit numerans z in media diuidens: sic autē z diuidentem non erit continua: neq3 linea: neq3 motus. Conntinuus eni motus cōnnui est. In continuo autē sunt īfinita media sed non actu sed potētia. Si vo faciat actu: non faciet connuum: sed stabit. Quod qdem in numerāte media manifestū est: q2 accidit. Unum eni signuz necesse est in ipsum numerare duo. Alterius quidem enim medij finis: alterius autem principij erit: si non vnum numeret continuum: sed duas medietates.

¶ Soluit fm vitatē. Circa qd duo facit. q2 p pmittit qdā nccia ad ppom. 2° ex illa pmissis docet recte soluē ibi [qre dōm est z c.] Dicit g s3 verā. i. fm vitatē z fm rē dicēdū est q qdē diximus in rōnib' mōfact. Si eni aliqs diuisit ptinuū in duo media. hic utit̄ vno sig tanq3 duob'. facit eni vnuz signū actu pn̄m qdē vni' z finē alteri'. Sic aūt facit nūans z diuidēs in media aut sic diuisiōe. i. fm h' diuisionē nō eēt linea ptinua neq3 mot': q2 ptinu' motus ptinuat z mediū in h' ptinuo hēt rōnē vni' nisi duoz z est in po' nō in actu. Nā in ptinuo sunt īfinita media nō actu: s3 po'. Si g is aliq motu mouēs faciat mediū in actu: opz q nō faciat motū ptinuum: sed stabit. i. qescit z īterrūpet motū per quietē mediā. manifestū est g qd est illō qd accidit in nūante. i. in eo qui nūat z trāsit media in actu. Nā necē est ipsi nūare vnū signū tanq3 duo: ita q illud medium signū erit alteri' qdē finis. alteri' vo pn̄m sic nō nūet aliqd ut vnū ptinuū: s3 ut duas medietates. ¶ Notādum aūt q aliud est nūare z pertrāsire aliqd ut est actu vnū ptinuū z ut diuisum in duas medietates. Nā si transit̄ spatiū ut est actu vnū ptinuū nō īterrūpit̄ motus nec discōtinuat̄. S3 si trāsit̄ ut est diuisum in duas medietates z utimur aliq sig medio ill' spatij ut est aliqd in actu: opz discōntinuari motū. si igit sic fieret mot' q cūcta media si nūerent̄ ibi in actu nūq3 trāsiret̄ spatiū. ut si qs uadēs usq3 ad medietatē spatij ibi sisteret z postea usq3 ad medietatē medietatis z ibi sisteret z sic oīa h' media si nūerent̄ actu nunq3 transiret̄ spatiū. hec g fuit deceptio zenonis: q2 credidit sic ipo' esse trāsire īfinita media in po' sicut īfinita in actu. ¶ Deide cū dicit.

¶ Quare dicendū est ad īterrogantem: si cōtingit īfinita transire: aut in tēpore: aut in longitudine: q2 est qdem sic. Est autez nō sic. Actu eni cum sint: nō cōntingit: potentia autem cōtingit. Quod eni ptinue mouet̄ fm accñs: īfinita trāsiuit. Simplr autem nō. Accidit autē linee īfinita media esse. Substātia autez altera est z esse.

¶ Ex his que dixerat īfert solōnē rectā z docet recte soluē. d. qre ad īterrogātē. i. ad euz qui īterrogat si ptingit trāsire īfinita in tpe aut in lōgitudie erit dicēdū. i. rñdēdū: q2 est qdē sic. est aūt nō sic. actu aūt cum sint media infinita nō ptingit ea transire. po' aūt īfinita ptigit. nā qui ptinue mouet̄ trāsit īfinita p accñs z in po'. nō aūt trāsit īfinita simpliciter: accidit q linee eē in ea. īfinita media sba z eē linee. i. sbalis z eēntialis diffinitio ei' est alt'a ab h' īfinitis. ¶ Notādum aūt q ut sup in 6° dicebat̄ trāsire īfinitū hoc est finire ipm. sicut g nō est icōueniēs eidē inesse opposita sic nō est icōueniēs trāsire z finire īfinita qre cū idē ptingat eē albū in actu z nigrū in po' uel eē albū simpr z nigrū fm qd sic idē ptigit eē finituz z eē ptrāsitū simpr z in actu. eēt aūt infinitū po' z fm qd. ¶ Notādū aūt fm p'cs q accidū linee ut ē vna z nō discreta q diuidat̄ in infinitas medietates: sed nō b cōpetit linee h est mgitū est aliq modo multa: z q2 ptinue motū nō trāsit lineaz ut est multa. Sed ut est vna per se z simplr transit finitū per accñs z fm quid trāsit infinitum. Lectio. XXII.

M Anifestum autez: z q2 nisi aliqs faciant tēporis diuidēs signum prius z posterius semper posterioris rei erit simul esse z nō esse: z idem esse z non esse z quando fuit nō est. Signuz qdem igitur utrisq3 cōmune est z priori z posteriori z vnum z idem numero: ratione aūt non idem est: huiusmodi qdez enim finis est: illius autem principium. Res autem semper posterioris passionis est.

¶ Postq3 phs satisfecit duab' qōnib' possibilib' fieri circa ipm motū. in pte ista satisfecit 3' qōni que etiā circa motū fieri posset. Nam cū per motū ptingat aliqd habere esse post nō esse z ptingat ipsum per tēpus precedēs nō esse. in tēpore aūt sequenti esse questio est de illo instāti copulāte illa duo tepora. utrū in eo debeat dici esse uel nō esse etiam utruz huiusmodi instans se teneat cū re priori corrupta uel cum re posteriori generata. tria autē facit: quia primo pponit ueritatē huius questi. d. instās esse posterioris rei. scdo qd dixerat pbat in terminis.

tertio ex hac ueritate ostēsa pbat tēpus nō esse ot-
mīb' e in athoma tpa siue in tpa idiuisibilia. 2ᵒ ibi
tēpus aūt sit. 3ᵒ ibi si autē qd cūq3 fuerit. Di-
cit ergo q nisi aliqs signum tpis .i. nūc tēporis qd
sit diuidēs iter tēpus pus et posterius .i. inter pteri
tū et futurū nisi .s. hᵐ signū semp qs faciat esse poste
rioris rei manifestū est: qz seqtur hoc icōueniēs q
idē erit ens et nō ens et q idez qd fuit nō est qd sic
patet: qz hᵐ signum et hᵐ nūc cōe utrisq3 tpib'. s. et
tpi pori et posteriori hᵐ nūc manēs vnū et idē nūo.
Cōe aūt nō idē est huius qdē tpis finis ut tpis pte
rioris. est aūt illius pnᵐ. vz tpis posterioris et
futuri. tale ergo nūc qd sic pertinuat preteritū et futu
rū. est posterioris rei et posterioris passionis:
ita q si ex albo sit nigrū. dicēdū est per totū tps il-
lud fuisse album et in istāti ad qd copulat illud tps
fuisse nigrū. istans ergo lz sit cōe tpi in quo fuit al-
bū et tpi in quo incipit esse nigrū tenet se tn̄ cum re
posteriori .s. cū nigro si nigrū sit generatū uel cū al
bo si ex nigro sit gn̄atum albū. ¶ Dubitaret forte
aliquis quare istās tenet se cū re posteriori et nō cuz
priori si ex nigro sit albū. dicimus per totū tēpus
fuisse nigrū et in istāti ad qd copulat tēpus illud eē
album. videt enī eque cōgrue posse dici per totū tē-
pus pcedēs: et etiā per istās ad qd copulat tēpus
illud fuisse nigrū. in tpe vō imediate sequēti esse al
bū. Dicēdū q si ex nigro sit albuz nigrum tēdit ad
corruptionē. albū aūt generat. nigrum ergo uadit
ad nō esse. albū aūt accipit esse. Cū ergo de tpe nō
sit nisi istans et cū magis sit prope dictū q istās est
q tēpus est: cuz tps nō sit nisi qz istans est: et qa
hic est istans debet se tenere cū re existēti et cum re
que incipit esse nō cū ea que corrupit et tēdit ad non
esse. Hᵐ est q qd cᵉᵗ ait q istās est semp posterioris
rei: qz dignius est attribuere ipsi enti q nō enti. vi
det aūt hec pbatio esse rhetorica cū in hac mā suf
ficiēte facit fidē. nā istās et tps mēsurā quādā ipor
tat mēsura aūt accipit sm analogiā et pportionem
ad mēsurata. sufficiēs ergo fides fit ut istās potius
incipiat esse mēsura entis generati q nō entis nō
corrupti ppter maiorē analogiā et pportionē quaz
habet ens generatū ad istās q nō ens corruptuz.
¶ Ulterius forte dubitaret aliqs: qz si bona est rō
facta q istās magis attribuēdū sit enti q non enti
videt q lz generatū esse sit in istāti corruptū tamē
esse erit in tpe. erit ergo ecōtrario ut videt in gene
ratiōe et corruptiōe. dicemus ergo q corruptū per
totū tēpus pcedēs: et etiā in istanti qd copulat ad
illud tēpus est. in tpe vō imediate sequēti nō est. nā
in corruptione sit pcessus ab esse ad nō esse in ge
neratiōe vō ecōuerso istās q magis se tenet cū en
te q cum nō ente in corruptiōe tenebit se cū re po-
ri in gn̄atione cum re posteriori. Dicēdū q tam in
gn̄atione q in corruptiōe istās se tenet cum re po-
steriori ut si aliqd gn̄atur. dicēdū est per totū tem-
pus nō esse: et in istanti ad qd copulat illud tēpus
dicēdū est esse. si vō aliqd corrūpit per totū tēpus
et in istāti ad qd copulat illud tempus desinit nō
esse. ita q nō solum generatū esse mēsuratur instā-
ti sed etiaz corruptū esse. Nā ut probabat in sexto
semp mutatū esse quādo pmo mutatuz est necesse
est esse ab omū et fieri in instāti. utrūq3 ergo muta-
tum esse mēsurat instāti: aliter tamē et aliter. Nam
instās tenet se cum generato esse et mēsurat ipsum
pncipaliter: sed mēsurat corruptuz esse ex psequē-
ti inquātū corruptio vnius est generatio alterius
et nunq3 est aliqd corruptū nisi sit aliud generatū.
tenēdo ergo se instās cum corrupto esse tenet se cū
ente. inquātum simul est esse aliqd corruptū et esse
aliqd generatū. ideo pbs ait istās esse posterioris
rei. Nam res posterior est res gn̄ata. instās q se te
net cū gn̄ato esse. si aūt tenet se cū corrupto essent
dictū est hoc est ex pn̄n. put corruptū esse vnius ar
guit generatum esse alterius. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Tps aūt sit in quo est. a.b.c. res i quo. d.
Hoc in .a. qdē ipe albū. In .b. aūt nō al-
bū. In .c. vō albū et nō albū. In qlibet eni
ipsius .a. verū est dicere albū: si oi tpe hoc
erat albū: et .b. nō albū .c. autez in utrisq3.
Nō ergo dādū est in oi: sed pter ultimuz
nūc in quo est .c. Hoc aūt iam postremū
et si fiebat albū: et si corrūpebat albū i.a.
oi factū est: et corruptū est in .c. Quare al
bū aūt et nō albū pᵐ in illo veruz est dice-
re aut cum est factū: nō erit: aut cuz corru
ptū est erit: aut simul albū: et nō albuz:
et omnino esse et non esse necesse est.

¶ Qd dixerat probat in terminis. d. sit aūt tēpus in
quo est .a.c.b. res autez dealbāda sit in quo est .d.
hoc aūt .s.d. in tēpore qdē .a. est albuz in .b. aūt tpe
est nō albū in .c. ergo qd est instās copulās .a. cum
.b. est simul albū et nō album. nā in quolibet ipsius
tēporis .b. verū est dicere .d. esse nō albū si hᵐ .s.d. in
omni tpe .a. in qlibet albuz et pari rōne erat ipsius
tpis .b. verū est dicere .d. esse nō albū .c. aut cōmu-
ne utrisq3 tpibus: quare si .d. in quolibet ipsius tē-
poris .a. est albū. in quolibet aūt ipsius .b. est nō al
bum in .c. qd est aliqd utrisq3 est albū et nō albū qd
est incōueniēs. ergo nō est dādum .i. ocedendū in
omni .i. in quolibet: sed dicēdū est esse in quolibet
preter ultimū nūc in quo est .c. hoc aūt .s.c. iam est
postremū .i. tenet se cū re posteriori et cū tpe sequē-
ti. si ergo fiebat albuz et si corrūpebat albū in omni
.a. .i. in omni aliquo tpe factū est et corruptū est in .c.
i. in instāti qd copulat ad illud tēpus: quare albuz
aut nō albū. pᵐ veṙ est dicere in illo istāti: aut si nō
est: ita et illud instās nō tenet se solū cum re posterio
ri: sed tenet se pariter cū utroq3 cū aliqd factum est
nō erit: aut cū corruptū est erit: aut erit simul albū
et nō albū: ppter qd nō necesse est rē oino .i. ul'r eē
aut nō esse: sed esset dare tēpus in quo res nec eēt
nec nō esset qd est incōueniēs. ¶ Notādū aūt q si
aliqd generat et ex nō ente fit ens: nō possum' assi-
gnare ultimū instās in quo est nō ens. Nā cum in
eodē istāti nō possit simul esse et nō eēt: si eēt dare in
stās in quo ultimo nō est: et instās in quo pᵐ est: cuz
inter quelibet duo istātia cadat mediuz tps eēt da
re tps in quo nec eēt nec nō esset. Nō est ergo assi-
gnādū instās in quo ultimo nō est. Sed dici dz q
res generāda per totū tēpus pcedēs nō est: et in in
stāti ad qd copulat illud tēpus incipit eē sicut res
corrūpēda per totū tēpus pcedēs est: et in instāti
ad qd copulat illud tēpus desinit esse. ¶ Dubita-
ret forte aliqs: vnde sequtur hec pn̄tia q si instans
nō teneret se cum re posteriori uel idez esset simul
et nō esset: uel nō necesse esset omne eē aut nō esse.

Dicēdū q̄ cū inter ɔ̄dictoria nō cadat mediū fm se opȝ tp̄a in q̄ res non est eē imediatū tp̄i in quo est: q̄z si eēt dare tp̄a mediū iter tp̄a in q̄ v̄ificaſ rē eē ꝛ tp̄o in quo uerificaſ nō eē in illo tp̄e medio: nec eēt nec nō eēt: q̄d est icōueniēs. opȝ igiſ h⁹ tp̄a eē imediata: s̄ȝ imediata tp̄a copulanſ per vnū istās: q̄re si res nō exn̄s in tp̄e p̄cedēti sit in tp̄e q̄d se hēt ɔ̄nter illi: instās copulans illa duo tp̄a uel tenebit se cum utroq̄ȝ. s. cū nō ente ꝛ ente: ꝛ tūc in eodē istāti idē simul erit ꝛ nō erit ꝛ sic q̄d est nō erit: q̄z q̄d est gn̄atū est: q̄d est gn̄atū cum est gn̄atū nō est. rursus q̄z qua rōne q̄d est nō est pari rōne q̄d est est: ꝛ q̄z q̄d corruptū nō est q̄d est corruptū cum est corruptus erit. Sed cū oīa ista sint incōueniētia: incōueniēs est istās illud tenere se cū utroq̄ȝ. tenebit ergo se cū altero tm̄. sed si debet se tenere cum altero solum: ut ostēsum est dignı⁹ est q̄ se teneat cū re posteriori q̄̄ cum p̄ori. est igiſ intētio p̄hi q̄ si instās nō tenet se solū cū re posteriori de duob⁹: opȝ dare alterū in cōuenientēs: uel q̄d nō oīno. i. u̅l̅r̅ necesse sit id eē: aut nō esse: aut q̄ idē simul possit esse ꝛ nō esse. Nā si aliq̄d ex nō ente fit ens: istās tenet se cū re posteriori q̄d est dare istās in quo p̄ est: nō autē est dare instās in quo ultio nō est: q̄z si eēt signare istāſ in quo ultio nō est sicut in quo p̄ est uel eēt vnū ꝛ idē istās uel aliud ꝛ aliud si vnū ꝛ idem simul esset ꝛ nō eēt: si aliud ꝛ aliud eē iter q̄libet duo istātia sit dare tp̄ſ mediū nō oīno. i. u̅l̅r̅ necesse est eē rē aut nō eē: q̄z in illo tp̄e medio nec eēt nec nō eēt. istās igiſ tenet se solū cū re posteriori. cūȝ g̅ aliq̄d gn̄aſ ut dicebaſ nō est dare istās in quo ultimo nō fuit: sed istās in quo p̄ fuit sic. ꝛ cū corrūpiſ nō est dare istāſ in quo ultimo fuit: sed in quo p̄ nō fuit. res g̅ gn̄ata per totū tēpus precedēs nō fuit: ꝛ in instāti incipit esse. corruptum v̄o per totum tempus precedēs fuit: ꝛ in instanti desiit esse. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Si autē quodcūq̄ȝ fuerit prius non ens: necesse est fieri ens: ꝛ cum fit: non est: nō possibile est in athoma tēpora diuidi tēpus. Si enim in. a. tēpore. d. fiebat albū: factum est autem simul: ꝛ est in altero indiuiduo tempore: habito autem in. b. si in a. fiebat: non erat in. b. album: generatione oportet esse quandam mediam. Quare ꝛ tempus erat: in quo fiebat.

ℭ Ex v̄itate iaȝ ōnsa p̄bat tp̄s nō posse diuidi in tp̄a athoma. i. in tp̄a idiuisibilia. Circa q̄d tria facit. p̄ facit q̄d dictū est. 2° remouet quādā cauillationē circa p̄dicta. 3° ex his que dixerat ōndit quō se hēt factū eē ad ip̄m fieri. 2ª ibi ⌊ Nō enim eadē. ⌋ 3ª ibi ⌊ manifestū autē est. ⌋ Dicit g̅ si aūt q̄dcūq̄ȝ fuerit p̄us nō ens supple si postea fit ens nece est illō fieri ens: q̄z n̄ālr̄ nihil accipit eē post nō eē: nisi p̄ viā fieri ꝛ per viā mot⁹. rursus cū aliq̄d fit nō est: q̄z hic est. g̅ uera sūt nō possibile est tp̄ſ diuidi in tp̄a athoma. i. in tp̄a mobilia. nā si. b. fiebat albū in tp̄e. a. ꝛ nō solū fiebat albū: sed ēt sil' cū hoc uerū est dicē q̄ factū est albū h̄ nō est in eodē tp̄e: sed in altero tp̄e habito. i. ɔ̄nter: utputa aut est h̄ in. b. sed si in. a. fiebat. g̅ nō erat in. a. in. b. aūt in quo fcm̄ est erat: opȝ g̅ esse gn̄ationē mediā. erat g̅ tp̄s mediū in quo fiebat: q̄re tp̄a habita nō sunt habita uel tp̄a que ponunſ eē ɔ̄nter nō sūt ɔ̄nter q̄d ē icōueniēs. ℭ Notādū aūt q̄ nō p̄nt poni tp̄a idiuisibilia nisi ponaſ q̄ iter tp̄a habita ɔ̄nter se h̄ns sit dare tp̄ſ mediū nō ut supra dicebaſ cū ɔ̄dictorioꝝ nō sit mediū s̄ȝ se: opȝ si aliq̄d habet eē post nō eē q̄ tp̄s in quo icipit eē sit ɔ̄nter tp̄i in quo carebat esse: quare si tp̄a sunt indiuisibilia ɔ̄stat q̄ nō in eodē tp̄e aliquē pōt hēe eē ꝛ nō eē. sit g̅ tp̄s. a. in quo aliq̄d nō est ꝛ. b. sit tp̄s in quo illud aliq̄d icipit eē ɔ̄stat q̄. b. est ɔ̄nter ip̄i. a. sed si res illa nō sit in. a. ꝛ est in. b. cū nihil trāseat de nō eē ad se nisi mediāte fieri erit dare tēpuſ mediū inter. a. ꝛ. b. in quo res illa gn̄abaſ ꝛ fiebat: quare. b. ꝛ. a. que ponebanſ eē tp̄a habita ꝛ ɔ̄nter non sunt ɔ̄sequēter q̄d est incōueniēs. impossibile est igiſ tēpora esse indiuisibilia. cum ex hoc sequatur tempora que ponuntur esse consequenter non esse consequenter. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Non enim eadeȝ erat ratio ꝛ non athoma diuidentibus: sed ipsius temporis in quo fiebat factum est: et est in ultimo signo: cuius nihil est habitum neq̄ȝ consequenter: sed indiuisibilia tempora consequenter sunt.

ℭ Remouet quandā cauillationē possibilē fieri circa predicta. diceret enim aliq̄s q̄ oportet dare tēpus mediū inter tēpus ꝛ istās hoc remouēs ait: q̄ nobis nō diuidētibus tēpus in athoma. i. in tp̄a indiuisibilia: sed dicendū q̄ aliq̄d factū est ꝛ est. i. ꝛ habet esse in ultimo. i. in instāti ip̄sius tp̄is in quo fiebat sic dicēdo nō est eadē ratio. i. nō pōt fieri eadē ratio cōtra nos: ut cōcludaſ q̄ oporteat dare tēpus inter tēpus ꝛ instās sicut ostēdebaſ: q̄ opȝ dare tp̄s mediū iter illa duo tp̄a indiuisibilia. nā si g̅ supple ip̄suȝ instās ip̄si tp̄i nihil est habitū. i. nō est habitū neq̄ȝ ɔ̄nter: sed ip̄sa tēpora indiuisibilia ɔ̄nter sunt: quare nō est sile de instāti respectu tp̄is ꝛ de vno tp̄e indiuisibili respectu alterius. ℭ Dubitaret forte aliq̄s: q̄z videſ oīno esse sile de instāti respectu tēporis: ut spectat ad p̄positū ꝛ de duobus tp̄ibus idiuisibilibus. nā sic arguebaſ q̄ si aliquid nō est in vno tp̄e idiuisibili ꝛ postea est in alio. opȝ ibi dare tēpus mediū: quare nō trāsiſ ad nō eē ad esse nisi mediante fieri q̄d mensuraſ tēpore si aliq̄d per totū tēpus nō est q̄d postea incipit esse in istāti si nō trāsit a nō esse ad esse nisi mediāte fieri: oportet iter illud tēpus ꝛ instās s̄m que fit trāsit⁹ a non esse ad esse dare tēpus mediū q̄d mēsuret ip̄suȝ fieri mediāte quo transiſ a nō esse ad esse. Dicēduȝ q̄ ut philosophus ait nō est eadē ratio de instanti respectu tp̄is ꝛ de duobus tp̄ibus idiuisibilibus. nā nunq̄ȝ n̄ālr̄ p̄ueniſ ad factū esse nisi mediāte fieri ꝛ mediāte motu. si ergo motus posset fieri in tēpore indiuisibili nō esset inconueniēs aliq̄d in vno tp̄e indiuisibili cōsequēter illi absq̄ȝ eo q̄ inter alia duo tp̄a esset dare tēpus mediū: sed cū in idiuisibili nō possit esse motus p̄ter illud tēpus idiuisibile: opȝ dare aliq̄d tp̄s mediū in quo res fiat. duo g̅ indiuisibilia tp̄a quoꝝ vnū mensuret esse ꝛ aliud nō esse poni nō possunt: nisi ponaſ tp̄s mediuȝ in quo res generet ꝛ fiat. sed si instās copulaſ ad tp̄s cum tēpus illud sit q̄d diuisibile h⁹ tp̄s mēsurare poterit ip̄suȝ fieri ꝛ ip̄m motū mediāte quo p̄ueniſ ad factū esse. incōueniēs est igiſ ponere duo tp̄a indi-

uisibilia in quorum vno res dicatur nõ esse et in alio esse: quia nisi esset factum esse quod imediate nõ precederet ipm fieri vel esset mutatum esse quod imediate nõ precederet ipse motus: cum motus in indiuisibili tempore fieri nõ possit. nõ tamen est inconueniens imo est necessarium ponere rem aliquam in toto tempore fieri et nõ esse: in instanti vero ad quod copulatur illud tempus habere esse. Nam cum tempus illud ponatur esse diuisibile poterit in eo fieri motus ad quod immediate sequatur mutatum esse vel poterit huiusmodi tempus mensurare ipm fieri ad quod imediate sequetur factum esse vel mutatum esse. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifestum autem est: quia si in .a. toto tempore fiebat: non est plus tempus in quo factum est: et fiebat quam in quo fiebat solum omni.

¶ Ex his que dixerat ostendit quomodo se habet factum esse ad fieri dicens sic se habere ille ad illud: quia nõ plus est quod mensurat fieri et factum esse quam quod mensurat solum ipsum fieri sicut nec est plus instans et tempus quam tempus solum nec est plus punctus et linea quam linea solum. ideo ait manifestum esse: quia si in toto tempore .a. fiebat nõ plus est tempus in quo factum est et fiebat quam totum tempus in quo omni .i. in quo toto tempore fiebat solum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quibus quidem igitur aliquis tanquam proprijs crederet rõnibus: hec et huiusmodi quedam sunt.

¶ Ultimo epilogat circa determinata dicens quod rõnes quibus aliquis quidem igitur crederet tanquam rõnibus proprijs supple quod motus reflexi nõ sunt continui sunt rõnes he quas assignauimus vel quedam alie rõnes huiusque sunt similes illis plures alie rõnes fieri possent ad hoc probandum magis que facte sunt. ¶ Notandum autem quod rõnes quas fecit ad probandum motus rectos siue motus reflexos non esse continuos appellat rõnes proprias ad differentiam rõnum sequentium que secundum commentatorem nõ sunt proprie et phisice: sed sunt logice et cões. possent autem quedam alie rõnes fieri ad probandum tales motus non esse cõtinuos que essent huiusmodi .i. similiter proprie sicut et premisse. iste tamen ad presens sufficiant. Lectio. XXIII.

a D intelligentiam dictorum sunt aliqua dubitanda et cetera. Videtur enim velle phus quod generatio mensuretur tempore. ait enim quod oportet dare generationem quandam mediam per quam transit a nõ esse ad esse et ex hoc concludit quod erat tempus in quo fiebat .i. in quo generabatur. generatio igitur secundum ipm mensuratur tempore. et quia motus mensuratur tempore mutatum esse mensuratur instanti videtur secundum ipm quod generatio sit ipse motus nõ ipsum mutatum esse. rursus ait quod illud quod fit siue quod generatur nõ est. igitur dubitare possumus primo an generatio mensuretur tempore. 2° an sit idem quod motus. 3° an sit idem quod mutatum esse. 4° quomodo de generatione loquitur phus cum ait quod illud quod fit et quod generatur nõ est: utrum generatione accepta proprie concedi debeat quod illud quod generatur nõ est. ¶ Dubitatur quod an generatio mensuretur tempore vel instanti. videtur autem quod mensuretur tempore per illud quod phus ait hic. et per illud etiam quod dicebatur in 6°. dicebatur enim ibi ubi dixit quod mutatum est necesse est mutari prius et quod in ipso mutari nullo modo comprehenditur primum et quod ipm mutari nõ sit impartibile: quia nõ est impartibile impartibili continuum. Cum ergo generari sit quoddam mutari et generatio sit quedam mutatio non est dare primum generatum esse et generatio nõ sit in instanti sed in tempore. Dicendum quod generatio sumi potest dupliciter. primo nõ simpliciter sed ut includit motum precedentem. et sic generatio est quidam motus et mensuratur tempore hoc modo loquitur phus de generatione et de motu 3° phisicorum. ubi ait motum esse in quatuor generibus in substantia qualitate quantitate et ubi. constat autem transmutationem que est in substantia nõ posse dici motum nisi sumatur large ut includit alterationem et motum precedentem. alio modo potest sumi generatio proprie nõ ut dicit transmutationem in accidentibus sed in dispositionibus contrarijs: sed ut dicit transmutationem in ipsis formis substantialibus hoc modo loquitur phus de transmutatione substantiali 5° huius. ubi ait quod in substantia nõ est motus: quia in ea nõ est contrarietas. accipiendo ergo proprie generationem nõ secundum quod dicit transmutationem in ipsis dispositionibus contrarijs sed secundum quod dicit transmutationem in ipsa forma substantiali oportet generationem et corruptionem fieri in instanti: quia substantialis forma nõ suscipit magis et minus. unde commentator 6° huius probat generationem et corruptionem esse transmutationes indiuisibiles: quia vnus homo nõ est magis homo quam alius nec vnus equus est magis equus quam alius. tenendum est huiusmodi transmutationes fieri in instanti: sed quomodo hoc sit sciendum est quod cuilibet successioni reperte in tempore oportet respondere aliquam mutationem. nam quod fiat successio sine mutatione et mutatio sine successione nõ est intelligibile. In tempore autem videmus duplicem successionem. vnam ipsius temporis secundum se. aliam vero ut comparatur ad instans. Nam si aliquid in vna parte temporis sit album in alia nigrum nõ est simul album et nigrum sed est ibi successio et mutatur de albo in nigrum quod esse nõ posset nisi in ipso tempore secundum se haberet esse successio. secundo est successio in tempore ut comparatur ad instans. Nam si aliquid per totum tempus precedens habeat nõ esse et in instanti ad quod copulatur illud tempus incipiat esse nõ simul habet nõ esse et esse sed mutatur a nõ esse ad esse secundum hanc duplicem successionem est duplex transmutatio. vna a subiecto in subiectum que est proprie motus et que mensuratur tempore. alia que nõ habet utrunque terminum affirmatiuum neque est a subiecto in subiectum sed habet vnum terminum affirmatiuum et alium negatiuum et hoc distinguitur: quia vel est a nõ esse in esse et tunc est generatio vel est ab esse in nõ esse. et tunc est corruptio et utraque istarum transmutationum proprie mensuratur instanti. Nam cum huiusmodi transmutationes habeant terminos imediatos: quia esse et nõ esse et vniuersaliter opposita contradictorie sunt ea quorum nõ est medium secundum se oportet quod successio correspondens tali transmutationi habeat terminos imediatos. huiusmodi autem sunt tempus et instans: quia inter ea nullum est medium. procedere ergo ab esse ad nõ esse quod fit in corruptione vel a nõ esse ad esse quod fit in generatione est procedere a tempore ad instans: et quia inter tempus et instans nõ est tempus medium et a tempore ad instans non procedimus in tempore sed in instanti motus proprie qui est a subiecto in subiectum mensuratur tempore proprie sed transmutatio que est a nõ esse in esse vel ab esse ad nõ esse proprie mensuratur in instanti. si autem mensuratur tempore hoc nõ est per se et proprie sed ut includit alterationem et motum precedentem qui tempore mensuratur. Quod autem hec sit intentio phi patet per ea dicta in presenti lectione ubi termini generationis et corruptionis sic assignantur quod instans semper est posterioris passionis ut si aliquid generatur per totum tempus precedens nõ est: et in instanti ad quod copulatur illud tempus incipit esse: quia tunc primo est quare si termini generationis per se sunt nõ esse et esse et per totum tempus precedens nõ est et in instanti incipit esse procedere a nõ esse ad esse quod fit in generatione vel ab esse ad nõ esse quod fit in corruptione per se loquendo est procedere a tempore ad instans. et tamen in instanti erit mensura talium mutationum nõ simpliciter et absolu

te sumptū sed ut cōiunctū tpi facit successionem cū eo. Ad 8ᵐ vero obiiciebat de pho q in 8° videt uelle q gnātio mēsuret tpe. dicēdū q h intelligit de generatiōe cū icludit fieri z motū pcedētē. qd vo adducebat de 6° huiꝰ q in gnātiōe nō est dare p gnātū esse nec in mutatiōe p mutatū esse ut pz per cōmētū ibidē. gnātio ibi nō sumit simplr ut dicit solā trāsmutationē in suba s ut sit cū trāsmutatiōe in suba dicta trāsmutatione in qlitate. nā fm ipm motꝰ transmutationis sic accepꝰ est cōpositꝰ ex trāsmutatiōe in qlitate z trāsmutatiōe in suba fm quē modū accipiēdi nō est negādū q gnātio mēsuret tpe. qre si alicubi phs videat cōdicere itelligēdū est de gnātiōe nō simpr s ut icludit motū pcedētē. ¶ Ulteriꝰ forte dubitaret aliqs utrū gnātio sit idē qd motꝰ. Dicēdū qsdā posuisse gnātionē pprie sūptā eē idez qd motꝰ re z subo. differre tn fm eē z fm rōnem nec si aer calefit ut fiat ignis ipsa calefactio est alteratio z est gnātio pprie sumpta: alr tn z alr: qz put in hꝰ trāsmutatiōe subiicit ens in actu dr ee alteratio z motꝰ. put vo subiicit ibi ens in poa dr esse gnātio. Rursus put hꝰ trāsmutatio tminat ad formā accidētalē dr motꝰ z alteratio: s put tminat ad formā subalē dr gnātio s h stare nō pōt. Nā sic loquēdū est de motu q terminat ad formaz sicut loquimur de ipsis formis. ipoble est aūt q vna z eadez forma p se z imediate realr fundet in ente in actu z in poa. imo qz forma subalis per gnātionez adducta z imediate fundat in mā pa gnātiōis que terminat ad talē formā subz est pprie ens a poa ut tpm yle uel ipsa mā pa. Iō phs aūt p de gnātione q yle est maxie pprie sbm susceptibile gnātiōis z corruptiōis. forma vo accidētalis que imediate fūdat in ente in actu pprium sbm alterationis est ens in actu. qre si icōuenies est eandē formā eē sbalē z acciñtalem z si icōueniēs est vnū z idē imediate fundari in ente in poa z in ente i actu icōueniēs ē pdicta positio. vz q gnātio pprie sumpta sit realr idē quod motꝰ. dicamꝰ igit q gnātio z simpr sūpta nō ē realr idē qd motꝰ z mēsurat istāti q nō cōpetit motui. tn accepta nō simplr s ut icludit motū pcedētē aliquo mō ē idez qd motꝰ z mensurat tpe sicut motꝰ. ¶ Ulteriꝰ forte dubitaret aligs utrū gnātio sit idē qd gnātū eē z mutatio sit idē qd mutatū eē. Dicēdū q lz gnātio pprie sūpta sit idē mālr subo qd gnātuz eē tn in diffōne z esse differt. pōt aūt hꝰ dīntia tripltr assignari. nā lz vnū z idē istās possit eē mēsura gnātiōis z gnātū eē z mutatiōis z mutatū eē. nō tn hoc est eodē mō. Nā instās tripltr cōsiderari pōt. pō fm se z absolute. 2ᵒ ut est aliqd additū tpi z hoc dupltr. Nā instans additū tēpori facit successionē cū eo z tminat z cōplet ipm. si ḡ cōsideret instās fz se z absolute sic nec mēsurat mutationē nec mutatū eē sed ut est aliqd additum tpi mēsurat mutationē z mutatū esse. alr tn z alr: qz ut additū tpi terminat z finit tps mensurat mutatū eē. s ut additū ei facit successionē cum tpe mēsurat mutationē. Nā si aliqd p totū tps nō est z in instāti est ut dicebat nō sitr hēt nō eē z eē sed est ibi qdā successio z mutatio qua itur a tpe ad instās z a nō esse ad esse z qz h fit in instāti nō quocūqz mō sūpto sed ut additū tpi facit successionē cuz ipso. iō pa dīntia iter mutatū eē z mutationē est: qz mutatū eē mēsurat instāti ut tminat finit tps. mutatio vo mēsurat istāti ut additū tpi facit successionē cū ipso. ex hac aūt dīntia pa sequit 2a. vz q mutatū esse dicat ipsam getē uel ipm existere in termino ad quē. mutatio vo dicat successionē qndaz que resultat ex hꝰ terminis. Nā lz ipo instāti fm se z p se nō possit esse successio. instās tn ut est additū tpi facit successionē. cū ḡ mutatio mēsuret istāti ut additū tpi facit successionē cū ipo cpz q ipa mutatio qndā successionē dicat. ex hoc autez sequit dīntia. 3ᵃ vz q mutatū esse magis eēntialr respicit vnū terminū ut tminū ad quē. h enī dicit mutatū eē existē in termino ad quē. sed mutatio p se z essentialr respicit duos tminos. h enī dicit mutari tre a termino a quo ad terminū ad quē. si ḡ illi termini nō sūt imediati s adinuicē distat. tūc illō mutari est idez qd moueri z mensurat tpe. Nā h posito nō statim cū aliud recedit ab vno est in alio sed p se inter esse z nō esse nō est mediū. ideo stati cū aliud recedit a nō esse est in esse z stati cū desinit esse incipit nō eē qre si iter esse z nō esse nō est mediū fz se lz forte p accñs posset ibi aliqd mediū assignari iqtū illō nō esse est cōiūctū alicui eē a qō nō statim cū recedat fit aliqd in alio eē. gnātio igit z corruptio p se z eēntialiter qndā successionē dicūt z recipiūt duos terminos. tn qz illi tmini fm q hꝰ sunt imediati z statim cuz aliqd recedit ab vno est in alio sicut statim post tps sequit istās absqz aliquo alio medio. ideo tales mutatiōes mēsurant instanti nō fm se sed ut additū tpi facit successionē cū ipo ut supius dicebat. pz igit qd est gnātio z qua mēsura mēsurat z quō respicit plures terminos z qliter ipoiat quādā successionē z quō differt a gnāto eē. z qd dictū est de gnātione respectu gnāti esse intelligendū est de corruptione respectu corrupti eē z de mutatiōe respectu mutati eē. ¶ Ulteriꝰ forte dubitaret aligs quō accipit phs gnātionē cuz ait qd gnāt non est. Dicēdū q si cōsiderent dicta eiꝰ z expō cōmenti sic accipit gnātionē cū ait qd gnāt nō est put gnātio icludit motū pcedentē. Nā qndiu durat motꝰ precedens qui est via in generationez tādiu res generanda nō est. si sic dicimus qd credimꝰ bene dictū obuiāt nobis vba cōmēti. ait enī cōter 5° phisicoꝝ q in hoc differt gnātio a motu: qz qd mouet est sed qd gnāt nō est. qre si de gnātiōe ut differt a motu verificat q illō qd gnāt nō est: nō est uerū qd supius dicebat. vz q put illō qd gnātur nō est debet accipi gnātio ut icludit motū. sciendū ḡ q hoc nō obstāte uera est pdicta sñia. accepta enim generatiōe ut icludit motū qd generat nō est z tn accepta generatione ut differt a motu dicimꝰ qd mouet est z qd generat nō est qd sic ostēdit. nā lz generatio accepta nō simplr includat motū z sit aliquo mō idē cū motu. nunqz tn sic includit motū z sic est idē cū motu q fm eē z rōnem nō differat a motu z ppter hāc dīntiā generatio icludēs motū: qz fm esse differt a motu cōcedit qd mouet esse z qd generat nō esse. si enī ex aere debeat fieri ignis ipsa calefactio aeris est alteratio z generatio accepta generatione nō simplr sed ut icludit motū pcedentē. si ergo sumpta generatione lz idē calefactio possit dici alteratio z generatio. nō tn hoc erit eodē modo nec est eiusdē generatio z alteratio. Naz si aer calefit ut fiat ignis ipsa calefactio z alteratio aeris z generatio ignis. Cū ergo durāte tali motu z tali factione aer sit ignis non sit calefactio ut est motus respicit ens: qz respicit aerem qui est: sed ut generatio respicit nō ens: qz respicit ignē qui nōdū est.

dicam⁹ q̄ cū ph̄s ait qđ gn̄at nō est. itelligit de gn̄atione nō simplr̄ sūpta s3 accepta ut est idē realiter cū motu. differēs tn̄ s̄m rōnē ꝑꝑ quā diītiā illi ꝑꝫ ꝓcedi dicit q̄ illđ qđ alterat est. Qđ vo gn̄atur nō est. ℭ Ulterius aūt dato q̄ gn̄atione accepta nō simplr̄ sed ut icludit motū ꝑꝑ diītiā quam hēt ad ipm̄ ꝓcedi debeat nō esse qđ gn̄at: esse autē qđ mouet. ℭ Dubitaret forte aliqs utrū gn̄atione accepta ꝓprie ⁊ ut mēsurat instāti cōcedi debeat q̄ illđ qđ gn̄at nō est. Dicendū q̄ gn̄atio accepta ꝓprie ⁊ ut mēsurat instāti triplr̄ pōt considerari. ꝓ simplr̄ ⁊ absolute. secundo ut est idē cū gn̄ato esse. 3° ut est differēs ab eo. si eni consideret gn̄atio s3 se accepta gn̄atione ꝓprie aliquo mō cōcedi d3 qđ gn̄atur esse ⁊ aliquo mō nō esse. nā ut supra diceba tur per se cōpetit generationē respicē duos terminos. v3 terminū a quo ⁊ ad quē. incipit enim gn̄atio a non esse tanq̄ a termino a quo ⁊ terminat ad esse tanq̄ ad terminū ad quē qđ gn̄atur. ꝫ dr̄ nō esse rōne termini a quo: qꝛ q̄diu est in termino a q̄ tādiu nō est. dr̄ autē esse rōne termini ad quem: qꝛ postq̄ est in termino ad quē dr̄ esse. qđ ergo gn̄at ⁊ quodāmodo pōt dici nō esse ⁊ eē nō q̄ simul sit ⁊ nō sit: nec in eodē istāti sit ⁊ nō sit sed nō est in toto tpe precedēti qđ respicit ut terminum a quo. est aūt in istāti ad qđ copulat illud tps quod respicit ut terminū ad quē. termini enim generationis sunt tps ⁊ instans ita q̄ generatū in toto tpe p̄cedenti est nō ens ⁊ est in termino a quo. in instāti vo seq̄ti accipit esse ⁊ est in termino ad quē. ⁊ qꝛ gn̄atio respicit utrūq3 terminū qđ gn̄at dicit nō eē rōne termini a quo: qꝛ nō est in tēpore precedenti: esse autē ratione termini ad quē: qꝛ est in instanti sequēti. ad uertendū tn̄ q̄ l3 gn̄atio respiciat tps tanq̄ terminū a quo rōne cuius incipit a nō esse ⁊ respiciat instās tanq̄ terminū ad quē ratione cuius terminat ad esse nō tn̄ ꝑpter h̄ gn̄atio mēsurat tpe sed mensurat mēsura illa que reqrit ad hoc q̄ fiat trāsitus a tpe ad instans: qꝛ hic dicit gn̄ationē ire a tpe ad instans uel ire a nō esse ad esse. Sed cū in eundo a tpe ad instās nō opponat tps: qꝛ inter tps ⁊ instās nō est aliquod tps mediū sed solū in instāti fiat trāsitus a tpe ad instās gn̄atio ꝓprie sumpta nō mensurat tpe sed istāti. p3 igit q̄ si gn̄atio accepta ꝓprie cōsideret s̄m se qđ gn̄at aliquo mō est aliquo mō nō est: qꝛ nō est rōne termini a quo incipit a nō esse. est aūt rōne termini ad quē: qꝛ terminat ad eē. Si vo gn̄atio ꝓprie sumpta ꝯsiderat nō s̄m se sed ut est ide3 cū gn̄ato esse. tunc plana est rn̄sio: qꝛ qđ gn̄at est. nā gn̄atio ut est idē cū gn̄ato esse respicit essentialiter solum terminu3 ad quē rōne cuius qđ gn̄at dr̄ esse. s3 si ꝯsideret gn̄atio nō s3 se nec ut est idē cū gn̄ato esse sed ut differt ab eo tunc qđ gn̄at magis debet dici nō esse q̄ eē. na3 gn̄atio differt a gn̄ato esse rōne termini a quo. ipm̄ eni gn̄atum esse essentialiter se tenet cū termino ad quem. gn̄atio ꝫ eēntialr̄ respicit duos terminos. v3 a quo ⁊ ad quē diītia ꝫ gn̄ationis ad gn̄atū esse sumit rōne termini a quo q̄ magis eēntialr̄ respicit gn̄atio q̄ gn̄atū eē. ⁊ qꝛ gn̄atio icipit a nō esse ⁊ qđ gn̄at rōne termini a quo dr̄ nō esse accepta gn̄atione ut differt a generato esse quod generat magis debet dici non esse q̄ esse. patet igit quō qđ gn̄atur dicit nō eē si ue accipiat gn̄atio simpliciter siue ut includit motum in p̄cedentem.

Lectio .XXIIII.

R Ationabiliter autem ⁊ ex his intentionib⁹ videbitur alicui ⁊ ide3 hoc accidere. Omne enim quod mouetur continue: si a nullo prohibeatur: in quod quidem uenit s̄m loci mutatione3: in hoc ⁊ ferebatur prius: ut si in. b. uenit ⁊ ferebat in. b. ⁊ non cu3 primum erat: sed mox sicut incepit moueri. qđ eni3 magis nūc q̄ prius. Similiter aūt ⁊ in alijs. Qđ autem ab. a. fertur in. c. ueniet in. a. continue motum. Cū ergo ab. a. in. c. ferebat tūc ⁊ in. a. fert s̄m motum qui est. a. c. et econuerso: quare simul cōtrarijs. Contrarij enim qui s̄m rectitudinem.

ℭ Postq̄ ph̄s ꝓbauit ꝑ rōnes ꝓprias ⁊ ꝓhicas motū rectū eo q̄ reflectat nō posse ꝑpetue cōtinuari. In pte ista s3 ꝯrem ꝓbat h̄ idē per rōnes logicas cōes. Circa qđ qnq3 facit s̄m q̄ qnq3 rōnes adducit ad ꝓpositum. 2ª ibi [sil' autē.] 3ª ibi [ampli⁹ ex his.] 4ª ibi [ampli⁹ aūt ⁊ h̄.] 5ª ibi [ampli⁹ nō sic.] Dicit ꝫ q̄ ex his intentionib⁹ videbit alicui accide h̄ idē qđ. s. mot⁹ reflex⁹ nō sit ꝯtinuus rōnabilr̄. i. logice ⁊ per rōnes logicas ⁊ cōes. Nā oē qđ mouet ꝯtinue si a nullo ꝓhibeat s̄m illđ ubi s̄m qđ quidē ue nit s̄m loci mutatione in h̄. s. ubi ferebat ⁊ prius: ut si ueniat in. b. ferebat in. b. ⁊ nō solū tn̄ erat primu3 ipsi. b. ferebat in. b. sed mox a ꝑncipio sicut incepit moueri ferebat in ipm̄. qđ eni est magis nūc cū est primū ipsi. b. qđ ferat in ip3 q̄ p̄us cū erat remotū ab eo. ⁊ qđ dictū est de. b. silr̄ itelligendū est ⁊ in alijs. est ꝫ hec ꝓpositio vā q̄ q̄diu aliqd fert ad aliquē t̄minū ꝯtinue ⁊ sine itermissiōe dici pōt q̄ mouet ad illū terminū s3 q̄ fert ab. a. in. c. ꝯtinue motū ⁊ sine itermissione itecu3 ueniet in. a. cū ꝫ fert ab. a. in. c. tūc fert in. a. s̄m illū motū qđ est ab. a. in. c. q̄re sil' mouebat ꝯrijs motib⁹: qꝛ mot⁹ reflexi qui sunt s̄m rectitudinē cōtrarij sūt. ℭ Notandū aūt vim rōnis hui⁹ in h̄ cōsistē: qꝛ motus pōt denoiari ab illo termino ad quē uadit ꝯtinue sine itermissione si aliqs recedens ab. a. sine qete media pōt redire ad. a. ꝫ cū recedit ab ipso. a. uadit ad ipsum: ⁊ qꝛ s̄m rectitudinē recedē ab uno termino ⁊ ire ad ultimū terminū est moueri motib⁹ ꝯrijs. si inter motus reflexos s̄m rectitudinē nō cadit quies media vnū ⁊ idē mouebit simul motib⁹ ꝯrijs qđ est icōueniēs. ℭ Notandū etiā q̄ si aliqđ mobile q̄tum est de se tendit ad aliquē terminū ad quē ꝑueniret si nō ꝓhiberet dato q̄ ꝓhibeat ⁊ nō ꝑueniat ad ip3 nihilominu⁹ tn̄ ille termin⁹ denoiabit ip3 siue sit ꝓpinquū et siue remotū. Nā statī cū aliqd icipit moueri denoiat ab illo termino ad quē finalr̄ sine iterruptione uadit ex quo manifeste p3 q̄ si aliqd recedēs ab ipso. a. pōt sine itermissione redire ad ipm̄: simul recederet ab. a. ⁊ ibit ad. a. qđ est icōueniēs. ℭ Dubitaret forte aliqs q̄re rōnes hic adducte dicant rōnales ⁊ logice. Dicendū q̄ s̄m ꝯrem rō logica pōt dici duplr̄. ꝓmo si nō sit ꝓpria illi arti. Nā arguere logice est arguere extranee ⁊ per communia. scđo pōt dici rō logica si sit per terminos qbus maxie utit logica: qꝛ oēs rōnes h̄ adducte vident sumere originem ex ꝓprietate ipsorū oppositorū

uel ipsorum ꝯtrariorum: ex eo ꝙ talia nõ contingit simul esse: uel non possunt adinuicem cõtinuari cum sm ꝯ^{rs} hec sint coĩa pluribus scientijs ⁊ plures scientie utantur talibus. ideo rõnes huiusmodi dicũtur logice: qꝛ sunt cões ⁊ nõ ꝓprie. 2° dicunt logice: qꝛ talib⁹ terminis cuiusmodi sũt ꝯtrariũ cõpositũ ꝯdictoriũ potissime utit logica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul autez ⁊ ex hoc mutat in quo nõ est. Si igitur hoc ipossibile: necesse est stare in .c. Non ergo vnus motus. Reditus enim statim non est vnus.

¶ Adducit scđam rõnes dicẽs ꝙ simul aũt cũ predicto incõuenienti seqtur hoc incõueniẽs ꝙ aliquid mutatur ex hoc termino in quo non est. si igit ħ est impoꝛ si aliqd mouet ab .a. in .c. necesse est stari .i. qescere in .c. p̄us ꝙ̃ redeat ad .a. non est ergo vnus mot⁹: qꝛ motus distinct⁹ statu .i. discõtinuatus per qetez nõ est vnus. ¶ Notandũ aũt ꝙ si aliqd pot ire ad deorsum sursum ⁊ ecõuerso sine quiete media ut patet per rationem prius adductam simul cum recedit a deorsum uadit deorsuz sed qđ uadit deorsum mutat ex loco sursum. sed cuz huiusmodi mobile dũ mouet sursuz nõ sit sursuz mutat ex eo loco ubi non est. ¶ Notandũ ẽt ꝙ hoc incõueniẽs scđm sequit ex suppositiõe incõueniẽtis p̄mi. Nã si aliquid mouetur simul motib⁹ ꝯtrarijs simul mutatur ex contrarijs locis sed cum mobile non sit nisi in vno loco nõ põt moueri ex ꝯtrarijs locis nisi mutetur ex loco ubi non est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius ⁊ ex his manifestum vniuersaliter magis de oi motu. Si enĩz omne quod non mouetur aliquo dictoruz motuum: ⁊ qescit aliqua dictarum oppositarum qetũ: non erat eni alius preter istos quod autem non semper mouet sm hũc motum. Dico autem qcunqꝫ sunt alteri specie: ⁊ non si aliqua pars est toti⁹: necesse est p̄us qescere sm oppositam quietẽ. Quies eni p̄uatio est motus.

¶ Adducit tertiã rõnez. Circa qđ duo facit: qꝛ p̄mo adducit huiusmodi rõnem. 2° quoddam qđ supposuerat ꝓbat ibi [si igit ꝯtrarij.] Dicit ergo ꝙ ampli⁹ ex his .i. ex dicendis est manifestũ ul'r de oi motu ꝙ scilicet motus reflexus nõ cõtinuat. Nã si omne qđ mouet: mouet aliquo dictoꝝ motuuz: qꝛ uel mouet sm ubi uel sm qualitatẽ uel sm quantitatẽ oꝫ ꝙ ⁊ omne qescẽs quiescit aliq quietũ opposita cũ dictis motib⁹. Nam qꝛ nõ est motus ali⁹ preter istos motus nõ erit aliqua qes p̄ter oppositas quietes. his suppositis patet ꝙ illđ qđ nõ semp mouetur sꝫ aliquẽ motũ. dico aũt de his motib⁹ qui sũt alteri specie ⁊ nõ si mot⁹ ille sit aliqua pars alicui⁹ totius: loquẽdo ergo de toto motu nõ de pte motus qñ aliqd non semp mouet sm hũc aliquez motũ necesse est ipm quiescere p̄us sm oppositã quietem. quies enĩz est p̄uatio mot⁹. ergo opꝫ tales motus discõtinuari. uđ ergo mot⁹ reflexi sunt ꝯtinui. ¶ Notãdũ aũt vim rationis hui⁹ in hoc ꝯsistẽ. uã si aliqd nõ semp motũ aliquo motu quiescit quiete opposita illius mot⁹ ut si aliqđ qđ nõ semp mouet deorsum p̄us ꝙ̃ moueat deorsuz opꝫ ipm quiescere quiete opposita: qꝛ opꝫ ipm quiescere sursuz opꝫ motus reflexos discõtinuari ⁊ cauere ibi quietem mediã: qꝛ qđ mouet sursum nõ semp mouet deorsuz. si ergo oꝫ incipe moueri deorsũ per suppositionẽ suppositaz opꝫ ipm quiescẽ quiete opposita qre inter motũ sursũ ⁊ deorsũ cadit qes media. ¶ Notandũ etiam ꝙ ideo p̄misit ꝙ qcqd mouet mouet aliquo dictorũ motuũ ⁊ omne qescẽs qescat aliq oppositarũ qetum ut ostendat hãc rõnem esse vniuersalẽ respectu cuiuslibet habẽtis oppositionem ad aliquã qetem. Naꝫ nullus talis mot⁹ perpetue ꝯtinuari põt. ¶ Dubitaret forte aliqs vñ sequitur hec ꝯña ꝙ si aliqd nõ semp mouet aliquo motu ꝙ prius ꝙ̃ moueat illo motu opꝫ ipm qescere qete opposita. Dicendũ ꝙ cũ loqmur de motu ul' loquimur de motu qui est ps alicui⁹ mot⁹ uel loquimur de toto motu. si loqmur de motu ꝑtiali suppõ nõ hẽt ṽitatẽ. Nã si aliqd uadat sursum successiue cõmẽsurat se ꝑtibus spatij ill⁹ mot⁹ ⁊ nõ semp mouet sm q̃libet ꝑtem spatij. attñ icipit moueri ꝑ aliquã ptẽ spatij nõ opꝫ ꝙ mot⁹ factus nulla pte spatij icipiat a qete opposito. Naꝫ põt incipe a motu facto in alia pte spatij. iđ p̃hs ait ꝙ non loqtur de pte aliq ipsius mot⁹ sed loquit de motib⁹ differentib⁹ specie nõ de ꝑtib⁹ alicuius mot⁹ que specie nõ differũt. loquẽdo igit de motu sic sũpto quicqd nõ semp mouet aliquo motu ⁊ postea mouet illo motu p̄us qescebat qete opposita ut si aliqd p̄us non mouebat sursum ⁊ postea mouet sursum de necessitate p̄us qescebat qete opposita qđ sic patet: qꝛ si aliqd nõ p̄us mouebat sursum ⁊ postea mouet duplex põt esse cã. p̄mo si qescebat qete opposita. 2° qꝛ mouebat motu ꝯtrario. si igit dicat ꝙ nũc mouet sursum. ideo p̄us nõ moueri sursuz: qꝛ qescebat qete opposita habet intẽtuz. si ṽo dicat hoc iđ esse: qꝛ mouebat motu opposito adhuc habet intẽtũ. Nã si aliqd sic mouet motu opposito deorsum ꝙ cum mouet deorsũ nõ mouet sursum opꝫ ꝙ p̄us ꝙ̃ icipiat moueri sursum ꝙ qescat qete media: qꝛ si non quiesceret qete media ⁊ sine intermissione nec a sursum deorsum ⁊ a deorsum sursũ ul' dicebat supple simul cũ mouebat deorsuz mouebat sursũ. nullo modo igit esse põt ꝙ aliqd incipiat moueri aliq motu quo p̄us nõ mouebat nisi p̄us qescat quiete opposita. p̄mis igit rõ ꝓbãt fuit ad ipossibile ꝓbans ꝙ si aliqd mouet vno motu ⁊ postea sine itermissione mouet motu ꝯtrario ꝙ simul mouet oppositis. ħ aũt tertia ratio est ostensiua. supponẽs eni p̃hs ꝙ nihil possit simul moueri oppositis motib⁹ ait ꝙ nihil mouet aliquo motu quo p̄us non mouebat nisi quiescat quiete opposita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igitur contrarij quidem motus sunt: qui sm rectitudinem: simul autem nõ cõtingit moueri contrarios: quod ab .a. ad .c. feretur: nõ unqꝫ feretur simul ab ipo .c. ad .a. Quoniaꝫ autẽ nõ simul fertur: mouetur autem hunc motum: necesse est prius qescere apud .c. Hec eni opposita qes et qui est ab .c. motui. Manifestum igitur ex his que dicta sunt: quoniam nõ est cõtinuus motus.

¶ Probat qđ supposuerat. vꝫ nihil moueri aliq mo-

in quo prius nõ mouebatur nisi prius quiescat quiete opposita: quod probat ex hoc quia idem nõ põt simul moueri contrarijs motibus dicens quod si igitur contrarij quidem sunt motus qui sunt secundum rectitudinem et simul nõ contingit moueri contrarios motus quod fertur .a. quod mouetur ab .a. ad .c. nõ simul feretur ab ipso .c. ad .a. quare quod nõ simul fertur si autem mouebitur aliquid secundum hunc motum qui est ab ipso .c. ad .a. et prius nõ mouebatur illo motu necesse est ipsum prius quiescere apud .c. hec enim fuit quies apud .c. est quies opposita motui qui est .a.c. i. ab ipso .c. quare si sic est manifestum est igitur ex his que dicta sunt quod non motus reflexus nõ est continuus. ¶ Notandum autem quod si aliquid moueatur sursum et postea moueatur deorsum absque quiete media simul mouebatur oppositis motibus. quare si hoc est inconueniens oportet quod id quod mouetur sursum prius quam moueatur deorsum quiescat quiete media. igitur in omnibus mobilibus que moueri possunt contrarijs motibus prius quam moueantur contrario motu quiescunt quiete opposita. non igitur tales motus contigui esse continuos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem et hec ratio magis propria est his que dicta sunt. Simul enim corruptum est quod non album: et quod factum est album. Si igitur continua alteratio ad album ex non albo: et ex albo ad non album non manet aliquo tempore: simul corruptum est non album et factum est album: et factum est non album. Trium enim erit idem tempus.

¶ Ponit quartam rationem dicens quod hec ratio est magis propria i. magis specialis his que dicta sunt. i. rationibus predictis. Nam simul corruptum est quod est non album et est id quod factum est album si enim continua alteratio ad album et ex albo aliquid terminus habet et nõ ex albo sed ex corruptis ut patet per litteram commenti. si ergo hoc est et nõ manet aliquo tempore. i. et nõ interponitur quies media inter motum ad album et ex albo simul corruptum est nõ album et factum est album et factum est nõ album. horum autem trium erit idem tempus quod est inconueniens. ¶ Notandum autem quod si absque quiete media cum aliquid uadit ad album postea mouetur ex albo simul fit album et non album: quia simul mouetur oppositis motibus: sed quia cum aliquid fiat album corrumpitur nõ album oportet hec tria simul esse corrumpi nõ album et fieri album et fieri non album. ¶ Notandum etiam quod si hec tria simul sunt dupliciter accidit inconueniens. Nam illa tria tribus modis combinari possunt et duplex combinatio est inconueniens. tertia est necessaria. corrumpi enim nõ album et simul fieri nõ album est inconueniens. sic etiam fieri simul album et album est inconueniens. simul tamen corrumpi non album et fieri album est necessarium. quicunque ergo dicit hec tria esse simul corrumpi nõ album fieri album et fieri nõ album duo inconuenientia ponit. impossibile est igitur inter motus contrarios nõ cadere quietem mediam propter inconuenientia que sequuntur. ¶ Notandum autem quod hanc rationem dicit esse magis propriam et specialem quam rationes precedentes: quia ille quodam modo applicari possunt ad omnem motum uel ad omnem mutationem. hec autem specialiter de generatione et corruptione uidetur arguere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius non si continuum est tempus et motus sed consequenter. Quomodo igitur erit ultimum idem contrariorum ut albedinis et nigredinis.

¶ Adducit quintam rationem dicens quod non sequitur quod si continuum est tempus quod continuus sit motus sed erit consequenter. dato enim quod inter motus contrarios nõ interponeretur tempus medium adhuc motus illi nõ essent continui: quia nõ copularentur ad eundem communem terminum nec haberent idem ultimum. Nam quomodo erit idem ultimum contrariorum ut albedinis et nigredinis quasi dicat nullo modo. albedo enim et nigredo nõ possent copulari ad aliquem unum communem terminum nec etiam per consequens motus ad albedinem et nigredinem ut dealbari et denigrari copulabuntur ad aliquem communem terminum propter quod nõ contingit tales motus esse continuos.

Lectio. XXV.

Qui autem in circulari erit unus et continuus: nullum enim impossibile contingit. Quod enim ex .a. mouetur: simul mouebitur in .a. secundum eandem positionem in quod enim ueniet: et mouetur in hoc: sed non simul mouebitur contrarijs neque oppositis.

¶ Postquam philosophus probauit nullum alium motum a circulari esse continuum et primum. In parte ista probat motum circularem esse primum et continuum. Circa quod duo facit: quia primo probat quod inter motus locales motus circularis est continuus et primus. secundo ad confirmationem eorum que superius dixerat adducit testimonia aliorum philosophorum concedentium motum localem esse priorem motum. secunda ibi [Quod autem secundum locum.] Circa primum duo facit: quia primo probat motum circularem esse continuum et primum per rationes proprias. secundo probat hoc per rationes logicas et rationales ibi [rationale autem accidit.] Circa primum duo facit: quia primo probat motum circularem esse continuum. secundo probat ipsum esse primum ibi [Quod autem lationum.] Circa primum duo facit: quia primo probat motum circularem esse continuum. secundo ex his que dixerat concludit omnes alios motus nõ esse continuos ibi [Quare neque in semicirculo.] Prima pars diuiditur in duas: quia primo probat motum circularem esse continuum. secundo quoddam quod supposuerat manifestat ibi [nõ enim omnis.] Dicit ergo. motus autem qui est in circulari erit unus et continuus. Nam hoc posito nullum impossibile contingit. quod enim mouetur ex .a. si moueatur circulariter simul mouebitur in .a. secundum eandem positionem. i. secundum eundem situm partium. In quod enim ueniet et mouetur in hoc et ex hoc sed nõ simul propter hoc simul mouebitur contrarijs neque oppositis motibus quare si motus rectus. ideo continuari nõ potest: quia secundum talem motum nõ potest aliquid moueri ab eodem in idem nisi simul moueatur contrarijs motibus eum in motu circulari hec causa euacuetur: quia potest aliquid simul moueri ex hoc et in hoc et ex eodem in idem absque eo quod moueatur contrarijs motibus nõ est inconueniens talem motum esse unum et continuum. ¶ Dubitaret forte aliquis quomodo motus circularis secundum eandem potentiam est ab eodem in idem ut ab .a. in .a. Dicendum quod hoc dictum est ad differentiam motus recti. Nam motus rectus quandocunque est si debet reiterari nõ reiteratur secundum eandem positionem. ut si aliquid mouetur sursum finito illo motu si debet postea moueri ad eundem terminum a quo recessit nõ reseruatur ibidem ordo partium immo partes quas primo pertransiuit eundo sursum postea ultimo pertransit redeundo deorsum ita quod transit a deorsum. deorsum uariato ordine partium: sed in motu circulari quando completa est reuolutio si iterum

debet eqdem reuolutionē efficē ꝛ oꝫ redire ad eūdē pūctuꝫ tenet eūdem ordinē partiū quē prius tenuerat ut ptes quas mobile pmo ptrāsiuit in pma circulatiōe ptransit etiā post in circulatione secunda. q si sic nō faceret sed cōpleto circulo partes q̄s pertrāsiuit ultimo trāsiret. primo nō esset ibi circulatio sed esset ibi motus reflex⁹ ꝛ retrogradus nec cōtinuaretur talis mot⁹. ¶ Ulterius forte dubitaret aliqs q: nō videt hic phūs pbare motū circularem esse vnū ꝛ cōtinuū: sed solum ostēdit q possit esse vnus ꝛ continuus. Dicendū q phūs supponit motū illum esse perpetuū sm tps quare si motus ille nō habet ɔtrariū ꝛ inter vnā circulatione ꝛ aliā nō cadit tps mediū. oportet q motus ille sit vnus ꝛ cōtinuus. Nā quecunqꝫ motus possunt cōtinuari si cōtinuant hoc est q: incidit ibi tempus mediū sed si vna reuolutio celestis pōt continuari cū alia ꝛ nō interponit ibi tempus mediuꝫ oportet motū illū esse vnū ꝛ ɔtinuū. uel possum⁹ dicere q q: phūs posuit motum illum esse perpetuum ꝛ eternū: q: in perpetuis nō differt esse ꝛ posse. Jdeo si potest esse continuus sm ipsum sequitur q sit ɔtinuus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non enim omnis qui est in hoc ei qui ē ex hoc contrarius est neqꝫ opposit⁹: sed cōtrarius in recta qdē. Hic eni est cōtrarius sm locum: ut qui sm diametrū. Distat enim plurimum. Oppositus autem qui est sm eandem longitudinem. Quare nihil prohibet moueri continue: ꝛ nullo tempore deficere.

¶ Probat qđ supposuerat: supposuerat eni motū circularē nō habere ɔriū. Nam moueri ab. a. in. a. circulariter nō est moueri motu ɔtrario sicut cōtingit in motu recto. cōtrarij aūt motus tripliciter considerant. primo q̄tū ad distātiā terminorū. secūdo q̄tum ad ipsos terminos. tertio q̄tum ad media per que deuenit ad h⁹ terminos. tria ergo facit: q: primo pbat q in motu circulari nō reperitur cōtrarietas rōne sumpta ex parte distantie. secundo pbat hoc rōne sumpta ex parte terminoꝝ. tertio ex rōne sumpta ex pte medij. secūda ibi [circularis qdē.] 3ª ibi [ꝛ quidē in circulo.] Dicit ḡ q nō ois mot⁹ qui est in hoc ꝛ est cōtrarius nec est opposit⁹ ei qui est ex hoc sed qdē in recta. i. in linea recta contrarius est supple ille mot⁹ qui est ex hoc ei qui est in h̄ huic mutationi est cōtraria mutatio que est sm locū ꝛ vna mutatio que est sm diametruꝫ est supple ɔria mutationi reflexe per eandē diametrū. Naꝫ hec mutatio que est opposita sm eandē longitudinē ꝛ sꝫ diametrū distat plurimū q̄re in talib⁹ reꝑit̄ ɔrietas: q: ɔria sunt q̄ plurimū distant a se talia igitur cōtinuari nō potecūt quare cū hoc reperiatur in circulo nihil pbibet qđ moueat circulariter ɔtinue moueri ꝛ nullo tpe deficere. ¶ Dubitaret forte aliqs: q: videt h̄ phūs uelle in circulo nō repiri cōtrariū sed in recto eo q in recto ꝛ lōgitudine siue in diametro repit distātia plurima. nō aūt in circulo. hoc aūt videt esse fl̄m. Nā si ab eisdem pūctis ducat linea circularis ꝛ recta sicut appet in chorda ꝛ arcu maior distantia repit sm lineam circularem q̄ sm rectā. Dicendum q sm diametruꝫ ꝛ longitudinem accipitur maior ꝛ minor distātia terminorū ꝛ nō sm lineā circularē nō q: ab eisdem punctis dicta linea circularis ꝛ recta nō sit maior linea circularis q̄ recta: sed q: mēsura distātie terminoꝝ nō est accipiēda sm lineā curuā sed sm rectā. mēsura eni ut vult pħs x° metħ° oꝫ dicē qd certū: sed sm lineā circularē nō pōt accipi certa distātia terminoꝝ: q: ab eisdē pūctis duci pūt plures linee circulares quarū alie erūt maiores alie vō minores. q si sm tales lineas deberem⁹ mēsurare distātiā terminoꝝ eosdē terminos iudicarem⁹ magis ꝛ min⁹ ad seinuicē distare qđ est icōueniēs. mēsura igit h⁹ distātia erit linea recta sed cū q est mēsura alicuius in aliq̄ gn̄e accipit minus ꝛ maius ꝛ maximū in illo gn̄e. iō maiorē ꝛ minorē ꝛ maximā distātiā terminoꝝ nō accipiemus sm lineā circularem sed sm rectam. Cū ergo ɔtrarietas accipienda est sm illud sm quod sumit maxima distantia nō erit cōtrarietas sm lineam circularem sed sm rectam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Circularis qdem eni mot⁹ ē ab eodē in idem. Rectus autem ab eodem in aliud.

¶ Ostenso in circulo nō esse ɔrietatem rōne distātie que reqrit ad ɔria ostendit in eo nō esse ɔrietatem rōne terminoꝝ: q: nō est in motu circulari alietas terminorū quaꝫ opꝫ esse in ɔrijs. Jdeo ait circularis quidē mot⁹ est ab eodē in eodē. rect⁹ aūt eodē in aliō. in recto ḡ poterit eē ɔrietas ubi est alietas terminorū nō in circulo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et q qdē in circulo: nequaq̄ in eisdeꝫ ē. Qui vō sm rectitudinem multotiens in eisdē est. Eum qdē igitur q semper in alio ꝛ alio fit contingit moueri continue. Qui vō in eisdem multotiēs nō contingit: necesse est enim simul moueri contrarios.

¶ Ostēdit h̄ idē rōne medioꝝ dicēs q mot⁹ qdē qui est in circulo: nequaq̄ est in eisdē medijs. mot⁹ vō q est sm rectitudinē est ml̄totiēs. i. pluries in eisdē medijs. cū qdē igit. i. sꝫ eū motū q semp fit in alio ꝛ alio medio ɔtingit ɔtinue moueri ꝛ nō est in eo ɔrietas. sm motū vō q est multotiēs. i. pluries in eisdē medijs nō ɔtingit ɔtinue moueri pp ɔrietateꝫ ibi reptā: necesse est eni idē sil̄ moueri sꝫ ɔrios motus si supple in tali motu sit cōtinuitas. ¶ Dubitaret forte aliqs q: vꝫ esse idē iudiciū de terminis ꝛ de medijs. sicut ḡ mot⁹ hn̄tes terminos ɔrios sibi inuicē ɔriant sicut vꝫ mot⁹ hn̄tes alia ꝛ alia media sibi inuicē ɔriant. Dicēdū q nō est sil̄e de medijs ꝛ de terminis. imo totū est eꝫ. nam mot⁹ habentes alietatem terminorū habēt ɔrietatem. habētes vō alietatē medioꝝ nō habent cōtrarietatē qđ sic declarat. Nam cū motus recipiāt spēm ex terminis patet q si motus cōtrarij sunt alij adinuicē oportet terminos illoꝝ motuū esse alios adīuicē: in medijs aūt non sic. Nam si itur a sursum deorsum ꝛ fit redit⁹ deorsum sursum itur per eadē media: q: idem spatiū est a deorsum sursum ꝛ a sursū deorsū ꝛ q: reiterat ibi idē spatiū ꝛ ideꝫ medium fit reflexio in illo motu ppter qđ h⁹ motus discontinuat ratione reflexionis ꝛ reperitur ibi rō ɔrietatis. Jn circulo autē nō sic. Naꝫ si aliquod mobile in linea circulari incipiat moueri ab aliquo puncto ab illo pūcto recedet per illū semicirculū ꝛ redibit p aliū ita q nō per idē mediū recedet ab illo pūcto ꝛ re-

dibit ad ip̄z:ideṗtitas ḡ medij facit ꝯrietatē in mo
tu rōne reflexionis.alietas v̄o medioꝝ tollit hᵘ᷑ ꝯ-
rietatem q᷑ tollit reflexionem. ¶Deinde cū dicit.

¶ Quare neq̄ i semicirculo neq̄ i alia cir
culatiōe neq̄ vna contingit moueri cōn
nue. Multotiēs eni necesse eadez moue
ri:ꝛ contrarias mutationes mutari. Nō
eni copulat ꝑncipio finem. Qui autez cir
culi copulat:ꝛ solus est perfectus.

¶Ex his que dixerat cōcludit alios mot⁹a circulari
nō esse ꝯtinuos. Circa qd̄ tria facit:q᷑ ꝑ ōn̄dit mo-
tus factos in ptib⁹circuli nō esse ꝯtinuos ſʒ decla
rat mot⁹alios nō eē ꝯtinuos.3°ex his que dixerat
ōn̄dit r̄eprehēsibiles eē antiquos pħos.2°ibi⌊ ma
nifestū aūt.⌋ 3ᵃ ibi⌊ manifestū igit.⌋ Dicit ḡ neq̄ i
semicirculo neq̄ in alia circulatione q̄ʒ in circula-
tione cōpleta.neq̄ in vna.i.neq̄ in vna aliq̄ parte
circuli ꝯtingit moueri ꝯtinue:q᷑ necesse est multo-
tiēs moueri eadē.i.per eadē media ꝛ per ꝯn̄s ꝯtin
git mutari ꝯrias mutatiōes.nō eni mot⁹ qui est in
ꝑte circuli copulat finē ꝑn°ſʒ solus mot⁹qui est cir-
culi cōpleti copulat fīnē ꝑn° ꝛ solus ille est ꝑfectus
ꝑpter qd̄ in solo eo reꝑitur ꝯtinuitas. ¶Notādū
aūt q̄ si non sit circulatio cōpleta sed sit semicircu
lus ul' alia portio circuli nō ꝯtingit ibi redire ab eo
dē in idē nisi fiat reflexio per idez medium. Ita q̄
multotiēs trāseat idem mediū q̄re in solo circulo
cōpleto pōt eē uera ꝯtinuitas. In alijs aūt nō ē ibi
ꝯtinuitas ſʒ est ibi reflexio ꝛ per ꝯn̄s est ibi aliqua
lis contrarietas. ¶Deinde cum dicit.

¶ Manifestum autē ꝛ ex hac diuisione:quo
niam non contingit alios motus esse cō
tinuos. In omnibus eni accidit eadē mo
ueri multotiens:ut in alteratione media:
ꝛ i eo q est quantitas ꝑm mediuz magni
tudis:ꝛ in generatione ꝛ corruptione si-
militer. Nihil eniʒ differt pauca:aut mul
ta facere:in quibus est mutatio:neq̄ me
dium ponere aliqd:aut auferre. Utrobi-
q̄ eniʒ accidit eadem moueri multotiēs.

¶Ostēdit q̄ in alijs motib⁹etiā nō est cōtinuitas di
cēs manifestū est aūt ex hac diuisione.i.ex hac di-
stinctione ꝛ ex hac diff̄ia quā assignauim⁹ iter mo
tū circularē ꝛ rectū.q̄m nō cōtingit alios mot⁹esse
continuos. Nā si mot⁹ circularis ideo pōt esse cō-
tinuus:q᷑ fit ibi redit⁹ab eodē in idem per alia me
dia:q᷑ in oībus alijs motib⁹si fiat redit⁹ad eundez
terminū accidit moueri m'totiēs eadē.i.per eadē
media. Ideo.s.tales mot⁹nō sunt ꝯtinui ut in alte-
ratione accidit moueri per eadē media ꝑm q̄litatē.
Ideo ꝟo motu q̄ni est quantitatis ut in motu aug
mēti ꝛ diminutiōis accidit moueri ꝑm mediū ma
gnitudinis.sil'r aūt ꝛ in ḡnatiōe ꝛ corruptione acci
dit moueri per eadē media.addit aūt q̄ nihil dif-
fert facere pauca:aut multa media in q̄b⁹est muta-
tio.neq̄ differt ponere.i.apponē aliqd mediū aut
auferre.utrūq̄ eni.i.ꝑm utrūq̄ accidit multotiēs
moueri eadē.i.ꝑm eadē media. ¶Notandū autē
q̄ in trāsmutationib⁹ad formā accidit rōne medio
rū duplex diuersitas.ꝑmo q᷑ in aliq̄b⁹ e trāsmuta-
tio per plura media in aliq̄b⁹ per pauciora:ut si ali

quid moueat a nigro in fuscū ꝛ iteruz redeat in ni-
grum nō trāsit per tot media sicut si moueret a ni-
gro in albū. ꝛ iteꝝ rediret in nigrū.2° accidit ibi di-
uersitas:q᷑ aliq̄n̄ apponunt media aliq̄ aliq̄n̄ aufe
runt aliq̄ mediocū: ut si ex igne fieret aer ex aere
aq̄ ex aq̄ terra:si postea terra ꝯuerteret in ignē nō
mediāte aliq̄ medio ex igne erit facta terra per ap
positionē pluriū medioꝝ.ex terra v̄o fieret ignis ꝑ
ablationē medioꝝ.hec ergo nō uariant ꝑpositū:q᷑
quocūq̄ mō sumat talis diuersitas medioꝝ nūq̄
fit reditio in talib⁹ motib⁹ ab eodē in idē nisi reite-
rent oia ul' aliq̄ media.nō eni pōt fieri ex igne ter-
ra ꝛ ecōuerso.nisi mō cōtrario uel per oēs uel sal-
tem per aliquas easdem dispositiones per q̄s ibat
ab igne ad terrā:ꝛ q᷑ oīs talis reiteratio mediorū
arguit reflexionem motus nulli tales motus pote
runt esse continui. ¶Deinde cum dicit.

¶ Manifestū igit ex his q̄m neq̄ phisiolo
gi bene dicūt oia sensibilia moueri semꝑ
dicētes. Moueri eni necesse est aliquē ho
rū motuuz:ꝛ maxie ꝑm illos est alterari.
Fluere eni dicūt ꝛ semꝑ corrūpi. Adhuc
aūt et generationē et corruptionē altera
tionē dicūt. Nō aūt nunc dixit vniuersali
ter de oī motu:q̄ ꝑm nullum motum cō
tingit moueri extra q̄ꝫ circulo. Quare
neq̄ ꝑm alterationem:neq̄ ꝑm augmē
tum:q̄ qdem igitur neq̄ infinita sit muta
tio neq̄ vna:neq̄ continua extra circuli
motum nobis dicta sint tanta.

¶Ex dictis supius ostendi reprehensibiles esse pri-
mos pħantes dicēs:manifestuz igit ex his q̄ neq̄
ꝑmi phisiologi bn̄ dicūt dicētes oia sensibilia sem
per moueri. Nā si necesse est semꝑ moueri oia sen-
sibilia necesse est ea moueri ꝑm aliquē hoꝝ motuū
in q̄bus nō pōt esse cōtinuitas ꝛ maxime ꝑm illos
antiquos pħos est.i.cōtigit alterari supple ꝯtinue
h⁹ sensibilia.fluere eniʒ ea dicūt semꝑ ꝛ corrumpi.
Adhuc aūt ꝛ ḡnationē ꝛ corruptionē alterationez
dicūt quare si dicūt ea cōtinue fluere ꝛ corrūpi di-
cūt ea continue alterari sed hoc est ꝯ ꝓbabita. Nō
aūt nūc facta dixit.i.ꝓbauit vniuersaliter de om
ni motu q̄ ſʒ nullū motum cōtingit aliqd moueri
cōtinue extra q̄ʒ in circulo quare neq̄ ſʒ alteratio
nē neq̄ ꝑm augmētū pōt esse ꝯtinuus ut ponebāt
ꝑdicti pħi.addit autez quasi epilogando dicēs q̄
qdē igit neq̄ vna mutatio sit neq̄ infinita neq̄ cō
tinua ex̄ motum circuli.i.extra motū circularē no-
bis.i.a nobis dicta sint tāta. ¶Deinde cum dicit.

¶ Quod autem lationum circularis pria
sit:manifestum est. Omnis enim ꝑm lo-
cum motus:sicut ꝛ prius diximus:aut in
circulo:aut in recto:aut mixtus est. Hoc
autem necesse est priores esse illos. Ex il-
lis enim constitutus est.

¶Ostenso q̄ latio circularis est continua.hic osten-
dit q̄ est prima.Circa quod tria facit:q᷑ ꝑmo ostē-
dit q̄ motus circularis est prior q̄ʒ motus mixtus.
secundo q̄ est prior q̄ʒ motus rect⁹.tertio q̄ est pri
or q̄ʒ omnes alij motus.secūda ibi⌊ recto aūt.⌋ 3ᵃ

sibil ampli⁹ p̄or est. [Dicit g̃ q̃ sūt latio circularis sit prima lationū manifestū est ex dicēdis. ois eni3 mot⁹ f̄m locū sicut pri⁹ diximus aut est in circulo. aut in recto. aut est mixt⁹ ex utroq3. illos aūt v3 rectū ⁊ circularē necesse est esse priores h̄ est .i. mixto. Nā mixt⁹ est ɔstitut⁹ ex illis. illi ergo p̄cedūt ip̄m sicut simplicia ⁊ cōponētis p̄cedūt cōpositū. arguit̃ ergo sic. rectus ⁊ circularis sunt priores mixto. ergo circularis est prior mixto. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Recto aūt circularis: simplex eni ⁊ pfect⁹ magis est. In infinitū eni nō est rectum ferri: sic eni infinitū nō est: sed neq3 si eēt: moueret̃ utiq3 nihil. nō eni fit ipossibile. Trāsire aūt i infinitū ipossibile est: i finito aūt recto reflectēs q̄dē cōposit⁹ est: ⁊ duo sunt mot⁹. Nō reflexus autē iperfect⁹ et corruptus. Prius aūt ⁊ natura ⁊ ratione ⁊ t̄pe est perfectum quidem imperfecto. Corruptibili autem icorruptibile.

¶ Probat circularē eē p̄orē recto dicēs q̃ circularis est p̄or recto: q2 est magis simplex ⁊ magis pfect⁹ nam in infinitū nō est .i. nō contingit fieri rectū. nam sic nō est aliq̄d infinitū: q2 nō est dare spatiū infinitu3 ut sup ip̄m fieri possit infinit⁹ mot⁹ rect⁹: s3 neq3 si eēt tale spatiū infinitū moueret̃ utiq3 nihil f3 ip3: q2 nō fit q̄d ipo[ss]ⁱᵉ ē fieri ⁊ trāsiri. trāsire āt infinitū est impossibile. op3 g̃ spatium eē finitū in q̃ fit mot⁹ rect⁹. in spatio aūt finito recto si sit mot⁹ reflectēs .i. reflex⁹ erit mot⁹ cōpositus ⁊ erūt duo mot⁹. si aūt sit nō reflexus erit impfect⁹ ⁊ corrupt⁹: sed p̄us est nā ⁊ rōne .i. intellectu ⁊ t̄pe pfectū in pfecto ⁊ icorruptibile corruptibili. circularis igit̃ ē prior recto. ¶ Notādū aūt q̃ vis rōnis hui⁹ in h̄ cōsistit: q2 in spatio finito recto uł nō perpetuatur mot⁹ uł op3 q̃ reflectat̃ si non perpetuat̃ est impfect⁹ ⁊ corruptibilis. si reflectitur nō est simplex: sed cōposit⁹. cū g̃ mot⁹ circularis in sua simplicitate p̄manens sit pfect⁹ ⁊ ɔtinuus op3 hūc motū p̄cedere illū sicut pfectū impfectū ⁊ sicut simplex cōpositū ⁊ sicut icorruptibile corruptibile. ¶ Dubitaret forte aliq̃s de eo q̄d ph̄us ait q̃ si eēt spatiū infinitū nihil moueret̃ f3 illud: q2 est impo[ss]ⁱᵉ ptrāsiri. g̃ nullus mot⁹ fit a nā nisi possit finiri. hoc aūt vi eē falsū cū mot⁹ celestis sit infinit⁹. Dicēdū q̃ infinitū pōt intelligi dupł'r ut dicebat̃ in .6. uel f̄m terminos uel f̄m t̄ps. cū g̃ motus recipiat spēm ex termino ipo[ss]ⁱᵉ est motū eē infinitū f̄m terminos. nō est aūt f̄m p̄hm ipo[ss]ⁱᵉ motum eē infinitū f̄m t̄ps. in spatio ergo infinito nō eēt motus: q2 mot⁹ ille eēt infinit⁹ f̄m terminos q̄d de motu circulari nō cōtingit simpliciter dici cu3 sit ab eodem in idem ⁊ cū fiat sup magnitudine simpliciter finita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius p̄or est quez cōtingit perpetuum esse nō contingenti. Circularē quidē igitur cōtingit perpetuū esse: aliorum autem neq3 loci mutationē: neq3 alium: neq3 vnū cōtigit eē perpetuū: statū eni op3 fieri. Si aūt stat̃ est corrupt⁹ ē mot⁹ p̄or.

¶ Ostēdit motū circularē esse priorē oi motu t̄a locali q̃3 alio dicēs q̃ ampli⁹ prior est mot⁹ quē ɔtingit esse perpetuū. nō ɔtingēti circularē quidē igit̃ manifestū est ɔtingē esse perpetuū. alioꝝ aūt motuu3: neq3 loci mutatione neq3 aliū aliquē motū ɔtingit eē p̄petuū. op3 eni ibi fieri statū .i. quietē. si aūt est ibi status .i. qes mot⁹ est corrupt⁹ ⁊ per ɔñs est interruptus ⁊ discōtinuat⁹ ⁊ nō perpetu⁹ quare motum circularē ɔtingētē esse perpetuū omni motu nō cōtingente esse. esse perpetuū op3 esse priorem.

Lectio .XXVI.

Rationabilr aūt accidit circularem vnū eē ⁊ ɔtinuū ⁊ nō rectu3. Eius eni q̄ i recto determiatū ē p̄ncipiū ⁊ finis ⁊ medium et oīa hec h̄ēt in seip̄o. Quare ē vñ icipiet q̄d mouet̃: et ubi finiet. Apō termios eni q̄escit oē aut vñ: aut ubi. Circularis aūt ideterminati sūt. Quid eni magis q̄cūq3 termin⁹ eoꝝ q̄ sūt i linea. Sil'r eni vnūq̄dq3 p̄ncipiū ⁊ mediū ē ⁊ finis: ut et sp̄ q̄dā sint in p̄n° ⁊ fine et nūq3.

¶ Postq̃3 ph̄us ɔbauit motū circularē esse ɔtinuū ⁊ p̄ᵐ per rōnes ph̄icas ⁊ ɔprias in parte ista ɔbat hoc idē per rōnes ex̃neas ⁊ logicas. Circa q̄d duo facit. q2 p̄mo ɔbat motū circularē eē ɔtinuū. 2° probat ip3 esse p̄ᵐ ibi [accidit aūt ɔuersu3.] Circa p̄ᵐ duo facit: q2 p̄ ostēdit motū qui fit ex spera eē ɔtinuum. 2° ex his que dixerat māifestat quō se habeat spera ad q̄etē ⁊ motū ibi [vnde mouet̃ ⁊ quiescit.] Dicit ergo q̃ rōnabil'r aūt rō accidit motū circularē esse vnū ⁊ ɔtinuū ⁊ nō esse vnū ⁊ ɔtinuū eū motum qui est in rectum. Nam eius mot⁹ qui est in recto determinatū est p̄nᵐ ⁊ finis ⁊ mediū. nā huiusmodi mot⁹ oia hic h̄et determinate in seipso q̄re ē assignare in h° motu vñ incipiat q̄d mouet̃ ⁊ ubi finiet motū suū. na3 apō terminos quiescit oē tale mot̃. nā aut q̄escet apō terminū: vñ incepit moueri .i. apud terminū a quo aut quiescet ubi finit motū .i. apō terminū ad quē: sed ipsius circularis motus sunt termini ideterminati. q̄d eni magis q̄cūq3 signū signoꝝ eorūq3 sunt in linea sperica est terminus q̃3 aliō. signa eni in spera vniformiter ⁊ sil'r se h̄ñt nec est vnū magis termin⁹ aut p̄nᵐ q̃3 aliud: sed vnūq̄dq3 tale signum est sil'r p̄nᵐ mediū ⁊ finis ita ut semp signa que sūt in sp̄a sunt signa quedā in p̄n° ⁊ sine po° ⁊ nūq3 sunt in p̄n° ⁊ fine actu. ¶ Notandū aūt vim rōnis huius in hoc ɔsistere q̃ q2 in motu recto p̄nᵐ ⁊ finis h̄ñt esse determinatū in circulo v̄o indeterminatū. iō mot⁹ circularis pōt esse perpetuus ⁊ ɔtinuus ⁊ nō rect⁹. ¶ Dubitaret forte aliq̃s: q2 vi̅ q̃ hec rō nō sit rōnalis ⁊ logica: imo vi̅ esse mathematica ut ɔ̄ter att. sed cu3 mathematica dicat̃ scia disciplinalis logica v̄o rōnalis debuit dicere hoc disciplinabil'r accidere nō rōnabil'r. Dicēdū q̃ hoc appellat̃ logicū omne extraneū. ⁊ q2 hec rō nō est oīno ɔprie ph̄ica s3 est aliq̃ mō extranea: iō dicit̃ rōnalis. uel possum⁹ dicere q̃ licet ɔsiderare centrū ⁊ speraz f̄m rōnem q̃titatiuā ɔtineat ad mathematicū. t̄n ɔut in talib⁹ fundant̃ quedā intētiones cōes ut act⁹ po° determinatū ⁊ indeterminatum p̄ñt inde formari rōnes logice ⁊ cōes. ⁊ q2 rō facta ut̃ h⁹ intentōib⁹ coib⁹. ideo vi̅ esse rōnalis ⁊ logica. ¶ Ulterius forte dubitat̃ et aliq̃s utrum mot⁹ circularis habeat ɔtinuitatez ex pte mobilis. ¶ Dicēdu3 q̃ q̄druplici via uenari possum⁹ ex pte

est quod mouetur circulariter quod non sic repugnat ei quod continuetur et perpetuetur sicut repugnat motui recto. Prima via sic patet. Nam signum quod est in potentia est continuatiuum ut est in actu est diuisiuum: unde in linea recta non sunt nisi duo puncta in actu terminantia lineam: cetera vero puncta continuatiua partium linee non sunt in actu: sed in potentia. cum ergo in spacio recto sit assignare principium et finem in actu: quia ea que sunt in motu oportet respondere his que sunt in magnitudine sicut in spacio recto est assignare finem in actu. ita cum per motum peruentum est ad finem spacii recti oportet quod ibi sit mutatum esse in actu non ulterius ergo continuabitur ille motus poterit tamen incipere alius motus. sicut enim in linea cum peruentum est ad punctum in actu sumus in fine linee et non ulterius durat illa linea: sic in motu cum peruentum est ad mutatum esse in actu finitur motus ille et non ulterius durat. in linea autem circulari non sic. Nam omnia signa sunt ibi in potentia sicut ergo nullum est ibi signum in actu sic nullum est ibi signare signum ad quod cum peruentum fuit oporteat quod sit ibi mutatum esse in actu ita quod non ulterius duret motus ille: sed semper ulterius continuari poterit ibi motus. Ex hac autem prima via sequitur secunda. nam quia in linea recta sunt puncta actu terminantia ipsam aliud est ibi principium aliud finis. in linea vero circulari ubi omnia hec sunt in potentia et indeterminata que in motu facto super recto est ibi alietas terminorum et per consequens est ibi contrarietas ut superius dicebatur. in circulo vero ubi idem est finis et principium non est proprie contrarietas motuum et quia motus contrarius non perpetuatur nisi contrarius vero perpetuari potest ideo motum circularem continuari posse et non rectum probari potest ex parte ipsius motus circulariter non solum quia ibi non sunt signa determinata et in actu ut dicebat ratio prima: sed etiam quia in tali motu non est alietas terminorum ut dicit hec ratio secunda. tertia via sumit ortum ex hac secunda. Nam ubi non est alietas terminorum non oportet fieri reflexionem ut perpetuetur motus: quia oportet in recto ubi termini sunt diuersi: et quia motus reflexi non continuantur: non motus circularis potest esse continuus et non rectus. quarta via ex omnibus his habitis sumit ortum. nam si in circulo non est determinatum principium neque finis: sed quilibet punctus potest esse principium et finis. antequam enim quilibet punctus potest esse finis in nullo puncto habet quod incipiat motus quare in fine ut finis nihil incipit. prout vero quilibet punctus potest esse principium in nullo puncto habet quod finiat motus: ideo probabiliter quod non est dare unde motum incipiat aut finiat. quia non magis unum signum est ibi principium quam aliud sed semper quod mouetur est in principio motus est semper in fine in potentia et nunquam in actu. Semper ergo poterit ibi continuari motus. ¶ Ulterius forte dubitaret aliquis utrum motus ille possit perpetuari ex parte motoris. Dicendum quod omnis motus factus virtute non organica nec fatigabili sed quod huiusmodi est perpetuari potest. cum ergo motores celorum moueant per virtutem non affixam organis: quia mouent per intellectum et voluntatem non mouent cum labore et pena quare motus ille poterit perpetuari. motus autem animalium qui fit per virtutes affixas musculis et neruis perpetuari non potest: quia laborant et fatigantur organa in mouendo. patet ergo quod ex quo incepit motus celestis semper perpetuari potest et cum celeste corpus sit orbiculare ex parte eius non est assignare causam quare nunc incipit moueri et non prius et quia non finiatur motus talis et non prius siue post sed quod incipit motus eius et quod aliquando cesset causa principalis est ordo diuine sapientie. quia enim ante mundi originem et ab eterno sic ordinauit in seipso et sic disposuit deus: ideo sic incepit motus celi et sic finietur ut ipse per sapientiam suam ordinauit. Commentator autem dicit hac ratione esse necessarium quia motus celi nec incepit nec desinat: quia in celo et in circulo secundum quod huiusmodi non est dare unum signum esse magis principium vel finem quam aliud: sed ad pauca respiciens de facili enunciauit. licet enim causa ex parte celi assignari non potest ex parte diuine sapientie assignari poterit. tenent enim quamplurimi quod ex parte celi potest assignari ratio quare inceperit motus eius: quia eo quod creatura est eternum esse non potest sed hoc omnino et inconstanter uerum est quod nulla creatura necessario est eterna: ut in principio huius. 8. diffusius diximus ostendimus enim ibidem creaturam productam esse ex eo quod est a deo uolita: tunc ergo facta fuit quando ipse uoluit eam fieri: et quia uoluit eam fieri in tempore omnis creatura est temporalis: utrum autem potuerit eam facere ab eterno et utrum repugnat creature quod possit esse coequeua suo creatori non est presentis speculationis. ad presens autem intantum dictum sit quod dato quod de ratione creature sit quod inceperit non est tamen de ratione eius quod nunc inceperit propter quod et si ex parte celi possumus assignare rationem quod inceperit motus eius: tamen cum in celo et in circulo secundum quod huiusmodi ut dicebatur omnia signa sint indeterminata respectu inceptionis et finis motus non est dare quare nunc magis inceperit motus eius quam prius: sed omnia hec reducenda sunt in ordinem diuine sapientie in artem illam. scilicet principalem de qua dicemus commentator. 12. methaphysice. quia ab ea ordo et dispositio et motus stellarum proprias mensuras sumit. quod autem intelligendum sit quod in celo omnia signa sunt indeterminata quantum ad principium et finem motus infra patebit.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde mouetur et quiescit quodammodo spera. Eundem enim obtinet locum. Causa autem est: quod omnia hec accidunt centro principium enim et medium magnitudinis et finis est. Quare propter id quod extra circulationem est: non est ubi quod fertur quiescat: sic enim semper fertur circa medium sed non ad ultimum: propter hoc autem manet: et semper quiescit quodammodo totum: et mouetur continue.

¶ Ex his que dixerat manifestat quomodo se habeat spera celestis ad quietem et motum dicens quod mouetur et quiescit quodammodo spera. quod autem quiescat patet quia eundem obtinet locum. causa autem quare spera sic quiescit et mouetur est quia omnia hec accidunt. i. conueniunt centro. principium enim et medium et finis magnitudinis reperitur in centro quare propter id quod principium medium et finis actu est extra circulationem i. extra circumferentiam non est assignare ubi quiescit quod fertur nec est assignare quod peruenit. non est enim ibi dare aliquod signum de quo possimus dicere quod cum peruentum fuerit ad hoc tunc cessabit omnis motus: semper enim spera fertur circa medium sed non fertur ad ultimum. i. ad centrum propter hec autem totum celum manet et quiescit quodammodo et tamen mouetur continue: ita quod totum quiescit et totum mouetur. ¶ Notandum autem quod centrum est actu medium spere et est finis inquantum linee ducte a circumferentia terminantur ad ipsum et etiam principium quia linee incipientes a centro ad circumferentiam terminantur. si ergo motus circumferentie esset ad centrum cessaret motus eius: sed cum motus circumfe

rentie sit circa centrũ nõ est assignare in ipsa circũferẽtia. vnde mot⁹ incipiat ꝛ vnde finiat quare tota spera semp quiescit ꝛ semp est in eadez distantia a centro ꝛ semp mouet: quia semp uertit circa ipsũ. ¶ Dubitaret forte aliquis: qꝛ cum quiescere ꝛ moueri sint opposita ꝛ opposita nõ possunt inesse eidẽ ꝛ fm idem nõ videt possibile ꝙ tota spera fz se totam quiescat ꝛ fm se totam moueat. Dicendum ꝙ lz tota spera quiescat ꝛ tota moueat: hoc tñ nõ est fm idez: qꝛ nõ est eodẽ modo sed tota quiescit per accidẽs. mouet aũt per se uel tota quiescit ratione totius mouet aũt ratione partiũ sic eni imaginari debemus ꝙ spera fm p^{tor} naturaliter diuiditur in duas partes in centrũ ꝛ circũferentiã. cũ ergo centrũ sit aliqd ipsius celi totũ celũ qescit per accidẽs ratione centri ꝙ quiescit mouet aũt per se ratione circũferẽtie que mouet uel cum ptes celi mutẽt locum fm subam ꝛ dispositionẽ. totuz ṽo celũ ut p^{tor} ait mutet locũ fm dispositionẽ nõ fm substãtiam totũ celũ mouetur tantũ tum totũ mutat locuz. ꝛ totum quiescit inqũtum totũ nõ mutat locũ fm substãtiã uel totũ celũ mouet ratione ptiũ: qꝛ partes mutant locũ fm subam. semp eniz totũ celũ est circa totam terrã sed semp totũ celum respicit totam terrã fm eandẽ diffinitionez: sed lz totũ celũ semp habeat aspectũ ad eandẽ terrã. partes ṽo celi a oĩ semp aspiciũt easdẽ terre ptes q̃re partes celi etiã fm substantiã mutant locũ. celũ ṽo totuz locũ mutat fm dispositionem tm̃. diuersis ergo vijs: ut patet per habita saluare possumus quomodo totum celum mouetur ꝛ totũ quiescit. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Accidit autem cõuersum ꝛ nãqz quoniam mensura motuũ circulario primã necesse est ipsam esse. Omnia enim mensurantur primo: ꝛ qꝛ ꝑus mẽsura alioꝝ est.

¶ Adducit quasdã rõnes cõmunes ad ꝓbandũ motum circularem esse primũ. Circa qđ duo facit fm ꝙ duas rõnes adducit ad ꝓpositũ. scđa ibi [amplius aũt.] Dicit ergo ꝙ accidit autẽ cõuersim .i. per rationez cõuertibilem ꝙ motus circularis sit motus primus ꝛ nãqz qm circulatio est mẽsura oium motuum. ideo necesse est ipsam esse rationez primã: quia oia mẽsurantur primo sut generta ꝛ cõuertitur. Nam qꝛ mot⁹ circularis est primus. ideo est aliorum motuuz mẽsura. est ergo hec ratio conuersa idest cõuertibilis: ut qꝛ motus circularis est mensura ꝛ conuerso: quia est mensura est primus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius autem ꝛ regularez contingit circularem esse solum. Que enim in recto a principio irregulariter ferunt: ꝛ ad finẽ. Oia enim q̃nto distãt quidez plus a quiescente feruntur uelocius. Circularis autem solus: neqz finis: neqz principiuz in ipso aptum natum est esse sed extra.

¶ Adducit secũdaz rõnẽ dicens ꝙ amplius per hũc solum motũ circularẽ cõtingit esse regularez nãqz ferunt in recto feruntur irregulariter a principio ꝛ ad finez. omnia enim que mouent in recto quanto plus distant a quiescente uelocius feruntur uerũ est si mouentur naturaliter sed si mouent violẽter est ecõuerso. semp igit in talibus motibus est quedã irregularitas: qꝛ nõ sunt eque ueloces in principio ꝛ in fine. solus aũt circularis talis est: qꝛ in se ipso: neqz principiũ neqz finis est aptũ natum esse: sed oia ista sunt extra u[?] intentio. celũ enim nec mouet ad centrũ nec a cẽtro: ideo nec mouet a principio nec ad finẽ: sed solũ mouet circa cẽtrum qđ est aliquo mõ pn^{m} ꝛ finis. motus g̃ ipius nõ fortificat uel debilitat ex remotione a pn° uel ex appropinq̃tione ad finẽ. amoqꝛ semp equaliter distat a centro semp eq̃liter ꝛ regul'r mouebit. cum g̃ motus regularis semp debeat esse ꝑmus motuũ: opz circularẽ esse pͫ. ¶ Notãdũ aũt ꝙ mot⁹ nãlis icipit a quiete violenta. violẽtus ṽo a quiete nali. Nãlis ergo motus quãto plus distat a quiete a qua icipit plus ꝛ ꝓpinquat centro ꝓpter qđ semper fortificat motus eius ex remotiõe a quiete a qua incipit. in violento ergo e conuerso est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem fm locũ mutatio primus motuuz est: testantur omnes quicũqz de motu fecerunt memoriam. Principia enim tradunt ipsius mouentibus fm huiusmodi motũ. Disgregatio autem ꝛ cõgregatio motus fm locum sunt: sic enim mouẽt cõcordia ꝛ discordia. Hec qdem enim disgregat: illa autem ꝯgregat: ꝑoꝝ autẽ intellectũ ait anaxagoras disgregare mouẽtem ꝑus. Similiter autem ꝛ quicũqz huiusmodi qdem neqz vnã causaz dicũt ꝓpter uacuum autez moueri dicũt Et nãqz hi fm locuz motum nã moueri dicũt. Motus enim ꝓpter uacuũ loci mutatio est: ꝛ sicut in loco: alioꝝ autez neqz vnuz inesse primis corpibus: sed his que sunt ex his opinantur. Augmẽtari enim ꝛ corrumpi ꝛ alterari cõgregatis ꝛ disgregatis athomis corporibus dicũt. Eodez autem modo quicũqz propter dẽsitatem aut raritatem instruunt generationem ꝛ corruptionem. Congregatione enim ꝛ disgregatione hec componunt.

¶ Postq̃ ostẽdit ꝙ motus localis est ꝑmus motuũ ꝛ declarauit ꝙ aliqs motus localis sit primus motuũ. in pte ista ostẽdit ꝙ hinc siue ꝙ motus localis sit ꝑmus motuũ ꝯcordant testimonia alioꝝ. Circa qđ tria facit. qꝛ ꝑmo ꝓbat hoc per testimonia antiquoꝝ phoꝝ. 2° ꝓbat hoc per testimoniũ platonis. 3° ꝓbat hoc testimonio coiter loquẽtiũ. 2ª ibi [amplius aũt.] 3ª ibi [ꝛ ꝓprie aũt.] Dicit ergo ꝙ aũt mutatio fm locum sit primus motuũ testãtur oẽs qcũqz de motu fecerunt memoriaz. Nam ipsi phi tradũt mouẽtibus pͫ pͣ ͫ ipsius motus fm huiusmodi motum. posuerãt enim talia ꝑncipia motus que erant principia motus localis. Naz disgregatio ꝛ cõgregatio sunt principia motus fm locuz. ꝙ aũt talia principia ponerẽt antiq phi pz primo per Empedo. Nam sic mouẽt concordia ꝛ discordia. Nam ipsoꝝ ꝑncipioꝝ mouẽtiũ fm Empedo. hec qdẽ .s. discordia disgregat. illđ aũt .i. ꝯcordia ꝯgregat. Ḧ etiã 2° pz per Anaxag. qm ait itelligẽtiã mo-

nentē prius.i.existentē pmā cām motus disgrega re.i.mouere disgregādo.z° hoc idē pz per Democritū z Leucippū.io aūt q̄ similr ɡcunq̄z neq̄z vnā cām dicūt hu̇.i.neq̄z dicunt vnā cām mot⁹ sine uacuo.ꝑpter uacuū aūt z in uacuo dicūt moueri z nā q̄ hi pbi ea que sunt dicūt moueri nā.i.nālr mo tū ɓm locū. Nam mot⁹ ꝑpter uacuum aut est loci mutatio:aut est mot⁹ sicut in loco.si ergo ponebāt uacuum ꝑpter locū.ꝯstat q̄ nō loquebanť nisi de motu locali.addit aūt q̄ aliorū autem motuū neq̄z vnū ꝯtingit inesse p̄mis corꝑibus:sed solū alij mo tus insūt his que sunt ex his.i.ex p̄mis corꝑibus. opinanť eniz augmētari z corrūpi z alterari corpa cōposita.sed h̄ dicūt fieri cōgregatis z disgregatis athomis corꝑib⁹.patet ergo per Demo. z Leucip pū p̄mū motū esse localē.eodē aūt mō hoc quesi to patet per quosdā naturaliter loquētes ut sunt il li genq̄z.ꝑpter densitatē z raritatē instrumēti.i.prepa rāt ut habet alia littera generationē z corruptionē nā densitas z raritas est qdā ꝯgregatio segregatio per cōparationē q̄ z segregationē z per ꝯñs p mo tum localē cōponūt h̄ que sunt gñabilia z corrupti bilia. ¶ Notandū aūt q̄ cū oēs pbi p⁹ ꝑn⁹ motus ponerēt mouē ɓm motū localē esse p̄ᵐ motū.ꝯgre gare eni z disgregare sunt qdā motus localis.his aūt motib⁹ saluabāt oēs alias trāsmutatiōes z ɓm hos mot⁹ ponebāt p̄mā ꝑn⁹ motiua q̄ nō esset nisi mot⁹ localis esset p̄mus motuū. ¶ Notādū autē q̄ ꝑpter uacuū aut est loci mutatio aut est motus sicut in loco.aliq eni antiquorū primo q̄si coiter anti qui pbi posuerūt uacuū z locū idē re.differre aūt rōne solū q̄ si sic est moueri in uacuo est moueri in loco z moueri ꝑpter uacuum est ipsa loci mutatio Demo.igitur z Leucippus qui neq̄z vnaz aliā pri mā cām motus posuerūt nisi uacuū oportebat di cere motū localē qui fit ꝑpter uacuū esse p̄ᵐ motū. ¶ Notādū etiā q̄ ɓm Demo. z Leucippū primis corꝑib⁹ ut ipsis athomis nullus mot⁹ ꝯueniebat ni si localis sed alijs que cōponebanť ex athomis al terabanť etiā z augmētabanť z alias transmutatio nes patiebanť ex ꝯgregatione z disgregatiōe atho morū.q̄re si solus motuz localis ɓm eos ꝯueniebat primis corporibus oportebat ipsos dicere motuz huiusmodi esse primum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amplius aūt z preter hos aiam cām fa cientes mot⁹ ipsum seipm eniz mouens. Principiū esse dicunť eorū que mouenť. Mouebit aūt animal z omne animatuz ɓm eum qui est ɓm locum.

¶ Adducit ad hoc testimoniū Platonis dicēs.am plius aut preter hos faciētes aliā cām mot⁹ q̄ cō gregationē z segregatiōē uel q̄ uacuū cuiusmodi fuerūt platonici qui ipm seipm mouēs dixunt esse p̄ᵐ eorū que moueńť.ꝯstat aūt q̄ z hi motū loca lem ponunt primū motū.aū aial z omne aiatū z oē mouēs seipz mouebit ɓm eū motū q est ɓm locū z ɓm p se trāsmutatiōē localē. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et proprie aūt moueri dicimus solū qđ mouetur ɓm locū motū. Si aūt quiescat qdē in seipso:augmētetť aūt aut detrimen tum patiatur aut alterū contingit quodā modo moueri. Simplr aūt moueri nō di cimus. Qđ quidez igiť semp mot⁹ erat z erit omni tpe z qđ principiū perpetui mo tus. Adhuc autez qs mot⁹ primus:z quē motū perpetuū cōtingit esse solum z pri mum mouens qđ imobile sit dictum est.

¶ Adducit ad hoc idē testimoniū coiter loquētiū di cēs q̄ ꝓprie aūt moueri supple ɓm cōem usum lo quēdi solum dicimus q̄ moueť motum ɓm locū.si aūt quiescat quidē in ipso loco z nō moueť locali ter.augmētať aūt aut decremētū patiať h⁹ aliet a tū aut augmētatū ɓm cōem usum loquēdi ꝯtingit moueri quodāmō.simplr aūt nō dicimus ipz mo ueri qđ nō esset nisi motus localis ɓm cōem acce ptionez esset primus z p̄ncipalis mot⁹. ¶ Ultimo epilogat circa determinata dicēs q̄ quidē igiť mo tus semp erat z erit omni tpe z qđ est aliqđ p̄ncipi um perpetui mot⁹. adhuc aūt qs est mot⁹ prim⁹ z q̄ motū solū ꝯtingit esse perpetuū z q̄ primū mo uens sit imobile dictū est a nobis ut pz per habita.

Lectio.XXVII.

Quod aūt hoc necesse est impartibi le esse z nullam habere magnitu dinem nunc dicamus:opponētes primum de prioribus ipso.

¶ Ostenso primo motu esse continuo z perpetuo.in parte ista ut dicebať ex continuitate z perpetuitate primi motus ꝓbat motorē p̄mū esse impartibilē z infinitū.tenet aūt hunc ordinez q̄ ex perpetuitate mot⁹ ꝓbat infinitatez potētie diuine z ex infinitate ei⁹ ꝓbat ipartibilitatē ipsi⁹. Circa h̄ aūt duo facit: q: p̄mo ꝯtinuat se ad dicenda.secundo exequiť de intento ibi[horū aūt vnūq̄dq̄z.] Dicit ergo q̄ aūt hoc.s.mouēs p̄mū necesse est esse imptibile z nullā habere magnitudinē:nūc dicam⁹ opponētes p̄mū de prioribus ipso. Nā p̄us q̄ dicamus de ipso.i. de ipsa ipartibilitate primi dicemus de infinitate eius per quā ꝓbauim⁹ ipm esse impartibile. ¶ No tandū aūt q̄ dicit se dictuz de priorib⁹ in plurali: q: prius q̄ probet ipm esse impartibile plura alia determinat. Non solū determinat p̄us de infinita te primi motoris sed etiā determinat z soluit quas dam dubitationes per quas habeť via ad inuesti gandū ipartibilitatē p̄mi.io forte dixit opponētes: q: per modū oppositionis z dubitatiōis de pluri bus talib⁹ exequitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Horū aūt vnū quidē est:q̄ ipossibile est nullū finitū mouere ɓm īfinitū tps. Tria eni sunt qđ moueť mouēs:in quo tertiuz tps.hec aūt aut finita oia:aut īfinita sunt omnia:aut quedam:aut duo:aut vnum.

¶ Exequiť de intento circa qđ duo facit:q: p̄mo de terminat de infinitate motoris p̄mi.2° determinat de imptibilitate eius ibi[de his aūt.] Circa p̄mū duo facit:q: p̄mo ꝓbat mouēs per tps infinitū esse infinite potētie.2° probat q̄ huiusmodi infinita po tētia in magnitudine finita reperiri nō potest ibi[q̄ aūt oino.] Circa p̄mum duo facit:q: p̄mo ꝓponit qđ intendit.scđo qđ dixerat ꝓbat in terminis ibi [sit igiť.a.mouēs.] Dicit ergo q̄ vnūquodq̄z ho rū uel ut habet alia littera vnū quidē horū qđ sup ple uolumus ꝓbare p̄us q̄ ꝓbem⁹ p̄mū motorem

esse impartibilē est q impossibile est finitū .i. nullū habēs potētiam finitā mouere fm infinitū tps. nā tria sunt in ipso motu. vz qd mouet .i. mobile 7 mouēs. 7 tertiū est tps in quo est huiusmodi mot⁹. hec aūt tria aut oia sunt finita aut omnia sūt ifinita aut nō oia sūt finita aut ifinita: sed quedā sunt talia: 7 nō omnia hec erit aut duo aut vnū. ℭ Notādū autem q fm phm̄ huiusmodi diuisionis p̄ma duo mēbra sunt possibilia. vz q uel oia p̄dicta tria sunt finita vel infinita. sed tertiū mēbrū uz q nō oia sunt infinita uel finita sed quedā ut duo aut vnū est impossibile: īpossibile est enī fm ipm q vnū uel duo illoꝝ triū sint finita uel ifinita 7 tñ nō oia sint talia. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Si igitur .a. mouens. Quod autez mouetur .b. Tempus infinitum in quo .c. ipsum .d. igitur moueat aliquam partez ipsius .b. que est in quo .e. Non igitur in eq̄li ipsi .c. In pluri enim maius. Quare nō est infinitum tempus quod est ipsius .z. Sic itaq3 ipsi .d. apponens auferam ipm .a. Ipsi autem .e. ipsum .b. Tempus autez non auferam: semper remouens equale. infinitum enim est. Quare omne .a. totū .b. mouebit in finito tempore in ipsius .c. Nō ergo possibile est .a. finito moueri nihil fm infinitū motum. Quod quidē igitur non contingit finitum in infinito tempore mouere manifestum est.

ℭ Qd dixerat pbat in terminis ostēdēs q si vnū illorū trium est infinitus q oia sunt infinita. ut si tps est infinitū q 7 mobile sunt infinita ex quo vult habere q primū mouēs sit potētie infinite: q2 mouet in tpe infinito. hoc est ergo qd ait q sit igit .a. mouēs q sit finitū. qd autez mouet .i. mobile sit .b. qd etiā sit finitū. tps aūt infinitus sit in quo .c. ipm igit dicēs q sit pars ipsius .a. moueat aliquā partē ipsius .b. que est .e. 7 hoc fm aliquā partē ipsius tpis .c. que pars tēporis sit in quo .z. nō igit pars ipsius mobilis .b. mouebit in equali tpe .c. q2 maius mobile mouet in pluri tpe: quare nō est ifinitū tps qd est ipsius .z. sz si .c. est tps ifinitū 7 .z. est minus q̄ .c. oportet q .z. nō dicat tps infinitum: 7 q2 sic itaq3 apponēs ipsi .d. que ponit pars ipsius .a. mouētis auferam ipm .a. cū sit qd finitum 7 apponēs tpm .e. qd est pars de .b. per cōtinuā appositionez auferā ipm .b. mobile. tps autem nō auferam semp remouens equale .i. aliquam equalez partem ab ipso: q2 huiusmodi tps est infinitū: quare omne .a. i. totum .a. mouebit totū .b. nō in tpe infinito sed in finito .i. in aliqua pte finita ipsius tpis .c. 7 q2 sic est nō est possibile a finito .i. a virtute finita moueri nihil fm infinitū motum .i. fm infinitū tps. cōcludit aūt epilogando. q quidē igitur manifestū est q nō contingit finitū .i. habens virtutē finitam mouere in finito tpe. Tunc ergo supplēda est ratio q cum primū mouēs moueat in tpe infinito nō habeat potētiam finitā sed ifinitā. ℭ Notandū aūt vim rationis huius in hoc ɔsistere q cū maior potētia moueat maius mobile 7 per plus tps: pont nō potest q tempus sit infinitū. 7 tamē mouēs 7 mobile sit finitū.

Nam cū pars mouentis mouet partē mobilis in parte tpis: q2 pars mouētis finiti cōtinet in suo toto finities: 7 pars mobilis finiti ɔtinetur in suo toto finities: oportet q pars illa tpis in qua pars mouentis mouet partē mobilis cōtineat finities in illo toto tpe in quo totū mouens mouet totū mobile totū igit huiusmodi tpe in quo totum mouens mouet totum mobile erit finitū cum mēsuret a parte finita. 7 cū non cōtineat huiusmodi partē tpis finitam nisi finities quare plane patet q si tps est infinitū oportet mouēs 7 mobile esse infinitū. ℭ Notandū etiā phm̄ hoc modo imaginari infinitatez potētie p̄me. si enim esset aliqs aceruus lapidū in quo essent infiniti lapides qui sigillatim 7 diuisim oēs illos lapides deberet mouere per certū spatiū apponeret ibi infinitū tps 7 esset infinite potentie 7 q2 nō maior potētia reqritur si quis semp infinitos lapides per aliqd spatium deferret semp portādo aliū 7 aliū lapidē q̄ si eundē lapidē infinities per idē spatium iteraret primū mouēs qd infinities circa eandē terrā uertit celum est ifinite potētie 7 hoc facit in infinito tpe 7 celum ifinities reiteratū quodāmodo ɔstituit infinitū mobile. Nā si tot eēnt celi quotiens fm phm̄ reuolutū est celū circa terraz oēs illi celi ɔstituerēt infinitū corpus. ℭ Ad intelligentiā aūt dictoꝝ quatuor dubitāda occurrunt. p̄mo de diuisione mobilis. scd̄o de diuisione motoris. tertio de modo cōcludēdi. q̄rto de ipsa conclusione. ℭ Dubitaret forte aliqs p̄mo de diuisiōe ipsius mobilis. Nā cū mobile istd̄ ppter qd inducta est hec demōstratio sit ipm celū qd est indiuisibile pcedit phūs ex suppositione falsi ut arguit Auīna supponēdo huiusmodi mobile diuisibile eē. Dicēdū q ɔtor ad hanc obiectionē soluit distinguendo de ueritate ppositionis simplicis 7 conditionalis. Nam ad hoc q ɔditionalis sit uera nō oportet q quelibet pars ipsius sit uera. pōt enim esse uera cōditionalis etiā si ɔsequēs eius sit impossibile sic uerificat cōditionalis ista. nam etiā lz sit impossibile celuz diuidi. tamē si diuideret in minori tpe moueretur pars q̄ totū: 7 q2 sufficit q̄tum ad determinationē phi q hec ppositio uerificet sub ɔditione. ideo ex indiuisibilitate celi nō falsificat demōstratio eius. scd̄o mō a quibusdā ridet sic q lz celum nō sit diuisibile actu. est tamē diuisibile fm significationē anime 7 hoc sufficit ad uerificādā determinationē phi. nā si per imaginationē uel per intellectū signaremus aliquā partē in celo illa pars sic signata citius moueret q̄ totū: lz aūt quelibet istaꝝ responsionū sit bona. possum⁹ tñ tertio rūdere 7 forte magis fm intētionem phi. nā ut dictuz est phūs sic imaginat ifinitū mobile moueri ab infinito motore per infinitū tps: nō q sit aliqd infinitū mobile actu: sed q2 celū infinities sumptū quodāmodo reddit infinitū mobile. partes igitur huiusmodi mobilis est celū ipz ut est semel uel bis uel in aliquo alio numero finito reuolutum circa terrā. totū vō tale mobile est ipm celū infinities reuolutū: 7 q2 absq3 diuisione celi sumere possum⁹ celuz ut est semel uel bis ul' in aliquo alio numero reuolutū circa terrā. ideo nō oportet q scindat celuz ut uerificet determinatio ipsius. ℭ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs de diuisione ipsius mouētis. Nā 7 si ipm celū mobile quia est qd quātū pōt diuidi fm significationē sic uel fm aliquē alium modū diuisionis. ipse tñ mo-

tor' q: est im̃alis ⁊ absq: magnitudie nullo mõ põt diuidi. arguit ergo pħs ex suppositiõe falsi supponendo diuisibilitatē ei'. Dicēdū q: ad hoc põt valē solutio 2ª ut hec diuisio accipiat' ex suppositione. vz q: si tota virt' mouētis mouet totū mobile si diuideretur h'' virtus pars virtutis moueret partē mobilis ⁊ hoc sufficit ut verificet' demõstratio pħi vel possumus dicere q: lz quelibet itelligētia sit suba que nõ diuidit'. nõ tñ oēs intelligētie nec oēs motores celoꝝ sunt eq̃lis v̾tutis q̃re si diuidat' mobile fm suas partes poterit diuidi ⁊ motor: q: poterit intelligi aliqua intelligentia uel aliqs motor hñs adeo minorē virtutē q̃z motor ille mouēs totū q: fm nullā ꝓportionē in qua se hēt pars mobilis ad totū mobile se hebit mouēs ille h'' partē ad motorē mouentē totū. uel possum' dicere q: demõstrationes pħi eum exēplificant' per terminos cōes itelligēde sūt gñaliter. mlta aūt sunt v̾a in uli que applicata ad aliq̃z mām ꝯbunt falsitatē q̃re cum corpꝰ vñ corp' est nõ repugnet diuisio ⁊ cū v̾tuti motiue fm q: h'' nõ repugnat diuisio in terminis gñabilib' nõ est incōueniens arguere ex diuisione mobilis ⁊ motoris q: si tamē talia gñalia uolumus applicare ad mām specialē ut patet ex solutiõe cōmēti prius data applicāda sunt sub ꝯditione. vz q: si diuideret' mobile ⁊ motor in minori tpe pars mouētis moueret partē mobilis q̃z totū mouēs totū mobile. ¶ Ulteri' dubitaret aliqs de mõ cōcludēdi. videt' eni uelle pħs q: in pluri tpe transit' totū a toto q̃z pars a pte. hoc aūt videt' esse falsū: q: totū mouēs sic se habet ad totū mobile sicut pars se habet ad ptē. in equali ergo tpe pars mouebit partē ⁊ totū totū. Dicēdū q: ita se habet ps mouētis ad partē mobilis sicut totū mouens ad totū mobile: q: eque velociter totū mouēs mouet totū mobile sicut ps mouētis mouet partē mobilis: sed cū totū mobile sit maioris q̃titatis q̃z pars ei' ⁊ maior q̃titas eque velociter mota plus apponat de tpe in transeūdo aliqd determinatum spatiū q̃z minor nõ obstāte q: ita se habet pars mouētis ad partē mobilis sicut totū ad totū ⁊ q: eque velociter totū mouet totū ut pars partē plus apponit de tpe in motu totius q̃z ptis. nõ est igit' pdicta ꝓpositio itelligēda simpl'r ⁊ absolute sed respectu alicui' spatij determinati vbi gr̃a si aliqs homo existens in terra sup caput ipsius uerteret' celū citius ptrāsiret caput illi' pars celi minor q̃z maior pars celi ⁊ citi' maior pars celi q̃z totū celū. si ergo pars v̾tutis mouētis moueret ptē celi nõ apponeret tātū de tpe in mouēdo partē illā per aliqd spatiū q̃tū apponeret tota virtus mouendo totū. si ergo verificatur ꝓpositio iacta. ⁊ modus cōcludēdi pħi: sed si uolum' h ad ꝓpositū adaptare imaginari debemus q: totū mobile sit celū infinities reuolutū circa terrā. pars ergo hui' mobilis sit celū semel aut bis uel fm aliquē aliū numerum reuolutū circa ipsam quare cū plurib' reuolutionib' semp plus apponat' de tpe. Ideo pħs ait q: maius in pluri tpe mouet'. Nā accipe maiorē partē huius mobilis est accipe celū pluries reuolutū. est igit' intētio ei' q: si accipiat' mobile finitum. i. si accipiat' celū ut est finities reuolutum opz q: hoc fiat in tpe finito: q: si apponat' ibi ifinitū tps oportet q: celū ifinities reuolvatur ⁊ per cõsequēs q: sit infinita virt' reuoluēs ipm. nõ ergo poni põt q: sit tps infinitū ⁊ tñ mouens ⁊ motū sint finita sed qd mouet in ifinito tpe de necessitate ⁊ infinite potētie. ¶ Ulteri' forte dubitaret aliqs de ipsa ꝯclusiõe. ut eni qd mouet in tpe infinito est v̾tutis infinite. hoc aūt videt' esse falsum. videm' eni q: sol per ifinitū tps fm pħm hec inferiora alterat ⁊ tamē nõ est virtutis ifinite sed finite: q: ut infra ꝓbabitur q: esse in magnitudine finita virtus infinita nõ põt. Dicēdū q: fm quosdam mot' dupl'r põt diuidi. vno mõ fm diuisionē logitudinis ⁊ spatij per qd trāsit. alio modo fz diuisionē ipsius mobilis in quo hēt eē mot' tanq: in subo ⁊ sic dupl'r põt diuidi motus sic dupl'r põt apponi tps in motu. pmo ꝓpter magnitudinē spatij quare quāto maius est spatiū plus reqrit de tpe. secūdo ꝓpter magnitudine mobilis: q: idem spatiū ⁊ fm eque velocē motū citi' ptransit min' mobile q̃z maius. lz ergo hoc duplici mõ diuidat' mot' ⁊ reqrat' tps in motu. attamē vnū est per se aliud per accidēs. nā cū mot' ut in subo sit in mobili nõ in spatio: diuidere motū fm diuisionē spatij est ipm diuidē quodāmodo per accñs sicut ⁊ accipe magnitudinez in motu ꝓpter magnitudinē spatij uel ꝓpter reiterationē ei' est quodāmodo accipe hoc per accñs: sed accipe talia ex diuisione mobilis est accipe ea per se. pma ergo cā fz istos mouet per infinitū tps per se: sed alij motores mouēt per infinitū tps per accñs. Nā si esset ifinitū mobile actu. pma cā moueret ipz qd de nullo alio agēte dici põt. ergo pma cā mouet per infinitū tps uel mouere põt infinitū motū per se: q: mouere põt huiusmodi motū infinitum ut q̃titas eius sumit' ex q̃titate mobilis ⁊ mouet per tps ifinitū per se: q: mouere põt per huiusmodi tps put magnitudo tpis sumit' ex magnitudine mobilis: sed sol mouet hec iferiora ⁊ motores alij a pmo mouēt celos per ifinitū tps per accidēs inq̃tū celū infinities reiterat' circa idē spatium ut circa eandē terrā ⁊ q: ex pte spatij sumit' magnitudo mot' ⁊ quantitas tpis que requiritur in motu nõ per se sed per accñs. nā ut aliqd sic moueat per infinitū tempus sufficit q: per infinitum tps duret. possumus eni aliter dicere ⁊ forte magis fm intētionē pħi. Nam lz ad saluandā demonstrationem pħi dicendū sit primā causam mouere per infinitū tps per se. alios autē motores mouere per infinitū tps per accñs. aliter tamē accipiēdū est per se ⁊ per accidēs q̃z supius sit acceptū. Nā aliā infinitatem tpis fm pħm ponere nõ possum' nisi ex eo q: idē celū circa eandē terrā ifinities uertit'. sed huiusmodi infinitatis per se est causa ipm primū: per accñs autē alia mouentia. ¶ Ad cuius euidētiam sciendum modū fuisse pħi semp reducere effect' in cām magis vnigenā. imo si idē effectus ꝓcedit a pluribus causis: ꝓcedit ab vna illarū ut hēt analogiā cū ipsa ab alia ut habet analogiā cū alia fuit etiam modus ei' semp ex sensibilib' ⁊ ex iferiorib' ascendere ad itelligibilia ⁊ in supiora. videm' aūt huc ordinē in reb' q: mot' hoꝝ inferiorū reducit' ad motū motoꝝ mobiliū ut in motu supcelestiū corpoꝝ. motus v̾o celorū in motores imobiles. si ergo ex inferiorib' in supiora debemus ascēdere sicut motus hoꝝ inferiorū ut gñatio ⁊ corruptio ipsoꝝ reducit' ad plures celos: sic mot' celorū reducit' ad plures motores imobiles. gñatio aūt ⁊ corruptio hic inferius est a pmo celo moto vniformiter ⁊ a sole moto in obliquo circulo. alr tamē ⁊ alr ut declarari hēt in 2° de gñatione. Nā in huiusmodi gñā

tione τ corruptione est difformitas τ vniformitas. difformitas est inq̄tum cōtrarijs tpib⁹ cōtraria fiunt. vniformitas est inq̄tum semp̄ continuatur huiusmodi generatio τ corruptio: τ q2 effectus debēt reduci ad causaȝ vnigenā mot⁹ solis in obliquo circulo est causa gn̄ationis τ corruptionis ut habent in se diuersitatē. sed motus primi celi est causa q̄ talia continuent. Q̄d aūt dictū est de gn̄atione τ corruptiōe q̄ reducit̄ in iferioreȝ celos τ in primū celum itelligēdū est etiam de motu supcelestiū corpoꝝ q̄ reducit̄ in motores iferiores τ in motorem primū. aliter tamē τ aliter. Nā sicut motores ipsi inter se differunt sic vnus τ idem motus reductus in diuersos motores s̄m aliam τ aliam analogiaȝ reducitur ad illos. sic eni motores iter se differūt: q2 quāto motor est superior tāto habet virtutē magis vnitā τ tāto ipse est magis simplex. si ergo idē mot⁹ celestis est a p̄ma causa τ a motore appropriato si effectus reducuntur in cām s̄m modū vnigenū motus ille ut habet vnitatē reduceret̄ in motorem primū. ut habet diuersitatē reduceret̄ in motores secūdos. cū ergo mot⁹ ille habet diuersitatē s̄ȝ ptes inq̄tuȝ vna pars eius differt ab alia τ vna reuolutio est diuersa ab alia. habet aūt vnitatē s̄m se totū inq̄tū totus motus est ꝯtinuus totalitas motus tanq̄ in causam ꝓpriā τ per se nō reduceret̄ in aliquem motorem secūdum sed solū in motorē primū. imo q2 hoc est de rōne motoris p̄mi ut declarari habet 2° metha^{ce}. q̄ sit cā totius mot⁹ celestis ut ꝯsideraſ ut totus reducit̄ in causam p̄mā. ꝯsideratur v̄o ut reiterat⁹ s̄m reuolutiones diuersas reducit̄ in motores secūdos. Inde est ergo q2 motus ille maxime est infinit⁹ ut cōsideraſ ut totus nō aūt est infinitus ut est distinct⁹ per ptes: q2 quelibet reuolutio est finita per se τ s̄m q̄ huiusmodi. p̄mū est causa infinitatis alia v̄o non per se sed per accidēs. est ergo intentio pl̄i q̄ mouere per infinitum tp̄s per se τ habere causalitatē sup̄ motum celi ut cōsideraſ ut reiterat⁹ est q̄si mouere infinitum mobile. nā a causa que est per se s̄m q̄ huiusmodi effectus finis recipit mēsuram τ speciē. nō igit̄ est possibile q̄ aliquid in infinitū est nō ꝓcedat a causa infinita eo ipso igit̄ q̄ motus celi ut totus est τ ut infinit⁹ respicit ut ꝓpriā cāȝ deū sequit̄ ipm esse infinite po^{e} imo q̄tū ad eq̄litatem po^{e} nō minoris virtut̄ est respicere oēs reuolutiōes celestes τ totum illū motū ut totus est q̄ si oēs illaſ reuolutiones simul efficeret et postq̄ oēs reuolutiōes ille ut tote sunt respiciūt motorē primuȝ ut per se cām. Sed constat q̄ oēs illas reuolutiones simul efficere esset sil' mouere infinitos celos τ ifinitū motū qd̄ nō nisi ab infinita v̄tute effici pōt. ex hoc aūt apparet error dicentiū fuisse intentionis pl̄i. primū esse infinite virtutis q̄tū ad durationē nō q̄ntum ad vigorē. Naȝ talem infinitateȝ ut ait pl̄us habent alia mouentia sed solus primus est infinite virtutis q̄tum ad vigorem: q2 s̄m ipm solus ipse mouet per se per infinitum tp̄s τ est per se causa celestis motus ut est totus τ infinitus qd̄ non nisi ab infinita virtute effici potest.

Lectio. XXVIII.

Quod autem omnino infinita magnitudine non contingit infinitaȝ esse potentiam: ex his manifestuȝ est: sit enim plus potentia semper equale in minori faciens tempus ut calefaciens: aut dulce faciens: aut proijciens: τ omnino mouens. Necesse ergo τ a finito quidem infinitam autem habente potentiaȝ pati aliquid patiens: τ plus q̄ ab alio. Plus enim est infinita potentia. At v̄o tempus non contingit esse nullum.

¶ Postq̄ phs ꝓbauit q̄ p̄mus motor mouēs p tp̄s infinitū est infinite po^{e}. In pte ista ꝓbat q̄ h^{oi} infinita po^{a} in magnitudine finita repiri nō pōt. Circa qd̄ duo facit: q2 primo ꝓbat q̄ in magnitudine finita nō repit̄ infinita po^{a}. scd̄o ꝓbat ꝯuersam huius vȝ q̄ in magnitudine infinita: finita po^{a} esse nō pōt ibi[nō igit̄ neq̄ in ifinito.] Circa p̄mū duo facit: q2 p̄mo ꝓbat q̄ in magnitudine finita nō est infinita po^{a}. scd̄o quoddā qd̄ supposuerat manifestat in terminis ibi[sit enī in quo est. a. tp̄s.] Dicit ḡ q̄ sūt oīno in magnitudine finita nō ꝯtingit ifinitam esse po^{aȝ}. manifestū est ex his. i. ex dicēdis. sit enī plus po^{a} τ ponaſ esse maior po^{a} que est semp̄ faciēs equale. i. equalē effectum in minori tpe: ut aut calefaciens: aut dulce faciens: aut ꝓiciens τ oīno mouēs. Si ḡ hic ponit̄ eē po^{a} plus siue po^{a} maior: que facit equalē effectū necesse est ab infinito habente infinitā po^{aȝ} pati patiens τ pati plus q̄ ab alio: q2 po^{a} infinita plus est q̄ alia que nō sit infinita. at v̄o his suppositis tempus nō ꝯtingit esse nullū. sequit̄ ergo q̄ magnitudo finita habēs po^{aȝ} infinitā aget τ mouebit non in tempore quod est incōueniens. ¶ Notandū autem hāc rationem esse ad impossibile. nam si semp̄ maior potētia plus agit ut maior potentia calefactiua. plus calefacit τ maior potentia dicitur pulsiua plus depellit. τ maior potentia motiua plus mouet si potentia infinita est maior omni potentia finita τ potentia finita agit uel mouet in tpe infinita aget τ mouebit in istanti. nullū igitur continget esse tp̄s in quo mouet potentia infinita: est igitur motuſ in nō tpe qd̄ est incōueniēs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim in quo. a. tempus in quo infinita vis calefacit: aut depellit: in quo autem a. b. finita quedam: ad hanc maiorē semper accipiens finitam veniam. Aliquando ad id quod in. a. tempore motū erat. Ad finitum enim semper addens excellam omne determinatum: τ auferens deficiens similiter. In equali ergo tempore mouebit finita ipsi infinite. Hoc autē est impossibile. Nullum itaq̄ finitum cōtingit infinitam potentiam habere.

¶ Quia supposuerat virtutem infinitam mouere in nō tpe. Ideo qd̄ dixerat manifestat in terminis dicēs. sit eni. a. tp̄s uel ut hēt nr̄a lr̄a sit in quo est tp̄s in quo virt⁹ ifinita calefacit: aut depulit aut egit aliquē aliū effectuȝ in quo. a. b. sit quedā finita v̄tus. ad hāc aūt finitā v̄tutē semp̄ accipiēs maiorē v̄tutē finitā veniaȝ aliquādo q̄ in. a. tpe motum est in equali igitur tpe mouebit finitum τ infinitū. Naȝ semper autē addens finitū excellēs est determinatū τ auferens similiter est facere deficere. ḡ virtus

finita mouebit in equali tpe infinite. hoc aũt est im
possibile nullũ uñq3 finitũ ꝯtingit ĩfinitã hie po^{as}.
¶ Notandũ aũt q omne finitũ ĩnatũ multiplica-
ri pôt q excellet oẽm aliã determinatã q̃titatẽ: ut
si ponaf aliqua q̃titas quantãcũq3 magna dũ3 tñ
sit determinata ꝛ finita: utputa si sumaf q̃titas ce-
lestis: uel etiã si sumaf q̃titas millecupla q̃ sit ce-
lestis. dũ tñ sumaf determinata ꝛ finita nõ poterit
accipi aliqua q̃titas ita parua que adeo multipli-
cari nõ possit q excelleret oẽm h^{9} quãtitatẽ. Naz
granuz milij adeo multiplicari posset q excelleret
q̃titatem celestẽ uel etiã q excelleret cẽmplã uel
millecuplaz h^{n} quãtitatẽ. ꝛ qd dictũ est de augmẽ
to ueritatẽ habet de ablatione ꝛ diminutione. non
enĩ3 posset sumi q̃titas ita magna a qua nõ posset
adeo auferri qd deficeret a quacũq3 alia determi-
nata q̃titate. ¶ Notãdũ etiam ex hoc seq̃ virtutẽ
infinitã mouere in nõ tpe. Nam si ṽtus ĩfinita mo
ueret in tpe acciperef quedam ṽtus finita que moue
bit etiam in tpe: sed dicet q virtus finita mouebit
in maiori tpe q̃ infinito. cum ergo multiplicando
virtutẽ diminuaf tẽpus tñtuz poterit multiplicari
ṽtus finita qd mouebit in equali tpe: uel etiã in mi
nori q̃ infinita qd est incõueniẽs. Immo cum fini
ti ad infinitũ nõ sit ꝓportio: op3 motũ illum quẽ fa
cit ṽtus finita in tpe infinita faciat in instãti. Nam
si illum motũ virtus infinita faceret in tpe quantũ
cũq3 faceret illud in minori tpe: q2 tẽpus ad tẽpus
est proportio proportionaretur finituz infinito qd
est inconueniens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq3 igitur infinitum finitam. Et tamẽ
cõtingit in minori magnitudine amplio
rem potentiam esse. Sed adhuc magis
in maiori plurima.

¶ Neq3 ꝓbat ꝯuersam huius. v3 q in magnitudine
infinita ṽtus finita esse nõ pôt. Circa qd duo facit.
q2 primo ꝓponit qd intẽdit. 2° ꝓbat qd dixerat ibi
l. si igit in quo. a. b. Dicit ergo nõ igif neq3 infini
tum. i. magnitudinẽ infinitã supple ꝯtingit habere
finitã ṽtutem: ꝛ tñ ꝯtingit in magnitudine minori
esse po^{am} ampliorẽ uel esse po^{as} plurimaz ut habet
alia lrã: sed ad hoc in maiori maius. i. in maiori ex
celleret plurima. s. pôt esse virtus. ¶ Notandũ q
in minori magnitudine ꝯtingit aliquãdo esse maio
rem po^{am} q̃ in magnitudine maiori: ut in modico
igne plus est de po^{e} q̃ in multo aere tñ tãtũ posset
accipi de aere qd plus esset de potentia in eo q̃ in
illo modico igne. est igif intentio philosophi q̃ l3
ꝑm aliqualẽ excessum possit reperiri plus de potẽtia
in magnitudine minori q̃ in maiori: tñ pôt esse tã-
tus excellens excessus q plus reperiref de po^{e} in
magnitudine maiori q̃ in minori ꝓpter qd cu3 in
cõparabilr magnitudo infinita excedat finitã: op3
plus repire de virtute ꝛ po^{e} in magnitudine infini
ta q̃ in quacũq3 finita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit igif in quo est. a. b. infinituz sed. b. c.
habet potẽtiam quandã que in aliquo tẽ
pore mouet ipsam. d. in tempore in quo
est. e. z. Si igitur ipsi. b. c. duplam accipio
in medio mouebit tẽpore ipsius. e. z. Sit
enim hec proportio. Quare in. z. ꝛ. t. mo
uebit: ergo sic accipiens semꝑ. a. b. quidez
nequaq̃ transibo. Tempore autez dato
semper minus3 accipiam: infinita ergo po
tentia erit. Oẽm enim finitam potẽtiam
excellit. Ois autez finite potentie necesse
est finitum esse ꝛ tempus. Si enĩ3 in quo
dam tanta: maior in minori quidem deter
minato autem mouebit tempore ꝑm cõ
uersionem proportionis. Infinita enim
omnis potentia sicut multitudo ꝛ magni
tudo excellens esse finitum.

¶ Probat qd dixerat ostẽdens q in magnitudine in
finita virtus finita esse nõ pôt. Circa qd duo facit
ꝑm q dupliciter ꝓbat intẽtũ. scda ibi l. est aũt hoc
demõstrare. Dicit ergo sit igif in quo est. a. b. infi
nitũ. i. h̃ qd dico. a. b. sit quedaz magnitudo infini-
ta: sed. b. c. que est pars de. a. b. habet po^{am} quan-
dã que in aliquo tpe mouit ipsum. d. i. aliquod mo
bile q uocef. d. ꝛ huiusmodi tẽpus in quo mouet
ipsuz sit in quo est. e. z. si igif ipsi. b. c. duplam acci-
pio mouebit in medio tpe ipsius. e. z. sit enim. i. sup
ponaf esse h̃ ꝓportio. v3 q dupla virtus mouet in
medio tpe: quare dupla magnitudo ad. b. c. moue-
bit ipsum. d. in tpe. z. t. que est medietas tpis de. z.
e. sic ergo accipiẽs nequaq̃ transibo magnitudine
a. b. sed tpe dato semꝑ accipiam minus tẽpus infi-
nita ergo erit po^{a} in magnitudine. a. b. q2 po^{a} eius
excellit oẽm finitã po^{am} qd p3. q2 oẽs finite potẽtie
necesse est esse finitũ tẽpus. nam si tãta virtus mo-
uet in quodã tanto tẽpore ꝛ maior virtus mouebit
quidẽ in minori determinato autẽ ꝑm cõuersionẽ
ꝓportionis. q2 ergo sic est oĩs potẽtia magnitudi-
nis infinite est ĩfinita. nam sicut multitudo etiaz ꝛ
magnitudo ĩfinita est excellẽs omne finitũ ꝑm mul
titudinẽ ꝛ magnitudinẽ sic supple ṽtus magnitudi
nis infinite: uel etiã multitudinis infinite est excel
lẽs oẽm po^{am} magnitudinis uel multitudinis fini
te. ¶ Notandũ aũt q l3 sit ꝯuersa ꝓportio inter ma
gnitudinez ꝛ tẽpus: q2 ꝑm q augef magnitudo di-
minuif tẽpus: ut si tãta magnitudo mouet in tãto
tpe dupla mouebit in minori: q2 in medio tẽpore
tñ semꝑ requirif ibi determinatũ tẽpus. minuitur
enim tẽpus ꝑm q augef virtus: tamẽ quantũcũq3
virtus sit magna dum tamẽ sit finita ꝛ determina-
ta requirit determinatũ tẽpus in agẽdo ꝛ mouendo.
¶ Notãdũ etiã q magnitudo ĩfinita nõ requirit de
terminatũ tpus in quo moueat. nunq̃ enĩ3 pôt acci
pi tam modicuz tpe qn in magnitudine finita ꝯtin
gat accipe ptes que mouebit in minori tpe: ut si. a.
b. sit magnitudo infinita ꝛ. b. c. sit quedã pars eius
que moueat in aliquo determinato tẽpore: q2 ꝑm q
multiplicabif. b. c. minuef tpe: q2 magnitudo. a. b.
est intrãsibilis: nunq̃ tamẽ poterit multiplicari. b.
c. qn etiã ulterius multiplicari possit: quare nunq̃
poterit accipi ita modicum tẽpus qn possit accipi
minus. magnitudo ḡ infinita ut. a. b. nõ est dare q
moueat in aliquo tpe determinato: ut q moueat
in tãto tpe ꝛ nõ in minori. Nam si partib^{9} magni-
tudinis infinite nõ potest dari determinatũ tẽpus
multo minus dari poterit ipsi toti. Qd autẽ ipsis
ptibus nõ possit dari determinatũ tẽpus p3. q ga
cũ in magnitudine infinita nõ possit accipi ita ma-
gna pars qn possit accipi maior nõ poterit accipi:

ita modicū tēpus qn possit accipi minus. ¶ Notā dum etiā q pres magnitudinis infinite dupl'r cōsiderari pñt. primo ſm ſe: ⁊ ſic qꝛ quelibet illaꝝ est finita quelibet eaꝝ mouet in determinato tpe. 2° cōsiderari possunt respectu totius infiniti cuius sunt partes ⁊ sic. qꝛ in infinito nō pōt accipi: ita magna pars quin possit accipi maior: nō poterit accipi ita modicū tps in quo mouef aliqua magna pars ipsius infiniti qn sit dare aliud tps minus in quo mouebit pars aliqua maior illa. cū ḡ cōpetat per se ipsi toti excellere suas ptes: qꝛ per se est q omne totū sit maius sua pte per se cōpetit ipsi magnitudini infinite q nō possit ei assignari determinatū tēpus in quo moueat. ¶ Notādū etiā sic esse formādaꝫ rōnē phi. po^a magnitudinis īfinite nō reqrit determinatū tēpus in quo moueat: sed ois po^a finita requirit determinatū tēpus. ergo po^a magnitudinis infinite excellit oēm po^{am} finitam: sed qd̄ excellit omne finitum est infinituꝫ. ergo in magnitudine infinita est potentia infinita. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est autem hoc demōstrare ⁊ sic: accipiens enim quandam potentiā eandeꝫ genere ei: que est in infinita magnitudine in finita magnitudine existentem: que mensurabit eam que est in infinita magnitudine finitam potentiam.

¶ Adducit 2^{am} rōnem. d. q est hoc demōstrare sic. accipiēs enim existentē quādā eādem po^{am} eiusdē generis ei que est in magnitudine īfinita que po^a finita mēsurabit eam finitā po^{am} que est in magnitudine infinita. Nō ḡ pōt poni q in magnitudine infinita sit po^a finita nisi ponaf q īfinitū mēsuret īfinitū qd̄ est incōueniēs. ¶ Notādū aūt hāc rōnē differre a p^a: qꝛ vis rōnis illius ɔsistebat in eo q po^a magnitudinis īfinite excellit oēm po^{am} finitā, ppter qd̄ ɔcludebaf q opꝫ h^{re} po^{am} infinitā eē. hec aūt rō arguit ex eo q īpo^{le} est q finitū mēsuret īfinitū. p^a ergo ratio est magis ostēsiua. h^c aūt magis ad īpo^{le}. ¶ Notādū etiā q in oī magnitudine est aliq vtus si ḡ in magnitudine īfinita eēt vtus finita: utputa si eēt īfinit^s aer hñs po^{am} finitā duo incōueniētia seqrenf. p^o q finitū mēsuraret infinitū. 2° q pars esset eqlis po^e cū toto. Nā accipiēdo aliquā ptem aeris pars illa aliquā hēbit po^{am}: quare si po^a toti^s aeris infiniti est finita totiēs poterit multiplicari po^a illi^s ptis accepte q eqbit ⁊ mēsurabit po^{am} totius. po^a ḡ magnitudinis finite equabit ⁊ mēsurabit po^{am} magnitudinis infinite. Rursus qꝛ illa pars aeris non poterat totiens multiplicari q equaf toti aeri infinito sequef q in minori magnitudine sit tāta virtus qñta in maiori accipiēdo magnitudinē eiusdē gñis ⁊ per ɔñs sequef q po^a ptis equef po^e toti^s. ¶ Notādū et hic q dixit de po^a respectu magnitudinis finite ⁊ īfinite sic defuit pñti negocio. Nā cum p^m sit po^e īfinite: qꝛ mouet in tpe īfinito: opꝫ ipm nullā hēre magnitudinē: qꝛ ut patebit īfra uel hēret magnitudinē finitā uel īfinitā: infinitā nō qꝛ illa nō repit nec etiā finitā: qꝛ in magnitudine finita nō pōt esse po^a īfinita. ostēdere igif quomodo se habet potentia respectu magnitudinis adminiculaf ei qd̄ īfra ostenderur. videlꝫ q motor primus nullaꝫ magnitudinem habet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod qdem igif nō ɔtingit infinitā esse potētiam in finita magnitudine: neq finitam in infinitam ex his palam est.

¶ Ultio epilogat circa determinata. d. Qd̄ qdē igif nō ɔtingit īfinitā po^{am} eē in magnitudie finita neq ɔtingit po^{am} finitaꝫ eē in magnitudine infinita palā est ex his. i. ex dictis. ¶ Ad intelligētiaꝫ aūt dictoꝝ 4^{or} sunt dubitāda. p^mū dubiū est de po^a respectu vtutis corpalis. 2^m de po^a respectu cuiuscūq. 3^m est de mō ɔcludēdi eius. 4^m de ipsa ɔne. ¶ Dubitaret forte aliqs de po^a respectu vtus in corpe siue respectu magnitudinis corpalis. videf eni nō esse uerū qd̄ phs ait. vꝫ q si eēt magnitudo corpalis īfinita q eēt illius po^e q posset mouere in nō tpe: qꝛ qd̄ repugnat per se ipi effectui a nullo agēte fieri pōt: ut si de rōne ignis est q sit corpus nullū agēs posset separare ignē a corpeitate sic. qꝛ de rōne motus est q fiat in tpe nullū agēs quātūcūq sit infinite po^e poterit efficere motū in instāti: q si fieret in instāti iam nō eēt mot^s. Dicēdū quosdā hāc dubitationē soluē distinguēdo inter determinationē ostēsiuā ⁊ ad ipo^{le}. demratio igif illa q in magnitudine finita nō est vtus īfinita: qꝛ tūc fieret mot^s in nō tpe nō est demratio ostēsiua: sꝫ ad īpo^{le}. nō enīꝫ vult phs q sit dare aliq magnitudinē finitā mouētē in non tpe: sed vult q si eēt dare talē magnitudinē hñtem infinitā po^{am} fieret motus in nō tpe. Talis enim est hec locutio ac si diceref q si eēt alia po^a que separare posset spēm a gñe illa po^a faceret hoīem qui non eēt aial: ⁊ qꝛ hoc est impo^{le} q sit hō ⁊ q nō sit aial īpossibile est talē po^{am} dare. sic est in ppposito si esset dare infinitā po^{am} in magnitudine finita fieret motus in nō tpe. possumus tñ aliter si uolumus dicē ⁊ magis ad ppositū distinguēdo inter po^{am} actiuā cui rñdet po^a passiua in na ⁊ po^{am} actiuaꝫ cui talis po^a passiua nō rñdet. Nā lꝫ sit dare aliquā vtuteꝫ immaterialē ⁊ incorporeā que nō agit supponendo passiuaꝫ po^{am} cuiusmodi est virt^s agētis primi ut circa pncipiū huius octaui diffusius diximus. ois tñ vtus agentiū scd̄oꝝ psupponit po^{am} passiuā materie. ois ergo vtus in corpore cū nō possit esse vtus pma agit ex suppositione po^e passiue. Quantū ergo vtus corpis pōt facere tantū ex pte effect^s pōt fieri. nā si talis vtus plus posset facere q̄ esset in po^a passiua q posset fieri nō ageret talis vtus ex suppositione passiue po^e: quare si in magnitudine corpali finita esset dare infinitā po^{am} oporteret q eēt dare aliquod passum qd̄ adeo uelociter posset moueri quantū illud actiuū posset mouere qd̄ esse nō posset nisi mot^s fieret in instāti. ¶ Ulteri^s forte dubitaret aliqs de ipsa po^a respectu virtutis cuiuscūq. vꝫ enim sequēdo dicta phi q nō sit dare infinitā po^{am} loquēdo de po^a quacūq uel de vtute quacūq. Nā si semp maior vtus mouet in minori tpe. ergo si eēt vtus infinita moueret in instāti. ipossibile est igif q sit dare aliquā vtutē infinitā cuꝫ ipossibile sit motum fieri in instāti. Non igif vtus primi motoris est infinita ut in pñti lectione pbabaf. Dicēdū q ɔ^{tra} hāc qōneꝫ soluit 12° metb^{ce}. distinguēdo inter motorē ɔiunctū ⁊ separatū. p^m enīꝫ celū mouef a pma cā qui est motor separat^s mediāte motore ɔiuncto ut mediāte motore appropriato qui dicif esse aia ipsi^s pmi celi qd̄ pꝫ ex hoc: qꝛ ſm phm si aliqua stella adderef illi orbi motor ille moueref cuꝫ labore ⁊ pena qd̄ nō esset si motus ille eēt a prima

causa imediate tm̄. Cū ergo dicis q̄ ṽtus primi nō est infinita: q2 fieret mot⁹ in instāti. nec est ꝓm q̄ tem motor ille moueret celeste corp⁹ nō mediāte motore approp̄ato qui est ṽtus s finite: sed hoc nō suf ficit. Nā z si p̄ma cā nō mediāte aliq̄ motore moueret celū nō fieret motus in instāti: q2 ɔtra rōnem mot⁹ est q̄ mēsuret in instāti. dicere eni motū fieri in instāti est dicere motū nō eē motum. facere aūt ɔdictoria simul ṽificari: ut facere q̄ motus non sit mot⁹ uel q̄ genitū nō sit genitū deo nullatenus cō petit: iuxta illud. 6. ethi⁹. hoc eni solo deus priuat omnia facere que nunq̄ facta sunt. Nō eni est pos sibile q̄ illud qd̄ est factū fiat igenitū uel fiat nō fa ctū. ꝓpter hoc hāc dubitationē alij conati sunt sol uere distinguēdo iter agēs nāle z intellectuale. Nā agēs nāle agit toto suo posse. tātū enim agit quāti ṗt agere: sed agēs itellectuale agit per spēm appre hensam z per uolūtatē. Nō enim agit q̄tu3 pōt: sed quātū uult z quātū apphēdit se agere. Nō ergo op3 si ṽtus intellectualis est infinita q̄ fiat motus in instāti: sed fiat motus in tanto tpe in quanto ṽtus illa ordinat z uult illū motum fieri: sed nec hec solu tio uidet̄ sufficere. Nam l3 ṽtus intellectualis non semp agat toto suo posse nō est tm̄ ɔtra rōne3 intel lectualis ṽtutis q̄ possit agere toto suo posse. quare l3 hec solutio sufficiēter ostendat q̄ ponendo vir tutē intellectualem infinitā q̄ nō sit necessariū mo tum fieri in instāti: nō tñ ꝓbat q2 motus possit fie ri in instāti. Cu3 ergo nō solum motus nō fiat in in stanti: sed etiā sit impossibile ipsum fieri in instāti: ut uidet̄ non est possibile esse aliquam virtutem in finitam nec intellectualē nec aliam. propter hoc di cēdu3 est: ut prius dicebatur. distinguēdo inter po tentiā primi agentis z potētiam omniū alio2 agē tium siue sint intellectualia siue naturalia. nā cum primum nō agat ex suppositione potentie passiue: nō oportet q̄ quicquid ipse pōt facere q̄ respōde at aliqua potentia passiua ex qua illud possit fieri: nec oportet q̄ possit fieri aliquis effectus equatus potētie. q̄ immo est impossibile tale esse effectū fie ri. si igitur in agētibus secūdis siue fuerint in agen tia semper per intellectū siue per naturā esset potē tia infinita ad mouendu3 siue ad aliqd aliud facien dum: oporteret ut dicebatur q̄ esset dare aliquod passiuum qd̄ tātum posset moueri quantu3 huius modi actiuu3 mouere posset qd̄ esse non posset nisi motus fieret in instāti. Sed hoc nō oportet pone re si virtus motoris primi ponatur īfinita: quia illi potētie actiue non equatur aliqua potētia passiua. Impossibile est enī3 aliquod corpus adeo uelociter moueri quantū mouens illud pōt uelociter moue re. ¶ Ulterius forte dubitaret aliq̄s de modo cō cludēdi philosophi per quē ꝓbat q̄ in magnitudie finita infinita virtus esse nō pōt. uidetur enim q̄ is modo ɔcludēdi cōmittat fallacia3 ɔñtis. ꝓcedere enim a pluribus causis ṽitatis ad alterā est pecca re per ɔñs: ut si hoiem currere pōt uerificari pluri bus modis: pro Socrate z pro Platone. Arguere hō currit ergo sor. currit est cōmittere ɔñs. Cu3 er go esse infinitam virtutē pluribus modis uerifica ri possit: uel q2 mouet in tpe infinito: uel q2 mouet in non tpe. arguere hoc est ṽtutis infinite. ergo mo uet in nō tpe: ut uidet̄ est peccare per fallacia3 ɔñ tis: q2 ut uidet̄ ꝓcedere ibi a pluribus causis veri tatis ad alterā. Dicendū q̄ multa nō ualent gratia

forme z rōne modi arguēdi que ualent grā mate rie z per rōnem terminoz in qbus arguit̄. l3 g̃ non ualeat simpliciter loquendo hoc est ṽtutis infinite. ergo mouet in nō tpe: q2 primus motor est infinite virtutis: z tñ motus factus ab eo in tpe mēsurat̄: ua let tamē in ꝓposito. Nā cu3 virtuti exñti in corpo re ꝓportionet̄ aliqua potētia passiua ex qua tantu3 pōt fieri quātum ṽtus illa pōt facere: quare ut sup ple ostendebat̄ si in magnitudine aliqua finita vir tus infinita existeret eēt dare aliqd̄ mobile q̄ adeo uelociter posset moueri: ut virtus illa posset moue re qd̄ non esset nisi motus ille mensuraret̄ instanti ꝓpter qd̄ arguere de virtute simpliciter hoc est in finitū ergo mouet in non tpe est peccare per falla ciam ɔñtis: sed arguere de virtute exñte in magni tudine aliqua finita gratia materie. v3 q̄ si talis vir tus est infinita q̄ motus fit in instanti. ¶ Ulterius forte dubitaret aliq̄s de ipsa ɔñe: q2 videtur falsu3 esse q̄ in magnitudine aliqua finita virtus infinita esse nō possit. Nā sicut qd̄ habet po³m mouēdi per tēpus infinitum est virtutis infinite: ita ut videtur qd̄ habet po³3 essendi per tēpus infinitu3 est infini te virtutis. Sed sol z supcelestia corpora cum sint incorruptibilia habent po³m essendi per tēpus in finitū. ergo sunt virtutis infinite: sed cum taliu3 sit magnitudo z quantitas. finita ergo in magnitudi ne finita erit virtus infinita. Dicendū q̄ ad hoc est duplex respōsio z quelibet satis bona. vna est cō mētatoris. v3 q̄ corpus supercęleste est in potētia ad ubi z nō ad esse. motor igitur ipsius qui mouet ipsum ad ubi per tēpus infinitum est infinite potē tie. Sed cum nō sit in potētia ad esse nō oportet si durat per tēpus infinitum q̄ sit infinite po⁹. ¶ Ad euidētiam autē huius solutionis sciendū ꝓm istu3 ordinē quem videmus q̄ si corpus elementatū na turaliter duraret per tēpus infinitū esset īfinite po tētie. Sed si celeste corpus duraret per infinitū tē pus non ꝓpter hoc esset infinite potētie. in corpore enim elemētato ɔgregant̄ miscibilia cōtraria pro pter qd̄ omne tale de necessitate corrumpit̄. nō tñ oia hm̄oi corruptibilia mensurant̄ eodem modo: sed alia nāliter durant per plus tēpus. aliqua ṽo per minus ꝓut miscibilia magis z minus vniuntur in eis. vniens autē huiusmodi miscibilia est nā z for ma ipsius mixti. Na3 ideo sic vniunt̄ taliter: q2 sic re quirit natura z forma mixti ꝓpter qd̄ ꝓut natura z forma illa ceteris paribus est maioris uel minoris virtutis plus durat mixtū illa. utrū aūt sit alia cā durabilitatis mixtoz q̄3 natura z forma substātia lis eoz non est p̄ñtis speculationis. Sufficiat aūt ad presens scire q̄ corpus mixtū plus durās quā tum ad hoc est maioris po⁹ q̄3 minus durās: quia qd̄ plus resistit pugne cōtrarij ꝓm q̄ hm̄oi est maio ris po⁹: quare si ꝓm q̄ arguit̄ tempus durationis mixtoz arguimus ipsa esse potentiora z virtuosio ra impossibile est ꝓm istum ordinē quem videmus q̄ aliquod mixtū naturaliter duraret per tēpus in finitum nisi in natura illa fundaret̄ infinita po³ per quā elemēta siue miscibilia per tps infinita ligarē tur in po³. utrū aūt deus posset hm̄oi ordinem immuta re nō postulat presens mā. attātum aūt ad p̄sens dictū sit q̄ si corpus mixtū per tēpus infinitu3 du raret nāliter in natura eius esset infinita po³. Sed si corpus nō mixtum non hñs ɔ̃trium durat per tē pus infinitū nulla ꝓpter h̄ po³ infinita arguit̄ eē in

ipso: qr ibi nulla pugna est et nulla resistentia. dicam9 igit q durare per tps infinitu pot ptinge duplr: uel priuatiue uel positiue. Si hoc ptingat rone puatio nis: ut qr corpus illud puat prietate. io nunq corrupit nō arguimus ipm eē ifinite po cū nō i egrat ibi vt9 ul po alīq ad resistēdū: sz si hoc sit positiue: ut qr corp9 illud est cōpositū ex priis: pp qd opz in eo poni virtutē et po aliquā per quā pseruet a corrupt ōe: si vtus illa pseruās ipm a corruptiōe que de necitate dicit aligd positiue sit illi9 po q possit ipm infinitū pseruare: opz eā infinitā eē pz igit fm q corpus celeste durat per tps infinitū nō per positionē potētie q sit in eo po aliqua positiua pseruās ipm a corruptione: sed hoc est magis per puationē potentie: qr nō est in eo po ad nō esse. ideo 12 metha. ubi istā qōnē ptractat att q in omni corpe est po finita: sed non ex hoc sequit q oē corpus habeat oēz po: qr corpus celeste nō hēt po nisi ad ubi. nō igit est intētio pris corpus celeste nō ē in po ad esse q nō babeat eē ab alio cū ipse plane pcedat in de sba orbis q deus est cā celi nō solū qntū ad motū eius: sed etiā quātū ad sbam ipsius. Sed dicit ipm nō eē in po ad eē: qr est incorruptibile. celū eniz nāliter ab alio esse nō pōt et hoc suffi cit q sic nō sit in po ad eē: ut patet per habita. hāc sit eādē qōnē soluit Alex. d. q corpus supceleste acqrit ppetuitatē durationis a motore separato sicut ppetuitatē mot9. sicut igit corpus supceleste non est infinite vtutis ex eo q pouit a pbo moueri per tps infinitū sic nō possumus arguere ipm eē infinite potētie ex eo q durat et po per tēpus infinitū. Pis aūt solutionē iprobare nitit ptor 12 metha. nō ē hec solutio est oino improbāda. imo si bn intelli git bona est et solutioni cōmētū nō pdicit. possumus enim ut coiter ponit distinguere triplex pole. vnuz qd opponit necessario fm quē moduz qd possibile est eē nō necessariū est eē: et sic sumptū possibile est possibile ad utrūlibet. 2 mō pōt sumi possibile q sit idem qd necessariū. 3 mō sumit possibile ut est cōe ad hoc et ad illud: vnde phs p priorz ait q triplex est possibile ptingēs necessariū cōe. cum ergo omne qd est circa pm habeat esse ab ipso omne tale est in potētia ad esse et nō est suū esse. sed aliter sunt in potētia ad esse corrupa alr supcelestia et itellia et alr oē causatū et omne pductū. Nam corrupa sunt in po ad eē put pole est idē q ptingēs ad utrūlibet qd ptingit eē et nō esse: sed supcelestia sūt in po ad eē put pole est idē q necessariū: qr necesse est illa eē sz hāc necessitatē essendi nō hēnt a se: sed ab alio. hec enim duo sil stare pnt q aliqd sit necessariū: et nō hēat cām sui eē: ut supra dicebat phs circa pm hui9 octaui. Sz vniuersa causata a pa cā sunt in po ad eē nō put possibile est idē q ptingēs ad utrūlibet: quia aliqua causatoz necesse est eē: nec hm pole est idē q necessariū: qr aliqua causatoz nō necessariū est eē. opz igit accipi hm possibile put est cōe ad hoc et ad illud. Cū igit querit utrū qd habet eē per tēpus infinitū sit potētie infinite. rñdendū est cū distinctione: qr hm hñs eē per tēpus ifinitū aut est in po ad eē et ad nō eē: aut necessariū est ipm esse. Si sūt possibile est ipz eē put possibile est idē qd ptingēs ad utrūlibet: tūc ppositio iplicat pdictionē: qr possibile est aliqd tale durare per infinitū tps: qa ē sic possibile est corruptibile et oē corruptibile de necessitate corrūpet. Si vo illud necessariū sit esse: aut hm necessitatē hēt a se: ut qr est sibiipsi cā eēndi aut huiusmodi necessitatē non hēt a se sed ab alio ut qr hēt aliā cām eēndi. s. necessitatē eēndi nō hēt a se sed ab alio qd sic necessariū est eē: nō est ifinite po: sed ille infinite po existit qui talis necessitatis est cā. sicut eni videmus q necessariū est moueri celū. attamē qr hm mot9 cā est ipse motor et hm necessitatē hēt celū a suo motore nō arguimus ex hoc celū eē po ifinite: sed motor ē ei9. sic si celū et itelligētie hnt necessitatē eēndi. tn qr nō sunt a se: sed ab alio ut a deo u eus ipe est ifinite po: nō intelligētie neqz celū. qd ergo hēt necessitatē eēndi: sed nō hēt eā a se eā nō est po infinite: sed qd ex seipso et nō ab alio hēt q sit qd hoc mō necessariū est eē de necessitate est vtutis et po infinite. ex hoc aūt clarius appet solutio eius qd querebat in pcedēti lectione. vz utrum omne mouēs per tēpus infinitū sit potētie infinite. Nā sicut qd duret per tps ifinitū: nō opz q sit po ifinite nisi talē durationē et tale esse habeat a seipso nō ab alio: sic si aliqd mouet per tps ifinitū nō pp hoc arguit q sit po ifinite nisi q moueat hēat a se et nō ab alio. Nā si mouet ut organū et ut istrm alteri9 u ato q moueat p infinitū tps nō pp hoc arguit ipm esse ifinite po: sed illud cui9 est organū pbatū eē po infinite. Cuz g corpa supcelestia sint organa intelligētiaz et moueāt in vtute eaz. intelligētie vo sint istra ipsius pmi et moueant in vtute ei9 posito q uera eēt positio phi: ut q corpa supcelestia per ifinitū tēpus mouerēt hec iferiora et q intelligētie per infinitū tēpus mouerēt celos. tn qr corpa supcelestia hnt qd moueant hec inferiora ab ipsis intelligētijs. Intelligētie vo habēt q moueāt celos ab ipso p. Ideo neqz celū neqz intelligētie sunt potētie infinite: sed sola pma causa est simplr potētie infinite que nō innitit vtuti alterius: sed per seipsa habet q sic agat q moueat. Lectio. XXIX.

D E his aūt ferunt: bene se habet dubitare quādam dubitationē pmuz: si eniz omne quod mouet: mouet ab aliquo: quecūqz nō ipsa seipsa mouēt: quomodo mouētur aliqua continue nō tangente eo quod mouet ut proiecta.

C Postqz phūs pbauit pmū esse potētie infinite: qa mouet per tēpus infinitū. In pte ista ut dicebat determinat de impartibilitate eius ostēdens ipm eē pter oēm magnitudinē. Circa qd duo facit. qr primo mouet quandā qōnez de ipso motu proiectoz que ut patebit est necessaria ad ppositū. 2 ex ipsa qōne premissa uenat intentū ibi [qm aūt ex his.] Circa pmū tria facit. qr pmo mouet huiusmodi qōnem. 2 obijcit ad alterā partē. 3 soluit eā. scdā ibi [si aūt simul.] 3a ibi [necesse est autez.] Dicit g q de his aūt que ferunt. i. de ipsis piectis bn se habet dubitare quandā dubitationē pm. i. anteqz exequamur de intēto. Naz si omne qd mouet: mouet ab aliq qcūqz nō mouēt ipsa seipsa talia supple nō mouent nisi ab aliq tāgēte et impellēte. qr g sic est quō mouentur aliq ptinue nō tāgēte eo qd mouet ut piecta. videmus eni piecta nō moueri a seipsis: sed a piciēte. ergo phibēte nō tāgēte est videre q nō ulterius moueri debeant. C Deinde cuz dicit.

C Si autem simul mouet et aliud aliqd qui mouet: ut aerē qui motus mouet. Simili

ter ipossibile primo nõ tãgẽte neq; mouente moueri: sed simul oĩa moueri ⁊ qescere: cũ primũ mouens quiescet: ⁊ si facit sicut lapis: ut mouere qḋ mouet aliḋ.

C Obijcit ad alterã partẽ oñdẽs ꝙ qescẽte ꝓiciẽte oꝫ cessare tot⁹ mot⁹. ideo aũt ꝙ si aliqd supple mouendo ꝓiectũ simul mouet ⁊ aliqd aliud ut simul mouet ipm mediũ qḋ mediũ mouet posteã ipm ꝓiectũ ut aer qui mot⁹ est mouet posteã ipꝫ lapidẽ ꝓiectũ h est simp̄r ipo⁹. Nã qua rõne qescẽte ꝓiciẽte impossibile est qḋ ulteri⁹ moueat lapidẽ similiter impossibile est ꝙ ulterius moueat aerẽ. ꝑ ergo nõ tãgente motũ. i. rem motã ut nõ tangẽte aerem uel non tangẽte lapidẽ supple non erit ulteri⁹ motus sed opꝫ simul oĩa moueri: ⁊ simul oĩa qescere cũ primũ mouens quieuerit. addit aũt ꝙ ⁊ si facit aerẽ sicut lapis ut mouet qꝛ mouet qḋ mouit motus ab alio qescente supple alio mouente cessabit mot⁹. C Notãdũ aũt viꝫ rõnis hui⁹ in hoc ꝯsistere ꝙ cũ primũ mouẽs in motu ꝓiectionis sit causa totius motus qescẽte ꝓiciẽte qḋ est p̄mũ mouens in tali motu videt ꝙ debeat cessare huiusmodi mot⁹. C Notãdũ ẽt ꝙ ideo aũt ꝙ si aliqd simul mouet ⁊ aliud aliqd qui motus mouet. aliud est similiter impossibile qꝛ forte aliqui uolebãt saluare motũ ꝓiectionis qꝛ ꝓijciens simul mouendo lapidẽ mouet aliqd aliud ut aerẽ qui aer mot⁹ postea mouet lapidẽ nõ ergo qescente ⁊ ꝓiciente statim cessat lapis a motu qꝛ habet aliũ motorẽ: ut aereꝫ. Sed hoc est ut videt sil'r impossibile. Naꝫ qua ratione lapis nõ mouet nisi motus ab alio sic etiã nec aer mouet nisi motus ab alio quiescente. ergo primo mouente ut quiescẽte ꝓiciente non ulterius mouebit aer per ꝯsequens neq; lapis. cessabit ergo totus huiusmodi motus cum quieuit p̄mum mouens. hoc ḡ qḋ dictũ est cũ hoc ꝙ est rõ ꝓbans ꝙ debet cessare talis motus qescẽte ꝓiciẽte est ẽt remouẽs dicta solutionẽ possibileꝫ fieri ad qõnẽ ꝓpositã. C Notãdũ ẽt ꝙ aũt ⁊ si facit aer sicut lapis ad fortificãdũ rõnẽ tactã. Nã si ꝓiciẽs sic mouet lapidẽ mediãte aere sicut ipellens ipellit vnũ lapidẽ mediãte alio eum lapis p̄ ipulsus nõ ulteri⁹ impellat aliũ lapidẽ postq; cessat ipelli a primo ipellẽte aer non ulteri⁹ ipellet lapidẽ postq; cessat ipelli ab ipo ꝓiciente. Ideo si facit aer qḋ facit lapis impulsus ab impellente qui mouet illud qḋ mouit. i. ipam rẽ motã ab eo ex eo qḋ est motus ⁊ ipulsus quãdo ergo nõ ulterius impellit nõ ulteri⁹ mouet illam rem motã. ergo ⁊ aer nõ ulterius impellit nõ ulteri⁹ impellet. C Notandũ aũt ꝙ ex hoc ostẽditur tactũ solutionẽ eẽ insufficientẽ. Nam si sic ꝓiciẽs moueret ꝓiectũ mediãte aere sicut mouet vn⁹ lapis mediante alio nõ eẽt assignare cãꝫ quare quiescente ꝓiciẽte nõ statiꝫ cessat mot⁹ ꝓiectionis. iõ nõ sufficit huiusmodi motũ dicere sic ꝯtinuari qꝛ ꝓijciens sil'r mouẽdo ꝓiectũ mouet aliqd aliḋ ut aerẽ sed opꝫ ingrere de na ipsius aeris ut sciamus quõ talẽ motũ fieri ꝯtingat. C Deinde cum dicit.

C Necesse est aũt h qdẽ dicere ꝙ p̄mũ mouẽs fac possibile ⁊ mouẽ: aut aerẽ hmõi aut aquã: aut aliud aliqd tale qḋ aptũ natũ ẽ mouẽ ⁊ moueri: sꝫ nõ sil' pausat mouẽs ⁊ qḋ mouet. Sꝫ qḋ mouet qdẽ sil': cũ mouẽs qeuit mouẽs: mouẽs adhuc ẽ: vnde mouet cũ alio habitũ ⁊ in h eadẽ rõ ẽ. Pausat aũt cũ minor fuerit v̄t⁹ mouẽdi in q̄ fuit habito. Tãdẽ ãt qescit: cũ nõ amplı⁹ faciat qḋ p̄us mouens: sꝫ motũ solũ. Hec aũt necesse est sil' pausare hoc qdẽ mouẽs. Hoc qdẽ ãt motũ: ⁊ totũ motũ.

C Soluit qõnẽ ꝓpositã. Circa qḋ tria facit. qꝛ p̄mo ponit huiusmodi solutionẽ. 2⁰ ex solutione data eõ eludit tale motũ nõ eẽ uere cõtinuũ. tertio ex his que dixerat ostẽdit quorũdã solutionẽ nõ eẽ sufficiẽtẽ. 2ª ibi[hic quidẽ igit.]3ª ibi[vnde ⁊ in aere.]Dicit ḡ ꝙ necesse est aũt hoc qdẽ dicẽ. i. necesse est sic soluere qõnẽ ꝓpositã ꝙ p̄muꝫ mouẽs facit supple mouere aliqd qḋ possibile est ⁊ mouere ut aut hoc facit qꝛ mouet aliquẽ aerẽ aut huiusmodi aquã: aut aliqḋ aliud tale qḋ est rarefactibile ⁊ cõdensabile: ⁊ qḋ est aptuꝫ natuꝫ mouere uel moueri. Sꝫ qꝛ sic est nõ simul pausat mouẽs ⁊ qḋ mouet. i. nõ simul qescit ꝓijciẽs ⁊ aer qui mouet ⁊ impellitur a proijciente sed simul cum mouens quierat. i. quieuerat esse mouẽs qḋ mouetur. i. aer motus ab eo adhuc est mouens ita ꝙ aer mot⁹ a ꝓijciente adhuc est mouens lapidẽ quãdo proijciens cessauit a motu. vnde mouet habitũ. i. mouet alia pars aeris consequenter simul cuꝫ alio aere moto ⁊ in hoc aere moto cõsequenter est eadẽ ratio qꝛ huiusmodi aer motus mouet aliam partem aeris consequẽter: pausat aũt cum minor fuerit virt⁹ mouẽdi in habito. i. in aere ꝯsequenti q̄; fuerit in p̄mo tandẽ aũt quiescit cũ non amplı⁹ faciet qḋ est p̄us mouẽs sed si motũ solũ aer enĩ primo motus mouet ⁊ mouet lapidẽ sed qñ sic debilitat motus aeris ꝙ aer est sic debiliter mot⁹ ꝙ est solũ motus ⁊ nõ mouens. hoc aũt qñ aut necesse est simul pausare hoc quidẽ mouens hoc aũt motũ ⁊ per ꝯsequẽs necesse est pausare totũ motũ. C Notandũ aũt viꝫ solutiõis hui⁹ in hoc ꝯsistere ꝙ est de rõne aeris ⁊ aque ⁊ cuiuslibet corp⁹ rarefactibilis ⁊ cõdẽsabilis ꝙ cũ impellit a ꝓijciẽte uel ab impellente non statim cessat moueri aer qñ impellẽs cessat a motu imo qescente impellente adhuc mouet aer ipulsus ab eo ⁊ ille aer motus ipellit aliam partem aeris cõsequẽter ⁊ alia aliã. partes ergo aeris sic successiue se ipellẽtes impellũt ipaꝫ reꝫ ꝓiectã donec adeo debilitat ipulsus aeris qḋ cessat motus ꝓiectionis. C Notandũ aũt ꝙ aer fortiter impulsus nõ solũ mouet sed etiam mouet ipam rem motam qꝛ ḡ semꝑ debilitat h⁹ ipulsus est deuenire ad aliquã partẽ aeris ita debiliter ipulsaꝫ ꝙ lꝫ impellatur ⁊ moueat. nõ tñ põt ulteri⁹ mouere nec ipellere ipaꝫ rẽ ꝓiectã: qñ ḡ ad hoc deuemũ est cessat illa pars aeris eẽ mouẽs ⁊ cessat illa res ꝓiecta esse mota ⁊ per ꝯñs cessat tot⁹ mot⁹ ꝓiectiõis. C Dubitaret forte si aliqḋ mouẽs nõ moueat nisi motũ utrum quiescenti tali mouẽte oporteat qescere qḋ mouet ab ipso. v3 ꙩ sic qꝛ si mouẽs nõ mouet nisi motũ ḡ cũ ulteri⁹ nõ mouet nõ ulteri⁹ mouet q̄re res mota ab eo nõ ulteri⁹ mouebit. Dicendum ꝙ motus aliquãdo est pure localis. aliqñ ꝯcurrit ibi sil' ꝯtra motu locali mot⁹ alteratiõis siue mot⁹ ad

formā. si aūt mot⁹ sit pure localis ⁊ mouēs nō mouet nisi motū gescēte mouente opȝ gescere q̄d mouet̄ ab ipso. sȝ si simul cū motu locali ɔcurrat ibi alteratio ⁊ mot⁹ ad formā tūc nō opȝ gescē rē motā gescēte mouēte. videm⁹ eni q̄ elīa mouent̄ a generante ita q̄ generās q̄tuȝ dat de forma tantū dat de loco ut q̄tū dat de for̄a grauis tātū dat de loco deorsum. si ergo generās graue uel leue induceret talē formā ex eo q̄ moueret̄ postq̄ȝ adeptuȝ eēt formā moueret̄ sȝ formā illā gescēte gn̄atione cū eni igneo ⁊ calidū nō solū gn̄et̄ ab igne uel a calido ēt sȝ a motu sig̃s aliq̄ duo corp̄a fortiter ɔfricaret et calefacēt aerē clusum iter illa duo corp̄a aer ille sic calefact⁹ nisi impediret̄ ascēderet. ɔstat āt q̄ si aer ille ascēdēt q̄ moueret̄ a ɔfricāte siue ab eo qui collidebat h⁹ᵐ corp̄a per quā collisionē generatus est aer calidus: collidēs ergo ⁊ ɔfricās: illa corpora dū ɔfricat ea mouet̄ ⁊ per motū calefacit aerē qui calefact⁹ ascēdit superi⁹. si g̃ h⁹ᵐ collidēs uł ɔfricās desinit ɔfricare ⁊ nō ulteri⁹ moueat̄ non opȝ q̄ aer calefact⁹ illo gescente desinat moueri. Nam ex quo aer ille factus est calidus iā hēt in se p̄u̅ᵐ mot⁹. nō g̃ statim cum cessat mot⁹ collidentis opȝ q̄ cesset mot⁹ aeris. Q̄d v̄o obiiciebat̄ q̄ si mouens nō mouet nisi motū cessante motu ei⁹ nō ulteri⁹ mouebit̄ res mota ab ipso: dicēdū q̄ si mouēs moueret solū impellēdo cessāte ipulsu cessaret motus sed si mouet alterando ⁊ aliquā qualitatē iducendo q̄z cessante motu mouētis nō cessat qualitas iducta in passo: poterit moueri illa res mota ratione q̄litatis inducte gescēte mouēte. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliq̄s utrū hoc ɔtingat in aere ⁊ in aq̄ q̄ gescēte impellēte nō gescat impulsū. Dicenduȝ q̄ in aere ⁊ in aqua ⁊ in oib⁹ corp̄ib⁹ rarefactibilibus ⁊ ɔdēsabilibus quiescente impellente nō gescit pulsum ut gescēte p̄iiciente nō gescit aer mot⁹ ab eo. Nā cū talia ipellunt̄ nō solū est ibi mot⁹ localis sed etiā est ibi motus alteratiōis ⁊ mot⁹ ad formaȝ. Nā h⁹ᵐ corpora ex ipulsu facto in vna p̄te rarefiūt ⁊ in altera ɔdensant̄. ⁊ q̄z q̄dlibet redit ad nāȝ suā ut aqua calefacta amoto igne redit frigida gescente ipellēte pars illa aeris rarefacta ultra suū modū redit ad debitaȝ ɔdensationem. ⁊ pars cōdensata redit ad debitā rarefactionē. cū g̃ eē nō possit q̄ aliq̄d ɔdēsatū rarefiat nisi ipellat corp⁹ sibi p̄ximū pars aeris ɔdēsata per ipulsionē cessante ipellente rarefit ⁊ rarefacta ipellit iaȝ rē p̄iectā q̄z partē aeris sibi p̄pinquā ⁊ illa pars simul ipellēdo rem p̄iectā impellit partē aliā. ⁊ sic deinceps donec adeo debilitetur ipulsus q̄ oporteat cessare p̄iectionis motū. sic eni imaginari debem⁹ q̄ sicut facto vno circulo in aqua fit ali⁹ ⁊ alio facto fit ulteri⁹ ali⁹ ⁊ sic ɔsequenter partes aque se expellūt adinuicē sic partes aeris per rarefactionē ⁊ ɔdēsationē aggeneratā in eis ex impulsu mutuo ⁊ expellūt. lȝ aūt hoc simile nō solū apparet in circulis generatis in aq̄ sed etiā in p̄cellis ut apparet in aq̄ maris ubi cū in vna parte aque fit aliqua eleuatio ⁊ aliq̄ p̄cella illa p̄cella facit aliam ⁊ alia aliāȝ ⁊ sic deinceps ⁊ si huiusmodi p̄celle obuient corpori existēti super aquā uelocissime moueat ip̄m ut patet in nauī que p̄pter diuersas p̄cellas maris uehementer ipellitur. estimandum est igit̄ sic ex ipulsu fieri p̄cellas in aere sicut ⁊ in aqua vnde cōmētator motū p̄iectoꝝ in aere assimilat motui nauis super aquaȝ. si ergo nō moueret̄ aer a p̄iiciēte nisi per impulsum quiescēte ipellente cessaret motus aeris. sed cū ex ipso impulsu aggeneret̄ aliqua qualitas in aere q̄z aggenerat̄ ibi quedam rarefactio ⁊ ɔdēsatio ideo p̄pter h⁹ᵐ rarefactioneȝ ⁊ ɔdēsationem aggeneratā in ipso mouet̄ aer gescente ipellente. vnde cōmentator ait q̄ aqua ⁊ aer taleȝ habent naturā q̄ cū accipiunt p̄ncipiuȝ mouendi ab alio mouentur per se. huiusmodi aūt p̄ncipiuȝ mouendi est ipsa rarefactio ⁊ condensatio aggenerata in eis ex impulsu. ex hoc aūt patet q̄ nō sufficit dicere motum p̄iectionis non deficere gescente p̄iiciēte q̄z p̄iiciens mouendo rem p̄iectaȝ simul mouet ⁊ aerē qui motus impellit ip̄m p̄iectū nisi ostendat̄ q̄ aer est talis nature q̄ pōt simul mouere ⁊ moueri ⁊ q̄ est rarefactibilis ⁊ cōdensabilis. Nam si sic faciat aer sicut lapis ⁊ sic aer motus a p̄iiciēte ipellat rem p̄iectā sicut lapis ipulsus ab impellēte pōt aliū impellere lapidē nunq̄ȝ saluare poterim⁹ motū p̄iectionis. nā si sic multi lapides se ɔtingentes sit̄ cū impellitur p̄mus impellitur ultimus totus ergo talis motus simul fit ⁊ simul gescit sed in aere ⁊ in aqua que sunt corpore rarefactibilia ⁊ cōdēsabilia nō simul cū impellitur pars prima ipellit̄ ultima imo est ibi successiua gn̄atio circuloꝝ ⁊ p̄cellaꝝ p̄pter quā successiuā generatio nē successiue defert̄ res p̄iecta. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Hoc q̄dē igit̄ in ɔtingentibus aliq̄n q̄dē moueri: aliq̄n quidē quiescere fit motus: ⁊ non continuus: sȝ videt̄. Aut eni cōuenienter entiū est: aut tāgentiū. Nō enim vnū mouens sed habita adinuicē sunt.

¶ Ex solutione data cōcludit huiusmodi motū non esse continuū dicēs q̄ hoc quidē igit̄ motus p̄iectionis. i. fit in reb⁹ contingentib⁹ aliq̄n q̄dē moueri aliq̄n q̄dem quiescere. i. fit in reb⁹ indeterminatis ad motum ⁊ q̄ete cuiusmodi sunt corpora rarefactibilia ⁊ condensabilia: talia enim dicuntur eē indeterminata ad motum ⁊ quietem ⁊ quia non sunt bene terminabilia termino p̄prio iō de facili se expellūt ⁊ ex facili mouent̄: in talib⁹ igit̄ fit motus p̄iectionis ⁊ huiusmodi motus nō est ɔtinu⁹ sed vi̅ eē cōtinuus q̄z est aut ɔsiter entiū aut se tāgentiū lȝ h̄ sic videat̄ nō tn̄ est continuus q̄z nō est ibi vnū mouens sed mouentia ibi sunt adinuicem habita. i. consequenter se habentia. ¶ Notanduȝ aūt q̄ cum rem p̄iectā moueāt successiue diuerse partes aeris q̄z ille partes aeris se tangunt ⁊ hn̄t se adinuicem ⁊ hn̄t se ɔsequēter ideo vi̅ h⁹ᵐ motus eē ɔtinu⁹ nō tn̄ ē uere ɔtinu⁹ q̄ ille plures p̄tes aeris mouentes successiue reȝ p̄iectā nō sunt p̄p̄ue vn⁹ motor sed magis sunt plures motores habētes se adinuicē ɔsequenter. ¶ Dubitaret forte aliq̄s cū aer ⁊ aqua ⁊ talia corpora rarefactibilia ⁊ cōdēsabilia dicant̄ indeterminati motus ⁊ indeterminate quietis utrū hoc fit eodem modo. Dicenduȝ q̄ talia dicunt̄ ideterminate q̄etis q̄z nō hn̄t q̄etē firmam ⁊ stabilē cū de facili moueant̄. dicunt̄ aūt indeterminati mot⁹ q̄z cū ipellunt̄ nō sequunt̄ vnuȝ motū determinatū sȝ in illā p̄tē mouent̄ v̄sus quā est violentia impulsionis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde in aere ⁊ in aq̄ fit huiusmodi motus quē dicunt quidam antiperistasim eē

Impossibile autem aliter opposita soluere: nisi dicto modo: antiperistasis autem simul oia moueri facit et mouere. Quare et quiescant. Nunc autem videtur vnum aliquid quod continue mouetur a quocunque: non enim ab eodem.

¶ Ex his que dixerat improbat solutionē quorundā. d. q̄ huiusmodi mot⁹ proiectionis fit in aere et in aqua: q2 talia sunt rarefactibilia et condensabilia: quē motū proiectionis quidā dicūt eē antiperistasim. i. contra resistētiā uel contra pulsionē: sed impossibile est aliter soluē opposita et dubitationes contingētes circa istā materiā nisi mō dicto. vz q̄ partes aeris et que successiue se impellunt et impellēdo se sic successiue impellūt rem proiectā quā successionē in antiperistasi saluare nō possumus. Sed antiperistasis facit oia simul moueri et facit oia simul mouere: quare fm hūc modum oia simul quiescūt qd̄ falsum est: quia quiescēte prima parte aeris mota nō statim quiescit proiectū. addit aūt q̄ tm̄ proiectū videt̄ etiā sicut vnū aliqd qd̄ continue mouet̄ a quocūq3 proiiciēte moueat̄: sed supple l3 sic videat̄ nō est continuus: q2 nō est ab eodē mouēte. q̄ si tn̄ talis mot⁹ eēt per antiperistasim aer in tali motu se haberet sicut vnū mouēs. nō ergo eēt ibi illa incōtinuitas quā ostēdimus ibi eē. ¶ Notādū aūt q̄ huiusmodi motuz proiectorum nō esse per antiperistasim dupl'r probat phs. primo q2 in tali motu oia simul mouerent̄ et quiescerēt qd̄ nō est in motu proiectionis. 2° q2 hoc posito nō esset in huiusmodi motu illa incōtinuitas que est i motu proiectiōis. ¶ Dubitaret forte aliqs utrū mot⁹ proiectionis fiat per antiperistasim. i. per contra resistētiā siue per contra pulsionē. videt̄ aūt q̄ sic: q2 proiiciens proiiciēdo scindit aerē aer aūt scissus ultra modū suum uehemēt' recludit̄. reclusus aūt contrasistit et contrapellit proiectuz. bene ergo dictū est huiusmodi motū fieri per cōtrapulsionē. Dicēduz q̄ ex motu proiectionis tria concurrūt. vz uelocitas motus aeris contra resistētia et successio impulsionis. cōcurrit enim ibi uelox motus aeris: q2 oportet in tali motu aerē uelocius moueri q̄ sit motus ipsius proiecti: ut supra in 4° dicebat̄. nā aliter ipsuz proiectū nō moueret̄ motu aeris: sed motu proprio. 2° concurrit ibi antiperistasis: q2 ut dictuz est aer scissus cum postea recludit̄ uehemētius cōtrasistit et contrapellit proiectum. 3° concurrit ibi successio pulsionuz inquantū successiue vna pars aeris erit pulsa et pellit aliā: et ex tali successione pulsionū duo est considerare i huiusmodi motu. primo in continuatione: q2 nō est uere continuitas cum sit a diuersis motoribus ut a diuersis ptibus aeris se successiue impellentibus. 2° ut qnq3 clarius per usum disputationez mōstrauimus est ibi cōsiderare ipsorū mouētium et motorum successiuū motū et quietē. nam oēs huiusmodi partes aeris que se inuicē sic impellūt nec simul mouēt nec simul mouent̄: nec simul quiescūt: sed quiescēte parte prima nō quiescit pars aeris scda: sed successiue cogenerat̄ motus et quies in huiusmodi partib⁹. Non est igit̄ intētio phi q̄ antiperistasis uel contra resistēns nihil coopet̄ lapidis ad proiectionē: sed vult q̄ h̄ nō sit totalis et principalis causa in huiusmodi motu: q2 si sola antiperistasis absq3 successione pulsionū sufficeret ad talē motū cum huiusmodi motus nō sit continuus et cum in huiusmodi motu nō oia simul quiescāt et moueātur q2 est ibi successio impulsionū: q2 ptes aeris successi-

ue se impellūt poneret̄ in huiusmodi motu illa incōtinuitas que ibi existit et poneret̄ q̄ oia mouētia et mota simul mouerēt et mouerentur et per cōns simul quiescerent ut in littera dicebatur. Lectio. XXX.

Quoniam autem in his que sunt necesse est semper esse motum continuum. Dicautē vnus est. Necesse aūt vnum magnitudinis alicuius esse. Non enim mouetur impartibile: et vnius ab vno. Non enim erit continuus: sed habitus alter alteri: et diuisus.

¶ Postq̄ phs mouit qōnes de ipsis proiectis et soluit eam. In pte ista ut dicebat̄ uenat̄ intentū ostēdens motorē primum esse impartibilē et absq3 omni magnitudine. Circa qd̄ duo facit. q2 primo premittit quedā preambula ad propositū. 2° ex illis preambulis premissis declarat intentū ibi [determinatis aūt his.] Circa primū tria facit. q2 primo premittit huiusmodi preambula. 2° ex illis preambulis premissis uenat̄ ubi habeat esse motor primus. 3° mouet quādam dubitationē circa pretacta. 2° ibi [necesse aūt in medio.] 3° ibi [habet dubitationem.] ¶ Ad euidentiā aūt prime partis sciēdū q̄ phs probare intēdit primum motorē esse impartibilē: q2 est potētie infinite et mouet per tēpus infinitū. hāc aūt probationem. vz primum motorez eē impartibilē: q2 mouet in tēpore infinito et est potētie infinite quantū ad p̄sens spectat tripliciter quis impedire posset. primo si diceret motuz celi fieri semper ab alio et alio motore sicut proiectio lapidis fit ab alia et alia pte aeris. Ideo l3 motus celi duret per tēpus infinitū: nullus tn̄ motor mouet per tps infinitū: q2 motores illi sibi inuicē succedunt et nullus eorū mouet continue per totum tēpus. 2° posset dicta probatio impediri si diceret̄ motorez celi esse mobilem et fatigabilē: q2 si hoc esset nō esset infinite potētie: nec per infinitum tēpus mouere posset. 3° impediri posset dicta illatio si diceret̄ motus ille esse irregularis: q2 irregularis motus per infinitū tēpus durare nō pōt. tria ergo facit phs fm qd̄ tria preambula premittit per que excludi possunt h̄ tres obiectiones. nam primo probat motū illum celestē esse vnius magnitudinis et ab vno motore. secūdo probat ipsuz esse a motore imobili et infatigabili. tertio ostendit ipsum motorē esse vniformē et regularez. scda ibi [mouens igit̄.] 3ª ibi [et regularis est hic motus.] Dicit ḡ q̄m ex his que sunt. i. ex his que videmus esse in mūdo necesse est semp̄ esse aliquē motū continuum. hic aūt motus continuus est motus vnus. q2 ergo sic est necesse est huiusmodi motū vnū eē alicuius magnitudinis. vnus⁹ est enim alicu⁹ magnitudinis: q2 impartibile nō mouet̄ et cuz sit vnus motus erit ab vno motore: q2 al'r nō erit continuus et vnus: sed erit habitus cōtiter se hñs alter alteri et erit huiusmodi mot⁹ diuisus nō continuus. ¶ Notandū aūt q̄ ex h̄ appet ad qd deseruit p̄sēti negocio questio p̄us tacta de motu proiectorū. Nā cū mot⁹ proiectorū ut dcm̄ est nō sit vnus et continu⁹: q2 nō est a motore vno si mot⁹ celi nō esset a motore vno nō eēt vnus et continuus. ¶ Dubitaret forte aliqs: qa videt̄ q̄ vsus motus celi sit vnus et continuus. Nā si aliqs motus eēt talis potissime eēt motus primi celi. ille autez motus fm cōmētatorem in 12° metha^ce est a duplici motore. vz a motore coniuncto et separato. ergo nō est vnus et continuus.

Dicēdū q motū aliquē eē a duplici motore dupl'r pōt itelligi ul' successiue ul' nō successiue sed sil' ad inuicē ordinatis. Si aūt sit aliqs mot⁹ a pluribus motorib⁹ successiue ita q pmo moueat vnus ⁊ illo cessante moueat ali⁹ h⁹ mot⁹ nō erit vn⁹ ⁊ cōtinu⁹. Sȝ si illi plures motores sunt adinuicē ordinati ita q vnus mouet in vtute alteri⁹ ⁊ simul cū mouet vnus mouet alius: qr ubi vnū ppter alterȝ utrobi. ꝗ tm vnū: talis pluralitas motoȝ motū nō discontinuat sȝ h⁹ plures motores ut ad ppositū spectat ē hīt q̄si vnus motor. q vō dicebat de celo solutō est per iā dicta nō mouet celū a pluribus motoribus successiue sed a pluribus motoribus adinuicem ordinatis. ℭDeinde cum dicit.

ℭMouens igit: aut vnū: aut motum mouet: aut imobile existēs siqdē igit motū cōsequi oportebit ⁊ mutari ipȝ. Silr aūt moueri ab aliquo. Quare stabit: ⁊ veniet in ipsum moueri ab imobili. Hoc aūt nō necesse est simul mutare: sed semper poterit mouere: ifatigabile enīȝ se mouere.

ℭOstēdit motū celi hui⁹ mouēs vnū cuiusmodi est mouens celeste: aut mouet motū aut mouet exñs imo^le. siqdē igit mouet motū ꝯseq oportebit ⁊ ipm mouēs mutari sil': aut cū h qd mutabit nece ē ipȝ moueri ab aliq alio: qr oē qd mouet ab aliq mouetur qre cū nō sit abire in ifinitū stabit ⁊ puenit in ipo ꝑtingi ipsi sic moto moueri ab imo^le. h aūt mouēs mo^le nō nece est sil' mutare. i. cū mouet nō sil' mutat. i. nō sil' mouet cū ipso mo^le. ꝗ poterit sp mouere: qr sic mouē sine mutatiōe sui est ifatigabile est sine labore ⁊ pena. pȝ igit motū pmi celi qui ē a motore p nō solū est a motore vno sed ēt est a motore imo^le ⁊ ifatigabili. ℭDubitaret forte aliquis utrū motores celoȝ sint ifatigabiles. vī aūt q nō: qr motores illi uel diuidunt diuisiōe suoȝ mobiliū ul' nō diuidunt diuisione eoȝ q̄cūqȝ mō ponat ui nō sequit q moueāt ifatigabil'r. videm⁹ eni h in aiali⁹ q alique aie diuidunt diuisiōe suoȝ corpoȝ. aliq vō aie nō sic diuidunt ut aie rōnales. quelibet tñ aie tā diuise q̄ȝ nō diuise fatigabil'r mouēt ergo motores celoȝ sine diuidant diuisiōe suoȝ corporū siue nō fatigabil'r mouebūt. Dicēdū q cā q̄re in motib⁹ aialiū accidit labor ⁊ pena. sō aūt in motu supcelestiū corpoȝ ⁊ nō ē eo q motores hoȝ aīs nō sunt ptibiles siue ipartibiles sed h⁹ cā sumi dȝ ex eo q q̄libet aia cuiuslibet aialis mouet mediā⁹ vtutib⁹ organicis. cū ergo vtutes affixas organis ꝯsequat labor ⁊ pena eo q tolia organa lassant ⁊ fatigant opȝ oēs h⁹ mot⁹ fieri cū labore ⁊ pena: sȝ motores celestes mouēt mediāte vtute que nec ē corp⁹ nec vtus in corpe. sō mot⁹ illos nihil ꝯseqt laboris ⁊ pene. h aūt ut clari⁹ pateat sciēdū q motores aialiū ul' nullā vtutē hñt nō organicā cuiusmodi sūt aie brutoȝ ul' si aliq tales motores ul' alie aie aialiū hñt aliqs vtutes nō organicas cuiusmodi sunt aie rōnales. ille m̄ vtutes non organice imediatū p^m mot⁹ eē nō pñt. Nā alr ꝯiūgit rōnalis suo corpori ⁊ alr motor celi celo. Nā cū ex aia rōnali ⁊ corpe fiat vnū fm esse cū esse sit act⁹ eētie aia rōnalis imediate ꝯiūgit corpi p eētiā ⁊ mediāte eētia ꝯiungant corpi vtutes ei⁹ nō organice ut intellect⁹ ⁊ volūtas aḡt itellect⁹ ⁊ uolūtas in aia rōnali nō erūt imediatū p^m mot⁹ cū tales po^e imediate nō attingat corp⁹ sȝ ultra tales po^es opȝ dare vtutes affixas organis qb⁹ mediantib⁹ fiat motus: ⁊ qre sine labore ⁊ pena hoc esse nō poterit sed in motorib⁹ celoȝ eȝ se habet. Nā ex talib⁹ motoribus ⁊ celo nō fit vnū fm eē sed fm agē. cū ꝗ agere imediate aggrediat a vtute ibi nō coniungēt vtus mediāte eētia: sȝ mediāte vtute ita q vtutes intelligentiaȝ que sunt nō organice imediati⁹ attingūt celū q̄ȝ eoȝ subaimediatū. igit p^m mot⁹ celestis est virt⁹ nō organica quā nō sequit labor neqȝ pena. hñt ꝗ dictū est motores celoȝ mouē ifatigabiliter. motores vō aialiū mouȝ cū labore ⁊ pena. ex hoc aūt i inotescit qd supius dicebam⁹ inferi⁹ declarandū. vȝ q̄re motores moti per accñs nō pñt efficere motū ꝯtinuū sed opȝ motū eoȝ iterrumpi motores vō nō moti per accñs pñt suū perpetuare motū. Nā motores moti per accñs ut aie aialiū sunt forme suoȝ mobiliū ⁊ ut patuit nō mouēt nisi mediantib⁹ vtutib⁹ organicis q̄s labor ⁊ pena ꝯsequit pp qd opȝ h⁹ motū iterrūpi. sed motores nō moti per accñs cuiusmodi sūt motores celestes nō ppie sunt forme suoȝ corpoȝ ⁊ virtutes eorū nō organice sunt imediatū p^m mot⁹ q̄re ifatigabiliter mouēt. pñt igit ꝯtinuare ⁊ ppetuare suum motū. utrū aūt semp ꝯtinuabūt ⁊ ppetuabūt ipsū uel de⁹ qui est sup oīa hunc ordinē imutabit altiorē scientiam postulat. ℭDeinde cum dicit.

ℭEt regularis hic mot⁹ est: aut solus: aut maxime. Nō enim habet mutationē: neqȝ vnā mouēs. Oportet aūt neqȝ quod mouetur iuxta illud habere mutationeȝ: quatenus similis sit motus.

ℭOstēdit hūc motū esse regularē ⁊ vniformē dicēs q hic mot⁹. s. q est pmi celi quē mouet pm⁹ motor aut solus est regularis: aut maxie. Nā mouēs ipȝ nō hēt neqȝ vnā mutationē: ⁊ qr mouēs ipȝ est oīno imo^le opȝ ipm celū qd mouet iuxta illd. i. iuxta motū quē habet a pmo motore neqȝ habere mutationē aliquā q̄tenus mot⁹ eius sit similis. i. sit regularis ⁊ vniformis. ℭNotādū aūt q cū in supercelestib⁹ mobilia correspōdeant suis motorib⁹: qr primus motor est oīno imobilis ꝯgruū est q mouet ab ipso ut p^m celū ⁊ p^m mobile nullā aliā mutationē habere pter mutationē illā quā recipit a p motore: qr si aliqȝ aliā mutationē hēt q̄ȝtūcūqȝ pm⁹ motor vniformiter moueret ppter trāsmutationē ipsius mo^lis posset ꝯtingere q p^m mo^le non vniformiter moueret. Nā cū act⁹ actiuoȝ sint in patiēte ⁊ disposito uariato passo uariat actio agentis recepta in ipso. ℭDubitaret forte aliqs utrū solū motus pmi celi sit regularis. Dicēdū q semp regula ⁊ mēsura posit aliqd vniforme: qr in talib⁹ minus accidit deceptioni declaraci hēt x° metha^ce. ꝗ mobile aliqd moueri motu regulari est moueri motu vniformi. q aūt aliqd non moueat vniformiter q̄tum ad pñs spectat dupl'r pōt ꝯtingere si moueat diuersis motorib⁹. Nā eoipso q aliqd mo^le pluribus motib⁹ mouet nō vniformiter mouet: ⁊ q: ut dicēdū est de motib⁹ fm modū magnitudinis in q̄ sūt nullus motuū existiū in magnitudine mota diuersis motorib⁹ dȝ dici regula ⁊ mēsura alioȝ motuū. imo quilibet illoȝ motuū aliquā difformitas

tẽ tũc q̄dãmõ ẽbẽ dr: q: magnitudo in qua sũt difformiter mouet. vno ergo mõ moueri difformiter est moueri diuersis motibus alio modo aliqd mouet difformiter si in eodẽ motu diuersitatẽ habet. oẽs igitur spere alie a prima spera non mouent vniformiter: tñ q: mouent diuersis motib⁹. s. motu ppo et raptu firmamenti etiã q: si est vera positio astronomorum q sit dare eccẽtricos et epicidos voñ et idẽ corp⁹ sup celeste et vnũ et idẽ deferẽs planete fm vnũ et eũdem motũ mouet difformiter: q: in illo motu est assignare diuersitatẽ aliquã et si non est ibi diuersitas in se est tñ ibi diuersitas respectu zodiaci: q: deferens planete si sit eccẽtric⁹ ab ipso zodiaco in tpib⁹ equalib⁹ abscindit inequales arcus ut declarari habet in almagestis. Solus ergo aut est maxime motus primi celi qui per anthonomasiã dicit esse mot⁹ quẽ mouet primus motor est simplex et regularis: q: solus ipse est regula et mẽsura oium alioꝝ motuũ et solus ipse esse habet in magnitudine mota oino vniformiter et regulariter. ¶ Deinde cum dicit,

¶ Necesse est aũt: aut in medio: aut in circulo esse. Hec enim principia sunt: sed citi⁹ mouent: proxima mouẽti huiusmodi aũt est totius motus. Ibi ergo est mouens.

¶ Premissis h⁹ preambulis venat ubi eẽ hẽt primus motor. d. q necesse est ipm eẽ: aut in medio. i. in cẽtro: aut in circulo. i. in circũferẽtia. Nã h. s. centrũ et circũferẽtia sunt prĩa ipsi⁹ spere: sz q: citi⁹ mouent proxima ipsi mouẽti. h⁹ aũt vz mot⁹ velox et situs est mot⁹ totius. s. mot⁹ circũferẽtie que ptinẽt totũ. ibi ergo vz celo vel in circũferẽtia est mouẽs. s. primus. ¶ Notandũ aũt vim rõnis hui⁹ in hoc psistere. vz q magis proximũ mouẽti mouet velocius: q: semp proximũ cuilibet agẽti plus pticipat de actione ei⁹ ut primũ calefacienti ardẽti⁹ calefit. illud ergo erit proxim⁹ primo mouẽti et in eo hẽt eẽ maxime motor primus qd maxime et velocissime mouet: sed h⁹ est ultima spera siue circũferẽtia celi supremi. de⁹ ergo ipse qui est primus motor magis dz dici q sit in celo q̄ in terra et in circũferẽtia q̄ in cẽtro et inter oẽs celos maxime est in primo celo: q: illud velocissime mouet. ¶ Notandũ aũt p̃re hic dicere q oẽs leges pcordãt cuz isto dicto phi: q: oẽs magis pcedũt deũ eẽ in celo q̄ in terra et magis esse in circũferẽtia q̄ in cẽtro. ¶ Notandũ etiã q circũferẽtia et centrũ dicunt esse prĩa spere: q: sunt principia diffinitiua ipsius vel sunt ptes diffinitiue eius. diffinit enim spera q est corpus solidũ vna supficie pτẽtũ in cuius medio est cẽtrum a quo oẽs linee educte ad circũferẽtiã sunt equales. put ergo in diffinitiõe spere ponit ptinẽtia vnius supficiei ponit ibi circũferẽtia spere et ponit ibi cẽtrũ. eius ergo cẽtrũ et circũferẽtia sunt principia diffinitiua sperã. est ergo intẽtio phi q cum motor primus moueat motũ spere qui est proprius ipsi⁹ spe cui prĩa spe sunt cẽtrũ et circũferẽtia h⁹ motor vel erit in cẽtro vel erit in circũferẽtia. Est ergo in circũferẽtia supmi celi et nõ in cẽtro pp rõnẽ tã dictã. vz q illa velocissime mouet. ¶ Dubitaret forte aliqs utruz qd est ppinquus primo mouẽti moueat velocius. vĩ aũt q nõ q: saturn⁹ fm cõputationẽ astronomoꝝ cõplet cursũ suũ in. xxx. annis. Octaua aũt spa fm theo^m in xxxvj. milib⁹ annoꝝ. h ergo que sũt ppinquiora primo mobili tardissime mouent. luna aũt que maxie est ppinqua terre velocissimũ motũ hẽt. min⁹ eni q̄ i mẽse pagit cursuz suũ. imo si hẽt reuoluẽtẽ ut dr in theorica planetaꝝ in minori tpe q̄ i mẽse bis pagrat suũ circulũ deferẽtẽ. alij vo planete q sunt iter saturnũ et lunã fm q magis appropinquãt saturno tardi⁹ cõplẽt circulũ suũ. put vo plus appropinquant lune citi⁹ mouent. nõ ergo qd est ppinquus primo mobili siue primo motori mouet citi⁹. imo est eꝯ qd ẽ ppinquus mouet tardi⁹. Dicẽdũ itẽtionẽ eẽ hic phi q q̄to celũ aliqd est supi⁹ tãto veloci⁹ mouet uel velociorẽ hz motũ. qdã ergo ut sil cũ itẽtiõe phi saluarẽt appentiã dixerũt q oiuz alioꝝ celoꝝ a primo celo est duplex motus. vn⁹ qui fit raptu firmamẽti ab oriẽte in occidẽs. ali⁹ qui est ppri⁹ ipsoꝝ orbiũ q̄si ꝯtri⁹ huic ab oriente in occidẽs. cũ ergo q̄rit utrũ h⁹ spe q̄to sunt remotiores a cẽtro hẽant velociorẽ motũ dicũt q si loquamur de motu qui fit raptu firmamẽti sic vitatẽ hẽt qd h phs ait. vz q q̄to spa celestis est superior tãto hẽt velociorẽ motũ. Nã fm hũc motũ infra diem et noctẽ oẽs spe celestes reuoluunt. Cuz ergo spa superior sit maioris magnitudis q̄ inferior velociores sunt fm hũc motũ spe superiores q̄ inferiores: q: in eq̃li tpe trãseũt mai⁹ spatiũ cũ in eis sit maior magnitudo. Sz si loquamur de motu ppo sic ut dicũt excepta supma spa de alijs spis h̄ e conuersum est: q: q̃ãto sũt ppinquiores cẽtro tãto veloci⁹ mouent. possum⁹ tñ dicẽ q etiã fm motũ ppriũ spe superiores veloci⁹ mouent. Nã lz saturn⁹ cõpleat cursuz suũ in. xxx. annis. sol aũt in vno anno. attñ spa saturni est tãto maior q̄ spa solis q veloci⁹ mouet saturn⁹ pagrãdo totũ illud spatiũ in. xxx. annis q̄ faciat sol cõplẽdo cursuz suũ in vno anno. pdicti ergo doctores forte h voluerũt intelligẽ q fm motuz ppriũ spe inferiores citi⁹ mouent: q: citi⁹ cõplẽt cursuz suũ. simpl^r m̃ superiores cũ fm huoc motũ mouent veloci⁹ pp magnitudinẽ spatij qd pcurrũt. ¶ Ulteri⁹ forte dubitaret aliqs. q: vĩ sĩm eẽ qd hic phs ait. vz q primus motor est in circũferẽtia nõ in cẽtro. Nam opz primũ motorẽ ubiq eẽ: ut oia in eẽ pseruet. dicebat enim supple q de⁹ est cã ipsi⁹ eẽ. alia vo agẽtia magis sũt cã ipsi⁹ fieri: ut edificator magis est cã fieri domus q̄ eẽ ei⁹. a ꝯ pñte ergo edificatore põt dom⁹ eẽ: sed nõ põt fieri nec edificari. ergo nõ pñte deo nullũ causatũ ab eo poterit eẽ cũ de⁹ det eẽ suoꝝ causatoꝝ. Rursus ut statim pbabit de⁹ est pter oẽm magnitudinẽ. Sz qd nõ determiat per magnitudinẽ et q̄titatẽ nõ cõpetit ei determiatũ. ubi male dẽm est deũ eẽ i determinato ubi ut eẽ in circũferẽtia ipsi⁹ celi. Dicẽdũ q ut colliter dr et hñ primum motorẽ esse in aliq̃ pte determinata vniuersi nõ est ppter determinationẽ sbe sue. ipse eni ubi est per eẽntiã oia in eẽ cõseruando. Sed hoc dictũ est fm efficaciã mot⁹. in eo enim q motor est dr magis esse in celo q̄ in terra et magis in primo mobili q̄ i mobilibus alijs et magis in parte orietali primi mobilis q̄ in occidẽtali: q: efficacia motus magis apparet in celo q̄ in terra et velocius mouet primũ mobile q̄ alij celi et principiuz motus est magis in oriente: q: inde fm philosophuz incipit motus celi. intelligenda ergo sunt hec non fm determinationem substantie: sed fm efficaciam motus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habet autem dubitationem si cõtingat aliquod quod mouetur mouere ptinue: sed non sicut impellens iterum et iterum inconsequenter esse continue.

¶ Ut dicebat mouet q̄dā dubitatione circa practa circa qd̄ duo facit. q: p̄ mouet hm̄ dubitationes. 2° soluit ipsas ibi. aut eni ip̄s opz. ⌊Dicit ḡ q: hz dubitationē si ɔtingat aliqd qd̄ mouet mouē cōtinue hz nō sicut ipelles itez ɜiteȝ in ɔ̄ñter eē ɔtinue q̄si dicat ꝙ nō sumit h̄ ɔtinue large hz ꝙ aliqd ipulsū ɔ̄ñter ul' hz ꝙ aliqd iteȝ ɜiteȝ si h̄ fiat sine itermissione tp̄is dr̄ eē ipulsū ɔtinue. ¶ Notādū aūt hāc q̄ōnē deseruire p̄nti negocio. pbabaf enim ꝙ solus mot⁹ fact⁹ a simpl'r mo^m est oīno ɔtinu⁹. mot⁹ aūt fact⁹ a corpe ɜ a remo^u deficit a ɔtinuitate ut mot⁹ p̄iectoȝ fact⁹ ab aere qui fit per iteratā ɜ iteratā ipulsione lȝ fiat hm̄ mot⁹ sine itermissiōe tp̄is. nō m̄ hm̄ mot⁹ est ɔtinu⁹ nisi uellem⁹ sumē ɔtinuū large ꝓut qd̄ est ɔ̄ñter dr̄ esse ɔtinuū. Si ḡ mot⁹ fact⁹ a p̄ motore est simpl'r ɔtinu⁹ opz p̄mū motorē esse imobilē ɜ ꝑ ɔ̄ñs incorporeū ɜ absq; oī magnitudie. vnde ɔ^{tor} vult hāc q̄ōnē iductā eē ad ꝓbādū p̄^m motorē esse sine q̄titate ɜ icorporeū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Aut eni ip̄m oportet ipellere. aut trahere: aut utraq;: aut aliqd aliō ɔtingēs aliō ab alio: sicut olī dictū est in his: que ꝓiciunf. Si aūt cū diuisibilis sit aer: aut aqua mouet: sed sicut semꝑ mot⁹: utrobiq; āt nō possibile est motū vnū est: sed habitū: solus itaq; ɔtinuus est: quē mouet imobile. Semꝑ eni siḿr se habēs ɜ ad id qd̄ mouetur: similiter se habebit ɜ continue.

¶ Soluit ōn̄dēs ꝙ mouēs motū .i. mouēs corporeū nō pōt mouē motū oīno ɔtinuū. ïō ait ꝙ ip̄m supple corp⁹ uel ip̄m mouēs motū si debeat mouē opz ip̄z aut ipellē: aut attrahere: aut facere utrūq;: aut opz ip̄m mouere aliqd aliō qd̄ est cōtingēs aliō ɜ attingit ab alio sicut olim dictū est in his que ꝓiciuntur: q: ꝓiciēs mouet ꝓiectū qd̄ cōtingit .i. attingit aliud ut aerē qui aer attingit ab alio aere ɜ sic ꝑ hm̄ cōtactū ɜ ipulsionē fit mot⁹ ꝓiectoȝ. Si ḡ his modis mouet mouēs corporeū siue mouēs motū patet ꝙ cū mouet ipellēdo uel attrahēdo non mouet ɔtinue nec etiam cū mouet motu ꝓiectionis ut cū mouet cōtingēdo aerē uel aquā uel aliō corp⁹ rarefactibile ɜ ɔdēsabile mouet ɔtinue. Ideo subdit si aūt cū diuisibilis sit aer: aut aqua mouet sed mouet sicut semꝑ mot⁹: q: mouet sine itermissiōe tp̄is fit mot⁹ ꝓiectoȝ in aere ɜ in aqua: hz lȝ aqua ɜ aer moueat sicut semꝑ mot⁹: q: mouet sine intermissione tp̄is. nō tñ supple mouet ɔtinue: q: utrobiq; tam in aere q̄ȝ in aqua ipossibile est ꝙ cōtingit mouerī eē vnū sed esse habitū ɜ ɔ̄ñter. solus itaq; ɔtinuus est mot⁹ ille quē mouet mouēs imobile: q: mouens imobile semꝑ est siḿr se hñs: q: nō uariaf in se. Lū ḡ nō uariet in se siḿr ɜ ɔtinue se hēbit ad id qd̄ mouef. q: poterit siḿr ɔtinue mouē ɜ facē motū simpl'r ɔtinuū. ¶ Notādū aūt ꝙ corp⁹ ul' mouet ipellēdo uel attrahēdo ul' aliō ɔtingēdo. motū aūt ipulsionis ɜ attractiōis nō est oīno ɔtinuū vniforme ɜ regulare. pz q: ut ɔ^{tor} ait attrahēs ɜ expellēs nō eodē mō se hñt circa illō qd̄ mouef in ꝓpinquitate ɜ remotione in initio ɜ in fine pulsiōis aut attractionis. Supponēs igif tractū ɜ pulsū factū a motore corporeo nō eē oīno ɔtinuū ꝓbat motū sc̄m ex eo ꝙ ɔtingit aliō ut ex eo qd̄ attingit aer aut aq̄ non eē oīno ɔtinuū. Nā cū talia diuisibilia sint ɜ sit ibi dare diuersitatē ꝑtiū lȝ q̄dīu durat mot⁹ ꝓiectionis ptes aq̄ ul' aeris moueāt corp⁹ ꝓiectū semꝑ .i. sine itermissiōe tp̄is. tñ hm̄ mot⁹ nō est ɔtinu⁹: q: nō est ibi vnū mouēs. hz ut supra dicebaf sūt ibi p̄ra mouētia se hñtia ɔ̄ñter. ex oīb⁹ ḡ his vult hic phūs motū factū a motore moto sine motore corporeo nō esse oīno ɔtinuū. ¶ Notādū aūt ꝙ fm ɔ^{tēs} motor qui corp⁹ est nō est ɔsiḿr dispōnis apd̄ illō qd̄ mouef. ideo mot⁹ fact⁹ ab illo nō est ɔtinu⁹. q̄re cū motus fact⁹ a p̄ motore sit oīno ɔtinu⁹ opz motorē p̄^m esse imo^{lē} ɜ icorporeū. deseruit ḡ hec qd̄ ad oñdēdū p̄^m motorē esse sine quantitate ɜ impartibilem. ¶ Notādū et ꝙ oīs mot⁹ ɔtinu⁹ h̄ appellaf motus simplex ɜ rerū qui nō pōt cōpetere nisi p̄mo mobili ꝙ nō mouef a motore moto sed a motore imobili. Si ḡ accipiēda est intētio ei⁹ ꝙ cū mot⁹ oīno ɔtinuus ɜ regularis qui sit regula ɜ mēsura oīum aliorū motuū nō possit effici a motore moto ɜ corporeo p̄mus motor qui mouet hm̄ motū est oīno imobilis ɜ incorporeus. ¶ Dubitaret forte aliq̄s utrū motor p̄mus sit oīno imobilis. Dicēdū ꝙ q̄dā mouentur ꝑ se q̄dā ꝑ accñs q̄dā ab intra. ꝑ se aūt mouenf corp̄a. ꝑ accñs aūt ꝑfectiōes corporū: ab intra vo moueri dicunf q̄cūq; agūt ꝓp finē aliū a seipsis. sic enim dicif mouere ab intra: q: inclinatio rerū in finē cōsequif formā intrinsecā rei: q: ɔsequif formā que est in re uel naliter si res illa tendat in finē appetitu nali uel cōsequif formā que est in re per apprehēsionē si hm̄ mot⁹ in finē fit mediāte cognitione ɜ apprehēsiōe. Lū ḡ mot⁹ sit rei distātis ɜ differentis quecūq; appetūt finē aliū a seipsis possunt dici moueri ab intra. ex his igif manifeste patet deum oīmode esse imobilē. nō enim mouef ꝑ se: q: non est corpus nec ꝑ accñs: q: nō est ꝑfectio corporis: nec ēt mouef ab intra ɜ per appetitū intrinsecū: q: non agit ꝓpter finē distātem nec ꝓpter finē aliū a seipso sed oīa ꝓpter seip̄m operatus est. vn̄ supra in 8° hz ueterē trāslatiōnē uolēs phūs describere imobilitatē p̄mi motoris ait ꝙ est imobilis simpl'r ɜ fm accñs ɜ ab omni iteri⁹ mutatiōe qd̄ de aliis motorib⁹ dici nō pōt. intelligentie enim loquendo de motu ut hic loquimur ɜ si sunt imobiles per se: q: nō sunt corpus ɜ per accidēs: q: nō sunt perfectiōes corporū. possunt tamē dici quodāmodo moueri fm appetitum intrinsecū inq̄ȝtum per huiusmodi appetitum feruntur in finem alium ɜ agunt propter finē alium a seipsis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Determinatis autem his manifestum est: quoniam ipossibile est p̄mū mouens ɜ imobile habere aliquā magnitudinez.

¶ Premissis aūt p̄dictis p̄ambulis ɜ ostenso ubi fm natorē efficaciā mot⁹ esse habeat motor primus ɜ mota questiōe deseruiente huic negocio hz ꝙ probare intēdimus motorē p̄mum esse sine quātitate ɜ impartibilē. Js parte ista ex his que dixerat probat intentū ostendēs motorē p̄mū esse preter oēm magnitudinem. Circa qd̄ duo facit: q: p̄mo continuat se ad dicēda. scd̄o exequif de intento ibi. ⌊ Si eniz magnitudinē. ⌋ Dicit ergo. determinatis aūt his manifestum est quoniam ipossibile est p̄mum mouēs ɜ imobile. i. ꝙ est immobile habere aliquā magnitudinem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si enim magnitudinem habet: necesse

est aut finitam ipsam esse: aut infinitam. Infinitam quidem igitur quod non contingit magnitudinem esse: ostensum est prius in physicis. Quod autem impossibile est finitam habere infinitam potentiam: et quod impossibile est a finito moueri aliquid secundum infinitum tempus, demonstratum est nunc. Principium autem mouens perpetuum mouet motum: et infinito tempore. Manifestum itaque quod indiuisibile est et impartibile: et nullam habens magnitudinem.

¶ Exequitur de intento siue probat quod dixerat dicens quod si primus motor habet aliquam magnitudinem necesse est magnitudinem ipsam, quam habet esse finitam aut infinitam. infinitam quidem igitur magnitudinem quod non contingit esse ostensum est prius in physicis ut in tertio huius. quod autem finitam magnitudinem impossibile sit habere infinitam potentiam et quod impossibile est a finito .i. ab habente potentiam finitam moueri aliquid secundum infinitum tempus determinatum est nunc .i. in hoc octauo. Si primum mouens mouet motum perpetuum et mouet in tempore infinito et habet potentiam infinitam: quod ergo sic est manifestum itaque quod est indiuisibile et impatibile et nullam habens magnitudinem: est ergo vis rationis huius quod primum non habet magnitudinem infinitam quia illam non contingit esse infinitam: nec finitam: quia in magnitudine finita infinita potentia esse non potest: quare nullam habet magnitudinem. Nullo igitur modo secundum seipsum est quid sensibile. sed cum sit summe simplex omnino indiuisibilis est quid summe intelligibile et summe cognoscibile. in cognitione igitur illius consistit summa felicitas a quo vita herbis et animantibus cunctis a quo bona omnia que per vniuersum sunt mundi apparent: ortum habent et regimen: qui est benedictus in secula seculorum Amen.

¶ Impressum Venetiis per .d. Andream de Torresanis de Asula .26. septembris .1502.

Tabula huius operis. Et primo sup primo phicor.

Super secundum librum phisicor.

Super tertium librum.

Super quartum librum.

¶ Super quintum

Super sextum.

Super septimum.

Super octauum.

¶ Super octo libros phisicorum Egidij Romani tabula explicit.

Registrum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26
27 28 29 Ternus 28 ceteri quaterni.

Quinterni.23.

AEGIDIUS ROM.
IN LIB. PHIS.
ET DE ANIMA
ARISTOTELIS
1496